pueda dar cierta ſentencia, que los juezes que conoſcieren de los pleytos, y los ouieren de librar, que los libren, y los juzguen ſegun la verdad que hallaren prouada en los proceſſos de los pleytos. Y las ſentencias que por ellos fueren dadas no dexen por eſta razon de ſer valederas. († Pero ſi en aquellas [b] coſas que ſon de la ſubſtancia del juyzio la parte pidiere al juez que guarde la orden del derecho en qualquier dellas nombradamente, y la non guardare, o el juramento de calumnia† pedido dos vezes non lo fiziere, que entonces ſea auido el proceſſo por ninguno, aſsi como es dicho, y el Alcalde ſea condenado en las coſtas.) Pero ſi el demandado de que fuere llamado a juyzio antes que vayan por el pleyto adelante, pidiere que el demandador de ſu demanda por eſcripto: que eſto ſinque al aluedrio [c] de juzgador para que ſi entendiere que la demanda, ſea dada en eſcripto: que lo

ſeruit. titul. de iure iuran. propter calumni dand. & cap. cæterū. de iuramen. calum. capitul. 1. §. 1. eodem titul. libr. 6. Ratio poteſt eſſe, quia paſsim, partes calumniam exercebant, non obſtante iuramento: ideo, forte noluerunt eas cauſas adigere iuramento ne plus peccarent. Petrus Rebuffus in conſtitu. Regias gallię in Proœmi. gloſſ. 5. num. 50.

a ¶ *Dar cierta ſentencia.* §. curare. Inſtitu. de actio. capitu. graue. 11. quęſtio. 3. Graue ſatis eſt (inquit Grego.) & indecens, vt in re dubia certa detur ſententia. Corne. conſil. 40. numero. 7. libro. 1. & 261. numero. 3. libro. 3. Quando petitio eſt incerta, nulla poteſt ſequi cōdemnatio. l. Pomponius ſcribit ſi frumentum. §. fina. ff. de rei vēdica. l. duo ſunt Titij. ff. de teſtamen. tutel. Specula. de emphyteuſi. §. nunc aliqua. quæſtio. 59. numero. 74. §. incertis. Inſtitu. de lega. l. 9. titulo nono. part. 6. Hippolyt. in repetio. rubri. numero. 354. C. de proba. Tiraquell. in tracta. de iure primogenio. 6. opi. 17. quæſtione nona. numero primo. cum ſequentibus. vbi plura inſcribunt, quæ vitiantur ratione incertitudinis.

b ¶ *Pero ſi en aquellas.* V ſq; ibi, *condenado en las coſtas.* Hic locus nunc eſt reſtitutus. Quod colligitur ex l. 22. in fin. in ordi. Segouiæ. & in legibus de Alcala. tit. 12. Regis Alphonſi.

c ¶ *Que al aluedrio del juzgador.* Nam cauſa eſt modici valoris, ſummarie in ea procedendum eſt, vt calumnijs litigantium occurratur. Clem. 1. de re iudica. cum iuribus illic adductis per gloſſ. Iuſtus iudex cauſam breuiare debet quantum ſibi fieri poſsibile, ne laboribus & expenſis partes plus nimio vexentur atq; defatigentur. c. fi. nē litibus. de dolo & contum. & vt litigantes. de offi. ordi. lib. 6. De cauſis ſummarijs late ſcripſi in rubr. de iudi. tu pra iſto lib. ideo hic non repetam. Caſus autem, quibus relinquuntur arbitrio iudicis, curioſe vltra 65. aggregauit Hippo. in l. quæ nonis. numero col. 3. cum. 3. ſeq. ff. de quæſtio. Caſanæ. in conſue. Burgund. rub. 13. §. 5. numero. 27. fol. 42. colum. 3. Neuiz. in ſyl. nuptiali. libr. 5. numer. 88. Andræas Tiraquel. in repe. l. ſi vnquā verb. omni. numero. 30. C. de reuoc. dona. Alius caſus per gloſſ. in capitulo feliciis. in verb. vicinarum. de verb. libro. 6. Et in cap. ſi ciuitas. eod. titu. libro. 6. Et adde quæ notat Segur. in rep. l. frexile giti cauſa. numer. 78. ff. de verb. obliga. Alius in. l. 9. titulo ſeptimo part. 3. Sententia autem præſumitur lata ſecundum ſolemnitates iudiciorum. Corne. conſil. 157. numero primo. in libro tertio. Itē officio eius relinquitur, q; etiam ſine requiſitione poſsit cognoſcere, & pronuntiare de nullitate & iniquitate ſententiæ inferioris euidenti. clement. 2. §. verum. Et ibi Bonifa. columna tertia. numero vigeſimo tertio. de re iudi. Et eſt caſus in praxi notandus.

tãdus. Adde. de cauſis. §.1. de offi.deleg. ibi,tuum arbitrium. Barb. cõſ.21.col.fili.2.Hip.in.l. in lege Cornelia.nu.6.ff. ad.l. Corn.de ſicar. Nauarr. in manuali cõfeſſ.c. 24.nu. 6.quibusin locis plures caſus reperies qui iudicis arbitrio relinquũtur. Cætera quę ad ordinẽ iudiciorũ pertinent vi. infra.k.t.in.gl. 3.tit. 4.infra hoc li. 3.& ad huius legis.12 intellectũ eſt omnino vid. Petr. Nni.in reſpõſ.1. ioſitũ in operete mandatis regum.fol.114. ¶Lex finalis.

haga aſsi hazer.

¶Ley. XII. Los pleytos que puede ſer traydos a la corte del Rey.

¶El Rey don Iuan.I. en Valladolid. Año de mil.cccc.xix.

ADDICION.

¶Eſta ley ſe contiene en la ley 9.titul.3.libr.4 Recopil por la qual ſe confirma eſta y veaſe la ley. 10. de aquel titulo la qual diſpone, que los oydores y Alcaldes de chancilleria no puedan traer pleyto alguno en primera inſtãcia, ſuyo, ni de ſus mugeres ni hijos, a las audiencias do reſiden en lo qual corrige a eſta ley.

MANDA, y ordeno el dicho ſeñor Rey don Iuan por la dicha ſu prematica, que todos los pleytos ciuiles y criminales, y demandas de los del nueſtro conſejo: y del nueſtro chanciller: y de nueſtro mayordomo mayor, y de los nueſtros Oydores, y de los nueſtros contadores mayores de cuentas, y del nueſtro contador mayor de la deſpenſa y raciones, y de los nueſtros alcaldes, y notarios, y otros officiales de la nueſtra caſa y corte y chancilleria, y del nueſtro raſtro, que de nos han y tienen racion, que quiſieren moner pleytos contra qualeſquier concejos, o perſonas o otros contra ellos en qualquier manera, que eſtos tales puedan traer, y trayan ſus pleytos a a la dicha nueſtra corte y chancilleria, y que ſi cartas algunas cõtra lo ſuſodicho dieremos, o mandaremos dar, que ſean obedeſcidas, y no cumplidas.

LA nueſtra juriſdicion Real no ſea perturbada por la eccleſiaſtica: ni la ſeglar perturbe a la eccleſiaſtica, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los perlados y clerigos b.

¶Los clerigos nueſtros capellanes no emplazen a los legos, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo c de los perlados, y clerigos.

¶Los conſeruadores por nueſtro ſancto padre deputados no ſe entremetan en otros caſos: ſaluo en aquellos, que el derecho diſpone, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los conſeruadores d.

a ¶*Y trayan ſus pleytos.* Nota iſtos caſus, in quib. lites trahi poſſunt ad Cãcellariã Regis. Adde a-ſios in.l. 14.titu.2.infra hoc lib. Et in regno Luſitaniæ eſt tit.3. 4.&. 6.libr.3.ordinationum. §.1.

b ¶*Perlados, y clerigos.* Scilicet, ſupra lib. 1.ti.3.l.6.cũſequẽt. & in.l.2 ſupra iſto tit. §.2.

c ¶*En el titulo.* Scilicet.3.li. 1.ſupra. §.fina.

d ¶*En el titulo de los conſeruadores.* Supra, ſcilicet, lib.1. ti.7.l.1. & eſt tex. loquens de conſeruatoribus apoſtolicis in. c. 1.de offi.delega.lib.6.

¶*TITVLVS. II. De Citatoribus.*

¶*Lex prima.*

a ¶*De emplazamientos.* Cum citatio ſit fundamẽtũiu dicij.§.omniũ autẽ.Inſti.de pœn.temere litigãti. Clemẽ.1.iuncta gloſſ.in verbo,citationis.de iudi.

Quæro. 1. Quid ſit Citatio. Socin. in tract.de citat. colum.2. verſi. Primo igitur articulo quæro. dicit, quod doctores non deſcribunt, & ipſe definitin hunc modũ. Citatio, eſt actus vocatiuus alicuius, cuiusinterſit, qui fit vel iuris diſpoſitione, vel iudicialiter iudicis mandato, ant arbitri cõmiſsione ad partis inſtantiã,vel ex officio, quandoq; per ipſum iudicẽ: quaudoq; per nuntium, aut per aliũ iudicem, aut partem, & quandoq; per edicta, per epiſtolã, præconẽ, vel campanã, ad iudicij, & eorum, quæ in iudicio fuerint,fundamẽtum,& validitatem, & ad defenſionem,& alios varios effectus iudiciales legitime celebratus. Vel dic breuius, Citatio eſt vocatio iuridica ad iudiciscõſpectum: eſtq; fundamẽtum, & principium ordinis iudiciarij. Alciat.in pract. 1.part.fol. 53. Colligitur ex dict.§. omniũ &.l.1.titulo.7.parti.3.

Titulo. II. De los emplazamientos y demandas.

ADDICION.

¶*Eſte titulo ſe contiene en el titulo 3.lib.4.Recopil.*

¶*Ley.I.Que no ſe den ni paſſen cartas de emplazamiento contra perſonas,ni concejos:ſaluo ſobre los contenidos en eſta ley.*

¶Prematica del Rey dou Iuan. II.en Valladolid. Año de mil.ccc.

¶El meſmo en Palençuela año.xxxv.

¶El meſmo en Madrid. Año.xxxv.

ADDICION.

¶*Eſta ley ſe confirma por la ley.9. titul.3.lib.4.Recopil.*

ORdenamos y mãdamos q̃los delnueſtro cõſejo, ni los Oydores, ni otros juezes algunos de la nueſtra caſa y corte y chancilleria, ni alcaldes de nueſtra caſa y corte q̃ no librẽ, ni paſſen cartas algunas de emplazamientos a cõtraqualeſquier perſonas, o concejos de qualeſquierciudades, villas, y lugares de nueſtros Reynos y ſeñorios para que parezcan ante ellos, oante qualquier dellos enel dicho nueſtro conſejo, y audiẽcia, o corte, y chancilleria, ni ſobre otros caſos: y ſobre aquellas coſas q̃ las leyes delas partidas y fueros y ordenamientos de nueſtros reynos mandã y quierẽ q̃ los tales pleytos y cauſas y negocios ſe tratẽ ante nos en la nueſtra corte: y por ellos las tales perſonas pueden ſer

Hic accedit dubium. 2. Quo iure fuerit introducta Citatio, diuino, an humano? Videtur dicendum quod ſit de iure naturali.tex.in clem. Paſtoralis.§.cæterum de re iudi. Panor.in.c.in noſtra. de procura.& in capitulo primo. de cauſa poſ. in capitul. cum olim.& in. c. in cauſis. de re iudi. & in capi. cum inter de exceptio. & in.c. cum ſit Romana de app. in capitulo dilecti. de iudi. Bal.in.l. fina. C.deleg.Pau. ibidem. & in l.1.§ fin.ff.de iuſti. & iure. Maria.de citatio.primo articulo. quæſtione ſecunda.Anto.Roſell.in tracta. de concilijs. §.nunc capio decimam tertiam quæſtionem. Ludo. Gomez.intracta.vtriuſque ſignaturę.122 columna ſecunda. Deci. conſi. 415.numero vigeſimoquarto.& conſil.53.numero tertio. Socin. conſi. 266.num.49. lib.2. Claud. de Seyſſello in. l. vt vim. colũ. 1. ff. de iuſti. & iure. Staphil.de literis gratiæ & Iuſti.de commiſsio.literis iuſtitię.numero.27.folio.109.Hippo.ſingu. 75.gloſſ.in extrauag 1.verb.non obſtantibus. de dolo & contu.inter communes. Auguſtin. Beroi. in.c.quoniam contra.n.87.de probatio.vbi dicit, quod inuenta à iure naturali, & confirmata à iure

poſitiuo.p.d.clem.Paſtoralis, & nihil aliud dicit.

Confirmatur. Nam citatio continet defenſionem,ergo eſt iuris naturalis inuētio.l. defenſionis facultas.C.de iure fiſci.lib.10.l.vt vim.ff.de iuſti. & iur.Ex quo infertur,q̄ quamuis Princeps poſſit ſupplere ea,quæ ſunt iuris poſitiui,non tamen ea,quæ ſunt iuris gentium.ſecundum Panorm. in dict.cap.1.num.5.de caul.poſſe.Ex quo infero in tellectum ad Clem.1.de re iudi.& ad.l.11.tit.1.ſupra.& ad.l.2.titulo.15.infra iſto lib.3.quod quanuis non poſsit opponi aliqua exceptio nullitatis contra executionem ſentētiæ, quod nihilominus ſi reus non fuit citatus,poterit allegare iſtam nullitatem prouenientem ex defectu citationis. per prædictam renuntiationem.tex.in cap.eorum.11 q.3.cap.abſens.& cap.caueant.3.q.9.ca.inter quatuor.de maio. & obedi. cap. cum eccleſia. §.quod à Senatore.de conſt.capit.nos in quenquam.2.q.1.c.qui accuſare.3.q.9.l.prolatam. C.de ſent.&interlocu.om.iudi. l. de vnoquoque. ff.de re iudi.l. nam ita diuus.ff.de adoptio.ca. 1. de cauſa poſſ.c. quoniam contra de proba.cap. conſtitutionem.§. ſtatuimus.deſent.excom.lib.6.Clem.Sępe. verb. citationem.de verb.ſigni. Si ergo citatio eſt neceſſaria in omni actu , vt quis poſsit ſeipſum defendere,conſequens erit,quod non poteſt tolliab homine.Ad idem Bald.in.l.cum fratrem.C.de his quib.vt indig.Robert. Marant.in ſpeculo aduocato.in.6.part.de citatione.num.3. Soci.in conſi. 12.nu.6.& nu.7.lib. 1. Couarru. in practi.quęſt. capi.23.Adducitur etiam,quod Deus noluit condemnare Adam ſine vocatione & citatione. Geneſis.3.

Pro reſolutione iſtius dubij,ſit concluſio. Citatio prima,per quā quispoteſt defendi,quę eſt proprie defenſio:eſt de iure naturali,& à Principe tolli non poteſt.Et ita procedunt iura prælegata. Ideoq̄; princeps tam cauſis ciuilibus quam in criminalibus contra inauditam partem non poterit procedere.vt optimè aduertit.Pinell.in rep l.2.1 part.cap.2. numer.21.C.de reſcinden.vendi.

Secunda cōcluſio.Citationes inductæ ad ordinem.& ſententiæ diffinitiuæ præparationen,non ſunt proprie defenſiones , & ſunt inſtitutæ à iure poſitiuo,ideoq̄; à Principe remitti poſſunt. Iſtas duas concluſiones colligo ex Bal.in.c.cum ſit Romana.col.fi.verſ.Itē nota.de app.Deci.in. l.militis.col.2.n.12.de teſtam.milit.Hinc euenit, quod in multis cauſis abſq; citatione proceditur.de quibus per Anto.Nicell. in concord. gloſſa concordi.52.Iaſ.in.l.nec quidquam.§. vbi decretum. nu. 23.ff.de offi.proconſul. Franc. Niconi. in capit. quoniam contra.verb.citationes.num.57. de proba.Hippoly.ſingu.30.& ſingu.175.Robert.Marant.loco præcitato.

Quæro.3.Vtrum citatio facta etiam extra territorium citantis,arctet citatum? Clementi. Paſtoralis.de re iudi.ſumatur in ſpecie pro deciſione iſtius quæſtionis. Et eſt quod non. Ibi tangit Paul.Guiliel.de monteLaudu.& Imol.nu.43.Io. And.in.c.Romana.§.contrahentes.de for.comp. lib.6.Oldrald.conſil.88.Eſt paſſus valde dubius, adeo,quod Angel.in.l.fi.col.2.verſ. Circa autem hæc dubia.ff.de iuriſdi.dicit,quod egeret deciſione Cæſarea.

Breuiter conſideratres caſus.Aut quæris,an poſſit citare ſcribendo iudici illius territorij, q̄ eū citet,& tunc clarū eſt,quod poteſt.l.1.§.1.de req. reis.l.2.titul.17.lib.8.infra.Aut quæris, an poſsit. eum realiter citare,faciendo eum perſonaliter capi.Et certum eſt quod non.l.quis ſit fugitiuus.§. apud Labeonem.& ibi glo.verb.adduci.ff.de ædili.edicto.Bar.in.l.ſi cui.§.cum ſacrilegiū.ff.de accuſa.c.ex parte.de verb.ſigni.Aut dubitas de citatione verbali , an poſsit mittere ſuum nuntium, vel famulum ad citādum eum ibi extra ſuum territorium.Et in hoc variæ opiniones reſidēt. Cin. tenet quod ſic, & communiter legiſtæ ſecundum Angel.in.d.l.fi.per tex.in.l.omnes.§.verū ſi apparitor.vbi Bar. Bald. & alij hoc notant. C.de epiſ. & cle.Cep.l.quis ſit fugitiuus.§.idem Cælius.nu. 3.ff.de ædili.edict.

In oppoſitum eſt text.in clem.Paſtoralis.de re iudi.Sed in hoc diſtingue. Aut ciuitates ſunt ſub vno principe,vel domino , & tunc talis citatio permittatur,alias ſecus.Bartol.in.l.1.§.1.ff.de requiren.reis-Bart.in extrauagan.ad reprimēdam. verb.edicta.Cuius diſtinctio communis eſt ſecundum Iaſo.in.l.fina.numero.24.ff.de iur.omni.iudi.l.4.titulo tertio.libr ſecundo. foro legum.vbi vide gloſſ.verb.*fugan del juſticia*.Et eſt.l.5. infra hoc titulo.

Quæro.4.Quotuplex ſit citatio?Reſpond.duplex. Quædam realis, alia verbalis. Realis eſt, vbi quis re ipſa trahitur , & ad iudicium ducitur per manus iniectionem , prehenſionem, & captionem.Et hæc fieri ſolet in criminalibus.l.plerique.ff.de in ius vocand.capitul.propoſuiſti. Et ibi Henri.de foro competen.capitul. ſi iudex. & capit.ſi clericos. de ſenten. excommunica.libro. 6.Bald.in.l.ſenatus.in fin.C.qui accuſa.non poſſ. Boniſa.in Clementi.1.columna tertia. numero.3. de hære.

Solet etiam citari delinquens vt perſonaliter compareat.capitul.1.de iudi.libr. 6. Et hoc regulariter in leuibus criminalibus fieri debet. vt ſi ſunt diuites domicilia habentes,vel nobiles,& huiuſmodi.l.9.infra.ibi,*ſi fuere raygado,y ſino fuere raygado,recaudandolo.&c.*

Verbalis citatio eſt,quæ verbis fit , & eſt duplex,

plex, vna iuris, altera hominis. Iuris citatio, seu legis, est illa, quæ à iure fit, vt infra certum tēpus à iure statutum quis compareat. vt capit. 1. & capit. cupientes de electio. lib. 6. & capit. quanuis. de offic. ordin. eod. lib. l. fina. C. de dolo.

Differt autem à citatione hominis: quia hæc cum comminatione fit, in qua si exprimatur, q̄ si pars nō comparuerit, procedet iudex quantum de iure poterit, non habet tunc vim peremptoriæ citationis, ad hoc scilicet, vt non comparente parte, possit aduersarius mitti in possessionem ex primo decreto. Secus si idem iudex comminetur, quòd nisi pars veniat, procedetur ad sententiam. text. in cap. causamq;. de reseri. Specula. de citatio. §. viso. in vers. Sed quæritur. Bart. in. l. si finita. §. Iulianus. nu. 25. ff. de dam. infect. Feli. in cap. ad petitionem. num. 20. col. 8. de accusa. Et hoc iure vtuntur regij iudices in suis citationibus, & Cancellarius Salmantinus. Est etiam notandum, quòd citatio legis cum prima comminatione, de qua in dict. c. causamq, licèt in. l. non apponatur peremptoriè, vel aliud æquipollens, habet tamen vim peremptorij. per tex. in. c. 1. de electio. lib. 6. iuncto. c. 1. de app. lib. 6. Mathesi. singul. 8. Item differt: quia citatio hominis non valet, nec arctat citatum ad sententiam diffinitiuam, nisi specialiter in citatione de ea fiat mētio. tex. in. c. eū qui. de dol. & contu. lib. 6. sing. secūdum Barba. in clem. vni. col. 14. de exceptio. gl. sing. in clem. Sæpe. de verb. signi. in verb. ad id. & ibi Lanfran. & alij. Franch. in. c. 1. col. 2. de confes. & in. c. cum contumacia. vbi est gl. de hær. lib. 6. Barba. in. c. 1. col. 10. de iudi. Iaſ. in l. admonendi. nu. 76. ff. de iure iuran. Feli. in capi. cùm ad petitionem. de acc. col. 7. Præposi. in cap. cum cessante. col. 9. de appella. Citatio verò iuris cum habeat vim peremptorij cum comminatione, quòd procedetur in causa, prout iuris erit & rationis, sufficit ad omnia acta, etiam ad definitiuā. cap. veniens. & ibi Anto. de But. de renun. c. sæpe. de appel. Io. And. in nouella in. c. 1. de electio. lib. 6. Mathes. singul. 8. Istam autem citationem iuris potest facere ille, qui iura & statuta cōdere potest. Soci. in tract. de citatio. artic. 4. quæst. 3.

Quæro. 5. Quæ sit citatio hominis? Respond. q̄ est ea, quæ fit ad hominē. Et est quadruplex. Quædam ante iudicialis, quæ fit pro litis ingressu. Iudicialis, quæ fit pro litis ad vlteriora progressu. Alia iudicialis, id est, peremptoria. Alia post iudicialis, quæ fit post sententiā in articulis opportunis, & in executione vt scribit Bald. in. c. quoniam. col. 3. de proba. Aduertendum tamen, quod hæc citatio hominis vtcunque vocetur, multis modis solet fieri: siue ante iudiciū, siue durante iudicio. siue eo finito. Et quia quotidiana, & praxi subnixa est huiusmodi materia, eam declarare statui.

Primus modus citandi solet fieri per iudicem monentem partem, seu citantē, & hæc habet vim peremptorij. tex. celebris & singul. in. l. 2. C. quomodo & quādo iud. Matt. singul. 131. Corse. sing. citatio. 2. Barba. in Clemē. 1. de exceptio. col. 12. Et Deci. in. c. quoniam abbas. nu. 1. de offi. delegat. & in. c. 2. notab. 3. de testi. Iaso in. l. si procurator præsentis. notabi. 1. ff de verb. obli. Boeri. in rep. l. consentaneum. C. quomodo & quando iud. nu. 116. vbi dicit idem esse si à nuntio, præsenti iudice fiat citatio. Bald. in. d. l. 2.

Fallit in clarissimis viris, & illustribus, qui debent citari in scriptis per literas. tex. in. l. quotis. in fin. C. de digni. lib. 12. Singu. secundùm Boeri. in. d. repeti. l. consentaneum. num. 53. Corse. in singul. verb. citatio. 3. Barb. in tract. de præstan. Cardin. 1. q. primæ partis. nu. 65. & in. c. 1. num. 23. de proba. Felin. in. c. cum quidā. de iur. iuran. Roma. in. l. si verò. §. de viro. 7. col. ff. solu. matrimo. Purpura. in. l. 1. n. 147. ff. de officio eius, cui est māda. iurisdict. Ratio ea potest cōiecturari, & reddi, Quia iura deferunt dignitati. facit. c. quia pontificali. de offi. delega. in. 6. & cap. quia periculosum. eo. lib. de sentē. excom. Facit quod notat Bal. in. l. quicunque. C. vbi Sena. vel clarissi. l. militis. ff. de quæstio. Et istud refert & sequitur Boeri. vbi supra. co. 10. in. 3. oppositio. tex. cum glos. in verbo, per procuratorē. C. de iniur. singul. secundum Gomezi. in cap. 1. n. 53. de iud. in. 6. Fatuus alias esset iudex, qui habens partem, vel testem in cōspectu suo, iubet nuntio, vt illum citet. Bald. & Iacob. in l. & post edictum. ff. de iudi.

Est etiam adnotandum, quod illustris, seu clarissima persona est citanda per epistolam, quòd fortè procedat de prima citatione. Nam si processu inchoato iudex diceret illustri, vel pari vt compareret tali die, putarē hoc sufficere, alioqui ius dicenti non obtemperaretur, cui tamen obtemperari ius præcipit, alias punit non obtemperātem. l. vni. ff. si quis iusdicen. non obtempera.

Regulariter autem hanc verbalem citationem in præsentem exercere potest quilibet iudex, etiā delegatus. glos. & doct. in. l. sancimus. C. de iudi. Purpura. in. l. 2. col. 1. ff. de iurisd. om. iudi. etiam si sit pedaneus. Specula. de cita. §. sequitur. versic. & nota secundum Vbertum. Idem in arbitro. Inol. & alij in clem. 1. de iud. l. sed interpellatur ff. de arbit. Boeri. in. l. consentaneum. nu. 47. C. quomod. & quando iudex.

Quinto quæro. Vtrū citatio verbalis seu realis, quę fieri potest per nūtium, debeat fieri ex iudicis commissione? Respon. quòd sic, & censebitur à iudice facta. tex. in. l. cum clericis. ibi, sententiarum tuarum autoritate pulsantur. & ibi. glos. & Bald. C. de episco & cleri. l. sed si hac. §. Prætor ait. ibi, si

ne permiſſu meo.ff.de in ius voc.l.fi.ibi, poſtulauit.C.de bonis aut.iud.poſsiden.§.quadrupli. Inſti.de actio.Bald.in.l.cõſentaneum.col.2.C. quomod.& quando iud.Et in ſua practi.tit.de citatio. q.5.Bart.in extrauag. Ad reprimendum.verb. per nuntium.Specula.de citatio.§.4.l.1.&.l. 4.titu.3. lib.2.for.legum.l.1.tit.7.part.3.l.2.tit.29.part.7. l.2.l.9.&.l.11.infra hoc titu.l.42. ca. *primeramẽte.* fol.30 & fol.147.colum.1.verſi. *Primeramente por quẽ ſomos informados.*lib.pragm.Rip.in.c.1. nume. 85.de iudic. Quæ concluſio procedit non ſolu n in cauſis ciuilibus,verùm etiam in criminalibus.vt colligitur ex prædictis. l.neminem. C. de exhi. reis.vbi Bart.Bal.& Sali.Io.And.in.c.clericos. de ſenten.excom.libr.6.Bald.in.l. quod euitandi. in fin.C.de cond.ob turp.cauſam.

Amplia quòd adeò requiritur commiſsio iudicis ad capturam,& ſic ad citationem realem ,quòd eſt neceſſarium mandatum ſpeciale.Bar. in conſi. 83.Felin.in.c.1.nu.10.de iudi.Alex.conſil.133.n. 2.lib.6.l.2.tit.29.part.7.

Limita quando eſſet periculũ in mora propter iudicis abſentiam,nam tunc prehendi poterit ſine mandato iudicis.l.ait Prætor. §. ſi debitorem. ff.quæ in frau.credi.Ripa in.d.c.1.de iud.num.88. Robert.Marant.in ſpecu.aduoca.6.part.num.62. Segur.in rep.l.ab exhæredati.numer.5.& ibi latè ſcripſi.ff.de lega.1.Faciunt dicta à Niconitio in re pe.c.quoniam contra.verb.citationes.nu. 102.de proba.Plures caſus in quibus captura fieri poſsit ſine iudicis mandato,ponit Ripa in.d.c. 1.nu. 88. Sebaſti.Vanti.de nulli.proceſſ.pagi.253.nu. 34.l. 2.titu.29.parti.7.l.1.7.&.8.titul.14.lib.2. ſuprà. Specula.de accuſa.§.1.Tamen debet malefactorẽ iudici præſentare infra viginti horas.l.capite quinto.vbi Bar.ff.de adult.gloſſ.fin. Grego. Lopez in l.5.tit.7.part.7.& gloſſ.eiuſdem in.d.l. 2. tit.29. parti.7.l.ſi quis ex aliena. ff. de iud. quam intellige vt per Iacobi.de Sanct.Georgio in.l. non videtur.col. 1.cum ſeq.ff.de iudi.

Quæro.6.Citatus a iudice incompetenti, vtrũ teneatur comparere coram eo ad allegandũ ſuum priuilegium,& cauſam,quare eius monitis non ſit obligatus?Et videtur,quod ſic.l. ſi quis ex aliena. ff.de iudi.vbi conſtat,quòd omnis perſona citata tenetur cõparèrè coram iudice,nec eum debet negligere.gl.in.c.ſi duobus.verb. tenebit. & tex. in.c.cum parati.de appel.l.ex quacunq;. ff.ſi quis in ius voca.non ie.vbi ex quacunque cauſa à iudice tenetur coram eo comparère.c. cum perſonæ. de priuileg.lib.6.quo tex.dicitur,quòd priuilegiatus tenetur coram ordinario exhibere ſuam exemptionem.Tenet Iaſ.in.d.l. ex quacunque. nume. 37.& eſt.l.2.tit.7.part.3.facit.l. 24. infrà hoc tit. Item clericus citatus a ſeculari iudice,tenetur coram eo comparere,glo.in.c.conuenior.verb.congrueret.23.q.8.Deci.conſi.125.nu.7. Idem in ca. ſi duobus.nume.7.de appellatio.glo.in capitul. ſi epiſcopus.verb.conuocari.3.quæſt.2.Specula.de cita.§.primo.num.19.

Limitatur.1.quando eſſet dubiũ an eſſet clericus,ſecus ſi cõſtaret de clericatu ſecũdũ gl.in. d.c. cõuenior.cũ alijs deinceps à me citatis. Tutius tamen eſt, vt alleget ſuum priuilegium. ſecundum Specu.vbi ſuprà.Alex.conſi.101.nu.6.lib.5.

Quæro.7.An quãdo quis impetrat veniam ad agendum contra patrem,patronum, vel dominũ, requiratur citatio?Reſpon.quòd non. Bald. in. l. ea quæ.C.quomodo & quando iud.col. fin. Corne.conſi.46.col.fin.verſ.Facit.lib.2.nu.20. Bertachi.in indice.verbo.citatio.2.Robert. Marant. in ſpec.aduoca.6.part.nu.8.pag.354.col.1.

Quæro.8.Vtrùm citatio,quæ venit ad diem feriatam,verificetur in die ſequenti non feriata, vel teneatur comparère intra terminum in die non feriata,vt non dicatur contumax? Viſum eſt Baldo,quòd teneatur præuidere terminum, & comparere die non feriata,ante diem feriatam. Bald. in practi.titu.de citatio.q.9.Lanfranc.in rep.cap. quoniam contra.verb.citationes.nu. 26. de prob. Bart.in.d.l.ex quacunq;. col. pen. ff. ſiquis in ius vocat.non ierit.Robert.vbi ſupra.6.part.nu.120. pag.379.colu.2.Specula.de citat.§.1.num. 13. & colligitur ex dictis a Paul.Pariſ.conſi.107.nu. 96. lib. 3.Sebaſti. Vanti. de nullitatib. proceſſ. pag. 263.nume.66.dicit,quòd vt euitentur opiniones, neceſſe eſt,quòd apponatur clauſula ſolita apponi in citatoria, quod ſi vltima dies termini fuerit feriata,cõpareat ſequenti non feriata. De iure Partitarum el apſo termino,non ſtatim cenſetur contumax,ſed expectatur triduò ſi eſt in regno: ſi extra,per nouem dies.l.10.titulo.7.parti.3. Sed iſti dies hodie non attenduntur ſecundum leges de Madrid,teſte ibi Gregorio Lopez in gloſſ.fin. & eſt.l.42.§.1.lib.Pragm.fol.30.colum.2.qua ſtatutum eſt,quòd tenetur citatus comparere intra terminum,aliàs reputatur cõtumax, elapſo toto termino præfixo ad comparendum.&.l.12.infra. Facit.c.cum dilecti.de dolo & contuma.l.2.§. illud. C.de tempo. appella. Ad euitandam contumaciã ſufficit in fine termini comparere coram iudice etiã die feriata:quia in materia pœnali pœna non committitur,niſi lapſo toto termino. c. cõmiſſa. in prin.de elect.lib.6.

Quæro.9.An citatus à pluribus iudicibus tenea tur coram omnibus comparere, vel coram quo? Reſpon.per concluſiones.quarum prima ſit,Citatus ad vnum tribunal, excuſatur ſi non compareat in alio,ad quod ſimiliter & eodem tempore fuit in ius vocatus.l.2.§.fina.ff.de cuſto.reo.& ibi

gloſ.l.

gl. l. nõ exigimus. §. siquis municipalis. ff. si quis cautio. Barto. in dict. §. fina. num. 2. l. 2. in fin. titu. 7. partit. 3.

Secunda conclusio. Citatus a diuersis iudicibus, tenetur obedire digniori & maiori in iurisdictione glo. pen. in. l. 2. §. fi. ff. de custo. reorum. tex. in. l. contra pupillum. §. fi. ff. de re iud. Bald. in. l. senatus. colum. 2. nu. 4. C. de his qui accu. non poss. d. l. 2. versi. *Otro si non deuen emplazar.* Spec. de cita. §. 1. colum. 3. præposi. in capit. qui resistit. nu. 9. 11. quæstio. 3.

Tertia sit assertio. Citatus à duobus iudicibus non distantibus in maioritate iurisdictionis, tenetur comparere coram eo, qui tractat de grauiori causa. Bart. in. d. l. 2. §. fi Hipp. in rep. l. de vnoquo que. nu. 148. ff. de re iudica.

Quarta conclusio. Citatus ab vno ex pluribus delegatis absq; commissione collegarum in causa eis simpliciter commissa, non tenetur comparè re. Ratio: quia iurisdictio quo ad exercitium est insimul apud omnes, taliter, quòd vnus sine alio nil agere potest. c. vno delegatorum. de offi. delegà. & ibi de hoc latiùs dixi in mea. rep. & in capit. cum inter. de exceptib. vbi etiam dixi in. 3. cõclusio. anno præterito. 1556. cùm legerem Salmanticæ lectionem primariam iuris Canonici. Et hanc conclusionem tenet Panormi. in capi. cum causa. nume. 3. de offi. delegat. quæ communis est secundum eum in cap. prudentiam. in princi. col. 5. nu. 16. eod. titul.

Quæro. 10. Vtrum parte non comparente, circũducatur edictũ ipso iure? In qua quæstione Panormi. in. c. consuluit. col. 2. nu. 7. de offic. delega. dicit quòd non, sed præsens debet petere circunductionẽ termini, & se absolui à citatione, & cum licentia iudicis, nõ aliàs debet recedere à iudicio. Et est notandum secundum eum ibi, quòd iudex poterit remittere contumaci, & expectare eum in diem sequentem, nec pars aduersa poterit contra dicere. tex. singu. in. d. c. consuluit. secundum Panor. ibi. col. 2. nu. 1. Bonifa. in pereg. verb. citatio. q. 3. versicul. tribus. nec præsens poterit recedere. Quia ex quo à iure conceditur iudici, vt possit illum terminum prorogare, videtur terminus durare vsque ad tempus prorogationis fiendæ. argu. l. sed si manente. ff. de preca. & edicto citationis circunducto, non proceditur nisi parte de nouo cita. l. post edictum. §. 1. ff. de iudic. Rota nou. 487. aliàs. 64. sub tit. de appell. nu. 4. Et citatus sub pœna excommunicationis, lapso termino, manet excommunicatus. Præpo. in cap. quisquis. nume. 4. 4. q. 5. & sic non auditur, nisi refusis expensis citãti, tunc absoluitur. Et stylus ita seruat. De iure Regni contumax dicitur ille, qui nõ comparet in iudicio antequàm iudex recedat ab vltima audientia, si sunt duæ, vel ab vna in die vltima termini. l. 4. infrà eod. Et in. l. 17. infra habetur, quòd pœna contumaciæ non habeat locum in citato ante dimidium diem vsque ad horam duodecimam, & si post, vsque ad solis occasum. Vide quæ dixi suprà quæstione. 8. Et Alexand. consil. 92. num. 13. libro primo.

Quæro. 11. Vtrum citatus præter curiæ solitum stylũ, teneatur comparère? In qua Hippolyt. in singu. 118. concludit quòd non. Francis. Niconi. in repeti. c. quoniam contra. verb. citationes. nume. 107. de probatio. Vanti. in tracta. nullita. process. pag. 266. nu. 78. Boeri. decisio. 235. col. fin. nu. 3. refert. Feli. in. d. c. quoniam contra. Et Angel. in. l. fi. C. de cano. præstan. lib. 10. Stylus enim curiæ ad actus valorem spectandus est. l. Labeo. §. & si quæratur. ff. de sta. liberis. Deci. in ca. ex literis. nu. 6. de constit. Matthæ. Afflict. decisio. 78. nu. 6. & de qisi. 135. nu. 3. Ergo stylo omisso in citatione, citatio est nulla, ac contumax cõsendus non est. Facit. l. 8. infra. ibi, *no valan, y sean anidas por subrepticias, è no sean cumplidas: è los emplazados, que por ellas no parescieren, que no incurran en pena alguna. &c.*

Quæro. 12. Vtrum citatus sine præfixione termini & assignatione teneatur comparere coram iudice? Et videtur quòd sic. Quia in obligationibus, in quibus dies non apponitur, præsenti die debetur. l. in obligationibus. ff. de regu. iur. ergo tenetur citatus comparere statim cum primum potest. c. eos. §. 1. de sent. excom. lib. 6. ibi, quam cito potuerunt, commode contempserint præsentare. &c. Vbi valere videtur citatio absque termini præfixione. Angel. in. l. liber homo. 2. §. decem. ff. de verb. oblig. distinguit, vtrum quæratur, an citatio valeat sine præfixione termini, quatenus ad instantiam partis possit procedi ad aliquem actum præiudicialem citato. Et dicit quòd non. Aut quæritur respectu punitionis contumaciæ. Et respondet quòd sic: quia debuit comparere tunc, quam primum potest. Et hanc concord. Angeli sequuti fuerunt ibi Paul. & Raphael. Alexand. tamen ibi indistinctè tenet, quòd valeat ad vtrunque effectum, etiam sine præfixione termini. Refert Gregor. Lopez in. l. 11. tit. 7. part. 3. Declarat optimè Philipp. Deci. in. c. cum parati. nu. 6. versi. Postremò allegatur iste tex. de appellationi.

Quæro. 13. in causis criminalibus quomodo est procedendum? Dic quòd ad instar ciuiliũ, quòd si est præsens, personaliter; si autem non potest inueniri, ad domum solitæ habitationis per edictũ, vel proclama. Ange. in tract. maleficiorum. verb. iudex cõmisit. Sebast. Vanti. de nullita. proces. tit. de nullitate ex defectu citatio. num. 53. glos. in l. si accusatoribus. C. de accu. tractat Spec. de cita. §. nunc. de temporum. num. 1. & de accusa. §. 1. De

iure re-

iure regni eſt. l. 9. infrà. Clariùs ponitur forma procedẽdi cõtra delinquẽtes in.l.13.in ordinatio. iudiciali.& aranzeli tabellio.fol.5.co.2.Adde quę no tat egregius Doctor Antoni. Gomez in.l.76. Tauri.&.q.5.supra. Auendani. in reſponſ. 15. & lib.9.fororum Aragoniæ rub. de proceſſu contra citatos & abſentes.conſti. *Item que ningun juez.*

Dubitatur etiam hic, Vtrùm per citationem dicatur cœptum negotium & lis, vt ſit præuenta iuriſdictio à primo occupante, vt in iudicibus confraternitatum & ordinarij in caſu quo ſit confraternitatis, vel in iudicibus delegatis? Vide Io. Brunellum in tracta.de dignitate & poteſtate legati. q.30.cuius dicta hic tranſcribe, maxime ad intelle ctum.c.gratum.& ca.relatum.de offic.delega.

Quæro.14.ad hoc vt valeat citatio, quæ requirantur? Reſpon.quòd plura. Primò, quòd citatio eſt decernenda à iudice parte petente.c. propoſuiſti.ibi,ad petitionem cuiuſdam aduerſarij. de fol. competent,l.properãdum.§.& ſiquidẽ.C. de iud. ibi,requirẽte aduerſario.gl.in.l.ſancimus.verb.per cõtumaciã.C.ad Trebel.Panor.in.c.1.nu.4.Deci. 1.lectu.nu.25.&.2.n.14.Areti.nu.10.Feli.n.1.Et Ripa nu.20.de iudic.Idem in.l.4.§. hoc autem iudicium.num.39.ff.de dam.infect.Alex.in l.ſi ſinita.§.Iulianus.ff.de dam.infect.Sebaſti. Vanti. in dict.tracta.titu.De nulli.ex defectu citatio. num. 44.Lanfranc.in rep.c.quoniam contra.verb.citationes.num.10.Ratio: quia citare eſt facti, & commiſsio citationis eſt iuris:& iudex non poteſt ſupplere de facto perſonaliter.vt in rubri.& gloſſ.eſt in nigro.C.vt quæ deſunt aduoca.Et ſic in citationibus ponitur ad inſtantiam Petri.&c. glo. ad idẽ in.l.5.tit.3.lib.2.fo.legum.verb.*el emplazado*.Ioã. Lup.in rep.c.per veſtras.not.1.fol.76.col.4.de dona.inter vir.& vxorem.

Amplia quòd intantũ eſt neceſſaria partis petitio, quòd ſine ea citatio erit nulla. Bartol. in.l.ad peremptorium.ff.de iudi.& in.l.4.§. Iulianus. ff. eo.tit. Niconitius in. d.repe. c. quoniam contra. verb.citationes nu.117.de probatio.

Limita quando iudex procederet ex officio. Panor.in.c.propoſuiſti.notab.2.de fo.comp. Niconiti.loco proximè citato.num.181.Alexand.in dict.§.Iulianus.

Itẽ debet decerni à iudice competente. Clem. 2.vt.lit.pend.Barb.in.l.5.§.Cato.col.14. in pri.& in.l.ſiquis ante.col.9.& in.l. ſcire.§. ſi à fure. col. fin.ff.de verb.obliga.vbi plures ad hoc citat concord.Facit, nam citatio debet eſſe legitima, alias eſt inualida.d.c.propoſuiſti.ibi,a te legitimè citato.gloſ.ſi.in.l.ſi accuſatoribus.C.de accuſa. nota. ſecundum Hippoly.in.l.quæſtionis habendæ.nu. 29.ff.de quæſtio.& in conſil.20.nu.4.& conſi.64. nu.53.Ioan.Lup.in.d.notab.1 fol.77.col.2.n.13. quem vid.Hinc eſt, quòd libellus nullus, ſeu citatio nulla non perpetuat iuriſdictionem, accuſationem, vel interrũpit præſcriptionem.Bal. per tex. ibi in.l.accuſatutus.ff.de adulte.& in.l.& poſt edictum.ff.de iudic.Felin.in.c.gratum.nu. 4. de offi. delega.Barb.in additio.ad Bald.in.l. ſi pater tuus. C.ne de ſta.defunct.Iaſo.in.l.more. ff. de iuriſdi. omni.iudi.

Item citandus ſi fuerit abſens, debet citatio decerni à iudice in ſcriptis cũ ſigillo,& ſubſcriptione tabellionis, & iudicis, aliter ſi fuerit decreta, erit nulla.l.2.in ordina.iudic.& aranzel. tabellionum.

Item ſi fuerit citatio ad capturã, requiritur mandatum iudicis in ſcriptis.Rode.Suarez in.l.2.nu. 8.tit.3.lib.2.for.legum.

Quæro.15.Vtrum eo caſu, quo petitur reſtitutio in integrum, ſit neceſſaria citatio contra partẽ, quæ lædi poteſt ex conceſsione? Reſpon.quod ſic. Ratio: quia cauſa cognita, competit reſtitutio in integrum minori: & ſic ſi eſt præſens, vel de facili haberi poteſt, perſonaliter erit citandus, ſi abſens, per edictum.authen.ſi omnes. C. ſi mino. ſe ab hæ.abſti.l.in cauſæ.§.cauſa cognita. l. etiam.§. fin.ff.de mino.c.tũ ex literis.de integ.reſti.gloſſ. in.c.2.de offi.iudi.Panor.in.c.quãuis.nu.35.de ro iudi.l.7.&.l.8.tit.19.part.6.quæ præſcriptam cõcluſ.probant.

Quæro.16.Vtrùm citatio partis ſit neceſſaria in petitione, quæ ſit vt iuramentũ relaxetur? Reſpon.quôd ſic. Quia vbicunque agitur de præiudicio alterius, ille eſt citandus.c.licet.in.2.de præbend.lib.6.c.1.de cauſa poſſ.Clemẽ.Paſtoralis de re iudic.ſed tale damnum hic verſatur in præiudicium illius. in cuius fauorem fuit iuramentum interpoſitum in contractu.argu.cap.2.de pact.libl 6.igitur erit citandus: aliàs relaxatio eo non defenſo non valet.

Secundò ſuadetur hæc opinio ex Cardi.& Panor.in.c.1.de iureiurã.Guido Papa deciſio.140.& 225.Capella.Tholoſa.62.Archi.in capit.licet canon.de electio.lib.6.Carol.Ruin.conſi.66, num. 2.lib.4.Et eſt regulare ſecundum Alex. conſi.66. nu.13.col.2.lib.6.verſic.Quia regulariter. Et eſt communis opinio ſecundum Curti.ſenior. conſi. 65.col.fi.Selua de iure iurand.q.fina.Adde Aleia. in cap.cùm contingat num.124. de iureiurando. & Stepha.Auffre.deciſio.Capell.Tholoſanæ.62. Couar.lib.1.Varia.cap.quarto. num.5. vbi hanc etiam opin.dixit communem.Quanuis Petr.Pariſi.conſil.96.num.26.lib.1.contrarium velit. Concludendũ igitur eſt, quòd ſiue petatur relaxatio iuramenti ad effectum agendi, ſiue ad reſciſsionẽ contractus, requiritur citatio partis. Quanuis alia opinio contraria quòd non requiratur citatio

teneant

teneāt plures & dicant communem ſecundùm Couar.vbi ſuprà.& q̃ ſit magis praxi conuenies. & communem dicit Rolandi.à Valle.conſi. 13.n. 38.vbi in nu. 25. priorem dixit cōmunem Tiraquel.latius in tract.res inter alios acta.limita.130. pag.32.vſq; ad 37.& ibi ponit ſex declarationes.

Quæro.17.Vtrum contumax,qui fuit perſona liter citatus,& potuit venire ad iudicium, & non venit,audiatur appellando? Reſpon. quòd non: quia eſt verus contumax.l.ex conſenſu.§.fin.ff.de appel.l.1.C.quorum app.non recipi.Catallia.Cota in memoria.iuris.verb.citationis forma.pag.63 Robert.Marant.in ſpe.aduo.pag.390. nu.17. & pag.620.num.273.

Quid autem erit dicendum de ficto contumace,qui dicitur ille qui fuit ad domum citatus,& nō in perſonam Reſpon.quod auditur. admittiturq; eius appellatio.tex.in Clem.vnic.de dolo & contuma.Hippolyt.ſing.87.Bart.in.l.fin.ff.de in integ.reſti.Bald.in.l.eaque.C.quomodo,& quando iudex.Robert.vbi ſupra nu.277.Alexan.in.l.properandum.§.ſinautem.C.de iudic. Adde quæ dixi in.l.1.titu.3.in eod.lib.3. in verb. *haſta nueue dias*.quæſtione 8.

Quæro.18.Vtrum citatio præſumatur præceſſiſſe in proceſſu,licèt non appareat de citatione? Reſpon.concluſiuè.Exceptio proueniens ex defectu citationis probatur eo ipſo, quòd de ea non conſtat in actis, & ſic eſt probanda ab aduerſario dicente præceſsiſſe.Suadetur. Nam ſolennitas extrinſeca non præſumitur, niſi probetur.l.quæcūque.§.fi.ff.de public.l.ſciendum.ff.de verb. obli. Bal.in.l.geſta.n.19.ff.de re iud.Panor.in.c. tenor. col.3.de re iudi.& conſ.84.lib.2.Frede.conſi.165 Alex cōſi.106.co.pe.li.7.Bal.per tx.ibi in.c. vni. §.ad hæc.de pace iura.fir.tx.in.c.ſicut.& ibi gl.& gl.in c.bona.1.de electio.vbi Pan. c. quoniā contra.de probatio.vbi nō præſumitur pro proceſſu, niſi de actis conſtet.Nam ſi obijcitur, non fui citatus,neceſſe eſt,quòd citatio probetur. Idem ſi dicatur,non fuit his cōteſtata,non vidi teſtes iurare, nec ad hoc fui vocatus.Vital.de Gamban. in tracta.Clauſularum. clauſula. Enuntiatiua in ſententijs.n.5.pag.209.Vāt. vbi ſuprà pag. 249 n.12. vel ſolennitas à iure aſsignata in alienatione rei eccleſię vel minoris,ſi à parte opponatur ne obſtet. tex.in.c.1.de in integ.reſti.vbi non fuit oppoſita exceptio proueniens ex defectu ſolennitatis, ſed fuit petita reſtitutio in integrum aduerſus contractum propter læſionem.

Quero.19.Ex quib⁹ cauſis citatio ſit inefficax? Reſpon.Ratione citantis, ratione citati, reſpectu loci in quo,loci ad quem,temporis in quo, & temporis ad quod fit.Item ratione formæ ipſius citationis,vel executionis eiuſdem.Io.Andræ. in addi ad Specul.de citatione additione 1. verſi.Continuādo.& ibi Bal.verſi.Citatio eſt nulla. Vanti. de nullita.proceſſ.ex defectu citationis. num.16. cum pluribus ſequen.vbi optimè loquitur. Caſus, in quibus quis citari non poterit,explicuit.l.2.& ibi Greg.Lopez tit.7.part.3.

Quæro.20.Vtrum in cauſa ciuili poſsit quis citari in domo.& violenter ingredi nuntius domū eius?Reſpon.quòd non.l.plerique.ff. de in ius vocand.l.2.& ibi gl,verb. *eſtando en ſu caſa*.tit.7.par. 3.quæ dicit,quod non valet citatio facta ad domū in cauſa ciuili ad hoc vt perſonaliter teneatur reſpondere.Secus per procuratorem. Quæ lex videtur declarare leges iuris communis,cū vult, quod citatio facta ad domū teneat ad hoc,vt citatus arctetur mittere procuratorem in cauſis ciuilibus, non tamen teneatur cōparere perſonaliter, licèt citatio facta fuerit ad cōparendum perſonaliter. Conſiliū tamē eſt,vt debitor poſsit capi, etiā exiſtens in domo,vt facias eū cōdemnare de contemptu mādati,& ſic cùm criminaliter fiſco teneatur, poterit capi etiā in domo.Bart.in.l.fi.ff. ad legem Iuliā pecula.Grego.Lopez in.l.2. in gloſſ. 4. tit. 7.part.3.Quod eſt ſingulare pro theorica,quæ habet mulierem capi non poſſe pro cauſa ciuili,quæ non deriuetur ex delicto vt conſtat in dict. l.2. & ibi gloſſ.3.& in.l.62.Tauri.& ibi Cifonta.l.3. tit. 13.infra libro.5.ordi.Hippoly.in pract.crim §,attingam.nu. 62. & ſingul. 249.& 279.Soci.in tracta.fallen.regul.259.vbi ponit aliquas declarationes.& Iaſ.in dict.l.plerique.Et ſignanter nota illam,quando debitor eſſet ſuſpectus de fuga. Vide eundem Iaſ.in.l.vinum.ff.ſi cert.peta.

Quæro.21.Vtrum nuntius,qui demandato iudicis aliquem contra formam iuris extraxit violēter de domo,teneatur aliqua pœna?Bal.in. l. non ideo minus.col.1.de accu.Reſpondet q̃ non.Item occidens aliquem ex iudicis mandato,quia monitus ſæpe nō ſe capi permittebat, ideo iudex præcepit vni de familia, vt delinquentem occideret, nō tenetur aliqua pœna.l.132.ſtyli.Iacob. Butri. in.l.2.C.de his qui latro.occulta.Hippolyt.in practi.crim.§.diligenter.n.55.& in.§. aggredior. nu. 76.& §.vlterius.n.7.& in.l.1.limit.15.ff.de ſicar. Singulariter per Docto.del Caſtill.in.l.66.Taur. in glo.1.n.1.&.2.Si ergo ſe iniuſtè defendebat telo,potuit impunè occidi. Et in dubio pro iudicis mandato eſt preſumendum,& iudicio obediendū, ca.1.de matri.contr.contra interdict.ec.ca. ſciendum.8.q.1.l.fin.ff.ſi quid in loco publi.l.vnic. ff. ſi quis ius di.cap.qui reſiſtit.11.quæſtione.3.l.1.titul.2.lib.2.for.legum.Feli.capit. ſi quando. num. 2.de offic.delega.Apoſto.ad Roma.13.Magiſt.in 4.ſenten.diſt.44 capit.vltim. Ex quibus colligere poteris,quando impunè officialis poterit exequi iu-

qui iudicis præceptum.

Quæro.22. Vtrum citatio peremptoria requiratur ad diffinitiuam? Dicendū eſt quod ſic. Innocē. in cap.ad petitionem.de accuſ.Bart.in.l. ſi finita. §.Iulianus.ff.de dam.infect.Panor.conſi.84. lib.2 Imol.in Clemen.Sæpe.nu.48.de verb.ſigni. Vital.de Gambanis in tracta.clauſularum. pag.282. nu.11.cum ſequen.vbi ponit vndecim declarationes,ſeu limitationes,quas videas omnino.

Quæro.23. Vtrùm nuntio deponenti ſe aliquē citaſſe,ſit ei adhibenda fides? Reſpon.quòd ſic,qua tenus tangit eius officium. De cōmiſsione autē nō niſi ſit ſcriptum in proceſſu. capit.quoniā contra. de proba. Tenet Plat.in.l.2.C.de colla.fundo. patrimoni.lib.11.Specula.de citatio.§.primo.verſic. Sed nunquid credatur.Bal.in pra.de citatio. q. 10. Imol.in.l.ex conſenſu §.eum qui. ff. de appellat. Bart.in extrauagan. Ad reprimendum.verb. nuntium.in fin.glo.in.c.cùm parati. verb. nuntius. de appella.Segur.in repet.l.ſi ex legati cauſa. nume. 58.ff.de verb.obligatio. Et eſt communis opinio ſecundùm Niconi.in.d.rep.quoniam contra. verbo.citationes.nu.99.l.21.ſtyli.

Eſt tamen notādū,quòd ſi nūtius dixerit citatū ei intuliſſe iniuriam,non eſt credendus, niſi teſtibus probet.gl.in.c.venerabilibus.verb in iudicio. de ſenten.ex commu.lib.6. Segura loco citato.

Itē hodie requiritur,quòd fiat citatio in præſentia teſtiū,hoc eſt,quòd ſi fuerit nūtius de minoribus,requiruntur duo teſtes,ſi fuerit de maioribus, per vnum teſtem. Si iudex curiæ Regis fuerit deponens ſe citaſſe,ei ſoli creditur.l.1.tit.7. part.3. glo.in.l.6.verb.*ſu ome*.titu.3.lib.2.for.legum. Ad de Rebuff.de cita.art.2.glo.4.nu.14.

Quæro.24. Vtrùm nuntiùs debeat referre ſe citaſſe aliquem, ſpecialiter declarando modū ab eo ſeruatū? Reſpon.quòd ſic,dicēdo,eum citaui in ſuā perſonā,vel ad domū ſuæ ſolitæ habitationis, qua nunc degit. Colligitur ex Præpoſito colu. 2. poſt Bal.in.c.cū parati.de appel.Bar.in.l.quod ſi dubitet ff.de acqui.hære. Panorm.c.cauſam. col. 4. de dolo. & contu. Alex.conſil.2.lib.3. Declarat Rebuff.3.tom.conſti.Galliæ.pagi.75.art. 2. gloſ. 3. nu. 23. Dubia allegatio & probatio non releuat probātem.cap.in præſentia.de proba.

Quæro.25. Quæ debeat cōtinere citatio in ſcriptis? Reſpondendum eſt,rem quæ petebatur, cauſam petendi,nomen actoris,& rei,& corā quo ſit quæſtio tractanda.in tracta. ritus iudicio. verſicu. Item quòd ſemper. Rebuff.vbi ſuprà.art.3. gloſſ. vni in fina.verb.nu.17.pagi.80. Vanti. vbi ſupra. titu.de nulli.ex defect.citatio num.49. Et ſi non fuiſſet perſona legitima, decretum citationis non valeret.Lanfranc.in capit.quoniam contra. verb. citationes.quæſtione.5.nume.7. Decius in conſi. 461.in fin.lib.4. Et quòd cauſa ſit exprimenda in citatione,ponit Bald.in pra.de cita. quæſtione. 1. Bald.in.l.conſentaneum.C. quomodo & quando iud.Marant.6.part.num.69.in practi.l.2.infrà. & fol.147.col.1.lib pragmati.

Quæro. 26. Vtrùm dies termini computetur de iure in termino? Exemplum. Aliquis eſt citatus vt compareat coram iudice vſque ad nouem dies,an debeat dies,in quo fuit terminus aſsignatus,computari in termino? Gloſ. in cap. quiſquis. verb.ex ea.4.quæſtio.5. dicit, quòd dies termini non debet computari termino.glo.in capi. ſuper eo.2.de appell.& in.l.vbi lex.ff.de regu.iur.Bart. Alber.Roma.Paul.& Sali.in.l.1. ff. ſi quis cautio. poſt glo.ibi.Specul.de cita.§.viſo.nu.17.Felin. in cap.1.nume.4.de præſcrip.& in capit.quo ad conſultationem.nume.26.de re iudi. Et communiter hæc opinio ſuadetur à conſuetudine ſecūdū Bald. in.l eos.§.ſi autem.nu.6.C.de appel. Guido Pap. deciſio.270.Alexan.in.l.1.colum.1. ff. ſi quis cautio. Carol.Molinæ.in conſue.Pariſien.tit.1.§.44. colum.1.numer.2.text.in capit.pia ibi,die in quo proponitur minimè computato.de except. lib.6. Suffragatur hæc ſententia ex dict.l. vbi lex. vbi ſic ait Vbi lex mentionem facit duorum menſiū, & qui ſexageſimo primo die venerit, audiendus eſt.Menſis intelligitur de.30.diebus.text. in. l. ſi maritus præuenerit.§.hæc in maritis.&.l.miles.§. ſexaginta.ff.de adulte.glo.in.l.fina.§.1.verb.ſexaginta.C.de iure delibe.Bald. in authenti. qui ſemel.C.quomodo & quando iud. Ergo cùm in dicta. l. vbi lex.adijciatur vnus dies poſt ſexageſimum, ſatis datur intelligi, in illis primis duobus menſibus,primum diem, in quo ſcilicet terminus datus eſt,non fuiſſe computandum: alioqui is qui ſexageſimo primo die veniret,nō eſſet intra duos menſes, & propterea non audiretur in termino præterito.ergo.&c. Tenet Soci.regu.91.& eſt magis communis ſecundum Iaſo.in.l.1.num.20.ff. ſi quis cautioni.

Alia eſt opinio, quòd dies termini computetur in termino,& ſic verificetur de momento ad momentum.gloſſ.in. l. Gallus.in princi. verb. in decem menſibus.vbi Bald.Angel.Alexand. ff. de liberis & poſthum.& alij multi fauent huic opinioni.de quibus per Andræ. Tiraquell. de vtroque retract.libr.1.§.1.gloſſ.11.numero.19.Et cōfirmatur ex Carolo Molinæo.in conſuetud.Pariſien.titu.1.§.4.quæſtione.2.numer.4.Et eſt communis ſecundum Philipp.Corne.conſ.279.co.2. nume.4.lib.4.Confirmatur ex.l.1.titul. 16. libro 3.ordin.ibi,*faſta cinco dias deſde el dia que fuere dada la ſentencia*.Et libr.Praginatica.folio.30.colum.4. verſic.*Otro ſi ordenamos*.Et in.l.70.Tauri.ibi, *deſde el dia que ſe oppuſiere*.Sed ſi rectè conſideremus has

Regias

Regias leges potiùs priorem, quàm hanc postremam opinionem probare videntur, in quantum à die notitiæ, seu latæ sententiæ, seu oppositionis dicunt currere tempus, nam denotant in cæteris casibus locũ non habere regulariter ex dispositione iuris cõmunis Ideo dicendũ cẽseo. Aut sumus in casu claro, ex quo colligitur mẽs proponentis terminum voluisse currere à die præfixi termini, vt quia dicit iudex, Compareas corã me ab hinc quindecim dies vsque. Aut in casu ambiguo, & dubio possit Petrus cõparere intra quindecim dies: in isto casu procedit opinio cõmunis quę habet, quod dies termini non computetur in termino. In priori casu procedit illa cõmunis, quæ habet, q̃ computatur. Et quod dies termini non computetur in termino, statutum est apud Lusitaniæ viros in lib. 3. ordinamen. tit. 12. l. 1. adde quæ dixi in l. 22. tit. 2. lib. 7. infrà.

Dubitatur. 27. Quis erit citandus in actu præiudiciali respectu successoris? Dicendum quod ille est citandus, de cuius præiudicio formato principaliter agitur. Nec de necessario erit citandus alius sequens in gradu vt subrogatus in defectum istius possessoris. glo. singul. in. l. de vnoquoque. verb. quos causa. ff. de re iudic. quæ opinio cõmunis est secundum Ias. in. l. si quis nec causam. col. 2. ff. si cert. petatur. Ias. in. l. rescriptum. num. 7. ff. de pact. Felin. in capit. fina. nu. 4. de maio. & obedien. Petr. Stella in. l. qui Romæ. §. Augerius. prima concluſ. ff. de verborum obligatio. Petrus Sanctius Vascole. in tract. diuidui & indiuid. fol. 11. col. 1. ¶ Ex quo infertur, quòd possessor maioricatus si agatur contra eũ pro parte, vel in totum erit citandus, nõ tamen vocatus ad eum post mortem ipsius. quod est singular. notandum in actu practico. Alia plura cõsultò omitto cum sciam in alijs locis tractatam à doctor. materiã hanc citationum: maximè per Lanfranc. Niconi. & Augustinum Bero. in capit. quoniam contra. de probatio. Rebuffum in constitu. Regias Galliæ, tractat. de citatio. 3. tom. Et alibi sæpe. Hæc autem necessaria sunt in forensibus disceptationibus, & non ita alibi congesta. Quibus est addendus Doct. Orosci. in. l. nec quicquam. §. vbi decretum. numero quinquagesimoseptimo. ff. de offic. Proconsul. & leg. & quæ Hippolyt. notat in repetitione. rubri. C. de probationib. numero. 370. & numero. 371. Item etiam non requiritur citatio partis vbi ipso iure fit incursus pœnæ. Hippolytus plures referens in repetitione. l. vnicę. nume. sexagesimo sexto. C. de raptu virgin.

a ¶ *Su proprio fuero è jurisdiction.* Vnusquisque est in suo foro conueniendus. capitul. Romana. §. contrahentes.

sacadas de su proprio fuero y jurisdiciõ [a]. Y esso mesmo q̃ los pleytos y demãdas ciuiles y criminales d̃ los del nuestro consejo, y el nuestro chãciller mayor, y el nuestro mayordomo mayor, y Oydores de la nuestra audiencia: y los nuestros contadores mayores de las nuestras cuentas: y el nuestro contador mayor de la despensa y raciones de la nuestra casa: y notarios y officiales de la nuestra casa y corte y chancilleria, y del nuestro rastro que de nos han, y tienen racion: y los escriuanos de la nuestra audiencia, y de la nuestra carcel: y de los nuestros Alcaldes, y notarios de la nuestra corte, y de los Alcaldes de los hijos dalgo: en tanto que los escriuanos residieren cada vno en su audiencia quisiere mouer o poner cõtra qualesquier personas, o cõcejos, o cõtra ellos en qualquier manera: q̃ estos tales, y no sus lugares tinientes, ni otros algunos puedan traer y ellos trayan todos sus pleytos a la dicha nuestra corte. Y mandamos que se guarden

trahentes.&.§.fi.ibi,coram ſe.de fo. comp. lib. 6. l. 3. in prin.ff.de ali.iudi.mutand. cauſa facta. ibi, quia ſi cum eo.cap.cùm ſit generale.de fo. comp. Soci.ibi.& in tract fall.regul.11.l.32.tit.2.&.l.4. tit.3.par.3.l.7.ſtyl.ne vexentur laboribus & expenſis litigatores. cap. vt litigantes. de off. ord. libr. 6.l. 27. libro. Pragma.l. 15. titul.7. parti. 3.& ibi Gregor.Lop. Ad Regis curiam auditor vtrũ poſsit deferre cauſam vxoris vel filiorum ex prima inſtantia. Eſt reſponſ. cum.l. 40. ca. 21.libro.Pragma. fol. 24. col.3.quæ dicit,q̃ nõ.Hoc intelligerem procedere eo caſu, quo priuilegium non poſſet cõpetere auditori ratione alicuius, quia appareret đ fraude & cauſa fatigãdi ſeu moleſtandi, aliàs ſi eſſet res pertinens vxori filiiſue conſtitutis ſub poteſtate patris auditoris, q̃ cauſæ eorum haberent priuilegiũ mariti, vel patris. ex.l. ſciendũ. §. legati. ff.de legat. Romanus ſingular. 663.& vbi lis fuerit cœpta, ibi & finem accipere debet.c. propoſuiſti. de foro compet.c.vt debitus.ca cùm ſpeciali. de appel.l.vbi cœptum.ff.de iudic.Bellame.in.ca. 4.colum.1.num. 1. vt lite non conteſta.l. 12. titul.7. partit.3.Caſus autem Curiæ ponuntur in.l.14. in frà.& in.l.prima.titul. primo.ſuprà iſto libro.3.l. 23. titulo nono. part.2.l.5. titu. 3. part. 3. & ibi optimè per Gregor. Lop. in verbo.*èſſon eſtos.*

los priuilegios que las ciudades,villas, y lugares de nr̃os reynos en eſte caſo tienen.

¶ *Ley. II. La pena de los que emplazaren para corte a otro: por cauſas no verdaderas.*

¶ El Rey dõ Alõſo en Alcala. AEra de mil cccIxxxvj.
¶El rey dõ Enriq̃.II.en Burgos
¶El Rey don Iuã.I. en Burgos.

ADDICION.

¶ Eſta ley ſe confirma por la ley. 4. titul.3.lib.4.Recopil.a donde ſe pone de pena al que emplaza, ſeys mil marauedis y las coſtas dobladas.

POrque muchas vezes a los homes acaeſce q̃ algunos q̃riẽ do traer los pleytos a la nueſtra corte: por hazer daño a ſus contrarios ganã cartas de nueſtra chãcilleria para los emplazar [a]. Por ende eſtablecemos, y mãdamos, q̃ ſi alguno ſobre pleyto ciuil, o criminal ganare nr̃a carta para emplazar a otro diziẽdo alguna razon de aq̃llas. porq̃ los pleytos ſe pueden traer a la nr̃a corte, no ſiendo aſsi verdad no exprimiendo cauſas verdaderas enel dicho citatorio para q̃ lo pudieſſe emplazar para la nr̃a corte: y vſare de la dicha carta, q̃ pague aq̃l cõtra quiẽ a della vſare ſeys cientos marauedis, de la buena moneda, y las coſtas dobladas.

¶ *Ley. III. Del que echare emplazamiento malicioſo a otro ante el alcalde del Rey.*
¶El Rey don Alonſo en Alcala.AEra de mil cccIxxxvj.

ADDICION.

¶ Eſta ley ſe contiene en la ley 6.titul.3.lib.4.Recopil.

SI malicioſamente alguno echare a otro emplazamiẽto ante los alcaldes de la nr̃a corte, o ante los juezes đ otro qualquier lugar: y el juez viere el dicho malicioſo emplazamiẽto: mãdamos q̃ el emplazado por no pareſcer en la pena no incurra b del

¶ *Lex.II.*

a ¶ *Para los emplazar.* Adde l.7.&.l.14.in frà. & dicta in fin.l. præceden. Et adde quæ dicam infrà in. l. 18.

¶ *Lex.III.*

b ¶ *En la pena no incurra.* Faciunt ea, quæ dixi in.l. prima.in gl.magna. quæſtione vndecima. Itẽ, q̃ia malitijs obuiandum eſt. l. in fundo. ff. de rei vendi. Facit: quia cauſa friuola manifeſtè non inducit impedimentum, ac iudicatur non exiſtens. textus & ibi glo. in fin. in Clementina vnica. de dolo & contumacia.

a ¶ *Ante*

emplazamiento, ni sea tenudo a pagar el plazo: y si el emplazado fuere prendado y recibiere algun daño por esta razon tornele el juez la prẽda, y el tal emplazador pague el daño cõ el tres tanto a la parte. Y mandamos que algunos no cayan en plazo, ni en señal ni rebeldia ante los Alcaldes, hasta que el Alcalde se leuante de la audiencia [a]. E si el Alcalde hiziere dos audiencias ante de comer: la parte que pare sciere a la segunda audiencia, no sea auido por rebelde [b]: ni caya en emplazamiento, ni en señal, ni en rebeldia. Y esso mesmo sea guardado si el Alcalde hiziere dos audiẽcias despues de comer, y la parte pare sciere en la segunda [c].

a ¶ *Ante que el Alcalde se leuante de la audiencia.* Ad idem est lex. 17. infrà.

b ¶ *No sea auido por rebelde.* Contumax largo modo dicitur rebellis, vt hic vides. Contumax generaliter est, qui iudici nõ paret aliquid præcipienti, siue sit actor. siue reus l. de ætate. §. quia tacuit. ff. ꝺ in terrog. actio. Decius cons. 34. Rebuf. in tract. De contuma. in pri. nume. 5. in cõsti. Regijs Galliæ. Corne. cons. 184. num. 4. lib. 4.

c ¶ *En la segunda.* Adde quę dixi in. q. 10. suprà in l. 1. in glos. mag. Et est notandũ, ꝙ contumax ille dicitur, qui cõparauit sed hora indebita. l. 1. §. quid ergo. ff. quãdo appe. sit. Bal. in. l. plerũq;. de resc. col. 2 Item qui non respõdet omnino contumax est. Et respondisse omnino non videt, quia ad interrogatũ nõ respõdet, quia Prætorẽ contemnere videtur. l. de ætate. §. qui tacuit. & §. se quẽti. ff. de interro. actio. Rebuff. loco præcitato n. 17. & 19 ponit effectus & pœnas rebellionis, seu cõtumaciæ. Et latiùs per cũ ibi art. 13. gloss. vnica. vbi ponit. 43. pœnas cõtra cõtumaces, quæ omnino sunt vidẽdæ à practicis. 24. per Robert. Marãt. in pract. 6. par. de cõtuma. nu. 9. q. 3. & in l. 8 ti. 7. par. 3. Si tamẽ fuerint legitimè impediti excusant, docto. impedimẽto. sing. l. 11. tit. 7. p. 3. Et ibi vide Grego. Lop.

¶ Ley. IIII. *Del derecho de la señal del emplazamiento.*

Tenemos por bien q̃ en las ciudades, villas, y lugares de nuestro señorio q̃ la señal, o emplazamiẽto que no sean mas de seys marauedis [d]: y en los lugares q̃ han de fuero, o costumbre de lleuar mas o menos, que los lleuẽ segũ soliã. Y en esta pena que caya tãbiẽ el q̃ lo emplazare [e] como el que fuere emplazado sino viniere. Y desta pena q̃ caya el q̃ lo prẽdare el diezmo de su trabajo de lo yr a prendar: y lo q̃ finca q̃ lo partã como es costumbre en el lugar do fuere fecho el emplazamiento: y si la señal, o emplazamiento no fuere prendado en la villa al tercero dia, y en el termino a nue

d ¶ *Seys marauedis.* Quis sit marauedin⁹, & qualiter debet æstimari, & alia huius rei contigua, tradit Doctor Couarru. in tracta. de monetis. c. 5. n. 1. cũ sequen. vbi leges regiæ de hoc loquẽtes in hoc regno exponuntur. Quæ declaratio erit optima pro l. 1. titulo. 5. lib. 2. foro legum. ibi, *vala cien marauedis.* & l. 21. styli. & l. 114. in eisdem legibus.

e ¶ *El que lo emplazare.* Nota ꝙ actor non veniẽs ad iudiciũ, est contumax. c. 1. de dolo & contum. libro. 6. Actoris & rei æqualis debet esse cõditio. c. 2. & ibi glo. de mutuo petiti.

peti. ergo ſi reũ vocauit iniquũ eſt, q̃ ipſe non cõpareat in iudicio, & proponat petitionẽ ad hoc, vt reus ſcire poſsit, an cedere, vel contendere debeat. Probat Spec. de cõtum. §. nũc nobis videndũ. nu. 1. l. 8. verſ. *y todo eſto*. tit. 7. par. 3. vbi Greg. Lop. ait. Nota hic vnũ remediũ, quod habet reus præſens contra actorem non comparentem l. 18. infrà. l. 1. & 6. tit. 3. lib. 2. for. legum.

Ampliatur, quod actor cõtumax eſt puniendus in expenſis primæ citationis. gl. ad terminũ in dict. cap. 1. de do. & contu. lib. 6. alia in cap. 2. verb. rationabili cauſa. de pro. alia gloſ. in cap. quoniam contra. de proba tio. verb. dila tiones, & in cap. honoratus. verbo. tot ſcriptis. diſt. 74. & in. cap. de illicita. verb. peremptorio. 24. q. 3. Iaſo. in. l. qui ante calẽdas. nu. 4. ad fi. ff. de verb. oblig. Pan. in cap. 2. col. fin. de accu. vbi limitat in reo. niſi fuerit extra iudicialiter præmonitus ideoque practici dicunt in libello, Quanuis fuit requiſitus, noluit facere ſine ordine iudicij. In actore contumace nõ eſt neceſſaria præuentio, ſeu præmonitio. l. 5. tit. 3. lib. 2. for. legum ibi, *y pague las coſtas del plazo primero*.

Incuſatio tamẽ contumaciæ requiritur adhoc, vt contumax non audiatur niſi refectis expenſis, quæ eſt facienda in fine totius termini aſsignati ad comparendum. l. 13. infra. & l. 42. capit. 3. lib. prag. Adde Mich. Vrcur. in repe. l. ſi finita. §. Iulianus. col. 38. fol. paruo. 10. ff. de dam. infect. Huiuſmodi autem accuſatio contingit ex partis petitione, non aliàs. auth. ei qui appellat. in. fin. C. de tẽp. ap. arg. tex. & ibi traditorum in. l. 4. §. hoc autẽ iudiciũ. ff. de dam. infect. Robert. Marant. in pra. pagin. 390. nume. 13.

ue dias, que dende en adelante no ſea tenido a lo pagar, ni lo puedan prendar.

¶ *Ley. V. Que el Alcalde de vn lugar pueda emplazar en otro lugar.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil. ccc. lxxxvj.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene por la ley 7. tit. 3. lib. 4. Recop.*

ACAESCE muchas vezes que algunos por ſu voluntad, o por no cumplir de derecho a los querellosos ante el Alcalde de cuya juriſdició ſon, que ſe van a otros lugares de otra juriſdicion. Mandamos, que el Alcalde en los pleytos que a el perteneſcieren de librar, que pueda yr por ſi, o embiar por ſu carta a emplazar la parte auſente, aunque eſtè [a] en el lugar de otra juriſdicion, para que parezca ante el a cumplir de derecho: y el emplazamiẽto, o emplazamientos que aſsi fueren hechos, ſean valederos.

¶ *Ley. VI. Que no ſe den cartas de emplazamientos a los vaſſallos contra ſus ſeñores.*

¶ Idem.

MAndamos a los nueſtros Alcaldes, y juezes de la nueſtra corte, q̃ no dẽ cartas de emplazamiẽtos a los vaſſallos cõtra ſus ſeñores ſin auer nueſtro mãdado eſpecial [b]: y a los q̃ q̃rellaren de ſus ſeñores, nos ſomos preſtos de los oyr: pero que no conſentiremos que

¶ Lex. V.

a ¶ *Aunque eſte*. Vtrum citatio facta extra territoriũ citãtis valeat, declaraui ſuprà in. l. 1. in gloſſ. 1. quæſtione tertia. Montalu. in reperto. ll. ordina. foli. 18. columna. 4. verſicul. citare in alieno territorio. Item eſt notãdum, quòd cõtumax nõ dicitur ille, qui non tenetur comparere, quia citans caret iuriſdictione. Aym. qui alios citat conſi. 103. nu. 7. lib. 1.

¶ Lex. VI.

b ¶ *Sin auer nueſtro mandado eſpecial*. Nota iſtã. l. in ſuo caſu. Ratio poteſt eſſe: quia obedientia naturali ratione debetur à ſubditis & vaſſallis domino, vel

querellen malicioſamente[a].

¶ *Ley. VII. Que los eſcriuanos de las ciudades y villas no puedan ſer emplazados por cartas del Rey para que mueſtren ſus regiſtros.*

¶El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil. ccc. lxxxvj.

ADDICION.

¶*Eſta ley ſe contiene en la ley 12. tit. 3. lib. 4. Recop.*

SI acaeſciere que los nueſtros recaudadores, o otras perſonas que de nos tuuieren cargo para recaudar nueſtros pechos y derechos lleuarẽ nueſtras cartas, o de la nueſtra chãcilleria para los eſcriuanos y notarios, y ſus ſucceſſores para que mueſtrẽ los regiſtros y eſcripturas que ante ellos paſſaren ſobre los dichos nueſtros pechos y derechos. Mandamos, que los dichos eſcriuanos, y notarios, ni los dichos ſus ſucceſſores no puedã ſer emplazados por las dichas nueſtras cartas ſaluo los Alcaldes y notarios de la ciudad y villa o lugar, ſi fueren negligentes[b] remiſſos en no cumplir y apremiar a los dichos eſcriuanos y notarios que den los dichos regiſtros y eſcripturas.

¶*Ley. VIII. Que no ſe de carta de emplazamiento para que parezca perſonalmente el emplazado.*

¶El Rey don Enrique. IIII. en Toledo. Año de mil. cccc. lxij.

ADDICION.

¶*Eſta ley ſe contiene en la ley 15. tit. 3. lib. 4. Recopil.*

NO entendemos mandar citar a perſona alguna por nueſtras cartas ni cedulas para q̃ perſonalmente[c] parezca ante nos: ſaluo ſi entendieremos q̃ cũple a nueſtro ſeruicio: y que ſea primeramente viſto por los del nueſtro cõſejo. Y mandamos q̃ las tales cartas de emplazamientos perſonales no valan y ſean auidas por ſubrepticias: y no ſean cumplidas: y los emplaza-

vel ſuperiori, nec leuiter ſunt vocandi ab eis in iudicio. argum. §. pœnales. & quæ ibi habẽtur. Inſtit. de actio.

a ¶*Que querellẽ malicioſamente.* Facit, l. 15. tit. 7. parti. 3. & quæ dixi in gloſſ. fina. ſuprà. l. 1.

¶ *Lex. VII.*

b ¶ *Si fueren negligentes.* Officialis ciuitatis propter ſuam negligentiam poteſt citari coram rege, vt hic habetur. Quid autem erit, ſi actor petijt à iudice, vt compelleret reum reſpondere poſitionibus, & ipſe negligẽs fuit ob iſtam cauſam actor fuit condemnatus vel etiã quia ipſũ nõ citauit, vel aliã diligentiam debitã à iure tenebatur facere, & non fecit in tempore requiſitus à parte: vt in. l. 6. titulo decimoſexto. libro iſto. 3. infrà. vtrũ poſſit compelli ad ſatisfactionem partilæ ſæ à iudicibus regis, vel in ſyndicatu? Reſpõ. quod ſic: cùm malè & negligẽter id fecerit: tũ quia eius culpa, & negligentia damnum contingit quod aliàs eo non negligente non cõtingeret lẽſo. capitul. fi. de iniur. Facit ad declarationem. l. 11. titulo. 11. libro iſto. 3. infrà. Adde Felin. in cap. excommunicamus. colũ. 2. de hære. & Ripa. in. l. 4. §. hoc autem iudicium. nume. 96. ff. de damno infecto. vbi tractat de pœna negligentis facere iuſtitiam.

¶ *Lex. VIII.*

c ¶ *Para que perſonalmẽte.* Cõcord. capitu. 1. de indic. fi nal. C. de procur. vbi ſtatutũ eſt, quod nullus tenetur compare re perſonaliter coram iudice, ſed ſufficit comparere per procurato-

curatorem in cauſis ciuilibus. Nicola. mil. in reperto. verb. citatus. folio. 30. columna. 2. Pariſ. conſil. 120. colum. 1 nu. 1. libro. 4. vbi hoc limitat. 3. modis. & ampliat. & 8. limitat Socin. in tract. de citatio. ar. 20. nu. 25. vſq; ad nu. 39.

dos que por ellos no pareſcieren, que no incurran en pena alguna: ſaluo ſi las tales cartas no fueren ſubſcriptas detras, a lomenos de los que re ſidierẽ en nueſtro cõſejo.

¶ *Ley IX. La forma que ſe deue tener en los emplazamiẽtos, que ſe hazen en los crimines y maleficios.*

¶ Fuero.

ADDICION.

¶ *Lo diſpueſto en eſta ley eſta innouado y alterado por la ley. 3. tit. 10. lib. 4. Recopil. adonde ſe pone la nueua forma que ſe ha de tener en proceder contra los ab ſentes.*

¶ Lex. IX.

a ¶ *Emplazelo el Alcalde.* Dixi in. l. 1. ſuprà eod. in 1. gloſ. q. 13. Et eſt. l. 9. tit. 11 infrà eo. li. 3

SI algun hombre fuere demandado ſobre muerte de hombre, o ſobre otra coſa que merezca muerte, emplazelo el Alcalde [a] que venga ante el faſta nueue dias ſi fuere raygado: y ſino fuere raygado, recaudenlo los Alcaldes que fueren del lugar: y faga derecho por ſu cabeça, o por fiador ſi lo ouiere: aſsi como manda la ley. E ſi el emplazado fuere raygado, y no viniere al plazo: los Alcaldes, o los que fueren en ſu lugar recauden todos los bienes de aquel mueble y rayz por eſcripto: y emplazenlo de cabo a otros nueue dias: y ſino viniere a hazer derecho, peche las coſtas al querelloſo quales jurare ſegun el alluedrio de los Alcaldes, y por el deſprecio peche cinco marauedis al Rey, y cinco a los Alcaldes y cobre ſus bienes. E ſi al plazo ſegundo no viniere, peche la pena que manda la ley del omezillo: y emplazenlo la tercera vegada a otros nueue: y ſino viniere, denlo por hechor. E ſi viniere al tercero plazo, ſea oydo ſobre aquello que le han pueſto ſi lo hizo, o no: mas no cobre la pena ſobredicha en que cayo por ſu culpa. E ſi alguno deſtos ſi quier ſea raygado, ſi quier no, no hallaren en el lugar, ni en la tierra, los que han de juzgar, haganlo pregonar, y dezirlo en ſu caſa donde moraua que venga faſta vn mes a hazer derecho ſobre aquella coſa que le oponen: y ſino viniere, ſean todos ſus bienes recaudados aſsi como ſobredicho es: y pregonenlo: y diganlo en ſu caſa de cabo: que haſta otro mes que venga a hazer derecho: y ſi viniere a eſte ſegundo plazo peche las coſtas, y la pena ſo-

na ſobredicha, y haga derecho. E ſino viniere, peche la pena que es pueſta del omezillo: y pregonen lo de cabo faſta vn otro mes: y ſi viniere ſea oydo ſobre el hecho ſi lo hizo o no: mas no cobre la pena ſobredicha: y ſi a eſte tercero plazo no viniere, delo por mal hechor. Pero ſi el que fuere tres vezes emplazado quiſiere moſtrar algun embargo derecho aſsi como enfermedad [a] luenga, o priſion de cuerpo, o otro embargo derecho porque no pudo venir, venga ante los Alcaldes y ante del tercero pregon: y ſi quiſiere prouar que no pudo venir al primero plazo, o al ſegundo, ſea oydo ſobre fiador, y ſegun lo que prouare cobre lo que pecho. E ſi quiſiere prouar razon derecha porq̃ no pudo al tercero plazo venir, ſea recaudado que haga derecho como de primero. E ſino pudiere prouar, hagan del juſticia qual deuen. Y ſi el por ſi no viniere de ſu grado, y de otra guiſa le tomaren, no ſea mas oydo en eſta razon. Y quando venir quiſiere, hagalo ſaber a los Alcaldes que el quiere venir ſobre tal razõ como es ſobredicha: y viniendo en tal guiſa, no ſea juſticiado [b] mas ſea reuocado como ſobre dicho es.

¶ *Ley. X. La forma que deuen tener los Alcaldes de la corte en los proceſsos criminales.*

¶El Rey, y Reyna.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la 6. tit. 6. lib. 2. Recop.*

POrq̃ los Alcaldes de la nueſtra caſa, y raſtro: y de la nueſtra corte y chancilleria dubdan muchas vezes que forma y orden han de tener para conoſcer y proceder en las cauſas criminales que ante ellos vinieren. Ordenamos, y tenemos por bien, que de aqui adelante quãdo alguna cauſa criminal viniere ante los dichos nueſtros alcaldes, o qualquier dellos, que el vno dellos pueda recebir la querella, o accuſacion que ſe diere de

a ¶ *Enfermedad* Iuſto ſtante impedimẽto nõ currit tempus. l. 1. C. de anna. exceptio. Clem. ſi cut. & ibi gl. verb. impedimẽto. de appell. Ergo cũ nõ fuit inculpa, nõ debet eſſe in pœna l. 11. ti. 7. par. 3. Dixi ſuprà in l. 3. in glo. 3. Nonaginta priuilegia cauſa infirmitatis infirmo cõceſſa, collegit Ludo. Gomeſ. in regu. Cancella. de infirmis reſignan. q. 9.

Et nota, q̃ reus inquiſitus non veniẽs ad purgãdum ſe de crimine, in abſentia condẽnatur de crimine, vt hic habetur, ibi. *y ſi a eſte tercero plazo no viniere denle por mal fechor.* l. 4. tit. 3. lib. 2. for. leg. Et ibi vide omnino commentum Montalui, quod optimũ, amplũ, & eruditum eſt in ſpecie huius legis.

b ¶ *No ſea juſticiado.* Cõcor. d. l. 4. ti. il. 3. lib. 4.

¶ *Lex. X.*

a ¶ *Como manda la ley de la partida.* l. 4. tit. 29. partita 7. quæ sunt notãdæ ad hoc, q̃ iudex debet recipere iuramẽtũ ab ipso reo criminoso in exordio processus, & ipse reus tenetur respondere. tex. secundũ Bal. ibi in. c. 1. de reiudica. tex. in c. cũ dilecti. §. quia verò. de accusatio. Angel. in tracta. maleficio. verb. cõparuerunt dicti inquisiti. nu. 8. & est cõmunis opinio secundũ Hippoly. in. l. pe. n. 72. ff. de q. Quanuis ipse probet non esse deferendum propter periculum periurij. Et in practi. criminali §. postquàm nu. 1. opiniones sunt in hoc, & qualiter sint hæ leges regni accipiẽdæ. declarat latè Grego. Lop. in dicta l. 4. verbo. *jurar que diga la verdad.* vbi per tres column. agit de isto

persona que estuuiere en la nuestra corte, y pueda recebir la informacion: y mãdar prender: y que luego nuestro escriuano de la justicia ante quiẽ la causa passare: sea tenido de lo notificar a los otros Alcaldes que en la nuestra corte estuuieren: y que dende en adelante todos quatro Alcaldes conozcan de la causa: o los que dellos se hallaren en nuestra corte: y puesto el reo en la carcel reciban del juramento como mãda la ley de la partida [a]: y le pregunten si quiere dezir algo de su derecho: y si dixere que si: mandamos que le sea luego dado el traslado de la querella, o denunciacion, o pesquisa porque esta preso: y que dentro de tercero dia diga y alegue de su derecho. E sino tuuiere letrado para ello, y lo pidiere el preso, que le sea dado por los dichos Alcaldes: y si fuere pobre, que le den el abogado de los pobres: y escriuano sin dineros. Y que durãte este termino no sea atormentado: y los dichos Alcaldes continuen su processo: y fagan lo que deuieren con justicia: y si lo deuieren de soltar, que todos los Alcaldes que en la nuestra corte estuuieren juntamente lo suelten: y den mandamiento para ello: y que de otra guisa mandamos a los nuestros alguaziles y carceleros que no cumplan el mandamiento del Alcalde, ni suelten el preso, so pena que el Alcalde que diere el mandamiento: y el alguazil, o carcelero que lo cumpliere, sean tenidos a la pena que el preso merescia si fuere verdadera la causa porque lo prendieron.

articulo. Vtrùm autem causa absentiæ possit allegari per procuratorem in criminalibus, adde gl. 1. in l. 7. tit 10. in lib. 1. fori. Et an iudex in causis criminalibus possit supplere pro absente. vide Rip. in. l. 4. §. hoc autem iudiciũ. nu. 77. ff. de dam. infect.

Ley. XI. Que no se de carta de emplazamiento por los Alcaldes de la corte: saluo seyendo todos los Alcaldes concordes.

¶ El Rey, y Reyna.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 4. tit 6. lib. 2. Recopilationis.*

Manda

¶*Lex. XI.*

MAndamos otro si: que si se ouiere de dar emplazamiẽto para fuera de nuestra corte en los casos de q̃ puedan conoscer los nuestros alcaldes: conuiene saber dentro de las cinco leguas por via ordinaria: y allende de las cinco leguas por comissio, que todos los dichos Alcaldes[a] que en la nuestra corte estuuieren, o la mayor parte dellos, acuerden el dicho emplazamiento: y lo den en el caso que deuen.

a ¶ *Todos los dichos Alcaldes* Ratio: quia exercitiũ iurisdictionis respectu tribunalis est penes omnes ideo debet ab omnibus collectiuè exerceri, vel à maiori parte eorũ ex dispositione istius tex. Cõmissio enim in cõcessione iurisdictionis est omnino seruanda, simpliciter, collectiuè, vel diuisim: qua cessãte actus nõ valet. ca. vno delega. ð off. delegat. Dixi in l. 1. suprâ glos. 1. q. 9. vers. quarta conclu. Citatio autẽ est actus iudicialis, ergo ab omnibus, vel à maiori parte debet decerni, vt hic statuitur.

¶*Ley. XII. La forma que se deue tener contra los delinquentes en la corte.*

¶El Rey y Reyna.

b ¶*Lex. XII.* ¶ *Por los nueue dias.* vt in l. 9. & ibi addita suprà eod. vide. l. 14. inf.

c ¶ *Ni esperẽ los nueue dias.* Ad de quæ dixi quæstione 8. in l. 1. suprà in. 1. glos. & Hippoly. singu. 307.

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la ley 7. titulo 6. libro 2. Recopilation. adonde se añade, que el mismo ordẽ se guarde en los delictos cometidos fuera de la corte, de los quales conoscieren los Alcaldes por commission, o por otra manera y por la ley 2. titulo 3. libro 4. Recopilatio. se declara, esta que el termino del emplazamiento, sea todo vn termino peremptorio, y que no se atiendan los nueue dias de corte y tres de pregones, y no se ha de acusar ni escriuir la rebeldia de los dias de corte y pregones porque ya cessan estos terminos como se prueua en la ley 15. titulo 19. libro 4. Recopil. y en lo que toca a los terminos de los emplazamientos, y pregones, no se innouan estas leyes por la nueua orden dada en la ley. 3. tit. 10. lib. 4. Recopil. porque aquella habla en los juezes ordinarios.*

ORdenamos, que en la forma del citar y proceder en las causas criminales por los dichos nuestros Alcaldes de la nuestra casa y corte, y chancilleria tengan y guarden la forma siguiente: que si el delicto fuere cometido dentro de nuestra corte, y cinco leguas en derredor, que los dichos nuestros Alcaldes ayan su informacion: y auida, que el reo sea atendido y pregonado por los nueue dias[b] acostumbrados por tres emplazamientos por pregon de tres en tres dias sin acusar rebeldias: saluo el postrimero destos nueue dias: y que estos pregones ayan tanta fuerça y vigor, como si en presencia fuessen emplazados los reos ausentes: y si en el postrimero plazo el reo no paresciere que luego otro dia siguiente se aya el pleyto por concluso: y que en este caso no se guarden ni esperen los nueue dias[c] de corte, ni otros plazos.

¶ *Ley. XIII. Como deuen proceder los Alcaldes de la corte en las causas criminales contra los ausentes delinquentes fuera de la corte.*

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene y se corrige por la ley 7. tit. 6. lib. 2. Recopil. en el fin adonde se dize, que en el caso de esta ley se guarde el mismo orden que en la ley precediente.*

SI los dichos nuestros Alcaldes por nuestra carta de commissio nouieren de conoscer de otras causas criminales de delictos que son, o fueré cometidos fuera de la nuestra corte, que en tal caso los dichos Alcaldes hagan el emplazamiento a los ausentes con termino de treynta dias. Y que en fin de cada plazo se acuse la rebeldia: y luego otro dia que començare otro plazo, se de el pregon como se acostumbra: y cumplidos los treynta dias, aya el reo los nueue dias de corte: y no le seã dados otros tres dias de pregon: y assi se continue el processo en rebeldia ante todos los Alcaldes que estuuieren en la nuestra corte juntamente.

ADDICION.

¶ *Este versiculo se confirma por la ley. 5. tit. 6. libro. 2. Recopi. adonde se añade, que lo mismo se guarde en los pleytos criminales que de fuera de las cinco leguas les fueren cometidos.*

LOS nuestra merced, y mandamos, que en las causas criminales todos los dichos nuestros quatro juezes alcaldes se junten para sentenciar y condenar diffinitiuamente: o alomenos seã tres Alcaldes, y no puedan ser menos. E si en nuestra corte no estuuieren tres alcaldes: que los del nuestro consejo pongan y deputen otras tantas personas entre ellos mismos, quantos alcaldes fallecieren hasta en numero de tres: y lo que estos sentenciaren, y mandaren, que aquello se execute: y que dello no aya, ni pueda auer appellacion: saluo supplicaciõ para ante ellos mesmos en el caso que en derecho lugar ouiere.

ADDICION.

¶ *Este versiculo esta alterado por la ley 1. y 2. titul. 7 lib. 2. Recopil.*

ESta mesma forma y orden de proceder y sentenciar mandamos que guarden los dichos nuestros alcaldes de la carcel de nuestra Chancilleria que han de ser tres tomados de los Oydores legos del numero q̃ dellos falleściere: y que pueda auer supplicaciõ de lo q̃ mãdaren y sentẽciaren pa ante ellos mesmos en

el caso

el caſo que ſuplicacion lugar ouiere.

ADDICION.

¶ *Eſte verſic. eſta alterado è innouado por la ley 8. tit. 7. lib. 2. Recopilat. adonde ſe pone el orden que han de tener los Alcaldes de las audiencias con los que ſe preſentaren a la carcel perſonalmente, y el orden que ſe ha de tener, quando los delinquentes ſe preſentan por procurador, pone la ley 9. tit. 7. lib. 2. Recopilat. y el orden que ſe ha de tener quando ſe preſentan por mandado de la juſticia ordinaria, por alborotadores, o deſacatados, o en grado de appellacion, o en otra manera. Pone la ley 11. tit. 7. lib. 2. Recopil. y la ley. 11. tit. 1. lib. 3. Recopilat. Prohibe tambien que los Alcaldes de Valladolid no reſcriuan preſentaciones de los delinquẽtes del Reyno de Galicia, como mas alto tribunal.*

POrque ſomos informados, q̃ muchas perſonas por euadir la condemnació y pena que merecen por los delictos que cometen ſe preſentan con ſus perſonas ante los nueſtros Alcaldes de la nueſtra caſa y Corte, o ante los Alcaldes de la nueſtra carcel en la nueſtra Chancilleria: diziendo que han por ſoſpechoſos a los Alcaldes de juſticias ordinarias del lugar donde cometieron el delicto: y appellan dellos para ante los nueſtros Alcaldes: y piden carta de inhibicion para los dichos ordinarios, y emplazamiento para las partes, y los querelloſos por temor, o por pobreza, o por otras algunas cauſas dexan de venir a la nueſtra Corte en proſecucion delos tales emplazamientos, y aſsi los malhechores procuran de auer ſentencias abſolutorias de los delictos que cometieron. Y entretanto que eſto proſiguen, los nueſtros Alcaldes los dan ſobre fiadores, y andan ſueltos por nueſtra Corte, y aun ſe van a ſus tierras. Porende queriendo remediar eſto: ordenamos, y mandamos, que de aqui adelante cada y quando qualquier perſona que ſe preſentare a la nueſtra carcel para ſe purgar de algũ delicto de que ſe dixere ſer infamado: por razõ del qual ſi prouado le fueſſe mereſcia pena de muerte, o de perdimiento de miembro, que eſte tal ſea luego pueſto en la nueſtra carcel en priſion: y no le ſea dada antes carta de inhibicion, ni el ſea dado ſobrefiadores a: ni le ſean relaxadas las pri-

¶ *Lex XIII.*

a ¶ *Ni el ſea dado ſobrefiadores.* Bald. in l. ſed ſi is. ff. de in ius voc. dicit, quòd licèt vbi tractatur de pœna corporali non ſit reus fideiuſſorib. relaxandus, attamen talis reus ſi eſt incarceratus, eſt relaxandus, etiam ſine fideiuſſoribus, quãdo ex proceſſu publicato ante ſententiam apparet ipſum abſoluẽdum. Singula. dictum ſecundum Roman. ſingula. 490. Hippol. in repet. rubr. ff. de fideiuſſor. n. 219. Quorum opinio hîc eſt approbata in tantum, quod iudex detinendo accuſatũ, & nolẽdo eũ relaxare, tenetur actione iniuriarũ in ſyndicatu. Hippolyt. in practi. §. quoniam. nume. 51. vbi citat Ange. in tractatu maleficio. verb. pro quibus Antonius fideiuſsit. verſic. Et no-

Et nota, quòd si aliquis. Adde Suarez in quæstio. de fideiussor. in causa crimin. Et quæ dicit D. Dueñas in tracta. fallen. regul. 331. fallēt. 3. Robet. Maran. in practi. pag. 409. nu. 10. Laso. in l. 1. num. 9. ff. de in lit. iur. Et adde in materia v. num dictum insigne, de quo per Hippo. sing. 304.

siones fasta que sean tomados y publicados los testigos en la causa principal. E si despues de publicados paresciere por ellos, o se presumiere su innocencia, que en tal caso pueda ser dado a fiadores carceleros fasta la determinaciō del pleyto. E si acaesciere ser en culpa, q̄ en tal caso no pueda ser absuelto, ni dado a los carceleros: mas que sea preso hasta que la causa estè determinada, porque el juyzio no sea illusorio, y que juren los nuestros Alcaldes de guardar y cumplir lo susodicho.

ADDICION.

¶ *Este versic. se contiene en la ley 8. tit. 7. lib. 2. Recopilationis.*

MAndamos que esto mismo guarde y cumpla el nuestro juez de Vizcaya q̄ està en la nuestra Corte y Chancilleria, en quanto a las presentaciones de la carcel. Y los jueces que lo contrario hizieren, por el mesmo hecho pierdan los officios, allende de las otras penas que por ello incurrieren.

ORdenamos, y mādamos, que quādo se dieren nuestras cartas de segundo y tercero plazo contra los emplazados para que vengan a la nuestra Corte y Chancilleria: que los emplazados no ayā los diez y nueue dias de corte: ni se ayan de escusar, ni esperar despues que se accusaren en el primero emplazamiento.

¶ *Ley XIIII. Que ninguno sea emplazado ante los Alcaldes de la Corte sin ser demandado en su fuero: saluo en los casos siguientes.*

¶ El Rey don Enrique. I. en Burgos. Año de mil cccc.ix.

ADDICION.

¶ *Esta ley se confirma por la ley. 8. tit. 3. lib. 4. Recopilat. donde se añade que el tal emplazamiento, se de tambien de mas de los casos aqui contenidos, contra Corregidor, o Alcalde ordinario, o otro official del tal lugar, y sobre caso en que puede ser conuenido durante el tiempo de su officio. Y por la ley 11. tit. 3. lib. 4. Recopil. se declara que no se pueda hazer emplazamientos, por casos de corte, en causas ciuiles, que sean de cantidad de mil marauedis, o dende abaxo.*

¶ Lex XIIII. an ¶ Ate los Alcaldes de su foro. Quod est regulare. c. cū sit generale, de foro cōpe. Adde l. 40. c. 6. lib. pragm. regū Catholicorum.

DEfendemos, que ninguno de los vezinos de nuestras ciudades, villas, y lugares, pueda ser emplazado para ante los nuestros Alcaldes de la nuestra Corte: alomenos q̄ primeramente sean demandados ante los Alcaldes de su fuero a: y

oydos

oydos y vencidos por derecho: y que no valan las nueſtras cartas que en contrario deſto ſean dadas: ſaluo en aquellos caſos [a] que ſe deuen librar en la nueſtra Corte, que ſon eſtos ſegũ eſtilo antiguo: muerte ſegura: muger forçada: tregua quebrãtada: caſa quemada, camino quebrãtado, trayción, aleue, rieto, pleyto de viudas, y huerfanos, y de perſonas miſerables.

a ¶ *Saluo en aq̃llos caſos.* Caſus curiæ hic annotantur. dixi in l. 1. ti. primo ſupra, & in l. 1. in gloſ. 2. ſupra iſto titulo.

¶ *Ley. XV. En que manera deue ſer oydo el que fuere condenado a la muerte en auſencia.*

¶El Rey don Iuan I. En Biruieſca. Año de mil cccl xxx.

ADDICION.

¶ *Eſta forma eſta alterada è innouada por la ley 3. tit. 10. libro 4. Recopilationis.*

¶ *Lex XV.*

Si alguno fuere condenado a pena de muerte, o de perdimiento de miembro por no venir a los plazos ſegun la ley ante deſta ſin recebir informacion [b] tal porque pudiera ſer pueſto a queſtion de tormento. Ordenamos, que ſi el tal ſeviniere a poner en la priſion: o fuere preſo: que los Alcaldes ſeã tenidos de lo oyr, aſsi como ſi no fueſſe dado por hechor, y ſi lo hallaren ſin culpa de lo que es condenado, o que merece mayor pena: que lo libren ſegun derecho: aſsi como ſino fueſſe condenado, ſaluo que por las rebeldias de los emplazamiẽtos, y coſtas, y omezillo, que no ſea oydo.

b ¶ *Sin recebir informacion.* Sci licèt vnius teſtis, inſignis famæ, vel confeſsionis extraiudicialis. vt per Innoc. in cap. per inquiſitionem. num. 2. de elect. Bart. in l. de minore. §. plurimum. ff. de quæſti. vbi agit de fama. Indicia ſufficiẽtia ad torturam ponit, & declarat doct. Anto. Gomez in tract. de delictis. cap. 13. nume. 7. Et concor. pragmat. fol. 148. colum. 4. Copiosè per Ludouic. Carre. in l. obſeruare. poſita in princ. ſuæ practicæ criminis. num. 106 pag. 74. cum ſequent.

¶ Ley XVI. *Que el que pidiere carta de emplazamiento para fuera de corte: declare ſi es caſo de corte.*

¶ El Rey y Reyna.

ADDICION.

¶ *Eſta ley eſta alterada por la ley. 1. tit. 2. libro. 4. Recopilat. adonde ſe pone la forma que ſe ha de tener, quando el actor viene en perſona a poner ſu demanda por caſo de corte, y la que ſe ha de tener, que ſe ha de tener, quando viene por procurador, pone la ley. 2. tit. 2. lib. 4. Recopil.*

Qualquier perſona que pidiere nueſtras cartas đ emplazamiento para ſacar de ſu proprio fuero è juriſdiction a los concejos y perſonas ſingulares para traer emplazados a nueſtra corte ſo color de algunos delos caſos en que aſsi pueden ſer emplazados. Nos por

por eſcuſar que los nueſtros ſubditos y naturales no reciban agrauio, ni daño, ni ſean fatigados de coſtas contra derecho. Ordenamos, y mandamos, que el que pidiere la tal carta de emplazamiento exprimiendo y declarando algũ caſo de corte: ſi el que ouiere de librar viere que es notorio [a], ſer el caſo verdadero, o ſi luego prouare el dicho caſo, porque la tal carta de emplazamiẽto ſe deua dar, que luego ſea dada. Pero ſi luego no prouare el dicho caſo: yno fuere notorio, q̃ dè fiadores llanos y abonados, que ſi pareſciere, que el emplazamiento es hecho malicioſamente, y contra juſticia, que pagara las coſtas [b] que la otra parte hiziere con el doblo para la parte emplazada. E por euitar calumnias, mandamos, que ſi el emplazamiento fuere contra concejo, o perſona q̃ eſtuuiere veynte leguas, o mas arredrado de la corte, que los del nueſtro conſejo, o los otros juezes que del caſo conoſcieren en la nueſtra corte ayan ſu informacion de la parte que aſsi pide el emplazamiento: y que ante no den, ni manden dar el tal emplazamiento. Y por eſta informacion que diere antes que le fuere la dicha carta de emplazamiento dada no ſea eſcuſado el dicho emplazador de prouar el caſo de corte deſpues de pueſta la demanda dentro del termino que la ley diſpone.

¶ *Lex. XVI.*

a ¶ *Viere que es notorio.* Caſus notorius eſt allegãdus, nõ tamen probãdus. Et ſic eſt hic text. progloſſ. in Clement. Appellanti. de appellat. ſingu. ſecundùm Laſo. in l. ſi vnus §. pactus ne peteret. num. 25. ff. de pact. & in l. ſi verò §. qui pro rei. nume. 12. ff. qui ſatisdat. cogan. Ioann. Bernar. tract. fallent. regul. 497. In notorijs licet. Dixi ad Segur. in repet. l. 3. §. fin. nu. 18. ff. de liberis & poſthu. De notorio videndus omnino eſt Ludoui. Carreri. in praxi criminis. in princip. pagi. 24. num. 44.

b ¶ *Que pagara las coſtas.* Concordat. l. 2. ſuprà.

¶ *Ley* XVII. *De los emplazados que deuen pagar todos los cotos y ſeñales ſino parecieren.*

¶ El Rey don Iuan I. En Burgos.

¶ El miſmo en Segouia. Año de xxx.

ADDICION.

¶ *Eſta ley eſta alterada è innouada por la ley 9. titulo quinto, libro ſecundo Recopilat. Y por la ley* 10. 11. 12. *&* 18. *tit.* 8. *lib.* 2. *Recopilat. a donde ſe diſpone, como y quando, y ante quien ſe han de accuſar las rebeldias, y que derechos ſe han de lleuar por ellas, y que las coja otro portero, y no el que emplazo ſin lleuar derecho por el camino, y que derechos han de lleuar los Alcaldes de los rebeldes que eſtan fuera del lugar, y de los vezinos del miſmo lugar.*

MAndamos que nueſtros Alcaldes de la nueſtra corte no ayã, ni lleuen cotos de los emplazados que pareſcieren ante ellos en perſeguimiento vna hora antes de medio dia dende primero dia de

Março

¶ Lex XVII.

Março, fasta el dia de Sant Miguel de Setiembre: y del dicho dia de Sant Miguel, fasta Março, que no lleuen cotos, ni señales de los que paresciеren ante ellos en perſiguimiento de sus emplazamientos fasta el medio dia: y si los emplazamientos fueren hechos para en la tarde, que no lleuen coto, ni señal de los que paresciеren ante ellos en perseguimiento de sus emplazamientos fasta el sol puesto: y quando el Alcalde no pudiere ser auido, que baste a la parte que se presente ante las puertas de su posada [a] y que los Alcaldes no fagan en deal: sopena de perder los officios: y que jamas los puedan auer, y de restituyr lo que contra esto lleuaren con las setenas.

a ¶ *Ante las puertas de supo sada..* Facit gloss. in Clement. prima. verb. maiori. ibi, vel si nul lũ potest haberi, &c. de appellat. Vide quæ dixi in l. prima, in gloss. 1. quæstione decima, & in l. tertia. gloss. tertia, supra hoc titulo.

¶ *Ley. XVIII. Si el emplazado paresciere à seguir el emplazamiẽto, y no el emplazador.*

¶ El Rey don Ioan I. en Biruiesca. Año de mil ccccl xxxvij.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley quinta, titulo tertio, libro quarto, Recopilationis.*

¶ Lex. XVIII

ORdenamos, q̃ si alguno por virtud de nuestra carta emplazare a otro, y el emplazado pareciere en tiempo deuido, y prosiguiere el emplazamiento, y no paresciere el emplazador [b], o su procurador, y hechos los pregones, segun vso es de nuestra Corte, no pareciendo, sea cõdenado en todas las costas que el emplazado jurare que fizo en venida, y en estada, y las que podra fazer a la tornada: y tasse las primero el juez [c] segun el estado del emplazado: en tanto que no sea mas del emplazado cõ otro compañero de mula. Y mas cient marauedis por el trabajo que tomo: y por los daños que recibio en partir de su casa, si personalmente viniere a seguir el dicho emplazamiento: en otra manera no aya saluo las costas que fizo en embiar: y lo que costo el hombre que embio alla: assi en la yda como en la tornada. Y si fuere emplazado concejo, o communidad, o aljama, y en tiempo deuido pareciere por su procurador, y no paresciere el emplazador, sea condenado en todo lo que jurare su procurador por ellos que gasto por la yda, y tornada, y estada. Pero que sea tassado primeramente por juez, segun de suso es dicho. Y por

b ¶ *Y no paresciere el emplazador.* Concordat. l. 4. & ibi latè dixi. suprà eod.

c ¶ *Tasselas primero el juez.* Vid. l. vnicam. tit. 18. infrà isto libro. Et ibi latè, Deo Optimo Maximo fauente, agã.

essa

essa misma guisa mandamos que sea condenado el dicho emplazador aũq̃ parezca en la corte a seguir el emplazamiento, si manifiestamente se mostrare cõtra el que emplazo mal, y no deuidamẽte. Y contra los emplazadores que no vinieren, o embiaren a seguir el emplazamiento: y cõtra los emplazadores que ganaren cartas, exprimiendo algunos de los casos que pertenescen a la nuestra Corte no seyendo assi: Mandamos que se guarden assi las leyes que sobre esta razon son hechas: y es costumbre de nuestra Corte.

¶ Ley XIX. *Que los arrendadores no emplazen mas de vna vez cada semana, y como han de emplazar*

¶ El Rey don Iuan I. en Valladolid.

¶ El Rey don Iuan II. en Madrid. Año de xxxiiij.

ADDICION.

Esta ley està alterada, è innouada por la ley 1. tit. 7. lib. 9. Recopilat. adonde se pone el orden que se ha de tener en poner las demandas, y citar los deudores en materia de rentas.

MAndamos que los nuestros arrendadores de alcaualas, y de otros nuestros pechos y derechos, que no sean osados de emplazar mas de vna vez en la semana a los vezinos de las ciudades, villas, y lugares dõde el Alcalde ha de conoscer de las dichas rentas. Otrosi, que no emplazen a los de las aldeas mas de vna vez en el mes. E si en otra manera fueren emplazados, que no sean tenudos de venir [a] a los emplazamientos ni caygan por ello en pena, ni en rebeldia alguna: y que el emplazador pague la pena del emplazamiento. Y si el arrendador emplazare al cõcejo: que el concejo sea tenudo de embiar su procurador, y embiado su procurador que no caygan en pena ni rebeldia las personas singulares del dicho cõcejo, que por concejo fueren emplazados. E mandamos, que los arrendadores puedan emplazar [b] a qualesquier personas sobre las dichas alcaualas en cada lugar delante vn Alcalde de los ordinarios quales los dichos arrendadores mas quisieren para que libren los dichos pleytos de alcaualas: y que tome el Alcalde por pena de emplazamiento al que en el cayere quatro marauedis, y no mas. Pero es nuestra merced, que si dos, o tres personas, o mas, fueren arrendadores de vna renta, que todos los arrendadores sean tenudos de los emplazar ante vn Alcalde, y no cada

¶ *Lex. XIX.*

a ¶ *Que no sean tenudos de venir.* Quia citatio fuit decreta contra istius legis statutum, ergo fuit nulla, & ita ex ea nullus effectus pœnæ producitur. Vid. quæstio. 6. & quæst. 11. supra in l. 1. in gloss. 1.

b ¶ *Pueden emplazar.* l. 20. infrà.

cada vno delante de ſu Alcalde. Y que el Alcalde que ouiere de conoſcer de los tales pleytos: que los libre ſummariamente [a] ſabida ſolamente la verdad, y que toda via el Alcalde no reciba la demanda por eſcripto. Pero ſi el Alcalde la reſcibiere por eſcripto, que el demandado ſea tenido de conteſtar la demanda dentro en los nueue dias, ſopena de confieſſo.

a ¶ *Libre ſummariamente*. Id eſt, ſine ſtrepitu & figura iudicij. clement. Sæpe. de verborum ſignific. Vid. l. vndecima, & ibi dixi ſuprà titu. primo, & concordat. l. 122. Gabellarum.

¶ *Ley XX. Que los arrendadores puedan emplazar ante el Alcalde que quiſieren.*

¶El Rey don Iuan II. En Madrid. Año de mil cccc.xxxv.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe declara por la ley ſecunda, titulo ſeptimo, libro nono, Recopilationis, adonde ſe diſpone que ningun deudor pueda ſer conuenido fuera de ſu lugar, o dela cabeça de laiuriſdiction en materia de rentas.*

¶*Lex* XX.

Concordat. l. decima nona. ſuprà.

ORdenamos que los nueſtros arrendadores delas nueſtras alcaualas puedan emplazar a qualquier perſona contra quien ouieren demanda ante vn Alcalde de los ordinarios del lugar, qual los dichos nueſtros arrendadores mas quiſieren, para que libren ſus pleytos de alcaualas: y que tome el Alcalde por pena del emplazamiento al que enel cayere quatro marauedis: ſegun ſe contiene en la ley antes deſta.

¶ Ley XXI. *Que el que fuere emplazado ſobre alcauala haga juramento deciſorio quando le fuere demandado: y de los derechos del proceſſo.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe confirma y declara por la ley 3. y por la ley 7. 8. tit. 7. lib. 9. Recopil. en la ley 6. de aquel titulo, ſe declara que derechos han de lleuar los eſcriuanos en negocios de alcaualas.*

¶*Lex. XXI.*

MAndamos, q̃ quando algun arrendador emplazare [b] a algunas perſonas para ante los Alcaldes por razon del alcauala: y la dexare en juramento de los emplazados: y ſobre el juramento que fizieren los dieren por libres y quitos de la dicha demanda: que los dichos Alcaldes, no les lleuen, ni tomen coſa alguna a los dichos demandados por la dicha ſentencia: ſopena de la nueſtra merced, y del officio: y que los Eſcriuanos, por

b ¶ *Arrendador emplazare*. Concord. l. 123. in quaterno Gabellarum.

por ante quié paſſan los dichos pleytos: que no lleuen mas de vn marauedi por la demanda que eſcriuieren: ſi le fuere demandado que la eſcriua: y otro marauedi por la conteſtacion, y otro por la ſentencia: ſopena de perder los officios: y demas que no lleuen, ni demanden los marauedis haſta que el juyzio ſea dado por el juez, o Alcalde ante quien el pleyto pendiere y el que aſsi fuere condenado, pague los dichos marauedis al eſcriuano, que lo ouiere de auer por la dicha demanda, o conteſtacion, o ſentencia, y ſi las partes ſe auinieren, que paguen por medio, lo que coſtare la dicha eſcriptura. Y es nueſtra merced, que eſto ſe guarde aſsi en la nueſtra corte por los Eſcriuanos, y los nueſtros notarios, y Alcaldes: como en las ciudades y villas y lugares deſtos nueſtros Reynos: y que los dichos juezes apremien a los dichos eſcriuanos que no lleuen por las dichas eſcripturas mas de lo ſuſo dicho, ſopena de diez mil marauedis para la nueſtra camara.

¶ *Ley* XXII. *Del emplazamiento de los Alcaldes.*

¶ El Rey don Ioan I. en Soria.

ADDICION.

¶ *Acerca deſta ley ſe vea el titulo decimo quarto, libro tertio, Recopilationis, adonde ſe trata toda la materia delos Alcaldes dela Meſta.*

¶ *Lex.* XXII.

ORdenamos, que quando los nueſtros Alcaldes de la Meſta [a] emplazaren algunas perſonas, que los tales emplazados ſean tenidos de parecer ante ellos dentro del termino de la ciudad, villa o lugar dõde mora el tal emplazado en termino de diez y ſeys leguas, y que pueda vr otras ocho leguas mas. E ſi el dicho termino no durare las dichas diez y ſeys leguas, que no ſea tenido de yr mas dellas.

[a] ¶ *Nueſtros alcaldes dela Meſta.* Adde legem. 7. tit. 4. in legibus *de la Meſta.*

¶ *Ley. XXIII. Que los Alcaldes no den lugar que los arrendadores emplazen, ni demanden malicioſamente.*

¶ Idem confirmo lo dicho.

¶ El Rey don Iuan II. en Toledo. Año mil cccc xxxvj.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe confirma por la ley* 16. *tit.* 3. *libro* 4. *Recopilationis.*

DEfendemos, que los nueſtros Alcaldes, y notarios y juezes no den lugar, ni conſientan que los arrendadores de nueſtras rentas emplazen, ni demanden malicioſamente las dichas rentas, demandando [b] treguas, o otras querellas, no auiendo razon delos emplazar [b]: y que al labrador, no demanden alcauala de carne

¶ *Lex XXIII*

[b] ¶ *De los emplazar.* Optimè hîc diſponitur, vt calumnijs litigantium occurratur, ca. calumniam. de pœn.

pœn. Clem. vn. de ſenẽt. & reb. iud. Et Gabellarij pe tẽs gabellam vltra debitũ, punitur pœna perpetui exilij. l. 9. tit. 7. part. 5. & l. 118. Gabellarum.

muerta, y de peſcado: ni al carnicero, o peſcador alcauala de trigo o ceuada: ni a otros officiales coſas que nunca vendierõ ni compraron: ni conſientan ni den lugar a pleytos malicioſos: ſaluo a aquello que por verdad ſe prouare o pudiere prouar ante ellos porque los emplazados no pierdan ſus haziẽdas, ni labores, ni ſean cohechados a que ayan de pagar lo que no deuen: y que los dichos Alcaldes y juezes lo hagan y cumplan aſsi, y guardẽ las leyes de ſuſo ante de ſta contenidas: ſopena de la nueſtra merced.

¶ *Ley. XXIIII. En que pena caen las perſonas eccleſiaſticas que no vinieren a mandamiento del Rey.*

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil. cccc. xlvj.

ADDICION.

¶*Eſta ley ſe contiene en la ley. 13. titul. 3. libr. 4. Recopilationis.*

¶*Lex. 24.*

a ¶ *Que pierdan las temporalidades.* Iſta pœna communiter ſolet apponi perſonis eccleſiaſticis nolentibus obedire præceptis Regum.

Porque acaeſce que algunas perſonas eccleſiaſticas ſon llamadas algunas vezes por nueſtras cartas para algunas coſas que cumplen a nueſtro ſeruicio, y no quieren venir por primero, ni ſegundo ni tercero llamamiento, ſegun que ſon obligados a venir al llamamiento de ſus Reyes y ſeñores naturales. Porende porque ſea exemplo a otros que no ſe atreuan a menoſpreciar nueſtros mandamientos y llamamientos. Ordenamos, y mandamos, q̃ aquellos que por el tercero llamamiento no vinieren a nos, que pierdan las tẽporalidades[a] q̃ tienen en nueſtros Reynos: y por ello les mãdaremos entrar y tomar ſus bienes temporales, y que no eſten mas en nueſtros Reynos, y ſe ſalgan, y vayan fuera dellos, y no entren en ellos ſin nueſtro eſpecial mandado.

Adde. l. 23. titul. 3. libro. 1. ordinam. ſuprà. Et. 1. Petri. 2. Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue Regi tanquàm præcellenti, ſiue Ducibus tanquã ab eo miſsis ad vindictam malorum laudem verò bonorum capitul. ſolitæ. & capi. omnes. de maiori. & obedien. Archiep. 4. parti. titulo. 7. c. 11. §. 1. Tho. 22. q. 104. articulo. 1. 5. & 6. Et q̃ teneãtur obedire præceptis regis, eſt text. ſing. in capit. ſi epiſcopus. 18. diſt. & in capi. cùm parati. de appel.

EL que fuere emplazado por nueſtra carta ſino pareſciere pague la pena contenida en la carta, ſegun ſe contiene en el titulo de las penas.

¶Lex. XXV. ¶Nuestra corte. Adde. l 40.c.21. libr. Prag. vbi auditores, nec iudices Curiæ possunt causas suas, vxorum, vel filiorum auocare ad Cancellariam Regis ex prima instantia. Vide tamen. l. 12.titul.1.suprà isto libr. 3. vbi ponuntur lites, quæ possunt trahi ad Curiã per cõsiliarios Regis, & p alios officiales ipsius. & in.l. 1. suprà isto titulo.

¶Lex. 26.

b ¶Iuez eccleſiaſtico. Concor. l.7.titul.3.libro. 1. suprà &.l.4.tit.1.suprà hoc lib.3.

¶Lex final.

c ¶E si esto hizieren. Adde. l. 71. in legibus quaterni. Quęro, an præsumatur citatio facta ad partis petitionẽ? Respõ. quòd sic: quia in citatione facienda requiritur impensa. l. 1. C. de sportu. Feli. in capit. sicut. colum. pen. de re iudi. Mod. in.l. sciendum. ff. de verb. Rip. in. l. 4. §. hoc autem. num. 98.ff.de dam. infect.

¶Ley. XXV. *Que los Alcaldes de la corte conozcan de los pleytos de los officiales del Rey y no otros.*

¶El Rey don Iuan. II. en Guadalajara.

ADDICION.

¶Esta ley se confirma por la ley 9. titul. 3. lib. 4. Recopil. y por la ley. 10 del mismo titulo, se prohibe que los Oydores no puedan traer pleytos suyos, ni de sus mugeres, ni hijos a las audiencias do residen.

MAndamos, q̃ en los casos que los nuestros officiales puedẽ traer sus pleytos a la nuestra corte[a] que los Alcaldes de la nuestra casa y corte puedan dellos conoscer: y que los del nuestro consejo, ni otra justicia no se entremetan de conocer dellos, ni los cometer a otros.

¶Ley. XXVI. *Que los juezes eccle siasticos no citen para la cabeça del Obispado.*

¶El Rey dõ Iuã. II. en Burgos. Año de mil.cccc.xxix.

ADDICION.

¶Esta ley se contiene en la ley 5. titul. 1. lib. 4. Recopil. adonde se sacan algunos casos en los quales los legos pueden ser citados a la cabeça del obispado, es a saber en las causas criminales, y beneficiales, de cimales, y matrimoniales.

NIngun juez eccleſiaſtico [b] pueda citar, ni cite en la cabeça del Obiſpado, ni Arçobiſpado a los legos por cauſa de los fatigar de coſtas y trabajos, ni puedan hazer ni hagan execucion en los bienes ni perſonas de los legos, pues que para eſto puede y deue inuocar el braço ſeglar.

¶ Ley. XXVII. *Que si las aldeas dan cuenta a los arrendadores, no sean emplazados para la ciudad.*

¶El Rey don Iuan. I. Burgos.

ADDICION.

¶Acerca desta ley se vean las leyes puestas sobre la ley. 21. deste titulo.

MAndamos, que las aldeas, o lugares que ſon ſubjectos a ciudad, o villa ſean tenidos de dar cuenta y razon de las alcaualas y portazgos del lugar a los arrendadores. E ſi eſto hizieren [c] no ſean emplazados para las ciudades y villas donde ſon ſubjectos.

EL que fuere emplazado por tres plazos, y no pareſciere, como ſe deue proceder contra el ſegun-

¶ *TITVLVS. III. De conteſtationibus.*

¶ *Lex prima.*

¶ *Nos por abreuiar pleytos.* Nota quod imponenda
a eſt forma, vt litibus finis celerius imponatur. Simile verbum habetur in regul. cancella. Inn. 8. 35. in prin. fol. 23. colũ. 2. &c. finem litibus. de dol. & contuma. c. vt litigantes. de offic. ordina. Clemẽt. vni. ad fin. de conceſſ. præbẽd. Ideo litis execrantur in l. item ſi res. in fin. ff. de alien. iudicij mutand. cauſa fact. Vnde lites exquirẽtes improbidicũtur. Prouerb. 16. & 17 Nam vt inquit Paul. ad Timotheum cap. 2. Seruos Dei nõ oportet litigare. c. ſicut. 2. quęſt. 7. Plura in hoc tradidit. Ludoui. Gomeſſ. in. c. diſpendia numero ſexto. de reſc. libr. 6. Barba. in capit. nonnulli. col. 2. verſ. nota ibi vt reus fatigatus in laboribus numero ſexto. de reſc. & quando ſit licitum litigare idem. Ludouic. Goniez. in regul. Cancella. apoſtolicæ. de annali poſſeſſore. q. 2. Itẽ litis euentus, dubius eſt. l. quod debetur. ff. de pecul. Bonifac. in clem. vni. nu. 41. de exceptioni. Et in clemen. 1. num. 20. vt lit. penden. Item lites, & diſſenſiones prouocãt ad illicita. & ad mores reprobos homines inclinant. Bonifa. in clemen. Dudum. §. Bonifacius. nu. 9. de ſepultur. Et iudex debet finem breuiter litibus imponere: quia coram iuſto iudice nõ poteſt multũ lis dilatari. l. 12. ti. 4. part. 3. Itẽ quia litibus depauperantur homines, nam eſt in eis maxima impenſa, vt experiẽtia docet. Ergo merito hic abbreuiãtur lites, ne ſint immortales. l. properandum. vbi Alexan. Loſæus. num. 8. C. de iudic. dixi in. l. 4. titu. 8. lib. iſto. 3. infrà.

¶ *Que del dia.* Et ſic dies iſta, in qua fuit petitio intimata aduerſario, eſt computanda in termino. faciũt ea. quæ dixi in. l. 1. in gloſ. magna. quæſt. 26. titul. 2. ſuprà iſto lib. 3. Adde clem. Sicut. & ibi gl. verb. à die. de appella.

¶ *Conteſtando el pleyto.* Litis conteſtatio, eſt principalis negotij apud competentem iudicem facta narratio, & ad eam ſequuta reſpõſio. Colligitur ex Specu. de litis cõteſt. &. cap. 1. eod. titu. capitu. dudum. 2. de electio. cap. cauſam. de iur. calum. capit. prout. de dolo & cõtuma. l. 19. titul. 4. &. l. 2. &. 3. titul. 10. part. 3. l. 1. ſtyli. ibi, *començando, &c.* Robert. in practi. pagi. 420. nume. 3. Et ſic per narrationem & contradictionem fit litis conteſtatio. l. rem non nouam. C. de iudi. Montalu. in reperto. huius libri. folio. 28. colum. 3. verſic. conteſtatio. vbi aliqua ponit in commento iſtius legis. Tiraquell. de retra. lib. 1. §. 15. glo. 2. numer. 1. folio. magn. 226. col. 2. & Alciat. in practica foli. 82. col. 2. iſto titul. q. 1.

Quæro. 1. In cauſis ſummarijs quomodo inducatur litis conteſtatio? Reſpon. quod ſi forte incuria mercatorum apud Conſules eorum, vel in alijs cauſis lis non conteſtatur, non refert, quia id operatur actus, qui in cauſis ordinarijs ſolet ſequi litis conteſt. Nam regula eſt, quòd id quod operatur litis conteſtatio in cauſis ordinarijs, in quibus

ſegun ſe contiene en eſte nueſtro libro en el titulo de los aſſentamientos.

Titulo.III. De las conteſtaciones.

ADDICION.

¶ *Eſte titulo ſe contiene en el titul. 4. lib. 4. Recopil.*

¶ Ley. *I. Que ſe faga la conteſtacion de la demanda haſta nueue dias.*

¶ El Rey don Alõſo en Alcala.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley 1. titul. 4. lib. 4. Recopil.*

POR QVE ſe aluẽgãlos pleytos por razones maliciosas de los demandados, no queriendo reſponder de rechamente a las demandas. Nos por abreuiar los pleytos [a] eſtableſcemos, que en los pleytos que anduuieren en nueſtra corte, y en las ciudades, y villas, y lugares de nueſtros Reynos: que del dia [b] que la demanda fuere pueſta al demandado, o a ſu procurador, ſea tenido a reſponder derechamente a la demanda, conteſtando el pleyto [c] co-

lis conteſtatur, operatur in cauſis, in quibus ſlis nõ conteſtatur, actus qui ſolet ſequi litis conteſtationem, putà, dilatio ad probandum, & fortiùs citatio ad ſentẽtiam diffinitiuam. l. nihil. &. l. nullam. & ibi docto. Salice. & Raphael. C. de procur. Bar. in. l. ab executione. §. fin. ff. de appell. Corn. conſi. 180. columna ſecunda. numero quinto. libro tertio. gloſſ. abſentia. in capitulo primo. de elect. libro ſexto. text. in capitul. inſinuante. vbi multum commen. Panormit. num. 9. de offi. deleg. Et not. in clemen. Sæpe. de verb. ſignifi. vbi non requiritur litis conteſtatio, nec libellus eſt neceſſarius. Specula. de libell. conceptio. §. nunc dicendum. verſic. generaliter. Quam doctrinam ſequitur Anto. de But. in cap. 1. col. 3. verſic. Quintus caſus. de lib. oblatio. Alexan. conſi. 34. nume. 3. libr. 7. Adde Panorm. in cap. cum dilecta. num. 21. de cõfir. vti. vel inuti. Et Guid. ſingu. 698. Quod facit ad. l. 10. tit. 11. lib. iſto. 3. infrà.

Quæro. 2. Qualiter lis cõteſtetur in iudicijs ordinarijs. Reſpõ. Per libelli oblationẽ, ſequuta reſpõſione dicẽdo, Nego narrata prout narrantur. Et dicat petita fieri non debere. Et non eſt opus ſeu neceſſarium dicere, quòd facit animo conteſtandi. Ita Rota num. 12. aliàs. 2. ſub tit. de lit. conteſt. &. 472. in antiq. Spec. de litis conteſt. §. 1. num. 2. Barto. in. l. ſi dubitetur. §. 1. ff. de fideiuſ. Iaſo in. l. eum qui. nume. 15. ff. de iureiur. & in. §. omnium. num. 98. Inſtitu. de actio. Hippolyt. in repet. rub. ff. de fideiuſſo. numero. 336. Et ſingul. 242. Ioann. Lup. in repeti. capi. per veſtras. §. 12. numer. 15. de dona. inter virum & vxor. vbi ſcribunt vnum magnum & ſingularem effectum iſtius reſponſionis, quæ declaranda eſt ſecundum Petrum Ferrari. in practi. in forma reſponſionis rei. verb. narrata prout narrantur. Philipp. Franch. in capit. 2. num. 2. de iuramen. calum. libro. 6. Adde Gregor. Lup. in. l. 3. verb. *o non*. titulo. 10. partita. 3. In noſtro regno debet planè reſponderi per verbum, nego, vel affirmo. nec ſufficit dicere, Nego narrata prout narrantur. l. 42. fol. 27. pragma. ibi, *y que no pueda reſponder, niegola ſegun en ella ſe contiene, o ſegun la pone.* &. l. 3. titul. 10. part. 3. ibi, *reſpondiendo el demandado a aquella demanda, ſi o non.* Quanuis ibi Grego. Lup. verb. *non ſon*, contrarium firmauerit, etiam ſtante iſta lege ordi.

Dubitatur. 3. Vtrum litis conteſtatio ſit actus ſubſtantialis iudicij? Bald. in cap. vni. column. 1. de litis conteſta. dicit, quòd litis conteſtatio eſt tanquam lapis angularis, ac fundamentum iudicij, quo deficiente, nihil poteſt ſuperædificari. Iaſo. in. l. ſi is qui temporali. num. 7. de iureiurand. Specul. de præpara. iudi. in princi. numer. 1. Et de ſententi. §. nunc videndum. gloſſ. in. l. prolatam. C. de ſenten. & interloc. omn. iudi. Et ibi Barto. col. 2. gloſ. in cap. de cauſis. de offic. delega. Deci. conſilio. 302. column. 2. Vanti. de nulli. proceſſ. pagi. 298. numer. 28. Purpu. in. l. edita. nume. 124. C. de edendo. Corneus conſil. 61. num. 1. libr. 3. Adeoq; ſubſtãtialis eſt, quòd à partibus remitti nequeat. glo. in dict. cap. de cauſis. Rota. num. 88. Barto. in authen. offeratur. nume. 14. C. de litis conteſta. laſo in. l. omnium. colum. 3. num. 8. C. de teſtamen. & in. l. nemo poteſt. 2. lectu. num. 61. ff. de legat. 1 Felin. in cap. ſi diligenti. num. 8. de foro competen. & in dict. cap. de cauſis. colum. 3. num. 6. de officio delegat. vbi Decius inquit hanc ſententiam communem eſſe. Ioann. Crot. in repeti. l. ſciendum. numero. 36. ff. de verborum obligat. ſequitur iſtam ſententiam citando tantum gloſſ. in. d. cap. de cauſis. & capit. fina. de re iudi. libro ſexto. Quorum opinio communis eſt ſecundum Socin. in capit. 1. colum. 3. de lit. conteſtatio. Et Gregor. Lup. in l. fina. verbo. *lo que non ſe podria*. titulo. 10. part. 3.

Confirmatur. Nam omiſsio ordinis iudiciarij inducit nullitatẽ proceſſus: ergo cum contineat irritationem. vt in. d. l. prolatam. actus continet formam irrenũtiabilem à partibus. Bal. in. l. 1. verſic. qd ergo iuxta hoc. ff. de lib. & poſth. Deci. conſil. 10. nu. 2. Tiraquell. in repet. l. ſi vnquam. verb. reuertatur. num. 59. C. de reuocand. dona. Ad idem eſt gloſſ. in. l. à diuo Pio. ff. de ritu nuptia. vbi inductum à lege pro forma, à partibus non poteſt renuntiari. Bald. in. l. ea quæ. numero. 1. C. de donatio. ante nupt. Felin. in capit. cum acceſsiſſent. nume. 7. de conſtit. Iaſ. in. l. pacta quæ contra. nu. 2. C. de pact. qui omnes laudant prædictam gloſſam. Cui adſtipulatur glo. in capit. ſtatutum. verb. committatur. de reſc. lib. 6. dicens, quòd vbicunque in aliqua diſpoſitione aponitur clauſula annullatiua à ſuperiore, tunc conſenſus ambarum partium in contrarium nihil poteſt operari. Feli. in cap. cùm dilecta. colum. 7. de reſcr. Iaſo. in. l. ſiquis in conſcribendo. num. 17. C. de pactis. & in l. omnium. num. 8. C. de teſtament. Sed in dict. l. prolatam. fuit proceſſum ad actus irritationem, ergo conſequens erit per prædicta non poſſe renuntiari.

Quæro. 4. Vtrum inuitus quis teneatur litem conteſtari? Paul. Caſtrenſis in. l. ſi domus. §. in pecunia. num. 2. ff. de lega. 1. reſpond. poſſe compel. li. Felin. in cap. vni. de lit. conteſta. Tradit Grego. Lup. in. l. 3. in gloſſ. 3. col. 2. titul. 10. parti. 3. Sed videtur, quòd præciſe non compellitur hic, ſed ſub conditione, ſcilicet, quòd teneatur litem conteſtari intra nouem dies, aliàs tranſacto termino abſque conteſtatione, habetur pro confeſſo. Sic ergo prouiſione legis contenti eſſe debemus, vt Gregor. Lup. dicit ad idem eſt. l. 42. capit. 8. libro

Pragma.

Pragma.fol. 37. Quòd compellatur quis præcisè litem conteſtari, eſt.l.10.ibi, *dezimos que deue conſtreñir al demandado, que llanamente reſponda, ſi o no.* Et ibi Grego.Lup.annotauit titu.3.part.3. Contrarium voluit gloſſ. in authen. Qui ſemel. C. quomodo & quando iud in verb.locũ.Barto. eam ſequitur in.l.ſi finita.§.Iulianus.nu.15.ff. de dãno infecto. Quanuis ibi Addi.teneat contra ipſum per aliqua iura, de quibus ibi. Hic compellitur præcisè, cùm habeatur pro confeſſo abſque alia ſententia, tranſacto tempore nouem dierum, & ſic ex vi confeſsionis præſumptæ à lege tranſacto termino nouem dierum. Vide Alexan. in. l. qui in aliena.§.Celſus.num.9 ff.de acqui. hæred. Vide Ludo.Bologni.in dict.§.Iulianus.num.78. pulchre loquentem,& duas communes in hoc cõtrarias adducentem.

Dubitatur.5.Litis conteſtationis effectus qui ſint? Reſpond.plures, quorum primus eſt, quod præcludit viam opponendi dilatorias exceptiones.c.cùm inter monaſterium.de re iudi. l. Pomponius.§. ratihabitionis. ff. de procura.Panormita.in capitul.ſi clericus.numero.17.de foro competen.

Secundus effectus, perpetuat actionem vſque ad quadraginta annos.l.1. C. de annal. exceptio. l.ſicut.C.de præſcrip. triginta anno. Bald. in. l. cùm notiſsimi.colum.2.nume.8. C. eodem titul. Alexand.in.l.ſi quis eum.§.qui iniuriarum. ff. ſiquis cautio.Felin.in cap.vni.num. 11. de litis conteſta.l.ordinata.in princip.iunct.gloſ. verb. redigere.ff.de lib.cauſa.Rebuffus in conſti. reg. Galliæ.2.tomo.tra.de reſciſsione contract. glo.19.n. 14.pagina.191.

Intellige delitis conteſtatione valida: nam inualida non perpetuat actionem. Paul. de Caſt. in l.ſi quis.§.quod ſiquis. num.2. ff. de iniuſt. rupt. Rom.conſil.412.verſic.Nunc ergo videndum. Iaſo in l.3 col.2.C.de procu.Felin.in cap. gratum. colum.2.de offic.delegat.Petr.Gerard.ſingu. 88. Corſet.in ſingu.Præſcriptio.Loaz.de matri. Regum Angliæ.fol.72.numero.29. Tiraquell. late, De vtroque retract.libro primo.§.1.gloſſ. 9. numero.83.

Sic ergo ſecundum prædicta litis conteſtatio facta coram incompetẽte iudice eſt nulla,ac nullum producit effectum litis pendentiæ, vel aliàs. Ad hoc eſt gloſſ.in.l.ſi pater. C. ne de ſta. defuncto.quæ expreſſe hoc dicit,ordina,& ſingula. ſecundum Roma.& alios,de quibus vbi ſupra. verſic.intellige.Ad idem gloſſ.coram Socin. in rub. ff.de in ius vocand.numero.3. idoneo capitul. vt debitus.de app.Et ibi Ioann.Andr. Anto. Panormita.Et Philip.Franc.& gloſſ.in cap. ex tuarum. verb. non putantes. de purga. cano. Montalu. in.l.3.titulo.10.partit.3.Pariſ.conſil.32.nume.8. libro.3. Matth.de Afflict. in conſti. Neapolitan. libro.2.rubr.23.notab.1.vbi plura dicit pro confirma.Facit:nam ex citatione decreta ab incompetente iudice,non inducitur litis pendentia. clement.2.& ibi dixi.vt lit.pendente. Item ex contractu nullo non debetur gabella. Decius in.l. edita,num.37.& ibi Ripa numer.42.C. de edend. Segura in.l.1.§.ſi vir. numero.157. ff. de acquirend.poſſeſſ.vbi dixi. Et vltra ibi tradita probat Molinæus in conſuetu. Pariſiẽn. titulo primo. §. 22.numero.32.Facit.l.non dubium. vbi Bald. C. de legibus.

Tertius effectus eſt, quòd conſtituit aduerſarium in mala fide quo ad fructuũ reſtitutionem. l.certum.&.l.moræ.C.de rei vend. Barto.in. l. litigator.C.de fructi.& lit. expenſis. Panormit.in cap.ſignificauerunt.num.6 de teſtib.

Quartus,operatur interruptionẽ præſcriptionis.l.ſicut. Et ibi Bald.C. de præcriptio. 30. vel 40.ann.dict.l.moræ.Socin.in tracta.fallent.regul. 304.vbi ponit tres limitationes, dummodò ſit facta coram iudice competente.gloſſ.in cap. vt debitus.de app.Hierony. Gigas de penſio. quæſt. 29.num.9.alias non inducitur.Guid. Pap. ſingul. 578.verſi.litis conteſtatio.

Quintus, conſtituit in mora. Alexand. conſil. 48.colum.fin.libr. 4. maximè in his, quæ debentur officio iudicis. l. cum poſtulaſſem. ff. de damno infecto.

Sextus,impedit tutelæ adminiſtrationẽ ſuſpecto. Matth. de Afflict. deciſ. 357. Angel. in.§.ſi quis autem.Inſti.de ſuſpect.tuto.

Septimus operatur,vt poſsit procedi ad diffinitiuam ſententiam de iure communi, ad quam ſine ea procedi non poteſt, vt in authẽ.De exhib. reis.§.ſi verò etiã.colla.5. Adde Soci.in tracta. fallen.regul.239.& 240.Multos alios effectus operatur litis conteſtatio,de quibus per Spec.titu. de litis conteſta.§.penult. & final. Bonifac. in peregrina.verb.litis conteſtatio.quæſt.3.l.8.titul. 10. part.3.

Quæro.6.in cauſa appellationis, an ſit lis conteſtanda? Vide Henri.in cap.per tuas.de appella. nu.1.vbi diſtinguit. Et Lanfran.de Oriano in rep. cap.quoniam contra.verb.interlocutoriæ.n. 140. de proba. Guido.Papam.deciſ.58.Soci. tract. fallenti.regul.240.Ioan.And.in cap.veniens. nu. 6. de verb.ſignifi.lib.6.Breuiter dic,quòd ſi vtraque pars eſt præſens, requiritur litis conteſtatio. Si autem altera pars eſt abſens, non requiritur litis conteſtatio.vt eſt text.in.l.fin.§.illud. & ibi Angel.C.de temp.appell. Deci.in dict.cap. per tuas. num.1.tex.ſecundum Ancharr.num.1. & nume. 30.in cap. Raynaldus. de teſtamen. vbi etiam po-

nit præſcriptam diſtinctionem. Et eſt tutior ſecundùm Rotam.nou. 1. ſub iſto titul.num. 2. & ibi deciſ.7.

An in cauſa nullitatis litis conteſtatio requiratur? Concluſio ſit,quod eſt neceſſaria, ſi de nullitate agatur principaliter. Secus ſi incidenter per viam exceptionis.Spec.de libell.concep. §. nunc dicendum.ad fi.verſi.Quid ſi ſententia.Bal. in.l.1 col.fi.C.de ord.iudic.& in.l.tale pactũ.§. qui pro uocauit.q.14.ff.de pact.Rota.de litis conteſt.deciſ.5.in nouis.Panorm.& Deci.col.fi.nu. 5. de appella.in.c.per tuas.

Vtrum autem in iudicijs poſſeſſorijs requiratur conteſtatio litis? Reſpon.q; ſic.Alex.in.l.naturaliter.§.nihil commune.nu.95.ff.de acqui poſſeſſo. vbi in nu. ſeq. limitat prædictam concluſionem. Rip.num.182.vbi præter alios optime intelligit, ampliat,& limitat. Iaſo. in. l. ſi is qui temporali. num.8.ff.de iureiuran. Alexan.conſi.2.nume. 10. libro.3.

Quæro.9.An litis pendentia in alio iudicio impediat litem conteſtari,ſicut res iudicata? In qua Ioann. Ferrarien. in pra. forma reſponſionis rei conuenti. verb. exceptis lite pendente. quod eſt ſingulare ſecundùm Guidon. Pap. deciſ.826.concludit quôd ſic. Litigioſa res quando verè ac propriè dicatur,eſt videndus Couar.libr. practi. quæſtio.c.15.num.6.

Quæro. 10. Dato libello contra Ioannem tanquam contra hæredem ſuper ſummam centum aureorum:fuit petitum per actorem prius & ante omnia reſpõdere,an eſſet hæres:poſt reus reſpondet petitioni,& non interrogationi, an valeat litis cõteſtatio? In qua.q.reſponſum fuit in capella. Tholoſana deciſ.19.quòd non citat glo. in. l. qui petitorio.ff.de rei vend.in glo.2.

Quæro.11. Vtrum exceptio præſcriptionis impediat litis cõteſtationẽ? Reſpon. q; ſi opponitur proceſſui quòd ſic,nõ tamẽ ſi meritis cauſæ.Ioan. And.in.c.exceptionis.de lit.conteſt.lib.6. Deciſ. capel.Tholoſanæ.67.& ibi ſatè Stephanus Aufreri.in additione.Et eſt aduertendũ ad formam proponẽdi:quia ſi dicas,Tu nõ potes agere,vel,Non es audiẽdus,quia non habes actionem. tunc enim cenſetur ad proceſſum opponi, & impedit litis conteſt.Secus ſi dicas, Non foues iuſtitiam, quia præſcripſi.tunc ad merita cenſetur opponi, ſecundum Stephan.vbi poſt Barto.in loco ab eo ibi citato.Adde Areti.conſi,99.

Quæro.12.Lite non cõteſtata, an procedi poſſit ad diffinitiuã,& in quibus caſibus? Vid.per Lãfran.de Oriano in rep.cle.Sæpe.verb.libellus. nu. 10.de verb.ſigni.Bartho.Soci.in tract.fallen.reg. 239.vbi tenet.q; regulariter non poteſt. Quod limita vt per Socin.vbi ſuprà.Iaſ.l.admonendi. nu. 68.ff.de.iur.iur.in repe.Adde Alex. conſil. 2. nu. 11.lib.3.Per Mari.in c.vni.de litis conteſt.l.2. cũ ſeq.ti.16.part.3.l.8.ti.10.part.ea.3.Et per Socin. tract.fallen.reg.242. q; lite non conteſtata regulariter teſtes non ſunt recipiendi.c.quoniam frequenter.vt lit.nõ cõteſt.Fallit tamen in pluribus caſibus,de quibus ſuprà per.Mari.& Barth. Soci. & leges Partitæ.

Quæro.13.Vtrum per cõfeſsionem inducatur litis cõteſtatio? Bald.in.l.res in iudiciũ. C. de litis cõteſt.col.fi.nu 11.diſtinguit.Alex.l.ſi domus.§. in pecunia.num.2.ff.de leg.1.Et q; inducatur, eſt communis opinio ſecundum Feli. num. 5. in cap. vni.de lit.conteſt.l.3.& ibi.Grego. Lop. in gloſſ. 2.titu.10.part.3.Vide Bonifa.in peregri. verb. litis conteſta.fol.290.colum.2. verſi. Quæro vltimò.Et ibi ponit viginti caſus,qui impediunt litis conteſtationem.

Item nota, quòd per litis cõteſtationem quaſi contrahitur,& non ante. Text. ſecundum Bald. in.l.prætoriæ.§ ſed & ſi vnus.colum. 2. nu. 3. ff. de Præto.ſtipu.Intellige vt per Alex.in.l. reſcriptum.num.9. ff. de pact. Facit ad.l. 3.idem ſcribit.ff.de pecul.quæ dicit,quòd in iudicio quaſi cõtrahitur.

Quæro. 14. Propoſita eſt petitio contra aliquem,qui conuentus declinat iuriſdictionem, & ſimul negat petitum,an cenſeatur litem conteſtari? Si cenſetur, effectus eſt, quem dixi ſuprà quæſtio.5.in.1.effectu litis conteſt.quòd litis cõteſtatio eſt terminus excluſiuꝰ dil. toriarũ exceptionũ l.exceptione. C. de exceptio. Reſpon.tamen eſt, quôd ex tali negatione non inducitur litis conteſtatio, quia hoc non intendit, ſed iuriſdictionem non ſui iudicis declinare, maximè ſi hoc dixit in initio libelli, ponendo declaratoriam, adijciendo in calce,*y no me apartando del articulo de la declinatoria antes pido antetodas coſas deuido pronunciamiento ſobre el, pido ſer dado por libre.&c.* Quia conſtat id feciſſe animo nõ conteſtãdi,ſed declinandi. Quod eſt notandum ſecundum Montal. in ſuo reperto. ad Abb.verb.lis.verſi.5.

Quæritur. 15. Quid autem erit, cum reus negat petita,dicendo,& proteſtando ſe illud dicere non animo conteſtandi,nec intendit litẽ cõteſtari? Montalu.vbi ſuprà tenet clarè,quod non inducitur litis conteſtatio.Suaderi poteſt ex traditis à Philippo Corn.conſi.132.num.8.lib.1. Idem tenet Alex.qui alios citat in conſ.42.num.4.lib.3. & eſt communis ſecũdum Robert.Maran. in practi.pag.422.nu.10. Grego. Lopi.in.l.3. titul.10. par.3.in verb.*o non.*ad finem.

Cõfirmatur.Nã ſi quis proteſtatus fuerit ſe nolle matrimonium contrahere,quod eſt cauſa fauorabilis, licet poſtea verba matrimonij protulerit, non

non eſt propter hoc matrimonium contractum. cap.tua.de ſpõſa. Suadetur ex. c. perlatum. de his quæ vi.met. cauſa fi. vbi proteſtatio præcedens contraria profeſsioni,profeſsionem,& ingreſſum violat.Item confeſsio in iudicio facta nõ tenebit proteſtatione præcedente. c. Lotharius. 31.q.1.Aſsimilinec litis cõteſtatio tenebit facta proteſtatione. Quid proteſtatio operetur, habetur in c.2.ad fin.de in integr.teſti.& in. c. paſtoralis. de offi.ordi.& in.l.ſi debitor.§.1.ff.quibus mod. pign.vel hypo.ſolui. Et iſtam ſententiam tenet Barthol. Brixieñ. in quæſtionibus Venerialibus. q. 34.dicendo poſt Tançre.& Hugu. quòd nõ eſt facta litis cõteſtatio:quia aduerſarius & iudex tacendo videntur conſentire. Licet contrarium teneat. Ange.quem refert & ſequitur Deci.in.c. cum. m. de conſti.nume.26. Adde Rot.nouam iſto titu.de ciſ.2.Pan.c.dudum.2.num.10.de electio.

noſciendo o negando haſta nueue dias continuos. E ſi aſsi no reſpõdiere, q̃ ſea auido por confieſſo por ſu rebeldia por eſta

Dubitatur præterea, Vtrùm cùm litigatur ſuper beneficio & cauſa beneficij requiratur litis conteſtatio in lite? Videtur dicendum quod ſic ex.c.ex tenore.& ibi Petr.de Ancha.col.1.nu.1. de conceſſ.præbend.& ca.dudum.de electio. Tradit.Panor.in cap.accepimus.numer.9.de ætat. & qualitat.vbi omnino vide. Cũ ſummariè ſint tractandæ cauſæ beneficiales. clem. Diſpendioſam. de iudi.videtur quòd non ſit litis conteſtatio neceſſaria, per ea, quæ dixi de cauſis ſummarijs ſuprà.q.1. Adde Lap.alleg.3.num.5.Panorm.cap.1. num.20.de litis conteſta.& in ca. venerabilis. nu. 22.de iudic.

a ¶ *Conoſciendo,o negando.* Et ſic ſimpliciter,clarè, & ſine plica.l.42.capit.12.libro pragma.quæ loquitur in poſitionibus. Vide quæ dixi ſuprà inglos. 1.quæſtione. 2. Eſt tamen notandum, quòd litis conteſtatio non requirit ſolennem interrogationem, aut reſponſionem,imò poteſt conteſtari per reſponſionem aduocati ſi eam approbet. ſecundũ Panor.per tex.ibi in cap.cum cauſam.col.2.num. 1.de appellatio. Et iſta eſt ipſa veritas ſecundum eundem in ca.vni.nu.14. de litis conteſt. Vtrum autem per exceptionis obiectum inducatur litis conteſtatio,eſt videndus Panor.in.dict.ca.vni.nu. 18.de litis conteſt. Adde de hoc tex.in ca. 2. de litis conteſtatio.lib.6.vbi vide Bertach. in indice. verb.exceptio peremptoria.verſi.6.

b ¶ *Hiſta nueue dias.* Nota quòd lis eſt conteſtanda vſque ad nouem dies à die propoſitæ petitionis à domino,vel eius procuratore ſ alias tranſacto termino.habetur pro confeſſo in cauſa ſibi petita. Citat Montalu.in.l.2.titul.ſexto. libro ſecundo. foro legum.Bonifa.in peregri. verb.litis conteſtatio.glo.2.

Quæro quatenus dicit,quòd ſufficit quòd noti ficetur procuratori libellus,qualiter ſit intelligenda noſtra lex Reſpon.quando dominus fuit præcitatus, ſecus ſi non fuit, quia tunc contumacia procuratoris non nocet domino in reſpondendo,cum ſit res maximi præiudicij. Bart. in.l. vni.§.ſi procurator.numero primo. ff. ſi quis ius dicen.non obtemp.vbi Bald.2.lectu. numero primo.Bart.in. l. quanuis. columna ſecunda. numer. 11.ff.de dam.infect. Alexan.in cõſil.108. numero octauo.libro ſexto.& conſil.207.numero quarto.libro ſeptimo.Iaſo declarat in dict.§. ſi procurator.numero vndecimo.verſicu. Quarta concluſio.Et eſt communis ſecundum Socin.numero.7. Ratio poteſt eſſe: quia non reſpondere ad rogata à lege,vel ab homine,eſt delictum.nam contumacia eſt delictum.l.omne delictum. in princ. ff. de re milita.l.contumacia.ff.de re iudi.gloſ.in. l. ſi filius.ff.de interrog.actio.l.10.titul.6.part.1. Iaſ. l. ſancimus.numero.20.C.de iudic.Felin. capit. ex parte.num.27.de conſt.Ioann.Lup.capit.per veſtras.fol.66.colum.4.num.18.de do. inter vir. & vxorem.Corne.conſi.45.num.1.lib. 3. Sed mandatum domini nõ extenditur ad illicita in dubio. ergo.&c.Alexand.conſi.37.num.7. lib. 6. Quod intelligas ne obſtet iſta.l.in ſi.in procuratore generali,ſecus in particulari,cuius contumacia nocet domino per hanc.l.

Quid autem erit, ſi contumax moriatur antequam pronuntietur pro confeſſo,an iſta ficta confeſsio & pœna tranſeat ad hæredem? Reſponſum eſt ſingulare,& menti tenendum Bart. quod non, in.l.1.§.Sed & conſtitutio.nu.4.ff. de calumniatori.vbi ſunt eius verba. Et idem dico, vbicũq; quis propter cõtumaciam deberet haberi pro confeſſo,ſi antequam ſuper hoc pronuncietur, decederet, non præiudicaret hæredi per eandem legem. l.eius qui delatorem vbi Bart.ff.de iur. fiſci. & in l.1.ff.de priua.delict.& per eundem Bart.in. l. ex iudiciorum.ff.de accuſat. Fallit in caſibus annotatis per Bart.in.l.2.ff.de his qui ſibi mor.conſci.ſcilicet,in crimine læſæ Maieſtatis,& hæreſis, & in caſu.d.l.2.quem not.quia raro inuenies.

Vtrum autem ſimul & ſemel cũ pluribus poſſit quis litem conteſtari? Et eſt dicẽdum quòd ſic. ſecundum Angel.in.l.duo rei.ff.de duob. reis. Et ſimpliter poteſt quis in vna comparitione euade-

re contumaciam multorum terminorum, comparendo contra omnes facientes eum citari. ſecundùm Angel vbi ſuprà. l. accipientis. ibi, ſufficere vnam authoritatem. ff. de autho. tuto. Adde Bar. in cap. illo vos. col. 2. de p̃gno. l. 3. verſi. *e ſi muchas demandas* tit. 10. part. 3.

Quid autem erit, ſi iudex reſtrinxerit tẽpus datum ab iſta lege, an valeat abbreuiatio temporis? Videtur quôd non: quia eſt indultum à lege beneficium, quod nemini eſt auferendum. regu. Indultum. de regùl. iur. lib. 6. Item ex his, quæ notat Bart. in. l. 2. num. 4 ff. de re iudica. in opinione Iacobi de Are. qui dicit, quòd in nullo caſu poteſt iudex diminuere terminum iuris, niſi in caſibus à iure expreſsis. per dict. reg. Indultum. & per gloſ. in cap. cùm ſit Romana. verb. reſciſsiuis. de appel. quæ tenet. q̃ regulariter iudex non poteſt abbreuiare terminum iuris, niſi iuſta cauſa interueniente. & in certis caſibus. Eſt. l. 1. ff. de ferijs. vbi iudex non tollit terminum à iure conceſſum. Et iſta eſt prima opinio communis ſecundum Iaſ. in. d. l. 2. num. 22. & Ripam. nu. 14. glo. verb. terminũ. in. c. ſi tibi abſenti. de præbend. lib. 6.

Alia fuit Bar. in dict. l. 2. num. 4. quòd ex cauſa ſemper iudex poteſt diminuere terminum iuris. Mouetur primò ex. c. Paſtoralis. de exceptio. inducendo illum text. Terminus dilatoriarum, eſt litis cõteſtatio: nihilominus iudex diminuit prædictum terminum, vt in. d. c. paſtoralis. ergo pro concluſione.

Secundò. Ad agendum quis habet triginta annos. l. ſicut. C. de præſcrip. 30. vel. 40. anno. nihilominus iudex diminuit terminum prædictum. l. Titia. ff. de accuſa. l. diffamari. C. de ingen. & manu. Et alia exempla latius ibi adducit & reaſſumit Iaſ. in. d. l. 2.

Tertia fuit opinio Bald. in. d. l. 2. ff. de re iudi. q̃ iudex cauſa cognita ſemper poſsit terminum iuris reſtringere. glo. in authen. de exhi. reis. §. ſanci mus. verb. hoc eſt viginti. colla. 5. & in authẽt. de litigioſ. §. omnem. Confirmatur ex Innocen. in. c. ad petitionem. de accuſa, quem ſequitur Lanfran. in repe. cap. quoniam contra. verb. citationes. nu. 17. de probatio. quòd terminus ſolitus apponi in quacunq; citatione, poteſt ex cauſa per interlocutoriam abbreuiari, ergo cauſa cognita. Facit clemen. Quanuis. & glo. verb. terminum. de appell. vbi iudex à quo poteſt abbreuiare terminum iuris ad apoſtolos petendos. Maran. in ſpec. aduoc. de appellatione. 6. par. iudic. num. 212. Quod intelligo ex iuſta cauſa præcedente, non aliàs. Item terminus ad agendum ſtatui non debet ſine cauſæ cognitione. Late probat Alex. conſil. 109. nu. 7 lib. 1. Et ſic conciliatur opinio Bar. cum ſententia Baldi. Et ita dicamus in caſu iſtius legis, quòd iudex poteſt limitare tempus datum ad conteſtandum, iuſta cauſa exiſtente, præcedente cognitione cauſæ ſecundum præmiſſas Bartol. & Bald. opiniones.

Huic ſententiæ refragatur. l. ſi quis inſtituatur hæres. ff. de hære. inſti. vbi prætor non poteſt ſtatuere minorẽ terminũ, quã ſit ſtatutum à lege. & ibi notat Barto. & Sebaſti. Sapia in rep. rubr. C. de ſucceſſ. edi. nu. 3. Sed ipſe reſpõdet hoc eſſe verũ niſi ex cauſa: quia cõmunis doctrina eſt, quòd quãdo tempus ſtatuitur cũ miniſterio iudicis, poteſt ex cauſa per iudicem abbreuiari. vt notant Rom. & moder. in. l. 2. ff. de re iudi. Et eſt cõmunis ſecundum Imol. in. d. c. cum ſit Romana. vbi vide Feli. nu. 1. dicẽtem ſequendam eſſe opinionem Bart. & ibi ampliat, & limitat plurib⁹ modis. Et Deci. nu. 13. Adde Iaſo. in. d. l. 2. nu. 14. qui cæteris alijs melius recolligit iſtud dubium. Tangit Tiraquell. de retract. lib. 1. §. 1. gl. 10. nu. 60. vbi tenet, q̃ tẽpus à lege conceſſum à iudice abbreuiari non poteſt. Et ſic videtur concludendum in caſu noſtræ legis ſecundum opinionem Iaco. de Aret. quæ eſt communis, vt dixi, à qua in dubio non eſt recedendũ, maximè cùm melioribus rationibus iuuetur. Ad de Deci. in rub. nu. 4. C. de ſucceſſo. edicto.

Vtrùm autẽ reus opponendo exceptiones generaliter contra libellũ, q̃ eſt incertus, vel obſcurus, & proteſtando q̃ terminus legis ei non currat propter nullitatem, habeatur pro confeſſo tranſacto termino nouem dierum? Videtur quòd nõ: quia libello valido quis tenetur reſpondere, non autem inualido, vt dixi ſuprà gloſ. 1. quæſt. 5. Roma conſil. 199. colum. 2. Deci. in capit. ex tenore. numer. 6. dereſcriptis. Item probat Specula. de libello. conceptio. §. ſi verſi. cautus. vbi dicit, quòd quando reus oppoſuit libello actoris, quod eſt incertus, & obſcurus, & ſic nõ procedit, debet iudex pronuntiare reum non teneri reſpondere tali libello, & eum abſoluere ab obſeruatione iudicij, condemnando actorem in expenſis, iuxta. l. 1. ff. ſi menſor. falſ. mod. dixe. & capitulo examinata. de iudi. Et hanc practicam ſequitur Anto. de Butrig. in cap. fi. de lib. obla. Iaſ. in. l. omne officium. col. 4. nume. 11. ff. de offi. aſſeſſorum. Alexand. in l. 1. colum. 1. ff. de edend. Tamen conſulendũ eſt, quòd his non obſtantibus lis conteſtetur, quia cum difficultate iudices recederent a litera huius legis.

Quid autem ſi haberet declinatoriam fori? Videtur, quòd non teneatur reſpondere. ſecundum Bald. Paul. Rom. & Iaſ. in. l. ſi tutor. numer. 3. ff. de iureiur.

Eſt tamẽ dubiũ, an ad hoc vt habeatur pro confeſſo, ſit neceſſaria accuſatio contumaciæ à parte? Reſpon. quôd trãſcurſo termino nouem dierum

dato

dato ad conteſtandum, eſt habitus pro confeſſo, ſiue incuſetur contumacia, ſiue non. Text.hic, *Si aſsi no reſpondiere, que ſea auido por confieſſo por ſu rebeldia.* Tenet Bald.in.l.ſi tutor.1.lectu.C.de inter dicto matri nu.1.Retuli ad Segur.in repet. l.3.§. fi.ff. de liber. & poſthum. nu.82. vbi alia dixi in materia huius legis.

nueſtra ley, aunque no ſea dada la ſentencia[a] contra el ſobre ello, y ſi el procurador fuere rebelde, y no reſpondiere al dicho plazo: que no ſea reſtituydo: el Señor del pleyto, maguer que diga

Praxis autem recipit cõtrariam partem: imo quod ad hoc vt habeatur pro confeſſo.requiritur partis incuſatio,& non alias pronuntiabitur pro confeſſo. Stylus audientiæ,ſeu Tribunalis eſt ſeruandus,cũ ſit conſuetudo optima legum interpres. Matth. de Afflict.deciſio.135.nu.3.& deciſio.78.num.6. de conſti.ergo pro illa parte erit iudicandũ.Item probatur hic,dum ait,*por ſu rebeldia.* Cum ante in cuſationem contumaciæ non poſsit quis dici contumax.l.properandum.§.1.C. de iudi. vbi notat Bald.col.1.nu.4.Et ita procedit.l.1.tit.39. lib.3. ordi.Luſitaniæ. ibi. *a ſua rebelia o julgador conteſte por ele.&c.* Et hodie contumacię incuſatio vnica ſufficit.l.51.tit.4.libr.2.nouæ compilat,quã not.

Dubitatur præterea, Vtrum aliquo remedio poſsit ſubueniri contumax habitus & declaratus pro confeſſo? Et videtur quod non,quia eſt verus contumax,& ideo non audiatur appellans. l. properandum.§.ſinautem reus.vbi Bald.nume. 5. Et ibi late Celſus in additione.C.de iudic.& confeſſio ficta dicitur manifeſta.Iaſo.in.l.manifeſte.nu. 4.per. titul. ibi.ff.de iureiurand. vbi vide per eum notata. Sed iſte non eſt verus contumax, ſed fictus,ideo appellationi ſuæ erit deferendum. ſecũdum Bald.vbi ſupra.Tenet expreſſe ipſe Bald in l.magnam.col.8.nu.21.C.de contrahen. & com. ſtipu.Alex.in dict.§.ſinautem.num.17. & in.l.ſæpe.nu.79.ff.de re iudi.Rota.nou.deciſio.364.clemen.vni.de dolo & contuma.Hippolyt.ſing.87. Et ſic erit optimum conſiliũ q̃ appellet à pronuntiatione iudicis,in qua declarat eũ confeſſum, qua de re ipſum condemnat.Et ſic in cauſa ſecũdæ inſtantiæ non allegata allegabit,& nõ probata probabit.Si eſt minor.25.annis,petat reſtitutionẽ ad uerſus lapſum temporis, quæ ei concedenda eſt, cum conſtet de læſione.clem.vnic.de in integ.reſtitu.cum ibi notatis.& argum.eorum,quę notantur à Bald.in.l.clarum.C.de ant.præſtan.Et reſtituendus eſt minor etiam aduerſus confeſsionem à ſe expreſſe factam de delicto, ſi aliter non conſtaret de crimine.Bar.in.l.auxilium.§. in delictis. num.2.ff.de minor b.Angel.in.l.certum. §.in pupillo.nume.2.ff.de confeſſ. Alexand & Iaſo.col. 2.nume.7.in.l.nam & porrea.§.ſi minor.ff.de iure iurand.Iaſ.in.l.cum quis.nume.10.C.de iur.& facti.ignorã.Deci.in.l.nihil conſenſui. §. non capitur.ff. de reg. iur. Alciat. in tract.de præſumptio.1.regul. præſumptio.44. nu. 10.Hippoly. in.l.1.§. fina. numer.70.& in.l. de mino re.in princip.num.44 & in dict.l.1.in princi.nu. 18.ff.de quæſtio.Quanuis aliud velit Boeri.deciſio.63.nume.7.

Eſt tamen dubium pulchrum, Vtrum condemnatus de crimine,vel actione,quæ alias per ſententiam induceret condemnato iuris infamiam,propter contumaciam in non reſpondendo,efficiatur infamis? Dicendum eſt concluſiue,quod condemnatus per contumaciam non fiat,nec efficiatur infamis.l.1.vbi glo. & doct.C.de modo multa. Tenet Bart.conſil.11.Quæritur & in dubium reuocatur.col.pen.Iacob.de Belloniſu in practi.iudicial, fol.68.col.4.verſi.Et nota bonum argumẽtum.titul.de diuerſis pœnis.dicens condemnatos extra ordinem iuris,infames nõ eſſe.Calde.conſil.1.tit. de accuſa.Boeri.cos ſequitur deciſ.64.nu.9.

Quæſtio ſit decima, An in caſu,quo quis habetur pro confeſſo propter contumaciam, probaret contrarium, & ſic aſſumere in ſe onus probandi contrarium,ſuamq; innocentiam? Reſpon.quod ſic.l.2.C.qui teſtamen.face.poſſunt. ſecũdum Angelum,Salice.Paul.Alex.& Iaſo.nu 6.qui omnes notant.q̃ licet quis habeatur pro cõfeſſo,& conuicto,ac ſi eſſet confeſſus delictum,tamen hoc nõ obſtante,admittitur probatio in contrarium de innocentia accuſati.Facit in ſimili,qui eſt cõtumax in reſpondendo poſitionibus,habetur pro confeſſo.c.ſi poſt præſtitum.de confeſſ.lib.6.Rota nou. deciſ.681.Tamen nõ obſtante ficta confeſsione, poteſt probare contrarium,ſi vult.Ioan. And. ad Spec.de depoſito.§.nouo.verſic. Verum tamen. Bal.in.l.2.§.quod ſi actor.per illum text.C.de iu. calum.Paul.in.d.l.2.nu.5.& ibi Ang.& Iaſ.vbi vide Deci.col.ſi.& quæ dixi ſupra.q.7.

[a] ¶ *Aunque no ſea dada la ſentencia.* Et ſic ipſo iure per trãſcurſum temporis ſine alio proceſſu & ſententia eſt habitus pro confeſſo, vt hic habetur. Requiritur tamen interlocutoria ſaltem ſententia hoc declarans.Nam vbi ipſo iure propter quid præexiſtẽs deuenitur ad certũ actũ,ſemper requi-

ritur ſententia declaratoria ſuper præ exiſtenti. Bartol.in. l. eius qui.ff.de iu fiſc. Bald. in.l. iubemus.§.ſane.C. de ſacroſanct.eccleſ.Roma. conſil. 211.col.3.verſic. Secũdo moueor. Et eſt tex.ſingu.in cap.cum ſecundum leges. de hære.libr.6.

Pœna autem hic poſita locum habet, quando reus fuit citatus, & recepit copiam petitionis:ſecus tamen ſi nunquam comparuit in iudicio, nec recepit copiam libelli, quo caſu ex vi citationis procedit miſsio exprimo& ſecundo decreto contra contumacem. l.vni. tit.9.vbi dicam infra hoc lib. 3.l.42.cap.5.lib.pragma.

Quæro, Vtrum diſpoſitio huius legis procedat, quando quis fuit citatus ad domum? Aliqui tenent quod ſic.Sed ego teneo contrarium: quia ex ſola citatione perſonali,vel ad domum,ſine eo quod perueniat copia petitionis ad manus rei qui comparuit in iudicio,non habet locum diſpoſitio iſtius legis,vt habitum fuit ſupra. Ergo multo minus ex citatione facta ad domum tantum.

Dubitatur inſuper,Nũquid ab iſta iudicis pronuntiatione,in qua confeſſum eſſe iudicatur,poſſit contumax appellare? Videtur quod nõ. Nam à pœna legis nõ admittitur prouocatio,ſeu appellatio.gloſ.in cap.ſuper his.de accuſa.in verb. arbitrium.quam dixit ordina.Philipp. Deci.in capit. ad hæc.3.nu.4.de appell.Ange.intract.de malefi cijs.verbo.& ibi,caput à ſpatulis amputetur.n.45 Feli.in.c.Rodulphus.col.2.de reſc.Barba.in. c.cũ veniſſent.nume.32.de iudic.Et eſt text.in.l.ſiqua pœna.ff.de verb.ſigni.& cap.quia nos de appella. Et per hanc rationem tenuerunt nonnulli docto. in.c.fi.de iur.calum.q̃ cõfeſſus illo, de quo ibi,ex eo,q̃ de calũnia iurare noluerit,& ſi appellauerit, nõ audiatur.De quo per Spec.de iur.calũ.§.fi.Tamen glo.in.l.creditor.§.iuſſus.ff.de appell. quam ibi approbat Bart.tenet,quod iſte talis ficte confeſſus bene admittitur appellans. nam iſte eſt fictus contumax, quod cum ita ſit,ideo bene ſua erit admittenda appellatio: cum verus contumax in non veniendo,ſi non ſit manifeſtus, optime ſi appellauerit,audiatur.gloſ.in clem. vnic. de dolo & contuma.A fortiori per conſequens fatendum erit infi&o contumace.glo.in.l.& poſt edictum. & ibi text.in fine.ff.de iudic.Et iſtam partem veriorem iuris affirmare cogor.Nec obſtat quod dixi,quod à pœna legis non appellatur. Nam & ſi id verum ſit, bene tamen à declaratione ſententiæ legis à iudice facta appellari poteſt.prout eſt ſententia gloſſ.ſingul.& aureæ in cap. cupientes. §.quod ſi per viginti.de electio.lib.6.in verb. priuatos.Et tenet Panor.in cap.peruenit. de appell. & per prædict.gloſ.quæ hanc poſteriorem confirmat ſententiam,reſponſum aſsignatur ad dict.capitul.quia nos.& ad allegat.l.ſi qua pœna. Quod reputo notandum in actu practico.

Quæritur vlterius, Vtrum ſit aliud ſuffragium contumaci huic,de quo in litera huius legis.Et reſpon.quod appellet ſibi id eſſe reliquum, vt prædictum eſt, & tunc in ſecunda inſtantia probabit rem aliter ſe habere.vt per Bald.in. l. ita demum. col.fi.C.de procura.Anto.in cap.fina.de confeſſ. qui ita quo ad noſtram legem eſt accipiendus.

Vtrum autem opponere poſsit, quod libellus eſt ineptus ſuper quo facta eſt confeſsio ficta, & ſententia non valuit,quia qui primitiua vituperat deriuata excludit?

Videtur quod ſic.Bald.in margari. verb. exceptio.quæſt.12.Anto.& Imol.in capi.cũ dilecti. de emptio.& vendi.Generaliter enim eſt prænotandum,quod poteſt allegari contra prædictam confeſsionem fictam,quicquid poteſt contra veram.vt per Anto.de Butriga.in capi.fin. de cõfeſ. Nam quemadmodum per veram confeſsionem partis receditur à præſumptione iuris & de iure, quæ reſultabat ex ſententia.vt ſingulariter notat Innocen.in cap.quia plerique.de immu. eccleſ.& ibi docto. Panor. in cap. isqui. deſponſalib.& in ca.cum contingat.de offi.delega.gloſſ.in authen. de æquali.doti.§.illud.Bart.Bal. poſt Cyn.in authenti.Sed iam neceſſe. C. de dona.ante nuptias. Barto.in.l.abſentem ff.de pœn. ita per fictam cõfeſsionem ſecundum Bartol.in dicta. l.abſentem. fina.colum. Vera tamen & ficta confeſsio differunt inter ſe. In primis circa prorogationem iuriſdictionis:nam per veram confeſsionem, quam quis facit coram iudice non ſuo,fit prorogatio iuriſdictionis.vt notatur in cap.p.&. g.de offi. delega.Et dicam in.l.1.infra.titul.ſequen.Tamen per fictam confeſsionem inductam per legem,vel ſtatutum contra aliquos contumaces, non videntur tales in iudicem cõtra eos procedentẽ velle ſuã iuriſdictionem prorogare,ſi alias non erat eorum iudex,nam ſemper poterit opponere aduerſus talẽ ſententiam per fictam confeſsionem latam de cõpetentia iuriſdictionis.Bartol. in.l. ſi conuenerit. ff.de iuriſdi.om. iudi. & in. l. ſi quid ex quacunq; ff.ſi quis in ius voca.Baldus in.l.1.C.vbi de crimi. agi oport.Nunquam abſens & contumax iuriſdictionem prorogare videtur. Innocent.de eo qui furt.ord.ſuſcep.in capit.innotuit.& Bald. in. l.ſiquis ex conſenſu.C.de epiſc.audi.Beroi.in capi.ſi duobus.nume.36.de appellatio.Abſens & contumax in iuriſdictionem iudicis non conſentit, imo illam negligit.l.ſi quis ex aliena.ff.de iudic.l.2. ff. ſi quis in ius voca.l.de ætate.§.qui tacuit.ff.de interroga.act.cap.cum parati.de appella. Quod eſt menti tenendum pro exbannitis.

Inquirendũ eſt de vtili quæſtio.& in praxi neceſſaria, Vtrũſi volo,poſsim opponere aliquã exceptionem

ceptionem cõtra talem fictam confeſsionem, ex quo infra nouem dies non cõteſtatus ſum litem, fateor me cõfeſſum, tamẽ infra viginti dies (iuxta formam, l. 1. titul. 8. infra iſto. 3. libro.) ab iſto die nono volo opponere exceptiones meas perẽptorias ad repellendam intẽtionẽ aduerſarij ſup̃ principali quæſtione, vt pacti de non petendo, iureiurando, vel præſcriptionis. Et dic q̃ poſſum eas opponere, nam à lege iſta hoc non eſt prohibitum, imo cenſeri debet permiſſum, cum certũ ſit, quod per hanc fictam confeſsionẽ litis conteſtatio fuit inducta, cõfirmando petitionem actoris, ideo poſt hanc conteſtationem exceptiones peremptorias vſq; ad viginti dies proponere potero. Quod eſt notandum pro intellectu huius legis. &. d. l. 1. tit. 8. lib. iſto. 3. infra. nam à multis doctiſsimis ita practicatur, tamẽ à pluribus ignoratur, & potiſsimũ ab aduocatis noſtræ tempeſtatis iunioribus. Per hoc enim lex hæc eliditur, & reus fictè confeſſus iuuatur plurimũ. Adde quæ notat Paul. de Caſtr. in l. ſi Titius. ff. de verb. obliga. & quæ dicit Bart. in l. creditor. §. iuſſus. nu. 2. ff. de appella. vbi dicit quod cõfeſſus & cõdemnatus poterit appellare, ac in cauſa appellationis vſque ad ſententiam reuocare ſuam confeſsionem. l. fi. C. de erro. aduocat. ſecus tamẽ eſſet ſi eſſet cõuictus & cõfeſſus. vt per Bart. vbi ſuprà. Rigor tamen huius legis quod habeatur pro confeſſo, qui litem infra nouem dies non fuerit conteſtatus, minimẽ ſeruatur, imo exploſus eſt apud regios ſupremoſque iudices. teſte Couar. lib. 1. Variarum reſoluti. capi. 1. nume. 8. & Ioan. Matienz. in Dialogo relatoris. 3. part capit. 44. numer. 6. Inferiores tamen iudices non recedant ab obſeruatione legum, etſi duræ ſint, cum eis non ſit hæc facultas tributa. Et rigor huius legis eſt in viridi obſeruãtia & ita ſæpius vidi in practica, quanuis contrarium teneant Couar. Ioan. Matienz. dialogo. vbi ſupra. & Auiles in capitibus prætorum capi. 15. nume. 22.

que el procurador a, no tiene de q̃ pagar.

a ¶ *Maguer q̃ diga que el procurador.* Lex in hoc correctoria eſt, cum à iure communi contrarium extet ſtatutum. vt habetur in l. proinde. §. ſed procuratori. ff. ad. l. Aquiliam. & in. l. 1. § ſed procurator. ff. ſi quis ius dicen. l. ſi procuratorem. de legat. 3. l. ex hoc edicto. §. planè. ff. de eo per quem factum erit. l. 1. in fin. & ibi Bart. fusè. quẽ videre licet ad hunc punctum. ff. quando appella. ſit.

Et circa hoc, quando factum, contumacia, & negligentia procuratoris noceat domino, aliqui diſtinguunt in capit. 1. vt lite non conteſta. ſcilicet, quod aut procurator eſt generalis, vel ſpecialis. Priori caſu dic, quod bene nocet. Et ſic loquitur l. procurator. ff. de tributo. Poſteriori vero caſu reſpondendum eſt, quod aut facit ea, quæ ſunt mãdati, aut ea, quæ ſunt contra mandatum, id tranſiliendo, ſeu tranſgrediendo. Secundo caſu dic, quod non nocet domino factum ipſius, ſi ſtatim vt ſcitum eſt à domino, id reuocauit, & contradixit. capit. cum olim. 1. de offic. delegat. qui text. ita loquitur. Si vero facit ea, quæ ſunt mandati: tunc ea, quæ facit confitendo, negligendo, contradicendo, vel quaſi, p̃æiudicant domino. Sic enim loquuntur omnia iura, quæ dicunt factum procuratoris nocere domino. Dolus autem procuratoris non nocet domino ignoranti, ſed ſcienti, & non contradicenti. text. in capitu. 1. in fine. vt lite non conteſta. Quod reputat notatu dignum Hoſtienſ. colum. tertia. verſicul. Potuit tamen. quem refert Ancharra nume. 12. Anton. column. tertia. verſicul. Pro diſcutienda hac materia. & ibi Panormita. & alij.

Dubitatur præterea, An iſta lex locum habeat in cauſa criminali, in qua agitur de pœna criminaliter intẽtata? Videtur aſſerendũ quod non. Quia iſta lex dicit, quod procurator, vel ipſe cauſam cõteſtetur: ſed procurator non poteſt interuenire in cauſa criminali. c. ſi quando. 2. q. 6. l. pen. §. ad crimen. cum ſimi. ff. de publi. iudi. ergo ita eſt concludendum in præſenti lege. Ita etiam in ſimili Bald. deciſum reliquit in Margarita. verb. contumax in productione inſtrumenti. citat. l. fina. C. de fide in ſtrumen.

Quid autem erit in querela iniuriæ, quando de ea ad vindictam corporis afflictiuam agitur? Videtur quod ſimile reſpõſum, quod in ſuperiori eſt quæſtione aſsignatum, & hic affirmandum fore. Item quid ſi ciuiliter de tali ſit actum iniuria? Dicendũ cenſerem in vtroque caſu legem iſtam non habere locum: cum negari non poſsit, quin cauſa iniuriarum criminaliter, ſeu ciuiliter intẽtata, ſit cauſa criminalis. cap. tuæ. de procuratori. Facit. l. 2. tit. 3. lib. 4. for. leg. & l. 1. 2. & 3. titul. 9. libr. 8. infra.

Non ab re quæri inſuper poterit, Vtrum per verbum, dubito quid petis, vilum ſit fieri litis conteſtatio? Et videtur quod ſic ex Barto. in. l. ſi debitor. ff. de rei ven. Anto. in. c. 1. de litis conteſta. Oppoſitum tamen aſſerendum videtur tali fundamento. Certum iuris elementum eſt, quod qui dubitat, nihil firmat, nec negat. Per quæ verba litis conteſtatio fieri debet, vt notatur in capitulo. primo. de lit. conteſta. & capitulo. dudum. de electio. Quia dubitare, eſt medium inter affirmare, & negare. glo. ſ. per text. ibi in regu. Is quitacet. & ibi Dyn. de reg. nu. lib. 6. nam pro eodẽ ſunt

dubitare

dubitare & tacere, cum paria ſint, non reſpondere, vel reſpondere imperfecte. glo. in Clemen. Cõſtitutionem. de electio. & in. c. de muliere. deſponſa. l. vt reſponſum. C. de tranſact. Sed non inducitur litis conteſtatio per taciturnitatem, ergo nec per verbum, dubito. Item ſuaderi põt. Nam lex iſta deſiderat, q̃ rite, & recte lis conteſtetur: ſed per verbum, dubito non reſpondetur huiuſmodi, ergo pro confirmatione. Quod etiam confirmatur. Nam ſiquis vigore legis, ſeu ſtatuti tenetur pure litẽ conteſtari, vel reſpondere poſitionibus, & reſpondet cũ plica aliqua, incidit in pœnã ſtatuti. ſe cũdũ Bar. in. l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. ff. de verbor. oblig. & in. l. 1. ff. de vulga. Domi. in. c. cupientes. de electio. lib. 6. & in cap. 1. de lit. conteſta. eodem libro. & eſt. l. 11. Regum Catholicorũ facta in oppido de Madrid. anno ab orbe redẽpto. 1502. Ex quo apparet dicta doctorum in principio iſtius quæſtionis adducta, propter ſua verba non poſſe hic adaptari.

Quid autem erit, ſi reus reſpondet ad petitionem actoris, dicendo, quod neſcit, nec credit ea quæ dicit, vtrum per hæc verba inducatur litis cõteſtatio? Et videtur q̃ ſic, iuxta verbũ Petri, Matthæi. 26. neſcio quid dicis. vbi per hæc verba negauit Chriſtum. gloſſ. eſt iuncto text. in capit. cum ad ſedem. de reſti. ſpolia. verb. ſe neſcire aut credere. Quæ eſt ſingu. & notanda, probans in terminis hoc dubium. Sed dicta, l. 11. hoc negat, ibi *cõfeſſandolo, o negandolo ſimplemente, è ſin cautela, ê no por palabra, de creo, o no creo. &c.* Et hic habetur, ibi, *derechamẽte a la demanda conteſtando el pleyto conoſciẽdo, o negando. &c.* ¶ Vtrum autem tempus nouem dierum ſint vtiles, vel cõtinui? Reſpon. quod cõtinui, & currunt de momento ad momentum. Probatur hac lege, ibi, *haſta nueue dias continuos.* De quo tempore eſt text. in. c. quia diuerſitatẽ. de conceſ. præbẽd. & in clem. vni. de in integ. reſtitu. Per Ioan. Andr. in glo. verbo, continuũ. vbi conſtat currere à tempore notitiæ tale tempus & ſic poſt intimationẽ petitionis factã parti principali, vel eius procuratori ad id legitimè cõſtituto, vt hic habetur. Confirmatur ex his, quæ Lapus notat, allega. 78. colum. 8. verſi. Ad quartam quæſtionem. numer. 9. cum multis adidcitatis per Andræ. Tiraqu. De vtroq; retract. libro. 1. §. 35. gloſſ. 4.

¶ *Ley. II. Que la conteſtacion ſe pueda hazer ante el eſcriuano, o en qualquier lugar.*

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro Año de mil cccc xj.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley. 2. titul. 4. libro. 4. Recopil.*

Orq̃ acaece, que en el plazo de los nueue dias en que el demandado ha de conteſtar la demãda que le fuere pueſta, ſegun diſpone la ley ante deſta, ay algunos dias feriados: y otroſi no puede ſer auido el demãdador para ſer preſente a la reſpueſta: ni otroſi puede ſer auido el Alcalde, ni el Eſcriuano del pleyto. Perende declarando e interpretando la dicha ley: mandamos q̃ la conteſtacion del pleyto pueda ſer hecha en cadavno delos dichos nueue dias [a]: ſi quier ſea feriado o no: el demandador preſente, o no [b]: y en qualquier lugar do

¶ *Lex Secunda.*

a ¶ *En cada vno de los dichos nueue dias.* Et ſic totus terminus debet labi ad hoc, vt non conteſtans litẽ incidat in pœnam, nempe quod pro cõfeſſo habeatur. capit. commiſſa. de elect. libr. 6. Vnde die feriata poteſt conteſtari, cum confeſsio recipipoſſit. Innocen. in capit. vltra tertiam. de reſti. Bald. in Marg. verb. feriæ. §. vlti. Robert. Maran. in ſpeculo aduoca. 6. par. actu. 10. num. 36. ibique plura congerit, quæ poſſunt fieri diebus feriatis. Eſt etiã videndus Feli. in cap. ſignificauerunt. nu. 9. de iudi. Gregor. Lop. in. l. 33. verb. *mouer demanda.* titu. 2. & l. 35. eod. titu. part. 3.

b ¶ *El demandador preſente, o no.* Nota hanc legem noui iuris promulgatoriam in noſtro regno: nam iure communi ſancitum erat in contrarium, quem admodum oſtenſum reliquit Bald. in. l. rem iudicio. colum. 2. verſi. Tertio quæro. nume. 4. C. de lit. conteſta.

puede ser auido el juez en su casa, o en la audiẽcia do suele juzgar. Y que pueda ser hecha la conteſtaciõ ante el escriuano [a] q̃ tuuiere la demanda escripta, pueda la cõteſtar ante otro qualquier escriuano publico del lugar, dondees el jugador con testigos a las puertas de las casas do morare el juez o en el nuestro palacio si el pleyto fuere en la nuestra corte. Y que esto aya lugar assi en los pleytos que son mouidos, como en los que se mouierẽ de aqui adelante: y si la conteſtacion fuere hecha en ausencia de la parte: que el demandador [b] sea tenido de lo dezir al demandado el primer dia que pareſcieren en juyzio, y a demoſtrar la conteſtacion ante el alcalde: y si assi no lo hiziere, y ſobre la conteſtacion las partes contendieren ſi es hecha, o no, que el demandado, pague las coſtas que dende en adelante ſe hizieren faſta que el demandado mueſtre la conteſtacion como dicho es.

¶ *Ley. III. Que las demandas que fueren pueſtas a bueltas de otras eſcripturas no ayan pena por defecto de conteſtacion.*

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley. 3. titul. 4. libr. 4. Recopilat.*

PORque acaeſce que los q̃ contiendẽ en pleyto en las eſcripturas que preſentã buelue malicioſamente [c] nueuas demandas ſobre coſas que atañen a los dichos pleytos en que las dichas eſcripturas preſentan. Por en demandamos, que aunque la parte no reſpõda conoſciẽdo, o negando haſta los nueue dias, que las tales demandas q̃ ſon aſsi pueſtas a bueltas de otras eſcripturas, o razones, que ſea auido por confieſſo [d].

[a] ¶ *Hecha la conteſtacion ante el eſcriuano.* Vt in ſupplicatione probat tex. in authentic. Quæ ſupplicatio. C. de precib. Impera. offe. Et ibi Baldus & Paul. Facit etiã pro confirm. l. vbi abſunt. ff. de tuto. & curato. datis ab his.

[b] ¶ *Que el demãdador.* Hæc litera corrupta eſt in antiqua impreſsione, dicens, *el demãdador.* Hic autem eſt reſtituta. Sic ergo dicere debet. *Que el demãdado ſea tenudo de lo dezir al demandador.* Colligitur ex fine iſtius legis, ibi, *el demandado pague las coſtas.* Probatur etiam ex text. inſigni in Clemẽti. 1. de appel. ibi, Eſt tamen appellatio ignoranti appellationis. &c.

¶ *Lex. III.*

[c] ¶ *Bueluen malicioſamente.* Quod fieri non debet, cum malitijs hominum ſit obuiãdum. l. *in fundo.* ff. de rei vendi. Et facit dicta l. 11. de Madrid, an. 1502. text. in ſui ratione in. l. 1. in principio. ff. de edend. ibi. & demonſtret quid dictaturus ſit, vel id dicendo, quo vti velit. Et. l. cũ ſeruus. verſi. Sed nos. ibi. Nam non vti que ſi ille in folle reliqua obtulit, libet erit. ff. de condi, & demonſtrat. Allegãs ſimulationẽ, ſpeciẽ ipſius oſtendere debet. Paul. in l. fina. nume. 5. C. de fide inſtru. gloſſ. verbo. Speciem in capi. 1. de except. libr. 6. l. ſi in rem. cum ſimili. ff. de rei vendi.

[d] ¶ *Que ſea auido por cõfieſſo.* Deficit negatiua, nõ, prout ex mente legis apparet: imo debet dicere, *no ſea auido por confieſſo.* Namclare, & ſine plica tenetur reſpondere, vt dixi in. l. prima. ſupra eodem. & l. tertia. & quarta. in ordi.

in ordi. iudi. & Aranzeli tab.fol. 147. lib. Pragmaticarum reg. catholic.

Titul.IIII. De la ordē de los juyzios y del juramento decalumnia.

TITVLVS IIII. De ordine iudiciarum.

¶ *Lex Prima.*

ADDICION.

¶Este titulo no se contiene en la nueua Recopil. pero poneſe el orden judicial, porſus titulos particulares, y aſsi deſpues del titulo, de la conteſtacion de las demandas, ſe pone el titulo de las excepciones dilatorias y peremptorias, y conſecutiuamente los demas titulos concernientes al ordē judicial.

¶ *Ley. 1. La orden que ſe deue tener en los proceſſos de los pleytos para que breuemente ſean expedidos.*

¶El Rey dō Alonſo en Alcala. Era de mil ccclxxxvj.

¶El Rey don Iuan Primero. en Biruieſca.

ADDICION.

¶Acerca deſta ley ſe vea la ley. 1. titul. 5. libr. 4. Recopila. adonde ſe diſpone el orden que ſe ha de tener en conteſtar las demandas y poner las excepciones, y en parte eſtà eſta ley confirmada, y en parte alterada, porque en quanto eſta ley dize que el reo tiene veynte dias deſpues de conteſtada la demanda, para poner ſus excepciones peremptorias, eſta confirmada por la dicha ley. 1. Pero en quanto eſta ley dize, que ſe de al actor termino de ocho dias para reſponder a las excepciones del Reo, eſta alterada por la ley. 2. titul. 5. libr. 4. Recopila. adonde ſe manda, que para el dicho effecto ſe le den al actor ſeys dias de termino, y dentro del preſente ſus ſcripturas. Pero ſi el Reo puſiere reconuencion, que en tal caſo ſe den nueue dias de termino al Actor para reſponder y repreſentar ſcripturas, y en quanto eſta ley dize que no ſe de termino al Reo para reſponder a la replica del Actor. Eſta corregida por la dicha ley 2. adonde ſe manda que ſe den ſeys dias de termino para reſponder a la replica, y preſentar ſus ſcripturas. Y que dende en adelante no ſean mas reſcebidas, ſino fuere con juramento que haga que nueuamente viene a ſu noticia, y entonces las podia preſentar el Actor haſta la ſentencia interlocutoria, y el Reo haſta la diffinitiua. Y en quanto eſta ley dize que ſe reſciba juramento de calumnia a las partes. Veaſe la ley. 1. titulo. 6. libro. 4. Recopilationis. adonde ſe dize, que concluſo el pleyto para prueua, ſe dè ſentencia de prueua, y que las partes juren de calumnia, y en quanto eſta ley dize que el juez de copia a las partes de los articulos y poſiciones, y que les de termino de ocho dias para reſponder a ellas. Eſta alterada por la ley. 2. titulo. 7. libro 4. Recopilation. adonde ſe manda que ſin dar traſlado, ni termino para deliberar y ſin conſejo de letrado, la parte reſponda a las poſiciones que le fueren hechas, y ſino ſu procurador reſponda teniendo ſpecial poder para ello. Y en quanto eſta ley dize que la parte reſponda a cada articulo, ſo cada poſicion contenido, y que las reſpueſtas ſean ciertas, claras, y no obſcuras por palabra de niego, o de confieſſo, o de creo, o no lo creo. Eſta confirmada por la ley. 1. titulo. 7. libro. 4. Recopilationis, y la vna y la otra corregidas y declaradas por la ley. 2. titulo. 7. libro. 4. Recopilatio. nadon de ſe dize que cada vna de las partes reſponda a cada poſicion confeſſandola, o negando la ſimplemente y ſin cautela, y no por palabra de creo, o no creo, y que ſea obligado a reſponder a cada vna parte de la poſicion, aunque tenga dos, tres, o mas partes, y no pueda reſponder niego la, como en ella ſe contiene, o ſegun la pone. Y vea ſe la ley. 1. titulo. 7. libro. 4. Recopilation. por la qual ſe confirma eſta ley en el verſiculo. Si la parte preguntada.) haſta el verſiculo. Pero que ſobre.)el qual verſiculo ſe altera y declara por la ley. 4. titulo. 7. libro. 4. Recopilation. Y en quanto eſta ley dize, que ſe den ocho dias para contradezir y tachar los teſtigos. Eſta declarada por la ley. 1. titulo. 8. libro. 4. Recopilation. adonde ſe dize que ſe determino de ſeys dias deſpues de hecha la publicacion y notificada a la parte, y no dende en adelante, y que ſi al juez pareciere que las tachas ſon concluyentes, que reciba a prueua dellas, y que el termino ſea peremptorio, y no ſea mas de la mitad del termino que fue dado en el negocio principal, ē menos ſi pareciere al juez, de ſuerte que lo podia abreuiar y no alargar, y que no ſe de reſtitucion para las poner, ni prouar. Y vea ſe la ley. 2. titulo. 8. lib. 4. Recop. por la qual ſe confirma eſta ley en el

verſi.

guardar en ſubſtanciar los pleytos en ſegunda inſtancia.

POR quanto por malicia a de algunos abogados, è imprudencia de algunos juezes, los pleytos aſsi en la nueſtra corte y audiẽcia, como en las

a ¶ *Por malicia.* Simile verbũ eſt in.l.11.tit.19.lib.2 ſupra. Maliti;s enim hominum eſt obuiandum. l. cum ij.§.ſi cum lis.ff.de tranſact.l.arbitrio.§.ſi dolo.ff.de dolo.l.magis.§.ſi pupillus.ff.de reb. eo.l. in fundo.ff.de rei vendica.l.ſi legatarius.C. de lega.l.quæſtionum. in fine. & authentic. hoc amplius. C.de fidei cõmiſſ.Rayner. de Forliui. in l. omnes populi.num.16. ff.de iuſti. & iure. Marian. Soci.in repe. l.4. §. Cato. nume. 49. ff. de verb. obli. Rebuffus per text. ibi in repet.l.vnic.C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt.nume.171.notabi.9. per totum. vbi plura ſingularia huius axiomatis cauſa ſcripſit in actu practico apprime neceſſaria. Nam nihil eſt mali,quod homines ad malitiam dediti, non inueniant.text. in authenti. vt ij qui obliga. ſe hab.perhi.res mino.collatione.6.gloſſ.in præmio Clement. verb. machinationes. maxime ſi aduocati ſint.l.ab Anaſtaſio.& ibi gloſſ. verb.morantur.C.mandat.quam citaui ad Segur. in rep.l. cohæredi.§.cum filiæ.numer.92.ff.devulga.& pupil.& ibi commendantes eam adduxi. Cum igitur in præſenti lege agendum ſit de ordine iudiciorum,eſt addenda.l.42.in pragmat.Regum Catholicorum.Et quaternio,in quo agitur de ordine iudiciorũ.& Aranzeli Tabellionum. Domini Luſitani habent ſimilem titulum libr.tertio. titu. decimoquinto. *Da orden do juyzo.* Eſt autem à volente cauſam in iudicium deducere conſiderandũ in primis,Quis ſit optimus aduocatus, literis, & conſcientia recta ac bona præditus,& qui talis ſit, quod nullius neque donis, neque rebus alijs veritatem celabit,ſed cauſæ propoſitæ ſimplicem veritatem referare conabitur,ipſamque iuxta iuramenti ſui tenorem ac formam tuebitur. Quod quidem facere tenetur ſecundum. l. rem non nouam.§.patroni. C. de iudic. Eſt etiam ad idem.l. 13.tit.texto.parti.19.&.l.duodecima. titu 3.libr. ſecundo ſupra.Aduocati enim præſumuntur parum conſcientiati. Bald.in dict. l. Ab Anaſtaſio. numer.quarto.Iaſ. in.§. ſed iſti quidem.numero. 102.Inſtit.de actio.Iniquam præterea cauſam faciunt aduocati videri bonam.gloſ.in.l. quod ſi nolit.§.ſi plures.verb.adhibuit.ff.de ędilitio edicto. Campezi.de ſtatutis loquentibus de dote.quæſt. 3. Circa aduocatos plura exaraui in.l. prima.& ſecunda.titu.19.libr.2.ſupra. Aduocatus debet gradu eſſe inſignitus. Doctor enim. Licentiatus, ſeu Baccalaureus eſſe debet. In ſuper ſciẽtia, & experientia cõiunctim in aduocato deſiderantur. §.quorum. in proœmi. Inſti.l. nemini. C.de aduoc. diuerſo. iudi. Grego. Lop. in.l.prima. in glo.prima.titulo.ſexto.parti.3.Debet ad hæc annos decem & ſeptem habere completos.l. prima. §. pueritiam. ff.de poſtul.l.ſecunda titu.6.partit.3. In tantum, quod licet culpa aduocati iuuenis cauſa perdatur, non tamen ipſe tenebitur,ſed ſibi imputet,qui illum elegerit. Vide gloſſam & Angelum in dicto §.pueritiam.qui inducit contra tutores & adminiſtratores conducentes aduocatos iuuenes.Quanuis enim aduocati antiqui quandoque minoris ſint ſcientiæ quam iuniores, ex longo tamen vſu & diuturniori practica ſunt vtiliores.& docet Alberic.in.l.prouidendum.in pri.C.de poſtul. Quo in loco dicit medicum nouum peſtem etiam in patria eſſe. Ea de cauſa ſolent Scoti iuuenes medicos in Angliam mittere, vt ibi in grauem inimicorum perniciem ſe exerceant. Et dicit Angel.in dicto.§.pueritiam. Ne confidas in medico nouo, qui eſt homicida parentum:nec in aduocato nouello, qui eſt confuſor litium. Conſulit tamen Specu.de aduoc.§.vtriuſque,colum. prima.vt aduocatus antiquus timeat nouum, qui leges & iura habet in promptu, & tanquam nouiter ex ſtudij fornace eductus,conſulit. Item quia ratione ætatis,& honoris,ſeu famæ conſequendæ,velocius in uenit iuris ſtatuta, & antiqua & noua aggregare contendit,& ſic ſtudij labor vna cum ingenio ſolent tempus ſuoplere.gl.verb.inſtructus. in capi. cũ ex literis.de in integr.reſti.& in ca. monachus. verb.deuotio.77.diſt.Panor.in.c.fi.n.5. đ magiſ. Sic aliquãdo ſenioribus iunt iuniores præferẽdi. Anſ.Tiraquell.de iure primogeniorũ. in pri.nu. 206.Qui

206. Qui ſi talis fuerit, cõſiliũ dabit (cognito prius negotio per ſcripturas, ſeu facti narrationem, ex quo ius colligitur) vtrũ cedere, cõponere, aut trãſigere debeas, & an potius ab incepto ſeu intẽtione agẽdi, vel ius tuũ perſequẽdi deſiſtendũ tibi ſit, quod quidẽ ius tã in agẽdo quã defendẽdo conſiſtit. Si dixerit te iuſtã agere ſeu fouere cauſam, plurima inquirere tenetur a, ntequam petitionem, ſeu accuſationem formet, eamq; in iudicium producat. Primum quæſitum erit de iuriſdictione & cõpetentia iudicis, & ſic de foro, ad quem actor adire debet. Si reus fuerit laicus, coram eccleſiaſtico ſub mulcta decem milliũ dipondiorũ & amiſsionis actionis, quę ipſo facto reo acquiritur, nõ erit cõueniendus. l. 3. & ibi dixi tit. 1. ſupra iſto lib. 3. Itẽ debet citari ex cauſa vera, alias erit pœn. l. 2. & l. 18. tit. 2. eo lib. puniẽdus. Et ſic advertitũ forũ non eſt trahendus. Et clericus clericum in ſuo debet conuenire foro, alias cauſam perdet. c. ſi diligenti. de foro cõpet. c. inolita. 11. q. 1. & capi. placuit. ca. cauſa & quæſtio. authen. Statuimus. C. de epiſco. & cleri. Roma. in cõſi. 369. col. antepenul. §. quo ad decimum. vbi ponit dubium in modo practicandi dictam pœnam perditionis cauſæ cõtra clericum, qui clericum traxit ad iudicium ſeculare. Et ibi ſingulariter ponit quatuor modos practicandi. Sit igitur concluſio, quod actor debet conuenire reum in loco domicilij ipſius corã iudice competenti, qui eum iudicare poſsit, vt laicus à iudice laico, clericus ab eccleſiaſtico. ca. cum ſit generale. de fo. compe. l. iuris ordinem. C. de iuriſdict. om. iudi. l. 32. tit. 2. part. 3. l. 1. tit. 2. & ibi dixi ſupra iſto. 3. lib. l. 197. in curijs Valliſoleti, anni 1548. Ratio eſt: quia ille, contra quem iudicatur, debet eſſe ſubditus iudicantis. Nam ab alio quam à ſuo magiſtratu non poteſt condemnari, vel abſolui, quia extraneus eſt. Bal. in. l. & priuatorum, colum. 1. num. 3. C. ſi à non compet. iudic. Grego. Lop. in. d. l. 32. in verb. *que ha poder.*

Fallit tamen præmiſſa concluſio in pluribus caſibus, de quibus per dict. l. partitæ. & ibi Gregori. Lop. Socin. in tract. fallent. regul. 10. Actor regulariter. Quinquaginta fallentias ponit. Specul. in titu. De comp. iudic. aditione. §. generaliter. nu. 1. incluſiue vſque. 36. aliquas etiam adduxit Alexã. Loſæ. in. d. l. iuris ordinem. nu. 8. Item fallit in eccleſia petente reſtitutionem contra laicum, & in clerico. nam poteſt adire iudicem ſuum propriũ. Panor. per tex. ibi. in. 1. nota. in. c. conſtitutus. de in integr. reſtitu. & ibi ſcripſi. Robret. Marant. in practi. 6. part. num. 101. pagi. 569. quod eſt notandum. Nam alias petens reſtitutionem, debet eam poſtulare in foro rei. l. 2. vbi Bartol. C. vbi, & apud quem.

Exceptio proueniẽs ex iuriſdictionis defectu, reddit proceſſum nullum, nec acta operantur effectum. Clem. 2. vt lit. penden. Dixi in. l. 1. glo. 1. q. 5. tit. 3. ſupra iſto lib. 3. c. ſi clerici. de iudi. glo. in Clemen. vnica. de ſequeſtr. poſſeſ. quam prætet alios ſequitur Barba. conſi. 39. num. 12. lib. 1. Soci. conſi. 108. num. 19. lib. 4. Couar. in practicis quæſtio. c. 25. n. 3. vbi dicit, q̃ iſta exceptionis incompetentia, per quam negatur iuriſdictio, poteſt opponi quandocunque. Eſt enim iuriſdictio fundamentum iudicij, quo ſublato, omnia corruũt. cap. in literis. in fi. de offi. deleg. l. 1. & 2. C. ſi à nõ cõpe. iudic. Et ſic competentia iudicis eſt exquirenda. l. 8. tit. 9. part. 1. l. 4. tit. 3. parti. 3. Et aliqua tradit Robert. Marant. vbi ſupra. 8. diſtinctio. iudi. Dixi in. l. 2. in glo. 1. tit. 1. ſupra iſto. 3. lib. de incõpetentia ſeu competentia iudicis, quæ hic ſunt recolenda, ſeu adnotanda. Iuriſdictio autem ex conſuetudine ſicut ex priuilegio cõpetere poteſt. ca. cum contingat. de fo. compet. l. fi. C. de emancip. lib. c. dilecti. de arb. c. conqueſtus. 9. q. 3. Corn. cõſil. 238. num. 5. lib. 3.

Quæro, Vtrum partes poſsint prorogare iuriſdictionem non ſui iudicis. vt ſi ciuis Zamorenſis conueniatur à Titio Salmanticæ coram iudice ſeculari? In qua quæſtione dicendum eſt poſſe non ſolum expreſſe, verum etiam tacite, nõ declinando iuriſdictionem ipſius. glo. protinus. in ca. cum olim Abbas. de offi. delega. Feli. in capi. de cauſis. eod. titu. Alexand. conſi. 216. colum. fin. num. 16. lib. 6. Pariſ. conſi. 15. nu. 4. lib. 4. Eſt communis ſecundum Sebaſti. Sapi. in repet. l. 1. numer. 12. ff. de iudic. vbi ponit aliquas limitationes in nu. 13.

Quid autem erit in cauſis criminalibus? Dicendũ videtur quod nõ poſsit fieri iuriſdictionis prorogatio. Specula. in tit. de compet. iudi. adi. §. 1. ſequitur eum Alex. in dicto conſi. 216. colum. fi. lib. 6. Bartholo. Soci. conſil. 108. colum. vlti. nume. 10 lib. 4. Bal. in. l. 1. C. de iu. om. iudi. & in. l. 1. colũ. 2. ff. de iudic. & in. l. ſi quis ex conſenſu. colũ. 2. C. de epi. audi. Felin. in. c. pen. & gl. de offi. delega. col. 4 Hippol. in rep. l. fin. num. 202. ff. de in. om. iud. & in practica. §. expedita. nu. 67.

Sed contrariam opinionem tenet Azo in ſumma. C. vbi de cri. agi. oport. gloſſ. in. l. 1. ff. de iudi. vbi Paul. numer. 20. dicit illam opinionem communem eſſe. & magis communem appellat Curti. iunioribi. num. 37. Tenet Montalu. in. l. 32. tit. 2. part. 3. Et eſt approbata in noſtro regno Caſtellæ per. l. 15. ibi, *Si non quiſiere.* titul. 1. parti. 7. & ibi Greg. Lopez in verb. *Reſpondieſſe ante el.* ponit aliquas limitationes. Et vi. diſt. Pauli de Caſt. in. d. l. 1. num. prę citato. 20. Et Cur. nume. 38. Item clericus iuriſdictionem alterius epiſcopi ſine conſenſu ſui Diœceſani non poteſt prorogare. c. ſignificaſti. & ibi Panor. de fo. comp. Intellige expreſſe, ſecus

ſecus tacitè contrahendo vel delinquendo.ic. Romana.§.contrahentes.de fo.compet.Robert.Marant.in pra.pag.230.nu.18. Alexan. ad Bart. in l. 1.ff.de iuriſdi.om.iudi.Et quæ ſint rationes, quare clerici ſine expreſſo conſenſu ſui epiſcopi.non poſsint etiam ſponte in alium conſentire, explicat Ludo.Burgeſius in rep.l.ſi ſe ſubijciant.nu.28. verſ.Circa ſecundum. ff. de iudic. vbi omnino videas vſque ad nouem rationes.

Vtrùm clericus poſsit prorogare iuriſdictionẽ non ſui iudicis extraneæ iuriſdictionis,vt eſt ſecularis? Dicendum quod non; quia expreſsè id non poteſt:ergo nec tacitè; quia eſt incapax omnino c.decernimus.de iudi.c.ſi diligenti. de fo. compe. Boeri.in conſuetu. Bituricen. fol.26.§.21.vbi inquit,quod eſt cõmunis opinio, quod clericus non poſsit priuilegium fori renuntiare ad hoc,vt conueniri poſsit coram ſecularì.

Dubitatur præterea,An procurator poſsit prorogare iuriſdictionem non ſui iudicis ſine ſpeciali mandato. Reſpon.quòd non: quia ſpecialis commiſsio & licentia eſt neceſſaria. Innocen.& Felin. c.cum olim.1.de offic.delega.Idem Felin. in cap. p.& g.de offic.deleg.num.11. qui dicit, quod ita tenent omnes. Nicola. Milis in reperto. verbo. procurator non poteſt.Roma. conſil. 48. Guido Papa.deciſ.282.num.2. Sebaſtian. Vant.de nulli. proceſſ.& ſententia pagin.216.num.102. Panor. in cap.cùm olim. Abbas. num. 10. de offi. deleg. & ibi Addi.

Quæro,Quid eſt prorogatio. Dicẽdum. quòd eſt ampliatio iuriſdictionis facta ex conſenſu partium in iudicem non ſuum. Colligitur ex text. in c.p.& g.de offic.delega.vbi Imol.5.columna.Bal. in rub.de iudi.1.lectu.nu.16.ait,quod prorogatio idem eſt quod iuriſdictionis ampliatio,ſeu extenſio,quæ ante litem conteſtatam pendet ex voluntate,poſtea ex neceſsitate. Iaſ.in l.ſi per errorem nu.1.ff.de iuriſdi.om.iudi. Lanfranc. in tracta. de arbitris.1.parte.num.46.

Vlteriùs dubium eſt,quando fieri debeat? Reſpon.quod durante termino priori in compromiſſo contento, vel iam ſtante iuriſdictione illius iudicis,de cuius iuriſdictionis prorogatione agitur. l.ſed ſi manẽte.ff.de precar.glo.in l Labeo ait.ff. de arbi.& in l.ſi cùm dies.eod titu.Bald.in capit. quinta vallis.de iureiu.vbi inquit,quod prorogatio eſt extenſio iuriſdictionis,ſubſtantia non mutata.Probatur præterea ex glo.in l.1.verb.perſonas.C.de iu.omn.iudi.Paul. Pariſi. conſi.134.nu. 18.lib.4.Panorm.in.c.de cauſis.num.7. de offic. delegat.

Quæro, Vtrum tempus inſtantiæ ad litẽ finiẽ dam de partium conſenſu valeat prorogari? Glo. in.l.2.§.ſi & iudex.ff.de iudi.& in l. properandũ. verb.trienni,.C.eo.tit.tenet quod non. cum quibus eſt opinio communis ſecundum Alex. num. 10.in d.l.properãdum.Et magis communiter approbatur ſecundum Curt.Iunio in d.§.ſi & iudex nu.7.Vtrùm autem cum iuramento partium poſsit inſtantia triennalis prorogari? Curti.vbi ſuprà tenet quòd ſic,poſt Felin.in cap.venerabilis.de iudic.col.4.num.13.

Quæro, Vtrum terminus datus executoribus ad exequendas pias voluntates in præiudiciũ epiſcopi poſsit prorogari?Et videtur quod non, quia eſt ius epiſcopi,quod tranſacto anno, poſsit epiſcopus ſe intromittere: ergo in damnũ ipſius non poterit.Tamẽ Bald.in cõſ.301.lib. 2. tenet quod poſsit: quia poteſt in ſuis legem ſtatuere ad libitum ſuæ voluntatis.c.verũ.de cond.appoſi. Ripa in l nemo poteſt.nu.127.ff.de lega.1.adducit.fundamentum pro hac parte,&contraria,quem vide. & ſic erit cautela adhoc, vt non expiret officium executoris infrà terminum ei aſsignatum à teſtatore,quod eſt ſingula.ad expoſitionem.l.36.in fi. in ordin.Tauri.

Dubitatur, Vtrum tempus prorogatum cenſeatur eſſe eius naturæ cum prorogato:Gloſ.in c. hi qui verb.ſpeciali.de præbẽd.li. 6. tenet quod ſic. Simi.in ca.pe.& g.de offi.delega. in verb. prorogatio.Fel.in cap.1.col. 1.num.5.de iureiu. & in c. p.& g.num.12.de offic.deleg.glo.in ca.1.de precar.Auguſt.Beroi.in cap.cum ſit Romana. nume. 52.de appellat.

Hinc infertur, quod ſi iuraui ſoluere alicui infra certum tempus centũ aureos, & creditor prorogauit terminum, quòd ſi non ſoluo in termino prorogato,ſum periurus. Et non requiritur quod iterum iurem ad hoc vt incurram periurium: quia tempus prorogatum cenſetur eſſe eiuſdem qualitatis cum termino prorogato, per theoricã ſupra poſitam. Item firmat Felin.in.c.2.col.12. nu. 34. de ſponſal.Bald.in c.venerabilem. de electio. Iaſ. in l.1.§.& poſt operis.nu.8.ff.noui op. nunti.Facit.l.Parabolani.C.de epiſc.& cleri.c.eos.de ſent. excom.lib.6. Clem.1.§.fin. de pœn. Adde Deci. in.c.præterea.ſecundo.nu.4. de appel.

Quæro. Quot modis fiat prorogatio? Reſpon. quod pluribus. Primò de perſona vnius iudicis ad perſonam alterius.l.1.ff.de iud.glo.in l.1.C.de iu.omn.iudi.& in c.p.& g.de offi. de lega. Quod procedit in iudice ordinario, non tamen in delegato, cuius iuriſdictio à priuata perſona non poteſt prorogari.tex.in d.cap. p.& g.vbi Felin. ponit regulam cum pluribus fallentijs à num.5.cum ſequentib.

Item fit de re ad rem.gl in.l.1. verb. iudicibus. C.de iu.om.iud.Bald.in.l.ſi qui ex conſenſu. col. 2. nu. 8.C.de epiſcop.audi.text.in l. de quare.§. 1.ff.de

1.ff.de iud.c. cùm olim.de offi. delega. Quæ iura hoc dictum in delegato probant habere locum. De ordinario,eſt text.in l.inter conuenientes. & de re maiori apud magiſtratus municipales agetur.ff.ad municipal.l.2.§.conuenire.ff.de iud.Declarat Auguſt. Beroi. in cap. de cauſis. num.5.de offic.delegat.

Item & 3.fit prorogatio iuriſdictionis de tempore ad tempus.l.2.§.ſi & iudex.ff.de iudi.glo.in dict.l.1.C.de iur.omni.iudi.Beroius. in dict. cap. de cauſis.col.1. Vtrùm autem ſit neceſſarius conſenſus iuditis, ne finito tempore expiret iuriſdictio,& geſta eſſent nulla? Bald.in l.conſenſiſſe. §. 1.ff.de iudi.tenet quòd non.Panorm.tenet cõtrariam opinionem in d.c.p.& g. colum. fin. nu.22. Et Auguſt.in allegat.ca.de cauſis.nu.4. Et poteſt fieri coram delegato.Panorm.in d. cap. de cauſis. Vtrùm etiam tempus datum ad proſequendã appellationem poſsit prorogari? Dic quod non,ſuſpenditamen poteſt ſecundum communem relatam ab Alex.in l.properandum.in prin.nu.13.C. de iudi. Auguſt. Beroi. qui omnino eſt videndus pro hac communi opinione contra Deci. & alios in ca.cum ſit Romana.de appella.Clemen.Quandiu.eod.tit.Decus intellectu agit Auguſtin. Beroi.vbi ſup.num.56.

Item. 4. fit prorogatio de cauſa ad cauſam. In hoc tamen adhibenda eſt diſtinctio. Aut per talẽ prorogationem mutatur ſpecies iuriſdictionis, & tunc non poteſt fieri prorogatio de cauſa ad cauſam.vt puta, ſi iudex, qui ſolum poteſt cognoſcere de cauſis criminalibus,non poteſt in eum fieri prorogatio in cauſis ciuilibus,& ſic de mera,vel de ſimplici iuriſdictione, & ſic de cæteris ſimilibus.glo.magiſt.in l.inter conuenientes.ff. ad municipal.Si autem ſpecies iuriſdictionis non mutaretur,tunc diſtingue. Aut mutantur limites iuriſdictionis,aut non. Si mutantur limites per prorogationem,tunc locum nõ habet prorogatio,licet, ſpecies iurjſdictionis non mutetur.Ad hoc autem intelligendum, præmittendum eſt quod ſpecies iuriſdictionis vna eſt merum imperium, alia mixtum, alia ſimplex iuriſdictio.l.imperium.ff. de iu. omn.iudi.Tradit Ioan.Coraſ. miſcellanearum iuris lib.3.c.17.Chaſſan. in conſuetu. Burgund. rubric.1.num.69.fol.19.ſingul.18.titul. 4. part. 3. Et ſic vna ſpecies eſt cauſa ciuilis, alia criminalis. Limes iuriſdictionis hoc modo explicari poteſt. Eſt aliquis datus Iudex Salmanticæ,vt cognoſcat tantum de cauſis gabellarum, vel de cauſis matrimonialibus, ſeu de cauſis reſtitutionum minorũ. Iſti dicuntur habere limitatam iuriſdictionem ad vnum,vel certos caſus: tunc in his caſibus,& alijs ſimilibus vbicunque per prorogationem mutantur limites iuriſdictionis, licet ſpecies non mutetur,non poteſt fieri prorogatio. Nam ſi iudex ſit ad cauſas matrimoniales, non poteſt in eum fieri prorogatio,vt cognoſcat de cõtractibus ciuilibus, vt eſt cauſa emptionis,venditionis, conductionis locationis,permutationis,vel de alijs cauſis etiam ciuilibus, quæ ſunt extra cauſas matrimoniales. Item ſi eſt iudex datus ad cognoſcendum in cauſis reſtitutionum, non poteſt fieri in eum de alijs cauſis quæ ſint extra reſtitutionem prorogatio. Idem erit, ſi ſit datus vt cognoſcat de cauſis gabellarum, non poterit cognoſcere per prorogationem de cauſis alijs,quæ ſunt extra cauſas gabellarum.Ratio ea eſt:quia limites iuriſdictionis mutantur, & tum in alijs careat iuriſdictione, ceſſat prorogatio ex partium etiam conſenſu, quia mutaretur ſubſtantia,& non eſſet prorogatio, cum ſit inter diuerſa.

Eſt alius caſus,quando limites iuriſdictionis nõ mutantur, tunc optimè fieri poteſt prorogatio. Exemplum.Si eſt iudex datus,vt cognoſcat inter minores in cauſa reſtitutionis in integrum, alij autem, qui minores non ſunt, bene poſſunt prorogare iuriſdictionem ſuper cauſis reſtitutionum, non autem ſuper alijs:nam hic non mutatur ſpecies iuriſdictionis, quia ſpecies iuriſdictionis eſt de cauſa reſtitutionis, & ſuper cauſa reſtitutionis fit prorogatio.

Idem etiam ſi eſt iudex pedaneus,qui non poteſt cognoſcere, niſi de cauſis ciuilibus vſque ad centum ſolidos, tunc in eum poteſt fieri prorogatio in cauſa ciuili de quacunque maiori ſumma, quia iſte non dicitur habere iuriſdictionem limitatam ad certam cauſam: nam vſque ad illam ſummam centum ſolidorum de quacunquẽ cauſa ciuili, ſiue ſit venditionis, vel permutationis poteſt cognoſcere,& in omnibus cauſis pecuniarijs,quæ in eum prorogarẽtur. dicitur in eis habere iuriſdictionem vſque ad prædictam ſummam centum ſolidorum.

Item ſi eſt iudex datus vt cognoſcat de delictis quæ merentur pœnam detruncationis membri, bene poterit cognoſcere per viam prorogationis de omnibus delictis, quæ merentur illam pœnã, & non poterit cognoſcere de maiori, vel inferiori, quia aliàs mutarentur limites iuriſdictionis per prorogationem,quod fieri nequit. Vnde dicẽdum eſt,quod vbicunque mutatur ſpecies iuriſdictionis,vel limites ipſius, non poteſt fieri prorogatio,etiam de expreſſo conſenſu partium. Si autem non mutantur ſpecies,nec limites iuriſdictionis.tunc bene habet locum prorogatio,ſiue in ciuilibus,ſiue in criminalibus. Cin. in l.1. C. de iudi. Bald.in.c.de cauſis.de offi.delegat.Alex. in l.teſtamentum.col.2.C.de teſtam.Panor.& cõmunis in.c.p.& g.de offi.deleg.Iaſ.autẽ tenet cõtra Cin.

tra Cin. in.d.l.teſtamentum primo.per text. in.l. 1.C.de iuriſ.om.iudi.vbi iudex, qui deputatus eſt ad cognoſcendum de cauſis fiſcalibus tantum,bene poteſt cognoſcere per viam prorogationis de alijs cauſis, quæ fiſcales non ſunt. Sed reſponde ad text.illum, quod ibi non mutantur ſpecies iuriſdictionis, nec limites. Nam ſub illa generali iuriſdictione de cauſis fiſcalibus, multa genera cauſarum comprehenduntur: nam poteſt comprehendi cauſa venditionis, permutationis,& plures aliæ cauſæ:vnde in omnibus cauſis,quæ poſſunt cadere ſub illa iuriſdictione, poteſt fieri prorogatio. Nã ſi iudex cognouit de cauſa, quæ non fuit fiſcalis,fuit ex hoc,quia potuit eſſe fiſcalis. Vnde fit, quòd iudex datus tantum ad cognoſcendum de cauſis tantum fiſcalibus, poteſt cognoſcere, per viã prorogationis de omnibus alijs cauſis: quę nõ ſunt fiſcales,ſi tamẽ fiſcales poſſunt eſſe.Et ſic intellige.d.l.1. De alijs tamen, quæ nõ poſſunt eſſe fiſcales, non poterit ille iudex per viam prorogationis cognoſcere. Si tamen iudex deputatus eſt ad cognoſcendum tantum de cauſis mercantiæ: non poteſt in eum fieri prorogatio, niſi ſolum de cauſis mercantiæ,vt ſupra habitum eſt.

Item ſecundo loco citat Iaſ.cõtra Cinum. l. de quare.§.iudex.ff.de iudi.qui probat, quod iudex qui datus eſt vt cognoſcat de certa ſumma inter partes,etiam de maiori poteſt cognoſcere de partium conſenſu. Reſpon.tamen ad illum tex. quod ibi non mutatur ſpecies iuriſdictionis, nec limites,ſed mutatur quantitas: & licet mutetur quantitas,non mutatur ſpecies, nec limites. Nam iudex,qui datus eſt ad cognoſcendum vſque ad certam quantitatem,bene poteſt cognoſcere de maiori ſumma ex vi prorogationis.vt eſt ibi text. & ſuprà declaratum eſt.Nam Iaſ. intelligebat illum text.quod ibi mutabantur limites iuriſdictionis, & quod fiebat prorogatio. Sed, pace ſalua, illud non eſt verum,quia ibi limites non mutantur: limes enim eſt,quod non poſsit cognoſcere niſi de cauſa pecuniaria, vnde ibi non mutatur, quia in eadem cauſa pecuniaria fit prorogatio, mutando quantitatem,vt dixi,& ſic non obſtat.

Tertio Iaſ.allegat tex.in l.ſi per errorem.ff. de iu.om.iudi. à contrario ſenſu. Sed dico, quod lex illa non loquitur in iuriſdictione limitata, ſed generaliter loquitur in iudice habẽte iuriſdictionẽ, nec qualis eſſet,apparebat. Vel aliter reſpõ.quod ibi per prorogationem non fuit mutata ſpecies iuriſdictionis, nec ex textu poteſt probari, quod ibi fuerit mutata. Sic ergo concludẽdum eſt cum communi & veriori opinione, quod ſi per prorogationẽ mutãtur ſpecies, vel limites iuriſdictionis. non poteſt fieri prorogatio de cauſa ad cauſam: ſecus tamen ſi non mutantur, quia tunc bene poteſt fieri prorogatio de cauſa ad cauſam.Quę doctrina inſignis eſt, ac melius quam alibi declarata,ideò pro actu practico ſunmè notanda.

Item fit prorogatio de caſu ad caſum. Imol. in d.c.p.& g & in ca.prudentiam.col.3.de offi.delega.qui loquitur melius quam alius.Et dicit,quod prorogatio iuriſdictionis de caſu ad caſum hoc modo cõtingit. Si datur alicui iuriſdictio in caſum conditionis,tunc ſi iſta iuriſdictio in totũ eſt conditionalis. non poteſt in eum fieri prorogatio ad alios ſimiles caſus:quia ille, qui habet iuriſdictionem conditionalem, nullam dicitur habere iuriſdictionem.Si tamen habet iuriſdictionem conditionalem,& in quibuſdam non, tunc bene habet locum prorogatio,ad alios caſus ſimiles illis, qui poſſunt comprehendi ſub conditione.

Error autem impedit prorogationem. l. ſi per errorem.& ibi glo.ff.de iu.omn.iudi. Ludoui.Burgeſ.in repe.l.ſi ſe ſubijciant.nu.146.ff. de iud.ſiue ſit error vtriuſque partis,ſiue vnius: ſiue ante litẽ conteſtatam,ſiue poſt: ſiue talis error ſit iuris vel facti.glo.Alex.& Iaſ.in d.l.ſi per errorem. Felin. in.c.p.& g.fin.colu.de offi.delega. Intellige, niſi poſteà ſequatur ſpontaneus conſenſus, qui retrotrahitur.glo.in l.1.C.vbi de crim. agi opor. Item dubitatio impedit prorogationem.Barto.l.2. ff.ſi quis in ius voca.non ier. Item metus impedit prorogationem.Bart.l.2.ff.de iudi. Delarat Sebaſtia. Sapia.in rep.l.1.num.13.eod.tit.ff.Item reſtruatio Principis alicuius caſus Bald.in cap.1.§ fin.colum.4.de prohib.alien. Per. Fred. in Inno. in cap. inter dilectos.de exceſſ præla.Felin. in cap. prudentiam.de offic.delegat.Adde,an ea,quę poſſunt delegari,poſsint per conſequens prorogari? Ioan. Baptiſt.in l.imperium.nu.63.ff.de iu.omn.iudic. Paul.de Orian.in repet.l.1.nu.89.ff.de offic. eius cui manda.eſt iur.

Vtrùm autem iuriſdictio iudicis delegati prorogetur per litis conteſtationem, & ſic eam alteri poſsit delegari? Et non poſſe ex iſto actu,tenet glo.in c.cũ cauſam.de appell.gl.in c. 1. de procu. in 6.gl.in c.cum Bertoldus.de re iudi.Iaſ.in l. à iudice.col.1.C.de iudi.Decius in d.ca.cum cauſam. nu.8.& in l.more.num.38. & Zaſi. nu. 36.de iur. omn.& eſt communis.Gloſ.tamen in.l.fin.C.vbi & apud quem.& in l. & quia. ff.de iu.omn. iudic. tenet,quod ſi lis conteſtata ſit, à delegato quouis cauſam delegari poſſe. quæ opinio iure regio noſtro recepta eſt.in l.19.tit.4.part.3. Adde de iuriſdictionis prorogatione nouiſsimè Fernan.Mech. lib.2.controuerſ.frequenti. capit. decimoquarto: num.14.fol.64.

Cũ aduocatus fuerit certus de iuriſdictione.quærat,& inquirat de legitimatione perſonarũ. ſi fuerint principales,& velint negotiũ,gerere ſine pro-

curatore in locis,in quibus ſolent admitti ſine procuratore. Videant inſuper ſi author, vel reus, vel vtrique ſunt minores.xxv.ann,quia per ſe nõ poſſunt eſſe in iudicio in cauſis ſecularibus ſine authoritate curatoris.l. nec tutores. & ibi Iaſ. C. de procurat.in.c.ex parte.de reſti.ſpo.l.3.tit.5. par. 3.l.9.tit.10.lib.1.foro.ll.Geſta tamen in fauorem minoris valent.l.non ideò minus.C.de procur. in princ.de author.tu.Inſtit.d.l.3.& l.11.tit.2. part. 3.Montalu.in d.l.9.tit.10.lib.1.for.ll.

Curator autem ad litem ſi non habet minor,eſt petendus a iudice, coram quo cauſa poteſt de iure tractari.Rota in vlt. deciſio. 13.num. 5. Rota antiqua. 206.Robert.in pract.11.diſtinct.iudi.n. 13.pag.217. ſiue ſit clericus litigans coram ſecularì, ſiue laicus minor coram eccleſiaſtico. Ratio. Quia curator datur rebus,& non perſonæ.l. ſancimus.2.§.ſed & ſi quis.C.de admi.tuto.argu.text. in l.2.ff.de iu.om.iudi. Nam ſi eſt conceſſa iuriſdictio in minorem clericum ratione cauſæ: ergo & poterit ei dari curator ad litem: qui curator debet iurare, vt docet Marant. vbi ſuprà pag. 246. nu.36.l.11.tit.2. par. 3. Et è conuerſo eccleſiaſticus debet dare curatorem minori laico litiganti in ſuo foro.Rot.nou.deciſ.178.per tex.in.l. fi. §. 1. C.de admit. tut. Robert. Marant. vbi ſuprà pag. 217.nu. 13.Adde gloſ.in c. tua, de decim. Guido Papa deciſ.1.nu.4.& 71.& 562. Iſte curator ad litem non tenetur facere inuentarium, ſed tantum iurare quod faciet:& allegabit in cauſa ea,quæ vtilia fuerint minori,&c.auth.quæ hodie. C.de epiſc. & cleri. Vbertus de Bonacurſ.in pra.rub. de except.contra actorem conſtituto.n. 2. Rota. nou. 45.Spec.de acto.ab vni.vel cura.dep.§.1.verſ. puberes, & ita communiter practicatur. Item ſi eſt filiusfam. plenæ ætatis, qui non poteſt eſſe in iudicio ſine licentia patris.l. cum non ſolum. §. neceſsitate. C. de bonis quæ libe.not.& ſing. ſecundùm Bart.ibi.cui adde Iaſ.in l. 1. §. item acquirimus.nu.9 ff.de acqui.poſſ.Hippo.ſingu.40.

Eſt tamen dubiũ,an ſufficiat authoritas patris, quando filiusfam.minor eſt in iudicio, aut debeat ei dari curator? Reſpond. quod ſi eſt ſuper re,in qua poteſt acquiri patri aliquid, vel habere vſum fructum,ſufficiet authoritas patris.Sed ſi eſſet cõuentus ſuper re,quæ ad patrem non pertinet, vt in obligatione perſonali, aut criminali: tunc non ſufficeret autoritas patris,& dabitur curator.Bar. in l.fi.§.pupillus.ff.de verb.oblig.Et ita ſeruatur.

Dubitari poterit, Vtrùm filiusfam. poſsit publicam accuſationem inſtituere ſine patris conſenſu?Non poſſe,tenet gloſ.in l. cum non ſolum. in prin.gl.magn.C.de bon.quæ libe. Idẽ Accurſ. tenet contra in l.inter liberas.§.filiusfam. ff. ad.l. Iul.de adult.quę opinio receptior eſt. Angel.in l. 2.C.qui accu.nõ poſſunt.Io.Oroſc.in l. in publicis cauſis.num.3.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur. Adijcit tamen hæc verba, Inuito enim patre filium de falſo accuſaſſe legimus. Corn.in d. l. cum non ſolum.in prin.col.pen.ſecũdùm materiã ſubiectam deeſt,non,id eſt,accuſaſſe non legimus.

Item ſi fuerit mulier coniugata,requiritur licẽtia mariti,aliàs ab eo geſtum,vel eius nomine, nõ valet in iudicio,& extra iudicium.l.55. Tauri.

Item eſt videndum, quod plures non poſſunt in ius vocari, niſi petitia venia. §. pœnales. & ibi Iaſo.Inſti.de actio.l.4.§.Prætor ait.cum legib.ſequen.ff.de in ius voc.l.4.cum ſeq.tit.7. part.3.

Si negotium fuerit tractandum per procuratorem,quod regulare eſt, debet habere mandatum ſufficiens ad hoc,vt cauſa per procuratorem poſſit tractari.c.venerabilis ibi,idoneum procuratorem ſufficienter inſtructum.de dolo.& contuma. Et ibi Cardi.l.42.cap.1.lib.prag.

In cauſa criminali nec agendo, nec defendendo regulariter quis eſt admittendus per procuratorẽ l.pen.§.ad crimen.ff.de publ.iud.l. ſeruum quoq;. §.publicè.ff.de procu.c.ſi quando.2.quæſt. 6. ca. veniens.de accuſ. Hieronym.Gratus lib.reſponſ. 1. reſponſ.98.num.1.& lib.2.reſponſ.4.num 40. & reſpon.71.nu.1.Robert.Marant. ponit quinq; limita.in 4. parte primæ diſtinct.iudic.nume. 35. l.6.tit.1.part.7.Socin.in tract.fallen. regul. 322. Fallit vltra eos,quando accuſatio contineret mali tiam,& notoriam calumniam accuſatoris:quo caſu reus etiam in cauſa capitali poſſet ſe defendere per procuratorem.Bald.in.l.2. C. vt nemo priui. Hippolyt.in pract.§.opportunè.nu.90. & conſi. 16.num.50.facit.l.4.ibi.*y el juez viere.* tit. 2. iſto. lib.3.ſuprà.

Item fallit,quando ciuiliter agitur pro crimine adulterij,vel huiuſmodi.l.2.& ibi. Gregori. Lop. in glo.2.tit.9.part.4.& l.12 eo tit.c.ſuper his. de accuſa.c.tuæ.de proc. vbi inſigniter loquitur Bellamer.quæſt.9 cum ſeq.

Item fallit in reo detento in carcere,qui non ſolum per procuratorem à ſe electum poterit ſe defendere,ſed à quocunque.Rota noua deciſ. 201.

Dubitari poterit eo caſu quo in cauſa criminali interuenit procurator,& non fuit obiecta inhabilitas,an ſit iudiciũ retro nullum? Videtur quòd ſic per l.pe.§.ad crimẽ. ibi, fruſtra, &c. ff. de public. iudi.Sed reſponderi poteſt, quod dictio, fruſtra, ſit referenda ad nullitatẽ,quæ euenire poteſt præmiſſa oppoſitione, & exceptione, & ſic dicatur nullũ illud, quod mediante exceptione repelli poteſt.Tamẽ quod ſit nullum ipſo iure, tenet Bart. in.d. §.ad crimen.num.22.colum.fin.& ibi Additio. aliqua pro vtraq; parte adducit Pan. & Ioan. de Anani.in c.cum veniſſent.num. 23. de appella.

eſt con-

eſt communior opinio ſecundum Areti. in dict. c. veniens. col. 18. nu. 87. & nu. 89. colum. fin. & dixit veriorem Alexan. in l. ita demum. col. 1. num. 4. vbi plura refert. C. de procu. & eſt. verior & magis communis ſecundùm Ludo. Gomeſ. in cap. 1. de iudic. lib. 6. nu. 80. contra opinionem gloſſ. ibi quam etiam communem dixit ipſe nu. 72. ac Bal. in d. l. ita demũ. nu. 4. Philip. Dec. in l. ambiguis. §. non eſt. col. 3. nu. 9. de regu. iur. Hippoly. quam plurima adducit, quorum numerus me ipſum fatigat in practi. §. ſequitur. nu. 8. verſic. an iſto caſu valeat iudicium. Tamen ab opinione Barto. non poſſumus recedere.

Fallit prætereà, quando ex delicto eſt imponenda pœna pecuniaria. Hieronymus Gratus lib. 1. reſponſ. 73. num. vndecimo. Hippolyt. conſilio. 24. num. 38. Et ita tenet Additio. ad Guid. Papam deciſione. 338. vbi contrarium voluit Guido.

Dubitatur prætereà, Vtrùm notarius poſsit conficere inſtrumentum procurationis in cauſa propria? Videtur quod ſic. Nam poteſt facere inſtrumentum, in quo ſe obliget alteri. Barto. in l. ſi impuberes. ff. de falſ. ergo & in iſto caſu propoſito. Et hoc eſt in communi obſeruantia curiarum Franciæ, ſecundùm Guid. Pap. deciſio. 318. & actiuè poteſt, non tamen paſsiuè. Bald. in l. iudices. nume. 2. colum. 2. ad fin. C. de fid. inſtrum.

Item dubitatur, Aliquis comparuit per procuratorem, negatum ei fuit mandatum, cui competat mandati probatio, neganti, an affirmanti ſe eſſe procuratorem? Panor. in cap. coram. col. lum. 3. num. 9. de offic. delegat. tenet. quòd affirmanti. & in cap. 1. num. 3. De procurat. Quia cùm dicit ſe alicuius procuratorem eſſe. eſt præſumptio contra eum, cum procuratorium ſit quid conſiſtens in facto, & facta non præſumantur niſi probentur. l. ſi emancipati. C. de colla. Felin. in d. cap. coram. num. 8.

Vtrùm autem teſtibus probari poſsit mandatum procuratoris? Videtur quòd ſic. Nam teſtes parem vim cum inſtrumentis habent leg. in exercendis. C. de fide inſtrument. capitu. cum Ioannes. de fide inſtrument. Secundo probatur ex gloſſ. expreſsè hoc firmante in cap. 1. de procurato. Angel. in l. non ſolum. §. qui alieno. colum. 2. ff. de procurat. Iaſo. in l. 1. num. 8. C. eodem titu. Decius in cap. ſignificauit. de appellat. num. 1. & eſt communis ſecundùm Imol. in Clement. 1. num. 13. de procurat. l. 13. tit. 5. part. 3. ibi. dum dicit è *quando lo fiziere de palabra*. Ergo apud acta ſufficit, quod in ſcriptis redigatur, teſtibus de mandato deponentibus receptis ad eius petitionem. leg. ſecunda, titulo decimo, libro primo, for. leg.

In contrarium, imò quòd requiratur probatio per inſtrumentum, aliàs non eſſet admittendus procurator, tenent Barto. Alexand. & Iacobi. in l. 1. C. de procurato. Boeri. deciſio. 154. nu. 8. & leg. 14. tit. quinto, part. 3. quæ ponit modum conficiendi procuratoris inſtrumentum. Facit. l. 42. cap. 1. lib. pragmat. Et iſta opinio in iudicijs à practicis eſt recepta, licet prior ſit communis, & verior.

Quæro, Vtrùm executio per inſtrumentum guarentigium peti poſsit à iudice, ante quam ei cõ ſtet de mandato procuratoris ad huiuſmodi executionem petendam? Vide Rodericum Xuarez in repet. l. poſt rem iudicatam. quæſtione. 3. fol. 161. de re iudic. Doctor. Didac. Caſtell. in leg. 64. Tauri. verb. *hechas executiones*.

Quæro inſuper, Vtrùm procuratore non exiſtente ſoluendo, quia non appellauit, an dominus ſit audiendus? Gloſſ. in l. 1. verb. audiatur. ff. quando appellat. ſit. reſpondet quod ſit audiendus. & Bart. Cepol. in cautel. 57. colum. penulti. num. 5.

Quæro prætereà, An exceptio proueniens eſt defectu mandati reddat proceſſum nullum, cum ſit geſtum à falſo procuratore? Reſpond. quod ſic. leg. licet. C. de procurato. leg. licet. ff. de iudic. Ratificari tamen poſſunt per dominum, cuius nomine fuerunt geſta. ſecundum gloſſ. fin. in dicta l. licet. ff. de iud. Guid. Pap. deciſio. 320. in princip. Falſus autem procurator dicitur, qui nunquam mandatum aliquod habuerit expreſſum. vel tacitum. dict. leg. licet. C. de procurat. vel ſi habuit, modo non habet, quia fuit reuocatum. vt not. gloſſ. in cap. ex parte decani. de reſcriptis. Addas tu, & de reuocatione aduerſarius habuerit notitiam. vt in Clement. prima, de renuntiat. l. ſi ante. ff. de iudica. ſolut. & in capit. mandato, & in cap. in noſtra de procurat. Auguſt. Beroi. in cap. primo. numero decimo tertio. de accuſatio.

Sciendum tandem duplicem eſſe exceptionem procuratoriam. Quædam dicitur dilatoria, qua dicitur quem non poſſe eſſe procuratorem, vt quia miles, vel fœmina. iuxta. l. ita demum. cum ibi nota. C. de procurato. & talis non opponitur niſi ante litem conteſtatam. vt ibi. & in l. filiusfamilias. §. veterani. ff. de procurato. Alia exceptio falſi procuratoris, quæ etiam eſt duplex. Quia aut dicitur quem non habere mandatum, nec vnquam habuiſſe, & talis etiam poſt litem conteſtatam opponitur, ſed non poſt ſententiam latam. dict. leg. licet. C. de procurato. Aut dicitur mandatum habuiſſe, ſed fuiſſe, reuocatum, & reuocationem ſciuiſſe, vt ſuprà, & tunc

dicitur exceptio falsi procuratoris, & post litem contestatam etiam post sententiam opponi potest. capitulo in nostra. de procurato. Ratio differentiæ est: quia plus est mandatum fuisse reuocatum, quam nullum habuisse. capitulo. ex parte Decani. de rescriptis. & voluit gloss. in dict. capit. in nostra. circa fin. Panormi. tamen in hoc differentiam facere non videtur, sed in vtroque casu sentit talem exceptionem posse post sententiam opponi. Et videtur verior, quia iudicium fuit factum sine parte, ergo, &c. Et videtur. l. 42. §. 1. libro pragmatic.

Sed ne lengum catalogum recenseare videar, enumerando illa, quæ agenti & comparenti in iudicio possent opponi, vide in l. prima. C. de test. milit. gloss. in leg. secunda. § si quis ff. si quis cautio. & in leg. prima. ff. de diuers. & tempo. Ioann. Besian. in consuetudi. Albericæ. de procuratoribus, art. 2. vbi ponit octo limitationes in praxi necessarias ad prædictam conclusionem paulò antepositam in versic. In causa criminali agendo, &c.

otras ciudades y villas, y lugares se prolongan: de lo qual vienen a las partes grandes daños y costas: lo qual pertenesce a nos[a] corregir y enmendar, porque los nuestros subditos viuan en sosiego, y prosperidad: porque en su paz y bienandança nos holgamos, y prosperamos. Porende ordenamos, que puesta la demanda[b] por el actor: si el reo contestare el pleyto dẽtro en los nueue dias no poniendo alguna excepcion peréptoria, o perjudicial, sea luego el actor recebido a la prueua: dandole primeramente termino de ocho dias para hazer posiciones y articulos, segun adelãte sera dicho: però que a saluo queden al reo los veynte dias q̃

a ¶ *Pertenece a nos*. Facit text. in princip. authentic. de hæred. & falci. coll. 1. quatenus, inquit, occuparis nobis circa totius reipublicæ curas, & parum nihil eligentibus cogitare, &cæt. Et text. in princip. in authenti. de appellatio. colla. 8. subiectorum, dicit nostrorum interpretationes legum nobis præbent occasionem pro salute subditorum conscribendarum. Et in authentic. de iudici. in princip. & in authentic. constitutio, quę dignitatibus & episcopatu fili. libr. in princi. colla. 6. Quicquid enim, ait, ad vtilitatem & ornatum respicit, à Deo tradita nobis reipublicæ hoc semper cogitantes, ad effectum deducere festinamus. Et in authentic. De armis. in princip. habetur Studemus omnes subiectos nostros, quorum regimen credidit nobis Deus, illæsos, & sine calumnia custodire. Optima sunt verba eiusdem Iustiniani in authent. Vt diuinæ iussiones subscrip. colla. 8. Nostræ, inquit, serenitatis solicitudo remedijs inuigilat subiectorum, nec cessamus inquirere, si quid sit in nostra republica corrigendum, ideòque voluntarios labores appetimus, vt quietem alijs præparemus.

b ¶ *Puesta la demanda*. Aduocati considerare debẽt aliquas regulas in compositione libellorum, seu petitionum. Prima igitur sit, q̃ sit componendus libellus secundum stylum fori illius regionis, vbi causa est agitanda, videlicet in Castella Hispano sermone, in alijs locis, Latinè, vel in alio vsitato idiomate. gloss. in authent. offeratur. verb. præbitis. C. delit. constet. Specul. de libelli. concep. §. iam nunc. Socinus in capitulo primo. columna fina. versic. Circa vndecimum de libelli oblatio. Petr. de Bellar. Pertica in leg. prima. num. 17. ff. de edend. Debent etiam aptare titulum in principio libelli, attenta iurisdictione & qualitate iudicis, coram quo offerri debet talis libellus, secundùm Speculato. & Marian. in locis præcitatis. Sic ergo est concludendum, quod libellus est offerendus in scriptis. dict. authent. offeratur. Ioan. de Vicomercato in repe. leg. edita. num. 27. C. de edendo, leg. vndecima, titulo decimonono, libro secundo suprà leg. vndecima, titulo primo, suprà isto. 3. lib. l. vigesiquinta, titulo secundo, part. 3. Socinus in tractat. regula. cum fallent. regul. 233. incipien. Libellus in qualibet causa. Lanfran. in repe. c. quoniam contra. verb. petitiones. nume. 17. & ibi Augusti.

Bero.

Bero. num. 176. optimè loquens de probatio. Iaſo in § triplici. num. 26. Inſtit. de actio. tex. in capit. 1. de libellorum oblatio. Declaraui optimè in dict. l. 1 :. l. 41. ti. 2. part. 3.

Ampliatur, quod adeò libellus eſt neceſſarius, vt nec ex partium conſenſu remitti poteſt tacitè, nec expreſsè. argumen. tex. in cap. 1. de libelli. oblatio. & capit. quoniam contra. de probat. & dict. authent. offeratur. C. de lit. conteſta. Quæ fuit opinio Innocen. quam communem; & melius ſentientium firmat Andræ. Alciat. in practi. illo in loco, vbi agit de libello. fol. 69. colum. 1. Et dicit veriorem Lanfran. in dict. cap. quoniam contra. num, 20. de probat.

Ampliatur ſecundo, quòd in tantum libellus eſt in ſcriptis offerendus, quin & illud procedat, etiam ſi in iudicio actor notario dictet petitionē ſuam, ac poſtulet, vt in acta redigat in ſcriptis, actionemque, quam intendit proponere. gloſſ. in l. in ſacris. verb. depoſitione. C. de proxim. ſacro. ſcrini. lib. 12. & ibi Bart. Sebaſt. Sapia. in rep. l. ius dicentis. nu. 59 ff. de iur. omn. iud. Et eſt opinio communis ſecundùm Ioan. Oroſc. in 1. actione. nu. 41 ff. de edend. Hodie tamen de iure regni hæc communis non procedit, dummodo petitio apud acta, à notarioq, in ſcriptis ſit redacta, ſiue in ſcriptis, aut viua voce petentis ſit declarata, ſecundum Ioan. Oroſc. vbi ſuprà. Eſt l. 11. tit. 1. lib. iſto. 3 ſuprà. Mirumq; eſt ſecundum eum, quantum de ſcrupuloſa iuris ſolennitate & duritie lex illa remittat idem videtur ſentire Greg. Lop in l. 41 in gloſſ. prima titulo ſecundo. part tertia quatenus hodie ſe remittit. ad d. l. vndecimam. tit. 11. lib. 3. ord. De iure tamen Portugaliæ requiritur libellus in ſcriptis. vt habetur in §. 13. tit. 15. lib. 3. ord. Luſitaniæ. Et ibidem tit. 19. §. vnico. De iure etiam regni requiritur petitio in ſcriptis. l. 42 c. 1. ibi, *ha de preſentar ſu demanda*. lib. pragm. regū. Catholi. Quod proculdubio apud regia tribunalia. eſt in vſu: nunquam enim in regio auditorio fuit admiſſus libellus niſi in ſcriptis ſecundum Io. Matienço in dialogo relatoris. 3. par. ca. 43. nu. 1. pragmatica regia nouiſsima enim eſt leg. 11. ordin. ideoque reuocat eam. l. ſi quis in principio. ff. de legat. 3.

Sunt etiam plures caſus, in quibus etiam attenta iuris ſolennitate, non requiritur libellus, quos explicat Specul. 2. part. de libellorum cōceptio. §. nunc. dicendum eſt. nu. 1 cū ſeq. ad 50. vſque ad viginti & vnum Socin. in tract. regul. cum fallen. regul. 223. Alciat. refert. 47. in pract. fol. 69. verſ. In quibus cauſis offeratur libellus, vel non Singulariter ad 30. vſque declarat Ioānes de Vicomercato. in rep. l. edita. nu. 29. col. 6. verſ. primo fallit regulariter in cauſis ſummarijs. C. de edend. Auiles in cap. 36. verb. ſummarias. in capitibus Prætorum. Iaſ. conſil. 9. lib. 1. & in dict. tit. 19. §. vni. lib. 3. ordin. Luſit. regni.

Secūda regula principal. ter ſit. Libellus debet eſſe clarus, concludens petitionem agentis, per quem demōſtretur ſpecies futuræ litis ſine aliqua incertitudine, aliàs non valeret. l. 1. ff. de edend. c. fin. vbi Ancha. notab. 4. num. 3. de libelli oblatio. tx. in l. ne cauſas. ibi, quoniā verendū eſt, ne lis incognito negotio dirimatur, adempta copia cōque rendi. C. de appella. c. cum clamor. de teſtib. c. litteræ. de dilatio. c. cōſtitutis. de religio. domi. l. ſi. C. de an. exceptio. Marian. Socin. in c. 1. notab. 7. & in c. 2. art. 2. de libelli obla. Iaſ. in l. edita nu. 6. C. de edend. & in. §. omniū. nu. 125. Inſti. de actio. & in l. ſi per errorem. nu. 19. ff. de iu. om. iudi. & in l. 1. ff. de edend. & in l. cùm quid. lect. 1. nu. 26. ff. ſi cert. pet. Soc. in. l. certi cōdictio. cod. tit. & in tracta. reg. cū ſal. reg. 234. Firmian. in reperto. verb. libellus generalis. Celſ. in additio. ad Lanfranc. in d. c. quoniam contra. n. 24. in verb. non procedit. declarat Ioā. Oroſc. in l. actione. n. 34 ff. de eden. Purpura. in d. l. edita. col. 3. nu. 5. & 8. verſic. Secūdò ex eo quod de claritate. Ex qua conſtat primò, quod libellus non debet eſſe generalis, ſed ſpecialis, habita conſideratione rei petitæ. l. forma. ff. de cenſib. l. ſi in rē. ff. de rei vend. l. 25. tit. 2. part. 3. l. 4. in ordin. iudiciali. & Aranzeli tabellio. Spe. de libello. conceptio. §. iuxta. nu. 10. Maria. Soci. in c. 2 art. 9. principal. de libel. oblatio. Si quidem ex facti narratione non poteſt colligi quæ ſit quātitas, res, ſeu factum contentum in libello, libellus nullus erit. Bald. in l. edita. nu. 22 & in rep. Paduana. nu. 63. col. 11. C. de edend.

Secundò infertur, quod obijciens ſimulationem aduerſus contractum, ſpecies ſimulationis exprimere debet. Paul. de Caſt. in l. iuris gentium. §. dolo malo. nu. 2. ff. de pact.

Infertur tertiò, ratio decidendi ad tex. in capit. pia. §. ſi quis igitur. de excep. lib. 6. vbi ſtatuitur obijcientem exceptionem excommunicationis contra aliquem, conſtrictum eſſe ad declarandam ſpeciem ipſius, nempe quæ, qualis, & à quo iudice fuerit lata. Ratio eſt: nam exceptio obſcura, vel generalis non releuat. Barto. in l. 1. col. 3 ff. de exceptio. Alexand. conſil. 29. nu. 28. lib. 7. Sed generalitas parit obſcuritatem. l. ſi C. de annali. exceptio: ergo, &c.

Si tamen declaratio incertitudinis non ſit in poteſtate actoris, admittitur libellus generalis, & incertus. l. 1. §. qui autem. ff. quorum lega. Facit elegans dictum Innoc. in capit. 2. de libell. oblat. quod ex quacunque cauſa creditor probabiliter dubitat, admittitur libellus incertus. Refert alia adducens Claudi. Marmerius in repet. l. natura-

liter.§.nihil commune.num.111.ff. de acquirend. poſſeſsio. Hoc etiam eſt verum non ſolum quando incertitudo prouenit facto aduerſarij, ſed etiã quando venit ex quocunque errore probabili. Innocen.in cap.conſtitutus.de in integr.reſtitutio. Angel.& Iaſ.in §.ſed iſte.colum.6.Inſti.de actio. Eſt ſingulare & egregium dictum ſecũdum Claudium.in d.§.nihil commune.num.110.Idem probat Socin.in tractat.regula.cum fallen.regul.234 fallen.2.Ioann. Coraſ. in. l. qui liberos. num.48. ff.de rit. nuptia. Et patet in obligatione alternatiua, in qua electio regulariter eſt debitoris.l. vbi autem nõ apparet.§. qui illud.ff.de verbor. obligationib.l.plerunque.ff.de iure doti.Et in petitione eius quod intereſt: id enim cum non ex poteſtate actoris, ſed ex ſubtilitate iudicis pendeat. l. vnica. C. de ſentent quæ pro eo quod intereſt. admittitur in eo libellus incertus. gloſſ. in. l. certi condictio.ff.ſi cert.pet.plenè Barto.in l. ſtipulationes non diuiduntur.colum. fina. de verborum obligationib.Ioann. Coraſ. loco & numero præcitato.

Fallit etiam in iudicijs vniuerſalibus. vt in petitione hæreditatis,ſocietatis, vel huiuſmodi. l.4. in ordina.iudicialibus,& Aranzeli tabelli.l. 26.& ibi Montalu.tit.2.pat. 3. Adde Barto. & Thom. Parpali.in rubr.ff.ſolut.matrim.colum. fin. num. 30.glo.in cap.2.de lib.obla.

Libellus autem generalis & incertus ſi pars nõ opponit, & ſententia ſuper eo feratur, ſuſtineri poſsit, cap.abbate.de re iudi. lib. 6. gloſſ.& doct. per tex.ibi in l. fin. C.de annal.excep. Lanfranc. in cap.quoniam contra.verb.petitiones.num.24. de probat.Sebaſt.Vanti.de nullit. ex defectu proceſſus, pag.297.nume.26.deciſ. in l. omne. num. 8.ff. de offici. aſſeſſo. & in l. edita. num. 5. C.de edend.

Vanti.vbi ſuprà limitat non procedere in cauſis criminalibus,etiam parte non opponente. Idẽ probat Celſ.ad Lanfran.loco præcitato, qui alios ad id allegant.

Intellige etiam,quod eſt neceſſe in cauſis ciuilibus, quod omnino declaretur pendente iudicio, aliàs ſuper eo non poſſet ferri ſententia ſecundùm Bart.in l.ſi mater. ff. de rei vend. Panormit. in cap. 1.de libello.oblatio.Quod ſemper eſt menti tenendum ſecundum Bulgarinum de Bulgari. in repet. rubr. ff. de ſolut. matrim. num.17. verſic.Et addit circa libellum.Adde Robert. Maranta. in ſpecul.aduocato.de ordi iudic.6. part. pag. 395. num. 16. Decius in. l. edita. num. 8. C. de edendo.

Tertia regula ſit. Libellus non debet continere alternationem cauſarum, quæ obſcuritatem & incertitudinem induceret.Socin.in cap. 2. nume. 12.de libell.oblatio.Iaſo.in.§. ſed iſte. nume. 70. de actio.

Quarta regula. Libellus nõ debet continere cõditionem, ſed purè eſt proponendus. Socin. vbi ſuprà.verſ. Quinta regula. vbi ponit quatuor caſus,in quibus procedit libellus conditionalis.

Quinta regula. In cauſa ciuili non eſt tempus & locus explicandus in petitione, niſi in actione famoſa.Bart.in l. 1. ff.de edend. Si tamen in cauſis ciuilibus peteretur,faciendum erit, vt reus exceptionem præſcriptionis in ſuum fauorem allegare poſsit.Alexand.in dict.l.1.num.31.Et actor cautè agit,ſi ponat tempus oblationis propter interrumpendam præſcriptionem. l. ſi quis. C. de præſcript.30.anno.Alciat.in practi.§. actoris aduocatus fol. 72. colum. 1. nec debet facere mentionem de iure aduerſarij, ſi quod habere prætendit. Lanfranch. vbi ſuprà num. 29. nam eſſet viſus fateri: niſi dicat, caſu negato, & non conceſſo,&c.

Sexta regula. In cauſis criminalibus ſeruanda eſt ſolennitas.l.libellorũ.ff.de accuſa.videlicet,locus cõmiſsi criminis,annus,mẽſis.indictio,regnatio Imperatoris.gloſſ.in l.in cauſis.verb. ſecretarium.C.de accuſat. Simile in princip. Inſtitu. de publi.iudi.verb.& inſtituendis.Robert. Marant. in Specul. aduocato. 6. part. de libelli oblatio. num.6.l.14.tit.primo.part.7. vbi videtur, quod non ſit neceſſarium nomen Regis in libello accuſatorio: de conſuetudine tamen ſeruatur contrarium, imò quod ſemper apponitur nomen Regis ſecundum Gregor.Lopez in dict.l.14.verb. *lo jaze*. Debet etiam iurare, quod talem accuſationem non interponit de malitia, ſed ob conſequendam iuſtitiam.dict.l. 14.notat ibi Gregor.Lopez poſt Alberic.in dict.libellorum.Angel. & Auguſti.in tract.de malefi.verbo.& ad querelam.nu.4. in libello tamen accuſatorio ſufficit dicere,in vno die talis menſis,nempe Octobris Anni. 1558. niſi à reo declaratio poſtuletur fortè ad coarctandam negatiuam loco & tempore, nam tunc tenetur explicare diem commiſsi criminis.Bart. in leg. is qui reus.colum.5.ff.de publ.iudi. Iaſo. in l. 2. §.ſi quis Epheſ.ff.de eo quod cert. loco. colum. 1.& 2. Areti. in cap. qualiter. §. debet. nume.117. de accuſatio. Et eſt opinio magis communis, à qua in iudicando & conſulendo non eſt recedendum ſecundùm Iaſo. in dicto. §. ſi quis Epheſi. columna ſecunda poſt med. Gregorius Lopez notat in dict. l. 14. verb. *el mes*. iuſta cauſa exiſtente, nempe ad rei defenſionem, eſt iuridica, & verior, & in praxi recepta.Confirmatur ex Purpur. in repet.l.edita.nu.213.C.de eden.quicquid Imol.in l.is qui reus.ff.de publi. iud. & Alexand. ibi ad Bart. & Robert. in pract. aduocat. 4. par. diſtinct.

distinct.16.numero.44 pag.248. senserint in cõtrarium. Quam intelligo procedere cessante iusta causa, & sit verosimilis timor subornationis testium in probanda negatiua, casu, quo ex vehementi præsumptione constat iudici commissum ab inquisito delictum fuisse: nam ipse amputare debet materiã deierandi, & delinquendi. cap. clericos. de cohabita. cleric. & mulier. Et ex his quæ dico in. l.2. titu.3. libro. 5. infrà.

Libellum autem producẽs nisi ei petitum fuerit, non declaret diem cõmissi criminis quia teneretur illum probare, cùm sit qualitas adiecta accusationi, qua non probata, reus absolueretur. argumen. tex. in. l. Prætor ait. §. docere. ff. vi bono. rapto. gloss. in. l. eum actum. ff. de nego. gest. Iaso. in. l. prima. §. in eum. numero tertio. ff. si quis cau. Hippolyt. in practi. §. quoniam. num. 52. vbi qui aliquid affirmat in substantia, vel qualitate, tenetur illud probare. Secundò hanc partem post Bart. in locis ab eo citatis tenet singula. Corne. consilio. 100. num. vigesimoquinto. libro secundo. & consilio. 134. num. 8. libro quarto. Et vltra per eum citata reperio idem tenuisse optimum Iurisconsultum Paul. de Castr. in l. Pantonius. §. rei perduellionis. numero quarto. & ibi Curti. ad eum in additi. ff. de acquirenda hæredi. Hippolyt. in repe. rub. num. 72. ff. de fideiusso.

Septima regula sit. Aduocatus summoperè debet aduertere in compositione libellorum, ne deficiat in solennibus, & clausulis ipsius necessarijs. De quibus videre licet per Marian. in capit. 2. artic. 13. de libell. oblatio. Cels. in clausula. folio. paruæ impressionis 30. columna 4. de cautelis circa libellum adhibẽdis. Adde Alciat. in pract. fol. 72. colum. 1.

Octaua regula sit. Quòd principaliter agens criminaliter ad pœnam delicti ordinariam, non poterit cumulare ciuilem. Speculum aureum ad uoca. Marantæ. 4. part. distinct. 1. num. 12. Secùs si ad damna incidenter ageret. Marant. loco præcitato. num. 20. Melius Dida. Couarru. Archiepiscopus designatus lib. 2. variar. capi. 10. num. 7. §. hæc omnia.

le da la ley a para poner sus excepciones peremptorias o perjudiciales, y si las pusiere dentro de los veynte dias, o despues con juramento segun que la dicha ley dispone, sea assignado termino al actor de ocho dias para responder a las dichas exceptiones. E si el reo el dia que cõtestare el pleyto en respondiendo pusiere alguna excepciõ, o excepciones perẽptorias, o perjudiciales, sea assignado al actor termino de. viij. dias para respõder a las excepciones, el qual dicho termino passado, o si ante de los. viij. dias respondiere, sea

a *§ Da la ley.* Supple, scilicet. l. 1. titu. 8. infrà eo. Vtrũ autem terminus iste legalis possit à iudice abbreuiari, vel extendi? Bart. in. l. 2. numero. 4. ff. de re iudica. tenet q̃ sic, dicens, q̃ ex causa iudex terminũ iuris diminuere possit. Probatur primô ex text. capit. pastoralis. de exception. qui est singul. sic illum inducendo. Terminus dilatoriarum est litis contestatio, nihilominus iudex ibi diminuit prædictum terminum, ergo pro sententia Bart.

Secundò. Certum est, quòd ad agendum ex iuris instituto competit vnicuique terminus triginta annorum. l. omnes. & l. sicut. C. de præscri. 30. vel. 40. annorum. tamen iudex potest statuere terminum diffamanti alium de delicto, vt intra illum accuset. l. diffamari. C. de ingenu. & manu. l. Titia. ff. de accusatio. ibi, intra tempus à præside diffinitum. Paulus Parisi. consilio 99. numero. 7. libro. 4. Boeri. decision. 255. Ripa libro. 1. responso. capitul. 8. numer. 7. Nell. in tractat. bannitorum. folio. 69. in. 11. volum. tractat. versiculo. 66. quæro. in. 3. part. 2. temporis. numer. 66. Antoni. Gomez. de delictis capitul. 1. numer. 17. Didacus Couarru. libro. 1. variarum resolutionũ. capitulo. 18. Ergo iudex minuere potest terminum legalem.

Tertiò suadetur. Nam ad petendum restitutionem in integrum, competit petenti quadriennij tempus. Clementi. vnic. de restitutio. in integ. capitul. 1. eod. titul. lib. 6. iudex tamen potest huiusmodi terminum iuris abbreuiare. l. petendæ. C. de tempor. in integ. resti. peten.

Item & quarto ex textu in. l. licet. C. de iure de

luego recebido juramento de calumnia [a] a ambas las partes: y no sea termino alguno asignado al reo para replicar, por quanto en sus posiciones puede dezir y declarar lo que querra para excluyr la replicacion del actor: y hecho este juramento de calumnia, asignado termino perentorio a ambas las partes de ocho dias para hazer y dar posiciones y articulos. Las quales posiciones recibio y hallo en los pleytos el vso y luenga y general costumbre de todo el mundo: y despues los derechos y leyes de las partes para ser los pleytos mas ligera y libremente librados por las cõfessiones de las partes: y los articulos para ver declarar prouança. Y por quanto entendemos que son muy prouechosas para abreuiamiẽto de los pleytos, establescemos, y mandamos, q̃ se vsen en los nuestros Reynos. La platica es esta.

Contestado el pleyto, y hecho juramento de calumnia, el actor parta, y desmiembre por partes todo su libello y demanda, y haga

liber. vbi competit suis hæredibus tẽpus longissimum ad se immiscendum in hæreditate secundum gloss. ibi. versicu. Longi. quam ibi Alexand. & Iaso. testantur communem. & Franc. Balba. de præscriptio. in. 4. parte. 4. principal. quæstion. 9. numero. 1. in 3. volum. secũdũ antiquã impressionẽ. & Iaso. in. l. si filius qui patri. columna tertia. numero nono. ff ð vulgar. & pupill. quamuis ab hac communi sententia velit recedere. Et etiã communem fatetur Deci. in. l. 1. lectura 1. columna. 5 numer. 9. C. quando non peten. part. Vid. l. 7. titu. 14 par. 6. Diximus infrà lib. 5. titul. 3. in gloss. rub. quæstion. 4. Et est vera opinio secundùm Roma. consili. 71. colum. 3. versi. Et ex hoc sequitur. Sed, vt docet Vlpianus. in. l. quandiu. in vltim. ff. de acquirenda hæreditate. quando non vult adire seu se immiscere hæres, iudex potest ei terminum statuere breuiorem ad instantiam substituti.

Quintum fundamentum pro Bartoli sententia est. Debitoribus cõdemnatis ad soluendũ, assignatur quadrimestre tempus à iure. glo. in. l. 2. ff de re iudi. tex. & gl in l. debitoribus. eo. tit. l. 2. & 3. C. de vsur. & rei iudi. tex. expressus in c. quoad consultationẽ de re iudi. Iudex autẽ restringere potest hunc terminũ legalẽ. ergo pro Barto. opinionẽ. Hæc argumẽta & rationes referũtur in effectu à Iasone in dict. l. 2. col. 5. nu. 23 & Stepha. Aufreri. in additioni. ad Capellam Tholosan. decision. 197. Et in hoc plures doctores adducũtur à Nicolao Boeri. ad Dinum in regul. indultum. de regu. iur. libro sexto.

Alia opinio est, quòd iudices nõ possunt tempora à lege, vel statuto sine ministerio iudicis præfinita mutare, vel prorogare in partiũ præiudiciũ. Iacob. de Aren. Cuma. Imol. Pet. de Besu. & Iaso. qui in. d. l. 2. nu. 22. ex relatione doctorum dicit opinionem hãc esse cõmunẽ aduersus Bar. ibiq; ea prosequitur vsq; ad n. 30. quo in loco profitetur veriorẽ & cõmuniorẽ. Imol. dicit cõmunem in c. cũ sit Roma. vbi Philipp. Franc. Præpositi. n. 15. Decius. n. 13. & Augusti. Berous. n. 58. faciens plures conclusiones. de appellation. Rip. etiam cõmunem dicit in dict. l. 2. nu. 14. Andræ. Tiraquel. in lib. de retract. 1. §. 3. gloss. 2. nu. 4. Consequens erit quod terminus huius legis ad allegandas exceptiones peremptorias & præiudiciales non poterit abbreuiari, seu restringi, cum sit beneficium inductum à iure absque ministerio iudicis. Facit ad. l. 1. titu. 8. infrà eodem.

Secus tamen erit, quando terminus relinqueretur iudicis arbitrio, vt in aliquibus legibus cauet,

[a] *¶ Iuramento de calumnia.* Concor. pragmat. de Madrid.

drid.42. cap.11.lib. Pragmaticarũ regũ Catholicorũ.l.8.titulo.10.partita.3. & l.23. titul.11.ead. part.3. & l.11.tit.1.isto lib.3.ordina.l. cum & iudices.cum suis.§§. C.de iureiuran. propter calum ni.dand. Et sciendum est, quod iuramentum calumniæ est,cum quis iurat,se bona fide, & non calumniandi animo agere vel respondere nec calũniandi animo egisse, nec respondisse.l. cum iudices.in princ.C.de iureiurãd.propter calumn. dãd.l.inter cohæredes.§.si familiæ. in fina.verbis.ff. familiæ herciscundæ.ibi, ideo iurare debent non calumniæ causa litem intendere, non calumniæ causa ad inficiationes ire. Azo in summa.de iureiurand.propter calum.dand,num.1.Hostien.in summa.de iura.calumniæ.§.1.d.l.23.

Secundo dubitatur. Quid comprehendat istud iuramentum calumniæ? Respondendum est quod multi,vt scripsit Hostien.§. quid contineatur.loco præcitato. & etiam Azo vbi suprà. Latius Robert.Maranta.in specul.aduocato.6. part.de ordine iudi.§.1.actus.nu 10. pag.424. Primò, quod actor credit se iustè petere, & non calumniosè. Item secundò, quòd respondebit veritatem super omnibus,de quibus rogabitur. Tertiò, quod non vtetur falsa probatione. Quartò, quod non corrumpet iudicem, nec Tabellionem. Quintò, quod calumniosam dilationem non petet. Specula.de iuramen.calum.§. est autem iuramentum de calumnia. Optima lex.23.titulo.11.partit.3. glossi. calumniæ. in capitulo. 1. de iura. calumniæ.

Tertiò dubitatur, Quando sit iurandum de calumnia? Respondeo,post contestationem litis,& incontinenti post Specula.vbi suprà.§.1.columna.1.& de iurisdictio. omni.iudi.§. sexto. Hostiens. in summa. de iurament. calum.§. quando præstandum est. in princip. text. expressus in.l. secunda in princi. C. eo.titul.l. rem non nouam. C.de iudi.capitulo primo.& in capit.cum causam de iuramen.calum.capit.dudum.2.de electio. Alciat.vbi suprà retulimus.§. est autem folio.84.l. 23.titulo.11.partita tertia.vbi optimè per Montaluum in verb. *por demanda y por respuesta*. Probatur in hac.l.1.ibi inferius,dũ ait, *contestando el pleyto,y hecho juramento de calumnia*. Si autẽ tacitè fuerit omissum ab initio, poterit peti in quacunque parte iudicij,vt iuretur. Specul. de iurament. calum §.est autem numero.1. & §.sequitur. numer. 4.colum.2.in princip.notat Archidia. in capit.1. colum.2.in verb.iurari. & ibi Ancharranus.num. 2.Domini.& Franch.colum. prima.de iurament. calum.libro.6.vbi est text.expressus pro hac cõclusione.vbi litera Bonifacij octau. Põtificis maximi sic se habet. Si de calumnia, seu de veritate dicenda in primo litis exordio non iuretur,vt debet,poterit postmodum in qualibet parte litis iurari,cum huiusmodi iuramenta præstari ab initio de substãtia ordinis iudiciarij non existat. Si omittatur,iudex ex officio, ne partes calumnientur, poterit exigere tale iuramentum in quacunque parte iudicij,etiam post conclusum in causa.argumen.text.in dicto capitulo primo. Quod tenet Baldus in leg. duodecima numero sexto.C.de iureiurand.propter calum. dand. Robert. Maranta. in specul.aduocat.6. parte. pagina. 423. numero tertio.incumbit enim iudici ex officio etiam ad nullius postulationem, quod lites sine calumnia procedant.text.in dict.l.secunda.§. sed quia vere mur.vbi Baldus notat numero secundo. Ex quo infert,quod licèt per constitutionem superioris nulla exceptio impediat litis contestationem: tamen si iudici liqueat de calumnia,ex officio suo reo non petente,nec excipiente,poterit actorem repellere: nec facit aduersus constitutionem,quia illud officium non est exceptio,sed iurisdictionis exercitium, quam iurisdictionem habet iudex in qualibet parte litis. Sequitur Ancharranus, licèt Bald.non nomine proprio, seu cognomine, sed nomine domini sui nuncupauerit. in capitulo primo.columna secunda.in principi.de iuramen. calumniæ.libro sexto. Multa enim ex officio iudicis fieri possunt ad inquirendam veritatem,quę tamen parte petente non admitterẽtur, vt in casu præmisso.Philipp. Franch. in dicto capitul. primo.columna prima.versicul Nota primo. nisi in causis summarijs.glossi. interrogabit.in clementi. Sæpe.de verborum significa. quã sequitur Franch. dicens eam esse singul. Et est notab. secundùm Socinum in tracta.regul.cum fallen.regul.312.fallen.8.Alexand.consilio.147.columna fin. numero decimonono.libro secũdo. quod in causis summarijs post conclusum in causa etiam ad partis petitionem poterit iudex ex officio partes interrogare lapso termino designato ad probandum: ergo optimè potest peti iuramentum calumniæ,vt via claudatur calumnijs.argumen.tex. in dict.capit.1.§.quanuis.de iuramen.calum.lib.6. in sui ratione.l.vbicũque iudicem æquitas nouerit, æquè oportere fieri interrogationem dubium non est. ff.de interrogatori.actioni.l.1.in fin.tit.10.partit. 3.cap.iudicantem.30.quæst.5.gl.in. ca. sic enim. §.intelligis.verb.diligentius.28.quæstio.1. optima.gl.in.cap.1.de offi.iudi. Optimè faciunt quæ notat Domi. in.§. item in criminali. col.2.4.q.3. vers.ibi,interpretatio. Dic, quod iudex dũ dicit q̃ iuramentũ veritatis dicẽdæ & de calũnia poterit iudex ante,vel post litis cõtestationẽ, quoties iudici videbitur expediens exigere. Ergo,&c. Facit etiam consti.incip.Partes.tit.26.lib.2. consti. Neapolitana.ibi,dum dicit, plerunque etiam vel

pro

pro qualitate perſonæ, vel cauſæ: vel ſi iudex quòd falſum reſpondet, ſuſpectum habeat reſpondentem, ad ſacramenti religionem adducere eum poſſumus, dicit ibi gloſſ. final. ſcilicet. de veritate dicenda. vt de prob. cum de indebito. §. in omnibus, & in dict. conſtit. partes. colum. 3. numero 9. notat Matthæ. de Afflictis. Ex quo poteſt inferri iudicem ex offitio ſuo compellere poſſe partem ad iurandum de calumnia, quanuis plenè probauerit intentionem ſuam: nempe quia fortè exiſtimat probationes falſas eſſe ex aliquot veriſimilibus coniecturis: vel quia quanuis probet mutuum, ſuſpicatur ei ſolutum fuiſſe ſecretè, taliter, quòd reus caret probatione, prout multoties (quod dolendum cenſeo) vidi: vel quia præſentatur ſchedula, ſeu chirographum, in quo quis ſe ſpe futuræ numerationis, debitorem affirmat, eſt tranſcurſus terminus ad allegandam exceptionem non numeratæ pecuniæ. Vel aliquis eſt inquiſitus de delicto tali die commiſſo, de quo eſt vehemens præſumptio apud iudicem quòd commiſit, tamen huiuſmodi veritas ex tali præſumptione reſultans, fortè fuit obumbrata falſis teſtibus, coarctando negatiuam loco & tempore, taliter, quòd eſt impoſsibile ſecundùm rerum naturam committi potuiſſe à tali inquiſito delictum, eſt dubium in facti contingentia, vtrum ab eo actore, ſeu reo, non obſtante ſufficienti probatione ad obtinendum, poſsit peti iuramentum calumniæ. & de veritate dicenda.

Et ex prædictis iuribus affirmandum videtur, quòd ſi iudex viderit, quòd pars veritatem cũ iuramento aperiet, nec eſt veroſimile quòd deierabit, poterit etiam poſt concluſum in cauſa cogere partem ad iurandum, ne ius alterius partis pereat. Iſtam opinionem tenet Roderi. Suarez in rep. l. poſt rem iudicatam. §. ſed pulchrum dubiũ. num. 3. ff. de re. iudi. fol. 157. col. 1. cũ ſeq. vbi adducit pro hac ſententia quinq; fundamẽta. & in l. 4. tit. 12. *de las juras*. nu. 2. cũ ſeq. lib. 2. foro legum. Et etiã actore non probante, reus compellitur declarare veritatem, etiam ad partis petitionem, & ſic reus tenetur ſe compurgare. tex. qui ita ſeruatur de iure huius regni ſecundùm Suarez in dictis locis in l. 1. & in l. 4. titu. 12. lib. 2. foro legum. quibus adſtipulatur tex. in capitul. 2. §. in omnibus. de iur. calum. lib. 6. qui eſt caſus clarus ad hanc deciſionem.

Secundo ſuadetur. Iuramentum calumniæ, & veritatis dicendæ ex cauſa non eſt prohibitum à iure, cum ſit, ne quis cum aliena iactura locupletetur. Ita tenet in terminis AEgidi. Bellame. in. cap. 2. de probat. colum. final. num. 9. ſecus ſi abſque cauſa exigeretur, nam eſſet probatio ſuperflua, & præceptum irrationabile, quo caſu vltimo ſtat verus intellectus dicti capituli. 2. ſecundùm eum ibi in fina. verbis. Et rationes huius vltimæ propoſitionis ibi ponit Hoſti. colum. fin. ad fin. Bellamera. col. 2. nu. 2. Cardinal. colum. 1. Bald. colũ. 1. numer. 5. Antoni. de Butrio. colum. 1. Et Deci. notabil. 2. dicens poſt Bald. quod non eſt tex. in iure magis ponderosè loquens, quàm dictus tex. in d. c. 2. de probatio.

Tertio præterea confirmatur. Nam iuramentum calumniæ, vt prædictum eſt, in qualibet parte litis & iudicij præſtari poteſt. capitu. 1. de iura. calum. libro. 6. ergo factis probationibus etiam poteſt compelli ad iurandum de calumnia, præſertim ſtante conſuetudine, quod ad hoc, vt probationes valeant, requiritur probantem de calumnia iurare. text. in dict. capitu. 1. & ibi gloſſ. & in authentic. in iſto. C. de iureiur. propter calum. dand.

Quarto rurſus conſtat. Nam diſpoſitio text. in dict. capitul. 2. eſt exorbitans à regulis iuris, quod ius vult regulariter conſuetudines eſſe ſeruandas, capit. conſuetudo. diſtin. 1. l. de quibus. ff. de legi. quanuis ſint contra ius commune. capi. cum dilectus. de fide inſtru. l. venditor. §. ſi conſtat. ff. communia prædio. l. 6. in ordina. Tauri. ibi, *lo qual mandamos que ſe guarde, ſaluo en las ciudades, y villas y lugares do ſegun el fuero de la tierra ſe acoſtumbra tener los bienes al tronco, o la rayz a la rayz*.

Ideoque vltra caſum in eo expreſſum extendi minimè debet. argum. tex. in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolut. matrimo. capitul. quæ à iure. de regul. iur. libro. 6.

Quinto his etiam inſtari poteſt pro hac ſententia: nempe quod etiam poſtquam quis plenè probauerit intentionem ſuam, teneatur præſtare iuramentum calumniæ. Nam ratio poſita in. d. capitulo ſecundo, quæ dictum ampliat, magis inſpicienda eſt. quàm dictum, l. cum pater. §. dulciſſimis, cum ibi not. ff de legat 2. cum, vt in dict. text. probatur, ſolum iuramentum probatorium reſpicit, ibi, cum ad huiuſmodi ſuffragium ſit recurrendum, quùm aliæ legitimæ probationes deeſſe noſcuntur. Ergo duntaxat ad illud iuramentum, quod ſit cauſa probandi, prædictus tex. reſtringendus eſt, non autem ad aliud, hoc eſt ad calumniæ debet extendi, quod ad alium effectum ſit. vt in allega. capit. 1. cum gloſſ. de iurament. calumniæ. Ratio enim dictum quantuncunque generale reſtringit. tex. in dict §. dulciſsimis. l. quod dictum. ff. de pactis. Faciunt quæ ſcribit Hippolyt. in repet. rub. de fideiuſſo. ff. num. 201. Melius per Marian. Socin. in repet. l. ſciendũ. nume. 58. verſiculo. Ratio enim ea eſt. ff. de legat. 1. Ioann. Hannibal in. l. naturaliter. num. 157. ff. de vſucapioni.

Contra

Contrariam ſententiam imò quòd non cogatur iurare de calumnia poſtquàm plenè probauit quis intentionem ſuam, tenet Bald.in capitul.ſicut conſuetudo.colum.1.nu.7. & Felin. nume.3. de probatio. Quam opinionem communem firmant Deci.ibi.colum.1.num.1. & Auguſtin.Beroi,numer.2.qui tamen videntur ab hac communi recedere. Eſt ſolenne & notabile dictum Bald. ſecundùm Iaſo.in repe.l. admonendi. numer.84. de iureiurand. Et ſingul. ſecundùm Cattelianum Cott. in memoria. iuris. verb. iuramentum calumniæ colum.2.pagin.282.verſicul.ſed hæc omnia. Tiraquell.de retract.libr.1.§.2.gloſ.2.num.1. fol.161. Dubitat tamen Iaſon. in.l. iusiurādum & ad pecunias.§.qui iusiurandum.num.3 ff. de iureiuran colum.2. Facere videntur pro confirmatione dicta à Franciſ.Curti,in tractat. poſition. numero.39. latiori ſermone â Ioanne de Selua. in tractat.de iureiurand.3.part.quæſtione.2. Intellige tamen hanc communem, vt per Auguſti. Beroi.in dicto.capit.ſicut conſuetudo. quòd compellatur exiſtente iuſta cauſa, quæ iudicis arbitrio relinquenda eſt. Veriorem, æquioremque opinio.ac in praxi receptam in negotijs tam ſecularibus ac eccleſiaſticis ſemper fuiſſe à viro ſatis docto, ac regio conſiliario audiui, quam & ipſe ita in mea iuuentute ferè ſunt duodecim anni elapſi profeſſus fui in additio. ad Segur, in repeti.l.3.§.final,numero 83.ff.de liber. & poſthu. quam ſententiam & nunc approbatione dignam decreui.

Dubitatur.4. An iuramentum calumniæ ſit de ſubſtantia ordinis iudiciarij, taliter, quòd eius omiſsio inducat nullitatem proceſſus? Videtur quòd non ſit de ſubſtantialibus, niſi fuerit petitum bis.l.decima.titulo primo, & l. final iſto titulo, & libro tertio, ſi tamen tacitè fuerit omiſſum non inducit nullitatem, quanuis expreſsè renuntiari non poſsit capitulo primo.de iuram. calumniæ.libro ſexto gloſſa.in l.2.§ ſed quia veremur. & ibi Barto.C.de iureiur.propter calumni.dand. Ioan.de Platea.in l.quoties.col.fi. nu.6. C.de priuileg.ſcholar.lib.12. Matthæ.ab Afflictis, in conſti. Neapolitanis,libro 2.rubri.23. nu.6. Si tamen fuerit petitum,ſubſtantiale eſt, quia tunc præſtari debet,aliàs proceſſus & ſententia non valeret. text.in dicto capitulo primo. Sebaſtia. Vanti.de nullitat.proceſſuum & ſenten.pagina.298.numero 29.verſiculo.Quartò doctores. Ita ſeruatur in ſacro Palatio ſecundum Rota.antiq. 660. ſecundum nouiorem impreſsionem. 2.ſub titul. De iuram.calum.in antiq.folio vigeſimoprimo. colum na ſecunda. Intellige ſi bis fuerit petitum.l.fin.infrà.eod.& ibi dixi.

Dubitari poterit, Vtrum procurator teneatur iurare non ſolum in animam domini, ſed etiam ſui ipſius? Reſpō. q̄ ſic, alioqui habebit locum pœna.c.fi.de iura.calum. Nam licèt dominus principalis iurāſſet, nihilominus iurare tenetur procurator, cum ipſe calumniari poſsit ſicut dominus. Rota antiq.1.ſub titul.de iura calumniæ. & eod. titul.in nouis deciſ.1.& deciſ.2. gl.in authen.Principales.verb.migrauerit.C.de iureiuran. propter calum.dando.& gloſſ.in cap.2.§.1.verb.ab ipſis. de iuram.calum.lib.6.per tex.ibi. Ange. in.§.nūc admonendi.col.1.num.6.de pœna teme. litigan. Cin.in.l.2.§.finautem.verſi.iuxta præmiſſa quæro.& in authen.Principales.C.de iureiur.propter calum.dand. Et Bellamer.in c.cum in cauſa.nu.4. de iuram.calum. Et ſecundum eum ita ſeruatur in Curia Romana de conſuetudine.

Dubitatur ſextò. Vtrum in cauſa criminali ſit iurandum de calumnia? Glo.in.l.1. verb. quicquā C.de iureiur.propter calum.dand. ſecundum opinionem Ioan. tenet partem affirmatiuam. Tamen dicendum eſt, quòd iuratur de calumnia ex parte accuſatoris, dicendo, q̄ iurat per Deum, & ſignum ſanctæ Crucis. †. quod non proponit accuſationem ex malitia, ſed quia intendit ſe habere iuſtitiam, & accuſatus iurat de veritate dicenda. Et ita ſeruatur in practica, & de ſtylo huius regni prout refert Barto. communem obſeruantiam & ſtylum Italiæ hunc eſſe in l.1.nu.6.verſic. In cauſis criminalibus. Bald.col.fin. num.8. Paul.nu.9. & Salice.col.1.quæſt.pen. C. de iureiur. propter calum.dand. In omnibus autem cauſis tam ciuilibus, quàm criminalibus iurandum eſt de calumnia ſecundum communem, per tex.ibi in dict.l.1. tit.11.par.ibi. *E deueſe fazer eſta jura en todo pleyto, quier ſea ſobre coſa mueble, o rayz, quier en razon de deuda, o en pleyto de juſticia de ſangre, o de otra contienda qualquier.* Quod iuramentum erit præſtandum etiam in exceptionibus dilatorijs. glo. & ibi Deci.nu.7.in c.prudentiam.§.ſexta. de offi. delega. contra Panormita.ibi.

Iſtud tamē iuramētū calumniæ nō ſeruatur in Curijs ſecularibus regni, quanuis iura dicant, hoc iuramentū nō poſſe expreſsè remitti.l.2.C. de iureiur.propter calum.dand.nec valere cōſuetudinē.c.cæterū.de iur.calum.c.1.§.1. eod. tit. lib.6. Ratio poteſt eſſe, ne partes plus peccēt iurādo, cū paſsim calumniā cōmittere ſolebant. arg. c.clericos.de cohabita.clerico. & mulie. Nam, vt inquit Bald.in l.ſi poteſt C.ee eiictio. iſtud iuramentum calūniæ hodie nō æſtimatur vno obolo: quia facti ſumus cōtēptores Dei, & religionis eius. Ideo optima eſt cōſuetudo iſta, quæ tollit occaſiones deierādi. Colligitur clarè ex Rober. Marāt.in ſpeculo aduo.par.6.pag.424.nu.11. Eandem conſuetudinē eſſe in Francia teſtatur Rebuff. in conſtit.

Regijs

Regias Galliæ. 1. part. in Proœm. glos. 5. num. 50 Iurant tamen de veritate dicenda respondendo ad positiones, ideo sequitur in tex. verbum positum in glos. sequenti.

a ¶ *Posiciones.* Que dicatur positio, & alias tredecim quęstiones in hac materia explicat Cy. in. l. secunda. §. quod obseruari. colum. 3 nu. 12. inclusiuè vsque ad numer. 25. de iureiurando propter calum. dand.

posiciones a y articulos assi sobre su demanda, como sobre su excepcion, o excepciones si le fueren negadas, y hagan otro si posiciones y articulos si entendiere que le cumple para excluyr excepciones del reo. Otro si, el reo haga posiciones y

glos. statuimus. in. c. 1. de confess. lib. 6. Specula. in titul. De positionibus plura scripta reliquit. Et Bald. in additionibus ad eum, quem, rogo, videas: quia credo te ipsum præ manibus habere, q si illum non habeas, certissimè ausim affirmare te cæcum esse, & absque vero vtriusque iuris prudētiæ oculo. Qua de causa remissione cōtentus eris. Vltra Specula. videndi etiam erunt Odoffred. in tracta. positionum. Et Iacob. de Arenis, Et Lanfran. de Oriano. Et Francisc. Curt. in suis etiam tracta. de positionibus. Robert. Marant. in speculo aduoca. 6. part. titulo. De positione, seu articulorū productione. pagin. 437.

Est igitur notandum, q quis tenetur positionibus respondere simpliciter, & sine plica, per verbum. nego, vel, confiteor talem articulum, seu positionem. l. 42. cap. 11. in lib. Pragma. Regum catholicorū. Ratio huius legis fuit, vt responsio sit clara. l. qui ætate. §. quod autem. vbi Barto. ff. de interroga. actio. Bald. in ca. 1. nu. 3. de summa Trinita. Alciat. expressiùs hoc tenet in. l. 1. §. si quis simpliciter. num. 24. ff. de verbo. obliga. Quæritur primò, Pone quòd Illephonsus mihi mutuauerit centum in camera, nemine præsente: quæ etiam ei restitui nemine præsente, ipse Illephonsus interrogat me, vtrùm mutuauerit mihi centū, quomodo mihi consuletur in respōsione? Si enim respondeo positioni, quòd mutuauit, sed q restitui, non stabitur meæ respōsioni imò ex quo responsio non est simplex, habebor pro confesso.

Et in primis est dicendum, q respondens positioni stante prædicta lege. 11. condita in oppido de Madrid, q simpliciter respōdeatur, non est admittenda confessio qualificata, & tali modo respondens, habebitur pro confesso. Bart. in. l. 1. §. si quis simpliciter. num. 3. ff. de verbor. obligatio. & ibi communis secundùm Alciat. nume. 24. à qua communi non est recedendum in practica secundùm eum ibi. nu. 28. Ripa etiam post Barto. ibi in l. 1. nu. 23. ff. de vulga. & pupilla. eam dicit communē esse. & Zasi. in d. §. siquis simpliciter. n. 14. Idem tenet, & ponit exempla. quam opinionem fatetur communem Nicolaus Boeri. decisio. 243. numero duodecimo. plura ad id citās.

Et primum cōsilium est, q talem positionem, (ne ille iactetur cōtra Deum, & conscientiam suam in præiudicium sui asserti debitoris, qui nunc verè non est) poterit in totum negare. Docet Ancharr. in regu. Possessor. columna decimaquinta. nu. 25. versi. iuxta prædicta quæro de quæstione. de regul. iur. libro. 6. Eandem sententiam refert Anto. in cap. per tuas. col. fi. ad fi. qui filij sunt legiti. in effectu, non tamen referēdo Anchar. sed glo. Ioan. Andr. in c. cupientes. verb. malignantium. de elect. lib. 6. quā ibi reputat singul. Philip. Franch. col. 1. numer. 3. Domi. col. 2. nu. 2. adducētes aliquas rationes pro sententia glos. dicēte, q habens iustā causam possit repellere aduersariū per fraudem & calliditatem. Quam glo. ex pluribus authoribus eam laudantibus exornatam cōperies suprà lib. 1. in. l. 2. tit. 19. colū. 660. versic. Sed dubitatur aduocatus. Non enim videtur dolum cōmittere, qui dolum excludit. l. cùm pater. §. Titio. ff. de lega. 2. Iaso. in l. cùm proponas. 2. col. notab. 4. nu. 6. C. de pact. Hippolyt. singula. 177. Alexand. in. l. qui totam. num. 2. ff. ad Trebell. vbi in nume. 3. sequitur Ancharra. in dict. regul. Possessor. refert & sequitur Montalu. in repertor. legum Ordinam. verb. falsum iurans. Et iterum in l. 26. tit. 11. par. 3. verbo. *mentira.* Sed ista non est bona responsio, cùm contineat mendacium: nam ad rogata teneris respondere clarè, & apertè. Si tamē non potueris probare solutionem mutui, negligentiæ propriæ ascribendū est, nec talis amissio inde proueniēs, debet grauiori amissione, quæ vitāda est, compēsari. Potiùs enim quis debet omnia mala pati, quā malo consentire. c. sacris. quod metus causa. Quid enim prodest homini, si vniuersum mūdū lucretur, animæ verò suæ detrimētū partiatur? c. Matthæ. de simoni. originaliter Matth. 16. & Lucæ 9. Suadetur. Nā iuramentum cōtinet certā & directā formam, quæ præcisè seruanda est, & non per æquipollētes, seu tacitos implicitòsue intellectus. Iaf. consil. 4. col. 1. Intellectus. Et latiùs cōsi. 41. lib. 3.

per

per.c.ad noſtram de iureiur. Et vtrobiq; hãc cõmunem firmat ipſe Iaſ. & in.l.eum, qui.§.ſi iurauero.col.2.ff.de iureiur. Teneris igitur reſpondere veritatẽ ſimpliciter,dicẽs,Mutuauit vel nõ mutuauit. Si negatiuam aſſerueris,ex eo q̃ iam ſolueris,retinẽs tamen in mente qualificationem, falſum iuras:ſi affirmatiuam aſſetueris, rem, ſeu pecuniam reſtitues,animã tamen indemnem ſeruabis:quod ſequendum eſt ex conſilio gloſ. in ca.1. de confeſſ.libro.6. Exiſtima enim, q̃ omiſsio teſtium,& negatio creditoris ſemel ſolutum repetentis,eſt tentatio proueniens à domino, in qua vult teipſum tentare quemadmodum aurum in igne probatur,ponens cauſam in tuo libero arbitrio ad hoc vt habeat fidem ex tuis operibus, & ſi non deierareris,multiplicabitur ſubſtantia tua, reputabiturque etiam ad iuſtitiam, vt patet in Abrahamo Geñ.21.& Eccleſia.44. Vnde Apoſtolus ad Galat.3. Abraham,inquit,credidit Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. Et in Sancto Iob patet in ſua hiſtoria capit.2.& 42. Veritatem igitur proferas ſimpliciter,& ſi cũcta bona propter eam amiſeris. Quid enim tibi temporalia bona ad vitam æternam proderunt?nunquid eorum quicquam tecum allaturum credis? Falleris. Nam vt Ouid.inquit.

Diuitis ad manes nil feret vmbra ſuos.

Quid enim,dic mihi quæſo(vt non è remotiori petamus exẽpla) proderit fœliciſsimo illi, ac potẽtiſsimo,& perpetuæ memoriæ digno Carolo.V. Imperatori inuictiſsimo,Hiſpaniarũq; Regi,quẽ totus orbis timebat, & cuius nutu cuncta gerebãtur tot habuiſſe ſibi ſubdita regna? tot ſub egiſſe rebelles?tot fœliciſsimos exitus in gerendi belli paciſq; rebus deguſtaſſe? Quid, inquã,hæc omnia illi proderũt,præter in omnibus eis iuſtitiæ tramitẽ ſequutũ fuiſſe? Nihil profectò, cadauer enim iã eſt ſine ſpiritu,nihil iã ſupereſt, quàm vt vermibus,& terræ,de qua ſumptus fuit,reddatur, bona tantum opera ipſius ſequentur eum. Non ei proderunt pompoſa funera in eius honorem per totum orbem celebrata. At cùm hic obiter hæc attingam,de Carolo,qui à Gotthis originem duxit, teſte Ioanne Carione mathematico. lib.3.chronicorum. pagin. 252. ſilentio minimè prætereũda cenſui præclariſsima funeralia in hac noſtra ciuitate Salmanticenſi tam à cõuentu doctorum,quàm à gubernatoribus,Patritijs,ac ciuitatenſibus celebrata. Nam vt omittam maieſtatem pompoſi tumuli,ſacrificia omnium doctorũ, ſcholarium,& monachorum, quam plurimis affixis tumulo carminibus, quæ multi ex ſcholaribus,vt patuit,non indoctis, compoſuerant, & ordinauerant, fuit eius obitus deploratus: (obijt autem,& dormiuit cum anteceſſoribus ſuis poſt vitam Chriſtianiſsimè peractam anno ab orbe redẽpto.1558 die.21.mẽſis Septẽbris, hora ſecũda ante meridiẽ.)Ex quibus omnibus hæc præmanibus habui,& in memoriã tãti Principis hic inſerenda curaui Author autem carminum fuit Ioannes Ferdinandus Idiaquez Pontificij iuris alũnus, noſter non aſpernandus diſcipulus.

Elegia.

O mors orbatas vincens feritate leænas,
O fera mors omni tygride ſæua magis:
O mors crudelis,o inclementia cœli,
O ſignis atris iure notanda dies.
Magnanimus,fœlix,victor,pius,inclytus,æquus,
Illuſtris,mitis, magnificus,ſapiens,
Excellens,audax,fortis.pietatis aſylum
CAROLVS inuictus,pröh dolor,ecce iacet.
Ilenibus pennis Elegia,Indo,Scythicoq;,
Cumq; Nigro Heſperio triſtia fata refer.
Horridus,inculta,triſtiſq; in imagine vultus
Sit tibi,funerea corpora veſte tege.
Vtq; ſoles,pede claudo incede(ſed inde decoris
Nulla datò placeas,gloria danda tibi eſt.)
Nil reſonet totum niſi mœſtum & triſte per orbem,
Nec tua lætum aliquid nuntia verba ſonent.
Omnia deponant faſtus,Indiſq; lapillis,
Fulgentiq; auro purpura læta vacet.
Gaudia cum riſu,veneres,luſuſq;,iocique,
Sint voluptates,ſint procul atq; ſales.
Cura,dolor,gemitus,mœror,ſuſpiria,luctus,
Singultus,fletus pectora cuncta grauent.
Atrati veniant pueri,iuueneſque,ſeneſque,
Atratusque tegat corpora cuncta color.
Mœreat omne genus hominum,matreſque,nurusq;,
Mœſtitiamque ſonet ſolis vterque locus.
Fundite corde pias lachrymas gens proxima Tormi
Deflentes lachrymas fundite corde pias.
Flete caterua Patrũ Dominũ Regemque, Patremque
Flete caterua Patrum,flete caterua Patrum
Flete caterua pij iuuenes ſtudioſa Patremque,
Et Dominum,& Regem flete caterua pia.
Cumque pijs lachrymis tenero de corde profuſas
Audiat omnipotens ſupplice voce preces.
Denique mœſta dies vultus,frontemque Catonis,
Hæc Heraclitj ſentiat & lachrymas.
Ergo ſit nobis lachymarum ſumma,precumque
Dicere non ſictis terque,quaterque genis,
Molliter oſſa cubent Carli,ſuper aſtra volatu
Spiritus aſcendat,molliter oſſa cubent.

De eodem Exaſticon ad Hiſpaniam.

Quid ſtupes infœlix Hiſpania,ſi tibi triſte
Contingit cælum,triſtiaque aſtra vides.
Miraris totum nihil cernere poſſe per orbem,
Quod lætum vultus non ferat orbe ſuis?
Omnia,ſi neſcis,mortis ſubiere triumphum
Læta nihil remanet,quod tua fata leneat.

Tumulus

Tumulus eiuſdem.

Quid tumulum aſpectas, etſi Buſiridis aræ
Præſis, & in ſaxo ferrea corda geras,
Vt poſsis lachrymis non parcere corde profuſis,
Nec ſiccis durus præterijſſe genis.
Inſpice: Martis honos, veræ pietatis amore
Curtius in patriam, religione Numa,
Conſilio Neſtor, decus, & tutela Minervæ,
Exemplum Aſtrææ Virginis ecce iacet.
Nec tamen inde putes Cartum perijſſe, quòd eius
Sæuitia mortis corpus habet tumulus:
Non obijt, viuit: viuit nam fama ſuperſtes,
Quæ Martem, & mortem vincet, & inuidiam.

Alijs præterea multis peritorum carminibus tumulum eius fuit ſimul & illius obitum non parcè deploratum. Exornabat etiam faſtigium illius tumuli imago quædam ipſius glorioſiſsimi Imperatoris repreſentatiua, docta. vt ex ea conſtitit, cõfecta manu, quæ quidem genibus ſuper orbem depictum flexis, tredecim poſt terga in terram proſtratas habebat coronas: ante ſe verò & gladium, & horas: manibus autem in cælum iunctis protẽſis, imaginem pietatis, quam coram ſe etiam depictam habuit, vultu ſupplicanti ſimili aſpectabat. Quæ quidem omnia mira confecerat manus. Habuit præterea literis aureis dictum hoc, Seruire Deo, regnare eſt. Et ſuper illud carmina hæc.

Cuncta meos orbis timuerunt regna triumphos
Gallus, Turca potens, Antipodeſq; feri.
Imperium mundi deieci, regna, triumphos,
Nam mihi regnantis ſpes fuit vna Deus.

Hæc paucis de funerali pompa dicere libuit, vt memoria tanti Principis omnia propter Deum, vt oportet, contemnamus. Dum enim de nouiſsimo die memoriam habuerimus, in æternum non peccabimus. Eccle. 7. Quàmuis inſipientes talẽ vitam, modumq; viuẽdi luſum exiſtiment, & oportere vnũquẽque etiam ex malo acquirere. vt habetur in lib. Sapientiæ. c. 15.

Vt ergo ad quæſtionem, vnde digreſſus ſum, reuertar, reſpondebis ſimpliciter, cum interrogatus fueris, ſic ſic, non non: potius enim eſt iterum ſoluere, quàm animam dãnare. Vel poteris reſpondere, Iuro quòd ſi mihi quicquam mutuaſti, iam in totum ſolui, & ſic nihil debeo. Cepol. cautel. 60. & cautel. 136. refert Imol. ita cõſulentem in dict. cap. cupientes. de electio. lib. 6. Franciſc. Curt. in l. fina. §. quod obſeruari. num. 56 ver ſic. Vigeſimumquartum breuiloquium. C. de iureiur. propter calum. dãdo. vbi dicit, quòd tutius erit reſpondere ſecundùm conſilium Curtij patrui ſui, in hũc modum, Iuro non habuiſſe mutuũ à te, ad quod tenear, ſeu ſim obligatus. Et hoc modo cautè reſpondebit, & euitabit periurium. Et hoc primo loco docuit Cepol. vbi ſuprà. Petrus Rebuff. in repet. l. vni. notab. 9. nu. 177. C. de ſenten. quæ pro eo. quod intereſt profer. Couar. lib. 1 variarum reſolut. cap. 2. nu. 4.

Sed hæc ceſſant, ſtante lege prædicta. 11. quia requirit reſponſionẽ ſimplicem, liquidam, & clarã, ſine aliqua duplicitate, vt egregiè probat Boeri. deciſio. 243. nu. 12. & 13. Alciat. in. l. 1. § ſi quis ſimpliciter. num. 29 ff. de verb. obligat, ergo non erit admittenda reſponſio talis, ſed ſimplex, Confiteor me recepiſſe. Vel ſi non recepit, Nego me recepiſſe. Conſilium autem ſecundùm Alciat. loco præcitato erit, quòd reus inſtet, ne iudex admittat poſitionem generalem, Pono quòd mutua ui centum, ſed quòd qualificet eam ad euitandam càlumniam partis, dicendo, Pono ſi recepiſti à me mutuo centum, quorum mihi adhuc ſis debitor. Et tunc modo præmiſſo, abſque labe periurij poterit reſpondere. Facit, nam iudex ex æquitate poteſt admittere reſponſionem qualificatam cauſa euitandi calumniam ponentis. l. iusiurandum & ad pecunias. §. non ſemper. vbi Bald. Roman. & Iaſ. ff. de iureiur. Bald. in l. 1. in princ. C. de ædilit. actio. Bartho. Socin. poſt alios in. l. 1. ff. de vulga. & pupilla.

Dubitatur præterea, Vtrùm poſitio partim vera, & partim falſa ſine reatu periurij poſsit in totũ negari, vel reſpondens debeat partem fateri, & reliquum negare? Bartol. in. l. 1. §. ſi ſtipulanti. ff. de verb. obliga. col. ſi. num. 2. quo loco reſpõdet, ꝙ in quãtitate tenetur quis reſpõdere in caſu præmiſſo ad partem poſitionis, quatenus continet veritatem, etiam ſi aliam partem non debeat. l. pupillus. §. fin. ff. de verb. ſignificat. citat Bart. pro ſe loco præallegato. Sed pace ſalua Bartol. dic, quod ille text. non facit ad negotium noſtrum, in quo verſamur: quia ſolùm dicit, quòd negatio negãtis rem ſuam eſſe. ambigua eſt, quia poteſt referri ad totum & ad partem. Liceat vero in totum negari, vel nec ne, illa lex nullo pacto, probat, imo potiùs probare videtur contrariũ, ideſt, quòd debitor poteſt dicere, Non debeo centum: quia poſtquàm ſermo eſt ambiguus, conſtat, quod non poteſt argui reſpondens mendacij, cùm in dubio capienda ſit præſumptio delicti excluſiua. l. merito. ff. proſocio. Et hoc fortè animaduertens Bart. nõ ſimpliciter allegat tex. ſed tex. cũ gloſ. quæ dicit, quod ſiue reſpondens reſpondeat etiam de parte, ſiue ſimpliciter, videtur etiã negare de parte. Sed gloſſ. illa violat text. Nã ſi videretur etiã negare de parte, quomodo verum eſſet, quod dicit text. ſermonem ambiguum eſſe? Item quomodo verum

rum eſſet exprimendum etiam eſſe de parte?

His tamen non obſtantibus, & alijs, quæ ad eũ citant moderni & Couarru. lib. 1. variarum reſolutio. cap. 2. num. 5. opinio Bart. eſt communis ſecundum Alexand. in dict. §. ſi ſtipulanti. colũ. 2. num. 7. Areti. nume. 29. col. pen. vbi dicit communiorem opinionem eſſe cum Bartho. Vincenti. num. 17. Socin. col. 3. num. 15. Iaſo. col. 5. num. 10. verſic. Succeſsiue inquantum Bart. Hierony. Butigell. num. 15. verſic. Tertia concluſio. Ioan. Corali. col. pen. numer. 25. Lancello. Galiaula. nu. 18. verſic. Circa vltimam quæſtionem Barto. Et eam magis communem fatetur Alciat. num. 37. verſi. ſubſequenter Bart. & Couar. loco proxime citato, qui alios pleroſque huius ſentẽtiæ authores citat. Plura tamen in contrarium huius ſententiæ adducuntur a præcitatis authoribus, maxime ab Alciato & Coraſio, & Couarru. Coraſius tamen vbi ſupra num. 26. ponit cõſilium, dicens. In condemnatione expenſarum ſi de ea re iudicaturus eſſem, primum illud inueſtigarẽ, an ſcienter actor plus debito petijſſet, vt quia eidem quantitas, quã plus petit, ei ſolũta erat, & tunc cum Stellionatus crimine per ſuam calliditatem plectatur. l. ſi fideiuſſor. §. in omnibus. ff. mand. etiam in omni damno, quo ex hac plus petitione reus eſt affectus. ex Iuſtiniano in. §. ſed hæc quidem. de actio. puniendus eſt. Cæterum ſi ignoranter, quia in alterius locum ſucceſsiſſet, reum totum fraudulenter negantem, niſi pari ignoratione afficeretur, expenſis mulctarem.

Præmiſſam Bart. ſententiam ad euadendam à contrarijs cauti aduocati eligunt ſecuriorẽ viam, & obſeruant ſecundum Angel. Paul. Cuman. & Iaſ. in d. §. ſi ſtipulanti. nu. 10. & Alciat. col. ſi. nu. 40. vt actor poſita certa ſumma, ſubdat illã clauſulã, ſi non credidit, vel cõfeſſus fuerit de tanto, de claret de quanto vſque ad vnum, nam tunc tenetur reus reſpondere, etiam de qualibet parte. Adde feli. in. cap. nam concupiſcentiam. colum. fina. nume. 13. de conſtituti. verſic. in. gloſſ. 2. in fine nota. poſt Barb. num. 33. col. 7.

Quæri ſolet, an aliqua pœna ſit plectendus ille qui cum iuramento falſum dixit reſpõdendo poſitionibus? Videtur dicendum quod periurij pœna. Suadetur ex Bald. in cap. 1. col. 2. num. 3. de iura. calum. vbi formaliter dicit, Itẽ nota argumentum, quod clerici, præſertim beneficiati, non tenentur reſpondere poſitionibus ſub iuramento, quia ex periurio deponerentur, & ſic punirentur vltra periculũ litis motæ, & eſſent impoſitæ cleri cis inſidiæ, & laici eſſent contenti de hoc. Ex quibus verbis colligitur, quod periurans ſe in reſponſione poſitionum, eſt puniẽdus in amiſsione cauſæ. Confirmatur. Nam accuſatus de aliquo crimine, interrogatus à iudice, iuxta iuris ordinem tenetur dicere veritatem ſub pœna peccati mortalis. Panor. in. capitulo primo. nun c. tertio & ibi Felin. column. 2. num. 6. de teſtib. cogen. cap. quis quis. 11. quæſt. 3. Cuius litera ſic ſe habet, Quisquis metu cuiuſlibet poteſtatis veritatem occultat, iram Dei ſuper ſe prouocat, quia magis timet hominem quam Deum. gloſſ. in capitul. quia plerique. verbo. audacia. de offic. ordi. libro ſexto vbi inquit per prædict. tex. in ca. quiſquis. & capitulo primo de crimi. falſ. quod tacere veritatem, eſt peccatum mortale.

Hinc eſt, quod Bart. dicit, quod iuſte condẽnatus ad mortem fugiendo à carceribus peccat, non tamen ſi carcer, vel mors eſſet iniuſta. Is, inquam in. l. relegati. ff. de pœn. col. 1. nu. 1. & gloſſ. in clemen. Paſtoralis. verb. per violentiam. de re iudica. dicit, quod iuſte captus ſi fuit relaxatus à iudice, vel cuſtode carceris ſub iuramento de redeundo, tenebitur redire, quãuis mortis periculo veriſimili ſe ipſum offerat. Cuius opinionem ſequitur Ange. in ſumma. verb. carcer. §. 4. dicens eam ſingul. Præpo. in cap. 1. nu. 5. de coniugi. ſeruo. Igne. in l. 3. §. ſubuenitur. nu. 122. ff. ad Senatus conſultum Sillan. vbi optime eam intelligit, & prædictis nõ citatis, expendit opinionẽ prædict. gloſſ. & ſententiam Bart. in citata. l. relegati. inſignis Doctor Didac. de Couar. in libr. 1. variarum reſolutio. c. 2. nu. 7. qui eſt videndus, cum reſolutiue loquatur. Tiraquell. etiam prædictam glo. citat in libr. 1. de vtroque retract. in prin. nu. 68. Igitur ſi ſecundum opinionem prædictæ gloſſæ tenetur redire ad carcerem, ne periurij labe fœdetur, etiã ſi periculum iuſtæ mortis veriſimiliter timere poſsit ſecundum Couarr vbi ſupra illat. 10. Iaſ. in repet. l. admonẽdi. num. 175. ff. de iureiur. & l. ſi duo patroni. §. ſi. col. vltima. ff. eod. titu. nu. 4. citantes prædict. clemen. Paſtoralis, quanto maiori ratione erit adſtrictus in ſpecie propoſita aperire veritatem, & contrarium veritati reſpondendo poſitionibus, erit pœnis iniunctis periuris puniendus? Quarum prima eſt infamiæ, & non ſolum facti, ſed iuris: & nedũ canonica, ſed ciuilis. Bart. per text. ibi. nu. 6. col. 2. in. l. ſiquis maior. C. de tranſact. & ibi poſt alios Iaſo. nu. 21. & Thom. Parpalias. 12. notabi. num. 41. Hieronym. Cagnol. nu. 77. & Franciſc. Curti. 7. notabi. num. 34. dicens, quod circa hoc plurimum laborat glo. in. l. Lucius. ff. de his qui not. infa. & in. l. ſi ſub conditione. §. pen. ff de condi. inſti. & in cap. teſtimonium. de teſtibus. eſt gl. in cap. querelam. verb. crimine irretiti. de iure iurand. Rip. late in cap. 2. col. 1. cum ſequent. de reſcrip. Rebuff. de pacificis poſſeſſo. nu. 218. verſi. Vigeſimotertio periurus. Philipp. Corn. conſili. 214. col. ſi. nu. 17. libr. 2. & conſi. 121. nu. 14. libr. 1.

Paul Pariſi.conſi.43.col.ſi nu.24.lib.1.& conſil. 26.col.ſi.num.95.lib.3.Ex qua pœna infertur interpretatio ſingula.ad.l.fratres.C. de inoffi.teſtamento. quod ſi condemnatus de periurio fuerit hæres inſtitutus à fratre,excluſo fratre,quod ipſe poterit reſcindere teſtamentum fratris tanquam turpi perſona inſtituta.Quam quæſtionem in terminis dicit vidiſſe Thomas Parpali. in. d.l.ſi quis maior.nu.24.C.de tranſactio,Idem dixi in.l.1.infra lib.5.tit.2.eſſe in ſpurio,adulterino,ſeu filioſa cerdotis,quia ſunt infames.Alexan.in.l. ex facto. nu.22.ff.de vulga.& pupilla.Iaſo.in. l. fratres.nu. 11.C de inoffici.teſta.Idem Iaſ.in conſil.71.nu.2 libr.1.Ioann. Lupus in rep.cap.per veſtras.§.10. incipit.Filiam minorem.nu.10.fol.90.de dona.inter vir.& vxo.Idem dicit Deci.in habente concubinam,cum eſſet coniugatus,is,inquam, in conſilio.530. Et late probauimus in addi.ad Segur.in repet.l.cum patronus.nu.44 ff.de legat.2.Quod bis habui in practica,& cenſeo notandum.Vtrum autem ex periurij crimine efficiatur quis infamis eſt videndus Hierony.Cagnol.in repetitione.d.l. ſiquis maior.nu.78.vſq; ad.85. vbi ponit quinq; limitationes,& caſus,in quibus non incidit in infamiam.

Secunda erit pœna, quod propter periurium quis efficitur incapax beneficiorum, ac collatio ei facta,eſt nulla.c.querelam.de iureiurã. ibi. non merentur eccleſias regere, qui crimine periurij ſunt irretiti. Plures concordan. citat Petrus Rebuff.in concordatis.titu.de pacifi.poſſeſſo. num. 218.Petrus de Petrutia in repe.l.1.nu.35.ff.de iureiur.Cæſar Lamberti.de iure patrona.15. arti.9. quæſt.princip.1.partis.2. libr. Couarru.in repet. c.quanuis pactũ.1.parte.§.7.nu. 3.de pact.libr.6. Socin.conſil.7.n.10.lib.1.Et de varijs pœnis periurantium eſt videre apud Ripam in.c.2.de reſcri. Guido.Papæ.deciſio.178.nu.2.Stephan. Auffreri.in deciſio.Capel.Tholoſan.17.

Suaderi poteſt,Nam iuramentum contra veritatem litis deciſiuum, poteſt, & debet puniri quo ad vtrũque forũ,tam Dei in iſto & futuro ſeculo, quam foro Cæſaris,cũ ſit grauiſsimum delictum. cap.ille qui hominẽ.22.q.5.ca.duo mala. 13. diſt. S.Thom.2.2.q.89.arti.8.Domi.de Soto.de iuſti. & iure.lib.8.q.2.per totam.Petrus de Petrutialo co proxime citato. Ergo cum inducat magnum ſacrilegiũ,neceſſe eſt,q puniatur.Imo leges. quæ dicerent,q ſolum Deum vltorem habet periurus ſi ſimpliciter vt iacent eſſent intelligendæ,ſeu accipiendæ,præſtarent occaſionem deierandi, promittẽtes impunitatẽ in hoc ſeculo, vt ad oculum apparet,& ſic non eſſenvalidę. l.conueniri. ff.de pactis dotali.Ideo talis periurus ad inſtantiam fiſci,vel iudicis poſſet puniri, & inquiri de periurio ac eo de crimine periurij conuicto,in conſequentiam cogere ad reſtitutionem.gl.in.l.2. C.de reb. credi.verb.vltorem.in.1.ſolut. intelligens legem illam,quãdo iuramentum tantum reſpicit Deum & non partis præiudicium, vt in deponente falſum in damnum collitigãtis, alteriusue perſonæ. Et hunc intellectum eſſe cõmunem fatetur Hierony.Cagnol.in repet.l.ſiquis maior.num.91. C. de tranſactio.Iaſ. poſt Bal.in. l. ſi duo patroni.§. ſi.nu.3.col.3.ff.de iureiura.Monthol.in prõptuario iuris diuini & vtriuſque humani. verb. periurare,& periurus.fol.166. col. 2. deciſio Capellæ Tholoſa.17.& Guid.Papa.deciſio.178.Ludo.Gome. in. §. item ſi quis poſtulante.nume. 28.Inſti. de actio. Ioannes de Selua in tracta. de iureiuran. in fin. Et prius hanc ſententiam tenuerat Iacob. Butrigari.in dict.leg.ſecunda & Bonifa.de Vitell. in clementi. Dudum. §. cæterum. de ſepultu.nu. decimo ſexto.verſic. Nota quod ſubditi. dicens quod licet dicatur periurus ſolum quo ad Deum vltorem,tamen crimine etiam ſtellionatus punietur temporaliter.leg.fin. de crim. ſtellionatus.ff. Vel aliter, qui eſt periurus ſine alterius præiudicio,punitur à ſolo Deo,vt ibi, alias etiam à Dei miniſtro,vt hic,& ibi notatur.Hactenus verba facit Bonifa. & eſt communis intellectus ſecũdum Bart.Chaſſanæ.in cõſuetudi.Burgũ.fol. 346.col. 4.rub.10.§.12.nu.22.Couar.in rep. cap. quanuis pactum.1.par.§.7.nu.2.verſi.Primo deniq; loco. de pactis.libr.6.Et eſt de mente Signorol.de Homodeis.in conſi.244.nu. 6. verſi. In caſu noſtro tractamus de pœna periurij. Singulariter Zaſi. in dict.§. Item ſi quis poſtulante.nume.19. Inſtitu. de actio.

Præterea pro hac cõmuni ſententia eſt text. in l.ſi duo.§.fin.ff. de iureiur. vbi periurus ſubijcitur fuſtium caſtigationi.Et eſt tex.de iure regio eam expreſſe confirmans in.l.42.c.12.libr.Pragm.regum Catholicorum cuius verba ſunt.*y ſi eſte que reſpondiere a las dichas poſitiones fuere cõuencido de perjurio,por manera,que por los actos parezca que ſe perjuro en la reſpuesta que dio, allende de las otras penas en que cae,ſi fuere actor,el pierde la cauſa:y ſi fuere reo,q̃ de por confieſſo.* Confirmata eſt in curijs valliſoleti an.1555.leg.46.

Ex qua lege regia infertur inualidam eſſe opinionem, quæ habet periurium in cauſa litis deciſiua pœna periurij non fore puniendum à iudice humano,ſed tantum à Deo. per leg. ſecunda. C.de reb.credit.& iureiuran. Cui eſt ſimilis in.l. vigeſimaſexta titulo vndecimo part.tertia & leg. 136.in libr.ſtyli.Et eſſet contra opinionem verio rem & magis communem ſecundum Nicola.Boeri.deciſione.305.vbi numer.1. plures huius ſententiæ authores citat,q non poſsit etiã à fiſco regio de

gio de periurio accusari. Subdeducitur inquisitum de crimine respondendo falsum positioni delicti peccare mortaliter, ac pœna periurij teneri per prædicta aduersus Alexādrum in additio. ad Bar. in.l.1.verb.Quæro.ff.de bonis eorū, qui ante sen ten.mortem sibi consci.& additiona. ad Panorm. in.c.1.verb.quod sic.litera.C.de testib.cogēd. Et Robert. Maran.in speculo aduocat. pag. 405.nu. 9.in.6.parte.Ferdinand.Gomez Arias in.lez.78. nu.14.in ordina.Tauri.Esset etiam præstare occa sionem deludendi leges,quæ præcipiunt litigato ribus iurare de calumnia, & de veritate dicenda, tam in causis ciuilibus,quam in criminalibus, vt passim in vtroque iure, Cęsareo videlicet,& Regio constat.

Nec obstat.d.l.2.dum Imperator dixerit, iurisiurandi contemptam religionem satis habere vltorem ipsum Deum. Id enim locum haberet, vbi nulla ex periurio fieret proximo iniuria. vt glos. & doct.ibi communiter tenent Vel voluit ibi Iurisconsultus(reddendo rationem cur periuria pœna corporali grauissimè non puniantur) satis esse huiusmodi crimen maximam à Deo expectare vltionem, quanuis ab hominibus non ita seuerè fuerit punitum. Aut clarius &melius loquendo dici potest,quod.d.l.2.loquitur in iuramēto litis decisiuo. Non tamen vult periuriū non esse puniendum aliqua pœna, sed tantum vult eum non esse pœna retractationis sui iuramenti puniendū, ita scilicet,q̄ ex iuramento suo, quod postea falsum reperitur,nullam cōsequatur vtilitatem, perinde ac si non iurasset. Vt enim sit litiū finis,statutum est,q̄ si pars litigans aduersarij sui fidem,seu iuramentum elegerit,& ille iurauerit,obtineat in causa,etiam si falsum iurasse probari possit: & sic nō punitur pœna retractationis iuramenti,seu pœna non obtinendi in causa. prout est casus clarus in dict.§.item si quispostulante.de actio.& in.l.non erit.§.dato.ff.de iureiurād. Notab. secundum Hierony.Cagnol.in rep.d.l.siquis maior. numer. 91. Et sic secundum eam.l.nihil vltra quæritur, quantum scilicet pertinet ad partem, quæ non potest vltra resuscitare litem. Probatur ex litera eius.§. dato.ex verbis sequēti. remissa quæstione, an debeatur,quasi probatū sit iureiurando. Ecce quod manifeste loquitur respectu partis, non autem respectu iudicis,qui constito sibi de periurio, poterit illum punire,vt præmissum est. Et iste est verus intellectus ad text.in.d.§.dato.secundum Cagnolum in.d.l.siquis maior.col.18.versi. Sed obstat.d.§.dato.nu.92.C.de transactionib.Et ita potest intelligi communis opinio contraria,quæ tenet, quod non puniatur, de qua paulo ante diximus in versi. Ex qua lege regia inferter.

Infertur ex eadem radice,conuictum de periurio in iuramento de calumnia à se præstito, periurij pœnam iudicis officio non euadere:& sic accipiendam ac limitandam fore respōsionem contrariam Bal.in consi.299.col.1.libr.5.singulariter mē loquētem,quē sequitur Petrus Rebuff.in concordata.tract.de pacificis possessoribus. nu. 216. Frederi.consil.23.Baldus in margarita.verb.iuramentum. q. 32. Couar.in repet.cap. quamuis pactum.1.part.§.7.nu.7.de pactis.lib.6.Et est glos. in princi.Inst.de pœna temere litigant. verb. iurisiurandi.Si enim futuri seculi vltioni relinquerē tur,quotidie essent quam infinita periuria. Et ita sunt,quæ timore pœnæ oportet eos à tali audacia arcere.argu.c.cum qui,de præbend.lib.6.& alibi supra dixi. Nec est q̄ quis existimet periuros & si in hac vita aliquanto tempore impunitos viderit,futurum vt nunquam puniantur, imo certe longe aliter euenire solet:nam & si in hac vita primo non puniūtur,tamen impuniti diu non sunt. Vt testis est Tibullus Eleg.lib.1.Ait enim.

Ah miser,& siquis primo periuria celat,
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

Ad idem Claudianus in Curetium.

In prolem dilata ruunt periuria patris,
Et pœnam merito filius ore luit.
Et quas fallacis collegit lingua parentis,
Has eadem nati lingua refudit opes.

Itē quod iurans falsum habeatur pro conuicto, constat.Nam falsum respondens,in effectu iuxta iuris sancitum nihil dixit.tex.cum glos. verb, habent.in. l.2. C. de hæret. vbi habetur,q̄ falsus denarius,non est denarius.glos.simi.in.c. vera iustitia.verb.falsa.45.dist.cum cuius opinione Archidiac.Domi.& Præpositi.simpliciter transeunt. Facit,nam illud quod est falsum,dicitur nullū.l. eleganter.§.qui reprobos.ff.de pigno.actio.Hippolyt.consi.89.incipit.Summi Dei.col.1.nu.3.Ioā. Lup.in repet.rub.§.70.nu.31. de dona. inter vir. & vxo.Alexand. consil. 104. Statutum loquens. col.2.nu.3.libr.1.Sed respondens falsum nihil dixisse existimatur, ergo tanquam omnino nihil respondens debet haberi pro confesso. c.fi.de iureiurand.lib. 6. Præterea ob mendacium quis cadit à iure,quod sibi competebat in causa, de qua fuit rogatus.l. fin.ff. de reiuendi. perquam inquit Anto.in cap.cæterum.col.4.versi. Vnum tamen aduerte.de iudi.feudatarium negātem rem feudalem essefeudalem,eo ipso incidere in commissum à feudi vtilitate,& iure. Item in actione reali conuentus negans rem possidere,amittit eius rei possessionem actori quærendam,vt hoc modo mendacium defensoris impunitum non relinquatur,

text.singul.in.l.fin.ff.de rei vendi.quem annotauit Ludo.Roma.consi.59. versi. quo ad vltimum. Hieronym.Grat.consil.37.lib.2.Iaſ.in.§. omniũ nu.86.versi. Vnum etiam in hac materia.Insti.de actio.& ibi Angel.Aretin.col.9. Gomez. in.§.ex maleficijs.nu.16.eod.titu.Petr.Ferrarien.in practica forma libelli interrogatio. fiendarum cum reo conuẽto.verb.Primo.an dictus Ioannes.n.2. & ibi copiosè Bern. Landri.in additio.Felin.in.c. cæterum.col.5.num.18.de iudic.Hippolyt.latissimè in repet.rub.ff.de fideiusso.q.46.nu.322. qui in nu.325.dicit dict.l.fi.ff. de rei vendi. valde notabilem. Singulariter eam intelligit Panormita. in.c.cum causam.nu.18.col.5. de iura. calumniæ. Et ibi additio.Bal.in l.quæstionem.& ibi Barba. ad eum super num.2.C.de fidecom.l.3.vbi elegan ter illam legẽ Grego. Lopez declarat tit.3.par.3. Ex quibus colligere poteris casus plures, in quibus mendacia puniuntur, & alijs in locis,scilicet, in authen.Item possessor.C.qui potio.in pigno. & in. §. vassallus. si fuer. controuers. inter do.& agna.& in.l.si dubitetur.§.ita demum. ff. de fideiusso.& in.l.pen. ad fin.ff.de iu.doti. & in.l. si ex parte.§.interdum.ff quod cum eo. Cui tex. est si mi.in.l.qui cum se patrem.ff.de re iud.text. in authen.contra qui propriam.C. non nume. pecu.l. sed & hoc ita.§.1.de re iudi.tex.in.l.fin.C.de iure emphy.l.3.§.tutor.ff.de suspect.tuto.similis tex. in.§.sed & si quis.eod.titu.Insti.text.in.l. hæreditatum.§.fi.ff. ad legem falcid. l. de ætate.§.si cum esset.ff.de interroga.actio.l.1.§. penult. ff.si quadrup.pauperi.fecisse dica.§.fi. Instit. de fideicom. hære.cap.fina.de solut.l,100.styli.dict.l.3.titu.3. part.3.l.42.cap.12. libr. pragmaticarum Regum Catholicorum.

Intellige tamen prædicta iura eo casu,quo negatio fieret super petitione apte formata, alias autem non procedit pœna.l.1.verb.solenniter.C. de his quæ pœnæ nomi.Bald.in repet.Paduana.l. edita.col.pen.versi.ex tribus autem.n.115. C.de edend.Sequitur Iaſ.in.l.eum qui.col.4.nu.14.ff. de iureiur.& in.§.omnium.nu.97. Instit.de actio. Barthol.Chassanæ.consil.38.col.2.nu.10.versic. hinc videmus. reputat singulare Ludouic. Gomez.in.§.ex maleficijs.num.17.versic.Ego tamen vltra adducta.Insti.de actio.Cõfirmatur ex Bart. in.l.si filius. ff.de interroga. actio. Roma. consil. 224.Felin.in.c.cæterum.de rescript.

Intelligitur præterea, nisi negans generaliter negasset,dicẽdo, Nego narrata prout narrantur, & petita prout petuntur esse vera.Bart.in.l. si dubitet creditor.§.ita demum.num. 1.ff. de fideiusso. Et ibi eum sequitur Imol.& Alexand.in.leg. etiam.§.1.nume.9.ff. solut. matrimo. Et est vera & communis teste Iaſ.in.leg.sicut autem.§. quod autem.num.12. ff. de re iudic. dicit idem Iaſ.in.§. omnium.num.98.de actio & esse dictum memorabile,ac perpetuo menti memoriæque commendandum.Et est verius secũdum.eundem in. l. eum qui.num.15.ff.de iureiuran. Hippolyt.in singul. 242.col.fi.versi.Sed teneas tn mẽti.&in rep.rub. ff.de fideiussori.nu.336.versic.quæ cõclusio. Ioã. Lup.in repet.ca.per vestras.§.12.nu. 15. fol.115. col.4.versi.Itẽ hoc estverũ.de donat.inter virum & vxor.Ideo negatio non debet fieri in specie,dicendo,Nego me possidere,Nego me sociũ,vel similiter, sed in genere, prout singulariter docet Bar.vbi.supra.Quæ cõis & vera est opinio secundum Paul.Parisi.consi.100,col.2.libr.3.Quamuis contrariã dixerit cõmuniter teneri Feli.in.c.cæterum.de iudic.col.5.n.19.versi. Limita tertio. quẽ in specie reprobat Iaſ.in.d.§.quod autem.col.fi.n. 12.& Paul.Parisi.dict.consil.100.num.9.afferens à priori sententia Barto.communi non esse recedendum. In regno tamen nostro tenetur respondens positionibus simpliciter, & pure per verbũ Nego,vel,confiteor,respondere. Nec admittitur responsio,Nego petita prout petuntur,& narrata prout narrantur.leg. 11. condita in oppido de Madrid. Tertio modo potest euitari pœna negantis, si negans ante litem contestatam pœnitentia ductus reuocauit talem negationem,secundum Iacob.de Are.Alberi.Ange.Rapha. Alexan. & Iaſo.col.2.num.5.in dicto.§.quod autem. Angel.Imol.& Paul.in dict.l.si dubitet creditor.§.1. ff.de fideiusso. tex.insignis. mentique tenẽdus in l.electio.§.nec.& ibi gl.verb.poteris.& Bal.ff.de noxalib.actio.Est nota. secundum Iaſo. indict. §. quod autem.num.5.glo.in.l.inde Neratius. §.hęc actio.verb.in duplum. ff. ad legem Aquili. quam commendat Iaſo in.l.eum qui.col.3.num. 9. ff.de iureiurand.& ibi plures concord.citat Ioan. Lup. in repet.cap.per vestras.§.12.num.15.versi. Hoc tamẽ intellige.de dona.inter virum & vxo. Plura tamen inducta in odium mendacij colligit vltra prædicta Iaſ,in.l.quod te.col.10. nume.30. ff. si certum petat.& in dict §.quod autem. num. 4. Guilielm. Benedi.in repe.capit.Rainutius.verb. Si absque liberis moreretur.2.num.159. de testamen. Franciscus Brun.de indicijs & tortura prima parte.q.3.numer.18.versicul. Quæro an mendacium. Oldendorpi.de probatio.titul. Vtri litigatorum sit ex varijs circunstantijs decernenda probatio.regul.2.num.2.& in tracta.actio. loci communes.§.finis omnium actionum est.num. 25.fol.194.in.7.volum.tract. Late de mendacio, quod hodie veritate suppressa, nimis abundat,vltra præmissa est videndus Luc. de Penna in lege secunda columna prima*, & secunda. C.de incol. libr.10.

Dubitatur

Dubitatur præterea, Vtrum cenſeatur periurus & confeſſus ipſo iure, vel requiratur ſententia? Reſpondendum eſt, quod ad hoc vt debeat habere locum dicta pœna legis. 11. de Madrid, requiritur pronunciatio iudicãtis. Bart. in. l. eius qui delatorẽ. col. 1. n. 2. ff. de iure fiſc. vbi plenas concordantias in hac quæſtione videbis per Additionatorem, id enim etiam in criminibus pœnam ipſo iure imponentibus locum habet capite cum ſecundum leges. de hæret. libr. ſexto ibi, ſententia ſuper eodem crimine fuerit promulgata. Roma. conſil. 211. columna penultima verſiculo. Secundo moueor, notans text. illum, quod vbi ipſo iure propter quid præexiſtens deuenitur ad certum actum, ſemper requiritur ſententia declaratoria ſuper præexiſtenti. Probatur. Nam periurus, qui eſt propter periurium priuandus aliquo iure, non eſt ipſo iure priuatus, niſi in caſibus à iure expreſis. Felin. in cap. 2. colum. 1. de reſc. Thomas Parpali. in repet. l. ſi quis maior. num. 66. in. 17. notabil. de tranſactio. & ibi Cagnol. num. 86. verſic. Secundo quæritur. Addendus eſt omnino Panormitan. in capitulo cum cauſa. columna ſecunda numero. 11. vt lit. nõ conſtet.

articulos ſobre la excepcion o excepciones ſi le fueren negadas [a]: y para excluyr las replicaciones del actor, y el juez mande dar copia [b] a las partes, e aſsigne otros ocho dias e termino peremptorio a reſponder con jura mẽto ſingular e particularmente a cada vn articulo ſo cada

a ¶ *Si le fueren negadas.* Si poſitionem negauit, ex ea amplius iuuari non poterit, vt ſuperioti gloſſ. dictum eſt. Et inſuper addendus Ripa in. l. naturaliter. § nihil commune. numer. 122. ff. de acquiren. poſſeſ. qui ſingulariter loquitur.

b ¶ *El juez mande dar copia a las partes.* Imo videtur, quod ſtatim teneatur reſpondere poſitionibus abſque vlla termini aſsignatione. dict. l. 42. capit. 11. libr. Pragm. regum Catholicorum. dicens ſic. *Luego en la miſma hora en preſencia del juez ſin le dar traſlado, ni termino para deliberar le apremie a q̃ de palabra, e ſin q̃ le aya de mandar vna o dos, o tres vezes, e ſin cõſejo de letrado la parte principal. &c.* & Adde leg. tertiã. titulo decimotertio partita tertia vbi Gregori. Lopez referens hanc leg. de Madrid in gloſſ. penul. tenet cum ea ſimpliciter conſtituens correctionem inter iſtam legem & illam Pro quarũ concordia eſt omnino conſulendus Panormita. in capit. cum cauſam. columna ſecunda numero ſexto. de iuramen. calumniæ. dicens, quod aut reſpõſio exigitur ſuper cõtentis in petitione. ſuper quibus eſt veroſimile, quod ſit inſtructa pars, & ideo non eſt danda dilatio. argument. leg. ſecundæ. C. de dilationi. Quo caſu intelligendam fore ſtatui. l. vndeciman. de Madrid. Sin autem non potuit pars inſtructa venire, nempe quia tũc eſt dubius in illa petitione in qua ab eo petitur declaratio. ex text. in dict. l. ſecunda ver ſic. illi autem ibi, qui præter ſpem ad alienum iudicium trahitur, ideoque copia ei deneganda non eſt, ſi hoc cõmoditatis ratio poſtulauerit. l. inter priuatos. C. de dilatio. quo caſu intelligenda eſt noſtra lex. Quando autem copia ſit danda, iudicis arbitrio eſt relinquendum. vt ipſe inſpiciat, vtrum petitio ſit talis, ſuper qua pars poſsit eſſe inſtructa abſque aliqua deliberandi facultate ei conceſſa, ne ſit cauſa reſpondendi calumnioſè ex præmeditato ſermone habito ſecum, & cum aduocatis, qui communiter mentiri docent. Et ſic arbitrabitur, vtrum ſit ſtatim, vel cum copia temporis reſpondendum. ex gloſſ. in. l. ſecunda. §. quod obſeruari. verb. exiſtimat. & in. §. fina. verb. rei qualitas. C. de iureiuran. propter calumni. dand. Et ſic intelligenda erit noſtra lex, vt euitemus correctionem, & repugnantiam inter iſtam legem, & legem Madritiam vndecimam, hæc erit melior opinio ea iura concordans. capitulo cum expediat. de electio. libro ſexto vel quia eſſet ruſticus & idiota, quia poteſt inſtrui, & præſente aduocato reſpondere, vt eleganter voluit Hoſtienſ. in capit. dilecti. de iudi. Specula. de poſitioni. §. tertio verſiculo. Sed pone quod patronus. &. §. ſeptimo verſiculo decimo ſeptimo. Baldus in. l. ſecunda in prin. C. de iurament. calumni. Et dictum Hoſtienſ. veriſsimum eſſe fatetur Alexand. in. l. prima columna ſecunda numero quarto. ff. de vulgari. & communiter tenetur ſecundum Thomam, in additione ad eum ibi. Quam ſententiam intelligendam eſſe exiſtimamus in ruſtico ſimplici, non autem in ſagaci, & callido. ex gloſſa. in lex athletæ. §. de ruſticis. verb. interdum. ff. de excuſatio. tutorum. quæ quidem gloſſa ſecundum Baldum. in. l. prima. in fin. verb. C. de interd. matri. eſt menti tenenda. Iaſo in. l. ſiquis id quod. numero trigeſimo ſecundo. ff. de iuriſdictione. omnium iudicum.

vna posiciõ conteni-
do e prueue el juez q̃
las posiciones e arti-
culos sean pertene-
cientes y claras, y las
respõsiones otrosi
sean ciertas, e claras,
y no obscuras: conuie
ne a saber: que res-
ponda cada vna de
las partes por pala-
bra de niego: o de cõ-
fiesso [a], o de creo, o
no lo creo [b], e si res-
põdiere que no lo sa-
be: no le sea recibida
tal respuesta, ante sea
auido por confiesso [c],
segũ luego diremos.
¶ Si la parte pregũta

a ¶ *De niego o de confiesso.* Sine adiectione qualitatis. Bart. in. l. 1. §. si quis simpliciter. ff. de verborum obligatio. dixi supra in gloss. *posiciones.* Et adde gloss. in dict. l. si quidem in glos. 1. C. de exceptio. Bald. in. l. ait Prætor. §. quacunque autẽ. column. 2. versic. In contrariũ fecit. ff. de iureiurãd. Quæ tamen intelligenda est, quod teneatur respondere positioni simpliciter, non existente tamen causa: ea tamen existente, responsio poterit modificari. Bald. in. l. iusiurandum. §. non semper. ff. de iureiurand. & in. l. si non simpliciter. col. 1. versic. Nota quod ad verbum simpliciter. numero primo. & ibi Andr. Barb. in addi tione. C. de ædili. actio. Alex. in addi. ad Bartol. in. d. l. iusiurandũ. §. ait Prætor. singulariter docet Ange. Areti. in. §. is itaque. col. 1. versi. Nota textũ ibi, ac simplici. Insti. de iust. & iur. Item etiã impune poterit recusare positionem, cũ positio est obscura, nec habebitur ex hoc pro confesso, cum ponens teneatur clare, & mẽbratim positiones explicare, vt in hac lege Regia cũ similibus habetur. incertitudo enim vitiat dispositionẽ. l. duo sunt. Titij. ff. de testam. tute. §. incertis. Insti. de lega. Specula, de emphyteusi. §. nũc aliqua. nu. 74. Hippolyt. in rep. rub. C. de proba. nu. 354. cũ sequen. Andræ. Tiraquell. de iure primogenio. 6. opin. 17. q. princip. n. 1. cũ pluribus subiectis. merito igitur erit reijcienda, si posita non esset. per præscripta.

Confirmatur præterea ex tex. in. c. si post præstitum, ibi, iussusque à iudice respondere, absque rationabili causa recuset, aut nolit. de confess. lib. 6. Ergo causa existente refutari poterunt, nec confessus iudicandus erit, secũdum formã tex. singul. in. d. ca. si post præstitum. & legis nostræ.

b ¶ *De creo, o no lo creo.* Respondens enim per verbum. Credo, habetur perinde ac si vere esset cõfessus positionem. gloss. insignis in capit. ex literis. verb. occultata. de iureiurand. notanda secundum Philipp. Franc. in cap. statuimus. col. 2. nu. 9. de confess. libro. 6. vbi est gloss. 1. tamen hodie tenetur indistincte respondere positionibus, directe negando vel cõfitendo. alias habetur pro confesso. l. 11. in ordinamen. de Madrid. Et optimè id sancitũ est cũ positiões fiãt ad certã probationẽ inducẽdã, quę minime induceretur per verbũ, credo, q̃ est dubitatiuũ, & regulariter non probat. vt probat glo. verb. præsto. l. testiũ. C. de testi. & in cap. quoties. eod. tit. gloss. verb. audierint. in. l. 2. §. idẽ Labeo ait cum quęritur & ibi Bar. ff. de aqua pluuia arcend. Cardi. in. c. sacris. notabil. 6. de his quę vi metusue causa fiunt. Et qui hodie vnũ credit, poterit cras aliud credere. argu. l. 2. ff. quis ordo in possess. seruc. gloss. in. l. de tutela. verb. probata. C. de in tegr. restit. quam notat Perusi. in. c. 1. n. 14. de cõfess. libr. 6. Hippoly. in. l. ex libero. num. 14. de quæstio.

c ¶ *Por confiesso.* Nota, quod iussus respõdere positionibus, vel nõ clare respondẽs, habetur pro confesso, prout hac regia cõstit. sancitũ est. & in dict. l. 11 in ordinã. de Madrid. c. si post præstitum. de confess. lib. 6. cuius forma ab omnibus, & per omnia seruãda est secundũ Rotã antiq. decisio. 681. Habet tamẽ locũ in causis ciuilibus, nõ tamẽ in criminalibus, nec vbi agitur de dolo. Bart. in l. 1. col. 2. versi. scias tamẽ. C. de pœna iudi. qui male iud. Antoni. Capici. decisio. Neapolitana. 60. nu. 2. Vtrũ autẽ habitus pro confesso possit nihilominus probare cõtrariũ? Respondendũ est posse. Angel. col. 1. & Paul. col. 2. nu. 5. in expresso notant in. l. si is qui tecum. C. qui testamen. facere possunt. Verba Angel. sunt hæc formalia. Et secundum hoc habes hic casum notabilem, quod ille, qui habetur pro confesso, & pro condemnato ratione fictæ confessionis, potest probare contrarium, & etiam hæres eius, & sic non operatur plus ficta confessio, quam vera. Idem habes in dict. l. fina. ff. de bonis eorum. Et ex hoc decido duo. Primũ, quod si bannitus, qui non comparuit, ex forma statuti habetur pro confesso, vult purgare contumaciam, & comparere antequam feratur sententia, & probare de innocentia, quod auditur. Secundo, quod si alicui, lite contestata, lectis positionibus. sit præceptum, quod respõdeat sub pœna iuris si non respondet, quod habetur per hoc pro con

pro confesso.vt in cap.si post præstitum.de confess. libro.6.tamen auditur,volens probare contrarium , quia non plus operatur ficta confessio,quam vera.Hactenus verba facit Angel. quæ memoriæ perpetuo sunt cõmendanda ad intellectum istius Regiæ constitutionis. Comprobat hanc sententiam Anto.de Buttrio.in. cap. ex parte colum.fin.de confess.Areti.consil. 146.col.2. num.5.Alexand.de Imol.consil.145. incip. Domini redemptoris inuocato suffragio.columna.2. versic.quod autem contra fictam confessionem. num.4.lib.6.Ioann.de Imol.singulariter in.l. fin. §.iussus.colum. 3. versic. An autem si nulla causa ff.de appella.Ioan. Andræ. ad Specul.titul. De positioni. §. Nono tangendum est de pœnis. in verb.habetur.Alexand.in dict. l. si is qui columna secunda dicens bene notandum. Iaso. columna tertia numer.6.versic Ex isto textu habes,Philipp.etiam Deci.col.2.num.17.idem tenet.& ponit vnam limitationem , quam per eum videas Franc.Auiles in capitibus Prætorũ.cap.15.n. 22. (Diximus in l.1.verb.*hasta nueue dias*.quæst.7. & quæst.19.tit.3.supra proxi.)qui dicit in practica apud Regios Senatores Cancellariæ receptam esse hanc opinionem,quod reus ficte confessus. admittitur infra nouem dies ad probandam veritatem,erroremq́,talis confessionis.

Sed est dubium,Quæ sit pœna non respondentis iuxta iuris formam positionibus , si habitus proconfesso , in pœnam contumaciæ admittitur ad probandum errorem?Videtur quod nulla , & lex seruiat verbis,& non rebus , sitq; frustratoria contra institutiones,communesq́; obseruationes Iurisconsultorum in.l.omne verbum. C.communia de lega.cap.commissa.§.porro.de electio. lib. 6.l.fina.C.de dona.ibi , Quid enim verbis opus est,quæ rerum effectus nullus sequitur.l.promittendo.ff.de iure doti.§.1.Insti.quod cum eo.Hac tamen ratione minime obstante , est dicendum, quod imo pœna non modica infligitur reo, cum onus actori iniunctum iuxta iuris vulgares sanctiones,ob fictam confessionem inductam à lege propter contumaciam rei,in ipsum transferatur:& nisi contrarium suæ fictæ confessioni ostenderit,condemnabitur,actore etiam nihil probante.Tenet insignis,& clarus doctor Ioan.de Imol. in dict.l.fina.§.iussus.Quod semper memoriæ cõmendandum est.

Præterea quæstionis est , Vtrum inquisitus si commiserit homicidium , fateatur se occidisse ad suam defensionem , veniat damnandus , reiecta qualitate defensionis,& sic censeatur fateri delictum?Et respondendum est contra reum,nisi probauerit defensionem , quia præsumptio est contra eum.l.si non conuicij. C. de iniur. l.1.C.de sicar.cap.1.de præsumpt.originaliter habetur Prouerb.26.Quibus iuribus aperte probatur,& constat delictum colligi,& præsumi , quotiescunque committitur aliquid, quod est de genere prohibitorũ.c.venerabilibus. §. potest quoq; iuncta glo. verb.iustitia.de senten.excom.lib.6.explicat singulariter Doctor Segura in rep.l. vnum ex familia.§.sed si fundum.nu.28.ff.de leg.2.Bart.in.l.diuus.ff,de sicar.l.qui innocentem.§. pen.ff.de iniur.tex.bonus in.l.vulgaris.§.siquis æs.ff.de furt. Andræ. Tiraquell. in rep.l.si vnquam. verb. reuertatur.nu.287.C. de reuocand. dona. referens optimum dictum Areti.in.l.qui sepatris. in. fi.ff. de acqu.hæredi. Tu ipsum videto , quia non est alibi secundum eum.Battho.Socin.in tract.regula.cum fallentijs.regul.94.qui ponit regulam,dicendo,Dolum præsumendum fore in his,quę sunt de genere prohibitorum.Corn.idem notat in consi.158.col.3.num.8.lib.4.& in consil.205.colũ.1. lib.2.& consi.273.nu.27.lib.1.

His etiam est authoritas Barto. in terminis tenentis hãc sententiam in.l.Aurelius.§.idẽ quæsijt nu.2.ff.de liberatio.legat.& in.l. eum qui. col.2. versi.ex eo.ff.de iureiurand.Bald. magistraliter in l.vni.nu.43.& ibi Apostillatores ad eum.C.de cõfess.& consil.79.col.1.lib.2.Iaso.in.§. item siquis postulante.Insti.de actio.num.21. & in.l. vt vim. col.3.nu.13.dicit.Bart.sententiam magis communem esse.ff.de iusti.& iure.Et ibi sequuntur Deci col.7.nu.19.Francischi.Curti.in repe.nu. 71.Mari.Salomoni.col.ante pe.nu.25.& Claud. de Seyselo.nu.79.qui eam magis cõmunem esse fatetur. & Thom.Ferrati,cautel.5.nu.1.Alciat.in.l.1.§.si quis simpliciter.num.76.ff.de verb.obligat.dixit cõmunem Ioan.Lupus etiã in allegatio. hæresis. §.7.versi.Ad cuius cõfirmationem Felin.in.c.venerabilis.col.4.versi.Tertius casus.nu.15.de exceptio.& in. c.cum dilecti.col.8.nu. 8.de accusatio.Hippolyt.singul.185.incip.Confessio inquisiti.& iterum consil.53.nu.36.versi. Vltimo quia propter angustiam.Alex.in.l.nõ solum. §. sciendum.nu.5.ff.noui ope.nuntia.& Soci.num. 33.in l.1.ff.si cert.pet.Thom.Grãmati.in voto.2.nu.1. Paul.Parisi.consi.78.col.2.nu.16.lib.4.Prępositi. in.c.tria.colũ.2.de sponsalib. Et tenẽt doctores magis communiter secundum Augusti. Beroi.in ca.at si clerici.nu.73.de iudic.Robert.Marant.in specul.aduocat.6.part.§.quartus actus. titul. De positione,seu articulorum productione. num.27. pagin.447.versi.super hac materia confessionis. Ludoui.Carreri.in practi.criminis. §. homicidiũ. requisito.4.nu.163.pagi.413. Faciuntea,quæ notat Boeri.decisio.339.nu.3.& in deci.164.nu.10. dicit opinionem Barto. communem. & plerique alij sequuntur,quos enumerare , fastidiosum po-

tius esset,quam subtile. Suadetur ista communis sententia ex eo,quia natura confessionis est nocere,non autem prodesse confitenti.l.de ætate.§.1. ff.de interroga.actio.glo.in cap.1.2.quæst.1.c.fi. de confess.gloss.in.l.vni.C.de confess.c.1.14.q.2 ideo non sufficit allegare qualitatem ad sui defensionem absque alia probatione,quia sequeretur,q ex confessione,ac dicto suo liberaretur,quod tamen non est dicendum.ergo.&c.

Item & secundo, quia nullus in causa propria testimonium dicere potest.l.omnibus.C.de testi. l.nullus.&.l.non est ideo.eod. tit. sed testis absq; dubio censeretur quodammodo, si de qualitate simpliciter ei crederetur contra præmissa iura.ergo pro Bart.& communi.

Tertio est tex.in.l.vis eius.C.de probatio.iunctis his,quæ notãtur à Francis.Areti.in.l. decem. col.3.versi.Tu vero aduerte.ff.de verb.obliga.

Item & quarto. Nam quando qualitas facti includit dolum,semper præsumitur.l. Decuriones. C.ex quib.cau.infam.irroge.l.quoties. §. dolum. ff. de probat. l. 1.ff.de except.doli. Prout etiã dicitur, quod ex immoderate gestis, præsumitur dolus.l.creditor.§.Lucius.ff.de his,quæ in fraud. credito.Bart.in.l.fina.ff.de Prætor.stipula.Et casus plures vltra ducentos & viginti tres,in quibus præsumitur dolus,scriptos reliquit,& posteritati tradidit Lucas de Penna in.l.quemadmodũ.col.2 cũ septẽ sequentibus.C.de agricol.& cẽsit.lib.11

Itẽ quinto loco.Nã sicut ille qui iurat super facto, videtur iurare super toto.l.duobus.§. colonus.&.l.fi.d̃ iur.iu.&notatur in.l.1.§.1.ff.quarũ rerũ actio nõ da.ita qui cõfitetur factũ.videtur etiã confessus ius,seu vinculũ,quod illo facto cohæret, quia ius in facto constitutũ est. l.fi explagijs.§.in cliuo.ff.ad legẽ Aquil.& constito de facto, cõstat de obligatione,nisi contrarium probetur.

Præterea & sexto,Licet per personalem cõfessionem non probaretur.tamẽ probatur per iuris præsumptionẽ:quia in delictis pręsumitur dolus. d.l.si non conuicij.&.c.1.de præsumptio.

Septimo fundatur. Nam per confessionem factũ est notoriũ.c. vestra. de cohab. cle. & mulie. vbi gl.& cap.fi.illiusmet. tit. Ergo oportet puniri maleficium,ne impunita maneant facinora:nisi iudex pati velit,quod alijs dissimulando concessit.l.nulli.C.ne sanctum baptism.

Contrariam Bart.sententiam tenet Salice. in.l. 1.C.de confess.imo quod tota confessio debet in totum acceptari,vel in totum reijci.Et est magis communis,& æquitati magis conueniens secundum Hippolyt.in consi.136.nu.31.& nu.44.qui citat plures hanc partem defendentes.

Et videtur,q ista responsio non probat maleficium.Quia respondẽs,expresse cõtrarium asseuerat.vt nota.in.l.siquidẽ.C.de exceptio. & in.l.2. C.de dona. ante nupti. Cum enim ista responsio duo contineat quo ad constructum eiusdem orationis coniũcta,ita quod suppositum ab opposito in cõstructu orationis non põt separari, oportet, quod intellectus sequatur eandẽ inseparabilitatẽ, quia ratio recti sermonis destruenda nõ est.l.Plautius.ff.de aur.& argent.lega.& quia aut in totũde bet approbari,aut totum improbari.l.Publia.§.fina.ff.de posit.Nam circa idem factum. seu eundẽ actum,non admittitur diuisio.l.neminem. ff.de lega.2.nec variatio.l.in causa.ff.de procura.Nec circa factum & qualitatem.l.Caius. ff. de manumiss. Præterea probatur ex Innoc.in ca.statuimus. columna prima numero secũdo de offic. delegat. dicente,quod ille,qui dicit se iure fecisse, non fatetur maleficium,nam tunc esset notorium,& pertineret ad illum conseruatorem, de quo ibi loquitur. Vnde ibi ista quæstio videtur determinari ab Innocen. Item certum est aliud delictum,aliud pœna,& vnum est separabile ab altero.Ergo vno cõcesso,non conceditur reliquum.l.Decuriones.C. de infamib.l.cum interdictæ.C.arbitri. tutel. Sed istis minimẽ refragantibus, tenendum est cum Bart.& magis communi sententia doctorũ, quam etiam sequitur Barb.cõl.6.in dict.l.1.§.si quis simpliciter.ff.de verb.obligationibus.

His tamen præhabitis,attẽta.l.11. de Madrid, quæ vult responsionem simplicem, & absq; cautela verborum,non videtur posse habere locum talis responsio qualificata,cum sit clarum compositam potius quam simplicem esse.Nam simpliciter dicitur respondere,qui sine plica, & inuolutione vel distinctione respondit.glo.in clemen. Sæpe. de verb.signifi.c.1.de summ. Trini.l.codicillos.§. instituto.de lega.2.l.coiri.ff.pro socio.l.1.§.1. ff. de vulgar.& pupilla.l.1.§.si quis simpliciter.ff.de verborum obliga.Quo fit,quod si pono,quod mutuaui tibi centum,& respondeas,non mutuasti.& si mutuasti restitui,talis responsio dicitur non simplex,& sic respondens habetur pro cõfesso. Barto.in.d.l.§.siquis simpliciter.nu.3.Deinde etiã in casu præsuppositio post alios respondet Socin. in l.1.nu.9.ff.de vulga.& pupilla.Ludouic. Carreri. in practica crimin. §. homicidiũ.nu.164. pagin. 415.versi.Limita nisi esset statutũ.Boeri. decisio. 339.nu.3.Idẽ etiã notat expresse Philipp.Frãch. in.c.isqui.nu.1.de elect.lib.6.Igitur cum reus teneatur pure & simpliciter negare,vel confiteri positionẽ,non poterit adijcere aliquam qualitatem, alias haberi debet pro cõfesso.Ideoq;dicendũ est, quod ex æquitate admittenda erit talis responsio. stante hac lege regia, & dabitur terminus reo ad se exonerandum.ex notatis à Bald.in.l.1. num.2. C.de ædili.actio.Socin.in.l.1.numer.primo. octauo.ff.

uo.ff.de vulga. & pupilla Vtrùm autem ex tali confeſsione ſola non probata qualitate ad ſui neceſſariam defenſionem factum homicidium reus damnari poſsit ad ordinariam criminis pœnam? Aliqui firmãt quòd nõ. Et dicunt ſingularẽ doctrinam eſſe ad hoc Panormita. qui primãs habet in iuris pontificij declaratione. in capit. auditis. nume. 32. de præſcriptio. vbi Felin. numero. 30. dicit eſſe pulchrum dictum in practica, an eſſe in cultu apud modern. & eſt ſignandum & notandum ſecundum Barth. Soci. in. l. 1. nu. 10. ad fi. ff. de vulga. & pupillar. Iaſ. in. l. vt vim. nu. 13. de iuſti. & iur. vbi etiam Deci. col. 7. nu. 20. Mari. Salomonĩ. col. fi. nu. 26. Claudi. de Seyſelo. nu. 77. & Franci ſchinus Curti. col. fi. verſi. ſucceſsiuè igitur. vbi reputat ſingularẽ limitationem ad doctrinã Barto. in. d. §. idẽ quæſijt. Felin in. c. ſignificaſti. 2. nu. 13. de homic. & in. c. afferte. col. pen. n. 10. de præſumptio. Thom. Ferrari in cautel. 5. Hippoly. in cõſi. 53. nu. 37. Philip. Deci. in. l. 1. col. 6. nume. 16. ff. ſi cert. peta. Ferdi. Loazes in repet. §. ijs igitur. Inſti. de iuſt. & iur. nu. 23. cum ſequent. Gomez Arias in. l. 43. num. 11. in ordinatio. Tauri. Hippoly. ſingul. 185. Thom. Grãma. voto. 2. n. 2. Et eſt opinio magis cõmunis ſecundum Carreri. in practi. verb. homicidiũ. requiſito. 4. nu. 167. & ſemper fuit obſeruata in practica ſecũdũ Thom. Grãma. cõſil. 69 nu. 13. Claudi. de Seyſell. in. l. non ſolùm. col. 2. ff. noui operis nuntia. Confirmatur ex adductis ab Alexan. in. l. 1. nu. 28. ff. ſi cert. peta. quamuis contrarium ibi velit Socin. nu. 33. & ſic contra mentem doctorũ, & non vera ſecũdum eundem Soci. in. l. nõ vtiq;. nu. 7. ff. de exceptioni. aliæ declarationes ad Bart. ſententiam in. d. §. idem quæſijt. videndæ ſunt per Carreri. & alios doctores, de quibus ſuprà memoriam fecimus. Et illa eſt notãda reſponſio, Non feci, & caſu negato q; feci fuit ad meam neceſſariam defenſionem, ſecundum Bald. in. l. ſiquidem. col. 2. num. 4. C. de exceptio. Et ita communiter vti ſolent cauti aduocati.

da por el juez eſtando preſente le fuere mandado vna y dos y tres vezes a por el dicho juez que reſponda, e ſi razon alguna legitima no touiere, e recuſare, o no quiſiere reſponder claramente ſegun dicho es: o deſpues que le fuere mã-

a ¶ *Le fuere mandado vna, y dos, y tres vezes.* Hoc neceſſariũ non eſt tot vicibus repetere ex lege Regum Catholicorum lib. Pragm. l. 42. c. 11. Sed ad illũ conuincendũ de inobedientia, bonũ erit quòd iudex repetitis monitionibus, vt hic habetur, recuſantem reſpõdere moneat, & ſic creſcẽte contumacia, creſcat & pœna. Notatur in. l. ei qui. & in. l. vulgariter. ff. de furt. Chaſſan. in conſuet. Burgund. rub. 1. §. 5. fol. 45. col. 4. nu. 8. Et quanuis non reſpondens habeatur pro cõfeſſo. gloſ. in. l. certum. ff. de confeſſ. l. 3. C. de aſſeſſo. & in authen. Qua in prouincia. verb. quia cõtumacia eius. C. vbi de criagi oport. l. Senatus §. diuus. ff. de iure fiſc. Specula. de accuſa. §. fina. col. 1. Hippolyt. conſil. 49. nu. 29. & hic nihilominus vltra pœnã huius legis, cũ qua ſatisfit parti, poterit mulctari à iudice propter cõtemptũ. In expreſsis firmat terminis Zaſi. in. l. vnic. §. is videtur. n. 9. ff. ſi quis ius dicẽti non obtẽperauer. & ibi Alexand. n. 13. in ſimili notat Chaſſan. vbi ſuprà rubr. 1. §. 7. nu. 11. qui omninò eſt vidẽdus. Vtrũ autẽ fictus cõtumax admittatur appellãs, cõſule Aymon. Cravett. de antiquitate tẽpo. 2. part. n. 3. fol. 81. co. 3. Greg. Lop. per text. ibi. in. l. 4. verb. *alçar* & in verb. *no era rebelde.* ti. 22. par. 3. Quis dicatur contumax præter ſalios declarat Zaſius. in. l. cõtumacia. n. 7. & in. l. de vnoquoq;. §. fi. ff. de re iud. Micha. Vlcurr. in rep. l. ſi finita. §. Iulia. n. 82. ff. de dãno infect. ſingulariter Rober. Marant. in ſpecul. aduocat. 6. part. in. 2. mẽbro. iudicij. de cõtumacia. pag. 385. vbi ponit viginti & quatuor pœnas peculiares in iure cõtra cõtumacẽ. Et Mãſuer. in practi. ti. De cõtumacia pa. 23. ſcias tamẽ q; ad hoc vt quis nõ cẽſeatur negligẽs ſi ſolicit⁹ qñ à ſuo ſuperiore expectat aliquid cõſequi, debet ad minus ter petere, aut proteſtari. Io. monach. in c. cupientes. de elect. lib. 6. qđeſt mẽti tenẽdũ, qñ vis đducere tarditatẽ iudicis in q̃relã; qa oportet, q; eũ ter reqras vt cãm expediat. Bal. in. c. i. quo tẽp. mil. Afflict. in. c. ſi. q; p triginta. 2. notn. 8. ſi de feud. fue. cõtr. inter. Do. & agn.

Eſt tamẽ dubiũ, cũ iſta lex requirat trinã monitionẽ ad effectũ, vt habetur pro cõfeſſo nolens reſpondere poſitionibus, an ſufficiat vna pro tribus? Reſpõdẽdum eſt quòd, nõ ſi credimus Ioã. Imol. in. l. finita. §. ſi plures. col. 6. verſi. Et vltimò etiam adde. ff. de damn. infect. per gloſ. quam ibi reputat valde ſing. in clem. 1. verbo. tertio. de vi. & hone. cle. Panorm. eam cõmendat in. c. ex tua. nu. 4. de clẽ. non reſid. Feli. in. c. cum ſit Romana. nu. 19. de appel. & in. c. cũ cauſa. col. fi. n. 9. de offic. de lega. Frãciſ. Niconi. in. c. quoniã cõtra. verb. citationes. n. 79. de proba. Guiliel. à Mõferrat in tra-

dado por el juez que reſponda por contumacia ſe auſenta. Tenemos por bien, que todas aquellas coſas, que en las dichas poſiciones y articulos ſe contienen ſobre que fuere preguntado por el juez y le mãdo que reſpondieſſe, y no reſpondio, que ſea auido por confieſſo: y aſsi lo deue luego el juez pronũciar por ſentencia.

E hechas eſtas reſponſiones de la vna y de la otra parte, ſi hallare el juez que por las cõfeſsiones ſe puede dar ſentencia diffinitiua, aſsigne termino a las partes pa-

cta.de ſucceſſ.Regum.1.part.dub.3.nume.7. Auguſti. Ariminẽſis in additio. ad Angel. Aretin. in tracta.de malefic.verb.Iudex commiſit. nume. 8. folio.partiæ impreſsionis.223. Andræ. Tiraquell. de retract.Lignagier.§.36.gloſ.3.nume.58. Vna tamen monitio pro omnibus, cum interuallo dierum, dicendo, Aſsignamus tibi terminum peremptorium vt reſpondeas poſitionibus intra ſex dies quos tibi conſtituimus pro tribus terminis & monitionibus canonicis, eſt ſufficiens ex traditione gl. in capitulo. conſtitutionem.verb.vna pro omnibus.de ſentẽ. excommu.libro.6.Panormi.in capit.1. columna. 1.num.5.de dilationi.& ibi num.9.col.3.Felin.in ca.cũ ſuper.de teſtib.cogend.col.1.Iaſo.in.l. qui ante calendas.nu.4.ff.de verb.obliga. Et ſemper, vt praxis docet, fiunt modo prædicto monitiones. Vtrùm autem non reſpondens poſitionibus intra terminum ſtatutũ à iure, vel iudice, admittatur eo elapſo ad purgandam moram allegando excuſationem? Bal.in.c.ſæpe.& ibi Præpoſit.nu.20. de appellatio.tenet admittendum eſſe. Idem Bal. iuſtum exiſtimat in ſua practi.tit.De quæſtio. circa ſententiam.quæſtion.4.vbi proponit aliqua in contrarium huius reſponſi.

Vtrũ autẽ ſtãte Regia lege, de qua in præſenti, quòd ſi quis fuerit cicatus ad reſpõdẽdũ poſitionibus, cũ cõminatione, quòd habeatur pro confeſſo, an ſi nõ cõpareat in termino poſtremæ monitionis, poſsit iudex ſine alia citatione illũ in cauſa pronũtiare pro confeſſo? Ioan.de Imol.in proprijs terminis in.l.ſi finita.§.ſi plures.col.6. verſi. Vltimò circa iſtã partẽ.ff.de dam.infect.tenet partem affirmatiuã.& Hippoly.in rep.l.de vnoquoq;.nu.107.verſic.Trigeſimus octauus eſt.ff. de re iudica. Tenet Specula.quẽ ipſi non referũt.lib.2. titu.De poſitionibus.§.8.col.fi.nu.5. Quo in loco Ioan.Andr.dicit, q̃ nimis durũ eſt fateri, quòd cõtumax ſuper poſitionibus nõ citetur ad reliqua. Et dicit cõtrarium fore tenendum Ioan. Andr. in c.ſi poſt præſtitutum.in nouella.colũ.1. nu. 1. de confeſſ.libro.6.vbi eum ſequitur Domini. col. 2. verſic. An ſi reus eſt contumax. Anchar.colũ.2.in princ.& Philip.Franch.col.6.nu.21.Iaſo.in.l.nec quicquã.nu.38.verſic.Vndecimò fallit.ff. de offi. Procõſul. & legat. Sed eſt dicendum opinionem Imolæ loco præcitato locum habere eo in caſu, quo fuit facta præmonitio cum comminatione, quòd haberetur pro confeſſo ſi nõ reſponderit ad poſitiones. vt tradit Alexan. conſilio. 222.col. 3.numer. 16. libro ſexto. Et dicit tenere Bar.in.l.impuberib⁹.§.fin. ff. de ſuſpect.tutori.requiritur enim aliàs nouacitatio, cũ ſententia declaratoria confeſsionis fictæ ſit pronũtiãda hac in lege, ibi, *que ſea auido por confieſſo, y aſsi lo deue luego el juez pronunciar por ſentencia.* Ratio eſt quia citatio eſt defenſio, & ſic tolli nõ poteſt, etiam in ſentẽtia declaratoria. Curt. conſil. 20. adducendo Cardi. & Imol.in.c.extirpandæ.de præbend. Pariſi. conſi.1.nu.19.libr.1. Eſt tex.in clem. Paſtoralis.§.cæterũ.ibi, Cùm illa Imperatori tollere nõ licuerit, quæ iuris naturalis exiſtunt. de re iudi. Potuit enim allegare iuſtam excuſationem propter quam non debuit contumax reputari, nõ reſpondendo poſitionibus, vt in caſibus traditis ab Specula.de poſitionibus.§.7.n.12. Igitur meritò erit citandus ad prolationem ſententię declaratoriæ præmiſſæ.

Dubitatur præterea. Quid ſi interrogatus à notario nolit reſpondere poſitionibus, an habẽd⁹ ſit pro cõfeſſo? Et videtur reſpõdẽdũ q̃ non, per iſtũ tex.dũ dixit, *Si la parte preguntada por el juez.* Ergo ſecus a notario. Quæ cõcluſio etiã locum habet, ſi notarius interrogaret litigãtẽ ex iudicis cõmiſsione, qa tx.iſte loqtur in iudice tãtũ, & eſt pœnalis ideo nõ eſt extẽdẽdus ad aliũ caſum.c.ſtatutũ. de electio.lib.6. Hãc deniq; declarationẽ in proprijs terminis, vbi ſunt in textu ſimilia verba ponit Petr.de Anchar.in.c.2.co.2.verſi. Quid ſi interrogatus.de confeſſ.lib. 6. quod eſt memoriæ dignum.

ra cõcluyr y deſpues de la concluſion aſsi gne termino para dar ſentencia, y pronuncie ſentencia diffinitiua, aquella que hallare, que puede dar con fuero o cõ derecho. E ſi hallare que por las dichas cõfeſsiones no puede dar diffinitiua ſentencia, aſsigne el termino a ambas las partes por prouar las poſiciones negadas hechas aſsi ſobre la demanda como ſobre las excepciones y replicaciones. Pero que ſobre las confeſſadas no tome ni haga tomar teſtigos: ni otroſi ſobre las impertinentes, y que no deuan ſer recebidas, ni ſe põga en la carta de receptoria, ſaluo el tenor de la demanda y de las excepciones, y de las poſiciones negadas mande recebir ſobre ellas a las partes a la prueua.

Y preſentados los teſtigos dentro en los terminos de la prouança: ſegun mandan las leyes deſte nueſtro libro, y ſegun fuero, y vſo de nueſtra corte, y publicados ſus dichos, y dada la copia dellos a las partes, ſea aſsignado termino peremptorio de ocho dias a ambas las partes para contradezir y tachar los teſtigos a que quiſieren aſsi en dichos como en perſonas. Y por quanto muchas vezes eſtas tachas ſe ponen con gran malicia por alongar los pleytos, ordenamos, y mandamos que no ſean recebidas tachas generales, ſaluo aquellas, q̃ fueren ſingularmente ſpecificadas y biẽ declaradas, cõuiene a ſaber, ſi puſiere contra el teſtigo q̃ es deſcomulgado, declare ſi es excommuniõ

a ¶ *Tachar los teſtigos.* Repulſæ, & exceptiones, quæ poſſunt obijci contra teſtes, optimè explicat Speculat. in 1.part.titulo. De teſte. §. opponitur autem contra teſtẽ. Goffred. de Trano in ſumma de teſtibus. nu. 4. nepos à Monte Albano. in tract. exceptionum. qui eſt impreſſus in fi. practicæ Manſuerij. rubr. exceptiones contrá teſtes. pagella. 441. Petrus Folleri, in practi. §. itẽ quod commiſit falſitatem. num. 25. pag. 199. Lanfranch. de Oriano in rep. c. qm̃ contra. verbo. teſtiũ depoſitiones. nu. 90. de probatio. Robert. Maran. in ſpeculo aduocato. 7. parte. §. Tertius decimus actus. pagin. 490. nume. 1. cum. 18. ſeq. quo in loco de repulſa teſtium ſingulariſsimè agit l. 16. titulo. 8. lib. 2. fori. vbi Mõtal. in. ſua glo. declarat, quãdo & quomodo repulſæ teſtium de iure regniſunt opponẽdę cõtra dicta, & perſonas teſtium, nempe infrà ſex dies à die publicationis at teſtationum, nec admittenda eſt reſtitutio aduerſus lapſum temporis ad opponendam repulſam cõtra teſtes, vt habetur in pragma. Regũ Catholicorum. 42. capitu. 16. cuius initium eſt. *Otroſi ordenamos y mandamos, que fecha la publicacion.* Idque de iure communi procedere eſt deciſio Capellæ Tholoſanæ. 53. Ioã. Lup. in repe. c. per veſtras. §. 26. numero 13. folio. 71. de dona. inter vir. & vxor. Couar. in practicis quæſti. capitu. 29. nume. 4. meliùs Boeri. deciſion. 245. numer. 7. quem vid. & nota.

Eſt tamen dubium, quale mandatum ſit neceſſarium

riũ in procuratore ad hoc, vt obijcere poſsit crimina, vel defectus? Reſpõdendũ eſt, q̃ requiritur ſpeciale mãdatum. tex. eſt in clem. nõ poteſt. de procurato. vbi habetur, q̃ procurator habẽs ad iurandum de calũnia mandatũ, & ad omnia alia faciẽda, quæ requirũt ſpeciale mãdatum, non poterit præ textu illius mandati opponere crimina, vel defectus contra electũ, vel prouiſum, niſi ad id habuerit mandatum ſpeciale. Citat illũ tex. glo. in. c. procurator. verb. mãdatũ. de elect. lib. 6. Et dixit ſingula. Panorm. in. c. ſedes. nu. 7. de reſcript. Suadetur ex ſingulari Ioan. Fabr. ſentẽtia in. §. procurator. n. 2. verſi. Idẽ puto. Inſti. de his per quos agere poſſ. dicẽtis, quòd generaliter in omni caſu arduo, & ponderoſo requiritur mandatum ſpeciale. Ad quod dicit facere tex. in. c. quãuis. de procura. lib. 6. Sed melius fundari poteſt ex eo: quia regulariter procurator nõ eſt admittẽdus ſine ſpeciali mãdato ad obijciendum illud, ex cuius obiectione ſi ſuccũberet, dñs pateretur diminutionẽ ſui ſtatus. vt in. l. illud. & in. l. nõ ſolum. §. fi. ff. de mino. & in l. 1. §. ſi procurator. ff. ſi quis ius dicẽt. non obtẽpera. At oppoſitio criminis cõtra teſtes eſt huiuſmodi: quia ſi deficeret in probatione repulſæ contra teſtẽ poſſet ex infamia malum domino euenire & actione iniuriæ cõtra illũ agere, vt infrà dicemus, ergo. &c. Ad idẽ facit. ca. deliberatione. de offic. lega. lib. 6. vbi legatus quantũcunq; plenariã legationẽ habeat, ita vt quæcũq; beneficia, ſeu dignitates poſsit conferre, vel ſibi reſeruare, tamen cathedrales, vel regulares, vel collegiatas eccleſias cũ nõ ſubſit eadẽ ratio, nõ poterit conferre, ſeu reſeruare. Igitur cauſa obijciendi, crimina tũdemũ poterit opponi, quãdo à domino fuerit cõmiſſa, præcipuè cũ habeamus in iure, quòd mãdatum procuratoris eſt ſtricti iuris, ac nullo modo extendẽdum, ſed reſtringẽdum ad ea tãtum, quæ in ipſo mandato reperiũtur expreſſa. c. cũ olim. in. 1. verſi. Cum procurator. de offi. delega. q̃ ſingularis & inſignis eſt. Cui reſpõdet bonus tex. in. l. 2. §. fi. & ibi Bart. ff. ſi cert. peta. & in. l. iuſiurãdum. §. procurator. ff. de iureiur. & in. l. ſi duo patroni. §. Iulian. in fi. ff. eod. Ex qua theorica euidenter apparet lapſum fuiſſe Ioan. de Imol. in clem. 2. nu. 10. de procurator. quatenus bis firmauit, q̃ in mandato procuratorio fit, ac fieri debet larga, & lata interpretatio, ex præmiſsis paulò ante conſtat falſiſsimũ eſſe, & cõtra text. in. d. clem. 2. & notata à Rota noua deciſio. 171. nu. 1. Caſus aũt. in quibus requiritur ſpeciale mandatũ, ponit glo. ſingu. & ordinaria in ca. qui ad agẽdum. verb. vel paciſci. de procurato. lib. 6. vbi Franch. cumulat caſus. 38. col. 2. nu. 4. & 73. Firmian. in ſuo indice. 3. part. verbo. mandatum.

Dubitari ſolet, An obijciens defectus, & crimina ad repellendum teſtem, vel accuſatorẽ, tenea-

tur de iniuria? Videtur quòd ſic. Nã cõtumeliã nõ licet inferre in iudicio. l. quiſquis. C. de poſtulan. Cum ergo prauus animus deprehendatur, tenebitur actione iniuriarũ. l. ſi nõ conuicij. C. de iniur. Ex quo tex. Bart. in. l. ſi quis extraneus. nu. 1. ff. de acqui. hære. docet obijcientem verbũ iniurioſum alicui, exorata venia, nẽpe dicendo, mẽtiris ſaluo honore tuo. actiõe iniuriarũ teneri. Nã verbũ iniurioſum præcedẽs, denotat nõ habuiſſe animũ conſeruandi honorẽ illi. Vnde Terẽti. in Hecyra dicit. *Nam qui poſt factam iniuriam ſe expurgat, parum mihi prodeſt.* Bart. ſententiam ſequuntur Panormita. & Antoni. in. c. eam te. de iureiur. & in alijs plurimis locis citatis à Doctore Couar. libr. 1. variarum reſolu. c. 11. num. 1. quos reaſſumpſit nouiſsimus Petrus Plaça in tract. de delictis. c. 1. num. 11. pag. 14. Quibus eſt addendus Felin. in. c. quæ in eccleſiarum. col. 30. nu. 86. de conſti. & in. c. excommunicamus. col. 1. de hæretic. Alex. in. l. turpia. nu. 6. ff. de legat. 1. Ripa. in. c. cum. in. num. 88. de cõſtit. Celſ. in tracta. clauſula. fol. vlti. col. pen. verſic. Tu mẽtiris. Philipp. Deci. conſil. 487. nu. 4. & conſil. 686. num. 11. Suadetur, Nam ex iniuria facta in iudicio longè magis æſtimatio & fama alicuius grauatur, igitur grauius eſt puniendus obijciẽs illam etiam in cauſa, & ſic infamatus poterit actione iniuriarũ agere. l. itẽ apud Labeonẽ. §. ſi quis libell. ff. de iniur. vbi eſt text. expreſſus ad hoc citatus à Iacobo de Bellouiſu in practi. iudiciaria. in princ. num. 90. verſi. Sed nunquid ex iniuria dicta part.

Pro contraria parte, imò q̃ non teneatur, facit: nam certũ eſt, q̃ obijciẽs crimẽ vel defectus cõtra partem, vel teſtes, facit cauſa ſui iuris conſeruãdi. argum. tex. in. l. in ſeruitute. ff. de iniur. l. qui cum maior. §. patroni. de bonis liberto. l. quæ omnia. in prin. ff. de procurato. iunctis his, quæ notantur in l. quicquid. ſuper verb. vtilitas. C. de poſtulan.

Secũdo. Qui poteſtate ſibi à iure cõceſſa vtitur nemini facit iniuriã l. iniuriarũ. §. 1. ff. de iniu. cap. cum eccleſia. de electio. l. in re mãdata. C. manda. l. ſi quis. §. ſicut. ff. de petitione hæredi.

Tertio. Nam nullum dolum committit, nec iniuriam irrogat, qui ſuam vtilitatem iure proſequitur. l. ſi donaturus. ff. de condi. cauſa dat. l. 2. §. ait Prætor. ff. de incend. ruina, & naufragio. glo. in. l. qui cũ maior. §. ſi libertus. ff. de iure aureo. annulo. Huc etiam ſpectat: nam animus ex præcedentibus colligitur ad hoc, vt iniuria quis afficiatur ſed hic conſtat abeſſe, cum euidenter appareat factam obiectionem potius cauſa ſui iuris conſeruandi, quam iniuriandi: & ſic ceſſare debet iniuria, cum deſit animus iniuriandi, ſine quo non eſt iniuria. l. illud relatum. ff. de iniur. capit. illud. 15. quæſtion. 1. Bartol. conſilio 104. verſic. Præterea dico. nume. 2. Alexand. conſil. 128. num. 4. libr. 4.

Paul.

Paul. Parisi. consil. 149. colum. 3. num. 17. libro. 4. vbi in num. 18. ait, quòd quælibet causa quantuncũque iniusta, & bestialis excusat à dolo. l. 1. §. fi. ibi. Sed verè putauit sua iustis rationibus ductus. vbi glos. fina. hoc notat. ff. de abigeis. Cui est addenda similis glos. in. l. plagij criminis. verb. iusta ducti. C. ad legem Faui. de plagiar. & in. l. ex consensu. §. fina. verb. non rectè. ibi, per hoc quòd ex aliqua iusta causa non venit. ff. de appella. notat Bartol. & Alexand. in additioni. in. l. 1. §. 1. ff. si quis testamen. lib. iussus fue. & in. l. 1. vbi de causa status. & in. l. 3. C. de calumniato. Hippolyt. in. l. 1. num. 25. C. ad. l. Cornel. de Sicar. & in. l. patre. numer. 20. ff. de quæstio. Iaso. consilio. 153. colum. 3. numer. 2. libr. 2. & consilio. 86. nu. 4. lib. 3. Quorum opinio est communiter recepta secundũ Boeri. decisio. 168. nu. 11. Curti. senior idem probat consil. 20. col. 15. nu. 42. versic. Confirmatur prædicta, nam nedum.

Postremò est opinio Ioann. Andr. in additionibus ad Specul. titu. De iniur. communiter recepta secundùm Stephan. Auffrer. in additionibus ad Capellam Tholosan. decisio. 409. videlicet, q aut conuicium fuit dictum in iudicio, aut extra: In primo casu si probauerit, non tenebitur, aliàs secus. Eam refert Boerius consil. 4. num. 34. versic. Septima fuit opinio Ioan. Andr. Oldrald. consil. 53. co. 3. nu. 9. Angel. Aretin. in tract. de male si. verb. verba iniuriosa. versi. Quid si turpis. nu. 16. Ang. in. l. qui crimen. col. 1. C. qui accusa. non possunt. Sali. in. l. si non conuicij. C. de iniur. Bellenzi. in additio. ad Panorm. in. c. fi. de iniur. Paris de puteo in tract. syndicatus. verb. iniuria. §. an si contra officialẽ. nu. 2. fol. paruæ impressionis. 132 Consultum reliquit Petr. Anchar. consil. 325. incipien. Super primo dubio subtiliter & ad plenũ. col. 1. & 2. Philipp. Corn. consi. 80. incip. Consuluit dominus Bartholomæus Socin. col. 2. num. 4. lib. 3. Felin. in. c. 1. nu. 18. de exceptio. & in. c. dilecti. col. antepe. versi. Primò dummodò circa me. eod. titul. notat Mansueri. in practi. titu. De iniur. nu. 11. versic. Item si aliquis in suis obiectionibus. Alberi. 2. part. statut. q. 42. nu. 2. vbi additio. citat Oldrald. in dict. consi. 53. Guiliel. Bald. Ange. Roma. Salice. Alex. Ias. & Ioan. Oroſci. in. l. illud eleganter. ff. quod quisq; iur. vbi Zasi. hanc opinio. dixit communiter teneri. Et de generali consuetudine regni Franciæ, & si nihil probauerit obijciens crimina contra testes, non tenetur secũdum Boeri. in dict. consil. 4.

Vtrùm autem exceptio incapacitatis possit obijci contra testem toleratum tempore testimonij? Et videtur quòd valeat eius testimoniũ, nõ obstante incapacitate detecta, & obiecta, nẽpe quia erat seruus, vel huiusmodi. l. 1. C. de testamen. vbi constat valere testimonium serui, qui tempore signationis erat in possessione libertatis. §. sed cum aliquis. Insti. de testam. l. 9. tit. 1. part. 6. Præterea est text. in. l. Barbarius. ff. de offi. Præto. & capi. in famis. §. verum tamen, 2. q. 7. quibus iuribus constitutum est, quòd sententia lata ab illo iudice seruo, qui tamen communi opinione liber reputabatur tempore, quo eam protulit, est valida, & firma. l. 4. titu. 4. part. 3. Felin. in. c. cum dilecta. n. 3. & latius in. c. sciscitatus. col. 4. nu. 5. de rescrip. Roma. singul. 760. Hippolyt. in practi. crimi. §. aggredior. nu. 35. & l. 3. tit. 15. lib. 2. suprà.

Item quod valeat hęc sententia, tenet Panorm. in. c. 7. de excep. Ias. in. d. l. 1. nu. 7. C. de testamen. Panormit. in cap. super eo. de test. Matthæ. de Afflictis decisio. 266. nume. 3. Quid autem de teste producto in testamento in scriptis? Et videtur dicendum secũdum Panorm. loco proximè allegat. q debet esse reputatus pro habili tempore cõditi testamenti, & eo tempore, quo iuramento prius præstito coram iudice recognoscit testamentum ac suam subscriptionem. Probatur ex. d. l. 1. C. de testam. quatenus probat tolerantiã in teste vtroq; tempore necessariam fore, nempè tempore quo adhibetur in testamento, & eo tẽpore, quo deponit, dum litera dicit, testes serui an liberi fuerint, non in hac causa tractari oportet, cum eo tempore, quo testamentum signabatur, omnium consensu liberorũ loco habiti sint, nec quisquã eis vsque adhuc controuersiam mouerit. Regia. l. 9. ad. fi. ti. 1. partit. 6. ea nanque consignatio accipienda est de ea, quæ perficit testamentum, vt in publicum ostendi valeat. l. 2. & l. omnia. C. de testamen. Petrus Loriot. de testamentis ordinan. axiom. 33. In testamento autem nuncupatiuo similiter habilitas testium consideratur eo tempore, quo perficitur, nempè cum testes describuntur à regio notario in tali testamento, vel quando reducitur in publicam formam. glos. magna in. l. 1. C. de testament. glossa. & Bartol. in. l. 2. C. de bono. possess. secundum tabulas. His etiam. 2. adstipulatur text. in. l. Carbonianum edictum. §. duæ autem sunt causæ. vbi glos. verb. non eandem. ff. de Carbo. edict. quo iure statuitur, quod in testibus ad hoc vt fidem faciant, inspiciẽdum est tempus præsentationis, & redditi testimonij. Ad idem & tertiò est glos. singul. in Clem. vni. verb. iudicis. de offi. de lega. quæ dicit, quod est inspiciẽdum tempus iuramenti in teste. Licèt igitur sit toleratus tempore, quo fuit descriptus, seu præsentatus in testem, si tamen non sit toleratus, quia seruus, criminosus, vel huiusmodi, tempore quo deposuit, eius testimonium inualidum censendum erit. Idemque obseruandũ est ex traditione Accursij in auth. de instru. cautela & fide. §. In his ve

ro.verſi.Quod ſi tabellio.in verb.defunctus. dicẽtis,q̃ ſi tabellio antequã criminaliter cõdẽnaretur fecit inſtrumentũ pro eo criminaliter cõdenato, dubitatur,vtrum illud inſtrumentũ ſit ſuũ, & pro hoc poſsit eſſe teſtis? Et reſpondetur quòd nõ. Cõ firmatur ex eo.nã dubiũ repellit aliquẽ à teſtimonio,l.reus delatus.ff.de mune.& hono.c.fi. de teſtib.multò igitur maiori ratione erit repellendus teſtis inhabilis de præſenti, de cuius inhabilitate ſumus certi,ac de ea conſtat.

Præterea hæc opinio probatur tali fundamẽto. Vbicunq; datur incapacitas,iudex ex officio quãuis pars conſentiat,repellit incapacẽ.l.quos prohibet.ff.de poſtul.vbi habetur,quos prohibet Prætor apud ſe poſtulare,omnimodo prohibet, etiam ſi aduerſarius patiatur eos poſtulare. Per dictã legem dixit glo.in.c.cum nobis.verb.ex officio. de elect.q̃ ſuperior,qui debet confirmare electionẽ, poteſt ex officio inquirere de modo & forma electionis,& de moribus electi,& ſciẽtia,licèt electo nihil obijciatur. Ergo in ſpecie propoſita,quando teſtis tempore iuramenti non eſt toleratus,ſed de ſuo crimine conſtat, infamia & delicto obſtante, ex officio iudicãtis repellẽdus erit, quanuis à parte non repellatur per viam exceptionis.

Inſuper conſidero nouiter tex.in.c. præterea. de teſtib.cõgẽdis.in verſi.huiuſmodi verò teſtes. vbi ſi teſtis fuit criminoſus tẽpore,quo depoſuit, licèt eſſet habilis tẽpore prẽſentationis,nõ facit fidem.Præterea excogitãda eſt talis ratio.Nam teſtis inhabilis toleratur & admittitur propter bonam fidẽ,quæ ex eius tolerãtia colligitur: ſed vbi cũque bona fides requiritur in actu, vſque ad eius perfectionẽ debet interuenire.vt in.c. fi.de præſc. nõ igitur ſufficit,quòd interueniat tẽpore præſentationis,ſi nõ interuenit tẽpore depoſitionis. Cui fundamẽto facit in ſui ratione tex.in.c.pia.de exceptio.lib.6.vbi excõmunicatio ſuperueniens impedit iudicium: per conſequens intolerãtia ſuperueniens impediet teſtiũ depoſitiones.ſuſpicio itẽ ſuperueniens impedit iudicẽ.c.inſinuãte. de offic. delega.l.Iulianus ait.ff.de iudici.igitur & teſtimonium teſtis ſuſpecti propter infamiam & crimen deductũ in iudicio tẽpore depoſitionis, cum validum ſit aſſumptũ de iudice ad teſtẽ. Item etiam facit:nã impedimentũ ſuperueniens,de quo non cõſtabat tẽpore electionis, impedit confirmationẽ. c.vt circa.de elect.lib.6.igitur & impedimentũ ſuperueniens inter præſentationẽ & depoſitionem impedire neceſſe erit fateri teſtimonium teſtis in caſu ſuprà deducto.Poſtremò accedit caſus in authen.de teſtib.§.quia verò.verſic.illud.col.7. probans,q̃ ſi tẽpore,quo erat habilis,dixit dictũ ſuũ, & tẽpore quo inhabilis ex cauſa in textu ibi deſignata,vult illud declarare, non poteſt hoc facere. Ex quibus ſuſtinetur opinio.gl.in.d.l.1. C.de teſtam.verb.vſq; adhuc.vbi congerit plures opiniones Iaſ.& Areti.in.l.ad teſtiũ.ff.de teſtam.vbi vide.Facit pro hac poſteriori opinione.l.1. ibi, *con buenos testimonios*,tit.2.li.5.infrà.ideſt, teſtibus talibus,qui tẽpore teſtimonij aliqua exceptione repelli nõ poſsint. Et eſt verior ſecũdum ſo.Fabr. in d.l.1.C.de teſtamen.

Repulſam autem obijciens contra teſtes, debet ſubijcere in ſcripto repulſarũ ſe id non facere ex malitia,præmiſſo iuramẽto.c.2.in fi.de teſtib. c.is qui cõtra.de elect.li.6.&.c.vt circa. ibi corporali præſtito iuramẽto,quòd credũt ea,quæ ſic exprimũt eſſe vera,& ſe poſſe probare.eod.titu. & lib. habet enim ſe ad inſtar accuſationis, in qua iuramentum iſtud requiritur ex generali conſuetudine,licèt iure cõi nõ ſit expreſſum ſecũdum Alberi.in.l.libellorum.col.3.ff.de accuſa.Regia lex eſt partitarũ.14.tit.1.part.7.id expreſsè firmans.

Excipiens autẽ contra teſtẽ,debet dicere,quod erat ſeruꝰ,ex cõmunicatus,vel infamis eo tẽpore, quo interuenit, & talis reputabatur cõmuniter a cognoſcẽtibus eum docet Bart.in.l.ad teſtium. §. conditionẽ.col.1.ff.de teſta.Idẽ tenet ipſe Bart. in.l.1.col.2.n.4.de teſt.Et eſt de mẽte Cin. & Iacob.Butrigar.Iaſo etiã nu.4. proſequitur ibi quæſtionẽ,& approbat prædictã Bart.ſentẽtiã.Areti. in.l.ad teſtium.col.fi.ff.de teſtam.Quanuis Imol. Raphael,& Paul.de Caſtr.ibi.& Bal. quæſt. 2.& omnes moderni in.d.l.1. dicant non eſſe neceſſariam allegationem communis reputationis.

Repulſam proponẽs,debet eã ſpecificè proponere,dicẽdo,quòd eſt ſeruus,vel excõmunicatus, & cauſas,ſeu qualitates ſeruitutis,ſeu excommunicationis,alterius ve repulſę,alias autẽ excipiẽs nõ eſſet admittẽdus.Bart.Bald.Iaſo.& alij docto. in. l.1.C.de teſtam.Ludo.Roma.cõſil.290. incipien. In caſu propoſitæ cõſultationis.col.1.verſi.nec refragatur quõd dicitur.Per tex.ſingul.in.c. præſentiũ.§.teſtes.ibi,ſigillatim.de teſtib.lib.6. & ibi gl. verb.ſpecificatione.Archidiac.nu.4.Io.Andr. expreſsius in nouella.col.5.nu.15.Ancha.co.1.num. 3.& col.2.nu.5.verſ.In gloſſa finali.Domini.col. 1.& col.3.verſi.in gloſſa fin.Philipp.Franch.co.2 nu.7.& Ioã.Vankel.col.3.verſi.Quarta cõcluſio. Probat etiam gl.inſignis in Clemen.Conſtitutionẽ.verb.circũſtantiarũ.de elect.quã citat Iaſ.in.d. l.1.n.6.col.4.C.de teſta.& in.l.Titię textores.co. 3.ff.de leg.3.Et regia lex hic infra.in verſ. *Ordenamos y mandamos*.Et facit.l.9.Regũ Catholicorũ in ordinam.iudicialibꝰ,& ordinationi. Tabellio. ibi *Los puedã tachar declarãdo las tachas q̃ cõtra ellos,o cõ traſus perſonas tuuiere*.l.42. capit. 17. lib. Pragmati Regũ Catholicorũ.declarat tempus,in quo poſſunt opponi defectus contra perſonas teſtium, et

eorum

mayor: y quien lo deſcomulgo: y porque razon: y en que tiempo y lugar: y ſi dixere que dixo falſo teſtimonio, declare en que tiempo, y en qual pleyto. E ſi dixere q̃ es perjuro, declare en que caſo, lugar, y tiempo, y por qual razon. E ſi dixere que es homicida, declare a quien mato a tuerto y en que tiempo, y lugar, y aſsi declare y eſpecifique todas las tachas que el fuero pone que ſe puedan poner contra los teſtigos. Las quales ordenamos y mandamos que ſean bien eſpecificadas ſegun los derechos diſponen. E ſi aſsi no fueren, no ſean recebidas las no eſpecificadas, y ſi las tachas pueſtas contra los teſtigos ſon juſtas pueſtas en tal forma que ſean de recebir, de termino conuenible para las prouar: y recebidos, y publicados eſtos dichos teſtigos reprouatorios ſi la otra parte no quiſiere traer otros teſtigos contra eſtos reprouatorios, aſsignado termino de ocho dias a ambas las partes para traer y preſentar inſtrumentos [a] y qualeſquier otras eſcripturas, que qualquier de las partes quiſiere traer y preſentar, y ſi

eorum dicta, nẽpe publicatis atteſtationibus intra ſex dies, quibus elapſis, non datur in integrum reſtitutio minoribus ad proponenda crimina ſi fuerint omiſſa. vt iã aperuimus in cõmento iſtius legis. Adde Dialogũ relatoris. 3. part. c. 45. nu. 5. vbi declarat iure regio repulſæ teſtiũ quando opponi debeant.

Dubitatur, Quis allegauit obiectus contra teſtes infra terminum ſibi à iure & iudice aſſignato in priori inſtãtia ad eos probandum, non tamen probauit. Vtrum in ſecunda inſtãtia ſit admittẽdus ad probationem eorum? Videtur quòd nõ: quia vbi eſt deſignatus certus terminus ad probandum, vel quid ſimile faciendum eo tranſcurſo non eſt amplius admittendus. text. in. capit. licèt cauſam. ff. probat. vbi deſignato termino competenti parti ad obijciendum, ſi obijcere non curauit, vlterius ad obijciendum nõ debet admitti. glo. in ca. 2. verb. ad Calendas. de teſtib. libro. 6. Guid. Papa deciſio. 500. incipiẽ. Actor dedit obiectus. nu. 1. Philipp. Corne. conſi. 319. incip. Videtur prima facie. colum. 4. nume. 18. lib. 1. ergo poſt terminum non erit admittendus, præcipuè cùm ſit allegatio odioſa. argu. text. in regula, Odia. de regul. iur. libr. 6. facit tex. hic. ibi, *publicados ſus dichos, y dada la copia dellos a las partes, ſea aſsignado termino peremptorio de ocho dias.* Et hanc partem tenẽt Matthæus de Afflictis deciſion. 266. incip Fuit in quadam cauſa referendo Andr. de Iternia in cõſti. regni Iuris petitorium. Et credo tenendam fore quanuis. His tamen nõ obſtantibus, ſeruari contrarium de conſuetudine docet Guid. Papa deciſ. 500. quem intelligendum cenſeo, quando eſſet exceptio proueniẽs ex corruptione teſtis, & ſic eam ob cauſam falſum dixiſſe ex Matthęo de Afflictis dict. deciſio. 266. n. 4. ſed tamen hodie ex lege regni. 9. in ord. iudic. apertè conſtat obiecta non oppoſita in prima inſtantia infra ſex dies poſt concluſionem in cauſa amplius opponi non poſſe, ſic dicens. *Pero permitimos, que ſi alguna de las partes quiſiere prouar que los teſtigos que quiere impugnar fueron corrompidos por dadiuas, o promeſſas para que dixeßen falſamente en fauor de la otra parte, que lo puedan hazer, aũque las dichas pronũças ſean abiertas, y publicadas, cõ tãto q̃ lo hagã dẽtro de ſeys dias deſpues dela publicaciõ.* ergo poſt terminũ nõ poterit, alias nugatoria eſſet talis diſpoſitio, ibi. *cõtãto.* qđ nõ eſt dicẽdũ. clem. 1. de verb. ſign. §. & quidẽ beati Frãciſc.

[a] ¶ *Preſentar inſtrumẽtos.* vt in. l. 6. titul. 11. infrà iſto libr.

libr. vbi aliqua non contemnenda, & in actu practico circa instrumentorum præsentationem dicam.

algunas escripturas ouieren presentado en el pleyto ante termino: lo qual queremos que pueda fazer en qualquier parte del pleyto. Y agora en este termino deue dezir por palabra, o por escripto, represento aqui de nueuo todas las escripturas que por mi parte en este pleyto son presentadas: y si algunas mas tuuiere diga, y agora represento estas mas. El qual termino passado, y dada copia a las partes, sea assignado termino peremptorio de ocho dias a dezir contra las escripturas presentadas: el qual passado, sea assignado otro termino peremptorio de otros ocho dias para concluyr y cerrar razones y despues de la conclusion sea assignado termino para oyr sentencia diffinitiua. Y dada y pronunciada la sentencia diffinitiua, si alguna de las partes apelare en el tiempo deuido: y la prosiguiere como deue si ante el juez de la appellacion alguna de las partes quisiere dezir alguna cosa de nueuo que deua ser recebida por derecho: el juez de la appellacion en esta segunda instancia no de termino saluo de quatro en quatro dias por aquella orden que fueron dados de ocho en ocho dias en la primera instancia. Y si en la tercera instancia alguna cosa fuere allegada de nueuo ante el juez de la segunda appellacion, sean dados por este juez segundo los terminos al primero dia del juzgar, o alomenos al tercero dia: y aquestos terminos que fueren dados assi en la primera como en la segunda y tercera instancia queremos que sean peremptorios. Conuiene a saber, que la parte que en el termino assignado no dixere: o allegare aquello para que le fue assignado, que no lo pueda dezir, dar, ni alegar en toda la primera instancia: pero que lo pueda dezir y alegar en la segunda instancia: y si no lo dixere en la segunda instancia, que lo pueda alegar, y de nueuo dezir en la tercera instancia si lo deuiere recebir. E esto mandamos que se guarde assi, no derogando las otras leyes y derechos que quisieron y ordenaron abreuiamiento de los pleytos, y si por auentura en la segunda instancia ninguna de las partes quiere dezir algna cosa de nueuo, hagales el juez luego concluyr: y assigne

les

¶ *Lex. II.*

les termino para oyr ſentencia. E aqueſto meſmo haga el juez de la tercera inſtãcia: ſi alguna de las partes no dixere coſa alguna de nueuo que ſea de recebir por fuero y por derecho es.

¶ *Ley. II. Que no ſe aluẽguẽ los pleytos por los abogados.*

¶ El Rey don Iuan. I. En Birueſca.

¶ El Rey don Alonſo en Segouia.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en el principio de la ley. 4. titulo. 16. libro 2. Recopilationis, y acerca della ſe vea la ley. 9. titulo. 6. libro. 4. Recopilationis, a donde ſe dize, que cada vna de las partes, no pueda preſentar mas de dos eſcriptos, y que con ellos ſea auido el pleyto por concluſo, para prueua o diffinitiua, aunque las partes no concluyan y veaſe tambien la ley. 10. ti. 17. lib. 4. Recopil. por la qual ſe declara eſta ley en el verſiculo. Otro ſi mandamos.*

¶ Por quanto algunos abogados o procuradores [a] por malicia [b] por alongar pleytos, y lleuar mayores ſalarios de las partes hazen eſcriptos luengos, en que no dizen coſa alguna de nueuo ſaluo replicar por menudo dos o tres, o quatro, y aun ſeys vezes lo que han dicho. Defendemos que no ſe conſienta, ſegun ſe contiene en otra ley deſte libro en el ti-

a ¶ *Abogados o procuradores.* Concord. l. 11. tit. 19. libro. 2. ſuprà.

b ¶ *Malicia.* Dixi in gl. 1. l. 2. ti. 19. lib. 2. ſuprà. Ideo qúe Cice. 1. de Oratore ait. Nõ enim cauſidicum neſcio quẽ, neq; proclamatorẽ, aut rabulam hoc ſermone cõquirimus, ſed eũ virum, qui ſit eius artis antiſtes. Ideo qúe Seneca, canes acerrimos aduocatos appellauit, qui nõ niſi oblato cibo mãſueſcunt. Et Ouidius Cauſidicos tãquam garrulos, & verboſos taxat lib. 3. de triſtibus Elegia. 12. Zaſius etiam in l. 2. §. poſthos quoque Tubero. ff. de origine iuris. verb. nec obtinuit. nu. 54. cõtra eos hęc refert verba, Indignã me Hercule Iuri ſperito rẽ putauerim ob mercedũ ſpeculam omnia circũuolitare fora, pſtrepere, vociferari, forenſiqúe cloquentia, quam veteres caninam facundiam nũ cupauerũt, mutuis ſeſe latratibus impetere, Deos fatigare & homines, maximè in cauſis iniuſtis: quæ tamen iniquorum aduocatorum paſcua ſunt, quos Plato accipitres pecuniæ appellauit. Hi enim philodici non iam tondere clientes, ſed deglubere, ſed & totos vorare cupiunt, ſecuri quẽ litis euentum Fortuna ferat, dum eloculauerint, depilarint, exoſſarint quos defendendos ſuſceperant, eo nomine ſalui putandi, ſi modicos ſaluos relinquant: quem venandi, vel potiùs prædandi vſus, quis non inhumanum, inſociabilemqúe nominauerit? Aduocati (de quibuſdam nebulonibus loquor) quæ paulò antè vt honeſta defenderant, mox ſi lucrũ ſuadeat, verſutijs ſuis ſubuertunt, ſolis & iuſtitiæ oculos fruſtrãtur, calumniantur, tergiuerſantur, cauillãtur, vt lites trahant, differant, & (vt cum gloſ. dicam in l. quod ſi nolit §. ſi mancipium. ff. de ædilitio edi.) cauſas peſsimas facie honeſtatis induant: quos certè quomodo non iuris euerſores potius quã profeſſores nuncupaueris? Quod ſi Tuberoni, qui tũc cauſas ad turpem quæſtũ agebat, fori verſura diſplicuit: quantò magis forẽſes mercedulas, quas iniquitas aduocatorum aucupatur, quiſquis ſapiet, declinabit? Corneli. Tacitus, lib. 11. nihil publicæ mercis tempore Claudij tam venale fuiſſe ſcribit, quàm aduocatorum perfidiam. Hæc ille refert non uiſsimè non indiligens Ioan. Matienzo in Dialogo Relatoris. 1. part. c. 9. num. 8. In dict. tamen ca. 9. plura in laudem Aduocatorũ refert, poſt Tiraquel. in lib. De nobilitate. c. 9. & habetur in Proœmi. tit.

mittit. 6. part. 3. vbi aduocati videant relata à Gregorio Lopez in verb. *son buenos.*

a ¶ *Abogados.* Supple ti. 19. lib. 2. suprà in. l. 11. inci pi. *porque.*

b ¶ *La orden ſubſtancial del juyzio.* Vt eſt libelli oblatio ſecũdùm gl. in. c. de cauſis verb. conſenſu partiũ. de offi. deleg. gl. in. l. prolatã. verb. ſolitã. C. de ſenten. & interloquutio. omni. iudi. Dixi in. l. 1. §. eod. verb. *pueſta la demanda.* vbi plura in materia libelli adnotaui. Citatio præterea eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij, cuius defectus annullat proceſſum. §. omniũ. Inſti. de pœn. teme. litigant. Clem. 1. de iudi & Clem. vnic. de for. comp. Cle. Paſtoralis. §. cæterũ. de re iudica. Qui tex. poſtremo loco adductus, probat citationem eſſe iuris naturalis, ac ideo nullo iure poſitiuo tolli poteſt. Domini. conſi. 53. num. 3. verſic. ſed certũ eſt, quòd citatio. Socin. conſi. 266. num. 49. lib. 2. Alexand. conſ. 225. num. 1. lib. 6. Couarru. in practicis quæſtio. c. 23. nu. 6. verſ. Non negamus. Auguſt. Beroi. in. c. quoniam contra. num. 169. de probatio. Staphil. de literis gratiæ & iuſtitiæ. num. 27. fol. 109. Claud. de Seyſſello in l. vt vim. ff. de iuſti. & iure columna. 1. Sebaſtian. Vanti. de nullitatibus proceſſ. & ſententi. rub. de nullitate & defectu citatio. §. Vio de indice. colum. 1. cum ſequ. pagin. 247. Et eſt neceſſaria citatio partis etiã in notorijs, ſecundùm Domi. dict. conſil. 53. & Præpoſit. in. c. dilecto. colum. 13. num. 27. de appella. Requiritur etiam in cauſis ſummarijs, in quibus proceditur ſola facti veritate inſpecta. Matthæ. de Afflict. in cõſtit. Neapolit. & regni Sicili. in Proœ. q. 9. Ioan. Matienzo in Dialogo relatoris. 3. part. cap. 44. nu. 1. tex. in Clem. ſæpe. §. citationem. de verbor. ſignificatio. Item citatio ad hoc vt habeat effectum, debet eſſe valida: ſi tamẽ eſſet inualida, & nulla, eſſet tanquàm ſi non eſſet in proceſſu. Philipp. Corne. conſi. 159. colum. 3. nu. 16. lib. 1. & conſ. 43. colum. 1. num. 3. lib. 3. citat Clem. Paſtoralis. de re iudica. & l. à nullo. C. de fer. & l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudica. Facit tex. in Cle. 2. ibi poſtquàm à iudice competenti. vt lit. pendẽ. Item ſuadetur ex Clem. vni. de cauſa poſſ. & proprietat. vbi Card. colum. 1. verſic. Secundò no

tulo de los Abogados[a].

OTro ſi mandamos, que en aquellas coſas, que ſe omite, y dexa la orden ſubſtancial del juyzio[b]: o ſi la parte demandare que ſe guarde y no ſe guardare, o ſi el juramento de calumniã fuere dos vezes pedido, y no fuere hecho por aquel a quien es demandado: que el

ta. dixit, quòd vt actus pariat effectum. debet eſſe legitimè factus. Probatur ibi, legitimè. Et in Cle. 1. de procur. & ibi nota. in gloſſ. & c. 2. de trãſla. Ex qua concluſione deducitur ex citatione nulla & illegitima, circunductaue nullũ effectum cauſari, nẽpe litis pendentiæ. vt indict. Clemen. 2. vt lit. pend. nec interruptionis præſcriptionis. Bal. in. l. more. colum. 3. nu. 7. ff. de iuriſd. omn. iudic. vbi verba facit ſic. Extra quæro, nunquid ſi citatio eſt circunducta, & abſoluta pars ab inſtantia citationis, & antequã vlterius procedatur, delegãs moritur. argum. optimũ eſt, quod dicatur res integra. infrà de accuſa. l. hos accuſare. §. hoc beneficio. vbi tex. nota. Hactenus Bal. Idẽ ip ſe notatu dignũ reputãs, inquit in. l. & poſt edictũ. §. q ſi. ff. de iudic. Felin. in cap. illud. num. 5. de præſcrip. Omnia præſcripta, nempe de litis pendentia, & interruptione præſcriptionis probat expreſsè, alios citando Matthæ. de Afflict. deciſion. 366. In pleno conſilio fuit dubitatum. num. 14 cũ ſeq. Et dialogus relatoris nouiſsimè refert. 3. part cap. 44. num. 3. verſic. Cæterùm ſi citatio. Et eſt notãdum ad l. ſicut. C. de præſcrip. 30. vel. 40. anno. & l. 65. in ordina. Tauri.

Litis etiam conteſtatio eſt de ordine & ſubſtãtia iudicij. Specul. de litis cont. §. 1. cap. de cauſis. de offi. delegat. in gloſ. verb. conſenſu partium. c. cùm cauſam. de appell. & ea omiſſa, non valet ſententia. cap. accedens, vt lite non cont. & capit. ad hæc. & cap. dudum eccleſia. & ibi glo. in verb. irritum duximus. de elect. & in Clem. Sepe. de verb. ſignifi. docto. in cap. 1. de libell. oblat. Matthæ. de Afflict. deciſio. 283. colum. 2. num. 3. Vanti. de nullitatibus proceſſ. & ſenten. pag. 298. §. tertio pro ſubſtantiali. nu. 28.

Item iuramentũ calumniæ, ſeu de veritate dicẽda, reputatur ſubſtantiale. Quod intellige verum parte bis petente. vt in hac lege, *fuere dos vezes demandado*, & l. 11. tit. 1. iſto lib. ſuprà. ſecũdùm literam à nobis reſtitutam ex antiquis codicibus. Ad idem de iure communi videndus eſt Vantius loco paulò antè citato. num. 29. §. quartò doctores ſupradicti. fuſiùs quàm alibi explicauimus in. l. 1. ſuprà eod. in verb. *juramento de calumnia.* quæſt. 4. Notan-

4. Notandum eſt, quòd iuramentũ calumniæ eſt præſtandum in quacunque parte cauſæ fuerit petitum. ca. 1. de iura. calum. lib. 6. deciſio Rotæ. 660 in antiq. ſecundùm nouiorem impreſsionem eſt ſub tit. de iurament. calum. deciſio. 2.

Item eſt neceſſaria cognitio, & examinatio, quæ non ſolùm ad iudicij ſolennitatem, verum etiam ad naturalem iuſtitiam conſeruandam adinuenta eſt. Naturali namque rationi conuenit, vt quis priùs cognoſcat id, ſuper quo iudicare debet. Et propterea dici conſueuit, quòd cauſæ cognitio à iure diuino deſcendit, & docet Panormi in capit. 1. de cauſa poſſe. & proprieta. Felin. in capitulo. eccleſia. de conſt. colum. 12. verſic. ſecundò nota. Sententia igitur non præcedente cauſæ cognitione lata, eſt ipſo iure nulla. facit text. in capit. ponderet. 50. diſt. cap. Deus omnipotens. 2. quæſtione. 1. cap. quæro. 6 quæſtione. 1. cap. ſummoperè. 11. quæſtione. 3. & cap. Henricus. de pœni. diſt. 1. c. cũ ex literis. de in integ. reſti. l. iudex. & l. quod magno. C. comminatio. epiſtol. notat expreſsè Bart. in l. prolatam in fin. C. de ſenten. & interlo. omni. iudi. Cuius opinio communis eſt ſecũdùm Sebaſtian. Vanti. vbi plura in hoc refert vbi ſuprà pagin. 298. & 299. num. 30. cum ſequen. Et adde Iaſ. conſ. 44. colum 2. lib. 3. vbi plura in confirmationem allegat.

Item eſt ſubſtantiale, quòd ſententia feratur in ſcriptis. gloſſ. in. cap. de cauſis. de offic. delegat. & in. l. prolatam. C. de ſenten. & interlocutio. omni. iudic. tex. in cap. & ſi ſententia. ibi, poſtquàm ſcripta fuerit. de re iudi. lib. 6. l. 5. tit. 22. parti. 3. Hippolyt. in ſing. 527. incip. Ad validitatem ſententiæ. Debetq; ſententiam legere per ſe, niſi fuerit Illuſtris perſona. diſt. cap. & ſi ſententia & ibi gl. & diſt. l. 5. tit. 22. partit. 3. Fallit tamen in caſibus poſitis à Bartholo. Socin. in tract. regula. cum fallen regula. 201.

Eſt etiam dubium, an concluſio in cauſa, ſit de ſubſtantia iudicij? Reſpondent Panormi. & Feli. in cap. cùm. I. & A. de re iudi. Card. in Clem. Sæpe § quia. 19. quæſtio de verb. ſign. & Robert. Marãta. in ſpeculo aduocat. 6. part. De concluſione in cauſa. num. 9. pag. 500. verſic. An autem concluſio. dicentes ibi concluſionem non eſſe de ſubſtantia, ſed potiùs ex quadam conſuetudine, vnde ſi omittatur, non vitiare proceſſum, nec in cauſis ſummarijs. vt in diſt. Clem. Sæpe. §. & quia. Idem tenet Ioan. Andr. ad Specul. tit. De renuntiat. & concluſio. in princ. ex relatione Roberti. vbi ſuprà. De cuius veritate videas Sebaſtia. Vanti. vbi ſuprà. pagin. 303. num. 47. §. Nonò pro ſubſtantiali. De iure regni ex forma tradita in legibus, & Pragmaticis conſtat neceſſariam concluſionem eſſe in proceſſu tum etiam ex antiquiſsimo ſtylo cauſarum, tum etiam authoritate dialogi relatoris. 3. patt. capit. 52. Petrus Nunius Auenda. in reſponſorio. 1. nu. 4. l. 1. ibi. *El qual termino paſsado.*

proceſſo ſea anulla- do[a] :y el juez ſea con-

iſto. tit. ſuprà. & in legibus ordi. iudiciarij. c. 6. ibi. *ſea auido el pleyto por concluſo.* l. 42. cap. 20. ibi. *con tanto que la pidan antes de la concluſion para diffiniti ua.* in lib. Pramatica. Regum Catholicorum.

a ¶ *El proceſſo ſea anullado.* Imò videtur, quod veritas præualere debeat, & inſpicienda ſit. quanuis ordo iudiciarius nõ fuerit ſeruatus. per l. 11. tit. 1. iſto libro ſuprà. oppoſitũ hic habetur. Ergo iſtã legẽ tanquã vltimã derogare legi vndecimæ priori loco poſitæ, erit fatendũ. l. pacta nouiſsima. C. de pact. §. poſteriore. Inſti. quibus modis teſtament. infirm. de cuius antinomia eruditè perpendit Auendanius in reſponſ. 1. & dialogus Relatoris. tertia part. capit. 43. & nos diximus in dict. l. vndecima. Dic ergo, quod lex iſta procedit, quando non liquet de cauſa per probationes, quia tũc etſi iudex videat quod pars habet iuſtitiam, ſi aduocatus non erraſſet in libello, non debet ferre ſententiam pro ipſo: dict. verò l. x. 11. procedat, quando aliàs per probationes conſtat de veritate cauſæ. Vel eam intelligas, quando apparenter, vel exiſtenter poteſt comprehendi ex libello, quid ſibi voluerit libellans. Secùs ſi nec apparenter, nec exiſtenter, nam iudex non tenetur ferre ſententiam pro ipſo, etiam ſi ex probationibus proceſſus appareat ipſum fouere iuſtitiam, ſi ille articulus. ſuper quo probauit, non continetur in petitione vllo modo, nempe exiſtẽter, nec apparenter, vt dixi ex Bald. in authenti. Sed & ſi quis. colum. 1. C. de ſecund. nup. Barb. in l. 1. §. ſi quis ita. ff. de verborum obligatio. Vel aliter intellectus huius legis eſt, ſi habet verba ſine, o, ſed in hunc modum, *ſi la parte demandare*, prout habent quidam codices, nempe quòd ſi non ſeruatur ſolennitas iudicij parti petenti, tunc totus corruit proceſſus. Et iſte intellectus eſt planus, & fortè tenendus, nam ineptum redderet ſenſum lex præſens, & omnino contrariũ legi. 11. titul. 1. iſto libr. 3. ſuprà. Vel aliter, quòd lex iſta intelligatur, quando pars petijt obſeruari ſolennitatem: dicta verò l. 11. quando nõ petitur, ſed tacet pars, Colligitur ex Mõtaluo in repertorio harũ legum verb. proceſſus. fol. 66. colum. 3. ſufficit enim ſemel iuſtitiã petere in his, quæ ſunt de ſubſtãtia iudicij, in his autem, quæ ſunt de ſubſtantiali ordine iudicij vt vitient ſententiam requiritur quòd

bis petantur, quale eſt, iuramentum calumniæ. Quo fit, quòd cùm publicatio teſtium ſit de ordine iudiciali, iuxta gloſſ. & doct. in l. prolatam. C. de ſenten. & interloc. om. iudic. dialogus Relatoris. 3. parte capitulo. 45. numero quarto. Robert. Maranta. in ſpeculo aduocato. 6. part. verſic. Vndecimus actus. pagin. 468. l. 42. capitulo. decimo octauo. ibi, *deſpues de las prouanças publicadas*. lib. Pragmaticarũ. vitiabit proceſſum, ſi fuerit bispetita. Hodie quanuis non petatur explicitè, petitur implicitè, cùm adijcitur illa clauſula, ſcilicet, Peto mihi iuſtitiam miniſtrari. ex eo, quia illud dicitur iuſtè fieri, quod rectè & ritè, id eſt, ſeruato iuris ordine fit. gl. in authen. de hær. & falci. colla. 1. in. §. exhæredatos verbo. iuſtè.

denado en las coſtas [a], y en q̃ manera parece que ſe omitte la orden judicial: contieneſe en eſte libro arriba en el titulo de los juyzios.

Titulo V. De las recuſaciones de los juezes:

ADDICION.

¶ *Eſte titulo de las recuſaciones acerca de los juezes ordinarios y delegados, eſta en el titulo. 16. libr. 4. Recopil. y en lo que toca a la recuſacion de los Oydores de conſejo Real y Preſidentes y Oydores de las audiencias y Alcaldes de corte, y de las audiencias y de hijos dalgo Notarios y Relatores eſta en el titu. 10. libr. 2. Recopilationis.*

a ¶ *En las coſtas.* De materia expenſarum infrà. tit. 18. hoc lib. 3. Couar. etiam agit de hac re in lib. pract. quæſt. cap. 27.

¶ *TITVLVS. V. DE RECVſationibus iudicum.*

¶ *Lex. I.*

b ¶ *Recuſaciones ponen.* Periculoſum enim eſt ſub ſuſpecto iudice litigare, ideo licèt eum per recuſationem à cauſa remouere capit. cùm inter. de excep. capit. cùm ſpeciali. de appellatio. capit. ſuſpicionis. de offici. delegat. Alciat. in practica folio. 76. vbi agit de recuſatione. De qua materia plures multa ſcripſerunt, quæ cõmemorare in ſpecie non expedit, ſed tantùm ea, quæ ad huius Regiæ conſtitutionis explicationem neceſſariora fore exiſtimamus.

Et in primis Quæro, quid ſit recuſatio? Reſpõde, quòd eſt iuriſdictionis, vel audientiæ cauſa ſuſpicionis propoſita declinatio. Speculat. in titulo de recuſatio. §. 1. in. 1. parte. Stephan? Aufrer. in tracta. recuſat. in princi. in. 8. volu. tract. Sequũtur doctor. in. l. apertiſsimi C. de iudi. ſecundum Rebuff. in conſti. regias Galliæ. 3. part. de recuſationi. in præfatione. nume. quinto pag. 148. facit text. in dict. l. apertiſsimi. & capit. ſuſpicionis & capitu. ſuper quæſtionum de offi. delega. cap. quod ſuſpecti. 3. q. quinta.

Secundò dubitatur, quo iure fuerit inuenta recuſatio? Reſponde quòd de iure naturali inuentã fuiſſe teſtantur Panormita. & communiter doctor. in dict cap. cùm inter. de exceptio. per cap. quod ſuſpecti. 3. quæſt. 5. in fin. ibi, etiam quodammodo naturale eſt. & cap. ſecundo requiris. in fin. de appellatio. quia continet defenſionem, ne videlicet innocens opprimatur: & condemnetur per ſuſpectũ iudicem. quæ defenſio eſt iuris naturalis. Cle. Paſtoralis. §. cæterùm. de re iudi. Sed dicendũ cenſeo cũ Rebuff. vbi ſuprà. nu. 6. pag. 148. verſ. Ego dicerem, quòd recuſatio eſt inducta à iure poſitiuo, quadam ratione dictante naturali. vt in dict. c. ſecundò requiris. in fin. ibi. Ipſa nãq; ratio dictat. quia

¶ *Ley. I. Como ſe puede recuſar por ſoſpechoſo el Alcalde.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Era de mil. ccc. lxxxvij.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe confirma por la ley. 1. tit. 16. lib. 4. Recopi. donde ſe añade, que lo miſmo ſe guarde, en recuſar a los juezes delegados.*

[b] Recuſaciones ponẽ los demandadosalgunas vezes contra los juezes malicoſamente por no reſpõder a las demandas que les ſon pueſtas. Porende mandamos q̃ ſi alguna de las partes alegare que ha por ſoſpe-

quia ſuſpecti, & inimici iudices eſſe non debent. Etiam probat caſus dict. cap. quod ſuſpect. in illis verbis, Quodammodò naturale eſt ſuſpectorum iudicum inſidias declinare, & inimicorum iudicū velle refugere. Et ſic non dicit eſſe naturale, ſed quodammodo naturale. Sic dicitur de legitima, vt ſit introducta de iure ciuili, ratione naturali dictante. § primum itaque. ibi, ſecundùm naturam ipſis debeatur. in auth. de hæredi. & falci. colla. 1. ita tamen, vt quarta pars, quæ eiſdem liberis debetur ex legibus, nullo modo diminuatur. l. pen. C. de legitimis hæredi. Vincenti. Hercula. in. l. quod de bonis. §. fin. ff. ad legem falcidi. & in diſputa. 1. incip. Peruſinus. 2. q Panormi. conſ. 63. colum. 2. lib. 1. Alexand. conſ 75. colum. 3. lib. 1. Rota deciſio. 18. in nouis. Philipp. Deci. in. l. iura ſanguinis. num. 7. ff. de regulis iur. vbi ipſe. & Hierony. Cucalon. in eius additione plura citant in iſto articulo. Rebuff. in tract. de decimis. q. 1. Dinus in regula. Indultum. de regul. iur. lib. 6. Signo. de Homodeis. conſ. 27. col. 1. cum ſequentib. qui pulchrè loquitur.

Tertiò dubitatur, Vtrùm minor, ſeu eccleſia non obijciens exceptionē recuſationis intra terminum à iure conceſſum, eo elapſo, per viam reſtitutionis admittendus ſit? Et videtur dicendum quòd ſic: quia durum eſſet coram ſuſpecto iudice litigare. l. aperti ſimi. C. de iudic. Ioan. Mauriti. in tracta. de in integ. reſti. cap. 253. Et iſtam ſententiam ſeruatam fuiſſe in Granatenſi Prætorio profeſſus eſt digniſsimus ſenator Philippi Regis Hiſpaniæ Doctor Couarr. in lib. pract. quæſtio. cap. 26. num. 4. vbi aliqua adducit ad hoc, vt non debeant admitti, elapſo termino poſt concluſionem in cauſa, recuſationes, quæ ante eiuſdem litis concluſionem ortæ fuerunt. Reliqua, quæ ibi tradit in hac materia recuſationis, non tranſcribo, quia per eum clara, ſingulariq; eruditione, vt ſui moris eſt, ſcripta reperies. Et per Lanfranch. & Niconiti. in rep. cap. quoniam contra. verbo, Recuſationes. de probatio. & ibi. Auguſt. Beroi. num. 148. Curti. iunior in. l. ex quacunq;. col. 5. num. 36. ff. ſi quis in ius voca. non ier. Iaſ. in. l. apertiſsimi. C. de iudi. Philipp. Franch. & Præpoſit. in cap. poſtremò. de appellatio. Bald. in cap. cum ſpeciali. & in cap. ſuſpicionis. de offi. delegat. Dialogus Relatoris. 3. parte. c. 38. numero. 10. Rober. Maranta. in ſpecul. aduocat. 6. part. pagina 557. nu. 24. cum ſequent. Bald. conſ. 26. col. 1. nū. 2. lib. 1. Paul. de Caſt. conſi. 313. incip. Iſta pronuntiatio. colu. 1. lib. 2. Præpoſit. Alexandri. in cap. ſecundò requiris num. 6. & in cap. cùm ſit ſpeciale. nu. 18. cum ſequent. de appellatio. Quibus in locis plures quęſtiones in materia recuſandi iudicem inuenies.

Quartum dubium cenſeri ſolet, quomodo ſit proponenda recuſatio contra iudicem? Reſpondeo quòd in ſcriptis. gloſſ. in cap. quoniam cōtra. verb. recuſationes. de probatio. & in cap ſecundò requiris. §. 1. de appella. Specula. de exceptioni. §. viſo. verſi. Sed nunquid. Panorm. in cap. prudentiam. §. ſexta. de offi. delegat. Præpoſit. in dict. c. cùm ſit ſpeciale. nu. 18. verſi. nunc autem his declaratis, vt latiùs infrà dicemus.

Itē proponenda erit coram iudice recuſato. & exprimenda eſt cauſa de iure Canonico, non tamen de iure ciuili Latè probat Præpoſit. in capit. cùm ſpeciale ſit. colum. 2. nota. 4. de appell. Iurare tamen debet recuſans, quòd iudicem non recuſat ex malitia. ex gloſſ. & Bald. in dict. l. apertiſsimi. C. de iudic. l. 22. tit. 4. par. 3. & hic. ibi, iure. Rebuff. in conſti. regias Galliæ. de recuſationi. art. 9. glo. vni. col. 1.

Quæro. 5. cuius expenſis dabitur aſſeſſor iudici recuſato ad petitionem vnius ex collitigantibus? Reſpondeo, quòd expenſis recuſantis, cùm ipſe fuerit cauſa inquirendi extraneum iudicem ſeorſum ab ordinario, ſeu delegato, qui potuit, & debebat ex proprio officio iudicare. Bal. in l. 4. §. ſed & ſi. ff. finium regundo. Alberic. l. eos. §. ſi quis nu. 8. C. de appell. gloſ. in. l. 6. tit. 8. lib. 1. fori legum. Et ita practicatur, quòd qui recuſat, ſoluit expenſas aſſeſſoriæ. Facit dictum Bald. in cap. non nulli. colum. 3. num 9. de reſc. nēpe quod in omnibus caſibus, in quibus habet locum remiſsio, debet fieri expenſis petentis. Sequitur Sebaſtia. Sapia in repe. l. hæres abſens. §. ſi quis tutelam. nu. 6. ff. de iudi. Et ita in quæſtione facti ſubiecta in ciuitate Ciuitatenſi Roderici iudici rogāti reſpondi. Suadetur ex gloſſ. in. l. cùm ſæpe. in verb agnoſcere. C. de eroga. milit. an. lib. 12. quę tenet, quod ſi quis incarceretur, & cuſtodiatur cauſa alicuius, ille, cuius contemplatione fuit incarceratus, tenetur ſoluere omnes expenſas. Eſt ſingul. ſecūdùm Guid. deciſio. 211. num. 2. Angel. §. fin. in fi. Inſti. de actio. non eſt alibi ſecundum Bart. in. l. ſanctū. nu. 2. ff. de rer. diui. vbi per eam tenet, quòd ſi quis petat à iudice cuſtodes, ne iniuriam ei ab aliquo tertio inferatur, quod ſuis expenſis, & non iudicis debet cuſtodes habere. Barto. in. l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offic. Præſid. nu. 8. colu. 2. Corſet. in ſingul. verbo. Expenſa. in primo. Iaſ. in. l. 4. ff. de edend. num. 11. in §. etiam is. col fin. vbi idē notat de aſſeſſore dato propter recuſationē partis, & de teſtibus abſentibus, qui veniunt ad deponendum in cauſa. Item ſi mittitur nuntius abſenti ad iurandum de calumnia, debet mitti expenſis ipſius abſentis, quia ipſe eſt cauſa, quòd expenſæ fiant. Iaſ. in. d. §. etiam is. num. 12. gloſ. in. l. 2. §. defendi. & ibi Bar. in fin. ad hoc notat. ff. ex quib. cauſ. in poſſe. ea. de quo per Ioan. Andr. & Domi.

in rub.de iu.calum. lib.6. Adde Imol.in.l. recuſare.§.fin.ff.ad Trebellia.& text in.l.generaliter.§. his de præſentibus. & ibi Barto. Bald. & Sali.C. de reb.credi.& tex. in dict.l. cos.§. Si quid autē. C.de appella. Et quāuis Iaſ.in dict.§. etiam is.nu. 10.velit,quòd aſſeſſor debeat ſolui expēſis vtriuſ que partis,tamē opinio,quòd ſolius petentis debeat ſolui,ſeruatur apud Hiſpanos, cū Spec.titu. De aſſeſſ.§.ſalariū. verſi. Quid ſi alter litigatorū. Adde Barb.ad Bald.in.l.quoniā liberi.num.5.C. de teſtib.in verb.gl. inducit. Quod eſt ſingulariter notandum.& practicæ ſubnixum, & dixi in repilogo hæreticorū.in.l,3.tit.4.lib.8.ſuprà & in l.1.glo.1.titu.17.eo.lib.8.ordin.

Præterea & 6.dubitatur. Vtrùm recuſatio legitimè propoſita impediat iuriſdictionē iudicis recuſati,ac reddat iudicium retro nullum? Et videtur quòd ſictnam recuſatio, & appellatio æquiparantur in iure:ſed appellatione pendente nihil nouari licet,ergo,&c. Antecedens probatur in cap. ſuper eo.vbi Panormi.de offi. delega. Deci.in ca. poſtremo.in prin.primæ colum.de appell.Boeri. deciſio.259.nu.3.Conſequens in ti. ff. nihil nou. appe.penden.Et dicam infrà.de appella.

Secundò iſtam ſententiā tenet glo. in ca.quod ſuſpecti.verb.canonicæ.3.quæſtione.5. Bar.conſi.105.& in.l.quia poterat.ff.ad Trebellian. quia hanc ſententiam veriorem ait.Et idem Alexand. in.l.ſolet.ff.de iuriſd.om.iudic.& conſi.89.lib.1. Hoſti.& Panormi.in cap.cùm ſpeciali. de appellat.Lap.allega.1.nume.2.gloſſ.in verb. ab executore.in.l.apertiſsimi.C. de iudi. vbi Sali. & Angel.Paul.Pariſ.conſi.98.colum.2.nume.7.lib.1. Quorum opinio communis eſt,quòd quemadmodum appellatio emiſſa ſuſpendit iuriſdictionem iudicis à quo,vt non teneant acta poſt eam,ita recuſatio ſecundùm Anto. Tremol. in practic. ad Bonacurſ.titul.de recuſatio. addi. fina. & Sebaſtia.Vanti. de nulli. proceſſ. & ſenten. rubr. De nullitate ex defectu iuriſdictio.ordina.num.140. Ioan.de Amicis conſ.109. colum.2. num.5. vbi alia ad hoc citat.De iure ciuili hoc procedit. de iure autem Canonico non eſt nullus proceſſus, ſed annullandus.gloſſ.in cap.quoties. verb.appellent.2.quæſtione.6.& in cap.nouit. de appell.& gloſſ.in cap.quoniam contra.de proba. verb. recuſationes.Bald.Imol.& Decius in cap.cùm ſpeciali.colum.fin.num.9.de appella. idem Imol.in. l.quia poterat.ff.ad Trebell.& in.l. quidam conſulebat.ff.de re iudi.Roma. conſ.220. per tex.in cap.iudex.de offi. delegat.lib. 6. & cap. ſecundò requiris.verſ.quid ſi coram. de appell. Ratio diuerſitatis ea poteſt eſſe:quia de iure ciuili recuſatio propoſita operatur ſuum effectum abſque cauſæ probatione.gl.in.l.quia poterat.ff. ad Trebell.verb.nec illud.nota.in.l. apertiſsimi.C.de iudi.Eſt regia.l.4.tit.16. iſto. lib.3. ordinam.infrà. & in præſenti.l.1.

De iure autem Canonico requiritur, quòd cauſa allegetur, & coram arbitris probetur. cap.legitima.de appell. lib.6. meritò ante probationē, proceſſus non redditur nullus, & tenet Spec. de recuſat.§.qualiter autem.num.10.

Limita,niſi iam electi eſſent arbitri in cauſa ſuſpicionis.quia ex quo cognitio iam eſt tranſlata in arbitros,proceſſus iudicis recuſati etiam de iure Canonico eſt nullus. Angel.in.l. apertiſsimi. C.de iudi.Deci.in dict. cap. cum ſpeciali. colum. fin.de appell.& in conſi.175.colum.2.lib.1. vbi firmat iſtam opinionem eſſe cōmunem. De hac quæſtione latiſsimè agit Præpoſit.in.d. c.cùm ſit ſpeciale num.40.de appell.

Quæro. 7. Vtrùm omnes de conſilio Regis poſsint recuſari,vel totum parlamentum.vel doctores alicuius vniuerſitatis,eo quòd Præſes, vel caput eſt ſuſpectum,vel ſynodus? Videas per Nicolaum Boëri.deciſio.269. De iure Regio cauſa ſuſpicionis eſt alleganda contra ſenatorem Regium,& probāda coram reliquis auditoribus.iuxta.l.3.infrà eodem,& l.42.capit.21. & 22.in libr. Prag.vbi habes pœnam non probantis cauſam recuſationis propoſitam. Excludendus eſt auditor recuſatus,quando cognoſcunt cæteri de cauſa recuſationis an ſit iuſta.Alexand.in cap.cùm ſit ſpeciale de appellatio.Capiti.deciſio.138.numero.5 Rebuff.vbi ſuprà pag.158.num.8. & 159. tertij tomi.

Quæro.8.Vtrùm notarius, aduocatus,& procurator poſsint recuſari? Et gloſſ. in authentic. detrien. & ſemiſſe. §. & quod ſæpe. verb. artificis. collatio. 3. reſpondet quod ſic. ſingul. ad hoc eam dicit Bald. in capit. quoniam contra. colum.4. num. 12. de probat. Boëri. deciſione. 258. numero.7. vbi alios citat. tenet Lucas de Pen.in l.hac parte.colum. C.de proxi.ſacro.ſcrinio.libr.12.vbi aſsignat rationem,quare tabellio poſsit recuſari.& recuſationis cauſa per iuramentum recuſantis probatur Alex. conſi.104. col.2. libr.5.& Boëri.d.deciſio.158.num.7.Anchar.conſi.263.

Quæro.9.Vtrùm remedium inductum contra iudicem ſuſpectum quòd poſsit remoueri,& recuſari,poſsit à partibus renuntiari? Et videtur quod non:nam recuſatio eſt iuris naturalis. capit. quod ſuſpecti.§.nam quodammodo.3. q.5. & continet defenſionem:nam durum eſt ſub ſuſpecto iudice litigare.capitul.cùm inter.de exceptio. ea autem ſunt immutabilia.Clem.Paſtoralis.§.cæterùm.de re iudica.

Suadetur ſecundò. Cauſa etiamſi commiſſa ſit iudici

iudici ſuſpecto, nõ cenſetur remota recuſatio. gl. in cap. ad hæc. de reſcrip. nota. ſecundùm Deci. in cap. poſtremo. num. 4. de appella. Panormita. in cap. accedens. 1. vt lit non conteſt. nota. 5. etiam ſi cõmitteretur motu proprio Principis. Panorm. in. c cùm olim. 2. colu. fin. de offi. de legat. Deci. vbi ſuprà. Ratio poteſt eſſe, quia id facto expreſſo non poterat tollere, ergo nec ex tacito nõ eſt præſumendum.

Item reipublicæ intereſt, ne quis re ſua malè vtatur. ſed ſi remitteret ſuſpicionem, perderet ſuã cauſam, & ſic rem deductam in iudicio, ergo non valet renuntiatio.

In oppoſitũ patet ratio. Nã omittens exceptionẽ recuſationis, cẽſetur approbaſſe perſonã iudicis, ac perinde poſteà nõ poteſt eã amplius opponere. Ergò à fortiori dicendũ erit mediante approbatione expreſſa, maximè, quia ius eſt pro iudice, quòd ritè, & rectè procedet in offi. l. 2. C. de offi. ciui. iudic. ibi, quod non arbitramur. Bald. in. l. vn. C. ne quis in ſua cauſa. Alciatus in tracta. præſumptio. regul. 3. præſumptio. 9.

Confirmatur ex Spec. de recuſa. §. ſi autem recuſatio. vbi cõſtat, quòd recuſatio iudicis ex tacita ſeu expreſſa approbatione partis excluditur. facit in arg. l. ſi cõuenerit. ff. de iuriſd. om. iud. idẽ probat Paul. Pariſi. cõſi. 31. nu. 70. lib. 1. ergo & in caſu propoſito.

Tamen in cõtrarium verſatur. Nam ſi quis promiſerit ſtare iudicio alicuius, & non appellare, intelligitur dum tamẽ iniquũ quid non appareat, & promiſsio non comprehendit illicitum capit. Quintauallis. de iureiurand. text. in capit. ad hæc vbi latè Deci. num. 2. de appella. Sed primam tene, nempe quòd poſsit. Nam comparens voluntariè corã iudice recuſato ex cauſa præcedenti, non poterit recuſari. c. ex parte. m. de appellat. c. cùm ſpeciali. de appella. glo. in. c. nõ ſolum de appella. lib. 6. Bart. in. l. à procedente. C. de dilatio. Alexãder de Imol. conſil. 183. colum. 2. lib. 2. Rebuff. in conſtitutio. regias Galliæ. de recuſationibus. ar. 6 glo. vn. num. 4.

Quæro. 10. Quæ ſint cauſæ, propter quas iudex poterit recuſari? Et reſpõd. quòd vna eſt, ſi iudex eſt nimis fauorabilis alteri parti. Deci. conſi. 260. nu. 4. lib. 2. Vel ſi loquatur aduerſarius familiariter ad aurem iudicis. Roma. ſing. 257.

Item ſi eſt iniquus iudex. Deci. conſi. 175. nu. 1. lib 1. Item ſi cauſa de apicibus iuris eſſet commiſſa alicui doctori craſsi ingenij. Laſo. in. l. ſtipulatio num quædam num. 5. ff. de verb. obliga. Itẽ propter conſanguinitatem, vel ad alias cauſas, de quibus per Deci. in. c. poſtremo. de app. Quadraginta congeſsit Rober. Maranta. in ſpec. aduoca. 6. par. §. ſecundus actus. nu. 27. pag. 558.

Amplia primò, quòd iudex ordinarius poteſt recuſari. cap. cum ſpeciali. de appe. tex. eſt in hac, l. 1. De iure autem authen. vid. authent. ſi verò, de iudi. & ibi Laſ. vbi non poteſt recuſari in totum, ſed datur ſocius. Idem ſit iure Regio, vt hic. Laſ. in d. l. apertiſsimi. nu. 4.

Item poteſt recuſari iudex delegatus. l. apertiſsimi. C. de iudi. cap. ſi contra vnum, de offi. de leg. lib. 6. l. fin. infrà eod. titu. 5. Quod procedit, niſi eſſet petitus per aliquam partem, nam ab imperante non poterit recuſari. authenti. offeratur. C. de litis conteſt. Quod etiam extende non ſolùm ſi ſit impetratus per partem, ſed etiam ſi ſit impetratus per eius procuratorem. gloſſ. 2. in cap. cùm olim. de cauſ. poſſ. & propriet. quam ibi laudat Bald. Si autem ab vtraque parte fuerit impetratus, à nullo poterit recuſari, niſi ex noua cauſa. text. eſt in. cap. inſinuante. de offi. de lega. l. 2. C. de conſorti. eiuſdem litis. iuncta glo. ibidem.

Item poteſt recuſari Tabellio, vt ſuprà dixi quæſt. 8. Alex. ad Bald. in. l. apertiſsimi. C. de iudi.

Item poteſt recuſari Procurator etiam poſt litem conteſtat. gloſſ. in. l. item ſi ſuſpectus. ff. de Procura. Inimici hominis, domeſtici eius. Et nulla deterior peſtis ad nocendum, quàm familiaris, inimicus ſecundùm Boetium, ſed huiuſmodi eſſet procurator, ergo repellendus.

Item recuſatur arbiter cõpromiſſarius ex cauſa noua, vel antiqua de nouo reperta. tex. ſingul. in. l. non diſtinguemus. §. cum quidam. ff. de arbi. l. 31. tit. 4. partit. 3. Et iſte eſt caſus, in quo requiritur de neceſsitate, quòd exprimatur ex cauſa ſuſpicionis, & cognoſcat de iſta ſuſpicionis cauſa iudex ordinarius loci. tex. eſt in dict. l. partitæ. & in l. 22. part. 4. par. 3.

Item recuſari poterit aſſeſſor. Panormita. in capit. 1. columna. 3. de iudic. Adde Parid. de Puteo. tracta. ſyndicatus. verb. ſuſpicio. Optimè cauſas propter quas recuſari poteſt iudex, explicat Rebuffus in conſtitutio. Regias Galliæ. tertia part. tract. de recuſatio. art. 9. gloſſ. vna. n. 9. Vtrũ autẽ ſcholaris ſi habeat ſuſpicionem cõtra aliquem doctorem, ſeu cancellarium in examine ſuo poſsit eum, vel eos, qui ſibi exiſtunt ſuſpecti recuſare? Reſpon. poſſe. Et ita fuit Salmanticæ practicatũ. me exiſtẽte doctore iam ſunt decem ferè anni ela pſi. Panormita. in cap cauſam de offi. de lega. Felin. in cap. ex literis. num. 30. de conſti. Rebuff. in tracta. de priuileg. ſcho la. priuilegio. 87. vbi recurre, quia eſt quotidianum.

Dubitatur. 11. Vtrũ merus executor recuſari poſsit? Et eſt dicendum quòd non cap. ſuper. eo. 2 & in cap. nouit. de appe. Laſ. in l. fin. nu. 9. C. de iudic. Specul. de recuſatio. §. recuſari. in fin. num. 7.

Nota tamen, quòd poſtquam concluſum eſt in cauſa in caſibus ſupradictis, non eſt locus recuſationi, etiam ſi cauſa ſuperueniat. Panormit. in capit. cum dilectus. de cauſ. poſſeſſ. colum. 5. Et ſi eſt vera hæc opinio, datur opti. limitatio ad dict. capit. inſinuãte. de offi. delega. & tenet Præpoſit. in cap. cum ſit ſpeciale, nu. 22. de appella. ibique hanc concluſionem aliquot modis limitat.

Quæro. 12. Aliquis fuit recuſatus mediante certa cauſa expreſſa in recuſatione, vtrum alia nõ expreſſa proſequi poſsit? Et concludendũ eſt quòd non. Bonifaci. in Clementin. Appellanti. columna. 6. num. 69. infrà de appellatio. Speculat. tenet expreſsè in titulo de recuſa. §. fina. numero. 28. libro. 1. Et ibi reſpondet ad contraria. Quia excauſa iuſta allegata, & expreſſa poterit recuſari, non autem ex cauſa non allegata, quanuis idonea eſſet ad repellendum iudicem, caſu quo propoſita, & probata exiſteret. Præpoſit. idem tenet in. d. cap. cum ſpeciale ſit. num. 20.

Quid autem ſi non expreſsit cauſam in recuſatione, an poſsit eam explicare coram arbitris, vel ſaltim antequam fuerint electi? Sit concluſio. Cauſa ſuſpicionis non expreſſa, poterit proponi antequàm arbitri eligantur, vt videmus in appellatione ab interloquutoria, vt in ea infrà decem dies poſsit exprimi cauſa, quia infrà illud tempus poſsit appellare, ſecundum Bald. in dicto capit. cum ſit ſpeciale. & ibi Alexandri. numero. 19. de appellatio. Addi. ad Speculat. titulo. de recuſa. §. effectus autem. num. 27. verb. probaui.

Quæro. 13 Iudex poſtquàm fuerit recuſatus, quid facere debeat? Et in hoc articulo ſic diſtingue. Nam aut quæris de iure ciuili, aut de iure regni, aut de iure Canonico.

Si de iure ciuili, aut loquimur in ordinario, aut in delegato. Si in ordinario, recuſatio tunc non habet locum. text. in authentic. Si verò. C. de iudic. Si in delegato, habet locum. l. final. C. de iudic.

De iure verò regni ſiue ſit ordinarius, ſiue delegatus, habet locum, vt in hac. l. 1. & l. ſi. iſto titu. quas nunc declaramus.

De iure autem Canonico diſtinguendum eſt. Aut loquimur in ordinario, aut in delegato. Si in ordinario, procedit tex. in capitul. cum ſit ſpeciale. de appellation, qui vult, quòd partes eligant arbitros, coram quibus cognoſcatur de cauſa ſuſpicionis: ipſe tamen ordinarius recuſatus poterit ſtatuere terminum ipſis arbitris, intra quem dictam ſuſpicionis cauſam debeant terminare. tex. in capitu. legitima. de appellatio. libr. 6. & ſi conſtat cauſam ſuſpicionis eſſe iuſtam, eſt in optione ipſius recuſati cauſam remittere ad ſuperiorem, aut ipſe eam committet alicui perſonę, vtrique parti non ſuſpectæ, & ita loquitur tex. in dict. cap. cum ſpeciali. de appella.

Aut verſatur quæſtio in iudice delegato, & tunc aut eſt delegatus à ſede apoſtolica, aut ab inferiore. Si eſt à ſede apoſtolica, habet locum text. in capitul. ſi contra vnum. de offici. delega. libro. 6. ſi autem eſt delegatus ab inferiore, tunc de cauſa recuſationis debet cognoſcere Epiſcopus ordinarius. Caſus eſt in capitul. ſi contra vnũ. §. final. de offici. de legat. libro. 6. Si autem recuſatur officialis, tunc procedit text. in dicto capitulo ſi contra vnum. Vide optimam legem. 22. tit. 4 part. 3.

Quæro. 14. Vtrum recuſatio ſit in ſcriptis proponenda? Et concluſiuè dicendum eſt, quòd recuſatio eſt facienda in ſcriptis. text. iuncta gloſſ. libellum in. l. apertiſsimi. & in l. final. C. de iudic. gloſſ. verb. recuſationes. in capitul. quoniam contra. de proba. & ibi Hoſti. Ioan. Andræ. & Panormi. Spec. de recuſatione. §. qualiter. numero 1. dicens, quòd in libello recuſationis continebitur quis, quem, in qua cauſa, & quare recuſat. Idem Ioan. Andr. Arch. & Domi. in capitu. legitima, de appella. libr. 6. l. 42. cap. 21. libro. Pragmatica. ibi, *vean luego, y examinen el eſcripto de la recuſacion: è ſi las cauſas en el contenidas, &c.* Et ibi. cap. 22. dũ dicit, *que en el miſmo ſcripto de la recuſacion.* Conſtat etiam, quia in obiectione huius recuſationis tracta tur de præiudicio tam iudicis recuſati, quàm partis, & debet apparere de iuſtitia, vel iniuſtitia cauſæ adhoc, vt iuxta formã petitionis ſentẽtia pronũtietur c. licèt Heli. de ſimoni. l. vt fundus. ff. cõmuni. diuid. Tenet Iaſo. in d. l. apertiſsimi. n. 15 Rebuff. dicit cõmunem vbi ſuprà in cõſtitutio. regias Galliæ. tertia parte. pag. 159. num. 6. Tum etiam ius regium eſt accipiendum ſecundum ius commune, lege nam & poſteriores. ff. de legib. Et ſic caſus omiſſus ab ſtatuto, vel qualibet alia conſtitutione, ſeu diſpoſitione, manet ſub diſpoſitione iuris communis lege ſi verò. §. de viro. ff. ſolut. matrimon. capit. 2. de tranſla. præla. capit. dilectus. de tempor. or. capit. is qui. de ſentent excommunica. libro. 6. Clementin. Ne Romani. & Clementin. Conſtitutionem. de electio. quæ iura loquuntur de lege, & Canone. De alijs diſpoſitionibus adde Andræ. Tiraquell. de iure primogeniorum. quæſtione. 40. numero. 190. Si ergo ita eſt, quòd de iure ciuili & Canonico eſt neceſſarium, quòd recuſatio in ſcriptis proponatur, conſequens erit fateri, quòd etiam de iure regio locum habere debeat per prædicta. Et ita intelligo legem hanc. 1. 2. & l. 3. infrà. quæ dicunt, ibi,

ponen.

ponen,& ibi,*alegare que ha por ſoſpechoſo al Alcalde*, &c.& non dicunt, an in ſcriptis, vel ſine ſcriptis, vt procedant ſecundùm formam conſtitutam à iure antiquo.& l.9.ti.7.lib.1.for. ibi,*dixere que ha por ſoſpechoſo à aquel Alcalde*.& l.22.tit.4.part.3. l.191.ſtyli.& ſecundùm ius nouum Pragmat. d.l. 42.cap.21.& cap.22.

Quæro.15.Vtrùm cauſa recuſationis ceſſante, ceſſet & ipſa recuſatio? Et videtur, quod non: nã initium vtile & validum fuiſſe inſpiciendum eſt, & ſi res perueniat ad caſum,à quo incipere nõ potuit.l.1.§.ſed ſi filiusfam.ff.delegat. tertio. vbi teſtamentum nullum à principio,ex poſt facto non confirmatur ex habilitate ſuperuenienti. Item actus validus à principio, non retractatur ex cauſa ſuperuenienti de nouo. text. eſt in ſui ratione in l. vnica. ff. ſi tabulæ teſta.extabunt.ibi,nam & ſi mortis tẽpore tabulæ fuerint, licèt poſteà interierint,competet bonorum poſſeſsio, quia verũ fuit tabulas extare. ceſſante enim cauſa diſpoſitionis, non ceſſat effectus iam conſummatus. l. fina. in princip.C.vnde libe.l.ſancimus.C.de admini. tuto. ſed cauſa recuſationis fuit legitima tempore, quo fuit oppoſita,ergo licèt poſteà ceſſet nõ ceſſabit remotio.facit.l.facta.ff.de aur.& argent. legat. Rota.50.52.in antiq.

In oppoſitum facit:nam ceſſante cauſa recuſationis,ceſſare debet diſpoſitio, & ſic remotio.argumen.cap.magnæ.in fine. de vot. cap. cum ceſſante.de appellat.facit gloſſa in Clement. 1. verbo.donec.de decim.

Item confirmatur ex Specu.de iudic.delegat.§. ſupereſt videre. verſic. Quid ſi ſocius. quòd licet ſocius durante ſocietate non poſsit dari iudex ſocio,& ſi detur, poſsit recuſari: tamen ea ſocietate finita, poteſt eſſe iudex, nec vt ſuſpectus recuſabitur, ceſſante ſcilicet recuſationis cauſa. Et ſequitur Alberic.in l.cui eorum. §.affinitates. in fi. ff.de poſtul.& in l.affinitatis. C. cõmunia de ſuc. Hippolyt. in l. etiam ſi redhibitus. colu.2. ff. de quæſtio.

Quam ipſe intelligerem in caſibus præmiſsis, in quibus conſtaret verè,quòd ceſſauit cauſa recuſationis,non autem vbi omnino eſſet remotus, & ſic recuſatio potita eſſet ſuum effectum, vel eſſet cauſa inimicitiæ, & eſſet poſtea ſequuta reconciliatio, nam de tali amico non eſt fidendum,vt dicitur vulgariter.Et ſic poteris reſpõdere ad adducta pro priori parte. De inimico reconciliato tenet Specu.tit.de iudic.delega.§.ſupereſt.num.13. citat cap.accuſatores.in primo. 3. quæſt. 5. & capit.propoſuit.de appellat.

Quid facere debeat iudex delegatus facta recuſatione?Specu.de exceptio.& replica.§.viſo quãdo exceptiones, nu. 19. dicit, quòd facta recuſatione, iudex delegatus conſideret, an manifeſtè ſit ſufficiens cauſa recuſationis, quòd ſi eſt,ſtatim ſuperſedeat,& fiat prout dicitur de appellationib. capit.cùm ſpeciali.& de offic.delegat.cap. ſuſpicionis.& compellat partes eligere arbitros,qui de cauſa ſuſpitionis cognoſcant. de foro competen. capit. ſi quis contra. & de appellationib. ad hæc & in. vbi Præpoſit. num. 3. Si verò iudex dubitat, an cauſa ſit ſufficiens, puta, quia non eſt expreſſa in iure, ſtatim eligant arbitros ſecundùm formam,quæ habetur in præcitatis iuribus ſuſpicionis.& capit.cùm ſpeciali. Quòd ſi ſit manifeſtè friuola, quia proponit eam, dicendo, Recuſo te, quia ſemel refectionem ſumpſiſti cum aduerſario meo, vel quia fuit tecum ad ſanctum Iacobum in Compoſtella, vel quia ſtuduiſti ſimul in eiſdem ſcholis, & ſub eodem præceptore, iudex non admittet eam, ſed procedet in cauſa, recuſatione minimè obſtante. capit. paſtoralis. de appellationib. capit. qualiter. de iudic. etiam ſi appellauerit, vt ibi. & in capit. vt debitus. de appellationibus. Quod intellige, quando cauſa eſſet notoriè fruſtratoria ſecundum Specul.de recuſatio.§.qualiter autem.numer.2. Aliàs autem cognitio vtrùm ſit legitima, necne, ſpectat ad arbitros, quia iudex ſemper iudicaret cauſam contra eam propoſitam iniuſtam eſſe, ſecundum Specu. loco proximè citato.Et probatur ex eo. Speculato. de recuſa.§.effectus. nume. 24. Vide Felinum ponentem regulam cum 14. fallent. in capit. ſuper literis. de reſcriptis. Iacobi. in l. ſi quis ex aliena.ff.de iudic.ac Corſet. in ſingul. verb. iuriſdictione.el 1.

Quæro.17.Vtrùm propter ſuſpicionem, quæ eſt in Epiſcopo, vel delegante, poſsit delegatus, ſeu eius vicarius recuſari? Et videtur, quod ſic. Nam vicarius alicuius prælati eſt in effectu eius domeſticus, ſimiliter delegatus ſaltim ſunt ei amici, & volunt ſatisfacere iniuriam illatam Epiſcopo,vel deleganti, ex qua procedit cauſa ſuſpicionis in ipſis.Ergo præſumitur ſuſpectus, tũ ratione domeſticitatis,tũ gratia amicitiæ, vel muneris recepti, vel quod ſperari poteſt ab Epiſcopo, vel alia poteſtate: ſicuti videmus quotidiè, experientiaque docti ſumus, facillimè flectuntur homines in iudicijs, ſiue ſuperiores, ſiue inferiores ſint ex præmiſsis cauſis.

Secundò ſuadetur ex cap. viſis. 16. quæſtio. 2. dum dicit,humani moris eſt,illum vereri,cuius iudicio,& voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur.Sed ſic eſt in ſpecie propoſita,ergo intentum. Et hanc opinionem tenent Panorm. & Felin. in cap.inſinuante.nu.1.de offic.delega.vbi ipſe Feli. plura allegat,quæ faciunt ad confirmationem hũius noſtræ quæſtionionis.

Iaſo autem ex textu in l. ſolet. col. fi. nu. 3. ff. de iur. om. iudi. videtur tenere contrariam ſententiam, ſic dicendo. Nota ex iſtis legibus, quod cauſa ſuſpicionis, quæ eſt in delegãte, non durat in eius delegato. Quod intellige, & limita ſecundũ text. in cap. iudex. de offic. delegat. lib. 6. quem debuit allegare Bart. hic, qui alium corruptè allegat. Hæc ſunt verba Iaſonis loco præſcripto.

Et iſta opinio Iaſo. probatur in capit. ſi contra vnum. in fin. de offic. deleg. Rip. in capit. primo. num. 44. de iudic. ſed tamen ſecundùm eum contrarium verius eſt, & tenent communiter Docto. Ratio eſt manifeſta: nam poterit Epiſcopus vicarium ſuum pro libito remouere. glo. in Clement. 2. de reſcript. Domin. in cap. 1. de offic. vica. lib. 6. Ripa. vbi ſupra. ergo veriſimile eſt, quòd trahetur in ſententiam epiſcopi, ne reuocetur, ſeu remoueatur ab officio.

Præterea confirmatur ex Bal. in. l. 1. C. ſi rector prouin. quem citat Boeri. deciſio. 269. nu. 2. quòd propter caput ſuſpectum poterit totum collegiũ recuſari. Felin. in cap. 1. colum. 3. de iudic. & Pari. de Puteo. in tract. ſyndicatus. verb. ſuſpicio. nume. 10. fol. 254. gloſſ. in cap. in ſingulis. verb. appellatione. in fin. de ſta. regula. quæ vult, quòd ſi eſt ſuſpectus principalis, tota ſynodus recuſari poterit. Citat eam Felinus in cap. inſinuante. col. 2. nu. 5. de offic. deleg. Boeri. dict. deciſio. 269. nu. 1. Barba. in cap. 1. de iudic. Ergo & Vicarius Epiſcopi, ſeu habens cauſam ab alio delegatam in ſpecie propoſita poterit recuſari. Confirmatur ex Præpoſit. in cap. cum ſpeciali. col. 12. de appella. quem refert, & ſequitur Anto. Capici. deciſ. 138. num. 4. quòd ſi prædeceſſor fuit ſuſpectus, poteſt etiam recuſari ſucceſſor, quando ſuſpicio fuiſſet cauſata reſpectu dignitatis, non perſonæ. Sed hic poteſt facere reſpectu ſucceſsionis in effectu, & quia cauſæ ſuſpicionis vigent contra delegantem, de quibus per Parid. de Puteo. in tracta. ſyndicatus. verb. ſuſpicio. ergo idem ius debet militare.

Limita tamen in Vicario Epiſcopi, qui habita ret ſeorſum, & in eo, qui non eligitur ab ordinario, ſeu Epiſcopo. argum. l. à proconſulibus. C. de appell. Feli. in. d. c. inſinuante. col. 2. num. 1. de offic. delegat.

Item fallit ſecundò ſecundum eundem Felin. loco proximè citato in cauſa commiſſa Vicario tanquam delegato à Papa. Cardin. in Clement. 2. quæſt. 8. ſup. de offic. vicar. qui dicit ita ſe conſuluiſſe. Rip. in cap. 1. de iudic. num. 44.

b Fallit tertiò, quando Vicarius tanquam familiaris non ſubeſt Epiſcopo, vel caput ſuſpectum eſſe tale, quod non præſumeretur ratione ſubiectionis, quia vniuerſitas non eſt ei ſubiecta, quod faceret iniuſtum. Bald. & Anto. in cap. 1. de iudi.

Secus ſi ei ſubeſt Boeri. deciſione. 269. num. ſecundo. Vnde ſi rector, vel ſcholaſticus eſſet mihi ſuſpectus, non ex eo ſequitur, quòd ex hac cauſa ſint doctores noſtræ vniuerſitatis, in qua maximè viget iuſtitia, & ſumma rectitudo, & vnuſquiſque ſecundum ſuam conſcientiam rectum facere nititur.

Decimaoctaua quæſtio, Vtrùm omnes de vniuerſitate, Collegio, ſeu ciuitate poſsint recuſari? Eſt dicendum, quòd quanuis qui allegat omnes doctores de ciuitate ſuſpectos præſumatur, quòd faciat in fraudem. vt inquit Bald. in l. hoc modo. per illum text. ff. de condit. & demonſtra. tamen admittenda eſt recuſatio, ſecundum Alberic. in 1. par. ſtatuto. quæſt. 100. incip. An autem poſsit quis dicere omnes iudices. refert & ſequitur Iaſ. in l. cum apertiſsimi. colum. 3. C. de iudic. Philippus Franch. in cap. cum ſpeciali. col. 6. verſic. Decimo quæritur. de appellat. Anton. Capici. deciſio. 138. num. 6. Facit cap. licèt ex ſuſcepto. de foro compet.

In contrarium verſatur gloſſ. in cap. 1. verbo, interrogatus. de iudic. quæ dicit, quòd tota ſynodus non poteſt recuſari tanquam ſuſpecta, ſeu Concilium. De qua præter alios ibi eſt videndus Ripa. Quod eſt verum ſi ſit Concilium vniuerſale, ſecus ſi ſit prouinciale. Et vtroque caſu ſic intellecta gloſſ. eſt communis. Et quia ſecundum communem intellectum Concilium, coram quo ibi Epiſcopus promiſerat litigare, erat prouinciale, prædicta gloſ. relata ad textum communiter improbatur. Licet eam defendat Domini. Iacoba. de Concilio. lib. quinto, articu. decimo. vbi ponit aliam tertiam aſſertionem, quòd Concilium vniuerſale, vbi non præeſt Papa, poteſt etiam recuſari. Quam intellige, & limita per eundem pulchrè loquentem in hoc articulo. Vide Ripam in cap. primo. num. 45. de iudic. Qui eſt videndus a num. 44. vſque ad 46. excluſiuè. & ibi ponit quinque concluſiones in materia.

De iure regni quanuis ſummus Prætor recuſetur, & probata cauſa recuſationis iuxta. l. 42. capitu. 22. in libro Pragmatica. remoueatur, non ex hoc cæteri ſunt ſuſpecti, cum antiquior auditor in eius locum ſtatim ſubrogatur, & ſic Conſilium remanet in totum integrum in ſua ſubſtantia, nec alij auditores ſint ei ſubiecti, nec ab eo præfecti, & vnuſquiſque ſuo capite gubernatur abſque timore ipſius Præſidentis, vt experientia docet. Nam poſſumus dicere illud Perſij.

Mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor vſus,
Velle ſuum cuique eſt, nec voto viuitur vno.

Gloſ. in l. Barbarius. ff. de off. Prætor. verb. multo ma-

to magis. Et quanuis omnes recuſentur, valet recuſatio, & recuſati debent nominare iudices literatos ad cauſam definiendam. d.l. 42. cap. vigeſimoſecundo. verſic. *E ſi todos los del conſejo.*

Quæro. 19. Quis cognoſcet de cauſa recuſationis propoſita contra regium Senatorem? Reſpon. quòd alij coniudices, ſeu auditores non recuſati. dict. l. 42. cap. 21. lib. Pragmatica. Si autem iudex ordinarius recuſetur, datur ei adiunctus, & non remouetur in totum. authent. ſi verò. C. de iudi. Iaſo. in l. apertiſsimi. num. 4. eod. tit. Et debet recuſans iurare recuſationem eſſe iuſtam, & nõ ex cauſa malitiæ obiectam. Et ſine inſertione cauſæ ſufficit, ſecundùm ius regni, vt in hac lege habetur, & in l. 2. ibique Gregor. Lop. tit. 4. p. 3.

Poſtquàm iudex fuerit recuſatus, recuſans debet proteſtare nullitatem proceſſus, & adijcere, quòd eum recuſat, & omnes iudices ſeculares, & tales & tales literatos, ſi qui fuerint in ciuitate ſiniſtræ ſuſpicionis, & iurare recuſationem, & teſtimonium recuſationis petere à Tabellione. Et deinde in proximo conſiſtorio accedere cum petitione beneformata, vt declaraui in cap. quoniam contra. de probatio. vbi praxis, quæ eſt ſeruanda in regno in recuſatione, & petitiones, quæ fieri debent ſecundum ſtylum hodiernum propoſui. Et ne ignoretur forma, erit ſequens.

Muy magnificos ſeñores. Iuan en nombre de fulano preſo en la carcel publica deſta ciudad en cierta aſſerta cauſa criminal, que ſe trata con Pedro, y a ſu pedimiento, yo tengo en ella por ſoſpechoſo al muy magnifico ſeñor fulano Corregidor deſta ciudad, y a ſu teniente, el ſeñor. N. y a ſu Alcalde mayor, el Licenciado. N. y Alguazil mayor, y a los demas juſticias deſta ciudad, y por tales ſoſpechoſos los tengo recuſados. Y porque ſe me guarde mi juſticia, a V. S. pido, y ſuplico mande nõbrar, y nombre dos ſeñores Regidores deſte ſu muy inſigne conſiſtorio, para que ſe acompañen con el ſeñor Teniente fulano, para la determinacion deſta cauſa. Para lo qual ſu officio imploro, y pido juſticia, y teſtimonio.

Tunc per conſiſtorium ciuitatis nominantur duo Decuriones, cum quibus iudex eſt ſociãdus, & ſecum debent habere aſſeſſorem literatum, qui debet videre proceſſum, & procedere in cauſa criminali cum iudice in ſententiando ad torturam, ſiue ad aliam: & ſi inuicem concordant cum iudice ordinario, erit vna ſententia ſiue torturæ, ſiue liberationis, & pronuntiabitur per omnes. Et ſi iudex non ſe concordat cum aſſeſſore decurionis, tunc quilibet pronuntiat per ſententiam, putà decuriones cum aſſeſſore, ſi eſt prius requiſitus iudex à quo, quod iudex ſe concordet cum ſua ſententia, & tunc ſi non concordat, iudex de perſe pronuntiat aliam ſententiam. & tunc reus ad Cancellariam regiam appellat *para los Alcaldes de crimen.* Et hæc appellatio præſentatur coram illis cum teſtimonio, & datur prouiſio, quæ vulgo dicitur, *de mejora.* Et iſta prouiſio eſt citatoria, & cõpulſoria, quia citat partem aduerſam, & compellit tabellionem, quod intra certum tempus det proceſſum ſigillatũ, & clauſum, & pars aduerſa cum proceſſu, vel eius procurator ſe præſentat coram iudicibus criminis.

Viſo autem proceſſu per eos, approbatur vna illarum ſententiarum, & quæ eſt approbata, remittitur iudici à quo, vt in ea procedat ſecundum ius. Et de his ſolemnitatibus dicam infra de appellat. Hæc autem ſint quantum ad articulum recuſationis. In ciuilibus autem idem dicas, ſi cauſa excedit decem millia marauetinorum, alias ſententia decurionum executioni mandabitur. l. 6. & quæ ibi dicam tit. 16. lib. 3. infra. ibi, *E lo que eſtos aſsi determinaren, ſea firme, executado, è no aya ni ſe reciba otra appellacion, ni ſupplicacion para ante nos ni para nueſtra audiencia, ni para ante otro juez alguno.*

De differentia, quæ eſt inter ius Canonicum & ciuile in recuſatione iudicis, eſt videndus Philip. Franch. in cap. cum ſpeciali. num. 46. quæſt. 21. de appellat.

De iure autem Canonico eſt alleganda cauſa in recuſatorio libello, & nominantur arbitri ad cognoſcendum de ea, & ſi legitimam repererint, iudex delegatus, ſeu ordinarius eccleſiaſticus remouetur in totum. Forma eſt talis.

Muy reuerendo ſeñor, Doctor Diego Perez por perſona de mi procurador parezco ante V. merced, con proteſtacion que hago ante todas coſas, que por auctо, o auctos que ante V. merced haga, de no le atribuyr mas juriſdiction de la que en eſte caſo le compete de derecho, y digo que no puede ni deue proceder en eſta cauſa, y no ſer juez della a pedimiento de Pedro, por ſer como V. merced es tan ſu amigo, o por tal cauſa, de quibus ſuprà. è por tal le tengo por ſoſpechoſo para que no me guarde mi juſticia. E porque de derecho es coſa peligroſa, è graue, que ninguno litigue delante juez ſoſpechoſo. E para prouar la cauſa que de derecho ſe requiere ſer verdadera, nõbro por mi juez arbitro al muy illuſtre ſeñor Dõ Aluaro de çuñiga, que es caualliero y letrado de ſciencia, y conſciencia, e pido à V. m. mande al dicho fulano parte contraria a que nombre arbitro de ſu parte dentro de vn breue termino, ſo graues penas è cenſuras, para que ſe junte con el de mi parte nombrado a conoſcer de la dicha cauſa de ſoſpecha, y recuſacion

cion. Y en effecto de no nombrar la parte aduerſa. V.m. de ſu officio haga el tal nombramiento. Para lo qual, y en lo neceſſario el officio de V. m. imploro, y pido juſticia, y coſtas. Y iuro a Dios y a eſta cruz † que eſta recuſacion no la pongo de malicia, ſaluo por alcançar juſticia.

Eſt notandum, quòd quilibet iudex ordinarius, ſiue delegatus poteſt recuſari de iure Canonico. Specul. de recuſa. §. 1. num. 1. Faciunt dicta ſupra hac gloſſ. quæſt. 13. & cap. cùm ſpeciali. & ibi Henriq. de appellat. & in cap. ſecundo requiris eod. tit.

Iſta exceptio debet proponi ante litem conteſta. niſi de nouo ſuperueniat ad notitiam partis, vel de nouo fuerit orta. cap. paſtoralis. de except. facit. cap. cæterùm. de iu. calum. Item de iure Canonico erit admittenda, ſicut exceptio excõmunicationis quandocunque opponatur, ſecundum formam text. in dict. cap. Paſtoralis. etiam tranſacto tempore ſtatuto à iudice ad opponendas dilatorias exceptiones, ſecundùm Deci. in. d. ca. Paſtoralis. num. 8. & 9. Et probatur. Vbicũque æquitas verſatur, ibi rigor ceſſare debet. l. placuit. C. de iudi. ſed ius canonicum verſatur in æquitate, ne quis indebitè dãnetur, vt eſt notum, ergo hæc æquitas debet præferri.

Item quamuis recuſans fuerit cauſa ſuſpicionis, & inimicitiæ, eſt tuendus in ſua defenſione. argum. cap. cùm inter. de exceptio. ergo ſi viget de nouo etiam tranſcurſo termino hominis, erit admittenda exceptio cum iuramento, quòd de nouo peruenit ad eius notitiam declarat Rebuf. tres in hoc artic. caſus in conſti. Regias Galliæ. De recuſationibus. art. 1. glo. 2. pag. 150. cum ſequen.

Eſt dubium, Vtrum cauſa poſsit cõmitti iudici recuſatione remota? Et videtur quòd ſic. Nam recuſatio poteſt remitti expreſſe à partibus: ergo multò fortiùs à principe, qui eſt lex viua in terris. §. ſed quòd principi placuit. Inſt. de iure natu. genti. & ciui. cap. propoſuit. & ibi glo. de conceſſio. præben.

Ad idem eſt Specul. de recuſa. §. 1. num. 5. verſi. quid ſi ſic cauſa committitur. Lap. in capit. iudex ab Apoſtolica. de offic. delegat. lib. 6. Bald. in l. fin. C. de ſenten. & interloc. omni. iudic. Angel. & Imol. in l. 1. §. interdum. ff. à quibus app. non licet. Innocen. in cap. ex tranſmiſſa. de foro compet. Hippolyt. ſingula. 292. Nihil eſt tam graue. Nam ſicut appellatio expreſſe tolli poteſt, ita & recuſatio ſecundùm prædictos Doctores. Dueñas in tracta. regula. cum fallentia. regu. 43. ad finem.

In oppoſitum videtur. Nam recuſatio continet defenſionem, & quatenus continet defenſionem, à principe tolli non poteſt. vt dixi in rubri. de exceptioni. extra. Item & ſecundò iſtam ſententiam tenet Panorm. in. c. ad hæc. per gloſſ. ibi ſing. de reſcrip. & in. c. cùm inter. de exceptio. Dominic. in. c. iudex ab Apoſtolica. de offic. deleg. li. 6. Deci. conſ. 175. num. 3. & d. c. cum inter. Et eſt communis ſecundùm Rebuf. in conſtitu. Regias Galliæ. pag. 148. num. 9. in 3. tomo.

Pro declaratione dic, quòd aut cauſa committitur iudici ſuſpecto, & in dubio non cenſetur adẽpta recuſatio. glo. in. d. c. ad hæc. de reſcrip. quam citat Hippolyt. ſing. 292. Panorm. in cap. cum inter. nu. 9. de exceptio. Deci. in. c. ad hæc. 1. num. 4. & in cap. propoſuit. num. 1. de appell. & ſic loquitur prædicta glo. quando commiſit cauſam ſuſpecto, non tamen dixit, quòd pars non poſſet remedium recuſationis obijcere.

Aut commiſit recuſatione remota: & intelligitur tantùm de calumnioſa, & friuola, ſicut, quando cõmittitur cauſa app. remota, nam procedit de friuola & iniuſta, non de iuſta. Philip. Franch. in cap. poſtremò. de appellat. Hippoly. ſing. 292 Et quòd clauſula, appellatione remota, nõ impediat legitimam appellationem ex notorio grauamine, eſt glo. in. c. ex conqueſtione. verb. poſt appellationem. de reſti. ſpol. quam multùm notab. dicit Panor. in. c. inter cæteras. 1. col. de re iud. & in c. paſtoralis. in princip. col. penul. de appella. Hippolyt. in pract. §. ſecunda. nu. 27. & in ſingul. 592. & in dict. pract. §. ſequens. num. 43. & conſil. 89, nu. 18. & in l. prima. §. ſi ſerui quaſi. num. 25. ff. de quæſtio. Faciunt dicta à Felino in capit cauſam quæ. num. 21. & in num. fin. de reſcript. & Alci. de præſump. in 2. par. princ. num. 16. pag. 14.

Aut cauſam commiſit de poteſtate abſoluta, & certa ſcientia, & apparet, quòd nullo modò vult admittere recuſationem, ſed quòd in cauſa procedatur, & tunc valet commiſsio, ſecundùm Innocen. in dict. capit. ex tranſmiſſa. de foro competen. ibi in gloſſ. tuæ. ait, vel niſi diceret, non obſtante exceptione recuſationis. hactenus Innocent. ſequitur eum Hoſtien. in dict. cap. cùm inter. Baſt. in l. fin. C. de ſentent. gloſſ. in. l. apertiſsimi. verb. recuſare. C. de iudic. Et Hugo Celſ. in tracta. Clauſula. Clauſulæ reſcriptorum. verſicu. Recuſatione remota. folio. 17. colum. 1. ſecundùm paruam impreſsionem. Dueñas vbi ſup. regul. 43.

Princeps omnia poteſt, & cauſa ſemper in eo præſumitur, & ſic ei obtemperandum eſt, quia poteſt per eum grauamen ab iſto iudice ſuſpecto in cauſa appellationis remoueri. Quod nota, quia ſæpe contingere poteſt iſta quæſtio.

Quæro. 21. Vtrùm Recuſatio debeat fieri ex cauſa iuſta, & non temeraria, aliàs non valet. Reſpon. quòd ſic. Alexand. in l. quia poterat. ff. ad Trebel.

Trebellia. Probatur etiam de iure Regio in hac lege, vbi requiritur, quòd proponatur cum iuramẽto. Sed iuramentum non debet esse iniustum, & temerarium, ergo nec recusatio, quam confirmare per illud intendit. c. Quintauallis. de iureiuran.

Præterea recusans iudicium iusti iudicis, obijciẽdo ei causam iniustam, infamat eum, ergo peccat contra ipsum, mentiendo. cap. 1. de crimi. falsi. Faciunt verba. S. Thomæ. secunda secundæ. quæst. 69. art. 3. Aliquis appellat causa afferendæ moræ, ne contra eum iusta sententia proferatur, & hoc est calumniosè se defendere, quod est illicitum, sicut dictum est. facit enim injuriam & iudici, cuius officium impedit, & aduersario suo, cuius iustitiã quantum potest, perturbat. Et ideò sicut dicitur 2. quæstione sexta. omnimodò est puniendus, cuius appellatio iniusta pronũtiatur. hactenus Thomas. Suadetur. Nam iudex censetur pater, sed non est possibile filijs abnegare patrem. Aristo. 8. Ethicorum. cap. vltimo. ergo nulli iniustè licet iudicem recusare. cap. vestra. de vita & honest. clericorum. vbi habetur, quod à clericis, & presbyteris quanquam fornicarijs quandiu ab ecclesia tolerantur, nec habent euidentiam operis, licitè diuina ministeria audiantur, & alia recipiantur sacramenta ecclesiastica: sed ominem, quem ecclesia iudicem instituit, tolerat: ergo contra ecclesiam facit, quicunque iudicem suum recusat. Confirmatur ex cap. 1. de appella. lib. 6. in fine. in illis verbis, Iustum est equidem, vt in eum iura insurgant, qui ius, & iudicem, & partem eludit. Sed intellige de calumniosa recusatione, secùs de iuridica, quæ continet defensionem naturalem in se, vt dictum est suprà. Idem probat Richard. de Media Villa in 4. sentent. distinct. 19. artic. 4. quæstione. 2. facit. l. 4. ibi, definitiones iudicum eludere. C. de receptis arbitris. Ex quibus constat, quòd recusans iniustè iudicem, ei facit iniuriam, ac proinde peccat. Secundò deriuatur, quòd lædit partem, ideoque tenetur ad omnia damna, & expensas hac ratione factas. cap. fin. de iniurijs.

Est dubium, an in notorijs sit admittenda recusatio? Gloss. in cap. primo. verb. conseruatores. de offic. delegat. lib. 6. respondet minimè recipiẽdam fore. Comprobatur ex Roma. consilio. 324. & Domi. in capit. primo. de pœn. lib. 6. col. fin. Facit, nam in notorijs non admittitur appellatio. capit cùm sit Romana. & capit. cùm speciale. §. porrò. & ibi Decius colum. prima. num. 5. de appellationib. ergo idem concludendum erit in recusatione, cùm à pari procedant. Ancharra. in. c. super eo. de appella. per text. ibi. num. 2. & recusatio suspẽdit iurisdictionem quemadmodum appellatio. Specula. De iudice delegato. §. restat. numero. 1. glo. in cap. quoties. verb. appellant. 2. quæstione. 6. Franchus in dict. cap. super eod. & Firmian. in indice. verb. recusatio. versic. 17. & 33. te-

chofo alcalde, è jure a

q̃ en los pleytos ciui-

Montal. in l. 9. tit. 7. lib. 1. foro. legum.

Limita tamen in notorio habente pœnam arbitrariam. Felin. in cap. cum accessissent. col. 2. nu. 4. de iudi. Adde Couar. in pract. quæstioni. ca. 26. vbi agit de recusationibus iudicum præsertim de iudicibus supremis.

¶ *E jure.* Nota casum, in quo iuramentum inducit probationem in causa propria. & in capit. fina. de his, quæ vi. met. causa fiunt. l. si quando. C. vnde vi. & in l. 9. tit. decimo, part. septima. & l. 2. tit. 11. part. 3. & l. 8. tit. quarto. lib. 4. foro. legum. Rota in nouis decisio. 299. Iaf. in §. ex maleficijs. num. 90. Instit. de actio. singul. in. l. in actionibus. ff. de in lit. iur. Chassanæ. ponit. 35. casus, in quibus statur dicto iurantis in consuetudi. Burgundiæ. rubri. 1. §. 5. num. 176. cum sequent. folio mihi. 60. col. 1. cum. 3. sequentibus. Marc. Antoni. in tract. de viribus & virtute iuramenti. versic. quinquagesimotertio. nu. 72. vbi quã plures casus scripsit, quos ibi videre licet. Est enim glo. in §. nõ solum. verb. probare. Instit. de verb. obligat. Adde legem. 33. tit. 3. lib. 8. infra.

Quid autem erit, si obijciens recusationẽ, nolit iurare, an valeat recusatio? Videtur quòd non, quia est formalis probatio inducta à lege, qua omissa, actus est nullus: ergo. &c. Sed dic, quòd locum habeat, si petatur à iudice recusato, aliàs autem mero iure tenet recusatio. Et hoc constat ex mente verborum huius legis, ergo habebit locum quantũ ad effectũ, & virtutem ipsorum. argu. tx. in Clemen. vnica. §. quia ergo ex capitulis. de iure iurand. Nam verbum, *jure*, intelligendũ est, quando fuerit petitum à iudice, vel à parte, cui interest iurare, vt dicimus in l. sexta. titulo. 16. infra hoc libro. 3. Et facit gloss. verb. dic. & consule. in l. prima. §. primo. ff. de edend. tex. iuncta. glo. 1. ad fi. in l. si ex multis. C. de annali exceptio. Idẽ erit dicẽdũ in iuramento faciẽdo per assessorẽ, & collegã iudicis: & ipse iudex poterit istum iuramentum facere in sententiæ prolatione. l. vt iurisiurandi. §. iurare. ff. de operis liberto. Iurare autem debet (inquit Vlpianus) post manumissionem vt obligetur, & siue statim, siue post tempus iurauerit obligabitur. Facit, nam quamuis exceptio dilatoria sit objicienda ante litem contestatam, tamen satis est, si post statim, & ex modico interuallo

uallo opponatur. ex gloſſ. ſingula. & communiter recepta in l. Pomponius §. ratihabitionis. verbo. conteſtationem. ff. de procuratorib. Iaſo. in l. ita demum. colum. ſecunda. num. 3. C. de procurato. reputat ſingulare. & in l. edita. nume. 13. C. de edendo. quo loco ſex fundamenta adducit procius gloſſæ confirmatione. Et idem Iaſo. in l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum num. 23. colum. 3. ff. de acquiren. hæredita. & in. l. non ſolum. §. morte. nume. 13. ff. noui oper. nunti. & in l. principalibus ff. ſi certum petatur. & in l. is qui pro tẽpore li. §. ſi petitor. colum. 2. ff. de iureiuran. Fernandus Gomez Arias in l. ſecunda. numero. 49. in legibus Tauri. Hippolyt. etiam in l. prima. §. diuus Antonius. numer. 15. ff. de quæſtio. dicens, quòd communiter tranſeunt doctores cum opinione præſcriptæ gl. Cui tamen ſimilis eſt in l. cùm & iudices. in verbo. poſt narrationem. C. de iureiurando. propter calum. dand. ibi, Satis dicitur fieri in primordio, ſi ſtatim poſt fiat. ff. ſi certum petatur. l. lecta. §. dicebam.

les tome el juez conſi go por cõpañero [a] a vn hombre bueno para que librẽ el pleyto ambos a dos de conſuno, y el juzgador, y el hombre bueno que aſsi fuere tomado juren ſobre los ſanctos Euangelios, que bien y derechamente libraran el pleyto, y guardaran el derecho a ambas las partes: y en los pleytos criminales, ſi en aquel lugar ouiere otro Alcalde, o Alcaldes, que ayan, y libren todos de conſuno el pleyto principal. E ſi no ouiere otro Alcalde, que los Regidores, que ſon deputados [b] para ver hazienda del con

Hodie de ſtylo iuramentum ſtatim in libello recuſatorio ſubijcitur, nec expectatur petitio partis. Quæ praxis iure iſto iuridica eſt, cùm formam inducat, abſque cuius obſeruatione notiſsimum eſt in iure, quod actus eſt nullus. Adde Pragmati. 42. capit. vigeſimoprimo. & 22. fol. 32. Pragmaticarum Regum Catholicorum. Adde Alexand. conſil. 04. colum. ſecunda, lib. quinto. poſt Ancharranum. conſil. 263. Bald. in capit. ſuper quæſtionum. colum. 2. verſic. Pone quòd notarius. de offic. delegat. Felin. in cap. quæ in eccleſiarum colum. 18. de conſtit. Tiraquell. de iudicijs in rebus exiguis. pag. 47.

a ¶ *Compañero.* Forma huius legis habet etiam locum in iudicibus delegatis. l. 3. in fine. infra hoc titulo. Quod procedit de iure ciuili, quo iure ſolo iuramento ſine cauſæ expreſsione procedit recuſatio. & ſic ceſſat. l. 22. tit. 4. part. 3. & l. 9. & l. 10. titulo ſeptimo. lib. primo. fori. De iure autem Canonico, & in foro eccleſiaſtico cauſam exprimere oportet, vt glo. Montalu. notat in dict. l. nona. & docto. in cap. cùm ſit ſpeciale. de appellationibus. Et iam ſuprà in hoc aptaui formam recuſandi, quo ad vtrumque forum. Cauſæ autem, ex quibus iudicem recuſare poteris, videbis in l. 9. tit. ſeptimo. lib. primo. fori. l. 151. ſtyli. Et cauſas, propter quas iudex poſsit recuſari, poſui ſuprà in gloſ. prima. quæſtione. 10. Ex tribus enim cauſis, in quibus aliæ comprehenduntur iudex recuſari poterit, nempè. cauſa odij. Secunda, amoris: Tertia, indifferenti. Et quia his tribus modis peruertitur iudicium. cap. quatuor. 11. quæſtione. 3. ideò his tribus modis eſt prouidendum per recuſationem. Nam dicitur in ſacris literis. Eccleſiaſti. 6. Ab inimicis tuis ſeparare. Et Deuteronomi. trigeſimoſecũdo. Inimici noſtri ſunt iudices. Et Pſalmo. vigeſimoſexto. Qui tribulant me inimici mei. Et Eccleſiaſti. duodecimo. Non credas inimico tuo in æternum. Addendus eſt hic Ioan. Montholoni. in proptuario iuris humani ac diuini. prima part. verbo. inimicus. in gloſſ. nam abſconditur in malis. folio. 371. columna. 1. & Rebuffus optimè exponens præmiſſas tres cauſas in cõſtitutiones Regias Galliæ. tertia parte. tractat. de recuſatio. articulo nono. gloſſa vna. numero nono. pagina. 162. Felinus tangit aliqua in dicto capitulo. cùm veniſſent. de iudicijs. Quadraginta cauſas ponit Robertus Marantanus in Specul. aduocato. ſexta parte. numero vigeſimoſeptimo. pag. 558.

b ¶ *Regidores que ſon deputados.* Dubitari poteſt, qualis ſit iuriſdictio adminiſtratorum, ancianiue ciuitatum, qui Decuriones vocantur? Reſpõdebis, quòd ad eorum iuriſdictionem pertinet captum iniuſtè à iudice eximere à tali captura. Guili. in l. iudices.

cejo, que den entre si dos sin sospecha que esten con el Alcalde a oyr y librar el pleyto: y que hagã jurameñto como dicho es: y si no se auinieren a los nombrar, echen suertes quales dos dellos esten con el Alcalde de como dicho es: y los que fueren nõbrados, o en quien cayere la suerte, q̃ sean tenidos a oyr el pleyto: y hagan la dicha jura en la manera q̃ dicha es. E si en el lugar no ouiere hombres ciertos para ver la hazienda de concejo, que el Alcalde ante quiẽ fuere el pleyto tome buenos hombres de los mas ricos del lugar: y estos echẽ suertes entre si quales dos dellos esten con el dicho Alcalde: y aq̃llos a quien cayere la suerte, sean tenidos de jurar, y de se ayuntar, y oyr el pleyto, y librarle con el Alcalde, como dicho es [a].

¶ *Ley II. Que el assessor del Alcalde vaya a las audiencias.*

¶ El Rey don Iuan II. en Valladolid. Año mil cccexxxiij.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley segunda, tit. 16. lib. 4. Recopilat.*

MAndamos, q̃ el assessor, q̃ fuere tomado por el juez sobre sospecha contra el hecho por la parte, sea tenido de yr, y vaya a las audiẽcias que se hizieren sobre el dicho pleyto, no auiendo legitimo impedimento que lo pueda [a] escusar: y que lo haga assi so pena q̃ pague a la parte las costas y daños que por su culpa se fizieren del processo retardado. Y al tiempo que sea recebido por assessor, jure y prometa [b] de hazer su buena y honesta diligencia: porque el pleyto se fenezca lo mas breue que ser pueda.

iudices. C. de Episcop. audient. Baldus in l. prima. secunda lectu. versic. Item, nota. ff. de offici. consulis. Hinc venit practica in hoc regno, quòd eo tempore, quo iudex visitat incarceratos, ei committãtur duo anciani, seu Decuriones. Ad idem est. l. vbi absunt. ff. de tutori. & curatoribus. Cui Pauli respõsum ita se habet. vbi absunt hi, qui tutores dare possunt, Decuriones dare iubentur tutores, dum modò maior pars conueniat. l. cũ speciális. C. de iudic. ibi, Hæc eadem apud defensorẽ locorum, vel Duum, viros municipales gestis apud eos habitis celebrare. Angel. in l. siquis vxori. § si fugitiuũ. ff. de furtis. De eorum iurisdictione est. l. 6. titulo decimo sexto. infrà isto lib. 3. Sed est dubiũ, Vtrùm Decuriones possint suam iurisdictionẽ delegare, si fuerint impediti publicis occupationibus? Dices, quòd poterunt, dum tamen agnoscant secũdùm formam authentic. Ad hæc. C. de iudicijs. Adde Gasparẽ Vallascum in repetitio. l. Imperium. numero. 244. ff. de iurisdictioneomniũ iudic. De potestate Consulum, vide Guidon. Papam singulari. 422.

[a] ¶ *Como dicho es.* Vt habetur in originali. l. 1. titulo quinto, in ordinam. de Alcalá. Anni. 1387.

¶ *Lex. II.*

[b] ¶ *Iure è prometa.* Si petitum fuerit tale iuramentum, quemadmodũ exigi solet per tabellionem tempore quo assessori datur processus, aliàs autem non erit pro-

processus nullus, quanuis non sit interpositum iuramentum. vt dixi in l. prima. supra proxima.

¶ *Lex III.*

a ¶ *Alguno de nuestro cõsejo.* Nota, q̃ regij consiliarij recusari poterũt, vt hic habetur. Conc. l. 42. c. 22. lib. Pragm. regũ. Catholicorũ, cuius forma erit seruanda in practica. Interrogari autem poterit cõsiliarius regis recusatus de causæ recusationis veritate. vt habetur. d. cap. 22. ibi, *Y encargamos las cõsciencias a los del nuestro consejo, è Oydores de las dichas nuestras audiẽcias, que respondan a las dichas posiciones, sobre juramento que primeramẽte fagan todo lo que cerca dello supieron, sin encobrir cosa alguna.* gloss. in cap. 1. verb. si ue confessio. de exceptioni. Franch. in ca. cum specialis. de appella. ad fin. nisi recusaretur ob crimen, quia tũc nemo tenetur prodere seipsum. Panormit. & alij in capi. 1. de except. & seruatur inparlamento secundùm Stephan. Auffreri. in tract. de recusatio. ad fin. nu. 46. & Rebuff. eodẽ tracta. in constit. Regi. Gallix. art. 1. iglo. 3. num. 5. Et sic concordat ius commune cum l. 42. capit. 22.

¶ *Ley. III. La forma que se deue tener quando alguno del consejo se recusare por sospechoso.*

¶ El Rey, y Reyna.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene enla ley. 1. tit. 10. lib. 2. Recopil. Y en aquel titulo se ponen muchas cosas acerca delas recusaciones de los del cõsejo, Presidente, è Oydores de las audiencias. Alcaldes de Corte, y audiencia, y de hijos dalgo, notarios, y relatores.*

ORdenamos, q̃ cada y quãdo algũo quisiere recusar por sospecho so alguno de nuestro consejo a q̃ en el residiere, o d̃ los nuestros Oydores, o de los nuestros Alcaldes d̃la nuestra casa, y corte, o de la nuestra Chancilleria, que lo pueda hazer jurando la sospecha en deuida forma y poniendo la honestamente. Y en tal caso los otros del consejo, o los Oydores, o Alcaldes que no fueren recusados, vean breue è sumariamente sin fazer actos, ni processos si la tal sospecha es cierta, y verdadera, o no. E si hallaren ser verdadera: q̃ el tal recusado, no conozca mas de la causa, y los otros la determinen. Y si hallaren que no es justicia verdadera, q̃ conozca el recusado cõtra los otros sin embargo de la tal recusacion: Pero si fuere la causa criminal sobre que interuiene recusacion de qualquier de los dichos Alcaldes, que pidiendolo qualquier de las partes se junten con los Alcaldes ante quien pende la causa vno de nuestro Consejo en la nuestra corte, o el que por los de nuestro Consejo fuere deputado, o vno de nuestros Oydores en la nuestra Chancilleria qual los otros Oydores deputaren, que sean legos, el qual juntamente con los dichos Alcaldes sin auer nueuo juramento conozca de la dicha causa, y la determinacion, y no de otra guisa. Pero en la recusacion que fuere puesta contra los otros juezes ordinarios de las ciudades,

y villas

villas, è lugares d̃ nue ſtros reynos, Mandamos que ſe guarde lo que diſponẽ las leyes ãte deſta: las quales eſſo miſmo ayan lugar que ſe guardẽ en los juezes delegados.

Titulo. VI.

De las dilaciones.

¶ *TITVLVS. VI. DE Dilationibus.*

A dilationibus ſolito more à definitione incipiam. Et deſcribi poſſe in hunc modum exiſtimo. Dilatio, eſt quædam temporis ad aliquid agẽdum aſsignatio, ſeu prorogatio. A noſtris autẽ ſic definitur. Dilatio, eſt termini aſsignatio, ne præcipiti via quis teneatur ſe d̃fendere. Bald. in capit. quoniam contra colum. 6. numero. 45. de probatio. ſecundùm Cinum in. l. quoniam. col. 2. nu. 1. C. iſto. titu. ſic definitur. Dilatio, eſt facultas cuiuſque rei agendæ intra tempus moderatum à lege, vel à iudice, vel partium conuentione. l. 1. &. l. ſiue pars. C. de dilatio. Hanc etiam ad literam per prædicta iura ponit Petr. de Bellapertica in. l. in pecuniarijs numer. 10. colum. 3. verſic. Iuxta hoc quæritur. ff. de fer. Conſtat præterea in titu. De dilat. c. 1. & in l. 1. titu. 16. par. 3. & lib. 3. fororum Aragon. titulo. De dilatio. conſti. Si quando alicui homini. & libro. 3. ordinament. Luſitaniæ. titul. 41. cap. 1. cùm ſequent.

Quęro. 2. Vtrum proceſſus poſt dilationem ſit validus, nempè probationes per teſtes, ſeu inſtrumenta poſt lapſum temporis deſignatum à iudice ad ea præſentanda? Videtur quòd non, quia tempus eſt circunductum, aliàs enim iudicis edictum eſſet deluſorium, quod eſſe non debet. l. ſi Prætor. ff. de iudic. tenet ſingulariter hanc partem probãs Archidi. in capitul. iudicantem. col. 2. nume. 5. & nu. 6. 30. quæſt. 5. Specu. de dilationi. §. videamus. col. fin. num. 8. doctores plures citantur à Felin. in cap. licet. num. 18. de probatio. Rota noua. 487. ſecundum nouam impreſsionem. 64. ſub titul. De appella. Aegidius Bellamera concluſione, 223. incip. Poſt terminum perẽptorium. ſub titul. De dilationi. text. iuncta gloſ. in verb. munimenta, in cap. coram. de in integrum reſtit. quo text. obſeruandum eſſe deducitur poſt perẽptoriam dilationem ad probãdum datam etiam eccleſiam non fore audiendam ex iuris rigore, ſed ex remedio reſtitutionis in integrum. Vide Decium in dict. calicet. num. 15. & Auguſt. Beroi. nu. 76. qui ponunt in hoc quinque caſus, non refero, quia illic videri poſſunt ab optimo lectore. Quando tamen probatio. offerretur incontinenti poſt terminũ, valeret. Bal. & Iaſ. in. l. fi. ff. de fer. per. §. tutor. Inſtit. de authori. tuto. & gl. in. l. Põponius. §. ratihabitionis ff. de procu. Iaſ. in. l. edita. col. 6. C. de edẽ. Rebuff. in cõſti. regias Galliæ. tract. de dilatio. in. 3. tomo. pagi. 348. glo. vni. n. 1. Capici. deciſio. 81. incip. In cauſa hominũ nu. 1. & deciſio. 90. incip. In cauſa magnificorũ dñi Bartholomæi. nu. 3. Cõ filiũ tamen erit, q̃ nõ permittat labi dilationẽ, cum omnis dilatio ad probandũ ſit peremptoria. Deci. in ca. licẽt. nu. 5. de probatio. & in capit. ſuper eo. nu. 21. de appell. Chaſſanæ. in cõſuetu. Burgund. fol. 27. col. 3. rub. 1. §. 2. verb. *apres*. l. fi. ff. de decret. ab ord. faciendis. Beroius in cap. quoniã cõtra. n. 134. vbi vi. de probat. Aliàs faciat proteſtationẽ, ſi ſuperuenerit impedimẽtũ, vt poſt illũ terminũ ſibi aſsignetur ſecũdus. ex Matthæo de Afflict. deciſio. 50. incip. Iudices magnæ Curiæ. Et addę quæ not. ſingu. Iaſo. conſi. 10. circa primum dubium. col. 1. lib. 1.

Quæritur. 3. Vtrum iudex poſsit dilationẽ ſemel præfixam litiganti reuocare? Reſponde. Aut eſt data abſque cauſæ cognitione, & poterit eodẽ modo abſque cauſæ cognitione reuocari, notatur in. l. diem. ff. de arbit. Bartol. in. l. quod iuſsit. ff. de re iudi. Bald. in. l. ſi pacto quo pœnam. C. de pact. col. 1. nu. 2. Panorm. & Philip. Franch. in c. ſignificante, col. 3. num. 17. de appellatio.

Aut dilatio eſt conceſſa ex iuſta cauſa cum cognitione cauſæ, & non poteſt, cum ſit ius quæſitum parti. l. fi. ff. de pact. Et datum cum cauſæ cognitione abſque ea habita de nouo, reuocatio fieri non poteſt. argum. tex. in. c. 1. de regul. iur. l. nihil tam naturale. ff. de regu. iur. Hoſtien. Ioan. Andr. Imol. Panormita. & Philipp. Franch. in dict. capi. ſignificante. nu. 17. de appell. qui eo in loco ponit vſq; ad. nu. 24. vndecim limitationes. Et pro hac parte facit. l. 2. ti. 15. quę requirit cognitionẽ cauſę in ſecũda, & vlterioribus dilationibus. part. 3. De iure Aragonũ vltra tertiã dilationẽ etiã cũ iuramẽto litigantiũ aſsignandam non eſſe, probatur lib. 3. fororum Aragonum. tit. de dilatio. conſti. ſina. incipien. Compendioſament querientes. De iure Portugalliæ eſt videndus titul. 41. ca. 1. lib. 3. ordina. Luſitaniæ. Quæ omnia vnuſquiſq; Lector ad leges ſui regni, & in eius intellectũ de facili cõuertere poterit. Et de materia huius rubricæ habetur in tit. De dilatio. extrà. &. C. eo. ti. & per Azonẽ,

Goffred.& Hoſtien.in ſuis ſummis ſub hoc titulo. Aliqua per Sebaſtian. Vanti. in tracta. de nullita. proceſſuum & ſententiarum.rubric.Ex defectu iuriſdictionis ordinariæ.numero. 157. verſicu. exemplum etiam.pagina.147. Andræ. Alciat. in practica. fol. 72. colum. 2. qui declarat, quid ſit dilatio,& quotuplex ſit, & ſpecies dilationum quot ſint, & de cõditionibus dilationum, & quis dilationes concedere debet, & quando, & quibus, & quoties, & qualiter dilationes ſint aſſignãdæ Boeri.deciſio.294 numero.1. cũ aliquibus ſubiectis. vbi pulchrè loquitur circa materiã huius tituli. Aliæ tres quęſtiones per Guiliel. Caſſado.deciſio.1.&.2.& 3.ſub titu. De dilationib.& in lib.2.conſtitutionũ Neapolitanarum.titul.29.in conſti.incip.In pecuniarijs.in glo.ex iuſta cauſa.fol.90. Elegãter Matthæus de Afflictis plura dubia huic loco commoda ponit in conſtitutio. Neapolita.libro ſecundo rub.18. Vtrùm antẽ poſtquàm quis obtinuit dilationẽ à ſe petitam,cum efficiatur communis vtrique parti,an petitor poſsit remittere in præiudiciũ partis?Baldus in.l.ſi arrogator.in fin.ff.de adoptio.reſpondet nõ poſſe. De quo articulo agit Tiraquell.De vtroque retract.lib.1.in fine.num.27. fol.311. Fallit tamẽ,quãdo talis dilatio daretur in fauorem minoris per reſtitutionem in integrum, quia ſi tunc minor renunciat dilationi ſibi conceſſæ,non poteſt aduerſarius ea vti. text. in.l.ſi iudex circumuentus.ff.de minorib.Ioan. de amicis. in conſilio.92.colum.2.num.8.

¶*Ley.I. El termino que el juez ha de dar a la parte para buſcar abogado.*

¶El Rey don Alonſo en Alcala Año de mil.ccc.lxxxvij.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe confirma por la ley 28.titul.16.libr. 2.recopil. y alli ſe pone pena,al que no quiſiere ayudar.*

SI el demandador, o demandado, pidiere plazo de abogado [a] antes del pleyto conteſtado aya tercero dia para eſto del dia que le fuere pueſta la demanda. E ſi lo pidiere deſpues del pleyto conteſtado, pueda auer plazo de nueue dias, ſi lo ouiere meneſter: y no mas: y el juzgador apremie al abogado que ayude a la parte que lo demandare.

¶*Lex prima.*

a ¶ *Plazo de abogado.* Nota quòd dilatio parti eſt danda ad inquirendum aduocatum, & aduocato recuſante,eſt compellendus à iudice,vt aduocationis officium ſuſcipiat, vt hac lege cautum exiſtit. Ad idem eſt Panormita. in cap.præterea. de dilationi.nume.11.&.12.& corcord.l.4.tit.19 libr.2,ſuprà.l.6.titulo.5.part.3.lib.1.tit.9.libr.1. foro legum. Dixi in.l.1.tit.19.lib.2.ſuprà in gloſ. 1.q.6.& quæſtio.9.colum.656.& col.657. Dubitatur tamẽ,an propter infirmitatem, ſeu abſentiã aduocati ſit dandadilatio? Videtur ꝙ ſic,ſi leuis eſt abſentia, ſeu infirmitas,nẽ pe breui tempore duratura, non aliàs, nam modicũ tempus non eſt in conſideratione, ex eo, quia talis aduocatus eſt inſtructus in cauſa. ex.l.ſi longius in princip.ff. de iudic. l. ſed & ſi vnius. §. penultim. ff. de iniur. vbi Bartolus. Idẽ firmat ipſe Bartol.in.l.ait Prætor.§.deinde. numero.2.& ibi Additio.ff.quibus ex cauſ. maior. Felin.in capitulo.1.columna.1.numero.1. vt lite nõ conteſt.& ibi quoque Additio.Benedicti de Vadis aliqua refert.

In tantum hæc aſſertio locum habet, quòd iudex denegando terminũ ad inquirendũ aduocatũ litiganti,facit contra ius,quemadmodũ ex præmiſsis paulò antẽ iurib⁹ vides,ideoq; grauatur, ac à tali grauamine poterit appellare, nã aufertur ei ſubiectũ neceſſariũ.ex quo pẽdet ſua defenſio, ne iniuſtè ab aduerſario opprimatur.Barto.in.l.cauſas.n.2.C.de ſenten.aduerſ.fiſc.latis libro.10.l.ait Prætor.§.fin.ff.ex quibus cauſis maiores.vbi glo. verb.aduocationes.notat,quòd poſtulatio aduocati eſt iuſta cauſa petendi dilationẽ ad eum habẽdum.citat.l.ab hoſtibus.§.fin.eodem titul. &.l.1. C.de dilat.&.l.1.reſpon.1.ff.de poſtulãd.Cui etiã adſtipulatur, Dilatio eſt aſsignanda,vbicũque ratio commoditatis petẽtis poſtulauerit.l.inter priuatos.in fin.& ibi glo. C.de dilationi. hæc tamen ratio maxime verſatur in conceſsione dilationis ad inueniendum defenſorem.ergo.&c.

Eſt tamen dubium, Vtrum pendente dilatione data ad quærendum aduocatum, ſeu ad aliquid

quid aliud faciendum, possit iudex tute procedere in lite? Respondet quod non. Nam pendente dilatione, iudicis officium conquiescit. l. siue pars. C. de dilationibus. Deci. in capit. super eo. colum. 4. numero. 21. de appellatio. glos. fin. ad fin. in capitulo præterea. de dilationi. capi. significante de appellatio. Et adeo dilatione pendente iudicis officium est impeditum, ac ligatur, quod processus est nullus, nec consensu partium confirmatur. Bald. Cin. in. l. penultim. C. de arbitr. Alexand. in l. 1. post glos. ff. de ferijs. Augusti. Beroi. in cap. potuit. numero. 28. de locat. Tradit Vanti in tractatu de nullitatibus processus. ex defectu iurisdi. ordina. pagina. 147. qui est videndus. Et Iaso. consilio. 44. columna. 1. libro. 3. Limita tamen, nisi causa, ob quam fuit data dilatio, cessaret: nam si cessaret, aut iudex eam reuocasset, officium suum non amplius conquiesceret. Bald. in capitul. 2. de dilatio. Lap. allegat. 81. Nicola. mil. in reperto. verbo. dilatio. Bart. cõsilio. 164. incip. Processus. Bartol. in lege à filia. §. alumna. numero. 1 ff. ad Trebellian. Panormita. in cap. significauit. numero. 9. de appellation. Alexand. consilio. 24. columna. 2. numero. 6. & ibi additiona. libr. 2. Tiraquell. plura ad id adducit in tractat. De causa cessante. 1. parte. numero. 74. Et vltra eum tenet Vanti. loco proxime citato. numero. 157. Singulariter declarat Augusti. Beroi. in capitul. potuit. colum. 8. versiculo. In secundo notabili. numero. 35, vsque ad. 49. de locato. & erit optima remissio ipsius & Tiraquell. pro commento & declaratione prædictæ l. siue pars. C. de dilatio. non transcribo, quamuis multa bona, & ad propositum dicta ab eis possem hic repetere tacito authore, quemadmodum multi solent facere, quod non est alienũ à furo. Idem notat Iaso. dicto consilio. 44. columna. 2. libro. 3. adde. capit. 1. ibi noluit respondere donec aduocatus eius veniret, inducias postulando. vt lit. non cont.

¶ *Ley. II. Que termino deue auer el que declinare jurisdiction para prouar la declinatoria.*

¶ Fuero.

ADDICION.

¶ *Lo dispuesto en esta ley esta alterado por la ley. 1. tit. 5. lib. 4. recopi. adonde se dize que las excepciones declinatorias el Reo las ponga dentro de nueue dias contados del fin de la carta del emplazamiento, y en el mismo termino la ha de probar y contestada la demanda, y que el actor dentro de los nueue dias, prueue la razon porque el pleyto es de la jurisdicion de aquel juez.*

SI el demandado dixere q̃ no es d̃ la jurisdiciõ del juzgador ante quiẽ le es puesta la demãda, y alegare para esto tal razon porque la aya de prouar, sea tenido de la prouar hasta ocho dias del dia q̃ fuere puesta la demanda. Y si la prouare eñstos ocho dias no sea tenido de responder a la demanda. Esi el demãdador ouiere de prouar la razõ porque el pleyto es de la jurisdicion del juzgador ante quien demanda, sea tenido de la prouar en este dicho plazo: y no le sea dado otro mas sobre esta razon.

¶ *Lex. II. Que no es de la jurisdicion.* Ista exceptio declinatoria in principio litis est proponenda, antequam ad alia procedat ne videatur in iudicem non suum cõsensisse. lege præscriptiones fori. C. de exceptio. cũ inter monasterium de re iudica. Sebastia. Vanti. in tracta. de nullitatibus processus. rubric. Qualiter sententiæ & processus, qui dicuntur nulli, reparari possint. numero. 57. pagina. 356. Antoni. Rubeus in repetitione. l. non solum. §. morte. numero. 234. ff. noui oper. nuntiatio. Ioan. Petr. Ferrarien. in practic. in forma rei. verb. saluis alijs. numero. 4. fol. mihi. 50. meliusper Pet. à Bellapertic. in repetitione legis exquacunque columna. 3. nume. 10. ff. si quis in ius vocat. Zasius in lege si conuenerit. numero. 17. de iur. omn. iud. Deci. in capitu. Pastoralis. numero. 11. de exceptioni. Robert. Marant. in speculo aduocato. 6. part. §. nonum membrum huius primæ partis pagina. 414. numer. 1. l. 42. capitul. 7. libro. Pragmat. regum Catholicorum. vbi

assignantur nouem dies ad probandam exceptionem in competentiæ, & ad alia faciendā, de quibus in prædicta pragmatica Regia.

Dubitatur, vtrum exceptio incompetentiæ sit alleganda in libello responsorio in initio ipsius, cum protestatione, quam facit ante omnia, quòd pronuntietur super articulo declinatoriæ, ad hoc, vt deinde allegatio dilatoriarum ei nō obstet? Et in primis est dicendum, quòd aut loquimur, cùm quis est tractus coram homine nulli iurisdictioni præsidenti, aut coram iudice aliàs ordinario alicuius loci, non tamen iudex rei conuenti coram eo, quia ipse sum ciuis Salmantinus, tamen fui conuentus in ciuitate Hispalensi, Toleti, Zamorensi. In primo casu exceptio radicitus supponēs defectum iurisdictionis, in quacūque parte iudicij obstat, & est admittenda, cùm ex consensu partium expresso, nec tacito particularium quis effici possit iudex. c. si diligenti. §. manifestē. de foro competen. glo. in. c. Rodulphus. de resc. & in. c. significasti. de foro compet. l. priuatorum. Consensus iudicem non facit eum, qui nulli præest iurisdictioni, nec quod is statuit, rei iudicatæ continet authoritatem. C. de iur. omn. iudi. Vbi enim quis nullum iurisdictionis principiū habet nec prorogationis effectus ab illo constitui potest, cum ex nihilo nihil gigni posse constitutissimum elementū, ac omniū artium fundamentum sit, vt in materia prorogationis declarauī. constat præterea in titulo. C. si à non compe. iudi. per totum. c. at si clerici. & ibi glossi. de iudic. Petrus à Bellapert. in lege ex quacunque numero. 12. versiculo Iuxta hoc quæro. ff. si quis in ius vocat. ideoque semper poterit opponi exceptio proueniens ex defectu istius principij, & iurisdictionis. ex sententia glos. vbiq; satis laudata, communiq; omniū sententia approbata in clem. vni. in verb. non obstante. de sequestra. possessio. & fructuum. sing. secundum. Corset. in repertorio ad Panor. verb. iudicis incompetentia. Alexand. ad Barto. in. l. 1. §. & parui refert. num. 7. super verb. Item aduerte. ff. quod vi. aut clam. Deci in. l. hoc edictum. §. hæc autem verba. nu. 5. ff. quod quisque iur. Roma. cōsilio. 42. Areti. consi. 68. col. 3. Alexan. in. l. de pupillo. §. qui opus. num. 9. ff. noui oper. Ludouic. Gomezi. in regu. de non iudi. iuxta formā suppl. quæst. 16. versi. Et quod dictū est de defectibus. Felin. in rubr. de foro compet. col. 2. nu. 2. Iterum ipse Felin. in. cap. pastoralis. nu. 10. de exceptio. Barb. consil. 39. nu. 12. libro. 1. Guiliel. Benedict. in repet. cap. Rainutius. verb. mortuo itaq;. 1. nu. 213. de testament. Roderi. Suarez in repeti. l. postrem iudicatam. nu. 33. fol. 153. colu. 4. ff. de re iudi. Antoni. Gomez. in tracta. de delictis. c. 12. nu. 8. Couar. libro practicarum quæstio. ca. 25. nume. 3. etiam aduersus tres sententias cōformes. Bal. in. l. 1 C. qui pro sua iurisd. Bart. Socin. in tract. regula. cum fall. regul. 121. quod est notandum pro intellectu clem. 1. de re iudi. & l. 25. titul. 3. lib. 2. suprà. vide quæ dixi in. l. verb. *no la pueda alegar*. tit. 8. infra hoc lib. 3.

Aut est fulcitus aliqua iurisdictione, & hoc casu distingue. Aut iste, qui habuit proponere istam exceptionem, eam omisit scienter: quo casu litecōtestata nō poterit proponere, quia videtur prorogare iurisdictionem nō sui iudicis, itaque ex eadē causa nō poterit ab eodē iudice recedere. ar. l. si cōuenerit. ff. de iurisdict. omni. iudic. & l. si cū dotē. solu. matri. l. 9. ibi. *mas si despues que fuesse el pleyto começado por respuesta, las quisiesse poner alguno ante si, no le deuen ser cabidas*. tit. 3. partit. 3. & in. l. 32. tit. 2. ead. part. 3. Nā si aliam exceptionem obijceret ante declinatoriam fori, censendus esset voluisse obijciens interpellare iudicem, vt super illam pronuntiet, & sic consentiret in iudicē, prorogaretque suā iurisdictionē. Bart. Imol. & Alex. in. l. quidam consulebat. ff. de re iudica. Bar. in. l. si cōuenerit. ff. de iurisdi. om. iudic. Robert. Maran. in specul. aduocatorum. 6. parte. §. nonum membrum. nume. 1. pagi. 414. column. 2. Probatur vna ratione. Nam qui vult antecedens, vult etiam consequens, quod necessariò cōsequitur. l. illud. ff. de acquir. hæredita. sed reus vult antecedens, scilicet, quôd iudex iudicet super exceptionibus dilatorijs, meritò etiam debebit velle consequens, idest, quôd etiā iudicet in causa. l. cùm Papinianus. C. de senten. Absurdum enim esset dicere, quòd qui approbauit iudicem in vno quòd eum etiam non approbet in eadem instantia. Et ista communis Bart. & aliorum sententia secundum Zasi. in. d. l. si conuenerit. nume. 18. Estque Addēdus Alexād. consil. 70. col. 1. num. 4. lib. 7. Ideoque in initio libelli proponas declinatoriam cum protestatione, quòd non intendis ei attribuere aliquam iurisdictionem, nisi tantum eā, quæ sibi competit à iure. Præposit. in cap. solicitudinem. col. 28. num. 71. & 72. de appell. Antonius Rubeus in repeti. l. non solum. §. morte. numer. 234. ff. noui ope. nuntiatio. Latè Hippolyt. in. l. si quis ne quæstio. nu. 27. versic. Quarto limita. ff. de quæstio. Limitatur etiam. quando ignorāter, & errore ductus, existimaret suum esse iudicem. nam errantis nullus est consensus ad prorogationem inducendam. l. si per errorem. ff. de iurisdict. omn. iudic. Petr. de Bellapert. in. d. l. ex quacunque. nu. 12. l. 2. ff. de iudici. l. 15. & ibi bene intelligit Gregori. Lopez. verb. *quando las partes yerran*. titu. 22. part. 3. Quā limitationem intellige in errore tam iuris, quam facti

facti. Innocent. & Panorm. in cap. ad petitionem de accusatio. Felin. in ca. Petrus & G. col. fi. nu. 15. de offi. delegat. & in. d. c. ad petitionem. col. 6. ver sic Secũdo nota. Limitat. per Roman. singu. 677. incip. Tu habes legẽ si per errorẽ. Et vide Cepolã cautel. 120. in cip. Nota nouã cautelã excludendi declinatoriã. Vanti. de nullita. senten. Quib⁹ modis tentẽ. nul. repar. nu. 58. pagin. 356. de exceptionibus. Reliqua dicã in tit. De exceptionibus, infrà proxim. §. in ordine. Quæ omnia aptanda sunt ad. l. similem Lusitaniæ. lib. 3. ordinatio. suarũ. tit. 27. cap. 1. ibi *Aotra es guarda a jurisdiçam do juiz, quando o reo declina seu foro per dereito, ou priuilegio especial, que lle por nos seia outorgado*. De cõpetẽtia iurisdictionũ, & quãdo de ea agitur in regno Aragonũ, quomodo sit definiẽda, habetur li. fororũ Aragonię lib. 3. titul. *De la competentia de jurisdictiones*. incipit: *Por quanto muchas vezes*. cũ septem subiectis. Et quòd error impediat proro gationẽ iudicis, omnino vide Iasonem in dict. l. si per errorem. nu. 9. & Zasi. nume. 6. cum pluribus sequent. ff. de iudi. & Iacobin. à sancto Georgio in. l. 2. nu. 9. ff. de iudi. quos nouissimẽ refert Petr. Ducẽ. in tracta. regula. cũ fallen. regula. 257. incip. Error impedit.

TITVLVS. VII. DE ferijs.

¶ *Lex vnica.*

a ¶ *Dia de Domingo.* Conc ord. l. 34. titul. 2. part. 3. & l. vnica. tit. 5. lib. 1. foro legum. Et in regalibus Auditorijs receptum est, vt à natali Domini vsque ad diem Epiphaniæ inclusiuè cessetur à iudicijs secũdũ Greg. Lop. in. d. l. 34. verb. *de Nauidad* Et ibi dicta per eũ poteris hic applicare, ne semel dicta amplius repetamus. Et similiter à Mõtaluo in. d. l. vni. ti. 5. li. 1. foro legũ. In regno Aragonũ explicãtur feriæ, in quib⁹ nõ licet tractare lites, nec iudicia agitare lib. 3. fororũ. ti. de ferijs. cõsti. *Sacrificio muy acceptable*. Pro declaratione huius materiæ inquirẽdũ est primò, quot sint feriarũ genera? Respõ. quòd sunt aliquæ solẽnes, aliæ repẽtinæ, reliquæ rusticæ. Solennes sunt, de quibus in hac lege enumerãtur, quæ ad cultũ Dei, emsque honorem, sanctorũmue eius reuerentiã sunt introductæ. c. vnic. de reliqui. & ven. sanct. capit. fina. de fer. l. fi. C. cod. titul. l. Pridie. ff. hoc titul.

In istis ferijs non valet citatio, nec processus, nec sententia lata à iudice. Insignis est casus in. c. conquestus. de feri. l. 34. ad fi. ibi. *Esi en tal manera alguna cosa fuere demandada o librada, no seria valedero lo que fiziessen, maguer fuesse fecho con plazer de ambas las partes.* titulo. 2. part. 3. adeò quod nec ex partium consensu poterit ratificari. Specula. de fer. §. sequitur. in princip. Conflat, quia est contra legis institutum, ac ideo ipso iure nulla. l. non dubium. C. de legib. Tum etiam, quia legi prohibitiuæ in fauorem Dei renuntiari non potest. argument. text. in capit. si diligenti. de for. competen. intantum cùm sit lex habens originem à iure diuino. Exod. 20. & Deuterono. 5. & non poterit tolli à Principe seculari. Clemen. Pastoralis. § cæterum. de re iudica. Tradit Philippus Decius in. l. milites numero. 14. vbi videas. C. de testament. milit. Ad idem gloss. in. l. omnes dies. C. de fer. vbi habetur, quod partes non possunt renuntiare ferijs in honorem Dei. Gregor. Lopez. in. l. 34. gloss. fina. titulo. 2. part. 3.

Vtrùm autè per statutum induci possit, quod in diebus inductis seu destinatis in honorem Dei possint disceptari causæ, & lites? Alberi. in. d. l. oẽs dies. C. isto titu. dicit q̃ vidit dubitari de hac quæstione. Et arguit ad vtrãque partẽ. Deniq; firmat tutiorem eam partem esse, quæ firmat nõ valere, cum sint feriæ in honorem Dei introductæ de iure Canonico. ca. fin. de fer. Tum etiam facit: quia Principes eas approbarunt: & si sint à iure positiuo inductæ, vt alibi firmaui. ab inferiori tolli nequeunt. clem. Ne Romani. de electio. argu. l. 2. ff. de pollicita. Item materia est spiritualis, ac apostolica lex est in materia, quæ spectat ad redemptionem, & saluationem animæ, quæ causa consequitur ex honore facto Deo hisce diebus, ergo tolli nequit nisi à prælato ecclesiastico, cui incumbit principaliter, & incidẽter cognitio cauarum spiritualium. c. tuam. & ibi glos. de ordi. cogni. & in. c. sacrosancta. &. c. Massana. de electio. cap. causamque de præscrip. glo. in reg. Possessor. de regu. iur. lib. 6. Hoc tamen procederet, quado non es-

Titulo VII.

De las ferias.

¶ *Ley. I. En quales ferias ninguno puede ser emplazado, ni demandado.*

¶ Fuero.

ADDICION.

¶ *Esta ley se confirma por la ley. 4. tit. 9. lib. 3. recopila. adonde se dize: que los juezes juzguen cada dia guardando las fiestas y las ferias como lo manda la ley.*

Mandamos que ningun hõbre pueda ser llamado a pleyto dia de domingo, ni en dia de Nauidad, ni en

ſet ex conſenſu tacito, ſex expreſſo populi epiſcopo minimè contradicente in ferijs inductis vltra, ſeu præter ius commune, nam tolli poſſet à tali ſtatuto, ſeu conſuetudine, quæ plurimùm poteſt etiam in cauſis ſpiritualibus, & tangentibus obligationem culpabilem animæ. c. conſuetudinem. &. c. de his. 12. diſtinct. Si tamen eſſet contra ius diuinum talis conſuetudo eximeret à pœna temporali tranſgreſſorem, non tamen à gehennali. glo. in. c. denique verb. conſuetudine. diſtinct. 4. ſimi. glo. in. ca. cùm venerabilis. verb. migraſſe. de conſuetu. Feli. in. ca. ex tenore. num. 12. de reſcri. Iaſ. in. l. ſingularia. col. pen. nu. 49. ff. ſi cert. peta. Hippo. in practi. criminali. §. quoniam. nu. 97. & alibi latiùs dixi.

Quòd autem valeat ſtatutum, per quod tollun tur feriæ inductæ in honorem Dei, adnotauit glo. Bonifacij in peregrina. verb. actor. q. 6. in parte, vel ſanctorum. notat expreſſe Bald. in. l. quadraginta C. de ferijs. Bartol. in. l. prouinciarum. eodem tit. vbi ad eum in additione. Vide Alexand. Loſæ. Robert. Marant. in ſpeculo aduocatorum. 4. parte. §. 16. num. 63. verſic. Vltimo ſuper hac materia attingo. pagina. 251. Sed hæc vltima opinio procedit in his, quæ conſiſtunt in facto, vt eſt libelli oblatio. Alberic. de ſtatutis. lib. 1. q. 57. n. 21. col. fi. nõ in his, quę ſunt iuris, vt eſt citatio, & alia huiuſmodi. l. dies feſtos. ibi, nulla quenquam vrgeat monitio. &c. Actus enim citationis non poteſt fieri die feriato in honorem Dei, ſed in alijs diebus feriatis fieri poteſt, dum tamen compareat die non feriata. Bartol. in. l. 1. §. nuntiatio. col. 6. nu. 30. ff. noui oper. nuntia. Placet Lucæ de Pen. in. l. vni. C. ne operæ à collatoribus exigantur. libr. 10. col. fi. ad finem. & dixi ſuprà hac glo. verſic. In iſtis ferijs. l. 36. tit. 2. part. 3. Et hæc opinio Bartol. eſt communis ſecundum Carol. Ruin. in. d. §. nuntiatio. num. 167. Ioan. Crot. nu. 78. Alexã. nu. 26. & Iaſo. num. 8. dicit cõmunem & veram de iure ſententiã eſſe, quam tenent Calde. Cardi. Anchar. & communiter docto. ſecundum Panormi. in. ca. conqueſtus. nu. 20. verſic. redeo ad primam, de ferijs. Quanuis contraria opinio defendi poſſet ſecundum Ioan. Crot. & Carol. Ruin. in. d. §. nuntiatio. Et bis aſſeruit communem Aegidi. Bellamer. in. d. c. conqueſtus. nu. 9. & ſequenti. Et pro priori communi eſt l. 36. titul. 2. part. 3. Huiuſmodi feriæ ſeruãdæ ſunt etiam in cauſis ſummarijs, nec remitti poſſunt, etiam ex partium cõuentione. Deci. in. l. milites. col. 2. de teſtamen. milit. Paris de Puteo. in tracta. ſyndicatus, verb. feriæ. & Rebuff. in conſti. regias Galliæ. tract. de ſenten. execu. artic. 9. gloſſ. 2. nu. 17. in. 1. tomo.

Fallit tamen in aliquibus caſibus, nempè quando timetur de receſſu debitoris, poterit capi, etiã die feriata in honorem Dei. gloſſ. in. l. dies feſtos. verb. fideiuſſionis C. de fer. ſingul. & approbata ſecũdum doctorem Didacũ Segurã. in. l. ab ex hæredati. nu. 7. ff. de lega. 1. ibiq; plura ſcripſi. & exẽpla ſunt in glo. ſummæ. verb. quod verò. 15. q. 4. & l. 35. ibi Gregor. Lopez tit. 2. part. 3.

Præterea ſunt aliæ feriæ repentinæ, nempe ob res publicas proſperè geſtas, aut aliam publicam congratulationẽ ab ipſo principe indictæ. vt in. l. à nullo. C. de fer. l. ſed & ſi. §. ſi forte. ff. ex. quibus cauſis maior. l. 1. & ibi optimè exempla cõperies per Montalu. titulo. 24. par. 1. Iſtæ feriæ renuntiari nequeunt à partibus, quemadmodum diximus ſuprà in inductis in honorẽ Dei. Ita gloſ. in clem. Sæpe. verb. ob neceſsitates. de verb. ſignifi. glo. fi. in. l. 36. titulo. 2. part. 3. vbi interminis refert. Gregor. Lopez. Meliùs per Vitalis de Gambanis in tract. clauſularum. titul. an feriis poſsit renuntiari. nu. 4. pagin. 889. Petr. de Rauẽna in alphabeto aureo. verb. feriæ. vbi aliqua in hac materia tanguntur. Bald. Angel. Alberi. Paul. & Iaſo. in. l. 1. ff. de fer. Bald. in. l. ſi feriatis. ff. eod. titu. Alexand. in l. 1. §. nuntiatio. col. 8. ff. noui oper. nuntia. Alexã. etiam in conſil. 36. col. 3. nu. 8. libr. 2. & cõmuniter in pluribus alijs locis hæc concluſio eſt recepta.

Sunt præterea aliæ ruſticæ, quæ hominum fauore ſunt inſtitutæ, meſsium, vindemiarũque cauſa. l. 1. ff. de fer. c. fi. eod. titu. 2. titul. 24. part. 1. l. 37. titu. 2. part. 3. & eſt tex. hic. Renuntiari tamẽ poſſunt huiuſmodi feriæ conſenſu partium. Vanti. in tract. de nullitatibus proceſſ. & ſentẽtia. de nullita. ex defectu iuriſdictio. nu. 130. Alex. conſil. 36 num. 7. lib. 2. Intellige tamen renuntiationem feriarum ſolum obeſſe renuntiantibus, non tamen teſtibus nominatis, vt illis diebus teneantur venire ad iudicium in cauſa illa tempore feriato. gloſ. in. l. omnes. in glo. fi. C. de abolitioni. Petrus Rauen. in alphabeto aureo. verb. feriæ. fol. 43. col. 4. Montalu. in. l. 1. titu. 5. lib. 1. for. legum. Item in. l. 37. tit. 2. part. 3. & communiter tenetur ſecũdum Iaſ. d. l. 1. nu. 9. iſto. titu.

Notandum eſt, quod hæ feriæ meſsium nõ ſeruantur apud regia tribunalia huius regni, vt dicit Specul. de ferijs. §. 1. ad fi. quod nõ ſeruatur in Curia Romana, nec in curia regis Franciæ: & iuſtè fit, vt venientes ad prædicta tribunalia ex longinquis partibus, citiùs expediantur, laboribuſque & expenſis excuſentur. Cordi nobis eſt lites minuere, inquit Bonifacius Papa, & à laboribus releuare ſubiectos. in. c. 1. de appella. lib. 6. c. diſpẽdia. de reſc. eod. lib. 6. Tradit Grego. Lopez in. l. 36. verb. fructus. tit. 2. part. 3. iſtam regni conſuetudinem.

Caſus autem, in quibus iudex poteſt procedere die feriata, vide Iaſ. in. l. 1. §. excipiuntur. nu. 3. ff. de fer. & dixi ſuprà hac gl. verſi. fallit tamen in aliqui.

dia de Circuncision, ni en dia de Aparicio Domini, ni en los tres dias ante de pascua mayor, ni en los otros tres dias despues de Pascua, ni el dia de la Ascension, ni el dia de Pentecostes, ni en todas las otras fiestas de sancta Maria, ni en dia de sant Iuan Baptista, ni en dia de sant Pedro, in de San ctiago, ni en dia de todos sanctos, ni los dias de mercado. Esto se entienda por mercado general, o por feria, ni desde Iulio mediado fasta sancta Maria mediado Agosto por razon del pan coger, ni enla postrimera semana de Septiembre, ni en las tres primeras semanas de Octubre. E si hiziere friura porque las vuas no maduran tan ayna, los Alcaldes estas ferias adelanten como tuuierẽ por bien. E si ante de las ferias fuere el pleyto começado y el demãdado no fuere raygado en rayz q̃ vala cié marauedis, de fiador q̃ estara a derecho despues de las ferias, y valanle las ferias. E si dixere q̃ no puede auer fiadores, jurelo, y meta su cuerpo en poder del merino, y haga derecho sobre el: y esto si fuere la demanda de cié marauedis o dẽde arriba, y si fuere d̃ cié marauedis ayuso de recaudo assi como los Alcaldes juzgarẽ y touieren por bien: y toda via sea tenido el deudor fasta que cumpla la demãda de lo q̃ fuere derecho. E si el fiador pechare la demanda de lo que fuere derecho, assi como es fuero del deudor peche la demanda doblada, la meytad al fiador. Y en estos dias sobredichos ninguno sea cõstreñi-

aliquibus casibus. Notandum est, quòd quando quis fuit vulneratus, & agitur inter partes, vtrum sit remansura cicatrix, vel non, iudex tutè poterit adhibere medicos peritos die feriata, & facere quòd illa die deponãt. Ludoui. Roma. & Iaso. in l. 1. §. fin. colũ. 2. versic. Sextò nota. nu. 12. ff. de fer.

Quæro quare dicuntur feriæ, & dies feriati? Respõdeo vt per Bellameram in. c. pronuntiandum. colum. 1. &. 2. de consecr. distin. 3. Panormit. in rub. de ferijs. Alberi. in dictio. verb. feriæ. colum. 1. cum. 2. seq. vbi est inquirenda hæc materia feriarũ. Et ab Hostiẽ. Azon. Raimund. Gosfred. in summis ab Specul. titul. De ferijs. Corne. consilio. 216. Multum diffusè. colum. 2. numero. 2. lib. 1. Alciat. in practi. fol. 74. col. 2. cum seq. de ferijs, siue feriarum petitione. Bellam. in. c. 1. de feri. Ioan. in summa cõfessorũ. lib. 1. tit. 12. Vtrũ autẽ exequi possit diebus feriatis instrumentum guarentigium, vide Suarez in repe. l. post rem iudicatã. fol. 135. colum. 1. versic. Quartò extende hanc legẽ. ff. de re iudicat. Dicetur infrà tit. proxim. l. 4.

Dubitari tñ solet, Vtrùm eo casu, quo sententia, & processus fuit nullus, q̃a factus in diebus feriatis in honorẽ Dei, vel regis, possit cõualidari cõ sensu partium in vim pacti? Et videt posse ex. l. 2. C. cõia vtriusq; iudi. quo loco actus nullus factus ab incompetenti iudice consensu partiũ põt approbari. & ibi glo. verb. sisocij. notab. & communiter approbata secundum Fernan. Loazes. De ma-

tri.2.par.nu.47.fol.72.col.2.Roma.consi.173.fi. col.versic.Postremô in proposito casu.& consil. 175.colum.2.versic.Secundò principaliter. Deci. consil.475.num.33.Panor.in capitul.examinata. col.2.notabi.3. de cõfirma. vtili.vel inutili. & ibi Deci.nu.3.Panor.cõsil.92. col.1.nu.1.libro.1. Barth. Socinus consil.220.col.3. versicul. Nec huic cõclusioni obstat. nu. 3.lib.2. Cardinal. in consi. 71.co.2. versi. In cõtrariũ est.n.6.Calderin.cõsi.8.co. 2.ver.Nec obstat si dicatur q' sententia, sub titulo. de sent. & re iudica.Latè Feli.in.c.significasti. col.3.n. 7.de foro.cõpet.Ioan. Corasi.in repe.l.admonendi.nu.47.ff. de iureiurand. Quãuis enim non valeat vt ex tũc, valebit vt ex nunc in vim conuẽtionis,& simplicis renũtiationis.notat in expresso Bart.in.l.mutari.nu.3. ff.de procu.& Felin.vbi suprà loquẽtibus in gestis diebus feriatis,quòd partium consensu reualidari possunt,intellige vt ex nũc lata sentẽtia in vim pacti virtute noui cõsensus,ex Bal.in.d.l.2.in fi. C. cõmunia vtriusq; iudi.Et est magis communiter recepta opinio secũdum Alex.in.l.qđ iussit. col. fi. nu.42.ff.de re iudic.& in hac particula oẽs, quos suprà citaui consentiunt.Et dicit communiter receptam hanc sententiam cum gloss.in.d.l. 2. teste Corneo consi.245.columna.2.numero.8. libr. 2. & consi.57.column.6.numero.19.libro tertio.citat Stephan.Auffred.decisio.253.q est intelligendus secũdm hãc distinctionẽ,aliàs falsa esset eius sentẽtia.Nõ tñ poterit valere tanquã sentẽtia.l.priuatorũ cõsensus.C.de iur.om.iudi. Nec huic posteriori casui obstat.l.5.ti.15.lib.2.suprà.ibi.*o al plazer de las partes q̃ lo tomen por auenencia para juzgar algun pleyto.* Quorũ sensus verborũ videtur esse, priuatos posse mutuo consensu iurisdictionẽ dare ei, qui nulli iurisdictioni præest, nam illa iurisdictio trahenda est ad terminos iuris cois, & secũdùmius cõe est interpretanda, secdm curiosum, ac iuris vtriusq; Senatorẽ Regis Philippi in summo Dñicæ rei prætorio meritissimũ Ferdinãd. Menchacen. in lib.1.de successionũ creatione.in.1. parte. §. 6. nu.27.versi.Tenẽdo hãc partẽ.Facit etiã.qa arbitria sunt reducta ad instar iudiciorum.l.1.ff. de receptis arbi.atq; eorum sententię exequutioni mãdantur in nostro regno. Auiles in capitibus Prætorum.ca.10. verb. executiõ.nu.9.l. fi. in ordinatio. de Madrid. lib. Pragma. secũdùm impressionem Mythinien-sem. foli. 34. colum.1. quæ procedit tam in sententia arbitri iuris,quàm in lata ab amicabili compositore ex Cæsaris instituto in curijs Toleti.ann.1539. petitio.8.dicam in.l.1.glo.1.titu.14.li.5.infra. Et sic prædictã legẽ intelligo de iurisdictione, quæ tribuitur particulari in prædictis legibus, eiusque authoritate, si adsit causa pacis, & vitandæ litis, propter quam multa sancita sunt contra iuris rigorem in vtroq; iure.cap.nisi essent.ibi, pro bono pacis.de præbend.Antoni.Corset.in tracta.de priuileg.pacis.nu.2.volu. 2. tract. secundùm impressionem Lugdunẽsem,ann. 1544.quo loco ponit in materia centum decem & nouẽ quæstiones. Et Boeri. in tracta. de ordine graduum vtriusque fori.2.parte.nume.17.Montalu.in.l.4.in glo.1. titu.12.par.7.centum specialia pacis causa ponit Petrus Forlerius in practica criminis.§.final. qui omnino est videndus, maximè à iudicibus, qui hodiernis temporibus magis intendunt robatijs, & interesse proprio,quàm Reipublicæ, & hominum trãquillitati.Quod certè dolendum est. De pace plura Salmanticæ in scriptis dedimus Scholaribus. in cap.pacem.de consecr.distinctio.2.Facit.l.35.titulo.2.partita tertia.

do de entrar en pleyto sino fuere morador fuera de nuestros Reynos, o si no fuere ladron, o malhechor de q̃ se deua nazer justicia, o si no fuere el pleyto q̃ sea de cũplir en estas ferias, y que remos q̃ estos todos ayan derecho en todos tiẽpos. Y en las otras ferias que se guardẽ por hõra de Dios y de los sanctos, y sean bien guardados [a] los ladrones y malhechores para otro dia: y despues juzguese, y hagase la justicia que fuere derecho: y esto sea, saluo en los derechos y las rentas del Rey, que todo tiempo se pueden demandar: y si juyzio fuere dado en otra manera, que no vala.

a *Sean bien guardados.* Executio hisce diebus fieri posset, si dubitaretur de fuga, vel res esset periturа. Bar.

ra.Bar.in.l.2.§.item si.col.2.n.6.ff.de fer Et Bal. in.1.cõsti.ff.veteris.§.discipuli.col.2.ad fi.Quod contra insignes latrones,vbi periculum,& scandalum est in mora, poterit fulminari processus vna die,est tex.insignis in.l.si quis filio.§. hi autẽ oẽs. versi.nisi fortè.ff.deiniust. rup. litera est nisi forte latromanifestus est vel seditio prępropta factionę; cruenta,vel alia iusta causa, quãmox prędses literis excusauerit, moram non recipiat, non pœnęmanifestatione, sed prævenię periculicausa; tunc enim punire permittitur,deinde scribere. Ibi Bal.reputat notandũ, dicens, quod propter metũ scandali, vel periculi permittitur, interdum Magistratibus legem transgredi,vt hic notatur.in.c.1. de cõstit. Per Innoc.videtis recedi abordine iuris, quod est notabile dignum.Hactenus ipse Bal.tex.in.l. prouinciarum.vbi Bal.C.de fer.Præposit.in. c. ad dissoluendum.col. 2.nu. 9. de desponsatio. impube. Multis in casibus etenim propter enormitatẽ delicti licitum est à regulis iuris recedere secundum doctr.celebrem Innoc.in.d.c.1.de consti.singulare,& ab omnibus receptam,teste Barba. in.c.at si clerici.num.131. cum seq.de iudi. Hippol.in.l. vnius.§.cognituram.nu.78,qui plures cõc.adducit. ff. de quæstio. dicens cõmunẽ esse cũ Innoc. Idem in sing.244.Cepol.in.l.quod sinolit.§.quod si assidua.nu.11.ff.de ædili.edict. Felin.in.c.qualiter & quan. 2.nu.37.de accusationi.Iaſ.in.l.1.col. 1.cum seq.C.de precib.imper.offer.Quibus in locis plura quæ possunt fieri ex prædictis comperies.Et pro his adduci poterunt,quæ Panor.in.c. fin.col.vlti.de iudic.refert. Vtrum autem in diebus feriatis possit exerceri virtute instrumenti guarẽtigij executio, est vidẽdus Hispanus noster Rode.Sua.in rep.l.post rẽ iudicatã.fol.135.col.1. versi Quarto extende hanc legem.ff. de re iudica.

¶TITVLVS.VIII. *De exceptionibus, & defensionibus.* ¶*Lex prima.*

a ¶*Defensiones perjudiciales.* Pro declaratione huius materiæ præmittendum est, Quid sit exceptio? Secundo, Vtrũ exceptio solutionis vel liberationis sint exceptiones? Tertio, Vtrum stante.l.4. infra. eodem. quod nõ possit opponi alia exceptio aduersus instrumentũ grarentigiũ, possit opponi exceptio solutionis, seu liberationis? Quarta erit quæstio, Vtrũ tutus exceptione possit implorare iudicis officium, ad hoc, vt iudex pronuntiet eum tutum esse, ac imponat perpetuum silentium aduersario. Quinta erit quæstio ad declarationem huius legis, Quæ sint exceptiones dilatoriæ,præiudiciales,peremptoriæ,anomalæ ve. Deinde.6.quo iure exceptiones fuerint inuentæ.quæst. 1. Præterea &. 7. Vtrum obijciens exceptionem,censeatur fateri intentionem aduersarij? Et quomodo sit excipiendum.Aliaq; expresse necnon remissiuè ad huius negotij perfectissimam doctrinam subijciemus. Et declarationem optimam ad pragma.78.anni.1555.Pinciæ nouissimè explicabimus.

¶ Ad primum, Quid sit exceptio. Dico quod est actionis,vel intentionis exclusio. Specula. de exceptio.§.1.num.9. Panor. & Deci. colum.2.num. 3.in rubri. De exceptio. Soci.in rubr. ff. eod.& in.l.exceptio.per illum tex.cod.tit.Iaſ.in.l. licet. col.1. ad fi.C. de iudic. Aug. Areti.in rubr.Insti. de exceptio.colum. 4. num. 8. versic. Capianus primum.Bonifa.in rubric. De exceptio.num. 1.in clem.Ioan. And.in regula. Possessor.num.22.& Couar.num.4.de regul.iur.lib.6.Paul.Parisi. consil.67.nu.9.lib.4.Beroi.in.c. quoniam contra.nu.

ADDICION.

¶*Esta ley se confirma por la ley 1. titulo. 5. libro. 4. Recopila. adonde se añade que si el Reo no prouare las dichas excepciones dentro del termino que le fuere assignado para las prouar,que sea luego condenado en las costas del pleyto retardado a vista del juez, sin esperar la diffinitiua, y que dentro de los dichos veynte dias,el Reo pueda hazer pedimiento de reconuencio y mutua peticion è no despues,e como e quando se han de presentar las escripturas.*

ADDICION.

¶*Esta ley se confirma por la ley 1.y.5.tit.20 lib.9.Recopil. adonde se trata y dize mucho de las ferias y mercados francos.*

NO se fagan ferias, ni mercados francos segun se contiene en este Libro en el titulo de las rentas del Rey

¶Titul. VIII.

De las excepciones, y defensiones.

¶*Ley.1.Que las defensiones se pongan fasta veynte dias.*

¶El Rey don Alonso en Alcala. AEra de mil cccclxxxvj.

Tenemos por bien, y mandamos, que las defensiones perjudiciales a y otras peremptorias qua

166.de probationi.Matthæ.de Afflictis in constitu.Neapolitanis.libr.2.tit.22.in constit.incipien. Exceptiones.col.2.nu.3. Conna.lib.5.com.iuris ciuilis.capit.11.nume.5. quem vide.

Exceptio enim aliquando actionem excludit, nempe cū quis cōtra me habeat actionem ex empto,vel locato,egovero non nego emptiones,vel locationes, sed actioni ex empto actori cōpetenti obijcio exceptionē doli,vel metus,aliamve huiusmodi ad actionis exclusionem.

Exceptio autem exclusiua intentionis est, quoties actor agit absq; actione petens à me rem,quā profiretur me illi vēdidisse, at ego excipio vendi tionem ipsam negans, quippe quæ vere non vendiderim. Vnde cum actor egerit sine actione, exceptio aduersus eum proposita intentionem excludit,& sic exceptio debet directe contrariari intentioni agentis.Paul.Castrensis in. l. cum vltra. nu.2.C.de non nume.pecu.

Videtur tamen contra definitionem Panor. in rubri.de exceptio.& aliorum,de quibus supra. q cum actio & exceptio sint correlatiua sicut pater & filius,maritus & vxor.l.si quidem. C.de exceptio.Bald. expresse tradidit in. l. in rebus. ad fin. nu.12.C.de iure doti.igitur& si exceptio sit actionis exclusio , intentionis tamen esse non potest, cum actio deficiat cui opponatur, & quam exceptio præmittit.Secundo facit. Nam defensio est impropriè exceptio, etiam late sumpto vocabulo.glo.in.c.1.verb.defensionis.de litis conteſta.libro.6.Cuius opinionem sequuntur ibi Dñic. col. 3.nu.3.versicu.Nota ex ista glossa.Philipp.Frāc. col.2.versi.In glossa in verbo,defensionis.Et fuit de mēte Ioan.Monach.ibi col.1.Felin.in rubr. de exceptio.col.1.Georgi. Nat. in clemē.Sępe.col. 75.de verb.signi.Ange.in prin.Inst.de exceptio. col.3.Lanfranc.de Oriano In repe.c.quoniā contra.verb.exceptiones.nu.3.de probatio. Hormanoctius Detus in repeti.l.4.§.Cato.nu.473. ff. de verb.obligatio.Cuius sentētia communiter recepta est,& ex ea inferunt fere oēs doctor.q stante statuto,q contra instrumentum non possit oppo ni exceptio,tamē potest opponi defensio. Idem vult Bartol.in.l.1.§.& parui refert.ff.quod viaut clam.Ias.in.l. si quis iniquum.§.si is pro quo. col. 2.nu.9.ff.quod quisque iuris.Si igitur,vt ex præmissis apparet,defensio non est exceptio , defensio autē nihil aliud est,quā allegatio rei aduersus actorem,q sibi non competit actio,& præscripta allegatio est intentionis& facti exclusio,nā actor agit de facto,qui non obtinet actionem, ergo exceptio intentionis & facti , non est exceptio aduersus Panor.in rubri.extra.de exceptioni.

His etiam tertio accedit. Nam quanuis sit vera traditio,quod iudex non potest impertiri officiū suum ad vtilitatem priuatam , nec nomine defendentis exceptionem obijcere.l.4 §. hoc autem iudicium.& ibi Rip.ff.de damno infecto.tamen poterit exceptionem nomine rei facti,& intentionis contra actorem,nempe agentem sine actione à iudicio repellere.l.veluti.ibi, actiones denegari. ff. de verborum obligat.l.mercalem.ad fi.C.de condi.ob turp.causam.c.1.de procurat.& in cap.1.de libelli oblatio.l.7.ibi,*eche lo luego del juyzio*.titu.1. libro.2.foro legum.est glo.singularis in.l.vbi pactum.verb.pœna.versic. Tertia quia cum iudex. C.de transactio.vbi idem notat Barto.lectio.2.colum pen.versic.Item actor repellitur.Rursus ipse Bartol.in.l.præscriptum.§.si pactum.versic.Oppono secūdo.ff.de pactis.& in.l.si vnus. §. pactus ne peteret.col.5.nu.20.eod.tit.& est glo.ordinaria.& semper allegatur teste Paul.Castren. in.l.lecta.col.6.num.18.ff.si cert.petat. Et per Petrum Rauen. de iureiu. in compendio iuris Canonici. fol.146.colū.3.Quoties enim iudex videt libellū esse nullum,vel ineptum , puta in casu præmisso, quia actor careat actione,debet illum lacerare, & reijcere actorem,ac in expensis illum condemnare.iuxta nota.per glo.& Docto.in. l. 1. de offic. assesso.Specula.in titu.De actio.& petitione.§.sequitur.versi.antepe.Panor.in.ca.examinata. col. pen.de iudi.Curti.Iuni.consil.163.In causa vertēte.col.1.num.2.Nicola.Belloni.in consil.35.Viso processu,& scripturis partium.colum.1, nu.1. Quotidie seruatur in practica. Et est communis opinio secūdum Curtium vbi supra,qui alias concordantias ad hoc adducit.

Suaderi potest quarto loco ista opinio contra Panorm. ex Bart. sententia in.l. vt mihi donares. col.2.& ibi in additiō.qui ait , quod si statuto cauetur,quod infra certum tempus debeat quis opponere omnes suas exceptiones , etiam termino transcurso poterit opponere exceptionem intentionis,& facti , & sic quod actori nulla competit actio.Bald.idem notat,in.l.in rebus.col.fin. C.de iure doti.& in.l.fancimus.col.2.num.7.C. de donatio, Quia exceptio est exclusio actionis proprie,non intentionis,seu facti.Deci.in rubric. De exceptione.colū.2.Quo fit optima interpretatio ad hanc regiam cōstitutionem,qua cauetur, quod exceptiones præiudiciales,& peremptoriæ possint obijci post litis contestationem intra terminum viginti dierum, & non vltra. Et declinatoriæ sunt opponendæ secundum Pragmaticam Regiam.42.cap.9.infra octo dies:nam elapso termino viginti dierum,opponi poterit facti & intentionis exceptio.

Pro solutione difficultatis sciēdū fore dicimus, q exceptio quandoq; proprie sumitur , quo casu proprie etiā dicitur exclusio actionis. Quandoq; large

largè legis appoſitiõe,& tũc exceptiones intẽtionis & facti nuncupantur exceptiones,quælibetq; exceptio appellãda erit defenſio,non autẽ quælibet defenſio dici poterit exceptio,niſi tãtum,quę actioni opponitur,quẽadmodum Philippus Deci.docet in rubri.de exceptio.colũ.3.poſt Bald.in l.in rebus.col.vlt.verſi.Debes ſcire.C.de iure doti.Bald.etiam rurſus tradidit in.l.1.nu.39.C.de ijs qui accuſare nõ poſſunt.Senſit glo.in cap.1.verb. defenſionis.de lit.cont.libr.6.facit.l.ſiquis.&.l.ſi quidem.C.de exceptio.c.ſignificauerũt.de exceptio.l.1.C.de iuris & facti ignorant.Adde gloſſ.1 in.l.1.tit.10.libr.2.for.legum.Item eſt notãdum, quod exceptio,& replicatio à pari procedũt. l.2. §.illud.ff.de exceptio.l.ſub prætextu.C.de tranſactio.Deci.in.c.à nobis.col.fi.num.7.de exceptio.de quibus loquitur.l.42.c.12.lib.Pragmaticarum regum Catholicorum.

Ad ſecundam,An exceptio ſolutionis, & liberationis ſint dicẽdæ exceptiones?Panor. in rubri. de exceptio. quatenus exẽplificat exceptionem intentionis & facti,quando ſolui quod debebam, quod iterum repetis,opponò cõtra te ſolutionẽ, & liberationem.videtur firmare,quod nõ ſit exceptio.Specula.de exceptio.§.1.verſi.defenſiones. nu.4.& glo.in dict.c.1,de lit.conteſt.lib.6. Facit, nam ſolutione eius quod debetur, tollitur omnis obligatio.Inſt.quibus mod.tolli.obligat.in princi.Alex.conſi.17.n.3.lib.1.ergo non eſt proprie exceptio,cum deficiat actio,à qua deriuatur ipſa exceptio.Ex qua doctrina ſi verum continet,deducũtur duæ aſſertiones.Prima enim eſt,quod ſtatutum faciens mentionem de exceptione,nõ comprehendit exceptionem ſolutionis,cum ſit exceptio intentionis,ſeu facti, & ſtatuta ſunt proprie accipienda.Secunda ſit.Terminus ſi fuerit ſtatutus à iudice ad opponẽdum omnes exceptiones, elapſo etiam termino , poterit opponi exceptio ſolutionis.Iaſo in.l.qui ſe debere.col.2.nu.8.ff.de condictio.cau. data. dicens ſe in ſpecie alio modo non inueniſſe tactum.

Tamen dicẽdum eſt exceptionem ſolutionis, & liberationis opponi poſſe contra repetentem. Nam conſiderare oportet actũ primum validum, ex quo orta fuit actio ex mutuo,vel venditionis, vel huiuſmodi,ex qua deriuatur exceptio , & defenſio perſolutionem,ſeu liberationem, quamuis ea mediante fuit actio extincta quoad veritatem ipſius actus,& tamen per obiectionẽ debet cõſtare iudici de ſolutione,ſeu liberatione,qua mediante condemnabit actorem agentem ſine actione in expẽſis,imponẽdo ei perpetuum ſilentiũ,ac executionem,ſeu ordinariam actoris petitionem nullam declarando.Et ita ſpeculando ſubtiliter ſæpe propoſui in actu practico legẽdo,conſulendo , & proferendo ſententiam , me exiſtente Aſſeſſore. Præterea facit.Nam quãdo actus à principio fuit firmus, & validus , licet ex poſt facto fiat inualidus,contra prædictum actum eſt neceſſarium remedium reſciſſorium.text.in.l.non putauit. §.1. &.l.quod vulgo.ff.de bono.poſſeſſ.contra tabul. quibus iuribus definitũ eſt,quod ſi pater filij emãcipati inſtituit extraneos hæredes,qui deceſſerũt viuo teſtatore , cum teſtamentum validum fuerit à principio,licet ex poſt facto per mortem hæredum inualidetur,eſt tamen neceſſarium aduerſus teſtamentum remedium contra tabulandi illud.

His etiam conijci poteſt illud iuris elementum, quo docemur,quod cauſa ceſſante, non ceſſat effectus in iure quæſito ex cauſæ exiſtẽtia:nam quauis cauſa ipſa poſtea deſinat,ſeu defuerit,ius tamẽ illud retinetur.l.ſi poſt mortem.§.primo.ff.de bonor.poſſeſſ.contra tabul.l.cum vxori.C. quando dies legat.ced.c.ab eo.de electio.lib.6.clem.Conſtitutionem.eod.tit.Ioan.Andr.in regula. decet. col.3.verſic. Idem de ſimilibus.de regulis iuris.libro ſexto.Bald.in. l. filiam. in prima lectione.ff. de Senatorib.Andr.Tiraquell.de cauſa ceſſante.limita.2.nume.1.

Confirmatur. Nam cum tu aſſeueras me eſſe tuum debitorem in mille,& obijcio ſolutionis exceptionem ad elidendam petitionem, ex quo aliquid oppono , quod probare teneor,non eſt dubium me propriè excipere.l.in exceptionibus.ff. de probatio.Raphael Cuma.in.l.prima.& in. l.ſecunda.ff.de exceptio.Iaſ.in.l.qui ſe debere. colũ. ſecunda.ff. de condi. cauſa data. ergo eſt proprie exceptio,cum obligatio ualuerit à principio,licet ex poſt facto ſit ſublata per ſolutionem debiti, vt prædixi in prima ratione iſtius vltimæ partis,neceſſaria eſt exceptio ſolutionis. Ex quibus diluitur.Pan.exemplum,ac eius determinationem falſam eſſe conſtat , imo probabilior eſt illa ſententia,quam nos tuemur , quod videlicet proprie ſit exceptio,& ſic opponi poterit contra inſtrumentum guarentigium,nec ab ſtatuto vnquam cenſetur excluſa.Iaſ.in dict.l.qui ſe debere.nu.11.Philip.Deci.in.l.bona fides.nu.3.ff.de regul.iuris. & in conſil.317.nu.3.Et ſic lata ſententia cõtra eius exequutionem opponi poſſe teſtatur apud Capel.Tholoſa.deciſio.170.

Ad tertium dubium ex deductis in proxima quæſtione dicendũ eſt in caſu.l.4.&.5.infra eod. cum ſimilibus ibi adducendis admittendam fore exceptionem ſolutionis , quæ proprie eſt exceptio iuris naturalis , æquitatem continentem , ne quis indebitũ à proximo recipiat, locupleteturq; cum eius iactura,ex Pomponij reſponſo in.l.nam hoc natura.ff.de condi.indebi. l.iure naturæ. vbi Decius.ff.de regulis iuris.Alciat.in rubric. extra

de præ-

de præſcr.nu.7.l.17.titul.fi.part.7.latius legendo expoſuimus in regul.Poſſeſſor.de regu.iur.lib.6. quam Deo ducecito cudēdam,ſeu imprimendam curabimus.Regia lex.4.infra.eod.tit. probat.ibi, *Salvo paga del deudor,o promiſſion,o pacto de no lo pedir.* Ratio enim eſt,quia exceptio ſolutionis quatenus cōtinet defenſionē,eſt iuris naturalis,nec cuiquā homini de mūdo eſt auferēda.argu.Clem. Paſtoralis.§.cæterum.de re iudi.tex.c.cum inter. de exceptio. Ex qua ratione infero ad cōmunem cōcluſionem. quæ habet excōmunicatum conuentum poſſe obijcere exceptionē compenſationis, quæ ſolutionis vicē continet.l.amplius non peti. ff.rem ratā haber.vbi Bar.col.fi.id probat, intantum q̄ firmat iurantem ſoluere ſatisfacere obijciē do compēſationē creditori.Sed in hoc, imo quod non ſatisfaciat,ſed q̄ ratione iuramenti teneatur realiter ſoluere,eſt tex.in.c.ad noſtrā.1.de iureiu rand.cūmunis ſecūdum Soci.in. l. Iulianus. num. 14.col.4.ff.de condi.& demonſtra. De hoc latius in.l.4.in quæſt. Vtrum exceptio cōpenſationis ſit admittēda aduerſus cōtractum,ſeu inſtrumentum, in quo continetur iuramentum. Prætereà actus cōpenſandi,ſeu reconueniendi actorē alicui reo conuēto cēſetur permiſſus, cum ſit inhærens cauſæ,ac neceſſarius ad iuſtitiam vnicuiq̄ litigantium miniſtrādam,& ſic cenſetur conceſſus.l.2.ff. de iuriſd.om.iudi.quia tēdit ad defenſionē,quę ex cōmunicato permiſſa eſt.c.cū inter.de exceptio. Paul.dicit.q̄ doctores ita decidūt in.d.l. amplius. col.fi.nu.4.Et hāc communē ac veriorem iuris teſtatur Philipp.Deci.in.d.ca.cum inter. nu. 27.de exceptio.Contrariā,imo quod non cōpetat excōmunicato,tenet ibi glo.quæ cōis eſt ſecūdum Deci.d.nu.27.in princi,Idem dicit Guido Papa conſil.108.nu.2.ad fi.Probat bene Alberi.lib.4.ſtatuto.q 92.col.1.Sed priorem eum Decio tenendam cenſeo : quia excōmunicatus per viā defenſionis cōſequitur id, ad quod actor erat ei obligatus. ex doct.Innocē.in.c.ſi vere.de ſenten.excom. quam refert Deci.in.d.c.cum inter.nu.27.ad fi. Itē quia qui compenſat,retinet.l.in reſtitutione.C.de petitio. hæredita. Et retentio,defenſio eſt.c.quo iure.8.diſtinct.Et hac ratione videtur,quod naturale debitum compenſetur.l.etiam.de cōpenſatio.

Vtrum autem eo caſu , quo non competat ius compenſandi principali excommunicato ſecundum communem præcitatam,eſt dubiū, an competat fideiuſſori? Et videtur quod ſic,dum tamen principalis non eſſet ſoluendo,non alias. Alberi. optime declarat in lib.4.de ſtatutis.q.92. num.6. verſic.In ſecunda quæſtione.

Ad quartum dubium,Vtrum tutus exceptione poſsit implorare iudicis officium , vt pronuntiet illum eſſe tutum , imponatq̄ aduerſario perpetuum ſilentium? Glo.in.l. Aurelius. §. centum. verb.cōſequi poſſe.ff. de liber. lega.inquit , quod vnus fideiuſſor antequam cōueniatur,poterit implorare officium iudicis , vt fiat diuiſio inter eos, & pro reliqua parte imponatur ſilētiū creditori. Ad idē eſt glo.in.l.ſi contēdat.ff.de fideiuſſ.ibiq̄; Bart.Ange.& Imol.dicens hanc opinionem communē eſſe.glo.in.l.ſi finita.§ eleganter.ff.de dam. infect.dicit q̄ vbi alicui iuſta competit exceptio, poteſt officium iudicis implorare , vt imponatur aduerſario ſilentium. Idem notat Antoni. de Butri.in.c.ſi clericus laicum.col.fin.de foro compe. Panor.in repe.c.ſiquis cōtra clericum col.2.eod. tit. Communis eſt ſecūdum Soci.conſil.94.nu.1. lib.3.Rebuff.in tract.de literis obligatorijs.artic. 1.glo.9.nu.55.tomo.1.cōſtitu.Regiarum Galliæ. ſiue ſuper actione perſonali,ſiue reali,vt infra hac glo.dicetur.Facit.l.diffamari.C.de ingenu.& manumiſſ.& in capit.conquerente.Innocen.num.1. de offi.ordinar.notat remedium prædictæ.l. diffamari. locum vendicare in quacunq̄ diffamatione. Bart. in. l. Titia. ff.de accuſat. Panor.in.c.licet.de accuſa. Areti.& Feli.in.c.in preſentia.co.2.de probatio. Nell.in tracta.bannitorum.3.parte ſecundi temporis.nu.66. Cepol.caut.242. Hippolyt. ſingula.280.Boeri.deciſio.255.n.7. Ludo. Gomez. in.§.prēiudiciales nu.7.Inſti.de actio.Ioan. Lup. de dona.inter vir.& vxo.§.65. Panor.in capit. ſin autem de reſc.in fin. Rota anti. deciſio.304.l.pen. titu.2.part.3.

Quæ autem differentia ſit inter.l. diffamari. & l.ſi contendat.ſcripſit Dominus Couar. in libr.1. variarum reſolutio.c.18.nu.4.

Igitur nimirum ſi mihi competat exceptio pro iure meo conſeruando,quod poſsim agere contra illum,qui dicit ſe eſſe dominū,vel infert aliquem defectum,vt illum oſtēdat,alias enim ei imponatur perpetuum ſilentium.

Secundo adſtipulatur pro communi opinione tex.in.l.ſi pater.C.qui bonis ced.poſſunt.Quo in loco habetur , quod ſi pater emancipauit filiam, demum ceſsit bonis , quæ fuerunt filiæ acquiſita, ipſa filia tuta exceptione implorat officium iudicis contra creditores paternos,vt imponat eisperpetuum ſilentium. Quem text. vnicum ibi dixit Bald.nume.2.Iaſo.in dicta.l.ſi ſupet poſſeſsione. colum.2.vbi vid.Deci,num.7.C. de tranſactio.& Corſet.in ſingula.verb.metus.Ex qua confirmatione infertur,debitorem opponere poſſe omnes exceptiones ſibi cōpetentes contra ſententiam, vel inſtrumentum publicum, quanuis ſtatuto,vel lege Regia in executione non poſſent opponi, dum tamen petitio exequutionis nō præcederet, & ſic opponens præueniret exequutionis petitionem. Tamē hodie intra decē dies cōnumerandos

à die

à die citationis, quæ fieri ſolet ad perficiendã venditionẽ bonorum, de quibus facta eſt executio. iuxta.l.64.in ordinatio. Tauri poſſunt exceptiones obijci contra inſtrumenta guarentigia.

Tertio his etiã concinit tex.in.l.3.§.miſſum.ff. de Carbonia.edicto.vbi miſſus in poſſeſsionem, qui eſt dominus rei poſſeſſæ, poterit petere ſepoſiteſſorem, vel dominum declarari.

Quarto nõ minus eleganter probari poteſt cõmunis opinio ex tex.in ca.1.&.c.2. de confirma. vtil.vel inutil.vbi obtinens ſententiam pro ſe, eſt ſecurus exceptione rei iudicatæ, quippe quia ſententia inter partes facit ius.l.ingenuum. ff.de ſtatu homi.factaque traditione transfert dominium. gloſſ.in verb.eius fit.in.§.fina.Inſtit. de offic. iudic.notanda ſecundum Panormi. in cap.cum aliquibus.nu.13.de re iudi.& in cap. propoſuit. vbi gloſ.& docto.de conceſsio. præbend. Collectari. in cap.ad quæſtiones.num. 8. de rerum permuta. Felin.bene in ca.cum venerabilis.nu.29.de exceptio.Iaſ.in.l.ex hoc iure.ff.de iuſtitia & iure. Caſſador.deciſio.11.num.5.ſub titu.de reſcript. Tutus tamen auxilio ſententiæ ſine eo, quod inquietetur ab aduerſario, poteſt petere eius confirmationem per prædicta iura. Per quæ Innocent. tradidit in ca.ex parte.S.de reſcrip. quod ſi aduerſarius meus appellauit à ſententia in meum fauorẽ promulgata, & eius appellatio fuit deſerta, poſſum petere à iudice, vt pronuntiet appellationem fuiſſe deſertam. Et ad dicta iura citata, ſcilicet, in capit.1.& cap.2. adde notata à Roderic. Suarez allegatio.14.colum.1.

Quinto pro comprobatione adduco text. in.l. ſi contendat.ff.de fideiuſſo. Fideiuſſores enim omnes, quorum ſunt ſoluendo, ſi non fuerint in ſolidum obligati, habent beneficium diuiſionis, nẽpe vt quilibet ſoluat debitum pro rata. vt in.l. inter eos.& in.l.inter fideiuſſores.ff.de fideiuſſo. Quidam ex fideiuſſoribus timens in ſolidum conueniri, vel quod alij efficiãtur non ſoluendo, vult implorare officiũ iudicis, vt pronũtiet ipſum tutum beneficio diuiſionis, nã hoc per.l.d.ſi cõtẽdat. poterit facere. Panor.& Deci.in cap.ſi autem.col.3. nu.9.de reſc. dicens procedere non ſolum in actione perſonali, ſed etiam in reali. Areti.in ca.in præſentia. per illũ tex.& ibi Deci.col.2.nu.3.de probatio. Roman.conſi.312. Rebuff.in conſtitu. Regias Galliæ.1.tomo.pagi.76.verſi. Item poterit implorare officium iudicis. in tract. de literis obligatorijs.artic.1.gloſ.9.nu.55.

Hinc deducitur mulierem timẽtem ſe poſſe grauari à creditoribus mariti, quia eſt grauatus ære alieno, ipſam iudicis officiũ implorare poſſe, qua tenus iudex inhibeat creditoribus, ne fiat ei aliqua moleſtia in ſuis bonis dotalibus, & alijs quibuſcunque, & ſic eam tuetur, & dicitur in Caſtella à Pragmaticis, *Carta de amparo.* per prædicta.& l.ſi pater tuus.C.qui bonis cede. poſſunt. Mõtal. in.l.5.tit.18.libr.3.foro legum. Quod eſt notãdũ, & quotidianum in practica. Facit.l.fina.§.fina. ff. quod metus cauſa.vbi timens moleſtari, poterit inuocare iudicis officium ad hoc, vt vexatio, ſeu moleſtia non inferatur. Cui etiam conijci poteſt l.illicitas.§.ne potentiores. ff. de offic. præſidis. vbi iniurians alicui, vel aliade cauſa timens iniuriã ſibi inferri ab aliquo, poterit petere à iudice ſe curitatem, & cautionẽ de non offendendo ſibi dari ab alio tertio.notat Bart.in dict.§.ne potentiores.num.1.& in.l.congruit.num.4.ff.de offi.præſid.& in.l.ſi vſusfructus.§.fina.vbi late in additione.ff.de vſufruct.& in.l.in eum.numer.2.ff.de accu.& in.l.1.nume.2.C.in quibus cauſis colo.capi. cenſi.domi.accuſa.poſſ.libr.11.& in.l.2. num.24. ff.ſoluto matrimonio.Felin.in rubr.num.10. col. 6.de treuga & pace.Hippolyt.latiſsimè plura cõgerit in.l.1.§.præterea.nume.75.ff.de quæſtionibus. Dixi in quæſtio. 249. Titius fecit injuriam Sempronio. Cautio autem iſta de non offendendo, non erit ad tempus perpetuum, ſed erit modificanda arbitrio iudicis. Guillielm.de Cun.& Barto.in dict.§.nè potentiores.colum.2.nume.7. Angel.in.l.dies cautioni.in princi.col.2.verſi. Idem dicas.ff.de damno infecto.& ibi Imol. col. 1. in.l. Valerianus.ff.de Præto.ſtipulatio.vbi dicunt iudicem poſſe arbitrari vſq; ad decẽ annos. Alexan. in.l.3.num.5.ff.de damn.infect. Felin.in rubri.de treuga & pace.col.6.verſicu. Tertia declaratio. Et eſt cõmunis ſecũdum Ripam in rubri. ff. de dam. infect.col.fi.num.23.qui præter alios bene diſtinguit articulum, nempe tempus ante cautionem præſtitam, & tempus poſt cautionem. Priori caſu cautionem eſſe præſtãdam ſimpliciter abſque termini præfinitione, nè forte detur materia differendi offenſionem finito tempore cautionis. argum. l.conuehiri.ff.de pactis dota. Poſteriori vero caſu dicit cautionem præſtitam tanto tempore eſſe duraturam, quanto durabit inimicitia, ſiue cauſa timoris. Si vero ſit quæſtio, quantum præſumatur durare cauſa timoris, tunc erit in arbitrio iudicis. Et hoc modo accipienda eſt cõmunis opinio.

Sexto principaliter in præſidium cõmunis aſſertionis in capite huius dubij deductæ, eſt text. in. l. Aurelius. §. centum quæ ff. de liberatio. legat. vbi quando teſtator in vltima voluntate libe rauit debitorem, poterit ipſe debitor implorare iudicis officium, vt pronũtiet ipſum tutũ eſſe exceptione liberationis. Facit.l. & ſi forte.ff.ſi ſeruitus vendicetur. vbi poſsidens rem liberam, poteſt implorare iudicis officium contra aduerſarium, ne ei moleſtiã inferat, dicendo eam ſeruituti ſubnixam,

nixam, Et in.c.1.de iureiuran. cautum est debitorem iurantem soluere vsuras creditori suo, posse petere à iudice antequam eas soluat, q̃ compellat creditorem, vt ei remittat iuramẽtum, procedẽdo contra illum per censuram ecclesiasticã. l. si duo. ff. de iureiur. quo tex. constat, q̃ quis petit declarationem iuris competẽtis, etiam si adhuc ab aliquo tertio non inquietetur. l. 1. §. 1. ibi, ius non ex eo metitur, q̃ possessor occupauit, sed ex suo iure. ff. si pars hæredi. peta. Felin. dicit text. illũ in suo effectu bonũ esse in ca. olim. n. 10. de rescriptis. Nõ nulla videtur facere aduersus communẽ, nempè illud elementum cõmune, quo dici solet, neminẽ cogendum fore agere contra aliquẽ. l. diui fratres. ff. de accusa. l. vni. C. vt inuit. agere null. cõpella. Sed si tutus exceptione posset implorare officium iudicis, obijciendo exceptionẽ, ex qua tutum fore prætẽdit, esset compellere actorem agere, litemq; suscitare contra omnem iuris disciplinam. ergo &c. Facere videntur, quæ scripsit Hierony. Gig. in tracta. de crimine læsæ maiestatis. titul. Qualiter in crimine læsæ maiestatis procedatur. quæstio. 17. pag. 156. cum sequen.

Suadetur. 2. Nam tutor liberatus à tutela si velit agere contra pupillum, vt illum liberet, & pupillo circa rationem prædictæ tutelæ perpetuum silentium imponatur, non est eius petitio admittenda. l. tertia. §. contrario. ff. de contrario offic. iudic. tutel.

Ad idem facit. 3. tex. in. l. purè. §. fina. ff. de doli except. quo textu habetur, quòd non debet esse in potestate rei, quòd actor contra illum agat, cũ reus tutus exceptione perpetuo possit eam allegare, nempè cum ius excipiendi perpetuum sit. Petrus Rebuff. in repe. l. vni. num. 82. versic. Tertiò limita. C. desenten. quæ pro eo quod interest, proferuntur.

His etiam facit. 4. vbi adest remedium ordinarium, non vendicat sibi locum extraordinarium. l. in causæ. 2. ff. de minor. Bald. in. l. ea quidem. nu. 70, C. de accusationi. Rota noua decisio. 224. Paulus in. l. 2. nu. 3. C. si min. se maiorem dixerit. Soci. consil. 177. Dominus labia mea aperiat. lib. 2. late Zasi. lib. 1. intellect. singul. cap. 20.

Sed reus tutus exceptione habet remedium ordinarium q̃ si timet, ne probatio sua pereat, faciat recipi testes ad perpetuam rei memoriam. vt in ca. quoniam frequenter. in princip. vt lit. nõ contest. c. Albericus. & ca. significauit. de testibus. authẽ. Sed & si quis. C. de testib. l. fi. C. de vsu. pupilla. Panormi. in ca. si quis contra clericum. nu. 3. de for. compet. igitur cessat remedium extraordinariũ, nempè q̃ iudicis officiũ imploret, imponatq; silentium aduersario, & sic contra cõmunem. Sed tamen his minimè refragantibus, firma est cõmunis cõclusio. Nã quãuis nullus sit cogendus litigare, quemadmodũ primo fundamento cõtra communem dicebamus, est verum nulla existẽte causa: secus si talis causa vigeret, nempè quia competit ius. quod existimat in futurum periclitari posse, vel quia molestia aduersarij succedi, ex parte aduersarij verisimiliter speratur.

Nec minus obstat secundum. Nam licèt verum sit, quòd minor non possit agere iudicio tutelæ aduersus tutorem vt illum liberet à tutela, nec etiam quis contendere possit contra actorem vt agat aduersus eum inuitus, bene tamen potest implorare iudicis officiũ, vt declaret illum esse tutum exceptione, imponatq; silentiũ aduersario, iuxta formam. c. conquerente. de offic. ordinar.

Nec impedit. 3. dict. l. purè. §. fina. Nam locum habet ordinarie, non tamẽ suadente æquitate, quæ ex iudicis officio procedit, quod imploratur, ne in futurum indebite molestetur reus.

Nec his coadiuuat contra communẽ quartum argumentum. Nam remedium extraordinarium non concurrere cũ ordinario, regulariter verum esse fatemur: in casu tñ nostræ quæstionis vtrunq; remediũ extraordinariũ est, videlicet petere receptionem testium ad æternam rei memoriam, & inuocare iudicis officium, vt declaret implorantem esse tutũ exceptione. Duo enim remedia extraordinaria cõcurrere posse non negamus. in. l. de pecoribus. cum glos. ibi. C. ad legem Aquil. l. r. C. de rei vẽd. Bar. in. l. in prouinciali. §. si in loco cõi. nu. 4. ff. noui oper. nuntia. Soci. cõsil. 177. col. 2. lib. 2.

Ex qua cõi assertione deducenda sunt aliqua quotidiana, & necessaria. Primũ creditorẽ in diẽ, vel sub cõditione à debitore suspecto, fugitiuoue pignora petere posse ad sui securitatẽ. l. quæsitum ff. de pignori. vbi glo. verb. quia interest, dicit, ex iusta causa, quia recessurus putabat, aliàs contra. l. 17. & ibi Montalu. & Gregor. Lopez tit. 13. part. 5. Facit illud, quod dici solet, debitorem suspectũ de fuga capi posse à iudice incõpetenti, vel à creditore. Ratio enim est, æquitasque versatur, ne quis amittat debitum, cum periculũ sit in mora, expectando iudicem competẽtem. Bald. nu. 6. Panor. in. c. cum non ab homine. de iudic. l. ait Prætor. §. si debitorẽ. ff. quæ in fraud. credito. Segur. in repl. ab exhæredati substituto. nu. 8. & ibi dixi. ff. de legat. 1. etiam si esset debitor clericus: quia detentio fit animo recuperandi debitum, nõ autem inferendi iniuriam, & sic absque excommunicationis pœna capi poterit. Panor. in. c. cum non ab homine. de iudic. post Bald. ibi. Socin. in tracta. regula. cum fallentijs. regul. 78. Iaſ. in. §. 1. numero. 69. Instit. de actionib. Paris de Puteo in tracta. Syndicatus. verb. captura. nu. 10. Caietan. in sum. verb. ex cõmunicatio. ca. 10. Stephan. Auffre. de potestate

seculari

ſeculari ſuper eccleſiaſticas perſonas. §. tertia regula.nu.15.fol.122.in.8.volumi.tracta.diuerſ. doctorum.Rip.libr.1.reſponſo.c.13.nu.8.Ioā.Lup. in.l.66.Tauri.nu.27.

Secundo deducitur,quod ille,cui eſt reſtituendum aliquod primogenium,vinculum, hæreditas fideicommiſſumve poſt aliquod tempus, petere poſſet cautionem à poſſidente,ſi eſt ſuſpicio dilapidationis.argumen.tex.in.l. in omnibus. ff. de iudic.quo textu cautum eſt, quod in omnibus bonæ fidei iudicijs,cum nondum dies pręſtandæ pecuniæ venit, ſi agat aliquis ad interponendam cautionem ex iuſta cauſa cōdemnatio fit. l. quod ſi in diem.ibi,ſi autem non venerit,cauere officio iudicis debet de reſtituendo hoc debito,cum dies venerit,vel conditio extiterit.ff.de petitio. hæredi.l.vnum ex familia.§.ſed ſi fundum. verſi. quod ſi talia verba.ff.de legat.ſecundo.l.7.titul. 18.lib. 3.foro legum. Iſtam concluſionem in ſucceſſore maioriæ probat Ioan.Lup.de Palati.Rub.inrepetitio.cap.per veſtras.§.44.num.2. de donatio. inter vir.& vxorem.Et hæc iura tam in bonę fidei, quam in ſtricti iuris iudicijs locū habēt per text. in dict.l.quod ſi in diem.vbi Bart.reputat notandum.nu.1.& Angel colū.1.quorum opinio communis eſt ſecundum Iaſ.in.l.2.col.5.num.16.ff.ſoluto matrimo.& communiter tenetur teſte Ripa ibi.nume. 34. Petrus Rauennas in alphabeto aureo.verb.lex in omnibus. fol.75. col. 1. Baptiſta de ſancto Blaſio in tract.de priuilegijs dotalibus. n.39.& Barto.in repe.l.ſi conſtante.nu.57.ff.ſoluto matri.glo.etiam in.l.poſſeſsione.ff.ex quib. cauſ.in poſſ.eatur.quæ loquitur in contractu ſtricti iuris,communiter approbatur ſecundum Bal. reprobata gloſſ.contrarium ibi probante in dict. l.in omnibus.in. 2. lectura. ff. de iudicijs. eſt. l.ſi creditores.ff.de priuileg.credito.

Infertur.3. vocatū ad primogenituram timētē diſsipationem bonorum ſubiectorum reſtitutioni,vel ex eo,ꝙ libera,& non ſubiecta reſtitutioni firmat ſe iactādo poſſeſſor,ipſum agere poſſe iudicis officium implorando,vt declaret prædicta bona vinculata,& ſubiecta reſtitutioni eſſe, ac iure ſucceſsiuo cōpetere ſequēti in gradu, neq; poſſe alienari.per.l.ſi pater.C. de ceſsio. bonorum. l. ſi duo patroni.iuncta glo.verb.alteri.verſi.Sed qualiter iſti patroni.ff.de iureiur.&.l.ſi finita.§.elegāter.ff.de damn.infect.Roder. Suarez allegatio.4. Couar.libr. 1.variarum reſolu.c.18.col.ſi.num.8.

Infertur ex eadem radice quarto loco debitorē liberatū ab aliquo debito,quitationē,& liberationem illius debiti,ne deinceps in perpetuum moleſtari queat,petere poſſe. Bartol.in.d. §. eleganter n.3.& Alexan.ibi.nu.21.id intelligens procedere de liberatione particulari,non autē de generali circa omnia,vt ſolet nimis effuſo ſermone dari à mercatoribus,dicendo de omnibus debitis vſque in præſentem diem.tex.in.l.cum Aquiliana. ibi,liberationē enim captioſam interpretatio prudentium fregit. ff. de tranſactio. in quibus verbis Bart.mirabilem ibi cenſet. Bald. idem notat in.l. pactum.col.3.num.11.C.de collatio.Angel. in.l. cum Aquiliana.ad ſi.ff.de tranſactio. Alex. conſ. 68.col.2.nu.6.lib.5.Felin.in.c.ſignificauit.col.4. nu.8.& ibi additio.Benedicti de Vadis de teſtib. Ludoui.Roma.conſil.155.col.2. verſic. Secundo principaliter.adducens text.ſingula.in.l.3.§. contrariū.vbi notat Bal.ff.de contra.actione tutelæ.

Infertur quinto habentem inſtrumentum vetuſtate conſumptū renouationem ipſius ab aduerſario petere poſſe.glo.in authen.de hæred.& falci. §.ſed quoniam.verb. reparare. collatio. 1. & in.l. chirographis.verb.aut renouationem.ff.de adminiſt.tuto.dicens,quod ſi quis amiſerit inſtrumentum,poterit petere ab aduerſario nouam ſcripturā de eo, quod habebatur in primo inſtrumento cōficere,ac renouare,ne ius ipſius pereat. Ang.in l.in omnibus.col.ſi.ad.ſi.ff.de iudi.iuxta formam traditam in.c.ſi.de fide inſtrumen.& in.l.12.titu. 19.part.3.l.5.& ibi Montalu.titu.9.libr.2.foro legum.Et in Pragmaticis iudicialibus & Aranzeli tabellio.fol.10.cū ſequent.Regum Catholicorū.

Quo ad quintæ quæſtionis examen, ex quo gloſſari oportet iſta regia conſtitutio, reſpondendum eſt,quod exceptiones ſunt quædam dilatoriæ,aliæ præiudiciales,cæteræ peremptoriæ.poſtremæ anomalæ.

Dilatoria exceptio eſt illa quę differt,nō tamē extinguit litē, vt quādo declinatur iudiciū,vel ſolutio differtur,vt ſolutionis dilatæ pacti conuēti ad tēpus procuratoris,fori incōpetentis,ad inquirendum aduocatum,ac ſimiles. Ludoui. Cattus in repet l.quinq; pedum.nu.23.C.fini.regundo. l.9 tit.3 part.3.Et ibi Greg.Lop.&.l.236.verſi.y *las dilatorias*.Zaſi.in.l.ſi conuenerit.col.3.nu.16.ff.de iuriſdictio.om.iud.ca.Paſtoralis.de exceptio.ca. cū inter.de re iudic.l.exceptionē.C.de probatio. l.ſi.C.de exceptio.Exceptio aūt litis pendētię eſt opponēda in initio litis,quia eſt dilatoria,ea enim omiſſa ſemel, amplius opponi minime poſſet, quia ex comparitione ſine obiectione litis pendētiæ viſus eſt prorogaſſe iuriſdictionem non ſui iudicis,vt expoſuimus in exceptione fori declinatoria in.l.2.glo.fin.tit.6.lib.3.ſupra.notat expreſſe Matthæus de Afflictis.deciſ.Neapolitana.354. num.9.impeditq; litis ingreſſum.Felin.in capi. exceptionem.num.41.de exceptio.De exceptionibus dilatorijs conſulendus eſt Specul. De exceptio.& replicatio.§.nūc videndū reſtat.Et Feli.in d.c.exceptionē.n.7.& ibi Pariſi.n.4.Alex.Iaſ.& Iacobin.

Iacobin.de ſancto Georgio in.l.ita demum. C.de procur.Petr.Dueñas in tract.regularum.plura remiſsiuè ponit in regul.263.incipit.Exceptio dilatoria.

Præterea eſt notandum exceptionem ſpolij dilatoriam eſſe,ac in principio litis proponendam fore.Bonifaci.in Clem.vni.col.fin.nu.66.de cauſa poſſeſsio.& propriet.Ias.in.l.naturaliter. §.nihil commune.nu.138.& Claudi.Marmeri.nume. 168.ff.de acquiren.poſſeſsi.Gregor.Lopez in.l.5 verb.*le deue reſponder*.tit.10.part.3.Ideoque exceptio ſpolij poſtconteſtationem litis reijcitur.l.fi. C.de exceptio.l.probationem.C.de probat.cum litem paſſus fuerit cõteſtari in poſſeſſorio.argu. tex.in.c.1.de reſti.ſpoliat.Iſtum locum refert Antoni.Meneſius in.l.error.nu.37. C. de iuris & facti ignorant.

Quid autem de exceptione excommunicationis eſt dicendum,Vtrum ſit dilatoria,vel anomala? Quod ſit dilatoria,conſtat,nã non perimit negotium, ſed durante excommunicatione differt, quia repellitur excommunicatus agens ab actibus iudicialibus.c.intelleximus.de iudic.c.decernimus.ibi,repellere excommunicatos ab agẽdo. de ſent.excom.lib.6.ca.1.de exceptio.eod. lib.6. ibi,lites differat.Clem.vni.de exceptionib. cuius litera eſt. Excommunicationis exceptio dilatoriæ in qualibet parte litis opponi poteſt,termino peremptorio per iudicem aſsignato ad proponendas exceptiones declinatorias, & dilatorias. non obſtante.l.4.tit.decimo.lib.2.fori legum. Et ibi Montaluus. Poteſt enim iſta exceptio quandocunque opponi.per d.ct. Clemẽ.quia periculum communionis cum excommunicato ſemper verſatur in quacunq; parte iudicij,propter quod excluditur à iudicio.c.1.de exceptio.lib.6.vt ſic tædio affectus, facilius redeat ad vnionem eccleſiæ. c.audi deniq;.11.q.3.ibi,de eccleſia per ſacerdotem pellitur,vt notatus ab omnibus, erubeſcat. Graue enim eſt inter homines eſſe,& eorum carere ſuffragio.l.hi qui ſanctam.C.de apoſta.gl.in.c. ſi aliquando.de ſentẽt.excom.ſolus aut Deus, aut beſtia,quemadmodum tradit Ariſto.1.Polit. c.2. ſed Deus eſſe non poteſt,ergo erit bellua.

Tum etiam, quia communicans cum excommunicato peccat,& ipſe cum alijs fidelibus. ca.illud.vbi glo.vitari.Et Innoc.de clerico excom.miniſt.Panormi.in.c.ſi quis presbyter.nu.9. eo.tit. & in.c.exceptionem.nume.28.de exceptio.& in c.nulli.nume.3.de ſent.excom. Martinus Nauar. in.c.cum contingat.pagi.169.verſic.Sexto infertur.de reſcr.Anto.3.part.tit.25.ca.2.§.2.Gabriel in.4.ſenten.diſt.18.quæſtio.3.dubi.5.ſed occaſio delinquendi eſt obuianda.c.nouit.de iudi. c. fi. de foro compet.lib.6.Panor.in.c.exliteris.Syluani. num.8.de ſponſalib.etiam ſi eſſet peccati venialis.c.quãuis pactum.de pact.lib.6.ibi, diſpendiũ. ſecundum interpretationem Archidia.ibi. glo. in c.ſi aliquid.verb.peiorem.22.q.4. Couar. in.d.c. quanuis.1.parte.§.6.nu.6.Tum etiã.Nam ſi excõmunicatus non poſſet repelli à iudicio,conſequeretur immunitatem & commodũ ex ſuo delicto, & ſic merito repellendus eſt, ne ex ſuo crimine præmium ferat.l.itaque.ff. de furtis.l. ſi remunerandi.§.Maurus.ff.manda.l. verum. §. tempus.ff. pro ſocio.l.1.&.l.nec ex dolo.ff.de dolo.l.2.ff.de eo perquem factum erit.& ibi glo.l.ſiue hæreditaria.ff.de negot.geſt.l.relegatorum.§. fina. ff.de interdi.& relega.l.ſi ab hoſtibus.§.1. ff.ſolu. matr.l.fi.ad fin.C.de rebus credi.l. pen. C.de lega.l. dubium.C. de repud.l.ita demũ.C.de arbi.l.2.C. qui mili.non poſſunt.lib.12.c.ſedes.&.c. ex tenore.de reſcr.c.paſtoralis.§.fina.de offi.delega.c. ex literis.de dolo& contuma.c.ad noſtram.de emp. & vend.c.ſtatuimus.de offi.delega.lib.6.c. dictũ. 30.q.1.& ibi notat gloſ.Hinc euenire ſolet,quod quanuis excommunicatus inhabilitetur ad commoda,non tamen exoneratur ab onere,& ſic conuenitur in iudicio.c.intelleximus. de iudic. Item ſub pœna peccati mortalis tenetur recitare horas Canonicas tãquam particularis,& in ſecreto.glo. in.c.2.de cleri.excom.miniſtr.& gloſſ.in.c. preſbyterum.in gloſſ.vlti.28.diſt.Deci.in. d. c. intelleximus.colum.2.num.5.rurſus in cap.cum interiorem.numer.1.de exceptio.Ioan. Montagnus de Bigamia.quæſtio.25.Hierony.Gigas.de penſio.quæſt.64.Antoni.3.part.titu.24.cap.79.col. 2.Angel.in ſum.verb.degradatio.§.4. & in verb. hora.§.5.Sylueſt.eodem verb.qõ.3.& in verb.degradatio.q.3.dixi in capit.1.§.quiſquis igitur,cõcluſ.2.de ſent.excom.lib.6.& ibi egi de quæſtione,Vtrum excommunicatus faciat fructus beneficij ſuos durante cenſura.Nec agere poterit pro iniuria ſibi illata tempore excommunicationis, hac exceptione excommunicationis illum impediente.gloſ.in.c.omnibus.4.q.6.in.gl.1.c.omnes illi ſunt ab accuſatione.6.qõ.1.Ioann. Saynſon in conſuet.Turonenſibus.fol.328.ar.18.verſi.Sexta concluſio.tit.*Des amendes*.Panor.in. c. dilecti. de maio.& obedient.

Nec prætextu inſtrumenti guarentigij excommunicationis exceptione obſtante.ex cap.pia.& gloſſ.verb.communibus.de excep.lib. 6. quippe cum agatur in iudicio de viribus inſtrumenti, & in vtilitatem excommunicati, ergo per prędicta repellendus erit. Exceptio enim excommunicationis poterit opponi contra perſonam agentem, licet non poſsit opponi contra inſtrumentum, Bart.in.l.1.§.& parui refert.num.6.ff.quodvi aut clam.Barb.in rubr.de exceptioni.colum. 6.verſi.

Sexto

Sexto poterit opponi. Quod notãdum censeo ad L. 4. tit. isto infra. Vtrum autem excommunicatus possit obijcere exceptionem compensationis ad vtranque partem, tradit Tindar. in tract. De compensationi. artic. 7. num. 24. Deci. in cap. cum inter. numero. 27. de exceptioni. Iam sum memor me supra in isto articulo duas communes contrarias opiniones deduxisse. Alia plura, quæ pertinent ad hanc excommunicationis materiam dixi in. c. post cessionem. de probat. & in ca. Pia. de exceptio. lib. 6.

Vtrum tamen notandum est, quod ista exceptio excommunicationis repellit excõmunicatum expressim denũtiatũ publice, nõ alias. extrauag. Ad vitanda scandala. sub titulo. De excom. non vitandis. in pragm. sanctio. Gallica. l. 176. in legibus styli. Couar. in rep. cap. alma mater. 2. par. §. 2. nu. 3. de sent. excom. lib. 6. Et de tali excommunicato denuntiato est intelligenda. l. vni. tit. 5. lib. 8. infra. Et dictam extrauag. citat Philipp. Deci. in ca. à nobis. nu. 4. de exceptio. Nauar. in. c. 1. §. laboret. nu. 22. de pœniten. distinct. 6.

Item exceptio procuratoris est dilatoria, nec iudicium redditur nullũ ex eo, quod iudiciũ fuerit factum cum milite, seu muliere, ea exceptione nõ opposita ante litẽ contestatam. Bal. in. l. si militem. C. de condi. ob causam. Paul. de Cast. singulariter declarat cons. 276. col. 2. lib. 1.

Præiudiciales sunt, quæ solent opponi aduersus actorẽ, dicẽdo eum esse illegitimũ, vel seruum vel huiusmodi ad repellẽdum aũ actione proposita. Quemadmodũ præter alios docet nihil allegando Zasi. in rubri. de exceptio. ff. col. fin. nu. 6. Bal. in. l. peremptorias. C. sent. rescind. non poss. laso in. §. præiudiciales. numero. 17. Insti. de actioni. Alexandri. in cap. quiescamus. col. 2. numer. 5. distinctio. 42. l. 10. tit. 3. part. 3. & l. 236. styli. Quot autem modis exceptio dicenda sit præiudicialis, explicat Ioan. Calderi. in repet. cap. 1. colum. 10. verfic. Tertio cum supra dictum sit, quod quædã quæstiones etiam incidentes sint præiudiciales, quæro quæ sint præiudiciales. de ordi. cogni. Ancharr. omnino videndus in capit. tuam. colum. 2. nu. 9. Et ibi AEgidius Bella. q. 3. nu. 10. & idẽ Bellame. in. c. 1. nu. 10. tit. iam citato. De ordi. cogni.

Peremptoria exceptio est illa, quæ perimit vires actionis propositæ, & respicit totum actum. l. 3. ff. de exceptio. Specul. de exceptio. §. exceptionum. igitur. num. 1. §. appellantur. verfic. Perpetuæ. Insti. de exceptio. Martin. de Fano in tract. de exceptio. impedientibus litis ingressum. ad fin. Zasi. in. l. exceptio. §. fina. colum. 1. ff. de exceptio. l. 8. & l. 11. titulo. 3. partita. 3. l. 236. Styli. & l. prima. cum suis. §§. titulo. 38. libro. 3. ordina. Lusitaniæ. & habetur libro. 8. fororum Aragoniæ. de exceptio. constitutio. Cum in omnibus fere petitionibus.

Aduertendum tamen est, quod exceptionũ peremptoriarum aliquæ nec cum negotio, nec cum actione cõueniunt, veluti sunt omnes, qui negant directo ius actori competere, vel veluti contractũ non esse factum, vel factum, tamen contra legem, nempe sine licentia mariti. iuxta. l. 55. Tauri. patris, vel curatoris, quando res fuit vendita ad creditum. vt Philippus Hispaniarum rex nouissime statuit. petitio. 78. In curijs Pinciæ anni. 1555. Aliquæ vero negotium non negant. sed cum priuatio habitum præbuisse demonstret, ad eam elidendam tendunt, veluti doli mali, quod metus causa. pacti conuenti perpetui, & similium. vt optime docet Ludouicus Cattus in rep. l. quinque pedum. nu, 22. C. fini. regund.

Peremptoriæ autem exceptiones possunt opponi vsque ad diffinitiuam sententiam. l. peremptorias. C. sent. rescind. non poss glos. fi. in. c. cum Ioannes. de fide instrum. Paul. de Castro cõs. 70. col. 2. nu. 3. lib. 1. Zasi. in. d. l. exceptio. §. fi. col. 1. nu. 4. de excep. Robert. Maran. in speculo aduocato. part. 6. §. nonum membrũ. nu. 16. pagi. 418. §. appellantur. de excepti. & ibi latè glos. 1. quæ magistra est in hac materia. l. 2. §. solemas. ff. de excep.

Fallit tamen in milite, qui ignorantia iuris ductus, nõ allegauit peremptoriam exceptionem intra terminum à iure institutum. l. 1. C. de iuris & facti ignor. Si tamẽ certus de ea, de facto, & de iure omisisset allegare, postea non esset audiendus ex prædicto tex. in. l. 1. ibi, ignorantia iuris. Censent Bald colum. 3. num. 7. Paul. de Cast. colum. 2. num. 3. & Ias. colum. 2. num. 5. subijciens practicã huius dicti.

Fallit secundo, si post sententiam. vel terminum assignatum à iure, vel ab homine, de nouo superuenerint ad notitiam litigantis, nam cum iuramento ipsius partis, etiam lapso termino, admittenda erit. capit. pastoralis. de exceptio. Ad idem est lex. 8. in ordinationibus de Madrid. Gregor. Lopez in. l. 8. verb. *dar plazo*. titul. 3. partit. 3. Mõtalu. in repertorio harum legum. verb. exceptio peremptoria. folio. 41. columna. 3. cum. 2. sequentibus. nonnulla in declarationem huius legis adfert. In regno Lusitaniæ idem dispositum est. l. 1. titu. 38. libr. 3. ordinam. Portugalliæ.

Anomalæ exceptiones dictæ sunt ex eo, quod possunt opponi in quacunque parte iudicij, vt exceptio excommunicationis, quæ obijcitur ante & post litem contestatam. cap. exceptionem. de exceptio, capit. Pia. eo. titul. libro. 6. Clementi. vni. vbi Barba. est. videndus isto titulo. Semel autem excommunicatus, & hodie præsumi-

tur durare in excõmunicatione, niſi probet titulũ abſolutionis.g.in. c. propoſuit.de cle. excom. miniſt.vbi Panor.& alij. text. ca. ſicut nobis. vbi idem Panormita.de ſenten.excom. Felin.in. cap. ſcribam.numer.3.de præſumptio. Petrus de Anchar.conſil.64. Rota in antiquis deciſio.238. Specula,de exceptio. §. nunc dicendum. numero.19. Quod eſt notandum. Nam eo ipſo, quod reus allegauerit excommunicationem, ac denuntiationem factam de actore à ſuo prælato iuxta formam decreti. Ad vitandum ſcandala. in. Pram. ſanctione Gallicana ſub titul. De excom.non vitand.& l.1.tit.5.lib.8.infra.vbi dicit, *que qualquiera perſona que eſtuuiere deſcomulgada por denunciaciõ de los perlados de la ſancta yglesia.*& ibi dicetur, erit fundata ſua intentio ſuper excõmunicatione. Et iſta exceptio cum tractetur de iure publico,a quo cũque poteſt opponi. Card.in.dict.cap.exceptioni.quæſt.6,de exceptioni. Philipp. Deci.in cap. intelleximus.nu.9.de iudic.rurſus in cap.cum parati.colum.1.num.2.de appellat. Ratio poteſt ea eſſe,quia vbicunque iudex ex officio poteſt ſupplere,vt in hac ſpecie probatur in capit. 1. ad fin. de exceptio.libro.6.ita tertium, cui non intereſt, admittere poteſt.text.notandus ſecundum Imol. & Deci.in dict.c.cum parati.de appellatio. Quid autem de exceptione nõ numeratæ pecuniæ quãdo poſsit opponi,infra.l.4.dicemus.

Quæro, Vtrum iure ſpeciali,nempe per in integrum reſtitutionis remedium tranſcurſo termino ad opponendas exceptiones præiudiciales, & peremptorias aliquis eo caſu,quo tali iure ſibi cõpetenti vult vti, ſit admittendus. Reſpondeo admittendum eſſe.ex ſententia gloſ.in.l. poſtquam liti.verb.nulla ratio. C. de pact.dicens communi iure,ſecus ſpeciali,vt in minore. Quam ibi notat Iaſ.colum.fin.num.17. Philipp. Deci.nu.30.Ludoui.Gozadi. colum.fin.num.16.Francilc.Curti.num.fin.& Signorol.de Homodeis.col.5.num. 19.verſi. Vndecimo opponitur,dicitur quod nulla iuris. Omnes enim communiter illam glo.adnotant, & ex pluribus concordantijs exornatam reliquit Pinellus in repetitione.l.2.parte.3.cap.1 n.15.C.de reſcin.vend,dicens opinionẽ ipſius receptã eſſe.q diſpoſitio excluſoria,ſeu phibitoria per ſignũ vniuerſale negatiuũ nõ excludit ius ſpeciale.Ad idẽ eſt gl.in.l.Decurionibus.in. gl. 1.C. de ſilentia.lib.12.quam præter alios notat Felin. in cap.1.colum.7.num. 10.de reſc.& in cap.ſicut. colum.1.de hæreti. vbi habetur,quod ſi Princeps concedit alicui immunitatem ſpecialiter, poſtea lege generali imponit onera.abſque eo quod ſpecialiter de illo priuilegio faciat mẽtionem,noncẽſetur illud derogaſſe. Idem notat Paul. de Caſtr. citans.d.gl.in.l.Decurionibus.in cõſi.146. Super primo quæſito dicẽdũ dicta ſtatuta. lib.1. colũ.1. num.1.Ludoui.Roman.conſil. 436. Quod indultum Petri.colum.3.verſi. Tertia principalis ratio fundatur.Deci.in.l.in toto.colum.3.n.8.ff. de regul.iur.Iaſ.in.l.1.num.80. C. de ſumma trinitate, & in.l.cum antiquis.colum.2.num.6.C.de inoffi. teſtamen.& rurſus in.l. quod Principi. colum.3. num.16.ff.de conſt.princip.gloſ.eſt notabi. in.c. vni.verb.cõſuetudine.de Capell. monacho. verſ. Et nota quod conſuetudo reuocat ſtatuta, ſed nõ priuilegia.Ergo lege noſtra non eſt dicendum priuilegia conceſſa minoribus cenſeri reuocata, ſed quod termino viginti dierum elapſo poſsit petere reſtitutionem aduerſus lapſum temporis, omiſſamq; allegationem prædictarum exceptionum.

Quid autẽ ſit dicendũ in exceptionibus, quæ ſuapte natura inſunt actioni, vt in pactis inconſtituti appoſitis, vel in his,quæ tacite intelliguntur,& inſunt ex natura contractus, Vtrum lapſo termino viginti dierum poſt litem conteſtatam, vt hic habetur,poſsit poſtea opponi? Reſpondendum eſt poſſe. ſecundum Rode. Suarez in terminis huius legis in rep.l.poſtrem. iudicatam. §. ſed pro euidentia.num.40.fol.154.colum.3. ff. de re iudicat. reputans menti tenendum, quia habet pondus in praxi.ibiq; plura in hoc adducit. text. in.l.ſi patet.ibi.æſtimabit an pretium. C. de actio.emp.

Vtrum autem terminus ad opponendas exceptiones præiudiciales abbreuiari poſsit à iudice? Videtur quod non, cum ſit terminus iſte viginti dierum beneficium legis,ſeu Principis,& ſic abinferiori non poterit tolli. cap. iudultum. de regul. iur.libro.6. Tradit Bart.in.l.2. ff. de re iudic. Reſolutius dixit in.l.1.verb. *Laley*.titul.4. ſupra eo. libro.3.

Sexto inquirere oporter principalitet. Exceptiones quo iure fuerint inuentæ,naturali ne, diuino,an humano? Videtur quod à naturali, quippe cum omne animal appetat inſtinctu naturæ ſuiipſius defenſionem,maximè homo,qui animal eſt rationale,ratioq; minime permittat, quod indebite,ac ſine defenſione moleſtetur,& ſic illivim vi repellere liceat.c.ſi vero.1.de ſent.excommu.l. vt vim.ff.de iuſti.& iure.Si igitur defenſionẽ contineat,ius naturale continet.l.ſi quidẽ.&.l.defenſiones.C.de exceptio.cap.cum inter.eod.titu. Io. Coraſi.lib.2.miſcellanearum iuris ciuilis.cap. 16. num. 11. quo in loco tantiſper hoc declarat. ſi eſt defenſio iuris, erit naturalis,ac tolli non potetit.§ ſed naturalia. Inſti.de iure natural. gent.& ciuil. Clemen.Paſtoralis.§.cæterum.de ſent.& re iudicat. Quod ſuadetur ex Cicerone,dicente. Omniũ animantium à natura indultum eſt,corpus vitamque tueri.cap. olim.de reſti.ſpoli.l.1.C.vnde vi.l. defen-

defensionis facultas. C. de iur. fisc. lib. 10. Quatenus enim consideratur exceptio ad effectum, ne quis indebite, & sine culpa damnetur, cum absolute contineat defensionem, non est dubiū, quod contineat ius naturale, ac proinde statutum, seu lex prohibens defensionem, non valeret. Bald. in l. edita. nu. 115. C. de edend. col. pe. Anani. in ca. si aduersus. col. fin. num. 13. de hæreti. Philipp. Dec. in cap. ex parte. 2. colum. 6. versi. Decimotertio fallit. de offi. delega. Roman. in repe. rubri. ff. de arbit. colum. 13. nume. 54. versic. Sed an vigore dicti arbitrij. Francischinus Curti. in repe. l. omnes populi. num. 9. ff. de iusti. & iure. citat Felin. late prosequentem in cap. cum olim. pen. colum. de re iudica. & in cap. dilecti. colum. 4. de exceptio. & in cap. qualiter & quādo. §. debet. de accusatio. Hormanoctius Detus in rep. l. 4. §. Cato. num. 471. ff. de verbo. obliga. Antoni. Rubeus in rep. l. pen. §. ad crimē. nu. 199. ff. de public. iudi. Iacobus Boulenc. in rep. l. capitalium. §. famosos. num. 24. ff. de pœnis.

Sunt alij, qui exceptionem à iure gentium originem sumpsisse firment, nempe Bald. nouellus. num. 22. & Lancelo. Galiaul. nume. 209. versi. Et hac ratione. in rubri. ff. de verb. oblig. Quotuplex autem sit ius gentium, præter alios bene declarat Claudius Cantiūcula in rub. Insti. de iure naturali genti. & ciui. Nicolaus Bellonus in princi. post. rubricæ lectionem Insti. de testamen. vbi tractat. quo iure fuit inuentum testamentū. Fernan. Menchacensis in. 1. parte de successionum creatione, §. quo ad quartum. vbi ponit duas communes in hoc contrarias, quas & nos iam antea annotauimus in declaratione. l. 1. titul. 2. lib. 5. infra fata tamen non permiserunt ad debitum finem perducere, & sic ex iam cusis, seu impressis plura ex nostra industria, tacito authore, apud nouissimos scripta & decerpta comperimus. Ius gentium igitur secundum prædictos duplex est, nempe primæuum, quod naturale dicimus. §. singulorum. Insti. de re. diui. quod simul cum ipso genere humano rerum natura prodidit. vt expressum est in dict. §. singulorum. Secundarium est, quod non simul cum genere humano proditum fuit, sed longe postea humanis necessitatibus exigentibus a gentibus plerisque, præsertim earum, quæ moribus, legibusque vtuntur, non simul, sed varijs temporibus fuit inuētum. Ex quo iure descēdunt bella, captiuitates, & similia, de quibus in. l. ex. hoc iure. et in. l. manumissionis. ff. de iusti. et iur. Et per Fortuni. in. l. 1. §. ius naturale. numer. 33. cum. seq. ff. de iusti. et iu. Sic ergo defensio est iuris naturæ ac istius iuris gentium, quod primæuum nostri dicunt.

Tamen vnicum esse ius naturale, et vnicum ius gentium, probat Corasi. libro. 6. iuris miscella. capit. 25. contra communem.

His etiam conducere videntur, qui eam esse à iure diuino existimant fuisse, prout Antoni. de Butri. in rub. de exceptio. refert. Præposit. Alexand. in princ. Decreti. colum. 4. num. 7. & alij, de quibus ibi per eū. Barba. in rub. de exceptio. in libro Clementinarum. vers. Quo ad secundum. num. 3. cum fuerit inuenta in Paradiso terrestri, vt habetur in sacris Geñ. 3. quando Adam respondit Domino roganti. Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Dixit rursus Deus ad mulierem, Quare hoc fecisti? Quæ respondit, Serpens decepit me, & comedi. Sic igitur patres primi excipiebant ad sui defensionē, vt vides, igitur fuit iuris diuini, ne quis indefensus puniatur. d. Cle. Pastoralis. de re iudicat. Facit illud. Deus, & natura nihil frustra crearunt. sed à natura insitae est hæc defensio, quæ fit excipiendo, ergo & à iure diuino. Facit tex. in. c. humanū genus. dist. 1. dum dicit, Ius naturale est, quod in lege, vel euangelio continetur. c. sana. §. cum ergo. dist. 9.

Alij probant à iure Ciuili, & non à naturali inuentam esse, aliquot rationibus, quarum primae est. Certum est enim, quod Imperator. Iustinianus in princ. Insti. de perpetu. & temp. actio. dixit se tractare velle de his actionibus, quæ ex lege, vel sacris constitutionibus proficiscuntur. Sed posteà in sequenti titulo tractat de exceptionibus, quæ largo modo sunt actiones. l. 1. ff. isto titu. Ergo exceptio ex iure ciuili sumpsit originem.

Cui argumento secundo astipulatur text. in princip. Insti. de exceptio. ibi. compertæ sunt. id est, inuentæ. secundum glo. expositionem. ergo à iure ciuili institutæ, & inuentæ: quia si de iure naturali essent, opus non esset vti illo verbo, compertæ.

Præterea comprobatur tertio. Ius naturale est immutabile à iure humano, cum ei prædominet. Clem. Pastoralis. §. Cęterum. de reiudica. Et Insti de legit. agna. tutel. §. fi. et. §. fi. Insti. de iure natu. gen. et ciui. Ideoq; nō valet statutū tollens defensionem bannito. Bal. in. l. vt vim. colum. 2. num. 3. ff. de iusti. et iur. cum his, quæ paulo ante à nobis dicta sunt. Sed exceptiones tolli possunt à statuto, seu à principe. Bart. in. l. 1. §. et parui refert. ff. quod vi aut clam. bonus text. in. c. ex parte. 2. de officio delegat. ergo exceptio non est defensio, et sic non est inducta à iure naturali. Facit notandus text. in. l. fina. ibi. à iudicio prohibeatur. ff. de decretis ab ordine faciend.

Rursus comprobanda est quarto loco ista opinio, quæ Bartoli est in. l. ex hoc iure numer. 19. ff. de iusti. et iure. tali ratione. Causatum, et deriuatum ab aliqua causa non est prius, nec

dignius ſua cauſa. cap. 1. de fide inſtrumento. l. in teſtamẽto. 1. ff. de cond. & demõſt. qui primitiua inficit, deriuata vituperat, quemadmodum poſt Philoſophum docet Bald. in. l. fi. C. de verb. ſigni, ſed actio, à qua deriuatur exceptio, eſt inuentum, & inſtitutũ iuris ciuilis. §. non autẽ omnes. Inſti. de perpetuis & tẽporali. actio. tex. in. l. in commodato. §. ſicut autem. ibi, actiones ciuiles. ff. commoda. §. omnium. ibi. proditæ actiones. & in. §. æquè ſi agat. ibi, inuicem quoq; proditæ ſunt actiones. Rurſus & expreſsius in. §. ſed iſtæ quidem actiones, quarum mentionem habuimus, & ſi quæ ſunt ſimiles, ex legitimis, & ciuilibus cauſis deſcẽdunt. & ibi, quippe ita proditæ ſunt iure ciuili actiones. §. ac cõſtituta. ibi, iure ciuili tenẽtur. &. §. Itẽ ſi quis poſtulante. ibi, iuſtiſsimè accõmodat ei talem actionem. &. §. pœnales quoque actiones Prætor pœnæ multas ex ſua iuriſdictione introduxit Inſti. de actioni. Paul. de Caſt. in. l. cùm hæredes. in principio. ff. de acq. poſſeſ. Iaſ. in. l. exhoc iure colum. 9. num. 49. ff. de iuſti. & iur. Ergo & exceptio eſt prodita à iure ciuili, ne filia ſit prius quam mater, ac ius ciuile prius quã naturale, quod abſurdum neceſſe eſſet fateri, ſi vera eſſet opinio, quòd exceptio eſſet priùs, quam ipſa actio, ac proinde eſſet negandum actiones à iure ciuili inuẽtas, cùm ſit cauſa prima exceptionũ, & ſit excluſiua actionis ipſa exceptio. l. 2. ff. de exceptio. Sed hoc eſt falſum, cùm actiones ſint inuentum iuris poſitiui, ac ius naturale ſit prius, ergo exceptiones ſunt iuris ciuilis, per præmiſſa, cum Bart. contra Panor. in rubri. de exceptio.

Quid igitur dicendum? Reſolutiuè pro concordia opinionum breuiter reſpõderi oportet, quòd exceptio cõſiderata quatenus continet defenſionem, ne quis illicitè, ac indefenſus condemnetur, eſt iuris naturalis, pariterq; diuini & ſic quo ad originem: quantum autem ad formam, nomen, ac deſtinationẽ temporis, quo debent opponi, ſunt iuris humani. Panormi. & Deci. in rubri. de exceptio. Bartholo. Socin. in. rubri. ff. eod. & Angel. Areti. Inſti. eodem rubro. col. 5. verſ. Veniam° ad ſecundum.

Vel reſpondendum erit cum Bald. in. l. ex hoc iure. colum. fi. verſ. Octauò quæritur. ff. de iuſti. & iure, quærendo, an actiones ſint de iure gentium. Quam opinionem, nempe quod ſint, veriorẽ firmat Coraſi. lib. 2. cap. 19. num. 9. miſcellanearum iuris. cùm & eo iure iudicia viguerint, vnde & actiones eſſe oportuit, pariterque & exceptiones. Ideoque re propoſita cum Bal. dicas. Aut egrediuntur de potentia & materia iuris gentium, vt excontractibus iure gentium, & ſunt de iure gentium caſualiter, non formaliter, nec interpretatiuè: quia modus proponendi eas, eſt de iure ciuili. Aut habent materiam & formam à iure Ciuili, vt tutelæ, ſtipulationes, vel huiuſmodi, & tunc ſunt præcisè de iure ciuili. quia cum omne cauſatum ſit poſteriuſuo efficiente, neceſſe eſt, vt ſi cauſa habet formam à iure ciuili, vel materiam & formam in totum cauſatum dicatur eſſe de iure ciuili. l. manumiſsiones. &. l. ius ciuile. ff. de iuſti. & iure. Eandem ſententiam fuit ſequutus Barba. in rubri. de exceptionibus. in Clementinis. num. 3. Et ſic ſunt concordandæ opiniones dicentium eſſe de iure naturali. ſeu gentium, aut diuinum. vt Panorm. in dict. rub. de exceptio. & tetigit Hermanotus Detus in. l. 4. §. Catò. num. 471. ff. de verb. obligat.

Hinc eſt, quod exceptiones dilatoriæ debent proponi ante litem conteſtatam. c. paſtoralis. de exceptio. glo. in. c. quoniã contra. verb. exceptiones. deprobat. perẽptoriæ. & præiudiciales poſt litem conteſtatam intra vinginti dies, & nõ poſt, vt in præſenti lege ſancitũ exiſtit. Tum, quia non tollit ius defendendi, ſed declarat, quo tempore proponi debeat, & ſic abſolutè nõ tollitur defenſio. Angel. in. l. ſi ſic. ff. de leg. 1. Alexan. in. l. cùm mulier. colum. 3. num. 13. ff. ſolut. matrimo. ſingulariter. Nellus in tract. bannitorum. 2. part. 2. temporis. q. 2. num. 1. Et quatenus dicunt ex cauſa tolli poſſe ius naturale, ſeu diuinum, melius dicerent diſtinguere, & interpretari, quod Principibus cõceſſum eſſe tradit Alberi. lib. 1. ſtatuto. q. 8. num. 5 communis ſecundum Crott. in rep. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. nume. 62. verſi. Quarta concluſio. & nos dicemus in ſecundo tomo harũ conſti. Regiarum in. l. titu. 2. lib. 5. infrà. Etiam confirmatur ex Couar. in epitome. 4. decret. 2. part. c. 6, §. 9. nu. 4. Pinel. in. l. 2. part. 1. num. 6. C. de reſcin. vendi.

Nec etiã concedere oportet, Principem abſque cauſa legitima, quæ requiritur in contractibus iuris gentium, poſſe diſponere in his, qui ſunt formati à iure ciuili. quia in illis ineſt eadem æquitas ne leuiter ſubuertantur à Principibus, nèue præiudicium inferatur ſubditis aduerſus quamplurium interpretum traditiones, prout primas in hac diſtinctione habuit gloſſ. verb. generali. l. fin. C. ſi cõtra ius vel vti. publi. probãs, quod facilius Princeps abrogare poteſt quæ ſunt iuris ciuilis, quã ea, quæ ſunt iuris naturalis. vel gentiũ. Paul. de Caſt. in. l. cũ hęredis. in prin. ff. de acqui. poſſeſſio. & in. l. teſtamenti. colum. 2. num. 4. ff. de teſtamen. Angel. in. l. Lucius. col. 1. de euictio. Bald. & Corne. in. l, ſi teſtamentum. C. de teſtam. Iaſo in. l. ex hoc iure. colum. 9. numer. 49. de iuſti. & iure. & in dict. l. ſi teſtamentum. num. 4. & plures quos citat Andræ. ab Exea lib. pactorum. pagin. 67. verſi. Nec obſtat quod quando Princeps. nu. 147. &

147.& Pinel.in rep.l.2.part.1.verſic.inſertur.20 nume.31.C.de reſc.vendi. Et vltra per eos allata vtitur prædicta diſtinctione Paul. Orian. in repe.l.1.num.135 verſic.Circa vero ſecundam quæſtionem.ff.de offi.eius cui manda.eſt iurisdict. refert Zaſi.in.l.princeps.colum.3.num.11. ff.de legibus.Philipp.Corn.conſ.312.In hac concluſione videtur prima facie.colum.2.num.10.lib.1. & cõmuniter concludunt doctores ſecundum Paul. Pariſi.con.101.Bona de quibus in preſenti. colũ. 8.num.69.lib.1.Curti.conſ.1.colũ.7.nume.20.& conſi.108.colum.3.num.7.& conſ.157.num. 17. verſic.Confirmãtur præmiſſa.Ioan.Imol. conſil. 146.colum.1.verſic.Et aduertendũ.Curti. Senior conſ.20.nu.6. verſ. Quoniam ex cauſa princeps. Sed cõtra iſtã communẽ traditionem vltra Zaſi. in.d.l.princeps.omnino eſt videndus pulchra cõgerens Reipublicæ maxime neceſſaria acutiſsimi ingenij vir doctor Arias Pinel.in.rep.l.2. part.1. cap.2.num.1.vſque ad.29.C.de reſcinden. vendi. cuius dicta non licet nobis trãſcribere,nec album calculum atramento denigrare, repetito ſermone,quod alienum à nobis ſemper fuit.Imo ſit concluſio firma, principem non poſſe auferre ab aliquo rem ſuam, ſiue acquiſitio proceſſerit à iure gentium,ſiue à iure ciuili,abſque legitima,& iuſta cauſa.

Comprobatur,nã ſiue res mea ſit ex titulo iuris gentium,ſiue ex iure ciuili,vtrobique concurrit iuſtitia,cũ mea ſit tam ex lege diuina Decalogi,quã ex æquitate naturali,ne quis ſuis priuetur ſine iuſta cauſa.iuxta illud,Ne concupiſcas rẽ proximi tui. Et alibi. Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Si ergo in acquiſitis ex cauſis ciuilibus ineſt ratio naturalis,ne quis indebite re illa priuetur,conſequens erit,quod cauſa non præexiſtente, quis non eſt priuandus, cum ei iam fuerit ius quæſitum.l.id quod noſtrum.ff.de regu.iur.vrget regula text. in. l. ſi donationem. rite feciſti etiam prætextu reſcripti Principis reuocari nõ poteſt. C.de reuo.dona.l.perfecta.C.de donatio.quę ſub modo.c.licet.in.prin.de vot. Paul.in.l.digna vox nume.6.C.de legib.Bart.per tex.ibi.in.l.fi.C.de locatio.prædio.fiſcali.Bal.&ibi tex.in.ca.1.ante num.1.de natur.feud.l.in cõmodato.§. ſicut. ibi, adiuuari quippe nos, non decipi beneficio oportet.ff.commod.& reg.Decet beneficium Principis eſſe manſurum.de regul.iur.lib.6. ergo nõ eſt dare titulum, in quo non verſetur æquitas iuris naturalis,ac proinde verſetur iniquitas in reuocatione abſque cauſa. Contra præmiſſam diſtinctionem doctorum ideo ſine iuſta cauſa princeps exceptionem præſcriptionis alicui auferre non poterit.Nam quanuis præſcriptio ſit iuris ciuilis inuentũ.vt in.§.1.Inſti.de vſucapio. gl.in.l.1 ff.de acq.re.domi.§.ſingulorũ.Inſti. de re.diui.tra mẽ acquiſitio per lapſum tẽporis eſt materiarũ in ductum à iure gentium, ac talis acquiſitio continet conſenſum Principis & promiſsionem, quod elapſo tempore præfixo à iure,ſit ſua,ergo nõ poterit reuocari,iuſta cauſa minime exiſtente. Rebuff.in cõſti.Galliæ.2.parte tractat. de reſtitutionibus.gl.4.in initio ipſius. Pinel.in. dict. rep.l.2. part.1.cap.2.nume.5.Et ex eo colliges cõtra plurium doctorũ doctrinas,quæ hic merito inſerenda forent,niſi ibi nouiſsime,& optimè ſcripta, & reaſſumpta ex diuerſis locis eſſent.

Dubitatur ſeptimo, Vtrum excipiẽs cenſeatur fateri contenta in actione, ſeu petitione deducta in iudicio? Reſpondendum eſt, quod non,ex eo, quod obijciens exceptionem ſimpliciter, vel ſub conditione intendit tantum repellere aduerſariũ, & nõ fateri propoſita contra eum, & ſic actus nõ debet operari vltra intentum agentis,ſeu ſe defendentis,à cuius animo debet omnis diſpoſitio regulari,& exponi.l.nõ omnis.ff.ſi cert.pet.nec inducta ad negandum debent operari contrariũ effectum : nam non iuuaretur remedio excipiendi dato reo, ſed potius deciperetur contra omne iuris ſancitũ.Probatur præterea ex text.in.l.non vtique.ff.de exceptio.text.& glo.in.c. cum venerabilis.vbi Deci.num.19.& Felin.num.12.fatentur hanc ſententiam communẽ.de exceptio. Bal. in.l.exceptionem.C.de excep. Paul.Caſtrẽſ. in.l. emptor.C.de præſcriptio.decem, vel viginti anno.& in.l.decem.num.3.& ibi Areti.ff.de verbo. obligat.Alexand.conſ.159.numer.2.libr.6.Paul Pariſius conſ.1.nume.70.lib.4. conſ. 125. nume. 18.lib.1.Et communem dicit. D.Couar.libr.1. variarũ reſolutionum.c.2.nu.3. faciunt quæ ſcribit Alexand.conſ.173.nu.18.lib.6.

Dubitatur octauo, Vtrum exceptiones pacto tolli poſsint? Videtur quod nõ,cum ſit defenſio, ac quis ſeipſum non poſsit ex ſuo conſenſu damnare.gl.in.l.pactum.ff.de pact.vbi dicitur inualidum eſſe pactum, quo accuſatus de crimine renũtiaret ſuis defenſionibus. ſingul.ſecundũ Iaſ.in.l. iubemus.colum.2.nu.7.C.de iudi.Corſet.in ſingul.verb.defenſio.& Paris de Puteo.in tract.Syndicatus.fol.paruæ impreſsionis.83.§.an poteſtas. num.9.Hippoly.plura referẽs.in.l.1.§.fi.n.90.cũ ſeq.ff.de quæſtio.& in.l.vnius.§.cogniturũ. nu. 71.ff eo.& inpacti.cauſa crimi.§.vltima.num.23. Mõtal.in.l.7.titu.11.lib.1.for.leg.litera.C.col.4. & eſt ab omnibus approbata. D. Couar.in Epitome.4.Decret.2.par.c.8 §.12.num.15.vbi alios eam laudantes refert,quos non licet transcribere l.liber homo.ff.ad.l.Aquil.cap.cõtingit.1.de ſen. excom.vbi in crimina ibus quis cõſentire non poteſt vt puniatur.l.nõ tãtum. ff. de appellatio. qui

text.eſt memoriæ perpetuo commendandus. Ergo & in caſu noſtro,maxime cum interſit Reipublicæ,ne quis re ſua male vtatur, & per renuntiationem iuſtæ exceptionis induceretur diſsipatio ſuorũ.ergo erit illicita,tam in cauſisciuilibus,quã in criminalibus per præmiſſa.

Secunda exceptio eſt iuris naturalis, quatenus continet defenſionem,vt ſupra dixi quæſt.6.quæ nec lege,ſtatuto,ſeu reſcripto Principis tolli poteſt.Bald.in.l.exhoc iure.column.fi.ff.de iuſti.& iure.Bart.in.l.vt vim.eo.tit.Anchar.& Panor. in cap.ex parte.de offi.deleg.Hormanoctius Detus in.l.4.§.Cato.num.471. ff.de verbo. obligationi. Ergo à fortiori ratione fieri nõ poterit per pactũ inter priuatas perſonas.

In contrarium plura ſuadent, quod quis poſsit ſuis exceptionibus renuntiare in ſuum tantũ præiudicium.c.quã ſit periculoſum. 7. q. 1. vbi Eſau renuntiauit ius primogenituræ, & valuit perpetuo talis renuntiatio. Similiter dicendum eſt in exceptionibus inductis à iure,quæ impropriè defenſiones dici ſolent,Item ius non cõtribuendi cõſequutum ab aliquo expreſſe,& tacite,poterit remittere ipſe impetrans.l.1.§.ſi quis tutor.ff.quando appelland.ſit.vbi eſt caſus in terminis, & communiter ignoratur ſecũdum Angel.de Peruſ. ibi, & Iaſo.in.l.falſo.colum.1.num.3.C.de diuerſ.reſcript.Quod ſequitur Antoni.Rube.optime intelligendo in repe.l.nõ ſolum.§.morte. numer. 261. verſ. Primus caſus eſt. ff. noui operis nuntiation. Alexand.conſ.101.col.5.verſ.Tertio principaliter.num.10.lib.1.vbi ſi quis à collectis ſit immunis,& in libro collectarũ ſe deſcribi patiatur,vulgo,*ſe dexare empadronar*,immunitatis priuilegium perdit,niſi appellet à tali grauamine intra decem dies.Quod etiã probatur. Nã nobilitas exceptionis ex factis cõtrarijs nobilibus amittitur. Aymõ Crauette late conſi.163.column.1.cum ſeq.Tum etiam ex.l.3.ff.de interdictis & relegat.quæ intelligẽda ſunt ex traditis à Tiraquell. de nobilitate. cap.35.& cap.37.nume.13.& Otalora de nobilitate.2.part.3.partis.c.9.vbi tractant, an talis renuntiatio patris præiudicet deſcẽdẽtibus.ſi voluerint vti iure perfecte acquiſito nobilitatis ab auo,& in eo ſe fundare,nullum præiudicium eis inferri,reſpondendum erit per dict.l.3.ff.de interdict. & relega. Cuius litera talis eſt. Eum qui ciuitatem amiſit,nihil aliud iuris adimere liberis, niſi quod ab ipſo peruenturum eſſet ad eos, ſi inteſtatus in ciuitate moreretur,hoc eſt, hæreditatem eius & libertos:& ſi quid aliud in hoc genere,à ciuitate,à rerum natura tribuerentur,ea manere eis incolumia.Itaque & fratres fratribus fore legitimos hæredes,& agnatorum tutelas, & hæreditates habituros. Non enim hoc fratres, ſed maiores eis dediſſe,ergo quo ad ſe non poterit ſe tueri cõtra collectores exceptione exemptionis extincta renũtiatione,vt præmiſſum eſt, nec nobilitatis,quem admodum probat Couar. Archiepiſcopus meritiſsimus ſancti Dominici apud Indos,qui optime diſputat in rep.cap. quanuis pactum. in princi. 2. partis.num.5.fol.61.de pactis lib.6.De cuius veritate alibi dicam.in l.1.gl.1.tit.2.lib.4.1.

Poſtremo quod exceptiones renuntiari poſſint,paſsim in iure conſtat. Et tangit Signorolus de Homodeis in repet.l.poſtquam liti. nume. 37. C.de pact.vbi vide.nam ex his,quæ ibi tradit nu. 35.reſpondebis ad omnia,quæ in contrarium adduci poſſent.Confirmatur.Nam poteſt quis iuri ſibi competenti renuntiare.l.ſiquis in cõſcribendo.C.de pa.l.ſi quando.§.generaliter.C.de inoff. teſtam.l.ſed & ſiquis.§.quæſitum. ff. ſi quis cautioni.Item poteſt iure regio Caſtellæ renuntiari exceptioni nõ numeratæ pecuniæ in eodem contractu receptionis mutui.l.9.tit.1.part.5.Couar. libr.2.variarum.eam bene exponit.c. 4.§. Rurſus & hæc ſecunda.nume.3.ergo & alijs exceptionibus,ſiue dilatoriæ,ſiue præiudiciales, vel peremptoriæ ſint,dummodo præiudicium nullum principaliter tertio proueniat,vt ex Signorolo vbi ſupra colligitur.

Quero nono,Vtrũ exceptio excuſsionis tolli poſsit? Et videtur quod nõ: quia licet ſit inuẽta à iure ciuili,tamẽ eſt fundata in iure naturali, ſeu in naturali æquitate,& ſic à Principe tolli nequit. Pan.in.c.quæ in eccleſiarũ.n.8.de conſti. & in.c. per tuas.de arbi.colum.10.Rip.in.l.quominus. ff. de fluminibus.colum.4.num.10.qui dicunt Principem non poſſe ſtatuere cõtra ea,quæ ſunt ſtatuta à iure ciuili,ſundata tamẽ in iure naturali. Laurenti.Calcan.conſil.80.colum.3.poſt medi. & in excuſsione particulariter mentionem de prædictis faciendo ad hoc firmat Aymon Crauet.cõſil. 263.num.4.lib.2.vbi tenet hanc exceptionem diſcuſsionis opponi poſſe in vim dilatorię ante litẽ conteſtatam,et poſt litem cõteſtatam in vim peremptoriæ. Et eſt communis opinio teſte Bald. in conſi.150.Caſus actualiter.colum. 1.numer.1. lib.2.Laurenti Calcane.conſ.29.colum.6.Guido Papa deciſi.432.colum.3.verſ.An hæc exceptio. num.9.De excuſsione agit Bellon.conſil. 34.nu. 3.nempe quod ſit neceſſaria antequam procedatur aduerſus tertios poſſeſſores. Quid autem ſi agatur remedio l.fi.C.de acqui.poſſ. vtrum conuentus ante omnes debitores principales poſsit vti beneficio excuſsionis? Dic quod non, propter conſtitutum appoſitum in inſtrumento conuentionis.vt tenent Angel.et doct.in.d.l.fin.Corne. cõſi.228.lib.2.et cõſil.85.in prin.lib.4. Deci.inſi.ff.ſi cert.pet.Io.Ferrari.in pract.in forma libelli.in

li.in actio.hypothecaria verb.ex mora.tradit Bellon.conſ.34.num.5.& conſ.44.colũ. fin. num.8. vbi hoc intelligit procedere,quando tempore cõſtituti conſtituens poſsidebat,nã qui vult vti conſtituti beneficio,hoc tenetur probare.Alex.conſilio.9.libro.4.

Decius conſil. 302. colu. 3. tradunt docto.in.l.quod meo. ff. de acquirend. poſſeſſ.

leſquier q̃ los demandados por ſi ouiere,q̃ las puedã poner faſta

Dubitatur decimo & finaliter,Vtrum promittens generaliter non excipere,talis promiſsio cõprehendat tam exceptiones peremptorias,quam dilatorias?Bart.tenet eo comprendi omnes,cum appellatione exceptionum,etiam dilatorię proprie veniunt.gloſ.in. c. quoniam contra falſam. verb. exceptiones.de probationi. Et hãc ſentẽtiam cũ Bart.dicit cõmunẽ Alciat.in.d.§.Cato.num.189. Crott.nu.121. Hormanoctius Detus.nu.469. & Ripa.num.83.contra Iaſo.ibi.

a *Faſta veynte dias.* Siue ſint dies feriati, ſiue,non, cum ſit tempus continuum , & ſic non erit audiendus eo tempore elapſo , niſi in caſibus hic ſubiectis.gloſſ. verb. continuum. in Clementi. vnica. de in integr. reſtitutio. regulariter enim omnes præſcriptiones continent iſtud tempus,& non vtile.glo.in rubri.ff. de diuer.& temp. præſcrip.Alberi.in.l.ſiue pars.colum.3.verſi. Pro declaratione.num.3.C.de dilat.ſic dicit.Notandum eſt,quod omne tempus à lege inductum,cõtinuũ eſt,niſi lege caueatur quod ſit vtile. De tempore vtili ſatis dixi.de tempo.in integ.reſtitu.l.ſuperuacuam.& ibi in glo.ff.de diuerſ.& temp.præſcr. l.1.Et ideo annus ille de quo loquitur authenti. Gayaros.ſupra de hæret.& extra eo.titul.c. cum contumacia lib. 6. continuus eſt.vt notatur in.d. c.Per Archi.Et idem poteſt dici de anno,de quo loquitur authen. Caſſa. ſupra de ſac. ſan.eccle.& authen,illa nulla communitas. de epiſco.& cleri. Et de iſtis dilationibus,quæ per iudices ſtatuũtur vtrum ſint vtiles,vel continuæ , vide quod notatur per Archidia.extra.de conſuet.c.fi.lib.6.Hactenus verba facit Alberi. Idem notat Panormit. in.c.quærenti.colum.1.num.3.de offi.delegat.& in.c.quoniam frequenter.in prin.col. 5. nume.9. vt lite non cõteſt.& in cap.vltra tertiam. colum. 3.verſi.Sed quæro quando incipiunt currere. nu. 6.de teſti.in quibus locis reputat notabilem prædictam gloſſ.rub. ff.de diuerſ. & temp. præſcrip. Hippolyt.in pract. cauſa. criminali.§. conſtante numero.87. Hinc eſt , quod tempus datum ad præſentandum currit etiam diebus feriatis , cum ſit cõtinuum.Io.And.Pan.& doctores in capit.2. de conceſſ.præbend.Roch. Curti. de iure patro. verb. honorificum.q.34.nu.65.Paul. Citadin. de iure patrona.3.artic.6.partis.quæſt.24 num.41. Idem aſſerit prædictam gloſſ.dict. rubri. ſingularizãdo in vſu capionibus,p cedere Ioan. Montaigne. in tract. de parlamentis ſecunda. parte.§.Secundo facit ſtabilitas , ſeu conſtantia.numero. 9. De hoc tempore continuo,vel vtili quo modo currere incipiat , tradit Ioan. Firmian.in tract.de epiſcopis.lib. 1. de cauſa efficiẽti.quæſt. 6.nu.6.pulchre,ac latè Franciſc.Balb. de prę ſcriptioni.in.1.part.quartæ principalis.quæſt.6.nu. 1. cum ſequenti. vbi de præſcriptionis tempore agit.Alex.in.l.eum qui.§.in popularibus. colum. 5.nume.12.ff.de iureiurand.Anchar.in.c.quia diuerſitatem.col.3.nu.15.de cõceſsio.præbend.Deci.in.c.ſuper eo.col.4.verſi.In gloſſa finali. num. 16.de appellationi.Bonifaci.in clem. 2. colum.5. n.54.de teſtib.AEgidius Bellamera in.c. anteriorum.col.2.nu.9 2.q.6.& in.c.ſuborta.col 4.nu.9 de re iudica.Barb.in.d.c.quærenti.col. 2. num.8. verſic.quia omne tempus impoſitum à lege. glo. in princ.Inſti.de perpet.& tempo.actioni.in pri. verb.conſtitutionibus.

veynte dias, a primeros ſiguiẽtes deſpues de la cõteſtacion del

Poſt lapſum igitur iſtius temini peremptorij ad opponendas exceptiones perẽptorias , & præiudiciales non erit amplius audiendus volens eas allegare,nam alias fruſtra eſſet terminus.20.dierũ ad illas proponendas hic deſignatus, ſi lapſus tẽporis nõ excluderet.per glo.in.l. 1.§.cum dicitur. ff.ſi cui pluſquam per legẽ falci.&.l.3.§. diuus.ff. de iure fiſci,l.ſi legatario.§.fi.ff.de fideicom.libertà.l.4.§.vltimo.eo.titulo.l.à quo.in fin.ff.de damno infect. & quod notat Innocent. in capit. cum in tua. qui matrimo. accuſa. poſſunt. Barto. in. l. Ariſto.ff.de iure deli.Nam & quod certo tempore permittitur,poſteà tacite prohibetur.l.ſtatu liberum.§.Stichum. ff. de legat. 2.l.1. §.ſi mulier. ff.de libe.agnoſcen. Paul.de Caſtro conſil. 230. Circa primum.libro.2.et conſilio. 351. Prædicta reformatio.eo titul.Andræas, Tiraquellus.libro. 1.de retract.§.3.glo.4.nume.2.Latiſsime per eundem libro.2.§.1.gloſſ.2.nume.43. cum ſequenti. Et huiuſmodi præfixio temporis ad opponendas exceptiones. et defenſiones intra certum terminum,et non vltra ſtatui poſſe , non eſt dubium, ſecundum magis communem opinionem, de qua pulchre agit Alexand. conſilio. 225. Ponderatis his quæ in themate narrantur.colum.2.nume. 8.

libro. 6. Et ſic intelligit dict. capit. paſtoralis de exceptio.

Eſt prætereà notandum, quod id, quod hac lege ſtatutum eſt, nēpe quod vltra tempus hìc aſsignatum, & à pragma. 42. capit. 8. libro. Pragmat. amplius non poſſent proponi aliæ exceptiones, q̄ etiam idem erat de iure communi, vt vltra terminum à iudice aſsignatum amplius non proponerentur. Bart. in l. mācipiorum. numero tertio columna ſecunda. ff. de optio. legat. Salicet. in authenti. at qui ſemel. columna prima, C. de probat. Cardi. & Imo. in clementi. Sæpe. de verb. ſignificat. Panormi. & Felin. in capitul. cum dilectus. de fide inſtrum. col. 1.

pleyto y dende en adelāte no la puedan alegar ni poner [a]: ſaluo ſi por alguna razō deſpues de nueuo le perteneſciere alguna

Declaratur tamen iſta lex, quod amplius non poſſent opponi illæ exceptiones, tranſacto tempore, niſi eſſent exceptiones, quæ ineſſent actioni, nam tunc hæ exceptiones proponi bene poſſent. vt tenet Iaſo in. §. actionum. colum. 19. num. 138. Inſti. de actio. Rodericus Suarez in rep. l. poſt rem iudicatam. ff. de re iudicat. folio. 154 columna. 4. verſicu. Ex ſupradicta doctrina Quod eſt notandum. Et habet pondus in practica ſecundum eum.

Secundo declaranda eſt locū non habere, quando tranſacto iſto termino, res eſſet integra, & nō ſequeretur præiudicium aduerſario, & ſic actori, & reus non fuiſſet negligens in opponendis exceptionibus infra terminum legis. Ita elegantèr Salice. in l. ea quæ crimen. in. 1. declaratio. C. qui actuſa. non poſſunt.

Tertio intellige, niſi exceptiones omiſſę eſſent notoriæ, tunc enim bene poſſunt proponi. Panormi. in cap. dudum. in. 1. de elect. num. 6. ſenſit Imol. in capi. licet cauſam. colū. pen. de probatio. Felin. in dict. cap. cum dilectus. nume. 20. de fide inſtrum.

Præterea quarto loco hæc lex interpretāda eſt niſi reus tranſacto termino juraſſet exceptiones illas, quas proponit, denuo occurriſſe ſuæ notitię nam tunc optime proponi poſſe conſtat hic. & in c. paſtoralis. de exceptio. Sed videtur obſtare dicta prag. 42. c. 8. ex quo in ea oppoſitū ſtatuitur. Ideo dicendum eſt, dict. c. 8. loquutū fuiſſe in caſu, *de Chancilleria & Cōſejo Real*, quo loquitur, quibus audientijs quantuncūq; iuret prædictas exceptiones denuo ſibi occurriſſe, nō poteſt opponere. Noſtra vero lex procedat in alijs iudicijs Et ita practicatur.

Poſtremo loco &. 5. intelligenda erit iſta lex, quod tranſacto iſto termino, non poſſunt opponi prædictæ exceptiones per viam poſitionis, quo caſu poſterio ri bene proponi poſsūt. Bald. ſingulariter in auth. Sed nouo. C. ſi certum petatur. dicens ſe multoties hoc practicaſſe. Suarez vbi ſupra fol. 157. colum. prima. §. ſed pulchrum dubium eſt. numero. 3. Dixi ad vtranque partem ſupra in. l. prima. titul. 4. verb. *juramento de calumnia*. verſiculo. Tertio dubitatur, vbi videas omnino.

de las partes, y ſi loſupieren deſpues nueuamente haziendo ſobre ello juramento q̄ no loſabiā en los veynte dias ni antes,

Vtrum autem terminus datus hic ad opponendas exceptiones præiudiciales, ac peremptorias poſsit extendi, vel reſtringi à iudice Vide, quę reſolutiuè declaraui in verb. *Da la ley*. in allega. l. 1. tit. 4. iſto. lib. 3. ſupra.

[a] ¶ *No la pueda alegar, ni poner*. Cōcor. l. 1. in princi. titul. 4. ſupra hoc libro. 3. l. 8. in ordin. de Madrid Regum Catholicorum. Fallit, niſi talis exceptio proueniret ex defectu iuriſdictionis, quæ quandocunque, etiam poſt tres ſententias conformes opponi poterit. gloſſ. in Clementi. vnic. verb. nō obſtāte. de ſequeſtratio. poſſeſsio. & fruct. quam ad hoc reputat ſingularem Hippolyt. Marſili. in practica cauſ. crimi. §. opportunè. numero. 28. Bartholom. Socinus. in tract. regularum cum fallentijs. regula. 121. incip. Exceptio nullitatis. fallentia. 1. Dixi in. l. 2. in gloſ. 1. tit. 6. lib. iſto. 3. ſupra. Hippoly. conſ. 71. nu. 37.

Fallit ſecundo, in exceptione prouenienti ex defectu mandati, vt tu non habes mandatum. nam iſta exceptio reddit iudicium retro nullum. l. prima. in ordinatio. de Madrid. Et ſic quandocunq; etiā termino lapſo objici poterit. vt cōmuniter firmāt doctor. in capit. in noſtra. de procurato. Thomas Grammatic. voto. 18. numer. 5. text. pro hac opinione eſt in. l. licet. C. de procur. & ibi Alexand. Iaſ. & reliqui. Alexand. in. l. ita de mum. limita. 2. C. eod. Nicola. Bellon. conſil. 26. num. 10.

His etiam adducitur tertia fallentia, niſi eſſet exceptio nullitatis notoria, quæ ex ipſo proceſſu euidenter colligi poſſet, nam etiam aduerſus tres ſententias conformes. vt in caſu Clementi. vnic.

tina vnica.de ſenten.& re iudic.cum legibus.regni ſimilibus.poterit opponi,egregiè probat plures rationes adducendo Ludoui.Roma.in repet.l. ſi verò.§.de viro.fallent.32.n.163.ff ſoluto matrimonio.Hippolyt.plura ad id adducens in repet. rubric.C.de probatio. nu. 172. Quibus non relatis,ſed tamen alijs pluribus pulchrè, ac reſolutiuè tradit Doctor Couarru.libro.practicarum quæſt. cap.25.numer.2.dicens hanc communem opinionem eſſe.

Quartò fallit in exceptione excommunicationis,quæ etiam poſt concluſum in cauſa,& quandocunque obijci poteſt, dum tamen opponatur ſeruata forma.ca.pia.de exceptio.li.6.vt firmat Rota antiq.221.aliàs ſecundùm nouiorem impreſsionem.26.ſub tit.de ſenten.& re iudi. De ea latiùs diximus ſuprà in gloſſ.1.tx.formalis eſt in Clem. vni.hoc tit.idem probans.

Alia exceptio.quæ poteſt opponi poſt ſententiam,nempe maritalis exceptio ſuper competentia viuendi in iudicio reiecta, poſt ſententiam obijci poſſe contra glo.& communem in.l. Neſennius.ff.de re iudic.probat egregiè Zaſi.libro.2.reſponſ.c.1.per totum.vbi recurre.

Vtrùm autem allegans exceptionem ſibi competentem ex forma legis,vel ſtatuti ad excludendum actorem ab actione propoſita, nempè minor,cõſtitutusve ſub alterius poteſtate prohibetur emere ad creditum. vt lege regia nouiſsimè ſancitum eſt à Carolo Cæſare, eiuſque filio domino noſtro Rege Philippo Hiſpaniarum ac Angliæ rege publicata,quæ eſt. 78. in curijs Pinciæ Anni.1555.habeat locum tam in foro fori in omnibus caſibus,quàm in foro animæ.Hoc autem anno ſtatim cùm fuit in manus ſubditorum, de plurimis dubijs fui conſultus,ideo de aliquibus agere ſtatui.

Primum dubium ſit, Vtrum lex fuerit iuſta? ac ex ea deducetur reſponſio, an tutè ex ea excipi poſsit? Et primò lex iſta continet partes, quæ debet habere lex ad hoc, vt iuſtè promulgari debeat aduerſus creditores decipientes minores in grauem læſionem Reipub. prout experientia edocet, ergo pœna nullitatis contractus, ac amiſſionis rei venditæ,denegatioque actionis cum alijs in ea lege expreſsis iuſtè fieri potuit, ac debuit, ſic igitur iniuſtè ex ea quis non tuetur, imo & legitimè, cum ſit pœna tranſgreſſoris ipſius, quæ in foro animæ peti,& exigi poteſt,iuxta formam legum abſque peccato , vt iam ſupra hoc tomo me dixiſſe ſum memor ex Fort. de vltimo fine vtriuſque iuris.colum.89.verſicul.18.illationem refero. & eſt apud omnes receptiſsima opinio.Couarru.in epithome.4.Decret. 2. part.§.8. numer.11.Iuſtitia autem ipſius colligitur ex poteſtate,quia à Principe omnium ſupremo , nec recognoſcente ſuperiorem in temporalibus.vt dixi in Prooemialibus iſtius primi libri quæſtionibus. quæſtione.1.fuitque vtilitas maxima, ex qua fuit condita,vt infra dicam,ergo iuſtiſsima, ac obligat tranſgreſſorem ad mortale : vt ibi paulò antè citaui.declaraui quæſti.10.faciuntque in eius comprobationem dicta ibi.q.14.

Præterea & eius præceptum fuit, vt eius metu humana mercatorum audacia ad decipiendos minores in venditionibus eis ad creditum factis(non ſine magno conſcientiarum ſuarum , ac totius Reipublicæ damno) coerceretur , tutaque non eſſet inter improbos nocendi facultas ex pœna in hac lege.78.appoſita. argumen. eorum , quæ tradit Iſidor. libro etymologiarum. prout retuli ſuprà quæſtione.15.columna.22. in prooemio. Et iuſtificari poteſt, quia continet conditiones bonæ legis, cum tendat homines ad bonum , ac minores , conſtitutosve ſub alterius cura ne contrahant in maximum diſpendium rerum ſuarum, vt ex Sot.colligi poteſt lib.1.de iuſti.& iur.quæſtione.5.articul. 3.Intantum exiſtimanda eſt iuſta,quòd cùm reſiſtat contractui, nullam obligationem ciuilem, nec naturalem permittit produci, ſi credamus traditionibus noſtrorum , nec etiam iuramento firmari contractus,quia lex reſiſtit obligationi,impediendo originem cõtractus, ac eum nullum declarando : tum etiam, quia talis contractus dolo aduerſarij cenſetur factus,quo caſu quando lex diſponeret contractum à minore celebratum dolo, & fraude factum fuiſſe cenſeri, prout prædicta lex Regia. 78. expreſsè ait , tunc iuramentum non firmat contractum contra eius formam celebratum.Bartol.in authen.Sacramenta puberum.verſic.Tamen ad vnum. C. ſi aduersus vendi.Bald.conſil.213.Occurrit dubium.numero tertio.libro ſecundo.Roman.conſilio. 12. vbi inpunctis plures rationes adducit in confirmationẽ huius rei.Alexan.conſilio.59.columna prima. libro.1.refert Ioan.Crottus in repet. l. omnes populi.nu.78.verſicul.Duodecima concluſio. Statutum diſponens.ff.de iuſti.& iur.Ioan. Baptiſta ibi numer.66.ſed vbi dolus interfuit, iuramentum cõtemni poteſt.capit.cùm contingat. de iureiuran. capit.quanuis pactum.de pact.lib.6.Ergo pro cõfirmatione,vt etiam ſi iuramentum interponatur quòd contractus geſtus contra legem iuſtam reſiſtens,& annullans contractum ad creditum minorum , ſeu exiſtentium ſub cura aliorum non debet valere: quia qui Principis ordinationi contradicit,Dei ordinationi reſiſtere non eſt dubium. ad Rom.13.cap.qui reſiſtit.11.quæſtione.3. ſic eſſet iuramentum vinculum iniquitatis : eo nanq; prætextu deciperentur minores , & expoliarentur,

pariterque maiores constituti sub alterius cura, prout ex proœmio Regię legis constat, essetque vsuram palliare, quæ nulla lege etiam apostolica contra ius diuinum ex quacunque etiam pia causa est permittēda.cap.super eo.de vsur. Tum etiā, quia iuramentū istud fundatur in detrimentū illorum,quibus succedere possunt, sperātve succedere,& sic non obligat.per iura vulgaria. Ex quo etiam infertur iuramentum factum ab vxore marita absque licentia viri non valere, nec firmare cōtractum,refragante.l.55.Tauri. vt in specie elegānter docet Archiepiscopus sancti Dominici Doct. Didacus Couarru.in epitome.quarti Decretali.2.parte,capit.7.§.1.numer. 3. qui in hoc est consulendus.

Præterea interpretatio,& distinctio iuris diuini concessa est regibus,vt suprà dixi:ergo si contractus fuerit propter hominum tranquillitatem, & conseruationem rerum suarum improbatus à iure.in hoc casu non debet iuramento firmari,vt ex prædictis constat.

Præterea non præstat ansam periurijs,imò eam dat:quia eo ipso,q̄ subditi sciunt legē principis annullātis contractū, etiā reprobādo iuramentū, de facili euitabūt tales illicitos,ac Reipub. Hispanæ pnicioſissimos cōtractus,nec iuramēta petent ac iurantes,vt quotidiè fit, periurijs inuoluentur. Nec tollit libertatem ecclesiæ, cum huiusmodi interpretatio hoc in casu sit Regi permissa propter cōmunem subditorum vtilitatem,& sic non contrariā iure Canonico,nec ab eo inhibitā, imo concessam esse dicendum in casu nostræ legis.

Pro his etiam facit consilium Bald. 117. Super primo puncto.num.2.lib.5. vbi tenet legem prohibentem contractum,censeri etiā iuramentū vetare.citat.l.adigere.§.fin.de iure patro. vbi à lege ciuili remittitur iuramentum. Adde tex.in.l.fi. & ibi gl.ff.qui satisda.cogā.quæ iura accipiēda sunt, stante iusta causa ad impedimētum illud ex quadam tacita Romani Pontificis approbatione,alias secùs,cum sit iuramentū causa merè spiritualis respiciens ecclesiam potius quam laicos,& seculares personas.

His etiam facit. Nam Principibus Christianis licitum est impedire iuramētum interponi in contractibus reprobatis à iure regni iustè, & licitè, cum proprium munus principum est. capit. regū officium.23.quæstione.5.l.optimam. C. de contrahend.emptio.cum iuramentum sit interponēdum, vbi non detur peccatum,nec eius occasio, quod hic daretur,cum lex sit iusta,ac violans, præ textu iuramenti peccaret. Et sic non adducēdum in dubium hoc casu de valore harum legum, prout Pinellus tradidit in rep.l.2.in.3.part.nu.11. C. de rescind.vend.vbi declarare contendit leges nostri,ac sui regni prohibentes iuramentum interponi in contractibus, quæ leges sunt in Castellana Republica.l.6.tit.1.supra hoc lib. 3. & Lusitaniæ est lib.4.tit.3.§.vnico.

Quod autem valeat nostra lex regia prohibens iuramentum,ac annihilans contractum factum sine licentia curatoris, patet ex eo, quia fuit facta propter illicitos,& vsurarios contractus, qui fieri solebant ex magna mercatorum iniquitate procedentes in hoc regno:nam res,quæ valebat ad paratam solutionem mille,vendebatur minoribus, & constitutis sub aliorum cura pro tribus millibus, & sic inuoluebantur maximis debitis ipse, & sui curatores,cum,vt Lucan.cecinit.

Hinc vsura vorax,auidumque in omni tempore fœnus.

Quo casu valet,etiam si prohibeat iuramētum. Bald.& Salicet.in authen.Sacramenta puberū.C. si aduers. vendi. Bald.in.l.2.ff. de iureiurand.& in l.non dubium.C.de legib.& in.l.sicut.C. de oper. liber.Anto.& Imo.in.c.cum contingat.de iureiu. Barba.in.l.1.§.si quis simpliciter.col.4.ff.de verb. obliga.Rom.consi.12.Ioan.Crott.in rep.l.oēs populi.nu.78.ff.de iusti.& iure.& sic impeditur vigor iuramenti interpositi super cōtractu iniquo, & reprobato a lege iusta,& si interponatur,debet regulari secūdum naturā eius,super quo interpositum fit.l.fi.C.de nō num.pecu.Sed iuramentū nihil cōfirmat,si fuerit adiectū contractui simulato. gl.in.l.3.C.plus valere quod agitur. Cuius sententiā sequuti sunt inter alios Angel. ibi, dicens eam singularē.Panor.in.c.ad nostram. col. 1. & Anto. Burgens.notab.3.de emp. & vend.Angel. in. l.1. C.de dote caut.non nu.Bal.in.l.1. de oper. liber. Alex.in.l.nemo potest.dicens hanc glos. opinionē cōiter receptā esse.ff.de lega. 1. & ibi Iaso. & iterū idē Iaso in.§.itē si quis in fraudē. colū. 2. Insti.de act.& in.l.iusiurandū.§.procurator.col. 11. ff.de iureiurād.Fab.in.§.fuerat. Insti.de actio.Plenius Panor.& Imol.in cap.cum cōtingat. memb. 7.de iureiurand.Panor.in disputa.2.incipit. Stāte statuto.dub.3.colu.9.cum.5.sequenti. Rom. singul.363. Cepol. cautel. 243. Idem Cepol.in tracta.desimulatio.contractus.præsumptio.7. num. 46.Thom.Ferrati.cautel.16. numero. 4. Socinus consilio.65.libro.1.Hippolyt singul.327.&.474 Chassanæ.in consuetudini.Burgund.titulo.4.§.7. numero.51.Ludoui. Gomess. in dict.§.itē si quis in fraudem.column.1.cum. 2. sequen. plures concord.ad eam citans.Ioan.Lup.in rep.rub.de donatio.inter vir.& vxorem.§.51.num. 4. Si igitur iuramentum interpositum super actu simulato nihil operatur,nec firmat contractum per præmissa,cū cōtractus in specie.d.Prag.78.sit talis. ibi, *y por ser cōtractos prohibidos por nuestra ley, y simulados,*

dos,y dolosos,y fechos en grande daño,y perjuyzio de los dichos hijos familias,y menores. &c. consequens erit fateri,quod prætextu contractus, nec ex vi iuramenti creditores poterũt cõsequi debitum contra tales filios fa.& minores.

His etiam adstipulantur verba prædictæ legis. 78.ibi, *no puedan comprar.* & ibi, *no se pueda pedir.* quia ex tali contractu nulla oritur obligatio, nec naturalis,nec ciuilis,eo,quia lex ipsa prohibeat & resiliat contractui, ipsumque omnino reprobet, prout ex eius lectione constat.l.si non sortem. in princio.ff.de cond.indebi. Lancel. Galiaul.in repet.rubric.ff.de verborum obligatio.numero vigesimonono.& numero.208.vbi fuse agit de hoc, ideoque nec iuramento firmati ex prædictis constat.Igitur ritè debitor minor exceptione prædictæ legis iustissimè se in omni foro tam regio forensi,quàm Canonico, ac animæ defendi potèrit absque peccato,aliàs enim leges essent causa illaqueandi homines, ac verbales, si in principalibus suis sancitis,ac in pœnis non possent obijci absq; mortali,cùm id agens legis authoritate præcipiente non faciat actum improbatum,imò laudabilem contra legum transgressores, & suo iure vtendo, nemini censeatur facere iniuriam, sitque in pœnã creditoris adscribendum.

Fallit tamen,vbi contractus esset celebratus bona fide secundùm terminos iuris naturalis, & sic cessaret fraus,& læsio,quo casu recipiẽs debitum, exceptionem pro se allegare non posset, quia eo in foro non est curandum de apicibus iuris, sed de mera veritate,attẽta æquitate, & excluso rigore. Exceptio enim ex æquitate procedit,sed hoc casu cessat,cùm velis cum re aliena locupletari, & in stituens si de hac specie fuisset rogatus, idem respondisset, & sic colligitur ex supplicatione proposita in principio prædictæ. l. 78. iuramentumque super tali contractu firmaret illum, non obstante legis prohibitione.authenti.sacramenta puberum. C. si aduers. vend. capitulo secundo. de pact.libro sexto.capitul.cùm contingat. de iureiurand.Non enim valet statutum laicorum disponens,quòd contractus minoris sine consensu propinquorum non teneat,etiam si interuenerit iuramentum,quia iuramentum spectat ad ecclesiam. capitul.venerabilem.de electio.capitul.fin.de foro.competen.ac proinde non possunt laici super hoc disponere.capitul.ecclesia sanctæ Mariæ. de consti.capitul.fina.de foro competen.libro.6. facit quod notatur in text.& gloss. in capitu.tuam. de ord.cogni.& in capit.fina.de immuni. eccles. libro.6.Tenet in terminis Bart.in repet.l. omnes populi.3.quæstione principal.ff. de iustit. & iur- Alexand.consilio.59.colum.2.numero. 4. & ibi Additio. libro. 1. Vsuram inducere non potest statutum præsumendo eam ex aliquo actu, qui vsuram non contineat.Paul.Cast.consil. 210. colum.1.ad fin.libro.2.Corneus consil.328. colum. penul.libro.1.Decius in capi. ecclesia sanctæ Mariæ.colum.16.de constit.Aymon Crauet. consil. 48.col.fi.nu.7.lib. 1. ergo si fraudem, nec vsuram continet,iuramento firmabitur,

Fallit secundo,in his,qui sunt extra patris curã seorsum per se habitantes,sibique extra patris auxilium victum quærentes, qui quanuis sint sub patris potestate,(& tales etiam si sint sexagenarij præsumantur,)tamen ad contrahendum non consideratur.gloss.insignis est in. l. si seruus. §. pupillus.verb.pupillus.ff.de verborum obligatio. singul.secundum Barba.in.l.si Titius. columna vigesimaquarta.eod.titul.si tamen filius seorsum à patre habitasset per decennium,præsumeretur emãcipatus à patre.Iaso.in.l.qui in aliena.nu.50. ff.de acquir.hæreditã.

Item fallit tertiô,in filio,postquàm matrimonium consummatum quo ad verba, & benedictiones,quas velationes vulgô dicimus , contraxit, quia iam est per talem actum emancipatus,& liberatus in perpetuum à patris ditione. per. l. 47. in ordinationibus Tauti.

Præterea eadem.l.seruatur in Francia, quòd filij vxorati etiam minores.25.annorum, reputantur sui iuris,& parentes non habent vsumfructum in bonis aduentitijs,teste Boeri.in rep.l.consentaneum.num.164. C. quomodo & quando iudex. vnde pro debito poterit realiter citari,seu incarcerari,secundùm eundem.

Confirmatur ex.l.244.styli.ibi, *tenida es de pagar lo que compro,y lleno.y esso mesmo enel empreſtido, o en toda cosa,de que pro se les aya seguido. Ca los menores y aun entonce tenudos son.* Et in eisdẽ legibus habetur,quòd minor postquàm matrimonium contraxit,obligari poterit validè omni obligatione. l.205.styli.ibi. *Y el hombre menor de edad desque casado es, será tenudo a todo empreſtido, y obligamiento de deuda que faga,pero en las otras cosas,donde es otorgada restitucion a los menores, podra demandar restitucio.* Tum etiã constat,quòd nostra Regia lex tantum loquitur in constitutis sub patris potestate, vel Curatoris:sed filij familiàs,etiam si habitẽt in domo patris , eiusque expensis subsidium vitæ percipiant, non sunt sub potestate , secundum nostrum ius regium,etiam si minores sint,possunt obligari,et habitum est.Ergo cùm eis non conueniant verba legis,& eius prohibitio , nec competere debet eius dispositio.l.ita autem. & ibi Bart. ff.de admi.tut.Bart.Ange.Raph.& Imo.in.l. 4.§. Prætor.ff.de dam.infect. Soci. consil.33. numer. 8.libr.1.

Fallit quartò,in filijs naturalibus,spurijs,& illegitimis,

gitimis,qui non ſunt ſub patria poteſtate, nec de eius domo,& agnatione,nã patris poteſtas cauſatur ex filio nato ex me & vxore,& ſic ex legitimis nuptijs. l. item in poteſtate. & in.l. nam ciuiũ Romanorũ.ff.de ijs qui ſui vel alien. iur. ſunt. & alijs tribus etiã modis cauſatur, de quibus per gloſſ.in dict.l.item in poteſtate. & in. §.ſi aduerſus. Inſti.de patria poteſta. Tradit Angel. in prin. Inſti.de ſeruili cognatio.col.1.nume.8.verſi.In eadem gloſſa.ibi,quo ad honores. Alex. in.l. ex facto.§.ſi quis rogatus.colum.1.& nume.27.cum ſequent.ff.ad Trebellia.dicens in numer. 30. magis communem opinionem eſſe, quòd diſpoſitio legis loquens de filijs ſimpliciter, non comprehendit illegitimũ.Ripa in.l.Lucius.ff.de vulga. Oroſcius in dict.l.Item in poteſtate.colum. 2. num.8. Boeri.deciſi.127.nume.20.Ex qua conſultus ipſe in quæſtione facti ſubiecta, dixi naturalem non venire ad ius patronatus patris.Et ita communiter tenetur.& practicatur ſecundum Cæſar. Lamberti.de iure patro 26.art.2.quæſtione principal. 2.partis.1.lib.numer. 2.Tradidi in.l.1.titul.6. lib. 1.ſuprà.pagin.236.Ergo ſi non fuerit ſub poteſtate curatoris,non obſtante iſta lege obligabitur ad creditum. Nam caſus omiſſus à lege,vel ſtatuto, habetur pro omiſſo.capitul.ad audientiam. de decim.capit.is qui.de ſen.excommu.lib.6.l. ſi verò. §.de viro.ff.ſoluto matrimo. cum infinitis ſimilibus traditis à Tiraquell.in tract.de iure primogeniorum.quæſtione.40.numer.190.verſi.35. caſus omiſſus ſiue à lege. ſiue à canone. ſed noſtra lex eſt pœnalis, ac iuris communis correctoria,conſequens erit,quòd non debeat comprehendere illegitimos contrahentes,& ſubuenientes ſuæ neceſsitati,nam per iſtam legem retrahuntur homines contrahendo cum minoribus, & conſtitutis ſub poteſtate parẽtum , ac curatorum, & boni egeſtatem, ac detrimentum patiuntur,cum non ſint ſtatim pecuniæ paratæ ad ſolutionem incontinenti faciendã, prout experientia quotidie nos edocet. Confirmatur ex doctrina Paul. de Caſtr. in.l.rei iudicatæ.§.ſocero.num.10.ff.ſolut. matri. vbi ceſſante qualitate affinitatis per mortem vxoris,locũ non habet ſtatutum dicens, affinium cauſas fore compromittendas inter ſocerum & generum.Si tamen eſſet fauorabilis,ad naturales extendendam fore non dubitarem, quia filius eſt nomen naturæ.l.tutelas.ff.de capi. diminu. l. parentes.de in ius vocando. Bart.in.l.pronuntiatio. de verb.ſign.Quippe cum tutela,ſeu cura, quæ defertur matri,habet locum etiam ſi ſit tantum naturalis.text.in authẽ.vt ſine prohibitio.matres.§. qua propter.ibi,ſiue legitimorum,ſiue naturalium mater filiorum tutelam gerat.colla.7.gloſſ.in. l. vni. verb.filio communi.C.ſi contra matris voluntat. tutor datus ſit.Bart.in.l.ſi quis ſub conditione.colum.3.num.8.ff.de teſtament.tutel.& quæ tradit Grego.Lop.in.l.8.gl.1.tit.16.part. 6. Ex quibus poteris reſpondere ad quæſtionẽ,de qua fui rogatus. Mater inſtituit filium naturalẽ, eiq; curatorẽ Petrum conſtituit vſque ad ætatem.25.annorum, pater verò naturalis dicit ſe eſſe curatorẽ filij, per l.6.titul.16.part.6.curator teſtamentarius ſe præferendum fore dicit, quia mater eum nominauit per prædicta, quid iuris dubitatur. Et ſub iudice eſt,ideo interim cogitabis, quia duo doctores illuſtres altam & dubiam re putarunt hanc quæſtionem,ac indeciſam reliquerunt.Facit etiam , nam ſi ex forma legis filij non tenẽtur ſoluere gabellam,naturales non ſoluent. Bartol. conſilio.229. Cauetur.Itẽ ſi ceſsio poſsit fieri cauſa ſtudij per patrem filio,vt in caſu regiæ pragmaticæ.25.regũ Catholicorum,habebit locum talis ceſsio ſi fuerit facta etiam filio naturali.Rebuffus ſingulariter in authenti.Habita.priuilegio.177. C. ne filius pro patre.verſiculo.Secundo amplia.pagin.366.& in conſtitutio.Regias Galliæ.2.tomo.tractat. de ceſſionibus actio.articulo ſecundo. gloſſ. 2. numero ſexto.ex.l.Lucius.§. fina. de legat. 2. Alexander in dict.l.ex facto.§.ſi quis rogatus. numero decimo ſexto,quia fauor ſtudij hoc iuuat, qui poteſt etiam eſſe in naturali,& ſpurio,vt dixi in capit. ſi res.decimaquarta.quæſt.ad fin.& Reipublicæ vtile eſt,vt & ipſi naturales ſtudeant,ne vitia parẽtum ſectentur.capitul.vndecunque. & capi. naſci. 56.diſtinctio.& ſic practicatur rationibus præmiſſis.In caſu tamen noſtræ legis conſtat noluiſſe fauere,ſeu priuilegiare (ſi priuilegium malis dicere ſiue comprehendere,& reſtringere, ſi odium continet,prout dixi) iſtos illegitimos, cum tantum loquatur expreſsè in filijsfamiliàs, & conſtitutis ſub tutela, vel cura aliorum : ergo his qualitatibus ceſſantibus,ceſſare debet prohibitio noſtræ legis.

Fallit quintò, in clericis conſtitutis in ordine eccleſiaſtico, etiam in minoribus ordinibus, maximè ſi ſacerdotia eccleſiaſtica habeant . Conſtat , nam clerici ſunt de foro eccleſiæ, ideoque ſtatutis laicorum maximè non ligantur.capitulo. fin.de reb.eccleſiæ non alienan.capitulo. eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſti.quanuis ſtatutum ſit generale,& vtile eccleſiæ,ac propter fraudes vitandas.vt ibi contra Bartol.in ſpecie notat Panormita.columna.1.numer.1.etiam ſi ſint in minoribus ordinibus conſtituti.vt latè tradidit ibi Philippus Decius columna ſecunda.numero.6. Baldus in capitul.cum veniſſent.columna.3.numero ſexto.de eo qui mitti.in poſſeſſ.cauſ.rei ſeruand. dicit notabiliter, ſtatutum laicorum de compromiſsis neceſſarijs,non comprehendere clericos etiam ordinibus

in maximũ ſubſidiũ parentũ, ac ſtudẽtium,& ſic fauore ſtudiorum,propter quã cauſam plura priuilegia ſtatuta ſunt in iure, vt videre licet ſuprà per nos in.l.8.titulo.2.gloſſ.2.libro.1.ſuprà. Tum etiã,quia rectè,& vtiliter gerunt cauſam patris,faciẽdo ea,ad quæ tenetur ipſe pater,hoc eſt,ad præſtationem alimentorum ipſi filio. De hoc pro confirmatione latè per Petrum Rebuff.in authen.Habita.C.ne filius pro patre.priuilegio.58. Dueñas regula.370.

Fallit ſeptimo,in conductionibus domorũ ſeu ædium ad proprium vſum, nam ſub nomine alimentorum,& ad creditum dari, non eſt dubium, nec iſta lex verbum vllum de hac re dixit.

Fallit octauò,in conducentibus, ſeu locantibus iumenta,equos,mulas, aliaque ſimilia rationibus adductis in ſuperioribus fallentijs, ſcilicet, ſexta, & ſeptima. Tum etiam, quia iumenta non venduntur conductori, nec ad diſtrahendum, & ſic ad mohatram faciendam (vt ita loquar)etiam ſi contingere poſsit, non eſt præſumendum, cùm ex tali venditione vendens committat furtum, vt ſuo loco dicemus.argum. l. meritò. ff. pro ſocio.dantur tantum ad vſum itineris faciendi, & ſubuenitur maximè neceſsitatibus, quæ repente euenire ſolent, abſque deſiderio prorogationis, ſeu dilationis. Cuius effectus cauſaretur tolli ex dilatione in petendo licentiam patrì, ſeu curatori abſenti,ideoque ne pereat intentum viatoris, conſulendum eſt ei remedio conductionis mularum, vel huiuſmodi abſque aliqua ſolennitate, ac pœna locatorum,vt ratio,& æquitas naturalis ſuadet l.1.ibi,celeritatem deſiderat.&c.ff.de dam.infect. c.oblatæ.ad fin.de appella.Clem.quandiu. & ibi. glo.verb.imminere.de appe.Hinc eſt,quod debitor ſuſpectus de fuga capi poteſt a iudice incompetenti,vt in die feriata, vt iam ſupra diximus ſuo loco.

Fallit nonò,ſi filius, ſeu minor contraheret cũ patre,vel matre,quia ſine licentia alterius valeret contractus.ex Bald.in.l. pactum. quæſtione. 21. numer.16.C.de colla.Barba.in capit. cauſam matrimonij.columna.3.numer.12.de offici. delegat. Decius alios referens in conſil.26.colum.2.nume. 2.& conſil.180.colum.2.numero.1.Ripa libro.3. reſponſo.capi.10.numer.2.Suarez in.l.3.*de las deudas*.libr.for.fol.47.colum.1.verſiculo. Secundò limitari poteſt.Eſt communis ſecundum Alciat. de præſumpt.lib.1.præſumpti.2.nume. 6. quicquid Gomet.referat in.§.omnium.num.27.de actio.& alij ſentiãt, prædicta eſt vera opinio. Quia contrahendo cum patre,aut matre,ceſſat fraus, & læſio,in qua ſe fundat lex iſta. Dixi quæſtione. 45. in quæſtione mihi propoſita.

Eſt tamen dubium, Vtrum ad hoc, vt licentia patris,ſeu curatoris firmet obligationem, debeat præcedere contractum, ſine ea aliàs reprobato ab hac lege. Quod autem debeat præcedere probatur. Nam licentia, de qua in lege noſtra, inducit formam ſubſtantialem ad actus valorem, ſine qua actus eſt nullus,& hoc prætendit legiſlator in ea, prout ex eius litera apparet. Suadetur ex verbis Bald.in.l.fi.§.neceſsitate.col.4.nu.16.C.de bonis quæ libe.ſic dicẽtis. Nota quòd conſenſus ſemper præſumitur de ſubſtantia eſſe, ſed conſilium non, vt notat Archidiac.18.diſtinct.epiſcoporũ. Item authoritas,licentia & decretũ ſemper præſumuntur eſſe de ſubſtantia.vt.ff.de reb.eorum.l. magis puto.§.ſi æs,& notatur per Bart. in.l. ſin autẽ. ff. de aqua pluuia arcend. Idẽ notat ipſe Bal.in.l.1.n. 45.verſi.Nunc ad propoſitum reuertor. C.qui admitti ad bon.poſſ.poſſunt.Matthæ. de Affli. deciſ.180.nu.1.Cifonta.in.l.55. Tauri. quæſt. 1.ſi igitur licentia,conſenſus,ſeu authoritas nõ præceſſerit contractum, tanquã factus à perſona incapaci ad contrahendum,erit nullus.

Probatur ſecundò. Forma data ab iſta lege ad contrahendum ad creditum,eſt omnino ſeruanda, nec violanda eſt.per regulã habentẽ formã cuiuſcunque diſpoſitionis à lege datã, etiã in minima ſui parte vitiari non poſſe, vel prætermitti, quin tota diſpoſitio infirmetur.Bal.in.l.1. ff. de lib. & poſth.& in l.ceſſante.col.fi.C.quomodo & quãdo iud.& in.l.humanũ.C.de leg.& in.c.1.col.2.de milite vaſallo.& in.c.ex literis.col.fi.de cõſti. tx. & ibi Antoni.de Butrio in.c.Piſanis.de reſti.ſpolia.notabi.7.c.venerabili.de offi.delega.Bald.conſi.11.lib.1.& conſi.324.lib.2.Petrus Ancha. con 35.col.vlti.Pariſius conſi.46.col.1.lib.3.& conſi. 33.nu.24.lib.2.& conſi.97.nu.25.lib.4.Deci.cõſi.466.nu.14.& conſi.532.nu.5.& conſ. 603. nu. 10.Socin.conſi.24.col.8.& conſi.33.nu.6.lib.1. quorum opinio vera & communis eſt,maximè cũ annullando procedat,& prohibendo contractum aliter geſtum,vt egregiè probat Fernandus Menchacenſ.de ſucceſsionum creatione.lib.1.§.4.nu. 10.per.l.non dubium.C. de legibus. cum reliquis ab eo citatis.

Tertiò probatur.Quia licentia debet præcedere contractum filijfamiliàs, nec ſufficit ratihabitio ſequens.l.ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acquirend. hæredita. Iaſo. in. l. qui in aliena.in princip.ff.de acquirend.hæredita.colum. 2. num. 8.igitur non poterit ratificari, cum à principio ex defectu formæ fuit nullus. De quo tamen articulo vide in ſimili diſtinctionem traditam à Cifontan.in dict.l.55. quæſtione. 22. & rurſus in. l. 58.in ordin.Tauri.quæſti.2.ibique ponit optimã diſtinctionem, referendo Bald. & Ioan. Lopium. Ex quibus infertur, commiſſarium ex generali

potestate sibi tradita à defuncto ad institutionem hæredis faciendã absq; expressione nominis ipsi⁹ hęredis, nõ posse hæredẽ instituere ex defectu formæ traditæ à lege. 31. Tauri, etiã si in vim testamẽti ratã habuerit cõsanguine⁹ veniens alias ab intestato, eoq; in testamẽto facto à cõmissario hæredeinstituto, valebit tamen in vim pacti, seu contractus inter viuos. Iam in facti contingentia de hac quæstione rogati ita respondimus. Faciunt pro hoc dicto quæ de forma nouissimè scripsit non indiligens Regius Senator Ferdinand. Menchacen. libro. 1. de successionum creatione. §. 4. per totum. Tamen videtur dicendum, quòd sufficiat quòd subsequatur ratihabitio patris, curatorisue ad confirmandum contractum. Nam quando licentia est necessaria pro euitando præiudicio alicuius tertij, cuius authoritas, licentia, & consensus requiritur, tunc sufficit, quòd postquàm contraxit minor, seu prohibitus contrahere, subsequatur, ratumque habeat, secùs verò si ad legitimandam, & authorizandam personam. Paul. de Castr. in. l. si cùm dotem. §. eo autem tempore. colum. 2. numer. 6. ff. soluto matrimo. Antoni. Gomez in terminis alios referendo in. l. 54. Tauri. quæstio. 5. numer. 6. eleganter vltra eos, & multo anteà tempore docuit Bart. in. l. 1. §. sed si filius familiãs. numer. 3. & ibi in additione. ff. de legat. tertio. Ludo. Roman. consilio. 54. colum. 2. versi. Et primô quia licèt regula. Felin. in capit. edoceri. de rescrip. Andræas Tiraquellus post leges connubiales. fol. 296. gloss. 6. numer. 5. Per text. in. l. filio præterito. ff. de iniust. rup. & in. l. si impubes. in fin. C. de Carboni. edict. Vnde Paul. in dict. l. filio præterito. dicebat, quòd si quis construxerit molendinum contra legis prohibitionem sine authoritate superioris, & posteà impetrat licentiam ad construendum molendinum, quòd talis licentia extenditur ad molendinum priùs illicitè constructum. Iaso in repet. l. quominus. quæstio. 21. colum. 26. ff. de flumi. refert & sequitur plura ad eius confirmationem adducens. Sequitur etiã Lancelo. Galiaul. in repe. l. 1. in princi. n. 73. ff. de verbo. obligatio. ex quo ipse Paul. de Castro in. l. hæc cõditio filiæ meæ. §. si sic. columna prima. numero primo. ff. de conditio. & demonstra. dixit licentiam concessam à Papa alicui ad condendum testamentum, extendi ad testamentum iam factum. Comprobat Alexand. in. l. & militibus. nu. 3. C. de testa. militis. Ias. in rep. dictæ. l. quominus. num. 130. & Lancelo. Galiaul. loco præmemorato. l. 58. Tauri hoc idem disponit, quæ est iuris cõmunis declaratoria.

Tamen quia plurima de forma, quæ vbi suprà diximus, impediunt hanc declarationem, velim intelligas illam procedere, quando licentia superuenit ante contradictionem contractus inter minorem prohibitumque contrahere. Nam si is, qui priorem actum fecit, non sit tempore ratihabitionis & confirmationis in priori voluntate, non posset ratificari. Antonius de Butri. in capit. cùm consuetudinis. colum. 2. versi. Aduerte tamen. de consuet. Panormit. in cap. cura. de iure patro. Luc. de Penna. in. l. 2. colum. 1. versi. Sciendum est etiam. C. de iure fisci. libro. 10. Areti. consil. 127. colum. 2. Deci. in. l. semper qui non prohibet. colum. 3. versicul. Quarta regula. ff. de regul. iur. & consil. 367. colum. 2. versicu. Quia respondetur. Et ante hoc omnes Inno. in capitu. 1. circa medi. de eo qui dux. in matrimo. quam pollu. per adulte.

Secundo modo intellige locum habere non vt ex tunc confirmari, sed prout ex nunc, non quidẽ quod licentia retrò traheretur ad tẽpus ipsius actus, cùm fuerit nullus ex defectu formiæ, sed vt valeat hoc tempore, quo authoritas præstatur ad redintegrationem contractus. Bald. in capi. edoceri. colum. 4. versi. Videtur quod si durat. de reseri. & in capit. 1. de confirmatio. vtili. vel inutil. Salicet. in. l. vlti. colum. fin. versi. Sed quod non simul C. ad. S. C. Macedonian. Suadetur præterea ex glo. singular. in. l, 2. C. communia vtriusque iudi. verb. non potuit. de qua latè in. l. 1. gloss. 1. titu. 7. lib. isto. 3. suprà. cuius opinio communiter est recepta secundùm Menchacen. de successionũ creatione. §. 2. nu. 5. sing. secundum Rogeri. à Mota in rub. ff. de iudi. nu. 20.

Vtrum autem licentia possit præstari per procuratorem, nuntium, vel epistolam? Videtur apud plerosque quæstionem istam non inseruire de casu dubio, per regulam, quæ habet, Quod possum per me expedire, possum & per procuratorem. l. 1. §. vltimo. ff. de procurato. l. licet. C. eod. titu. gl. insigniter notanda in. l. 3. in prin. quam ibi notant Bart. Angel. & communis. ff rem ratam habẽ. quæ dicit, quod illum actum, quem potest minor per se expedire, potest & per procuratorẽ. Et Speculator. de procura. §. 1. colu. vltim. versi. Item generaliter dixit, quod omnia possumus expedire per procuratorem, quæ non inueniuntur prohibita. Plurima in huius rei confirmationem tradidit Andræas Tiraquell. in glo. 5. post leges cõnubiales. n. 183. versi. Decimo sexto.

Præterea in casu legis. 55. Tauri firmat Cifontan. quæstio. 9. aliqua tamen huic decisioni faciũt maximam contrarietatem, quæ in proprijs termini refert Tiraquell. in legibus connubialibus. gloss. 6. versi. Sed quæro quartò. numer. 20. ex eo poteris colligere plura bene dicta ad dubium maximum constituendũ in hac quæstione, quæ cum sint ibi scripta, nec referre, seu tacere authorẽ nobis licet

bis licet, prout plurimi iniquè faciunt, maximè in ſcholis legendo, in maximam perniciem animarum ſuarum, ac in incommodum diſcipulorum, quod à nobis ſatis alienum eſt. honor enim reſidet in honorante.

Dubitatur præterea, Vtrum in caſu prædictæ legis Regiæ. 78. ſufficiat licentia generalis ad contrahendum ad creditum quibuſcunque, & in quibuſcunq; contractibus, vel requiratur ſpecialis in caſu contingenti? Reſpondendum eſt cum Cin. in. l. fi. §. neceſsitate. col. 2. num. 4. & ibi Bald. col. fi. nu. 23. C. de bonis quæ libe. generalem ſufficere. Idem Bart. in. l. ſi quis mihi bona. §. ſed vtrum. col. fi. nu. 3. ff. de acqui. hære. 56. Tauri, idem diſponit in ſimili caſu.

Præterea dubium eſt, Vtrum exceptio competens minori, conſtitutoue ſub tutela, & cura alterius, patris, tutoris, curatorisue mediante dict. lege Regia. 78. vel. 55. Tauri, vel alias, cõpetere poſſit eius fideiuſſori? Videtur quòd ſic, nam exceptio competens principali, competit etiam fideiuſſori. l. & hæredi. §. fin. ff. de pact. Lancelot. Galiaul. in. l. 2. §. ſi tamẽ hominem. col. 2. verſi. Quartò nota. nu. 6. ff. de verb. obliga. ſingulariter ac latè per Hippolyt. in repet. rubric. ff. de fideiuſſori. quæſtio. 36. num. 313. l. 2. ff. quæ reſpign. obliga. non poſſunt. l. conſtitutionibus. & ibi Bald. C. de vſur. l. omnes. de excep. optimus tex. in. l. tam mãdatori, quam fideiuſſori non numeratæ pecuniæ exceptio exemplo rei principalis competit. C. de non nume. pecunia. l. ex perſona. ff. de fideiuſſor. Hippolyt. ſingular. 125. Tu ſcis regulam iuris. Romanus ſingul. 627. Cremenſ. ſingula. 21. Bartholomæ. Socin. in tract. regularum cum fallentijs. regul. 131. incip. Exceptiones perſonales. Iaſ. in. §. fuerat. num. 83. Inſti. de actio. & in. l. ſi cum procuratore. col. 2. ff. de reiudicat. reſolutius per Angel. in. §. in omnibus. col. 2. num. 8. verſi. in eadem. ibi Inſti. de fideiuſſori. Ioan. de Platea. in prin. Inſtit. eod. titu. col. 2. num. 6. Pariſi. conſili. 96. col. 4. nu. 39. libro. 3. Facit. l. verum. ff. de compenſa. vbi fideiuſſor poteſt allegare compenſationis exceptionem competentem principali. Corne. conſili. 111 Videtur prima facie dicendum. col. 2. nu. 3. lib. 4. Pariſi. conſi. 121. num. 5. lib. 1.

Pro declaratione fac duas cõcluſiones. Prior ſit. Exceptio realis competit fideiuſſori, quemadmodum ipſi debitori principali. Exempli gratia. Exceptio rei iudicatæ, doli mali, quod metus cauſa, iuris iurandi, compenſationis, vel huiuſmodi. l. exceptiones quæ perſonæ. ff. de excep. Et eſt prag. 78. à nobis nũc expoſita. l. 15. titul. 12. part. 5. l. 8. ibi. *y eſto miſmo dezimos de los fiadores.* Et ibi Montal. in gl. fi tit. 10. lib. 2. for. legum. l. 13. tit. 18. lib. 3. foro legum. vbi etiam Montal. in glo. 3.

Secunda concluſio. Exceptiones mixtæ competunt etiam fideiuſſoribus, in quibus habetur reſpectus ad læſionem, & ad perſonam. l. exceptiones quæ perſonæ. & ibi Socin. ff. de exceptio.

Tertia ſit aſſertio. Exceptiones merè perſonales non tranſeunt ad fideiuſſores. vt in dict. l. exceptiones. in. 1. part. quam ibi, declarat optimè Socin. Angel. in. §. in omnibus. col. 2. & 3. Inſti. de fideiuſſ. Montalu. in. l. 13. tit. 18. in glo. fi. lib. 3. for. legum. dict. l. 15. titul. 12. part. 5. ibiq; Gregor. Lopez. ex quibus plura in practica deducere poteris. & in hac pragm. 78. Pinciana, anni. 1555. probatur ibi, *ni a fus fiadores, ni principales pagadores.* Tamen eam intelligerem patre nõ conſentiente, nec ratificante contractum ante oppoſitam exceptionem mediante iſta lege, vt dixi ſuprà. Si autem præceſsit ratificatio, & approbatio contractus, fideiuſſori non poterit competere remedium huius legis ex defectu licentiæ patris. Probatur. Nã quanuis fideiuſſor iuuetur exceptione Macedoniani competenti debitori filiofamiliàs, pro quo fideiuſsit. l. ſi pater. §. non ſolùm. ff. ad Macedo. & ibi Barto. Hippolyt. in repe. rubri. ff. de fideiuſſo numer. 316. tamen non procedit, ſi pater mutuum ratum habeat. Bald. in. l. fi. C. ad Macedoni. etiam in præiudicium creditoris, cui à principio erat acquiſita hæc exceptio Macedoniani. Hippoly. vbi ſuprà. Quod eſt ſingulare, & practicabile in termi nis. d. Pragmaticæ. 78.

Amplianda eſt iſta pragmatica, etiam ſi fuerit à partibus renuntiata exceptio proueniens minori, ſeu conſtituto ſub poteſtate alterius, quia legi prohibitiuæ renuntiari non poteſt. glo. ſingul. in. l. à diuo Pio. ff de ritu nuptia. In propoſito huius prohibitionis latè firmat Barbati. conſilio 64. Scribitur Exodi. 4. col. 3. libro. 4. & alibi latius de hoc diximus.

Quid autem ſi iuramento fuerit firmatus contractus? Erit quæſtio, Vtrum fuerit hæc lex introducta in fauorem parentum, ne eorum vitæ inſidietur, vel illorum, quibus ſuccedere ſperant, ob quorum deceſſus fient ditiores, vt in vltima parte iſtius legis, cum de prima fuerit iam abſolutum negotium in principio iſtius diſputationis. Et videtur dicendum quòd non firmetur ex eo quòd præſtaretur ex hac confirmatione iuramenti occaſio inſidiandi vitæ illorum, de quibus ſperant diuites fieri, prout ex demonſtratione experientiæ conſtat, & iure probatur. c. nè captandæ alienæ mortis detur occaſio. de conceſſ. præbend. libr. 6. l. fi. & ibi. Iaſ. nu. 5. C. de pact. l. 18. ibi, *porque no ſe de occaſion de procurar muerte de perſona alguna.* titu. 15. lib. 2. ſuprà. Si ergo eſt huiuſmodi, ne iuramentum ſit vinculum iniquitatis, ac contra bonos mores ciuiles, & fortè diuinos, non debet iuramento

ramento firmari. per regul. Nõ eſt obligatorium. de regul. iur. libr. 6. & firmat Iaſ. dict. nu. 5. in l. fi. C. de pact. Tamen videtur in hoc caſu reſpõdendum eſſe contrariũ, per. c. quãuis pactum, & quæ in ſcriptis tradidimus ſcholaribus Salmantinæ Vniuerſitatis. de pact. libr. 6. quia verè ſunt cõtra mores humanos ciuiles, non tamen Canonicos, ſeu diuinos. Alibi latiùs dicam. Vtrùm autem licentia requiſita à lege Regia. 78. ſit neceſſariũ quòd expreſſe interponatur vel ſufficiat ſimpliciter, vel per æquipollẽs? Plures tenẽt vtranque partem, quos videre licet per Andræ. Tiraquell. poſt leges connubiales. glo. 7. numero tertio, & quarto, vide per eum. Et hæc perpetuò notabis tanquã alibi vſquead huc non tacta per alium pro intellectu iſtius legis. Aliqua alia ad hunc exceptionũ tractatum vltra loca communia, ſunt videnda apud Ioan. Imbertum Rupellanum libro primo forenſium inſtitutionum. capit. 33. 34. & 35. Panormit. in ſuo ordine iudiciario fol. nouiſſimo paruæ impreſſ. octuageſimo octauo vſque ad. 98. & Chriſtophorum Brectherum in proceſſu iudiciario fol. trigeſimo octauo ſub iſto titulo de exceptioni.

¶ *Ley. II. que los oydores deſpues de hecha la publicaciõ no reciban nueuas excepciones.*

¶ Prematica del Rey don Iuan en Valladolid.

ADDICION.

¶ *Acerca deſta ley ſe vea la ley quinta titulo quinto libro quarto Recopila. adonde ſe dize que fecha publicacion de teſtigos, no ſe pueda alegar nueua excepcion en aquella inſtancia para ſer recebida a prueua, pero que por confeſſion de la parte o eſcriptura publica la pueda probar, y por la ley tercera titulo octauo libro quarto Recopilati. ſe declara, que pidiendo reſtitucion aquel que de derecho le competa dentro de quinze dias deſpues de la publicaciõ que ſe le conceda, tanto que no exceda el termino que ſe le diere, de la mitad del que ſe le dio, para hazer la probaça principal, y que en la miſma ſentencia que ſe le otorgare, ſe le deniegue otra reſtitucion, y que ſe le ponga pena al tal reſtituydo, a arbitrio del juez, la qual depoſite luego, y lo miſmo ſe declara por la ley quinta titulo nono libro quarto Recopilation.*

¶ *Lex. II.*

a ¶ *Deſpues de hecha publicaciõ.* Concordat de verbo ad verbum. l. vigeſima. titulo quarto libro ſecundo, ſupra. vbi vide addita. Intelligetamen, niſi ſit minor petens reſtitutionem aduerſus allegationem omiſſam, & infra quindecim dies à tẽpore publicationis petat. l. quadrageſima ſecũda capit. decimonono lib. Pragmat. Reg. Catholicorũ & in ordin. iudicialibus, & aranzeli tabellionum. capitu. nono in eodẽ. lib. Pragma. fol. 148. colum. tertia. Nam regula iuris eſt, quòd exceptiones nõ allegatæ in prima inſtantia poſsint allegari in cauſa appellationis. l. per hãc C. de tempori. appella. vbi non allegata allegabo, & non probata probabo. Probatur in clem. fin. & ibi Bonifa. nu. 8. de appella. l. 8. ibi. *quando el pleyto fuere començado nueuamente ante ellos, que la parte pueda allegar lo que no allego, y prouar lo que no prouo.* titu. 4. lib. 2. ſupra. Pro declaratione adde hic, quæ ſcripſit Felin. in c. cùm dilectus.

Rdenamos q̃ los nueſtros oydores no conſiẽtan, ni reciban nueuas alegaciones, ni excepciones, y que requieren prouança deſpues de hecha publicacion a de los teſtigos en la primera inſtancia, ni los admittan en la inſtancia de la appelacion por vía de reſtitucion, ni en otra manera alguna: ſaluo ſi aquel que las tales excepciones puſiere ſe obligare, e diere fiador de pagar cierta pena ſegun arbitrio de los oydores ſino prouare las dichas excepciones.

declaratione.ff.de vſucapio.& in. 2. diſputatione incip. Piſanæ ciuitatis conſilio. Ideo ſoliti ſumus dicere negatiuam negare in infinitum. gloſſ. in.l. hoc genus.ff.de condi.& demonſtratio. Et in pulchra quæſtione dotuit Oldrad. conſil.16. Thema tale eſt. Facit glo.in.c.dilectus.conſuetudi.iunctis his,quæ ſcribit. Deci.conſil.3.col.3.lib.1. Et præcepta negatiua negare ſemper & ad ſemper Theologi dicunt,& nos iam alibi docuimus. Cum ergo in pollicitatione non ſit conuentio, ergo nec debet eſſe naturalis obligatio.

Secundò confirmatur ex lege,cùm amplius. §. ijs natura debet.ff.de regul.iur.ponderando text. quatenus dicit, ijs natura debet, quos iure gentium dare oportet. Sed habemus,quod ita demum quis iure gentium obligatur. ſi interueniſſet conſenſus ſimultaneus contrahentium. l. conſenſu. cum glo.ff.de action.& obliga. de qua nos diximus in repe.l. filius dum in ciuitate. ad Seguram num.75.ff.de verb.obliga. & Huberti. Zuchard. in.repe.rubr.C.de pact.nu.17.igitur nec ex pollicitatione facta inter abſentes.vt probaui ad Seguram in.d.repeti.nu.75.poſita in verſi. Ex hoc infert ſingulariter Bart.

Confirmatur tertiò. Nam ſecundùm communem quando quis ſtipulatur dari abſenti,non oritur etiam naturalis obligatio. vt probant Reyne. de Forliuio. Angel. Raphael Cum. Paul. & Alexand.num.7.in.l.ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de verb.obliga.Bald.in.l.certi conditio. §. quoniam. per illũ text.in verb.nulla eſt ſtipulatio.ff. ſi certum petat.colũ.2.verſic. oppono quòd licêt non valeat.

Quartò facit in terminis, quod ex pollicitatione facta alteri non oriatur obligatio naturalis,hoc dato,quod non interueniat nuntius, vel epiſtola. Bart.in.l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.nu.16. ff. de pact.vbi Bal.col.6.verſic.Item quæro.& Fulgoſ. Socin.Lancelot.Galiaula.num. 189. verſic. Duodecima ſit concluſio.Bald.nouell.num. 52. verſi. quinto & vltimo.Ioann.Crott. in priori lectura. num.28.& in poſteriori num. 11. Alciatus nu.9. & Hieronymus Verius.num. 25. & nu. 44. verſi. Tertia concluſio eſt.in rubri.ff.de verbo. obliga. Iaſ.in.l.iuriſgentium.§.ſed cum nulla. nume.5.ff. de pact.Baptiſt.Caccialup.in tract.de pactis.q. 5. principali.in princi.Fortunius in cap.1.nume.12. verſic.Prima declaratio.de pact.Huberti. Zuchardus.in repet.rub.C.de pact. col. 8. num. 31. qui omnes ſequuti ſunt hanc opinionem,dicẽtes communem eſſe, quod expollicitatione non oriatur obligatio naturalis, nec actio de iure Canonico, nec pariformi ratione de noſtro iure regio fatendum eſt,vt aſſerui ad Seguram in repe.l. filius dũ in ciuitate.num.75.ff.de verbo.obliga. ac nouiſsimè Doctor Ioan.Oroſci.in.l.iuriſgentium.§. igitur nuda.num.27.ff.de pactis.per plura fundamẽta docet Iacobus Niger in rub. ff. de verb. oblig. num.77.reputans hunc articulũ ſubtilem, & elegantem. Procontraria verò parte ibi adducit. 8. fundamenta,non refero,quia ibi ſunt ſcripta.

Quinto ex eo probatur. Nam lex iſta noluit obligationem inducere vltra obligationem, quæ producitur iure Canonum ex pacto nudo, non tamen voluit obligare promittentẽ abſenti ante acceptationem pollicitationis, nam antè non eſt orta actio efficax ad agendum de iure Canonico, prout poſt Panorm.in. d. c. cum inter vniuerſas. de elect.col.fi.nu.13.tenent communiter doctor. vt retuli ſuprà.verſic.Quarto facit.Ergo idem dicendum eſt iure noſtri regni.

Sextofacit. Nam ex tali pollicitatione adhuc non fuit producta obligatio naturalis interim quo non fuit promiſſum acceptum ab illo, in cuius fauorem fuit factum per nuntium, vel epiſtolam, vt paulò ante probaui,& ſi non promiſi, non habui animum me obligandi, niſi ſecundum traditiones legitimas legumlatorum,& ſic debet interpretari contractus,ſeu promiſsio:ergo ante prædictam acceptationem non ſum obligatus, ac poſſum recedere à promiſsione abſq; peccato veniali, ſeu mortali. cum id fecerim legis authoritate, aliàs ſequeretur,quod contrahens in caſu, quo deſolennitate & forma actus eſſet neceſſaria ſcriptura,de quibus per gloſſ.ſingul.adducentem.34. caſus. in quibus inſtrumentum & ſic ſcriptura neceſſaria eſt.in.cap.1.verb.in ſcriptis.de cenſibus. lib.6.quam dixit ſingul.Cattelianus Cotta in memorialibus iuris.verb.iuriſdictio.Iaſ.in.l. pen. colum.3.C.de edend.Pan.in.c.ex tenore.num.2. de conceſſ.præbend.lib.6.Felin.in cap.cum.m. Ferrarienſis.num.59.de conſtitu. Roma. conſil. 106. col.1.in princi.Rip.libr.2.reſponſ.cap.11.num.2 Iaſ.in.l.Gallus.§.idem credendum.nume.13. ff.de libe.& poſthum.Alexãd.conſ.58.col.1.numer.2. libr.4.Auendani.de mãdatis Regum.c.1. num.8. Didacus del Caſtillo in.l.22.verb.*eſcriptura publica*.in legibus Tauri.Pleniorem iuris dicit Auguſti.Beroi.in rub.de conſti,col.fi. num.88. & eam ibi citat Additionator Ioann.de Imol. in num.4. litera B.Specula. cumulauit diffusè plures caſus ante prædict.glo.d.c.1.in ſuo Speculo.parte.2.titu.De inſtr.editione.§.reſtat.num. 14. Tiraquell. de vtroque retract.libro.1.§.2. in gloſſ. 1. numero.16. verſicul. nec nouum aut mirum eſt. recedendo à cõtractu peccaret. Quod tamen fateri,eſſet falſum. Ergo & dicere quòd peccet pollicitatione ante acceptionem nolens acquieſcere, ſed eam improbans iuxta facultatem ſibi traditam à iure. Et ſic pollicitatio ſolennis & perfecta ex omnibus

omnibus ſuis partibus eſt, quæ inducit obligationem naturalem ac producit actionem: non tamen de inform;,ac non perfecta, & ſolenni iuxta iuris formam. Sed iſta, quæ non eſt recepta ab illo, in cuius fauorem eſt facta, eſt huiuſmodi, ergo nullius effectus.contractus enim non poteſt eſſe ſine aliquo medio coniungente voluntatem contrahentium,puta nuntius, vel epiſtola. glo. in. l. conſenſu.verb.conſentire. ff. de actio. & obligat. ſingul.ſecundùm Felin.in cap.tenor.num.3. de re iudicata.gloſſ.in.l.illud.C.de ſacroſanct. eccleſ.& in.l.1.ff.de contrahend.emptio. facit etiam quæ in pulchra quæſtione tradidit Barto.in. l. abſenti. col.1.verſ.inducitur in argumentū.nu.2.ff.de donatio,ſed in pollicitatione nullū iſtorū interuenit,cū fiat abſenti,vel preſenti,nō cōſentiēti,ergo nō eſt cōtractus,ex quo producatur obligatio naturalis,ſeu actio aduerſus promiſſorem. Nec obſtat lex iſta,dicēs(*o en otra manera.*) nam eſt dicendum ſcilicet ſimilis ſuperioribus, & ſic obligatoria.Nam dictio alius, alia, aliud, includit ſimilia his,quæ præceſſerunt.gl.in.l.ſi fugitiui.verb. alia pœna.vbi Bald.Angel.Paul.& Salice. & Cep. nu. 18.C.de ſeruis fugi. Panorm. ibiq; duæ additiones plura congerunt in cap.ſedes. col. fi. de reſcr. Iaſ.in.l.quicunq;.num.2.C.qui admitti. Ludoui. Gomez.in ca.cum in multis.num.60. de reſcript. libt.6.Socin.in.l.quidam relegatus.col.2.num.5. ff.de reb.dubijs.

Nec etiam impediunt huic communi concluſioni doctorum illa verba, quæ inferius dicuntur (*entre auſentes.*)nam ſunt hæc verba accipienda iuxta formam iuris communis,interueniente acceptatione.ſi præſens eſſet, ſi autem abſens, ſimiliter per nuntium,vel epiſtolam. vt per glo. in dict.l. conſenſu.ff.de actio.& obligatio.& dixi ad Seguram in rep. l. filius dum in ciuitate. nu. 75. ff. de verb.obliga.Couarr.in lib.1. variarum reſolutionum.c.14.verſi.Ex quo infertur.nu.13.

Nec etiam ſuffragari videntur illis, qui contrariam opinionem tutari contendunt per hanc legem,ibi,(*en qualquier manera, que parezca que vno ſe quiſo obligar a otro.*)nā procedit quando interuenit voluntas pura,& abſoluta promittentis. argu. glo.in.l,pen.ff.de acquir.rer.domini.ſed hic, nempè in pollicitatione nō interfuit cōſenſus. cum ex ea non oriatur obligatio naturalis ſecūdum communem concluſionem ſuprà relatam, ergo non habebit locum in pollicitatione non acceptata. Et ſic practicari audiui ab illuſtri præceptore Domino Doctore Petro à Peralta.prout ex meis memorialibus factis cum eſſem ſcholaris percepi.

Quod autem locum habeat in pollicitatione quemadmodum in pacto nudo ſecundum Anto.in.c.ex parte.col.fi.de cenſib.Fortuni. Garſia Hiſpanus noſter ſubtiliter defendit in.l 1.ff.de pactis.num.4.credens continere veritatem. Idem tenet in.c.1.nu.13.de pact.extra.Et in terminis noſtræ legis tenet Gregori.Lopez in.l.1. verb. *gran pro.*titu.11.part.5.Et fundamentis,quæ pro communi adduci ſolēt, reſpōdet Andræ. ab Exe. lib. pactorum.nume.105.cum ſequenti.Nec mihi ipſi perſuadere poſſum ad tenendum cum communi, ſtante iſta lege regia, quanuis à communi interpretum declaratione recedere tutum non exiſtimarem.& ſic iure regio ex pollicitatione reguariter oritur actio & obligatio,licet contrarium foret de iure communi.Plura inferens in ſpecie noſtræ legis docet Senator regius Domi. Fernand. Menchacenſ.lib.3.de ſucceſsio.creatio. §. 21. nu. 42.cum ſequen.

Superuenit mihi dubium. Quid ſi fiat pollicitatio,ſeu promiſsio præſenti & tacenti, anerit pactum ſeu pollicitatio? Reſpondendum cenſent doctores pactum eſſe, & non pollicitationem, ex eo,quia taciti,& expreſsi par eſt virtus.l,cū quid. ff.ſi cert.peta.igitur erit pactum in ſpecie propoſita,ſicuti ſi conſenſiſſet expreſsè. Suadetur ex. l. Labeo.ff.de pact.quæ dicit,ex tacito conſenſu fieri pactum,ergo in caſu noſtro erit pactum, in quo adeſt cōſenſus,ſaltem præſumptus, & ſic tacitus.

His adſtipulatur. Nam tacens quo ad ſui vtilitatem habetur pro conſentiente.l.qui patitur.ff.mānda.l.ſi fideiuſſor.C.mandat.Bart.& Iaſ.nu.3.in.l. quæ dotis.ff.ſolut.matri.regul.Is qui tacet. de regul.iur.lib.6.igitur pro hac ſententia.

Cui etiam conijci poteſt. Nam præſumptio legis eſt ipſa veritas.l.Imperatores.§.mulier. ff. de probatio. De quo per Alciat.lib.4.de verb. ſigni. pagella.195.Chaſſanæ. in cōſuetudi. Burgundiæ. fol.79.col.4.nu.26.Huberti. Zuchard. in rubric. C.de pact.n.28.Ande.Tiraquell.in rep.l.ſi vnquā verb.donatione largitus.nu.234. C. de reuo. donat.Hanc ſentētiā,quòd dicatur pactum talis pollicitatio facta præſenti,& tacēti,probat Alex.in. l. huius edicti.col.4.nū.18.ff. de pact. Singulariter expēdit hāc quæſtionē Huberti Zuchard.in.d. repe.rubr.C.de pact.q.6.n.26.vſq; ad nu. 59. excluſiuè. Quam cōem opinionē eſſe dixi ad Segur. in rep.l.filius dū in ciuitate.nu.75.verſi. Sed tamen ſi quis polliceatur præſenti. ff.de verb.obliga. Veriorem exiſtimat Ludoui.Gozadi.in rubri. C. de pact.nu.5.verſi.Circa illud an ſit pactū.veram, ac cōmuniter receptā opinionē fatetur Hierony. Cagnol.in.l.ſemper qui non prohibet.nu. 5. contra Deci.ibi.ff.de regul.iur.& in rub.C.de pact.in.1. lect.& conſi.245.nu.9.libr.2.& Areti.in.l.2.ff.de legat.1.& cōmuniter tenetur ſecundum Alciat. in rubr.ff.de verb.oblig.col.2.verſi.Sed inſurgit hic prima difficultas.num.6. Curti. iuniorin rubri. C.

de pact. Præsens enim, & tacēs cum de suo cōmodo agatur, consentire videtur, & sic paciſci. l. tale pactum. ff. de pact. notāt Barto. & alij in. l. 1. C. de pact. Nec etiā iure probari existimat, expressum consensum requiri in pactis, ac ideo fatendum censet, tacitum, prout communis dicit, sufficientem esse Hieronymus Cagnol. in dicta. l. semper qui non prohibet. nu. sexto. de regul. iur. Deci. etiam in. 2. lectu. in rubri, C. de pact. nu. 5. respondet his, quæ asseuerat in priori.

Vtrum autem sit pollicitatio, si fiat promissio absenti concernens eius commodum? Quòd sit pactum statim quòd superueniat scientia, dicit Deci. in rubr. nu. 2. C. de pact. Ioan. Crot. in repe. rubri. ff. de verb. obligat. col. 5. nu. 26. versi. Aduerte tamē, quia puto posse teneri. Probatur primò. Nam si fiat actus, in quo agitur de vtilitate absentis, statim quod scit, & non contradicit, consentire visus est. l. si absentis. C. si cert. pet. & quod ibi not. per gloss. Bart. in. l. quo enim. ff. rem ratam haberi. Dicta igitur certa scientia in absente, ipse reducitur ad paritatem cum præsente, vt dicatur consentire, & voluntas promittentis. ad huc dura re præsumitur. l. eum qui. ff. de proba. Panormit. consil. 4. col. 3. libr. 2. Maximè per biennium. l. si mulier. la. fi. C. ad Velleian. quo fit, vt probato q̄ quis noluit consentire, præsumitur deinceps minimè consensisse, secūdum Aret. in. l. in illa. in fi. ff. de verb. obliga. Facit. l. 3. C. deinoffi. testamen. Ergo quando ille, in cuius fauorem fuit facta pollicitatio, superuenit consensus ex scientia: est ac si pręsens esset, ac recipiens eam ex simultaneo consensu. de quo per Alexan. & Ias. in. l. si stipuler. §. fin. ff. de verb. obliga. quorum dicta habeantur hic pro relatis. Hinc est, quôd in contractibus, qui consensu perficiuntur, interuallum non vitiat, & si constituo te procuratorem, & ex interuallo acceptas, valet. c. licet. & ibi Ioann. And. in nouella. de procura. lib. 6. Anto. Butrig. in. c. 1. de litis contest.

Secundò confirmatur ex. l. 2. & l. si creditores. C. de pact. quibus iuribus ille, de cuius commodo agitur, erat absens, & tamen pactum conficitur. Finaliter & tertiò negotium huius partis confirmare videtur. l. qui autem. in. fi. ff. de consti. pecu. ponderando illam. Qui consentire videtur. posse paciſci inter absentes per nūtium, & per nos met ipsos: ergo pactum est inter absentes, remotis etiam nuntio, vel epistola. Quibus omissis, cōmunis est in contrarium, quam tenent omnes suprà relati, tenentes esse pactum pollicitationem factam præsenti, & tacenti, si fiat in vtilitatem præsentis. Et communem dixit Huberti. Zuchard. in repe. rubri. nu. 62. C. de pact. vbi satisfacit prædictis fundamentis adductis aduersus communem. Primò, quia si vbi præsens fuisset quis, & tacuisset, non esset pactum, quantumcunq; promissio cōcernat eius commodum, vt defendit Zuchard. loco præcitato, ergo multo magis erit pollicitatio isto casu.

Secundò, quia qui promittit absenti, & non adhibet requisita ad pactum, nō videtur velle se naturaliter obligare, vt prædixi, igitur nec pactum fieri poterit, quia deficit concursus animorum requisitus ad pactum. l. 1. ff. de pact.

Suaderi potest. 3. ex dict. l. qui autem. in fin. quatenus inquit. paciſci inter absentes per nuntium. ergo dubitatione caret, si absque nuntio, vel epistola potuisset absens paciſci. De hac quæstio. plene agit Andræ. ab Exea libro pactorum, num. 12.

Dubitari enim solet eo casu, quo quis spondenti dixerit, quòd nec acceptat, neque recusat. vtrum sit pollicitatio, vel pactum? Videtur quòd sit pactum: nam si non continet causam onerosam, eo ipso, quod expressè non contradicit, visus est consentire. cap. is qui tacet. de regul. iur. libro. 6. Cui concinit casus mihi clarus in. l. cum anteà. C. de receptis arbit. Quem Zuchard. in rep. rubric. C. de pactis. num. 82. versic. vnum tamen non prætermitto. inducere contendit hoc modo. Dicit text. ille propè principi. quod laudum mandabitur executioni, si partes subscripserint, quod nō displicet. Sequitur deinde in versi. fin autē. Sin autem minimè subscripserint se arbitri formā amplecti, vt innuitur (sin autem) aduersetur præcedentibus in iure, & in facto, prout est eius natura secundum Bart. in. l. si ita scriptum. notabi. fin. ff. de libe. & posthum. & in. l. si repetendis. ff. de lega. 3. necesse erit fateri, quod in præcedētibus subscribendo subscripserāt formam laudi amplecti. sed hoc non erit aliter dictum, quam subscribendo quod sibi nō displicet. Ergo ibi est casus, quòd non displecere est approbare. Sed concludendum est ex his verbis potius pollicitationem induci quam pactum, cum non contradicere sit medium inter consentire, & dissentire. gl. in. clem. Sæpe. verb. non contradicentibus. vbi Bonifa. col. pen. nu. 5. de verbo. signi. Sensus est, quod non consentit, nec stat medius inter consensum, & dissensum, igitur sequitur quòd spernit, & sic erit solius offerentis sponsio, & per consequens est pollicitatio. vt notat Ias. in rubr. ff. de verb. obliga. col. 3. nu. 7. Zuchard. in repe. rubri. C. de pact. nu. 79. art. 8. Et faciunt quæ adnotauit in. d. rubr. de verb. obliga. Lancelo. Galiaula. nu. 47. versi. Quinto inquantū Dominus meus concludit. omisso Ripa ibi. nu. 25. recedente à Iasone.

Dubitari non insubtiliter à pluribus circa huius legis interpretationem solet, an hodie in contractibus

tractibus innominatis oriatur efficax actio & obligatio ante implementum sequutum ex altera parte, cessetq; repetitio ex capite pœnitentiæ vel causæ non sequutæ? Et videtur quòd non inducatur aliqua correctio: nec alteratio circa ius cõmune, quemadmodum de iure canonico non est inducta circa hos contractus innominatos. vt in terminis huius legis nouissimè aduertit Grego. Lopez in l. 1. glo. *gran pro.* tit. 11. part. 5. citat glos. & ibi nota. in. c. cùm inter R. seniorem. de electio. Bald. in. l. siue apud acta col. 2. C. de transactio. Fernand. Menchacen. lib. 2. §. 12. nume. 64. de successionum creatione. vbi tenet nullam differentiam constituendam esse in hoc inter vtrũq; ius commune & regium, quia isto casu partes habent animum se obligandi reuocabiliter secundum iuris dispositionem, ideoq; pœnitentia locum habet, in casu nostræ legis secus est, cum loquatur eo tantum casu, quo contrahentes habebant voluntatem deliberatam sese irreuocabiliter obligandi. Sed in prædictis contractibus quis non censetur habere animum se obligandi irreuocabiliter. ergo &c. Ex hac opinione inferuntur plura, quæ cumulat Dominus Fernand. Menchacen vbi suprà. Cuius dicta & fundamentum cùm ibi transcripta accurate compererim, ab hoc loco remouenda curaui, cum nunc essem in vltima correctione huius nostri operis, tantum enim refero, quę ab alijs hoc articulo non fuerunt adducta, cum in hac opinione repererim ipsummet Grego. Lopium renuisse de iure istius regni per hanc legem, 3. non esse locum pœnitentiæ, nisi eo casu, quo altera pars nolet, seu differat adimplere, quo casu licita erit pœnitentia ex defectu causæ, ac fidei non seruatæ. Antoni. Gomez probat hanc partem in tract. de contractibus. cap. 8. num. 4.

Confirmatur. Nam obligatio naturalis oritur ex cõtractu innominato, etiam ante rei interuentum. glos. 1. in. l. petens. in versi. respondeo non, quia. C. de pact. quam communiter sequuntur doct. secundum Deci. ibi. col. 7. nume. 19. & Socin. in rub. ff. de verb. obligat. nume. 8. col. 2. Ripa col. 10. num. 41. & Ioann. Crott. col. 3. nume. 18. Si ergo virtute consensus partium ante implementum oritur naturalis de iure ciuili, & irreuocabilis erit talis contractus de iure regio.

Rursus confirmatur. Nam in hac lege Regia, & eius decisione non requiritur pactum nudum, ex quo oriatur obligatio naturalis, sed sat est sola voluntas, & animus obligandi. vt efficaciter maneat obligatus, quod constat, cũ ex sola promissione oriatur actio, & obligatio, vt præmissum est, & in hoc excedit ius canonicum. ergo à fortiori ex pacto nudo, & reciproca pollicitatione, & promissione facta in contractu innominato hodie orietur actio ex nostræ legis litera.

Secundo his adiungitur talis consideratio. Certum est, quod iuxta traditiones iuris communis, si in contractu innominato interponatur stipulatio, oritur efficax actio, & obligatio ante implementum sequutum ab aliqua parte. l. ex placito. ff. de rerum permuta. Ex quo inquit Bar. in. l. 2. in fi. C. de cõdi ob causam, quòd cùm hodie de communi stylo, & consuetudine notarij ponant in instrumentis, quòd omnia partes promiserunt per stipulationem, raro, vel nunquam inuenitur contractus innominatus. Paul. & alij posteriores in rub. ff. de verbor. obligat. Sed in hac regia lege nulla constituta est differentia inter pactum nudum, & stipulationem, imò expresse ponit, quòd ex quolibet pacto nudo, & promissione oriatur efficax actio, & obligatio, ac si forma, & solennis stipulatio intercedat. Ergo pro hac posteriori sententia, quæ confirmari, & declarari poterit ex traditis à Baldo nouello in rep. rubric. ff. de verbo. obliga. col. 14. cum. 2. sequenti. à versi. ex quibus etiam inferri potest. num. 53. Et ita tenendũ erit cum præceptore dignissimo loco præcitato, cum declaratione ab eo ibidem scripta. & ante Anton. Gome. idem tenuit Fortun. in cap. 1. de pact. verficu. Septima declaratio est. nu. 30. ad finẽ. fol. 61. colum. 3.

Hinc etiam infertur, quod si quis perpactum nudum promisit stare iurisdictioni alterius iudicis, quàm sui, tenetur, si pœnituerit, conuentioni obedire ad id, quod alterius partis interfit. secundum Ioan. Orosci. ita interpretãtem hanc regiam legem. 3. in. l. si conuenerit. num. 3. ff. de iurisd. omnium iudic.

Quæro, vtrum donatio facta absenti efficaciter inducat obligationẽ promissori, taliter quod cum primum venerit in notitiam absentis donatarij, ipse possit donatorem conuenire, & condemnare? Respondendum est quòd sic. Antoni. Gomez in tracta. de contractibus. c. 4. col. 3. Primò per verba, *Pareſciendo que vno ſe quiſo obligar a otro, quede obligado.* Ex quibus verbis patet, quod sola voluntas, & intentio volentis se obligare attenditur & consideratur, & non alia perfectior forma, vel solennitas à iure communi requisita in contractu, & per consequens oritur actio, et obligatio ex pacto, & pollicitatione. Secundò, quia lex ista disponit, quod valet promissio, vel obligatio inter absentes, ergo non requiritur nuntius, vel epistola ad coniungendas voluntates, nec simultaneus consensus, sed sola promissio et voluntas promissoris. Tertio, quia lex præsupponit, & vult, quòd statim promissor efficaciter sit obligatus, ergo non suspenditur obligatio expectato nuntio, vel epistola, sed exequutio differtur quousq; absens

eam acceptet, cum valor, & ſubſtantia contractus ſit collata, & commiſſa in liberam voluntatem ipſius. argumen. l. in vendentis. C. de contrahend. emptio. tenet etiam Roderi. Suarez in. l. quoniam pagin. 218. num. 7. C. de inoffi. teſtam. & hanc teneas licet Grego. Lupus contrarium velit in. l. 4. titul. 4. par. 5. & ita conſului in fauorem Marchioniſſæ de Poza. iſto anno. 1566. vbi late dixi.

Præterea notandum eſt ex hac lege, quod ex omni actu, vel promiſsione, ex qua de iure cõmuni nulla oriebatur actio, nec obligatio ciuilis, nec naturalis, hodie oritur vtraq; addit, exceditq; ius gentium canonicum & ciuile, cùm ex eis nulla oriebatur actio, & obligatio ex pollicitatione, vt ſuprà præmemorauimus, tamẽ hodie de noſtro iure bene oritur efficax actio & obligatio, attenta litera huius text. Et ſic tollitur forma & ſolẽnitas requiſita in cõtractu verborum, qui ſtipulationis dicitur. de quo in. l. prima & in. l. quinta. §. ſtipulatio. ff. de verb. obligatio. l. prima §. verbis. & l. obligamur. ff. de actioni. & obligat. §. primo. Inſti. de verb. obliga. l. prima titulo vndecimo. par. quinta Tradit Anto. Gomez. libro de contractibus. cap. 9. nu. 3. Tamen ſecundùm eum virtus, qualitas, & natura huius contractus verborum, & eius materia non abrogatur. Vide in hoc ipſum Anton. Gomez ſubtiliter aduertentem circa hunc articulum loco præcitato.

Vtrùm autem requiratur cauſa, ac de ea debeat conſtare, vt quis cenſeri debeat obligatus, exequique poſsit propter promiſsionem, vel pactum nudum? Reſponderi oportet, quòd reus tueri poterit ex defectu cauſæ, ex eo, quia nulla eſt ex defectu relationis, & apparẽtiæ, vel ſi expreſſa eſt, nõ eſt ſufficiens ad producendam efficacem obligationem, de ea enim conſtare debet iudici, ſi exceptum fuerit à debitore, & niſi probata fuerit à creditore legitimê, vel quia promiſit ſcienter ſine cauſa, quo loco poſteriori præſumendum eſt velle donare, liberandus erit à petitione debitor aſſertus. l. ſecunda. §. circa. ff. de doli excep. & ibi Alberic. & communiter doctores notãt. & Bald. in. l. vnic. §. ille etiam. columna ſecunda verſiculo de nuò quid. numero quarto. C. de lati. liberta. toll. l. generaliter. cum gloſſ. verb. cauſam. & ibi Cin. quæſt. decimatertia. C. nõ nu. pecu. l. qui ſine cauſa. ff. de condi. ſine cauſ. gloſ. in. l. nunquam nuda. ff. de acqui. re. domi. & in l. 1. §. fin. infi. gl. magnæ. ff. de interrogato. actio. Specul. de obliga. & ſolutio. §. fi. verſic rurſus. Roffred. in rub. de actio. quę ex ſtipula. compe. Alexand. conſil. 157. in princ. lib. 6. facit. l. 1. cum gloſſ. verb. ſine cauſa. ff. de pollicita. l. nuda ratio. ff. de donatio. l. cũ de indebito. §. fin. ff. de probat. & cap. ſi cautio. de fide inſtrument. et eſt communis ſententia ſecundùm Iaſo. in. l. filius familiãs. §. diui. 2. lectu. col. 1. num. 6. ff. de lega. 1. tetigit Alberic. in rub. ff. de oper. liberto. colũ. 2. nu. 7. & in. l. ſed et hæc. col. 1. num 4. ff. de cõdi. ſine cauſa. Iaſ. in repet. l. quominus. q. 27. nu. 194. ff. de fluminib. Andræ. Tiraquell. in repet. l. ſi vnquam, verb. donatione largitus. nu. 48. verſic. Vigeſimus octauus. C. de reuocand. donatio. Iterum in. lib. 2. de vtroque retract. in fin. nu. 103. verſic. Decimo actauò igitur quæro. Hippolyt. in. l. 1. §. præterea. num. 93. ff. de quæſtio. vbi plura in hoc ſcribit, quæ ſunt notanda ad dict. §. circa. eiuſque intellectũ. inſigniter ac late per Barbat. in. l. generaliter. col, 14. ff. de verborum obligat. l. 119. & ibi Gregor. Lopez. verb. *con razon*, tit. 18. par. 3. l. 97 in curijs de Madrid. anni. 1534. Rebuff. in tracta. de chirographorũ & ſchedula. recogniti. in princ. nume. 66. Quæ concluſio procedit etiam de iure Canonico. Bald. in. l. ſi diuiſione. ad fin. C. famil. hercif. & in. l. cùm quis. colũ. 8. C. de iur. & facti ignorantia. & in. l. petens. ad fin. C. de pact. quia non debet plus poſſe pactum nudum de iure Canonico, quàm ſtipulatio de iure ciuili: ſed ſtipulatio ſine cauſa eſt inefficax obſtante exceptione doli. per dict. l. 2. §. circa. ergo nec etiam pactum nudum. Et ſic etiam ſcriptura publica ſine cauſa non erit exequenda per prædicta. quod eſt no. ad. l. 4. infra eod. dixi in. l. 5. eiuſdẽ tit. in glo. fin.

Præteria confirmatur. Quia vbi eſt promiſsio ſine cauſa. nõ videtur militare æquitas naturalis. Patet, quia datur exceptio doli, quæ fundatur ſuper æquitate. l. qui æquitate. ff. de doli, excep. Vnde dici poteſt, quòd etiam de iure gentium promiſsio ſine cauſa non haberet exactionem, nec de iure Canonico contra Bald. nouellum. de verbo. obliga. ſuper rubric. vbi hoc tenet Lancellot. Galiaula. num. 204. reputans valde vtile in practica. Quæ concluſio pariformiter locum habebit per hanc regiam legem. 3. quia hodie nuda promiſsio ſtipulationi æquiparata eſt per hanc legem: ſed iure ciuili ſtipulatio ſine cauſa non valet, vt oſtenſum eſt, igitur idem dicendum eſt in promiſsione abſque cauſa, ſtante hac regia lege. Quam intelligendam fere cenſeo, quando promiſsio talis eſſet pura, & abſoluta abſque cauſa. Secus autem, ſi contineret conditionem, quæ conditio loco cauſæ habetur. Ita notat Paul. de Caſtro, reputans menti tenendum in. l. Titio. num. 3. de verborum obligat.

Secundò declara, niſi eo caſu, quo quis ſcienter promitteret, & ſic in inſtrumento diceretur, quòd ex certa ſcientia promittit, ſciens ſe ad prædicta non teneri, nam tunc eſt præſumpta obligatio ex cauſa donationis. l. Campanus. ff. de oper. liber. Et

ber. Et ideo cum iure Canonico, ac noſtro regio regulare ſit, quod ex pacto, ſeu nuda promiſsione oriatur efficax actio, erit fortaſsis eo iure talis promiſsio facta nudo pacto efficax, cum ſit præſumpta donatio. Cum hoc in caſu ceſſet ratio, de qua per Barto. in l. iuris gentium. §. quinimo. ff. de pact. dum ait. l. ſi quis argentum. C. de donatio. lo cum non obtinere in præſumpta donatione, ne cõcurrant duo ſpecialia, nempe præſumptionem donationis, & perfectionem ipſius ex virtute pacti nudi. Quippe cum hæc duo ſpecialia ſint tantum conſiderato iure Romanorum ciuili, ſecus tamen attento iure Canonico, ac regio. Quod eſt quotidianum, ac vtiliſsimum in actibus forẽſibus, ideoque cogitandum relinquo.

Declaranda erit etiam iſta lex locum habere tam in donatione ſimplici, quam in donatione cauſa mortis, in quibus regia iſta lege ſtante non requiritur præſentia donatarij, ſed in eius abſentia donator remanet efficaciter obligatus (ad hoc tamen, vt in iudicio exigi poſsit, prius conſtare debet de acceptatione donationis.) vt ſingulariter docet doctor, ac Archipræſul meritiſsimus Didac. Couarr. in relectio. rubr. de teſtam. 3. part. numero. 13. cum ſequent. vbi citat iſtam legem. 3. & in libr. 1. variarum reſolut ca. 14. nu. 13. verſic. Ex quo infertur verus intellectus, nec reuocari poterit à donatore ante acceptationem donatio inter viuos facta. ſecundũ eund. Archipræſulem in duobus locis proximè citatis. Quod eſt in practica ſingulariter notandum.

Quæro, Vtrum eo caſu, quo quis vendidit rem Petro pro mille cum pacto, quod inde fieret ſcriptura, poſsit alter ex cõtrahentibus reſilire à contractu, & ſic pœnitere antequam fuerit facta ſcriptura? Videtur quod non, quia iam iſte ex contractu ſui virtute, & eſſentia ex promiſsione erat obligatus, ac de tali obligatione conſtat, quæ valida eſt abſque aliqua alia iuris ſolennitate, ergo ſine ſcriptura, & ſic inuentio l. contractus. C. de fide inſtrum. hodie locum non habeat per hanc legem ibi, *pareſciendo*, & ibi, *como quiera que parezca que vaſe quiſo obligar. &c.* Et ſic venditor, ſeu emptor erit cogendus ad hoc, vt faciat ſcripturam iuxta formam conuentionis. Nam in contractibus, qui poſſunt fieri in ſcriptis, & abſque ſcriptura, non cenſentur partes voluiſſe celebrare in ſcriptis, quamuis voluerint ſcripturam de tali contractu confici, niſi expreſſerint ſe velle in ſcriptis cõtrahere. gloſſ. in §. 1. Inſti. de emptio. & vendi. Iacob. Butrig. & Cin. in l. contractus. ſupra allega. & ibi Salice. Mẽchac. alios ad id citãdo dicit coẽm in lib. 2. de ſucceſsio. creatio. §. 11. nu. 13. & cõmuniter approbatur ſecũdum Gregor. Lopez. in. l. 2. verb. *eu poridad* tit. 1 parti. 6. Et eſt opinio Ioã. dicentis, quod quamuis agatur à cõtrahẽtibus quod fiat ſcriptura de contractu, non per hoc dicitur fieri in ſcriptis, niſi partes dixiſſent, quod celebrare tur in ſcriptis, & quod non valeat ante confectionem inſtrumẽti prædictus contractus. Et hãc opinionẽ in hac ſpecie coẽm dixit Ange. in prin. Inſti. de emptio. & vendi. Decius conſi. 340. nu. 3. libro. 3. & Gregor. Lopez in. l. 6. verb. *vender*. tit. 5. vbi alios huius ſentẽtiæ homines refert, & omnes ita tenent ſecũdum Iacob. Butriga. in. l. fin. ſi cert. pet. Barbati. in. l. ſciendum. col. 18. & arguo ſic. ff. de verb. obli. eandem cõmunem refert Barbati. in rubr. de emptio. & vendi. nu. 8. verſic. Sed contraria pars videtur verior. Facit, nã ſermo debet eſſe ſubiectus rei & non res eſt ſubiecta ſermoni. c. præterea. & ca. intelligẽtia. de verb. ſigni. non enim in folijs, ſed in ſenſu conſiſtit euangelium. ca. Marchion & Baſilides. 1. q. 1. Sed natura cõtractus emptionis & venditionis eſt, vt ſolo conſenſu perficiatur. l. 1. & l. 2. ff. de contrahend. emptio. nec ad ſui eſſe, ſubſtantiam, & formam deſiderat ſcripturã. l. non idcirco. ibi, vel inſtrumentum. C. de contrahend. emptio. l. quoties ibi, obtentu non datorum inſtrumentorum expelli te à poſſeſsione non patietur. C de rei vendicat. l. cũ inſtrumentis. C. de fi de inſtrum. notatur in. l. pactum quod bona fide. C. de pactis. l. contrahitur. ff. de pigno. actio. & in princip. Inſtitu. de emptio. & vendi. tradit Boeri. deciſio. 48. numero. 17. ergo quamuis adiectum ſit quod fiat ſcriptura, non erit locus pœnitentiæ per præmiſſa, ne dicamus illud Terentij. Hui tam cito? Item facit, contractus eſt perfectus conſenſu ergo ex eo, quod partes mentionem fecerunt de ſcriptura, ſi non dixerunt, quod aliter ſcriptura non perfecta non valeret contractus, debuit valere, ne tollatur contractui ſubſtantia ipſius. Nam iuxta doctrinam Ariſtote. 1. de anima. illud quod euenit enti & actui, eſt accidens ipſius, ſed quod contractui emptionis & venditionis accidat ſcripturæ mentio in ſpecie propoſita eſt accidens cõtractus. qui conſenſu perficitur, conſequens ergo erit nullam alterationem enti inferre, & ſic contractui. Quæ opinio Barba. in locis proximè citatis viſa eſt verior.

In oppoſitum tamen vrget voluntas contrahentium, qui volunt habere contractum pro perfecto tunc demum, cum ſcriptura de ipſo fuiſſet facta, & abſque ea voluntas fuit, ac præſumenda eſt in cõtrarium, & ſic reuocabilis. gloſ. eſt ſingul. in. l. inter patrem. verb. ſine ſcriptis ff. de contrahend. emptio. Tenet Azo in ſumma. col. fi. num. 27. C. de fide inſtrum. ſequuntur docto. ſecũdum Salicet. in authen. Sed nouo iure. colũ. 3. C. ſi cert. petatur. Et iſtam opinionem in puncto rationis veriorẽ probat eſſe Gregor. Lopez in. l. 6. in gloſ.

1 titul.5.par.5.Paul.de Caſtro in.l.cum res.col.1 verſi.ſed aduerte quotidie contingit.C.de proba. dicens hunc caſum habuiſſe Florentiæ, & alias de facto pluries vidiſſe. & latius in dict.l.contractus.colū.1.C.de fide inſtrum.Socin. cōſili.120. num.17.lib.4.Et eſt communis ſecundum Anto. Gomez.in lib.de contractibus.c.2.num.17.verſi. Item quæro an in contractu emptionis. & placet Nicolao Boerio.deciſio.48.nume.18.&eſt regia. l.6.ibi. *Quiero que ſea deſta vendida carta hecha,y la vendida,&c.*tit.5.part.5.

Quo fit, quod ſi venditio fuerit facta ad menſuram,antequam res menſuretur, erit imperfecta venditio.l.ſi in venditione.§. vbi vero.ff.de pericul.rei vendi.l.Iulianus.§.Titius. & ibi Alexand. Andr.in additio.ad Bart.ff.de actio. empt. Boeri. deciſio.183.num.8.

Fallit tamen, quando ex aliquot coniecturis conſtaret de intentione partium,quod per hocno luerunt in ſcriptis contrahere,ſed voluerunt ſcripturam tantum ad probationem. vt tradit Gregor.Lopez vbi ſupra.poſt.Franciſ. Aretin.conſi. 15.dubi.2.Deci.conſi.340.

Non obſtat lex iſta. Nam natura contractus eſt ſequenda,niſi accidens proueniens expartium conſenſu illam modificet,vel alteret in euentum inſtrumenti,quo tempore perficitur,& non ante contractus.Ergo lex iſta ſic eſt accipienda text. in.c.fi.§.ex cōtractibus.&ibi gl.verb.lege.de reb. eccleſ.lib.6.facit.l.2.ibi,*fuera por auenencia deamas las partes*.titul.10.libro.3.foro.legum.& facit.l.3. eodem titul.& ibi gloſſ.1.l.quod ſi nolit.§.ſed & quid.ff.de ædilit.edicto.Angel.in.l.ſi quis arbitratui.colum.2.ff.deverborum obligat.vbi habetur, quod ex conuentione partium poteſt fieri, quod duret perpetuo arbitrium,quanuis alias duret quadraginta dies. Facit text. in capit. Rainaldus.ibi, prout ex forma compromiſsi. de teſtam. Præterea ex tali promiſsione nullum ius quæritur ante abſolutum inſtrumentum partibus.l. contractus. ibi,Quod necdum eſt impletum, vel abſolutum, aliquod ius ſibi ex eodem contractu, vel tranſactione vendicare.C.de fide inſtrum.ergo re integra pœnitere poſſe non eſt dubium.

Hinc infertur ad Bartol. deciſionis comprobationem in.l.qui Romæ.§.Flauius Hermes. col.1. verſic.Vlterius habetis hic.ff.de verb.obliga.quatenus vult, eum qui donauit alicui aliquam rem ea lege,vt poſt certum diem quęreretur eccleſię, poſſe remittere modum donatario,abſque reſpectu præiudicij eccleſiæ, cuius tamen contemplatione ille fuit adictus.Cuius opinio poteſt ſuſtētari ex eo, quia actio irreuocabilis non eſt quæſita eccleſiæ ante acceptationem expreſſe factam illius iuris deducti à donatore in donatiōe,ideoq; forſan præmiſſa ratione cum ſit ius ad rem & non in re.faciliter diluitur.vt in ſimili probat Marti. Nauarr. præceptor noſter præclariſsimus in relect.c.ſi qñ.excep.6.de reſc.per plura ab eo citata igitur reuocari non eſt dubium potuiſſe donator. Quam Bart.doctrinam cōmuniter recipiūt doct. ſecundū Nauar.vbi ſupra exceptio.14.verſ.Quarto cōtra illā doctrinam.pagi.79.nihil tamen allegat prętер Bart.locopręmemorato.Iaſo.in.l.2.q. 23.nu.66.C.de iure emphyteu.Alex.conſil.240. nu.4.lib.2.Rip.lib.3.reſpōſo.c.16.n.3.Andræ.ab Exea libro pactorum.num.243.Fernand.Gomez Arias in.l.25.nume.30.in ordina. Tauri.Chaſſan. conſil.28.nu.11.Anto.Gome.in.l. 40. Tauri.nu. 29.Aymon conſilio.135.n.10.& ſic magis cōmunem opinionem cum Bart.eſſe prædictiexpreſſe firmāt.& alij plures,quos citat Petr.Dueñ.ſuotra cta.regul.cum fallent.regul.216.Donator. Primo adduci ſolet pro hac parte text.in. l.3. ff. de ſeru. exportand.vbi ſi dominus alienauit titulo.venditionis,ſeu donationis ſeruum ſuum ſub hac lege, vt intra certum tempus manumittatur, tranſacto illo tēpore efficitur liber,ita demū ſi dñs perſeuerauerit in eadē voluntate.Vnde ſi ante tēpus completum,pactū illud,vel modū reuocauerit,nō erit liber.Sic ergo in præiudiciū ſerui potuit dñs pactum,vel modū tollere.Conijci poteſt ad idētex. in.l.1.cum.2.ſequenti.C.ſi mancip.ita fue. ali. ne man. l.3. ff. qui ſine manu. ad liberta. perue. l.ſi pecuniam.§.ſi ſeruū.ff.de condi.ob cauſam. Ergo ita in caſu propoſito donator poterit reuocare pactum,vel modum iniunctum donatori in fauorem tertij.

Secundo id adduci ſolet. Nam in ſpecie propoſita tertio eſt quæſita actio virtute contractus innominati reſultantis, habita relatione ad id, quod eueniret in modo. merito igitur locum habere debet pœnitentia.vtin.l.ſi pecuniam.in princi.ff.de condi.ob cauſam. Vnde quemadmodum in contractu innominato tota diſpoſitio per pœnitentiam reuocari poteſt, ita & quælibet eius pars. Hanc partem ſequuntur doctor. ſecundum Franciſc.Areti.conſilio.74.columna quarta. verſicul.Venio ad tertium.nu.9.& in.d.§. Flauius.colum. 3. teſtatur tutius eſſe tenere cum Barto: vbi Imol.Alexan.Iaſo.Petr.de Beſut.Raphael,& Socin.qui hanc magis communem dicit columna. 6. verſi.Sexta concluſio.nu.17.

Contrariam tamen opinionem, imo quod non poſsit reuocari modo adſit conſenſus donatoris, modo donatarij inſimul,vel diuiſim, tenet ſubtiliter ibi Paulus de Caſtr.nume.3.& in.l. qui inſulam.§.fina.in fin.ff.ſolut. matrimonio. & in dict. l.ſi pecuniam.3.colū.quæſt.4.& in. l. ſi cum venderet.colum.2.nu.5. ff. de pigno, actio. Franciſc.

de Al-

de Albergo.in.l.3.ff.de ſeru.export. Salicet.in.l. quoties.C.de donatio.quæ ſub modo. & in.l. prima.colum.1.num.5,C.ſi mancipi.ita fue.alien.vt manumit.Rodericus Suarez in allegat.19.verſic. Per quam legem in propoſito.& in repet. l.quoniam in prioribus.8 quæſtio.fol.102. qui hanc vltimam contra Barro.dicit communem , & quod omnis ſchola ſcribentium tenet aduerſus Bartol. C.de inoffici. teſtamen. Plura iura facientia pro hac parte tradit Antoni. Gomez.in. l.40. Tauri. num.29.approbans hanc opinionem , & reſpondet ad contraria.Et Bart.ſententiam reprobatam inquit eſſe ſubtilis Emanuel Acoſta in quæſt. De ſucceſsio.Regum Portugalliæ.pagin.62. Guihelm.Benedict.in repe.c.Rainutius.verb.ſi abſq; liberis.2;numer.23.Et Couarru.has duas opiniones contrarias adducit libro.1.variarum reſolutio. capit.14.num.7.vbi optime reſoluit. Et iſta opinio contra Bart.probatur in hac regia lege.3. qua cauetur,quod in contractibus innominatis etiam nullo implemento ſequuto oritur actio , ac non eſt locus pœnitentiæ,vt dictum eſt. Tum etiam, quia ex eadem Regia lege conſtat,quod in abſentia quæritur ius etiam alteri per alterum, ergo nõ poterit reuocari.c.ſi tibi abſenti.de præben.lib.6 l.ſi.ff.de pactis.notat Ioan.Lup.in repet.rubri.de donatio.§.55.ad fin.

¶ *No pueda poner excepcion.* Dubitatur an iſta lege non obſtante minor poſsit ſe opponere contra tale inſtrumentum petendo reſtitutionem. in quo dubio eſt dicendum poſſe.ex gloſ.in. l.poſtquam liti.in glo.fin.C.de pact.per quam ita tenet Iaſo. in.l.prima.numero decimo. ff. de iur.om.iu.licet Bal.in.l.in cauſæ.2. ff. de mino.in prin.videtur ſe inclinare in contrarium. Nec tranſactio ſuper tali promiſsione locum habebit,cum ex ea apparenter,ac liquide conſtet ſe obligare voluiſſe cum effectu,per regulam traditam a Bartol.in.l. eleganter.in princip.ff.de condi.indebit.columna ſecunda.num.1.Angel.in.l.1.ff.de tranſactio.vbi habetur,quod quando res eſt liquida,nõ poteſt tranſigi,nec compromitti.Idem voluit Angel. in dict. l.eleganter.§.ſi quis poſt.Barba.conſil.42. col.9. libr.1.Ludoui.Roman.conſil.504. In caſu propoſitæ conſultationis.verſicu.His tamen non refragantibus.vbi ſtatutum de cauſis compromittendis locum habet in re dubia,non autem in ea, quæ iam deciſa eſt per ſententiam tranſactam in rem iudicatam,quæ pro veritate accipienda eſt.l.res iudicata.ff.de re iudicat.

Dubitatur tamen,Vtrum excipi poſsit ex defectu ſolemnitatis caſu,quo ſe ipſum conſenſu aſtringit tali obligatione , de ea tamen conſtare in iudicio non poteſt,vel ſumus in terris, vbi ex pacto nudo non datur actio abſque peccato. Videtur dicendum quod non poſsit , quia ex promiſſione naturaliter fuit obligatus ex pacto nudo. l. 1.ff.de pact.l.iuris gentium.§.Prætor ait.ff.eodẽ. idq; violare peccatum eſt.gl.in capitulo primo de pactis. Quam æquitatem naturalem ius Canonicum,ac ius noſtrum regium ſanctiſsimie per hanc legem approbaſſe conſtat,& habitum eſt ſupra in prima gloſſ.Tradit etiam obiter Couarru.in cap. cum in officijs.numero decimo.de teſtam. Quæ enim procedunt de labijs meis irrita non faciam. inquit Pſalm.Ergo ſiue actio denegetur illi,in cuius fauorem ex pacto nudo fidem interpoſuiſti ex lege,aut quia promiſsionem nudam probare nequit ex defectu teſtium , & tu recuſas adimplere promiſſum per exceptionem,peccas , ac ei teneberis in foro animæ ſatisfacere.Nam ex lege naturali , quæ ſupra omne ius poſitiuum eſt, cum ſis obligatus,interim quo iuſta cauſa alia ceſſante excipis,detinẽs alteri debitum ex tua promiſsione, & non liberaberis à peccato.per regulam. peccatum.de regul.iur.lib.6.quacunque lege, ſeu cauſa poſitiua repugnante.argum.tex.in.c.fin.de præſcript.legem ſuperioris,hoc eſt Dei,& naturæ ab homine tolli nõ poſſe plus quam expeditum eſt. cap.literas.de reſtit.ſpolia.§.ſed naturalia quidem iura.Inſtit.de iure natural.genti.& ciui.c.1.§.nũc autem.ibi,nam nec variatur tempore,ſed immutabile ſemperpermanet.diſtinct.5.§.ſed agnationis. Inſtit.de legitim.agna.tutel.cum dicit,quia ciuilis ratio ciuilia quidem iura corrumpere poteſt,naturalia vero non vtique.Socin.in.l.ſi quis iniquum. §.ſi is pro quo.ff.quod quiſque iur.

Quæritur , cum hic detur actio ex pacto nudo etiam alteri per alterum quæſita, vtrum ſit vtilis, an directa?Bartol.in.l.prima.§.ſublata.ff.ad Trebellia. dicit,quod ſi ex forma ſtatuti alteri per alterum quæritur actio.intelligi oportet acquiri directa.Si tamen ſtatutum diceret,quod transferatur actio de vno ad alium,vtilem actionem tranſferri ait Segura in repetio.l.filius dum in ciuitate. numero.75.ff.de verborum obligatio.Tangit Bartolus in repetitio. l. ſi arrogator. numero primo. ff.de adoptio.

Contrariam tamen ſententiam,imo quod competat vtilis,& non directa in ſpecie propoſita amplectuntur in dict.§.ſublata.Angel.Alexã. Soci. Iaſo,& cõmuniter docto.teſte Franciſco Ripenſ. numer.17.Primo per.l.pen.C. de appell. Secũdo ex regula generali , à qua recedendum non eſt, quæ habet , quod vbi lex dicit acquiri actionem alteri per alterũ abſq; ceſsione , quod acquiritur vtilis.vt notatur in ſtipulatione in.l.3.ff.rem pupill.ſaluam fauore. l. 1. C. de do. quæ ſub modo. gloſ.in authen.donationem. C. de iure doti. & in ca.quanquam.de vſur.lib.6.Et hanc ipſe Rip. per

præ-

prædict.reputat veriorem,reſpondetq; ad tex.in l.certi condictio.§.ſi numos ff. ſi cert. petat. non obſtare,cum ſpeciale ſit in mutuo propter ſingularia priuilegia illi conceſſa.l.ſingularia.ff.ſi cert. peta.Regulare eſt ,*quod alteri per alterum non quæritur actio. vt in. l. ſtipulatio. §. alteri.ff.de verbor.obligat.§.alteri.& ibi not.Inſtit de verbo rum obligat.notat Panormita. in proœmio Decretali.§.Gregorius.numer.21.vbi pulchre loquitur,ponens plures caſus, in quibus de iure communi alteri per alterum quęritur actio.Quibus iuribus conſonat.l.ſeptima.tit.11.part. 5. Quę iura hodie ceſſare videntur,attenta lege iſta,& eius diſpoſitione.Cuius litera,cum meo iudicio ſit caſtigatior.quam in codicibus, qui paſsim circum feruntur,hic inſerere placuit,vt ſenſus ipſius rectius clarius,& melius percipi poſsit. Tenor cuius eſt qui ſequitur.

Pareſciendo que alguno ſe quiſo obligar a otro por promiſsion , o por algun contracto , o en otra manera , que ſea tenido a aquel a quien ſe obligo.

¶Y no pueda ſer puesta excepcion que no fue fecha eſtipulacion,que quiere dezir prometimiento con cierta ſolemnidad de derecho.O que fue fecha la obligacion, o contracto entre auſentes,o que fue fecha a eſcriuano no publico,o a otra perſona priuada en nombre de otros entre auſentes,o que ſe obligo de dar a otro,o de fazer alguna coſa a otro.

¶Mas que ſea valedera la abligacion , o el contracto , que fueren fechos en qualquier manera que parezca que alguno ſe quiſo obligar a otro,o fazer contracto con el.

Ita habetur originaliter in vetuſtiſsimo codice manu ſcripto,quo rex Alphōſus vndecimus anno Domini milleſimo trecenteſimo quadrageſimo octauo Compluti.tit.16.*De las obligaciones.*l. 1,meminit de ea Couar.lib.1.variarum reſolutionum.c.14.num.13.verſic. Ex quo infertur verus intellectus.Refert Mēchaceñ.lib.2. de ſucceſsio. creation.§.12.num.64.& adde quę notat Grego. Lopez . allegando in genere iſtam. l.3. ſcilicet in l.35.verb.*y no ſera deſpues.*titul.4.par. 3. Notandū eſt prætereà, quod inquantum litera huius text. ibi,dum dicit , *de dar a otro*, debet dicere,*dar otro*, nā litera.à,ſuperflua eſt,nec debet eſſe, quia diceret idem,quod dixerat ſupra. ſecundum Gregor. Lopez in.l.11.titulo.11.part.5.in gloſſ.1.Nā tenet per hanc legem ex promiſsione facti alieni teneri promittentē ſe facturum, & curaturum, vt actus magis valeat,quam pereat.Iure tamen ciuili conſtat, promiſsionem facti alieni non inducere obligationē,nec ſubrogatur obligatio ad intereſſe.l.ſtipulatio iſta habere licere.ff.de verbor. obligatio.tex.& glo.in.l.ſicut reus.ff.de fideiuſſo.§.ſi quis alium.Inſtit.de inutil.ſtipula.l.11.titulo.11. part. 5. nam inter ſtipulantem & promittentem debet aliquid negotij ac intereſſe verti.l.interſtipulantem. ibi , non de ſe quenquam promittere oportet.ff.de verborum obliga. l.quæcunque gerimus.ff.de actio.& obligatio.Hanc rationem ponit Bart.in.l.1.n.2.verſi. pro huius declaratione. ff.de pact.Ange.Imol.Cuman.& Iaſ.nu.2.qui cō munem firmat in.l.ſtipulatio iſta.ff.de verborum obliga.niſi quis promiſerit ſe facturum,& curaturum , quod alter facit.l. quoties.ff. de verborum obligat.Aut ſtipulationi fuerit adiecta pœna. dicta.l.ſtipulatio iſta.in princi.verſicu. at ſi quis velit.Couar.in repet.cā.quanuis pactū.par.2.§.5.de pactis.lib.6.vbi pro reſolutione facit aliquas concluſiones notabiles. Quæ concluſio etiam ſtante hac regia lege procederet contra notata per Gregor.Lopez loco præmiſſo,imo quod non ſit valida obligatio & promiſsio facti alieni ſimpliciter facta alicui,vt in facti contingentia lis eſt ſub iudice.Conſtat,quia lex iſta tantum tollit ſolennitatem ſtipulationis & contractus verborum,non tamen tollit alia ſubſtantialia,& naturalia ipſius cōtractus,ergo cum ſtipulatio facti alieni nonvaleat ſimiliter hodie per hanc regiam.l.nō valebit promiſsio vel obligatio eiuſdē,Antoni.Gomez præceptor honore ſemper dignus in expreſsis terminis huius legis tradidit in tracta.de contractib.ca. 10.nu.23.verſicul. Aduertendum tamen quod licet.Nec obſtat huic doctrinæ illud,quod tradi ſolet,quod in obligationibus facti ſuccedit obligatio ad intereſſe.l.ſi quis ab alio.§.ſi quis promiſerit.ff.de re iudica.text.& gloſſ.in.l. ſtipulationes non diuiduntur.ff.de verborum obliga. gloſſa. & Bartol.in.l.prima.in verb.agitur.ff. de actio. emptio.nam locum habet intereſſe tum demū , cum ipſa facti promiſsio fuit valida de iure,& non inutilis.Bartol.in.l.ſtipulatio iſta.columna ſecunda. numero tertio.& Paul.numero tertio. ff. de verborum obligationibus.quia promiſit quis factum proprium , ſecus tamen , quando quis promiſit inualide,nempe factum alienum,ex qua promiſſione nō oritur obligatio,vt præmiſſum eſt. Quādo enim quis promiſit factum ſuum , conſtat ſe voluiſſe obligare , & manet obligatus naturaliter per hanc legem,quæ conſiderat voluntatem promittentis,& non ſolēnitates inductas à iure, nam ſemel valide promiſſum , adimplendum eſt.vt in 1.gloſſ.dixi,nam æquitati naturali, in qua ſe fundat iſta lex,repugnat fidei violatio.l.1. ff. de conſti.pecuni.l.ex empto. ibi , cum enim bonæ fidei iudicium ſit,nihil magis fidei conuenit , quam id præſtari,quod inter contrahentes actum eſt.l. nō

minorem.C.de tranſactio.intantum, quod etiam ipſe princeps obligatur ex ſua promiſsione, nam ipſe naturaliter & ciuiliter manet obligatus. Facit,nam obligatio, quæ conſenſu perficitur, eſt de iure naturali,cui princeps ſubijcitur, nam non poteſt eam tollere.clementina Paſtoralis.§.cæterum.de re iudic.§.fin.Inſtit.de iure natur.gent. & ciui.§.ſed agnationis quidem.Inſtitu.de legiti. ag nat.tutel.Socin. in.l. ſi quis iniquum.§. ſi is pro quo.numero ſeptimo.ff.quod quiſque iur. Innocen.in capitulo.quæ in eccleſiarum.de conſti. capitulo primo.vbi Panormitan.Feli.Areti.& Deci.de proba. Iaſo.ſingulariter in conſilio primo. ubi.1.libro primo.Bald.in.l.qui ſe patris.numero decimotertio.C.vnde liber.Paul.de Caſtro.in l.princeps.numero quarto.ff.de legi.& in.l. digna vox.C.eodem titulo.numero quinto. Romanus.conſilio quinquageſimoſecundo.Deci.conſilio.286.columna quarta.numero ſeptimo. Aymon Crauette cõſilio.135.columna tertia.numero quinto.Quod obligetur princeps ex ſuo contractu etiam ciuiliter,ex eo ſuadetur, cum inter contrahentes æqualitas ſit ſeruanda,quo fit, quod quemadmodum priuatus obligatur naturaliter & ciuiliter ipſi principi, ita & ipſe princeps debet obligari cum effectu executionis.l.cum emptor. ibi,ac ſi conueniſſet inter eos,vt neuter ab altero peteret.ff.de reſcindenda venditione. His etiam adducimus.l.primã.§. fin.cum.l.ſeq. ff.de offici. procu.Cæſa.vbi ipſe princeps adeundo hæreditatem,obligatur,& talis obligatio ex quaſi contractu tota dicitur eſſe de iure ciuili. Bartol.in.l.ex hoc iure. columna fin. numero decimoſeptimo. ff.de iuſtitia & iure.ergo obligatur ciuiliter, Confirmatur præterea ex.l.bene à Zenone.C.de quadrien.præſcrip.vbi actio datur contra principem, igitur obligatur ciuiliter, quia naturalis ſola actionem non producit. in princip. Inſtit. de obligat.Præterea his adſtipulatur Bald.in princip. de his qui feud.dare poſſunt.numero vigeſimoquarto. dicens Romanum Pontificem per clauſulam derogatoriam ſibi ipſi tantum poſſe imponere legem.citat Ioann.Andræ.in capitulo.cum ad monaſterium.de ſtat.monach.Buttrigar.in.l.præſcriptione. C ſi contra ius vel vtili. publi. Vltimo hanc concluſionẽ tenet Bald.in dict. l. princeps. ff. de legib. Quæ opinio communiter tenetur ſecundum Paul. ibi numero quarto. & Zaſi. columna prima.numero quinto. Quo fit,quod omnes contractus,qui cum principe celebrantur,habent naturam bonæ fidei, cum habeant exactionem,vt ſemper videmus,maiorem & firmiorem, quam cum vertitur inter duos priuatos. Bald. in extrauagant.de pace Conſtantiæ.verb.ſi quis vero. numero primo. Cremenſ. ſingul. trigeſimo quinto.incipi.Omnes contractus de mundo. Iaſ. in.l.ciuitas.numero octauo. ff. ſi certum petatur. & in conſilio primo. columna ſecunda. libro primo. Ludouic. Gozadi. conſilio primo. columna penultima.verſiculo.ad tertium negatur.numero quadrageſimotertio. Ludouic. Gomezi. plures alios ad idem doct.referens in.§.actionum. columna ſecunda.numero ſecundo. Inſtitut. de actioni. Hinc eſt principem donationem à ſe factam minimè ex poſt facto,cum ſit perfecta,reuocare poſſe Bald. in. l. quæ ex relationibus.columna prima. verſiculo quarto.nota.vbi Paul.de Caſtro.columna ſecunda.numero tertio.C.de legib. gloſſ. in. l. ſi qua.verb.præiudicijs. C. de fund. & ſaltibus rei dominicæ.titulo.in ordine.66. libro vndecimo. ordinaria ſecundum Iaſon.in.l.ſi reus. numero decimotertio. ff. de pact. Alexand. conſilio tertio. numero decimo tertio.libro quinto.Iaſo. conſilio ſeptuageſimotertio. columna prima. numero ſecundo.verſicul. condeſcendendo. libro primo. vbi citat plura in confirmationem huius dicti Beroi.ca.1.nu.20.de probat.

Contraria opinio, imo quod princeps non obligetur ciuiliter ex ſuo contractu,eſt communis ſecundum Philipp.Deci.in dict.capitulo primo. columna ſecunda. numero tertio. de proba. Ioan.Oroſci.ipſum ſequitur in l.princeps.numero decimo quarto.ff. de leg. dicendo frequentiorem eſſe iſtam ſententiam, cum qua omnes concludunt. Veriorem exiſtimat Beroi.in capitulo primo.de probat.numero decimonono. Pro hac parte faciunt quæ notat Ludoui.Gome.in regul. Cancellariæ apoſtoli. de infirmis reſignantibus. quæſtione prima.columna prima.Couarru. libro tertio.variarum reſolutionum.capitulo ſexto. numero octauo.Andræ.ab Exea de conſti.in capitulo primo.numero.208. Iaſo.in.l. prima.numero ſecundo.ff.de pact.Ex quibus poteris confirmare, & quam malueris defendere opionẽ ex prædictis communibus inter ſe adinuicem de directo contrarijs,vtraque enim poteſt iuſtificari, ac approbari,ideo cogitabis. Igitur ſi non ex facto ſuo, ſed alieno promittat, non erit promiſſor obligatus nec ad intereſſe per præmiſſa: quia ad id deficit animus obligandi, vt ex ea obligatione conſtat,cum ſit abſque iuris adminiculo, & robore. vt conſtat in dicta.l.11.titu.vndecimo.part.5. cũ ſimi.adductis.& eſt de mente Couarru.in dict. capitulo.quanuis.2.par.§.4.num.16.de pact.libr.6 quia voluntas & non factum contrahentis inſpicitur. Igitur cum quis ſe vult obligare conditionaliter,vel in euentum alicuius cauſæ, & non pure, non erit obligatus.ac per hanc legẽ minime erit obligatus,nec exequi poterit cõtra talẽ promiſſorẽ facti alieni. Nec valet correctio Grego. Lopez

poſita

de otros entre auſentes: o que ſe obligo alguno de dar à otro ò de hazer alguna coſa. Mandamos que toda via vala la dicha obligacion [a] y contracto que fuere hecho en qualquier manera que parezca, q̃ vno ſe quiſo obligar a otro.

¶*Ley. IIII. Que contra los contractos que tienen aparejada execucion no ſe ponga excepcion ſal uo paga.*

¶El Rey don Enrique. IIII. en Madrid. Año de mil. cccc.lviij.

ADDICION.

¶*Eſta ley ſe confirma por la ley. 1. titulo. 21. libro quarto. Recopila. y en la ley quarta. titulo. 21. libro quarto. Recopilationis, ſe dize que las ſentencias arbitrarias ſe executen y la orden que en ello ſe ha de tener y que aya lugar en los arbitros nombrados por las partes, para que ſentencien conforme a derecho, y en las tranſactiones, y veaſe la ley quinta de aquel titulo, en la qual ſe dize, que las confeſſiones hechas en juyzio, y los conoſcimientos reconoſcidos traen aparejada execucion, y en la ley ſeys, del dicho titulo, ſe dize que los reconoſcimientos de los conoſcimientos, ſe pueden hazer ante los alguaziles y eſcriuanos por mandado del juez, y veaſe la ley diez y ſeys de aquel titulo adonde ſe dize que por dendas de los pueblos, no puedan hazer execucion en el pan del depoſito y veaſe la ley diez y ſiete de aquel titulo, adonde ſe manda, que los mandamientos de la execucion, ſe den primero a las partes y no a los alguaziles, y en la ley diez y ocho del dicho titulo, ſe dize que no ſe lleuen derechos de execucion, ſi la parte pagare de contado, deſpues de dado el mandamiento, y antes de hecha la execucion, y veaſe la ley diez y nueue del miſmo titulo adonde ſe pone el orden que ſe ha de tener en hazer las execuciones.*

MAndamos, q̃ [b] contra las obligaciones [b] cõtractos cõpmiſſos[c], o

a ¶*Vala la dicha obligacion.* Scilicet in principali obligatione, ſecus in acceſſoria, & ſic in fideiuſsione, quæ contrahitur per ſtipulationem. l. Blanditus. C. de fideiuſſo. l. quinta. §. ſatis acceptio. ff. de verborum obligationibus. l. ſciendum. eodem titulo. Et huius dicti rationem ponit Ioan. Fab. in rubrica. Inſtituta. de fideiuſſoribus. columna ſecunda. numero tertio. Idem dicendum eſt de iure Canonico, quo iure fideiuſsio facta nudo pacto abſque ſtipulatione non valet. Bartol. in capitulo primo. columna fin. numero nono. & ibi Felin. numero decimoquarto. de pactis. Iaſo. in. l. iuriſgentium. §. quinimo. notab. 1. de pact. & in. l. lecta. columna. fin. numero. 31. qui omnino eſt conſulendus. ff. ſi cert. peta. & eſt ſingulare dictum Bal. ſecundũ Decium. conſilio. 93. columna. 2. libro. 1. Pariformiter declarãda eſt hæc noſtra lex, quatenus ex nudo pacto vult produci obligationem efficacem procederein principali obligatione, non tamen in fideiuſsione. Quãuis ſtante hac lege non videtur abſq; ſcrupulo ſi appareret de promiſſione fideiuſſoris per nuntium ſeu epiſtolam, vt cõmuniter vtiſolet, ac practicatur. Quia ſolennitas verborum omnino eſt remiſſa per hanc legem. vt ſatis oſtenſum eſt.

¶*Lex. IIII.*

b ¶*Mandamos que &c.* Quoniã cõtractuũ executiones

nes frequẽtiſsime in forenſibus diſceptationibus contingere ſolẽt,ac aduocatis lucrũ non paruum adferũt,ideo hic aliqua tractare ſtatuĩ. Lex iſta cũ ſequenti vtilis,& quotidiana eſt,ideo plenius interpretãdæ, ſaltem per relationem ad loca vbi de his contractibus guarentigijs fit mẽtio, præcipuè à Roderico Suarez in repe.l.poſt rem iudicatam. §.alius caſus poteſt hodie aſsignari.folio. 126. vbi refert literam formaliter huius legis,ac eam cõmento vtili luſtrauit.ff.de re iudica. Hiſpani ſcriptores in.l.64.in ordinatio.Tauri. maxime Ioannes Lup.Cifontan. & Antoni. Gomez, Rebuff. in tracta.de literis obligato.articul.6.gloſ.3.& in tracta.de ſenten.executorijs, per totum.& in tracta.de chirographorum,& ſchedularum recognitione. in prima parte cõmentariorum ad conſtit.Regias Galliæ.& concor.cap.10.in capitibus Prætorum.vbi etiã Francif. Auiles.verb.*execution* plura in hac materia aggrẽgauit. Iſte text. cũſeq. tria intendit. Primum ponere regulam,quod inſtrumenta guarentigia ſint executioni mandanda nõ obſtãte quacũq, exceptione, niſi fuerit de expreſsis in hac lege.In.2.parte. vbi excipit, eas exprimendo ibi,*Saltio paga*. Tertia autem pars eſt in.l.5.infra proxima. quæ diſponit, quod ſi infra decem dies exceptionem oppoſitam non probauerit reus,executio cum effectu fiat, dum tamen creditor,datis fideiuſſoribus cauerit de reſtituendo ſummam aſſerti debiti duplicatam debitori, ſi ipſe debitor intra terminum aſsignatum probauerit ſolutionem, aliamue legitimam exceptionem à ſe propoſitam in termino à lege aſsignato ad obijciendas exceptiones. Hæc eſt diuiſio huius regiæ legis,quæ continet maximam æquitatem, ac naturalem rationem à iure diuino deriuatam, ne ex prolixitate litium,clarum ius creditoris offuſcaretur,ac laboribus,& expenſis,quibus perſæpe deterriti malũt debitũ amittere. quam ſic ſubdubio euentu litis vexari. Maximũ quippe cõmodũ conſequi exiſtimãt,cum à lite recedũt, præcipuè cum calumnijs,iniuſtiſq; cautelis gratia differendi ſolutionem à peſsimis, & rapacibus aduocatis torqueri ſoliti ſint,vt experiẽtia rerum magiſtra quotidie ſuadet,ac ſignificat, palamque omnibus conſtat,qui defenſionẽ cauſæ clientulis iuſte, vel iniuſte proponunt,vt eos decipiant,& pecuniam ſubtili potius ingenio extorqueant ab eiſdem cũ animarum ſuarum periculo, ac ſcandalo aliorum plurimorum,in quorum notitiam peruenire ſolet,vt verbis Papę vtar in clementi.2.de pœnit.& remiſsio. Quippe cum authores tanti detrimenti, ſeu furti(vt melius,ac propriè loquar)peccant cõtra Deum,ac contra proximum, teneturque ei ſatisfacere omne damnum,ac intereſſe ratione debiti principalis,ac retardatæ ſolutionis. Quia qui eſt cauſa damni, ad ipſius reſtitutionem tenetur ca.fin.de iniur.c.grauis.& cap.Sæpe.ibi,eo, quod non multum interſit quo ad periculum animæ iniuſte detinere,ac inuadere alienum. Et ibi gl.verb. detinere.de reſtit.ſpoliat.& glo.ca.contra.16.q.7. Et Auguſti.in epiſtola ad Macedoni. dicit, Si res aliena propter quam peccatum eſt (ſcilicet in retardatione contra voluntatem creditoris) reddi poſsit,& non redditur,pœnitentia non agitur,ſed ſimulatur: ſi autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. tranſumptiue in.c.ſi res.14.q.6.regu.peccatum.de regul. iur.lib.6.Quo fit debitorem ad certam diem ex ſide,chirographo,ſeu inſtrumento publico conſtitutum,ac obligatum ſoluere, adueniente die non poſſe differre debiti ſolutionem abſq; peccato creditori,niſi ab eo conſequutus fuiſſet tacite,vel expreſſe prorogationem termini. Thom.2.2.q.62. artic.6.Caietan.2.2.q.66.artic.3. in reſponſio. ad tertium.Archiepiſ.Floren.2.parte.ſummæ Theologalis titul.2.ca.8.in princip. Scotus,Paluda.q.2 in 4.ſenten.diſt.15.Et Gabriel.quæſt.2.articu.2. conclu.2.Ioan.Nider in præceptorio ſuo præcepto.7.Ioann.Lup.in repe.rubri. De donatio. inter virum & vxo.§.65.numero.36.a quo recedendum eſt,quatenus firmat, quod omnibus momentis,quibus recordatur ſe alienum detinere, nouo peccato mortali teneri,ac obligari. Quem ſaluari poſſe puto,cum rem ipſam ex iniuſta acceptione detinet,vt ex furto,& cum recordatur, nedum nõ pœnitet,ſed noua complacentia ſibijpſi gratulatur,ac dicit ceruicoſe,nolo reſtituere,quo caſu nouo peccato ille aqueat, cum de nouo conſentiat in furto,& rei illicitæ retentione, non eſt dubium, cum ex nouo conſenſu & pertinacia in peccato Deum offendat. De hac re ſcripſit bene doctor Nauar.in repe.capi.nouit.notab.6.§.Tertio præſuppono.numero.74. de iudic. Egregiè Domin. Soto libr.4.de iuſti. & iure. quæſtion.7.articulo quarto.atque ibi tenet non peccare de nouo, licet peccatum augeat, cum venit memoriæ obligatio rei reſtituendæ cum poſsit,& nolit. Igitur malefaciunt debitores,ac aduocati,ſuis calumnioſis cautelis executionem poſtulatã detinendo per præmiſſa. Nam quemadmodum rem alienam furripere peccatum eſt contra iuſtitiam,ſic & eam inuito domino retinere, nam ſimiliter impeditur eius vſus,qui finis eſt dominij. In peccato autem remorari nec per minimum tempus fas eſt. Et habetur Eccleſiaſtici.21. Quaſi a facie colubri fuge peccatum. Cum ergo ſcis rem alienam, & ipſam detines, & qui tibi autoritatem præſtat de reſtituas cum poſsis,defendendo,ambo peccatis mortaliter. Imo aduocatus eam cauſam abijcere debet,& ſuadere clientulo quod ſtatim ſoluat, vel

petet

petat prorogationem ad ſoluẽdum creditori, per præmiſſa.

Secunda ratio eſt. Nam ius regium procedit, ſola veritate, ac æquitate inſpecta, omiſsis ſolennitatibus iuris. vt in.l.11.titu. 1.ſupra hoc libr. Et eſt.l.3.ſupra iſto titul. Et hic habetur, quemadmodum iure Canonico proceditur. vt in.c.1.de pact. Nam vt inquit text.in ca.1.in princ.de reſti.ſpolia.libr.6.propterea nos, qui voluntarios labores appetimus, vt quietem alijs præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare. Dixi in.l.1.titul.4.in gloſſ.2.ſupra hoc 3.libro.

Facit præterea tertia ratio, quæ colligi poſſet, ſi inſtrumenta liquida non mandarentur executioni, ſolennibus relictis, ſed via ordinaria, ſubditi lõgiſsimo tempore inquietarentur, ac ſuis exercitijs optimis, & cuſtodia familiæ impedirentur, vt experientia docuit: pro quorum quiete hoc ſtatuit Rex Catholicus, quod tanti principis par eſt. vt inquit Imperator in authent. Vt diuinæ iuſsiones. in princ.coll.8.& Romanus Pontifex.in dict.capitulo primo.& in clementi.vnic.de exceſsib.præla.in princip. Tum etiam, quia ſuperfluitas eſt vitãda, cum fruſtra fiant per plura, quæ poſſunt fieri per pauciora, vt ſunt iuravulgaria. ac vitandi circuitum cauſa, qui vitandus eſt. Clem. Auditor. de reſcr.l.dominus teſtamento.ff.de condict.indebi. & ſic vt celerius lites expediantur, quod intereſt Reipublicæ.l.properandum.C.de iudi.cap.finem litibus.de dolo & contuma.ca. vt litigantes.de officio ordina.libr.6. Dixi ſupra gloſſ.rubricæ. 1.in verſic.Dubitari poteſt, vtrum ex conuẽtione partium.ſupra hoc libro.3.pagin.742.& in.l.1.verb. *Nos por abbreuiar*.titulo.3.ſupra iſto libro.3. quæ ſumme conducunt huic rationi, quæ eſt verior huic literæ.

Sciendum tamen eſt, quod de iure communi inſtrumenta etiam authentica non habent executionem paratam, ſed ab agendo, & ſic via ordinaria procedendũ eſt.l.extat decretum. ff. quod metus cauſa ibi.ſi quas petitiones habes, actionibus experiaris. Eſt tex.in.l.minor.25. annis cui fideicommiſſum.ff.de minori.ibi, quia paratam ex iudicati cauſa perſecutionem nouo contractu ad initium alterius petitionis redegit. Et ibi Barto. & Bald.ſingula. eſt ſecundum Roderic.Suarez in repet.l.poſt rem iudicatam.fol.128.nume.6.ff.de re iudicat. Iaſo.in.l. à diuo Pio. §. ſententiam vero.colum.5.numero.24.ff.de re iudi.& in.§. item ſi quis.colum.3.num.17.Inſtit.de actio.quibus locis melior em iuris dixit.& in.l.2.num.9.ff.de iureran.Ioann. Campezi.in tract. De ſtatutis loquentibus de dote.quæſtio.111.numer.2. Stephanus Coſta in tracta. De Ludo.in.5. artic. princip. numero tertio.Ioann. Bernard. in tracta. regula, cum fallen.regul.218.Hippolyt.ſingul.356.Guilielm.Benedict.in repet.cap. Rainutius. verbo.ſi abſque liberis.2.numero.192.de teſtamen. Franciſc.Auiles in capitibus prætorum.capitulo decimo.verb. *execucion*. columna prima. numero primo.referendo Iaſo.in.l.quę de legato numero.6. ff.de lega.1.Socin.conſil.255.columna prima.numero primo.libro.2.Anto.Gomez.in.l.64. num. 2.in ordinationibus Tauri.Segura in repet.l.ſi ex legati cauſa.numero.59.verſicul. Tertia differentia.ff.de verbo.obligat. Ideo iſta lex, & eius praxis cenſetur a pluribus eſſe contra ius ciuile, quod cõmune dicimus. Ioann.Faber.in.§.ſed cũ aliquis, colum. tertia. Inſtit.de teſtamen.Bartol.in.l.3.§. in hac.ff.commodat.Bald.in.l.qui pecuniam.ff.ſi certum pet.Iaſo.in.l.legitima.ff. de pact. Guido. Papa deciſ.117.Ioan.Selua in tracta.de beneficio. 3.par.queſtione decima quarta.numero ſexto. Ob id ſtatuta, ac conſuetudines concedentes executionem inſtrumentis, ſunt reſtringenda, cum ſint cõtra ius commune. Ang.& communis in.l.ait Prætor.§.ſi iudex.ff.de re iudica. Rebuff. in tracta. de literis obligato.in princip.numero decimonono, Socin.cõſilio.120.numero decimo. libro primo. Laurenti. Calcane. conſil.3.nume.22. Deci. cõſil. 322.numero.3. In pluribus tamen caſibus ſpecialibus à iure inſtrumenta habent executionem paratam. vt in inſtrumento teſtamenti, & depoſiti, & etiam quo ad legatarios, & fideicommiſſarios, & in iuramento, & in confeſsione, & in alijs caſibus probatis a Segur. & Suarez in locis præcitatis. Anto. Gomez. in.d.l.64. Tauri.nume 3. Quos caſus etiam late commemorat, ac bene declarat Rebuff.in alleg.tract.de literis obligat.articul. 6. gloſſ.3.nu.8.

Præterea præmittendum eſt, Qui dicantur contractus guarentigij? Reſpond.eſt, quod inſtrumenta confeſsionata, ſeu guarentigia ab Italis ſic dicta teſte Bald.in.l.1.colu.1.C.de executio.rei iudic. Et ab Hiſpanis ſunt illa, quæ continent præceptum a notario parti debitum confitenti factum. Probatur in.l.vni.vbi Cinus & Barto.C.de confeſſ.& in.l.non fatetur.in fi.ff.eod.titul.& in l.1.C.de edend. Bald.in.l.iuriſgentium. §.quod ſere.ff.de Pact. Petr.Rebuff.in.1 part.in conſti. Regi. Galliæ.tract.de literis obligatorijs.in princip. nume.13. Didacus Caſtell.in.l.63. Tauri.num.12 Ioannes Crottus in repet.l.1.§.ſi quis ita. nu.45. verſic. Quia Bartolus facit.ff.de verbo.obligatio. Et ideo appellatur guarentigium, id eſt firmum. quod inſtrumentum guarentigiatum firmum ſit. text.eſt nota.in cap.1.verſic. Sed cum vnum. de lege Corradi.ibi, ſi poſsidenti dominus garentizare voluerit. Quem refert Segura, & alij plures, de

res, de quibus per eum. & per me in additio. in repeti. l. si ex legati causa. ff. de verb. obligat. fol. 174. num. 72. versic. Circa quod quia est quotidianum. Est etiam notandum vsu forensi totius regni hanc regiam constitutionem ita receptam esse, vt non omnia publica instrumenta ex ea statim tradantur executioni, sed ea tantum, quæ clausulam guarentigiam expressam habent, quæ & si communis, ac nota omnibus sit, pro iunioribus referenda est. & est sequens. *Que las partes dũ poder a todos e qualesquier juezes, e justicias, ante quiẽ la presente carta, e instrumento fuere presentada, para que sobre lo contenido en la dicha carta hagan execuciõen sus personas, y bienes, ansi, e tan cumplidamente, como si cõtra el dicho N. fueße dada sentẽcia diffinitiua por juez competente, la qual fueße paßada en cosa juzgada.* Aliàs enim clausula deficiente, instrumentũ quantumuis manu publica factum, non mandabitur executioni: tum etiam, quia in omnibus publicis instrumentis hæc clausula passim ponatur, authore Bartol. in l. cùm vnus. ff. de bon. auth. iud. possiden. Regia nostra lex, quæ hoc ius executionis tribuit publicis instrumentis, principaliter considerasse est notum Italiæ, & totius orbis Christiani vsũm, & ideò verè iuxta propriam Legislatoris mẽtem debet interpretari. Et opinio ista forensium praxi ita recepta est, vt iam controuersiæ nullus sit relictus locus. Nam & hic vsus probatur ex eo quòd l. vltima in Curijs Madritijs sancita an. 1534. facit mentionem huius regiæ constitutionis de exequendis contractibus guarentigijs. Igitur cùm ibi nostra lex de exequendis instrumentis ad contractus guarentigios referatur, dum dicit, *que las nuestras justicias los executẽ conforme a la ley de Toledo, q̃ habla sobre la execucion delos contractos guarentigios.* Apparet meritò, manifestè, & absq; dubio locum nõ habere istã legẽ in cõtractibus publicis nisi guarentigij sint, cũ illi sint contra ius cõmune, isti autẽ cõcordent cũ eo, nec ab eo recedũt, quia est instrumentũ cõfessionatum. Quæ etiam clausula habet vim sententiæ. Quibus casibus instrumẽta publica, continentia cõfessionem, aut sententiã, habent iure cõmuni paratam executionem, vt præmisimus. Et quòd non sit guarentigium, & eius executio contra ius cõmune, tradit Socin. in consi. 120. col. 5. num. 10. vers. Circa quartam, quintam, & sextam dubitationem lib. 1. Præterea istam partem approbant Didac. Segur. in repe. l. si ex legati causa. nu. 78. vers. Item habet vim sententiæ. ff. de verb. oblig. Et est cõmunis practica teste Roder. Suarez in rep. l. post rem iudicatam in commento istius legis. fol. 129. nu. 10. & fol. 130. n. 16 ff. de re iudica. Couarru. lib. 2. varia. resolut. ca. 11. nu. 3. vers. Illud sanè omittendum non est.

Probari tamen, ac iuuari posset rationibus, iuribus, ac authoritatibus legẽ hãc istud ius summariè exequutionis publicis instrumẽtis concessisse ex eo tantũ, quòd scripturæ sint publicæ, etiã si præmissa clausula fuerit omissa ibi, dũ lex. 5. infrà. eo. dicit, *cartas e contractos publicos*, secundũ Ioã. Lup. in l. 63. col. 1. nu. 1. Tauri. qui dicit prædictæ clausulæ appositionẽ nõ esse necessariã secundũ iura, & cõsuetudines Regni ad hoc vt exequi valeant. Et hanc defendit Doct. Didac. Castellus in d l 63 Tauri. verb. *obligacion personal*. nu. 11. Firmat Anto. Gom. dicendo ita præcticari in l. 64. nu. 4. in ordinationibus Tauri. quæ etiam videtur probari: quia ista lex venit, vt celerius iustitia ministretur, vt in princ. dixi. Ideoq; cùm cõstet per instrumẽtum, quòd est probatio liquida, ac probata, vti nõ tũ est in iure, voluit ea exequutioni mandari, prætermisso iuris ordine, cum sit præsumptio pro eo, quod continetur in instrumento publico, constetque de veritate. Quod constat in lege Regia vlti. Madri. suprà allegata, cum schedulas recognitas, quæ non continent prædictam clausulam guarentigiam statuerit exequẽdas. Nec obstat si dixerit guarentigios. Nam cùm sit verbum Synonymum quod apud Italos firmitatem cõtractus denotat, id est, firmos & validos de iure iuxta legẽ relatam Toleti. Eo nanque ipso, quod est publicũ, ac liquidum, firmum iudicandum est de iure regni. Vel dicamus, quod cum ex formis traditis à notarijs, & ab ipsis cõmuniter sit solita prædicta clausula apponi, ideo censetur apposita, quanuis sit omissa. l. fina. C. de fideiuss. De qua plenè per Segur. & ibi latè dixi. nu. 31. ff. de liber. & posthu. in l. 3. §. fin. versi. Sextod. cimò facit. Couarru. in rubri. de testam. 2. part. num. 14. Fernand. Menchacens. libr. 1. de succesio. creatio. §. 6. num. 53. versi. Denique is tabellio. vbi dicit. Ita vsu receptum est non absque leui reipublicæ detrimento. Ergo dicamus, q̃ quia vsu receptũ est apponi prædicta clausa guarẽtigia, semper cẽsetur apposita in quocũque publico instrumẽto, & si omissa sit, ac ex eo vsus recepit absq; ea executioni mãdari, nõ ex eo, quia tãtũ publica sit, sed ex eo, quia guarẽtigia præsumatur, ex fictione à lege inducta per vsum cõmunẽ, quę fingit ibi adesse. Et sic potest saluari hæc opinio posteriori loco adducta, cùm sit contraria primæ aliàs ac sint opiniones diuersæ. ac inuicem pugnãtes in obseruatione practicæ circa hũc articulũ, ideoq; cõcordãdæ. c. cũ expediat. de electio. lib. 6. quod tãquàm singul. & nouum diligẽter notabis.

Dubitari non immeritò à iunioribus poterit, Quæ sit practica exequendi publicum instrumentũ, de quo loquitur hæc lex? Respondendum, ea ita esse eam esse. Nẽpe si habes tale instrumẽtũ cõtra

Antonium producis coram iudice in præsentia tabellionis, qui iud x aduertit ad pargamenū, seu papyrum contra lumen solis. vtrùm sit rasum, cancellatum, aliterque vitiosum in sui prima figura: vel sit absque suspicione, & si talem viderit, exigit iuramentum à parte petētis exequutionē, vtrùm quantitas in instrumento contenta sit in totum, vel in parte sibi debita. l. 22. tit. 14. lib. 2. ordin. Facta declaratione debiti, iudex præceptum facit alguazello, seu alteri ministro, nulla ad hoc præmissa citatione, capiendi pignora pro quantitate debiti, ac expensarū: qui si non habuerit mobilia bona in quib⁹ fiat captio, fit in rebus immobilibus. Quibus deficiētibus, capiat personam debitoris. Ac præcipit debitorem citari, vt infra terminum exequutionis fiendæ coram eo compareat ad videnda præconia publicæ auctionis, seu subhastationis, & eis finitis, citatur specialiter ad ipsam extremam pignorum distractionem, ac venditionē, quam peculiari vocabulo Hispani dicunt *trance, y remate*. Hæc praxis deduci videtur ex. l. 1. C. de fide instru. & iure hastæ fiscal. lib. 10 & Roder. Suarez in rep. l. post rem iudicatam. §. 12. Principaliter limita. fol. 148. ff. de re iudica. & Couarru. lib. practi. quæstionum. 2. cap. 11. num. 3. Quæ quidē præconia ter celebrari solent: in rebus mobilibus, tertio die repetentur: in immobilibus similiter decimo quoque die. l. 1. tit. 20 lib. 3. foro legum Castellanæ reipublicæ. Citatus autem ad vltimā rei traditionem intra illos decem dies facultatem habet allegandi nullitatem executionis ex defectu ipsius, ac ex eo, quia soluit iā debitori suo, ex qua solutione instrumentum, aut testes producit, seu præsentat, vel probat liberationem per pactum de nō petendo, vel falsitatē obligationis, aliamue causam, quæ legitima sit iudicāda, vt hic habetur. Si tamen exceptionem legitimè propositam probauerit intra decem dies, reuocabitur exequutio, & præceptum exequendi, ac absoluendus erit debitor, aliàs procedendum erit ad executionem faciendam, iuxta formam legis Toleti. Quæ. l. 5. infrà est. Forma oppositionis erit, Petrus ciuis Salmantinus me opponendum duxi aduersus quandam assertam exequutionem contra meam personam, & bona petitam ante vestram præsentiam per Ioannē mediante quadā obligatione asserta, quæ finxit me ei debere centū aureos ex tali causa, &c. cuius tenor ad verbū pro expresso hic, & repetito habito, dico, exequutionē & omne processum eius causa nullā, ac iure reuocādā fore per causas sequētes. Primo, quia nō fuit exequutio facta ad partis legitimę petitionē. *En tiẽpo, ni en forma de d recho, y los pregones eſtan circunductos, y dados, pretermiſſa la ordē judicial, y eſtylo deſta audiẽcia. Lo otro porque yo pague al dicho aduerſo cõtenido enla dicha obligacion los dichos cien ducados en dineros cõtados, como parecera. Lo otro, &c.* Hic inferātur alię rationes si quę fuerint debitori cōpetentes, & postea cōcludat, petendo à iudice exequutionem, & præceptum nullū declarari, ac eum liberari, & iuret in forma, quod prædicta oppositio est vera, ac se nō opponit malitiosè.

Contingere solet sæpissimè, causam exequutionis deferri ad suprema Regis tribunalia ex causa appellationis, apud quę si auctio publica circa prędictā formā, aut aliā more regionis receptā peccauerit, alioqui iure optimo, & iuridicè facta exequutione, reuocatur ipsa iudicis pronūtiatio, totaque exequutio, & mādatur omnia bona iure exequutionis capta, ipsi reo restitui, cūeorū fructibus ablq; vllis expēsis, modò priùs soluat quantitatē in ipso publico instrumento, nominatim expressam, datis ab actore fideiussoribus de iudicio sistēdo, & iudicato soluēdo quo ad ordinariā indebitæ pecunię repetitionē iuxta formā legis Toleti, quę sequēs. §. est. Aliquādo tamen omitti solet clausula de fideiussoribus quoties suspicātur Regij iudices, nullā reo cōpetere aduersus cōtractū defensionem. tex. singula. ex quo practica ista deducitur, est in. l. nō est verisimile. §. si quis. ff. de eo q̄ met. caus. vbi Alberic. nu. 6. Dixit text. illū notabilem Bar. in l. à diuo Pio. §. in venditione. nu. 6. ff. de re iudicat. vbi Alex & Iaſ. col. 3. nu. 12. Alex. in l. si finita col. 3. ff. de damno infect. Panor. in ca. quo ad cōsultationē. col. 6. nu. 27. de re iudi. Baptist. de sanct. Seuerino in tract. de debito. suspect. & fugi. q. 14. & Couar. lib. 2. variar. resolut. ca. 11. col. 8. vers. In hac tamen publicorū instrumentorū, qui deducūt prædictā practicā, quā nota, nā nō ita clarè exponunt, & ita sæpe fieri percepi ex exequutorijs emanatis super sentētijs ab ipsis emanatis.

Sed dubitari potest, Vtrùm locū habeat hoc cum deducitur per appellationem ad concilium, seu Consistorium ciuitatis in causis non excedentibus summā decem milliū marabetinorum, per legem nouam inuictissimi ac christianissimi Philippi Regis? Respondendū censeo idem, cum hæc iurisdictio sit ordinaria, ac concessa ipsis in locum supremorum iudicum, ne in minimis partes maximos sumptus itineris, ac labores suscipiant. Cū igitur supremorum iudicum in ijs litibus minoris quantitatis loco sint constituti senes cōcilij ciuitatis, seu villæ, consequēs erit eorum prærogatiuis potiri debere per regulā subrogationis. tex. in l filiæ suæ. §. Titia. vbi per Paul. de Cast. num. 2 ff. de cond & demonstr. l. si quis eū. §. qui iniuriarū. ff. si quis cau. §. fuerat. Inst. de actionib. Iaſ. consi. 78. & cōſ. 108. lib. 1. & cōſ. 231. lib. 1. Io. Corasi. lib. 3.

lib.3.iuris miſcellan.ca.19.nu.4.Ludo.Gomeſ. in ca.ſtatutū.in prin.nu.63.de reſcrip.lib.6.& in regul. de trien. poſſeſſ.q.14.Hippolyt.ſingul.255. Euerard.in loco legali 93.Andr.Tiraque.de vtroque retract.lib.1.§.1.gl.9.nu.80.& nu.87. Igitur & Patritij,ſeu ſenes loco ſupremorum iudicū prę poſiti in prædictis cauſis ad eos per appellationē deuolutis debent ad eorum exemplū cauſas exequutionis determinare,ac definire.argum. cap. in cauſis.de re iudicat.

Dubitari præterea ſolet. Quantum tempus debitori detur ad extrahendam rem venditam legitimè diſtractam in ſubhaſtatione ad inſtantiam creditoris? Reſpondendum eſt triduum ad mobiles res, & nouem dies ad immobiles competere ex iſtius regni conſuetudine,ſecundùm Didacum del Caſtillo in l.70.Tauri.verb.*el remate*. Quāuis ſupremi iudices his diebus elapſis, ſolent maiorē terminum conſtituere ad retrahendam rem abſque fructuum perceptione, & meritò, cùm ſit ex gratia, poſtquàm ſemel res iuſta ſubhaſtatione præcedente fuit diſtracta.Ita Couar.lib.2.variarū reſolū.c.11.num.3. in terminis huius legis in practica ſeruari faſſus eſt.Ex qua infertur, quòd terminus quadriēnij,quod vulgares ſolēt dicere ſe habere ad rem ſic venditam extrahendā, nec ex iure nec ex obſeruatione huius regni locū habere, niſi arbitrio ſupremorum iudicum ex aliqua iuſta cauſa talis retractus fuiſſet debitori reſeruatus,vt quādo res eſt vendita minori pretio, vel eſt poſitus licitator, vt ſtatim pignora creditori reſtituat, facta ſubhaſtatione,vt ſępiùs vidi fieri, non ſine maximo damno debitorū. Nam ex defectu emptorum,ob id maximum in ſuis rebus pignori captis detrimentum patiuntur. Melius tamen hoc caſu erit creditori,vt non ſubroget licitatorem, vt euitare valeat fraudis præſumptionem, & ſibi applicentur ſine circuitu,tutus conſilio.l.à diuo Pio.§. ſed ſi emptor. ff. de re iudicat. Ex quo conſilium optimum dare poteris creditori nimis triſti, & anxio,ex eo,quòd non inuenit licitatorē, & vult ſubrogare alium,qui etiam ſi caret pecunijs, conſtitueretur in neceſsitate ſoluēdi realiter,id,quod res fortè plus valet, ex qua ſolui debet reſiduum alijs tam principali domino rei.quàm iudici, nempe ſumptus, ac iura exequutionis, vt ipſe vidi in cauſa ardua trium millium ducatorum, & conſului in ea per dict.tex.in.§.ſed ſi emptor. quòd peteret addictionem bonorum, & non ſupponeret talem tertium licitatorem,præmiſſa cùm non habet pecuniam paratam, quemadmodum creditor. Igitur meliùs eſt quòd maneat penes creditorem, qui ex forma exequutoriæ debet ſatis fieri ante omnia,ſine eo, quòd moleſtiam inferat amico rogando vt rem retrahat.

Quæritur vlteriùs. Vtrùm citatio requiratur ante exequutionem inſtrumenti? Videtur quòd ſit neceſſaria, cùm per eam ei poſsit parari præiudicium.l.ita diuus.ff.de adoptio. maximè cum ex Bart.doctrina.in.l.cum qui.in fin.ff.de iureiuran. quem ſequitur Ioan. de Prato in l. quod te col. 2. num.7.ff.ſi cert.pet.dicentis, quòd quamuis per ſtatutum inſtrumenta guarentigia exequantur, tamen requiritur interpellatio,& citatio,vt debitor in mora conſtituatur.Angel.in l.ſi fic.ff. delegat.1.igitur citatio erit neceſſaria, nec ab iſta lege tolli poterit, cum ſit defenſionis facultas, ac proinde iuris naturalis, vt dixi ſuprà iſto lib.3. tit.2.lib.1.

Tum,& 2.Nam exequtio debet fieri ad creditoris petitionē.l.habere,vbi Angel.ff. de euictio. Barba. inclement. vnic. col. 2.de ſequeſt. poſſ & fruct.& antequam præcipiatur, eſt ſcriptura videnda à iudice, ac iuramentum recipiendum ab eo,& deinde interloquutoria de exequēdo inſtrumentum,& ſic aliqua iuris cognitio præcedere debet.ergo debitor erit citandus. l. à diuo Pio. §. in venditione.ff.de re iudic.gloſſ. in lege intra.ff.de minor. præcipuè cum debitor potuit ſtatim allegare ſolutionem à ſe factam creditori intra tempus conſtitutum in inſtrumento, quamuis penes creditorem per obliuionem, vel bonam fidem, vt fieri contingit, remanſerit. argument. eorum, quæ notat in ſententia Cinus in. l. 1. C. de iur. & fact.ignor.Ergo prius explorandum eſt,an ſoluerit, & ſic citari debet ad hoc ſciendum.l. hoc iure. ff.de verbo.obligat.Et hoc tam in perſonali ſecundum Bald.in l. tale pactum. §. qui prouocauit. q. 10.ff.de pact.Hippolyt.in repetitione. l. de vno quoque.num.107.ff.de re iudica. quam in reali actione, cum ſit eadem ratio. Cinus. in l. ab exequutione.C.quorum appella.non recipi. gloſſ.in pragma.ſanctio.titu.de cauſis.§. & ne ſub vmbra. verb.inſtantia.Confirmatur ex Cardi. in clemen. ſicut. q. 2. de appell. Peruſ.in 1.ex ratione.num. 83.de app.Iaſ.col.2.poſt Alexan.in l.à diuo Pio §.in venditione.de re iudic.Deci.conſ.97.dub. 1. dicentes ſententiā abſque præmiſſa citatione exequendam non eſſe, etiam ſi iudex,quia eam protulit, velit exequi, cum exceptiones poſsint allegari ad impediendum exequutionem, ſed ita eſt in caſu noſtræ legis intra decem dies.l. 5. quæ eſt clauis huius materiæ infra eo.&l.64.Tauri.igitur neceſſaria erit citatio & in inſtrumento guarentigio, poſtquàm fuit loquutus de ſententia. tenuit Bald.in dict.l.ab exequutore.col.2. & Salycet. in 4.verſi.Circa iſtius partis expeditionem. Roderi. Suarez in rep.l. poſt rem iudicatam. §. Duodecimò principaliter limita.num.1.ff.de re iudic. Rebuff.aliqua tradidit in tract.de ſent.excu. artic.7.

glo.2.Matthæ de Afflict.decisi.358.num. 3. Sed practica communis regni est in contrarium, imò quòd pignorum captura seu personæ ratione debiti per instrumentum liquidum fit ex præcepto iudicis, debitore minimè citato: tũ, quia in istâ prima exequutione ac præconizatione paruum verſetur præiudicium, & fit reparabile, cùm ad vltimum actum iudex procedit interponendo decretum ſuper alienatione, ſeu adiudicatione debeat tũc pars citari. iuxta l.64. Tauri. quippè cum tractetur de magno præiudicio, & de trãslatione dominij. Ita Alberi. per illum tx. in l. creditor. C. de distra. pigno. Rober. Maran. in pactic. aduocat. 6. part. §. Tertius & vltimus actus. num. 19. pag. 464 Et sic nimirum vt non detur causa subterfugiendi iudicium reo. argu. l. ait Prætor. §. si debitorem. ff. quæ in frau. credito. alteretur forma, & modus citationis. Quæ ex causa quãuis tolli non possit in totum, cûm sit defensio, tamen variari potest defendendi modus, & sic sua defensio reseruatur eo tempore, quo potest seipsum defendere, allegãdo exceptiones sibi competentes, iuxta formã suprà tradit. ã ex mente Roberti Maran. Suarez. & aliorum supra adductorũ. Et sic est optima praxis regni, quæ habetur in exequendis instrumentis.

Quæritur tamen, An instrumentum factum à notario Papali, seu regali, qui non est de numero ciuitatis, seu villæ istius regni, cẽseri debeat priuatum, ac exequi hoc in regno minimè possit? Respondendum est tanquam particulare, ac priuatum fore iudicandũ, & sic exequi non posse. l. 26. tit. 4. lib. 1. suprà. l. 4. tit. 18. lib. 2. suprà. vbi hæc verba habentur. *y en las ciudades, y villas, y lugares donde ay escriuanos publicos de numero, o de cõcejo, mãdamos, que estos solos puedan vsar del dicho officio de escriuania, y que por ante estos, o qualquier destos passen los contractos de entre partes, y las obligaciones, y testamentos, y no ante otros: y si ante otros passarẽ, que las tales escrituras no fagan fe, ni prueua: y q̃ los otros escriuanos no se entremetan a recebir, ni reciban los tales cõtractos, ni testamentos, so las dichas penas*, &c. Ad idẽ est lex. 101. in quaterno gabellarũ. vers. *E q̃ ningunos otros escriuanos reales ni apostolicos no den fe ni recibã tales contractos*, &c. Ergo exequutio minimè fieri poterit, si instrumentum non fuerit factũ per publicũ, ac numerarium tabellionem, cùm alij contractus sint priuati censendi. per. l. 5. infrà. ibi, *cartas y contractos publicos*. Tenet Cifontanus in d. l. 64 quæstione. 7. in ordinat. Tauri. Est etiam regia. l. 8. tit. 18. lib. 2. sup. ibi, *ni por ellas se pueda hazer execucion alguna*. Quo fit testamentum factum coram istis notarijs apostolicis, seu regalibus extra numerum ciuitatum, seu villarum esse publicandum quemadmodum si manu priuata esset factum, aliàs nullam fidem, sicut publicum testamentum facere non est dubium.

Quæri potest vlterius, Vtrum cessionarius possit in regno petere executionem instrumẽti guarentigij, quemadmodum cedens petere poterat? Respondendum est concluſiue, legem, consuetudinem, vel statutum loquens in exequutione fienda locum vendicare in cessionario. Paulus & Alexand. nume. 9. in l. postulante. in fin. princip. ff. ad Trebell. Salicetus & Roman. in l. 1. ff. si cert. peta. Paulus Parisi. consilio. 107. numer. 90. lib. 3. Probat text. & ibi Baldus. columna. 1. in l. ab Anastasio. C. manda. sic dicens. Nota tertio, q̃ cessionarius dicitur creditor. & in l. 1. nume. 23. C. de actionib. & obligat. & in l. per diuersas. nu. 14. quæstio. 10. C. mandat. Intelligendum tamen fiat exequutio ex persona cedentis, & hoc cessionarius dicere tenetur, licet fiat ad vtilitatem cessionarij. l. seruo. §. fina. ff. ad Trebellianum. Angel. & Imol. in l. ille à quo. §. Vtrùm. eodem titulo. Maximè hoc procederet, quando fuisset apposita illa clausula in instrumento cessionis, quòd cedens possit cessionarium in locum suum, tunc per omnia instar cedentis reducitur. Barto. in l. in prouinciali. ff. noui oper. nuntia. Cõfirmatur. Nam in lege nostra hoc executionis remedium ideo concessum esse diximus, vt lites breuiores reddantur, & sumptus litium vitentur. Quæ quidem ratio habet etiam locum in cessionario, & sic dispositio, cùm respiciat causam, & non personam. Sic consultum reliquit Ludo. Romanus. consilio. 38. incip. In casu. & in consilio. 142. Quòd cessionarius. Prius tamen debet liquidari, vtrùm habeat ius cessum, vel ne. Ita Rodet. Suarez in repetitio. l. post rem iudicatam. 7. extensi. fol. 136. colum. 1. ff. de re iudica. Et Boeri. ac plures ab eo relati decision. 10. incip. Cessionarius. Hippolyt. singul. 26. & Imbert. Rupellan. in instit. tu. forensibus. 1. part. pag. 21. Quanuis non ostensa cessione si petat executionem cessionarius suo nomine, cùm habeat vtiles, Rebuf. in tract. de literis obligatorijs. art. 3. glos. 2. num. 17. existimet exequendum instrumentum debiti. Adde Alex. consil. 93. lib. 4.

Dubitari insuper potest, Vtrum peti possit executio instrumenti contra fiscum, ac eius successorem? Responderi oportet affirmatiuè, quòd potest fieri executio in eum, vel in eum, cui fiscus bona dedit. l. 1. de hæredi. vel actio. vendi. l. eum qui bona. ff. de iure fisci. Tradit Ias. consilio. 88. incip. In præsenti. lib. 3. quia fiscus non vult, nec intendit iuri tertij præiudicare. l. 2. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publico. Et princeps concedendo bona, obligationes concedere videtur. l. Princeps bona. ff. de verb. signifi.

Est tamen quæstio, Vtrum cadauer possit detineri,

tineri, ne sepulturæ tradatur, donec debitum per instrumentum guarentigium debitori soluatur? Angel. in auth. vt defunct. seu func. corũ. §. 1. col. 5. in simili statuto nostræ legis tenet detineri posse insepultum. Ipsum refert Suarez, tamen ab eo recedit, & meritò in d. rep. fol. 135. extensio. 5. eã refert & sequitur Segur. in rep l. si ex legati causa nu. 73. ff. de verb. obliga. Brunus in tract. de interitu & peremptio. conclusio. 15. num. 99. Hippol. in l. fi. nu. 64. ff. de quæst. & in singul. 199. in fi. Et pro hac parte facere videtur. l. 7. tit. 1. lib. 1. suprà. ibi. *Que el finado.* vbi durè (meo iudicio) & absque culpa defuncti impeditur eius sepultura, igitur propter causam ab eo deriuatam, & sic obligationem guarentigij impediatur. Sed tamen illa detentio potiùs ad terrorem deducta est & sic ad cõminationem lachrimantium multoties magis ex forma, quam ex intrinseco dolore: vel fit ad momentũ quia de facili placantur à clericis, vel alijs, & sic nunquam practicatur.

Ea propter hunc effectũ contractus guarẽtigij negauimus ad Segur, ibiq; plures tenẽtes cõtrariã sententiã adduximus loco iam à me proximè cito. Quos in præsentiarũ cõtra Angel. & sequaces tenentes enumerare libet. E quorũ numero sunt Dominic. in ca. præterea. 51. distin. Felin. qui dicit nõ procedere de æquitate in. c. sicut Iudæi. colum. 1. de Iudæis. Ergo æquitas spectanda est. l. in omnibus. & ibi Decius. ff. de regul. iur. Confirmatur ex Rip. in tract. de peste. tit. De remedijs præseruatiuis contra pestem. nu. 101. versi. Et primò quæro, an creditores possint petere. Reprehendit Seguram Dueñas in tract. regula. cũ fallen. regul. 307. colum. 4. versic. Et primò. adiutus potissimũ remissionibus, quas ibidem adiecimus. num. 73. ad ipsum Segur. quamquam de Additio, nullã fecerit mentionẽ, imò potiùs ab eo recesserit. Hoc idem & Couarru. in lib. 2. variarum resolutio. c. 1. num. 10. & in ca. Rainaldus. §. 3. num. 3. de testam: fecit. Quod quidem & si quibusdam hoc sit proprium, scilicet athoris nomen sub silentio præterire, alienum tamen à tanto viro consentaneũ fore semper iudicaui: neque mihi vnquam in mentem venire potuit, quin & nostri aliquando mentionem facturus esset. præsertim cum certò scirẽ, eum nõ latere, præcipuum honorem haud in eo, qui recipit. sed potius in eo, à quo exhibetur, esse repositum. Et certè (vt alia omittam) solum illud Euangelicum Matthæi. 7. transumptiuè in c. humanum genus. distin. 1. Omnia quęcumque vultis vt faciãt vobis homines. &c. vt nobis vices ille rependeret, ad id allicere & inuitare deberet: maximè cùm ab anno. 1547. vsque in hodiernum diem siue legendo, siue scribendo illius & venerandum præceptoris nomẽ, & sua merito ab omnibus laudata ac decãtata opera ab ore nunquã decidãt nostro. Sed missa ista hæc faciamus, & illuc vnde diuertimus, reuertamur. Eandem superiorem sententiã probat Ioan. Lup. in l. 4. Tauri. nu. 27. Doctor del Castillo in l. 30. verbi. *gastos.* in legibus Tauri. Gregor. Lopez in l. 13. vbi est text. expressus. ibique allegat iura similia tit. 9. part. 7. Et est. l. fi. tit. 13. part. 1. vbi eandem sententiam visus est approbasse ipse Grego. verb. *que no lo sotierren por deudas, remitiendose* ad d. per ipsum in allega. l. 13.

Quæro, Vtrùm executio per instrumentũ guarentigium peti possit contra hæredem, vel hæredes pro hæreditarijs portionibus? Respondẽdum est q̃ sic. l. 1. C. de hęredita. actio. Angel. & Imol. in l. 1. ff. de his quæ in testam. delen. Alexan. in. l. postulante. col. 3. nu. 6. ff. ad Trebelli. vbi est vidẽdus Imol. l. 1. ff. si cert. pet. Tamen hoc non est faciendum intra tempus faciendi inuentariũ, id est, intra tres menses, tunc executio in hæredem fieri non poterit. l. fin. §. donec, & §. & si præfatam. C. de iure delib. vbi doctor. Bald. in l. ait prætor. §. si quis. ff. de procura. Boeri. decisio. 10. vbi citat Iaſ. in. §. fuerat. num. 61. Instit. de actio. Si tamẽ ex lege regni, vel consuetudine daretur rescissius tempus, post illud tempus à lege, vel cõsuetudine elapsum executio in eum fieri poterit: quia cessante causa dilationis, cessare debet effectus. l. quod dictum. ff. de pact. c. magnæ. de vot. Quo fit cùm in nostro regno per d. l. 13. tit. 9. part. 7. tantum detur terminus nouem dierum, in quibus præcipitur hæredem non fore conueniendum, quòd his diebus elapsis fieri poterit exequutio.

Vtrùm autem contractus guarentigius non habens verbum, promitto, executionem habeat, nẽpè ex ea scriptura constat debitorẽ recepisse mutuò certam summam pecuniæ ex causa dotis, mutui, vel huiusmodi absque eo, quòd promittat se redditurũ prædictam pecuniam? Respondendum est executioni mandari, cùm constet per eũ de receptione pecuniæ. l. si duo patroni. §. Marcellus. ibi, rem sibi in dotem dedisse. ff. de iureiuran. Bart. expressè notat in l. 1. ff. de his quæ in testam. delentur. Roderic. Suarez vbi suprà. §. secundò extende. num. 1. fol. 132. col. 1. Iaſ. in d. §. Marcellus. num. 1. colum. 1.

Vtrùm autem executio peti possit pro interesse mediante instrumẽto guarentigio? Videtur dicendum quòd non habeat executionem super interesse, quemadmodũ habet pro principali: quia de interesse, ac eius quãritate non cõstat ex ipsius lectione, ergo exequi nõ poterit. l. 1. ff. de his quæ in test. delen. Alexand. in l. 1. ff. de legat. 2. Ioann. Hannibal. in repetitio. l. si insulam. num. 28. ff. de verb. obligatio. Est articulus iste vtilis, ac non bene discussus secundum Iaſ. optimè de eo agentem

ad vtramque partem, in l. certi condictio. num. 20 ff. si cert. pet. qui in nu. 21. dicit hanc opinionem communem esse, ac ab ea non esse recedendum. Quod tamen limita, nisi ex lectione instrumenti constaret de promissione interesse materialiter, secùs si venerit intellectualiter. vt exēplificat optimus practicus Roder. Suarez in rep. l. post rem iudicatā. 4. limit. nu. 9. fo. 144. col. 1. ff. de re iudic. Cùm enim mentio fuerit facta de interesse respectu quid certi, quanuis non sit quantitatis certa ip sius interesse, verificabitur intra terminū datū ad exequendum contractum argu. l. si fundus. §. potest ita. ff. de pigno. Qui vnicus solet reputari à docto. & per pronuntiationē iudicis fit certum, ac competet certi condictio, in d. l. certi condictio. in princ. & ibi gl. verb. ex certo. Bar. Bald. Paul. & Aretin. licèt Roma. nu. 14. Alber. & Alexand. contrarium teneant. Facit, nam instrumentum secūdùm formā legis volentis ipsum exequutioni mandandū habet etiam locum in eo, quando tacitè ex ipso instrumēto colligitur. Bald. in l. ad probationem. la. 1. C de probat. & in l. 1. §. & plenius. C. de rei vxo. act. Alexā. in l. iurisgentium. §. quod ferè. ff. de pact. in nu. 10. vbi dicit, quod cōmuniter ita tenetur. Idē firmat Philip. Deci cōsil. 407. col. 3. nu. 6. lib. 4. Igitur cùm de interesse fuerit expressum in instrumēto, poterit peti exequutio, ac durante tempore decem dierū dato ad allegandum, & exequutionem pronuntiandā liquidabitur in iudicio, ac exequutioni mandabitur. & sic intellige has duas cōmunes cōtrarias, scilicet. Ias. quòd non exequatur pro interesse, & quod exequatur secundùm Alex. quam modo præmisso declaratam tenendam existimo, omissa Iason. Has duas cōmunes cōtrarias refert. Ioan. Oroſci. in l. 1. ff. de edendo. nu 10. & petitio debet esse vt explicat Alb. in l. certi. nu. 29. ff. si cer. pet. s. Dico te mihi obligatum ex tali causa, ex qua peto te ad interesse condemnari. Quod æstimo decem. & ista forma est tutior ac communiter seruatur, in iudicijs. secund. Alb. vbi suprà. Adde Ioan. Hannibalē in rep. l. si insulam. num. 28. ff. de verb. oblig. vers. 5. facit nam instrumentum guarentigium.

Quid autem erit, cùm quis habet instrumētum cōtinens contractum conditionalem, cuius condi tio iam est purificata, an eo mediante possit peti exequutio? Videtur quòd sic, cùm de verificatione conditionis possit constare in iudicio per testes, aut confessionem rei, contra quem petita est exequutio inter terminum assignatum à regia. l. 5. infrà, & l. 64. Tauri. Suadetur. Nam conditione iam impleta, nō est contractus conditionalis, dubius, aut incertus, sed perfectus, purus, ac clarus. text. aureus, ac perpetuò menti mandandus in l. seruum communem. §. Titius. ibi, duæ puræ sunt, Et inferius. Quippè cum & si extiterit conditio duæ puræ sunt substitutiones secundum hæc proposita quæstio. ff. de vulg. & pup. Simil. in l. si pupillus. §. idemque. in illis verbis. Quia conditione expleta pro eo est, quasi purè eis hæreditas, vel legatum relictum sit. ff. de cond. insti. l. potior. in fi. princ. ff. qui potio. in pigno. habeantur. ibi, Cùm enim semel conditio extitit, perinde habetur, ac si illo tēpore, quo stipulatio interposita est, sine conditione facta esset. & ibi glos. verb. melius est ex hoc iure. ff. de verbo. obliga. ibi, nō ante quicquàm peti possit, quàm exploratum sit ante eam diem in Italiam Titium venire non posse, nec veniſſe, siue eo viuo, siue eo mortuo id acciderit. notat Alexand. omnino videndus in l. ita stipulatus. la magna. col. 2. num. 10. ff. de verb. obligationib. Bald. in l. cum testamento. num. 6. C. de testamen. manu. sic dicit. Et nota ad instrumenta guarentigia, q̄ si habent conditionem re vera purificatam, sed in iudicio nondum probatam, dicuntur instrumenta pura, & non conditionalia, licèt ad executionem facti nō possit procedi, donec liqueat iudici. vt. ff. de verb. oblig. l. hoc iure. Quæ lex est valde notabilis. Idem Bald. in l. si quidem. colū. 2. nu. 5. C. de exceptio. & præscriptio. Bart. optimè deducens in practica in l. 1. colum. 2. num. 8. ff. de edend. Facit. l. fin. secundum Bald. ibi. col. 1. nu. 1. C. de falſ. causa adiecta legat. Ergo facta liquidatione, executioni erit mandandum per præmissa. His etiam facit, Nam quamuis fideiussor absq; eo, quòd constet excusionem factam in bonis principalis, sufficit tamen quòd appareat non esse soluendo, durante exequutione. Bald. num. 1. colum. 1. Et Salicet. in authent. præsente. C. de fideiusso. Bald. in authen. Hoc ita si debitor. colum. 2. num. 3. C. de pigno. Areti. in l. decem. col. 2. ff. de verb. obliga. Confirmatur ista sententia ex Angel. & Areti. in l. fin. §. Titius. ff de vulga. & pupilla. & optimè Areti. in l. fin. §. fin. ff. de verb. obligatio. vbi dicunt, quòd statutum disponens, quòd instrumenta pura, & liquida habeant executionem paratam habebit locum in instrumentis conditionalibus post purificatam conditionem. Et ista opinio est tenēda in casu huius legis, cum hac modificatione, quod instrumentum liquidetur duobus testibus, nempe conditionem fuisse purificatam, & super hoc debet pars citari, & cum ea liquidari. Roderic. Suarez in repet. l. post rem iudicatam. §. Quintò limitat. num. 2. fol. 144. col. 2. ff. de re iudicat.

Extra tamē casum huius legis posset teneri cum Imo. & Alexand. in l. fin. §. Titius. ff. de vulga. & pupil. Decio. consil. 107. col. fin. num. 2. lib. 1. Alexan. consil. 109. lib. 1.

Est tamen dubium, Vtrum instrumentum locationis

cationis posit exequi pro tacita reconductione? Dicendum est quòd nō Nam obligatio istius anni nō est sequentis, de quo nullum verbum in eo reperitur, igitur exequi minimè poterit. Bal. in l. legem. C. locat. Alexand. consil. 28. Ponderatis circa fin. & in consil. 17. Viso instrumento locationis. versic. Secundò principaliter. lib. 4. Matthæ. de Afflict. decis. 365. num. 15. & ista est communis opinio secundum Ias. in l. certi condictio. num. 21. ff. si cert. pet. Facit quod vult Bald. in l. generaliter. C. de sacrosanct. eccles. vbi scriptum, & non scriptum, non differunt quo ad substantiā, sed quo ad executionem sic: quia quod reperitur scriptum habet executionem, aliud non. & ab hac communi non est recedendum secundùm Ias. in d. §. certi condictio. num. 21.

Vtrùm autem durante tempore ad allegandas exceptiones possit opponi exceptio proueniens ex lege. 2. C. de resc. vendi. cui est simil. in l. 4. tit. 7. lib. 5. infrà. dubitari vidi. Videtur quòd sic. Nā exceptio pretij non soluti obijci potest contra instrumentum guarentigium, ergo venditor obijcere poterit deceptum fuisse vltra dimidiā iusti pretij ac in excessu non esse illi solutū, ideoque non teneri ante solutionē supplemēti iusti pretij rem venditam emptori tradere, maximè cùm id velit probare statim intra tempus datum ad exequendum: iniquum enim est, quòd quis cum detrimento ac iactura venditoris locupletetur, vel è cōuerso. igitur admittenda erit, cùm melius sit ante solutionem eam allegare, ac diffinire à principio sine repetitione, & circuitu, quàm facta solutione pretij, seu rei venditæ traditione, cum lex nostra de sola veritate, ac circuitu vitādo agere videatur. vt diximus in prin. istius gloss. 1. Quia pluries cō tingere poterit, & non est tacta in hac materia ab aliquo quem ipse viderim, decisionem eius tantum propositam vobis cogitandam relinquo, fortè Deo duce, maiori deliberatione habita, dicetur in d. l. 4. Nam qui potest agere à fortiori excipere, quia plus est agere quàm excipere Bertrand. cons. 119 nu. 5. lib. 2. Roland. à Valle. in cons. 62. num. 2. ergo & in casu præmisso.

Præterea est dubium, Vtrum in casu huius legis possit opponi exceptio rei non traditæ? Respondendum est cum Ioan. Lup. in d. l. 64. Tauri. nu. 6. ex Bal. in l. ex prædijs. C. de euictio. & Suarez vbi supra, fo. 154. col. 3. vers. Secundum quod si petatur, quod sic.

Quid autem in exceptione recōuentionis? Videtur admittendum fore, si de ea constare posset durante executorio iudicio, & sic iudici constare. nam omnis exceptio probabilis in continenti admittenda est aduersus executionem. Ioan. Lup. in d. l. 64. in fin. verb. ex Panormit. in. c. suscitata. de in integr. rest. sed huiusmodi est recōuentio, ergo si liquidari potest in isto summario iudicio, recipienda erit, cum in executiuis possint plura, & diuersa remedia simul & semel intentari. Bart. in l. consentaneum. colum. vlti. C. quomodo & quando iud. Ias. alios ad hoc latius adducens in consil. 28. num. 3. lib. 1. Præterea Philipp. Deci. ad Bal. in l. cum Papinianus. super nu. 3. C de sent. & interlocu. omni. iudi sic verba facit, quæ multum cō ducunt ad decisionem huius dubij. Adde, quòd liquidato negotio, ad quod actum est, non tantum locum habet recōuentio, sed ea etiam de liquidis executionem impedit, & debet expectari donec negotium, de quo reconuentio fit, liqueat, si facilè statim fieri potest, alioqui secus. iuxta dictum Baldi singula. in l. neq; vers. ex his nota. C. de cōpensa. Et ita procedit dictum Bald. contrariū, qui si rectè inspiciatur, ita modificare visus est in authen. Et consequenter. colum. 2. nu. 10. C. de sent. & interlocu. omn. iudic. Et Socin. tenet cum Bal. simpliciter, non facta aliqua distinctione in cons. 41. colum. 3. num. 6. lib. 1.

Exceptio nullitatis vtrum opponi possit contra instrumentum, dubiū est. Et videtur quòd poterit obijci, quia ex nullo nil gigni potest, nec effectus executionis produci, Confirmatur. Nam annullato contractu principali, & clausulæ ei accedentes, & sic guarentigiæ in eo contentæ. glo. singul. in l. 3. §. patronum. verb. Fabiana. ff. si quid in fraudem patroni. Socin. in l. 1. num. 102. dicit eam ordi. ff. solut. matri. Ioan. Lup. in repe. rub. de donā. inter vir. & vxo. §. 76. nu. 6. Ias. in. §. fuerat. nu. 76. Inst. de actioni. & in l. certi conditio. §. nummos. num. 36. ff. si cert. petat. & in l. in testamento. nu. 2. C. de fideicommis. & in l. sub prætextu. 1. colum. fi. C. de transactio. & in l. principalibus. ff. si cert. peta. col. 3. num. 3. & in l. eius qui in prouincia. §. quas verò. colum. 2. num. 3. eod. tit. Quibus in locis vnicam singul. solemnem, ac communiter approbatam sententiam prædictæ gl. dicit. & in l. 1. §. si vir vxori. nu. 18. de acquir. possess. Ripa in l. ita stipulatus. nu. 36. ff. de verb. obligat. Fabian. de Monte. in tract. de emptio. & vend. 8. quæstio. princ. num. 5. vbi eam dicit ordinariam. & valde notandam in eod. tract. quæstio. 6. princ. num. 53. vers. vltimo est explicanda quæstio. Carol. Molinæ in consuet. Parisien. §. 1. glo. 5. num. 31. l. fin. ff. de consti. pecuni. l. si homo. mortuus. ff. de verb. oblig. l. cum principalis. & ibi Deci. ff. de regul. iur. Hippolyt. in l. qui ignorans. num. 2. ff. de fals. & in pract. crim. §. Secunda num. 9. tex. vbi Barto. in l. diuus Traianus. ff. de testam. milit. num. 1. sic dicit. Bart. loco proximè citato sequutus ab Hippoly. in l. vnius. §. cogniturum. numer. 5. ff. de quæstio. Secundò nota ex hāc lege multa:

Primò dicit ſtatutum, quod contra inſtrumẽtum publicum nõ poſsint opponi niſi duæ, vel tres exceptiones, vel cõtra ſententiam iudicis non poſsit opponi niſi vna exceptio, modò ego volo probare inſtrumentum nõ eſſe inſtrumentum, vel ſententiam non eſſe ſententiam, quæritur an poſsim opponere? Certè ſic, quia priùs debet cõſtare ſententiam eſſe, vt hîc. Facit. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi. Hactenus Bart. loco citato. Colligitur ex traditis meliùs quàm alibi per Rip. in l. 1. §. ſi quis ita. col. 11. nu. 39. ff. de verborum, ex quo optimè reſolues hoc dubium derelictũ à Cifontan. in l. 64. Tauri. quæſt. 12.

Quid autẽ ſi nullitas procedit ex falſitate? Reſpon. vt hîc quòd ſit admittenda. Et an, & quãdo exceptio falſitatis impediat exequutionẽ inſtrumenti, ſcripſit Laſo. cõſ. 85. vol. 1. Facit gl. in Cle. vn. de ſeq. poſſ. & fructu. dicens exceptionem prouenientem ex defectu cauſæ efficientis ſemper allegari poſſe. ordinaria, & approbata ſecũdùm Soci. conſ. 174. colum. 10. nu. 14. lib. 2. ſed falſitas inducit nullitatem in cauſa primæua, & fundamentali inſtrumenti, igitur meritò obijci poſſe hîc ſtatutum eſt. ¶ De exceptione ſolutionis vide quæ dixi in l. 1. gl. 1. ſupra hoc tit. ¶ Præterea exiſtius legis diſpoſitione apparet pactum de non petendo obijci poſſe aduerſus creditorem, cùm ex prædicto pacto etiam nudo ſtãte lege. 3. ſupra eo. fuerit extincta omnis obligatio ciuilis, ac naturalis, cùm hoc iure regni eiuſdem virtutis ſit pactũ nudũ, cuius eſt de iure ciuili ſtipulatio, quæ per aliã tollitur ipſo iure. l. ſi vnus. § pactus ne peteret. ff. de pact. igitur per argumentum receptum à ſubrogatione idem eſt dicendum operari ſi fiat liberatio per pactum nudum, etiam ſi præceſſerit cõtractus ſolennis verborum, qui ſtipulatio dicitur, cum pactum quid iuris contineat, attento iure Canonico. c. 1. de pact. vbi Fortun. col. fin. nn. 42. igitur & de iure regio, ideoque tanquam petenti abſque actione repellendus erit à iudicio. gloſſ. in l. vbi pactum. C. de tranſact. ac executio nulla erit pronuntianda..

Quæro, Vtrùm exceptio pretij non ſoluti, poſſit opponi, ſtãte hac regia lege de exequendis cõtractibus guarentigijs? Reſpondendũ eſt affirmatiuè poſſe. argum. tx. in l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. emptio. Bald. in l. prædijs. C. de euictio. Ludo. Roma. per tx. ibi in l. eum qui §. ſi iurauero. n. 3. & in l. ſi duo patroni. §. ſi quis iurauerit. nu. 13. ff. de iureiurand. Eſt opinio communiter recepta ſecundùm Franciſ. de Areti. in l. filiæ licet. col. 1. C. de colla. Quod cenſendum eſt verbum notandum in actu practico. Anto. de Canario de executio. inſtrumento. quæſt. 27. num. 59.

Quæro, Vtrùm exceptio compenſationis ſit admittenda? Et videtur q̃ ſic, cum ſolutioni æquiparata ſit, locoque eius habenda ſit. l. amplius non peti. ff. rem ratam hab. cum traditis in cap. ad noſtram. 1. de iureiurand Probat tex. in l. ſi cum militi. §. cum intra diem. ff. de compenſatio. Alexan. in additioni. ad Bart. in l. 1. ſuper verb. poteſt. oppoſi. C. de iur. & facti ignor. Et iterum ad Bald. in l. cum Papinianus. verb. excommunicatus. C. de ſent. & interlocut. omn. iud. Tangit Bald. conſil. 201. incip. Punctus. nu. 2. lib. 4. expreſsius probat Paul. Pariſi. conſil. 121. colum. 3. num. 18. lib. 1. Matthæ. de Afflictis deciſio. 121. incipi. Fuit dubitatum. num. 3. Panormit. & Felin. in cap. ſuborta. de re iudi. Angel. conſ. 132. Quidã nobilis Nicolaus Anto. de Butrio in cap. bona fides. de poſſit. Roma. conſ. 76. Alexand. in l. ſi duo patroni. §. ſi quis iurauerit. ff. de iureiurand. Cifontan. l. 64. Tauri in quæſtio. 10. Alexand. de Imol. conſi. 12. colum. 3. num. 13. lib. 2. Philipp Corne. conſi. 79. incip. Circa primum & magis principale. colum. fin. num. 19. lib. 1. Auiles in capitibus prætorum. cap. 10. verb. *execucion* num. 7. Guid. Papa. deciſi. 171. colum. vltim. & deciſio. 174. in fin. Rurſus in commentarijs ſtatuti de literis compulſorijs. vbi dicit vidiſſe ſe ſemper obſeruari. & Iacob. Rebuff. in l. nemo carcerem. C. de exacto. tributo. lib. 10. Baberi. in tracta. de virtute iuramenti. nume. 33. Bertrand. conſi. 289. Tria. colum. 1. lib. 2. Andr. Tiraquel. de vtroque retract. lib. 1. §. 3. glo. 3. nu. 4. & Tindarus in tract. de compenſationi. artic. 7. nu. 22. Per iſtam legem non intelliguntur excluſæ exceptiones iuſtæ, & validæ, ſed friuolæ tantum, & inanes. Caſus ſingularis arguendo de reſcripto ad ſtatutum. in cap. ex parte. 2. de offic. de legat. ſed exceptio compenſationis eſt valida, ac præſupponit liberationẽ ipſo iure, igitur non cenſetur excluſa ab iſta lege, cum infra decem dies debeat liquidari, qui aſsignãtur ad allegandas exceptiones aduerſus executionem. Et hanc ſententiam abſq; dubio tenendam fore exiſtimo hodie in praxi, attenta. l. 5. infrà eo. & l. 64. Tauri. ac. l. 20. tit. 14. part. 5. vbi in terminis huius legis idem firmat Greg. Lop. verb. *faſta diez dias*. Hippol. ſing. 208. Compẽſatio. Iaſ. in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. nu. 18. ff. de pact. Boeri. q. 14. col. fin. nu. 10.

Quotidianum dubium cenſeri ſolet. An exceptio non numeratæ pecuniæ ſit admittenda aduerſus inſtrumentum guarentigium? Cifontan. eam mouet ac more ſolito dicẽdo recipere diſtinctionem indeciſam reliquit in l. 64. Tauri. quæſt. 24. referendo ſe ad Bald. in l. ſub ſpecie. in fi. C. de poſtuland. Tamen quòd ſit admittenda, & ita ſemper ſe obtinuiſſe egregiè, ac plenè probat Roderic. Suarez per plura fundamenta in rep. l. poſſ rẽ iud. fol. 150. num. 12. ff. de re iudicat. Bald. in tracta de

cta.de ſtatutis.verb. inſtrumentum. num.18.vbi ſingulariter loquitur,ac idē probat. Verum enim vero quia in executionibus plerūque hæc exceptio non numeratæ pecuniæ opponi ſolet, ideo plura ſcribere decreueram,niſi ea optimè ſcripta reperiſſem à Petro Rebuffo in commentarijs ordi.reg.Galliæ.1.part.tract. De chirogra. & ſchedularum recogni.in prin.pag.208.

Vſurarum exceptio etiam obſtat executioni inſtrumenti, vt in hac lege conſtat. Quam quæſtionem abſque reſolutione mouit Cifontan. in l.64.quæſtio.1.in ordinatio. Tauri. Et quòd impediat,probat Iaſo.in.l.1.col.5.num.21.C.de ſacroſanct. eccleſ. loquendo in laudi inſtrumento. Bal.in.l.conſulta diualia.C.de teſtament.dicit iudicem eccleſiaſticum poſſe inhibere, ne lite pendente ſuper vſuris inſtrumentum exequatur.Trā dit Laurenti.de Rodulphis in tracta. de vſuris.q. 114.num.22.in nono volumi.tracta.diuerſ. doct. Huic ſententiæ etiā accedit Imol.in cap. cùm in iure.de offic.delegat.maximè cum vſura apparet ex tenore inſtrumenti , quo caſu dicitur patens. Panormi.in c.cùm olim.col.2. de cenſib.& manifeſta.teſte Barb.in cap.ſi diligenti. col. 6. de foro comp.quo caſu.abſque dubio nō erit exequendum. Clem.vni.de vſur.ibi, ſolui nedū concedūt, ſed ad ſoluendas eas debitores ſcienter cōpellūt. Et pau'ò inferius in.§. Nos igitur.dicitur. Aut.q̄ ſoluantur vſuræ vel quòd ſolutæ cùm repetūtur, non reſtituantur,plenè,ac liberè ſcienter iudicare præſumpſerint,ſententiam excommunicationis incurrant.Igitur contractus vſurarius obſtante exceptione vſurarū non erit exequendus.imò creditor erit puniēdus pœnis impoſitis vſurarijs. vt in l.8.tit.2.lib.8.infrà. vbi latiùs agam de eis. Et ſuper vſuræ cognitione ſi non cōſtat de facto, remittenda erit ad iudicem eccleſiaſticum, iuxta notata in c.cùm ſit generale.de foro comp.Clem. Diſpēdioſam de iudi. Adde quæ not. Matthæ.de Afflictis deciſ.30.& Rebuffus in tracta. de literis obligatorijs.articulo.2.gloſſ.1.num.22.vbi tenentes contrariam opinionem citat.

Vtrùm executio per inſtrumentum guarentigium peti poſsit à iudice antequàm conſtet demandato procuratoris ad executionem petendā? Reſpond.eſt cum Roderi.Suarez in repetitione. l.poſt rem iudicatam quæſtione 2. fol. 161. ff.de re iudica.§.quia ſuprà viſum eſt.Sic breuiter,&cō cluſiuè executionis præceptum tunc demum debet pronuntiari à iudice, cùm ei conſtet de mandato principalis contenti in tali inſtrumento,cuius nomine petitur executio fieri.In iudicio enim quantumcunque ſummario requiritur plena legitimatio perſonæ,ſi petatur,vt notat Bald.in.l.ſecunda.C.de edict.diui Adria. Didacus del Caſtillo hanc concluſionem in expreſſo tenet in.l.64. verb.*de los creedores* num. 81. in ordinatio. Tauri. De hac re latiùs per Roderic. Suarez vbi ſupra. qui optimè loquitur. Adde Rebuffum de litteris obligatorijs,articulo.2.gloſ.1.nu.17. verſi.Quarto procedit.

Ad executionis pronuntiationem ſolet obſtare,quòd is,qui executionem petit,vel cuius nomine petitur,non eſt in inſtrumēto nominatus , nec eſt hæres,aut ſucceſſor, aut cauſam à creditore habens,de quā conſtet , ideoque eam petens repellendus erit.l.ad probationem. 1.C. de probationibus.l.Iulianus.& l.ſi ſim ſtipulatus. & vtrobique Iaſo.ff.de verborum obligatio. Bald.in.l.vna.C. quorum lega. Alexan.conſil.126.in fin.lib.ſexto Hercula.in.l.in ratione.§.ſi fil o.colum.8. ad leg. Falcidiam.Bald.in.l. ſi pro te. C. de dot. promiſſio. Iaſo.in.l.ſiquis nec cauſam. num.10.ff.ſi certum petatur.Decius in capit. cùm teneamur.in fi. de appellatio.Ideoque petens executionem,iudici aperire debet,vtrùm ſit creditor nominatus in inſtrumento exequendo , vel ſucceſſor habēs cauſam legitimam ab eo , propterquam conſtat ſe petere executionem bonorum. Quo fit mulierem non contentam in inſtrumento filij, cuius hæredem ſe eſſe dicit, ſi ſe hæredem non oſtendat , & titulum ſuæ petitionis aperiat , repellendam eſſe à tali petitione , cùm non ſit nominata in inſtrumento.Et in facti contingentia his proximis diebus in cauſa ardua ita pronuntiari vidi à Prætore huius ciuitatis,& benè,per præmiſſa.

Deducitur ſecundò inſtrumentum conceptum nomine mariti ſine commemoratione vxoris, eo mortuo,non fiet executio pro dimidia , inſtante vxore , quæ ſibi competit, ſi eſt lucrum conſtante matrimonio habitum inter coniunges ex conſuetudine,& iure,vt conſtat infra libr. quinto.titulo.4.in.l.prima. Quippe cùm non habeat ius ceſſum à marito,& quia non eſt ſcripta in inſtrumento. Si tamen fuerit conceptum nomine vtriuſque,poterit nomine alterius vtriuſque, & ſic vxoris exequi Imb rt. Rupella. in forenſibus inſtitu.pag.21.Maſueri.de executionib. §. Item nota quod quāuis.in ſua practica. Tradit Rebuff. in tracta.de literis obligatorijs.articulo.1.gloſſ.9 numero.29.pagin.72.in.1.tomo conſtitut. Regiarum Galliæ.

Vtrum autem contra clericos inſtrumentum guarentigium exequi poſsit? Videtur dicendum executionē fieri poſſe.ex eo,quia ſicut clerici laicos compellūt per executionem, & iuuantur iſta regia cōſtitutione,ita & cōtra eos executio fieri poterit.argu tex.in cap.ſi. in adiutorium. diſtin. 10.& rubri ff.quod quiſq; iur.& cap. eū omnes. de cōſti.Bal.in.l.1.in fi.C.de contrahen. emptio.

dicit,quòd dum clerici volunt vti ſtatutis laicorũ quo ad commoda,debent etiam ea ſeruare quo ad onera.Idem etiã tenet ipſe Bald.in.l. omni, in fi. C.de ſacroſanct.eccle.Ita tenet Bart. in.l.cunctos populos.num.29.col. 11. verſic. ſubijcio exemplum,& ibi Bal.num.10.C.de ſum. trinita. & fide catholi.Et conſultum in terminis reliquit Socin.conſil.97.Abundè & ſubtiliter. colum.2.nu. 3.lib.1.Faciũt quę tradit Guillel.Benedict.in rep. cap.Rainutius verb. & vxorem nomine.deciſ.2. num.125.de teſtam.Bald. in conſil. 227. Honeſtus vir.col.fi.nu.4.lib.1.tex. ſecundum Aret.ibi. col.2.num.2.in capi.ad noſtram. de probatio.Antoni. & Aretin. in capi. quod clericus. colum.3. verſi.Sed dubiũ pulchrũ eſt.n.13. de foro comp. Latè Ioan.Baptiſta de ſancto Seuerin.in repet.d. l.cũctos populos,num.185.Philip. Franc. in regula Poſſeſſor.de regulis iuris.lib. ſexto. colum. 4.num.11.verſic. facit etiam quod dixit notabiliter Bal.Ioan.Lecerier in tract.De primogenitura q.54.lib.primo.num.16. verſic.ſed in contrariũ. Rebuff.in tractat.de literis obligatorijs.articulo. 2.gloſſ.1.num.8.Roderi. Suarez in repet. l. poſt rem iudicatam.fol.136.colum.2.extenſione.8.ff. de re iudicat.Calcane.conſilio.7. Quibus ſuffragatur tex.in cap.cum veniſſent. de eo qui mit.in poſſ.cauſa rei ſeruan.& in capit. conſtitutus.de in integr.reſtitutio.Ratio tamen adducta à Bart. in dict.l.cunctos populos. frequentiori conſenſu reprobatur,vt colligitur ex Roch. Curt. in repetitio.cap.fina.de conſuetu.quæſtione.11.princi.Felin.in capit.Eccleſia ſanctæ Mariæ. nume.82. & Deci.num.50.de conſti.& Couar. nouiſsimè lib. pract.quæſt.cap.octauo.num.5. verſic. Quinta concluſio.Qui veram nihilominus exiſtimat opinionem Bart.in caſu huius Regiæ legis.nam lex Regis,aut Principis iura Imperij habẽtis,quæ generalis eſt,& ius commune in toto Regno,nec dãnum infert ſpeciale clericis,aut eccleſijs, eſt ergo clericos etiam in foro eccleſiaſtico ſeruanda,cum non repugnet legi Canonicæ,ac ad eam eſt recurrendum.Quod probari ſolet ex capit.i.noui operis nunti.Et viſum eſt Ioan.Imol.in cap.continebatur.num.8.colum.vlti.de his quæ fi.à prælat.ſine conſenſ.capit.Hoſti.& Ioan. Andræ.in capi.vlti. de ſolu.Iaſ.in.l.quotiens.nu.24.C. de rei ven. diximus ſuprà libro.1. in proœmio. quæſtione.3. Igitur iſta Regia lex condita à Catholico Hiſpaniarũ Rege,qui apud eius ſubditos ius habet Imperij,& quæ generaliter ſtatuiſſe conſtat inſtrumenta publica paratam habere executionẽ etiam aduerſus clericos vim habet, cum non inferat præiudicium notabile clericis,nec,vt dixi, directò contraria canonibus, ac ſancitis ſanctorum patrum ſit. Imò talis lex cum his conditionibus, & qualitatibus videtur recepta, & approbata à ſummis Pontificibus. capitul.primo. noui operis nuntiatio.capit.primo.de iuramen. calum. capit. venientes.de iureiurand capitul. inquiſitionis.de hæreti.libro.6.Fortuni.Garſi.in tractat. De vltimo fine vtriuſque iur.illatio.14.Couarru.in Epitome.4.Decretaliũ.2. par. capitu,6. in princip. num.20.

Intellige tamen hanc executionem petendam coram iudice eccleſiaſtico ipſius clerici, ac coram ipſo diſcutiendam eſſe, vt colligitur ex Bart.& alijs ſuprà citatis.Nec vnquam viſum, ſeu auditũ fuiſſe contrarium firmare poſſumus cum Couar. in practi.quæſtio.cap.8.colum.penultimi.qui dicit his accedere, quòd etiam ſi apud Gallos clericus cogatur à iudice ſeculari chirographum, ſeu ſchedulam ſuam agnoſcere, poſt quàm tamen agnouerit,cauſa eſt ad iudicem eccleſiaſticum deferenda, vt ipſe cogat clericum ſoluere pecuniam debitã, ſicuti firmant Pyrrhus in conſuetudi. Aurelienſi. titul.De executione inſtru.cap.20. Imbert. Rupellan.in forenſ.inſtitu.capitu.24.Rebuff. in tracta.De chirographis.articul.2. gloſſ.1. nume.10. in.1.part.conſtitutio.Regiarum Galliæ.Quæ quidem ſententia etiam habet locũ,cum petitur exequutio inſtrumenti publici aduerſus clericũ hæredem laici,vt probat Couar.vbi ſuprà.c.8.verſi. Fortaſsis in caſu.

Dubitari poterit,an recuſari poſsit index executor coram quo petita fuit exequutio inſtrumẽti? Et videtur,quòd poſsit ex eo, quia ipſe debet pronuntiare exceptiones allegatas coram ipſo admittendas,ſeu repellendas fore,& ſic habet poteſtatem damnificandi partem, quæ cum timet ſe iure non proceſſurum ex aliqua cauſa,vt ſæpe viſum eſt,quòd culpa iſtorum exequutorũ, ac propter eorum imperitiam exequutiones multum dilatantur,ac partes laboribus,& expenſis vexantur,ideoque etiam in cauſis ſummarijs vigent rationes,propter quas licitum eſt recuſare iudices, de qua recuſationum materia habitum eſt ſuprà. l.1.tit.5.iſto lib.3. ergo idem ius verſari debet.l. his ſolis.C.de reuoc.donat. Et ita ſeruatur. Nam iſti plus quàm meri, & nudi exequutores ſunt, cum habeant facultatem pronuntiandi,& ſic iuris cognitionem,ergo recuſari poterunt. gloſ. verb. debuiſſet.in ca.nouit de appellatio.vbi Imol.Panor.& Præpoſit.col.fin.n.7.Archidia. & idẽ Præpoſit.in §.ab exequutore.2.q.6.

Dubitatur cui ſit committenda exequutio? Reſpon.Algazello,& non officiali inferiori.l.19.ti. 14.lib.2.ſuprà,vbi dixi.

Quæro,quæ iura debeantur exequutori ratione exequutionis? Reſpon.quòd decima totius debiti,pro quo eſt petitum,quòd fiat exequutio.l.

21.titul.

21. tit. 14. lib. 2. ſuprà. vbi aliquas ſingulares quæſtiones propoſui, quæ pertinēt ad intellectū huius. l. 4. & quotidiè in practica verſantur. Et de decima vide Auiles in capitibus prætorum cap. 9. verb. *derechos*. fol. 139. col. 1.

Dubitatur. Aliquis recēpit mutuū, ſeu aliquam rem ad creditum, ſtante lege regia eo loco, quo fecit cōtractum, annullāte ipſam obligationem, ac cōtractum talem factum ad creditum: petita fuit exequutio in alio regno, in quo validè quis poteſt contrahere ad creditum, eſt dubiū, ſi obijciatur de nullitate loci contractus, an repellat agentem ab executionis effectu, & ſic ſit pronuntianda nulla? Reſpondendum eſt, exceptionem nullitatis prouenientē ex iuribus, ac legibus loci cōtractus quo ad deciſionem, & validitatem obligationis ſeruandam fore, etiam in loco, vbi non ſunt tales leges annihilātes ſimiles cōtractus, & obligationes, quo petita fuit fieri exequutio Quo ad ordinationem verò, & proceſſum cauſæ ſtatuta loci, in quo lis agitur, ſeruanda ſunt. Bar. Bald. Baptiſta de ſancto Seuerino. nu. 132 & omnes in. l. cūctos populos. C. de ſum. Trinita. c. quod clericis. cum glo. Antoni & Panor. de foro. competen. Auguſti. Beroius quæſt. 115. Illud quæſitum eſt, an ſtatutū, ꝙ mercatores. num. 5 Dixi ſuprà in rubric. De iudicijs. quæſt. 8. col. 731. Soci. conſil. 71. n. 7. lib. 4. Quod eſt ſingulare, cùm aliquis vult ſe tueri remedio legum, maximè. l. 22. cōditæ in curijs celebratis in oppido de Madrid, anni 1528. ibi, *no condenen, ni executen en las tales perſonas, ni en ſus bienes, ni en los de ſus fiadores lo que aſsi denieren de los dichos juegos a credito o fiado, que por la preſente damos por ningunas qualeſquier obligaciones, eſcripturas, o promeſſas, que las tales perſonas cerca dello hizieren.* Similiter ſi allegauerit nullitatem ex l. 78. in curijs Pinciæ anni 1555. ibi, *è qualeſquier contractos è fianças, è ſeguridad è mancomunidad que ſobre ello ſe fiziere, è otorgaren, con qualeſquier clauſulas, è firmezas, en qualquier manera, todo ſea ninguno, è por virtud dellos no ſe pueda pedir en juyzio, ni fuera del, en ningun tiempo coſa alguna a los dichos hijos familias, ni menores, ni principales pagadores, ni à otras qualeſquier perſonas, que por ellos ſe obligaren, o en ſu nombre lo ſacaren, è tomaren, è ſean libres de todo ello*, &c. Huiuſmodi leges ſæpe ſunt in praxi, & iudex tenebitur condēnare creditorē. ac executionē nullā pronuntiare per prædicta iura. Vide quæ dixi circa interpretationem dict. l. 78. in l. 1. in gloſſ. 1 ſuprà iſto titul. Quæ omnia ſunt quotidiana, ac bene notanda in practica. Adde Feder. Sen. conſil. 85. col. 1. ad finem.

Vtrum autem impediatur executio inſtrumenti ex eo, quòd in eo ſit iuramentum interpoſitū? Reſpondendum eſt quòd ſic. l. 6. tit. 1. ſuprà iſto 3. lib. ibi. *E que la obligacion no vala, ni haga fe, ni prueua: è mandamos a todas è qualeſquier juſticias que no la executen, ni manden, ni hagan executar.* Quę ſententia ex eo probanda eſt: quia executionis beneficium proceſsit in hac Regia lege à Catholico rege Ferdinando, ſimiliter etiam improbatio iuramenti, ac inhibitio, de qua in dicta. l. ſexta igitur tranſgreſſor legis non debet eius beneficio vti. Paulus Caſtren. in. l. qui bona. § de illo. num. 5. ff. ſoluto matrimonio capitul. bonæ. 1. de electio. capitul. fina. de immunita. eccleſi. capit. quia fruſtra. de vſuris. l. auxilium. ff. de minorib. Cum igitur iſte contractus iuramento firmatus ad fruſtrā dam iuriſdictionem Regiam tantum directus, ſit inimicus legi, non debet ad priuilegia eiuſdem Principis peruenire. l. 3. § fina. ff. de adimendis legatis. notat inſigniter Bald in l. 2. col. 4. verſi. ſuper ſecunda quæſtione Barto. ff. de iure iurand. Rodericus Suarez in repetitio. l. poſt rem iudicatam. §. decimò limita, vbi iuramentum. ff. de re iudicat.

Vtrum autem idem ſit reſpondendum in ſchedula recognita à debitore in iudicio, quòd ſit ſum mariè, ac executiuè procedendum, quemadmodum diximus in publicis inſtrumentis? Reſpondendum eſt affirmatiuè. l. 126. in curijs Madritijs anni 1534. & in curijs Toleti, anni 1560. fol. 41. vbi idem diſpoſitum eſt in confeſsionibus liquidis habitis in iudicio. Facit, nam ſcriptura recognita à parte, eandem vim, ac poteſtatem, cum negari iam non poſsit, debet habere, quemadmodum ſcriptura publica. l. Publica. ff. depoſi. l. cum de indebito. ff. de probationibus. l. cum antiquitas. C. de teſtament. notat Barto. in l. admonendi. nu. 26. ff. de iureiurand. & in. l. ſcripturas. qui potio. in pigno. habean. Alexand. conſil. 191. colu. prima. lib. ſecundo. Couar. libr. 2. variarum. cap. 11. numero. 4. l. 118. titul. 18 part. 3. Rebuff. in tract. de chirographorum & ſchedularū recogni. in 1. part. conſtitutio. Regiarum Galliæ. qui ſingulariter declarat. l. 126. præcitatam ibi. vbi eſt ſimilis conſtitutio regni Franciæ à pagin. 179. vſque ad. 219 incluſiuè.

Pulchrum autem dubium ſe offert, Vtrum ſcriptura priuata poſt recognitionem habeat executionem, ac prælationem à die, qua fuit inter partes celebrata, vel à die, qua habuit vim executiuā & ſic à die, qua fuit recognita, ſeu in publica forma redacta? Videtur quòd à die, in qua fuit obligatio orta, & ſic tempore, quo fuit celebratus contractus, in quo ſumpſit originem, ſubſtantiam, & formā, & ſic retrotrahatur recognitio ad tempus celebrati contractus, cap. cum quis. de ſenten. excom. lib. 6. reg. ratihabitio. de regul. iur. lib. 6 Suadetur. 2. Nam ſcriptura priuata, ſeu confeſsio redacta in publicam formam, vim executiuam habet, tan-

bet,tanquam ſi a principio fuiſſet in publicam formam poſita.gloſſ.verb.depoſitionibus.in. l. fina. C.de edict.diui Adrian.tollend.Quam in hac ſpecie inſtrumenti guarentigij applicatam fatetur, & communiter approbatam Alexand. de Imol. in conſil.93.colum.fina.libro. 6. alios ad idem referens.& Hippolytus ſingular.484.incipien,Si vera loqui fas eſt.

Contrariam ſententiam, quòd imò non retrotrahatur,probat Angel.in.l.ſi fideiuſſor. verſicu. In textu ibi præſentibus.C.de fideiuſſo. quem refert Hippolyt.dict.ſingul.484.& ſingula 135. Dicendum tamen eſt,quod retrotrahitur ad diem cõtractus in præiudicium recognoſcentis : quantum vero ad præiudicium creditorum, à die recognitionis,in qua in effectu habet ſuam originem.formam,& eſſe,& ſic prælationem, & alia priuilegia prætextu prioritatis ſibi vendicabit ab illa die, in qua fuit recognitum chirographum, & non antè in damnum aliorum creditorum habentium ſcripturas publicas,& priores ab illa die.Carol. Molinæus in conſuetudini.Pariſienſib.§. 5. nume. 16. Couar.lib.2.variarum reſolu.c.11.nu.4.Et ita practicari vidi,ac feci in cauſa ardua.

Quid obſecro iuris erit, eo caſu, quo priuata ſcriptura habetur pro recognita,& pro tali eſt habita ob contumaciam rei nolentis comparere,nec eam recognoſcere.ex capit.fin.de confeſsi.lib. 6. Reſponderi oportet exequi poſſe etiam iſto caſu, ac ſi vere recognita fuiſſet. Cùm tantum debeat operari fictio in caſu ficto,quantum veritas in caſu vero.l.ſi filiusfamil. ff.ſi certum peta. ſed per veram recognitionem fieret executio dict.l.de Madrid anni 1534.l.126.ergo quando fictè per cõtumaciam, vel alio modo recognouiſſe conſtaſſet. Rebuff.in tracta.de chirographis. nu. 98. Couar. loco proxime citato.cap.11.nume.4.Eſſet tamen reus ad recognitionem iſtam faciendam perſonaliter citandus.l.vni.in fi.titu.9.ſuprà eod.lib. 3.niſi fraude, & dolo eam effugeret citationem, quo caſu haberetur pro citato perſonaliter. Rebuff.& Doctor Didacus Couarru.vbi ſuprà. Quamuis enim citatio in perſonam per prius ſit neceſſaria. l. 1.§.1.ff.de lib.agnoſc.Clemen.1. de foro cõpetẽ. Clemen.Cauſam.de elect.glo. in ca. cauſam quæ. de dolo & contuma. Vanti. de nullita. proceſſ. & ſententia.ex defectu citatio.numer.83. Tamen ſi non reperitur perſona, fit ad domum, vt in præmiſsis locis habetur. & eſt communis ſecundùm Alexand.l.4.§.ait Prætor.colum.2. ff. de dam. infect.Panor in dict.ca.cauſam quæ.colum.2. Et ſic citatio in ſubſidium facta ad domum erit valida, nõ aliàs.glo.in cap.cauſam quæ.de dolo & contu. Innocen.in capit.ſignificauit.in fin.de teſtib. Panormi.in.c.vltim.in fina.verbis.de eo, qui mitti. in poſſeſsio.cauſa rei ſeruand.Philipp.Deci. cõſi. 460.colum.fina.libr.4.& in cap. cùm parati. col. pen.de appella. Igitur ſi latitat,fraudeve propria nõ vult comparere ad hoc vt in faciem citari poſſit,ſat erit illum citari ad domum, per præmiſſa, cum alioqui contumaces præmio afficerentur, ac ex ſua malitia commodum conſequi viderentur, quod dicendum nõ eſt.l.fulcimus.§. quid ſit latitare.&.§ fina.ff.ex quib.cauſ.in poſſeſſ. eatur.ca. quoniam frequenter.§.porrò vbi. gloſ. & ſcribẽt. vt lit.non cõteſt.Tiraquell.ſingulariter de retracta.lib.1.§.9.gloſſ.2.nume.7.Robert.Maranta.in ſpeculo aduocat.6 part.pagin.372.numer. 84.& 86.Suadetur,Nam paria ſunt,quòd quis perſonaliter citetur,aut ex facto citandi, & induſtria impedimentum procedat quominus perſonaliter citari poſsit,quo caſu citatio habenda eſt pro facta, vt prædixi.text.in dict.cap.quoniam.§ porrò & in Clement.1.§.nos rigorem ipſum.de iudic. Clementi.2.vt lite pendent.clem.Multorum. ſecundum Bonifaci.ibi.numero.23.verſicu. nota etiam quôd ille.de pœni.Suadetur ex congeſtis à Franciſco Niconitio in repe.cap.quoniam cõtra.verb. citationes.numer.36 de probat text.& Iaſ.in.l.ſi eum.§.qui iniuriarum.num.9.qui optimè in propoſito loquitur.ff.ſi quis cautioni. Andræ. Tiraquell.de retract.libr.1.§.2.gloſſ.1.num.9.verſi.Et idem dicit ea gloſſa de citatione.Ex quibus infertur,quòd quamuis in caſu.l.vni.in fin.titu.9. infrà eo.libr.3.ſit neceſſarium,quòd citetur reus in perſonam ad miſsionem bonorum, tamen ſi probetur,quòd nõ potuit ad eum citatio peruenire ſuo dolo,calliditate,& facto,ſufficit quòd in actis conſtet quomodo ad domum fuit citatus,& non perſonaliter,quia latitabat,& ſic procedi poterit contra contumacem tanquam ſi præſens eſſet, quia ficte contumax cenſetur præſens,cum Dei præſentia repleatur eius abſentia.l.properandum. §. cum autem.C.de iudi.Boeri.in conſuetudi. Bituricenſibus.fol.26.colum.1.§.20.tum etiam, quia contumax aliàs eſſet melioris conditionis, quàm obediens.cõtra tex.in cap.eum qui.de præben. lib.6. dict.l.vnica.in princip.ibi,*los rebeldes que no quierẽ venir ante el judgador a los emplazamientos que les ſon puestos,no deuen ſer de mejor condicion,que los que vinieren ante ellos a pareſcer.* Igitur ſimili modo cõcludẽdum eſt in caſu huius.l.4.&.l. 64. Tauri. quòd executio bonorum poſtrema fieri poſsit, etiam ſi in perſonam non fuerit facta citatio : quæ alias eſſet neceſſaria,niſi dolo rei impediretur, per præmiſſa. Quæ omnia ſæpe contingere ſolent in actu practico,ideo notanda ſunt. Cum autem volueris videre de citatione neceſſaria ad primum, & ſecũdum decretum faciendum, videbis dicta in dicta l.vni.in.1.gloſ.quæſtio.8.& Montalu.in.l.5.tit.3 libr.5.

lib.3.foro legum.& l.1.tit. ſeptimo.par.3.verſic. *Caeſtos a tales.*

Dubitatur præterea, Vtrum inſtrumentum publicum poſsit exequi poſt decē annos? Reſpon. quòd nō.l.3.tit.13.infrà eod.vbi cautum eſt, debitum non poſſe peti poſt lapſum decēnij. Bald.facit mentionē de ſimili ſtatuto in tract. ſtatutorū. verb.inſtrumētū.n.11.& dicit, quòd ſi volo procedere aduerſus debitorem via ordinaria, & non executiua, poſſum, nō obſtante ſtatuto loquente de præſcriptione: quo fit, quòd licèt decēniū impediat, quòd nō poſsim producere inſtrumētum in modum executionis, potero in modum probationis. Ita Barto.in.l.planè.ff. quod falſo tuto. authore. Sed Bal.ibi dicit. Aut ſtatutū diſponit de exceptione cōtra executionē, aut contra debitū principale. Primo caſu verum dicit, poſteriore verò nō arg.l.& in tutela.ff.de tutel. & ratio.diſtrahendis. Ita Bald.in.d.verb. inſtrumentum.nu.11. verſ.ſtatutū quod nō. Anto.à Canario in tract.de executione inſtrumētorum.quæſt.56.n.95. Franciſc.Cremenſ.ſingulari.140. incip. Statuto cauetur. Thomas Ferrati.in cautelis.vltra Cepol.caut. 50.incip. Si contingat extare. Rodericus Suarez in repe.l.poſtrem iudicatam. limitatio.6. nu.3.ff. de re iudicat.ſubijciēs, Tene mēti, quia nō poteris inuenire in mundo meliorem determinationē ad propoſitū dictarū legū. Et ſic multoties habui de facto, & practicaui. Hactenus ille. Sed huic diſtinctioni obſtare videtur dict.l.3.dum dicit *Porende ordenamos, que aquel, que alguna action, o demanda tiene contra otro con carta, o ſin carta, è deſque el plazo llegare, no le demandare en juyzio, o no fiziere emplazarla parte ſobre ello, o no fuere fecha entrega, y execucion por ello facta diez años, que dende en adelante pierda la demanda, e no ſea oydo ſobre ello.* Ergo nec per viā exécutiuā, nec per viā ordinariā elapſo decennio poterit peti debitū, cū iā ſit præſcriptū per prædictā legē. Sed dic, ꝙ lex illa fundata ſuper præſumptione, locū non habet quoad viā ordinariā, ſaltē vt quis poſsit debitū cū mala fide præſcribere, & ſic vtroq; in foro præualet ius Canonicum, quod omnem ſimilem legem improbat.cap. fi. de præſcrip. de quo latiùs ſuo loco dicetur. Vel dicamus procedere ex approbatione legis.4.eo.tit.13.quę poſteriori loco eſt poſita, ac etiā eſt nouiſsima, & ſic præferēda.l.pacta nouiſsima.C.de pact. Dicit enim declarando legem ſuperiorem, *ſegun que en la ley antes deſta ſe contiene ninguna entrega, ni execucion ſe pueda fazer, por el tal deudo facta que el deudor ſea emplazado, è oydo.* Igitur tantum tollere intēdit viam exequutiuā, non tamen ordinariam, vt ipſe debitor, & eiuſſucceſſor maiori deliberationi poſſint inquirere ſua iura, ac defenſionem, ſi qua fortè habuerint, prout pluries vidi contra iſtos credi tores malæ conſcientiæ, pariterque fœneratores, qui debitum ſemel ſolutum in periculum ſuarum animarum, maximè contra ſimplices, & miſeros agricultores, qui bona fide, ſoluto debito, nō exigunt obligationē, nec petunt quitationis ſchedulam, repetere iniuſtè, ac ſcienter non formidauere. De intellectu prędictæ.l.3.titulo.13.infrà agit Antonius Gomez in.l.63. Tauri. Et Couar.in regul.Poſſeſſor. de regulis iuris. libro ſexto. in.2. parte.§.vndecimo.numero primo.& quæ dixi in dict.l.3.& l.4.tit.13.libro iſto.3.infrà. vel poteſt præſentare inſtrumentum ad hoc vt illud recognoſcat.& recognito ꝓcedetur via executiua per dictam.l.126.de Madrid.an.1534.

b ¶ *Obligaciones.* Opponere poſſet aliquis cōtra legiſlatorem de ſuperfluitate, quam vbiq; excludēdam fore iuris latores dicunt in prooemi.C.§.quibus.l.ampliorem.§.in refutatorijs.C.de appellat. & in prooemi.Decretali.§.rex pacificus.ibi.reſectatis ſuperfluis. Sed verbum iſtud, *obligaciones*, ſuperfluum eſſe conſtat propter verbum ſequens, *contractos*, Igitur minus apte.ex.l.omnem obligationem.ff.de iudic.vbi dicitur, omnem obligationem pro contractu habendam exiſtimandum eſt. Pro ſolutione tamen dicas, quòd iſtud verbum fuit poſitum ad hoc, vt daret intelligi, quòd non ſolùm comprehendit obligationem propriam, quæ venit nomine contractus, verum omnem illam, quæ poſſet comprehendi alio quouis modo, & ſic impropriam, & ex vi comprehenſiua ſub hoc verbo. *obligaciones*, & ſic comprehendat donationem, quæ non eſt contractus propriè, ſed largo modo. Et ita intelligendus erit tex.l.ſi donationis, & ibi Bartol. C. quod met. cauſa. & l. iubemus nulli. circa principium. ibi, ſiue contractu venditionis, ſiue donationis. C. de ſacro ſanctis eccleſijs. textus cum gloſſ. in.l. ſi quis emptionis. in principio. C. de præſcriptio. 30. anno. & gloſſ. in authenti. Sacramenta puberum. & in corpore vnde ſumitur. C. ſi aduer. vendit. Cum enim ſecundùm Barto. ibi. illa authenti. ſit fauorabilis reſpectu animæ, quæ cunctis rebus eſt præferenda. l. fina. C. de ſacroſanct. Eccleſ. ergo comprehendit donationem, quæ eſt contractus ex larga, vt dixi, interpretatione. Et ita ſumitur obligatio impropriè pro contractu in dicta.l.omnem. dum dicit, pro contractu habendam. Et eſt de mente gloſſ. fina. ibi, Aliud enim eſt, eſſe talem, vel haberi pro tali. gloſſ. in.l. mercis appellatione. 2 ff. de verborum ſignificatio. facit tex. in l. codicillis. §. fina. ibi, pro iure legitimo haberi. ff. de legat. 2. & quod notat Bartol. in l. ſi maritus. §. legis Iuliæ. ff. de adulter. & in. l. ſi is qui pro emptore. num. 29. ff. de vſucapionibus. Panormita. in capit. ex parte. de ſponſalib. Decius conſilio. 275. numer. 7. &

etiam

etiam omnem obligationem, quæ ex conſenſu alicuius volentis ſe obligare in vtilitatem alterius prouenit. Et ſic nudum pactum, & obligatio naturalis redacta in ſcriptis habebit executionē, quia verbum, obligatio, ſimpliciter prolatum, intelligitur de naturali, & ciuili obligatione. l. ſi is cui. §. Flauius. ff. de ſoluti o. Bald. eum dixit vnicum in capit. Quintauallis. in fine colum. de iureiurand. & de efficaci obligatione, l. vel obligatus. ff. de liber cauſa. Baldus in l. ait Prætor. §. pupillus. ff. de negot. geſt. vbi dicit non habere executionem pactum nudum, cum ſtatutū nō loquatur de obligatione inualida, & inefficaci continente tantum obligationem naturalem. Tamen in hac regia lege voluit tribuere priuilegium executionis non ſolum inſtrumento continenti obligationem vel debitum. Quæ verba inducere videntur tam ciuilem, quam naturalem obligationem, ſed etiam voluit omnem aliam obligationem in ſcriptis propoſitam etiam per pactum nudum, & ſeclusa ſolennitate iuris contractam, ſeu deriuatam comprehendere. Notandum etiam eſt contra obligatum nudo pacto per inſtrumentum guarētigium procedi poſſe via executiua, quia literis veſtiri videtur, ac legitima conuentio eſt, cùm lege firmetur. l. legitima. ff. de pactis. docet Bald. in. l. ſecunda. in fine. C. de executio. rei iudica. Petrus de Rauen. in alphabeto. verb. ſtatutum. in fine. Imol. in l. fin. num. 3. ff. à quib. appell. licet, vel non licet. Iaſo rationes huius dicti aſsignat in dicta. l. legitima. colum. 2. numero. 5. & 6. quanuis recedat ab iſta Bald. ſententia in dicta. l. ſecunda tamen eum ſequitur Rebuffus tracta. de literis obligatorijs articul. 2. gloſſa. 1. num. 15. in 1. parte conſtitutio. Regiarum Galliæ. qui dicit hoc non eſſe neceſſarium adnotare, ex eo, quòd notarij ſolent ſtipulationem in inſtrumentis inſcribere, vt vix inſtrumentum notarij inueniatur nudo pacto factum, & nuſquam vidiſſe vnum ait ſine ſtipulatione à notarijs confectum. Aliquando tamen bonus ſæpe dormitat Homerus. Ideo eſt notandum, quòd nudo pacto promiſſum in inſtrumento exequendum eſt ſecundùm præmiſſos doctores, & Bald. in opere ſtatutorum. verb. inſtrumentum. nume. 16. & in. l. ſi cauſam. in fin. ff. de exceptio rei iudica. Suarez in repe. l. poſt rem iudicatam. §. ſed pro euidentia. nu. 5. & nu. 25. ff. de re iudica. Et quod promiſsiones nudæ abſque ſolennitatibus iuris ciuilis, & ſic pacta nuda ſint exequēda de iure regio conſtat, cum firmētur à lege. 2. ſuprà eo. & ſic in eis cōcurrat obligatio naturalis, ac legis Regiæ & omne pactum dicatur contractus. gloſſ. in l. 1. verb. figuris. ff. de actio. & obligatio. nota ſecundum Segur. vbi ad eum plures eam laudantes adduxi in repe. l. quemadmodum. num. 78. ff. de acquiren, poſſeſſ. Hierony. Cagnol. in repe. l. ſi quis maior. num. 31. C. de tranſactio. Singul. ſecundū Iaſ. in. l. naturalis. in prin. num. 3. ff. de præſcri. verb. auream dixit Chriſtophor. Porc. in princ. Inſtit. de obligat. colum. 2. num. 2. Ergo etiam ad pactum ex vi verbi, *contractos*, poſiti in hac lege venire debet omnis pactio, etiam nuda à iuris ſolennitate.

Quid autem erit in quaſi contractibus, ſeu diſtractibus, vtrùm quis poſsit compelli ad obſeruantiam promiſsionis in tali inſtrumento contēctæ via executiua? Videtur quòd ſic, cùm ibi quis ex ſua pactione fuerit obligatus, ac de animo ſe obligandi conſtet per regiam. l. 3. ſuprà eo. ac proinde comprehenduntur ſub iſto verbo in noſtro textu poſito, *obligaciones*, per prædict. l. omnem. ff. de iudi. Tum etiam, quia ratio, vt celeriùs negotia expediantur, viget in his quaſi contractibus, ſeu diſtractibus, de qua in ſuperiori gloſſ. dixi, ergo non debet diuerſo iure cenſeri, ſed vno complecti, cùm ſit eadem rationis cauſa. l. illud. ff. de acquirenda hæredita. l. his ſolis. C. de reuocand. donatio. Et leges loquentes in contractu, propriè ſumpto vocabulo, ſi vna, eademq; ratio verſatur in contractu, quæ in quaſi contractu, venit quaſi contractus. Et ita procedunt iura, quæ quaſi contractum comprehendunt nomine contractus. vt in. l. interdum. §. vltimo. ff. de iudic. l. ſed & cum aliquis. ff. de negot. geſt. quæ loquuntur de geſtione negotiorum, quæ haud dubiè quaſi contractus eſt. & l. vltim. ff. in quibus cauſis pigno. vel hypothe. taci. cont. & l. ex contractibus. ff. de actio. & obligatio. quæ loquuntur de tutela, quæ & ipſa quaſi contractus eſt, & l. apud Iulianum. §. vltimo. cum. l. ſequenti. & l. eandem rem. ff. de duobus reis. quæ loquuntur de aditione hæreditatis. gloſſ. in capit. vltimo. & ibi Panormita. de foro competen. dicunt, quaſi contractum, largiſsimè contractum dici, trahere tamen conſtitutionem illius capit. loquentem de foro ratione contractus ad quaſi contractum. Hinc gloſſ. in authentic. Sacramenta puberum. C. ſi aduerſ. vendi. trahit eam loquentem de contractu, ad quaſi contractum, nempè ad iudicium. vbi Iacob. de Rauen. Barto. Angel. & cæteri omnes idem aſſeuerant. Specula. de actore. §. 1. verſicu. Sed quid ſi iurauit. Tradit Andræ. Tiraquell. hanc communem, dicendo poſt leges connubiales. glo. 5. num. 208. fo. 293. colu. prima. Et quòd diſpoſitio dict. authenti. Sacramenta puberum. habeat locum in diſtractu, eſt communis ſecundum Segur. in repetitio. l. quemadmodum. num. 78. verſicul. ex quo etiam infertur. ff. de acquirenda. poſſeſsio. ad idem eſt deciſio Petri de Ancharra. in capi. Romana. §. contrahentes. de foro competenti. dicentis illum

lum tex.qui loquitur in contractu, habere locum in quasi contractu,& hoc regulate in omnibus casibus esse, tradit Aretinus in.l. impossibile. colu. prima ff. de verborum obligatio. Sin autem diuersa ratio esset in quasi contractu, quæ esset in contractu,non extenderentur dispositæ de vno ad reliquum,& ita procedit.l.2.§.omnes. ff.de iudicijs iuncta.l.de eo.eod.titul. Nam in primo loco legati domum reuocant,nisi contraxerint,vbi conueniuntur:in secundo verò non prohibentur reuocare,licèt hæreditatem adierint.l.1.§.tutores,versicu.& si iure.ff.de falsi.vbi si interdicitur à legecõtractus,nõ propterea prohibetur hæreditatis adition:nam appellatione contractus,non venit quasi contractus,nisi largissimè. glossa in capitul.fina. verb.seu contractus de foro competen. Quæ iura,& similia procedunt data diuersitate rationis, prout dixi. Sed in specie proposita viget eadem ratio in quasi contractu,& distractu,igitur dispositæ in contractu , habebunt locum in quasi contractu seu distractu. De quo articulo videnda sunt, quæ tradidit Tiraquell. in dicta glos. 5. & nos remissiuè ad Seguram in dicta repetitione.l. quemadmodum.numero.76. & l.55. in ordina. Tauri. Ioan.Baptista Caccialup. in tracta. de transactio. quæst.4.num.3.

c *Compromissos.* Compromissum, idest,sententiam latam iuridicè,iuxta formam instrumenti,in quo continetur commissio data arbitris, vt hic, & in pragma.42.cap.fin.Regum Catholicorum. Facit. l.35.titul.4.part.3. quæ lex tota loquitur in arbitro secundum Gregorium Lopez.ibi.verbo, *al juez ordinario.* & l.23. eiusdem titul. in arbitratore. Vtraque tamen sententia tam arbitri, quàm arbitratoris, seu amicabilis, compositoris est hodie executioni mandanda, iuxta formam dict. pragmati.42.ca.fina.Et est lex Caroli Cæsaris olim Hispaniarum regis eam sic declarãs in Curijs Toleti anni.1539.petitio.8.sic dicẽs in responsione. *A esto vos respondemos,que nos parece bien,y declaramos,que la dicha ley aya lugar en qualquier arbitro,o arbitrador nombrado de consentimiento de partes.* Dubitatur, Vtrum cõpromissa sortiri debeant naturam transactionis,& sic contractus? Glos. in authentic.vt different.iudices audi.in princip.verb. conuentum.colla.9 tenet partem affirmatiuam. vbi Bart. eam sequitur , num.5. sic dicens,Nota, quod arbitramentum non est sententia , sed quædam transactio.Ita habes ex glos.hic super verb. conuentum,quod tenent Innocent. in capit. Quintauallis. colum.1.num.1. de iureiurand.Anchar. consil. 443.incip. Primò elicimus. colum. 2.num.2.text.secundum Panormita. ibi. colum. 2.num. 2. versic. Secundò nota quòd arbitrium. in ca.fina.de re.permut.Et tenent omnes in auth. Si verò contigerit. C.de iudic. secundũ Curti in l.iubemus.colum.1.num.1.C. de transactio. Ioã. Baptista.in tracta.de arbitris cap.8.lib. primo.numer 5 vbi prædictam glos. authenti. vt diff. iudi.dixit singularem. Et moderni expresè tenẽt, quòd est propriè transactio,teste Ioan. Baptista. Caccialup.in tractat. de transactio. quæstione.3. num.4. & ibi reputat istum articulum quotidianum.glos.& ibi Imol nume.6.colum. 1. in cap. exposita de arbit.Bald.in consilio. 191. incipien. In testamento.colum.1.num.2.versi. sed compromissum arbitrorum.lib.2. Deci. in.l. transactionis.col.1.n.3.& colũ.2.nu.7.C.de transact.& ibi Curti.col.1.nu.6.Corne.cõsil.148.col.1.nu.2.& cõsi.216.lib.1.num.4.lib.1.& consi.290.colu.1. eodem lib.1. Quæ tamen conclusio accipienda est largo modo,non tamẽ propriè, & strictè,imò multum differunt. Bartol. in.l. quòd si Ephesi.§. final.ff.de eo quod cert.loco.Ias. plures ad hoc citat doct.in.§ omnium.colum.3.num. 18. versic. Nota primò.Instit.de actio.& ibi Ludo.Gomes. colum.3.num.9 dixit hanc communem opinionem,allegatque ad idem plures, qui hanc sententiam tueri conantur.Declarat optimè Philip.Deci.consil.60. Viso themate, & consideratis omnibus,quæ in præsenti consultatione proponuntur.nume.3.colum.3.libr.1.Ioan. Baptist. Caccialup.in tracta.de transactiõni. quæst.3. colu.2. num.4.& Paul.Parisi.consil.24.num. 118. versiculo. Vlterius suadetur,nam licèt doctores dicant compromissum. libro. 2. Ex quibus poteris aliqua in medium inferre,maximè ex Decio,& Parisi.locis præcitatis.Deducitur etiam , quòd si ex forma statuti esset soluenda gabella de transactione,non haberet locum in compromisso,quippe cum non sit propriè transactio , per præmissa. Bertachin tenet hanc illationem in tracta. De gabellis contractuum.quæst.vigesimo secundo, numero.33.

Cum sententiæ arbitrorum habeant hodie exequi quemadmodum instrumenta guarentigia,est dubium , an ad illam exequutionem perendam requiratur libellus. Videtur quòd non,cum sit iudicium summarium , & in his absque libelli propositione sit procedendum.clementi.1.§.pe.de verborum significatione. Bartol. in.l. iubere cauere. num.tertio colum.2.ff.de iur.om.iudi,æquiorem ac veram dixit Suarez in repetitione. l. post rem ac veram dixit Suarez in repetitione.l. post rem iudicatam.notab.2. folio. 114. col.3. de re iudicat communem dicit Felin. post Socin.in capi. 1.de libell.oblatio.colum.3.numero.7. Iaso.in.l. intra.ff.de re iudica. & istam sequitur Gregorius Lopez in.l.1.verbo.*del que dio*,titulo.27.part.3. & est bona opinio,ne lites ex litibus oriantur , &

sententiæ celeriter executioni mandentur secundum eum, quanuis contrariam cõmuniter teneri firmet & Rip.in.d.l.intra.nu.3.& sic procedit iudex visa sententia vna cum compromisso inter loquendo & præcipiendo, quòd soluat iuxta.d.l.fi. in ordina. de Madrid. arg. glo. verb.sententia.in.§.at ex contrario. Insti. quibus alie. licet vel non.gl.verb. decreto.in auth. de hære.& falci.§. non autem. Et sic inter has duas opiniones cõtrarias tenebis prior em per hãc.l.&.l.fi.de Madrid. Cætera, quæ hic sunt annotanda, videnda sunt per Ioan. Baptist. Perusinum, ac Lanfranc. de Oriano in suis tracta. de arbitris. volum.1. secũdum verò posteriorem impressionem.3. Et Rebuff.in 3. tomo. in cõstit. Regias Galliæ.tractat.de arbi.& arbitratore. Mõtaluus in.l.4.verb.*pleyto de justicia*.titul.7. part.3. Auiles in capitibus Prætorum.cap.10. verb. *execucion*.num.9. Roderi. Suarez in repeti. l. post rẽ iudicatam.§. Est alius casus in sententia arbitratoris.fol.124.col.2.ff. de re iudicat. Habet etiam executionẽ transactio facta coram iudice, vt per eum vbi suprà.colum.quarta.versiculo. Item est alius casus.

sentencias [a], o otras qualesquier [b] escripturas que tengan aparejada execuciõ que no sea admitida, ni recebida por nr̃os juezes [b] ninguna, ni alguna excepciõ, ni defension [c].

a ¶ *Sententias*. Quantum ad harum executionem nullum ius nouum hic statuitur, cùm sententiæ de iure communi executionem paratam habeãt. l.4.§. si ex conuentione.& l. post rem iudicatam. ff.de re iudica.vbi Suarez colum.1. versic. Nota primò. Addit tamen quo ad exceptiones impedientes executionem,& quo ad tempus prolationis earum, & exclusionem implorationis officij iudicis vt infrà verb. *ni defension*.iuncta.l. quinta. infrà &.l.64. Tauri.& quæ ibi annotamur. Item quo ad qualitatem sententiæ exequendæ (debet enim esse liquida) & satisdationem præstandam à creditore ad hoc, vt non obstante appellationis remedio, debitum cõsequi possit. vt diximus per legem sequentem suprà in glo.1. Et adde Pragmaticam à pijssimo Philippo Hispaniarũ Rege promulgatam anno ab orbe redempto. 1552. in cũrijs Madritijs.petitio.13. Idem est dicendum in quibuscunq; alijs scripturis, quibus à iure in multis casibus competit ius exequendi. De quibus latè per Roderic. Suarez in dictà repeti l.post rem iudicatam, à folio.162. cũ sequentibus pluribus. Adde.l.4.titulo.4.lib.6. infrà. vbi ponitur vltra ipsum alius casus, in quo fit exequutio in causa gabellæ non solutæ aduersus debitorem. Idem in legato pro ecclesia cõstruenda. capit. nos quidẽ. ibi & cuncta secundùm voluntatem defuncti sine altercatione construere. de testament.l. nulli. §. finautem. ibi, sine vlla cunctatione, vt conuenit, impleturus. C.de episco.& cleri. Vtrùm autem legatarius possit petere legatum via executiua, dicitur in.l. 1. titul.2.lib.5.infrà.

b ¶ *Otras qualesquier*. Vt pote quãdo scriptura secundum formam iuris esset redacta ex depositionibus testium super debito tantum sine alia solennitate iuris, vel debitum solenniter mediante publico & solenni instrumento tamen amisso, seu igne consumpto, parte vocata,& in contradictorio iudicio solemniter,& secundum ius dicta testium publicata, talis scriptura sic facta habet executionem. Ange. post glos.verb.depositionibus.in.l.fin. C.de edict.diui Adrian.tollend. vt suprà dixi. & in.d.l.1. tit.2. lib.5.ordi.infrà. Idem erit dicendum in pacto nudo iuxta cõtractum interpositũ, cùm insit cõtractui.l.iuris gentiũ.§. quinimò.ff.de pact. Tũ etiã, quia censetur vnus & idem cõtractus ex eo, quia insimul.& collectiuè factus est.l. hæredes palàm. §. vno cõtextu. ff de testam.l.3.ti.1. par.6. Montalu.in.l.1.tit.5.lib.3.fori legũ.verb. *por escripto*,l. patris & filij.ff.de vulga.& pupilla.l.si quis ex argentarijs.§.similium.ff.de edend. & suprà aperuimus. quicquid. Ias.in.l.lecta.col.8.nu.15.ff.si cert. peta.in contrarium firmauerit.

c ¶ *Ninguna, ni alguna excepcion, ni defension*. Scilicet non expressam à iure alio, vel non habentẽ rationem naturalem, ac æquitatem minimè continentem, alias admittenda erit, si liquidari possit infra terminum decem dierum datum ad opponẽdum aduersus executionẽ. l.5. infra eod. ibi. *Salvo si la fiz dias mostrare la tal paga, o legitima excepcion, &c.* quæ singularis, ac clauis istius materiæ principalissima est. Confirmatur ex his, quæ in materia statuti huic nostræ Regiæ. l. similis adducit Bartholomæ. Socinus consilio.27. numero.30. versicul. Secundus scrupulus est, quia instrumentum est guarentigium. libro.4. Item non obstante hac legis prohibitione contrà instrumentũ poterunt opponi omnes exceptiones, quæ limitãt, & restringunt executionem, quemadmodum opponi possunt contra sententiam,& eius executionem. vt est casus in.l. Nensenius ff. de re iudica.& in.l. fideiussor.§ solum respondit. ff. de fideiussorib.& in.l. ex diuerso.§.fin.& quæ ibi tradũt moder. ff. soluto matrimo. tradit Bartol. in. l. prima. C. de iuris & facti. ignoran. & in.l. prima. C. si ex fall. in-

fal. instrumen. Marian. Socinus consil. 51. incipiē. Præstantissime doctor, & illustrissime iudex, columna tertia. num. 6. libro primo. ergo & exceptiones huic similes, habentes eandem, vel maiorē rationem sunt admittēdæ. Et hoc vult dicere dict. l. 5. infra ibi (*legitima exceptio*) Nam hæc est interpretatio sana & quæ à quolibet sapiente reprehendi non poterit. Pars vero negans nullam aliam exceptionem fore admittēdam, tanquam reprehensibilis, & contra gloss. fin. in. c. accepimus. de æta. & quali. & aliena à legum conditoribus nō est admittenda, etiam si per dictionem inducentē limitationem, seu restrictionem fuerit loquuta nostra lex. Nam ipsam intelligendam censeo de illegitimis, ac dissimilibus explicatis hac in lege gratia frequentioris vsus, & quæ inducerent altiorem indaginem. & sic non esset possibile eas liquidare infra terminum à iure statutum ad eas obijciendas aduersus executionem. ex his, quæ notat Iaso. in. l. 4. §. condemnatū. col. 2. nu. 8. de re iudi. ff. & iam prædiximus. Defensiones hic non tolluntur, sed modus defendēdi intra certū termiōū breuē, quādo quis obligatur per instrumētū guaretigiū declaratur, ac subditis, vt celerius lites finiātur, salubriori remedio prouidetur. Quod iustū, sanctum, ac par tāti Principis fuit vt in. 1. glo. apertum est. Hinc est filiū ingratū non solū ex causis deductis in auth. vt cum de appel. cognosci. §. causas. coll. 8. exhæredari posse à patre, verum etiā ex alijs similem, seu grauiorem rationē cōtinētibus, vt alleruimus ad Segur. in rep. l. 1. §. si vir vxori. nu. 119. ff. de acquiren. possess. Petr. Gerard. singul. 1. Feli. in capitul. pastoralis. in princip. de resc. Euerard. in locis legalibus. loco. 3. versi. Quinto istud. Ioā. Lup. De donatio. inter vi. & vxor. §. 16. num. 10. in rubric. Roderi. Suarez in repet. l. 2. fori. foli. 71 col. 1. versi. Tertio inquātum est leges. Chassanę. in consuetudi. Burgundiæ, rub. 7, §. 2. nume. 2. fol. 231. Hippolyt. singula. 78. Ripa in repetit. l. fina. num. 138. C. de reuocand. donatio. communis secundum Alexand. in authen. non licet, numer. 4. & ibi Curti. iunior. num. 23. C. de libe. prēterit. & secundum eundem Alexan. in. l. si quis id quod. num. 19. ff. de iur. omni. iudi. Couar. in cap. Raimutius. in prin. num. 17. de testam. Doctissimus Pinellus, ac Lusitaniæ vnicum fere exemplar. in. l. 1 part. 2. numer. 27. C. de bonis matern. Petr. Plaça nouissime intract. de delictis. capitulo primo. numero decimoquinto. cum sequent. Ex quibus locupletari potest noster intellectus ad hanc legem Regiam, maxime cum sortiatur effectum ex l. 5. infra in verbis præmemoratis, quæ tendunt contra communem opinionem paulo ante citatam in. l. 1. titulo secundo. in gloss. 1. latius dicitur libro quinto. infra. Præterea in terminis huius legis ita declarat Anton. à Canario intract. de executio. instrumētorum. q. 1. & quæstione secunda. & ipse ibi pulchra adducit in materia executionum. Singulariter Philip. Deci. in capit. ex parte. in. 2. colum. 2. numero quarto. de offic. delegat. qui ponit triginta fallentias, seu declarationes, quæ pertinent huic legi ad eius declarationem. Nolo transcribere, sed supplico, vt omnino, & lynceis, vt aiunt, oculis illa rimentur.

saluo paga del deudor o promissionⁱ : o pacto de no lo pedirᵃ o excepcion de falsedadᵇ, o excepcion de vsuraᶜ, o temor, o

a ¶ *Pacto de no lo pedir.* Idem dic habere locū in pollicitatione, nam ex pollicitatione oritur obligatio naturalis. vt notauimus in. l. 3. supra. Ergo dabimus exceptionem, cum cui damus actionem & multo fortius exceptionem negare non debemus. cum tendant ad eundem finem. l. inuitus. §. cui damus. & ibi Philipp. Deci. num. 2. ff. de regulis iuris.

b ¶ *Falsedad.* Opposita contra substantiam instrumenti, secus si contra accessoria ipsius instrumenti obijciatur, nempe contra hypothecam, vel pœnam, vel causa differēdi negotium. l. satis aperte. in glo. verb. obijcitur. & ibi Bald. C. ad legem Cornelii. de falsi. Confirmatur ex late traditis in exceptione nullitatis à Iaso. in. l. 4. §. condemnatum. num. 9. de re iudicata.

c ¶ *Excepcion de vsura.* De qua iudex laicus cognoscit, cum sit summaria cognitio. & tantum agatur de facto, non tamen de iure, vtrum scilicet sit vsura, vel non, argu. eorum, quæ in matrimonio notat Bald. in. l. filium eum diffinimus. colū. 2. nu. 13. & in. 2. lectu. repetit. in nu. 5. ff. de his qui sunt sui vel alieni jur, ac mixtum iudicium, cum solum versetur quæstio facti, à qua opinione non erit tutū recedere, omissis cæteris deductis per Felin. in cap. cum sit. col. 3. versic. Tertia opinio. de foro compet. Alexand. in. l. Titia. num. 7. ff. solut. matrimo. & est opinio communis Canonistarum, teste Iaso. in. l. quoties. columna secunda. numero sexto. C. de iudi. Veriorem etiam hanc opinionem censet Ioan de Imol. in clem. dispendiosam. colum. penult. nu. 20. de vsur. Alexand. consil. 9. colū. 2. libr. 4. Ioann. de Imo. in cl. m. vni num. 13. de vsur. Ex quo infertur, quod quamuis crimen vsurarum sit mere ecclesiasticum. vt est gloss. in. c. 1. de offi. ordina. Deci. consil. 18. nu. 2. & commu-

nis in capit. cum ſit generale. de foro compet. tamen cum iam eſt deducta oculis hominum, de facto. & non eſt dubium in iure poterit puniri à iudice ſeculari. Iacob. Butriga. in. l. improbum fœnus. C. in quibus cauſ. infam. irrogetur. Ioan. Monach. Archidiac. Ioann. And. & Domini. in capi. 1. de vſur. lib. 6. Carol. Molinæ. de cõtractibus vſurarum. quæſti. 10. Corne. cõſil. 19. libro. 3 Antoni. Rube. conſil. 65. Couar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. capitul. 6. nume. 19. Quamuis oppoſitã ſententiam, imo quod ſolus eccleſiaſticus cognoſcere poſsit de quęſtione vſurarum, etiam ſi ſit quæſtio facti, exiſtimet veriorem Lanfranc. de Oriano in repet. clemen. Diſpendioſam. columna ſexta. de iudic. Ad iſtam legem vide quæ notat Andræ. Barbat. in. l. 5. incipien. Stiptulatio. column. 2. ff. de verborum obligationi. qui poſt Angel. colligit ex text. illo, quod ſi ſtatuto caueatur, quod à mera interloquutoria appellari non poſsit, ſi produco inſtrumẽtũ guarentigiũ, & peto iudici ipſum exequẽdum fore pronuntiet, & ipſe iudex pronuntiat, quod debitor poterit appellare à tali pronuntiatione, ex eo, quod non eſt mera interloquutoria, ſed habet vim diffinitiuæ.

fuerça tal que de derecho ſe deua recebir. Eſiotra qualquier excepcion no ſea recebida ni el que la puſiere ſea oydo. Y no embargantes otras qualeſquier excepciones el juez proceda a execucion de tal contracto, o ſentencia, y lieue la a deuido effecto.

¶ *Ley. V. Que por los contractos publicos ſe haga execucion, y que la excepcion de paga ſe prue*

a ¶ *Que de derecho ſe deua recebir.* Sic ergo excludit friuolas, non tamen eas, quæ à iure ſunt receptæ, de quibus in. 1. glo. Item exceptio præſcriptionis immemorialis opponi poterit contra inſtrumentum guarentigium, etiam ſi ex forma ſtatuti eſſet inſtrumentum exequendum, non obſtante præſcriptionis remedio. Felin. in rubr. de præſcr. col. pen. nume. 18. Item poterit opponere nullitatem prouenientẽ ex defectu ſolennitatis, nempe, Obſtat tibi, quia cõtractus eſt factus à muliere coniugata abſq; mariti ſui licẽtia. l. 55. Tauri. Item quia non interuenit authoritas patris, vel curatoris in obligatione facta à filio, vel alio cõſtituto ſub alterius poteſtate ad creditum. per legẽ Regiã. 78. & l. 79. in curijs Pincię declaratis anno. 1555. Et iſta nullitas exiſpectione ſcripturæ poterit cõſtare, & ſic non cenſetur excluſa ab hac lege. Cõfirmatur exlate congeſtis ab Hippoly. in rep. rub. C. de probationi. n. 159. ver ſicul. Et ideo dixit multũ notabiliter Baldus. Vtrũ contra debitum, vel depoſitum ſit admittẽda exceptio ſolutionis perteſtes in regno Aragonũ? Reſponde quod non niſi per inſtrumentũ, vel negantis recipiat iuramentum. vt habetur lib. 8. fororum Aragonum iſto titu. De exceptio. conſti. 3. cuius tenor eſt. Si de cætero contra debitum, vel depoſitũ, ſeu commẽdam cum inſtrumento factũ, exceptio ſolutionis fuerit allegata, teſtes ad probãdam illam exceptionem non recipiantur, ſed probet illam exceptionem reus cum inſtrumẽto, vel negantis recipiat iuramentum.

Nec executione pendẽte ante bonorum traditionem, & realem ſolutionem non admittitur aliquod iudicis præceptum, eam impediens, nec appellatio, ſeu inhibitio. vt habetur eod. lib. 8. ti. De Capleuatoribus. conſtitu. 1. incipien. *Item ſi algunos bienes.* Et vide etiam ſequen. 2. incipien. *Por dar ordena la expediciom de la juſticia de los creedores no ſean defraudados.* Nota etiã iſtud princi. Nãiſta eſt vna ratio principalis, propter quam inſtrumenta publica exequutioni mandantur. Vide alias in glo. 1. ſupra hac. l. 4. Aliqua etiam, quæ pertinent ad hãc legem vi. in. l. 1. & in. l. 3. ſupra eod. titu. & Adde Gregor. Lopez. l. 8. titulo. 18. partita tertia. in gloſſ. 3.

ue haſta diez dias.

¶ El Rey y Reyna.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley. 2. titulo. 21. libr. 4. Recop. y acerca della ſe vea la ley. del miſmo titulo. donde ſe declara. que los diez dias de que eſta ley habla para probar las excepciones corran deſde el dia que el executado ſe oppuſiere a la execucion.*



OR eſcuſar malicias de los deudores que alegan contra los acreedores exce-

¶ *Lex. V.*

a *Tartas*

pciones y razones no verdaderas por alongar las pagas, y por no pagar lo que verdaderamente deuen. Ordenamos y mandamos, que cada y quando los mercaderes, o otra qualquier persona o personas de qualesquier ciudades, y villas, y lugares de nuestros Reynos q̃ mostraren ante los alcaldes y justicias de las dichas ciudades, y villas, y lugares cartas y contractos publicos [a], y recaudos ciertos de obligaciones que ellos tengan contra qualesquier personas assi Christianos como Iudios, o Moros de qualesquier deudas que les fueren deuidas, que las dichas justicias las cumplan y lleuẽ a deuida execucion, se-

[a] *Cartas y contractos publicos.* Id est facta à publico notario Regis, seu eius authoritate, ac insimul numerario illius loci, in quo factũ fuit instrumentũ. vt in. l. 4. in glo. 1. declaraui. Primo igitur hic pro horum verborum perfecta declaratione dicendum est scripturam duplicẽ in iure reperiri posse. Quædam enim est publica, altera vero priuata. l. scripturas. C. qui potio. in pigno. habeatur l. 118. titul. 18. part. 3. Publica vero est solemnis, & rite ordinata scriptura per authenticæ personæ manum publicæ memoriæ causa facta. capitu. quoniam contra. de probat. Ita dicit Specul. in tit. de instrumento. editione. Et de hac publica scriptura loquitur in. c. 1. & c. 2. de fid. instr. l. 113. & 118. tit. 18. part. 3. l. 3. 4. & 5. tit. 9. libr. 2. foro legum l. 26. titu. 4. libro. 1. supra. Singularis, & in practica semper notanda est. l. 4. & l. 8. titulo. 18. libr. 2. supra. l. 101. in quaterno gabellarum. Ex quibus colliges, quod non omnis scriptura facta à tabellione Imperiali, seu regio, vel apostolico habet vim publici instrumẽti, ad hoc, vt executionis titulum habeat, sed illa, quæ est confecta manu publici Tabellionis numerarij ciuitatis, vel loci, vbi contractus fuit celebratus. Et de istis loquitur lex ista. De materia instrumentorum est addendus Roman. singul. 708. dicens, quod princeps non potest facere, quod exemplo non solenni detur fides. text. in dict. capitu. 1. ibi. nihil facere possumus. Sed intellige secundum Ioan. And. ibi. de potestate ordinaria, secus tamen est de absoluta. §. sed & quod Principi placuit. Institu. de iur. nat. cap. proposuit. cum sua gloss. de conces. præbend. Inno. in capitul. cum ad monasterium. numer. 3. de stat. monach. & in his, supra quos habet liberam potestatem. Panor. & Imol. vel nisi id faciat per viam legis à principio. secundum Philipp. Dec. in dict. c. 1. Qui omnes ita declarant textum illum. Adde huic Guido. Pap. dec. 469. Socin in tracta. fallenti. regul. 351. incip. Scriptura. Dueñas regul. 280. Exemplum. Curti. iunior in authen. Si quis in aliquo documento. num. 37. C. de edend. Dec. consil. 467. numero. 7. & 15. Paul. Paris. cons. 104. numero. 52. quem vide libro. 1. & consil. 28. nu. 24. libro. 2. & in consil. 17. nume. 19. lib. 4. & consil. 135. nu. 9. & cõsi. 151. nume. 19 eo. lib. 4. Couar. libr. practic. quæstio. c. 19. num. 9. Et hæc scriptura vocatur instrumẽtum publicũ. De quo plene per Speculat. vbi supra. § nunc dicendum. vbi sex modis dici publicum instrumentum scribit. Barb. & docto. in rubr de fide instrum.

Scriptura autem priuata est omnis scriptura, quæ nõ est publica, sed a priuatis personis, id est, non publicis confecta. Cardina. in capit. 2. de fide instrum. ponit cõclusionem talem, Omnem scripturam priuatam dici, præter scripturam notariorum, & actorum iudicialium. Et hoc modo priuata capitur magis large. vt comprehendat omnem non publicam etiam authenticam scripturam. secundum Innocen. in. c. 1. de fide instru.

Ex quo deducitur, q̃ scriptura iudicis, etiam si habeat testes inscriptos, cẽsetur priuata, quia scribere non est iudicum officiũ, sed tabellionum, teste Ioan. Imol. in. c. 1. col. pen. de fide instrum. per ca. quoniam contra. de probat. Bal. in. c. cum à nobis. in fin. de testi. dicens, siue scriptura fiat in iudicio, siue extra à iudice, poterit per testes reprobari, quia publica non est.

Etiam si essent literæ manu regis scriptæ, licetis sit publica persona, etiam in his, quæ pertinent ad suum officium, quia ad eius fidem nõ spectat scribere, priuatæ dicentur, propterea non fa-

ciunt fidem, nisi sigillo, vel alijs adminiculis iuuetur, vt consuluit Bald. in consi. 464. incip. Quæda scriptura, col. 1. lib. 1. per. l. fi. C. de cõue. fisc. debi to. libro. 10. Ideo fiscus facit scripturas per tabeliones, vel officiales ad hoc deputatos. l. 1. C. de apoch. publi. lib. 10.

Intelligetamen, nisi consuetudo contrarium dicta ret, tunc illi scripturæ regis, licet publica non sit, consuetudine dictante, stabitur. per. capitu. cum dilectus. in fin. de fide instrum. l. 8. titu. 9. libr. 2. foro legum.

yendo passados los plazos de las pagas: no seyendo legitimas las excepciones[a] que contra los tales contractos fuerenalegadas, en tal mane-

Item scriptura facta ab episcopo dicitur priuata, quia nullo iure cauetur, quod vim habeat publicæ scripturæ. c. cum à nobis. & ibi Bald. in fin. de testib. Plus dicit, q̃ omnis scriptura regulariter est scriptura priuata. vt habetur per glo. & ibi notat. in. l. quædam. §. numularios. ff. de edend. Ideo si Episcopus propria manu scripserit cautionem vsurarij, vel eius testamentum, vel collationem beneficij, illi scripturæ fides in alterius præiudicium non adhibebitur, quia est scriptura priuata. vt ibidem firmat Bald. Et instrumenta domestica sine alijs adminiculis non probant. l. instrumenta. C. de probat. Et ideo collationes episcoporũ, vel aliorum collatorum nõ recipiuntur sine testibus, & tabellione in nostra Hispania.

Præterea literæ factæ à sacerdote parochiali etiam curato, non sunt publicæ, per capit. cum esses. de testam. nam oportet quod publicentur. l. publicari. C. de testamen. igitur non publicæ, sed priuatæ sunt dicendæ. Nec est inconueniens priuatam scripturam à publica persona emanare, quia in hoc, id est quo ad scribendum, non est publica, sed priuata. per tex. in. l. 3. ff. de offi. præsid. vbi Magistratus est publica persona in suo territorio, extra vero territorium, est priuata: & sic extra officium, cui alicui est propositus, dicitur priuatus. Quod est notandum.

Vltimo est notandum, & inferendum, scripturam factam à notario tanquã à priuata persona, non habẽtem publicam formam positam in glo. in. l. generali. C. de tabula. libro. 19. continentem subscriptionem tantum priuatam dicendam fore. Constat, quia notarius de ea non est rogatus, nec solennitas publici instrumenti, quæ est necessaria, adhibetur. vt in authen. de tabellio. §. nos. colla. 4. nam notarius pro se scribens, non potuit rogare se ipsum. Differentia enim est interrogantem, & rogatum. argum. cap. vltim. de institutio. nec potuit fieri, vt in sua causa esset iudex. l. vnica. C. ne quis in sua causa iud. Tenuit. Innocen. in. c. 1. de fide instrum. text. glos. Bald. & Angel. in dict. l. scripturas. & in rub. C. de fide instrumen. colũ. 3. versi. Sed dubitatur, nunquid notari', Felin. in. c. 2. col. 1. de fide instrum. Roman. consili. 204. incipit.

ra, que a los acreedores sean pagadas sus deudas, y que las justicias no dexen de lo assi hazer y cumplir por paga, o excepcion que los di-

Pro discutienda. columna prima. Alexan. consil. 168. Viso puncto. lib. 2. Hippolyt. in rep. rubr. de probat. fol. paruę impressionis. 33. colum. 3. Quo fit si duo notarij, tanquam amici, & non tanquam notarij aliquid pro eorum negotijs familiaribus scripserint, dicetur scriptura priuata, authore Bal. in cap. à nobis. in fi. de testib. Paul. Paris. consil. 80. Difficultas. colum. 1. lib. 4. Si tamen formam seruauerint publicã in suis actibus, dicitur publica secundum Bald. consi. 43. Quædam scriptura. lib. 1. & consi. 467. lib. 5. non tamen solent in forma publica scribere sũ instrumẽta, sed si recipiũt mutuum, vel aliam rem, confitentur recepisse, & scripturam cõficiunt, quæ tunc priuata est, & vocatur schedula, seu chirographum. facit. l. fi. versi. *Otrosi mandamos.* tit. 9. lib. 3. for. legum. & l. de Madrid anni. 1534. l. 126. Quæ postquam fuerit recognita, præbet ius exequendi. Et ita in omnibus casibus, in quibus ex priuata fit publica. Et habet exequi, quemadmodũ instrumenta guarentigia, postquã fuerint recognita à debitore in iudicio, prout quotidie fit. In dubio tamen præsumitur, quod tãquã notarius conscripserit, quando inter alios conficit scripturam. nã præsumitur illud, q̃ communiter fieri consuevit. l. domini. C. de agricol. & cens. libr. 11. l. exempto. C. locat. Expresse firmat Lantranc. in rep. cap. quoniam contra. col. 86. versic. secundo requiritur. inverb. interloquutiones, de probat. Notarius autem actiue confiteri potest in causa propria, non tamen passiue. Dixi in. l. 1. glos. 1. columna. 893. versicul. Dubitatur præterea. titul. 4. libro isto. 3. supra.

¶ *No seyendo legitimas las excepciones.* Igitur illegitimæ, & friuolæ tantum cẽsentur repulsæ, dummodo liquidari possint intra decem dies assignatos ab hac lege. &. l. 64. Tauri.

Dubitari potest. Si reus velit probare exceptionem suã per confessionẽ partis executantis termino decem

no decẽdierum elapſo, an poſsit? Reſpõdendũ eſt poſſe, quia lex non prohibet probationem illam, quæ eſt impropria, quẽadmodũ eſt cõfeſsio. Baldus in l. ſi vnus. §. pactus nẽ peteret. col. final. nu. 15. ff. de pacti. qui ſic verba facit. Ex prædictis arguo ad ſtatuta, quæ dicũt non poſſe opponi, niſi certæ exceptiones, nam quælibet exceptio apparens per confeſsionẽ erit valida vt confeſsionis. nam confeſsio in iudicio, ius facit. Secus de alijs probationibus, vt notatur de iureiur. Sed & ſi poſſeſſori. §. 1. Suadetur, nã verba legis in ſenſu potentiori, ac proprio ſunt accipienda. l. fi. C. de his, qui veni. æta. impetraue. cum ſimil. ſed probatio, quæ fit per confeſsionem non eſt proprie probatio, niſi quæ ſit teſtibus, vel inſtrumentis. vt tradit Bald. in rubr. numero quinto. de probat. Archidiac. in capitulo accuſator. num. 26. q. 5. Anchar. in capitulo primo. num. 2. de confeſſ. libr. 6. Antoni. Panor. & Deci. num. 8. qui hanc communem dicit in rubr. de probat. poſt Felin. ibi. n. 6. Iaſo. in l. cum te. nume. 11. & ibi Deci. col. 2. nume. 8. C. de tranſactio. Probatur iſta concluſio in c. 1. de confeſ. libro. 6. vbi negatiua, quæ eſt improbabilis ex forma legis, vel ſtatuti, eſt probabilis per partis confeſsionem petitam in poſitionibus. Faciunt quæ dixi ad Segur. in rep. l. 3. §. fi. num. 82. ff. de libe. & poſthum.

Sic igitur infertur, quod inhibitus probationẽ in iudiciũ deducere poſt certum tẽpus, nõ cenſetur prohibitus probare per partis confeſsionẽ, quę, vt dixi, non eſt propria probatio, ſed impropria, & ſic releuamen probationis ſecundũ cõmunem ſupradictam. & Hippolyt. ſingula. 110. communis doctor. opinio. Tamen conſiderato effectu, qui producitur exco̅ feſsione dicitur probatio. Et ſic intelligo iura, quæ eam ſub nomine probationis comprehẽdere volũt, quemadmodum eſt. l. 1 §. fi. ff. de interrogat. actio. clemen. Conſtitutionem. ibi probationem tamen factam ſuper his per aduerſarij cõfeſsionem. de electionibus. l. ſecunda. tit. 13. par. 3. & l. 8. titulo. 14. ead. 3. part. & quę ſolituſelt allegare contra communem Aretin. in rubric. de probatio. numero. 19. Pro confirmatione optimè cõducũt quæ dixi in l. 1. verb. *iuramento de calumnia*. q. 3. titu. 4. iſto lib. 3. ſupra. quam notabis perpetuo in practica. Et probat Hippolyt. in dict. ſingul. 110.

Vtrum autem cauſa debiti non deducta in inſtrumento impediat eius executionem? Et videtur reſpondendum impedire ex his, quæ late dixi in l. 3. in glo. 1. verſi. Vtrum autem requiratur cauſa. ſupra iſto titu. Bald. in l. ſi non ſortem. §. 1. ff. de condi. indebit. Iaſ. in l. tale. in prin. num. 6. ff. de pact. in l. ſicut. alias ſub l. ſi maior. colũ. 2. verſic. Quarto nota. num. 7. C. de repudiand. hæredi. Bald. tamen in dict. l. ſicut. nota. 2. & in l. 2. col. 3. C. de executio. rei iudicat. tenet obligatũ per inſtrumentum guarentigium abſque cauſa teneri.

chos deudores aleguen, ſaluo ſi faſta diez dias moſtrare la tal paga, o legitima excepcion ſin alongamiento de malicia por otra tal eſcriptura como fue el contracto de deuda, o por aluala que haga fe por teſtigos que ſean en el Arçobiſpado, o por confeſsion de la parte. Y para prouar la tal paga y excepcion, ſi por teſtigos la ouiere d̃ prouar, es nueſtra merced, que el deudor nombre luego los teſtigos quien ſon, o donde viuen, y jure que no trae malicia, y ſi nombrare los teſtigos aquien de los puertos, que aya plazo de vn mes para los traer: y ſi allende los puertos por todo el Reyno, que aya plazo de dos meſes. E ſi fuere en Roma, o en Paris, o en Hieruſalem, que aya plazo de ſeys meſes. Pero es nueſtra merced, q̃ el deudor que alegare la tal paga, o excepcion, y dixere que los teſtigos tiene fuera del Arçobiſpado, como dicho es, que

Concorda vt per.Imol.in.l.fina. verſic.Tertio limita.ff.à quibus appellare non licet.

Vtrum autem exceptiones, quæ alias poſſent liquidari per atteſtationes teſtium,qui iurauerũt intra terminum,poſt ipſum elapſum, nempe decem dierum, poſsint liquidari,& ſic recipi dicta teſtiũ? Reſpon. eſt quod nõ, quia inſtãtia eſt circunducta p lapſum decem dierũ, qua extincta non licet amplius probationem recipere.vt in hac lege conſtat, ibi. *haſta diez dias moſtrare paga*.Nã conceſſum ad tẽpus,poſt tempus cenſetur prohibitum. vt in ſimili dixi in.l.prima.in gloſſ.verb. *faſta veinte dias*.iſto titulo.ſupra.Iſtam ſententiam tenet Ioan. Lupus. in dicta.l.64.numero quarto. & ibi doctor Didacus del Caſtillo.verb.*y paſſados*.in ordina. Tauri. Suadetur ex verbis hic poſitis.*haſta diez dias*. quæ dictio, vſq; eſt excluſiua.iuxta text. & ibi nota. per doctor.in capitulo cum delecti.de dol.& contuma. & ſic non ſufficit teſtes præſentare infra terminum decem dierum,niſi eo termino durante fuerint examinati.&dict.l.64.Tauri.ibi,*y paſſados los dichos diez dias*.

pague luego al mercader,o al acreedor, dando fiadores el tal mercader, o acreedor, que ſi el deudor prouare la paga, o otra excepcion que lo pueda eſcuſar, que le torne lo que aſsi le pagare con el doblo por pena,y en nombre de intereſſe: y ſi no lo prouare al dicho termino, que pague en pena otro tanto como lo que pago. La qual pena es nueſtra merced que ſea la meytad para la parte contra quien malicioſa y injuſtamente ſe alego la paga: y la otra meytad para los muros, o para otras coſas pias,o publicas donde el juez viere que es mas neceſſario. Y eſto miſ-

Sed tamen in contrarium facit.Nam teſtis, qui iurauit intra terminum, poteſt examinari lapſo termino ſine noua citatione.Bart.in. l. damni infecti.§.Sabini.num.8.ff.de dam.infect.Bald. in c. 2.num.8.de teſtib. Panorm.in.c. licet cauſam. nu. 20.& ibi Auguſt.Beroi.numer.76.de probat.Alberi.in tract.de ſtatutis.lib.4.q.71.Rota nou. 73. &.465.ſub tit.de teſtibus.Alexand.conſi. 42. nu. 17.& ibi in additione.Molinæ.lib.3.& Hippoly. ſingula.113. Lanfranch.in tracta.de teſtibus. q.7. nume.8.Franciſc.Curt.etiam in ſuo tract.de teſtibus.concluſ.33.numer.71.Facit quod notat Matheſila.ſingul. 134. incip. Nota ſingulare dictum Bart. Ratio ea eſt, quia actus depoſitionis trahitur ad diem iuramenti.ſecundum Bald.& Panor. in dict.cap.2.de teſtib.igitur & reus,qui præſentauit teſtes coram iudice,ac fecit eos iurare in termino,poterit eos facere deponere, ac examinare lapſo termino,contra prædictam declarationem. Pro ſolutione dicẽdum eſt,quod aut loquimur in termino probatorio aſsignato à iure, vel in præfixo à iudice. In priori caſu non ſufficit iurare infra terminũ, ſed neceſſarium eſt q; eo durante deponãt teſtes. alias trãſacto termino, non poterunt amplius in cauſa exequutionis deponere.Si vero terminus ad probandum ſit aſsignatus à iudice,procedunt quæ dicta ſunt in contrariũ. Terminus enim iuris potentius excludit, quam terminus hominis.Bald.in.l.ſi ea.C.qui accuſ.non poſſ. Felin.in capitul.licet cauſam.nu.20.de probatio.Secundo iſtam partem firmat Bald.in cap.2.num.10.de teſti.& in rubric.C.ſi ex falſ.inſtrum.& Felin.in c. licet.num.20.

Ampliatur etiam habere locum in probatione facta in iudicio executiuo per inſtrumenta, ſunt enim præſentanda infra decem dies, & non poſt, cum eadem ratio verſetur in inſtrumentis, quæ in teſtibus. Quod tamen procedit,prꝛterquã ſi infra illos decem dies ſit præſentatum exemplum inſtrumenti, quia tunc ſat erit præſentare eius authenticum originale poſt dictum terminum ante ſententiam.Bald. in ca.1.de fide inſtru. Felin.in dict.cap.licet cauſam.num.18.& Hippolyt.ſingul.113.Nec huic ſolutioni oberit,ſi dicatur, ꝙ actus depoſitionis refertur ad tempus iuramenti,& ſic teſtis,qui iurauit in termino, & poſt terminum fuit examinatus, cenſeri examinatum intra terminum,vt ſupra dixi. Nam reſpondeo, quod hoc procedit per fictionem, & improprie, non autem vere,& proprie, cum tamen veritas verſetur in contrarium,quippe cum verbum,probatio, prolatum per viam conditionis,debeat intelligi

telligi de vera,& propria probatione, non autem de ficta,& impropria.argu.l.Lucius. ff. de condi. & demonſt.not.docto. in rub.de probatio. Quo fit.quod cum lex iſta loquatur per viam conditionis,ibi,*Saluo ſi haſta diez dias*,neceſſario intelligendam fore cenſemus de probatione vera,& formaliter facta intra iſtos decem dies,non autem de ea, quæ per fictionem intelligitur facta infra terminum datum ab iſta lege.

Intelligenda tamen eſt hæc declaratio dum tamen culpa, & negligentia ſua terminus fuerit lapſus.ſecus tamen ſi culpa iudicis,vel notarij, nam hoc caſu non eſt parti imputandũ, ſi intra decem dies non potuerit teſtes examinare,& ſic potuerunt tranſcurſo tempore examinari.Ioann. Lup. nume.5.& Caſtel.in verb.*paſſados*.in dict.l.64.in ordin.Tauri.c.quod non ſtat.de regu.iuris. lib.6. Tamen ad hoc,vt culpa iudicis, vel tabellionis id contigiſſe præſumatur,requiritur,q̃ fuerit ei pro teſtatum à parte:abſque proteſtatione enim facta in termino.non præſumitur culpa in iudice, vel Tabellione.Bald.in.l.properandum. §. ſin autem alterutra.C.de iudi. Areti. & Felin. in capit.licet cauſam.colu.18.numero.23. de probatio.argum. text.in.l.quibus diebus.ff.de condi.& demõſtra. gloſ.in cap.cupientes.§.quod ſi per viginti.verb. propoſita.de elect.libr.6.Facit, nam quamuis anciani teneantur cauſam committere, quæ eſt ad eos deuoluta perviam appellationis.ac eam decidere intra certum tempus,eo elapſo, ipſi non tenentur ad damnum propter inſtantiæ lapſum factum parti,niſi conſtet de requiſitione, & proteſtatione facta contra ancianos.l.6.ibi,*fuere requeridos*.& ibi dixi tit.16.infra eo.lib.3.

Vtrum autem reſtitutio in integrum opponi poſsit ſtante iſta lege contra inſtrumentum guarentigium?Reſpondendum eſt quod ſic.Bal.in cõſil.236.Statuto ciuitatis.libr.1.vbi ſtante ſtatuto, quod appellari non poſsit,querelari,vel de nullitate dici,peti tamen poterit reſtitutio in integrũ. Aymon Crauet.in conſil.201.n.35.libr.2.ibique probat in terminis etiam deciſionem huius quæſtionis affirmatiue propoſitam, vbi adducit quatuor fundamenta pro ea.Optime Barth.Soci.cõſil.299.col.2.numer.4.libr.2.Alexand.conſil.17. colum.2.numer.6.libr.1.Plura adducit in confirmationem Cifontan.in.l.64.quæſt.finali in legibus Tauri.

Vtrum autem exceptio requirens altiorem indaginem ſit reſeruanda ad iudicem ordinarium, quando agitur in ſummario iudicio executionis, vel huiuſmodi? Dicendum eſt quod ſic.De quo per Alexan.de Imol.in.l.apud Iulianũ.§.ſi de teſtamento.num.2.ff.ad Trebellia.

Quæro de quæſtione, Cum inſtrumentum guarentigium vim ſententiæ habeat, modo Petrus ſe obligauit pro Ioanne per inſtrumentum guarentigium,& promiſit Petro indemnitatem,dubium eſt,antequam Petrus ſoluat pro Ioanne, nec ſit moleſtatus,nec condemnatus,poſsit petere conſeruationem indemnitatis?Caſum habui in termi nis,& dixi cum Bald.in tracta. De ſtatutis.verb. inſtrumentum.num.23. verſ. Statutum dixit qui cenſet ſtatim poſſe agere, quia habetur pro condemnato,& debet conſeruari indemnis, ſoluẽdo, & non cauendo ſecundum eum: quia per cautionem non conſulitur Petro, quo minus moleſtari poſsit ab illo,cui fuit obligatus, & ſic non manet indemnis, niſi totaliter eum liberet ſoluendo, & eximendo ab obligatione.Et hoc ratio verbi ſuadet. Et ſic dixi in fauorem Franciſci Lopez contra Ioannem Lopium de Viuero nepotem doctoris Ioannis Lupi,qui fecit rep.rub.&capit.per veſtras.de donat.inter vir.& vxo. Et ſic per duas ſententias in executorio iudicio obtẽtum eſt,me exiſtẽte aduocato prædicti Franciſci Lopez. Et ſi multi cum cautione ſola promiſsioni indemnitatis ſatisfacere aſſeuerauerunt. Quod autẽ poſsit agere,vt dixi,tenet Bart.in.l.fideiuſſor. ff.de fide iuſ.Segura in repe.l.ſi ex legati cauſa.nu.75.ff.de verb.oblig.Suarez in repe.l.poſt rẽ iudicatã. §.vi ſum eſt.verſi.Sed occurrit optimum dubiũ. nu.8. fol.159.ff.de re iudica.Antoni.de Canario in tracta.de executio.inſtrumento.quæſt.45.num.82. Hippolyt.in repe.rubric.ff.de fideiuſſ.quæſt.31. Guido Papa deciſ.117. Chaſſanæ.in conſuetudi. Burgundiæ.rubric.5.§.2.num.27.

Quæro.Cum inſtrumenta guarentigia habeãt vim rei iudicatæ, an conſtituant ſtatim in mora debitorem,ſicut per ſentẽtiam,imo per litis conteſtationem.l.certum.C. de rei vend. vel ſit opus noua interpellatione?Reſpondeo,quod nõ conſtituitur ſtatim in mora,quia id foret inconueniens, quod vno & eodem tempore conſtituatur in mora.vt in.l.quod dicimus. ff. de ſolutio. ſed noua interpellatione opus eſt,ſicut in eo, qui iuramento obligatur.Barto.in.l. eum qui. §. ſi iurauero.ff.de iureiuran.vbi ſubijcit,quod ſunt multum notanda in Tuſcia,& in partibus noſtris,vbi inſtrumẽta guarentigiata, ſeu confeſsionata habent vim ſententiæ diffinitiuæ. Nam ſi eſſet vera opinio Guilielm.ab ipſo initio eſſet debitor in mora,nec eſſet neceſſaria noua interpellatio.Sed ſecundum opinionem Iacob. Butrig. noua interpellatione opus eſt.Et hoc obſeruat hodie cõſuetudo,& multum placet,quod tenemenți.Hactenus Bart. Sequitur eum præter alios Anton.Canarienſ.in tract.De exequutione inſtrumẽtorum.quæſt.40. nume.79.Et ita practicatur,quod fit præmonitio debitori, vt ſoluat creditori antequam fiat exe-

cutio,& si nolit,fit exequutio secundum formam istius legis,&quæ diximus.in.l.4.in gloss.1.supra hoc titu.

Quæro, Vtrum causa executionis publicorum instrumentorum liceat ei,contra quem petitur exequutio, appellare? Glo. in. l. ab exequutore. C. quorũ appellat. non recipi.respondet quod potest a pronũtiatione de exequẽdo appellari, non ab exequutione facti. Idem Specul. de appellationi. §. in quibus versicul. Quinto. Barto. in dicta.l. ab exequutore.&in.l.si cum exceptione. §. hæc autem actio.ff.quod met.causa.

mo mandamos que sea en la sentencia que es passada en cosa juzgada[a].

Titulo. IX. De los assentamientos.

ADDICION.

¶Este titulo se contiene en el titul. 11.libr.4.Recopil.

In oppositum est sententia verior, quod imo nec à pronuntiatione de exequendo, nisi modus excedatur ab exequutore,nõ possit interponi appellatio ad impediendam executionem quo minus fiat. Ioann.Andr.ad Specul.vbi supra. Anto. de Canari.bene explicat in tracta.de exequutione instrumentorum.nume.83.quæstio.46.Roderic. Suarez in repet.l.post rem iudicatam. §. Quæro vtrum possit appellari.fol.169.colũ.2.vbi videas. ff.de re iudica.Et ita seruatur quo ad finem impediendi executionem,vt sit finis litium. l. fratris. C.de transactio.cap.finem litibus.& capi.fina.de dolo & contuma.& ne lex inseruiat de verbis potius quam de rebus. contra.l. 2. C.communia de lega.l.fi.C.de donat.c.commissa.de electio.lib.6. tamen facta solutione poterit appellationem prosequi iuxta formã huius legis,ac.l.64. Tauri. quæ in his verbis sic diffinitum reliquit dubium. *Declaramos,e mandamos,que los dichos diez dias corran desde el dia,que se oppusiere a la tal execucion. E passados los dichos diez dias si no pronare la dicha excepcion,q̃ el remate se haga como la dicha ley* (Supple tu,scilicet ista nostra.l.5.de qua loquitur) *lo dispone,sin embargo de qualquiera appellacion, que dello se interpusiere, dando el acreedor las fianças,como la dicha ley lo manda.* Et inferius dicit. *Cumpla y execute sin embargo de qualquier appellacion,que della se interponga para ante nos,o para ante los Oydores de las nuestras audiẽcias, o para ante otros qualesquier juezes, o qualquier nullidad,que contra la dicha execucion, y remate se alegue.* Non tamen intelligas prohibitam omnino, cum sit defensio,actus regis quo ad effectum deuolutionis,nam valet appellatio etiam à mero executore interposita. vt notat Spec. de act. & peti. §. super actionibus & petitionibus.versic. Sed quid si antequam. Et Canari. in loco præcitato. numero. 86. vers.Quadrageſimo septimo quæro.

¶Ley.I. De como se ha de hazer assentamiento contra el emplazado que fuere rebelde.

¶El Rey don Alonso en Segouia.Año de mil ccc.lxxxvj.

¶El mismo en Alcala el Año siguiente de.lxxxvij.

ADDICION.

¶Esta ley se contiene en la ley. 1.titul. 11.libr.4.Recopil.pero en quãto esta dize,que si el demãdado fuere emplazado por tres emplazamientos,esto esta.

[a] *¶En la sentencia quees passada en cosa juzgada.* De quacum sit de actibus processus, debet constare ex fide publicæ personæ.ca. quoniam contra. de probationib. & sic cum in dubium versari nequeat, cum sit probatio probata,& liquida, merito est exequenda, & maiori cum ratione ex calore iudicij,quam instrumentum guarentigium. Et sic calor iudicij,& cõsensus partium tacitus per lapsum temporis,vel expressus inducit clausulam guarentigiam,& si grosis verbis non sit deducta, tamen subtiliter deprehendi potest. Et sic in contractu alio,qui continet iuramentum,vel huiusmodi, de quibus casibus notatur à docto. locum habere per viam executiuam, de quibus dixi in princip. l.4.supra eodem. Quo fit,quod non solum requiritur,quod sit manu publica confectum, sed quod habeat clausulam guarentigiam ad hoc,vt exequi possit instrumentum.prout dixi in dicta.l. 4.glo. prima.& probatur hic.Nam sententia est scriptura publica, cum habere debeat fidem notarij publici,& tamen non exequitur,nisi de iure speciali,& ratione fomenti, quod recipit ex pronuntiatione Iudicis vna cum confessione partis eam approbãtis tacite per lapsum temporis designatũ appellationi.vel expresse. Ergo pro opinione,quã ibi priori loco deduxi contra Ioan.Lup.& Anto. Gom. induci potest hæc lex. Tamen declara,& salua eos,vt ibi dictum est.Laus Deo Opti.Max.

alterado enla dicha ley. 1. del mismo titulo. adõde en lugar destas palabras, dize q̃ si el demãdado fuere emplazado en persona por el emplazamiẽto, y no viniere &c. de lo qual cõsta q̃ ya oy no es necessario, q̃ la citacion sea de tres emplazamiẽtos, pues ya estan quitadas estas palabras. Y assi mismo cõsta q̃ se requiere, q̃ el demãdado sea citado personalmente, para que se pueda hazer el assentamiento.

[a] ¶ *Los rebeldes.* Ortum habuit à lege cõdita à Rege Alphonso Segouiæ an. 1386. & Compluti anno sequenti. vt patet in ordina. suis Compluti datis. 28 Februarij. Anni 1387. Et quoniã de missione ex primo & secundo decreto hic tractatur, more soli to vtile, & necessarium sub breuibus materiam describere censui. Et in primis est videndus Matthæ. de Afflict. in constitutionibus regni Siciliæ. lib. primo. rubri. 97. in constitutio. incipien. Contumacem. numero tertio. & in constit. sequenti. incipien. Si quis post litẽ Mõtalu. in reperto. legum ordinamen. verbo, Contumax. Bertachin. in indice. verb. missio in possessionem. Alciat. in practica. rubric. de primo & secundo decreto. folio. 60. columna prima. Auiles in capitibus Prætorum. capit. 35. verb. *mandado*. nume. 3. Vlcur. & Bologni. in. l. si finita §. Iulianus. ff. de dam no infecto. & Paulus de Castr. in. §. si plures. eiusdem. l. Resolutiuè tamen sciendum est de vi nominis, nempè quòd Decretum accipitur in iure nostro multipliciter. Aliquando enim accipitur pro sententia diffinitiua. l. nec quicquam. §. vbi decretum. & ibi glos. ff. de offi. Proconsul. & lega. l. decreta. ff. de re iudi. &. l. si prætor. ff. de iudi. Aliquando pro interloquutoria. l. 1. in fin. ff. de assesso. §. at ex contrario. Institu. quib. aliena. non licet. Vlcurrus in repet. l. si finita. §. Iulianus. col. 13. ff. de dam. infecto. Guid. Papa. in tractat. de primo & secundo decreto. l. sed & si per prætorem. §. sed si cum decreto. ff. ex quibus caus. ma. cap. licèt. versicu. interloquendo. de probationibus. Aliquando sumitur pro authoritate iudicis interposita circa alienationem rerum minorũ, vel mulierum, vel ecclesiæ, vt in plerisque iuris partibus reperitur. Aliquando sumitur pro cõsensu electorum redacto in scriptis. capitulo. innotuit. de electionibus. Aliquando sumitur

LOs rebeldes [a] q̃ no quieren venir ante el juzgador a los emplazamiẽtos q̃ les son puestos, no deuẽ ser de mejor cõdicio, q̃ los q̃ vinieren a parescer ante ellos. Y por esto tenemos por bien y mandamos, q̃ si el demãdado fuere emplazado por tres emplazamiẽtos, y no viniere a los dichos tres plazos a cũplir d derecho, o viniere a los dichos tres plazos o alguno dellos, y se fuere sin mãdado del juzgador, que dende en adelante que el juzgador vaya por el pleyto adelante a rescebir testigos del demandador: e otras prueuas que ouiere para prouar su intencion, assi como si el pleyto fuera contestado: y a dar sentencia diffinitiua en el, sin otro emplazamiẽto. Pero si el demandador quisiere y pidiere que se haga assentamiento, y no quisiere yr por el pleyto adelante a dar prueuas en el, que el juzgador sea tenido a lo hazer. Y el assentamiento que se haga en esta manera: que si la demanda fuere Real, que el demandador sea puesto en la tenencia de la cosa que

mitur pro decreto Papæ.capi.ſi decreta. diſtinct. 2.Finaliter ſumitur pro iuſſu iudicis de mittendo aliquem in poſſeſsionem bonorum alicuius, & iſto modo accipitur in præſenti.vt in.l.cum proponas.C.de bonis autho.iudic.poſſ. & in authen. ei qui.eod. titul. not. gloſ. in. l. ſi finita. §. ſi plures. ff. de dam. infecto.

demanda, y ſea tenido el demãdado d̃ venir a purgar la rebeldia haſta dos meſes del dia que fuere pueſto y hecho el aſſenta miẽto, o lo embargare el demandado que no ſe haga. E ſi fuere demanda perſonal-

Dubitatur his præmiſſis.1. Quid eſt decretum, accipiendo iſto vltimo modo, & quotuplex ſit? Et primò dic, quòd decretum eſt duplex, ſcilicet primum, & ſecundum.text.in.l.ſi finita. §. Iulianus. ff.de dam.infect.vnicus ſecũdum Imol. ibi, quòd licèt ſit dare ſecundum decretum, nullus text. eſt in iure faciens mentionem de ſecundo decreto, & iſto nomine, ſecũdum decretum, præter tex. dict. §.Iulianus. Et conſtat huiuſmodi diuiſio ex ſpecu. tit. De primo & ſecundo decreto.

Quæro.3. Qualiter definiatur? Et dic quòd multis modis definitur à iure. Nam vna definitio ponitur per glo.in dict.l.ſi finita.§ ſi plures. Sed ibi reprobatur communiter, vt conſtat clarè. Alias duas ponit Cin poſt gloſſ.in.l.cum proponas. C. de bonis authori.iudi. poſſ. Et aliam, quam extra gloſſ.ponit ibi Cin.reprobat Salicet. in dicta authen.ei qui iurat.4.colum. Doctor. in dict. l. cùm proponas. Aliam ponit Bartol.in.l. ſi finita. §. Iulianus.ff de damno infect. Aliam de primo decreto.Salic.in dict.authen.ei qui. 4. colum. Et aliam de ſecundo decreto in.9.colum. Et has definitiones Salicet.tenendas eſſe cenſemus, quia bene conueniũt cum ſuo definito. Et eſt primi decreti definitio talis. Primum decretũ eſt iuſſus iudicis contra contumacem ad eius cõtumaciam compeſcendam in actoris fauorem ſuper miſsione, vel quaſi deliberatè factus, & ſequitur Alexan.in.d.§. Iulianus.num.7. Secundum autem decretum eſt iuſſus iudicis contra reum in priorẽ contumaciam perſeuerantem in fauorem actoris deliberate factus, vt verus fiat poſſeſſor.

Dubitatur.4. Quis poterit decretum miſsionis facere in poſſeſsionem rei? Reſpond. concluſiuè. Primum, & ſecundum decretum interponitur a iudice, vel iudicibus, miſtũ, vel merum imperium habentibus, niſi cauſa damni infecti, quæ deſiderat celeritatem. vt in.l.4.§.1.ff.de dam.infecto. In quo eſt.not. quòd quemadmodum non poteſt interponi niſi ab habente miſtum imperium, eodem modo non poteſt reuocari ni ab habente miſtum imperium.tex.eſt in.l.4.§. ſi fortè. ſecundùm vnã lecturam.glo.ff.de damn. infect. quem commen. Paul.in.l.iubere.ff.de iuriſdict. omn. iudic. vbi de hoc videre poteris præſertim Alexand. & Angel. tex.dict.l.4.§.1.verſicu. quòd ſi fortè. dixit vni. in dicta. l. iubere.

Quæro.5. Primum decretum, quod ius ciuile dicit, noſtri qualiter appellent? Et dico quôd *aſſentamiento*. vt in hac.l.& partit.3.titul.octauo.l.1.& ſecunda. titul.4.libro.2.fori.Itali, tenutam. Galli, recredentiam. Ioan. Igneus in authent.ex cauſa.colum.36. C.de libe.præterit.vel exhæred. Et hanc recredẽtiam Imbertus vocat poſſeſsionem fiduciariam. quam quis ſub manu regia tenet, quaſi fide data acceptam, à fiducia tamen dictam. Budæ.in.l.2.in verb.vindicias.ff.de origine iuris.in annotatio. in Pandectis. Rebuff.in conſtitu.Regias Galliæ. tracta.de ſenten.execu.articulo.1.gloſſ.4. numer.1. in.1.tomo.

Conſtat clarè, cùm durante prima miſsione miſſus non faciat fructus ſuos ſecũdum communem opinionem Canoniſtarum. vt per Felin.in.c.conſultationibus.de offi.delega. Et probatur in.l.1.titul.9.libr.3.ordina. Licet communis Legiſtarum teneat, quòd ex primo decreto efficitur poſſeſſor. gl.in.l.3.§.genera. verſic. non poſſeſsionem. vbi Alexand.& laſ.ff.de acqui.poſſeſ.

Quæro. 6. Tenuta, & miſsio in poſſeſsionem an cedi poſsit? Et videtur poſſe.l.vlti. §. ſinautem. C.de bonis auth.iudi.poſſ.vbi not.Sali. & Alex. in addi.ad Barto.in.l.1.§.vlti.ff.noui ope. nuntia. Barba.conſi.51.col.18.li.1. Tiraquell. de tetract. lib.1.§.26.gloſſ.3.nu.21. Quod confirmatur. Nam non eſt dubium, quin creditore mortuo tenuta tranſeat ad hæredem. ergo cùm ſit tranſmiſsibile, & ceſsibile erit. Suadetur ex Tiraquell. loco proximè citato.§.26.glo.1.nu.44. Quod eſt notabile, & ſingulare.

Quæro.7. Quomodo ſit procedendum ad primum, ſeu ſecundum decretum? Reſpond. quod deuenitur ad primum, ſeu ſecundum decretum per officium iudicis imploratione de eo præmiſſa à parte, non autem iure actionis. De primo eſt ſententia Cin.in.d.l.cum proponas & Bald. in. d. authen.ei qui.col.4.

Quæro.8. Vtrum prædictum iudicis officium ſit nobile, an mercenarium? Vide textum & ibi Alexã.in.l.iubere cauere.ff.de iuriſdict. omni.iudic.&

dic.& in dict.authen.ei qui. vbi communis dicit, quòd est nobile.& Alexand.& Ias.nu. 10. in dict. l.iubere.

De secundo decreto est gloss.in.l.Iulianus. §. si plures.ff.de dam.infect. Et etiam in hoc officium est nobile.vt tenēt doct.vbi supra.late per Alex. in.d.l.iubere.nu.86. Vide Bologni in. d. §. Iulianus.fol.13.col.4. Et quòd etiam secundum decretum veniat iudicis officio nobili, est communis opinio secundum Michael. Vleurrum in. d. §. Iulianus.colum.107. fol. 27. reprobata distinctione Alex.vbi supra.

Quæro.9. An vt perueniatur ad primum,& secuodum decretum reus sit citandus? Respondendum est per glo.in.d.§.Iulianus.qnæ requirit citationem expressam peremptoriam. Cui est similis in.c.quoniam cōtra.verb.dilationes.de proba. & in cap.de mili.vas.qui contu.est. Quarum opinio est communis.secūdū Alex in d.§. Iulianus.num. 8.licèt Bal in.l.consentaneū.C.quomodo & quā do iudex aliter dicat. & nōnulli diuersas habeant sententias. Et pro ista opinione communi est bonus tex.in.l.præsenti.§.cum autem. C. de his qui ad eccle.confugi.ibi.itaq; si res immobiles possidet post edictorū solenniū citationē. Et sic loquitur de citatione perēptoria, cum loquatur in numero plurali. Item ibi, prædictorum traditio. id est,in possessionem missio. Et ita glo.ibi intelligi tur,& sic ponitur pro decreto.

Dicitur peremptoriè citatus, quando verbum peremptorie,ponitur in citatione. vt in.l. adperemptorium.ff de iudi.& ibi notatur.

Item quando sunt factæ tres citationes,licèt nō sit dictum peremptorie.text. in. l. tres denuntiationes.C.quomodo & quando iudi.

Item quando iudex citat per se,& personaliter partem.iuxta formam tex.& ibi gloss. communiter admissam.C.quomo.& quando iudex.in.l.2.

Item quando tabellio citat partem coram iudice de eius mandato. Bald. in dicta.l. 2. & quando tabellio citat ipsemet, potest citationem suam in actis ponere. Bald.in.l.secunda. colum. vltim. de anna.exceptio.

Item est peremptoria citatio,quando in literis citationis,vel in ipsa citatione exprimitur, quòd aliter termino elapso,iudex procedet in causa mediante iustitia. Bart.& communis in.d §.Iulianus. vbi vi.Alexan.nu.12. De qua clausula est glo. 3.in ca.causam quæ.& ibi Innocen.de rescript. Ioann. Andr.& docto.per textum ibi in cap.cum dilecti. de dolo & contuma.vbi de hac clausula.

Item dicitur peremptoriè citatus, qui cùm sit personaliter citatus, dixit se nolle cōparere corā iudice. Bar.in.d.§.Iulianus.col.3.glos.in.l.fi.C.de testi.in integ.cum qua est communis opinio.

Idem & si nihil dixit, & personaliter fuit citatus, & non venit,nam habetur pro peremptoria citatione,licet non sit nisi vnica citatio. secūdùm Innocen.in.c.ad petitionem.de accusa. Quod tamen reprobatur per doctores.de quo singula.per Imol.in.l.si finita.§.si plures.2.col.ff.de dam. infecto.vbi per.11.colum.disputat, an sufficiat vna citatio,quando citatus dixit se nolle venire. Et cō cludit q̄ sic,vt suprà dictum est. Et ibi ponit, an credatur nuntio referēti se citasse illum, & respondisse nolle venire. Et cōcludit quòd sic post alias varias,& diuersas opiniones.

Nota,q̄ citatus semel dicens nolle comparere, contumax est,nec est iterum citandus. glos.in. l. consentaneum.verb.contumacia. C. quomod. & quando iudex.communis secundùm Alex. l. contumacia.nume.4.ff.de re iudi.Felin.in cap. inquisitionis.§.ad petitionem.nu.20.de accusa.Ripa. nu. 83.in ca.1.de iudi.qui hanc opinionem defendit: & credo veriorem,quanuis contrariam ibi retulerit communem, imò quòd debeat iterum citari, tenet Ioan.And.ad Specul.titu.de cont.§.1. glos. magna.col.2.versi.de sexto.communis est secundum Felin.sibi pugnantem in capit. consuluit. de offi.delega.nu.9.

Quæro.10.quid de illo,qui dixit se nolle venire,& tamen venit post latam sententiam de mittendo in possessionem, vel aliam, iudice sedente pro tribunali,an sit audiendus? Et determinat, q̄ sic. Idem dicit,si veniat post discessum à tribunali, dum tamen statim. Quod est singulare. Et ex eo procedit,quia quæ incontinenti fiunt, inesse videntur.l.lecta.ff.si certum petatur.l.euidenter. C. de pactis.

Id autem quod dixi, quòd creditur nuntio citanti aliquem, & dixisse nolle venire. Adde Seguram & quæ ibi dixi in.l.si ex legati causa.nu.58 ff.de verborum obligatio.&.l.secunda. & ibi Plate.C.de col.fundo.glos.in capi. venerabilibus. §. primo verb.in iudicio.de sentent.excommuni.libro.6.&.l.21.Styli.

Tamen plures tenent contrarium, quos refert Imol.in.l.ex consensu.§.fina. ff. de appella. quod non credatur in casu,de quo suprà. Et licet de iure ciuili ista opinio non sit vera, quia præcedens est communis,tamē opinio Ioan.Andr. relata ab Imol.approbata est per.l.1.in fin.ti.7.part.3. qui text.expresse inquit,quod nuntio Regis non est credendum,nisi probet per vnum testem, quando pars negat citationem. Et nuntio aliorum iudicum non est credendum sine duobus testibus. Quod in practica omnino est seruandū, cum per leges Tauri in.1.constitutione præcipiatur,q̄ seruentur leges Partitæ.

Item est notandum,quòd si dixit se nolle venire,vt

re,vt ſuprà dictum eſt,nuntio non eſt amplius citandus,verum etiam id procedit,quando dixit ſine eo quod citaretur,fortè quia ſciebat ſe de proximo citandum.Barto.in.l.fin.ff.de in integ.reſt. Quod Bartoli dictum eſt verum,licèt Bald.ab eo deuiet. Item eſt peremptoria citatio, ſi in prima citatione ſit dictum, Te hac vice cito pro omnibus. Alex.poſt alios in dict.§.Iulianus.numer. 15. tex.in.c.conſtitutionem.de ſenten.excom. lib.6. & in.l.non nunquam.ff.de iudi.

Alios caſus,in quibus vna citatio habet vim peremptorij in alijs, quæ non concernunt primum, vel ſecundum decretum,ponit Alexan.in.l. contumacia.ff.de re iudi.

Et ſecundum ſuprà dicta nonnulli putant intelligendam hanc legem, dum dicunt, quòd vt fiat miſsio exprimo & ſecundo decreto, debet præcedere citatio trina, vt ſcilicet ſufficiat alia citatio, quæ trinæ æquipolleat,cum permiſſum ſit iura iuribus concordare.l.1.C.de inoffi.do.capi.cum expediat.de electio.lib.6. text. in authent.de exhi. reis.in fine.Item quia nihil refert, quid exæquipollentibus fieri.l.ſi mater. C. de inſti.& ſubſtit. Nam tantum operatur vna citatio, de quibus ſupra,quantum trina,vt expoſitum eſt.

Aduertendum ſummoperè eſt, quòd iſta lex Regia non exigit illam trinam citationem ad primum,& ſecundū decretum,ſed quod debeat interuenire,vt ad illud perueniatur, & ſic ſufficiat contumacem fuiſſe in cauſa principali,ſcilicet in citatione facta,vt ad libellum reſpondeat.Et hoc eſt, quod voluit probare Bologni.vbi ſupra.inquantū dixit poſſe attentari ad primum decretum nullā requiri citationem.Et hoc mihi probat l.1.&.l. 2. titul.8.parti.3.

Nec prætereundum cenſeo, retenta communi ſententia,de qua ſupra,quòd hodie videtur ſufficere vnica citatio,vt perueniatur ad primum, & ſecundum decretū per.l.2.&.3.iuncta.l.4. in leg. de Madrid. vbi non requiritur, quòd dicatur peremptoriè,ſed vna ſola citatio ſemper eſt peremptoria, nec expectatur alia ad conſtituendum in contumacia.Cæterùm,ſalua veritate,crederem illas leges ſolum habere locum in auditoribus Regijs,& ſic in Cancellaria, quia in eis expreſſe loquuntur,& non in alijs. Cuius ratio poteſt eſſe: quia cum ad eos deuoluatur lis per appellationē, & partes ſint iam citatæ in prima inſtantia, non eſt neceſſaria toties repetita citatio, nec cum tanta ſolennitate:& quanuis dictæ leges intelligi poſſunt in alijs iudicibus, nunquam in eis practicatur.

Quæro.11,Vtrum citatio ad primum, ſeu ſecundum decretum ſit facienda ad partis petitionem? Reſpond.quòd ſic.Barto.in dict.§. Iulianus. colum.2.Et ideo ſecundū eum debet apparere in actis,quòd ad inſtantiam talis iudex citationem fieri iuſsit,aliàs non valeret. Pro quo eſt ſingula. gloſſ.in.l.ſancimus.verb.contumacia. C. ad Trebelli. De quo per Alexand.in dict.§.Iulianus. numero.11.Et hæc eſt communis opinio ſecundum Bologni.ibi.col.19.glo.in.l.fin.verb.poſtulat. C. de bon.autho.iudi.poſi.

Hoc tamen limita non procedere in caſibus, quibus iudex poſſet ſuum officium non petitum impertiri.ſecundum Imol.in.d.§. Iulianus. Quos caſus ponunt Barto.Alex.& Rip.in.l.4.§.hoc autem iudicio.ff.de dam.infect.

Quæro.12.Citatio an debeat eſſe certa? Reſpō. quòd ſic, aliàs non tenet,vt vigore ipſius perueniatur ad primum,vel ſecundum decretum, adeò, vt ſi citatus eſſet quis peremptoriè ad audiendam voluntatē iudicis,non valeret vt obſcura, & inde terminata citatio.gloſſ.not.in Clem. Sæpe. infra. de verb.ſignifi.verb.ad id.Roma.in.d.§. Iulianus. nu.23.& Imol.in cap.conſuluit.de offi.de lega.Et ad euitandas opiniones conſilium erit, vt citatio fiat,declarando in ea omnes actus, ad quos fit, & ſic periti iudices faciunt.

Vltimò hæc citatio debet fieri in perſona, nec ſufficeret fieri ad domum,ſi perſona reperiri poteſt.glo.mag.in princ.in.c.cauſam quæ.de dol. & contuma. Cuius ſententia eſt communis ſecundum Panormi.ibi.num.5. De quo multa per Bart. & Alexan.in.l.4.§.prætor ait.ff. de damn. infect. glo.in ca.quoniam frequenter. §. ſinautem. vt lit. non conteſt. Item citatio ad domum non inducit veram contumaciam, & ideo condemnatus poteſt appellare infra decem dies à tempore ſententiæ.Rota in antiq.deciſio.499.& hęc.l.in fi.dicit. *Yel dicho ſeñor dō Alonſo en Segouia año de veynte y quatro,ordeno,que para que el emplazado ſe pueda dezir rebelde para q̄ lugar aya la dicha ley,ſe requiera que ſea emplazado en perſona.* Et ſic requirit perſonalem induſtriam,& non ſufficit, q̄ eius procurator citetur.ſecundum glo.Montalui.in.l.5.tit.3.lib.2.foro legum.Sed hūc verſic.intellige in primo iuſſu, ſcilicet,quando eſt proferenda ſententia diffinitiua. Sed ad mittendum aliquem in poſſeſsione ex primo,vel ſecundo decreto ſufficit citatio ad domum. Et eſt notandiſsimus intellectur ad iſtam conſtitutionem Regiam. Vel non loquitus niſi in miſsione ex primo decreto,non ſecundo. Vel quando proceditur ad receptionem teſtium, tanquàm ſi lis eſſet conteſtata.Et ita debet intelligi. l.108.titul.18.part.3.quæ ait de iſta citatione perſonali ſaltem ſemel facta,quòd non requiratur de neceſsitate in primo decreto. Gregor. Lopez in l.1.verb.*non queriendo*.tit.8.parti.3.Et in.d.l. 108. verb.*à ſu perſona*.Adde quæ notat Ludoui. Bologni.in

gni.in.l.ſi.finita,§.Iulianus.nu.115.ff.de damno in fecto.

Quæro.13.An requiratur libellus ad hoc vt primum decretum interponatur antequam quis citetur.Barto.in.d.§.Iulianus.nu.5. tenet q̃ ſic,alias non valeret decreti interpoſitio ſecundum eum. Cuius oppoſitū tenet Imol.ibi,reſpondens ad iura facientia pro Bart.Sed Paul.Caſtr.ibi adhæret Barto.dicēs,quòd quantū ad hoc,vt reus teneatur comparère,& poſsit mulctari ſi non comparet,nō requiritur quod præcedat libellus citationē. per allegat.per Barto.Alexan.tamen ibi.nu.20. dicit poſt multa,quòd valet citatio etiā non præcedēte libello,vt poſsit peruenire ad primum decretum, dum modo poſt citationem offeratur libellus. Et hæc videtur verior,& frequentior opinio.

Vtrum autem in ipſa citatione debeat inſeri tenor libelli,vide Barto.cum docto.in authen. offeratur.C.de lit.cōteſt.poſt alios,quos refert.Alex. vbi ſuprà.nu.19.Angel.& Salicet.in dict.authen. concludunt poſt antiquos,quòd debet inſeri in citatione tenor libelli,ſaltem in ſubſtantia. Quæ opinio non eſt vera ſecundum Alex,vbi ſupra.col. 6.nu.19.ad fin.& Bologni.colum.14. Pro quo eſt glo.in capi.præterea.de dilati. quam ponderat ad hoc Panormi.ibi.

Quid tamen operetur,ſi copia libelli mittatur in citatorio? Vide Bologni. vbi ſuprà. Hodie habemus legem.1.de Madrid,quæ inquit,quod ante citationem debet libellus dari iudici,& eius copia mitti in citatione. Quam intelligo in auditoribus Regijs,in quibus expreſſe loquitur,& ſi in alijs iudicibus loqueretur,non vitiaretur propterea iudicium per ſupra dicta. In practica autem bonum eſſet conſilium dictam legem ſeruari in quibuſvis iudicijs in cauſis magni ponderis,quanuis contrarium ſemper practiectur.

Sed an poſt primam citationem,& libelli oblationem requiratur alius libellus,in quo actor petat ſe mitti in poſſeſsionem? Dic quòd non. Bart. in dict §.Iulianus. num. 20. cum quo magis communiter tranſeunt ſcribentes ſecundum Bologn. ibi num.89.qui bene,ac fuſe loquitur. Quod intellige de libello ſolenni in ſcriptis,ſed bene debet fieri aliqualis petitio ſaltim verbalis,vt rediga tur in actis per notarium.vt per Imol.in.d.l.ſi finita.§.ſi plures.de quo per Alex.in.l.1.ff. de edendo.doct.in.d.auth.offeratur.C.de litis conteſta.

Quæro.14.An requiratur,quod ad hoc,vt perueniatur ad primum decretum,vt actor in iudicio coram iudice in quolibet termino citationis compareat,& rei contumaciam incuſet? Reſpon,quòd ſic,glo.& ibi Bart.num.9.in dict.§.Iulianus.tx.in l.properandum.§.& ſiquidem.C.de iudi.& quòd in fine termini debeat accuſari.l.3.de Madrid. Eſt etiam neceſſe ſecundum Barto.nume.10. quòd actor licentiatus à iudice receſſerit,& quod hoc redigatur in actis. De quo latiſsimè per Alexan. ibi num.25.&.26.licet ſatis confuſe.& Bologni.ibidem.col.16.in fin.communiter cum Barto.tranſire docto.ait.

Quæro.15.Vtrum requiratur cognitio de debito antequam iudex pronuntiet aliquem mittendum ex primo decreto? Et reſpon.quod ſic. Tex. & glo.in.l.2.C.vbi in rem act.& in cap. quoniam frequenter.§.fin.vt lit.non conteſt.vbi glo. dicit, quod illa cauſæ cognitio debet eſſe ſemiplena. Et eſt gloſ.in.l.cum proponas.C.de bo. autho. iudi. poſſid. Dicendū eſt,omiſsis opinionibus,quòd ad miſsionem ex primo decreto in reali,vt miſſus ſolum conſtituatur detentator,non poſſeſſor, nulla eſt neceſſaria cognitio,etiam ſummaria cauſæ principalis,vel ſaltem ſufficiens iuramentum de calumnia. Sed vt conſtituatur verus poſſeſſor, requiritur cognitio talis ſummaria cum probatione ſemiplena,vel fere tali. Et idem in actione perſonali etiam ad primum decretum. Requiritur tamen vera probatio ad bonorum venditionem, vel dationem in ſolutum ſecundum Panormit. in dicto.§.in alijs. nume.31.cap. quoniam.vt lit. non conteſt. Cuius opinio verior videtur.

Quæro.16. Vtrum actor debeat iurare de calumnia in ipſa miſsione facienda,& antequā mittatur,etiam ſi prius iuramentum præſtitiſſet? Reſpon.quòd ſic.Cin.in.l.cum proponas.C.de bonis author.iudi.poſſ.Spec.& Ioan.Andr.in additio.titu.De primo & ſecundo decreto.§. penulti. ad fin.Panor.in dict.c.quoniam.§.fin.col.13. Alexan.in.d.§.Iulianus.nu.37.quaſi hæc videatur nova inſtantia,& nouus proceſſus,quia prima expediebatur iure actionis,hæc autem iudicis officio nobili,vt ſupra dixi.

Quæro.17.An hoc iuramentum,quod præſtat mittendus in poſſeſsionem ſufficiat ad totam cauſam,quando prius nouerat præſtitum,vide diſtinctionem Panor.poſt glo.ibi in dict. ca. quoniam. §.in alijs.col.13.verſicu.Circa hoc.Et ad vtrūque præcedens dictum vide.Lz.tit.8.parti.3.ibi, *Pero antes que el judgador faga hazer la entrega por alguna de las razones ſuſo dichas,deue dezer al demandador, que mueſtre algun recabdo,porque ſe monio a emplazar, y fazer demanda contra el demandádo, alomenos deue tomar jura del,que el juramento,y demanda que le fizo, no ſe monio a fazerla maliciоſamente, mas porque tenia que la podia hazer con derecha.*

Ex qua lege probatur,quòd loco illius ſummariæ cognitionis ſufficiat iuramentum de calūnia. Probatur etiam,quòd iterum de calumnia non eſt iurandum de neceſsitate,cum vnum,aut alterum alternatiuè fieri probat,& iubet lex,ad cuius

veritatem

veritatem alteram partem ſufficit eſſe veram. l. ſi is qui ducēta. §. vtrum. ff. de reb. dub. Sed propter hoc non diſcedas ab ſtatutis iuris cōmunis. Quia ex mente illius legis videtur fuiſſe, quòd iuretur de calumnia, ſi non fuerat iuratum. Quod colligitur ex illis verbis, *que el emplazamiento, y la demanda. &c.* Quod autem loco ſummariæ cognitionis ſufficiat iuramentum de calumnia, videtur apertè velle prædicta lex. Cogitabis altiùs ſuper hoc.

Quid autem facere debeat iudex prædictis præcedentibus? Reſpon. quòd pronunciare debet per ſententiam interloquutoriam actorem mittendum in poſſeſsionem rei petitæ, quia agebatur actione reali: ſi verò in perſonali, in bonis debitoris pro modo & qualitate debiti declarati. vt in dicta authenti. ei qui iurat. & in dicto. §. in alijs. & in l. ſecunda. titul. octauo. parti. 3. text. in authen. de exhib. reis. §. quia verò ſemel. verſicul. igitur. collatione quinta. text. hic. Licet olim fieret miſsio in omnibus bonis debitoris. vt in. l. prima. ff. ex quibus cauſ. in poſſ. catur. gloſſ. in dicto. §. quia vero ſemèl. niſi in caſibus, quos poſuit Specula. de contuma. §. quarto. verſicul. Sequitur. non tamen exigitur, quòd res præcisè tantum valeat, quantum quantitas, quæ petitur, ſed quod etiam debeat res plùs valere. iuxta gloſſ. in dicta authenti. ei qui iurat. & gloſſ. in dicto. §. quia verò ſemel. verb. ſecundùm menſuram. ad finem. & gloſſ. in l. 2. C. de pignor. moder. in. l. creditor. 1. ff. ſi cert. peta. & ſic ſeruatur de conſuetudine. Panormi. d. §. in alijs. num. 35.

Quæro. 18. Quæ ſit practica pronuntiandi tam in primo, quàm in ſecundo decreto. Eſt videnda per Panormi. capi. 1. de eo qui mitti. in poſſ. cauſa rei ſeruan. nu. 8. l. 2. titul. 8. part. 3. & ibi nouiſsime Grego. Lopez aliqua notatu digna ſcripſit. Iſtud verò decretum debet interponi in vltima die peremptorij, & de æquitate poterit expectari in diē ſequentem. per text. in capit. conſuluit. de offi. de leg. Tenet Bart. in dict. §. Iulianus. num. 26. opinionem cuius communiorem dicit Alexand. nume. 48. & Bologni. colum. 48. Michael. columna. 46. Adde Deci. in dict. capitul. conſuluit. numer. 20. quòd ſi tunc non interponatur, debet iterum partem citare, quia alias videretur interpoſitum parte non citata. De quo per docto. in dict. capit. conſuluit. Angel. & Imol. in. l. de vnoquoque. ff. de re iudica. Barto. tamen in. l. cùm non eo die. C. quando prouo. non eſt neceſſe. Et Paul. in dict. §. Iulianus. dicunt, quod ſi reus eſt contumax, ita, q̄ nunquam compareat, iudex poterit quandocunque velit poſt peremptorium interponere decretum ſine citatione. Et hoc authoritate Hoſtien. cuius fuit ſententia in capitu. cùm dilecti. de dolo & contuma. Et multoties ita practicatur, licet præcedens ſit melior opinio.

Executionem vero primi decreti nō ſolum poteſt iudex officiali mādare, ſed etiam ipſi parti, vt propria authoritate poſſeſsionē ingrediatur. Barto. in dict. §. Iulianus. num. 21. & idem docto. ſecūdum Bologni. ibi colum. 43. cum ſequēt. & Vlcurum col. 56. per Alexand. latè in. l. iuſtè poſsidet. ff. de acquirend. poſſeſ. num. 13. Lex verò Regia. 2. ad fi. tit. 8. part. 3. dicit hāc miſsionem faciēdam per ipſummet iudicem, vel per executorem ab eo deputatum ad hoc. Et nō ſolùm poteſt interponi illud decretum contra maiores, ſed etiam contra minores, eccleſias, vel abſentes ex probabili cauſa, vel neceſſaria. vt Alex. probat in. d. §. Iulia. nu. 60. cum ſeq. & adde. l. 5. de Madrid.

¶ Iſto ergo decreto ſic interpoſito, & actore in poſſeſsionem miſſo, ſi reus venit intra terminū ſtatutum de iure communi. de quo per gloſſ. & docto. in dict. §. Iulianus. per text. & ſcrib. in. d. §. in alijs, capi. quoniam. & in. l. 6. titu. 8. part. 3. & in hac regia. l. ordinam. cui in foro ſeculari ſtandum eſt, recuperat ſuam poſſeſsionem, ſoluens expenſas, & præſtans idoneam cautionem de parendo in iudicio, quæ debet eſſe cum fideiuſſore, iuxta glo. cum communi in dicto. §. in alijs. verbo. cautionem. & in cap. primo, de ſequeſtra. poſſeſſ. & fruct. Expreſſa lex eſt. 6. tit. 8. part. 3. Et debet ſoluere expenſas, quas pars iurauerit ſe expendiſſe, ſubſequuta iudicis taxatione. vt in. l. ſancimus. C. de iudi. notat gloſſ. & doct. in cap. cùm veniſſent. de eo qui mit. in poſſ. cauſa rei ſeru. & dict. l. 6. tit. 8. parti. 3.

Si vero intra prædictum tempus non compareat reus, tunc iudex ad partis petitionem procedat ad ſecundum decretum: & ſi compareat, audiet illum ſuper proprietate nō autem ſuper poſſeſsione. vt in iuribus ſuprà citatis.

Item eſt notādum, quod ad ſecūdum decretum eſt iterum reus citandus. gloſ. & ibi Bart. nu. 27. in dict. §. Iulianus. Si vero ille non reperiatur, an ſint citandi cognati, vel vicini de neceſsitate? Reſpon. quòd nō. Quam ſentētiā vt receptiorē teneas per Alexā. in. l. ſi finita. §. Iulianus. nu. 52. cum ſeq. Et ibi Bologni. colū. 52. & Vlcur. colū. 73. Deci. poſt alios in. c. conſultationibus. de offic. delegat. Pan. poſt gloſ. ibi in cap. cauſam quæ. nu. 14. de dol. & contuma. niſi in certis caſibus, de quibus per eos, ſcilicet, quando interponitur contra abſentem & minorem. &c. Quod autem ſint citandi, probatur in. l. 1. tit. 7. part. 3. quæ videtur approbare opinionem minus communem.

Quæro. 19. Vtrum latitatio requiratur vt ad ſecūdum decretum perueniatur? Dic requiri. l. Fulcinius. ff. ex quib. cauſ. in poſſ. eatur. Licèt ad primum

mum non requiratur ſecundum communiorem opinionē.vt per Bart.in.d.§.Iulianus.nu.29. cum ſeq.& ibi per Alexand.nu.54.cum ſeq. vbi etiam ſubdit,quòd ſi miſſus ex primo decreto non latitat,nec habetur pro latitante, iudex poteſt dare curatorem bonorum,vt procedat actor via ordinaria. per.l. ab hoſtibus. ff. ex quib. cauſis maior. quod eſt perpetuò menti tenendum ſecundùm Panor.in cap.fina.De eo qui mitti.in poſſeſ.cauſa rei ſeru.num.10.

Vigeſimo quæro.Qualiter,& intra quod tempus ſecundum decretum interponatur? Reſpond. q̃ his peractis,de quibus ſuprà.iudex actorē mitti in poſſeſsionem iubet ex ſecundo decreto,cognito priùs debito,id eſt,ſemiplenè probato, ſecundùm Bar.in.d.§.Iulianus.nu.39.Et ita communiter tenetur.vt per Vlcur.ibi.col.103.

Sed hodie iure regio nō videtur neceſſaria iſta cognitio,quia ipſamet lex facit miſsionem. vt in. l.hac vnica cautum exiſtit.Et intra quantum tempus debeat interponi ſecundùm decretum? Dic, reiectis aliorū opinionibus,quòd iudicis arbitrio relinquitur.glo.in.d.§.Iulianus.& ibi Bart.nu.39 Quæ opinio eſt cōmunis ſecūdū Angel.Imol. & Alex.ibi.nu.85.& ſecūdùm Doct.poſt.glo. in. d. ca.cōſultationibus.de offic.deleg.& dixit cōmunē Pan.in.d.§.in alijs.nu.41.Sic etiam & iudex intra annum poterit interponere ſecundū decretum. Sed an hodie ſtante iſta lege regia erit verum, vt poſsit arbitrio ſuo intra breuius tempus interponere? Dicerē intrepide quòd nō: quia in hac lege illud tempus videtur traditum pro forma. & adeò breui,vt non fuerit de eius mente, quòd poſsit aliquo modo præueniri,cùm in reali tantum detur tempus duorū menſium, in perſonali verò vnius.

Vigeſimoprimô.Vtrum iudex poſsit interponere ſecundum decretum in alia re, quàm in illa, in qua fuit interpoſitum primū decretum? Tene opinionem Bar.in.l.cum nullus.§.fin.cum. l. ſeq. per illum tex.ff.de bonis auth.iudi.poſsi. vbi concludit,quòd poteſt fieri,prꝛterquàm quando fit ex cauſa,quæ tantū vnam rē reſpicit in cauſa dāni infecti,& in cauſa noxali.Ex quo infert ipſe,quòd ſi res,in qua eſt miſſus creditor,non eſt ſufficiens, poterit per ſecūdum decretum ſuppleri in alia re. Et in hac opinione ſunt plures, quos refert Alexand.in dicto.§.Iulianus.nume.78. vbi num. 79. dicit hanc opinionē veram,quum id quando poſt ſecundum decretum veniret reus eſſet audiendus intra biennium,vt recuperet rem ſuam, in qua interpoſitum eſt ſecundum decretum, ſoluendo debitum,& expenſas creditori.Barto.in dicto.§.Iulianus.nu.fi.per text.in.l.fi.C.de iure dominij impet. Tu tamen dic, quod vbi res eſt data in ſolutum,& ſic adiudicatum dominium iudicis authoritate,quòd poſtea nullo modo auditur.ſecundum gloſſ.in cap.contingit.de dol.& contum. & nota. glo. fin in dict.§.in alijs.glo.in.l.2.vbi in rem act. & in.l.properandum.§.ſinautem reus. C. de iudi. & eſt communis opinio ſecundum Alexand. in dict.§.Iulianus.num.122.Bologni.colum.102.Vlcur.col.149.Quæ faciūt ad ea quæ notaui in. l. 4. in gloſ.1.verſic.dubitari præterea ſolet quantum tempus.tit.8.lib.iſto.3.pag.1072.

Ad dict.l.fina.reſpondent docto. quòd habeat locum,quando quis non ſeruato iuris ordine impetrauit dominum aduerſarij ſui à Principe, aliàs autem ſi ſibi ſit adiudicatum per iſtud ſecundum decretum,iuris ordine ſeruato, non habet locum illius iuris diſpoſitio. Et ita eſt tenendum. Quam opinionem videtur etiam approbare.dict.l. 6. titul.8.parti.3.quæ ponit duos modos interponendi ſecundum decretum.Dicit nanque:Primò vendantur bona,& fiat ſolutio creditori: & ſi non reperiatur emptor, dentur bona æſtimata in ſolutum creditori.Et ſentit prędicta lex apertè quôd poſt venditionem,vel dationem in ſolutum, nullo modo reus audietur. Et idem vult noſtra regia lex.Et addit,quod ſi res minùs valeat, quòd petita quantitate reus cogatur ſoluere.

Notandum tamen eſt,quod licèt in illis legibus non fiat mentio aliqua de probatione, quæ in ſecundo decreto exigitur, vt ſupra dictum eſt, quòd illa nihilominus debet interuenire,ſicut iure communi exigitur. Inſpicienda tamen ſunt verba legis diligenter,quæ ponunt ordinem quo ad primum & ſecundum decretum perueniatur, & nihil de probationibus dixit.Neque prætereundū eſt,quòd ſi reus poſt ſecundum decretum veniat, dicens ſe velle probare ex cauſa falſa fuiſſe interpoſitum, quia debitum non ſuberat, vel quia pro illo debito obſtabat exceptio, eſt audiendus. ſecundum Bartol.in dict.l. Fulcinius. §. 2.De quo per Barto.in dict.§.Iulianus.in fin. verbis.

Quæro.22.in quibus actibus,vel cauſis interponitur primum,vel ſecundum decretum? Ad quam quæſtionem dicendum eſt,quòd in omnibus ferè cauſis,ex quibus agere poſſumus, & ſic in omnibus actionibus perſonalibus, & alijs, de quibus per Speculat.tit.de primo & ſecundo decret.§.videndum. quaſi per totum. per Alexan. remiſsiuē in.d.§.Iulianus.nu.95.

Quæro. 23. Qualiter miſsio fit facienda in ſeruitutibus, Vide docto.in.l.ſi prius.ff.de noui.ope. nuntiatio.

Quæro.24.Qualiter etiam in ſpiritualibus, & beneficialibus. Vide per doctores in cap.contingit.de dolo.& contuma.vbi optimè per Panorm. num.11.cum ſeq.

Quæro

Quęro.25.Qualiter in criminalibus? Ponit Specula.tit.De accuſatore.per totum.docto.in.l. abſentem.C.de accuſa.in.l.abſentem.ff.de pœn. De iure regio.in.l.7.titu.9.part.3.& in.l.4.tit.3.lib.2 for.& in.l.9.titu.2.ſuprà.libr.3.& in pragmati. regum Catholicorum.fol.163.

Dubitatur præterea. 26. in quibus rebus fiat miſsio? Reſpon.quòd in actione reali, in re petita, in perſonali autem actione,fit miſsio in rebus debitoris pro menſura debiti declarati. Et primò in rebus mobilibus:quæ ſi nō ſint, in immobilibus: & ſi defuerint mobiles, in iuribus, & actionibus. argumē.text.in.l.à Diuo Pio. §. in venditionem. ff.de re iudica.& eſt glo.quæ ponit hunc ordinem in auth.de exhi.reis.§.ſi verò ſemel. verb. rerum. col.5.text.& glo.in dict.§.in alijs.& ibi Panorm. num.34.l.2.titu.8.part.3 Et illius gloſ.practicam ponit Salicet.in dict.authen.ei qui iurat. Et Specul.tit.De primo & ſecundo decret.§. reſtat. poſt princi. De quo latè per Alexand. & Laſ.dict. §. in venditione.

Adde etiam,ꝙ fit miſsio in ſeruis, & vaſſallis,& iuribus prohibitis elienari in vita eius,qui ea poſſidet:nā hæredi non paratur præiudicium. Quod eſt notandum in praxi pro rebus maioratus. Et in rebus,in quibus habet vſum fructum,fit miſsio ex ſecundo decreto, vt miſſus habeat commoditatem, non tamen nocebit hæc miſsio proprietario. De quibus omnibus & alijs vide Bald. & Salice.in dict authen.ei qui.Grego.Lopez in.l.2. verbo,*en tantos bienes*.tit.8.part.3.

Quæro.27.an in reali habeat locum miſsio ex ſecundo decreto? Gloſ.in.d.§.Iulianus. dicit quòd non,per rationes adductas.Et idem glo.in.d. §. in alijs. per ſolum tranſcurſum anni efficitur quis verus poſſeſſor in ea.cui eſt ſimile in cap. contingit.de dolo & contuma. quæ procedunt ad hoc, vt conſtituatur miſſus poſt annum verus poſſeſſor.ſecundum cōmunem, quam ſequitur Panor. in.d.§.in alijs.col.7.

Sed ad hoc,vt præfiniatur certum tempus à iudice reo vt agat de proprietate,aliàs imponatur ei perpetuum ſilētium ſuper illa re,eſt neceſſarium ſecundum decretum,ſecundum Panormi.in. d. §. in alijs.col.18.Imol.in.d.c.cōtingit.de dol.& contuma.Bart.in.d.§.Iulianus.num.32. Et hāc opinionem teſtatur eſſe communem Alexan.num. 114. quod ibi latè examinat.Latius Bologni. col. 74. cum ſequentib.vbi refert plures tenentes contrarium, tandem concludit prædictam communem eſſe veram.

Vno tamen caſu poſſet interponi ſecundum decretum ad effectum transferendi veram poſſeſsionem,ſcilicet, ante lapſum anni, vt ſicut poteſt interponi ſecundum decretum in perſonali ante lapſum anni arbitrio iudicis, vt ſupra diximus: ita etiam in reali,quo caſu ſecūdum decretum nō eſt ad cautelam, ſed neceſſarium, & maxime poſſet fieri per nimiam rei contumaciam argum.l.Fulcinius.§.fi.ff.quib.ex cau.in poſſ.eatur. Ita bene Panormi.in.c.1.de eo qui mitt.in poſſ. cau. rei ſeru. nom.6.Hoc tenent omnes, & probant ſecundùm Bologni.vbi ſupra.colū.60.cuius dictum non haberet locum iure regio per hanc legem,vt ſupra fuit tactū in quæſtio.Qualiter,& intra quod tempus ſecundum decretum interponi.&c.

Quæro præterea. 28. quis ſit effectus primi & ſecūdi decreti? Et effectus primi infronte ponamus, cuius primus effectus eſt, quòd talis miſſus efficitur poſſeſſor in actione reali. vt in. l. ſi quis emptionis.§.pen.C.de præſcript.30.anno. Secus in perſonali.vt.l.cum legati. ff. ex quibus cauſ.in poſſeſſ.ea.l.3.§.fin.ff.de acqui.poſſeſſ. Et quòd in reali efficiatur poſſeſſor intra annum de iure ciuili licèt reuocabiliter,eſt communis opinio legiſtarum in dict.§.Iulianus.& in.d.authen.ei qui. & in dict.§.in alijs.Et ita aſſerit Bologni.vbi ſupra. colum.66.in fin.Guido Papa.De primo & ſecundo decreto.num.17.

Quòd intra annum tantum detineat, & non ſit verus poſſeſſor,eſt ſententia glo.in dict.§.in alijs. verb.verus.& ibi communis.gloſ. etiam & communis in cap.contingit.de dol.& contuma.gloſſ. etiam cum communi in ca.paſtoralis.§.præterea, de offic.ordina.Bologn.vbi ſuprà.col. 72. Mich. Vlcur.col.127.Areti.& Vincen.in dict.l.3.§. fin. ff.de acqui.poſſeſſ. Quæ opinio Canoniſt. iure regio eſt probata in.l.6.titul.8.parti. 3. & in noſtra regia lege. Nullam tamen eſſe differentiam inter vtrunque ius,contendit probare Bologni. vbi ſupra.colum.67.Has opiniones tetigit.Grego. Lopez,non tamen eas declarauit in.l.ſecunda. titul. 8.part.3.verb.*mitido en tenencia*. Latius dixi infra in gloſſa ſecunda.

Sed an ſit poſſeſſor, an non, effectus eſt magnus.vt per Alexan.in dicta.l.tertia.§.fina.ff.de acquirend.poſſeſsione.

Talis ergo miſſus non lucratur fructus intra annum,niſi de hoc eſſet conſuetudo,ſecundum glo. in authenti.de exhib.reis.§.fi.verb. ſeruandi cauſa colla.5.Quam tamen reprobat Barto.in dict. §. Iulianus.numer.50.quia talis conſuetudo vt contra ius diuinum,ſapit enim vſurariam prauitatem. Alexand. tamen ibi per bona fundamenta probat opinionem illius gloſ.poſt alios per eum relatos numer.106.& ſic valet in hoc conſuetudo,ſeu ſtatutum ſecundum eum, ea ratione. Quia ſi iudex poteſt hoc facere ex nimia contumacia. vt in dicta.l.Fulcinius.§.fina ergo ſtatutum,vel conſuetudo poterit idem regulariter operari. ergo miſſus ex

sus ex primo decreto non lucratur fructus text. singu. in l. finā. titu. 8. par. 3. Alios effectus primi decreti posuit Guido Papa in tracta. De primo & secundo decreto. num. 17. Alciat. in pract. sua. fol. 62. colum. 1. vbi ponit. 10. effectus. Vlcur. in l. si finita. §. Iulianus. numero. 256. ff. de damno infecto.

Effectus autem secundi decreti est, quòd per illud possunt res vendi ipsius debitoris, & creditoribus satisfieri, vt dixi suprà.

Secundus effectus est, quod possunt res in solutum dari, & tunc si erant debitoris, statim efficitur creditor possessor, & dominus: si verò non erat dominus, transfertur in eo vsucapiendi conditio. Communis opinio in. l. prætoris. ff. de damno infecto. & in. l. 3. §. fina. ff. de acquiren. poss.

Tertius effectus, quod missus ex secundo decreto, lucratur fructus. glo. & Bart. in dict. §. Iulianus. & communis in locis præcitatis.

Sciendum est vlterius, quòd si missus ex secundo decreto lucratur fructus, in reali post annum veniens non auditur, nisi super proprietate, & sic fit de reo actor. tex. est communis in dict. §. in alijs, auditur inquam super proprietate vsque ad 30. ann. secundùm omnes in. l. 2. C. vbi in rem actio. Bologni. vbi suprà. colū. 74. in fin. in dict. §. Iulianus.

Si verò interpònatur secundum decretum eo modo, quo suprà aperuimus, scilicet, vt iudex statuat terminū, quo elapso, imponatur ei silentiū, tunc etiā super proprietate non audietur. Bartol. & cōmunis in. d. §. Iulianus. Alexan. hanc dicens communem in. d. l. 3. §. fin. ff. de acqui. poss. nu. 29

Si verò missus in possessionem personalem veniat post rerum venditionem, vel dationem in solutum, nō auditur aliquo modo: si autem antequā bona vendantur, auditur reus volens sua bona recuperare, restitutis expensis, & præstita cautione de iudicio sisti. glo. fi. & ibi communis in cap. quoniam contra. §. in alijs. expressa. l. 6. tit. 8. part. 3. in fin.

Quæro. 29. Intra quantum tempus audiatur? Dic, quod illi iuri offerendi non præscribitur spatio minori, quā. 30. annorū. glo. in. l. cùm notissimi. C. de præsc. 30. vel. 40. an §. eo autē. & in. l. pignori. ff. de vsucap. Hanc cōmunem Fatetur Ioā. Imol. in. d. §. in alijs. nu. 39. Balb. in tract. de præscrip. 4. par. 5. princ. col. 3. licet Ioā. Andræ. Anto & Panorm. in. d. §. in alijs. dicant q̄ iuri offerendi debitum ad recipiendum pignus, nō potest præscriptio opponi etiā triginta annorū. Facit, nam omnis actio spacio. 30, annorum tollitur. l. sicut, & l. fi. C. de præsc. 30. vel. 40. anno. l. 2. C. de consti. pecu. Et comprobatur ex Tiraquell. de retra. lib. 1. §. 36. glo. 2. nu. 36. cum seq. vbi plures decisiones adducit, quæ possunt hic adaptari pro confirmatione istius dicti. & per eundem in tract. de primogeni. q. 31. num. 1. cum seq.

Prætereaq̄ præscribatur ius offerēdi triginta an. spacio, probatur ex Angel. Perusi consil. 55. col. 2. nu. 3. vbi tenet. q̄ ius offerendi pretium in contractu de retrouendendo sine præfinitione tēporis, præscribitur per. 30. annos. Ias. in. l. petens. nu. 10. C. de pact. & in. l. si mater. C. de insti. & substit. Tiraquell. qui plures conferd. ad hōc citat. in tract. de retract. lib. 2. §. 1. glo. 2. n. 7. & Anto. Gomez in tract. de contractibus. cap. 2. num. 28. vbi refert istam esse veram & cōmunem opinionē, & Balb. de præsc. in 4. par. 5. princi. q. 3. n. 5. & Hierony. Cagno. in rep. l. 2. nu. 43. C. de pact. inter. emp. & vēdi. Et sic, q̄ prædicta cōmuni opinionē.

De alijs effectibus primi, & secūdi decreti est videndus Specula. in tit. De primo & secundo decreto. §. iam de effectu. & §. fin. Bar. in. l. si finita. §. Iulianus. nu. 47. Alex. n. 98. Bologni. latè fol. antepenul. columna secunda cum sequentibus & Micha. Vlcu. col. 148. ff. de dam. infecto. & Guido Papa in dicto tracta. De primo & secundo decreto. nu. 17. & nu. 38. & Alciat. loco præcitato.

Quæro. 30. Vtrùm contra minorem indefensum possit deueniri ad secundum decretum? Videtur quòd non. cap. 1. de caus. poss. ibi, nec nos contra inauditam partem aliquid possumus diffinire. Sed minor non fuit citatus, nec defensus, ergo non debet fieri contra eum missio ex causa secundi decreti. Tenet Paul. de Cast. consi. 368. nu. 5. lib. 1. & in dict. §. Iulianus. num. 11. Sed Bar. o. in. l. si finita. §. Iulianus. col. 1. ff. de damn. infecto. probat posse deueniri absque citatione. Ratio: quia vbicunque secundum decretum concernit ita commoditatem rei, sicut actoris, non requiritur latitatio. Bald. in authen. ei qui. antep. colum. C. de bon. autho. iudi. poss. sed reo minori est vtile, cùm fuerit conuentus, vt non vexetur maioribus expensis, quæ occurrerēt, si expectaretur latitatio, quo fit latitationem non esse necessariam, nec impedimentum, quominus decretum secundum interponi possit aduersus minorem indefensum. Optimè probat Ludoui. Bologni. in dict. repe. l. finita. §. Iulianus. num. 119. Et pragm. 42. cap. 6. in lib. pragma. regum Catholicorum. ibi, *tornar a elegir via de aßentamiento en qualquier estado en que el pleyto estuuiere.* Tamen practica est, quod citatio ad missionē in possessionē bonorū non sufficit. quòd fit ad domum, vel in procuratorem, sed in personam rei, vt hac lege Regia in fine cauetur Idem etiam seruatur in citatione ad faciendam executionem. realemque solutionē ad bonorum, pro quibus fuit petita executio.

Quod'eſt notandum ad.l.4.& 5. tit. 8. ſuprà hoc lib.3.& l.70.Tauri.Niſi eſſet contumax, ac conſtaret,quod per eum ſtat quominus in faciē citetur vt dixi.in l.4.tit.8.ſuprà iſto libro tertio.

a ¶ *En tenencia de tantos bienes.* Nota q̄ miſſus ex primo decreto in poſſeſsionem bonorū in actione reali eſt poſſeſſor intra annum reuocabiliter, & poſt annū irreuocabiliter miſſus verò ex primo decreto in actione perſonali, nec ante annum, nec poſt annum poſſeſſor effici, eſt magis communis opinio ſecūdū Alexā. n. l. ſi finita. §. Iulianus.n. 4. Vlcur. nu. 15. & Bologni.n. 17. & 169. & 181. & magis cōmunis ſecundum eundèm Alex.in.l.3.§.fin.num. 11.& ibi Iaſo.num 20.ff.de acq.poſſ. & dixi cōmunem legiſtarum ſuprà hac lege vnic. in gloſ. 1. quæſt.28.Contrariam partem tenent doct.de quibus per me vbi ſuprà.quæſt.28.& communem dicit Bellam.in cap.contingit.num.20. & Pan. nu. 3.Anto.& Bella.num.1.in cap. quoniam frequenter.§.in alijs,vt lit.non cont.& Alex. dicit communem in l.3.§.fi. num.3. & Iaſo. num.21. ff.de acq.poſſ.Bologni.in.d.§. Iulianus. num. 181.& probat lex iſta in iſtis verbis,*en tenencia.*& l.2.tit. 8.part.3.Specula. dicit magis communem in tit. de primo & ſecundo decreto.§. Iam de effectu. num.6.Tenendo tamen ſi vis priorem, quæ magis communis eſt, quam quidem ſeruandam eſſe dixit Neguſanti. de Fano in tracta. de pigno.3. par.membro.2.num.6.Reſponde opinioni communi canoniſtarum poſteriori loco adductæ. vt per Alex.in.l.3.§.genera.num.11.ff.de acq.poſſ. ex quibus poteris reſpondere ad hanc regiam cōſtitutionem,quod verbum *tenencia*, ſit accipiendum pro poſſeſsione.l.1.§.1.dum dicit. affectionem tenendi non habent.ff.de acqui. poſſ. & ſic appellatione detētationis, venit poſſeſsio. vt probat.l.6.ibi.*por verdadero tenedor de la coſa.*ti. 8.par. 3.Et tenēdo opinionem legiſtarum, duo effectus reſultant, de quibus per Alex.vbi ſuprà. num.11. Ego tamē teneo opi. Canoniſ. per iſtam legem,ac legem partitæ.

que ſea pūeſto el demandador en tenencia de tantos bienes [a] muebles del demandado ſi le fueren hallados faſta en quantia de la demanda. E ſi bienes muebles no le fallaren, que ſea hecho el aſſentamiento en bienes rayzes: y ſea tenido el demandado de pagar la rebeldia haſta vn mes del dia que el aſſentamiento fuere hecho, o lo embarga-

re el demandado que no ſe haga como dicho es. Y ſino viniere a purgar la rebeldia a los dichos plazos, que dende en adelante el que aſsi fuere aſſentado que ſea verdadero poſſeedor [b]: y no ſea tenido de reſponder [c] al demandado ſobre la coſa que tiene: ſaluo por la propriedad [d]. Pero ſi el demandador fuere aſſentado en bienes

b ¶ *Que ſea verdadero poſſeedor.* Et ſic lucraturfructus §. ſi quis à nō domino. Inſti.de re.diui. c'conſultationibus. de iu. patro. Quibus iuribus conſtitutum eſt poſſeſſori ratione poſſeſsionis acquiri fructus, & in ſpecie noſtræ legis hoc diſponit.l.6. tit. 8. part. 3. Intelligas tamen quando cauſa propter quam fuit miſſus in poſſeſsionem,fuit aliqua, ſecus ſi nulla, nempe ex contractu nullo,vel ſententia.Bald.in.l.2.pen.col.C. de ſerui. & aqua. facit quæ ipſe Bal. notat in authen.& qui iurat.num.45.C.de bonis autho.iudi. poſſi.Bart.expreſsè notat.in.l.1.n.6.C. de præd. decurio.lib.10.ſic.dicens.Item nota, q̄ vbi contractus eſt nullus,emptor non lucratur fructus,& ibi Ang.nu.4.Sed aliqui tenent contrarium,quos receníet Doct.del Caſtill.in.l.17.nū. 70. in ordinatio. Tauri.vbi plures effectus poſſeſsionis annotauit.& plures connumerat Andr. Tiraquell. de iure primogenitu. in.11. opinione.17. q. fol. 320.col.2.cum ſeq.

c ¶ *Y no ſea tenido de reſpōder.* Et ſic cōuētus nō tenebitur litē conteſtari, cùm hæc verba impediāt,ac hoc inducāt,l.legis virtus.ff.de legib. Additio ad Bart.in.l.1.nu.1.C.de bonis vacanti. lib.10.

d ¶ *Saluo por la propriedad.*l.6.tit.8.part.3. idē diſponit. vbi videas Grego. Lopez verb. *ſeñorio.* Ad hoc

hoc autē vt sit diserimē inter hūc casum & præcedētē, intellige istum locum quòd reus contumax non est audiendus in actione personali, præter quā in proprietate, nēpe debiti, quasi velit dicere. onus probandi, quod incumbebat actori, transfunditur in ipsum reum vnde solùm auditur in proprietate. facit glos. in. c. quoniam frequenter, vt lit. non cont. & in. l. regulariter. ff. de peti. hæred.

de su contendor por demanda personal: y seyendo passado el mes del assentamiento quisiere mas que le sea pagada la quantia de su demanda, que no tener la possession: que entonces que sean vendidos por mandado del juzgador, y de lo que valieren en que sea entregado el demandador de la quantia que puso en su demanda, y de las costas. E si mas valiere: que sea entregado en lo demas que valiere el demandado, y lo que menos valiere que sea tenido el demandado de lo pagar, y el juzgador que lo faga assi cumplir luego. Y el dicho señor Rey don Alonso en Segouia año de veynte y quatro, ordeno que para que el emplazado se pueda dezir rebelde para que lugar aya la dicha ley, se requiere que sea emplazado en persona.

Titulo. X. De las secrestaciones.

ADDICION.

¶ *Este titulo se contiene en el tit. 12. lib. 4. Recopila.*

¶ *Ley. I. Que durante los embargos de las heredades: se cojan los fructos en fieldad.*

¶ El Rey don Alonso en Segouia. año de mil. ccc. lxxxv.

¶ El mismo en Alcala el año siguiente.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 1. tit. 12. lib. 4. Recopila.*

Porq̄ las lauores d̄ las heredades y el coger de los fructos dellas se embargan muchas vezes por los testamentos y embargos que los juezes fazen por deudas, o por maleficios. Porende mandamos, que si durā te el tal embargo, o testamento fuere tiempo del coger de los fructos de las heredades, q̄ los officiales del lugar donde esto acaesciere hagā coger los fructos, y ponerlos en fieldad [a] a costa de los fructos hasta q̄ sea determinado quié los deue de auer. Y si por esta razon alguno prendare, o lleuare por fuerça o en otra manera alguna cosa de aq̄l q̄ labrare la heredad: que la torne con los daños

TITVLVS decimus. De sequestrationib'.

¶ *Lex. I.*

a ¶ *Ponerlos en fieldad.* Et sic fit sequestrū quod est rei de qua agitur depositio. Hostien. in summa istius titu. §. 1. nempe cùm duo contendunt de aliqua re; ponunt eam in manu, & custodia alicuius probi viri, cuius fidei cōmittitur, qui quidē ipsā restituere debet ei, qui victoriā negotij obtinuerit, vnâ cū fructibus ex ea re durante lite perceptis, vt hic habetur. Clemen. vnic. de sequestr. poss. & fruct. l. 1. titul. nono partit. 3. Vel sequestratio est rei quæ in controuersia deducitur, consensu litigantium apud tertium depositio. Lucas de Penna in. l. litibus. colum. 7. C. de agricol. & censit. lib. 11. l. licet. & l. ei apud. in princi. &. §. fi. ff. de

fi.ff.depoſiti.l.ſequeſter.ff.de verbo.ſignificatio. vbi quærit Cepol.num.1. vtrum iſte ſequeſter dicatur officialis,& ſic comprehẽdatur à ſtatuto loquente de officiali? Et reſpondet quod non ſecũdum Angel.in.l.ſi fideiuſſor.§.fin.ff.qui ſatisdar. cogantur.cõtra gloſſ. ibi tenentem cõprehendi. Et de materia ſequeſtri eſt videnda glo.& docto.in.l.fideiuſſor.§.fina. ſuprà allegat.Bart. Areti.& doct.in.l.intereſſe puto.ff.de acqui.poſ. Cin.& Curti.in.l.vni.de prohibita ſequeſtra.pecuniæ.Bart.Angel.de Peruſi.Imol.& Angel.Aretin.in l.Imperatores.§ fi ff.de appel. tex.& Bar. in.d.l.litibus Bar.in.l.per hanc.C.de erogatio.milit.annonæ.lib.12.Archid.Domini.& Prępoſi.in cap.qui res.11.q.1.Ioa.Andr.in.reg.Locupletari. de regul.iur.lib.6.in mercurialibus. Alberi.in dictionar.verb.ſequeſtrari. Imol.in cap. examinata.num.8. cum ſeq.de iudic.& in cap dilectus.& ibi Panor.& doct de ſequeſtr poſſeſsio. & fruct. Paul.de Caſtr.cõſ.132.col.2.n.3.lib.1.Pro introductione omnino notandũ eſt duplicẽ ſequeſtrationẽ eſſe.Alia,quæ fit partiũ litigantiũ cõuẽtione.Alia iudicis poteſtate. Domini. & Bellamera in cap.quia res.11. quæſtio.1.& ibi eas declarant.Et iterum ſubijcit Bellamera,ꝙ ſequeſtratio tripliciter fit.Aut mero officio præſentantis, aut præſidentis, aut petitione ſequeſtri,aut alterius partis.Verbigratia primo caſu, vt ſi præſes videt aliquos ad arma , vel rixam venire, quos poteſt ſua iuriſdictione compeſcere. l. æquiſſimum. ff. de vſufruct.debet dicere,Recipio rem contentioſam in manu mea,& rem cuſtodiri faciam , & curam ne veniatis ius veſtrum proſequuturi. Vbi agitur reſtitutorio iudicio ſuper aliqua re,incumbit iudici,cùm videt ſubditos ad arma paratos,& ſic iudicis officio nobili. Secundo fit ſequeſtratio per officium mercenarium, inſeruiẽs cauſæ,vel liti,tunc ſi illud eſt debitum,propter id poteſt fieri ſequeſtratio.Exemplũ poteſt deſumi , quando aliquis beneficiatus monitus à ſuperiore , nõ vult ſeruire beneficio ſed appellat: tunc ipſe præſidẽs curare debet,quòd officium debitũ beneficio nõ negligatur , & fructus poterit ſequeſtrare quo ad hoc vt beneficium officietur.de appell.c. peruenit.Exemplũ etiã poteſt poni de.l.fi.§. ſuper peculio.C.đ aſſert.toll.& l.3.C.qui.ad libertat.proclamare nõ licet.Ex quibus iuribus videtur,quòd ſi duo contendunt de beneficio , quorum nullus fuit poſſeſſor pacificus,fructus poterũt ſequeſtrari,ſaltim quouſque concertatio ſopiatur: maximè vbi poſſeſſor vitioſè intrauit poſſeſsionẽ,nẽpe contra ſuperioris inhibitionem , vel aliàs, qui quidem talis non debet gaudere commodo poſſeſsionis.l.ſi quis liberũ ff.de proba.l. vis eius.C. eo.de proba.quod facit.l.1.§. apud Iulianum. ff. de poſit.cap. cùm contingat. de reſc. cum dictũ beneficium nõ duos miniſtros, ſed vnũ habere debet.Aut propter qualitatẽ perſonarum cõcertantiũ,& tũc ſi perſonarũ qualitas talis eſt, quòd naturâ facti inducit incompoſsibilitatem, tunc iudex debet prouidere partibus per cautionem,& cautelam ſequeſtrationis. Si autem fiat ad petitionem partis ſequeſtrum per iudicẽ , ſubdiſtinguendum eſt.Quia aut petitur ſequeſtratio pendẽte principali negotio, aut pendente appellatione,& hoc dupliciter:aut pẽdẽte appellatione à ſentẽtia:aut pendente appellatione ab executione ſentẽtiæ.Priori caſu, aut cõtẽditur ſuper re,de qua maior eſt præſumptio pro reo.vt ſi peto rem ex aliquo contractu,ius præſumit reũ non ligatum,niſi probetur ligatum , quo caſu ſequeſtrationis neceſsitas conquieſcit , & eſt in iſto caſu inhibita:nam primò debet debitor conuinci,& finaliter ad ſolutionem conſtringi.l.vni.C.de prohib.ſequeſt.pecuni.l.fi.C.de iurefiſci.cap.fin.20. quæſt.vlti.c.nonne.8.q.3. Idem dicendum eſt,ſi res talis eſt,cuius poſſeſsio indifferenter cadit in quẽcunque,nempe ſi pònas exemplũ, habere fundum , ita cadit in me , ſicut in Petrũ,ego contra ipſum ad fundum,quia Petrus poſſeſſor plus habet quàm ego.Inſti. de interdict.§. commodum. Verum vbi dicta præſumptio vinceretur aliqua æquitate.vt in cap.cum locum.de ſponſa. ca.literas.de reſti.ſpolia.tunc iudicis officio eſſet ſequeſtratio permiſſa,ſi æquitate ſuadẽte iudici. videtur,vt in dictis iuribus.l.ſi fideiuſſor.§. fin. ff.qui ſatiſdar.cogant. vbi ſuſpicio,quæ habetur contra reũ,vt prouideatur parti , inducit ſequeſtrationẽ. Vnde cũ interſit iudici ne iudicium ſit deluſoriũ l.vlti.ff.ne quid in loco publi. debet iudex prouidere,vt tã in principali, quàm in fructibus cautela conueniens præſtetur in re mobili. vt in dict.l. ſi fideiuſſor.Et eadem æquitate idem eſt in ſeruitutibus rei mobilis. Si autem procedatur in contumaciam,hoc eſt dupliciter. Aut in cauſa,in qua poteſt procedi ad miſsionem in poſſeſsionẽ , aut non.Si nõ,vt quia agitur de beneficio , in hoc caſu non habet locum miſsio in poſſeſsionem. cap. vbi de eo qui mitt.in poſ.cauſ. rei ſeru. lib.6. hoc caſu poteſt fieri ſequeſtratio.ſic loquitur text.in c.olim.

q̃ por ello recibiere, y caya en pena đ quatro tanto: la meytad para el querelloſo: y la otra meytad para la nueſtra camara.

r.olim.de reſcr.nam cum miſsio ceſſet, hoc caſu aliud quod erat,ſibi ſimilis facta, vel vicinus fieri debuit. Quo fit vt gloſ.ibi dicēs q̄ male fuit facta ſequeſtratio,minus rectè loquatur, cum cad. decreta,proſequetur factum ſequeſtrationis, quod minimè faceret, ſi indebitè facta fuiſſet. Si vero eſt cauſa in qua poſsit procedi ad miſsionem in poſſeſsionem, tunc cum illa ſit via ordinaria de mittendo in poſſeſsionem,illa regulariter ſeruāda eſt l.2.in fin.C,vbi in rem actio. Intuitu tamen religionis,vel alia cauſa iuſta,poteſt iudex ad ſequeſtrationem procedere.c.2.de dol.& contu. Super hoc caſu reſpondendum erit, Cum reus eſt contumax,ſua contumacia de iure eſt punienda, aut in re,de qua contenditur,aut in perſona, vbi in re non poteſt puniri.c.tuæ vt.lit. non. conteſt.in re dupliciter,vt præmiſimus Nam vbi miſsio in poſſeſsionem non eſt poſsibilis, tunc excommunicatio,aut ſequeſtratio eſt neceſſaria. Nec punitio contumaciæ in re vicinior eſt miſsioni in poſſeſſionem,quàm ipſa ſequeſtratio, quæ ſe habet ad eam,vt excedens ad exceſſum, nam contumacia eſt magis tædioſum, quòd aduerſarius ſit in poſſeſsione,vt ipſum tædio afficiat,quām ſi aliter bonus vir eſſet ad rem cuſtodiēdam deputatus. l. cū oportet. C.de bonis quæ lib. Plus tamē receditur in re per ſequeſtrationem à cōtumace, quàm per miſsionem in poſſeſsionē. Et ſecundum iſtas cauſas ſeu reſpectus,vel alios,dici poteſt, quod quandoque plus, quandoque minus importat miſsio in poſſeſsionē,quàm ſequeſtratio. Et propter aliquem reſpectum dictum eſt.vt in cap.2.de dol & contuma.quòd ſequeſtratio fuit facta intuitu religionis:nam magis competit religioſo litiganti, quod fiat ſequeſtratio,quàm in poſſeſsionē miſsio,quæ eſt afficiendi tædio contumacem, quod cadere non debet in religioſo. Et hoc caſu etiam vbi poſsit fieri miſsio in poſſeſsionem,cum de iure poſſet fieri ſequeſtratio.regulariter tamen puniendus erit in iſto caſu per miſsionem in poſſeſsionem.c.quoniam frequenter.§.in alijs. vt lit.nō conteſt.

Iudex tamen, cuius officium latiſsimum eſt.l. 1.ff.de iur.om.iudic.oportet vt inſpiciat, qua via reus contumax magis aſtringi poſsit, vt propriā contumaciam agnoſcere valeat, & eam purget,& tunc illam metitur iudex,ſiue de excommunicādo,ſiue de in poſſeſsionem mittendo,ſiue ſequeſtrando,cum contumacia quandoque damno litis coerceatur.l.cōtumacia.ff.de re iudi. l. diffamari. C.de ingenu. & manu.c. licet.de probat. multò magis poterit puniri contumax per ſequeſtrationē,iudex enim poteſt pœnali iudicio ſuā iuriſdictionem defendere.l.1.ff.ſi quis ius dicen. nō obtemp.Inter pœnalia continetur pœna ſequeſtrationis.Et dato,quod ſequeſtratio ſit pœna mitior miſsione in poſſeſsionem,vt in dict.c.2.de dol.& contuma.nam ex miſsione poteſt fieri verus poſſeſſor.ſaltem poſt annum, vel prout cautū eſt in l.1.titul.ſuprà proximo.non ſic ex ſequeſtratione,quod tamē credebant dicti religioſi.& ſic.d.c. legit Innocen.

Eſt alius caſus,ſi procedatur in negotio appellationis interpoſitæ à ſententia diffinitiua ſuper principali:alius cum petitur ſequeſtratio à petitore appellante aut à poſſeſſore. Primo caſu quādo petitur contra petitorem appellantem, eſt impoſsibile,cum nihil poſsit ab eo ſeparari, qui rem non habet.c.quoties.2. q.6. ſi autem contra poſſeſſorem appellantē petitur fieri ſequeſtratio,regulariter fieri non debet, cùm appellantis ſtatus ſit integer pendente appellatione.l.1.ff.nihil noua.appella.pend.Hoc tamen fallit eo caſu, quòd poſſeſſor fructus dilapidat,aut ſuſpectus eſt de dilapidatione.l.Imperatores§.fi. ff. de appell. dict. cap.quoties,& ca.fin.de ſequeſtra.poſſ. & fruct. Ioan.Lup.in rep.c.per veſtras.§.18.nū.1. fol.65. de dona.inter vir.& vxor. Et vbicunque in cauſa principali poſſet procedi ad ſequeſtrationē,multò magis in cauſa appellationis, vbi poſſeſſor victus appellat,cùm iam diffinitum ſit contra eum. Et hoc facilius eſt contra ipſum procedendū, vt fiat ſequeſtratio.Si autem procedatur in cauſa appellationis interpoſitæ ab executione ſententiæ, aut res eſt mobilis, & tunc fructus ſequeſtrantur vt reſtituantur ei,qui obtinuerit, & hoc caſu ſequeſtratio eſt præcepta abſque diſtinctione, vtrū poſſeſſor eſſet ſuſpectus,vel nō l ab exequutore. C.quorum app.non recipi. Nec eſt mirū, ex quo enim à ſententia eſt appellatum,ſcilicet ab executione,magna eſt præſumptio contra victum, propter quod iura ſtatuerunt rem, vel fructus à poſſeſſore ſeparari,& apud alium deponi, quouſque quere la debitum finem habeat.

Quærere oportet poſt prædicta ſecundo loco. Vtrum violans ſequeſtrum,ſuo iure priuetur. Reſpondendum eſt eum priuandum fore. Rota antiqua deciſio.2.ſub titul. de ſequeſt. poſſ. & fruct. Clem.vni.§.nihilominus.eod.titu. Gomeſſ.in regul.Cancellariæ Apoſtolicæ. De annali poſſeſſore.q.5. ad fin. & incurrit in pœnam quadrupli. text.eſt inſignis hic.verſ. *E ſi por eſta razon alguno prendare,o llenare por faerça*,&c.tex. in clem.vnic. de ſeq. poſſ.& fruct.

Confirmatur.Nam ſtante ſequeſtro, pars non poteſt ſe intromittere.vt plenè notatur in rub.& in.l.1.de prohibi. ſequeſtra. pecuni. Hieronym. Grat.reſponſ.36.num.3.lib.2. reſponſorū. Item pendēte lite nihil eſt innouandum.vt in tit.vt lit. pend.Item cauſa ſemel in curia Romana exiſtēs,

nunquam exit de cura. niſi ſummus pontifex remittat ad ordinarium. Bald. in. l. ſi vt proponis. 1. col. pen. verſ. & nota. C. quomodo & quando iud. Et vbi Princeps appoſuit manum, inferior non poteſt ſe intromittere. c. cùm noſtrum. de appell. Bald. & Angel. in. l. iudicium ſoluitur. ff. de iudic. Anchar. conſil. 58. Circumſcriptis. Item authoritate certa, & ſub certa forma introductum, eadē, & non diuerſa voluntate debet diſſolui. c. 1. de regu. iur. Et ſic cùm fuerit factum ſequeſtrum iudicis authoritate, ex eius præcepto tantū debet remitti ſequeſtrum faciens contrariū, infert violentium, & ſic cadit à iure ſuo. Item nullus in ſua cauſa poteſt ſibi ius dicere. l. vni. C. ne quis in ſua cauſa iudicet, vel ius ſib. di.

Sed quæro. 3. Vtrum pœna habeat locū in ſequeſtro facto non ſeruata ſolennitate, ſeu forma ad ipſum requiſita? Videtur quòd non, quia huiuſmodi ſequeſtrum fuit nullum. argu. c. detrahe. 1. q. 1. c. 1. de his quæ fi. à præla. ſine cōſenſu ca. l. cùm hi. §. ſi prætor. ff. de tranſact. tenet. Hieron. Gratus reſpon. 28. nu. 3. libro. 1. reſponſo. ergo non dicitur ſequeſtrum, ac pœna violatis ipſum, verbum ſequeſtrum non habebit locum in iſto, cùm fuerit nullum, iuxta plenè tradita in. l. 4. §. condemnatum. ff de re iudic. Paul. Pariſius conſi. 41. num. 23. libro. 1. ibique column. 2. & 3. plura in hac materia tractat. & conſili. 107. numero. 70. libro tertio.

Dubitatur præterea & 4. Vtrum ſequeſtratio interim quo eſt facta, impediat poſſeſſionem, & ſic interrūpat curſum præſcriptionis? Et videtur quòd non, quia ſequeſtrum nō fit niſi tantùm vt detur vincenti in contentione ſuborta, & ſic penes ſequeſtrē ſit gratia cuſtodiæ tanquam in tenutam, ergo prior poſſeſſio nō interrumpitur ex ſequeſtro.

Item ſequeſter fit per Regē, aut eius miniſtrū, qui neminem ſpoliat. l. ſequeſter. ff. de verborum ſignificat. l. proprie. & l. licèt. ff. de poſ. Pet. & Cin. & Alberi. in l. vni. C. de prohi. ſeq. pecuni. Iacob. de Areti. Bar. Alberi. Imol. & Areti. in l. intereſſe puto. ff. de ad q. poſſ. Panor. Barb. & Feli. in. c. examinata. de iudic. Boeri. in cōſuet. Bituri. rub. De iuriſd. om. iud. §. 4. ad fi & in. deciſio. 172. nu. 1. Eſt regia. l. 2. titul. 9. par. 3. Et ita tenet alios citando Chaſſanæus conſil. 47. numer. 4. verſic. ſed quicquid ſit. Et eſt cōmunis ſecūdum Ancha. nu. 11. in clemen. vnica. iſto tit.

Quæro. 5. Vtrum quis poſſit impedire ſequeſtrationem, allegando incontinenti de iure ſuo. Reſpon. q̄ ſic in rebus profanis. Voluit omnes in l. quanuis. & in l. fi. C. de edict. diui. Adria. toll. Boeri. deciſ. 172. nu. 2. Adde quæ dicit Curti. iunior. l. procurator. nu. 4. C. de edendo.

Quæro. 6. Vtrum quis poſsit compelli ad hoc vt ſuſcipiat ſequeſtrum? Per. l. 1. in fi. ff. vbi pupil. educa. deb. glo. in. l. 2. tit. 9. part. 3. tenet poſſe ex iudicis officio, vt præbeat nudum miniſterium, non tamen expenſas neceſſarias pro cōſeruatione rei ſequeſtratæ. Sed tu die quòd eſt Bal. in dict. l. 1. ff. vbi pup. educa. deb. & ſequitur Curti. ſeni. in tracta. de ſequeſtris. q. 2. n. 1. in 4. volu. tract. Cauſa autem legitima nō exiſtente, nullus cogitur acceptare ſequeſtrū. Et ita intelligas Angel. in. l. fi. circa medi. ff. de bon. aut. iud. poſſ. argu. l. 3. §. 1. ff. de arbit.

Quæro. 7. Vtrum ſequeſter poſsit deponere ſequeſtrum, & quo modo? Bald. in rub. in fin. C. de poſiti. dicit, quod poſsit deponere officiū ex cauſa, & iudice interueniente. Idem Angel & Curti. in nu. 27. C. de prohib. ſeq. pec. l. vnica.

Quæro. 8. An ſequeſter poſsit petere aliquam mercedem? Bal. conſil. 183. col. 2. lib. 1. expreſsim dicit, quod ſequeſter ob cuſtodiā pecuniæ apud ſe depoſitæ non poſsit exigere ſalarium, quia eſt nudus miniſter. per. l. medico. §. fin. ff. de aur. & argen. lega. quæ nihil mihi huc facere videtur. Sed pro hoc facit tex. in l. Lucius. §. 1. ff. de lega. 2. ex quo Bart. & Bald. notant nudum miniſtrum nullum commodū ſentire, aut ſperare debere. Idēq; in ſequeſtro voluerunt Angel. Imol. Roman. & Areti. in. l. intereſſe. ff. de acq. poſſ.

Intellige tamen non procedere in ſequeſtro facto ex partium contendentium voluntate, quia nullus alteri cogitur facere beneficium. c. cum ſecundum apoſtolum. de præbend. c. charitatē. 10. q. 2. Tiraquell. poſt Bal. in loco ab eo citato tenet iſtam limita. in l. b. 2. de retract. §. gloſſ. 7. num. 7. facit. l. planè. 2. §. fina. ff. de lega. 2. l. ab eo. C. de fideicom.

Item etiam ſecundum Tiraquell. vbi ſuprà. nu. 8. limitatur in ſequeſtro facto à iudice, ex quo reſultare poſſet damnum ſeruanti. Barb. conſil. 71. colum. 1. lib. 4. Curti. d. tra. ſequeſtrorū. q. 24. nu. 78. Et eſt iuſtum, quòd ratione curæ, & cuſtodiæ, quam debet habere circa rem poſitam in ſequeſtro, habeat aliquā mercedē, prout in tutore ſeu curatore, qui habere debet decimam partem fructuum. l. 2. tit. 7. lib. 3. fori. & ſi non ſuperſint fructus, iudex ex officio eis taxabit ſalarium ſuo arbitrio. ſecundum Montalu. ibi. in glo. verb *el diezmo*. Sed iſte ſequeſter dicitur fideicommiſſarius, & valet argumentum de vno ad reliquum. gloſſ. in. l. tutela. ff. de tutelis. in verb. ad alium. quā ſingularē reputo. & citat Cifontra. in l. 31. q. 1. nu. 3. in ord. Tauri. Ergo iſte ſequeſter poterit recipere ſalarium ratione curæ, ac cuſtodiæ.

Quæro. 9 ſequeſtrum apud quem fieri debeat, an penes iudicem, vel eius officialem, vel circa ter-

tiam

tiam perſonam? Iſtam quæſtionem ponit Curtil. loco citato.q.4.num.28.& tenet quod ſic per gl. in.l.ſenatuſconſulto.verb.& deponatur. de offic. præſid.& dicit ordina.Iaſo.in.l.cum filio fam.nu. 22.ff.de legat.1.Bald.idem tenet in ſua margarit. verb.depoſitarius.verſic. 3. dū dicit depoſitū fieri poſſe apud iudicē & arbitrū pro obſeruatione ſententiæ,& allegat tex.in.l.litigatores.§.quid ergo.ff.de arbi.& c.expoſita.eo.tit.

Iſtam ſententiam tenent Bal. Cuma. Fulgo. Alexā.Soci.& Iaſ.in.l. ſi fideiuſſor.ff.quiſatisda. cogātur.Alex.in addi.ad Bart.in.l.planè.ff.quod quiſque iur.Quibus omnibus eſt optimus tex.in l.ſi fideiuſſor.§.vlti.ſuprà alleg.& l.ſed & ſi.§.planè.ibi,apud officium fuerit depoſitus.ff.ad exhibend.& probat Tiraquel.de vtroq; retract.lib.2. §.4.glo.7.num.1.Quod tamen nō eſſet admittendum à iudice.ſed debet nominare tertiū. In tabellione cauſæ quod non poſsit fieri depoſitum,ſtatutum eſt ab Imperatore Carolo Hiſpaniarum olim Rege.in.l.83.in curijs Segouien.Anni.1532 &l.70.Pinciæ anni.1537. quod eſt ſancitum ſanctiſsimum.

Quæro.10.Vtrùm ſequeſtratio fructuū poſsit fieri appellatione pendente? Et eſt dicēdū quòd ſic,ſi timetur de dilapidatione.c.fin. de ſeq. poſſ. & fruct.l.Imperatores.§.fi.ff de app. Specula.de appell.§.nouiſsimè.Philipp.Fran.in.c. cū teneamur.col.3.de appel.nu.10.habetur in.l. ab executore.C.quorum app.non recip.

Dubitatur.11.circa proximam quæſtionem, per quem iudicem fiat hæc ſequeſtratio?Reſpon. quicquid dicat Bart.in dict.l.Imperatores, quòd cōcluſio eſt,quòd ſi petitur antequam appellatio ſit præſentata ſuperiori, & per eum recepta, debet fieri per iudicem à quo,ſed ſi poſtea, debet fieri per iudicem ad quem.Ita tenent Io. And. & Panor.in dict.cap. fina. de ſequeſtra.poſſ. Philipp.Franc.in cap.cum teneamur. columna. 3. de appella.Alexand.in additio.ad Bar. in. d.l.Imperatores.§.fin.

Quæro. 12. ſi is ſequeſter ſit clericus,an cogi poſsit à iudice ſeculari vt reſtituat ſequeſtrum?Et eſt reſpondendum quod ſic.per tex.in l.pen §.fi. ibi,per ſuam interlocutoriam præcipientis.C.de bon.autho.iudi.poſſ.Bald.in.l.ſi fideiuſſor.§.vlti. in antiq.lectura.& ibi Iaſ.colum.1. ff. qui ſatiſd. cogātur.Bal.& Sali.in l.acceptam. vterque col.1. Stephan.Auffr.in rep.Clem 1.2.regula. falle.14. de offi.ordi.& in addi.ad Capell.Tholoſan.deciſio.167.Guiliel Benedictus in.c. Raimutius verb. & vxorem nomine.nu.419.de teſtam. Matthæ. de Afflict.in deciſ.24.num. 3. Robertus Maran. in ſpeculo aduocato.par.4 §.vndecima diſtinctio iudiciorum. numero. 37. Ratio eſt , quia tunc non proceditur contra eum clericum per modum iudicij , ſed executiuè ex conſequentia ſuſcepti officij,ſecundum Salicet. & Auffr.in locis proximè citatis.

Quæro.13.quid probandum ſit antequam iudex concedat ſequeſtrū?Reſpon.quòd cauſa,quæ poteſt mouere iudicē ad ipſam concedendam , ne res perdatur,vel propter eam ad arma deueniant partes,vel ſcādalū,ſeu diſsipatio poſſet ſequi,colligitur ex Franciſc.Curtio in rep.l.vni.C.de prohi.ſequeſtra.pec.q.6. num. 30. vbi latè loquitur. & quæſtio.17.num.62.Panorm. cap. examinatā. num.13.de iudi.optimè Corne. conſ. 292. col.3. nu.6.lib.3.

Quæro.14.Vtrum ſequeſtratio fructuū ceſſet per ſatisdationem de reſtituenda re,vel eius æſtimatione?Et videtur quod ſic.nam ceſſante cauſa, propter quam fit ſequeſtrum,vt pote ne diſtrahatur res,vel perdatur propter ſatisdationem ceſſare debet ſequeſtrum.cap.magnæ. cum glo fin. de voto. Iaſ.l.ſi fideiuſſor.§ fin.ff. qui ſatiſda.cogan. Latè Curtil.loco.prælleg a num.67.& 68.quæſt. 19.Lucas de Penna in.l. litibus. colum. 9. C.de agricol.& cenſi.libro.11.per tex.in.l.final. C.de ordi.cogni.& conſuluit Roman.conſil.312.verſi. Quo ad tertium.vbi tenet, quòd non poſsit fieri ſequeſtratio vſusfructus bonorum , ex quo offertur realiter ſatisdatio ſiſti de iudicato ſoluendo, atque de ipſo vſufructu non dilapidando. Quem vide,quia iſtud dubium ſæpe contingibile eſt.Et ſequitur Imol.in.l.Imperatores.§. final. ff.de appellat.

Quæro.15.Vtrum ſequeſtrum rei promiſſæ factum à iudice impediat pœnam promiſſam in cōtractu , ſi non reddatur , vel ſoluatur tale quid in eo contentum ad certum tempus , vel euitet periurium?Reſpon.quod ſic. Quia iuramentum, vel quælibet alia promiſsio intelligitur , excepta authoritate ſuperioris.c.venientes.de iur. iur. tenet in expreſſo Curtil.in.d.l.vni. C.de prohi.ſeq.pec. q.16.num.60.Iſtam etiam opinionem tenet Petrus Ferra.in ſua pract.§.audeat vel præſumat.n. 2.in form.ſequeſtri.Cum enim per me non impeditur,nec ſtat, mihi non eſt imputandum. Tum etiam,quia ſoluens aliquid iuſſu iudicis,liberatur. l.Imperatores.ff.ad municip.l.non videtur.§.qui iuſſu.& l.liberorum.in.fi.ff.de his qui not.infam. Conſulo tamen,quòd cum præcepto de reſtituēdo tertio,& non cui tu es obligatus facto a iudice requiras creditorem,vt dicat de ſuo iure,quia cogeris ſoluere,& non poteris aliud facere,& ſic ab eo eris liberatus , & ſic proteſtationem facias, & ſoluendo eris ſecurus,ne iterum ei ſoluere tenearis , & hoc facias in præſentia publici notarij.

Quæro.16. Sequeſter an & quando poſſideat? De quo per Tiraquell.de iure cõſtit.3. par.limit. 17.num.6. Et ſit concluſio. Sequeſtrum factum à iudice non aufert poſſeſſionem rei ſequeſtratæ, ſecùs ſi ex cõſenſu partium id actum fuerit. Et cũ iſta diſtinctione eſt cõmunis opinio teſte Panor. in c.examinata.num.14. colum.5. de iudi. cuius rationem ibi reddit Panor.quoniam latiùs interpretamur factũ,partiũ.quàm iudicis,vt ibi plenè probat.licèt,vt ipſe ait,aliàs factum iudicis cẽſeatur factum partis.l.ſi ob cauſam.C.de cuictio.l.1. C.ſi in cauſa iudi.pignus captum ſit. cum multis ſimil.adductis à Tiraquell.in tract. retractuũ.lib. 1.§.1.gl.14.nu.13.

Præterea iſtam ſententiam tenet Petrus Ferra. in ſua practica Papi.in libello in forma ſequeſtri. part.audeat vel præſumat.nu.1.vbi facit tres caſus,quos ibi vide.fol.61.col.1.Curti.in.d.tract.de ſequeſtris.q.20.nu.71.

Quæro.17. Vtrùm ſequeſter poſſit præſentare pendente ſequeſtro? Et videtur q̃ nõ.quia fructus debent reſeruari vincenti,& ideo ſequeſtrantur, ne diſſipentur,ſed ius præſentandi ſunt fructus iuris patronatus,ergo nec à ſequeſtro, nec à partibus poterit fieri,lite pendente.

Item & 2.ſuadetur. Nam is, qui poſſidet nomine proprio validè non præſentat, ex quo habet conſcientiam rei alienæ,& ſic nõ poteſt vti fructibus,quominus teneatur eos reſtituere. Innocen. in.c.2.de in integ.reſtitutio. & in ca. in literis.de reſti.ſpolia.

Item eſt tex.in.c.cũ.Bertholdus.de re iudi.vbi creditor habẽs in pignus ius patronatus cum vniuerſitate nõ præſentat,quia fructus colligit nomine alieno. Iſtam opinionem approbant Hoſti. Anto.& Pano.in.c.examinata.nu.15. de iudi.col. 5.verſ.ſed quia ſuprà viſum eſt.

In oppoſitum facit opinio Innocen.& Ioan.de Lig.in dict.cap.examinata. & ibi. Barb. in addit ione ad Panorm.in dict.num.15.in verb.non præſentat. imò quòd ſequeſter lite pendente poſſit præſentare. Primò, quia præſentatio ſequitur poſſeſſorem, cap. conſultationib. de iure patro. ſed poſſeſsio eſt penes ſequeſtrem, vel eius, cuius nomine poſſidetur, ergo poterit præſentare interim quo non eſt priuatus poſſeſsione ſua. Et iſtam ſententiã ſequitur Io.Saxon.in conſt.Tur. fol.315.art.2.Secũdo,quia is poſſidet, cuius nomine poſſidetur, ſed ſequeſter poſſidet nomine habẽtis ante ſequeſtrum poſſeſsionis ius, ergo ne illud ius perdatur, & eccleſia de cuius fauore tractatur,ne ſit vacans,poterit præſentare. Conſtat, quia per prætentationem prouidetur eccleſiæ,ca. 2.& cap.3.de iure patro.ergo attento commodo ipſius eccleſiæ ratione prædicta poterit præſentare.Tertiò facit,quia currit præſcriptio executori ignoranti,quando agitur de fauore pauperũ.not. doct.in.c.ſtatutum.de præb.lib.6.& in.c.nos quidem.de teſtamen.ergo ita dicẽdum eſt in noſtro propoſito.

Non obſtat.d.cap.cùm Bertholdus.quia rectè intuenti in illo.tex.ſupereſt debitor habilis & potens ad præſentandum:in ſpecie autẽ noſtra nullus ſupereſt.

Item & quartò quòd ſequeſter poſsit præſentare,& eligere,ſi hoc alias ad rectorem ipſius beneficij pertinet,tenẽt Paul.& Cardin. num.9. in Clemen.vnic.de ſeq.poſſ,& fructu.10.not.Felin. in.d.c.cum Bertholdus.col.fi.verſ. Ad illud.de re iudi.vbi dicit,quod dum eſſet auditor Rotæ,iudicauit pro iſta opinione de conſenſu aliorum auditorum, & pronuntiauit valere præſentationem factam à ſequeſtro.Idem probat Roch. Curti.de iure patro.fol.antepenul.num.74.q.32.verb.ipſe vel ijs & Barb.in.c.examinata. de iudic. colũ.20. Hieron y. Gigas de penſio.eccleſi.q.72.num.3.& ſic videtur, quòd hæc vltima opinio ſit tenenda per dicta à Barb.& Rocho Curtio in locis præcitatis.Et probat ſing.Selu.de beneficio.2.par.quæſtio.9.& Rota in deciſionibus antiquis. deciſio. 323.Has verò duas opiniones cõcordabis vt per Seluam.loco prælegato.Et iſta eſt cõmunis opi. ſecundum Ben.de Vad.in reperto.Felin.verb.ſequeſtrum.

Quæro.18.Clem.vni.de ſequeſtra.poſſ.in quo caſu loquitur? Et in hoc vide vnam declarationẽ per Rotam deciſio.390.in nouis.quòd ſequeſtratio non habet locum, ſi ſententia feratur contra poſſeſſorem,non tamen pro petitore. Idem dicit Ioan.Andræ.Paul.& Zenzeli.in dict. Clementi. vni.

Item ſequeſtrum non decernitur, quando reſtitutus aduerſus rem iudicatam in petitorio obtinuit ſentẽtiam pro ſe.Declarat Caſſadorus deciſi. 1.eo.tit.pag.96.

Quæro.19.Vtrum habens cõtra ſe in cauſa beneficiali rem iudicatam ſuper poſſeſſorio cui paruerat,poſtea pro ſe primam ſententiam ſuperpetitorio obtineat, eius vigore debuit decerni ſequeſtrum, cum ſententiæ ſuper poſſeſsione habuiſſent finalem exitum,etſi fuerat ſequeſtrũ, debuit relaxari victori.per dictam Clemen.vnic.Et concluſum fuit quòd ſic.Ita Caſſ.vbi ſuprà deciſio.2.

Quæro.20.Vtrum violans ſequeſtrum incidat in pœnas.dict. Clementi. vnic. non obſtante appellatione à diffinitiua cum inde ſequutis, ſeu à diffinitiua à quocunque grauamine ſine expreſſione cauſæ? Et videtur non debere exequi, nec eſſe locum pœnæ,cum appellatio ſuſpendat iudicatum

dicatum.l.1.ff.ad Turpilian.ca.venientes. de iure iuran. Et videtur, quod per illa verba, cum inde sequutis, videbatur à decreto sequestri appellatum ex quo aliud non fuerat sequutum post sententiam.l.2. ff. de liber. & postum.l.fundum qui locatus.cum.l. sequenti. ff. de fund. instructo. cum ibi not. Item quia sequestrum est regulariter inhibitum.l.vni.C.de prohi.seq. pecu.& ibi Curti. facit in hoc regulam cum fallenti.quæstio. 2. nu. 6. Hostien.in sum.de seq.poss. §. & an sit licita. vbi ponit.15.casus,in quibus lite pendēte est licita sequestratio.& est glo.in.c.dilectus.verb.sequestrari.de sequestr.poss.& fruct.l.nimis propere.C.de exec.rei iudi.ca.1.de sequestr.poss.& fruct. Paul. Paris.cons.41.colum.3.num.17.vers. regulare igitur.lib.1.ergo si fuerit appellatum modo præmisso,debet suspendere sequestrum. Adde Stephan. Auffre.ad Capellam Tholosanam decis.477.

Contrarium fuit conclusum in Rota secūdum Cassado.quem vide in decis.5. sub tit.de sequestr. poss.& fruct.

Quæro.21. Vtrùm sequestratio, descriptio, & inhibitio,sint diuersa?Bal.in.l.si fideiussor.§.fi.ff. qui satisd.cogan.& Curt.in.d.l.vni.C.de prohi.sequest.pec.dicit,quòd hæc tria sunt diuersa,& modum sequestrandi triplicem esse secundùm Salic. ibi. Aliquando persona, & non res sequestratur. putà,iudex præcipit partibus,vel alteri,ne ad locum accedant causa rixæ,& scandali vitandi.l.fin. ff.de offic. Procur. Cæsa. Aliquando res, & non persona. Exemplum. Mandat iudex cautiones communes deponi,& istis duobus casibus possessio non perditur: quia in primo casu res non traditur tertio. Et in secundo,quia quilibet cohæredum possidet,& quilibet copiam accipit, & originalia etiam exhibētur iudicio, vbi opus est. Aliquando sequestrātur res &persona,& ista est propria sequestratio, de qua loquitur. l. vnic. C. de proh.seq pec. Quia res à persona, & persona ab ipsa re separatur. Vtrùm autem per sequestrationem amittatur possessio rei sequestratæ, dixi suprà in quæstio.4.Cin.& Curti.in d. l. vnic. quæstio.20.num.71.

Quero.22.An in casibus, vbi potest fieri sequestrum. iudex possit illud facere apud duos sequestrarios?Ioan.And.singula.in addi.ad Specul.rub. de seq poss. & fruct. determinat apud vnum tantum sequestrari posse. Sequitur Cardi. in Clem. vni.de seq. poss.quæstione vigesimaquarta. subijciens,quòd ex causa, vt mortuo primo, vel malè gerente, vel non administrare volente, poterit iudex alterum subrogare.Sequitur eum Curti.in dict.l.vnica. columna fina. numero.80.quæstione.25.

Quæro.23. Vtrùm dispositio Clemen. Ad cōpescendas. de sequestr. poss. locum habeat in bonis hospitalium? Respond. quòd sic. Cardin. ibi. quęstione septima. Paul. Patis. consilio.36.columna secunda. numero decimo sexto. libro quarto. De materia autem sequestrationis est addendus Luc. de Pen.in.l.litibus.C.de agri.& censi. lib.vndecimo,columna septima,& decima. Ioan. Andr. in regul.Locupletari.de regul. iuris.lib.6.Anton. Capici.decisio. 96. numero vndecimo. Montalu. in reperto. ad Panormita. in parte. Sequestratio. Curti. Iuni. consil. 163. num. primo. Melius per Cardin.Zabarellā. consilio.145. columna prima. vers. Primò quia dicta Clement. vbi limitat notabiliter.d.Clemen.Ad compescendas.scilicet, q̄ non habeat locum quando sunt duæ sententiæ alternatiuæ latæ pro possessore, & alia pro petitore,vterque habet præsumptionem vnius sententiæ pro se,& in hac paritate debet esse melior cōditio possidentis.regul.In pari.dē regul.iur.lib.6. potissimè in hac materia, in qua regulariter est prohibita sequestratio.vt dixi suprà quæstio.20. Item probatur,quia deficit ratio Clem. Ad compescendas.nam hoc casu concurrūt duæ præsumptiones contrariæ.Pro hoc est glo.in ca. cum. inter.incip.Hic.concurrunt.de electio.

Item ne sequatur absurdum, quod est vitandū. l.nam absurdum.ff. de op. liber. Euerard. in locō ab absurdo.sed si staretur illi Clem. sequeretur absurdum, quod dato,quòd possessor habuisset duas sententias,& petitor tertiam, fieret sequestratio, quod esset iniquum. Et secundùm hoc quod dicitur in dict.Clemen.de vna diffinitiua, debet intelligi de prima.Itaq; quòd pro petitore sit præsumptio,& pro possessore non sit, sed potius contra ipsum.Et ista est notabilis limitatio ad.d.Clemētinam secundum Card.in dicto consilio.145. columna.1.num.2.

Quęro.24. Vtrùm fructus beneficij sequēstrari possint?Dic quòd sic.Clementina prima. de sequest.pos.Tradit Petrus Rebuf. in constit. Galliæ.tra.de senten.exec.ar.1.glo.3. & in hac materia sequestri refert se dixisse in l. sequester. ff. de verbo.signi. per viginti conclusiones. sed non est apud nos illa lectura. Adde Ioan Sainson. in consuet. Turonensi.titulo. *Des droictz de basse justice.* art.18.fol.219.colum.3.vbi ponit casus sequestri Et quòd quatuor modis possessor dicitur persona suspecta,vid.Chassan.in cons.Burg.fol.110.co.3. in princ.versic.Aduerte quòd consuetudo nostra. Petr. Loriotum in tracta. de apicibus iuris. titulo De sequestratione.pagi.114. axioma. 1. cum decem sequentibus.Per Petr.Rubuff.in cōstitutiones Regias Galliæ.tom.3.tract.De sequestris,seu commissarijs.qui est omnino consulēdus pro pleniori lectione huius legis Regiæ.

TITVLVS XI. *De probationibus, & teſtibus.*

Titulo XI. De las prueuas[a] y teſtigos.

a ¶ *Prueuas.* Quæro quid ſit probatio? Reſpon. cum glo. in rub. C. de probat. & Hoſti. in ſum. iſtius titu. de probat. §. 1. eſt rei dubiæ per argumẽta ſufficientia facta oſtenſio. Eandem poſuerũt Azo. & Damaſ. in ſuis ſummis. Hippolyt. in rep. rubri. C. de probat. Sylueſter verbo. probatio. l. 1. tit. 14. part. 3. Tamen non eſt bona, vt Goffred. in ſumma. De probationi. explicat, & ab ea meritò recedit, quem vide. Et definit ipſe hoc modo. Probatio eſt rei dubiæ per teſtes, vel inſtrumẽta, & plerumq; iudicia & præſumptiones oſtenſio. Vel ſecundùm Paulum de Caſtro in rubr. de probationi. num. 2. ſic definitur. Probatio eſt fides, quæ fit iudici de eo, quod coram eo diſceptatur. Definitionem gloſſ. Hoſtien. & Goffred. defendit ſubtiliter (quanuis ſecundùm eum communiter recedant ab eis doct.) Auguſtin. Beroi. in rubri. de probatio. qui pulchra in hoc ponit, denique ſuam definitionem ſubijcit in nu. 59. col. 19. verſic. Quare vt omnes obiectiones. ſic dicens. Probatio. eſt inſtructio cauſæ, & litis per inſtrumẽta facta. Quæ probatur ex l. 1. ff. de fide inſtru. Nam inſtructiò eſt genus, quod cuilibet ſpeciei contentæ ſub tali genere probationis competit. Item dicendo (cauſæ & litis) continet probationem, quæ fit ante, & poſt litem conteſtatam, & non ſolum quæ fit in cauſa ciuili, ſed etiam in cauſa criminali, & coram iudice, & coram arbitro. cap. forus. de verb. ſignif. & in clem. ſæpe. de verb. ſignif. iunctis notatis in l. cauſas. vbi gloſ. Bart. & alij. C. de tranſact. ca. 1. & ibi Panor. ne clerici vel monachi. l. notationem. §. inſtrumentorum. ff. de verb. ſignif. ca ſuper eo. de teſtib. cog. & d. l. 1. in qua ferè tota iſta definitio ptobatur. dicens inſtrumentorum nomine ea omnia accipiẽda eſſe, quibus cauſa inſtrui poteſt, & ideo tam teſtimonia, quam perſonæ inſtrumẽtorum loco habentur.

Quæro. 2. Cõfeſsio vtrùm ſit probatio? Reſpõ de, quòd in hoc ſunt duæ opiniones adinuicẽ inter ſe pugnantes, vt dixi in l. 5. in glo. fi tit. 8. lib. 3. iſto ſuprà.

Tertiò quæro, Cui ſit facienda probatio, iudici an notario? Reſponde iudici, coram quo cauſa diſcutitur, vt ipſe videat, quibus teſtibus ſit adhibenda maior, vel minor fides ex modo bene circunſpecto in deponendo, & declarando ſua dicta habito à teſtibus, & propter interrogationes, & ſub interrogationes loci, temporis, ſummæ, veſtium, ac qualitatis perſonarum, quæ debent fieri à iudice. Quæ tamen omnia ſæpiſsimè, vt vidi, omittuntur, potiſsimùm cùm ab indoctis notarijs recipiuntur, & examinantur: &, quod dolẽdum eſt, ſcribunt, quæ veritati nocere ſolent, & tacent, & diſsimulant, nec volunt ſcribere, quæ dicunt integrè, & formaliter ipſi teſtes in perniciem animarum ſuarum, & ſic committunt falſum. cap. 1. de crim. falſ. Ideò iudici, qui iudicare debet inxta acta, in ſua præſentia eſt probatio facienda. l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. præſid. cap. quanuis vera 11. quæſtione. 3. Ripa. in rubric. de iudic. numero 32. Couarru. latè lib. primo variarum reſolutio. capit. 1. Probatur in cap. ex literis. de probatio. ibi ad fidem ſibi faciendam admittat. & ibi Paul. colum. 1. inferens inualidam eſſe probationem factã notario. Ad idem. l. 50. ff. de probat. cap. in noſtra. de teſtib. ibi, quibus potiùs lux veritatis aſſiſtit. cap. ſtatutum. §. cum vero. ibi, primò iudici fidem faciat. de reſcript. lib. 6. cum gloſ. in verb. in iudicio. in cap. 2. de ſentent. excommu. lib. 6. glo. in cap. plerumque. verb. iudicibus. 2. quæſtione. 7. gloſſ. in cap. ſi teſtes. §. Item ſæpe. & in cap. licèt. verb. opinionis. de probat. & in l. 1. verb. ei ei qui. C. de cond. ob turp. cauſam. in tãtum quòd feſsio facta coram tabellione ſine iudicis commiſſione, non nocet confitenti. gloſſ. ſingula. in l. iubemus. verb. aliud. C. de liberal. cauſ. Cuius opinionem ſingul. dicit Ioan. Bernar. in tracta. regula. cum fallen. regul. 125. incip. Confeſſus de crimine. Iaſo. in l. iuſiurandum. §. pupillus. colum. 3. nu. 11. ff. de iureiur. & in rep. l. admonendi. nu. 210. verſ. circa primam concluſionẽ. ff. eod. vbi ſingu. ac latè. & ibi Curti. in rep. nu. 240. Et cõmunẽ eſſe teſtatur Philip. Deci. in rubr. extra de proba. col. 5. nu. 7. Andr. Tiraquel. lib. 1. de retract. fo. 304. colum. 1. §. 36. in glo. 2. nu. 54. qui plura more ſolito ad prædicta citat. Hinc gloſ. in l. hac conſultiſsima. §. ſi quis autem. verb. depoſitiones. C. de teſta. dicit, quòd teſtes debent iurare coram iudice, & non coram notario ſine iudicis præſentia. Laudat Bald. in cap. 1. ad fin. de fide inſtrum. Curti. in repetitio. l. admonendi. nu. 260. verſ. Quadrageſima quarta fallentia. ff. de iureiur. vbi plura ſcribit circa hunc articulum.

Vtrum autem ei, qui habet probationem inter alios ſit deferendum iuramentum tanquam ſi haberet ſemiplenam probationem? Bart. in l. admonendi. nu. 45. ff. de iureiur. ſic dicit.

Quæro, Quid ſi dicta teſtium ſunt recepta, & examinata inter alias perſonas, vtrum contra alium faciant aliquam fidem? Reſpondeo quòd ſemiplenam, ſicut dicemus de ſentẽtia in. l. à ſententia. infrà de appella. Quod tamen ſemper intelligo, ſi

go, ſi modò examinari non poſſent, aliàs ſibi imputaretur, cur de nouo non facit examinari. l. fin. C. de teſtib. Cum quo bene eũ defendendo ab impugnationibus aliorũ ibi tranſit Iaſo in 1. lectura. num. 98. verſic. Item addo in quantum. in 4. quæſtione multum ſingulariter. & ibi Andr. Pomat. in additio. ad Barto. litera. D. firmat magis communiter ab omnibus teneri ſententiam Barto. Et doctores nõ diſcrepant à ſententia. Quam etiam mirabilem reputat Iaſo. in l. ſi duo patroni. col. 2. num. 5. ff. de iureiurand. Notandum dictum. Bar. reputat Felin. in cap. quamuis. colum. 2. in princi. num. 1. vbi Additionata. aliqualiter intellexit. de re iudicat.

Contrariã tamen opinionem tenet Areti. cõſi. 163. & in cap. cauſam quæ. 4. col. & ſeq. de teſtib. Cõmunem dixit Curti. Senior. cõſi. 72. col. 3. nu. 4. vbi multipliciter inſurgit aduerſus Bartoli ſententiam. Et dicit magis cõmunem Fernandus Loazes in rep. l. filiusfamiliàs. §. diui. nu. 131. verſi. Facit tamen quale quale præiudicium. ff. de leg. 1. Et communem firmat Couarr. iſtam partem in lib. practicarum quæſtio. cap. 13. §. cæterùm vt hæc materia. nu. 4. Tamen ſi opinio Bart. intelligatur prout ex verbis ſuprà formaliter relatis, & prout aduertit Iaſ. eius opinio vera, ac tenẽda eſt. Quãuis etiam cõmunem contra eũ dixerint prædicti, ac Curti. Iunior. in l. admonendi. n. 59.

Dubitari vtiliter poteſt in actu practico, Cui ſit deferendum iuramentum in ſupplementum probationis, quando vtraque pars æquè probauit ſuam intentionem reſpectu qualitatis, & iudicij, non tamen plenè, actori, an reo, vel ei, qui magis de veritate eſt, vel præſumitur inſtructus? Cin. in l. in bonæ fidei. col. fin. nu. 9. C. de rebus credit. & iureiur. ait. actori defendendũ eſſe iuramentũ ſuppletiuum probationis. Iſtam partẽ pluribus fundamentis probat Salicetus in dict. l. in bona fidei à nu. 25. cum ſeq. 26. vbi ſic dicit concludendo. Et pro ea eſt communis practica. Et ego eam teneo per rationes, quas feci, & potiſsimè per ſextam. & per dict. tex. ſcilicet in cap. 1. in princ. & in § ſacramentum. de conſuetud. recti feud. vbi videtur ſecundum eum quodammodò caſus.

Alia opinio fuit Azonis, q reo ſit deferẽdum, quã cõmuniter probatã eſſe à Canoniſtis fatetur Salicet. vbi ſuprà col. 9. nu. 25. vbi adducit pro ea quatuor fundamẽta. Ioan. Andr. Anto. Henri. Bellar. nu. 49. Pan. nu. 6. & Imol. nu. 13. in c. fi. de iureiur. dicens tutiorem eſſe opinionem, quæ fauet reo in cauſa æquali. Lanfran. nu. 98. Curti. n. 305. qui dicit cõmunem. & Iaſ. in rep. l. admonẽdi. nu. 268. ff. de iureiurand. vbi dicit, quòd quicquid doctores teneant, ipſe adhæret huic ſententiæ indubitanter. Vbi Ludoui. Roma. col. antep. nu. 112. vbi formalia verba ſunt. Item quid ſi vterque probaret plenè ſtãte omni qualitate ex parte vtriuſq; ? Dic, quòd aut loquimur in cauſis, in quibus vnus actor, alter verò reus: & tunc quia ex probationibus redditur res dubia, pro reo iudicandum eſt. extra. de proba. ca. ex literis. extra. de fide inſtru. c. inter dilectos. l. Arrianus. ff. de actio. & obligatio. Et hoc determinat glo. extra. de teſti. in cap. in noſtra. Quod tamen intellige, niſi cauſæ per agentem motæ, ſint fauorabiliores, vt libertatis, dotis, teſtamenti, & matrimonij, quoniam tũc in re dubia pro agente ferretur ſententia, vt firmat gloſſ. in dict. cap. ex literis. & doct. in d. cap. in noſtra. & probatur infrà. de re iudic. inter pares. ſuprà de inoffic. teſtam. l. ſi pars. infrà de reg. iuris, in ambiguis extrà. de re iudicat. cap. duobus. Hactenus verba facit ipſe Roman. Tacito authore ad verbum retulit & ſequitur Cato Sachus in d. l. admonendi. nu. 123.

Alia eſt opinio, quòd relinquatur iudicis arbitrio. Quæ opinio probatur in l. admonendi. dum dicit. Solent enim ſæpe iudices, ſecundùm Alberi. ibi. col. 3. nu. 7. verſi. Item quæro. qui dicit hãc opinionem communiter approbari. Et approbat eam idem Alberic. in d. l. in bonæ fidei. col. 2. nu. 5 ibi. Alij etiã, & fortè nõ malè dicũt, hoc ſtare arbitrio iudicis, vt cõſideratis prædictis, deferat cui ſibi videbitur. Et ita videtur hic ſentire Odofred. Et pro hoc. ff. de actio. & oblig. l. fin. ibi, ex perſonis & cauſis. & delibe. cauſa. l. diui fratres. & tenẽt omnes doct. ſecũdùm Bald. in l. admonẽdi. col. 6. nu. 6. verſ. ſed cui debet iudex deferre. Bald. in ca. 1. Qui teſtes ſint neceſ. ad probãd. nouam inueſtitur. lib. feudorũ. Angel. in diſputatio. incip. Aſtenſis miles. col. 29. Præpoſit. Alexandri. in c. 1. §. ſacramentum. col. 2. num. 1. in prin. de conſuetudi. recti feud. Et ſic iudex conſiderare debet conditionem cauſæ, & perſonæ, cùm rarò contingere poſsit, quòd omnia tam actoris, quam rei ſint paria. Pro hac opinione, quæ cõmunis & verior eſt, adducitur Regia lex. 2. tit. 11. part. 3. quæ diffinit hanc difficultatẽ, in qua ſunt tot opiniones, quot ſunt capita, prout aſſerit Cin. in dict. l. in bonæ fidei. n. 9. & Pan. in c. fin. §. ſanè. col. 3. nu. 6. de iureiur. Iuramentum an, & quãdo deferatur in ſupplementum probationis, vltra doct. in d. l. admonendi. qui pulchrè, ac fuſè loquuntur, maximè Frãciſc. Curt. & Iaſo. eſt videndus Boeri. deciſion. 85 Et quid in cauſis criminalib. ibi. deciſ. 86. Vtrùm autẽ deferatur poſt cõcluſionem in cauſa, vel quãdo ſit petendum, optimè per Antoni. Capici. deciſio. 35. In cauſa magiſtri Antonij. Adde in hac materia Hippolyt. ſingul. 197. Quo ad hoc vt deueniri poſsit ad deferendum iuramentum. & in l. mutitus. nu. 20. ff. de quæſt. Socin. in tract. regula.

cum

cũ fallen regul. 204. Iuramentum in ſupplementum probationis. vbi ponit regulã cũ 80. fallẽtijs. Septuaginta ſeptem ponit, optimè eas declarãdo Franciſcus Curt. in rep. d. l. admonendi. nu. 188. ad nu. 322. vſque. Adde vnũ verbũ poſitum à Couarru. variar. reſolutio. cap. 10. nu. 5. verſ. Decimõ eadem canonis conſtitutio.

Quæri poteſt, Quot ſint ſpecies probationi, ? Reſponde ſex, ad quas cæterę reducũtur. vt declarat. Ioan. Oldendorpi. in tract. de probat. §. diuidamus nunc, in 8. volu. tract. ſecundum impreſsionẽ Lugduneñ. anni. 1544. fol. 137. Prima eſt, quæ fit per priuilegia, aut inſtrumenta indubitata. c. 1. ibi, apertiſsimis documentis: de except. lib. 6. quo in loco dicit glo. id eſt, inſtrumentis, vel teſtibus. ea. poſt ceſsionem. de proba. ca. peruenit. de teſti. l. 1. de fide inſtrũm. cap. cùm à nobis. de teſtib. l. 11. tit. 8. part. 3.

Priuatæ etiam ſcripturæ contra eum, qui ſigillauit, vel ſcripſit, plenã fidem faciunt in eius odiũ in eius verò fauorem, ne ſit teſtis in ſua cauſa, nullam inducunt probationẽ. l. rationes. &. l. exemplo. C. de probat. l. 1. & l. 120. tit. 8. part. 3. l. 8. tit. 9. lib. 2. for. leg. & recognita ab eo, exequitur tanquàm guarentigium inſtrumentum, prout dixi in. l. 4. tit. 8. ſuprà iſto. 3. lib. l. quidam. ff. de conſt. pecu. l. fideiuſſor impetrauit. §. 1. ibi, Cùm nec cõ ſenſum ſuum accommodauerit patri, aut ſigno ſuo, aut alia ſcriptura, &c.

Secunda ſpecies eſt, quæ fit per teſtes omni exceptione maiores ſecundùm facti neceſsitatem emergentis. l. 2. & l. 3. ff. de teſtib. Dico ſecundùm indigentiam actus: nam in teſtamentis requiruntur ſeptem, vel plures. vt in. l. 3. & ibi Ioan. Lup. in ordi. Tauri in codicillis quinque. l. 1. titu. 2. lib. 5. infrà. vbi dixi. Vbi autem numerus teſtium non eſt determinatus, duorum teſtium probatio eſt ſufficiens regulariter. l. vbi numerus. ff. de teſtib.

Eſt prætereà alia ſpecies probationis, nẽpè ea, quæ fit per confeſsionẽ factam in iure. l. vni. C. de confeſſ. l. 1. & l. certum. ff. de confeſſ. l. 2. titu. 13. part. 3. quæ debet acceptari à parte aduerſa, in cuius fauorem emanauit. Salic. in l. generaliter. quæſtione. 6. C. non nu. pecuni. & in l. iubemus. C. de lib. cauſ. Cin. in dict. l. vnic. Barto. in. l. poſt quàm liti. numero. 6. Iaſ. colum. prima & Deci. num. 27 C. de pact. Facit. l. 2. & l. 4. tit. 13. part. 3. Quando autem confeſsio probet, vide Ioan. Bapti. Caccialup. in repetitio. l. admonendi. num. 181. cum ſeq. ff. de iureiuran.

Eſt quarta ſpecies probationis euidens, & clara, quæ fit per euidentiam facti, vt quia quis habet concubinam indubitanter. ca. tua nos. de cohab. cler. & mulie. c. euidentia. de accuſa. c. fi. 2. q. 5. faeit. l. vulneris. ff. de iniur. & l. ſi irruptione. ff. fini. regund.

Eſt quinta ſpecies probationis, quæ per coniecturas colligitur. vt in cap. aſſerte. de præſumpt. l. ſciant cuncti, ibi, vel indicijs. de probat.

Eſt ſexta, quæ fit à iudice per iuramentum parti delatum. cap. fin. de iureiuran. l. 1. & l. 2. & l. non erit. & l. admonendi. ff. de iureiurã. l. in bonę fidei. C. de reb. credi. & iureiur. Diximus de ea aliqua ſuprà. Cætera, quæ pertinent ad iſtum probationis tractatum, ſunt videnda in rub. de probat. maximè per Aretin. Felin. Deci. & Auguſt. in. Beroi. Specul. de probatio. Alciat. in practica. titulo. de probatio. Frederi. Schenk. & Lanfranc. in ſuis tractatu de probatio. Ioan. Friburg. in ſumma cõfeſſorum. tit. 5. quæſtio. 177. Hippolyt. in repet. rubr. de probat. l. 1. & per totum. & ibi per glo. Montalu. ac Grego. Lop. tit. 13. par. 3. l. 1. 2. & 3. ac ibi gloſſ. tit. 7. & tit. 8. *de las teſtimonias y pruevas.* lib. 2. foro legum. & in foro Aragonum, libro. 4. titu. De teſtibus. cum. 2. ſequenti. quibus hæc poſſunt ueritò aptari. Probatio autem quot modis dicatur plena, Vide Iacob. Petrum à Ptolomæis in repet. l. admonendi. nu. 53. Iuramentum an ſit legitima probatio. vi. duas communes opinio. contrarias per Michac. de ſuc. prorog. libro tertio. §. 28. num. 1:

¶ *Teſtigos.* Teſtis autem eſt quidã ſuper ſtatu cauſæ adductus probator legitimus. Facit cap. forus. verb. teſtes. de verb. ſignif. vbi habetur, quòd teſtes antiquitus dicebantur quaſi ſuperſtites, eo quòd ſuper ſtatu cauſæ proferebant. Alciat. libro ſecundo. iuris Parergon. capit. 24. l. prima. tit. 16. part. 3. Bonifac. in peregrina. verbo. teſtes. Dixi, quidam, ad denotandum generaliter, quod omnis homo, ſiue maſculus, ſiue fœmina ſit, regulariter admittitur in teſtimonium, cùm huiuſmodi edictum ſit prohibitorium. l. ex eo. ff. de teſtib. capit. ex eo. 15. quæſtione tertia. Quando fœmina poſsit eſſe teſtis, dicam in l. 1. tit. 2. lib. 5. infrà. capit. quoniam. de teſtib. Diximus, ſuper ſtatu cauſæ. ad denotandum regulariter teſtes non fore recipiẽdos, niſi eo caſu, quo cauſa ſit iam cœpta per litis conteſtationem. capitulo primo, & cap. quoniam frequenter. vt lit. non cont. vbi glo. Socinus regul. 242. l. 2. tit. 16. part. tertia. Item ſubijcio, adductus. id eſt, quod teſtis debet adduci per partem, & non ſe ſponte teſtimonio debet offerre, ne præſumatur inimicus, & ſuſpectus in dicto, & ideo repellendus ſit. Barto. in l. quæ omnia. §. 1. num. 2. per text. ibi. ff. de procurat. Latè Bart. in l. poſt legatum. §. is verò. numero primo. ff. de his quib. vt indig. Alexand. conſilio. 68. lib. 6. Hippolyt. in l. ex libero. nume. 10. ff. de quæſtion. & in ſingul. 140. & in l. 1. §. ſeruo qui

vltro.

vltrò per text. ibi numero primo. ff. de quæſtio. Intellige tamen quando ſine eo, quod pars producat, ſe offert probationi. Secùs autem, ſi ex eius petitione motus abſque iudicis citatione. Panormita in ca. 1. num. 1. de teſtib. Adiectum præterea fuit in definitione, legitimus. ad denotandum, quòd probatio, quæ fit per teſtes, aut inſtrumẽta, dicitur legitima, & appellatione legitimæ probationis præmiſſa probatio venit. gloſſ. in cap. at ſi clerici verb. legitima. de iudic. & in l. cum de indebito. verb. legitimis. de prob. ff. tex. in cap. tuæ. de cle. perc. cap conſulationi. deſponſa. Corſet. verb. mandatum. 2.

Item ex eadem radice dicendum eſt in caſibus, quibus legitima probatio eſt neceſſaria, non eſſe admittendum iuramentum in ſupplementũ probationis, ſed debet fieri duobus teſtibus, aut per inſtrumentum. gloſſ. in dict. l. cùm de indebito. verb legitimis. Corſet. vbi ſuprà Felin. in capitu. prudentia. §. ſexto. num. ſecundo. de officio delega. Optimè Barba. in capit. at ſi clerici. numero 105. de Iud. Iaſo. in l. fin. §. licentia. num. 2. C. de iu. deliberand.

Quæritur, Vtrùm probatio, quæ fit per teſtes, ſit pro forma, & ſubſtantia proceſſus? Reſponden dum eſt negatiue quòd non. ex mente Barto. in. l. prolatam. num. 5. verſi. modò ad propoſitũ. C. de ſenten. quem refert & ſequitur Panor. in. c. cũ dilectus. de fide inſtrum. Matth. de Afflict. deciſi. 28. Latæ fuerunt duæ. num. 4. Ratio ea eſt, quia illud dicitur de ſubſtantia alicuius rei, quo ceſſante, res ipſa eſſe non poteſt. l. pacta. ad medi. ff. de contrahend. empt. iunct. l. 1. §. 1. & l. 2. ff. eod. tit. §. pretium &. §. item. pretium. Inſtit. de emptio. & vendit. ſed iudicium. & ſententia poſſiunt eſſe abſque teſtibus, quãdo aliter de veritate cauſæ conſtaret, nempe per partis confeſsionem, vel per alia admicula. arg. tx. cũ ibi notatis in. c. afferte. de præſump. igitur teſtes non ſunt de ſubſtantia iudicij.

Obſtat tamen tex. in cap. forus. de verb. & ca. 1. 4. q. 4. vbi habetur, quòd in iudicio quatuor perſonarum interuẽtus requiritur, iudex, actor, reus, & teſtes. ergo videtur, quòd quemádmodum iudex, actor, & reus ſunt de ſubſtantia iudicij, ita & eodem modo & teſtes.

Sed prædicta iura non obſtant quatenus de teſtibus loquuntur, quia intelligenda ſunt in ſubſidium ad informandũ iudicem, vt melius ei cõſtet de veritate cauſæ per teſtium depoſitiones, nõ autem ex eo cõſequitur, q̃ ſint de ſubſtantia. Hũc intellectum ad præſcripta iura aſsignauit. glo. in extrauag. 1. de iudi inter cõmunes. verb. ex electoribus. quam refert, & ſequitur Deci. in rub. de iud. col. 4. Diximus in tit. 1. in rubr. quæſt. 1. lib. iſto. 3. pag. 723. verſ. Contra iſtam definitionem.

Ex quo infertur, quòd ſententia lata non publicatis atteſtationibus eſt valida, cũ teſtes non ſint de ſubſtantia, igitur nec eorum publicatio. Bal. in cap. 1. num. 12. ſi inter domi & agn. lis. oriatur. gl. in ca. fi. verb. indicijs. de hæred. lib. 6. Innocen. per tx. ibi in cap. cùm. 1. & A. de re iud. num. 4. vbi Panorm. num. 10. idem Panorm. in cap. cùm dilectus num. 1. de fid. inſtrum Greg Lopez in l. 34. verb. *abiertos*. tit. 16. part. 3. Capell. Tholo. & ibi late in additio. deciſ. 396. Maran. pag. 467. num. 4. in tracta. de ordine iudicio.

Quæ opinio tenenda eſt, attento iure communi, quicquid gloſ. in contrarium voluerit in dict. l. prolatam, & in l. ſolam. verb ſolam. de teſt. Quæ procedit, dum tamen pars non petierit publicationem atteſtationũ fieri, aliàs à denegatione appellare poterit, quia tunc iudex tenetur publicare, aliàs iudicium, & ſententia nõ valebit. ſecundùm Innoc. & Pan. in. c. cùm. I. & A. de re iud. Angel. tract. de malefi. verb. qui iudex. dictum proceſſum publicabit. num. 1. & Greg. Lopez in l. 37. glo. 2. tit. 16. part. 3.

De iure verò noſtri regni publicationẽ teſtium formalem ac de ſubſtantia iudicij eſſe arbitramur. l. 1. verſ. *y preſentados*. ti. 4. ſupra hoc li. 3. ibi. *publicados los dichos delos teſtigos*. Quæ verbà ſunt ablatiui abſoluti, ac ex eo inducunt cõditionem. l. à teſtatore. & ibi Bar. ff. de cond. & demonſt. cõditionẽ autẽ formã inducere, nulli eſt dubiũ. l. qui hęredi. & l. Mæuius. ff. eod. forma autẽ omiſſa, actus remanet nullus. c. cùm dilecta. de reſc. l. diligẽter. ff. manda. ergo per dictã. l. ordina. cõſtat noſtra aſſertio, ſaltẽ ſi ipſa publicatio fuerit petita iuxta l. 11 titu. 1. ſupra eo. lib. 3. Vel intellige legẽ Regni iuxtà diſtinctionẽ iuris cõmunis. Aut appellauit à denegatione publicationis, & ſentẽtia eſt nulla. Aut non appellauit, & erit aliqua. Nimis tamẽ reſtrinxit l. ordina. præallega. quæ generaliter loquitur, & vſus ſemper recepit publicationem teſtium, ac ſic declarauit, quæ loco legis habetur.

Quæro propter quas cauſas poſsit repelli teſtis à teſtimonio? Reſpond. ob plures, de quibus per Specul. tit. de teſte. §. 1. verſic. Item quod fuit ob carmen. l. 3. ff. de teſtibus. Petrus de Ptolomeis in repe l. admonendi. num. 115. ff. de iure iurand. refert quatuor quæ notabiliores ſibi viſæ fuerunt. Prima, quia obijcitur teſti, quòd amore, odio, timore depoſuit. vt in capitulo. quorum. de teſtibus. Secunda, quia habitat cum inimicis meis, ſi contra me producitur. vt in capitulo. cùm oportet. & capitulo. repellantur. de accuſatio. Tertia, quia in alia cauſa contra me tulit teſtimonium, ex quo inimicus cenſetur, ſeu præſumitur. capitulo cùm. P. de accuſatio. Quarta ex eo, quod ſit verboſus, & propter multa ver-

ta verba ſibi non eſt credendum. glo. 2. ibi, qüia non debet eſſe verbotus. in. l. ſolam. C. de teſtib. Ex quinque enim cauſis poteſt teſtis repelli à teſtimonio: ratione conſanguinitatis: vel ratione familiaritatis, vel ratione vtilitatis, quæ habetur à cauſa: vel ratione criminis teſtis, vel ratione inhabilitatis perſonæ. Has proſequerevt per Chriſtophorũ Brechterum in ſuo proceſſu iudiciali. folio. 57. columna prima. rubri. Quibus cauſis teſtes repellantur. Nepos de Monte Albano in tracta. exceptionum. §. ſequitur videre contra teſtes. poſt practi. Maſuerij pagina. 441. per Stephan. Auffreri. in tracta. de teſtibus, & eorum reprobatione. in 5. volum. tractat. ſecundùm noviorem impreſsionem. Vide in l. prima. verb. *tachar los teſtigos*. titulo. quarto. ſupra iſto tertio libro. vbi plura notanda, & valde neceſſaria in practica annotauim⁹. Quæ autem probatio per teſtes ſit neceſſaria in cauſis criminalibus, eſt videndus Anton. Gomez in tract. de delictis. capitulo duodecimo. pulchra & ſingul. circa materiã teſtium per plura folia ſtrenuè ſcripſit ſenator regius genere & literis vnicum lumen & ornamentum Iacobus Septimacenſis in Catholicis inſtitutio. ca. 62. de teſtibus.

¶ *Ley 1. Que deſpues de puestas excepciones y defensiones ſean las partes recebidas a la prueua.*

¶El Rey don Alonſo en Alcala. Era de mil. ccc. lxxxvj.

ADDICION.

¶ *Acerca deſta ley ſe vea la ley primera, y ſegunda, titulo ſeys. lib. quarto Recopilationis, y lo que referimos ſobre la ley primera, tit. quarto. deſte libro, y en quanto eſta ley dize que ſi el demandado puſiere la defenſion deſpues de hecha la publicacion de teſtigos, que no pueda prouar ſino por cõfeſsion de la parte contraria o ſcriptura publica, ſe confirma por la ley quinta in fine, titulo quinto, libro quarto Recopilationis.*



IDESpues del pleyto cõteſtado el demandado alegare por ſi defenſion perjudicial, o otra defenſion peremptoria qualquier en los veynte dias a en que ſe han de poner las defenſiones peremptorias ante que el demandador ſea recebido a la prueua ſobre la demanda principal: entonces el demandador, y el demandado ſean recebidos conjuntamente a la prueua de la demanda de la defenſion, el demandador â prouar la demãnda ſi le fuere negada, y el demandado a la prueua de la defenſion perjudicial, o otra, que remate el pleyto. Pero ſi el demandado no puſiere por ſi la defenſion perjudicial, que remate el pleyto faſta que ſean puplicados los dichos de los teſtigos en el pleyto principal: entonces no pueda prouar la defenſion, ſino por confeſsion b de la

¶ *Ley. I.*

a ¶ *En los veynte dias*. Concordat. l. prima. ibi, *la ley*. titulo quarto & l. prima. titulo. 8. ſuprà iſto libro. 3.

b ¶ *Confeſsion*. Nota, quod quanuis iſta confeſsio partis emanet poſt latã ſententiam, nihilominus reus defenditur p eam. ex ſing. Innocen. doctrina in cap. quia plerique col. 2. numero. 3. verſicu. Eſt autem ratio. de immunit. Eccleſia. Aretin. in ca. quoniam contra. n. 42. de ꝓbat. Domi. in. ca. ferrũ. col. 2. diſtin. 50. Hippolyt. in l. 1. §. ſi quis vltrò. num. 83. ff. de quæſti. & in practic. crimi. §. ordine. nume. 18. qui tenent, ꝙ licet ſententia

tia in rem iudicatam tranſierit, ſi tamen de veritate per confeſsionem partis aliter appareat, debet retractari. Eandem ſententiam dicendo quòd omnes ipſam ſunt ſequuti, tenet Philipp. Deci. in. ca. 1. num. 36. de probat. Catelian. Cotta in memorialibus iuris. verb. confeſſio. colum. 1. vbi ponit ſex effectus, quos operatur ipſa confeſsio. Ce pol. in caute. 8. incip. Si ſẽtentia lata eſt iniqua. Præterea facit quæ notat Bald. in rubr. C. de proba. numero quinto, quòd quãuis locum nõ habeat ex forma legis probatio, tamen locum vendicabit ea, quæ fit per partis cõfeſsionem, quia non eſt proprie probatio, ſed releuamen probationis, prout dixi in rubrica. ſuprà iſto titulo. in ſecunda gloſ.

Ex quo infertur, quòd quamuis poſt cõcluſionem in cauſa, vel poſt teſtium publicationem ſit excluſa via probandi per teſtes, non tamen cenſetur ex hoc excluſus à probatione, quæ fieri poteſt per confeſsionem aduerſarij. Additiona. ad Bartol. in l. Publia. §. Titius Sempronio. in verb. verba enuntiatiua. ff. de poſit. vbi omnino videas de confeſsione vltra Bald. in. l. in contractibus. §. ſed quoniam. C. de non

parte: o por carta [a] publica.

¶ Ley. II. *Del termino que ſe deue dar a los que tiẽ prouanças fuera del reyno.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Era de mil ccc. lxxxvj.

ADDICION.

¶ *Acerca deſta ley ſe vea la ley ſegũda. tit. 6. lib. quarto Recopilat. Adonde ſe confirma eſta, y ſe añade que para que no ſe haga malicia en eſtos terminos que no ſe concedan, ſaluo quando el q̃ lo pidiere, prouare que aquellos teſtigos que nõbrare eran a la ſazon en el lugar do el hecho acaeſcio, lo qual deue probarhaſta treinta dias, y en la ley. 3. titu. ſeys, lib. quarto. Recop. ſe dize, que el termino vltramarino, ſe pida juntamente cõ el termino ordinario, y no ſe pueda pedir deſpues, ni*

humerata pecunia. Videndus eſt etiam Robert. Marant. in Specul. aduocato. in ſexta part. §. quintus actus, pagina. 442. ex quo colligere poteris practicam ad hanc materiam, & eam, quæ pro effectu confeſsionis iudicialis ſeu extraiudicialis communiter deſiderari ſolet. l. prima. & ibi Montalu. titulo ſeptimo. libro ſecundo. foro legum. Vtrùm autem requiratur ſpeciale mandatum ad confitẽdum? Et eſt dicendum quòdſic. Anton. & Panormitanus, in capitul. primo, vt lite nõ conteſt. text. in l. prima. vbi Gregorius Lopez in gloſſa prima. titulo decimotertio. partita tertia. & vide. l. primam. titulo decimo. in ordinationi. Regis Alphonſi Compluti. anni. 1386.

conceder, y por la ley primera del miſmo titulo, ſe dize que el termino de los ſeys meſes, ſe de, haziendo la ſolennidad y juramento, y dando la informaciõ y nombrando los teſtigos y depoſitãdo las expenſas, y que no ſe pueda dar otro termino ni dilacion, por quarto plazo, ni quinta dilacion, ni con reſtitucion, ni en otra manera, y q̃ lo diſpueſto en aq̃lla ley aya lugar, ſaluo ſi el termino para prouar ſe pidiere para las Islas de Canaria, o para otras, porque en tal caſo los juezes en ſu aluedrio taſſarã el termino.

QVando el demãdador para prouar la demãda, o el demãdado para prouar ſu defenſiõ, dixeren que tienen teſtigos allẽ de dela mar o fuera del reyno. Mandamos q̃ el juez no les de mas plazo de ſeys meſes [b] para

[a] ¶ *O por carta.* Quæ poteſt admitti vſq; ad concluſionem in cauſa. capitulo. cùm dilectus. in princip. de fide inſtrumẽt. & l. ſexta infrà eodem.

¶ *Lex. II.*

[b] ¶ *No les de mas plazo de ſeys meſes.* Habuit ortum à l. 1. & fina. C. de dilat. & à l. 2. in ordinationibus Com-

traer ante el los testigos y los dichos de ellos. Pero si viere el juez que la prueua se pueda fazer en tiempo mas breue, que le de plazo segũ su aluedrio que entendiere que se puede hazer la prueua.

¶ *Ley. III. Del plazo que se deue dar para prouar las contradiciones por testigos fuera del Reyno.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. Era de mil. iii. lxxxvj.

ADDICION.

¶ *Acerca desta ley en el versiculo y porque en quanto dize, que el termino vltra marino, no sea otorgado, saluo si prouare que aquellos testigos estauan pre-sentes en el lugar do acaescio el caso, lo qual deue prouar dentro de treynta dias, vease la ley. i. titulo seys, lib. quarto Recopila.*

QValquier de las partes q̃ ouiere de prouar las contradiciones que fueren puestas contra las personas de los testigos o causas de la otra parte: y dixere que los testigos o prueuas q̃ tiene para prouar esto que son allende la mar, o fuera del Reyno. Mandamos que el juez no le pueda dar mayor plazo de nouenta dias, para traer los dichos dellos. Pero si el juez a entẽdiere q̃ cumple mayor pla

Complutensibus Regis Alphonsi factis. Anno 1386. tit. 10. Et adde. l. 42. capitulo. 4. & capitu. 15 in lib. Pragmaticarum Regum Catholicorum. Et optima. l. 12. in curijs factis in ciuitate Segouiensi Ann. 1532. Intelligas tamen, nisi probatio esset facienda in longinquis partibus, quia tũc prolõgari debet terminus à iudice. l. 3. ibi. *Pero si el juez entendiere que cumple mayor plazo para ello, que le pueda dar plazo cõuenible segũ su aluedrio.* infrà eo. originaliter habetur litera ista (quãuis in codicibus impressis corruptissima antè esset) in ordinationibus Regis Alphonsi. vbi suprà. titulo decimo. in l. 3. Si tamẽ is, qui petit dilationem temporis ex eo, quia asserit se testes habere extra regnũ, qui suum intentionem debent probare, iudex assignabit terminum inxta formam. l. 3. infrà. cum protestatione præhabita, quòd si per illos testes non probauerit, ex nunc prout ex tunc cum condemnat ad solutionem certę quantitatis pecuniæ applicandæ ei, cui iudex ipse elegerit, ac nominauerit. Anchatra. in cap constitutus. colũ. 2. versic. Secundò oppono. vbi sic dicit. Hoc esse speciale propter præsumptionem, quæ erat contra istum Cancellarium, quòd malitiosè aduersarium fatigabat. Et huic remedio prouidebant olim iudices, cùm contra petentem testes de lõginquo malitiam præsumebant. vt nota. in capitulo. statutum. §. proferendo. in gloss. verb. ex[illegible]nsas. de refer. lib. sexto. Cui adde quod notat Innocent. in cap. post electionẽ. supra. de concess. præbend. & dixi in cap. exceptionem. de exceptio. Et optimè esset ponenti semper certam pœnam comminati, si in eius probatione defecerit, & versa vice illi, cõtra quem ponitur, si verum negauerit, & probatũ fuerit. Et quòd post iudex hoc facere, videtur in simili tex. in l. ius alimẽ torum. versiculo priùs tamen. ff. vbi pup. educa, de beãt. & l. seruus. & l. siquis dicat. ff. manda. & in. §. studiũ. in authẽtic. de trient. & semisse. & l. tutor qui re por. de adminis. re. Huc usq; sunt verba formalia Ancharra. Idẽ tenet in d. §. pro ferendo. col. 1. num. 3. versicu. Item nota glossam penult. & ibi Philip. Frãc. col. 2. num. 5. Imol. in dict. cap. constitutus. col. fin. versic. alia cautela esse potest. Lancelot. Decius. in l. interdũ. ff. de iudi. Alexand. & Ias. in l. 1. ff. si quis ius dicen. non obtẽp. idem Alexan. in l. filius familiàs. §. diui. ff. delegat. 1. Et idem est dicendum si sint testes intramarini, sed tamen in longinquis partibus, & ita distantes, quemadmodum vltramarini. tex. est expressus in simi. in cap. 1. de cleric. peregri. Et est de mente istius legis. ibi, *allende de la mar, o fuera del reyno.*

¶ *Ley. III.*

¶ *Pero si el juez.* Nota, quòd iudex ex iusta causa po-

sa potest hanc dilationem legis prorogare. gloss. in. l. nec de statu. verb. egredi. C. de dilationi. vbi sic dicit in dict. verb. egredi. nisi iusta causa videatur iudici faciendum, dando nouam. l. oratione. ff. eodem. Et eorum dicta debẽt recipi in illoloco, quo habitant ad instãtiam iudicis causę, & per iudicem receptorem debent mitti ei clausa, ac sigillata, alias non probarent. ex hispotissimè, quæ notat Iacob. à Nigris in repet. l. omne. nume. 25. ff. de offi. assesso. l. iudices. de fide instr. l. 27. titu. 16. part. 3. & ibi Grego. Lopez. Quo iure vtimur.

zo para ello, que le pueda dar plazo conuenible segun su aluedrio. Y porque en los plazos para allen de la mar o fuera del reyno no pueda ser hecha malicia ni alongamiento. Mandamos que estos plazos no sean otorgados a la parte que los pidiere. Saluo si se muestra [a] primeramẽte, si aquellos testigos que el nõbrare, estauã a la sazõ en el lugar donde el hecho acaescio: y esto q̃ lo pruebe hasta treynta dias.

a ¶ *Saluo si se mostra.* Nota multum hæc verba.

¶ *Ley. IIII. Que si los testigos.* Ad literam concordat Clemen. final. de testib. & l. 4. tit. 10. in ordinatio. regis. Alphonsi Compluti celebratis an. 1386. Et confirmata est opinio glo. in cap. fraternitatis. de testi. quæ ante dict. Clemẽ. fuit istius sententiæ, nẽpe, quod in causa appellationis post publicationem factam in prima instantia non possint recipi testes super eisdem articulis, vel directo contrarijs, Pro lectura, & materia recurre ad text. & doct. in dicta Clement. & ad Ioã. Andræ. in repe. cap. fraternitatis. supra allega. Bellame. in. cap. præsentium. numer. 32. & in cap. tam literis. nume. 2. de testib. l. 34. & 37. titul. 16. par. 3. & est communis ista opinio Canonistarum hac regia lege comprobata. Couar. in practicis quæstioni. cap. 18. versic. Sexto præcæteris obseruare debent practici. Io. Matienzo in dialogo relatoris. 3. part. cap. 46. nume. 2. l. 39. tit. 16. part. tertia. l. 42. cap. 28. & cap. 29. lib. prag. & l. 4 titulo, secundo capitum curialium. libr. tertio: vbi ad causas nobilitatis hanc regulam extẽdit. l. 124. in curijs Madri. an. 1532. De quo arti. per Couar. in dict. cap. decimo octauo numero sexto versiculo. Illud vero solet. Ratio est, quia versatur timor subornationis ita in causa appellationis, sicut in prima post cõclusum in causa, ac conclusio cum deriuetur ad secundam instantiam respectu sui originis vinci, ex quo fuit in iudicium ducta, merito semper erit prædicta præsumptio sinistra super eisdem articulis, seu directo contrarijs. Iure tamen ciuili contrarium tenet communis opinio Legistarum. glos. & aliorum in authẽt. An qui semel. C. de proba. & ex prædictis constat, & glos. quæ hanc communem Legistarum fatetur in dict. clement. 2. verb. in appellationis causa. Ioan. Matiẽzo in dialogo relatoris. capitul. 64. numero secundo. tertiæ partis. Opinionem tamen Canonistarũ optime probat authoritas Iustiniani, dum rationem quandam præmittit in authen. de testib. §. si vero deducens. siquidẽ inibi prohibet testes recipi. super eisdẽ articulis, & directo contrarijs post publicationem. Quemadmodum statutum est in d. clem. 2. in priori eius parte. & in. c. fraternitatis. de testi. vbi Antoni. Imo. & Fel. col. 2. existimant adeo veram esse Canonistarum opinionem, vt in vtroq; foro tam Canonico, quam ciuili sit admittenda. Idem Lanfranc. in. c. quoniam contra. verb. testium. nu. 60. de probat. Couar. d. c. 18. nu. 6. Et vltra eum optime Purpurat. in repeti. l. admonen

¶ *Ley. IIII. Que publicados los testigos no puedan ser traydos otros testigos sobre articulos contrarios.*

¶ El Rey don Alonso idem.

ADDICION.

¶ *Acerca desta ley se vea la ley. 5. titul. 6. lib. 4. Recopila. por la qual se confirma esta aunque alli solamente se prohibe que sean tomados los testigos en la primera instancia, y que por via de restitucion, en caso que aya lugar que se guarde lo dispuesto por la ley tercera titul. 8. libr. 3. Recopila.*

POR tirar a las partes de occasionque no corrompan los testigos. Mandamos q̃ si los testigos [b] fue-

b ¶ *Que si los testigos.*

di art. primo ampliat. sexta. ff. de iureiur, & est cõmunis secundum Ioan. Matienzo vbi supra. ex Corneo cons. vigesimo septimo numero primo libro tertio. Et communem, ac seruari in practica scripsit Nicola. Bellonus cõsili. 25. incip. Viso processu. nume. 7. contra Bal. in. l. eos. §. si quid autem. C. de appell. & in. c. 1. nu. 12. si de inuesti. feudi lis oriatur. Non tamẽ ex hac regula intelligas prohibitam productionẽ testiũ super his quæ fuerũt in prima instantia allegata, & tamen testes non fuerunt super his allegationib⁹ examinati, nam poterit quis in appellationis causa testes producere ad probationem eorũ quæ ante sententiam allegauerit, & quæ sunt contraria his allegationibus directo, quas eius aduersarius in iudicium deduxerit, modo non fuerint testes de his interrogati nec examinati secundum Inno. Cardi. & Feli. numer. 34. in cap. cum Ioan. de fide instrum. per tex. ibi. Quæ declaratio est satis iuri cõsona secundum Couar. in loco iã adducto. c. 18. n. 6. lib. practicarũ quæstio. Quã quidẽ & obseruandã, & notatu dignã censeo. Præterea hęc regula plures recipit limitationes, quas quilibet videre late poterit per Ioa. Matienzo in dialogo relatoris. 3. part. c. 46. num. 3. vbi ponit tres. Bartholomæ. Soci. regul. 403. incip. Testes publicatis attestationibus, vbi ponit. 52. procedit etiam in causa ciuili, non tamen in causa criminali. Grego. Lopez in. l. 37. verb. *el juzgador*. titul. 16. part. 3. Fallit tamen, quãdo parte alias non contradicente talis probatio reciperetur, nã text. iste accipiendus est parte inuita. glo. in clem. 2. verb. producere. de testib. Anto. de But. in. c. in causis. colum. fi. & in. c. vltra tertiam. colum. 4. num. 20. ff. de his qui sunt sui vel alieni. iur. l. 42. capit. 28. in cipien. *Otrosi, que de las excepciones nueuas*. lib. Pragmaticarum. Adde Lanfranchum de Oriano in repe. c. quoniã cõtra verb. testium depositiões. nume. 68. & probat. vbi omnino videas.

ren recebidos como deuen [a] y por quien deuen, que despues de publicados que no puedan ser traydos en el pleyto principal: ni en el pleyto de apellacion [b] sobre los articulos sobre que ay fueron traydos: ni sobre otros derechamente contrarios.

¶ Ley. V. que no se guarde el vso de la Chancilleria que dispone que se reciba prueua por aquella manera de prueua.

¶ El Rey y Reyna, en Madrigal. año de mil. cccc. lxxvj.

ORdenamos q̃ en la nuestra corte [a] y chancilleria esta ley sea guardada segun que en ella se contiene. Y mãdamos que no seguarde de aqui adelante el vso y costumbre que los nuestros oydores de la nuestra audiencia tenian hasta aqui, que despues de publicados los testigos reciban a las partes a la prueua por aquella manera de

¶ Como deuen conc. tex. in clem. 2. de testib. & ibi gloss. & quæ not. Bartholomæ. Socin. tractat. regul. cum fallen. regul. 403. versicul. Primo fallit. quãuis contrariũ senserit Antoni. Capici. decis. 35. numer. 7.

[b] *¶ Pleyto de apelacion.* Erit tamen cautela, quod appellans, qui prouocauit iuper eodem articulo, inquo fuit condemnatus, præsentet testes coram iudice appellationis & eis productis coram eo, absentet se, & tunc cũ iudici interfit si vult pro absente supplere poterit istos testes recipere, & informationem recipere de negotio principali, & sic fraudabitur huic legi, & dict. Clement. 2. de testib. Ita sing. Bal. in. l. ampliorem. C. de appella. Reputat singula. Lanfranch. in repe. cap. quoniam contra. verbo. testium. numer. 75. de probat. Et quanuis hoc facere possit, non tamen subijcitur ei, quod ex necessitate teneatur. l. non quicquid. ff. de iud. gl. in. l. sæpe. ff. de offici. præsid. Ideo erit optimum habere per mediam personam iudicem certioratum de negotio, ac propitium, vt diligentiori manu faciat. Multa enim ex iudicis voluntate, & motu proprio fieri possunt, quæ tamen ad partis instantiam denegarentur. Felin. in cap. per tuas. de testib. Capiti. decisi. sexagesima prima. n. 3. col. 2.

¶ *Lex. V.*

a ¶ *Mas*

prueua que de derecho auia lugar

Mas que expreſſamente digan [a] y declaren que las partes puedan prouar por eſcripturas publicas, o por confeſsion de la parte, y la ſentencia que en otra manera fuere dada, que no vala. Y mandamos otroſi, que las penas que fueren pueſtas por los nueſtros Oydores por ſus interlocutorias ſentencias contra la parte que no prouare: ſean applicadas a los eſtrados, y neceſsidades de la audiencia, y ſean pueſtas en depoſito.

¶ Ley. VI. *Que haſta la concluſion del pleyto ſe puedan preſentar cartas e inſtrumẽtos.*

¶ Fuero.

ADDICION.

¶ *Acerca deſta ley ſe vea la ley primera titulo ſegundo libro quarto Recopilationis adonde ſe dize que el actor preſente ſus ſcripturas al tiempo que puſiere la demanda y deſpues no ſe le ha de admitir, ſaluo ſi jurare nueuamẽte, vinieron a ſu noticia, y lo miſmo ha de hazer el Reo como ſe contiene en la ley ſegunda titulo ſegundo libro quarto Recopilationis, y veaſe la ley primera titulo quinto libro quarto Recopilationis, adõde ſe dize que el Rey, ſi las excepciones, reconuenciones, y mutuas peticiones huuiere de probar por ſcripturas, que las preſente luego cõ las excepciones y reconuenciones, en el termino de los veynte dias, y aquel paſſado, no ſean reſcibidas ſaluo con el dicho juramento, y que el actor dẽtro de ſeys dias reſpõda a las excepciones del Reo o ſcripturas cõtra ellas, y ſe hubiere de reſpõder a reconuencion del Reo. que las preſente dẽtro de nueue dias, y el Reo tenga otros ſeys dias para preſentar las ſcripturas contra las replicas del actor, yq̃ paſſado el dicho termino no ſe reciban, ſino cõ el dicho juramẽto y en tal caſo el actor las pueda preſentar, haſta la interlocutoria, y el Reo haſta la diffinitiua, y eſto diſpone la ley. ſegunda titulo quinto lib. 4. Rec.*

MAguer q̃ mãda la ley que ninguno pueda produzir teſtigos algunos deſpues q̃ fueren publicados [b]. Pero biẽ q̃remos, y mandamos, q̃ ſi la parte

[a] *Maſque expreſſamente digan* Ita obſeruatur. Facit. l. 1. titul. 4. ſupra eod. lib. 3. Et iſta lex eſt confirmata in pragmaticis d Alcala, quæ ordinationes iudiciales, ac Aranzeli tabellionum nũcupantur in l. 12. quam videas.

¶ *Lex. VI.*

[b] ¶ *Deſpues que fueren publicados.* publicatio enim atteſtationũ præcludit viam productioni teſtium, & ſi nõ ſint didicita teſtimonia teſtium in proceſſu producta. l. 34. & ibi Gregori. Lopez in gl. 2. tit. decimo ſexto. part. 3. cap. cum veniſſent. de teſti. & clemẽ. 2. eod. titul. Limitabis vt per Auguſti. Beroi. q. 37. Reuerendiſsimus olim Bononiæ legatus. nempe in cauſis ſummarijs, vel in quibus verſatur iuſta cauſa (etiã publicatis atteſtationibus) recipiẽdi alios teſtes de noua. Vide per Franciſc. Curtium in. l. ad monendi. nume. 40. verſi. Tertio nota. ff. de iureiurand. Scripturæ tamen vſq; ad concluſionem in cauſa ſunt admittendæ. c. cũ dilectus. de fide inſtrument. l. 34. titul. 16. par. 3. vt hac regia lege ſancitum eſt communis ſecundum Rip. in dict. l. admonendi. num. 48. quanuis contraria, quod non admittãtur, dicat communem ibi Curtius iunior. num. 23.

Fallit tamen ſi inſtrumenta eſſent de nouo reperta poſt cõcluſionem in cauſa. Et ita eſt declarandus text. iſte cum ſuis ſimilibus. nempe in capit. cum dilectus. de fide inſtrum. & in authent. iubemus. C. de iudi. Quæ opinio communiter eſt recepta ſecundum Franciſc. de Ripa in. l. admonẽdi. nume. 45. verſi.

versic. in eadem glossa. ff. de iureiu. Idem fatetur ibi Ioan. Bap. Caccialup. nu. 31. l. admonẽdi. ff. de iureiuran. notabilis ad hoc secundum Imolam in. d. c. cum dilectus. nu. 2.

Fallit. 2. in causa criminali, in qua non concluditur in causa hinc fit, vt instrumenta indistinctè post causæ cõclusionẽ produci possint. Bald. in. l. 1. numer. 9. colum. 3. vbi optima & plena additio. C. de condi. indebi. vbi videbis alias declarationes huic legi apprimè necessarias.

te tuuiere cartas algunas, o instrumentos que atangan a su pleyto, que las pueda produzir y prouar por ellas fasta que sean las razones cerradas, y el pleyto concluso [a]: porque despues no pued por cartas ni instrumentos mas prouaças hazer.

Fallit. 3. Si causa esset beneficialis, nam post cõclusum in causa, instrumenta sunt admittenda. secundum Addition. ad Bald. in. d. l. 1. super verb. quod sic. gloss. in regul. cancellariæ apostolicæ Innocentij. VIII. 36. Rota. 5. in nouis. aliàs. 1. sub titul. De testib. secundùm nouiorem impressionem.

Fallit. 4. vbi iudex ex aliqua instissima causa moueretur ad petendum à parte, quod produceret instrumenta, quæ se reperisse fateretur. Specul. de allegat. & conclusio. §. 1. versic. Et scias. argum. l. vbicunq; ff. de inter. actio. Bald. in. l. 1. ad fin. C. sententi. rescind. non posse.

Fallit. 5. In pupillo, ecclesia, & republica, qui post conclusum in causa possunt producere, petita in integrum restitutione. capit. auditis. de in integ. restit. Et procedit tam in instrumẽtis nouiter repertis, quàm in veteribus prius repertis. Ita Catus Sachus affirmat in repe. l. admonendi num. 18. ff. de iureiur.

Fallit. 6. in causis summarijs, quæ tractari solẽt, aut possunt absque figura iudicij: nam ad instantiam partis poterit iudex etiam post conclusionem in causa interrogare, an habeat aliqua instrumenta, & cogere vt producat. glo. singul. in clem. Sæpe. verb. interrogabit. de verb. significatio. not. secũdùm Philipp. Franch. in. c. 1. n. 4. de confess. li. 6. Barbati. cõsil. 30. col. 2. n. 9. li. 1. Felin. in. d. c. cũ dilectus. nu. 19. de fide instru. Alex. consi. 147. col. fi. num. 19. lib. 2. Socin. in tracta. regula. cum fallent. regul. 312. fallentia. 8. Est tamen notandum, quod in causis habentibus ordinatam telam iudicij iudex non posset etiam ad partis instantiam hoc facere. vt not. in cap. cùm Ioannes eremita. de fide instrum. & in dict. cap. cum dilectus. eod. titul. & in cap per tuas. de resti. spoliat. Catus Sachus in repe. dictæ. l. admonendi. columna. sexta versi. fallit deniq;. ff. de iureiu. Bald. in. l. fi. colu. 12. versic. Sed dubitatur. C. de edicto diui Adria. tollen. Gregor. Lopez in. l. 34. in glo. fina. titu. 16. part. 3. vbi notat, quòd etiam ante conclusionem recipiunturinstrumenta, quauis sint contraria attestationibus alterius partis. gl. & panorm. columna tertia in capit. Series. de testib. Quæ omnia sunt notanda pro intellectu huius Regiæ legis. Aliam declarationem accipies ex Ludo. Roman. singul. 199. incip. Tu scis quòd in. l. admonendi. Et Andr. Tiraquell. in tracta de retract. lib. 1. §. 1. gloss. 5. num. 23.

a ¶ *Pleyto concluso.* Dicitur autem concluſum in causa, quando ambæ partes renuntiauerunt omnibus probationibus, & nolunt ampliùs quicquam probare. gloss. in verb. concluserint. in authen. de testib. §. quia verò multi. coll. septimá. singul. secundùm Iaſ. in rep. l. admonendi numer. 51. ff. de iure juran. Similem gloss. habes in dict. cap. cum dilectus. verb. concluſum. de fide instrumentorum. Robert. Marant. in practica sexta partita actu. 15. pagina. 499. vbi aliqua adducit in hac materia.

Est tamen notandum secundum Iaſ. vbi suprà numero quinquagesimotertio versic. nota etiam multum diligenter. quod concluſum esse in causa iudicatur, quasi sententia in ea prolata fuisset. Barto. in. l. si mater. §. eandem. in fine. ff. de exceptio. rei iudi. Ioan. Andræ. in nouella. post. Monac. in capitul. fin. de in integrum restitut. libro sexto Bald. in. l. fin. C. ne ex delict. defunctorum. Panormit. in capit. pastoralis. de except. Ratio, quia postquam concluſum est in causa, censetur lata sententia. l. si rem. §. fina. ff. de euictioni. vbi glos. fin. Ioan. Francisc. Purpurat. in. l. edita. num. 104. versicul. Secundò declaretis. C. de edend. Optimè hoc intelligit Antoni. Rubeus in repet. l. naturaliter. §. nihil commune. numer. 268. ff. de acquiren. possess. Facit. l. trigesimasecunda titulo quinto part. quinta. Dicta concluſio dicitur terminus disceptationis. secundum Bald. in. l. error. column. 3. C. de iur. & facti. igno. Ioann. Baptist. Caccialup. in rep. l. admonendi. nu. 234. ff. de iure iur. dicit, q̃ concluſio in causa, est terminus exclusiuus omnium probationũ. vt in. c. cùm dilectus.

de fide

de fide inſtru.in auth. de teſti. §. quia vero & in authen.iubemus. C.de iudi. Innoc.in. c. paſtoralis de cauſa poſſeſ.& proprietat. Dubitari poteſt circa prædicta,an cõcluſio in cauſa, ſit de ſubſtantia iudicij,taliter q̃ ſi omiſſa fuerit,ſententia, & proceſſus poſtea ſequutus non valeat? Reſponderi oportet non eſſe de ſubſtantia, ac proinde eius omiſſionẽ nõ vitiare proceſſum. Cardin. in clementi. Sępe. §.& quia. colum. fi. num. 20. q. 19. & ibi Bonifaci. in. §. verùm quia. col. fin. nu.41. de verbor.ſigni. Felin. in. c. cum I.&. A. de re iudica. Montalu. in repertorio ad Panorm. verb. concluſio. Robert. Marant. vbi ſuprà pagin. 500. numer. 9. verſi. an autem concluſio in cauſa. Sed videtur quòd iure regio ſit neceſſaria concluſio per.l.1.§.*el qual termino*.tit.4.li.iſto 3.ſuprà ibi,*y deſpues de la cõcluſion*. & l. 42. ca. 20.fol.32.pragmatica.ibi,*la pidan antes de la concluſion*.Sed intellige ſi petita fuerit.argu.l.11.tit.1.ſuprà iſto lib.3.Nec de conſuetudine omitti vnquã ſolet,tam in ordinarijs, quam in ſummarijs iudicijs.facit.l.fin.infrà eod.

¶*Lex.VII.*

¶*Ley. VII. Que los teſtigos ſean apremiados e dezir ſus dichos.*

¶Idem.

ADDICION.

¶*Eſta ley ſe contiene en la ley 6.titu.6.lib.4.Recopila.*

EL Alcalde ſea tenido de compeller e apremiar[a] a los teſtigos de que la parte ſe entiende aprouechar, para que vayan ante el a dezir ſus dichos ſobre qualquier pleyto ciuil, o criminal al plazo que el Alcalde puſiere,y haga los parescer ante ſi maguer que no quieran, aſsi por los bienes, como por los cuerpos: e juren que diran la verdad de lo que ſabẽ ſobre aquel pleyto.

¶*Ley. III. Que no reciban los juezes prouança de la razon que prouada no pueda aprouechar.*

¶Idem.

ADDICION.

¶*Eſta ley ſe contiene en la ley 4. titul.6.lib.4.Recopila.*

SI alguno razonare alguna coſa en ſu pleyto, y dixere que lo quiere prouar: ſi la razõ fuere tal: que

a ¶*Compeller,y apremiar*. Nota,quòd teſtis compellẽdus eſt ad hoc,vt ferat teſtimonium, & ſic ne veritas occultetur.argu.text.in.c.1.de crimin. falſ. & quæ notat Bar.in.l.ea.quæ.nu.1.ff. de contrahẽd. emptio.vbi probatur,q̃ teſtis malitioſe, vel obſcurè loquens,vel omittens aliquid dicere, iudicatur tanquam falſum dicens.Idem Bart.in. l. 2. nu. 14.C.ſi cõtra ius,vel vtil.publi. Caſtellus.in.l.83. Tauri.nu.7.Concluſio igitur probat.text.in. c.1. & per totum maximè in pulchro tex.c.fin.de teſtib.cogen.l.ſi quando.C.de teſtib.c.ſtatutum. §. proferẽdo quoq; teſtimonio.de reſcrip.l. 6. gloſ. in.c.ſi qui teſtium.verb.valetudinarij.verſic. Sed nunquid ſenes. de teſtib. l. 81. in curijs de Madrid anni. 1534. & in pragm.de Alcala. de ordine iudiciorum & Aranzeli Tabellio. ca. 7. optima. l. 35.tit.16.par. 3.quæ etiã ponit aliquos caſus, quibus aliquæ perſonæ eximuntur ab itinere, ſed debet mitti ad eos pro teſtimonio ferendo.

Notandum tamen eſt, q̃ teſtibus compulſis venire de loco ad locum, ſunt miniſtrandæ expẽſæ a producente eos in ſuũ fauorẽ text.in.cap.ſtatutum.§.pro ferendo.ibi, Sed nec tunc niſi à producente competentes vocato pro teſtimonio veniendo,ſtando, & redeundo faciat miniſtrari expenſas.de reſcript.libro ſexto. Cardina.in.cap.ſi qui teſtium.verſic. oppono ad hoc. de teſti.l.81.in curijs Madrititijs anni. 1534. ibi, *Sean obligados a los deſpachar el dia que llegarẽ,y pagarles ſu ſalario,q̃ iuſtamente por razon de ſer ſacados de ſus caſas,y lauores dexeren de auer*. Quẽadmodũ dixi mus de teſte,& etiam de recuſante iudicẽ.qui tenetur ſoluere ſtipẽdium,ſeu ſalarium aſſeſſori.vt dixi in glo.1.quæſt.5.l.1.tit.5.ſuprà hoc lib.3.& in recuſante tabellionem.l.179.ſtyli.Et ita eſt in cõmuni obſeruantia.text.eſt in.l.26.vbi gloſ. verb. *deſpenſas*.plura citat,nouiſsimè tit.16. partit.3.l.10 & ibi gloſ.tit.8.lib.2.foro legum.

¶*Lex.VIII.*

aunque lo prouaſſe, no le podria aprouechar a en ſu pleyto, ni dañar a la otra parte: el Alcalde no reciba la tal prouança: e ſi de hecho la recibiere no vala.

¶ *Ley. IX. Como ſe deue proceder en las cauſas criminales contra los auſentes.*

¶ Fuero.

ADDICION.

¶ *Acerca deſta ley ſe vean las leyes que referimos en la ley. 9. 10. 12. 13. y. 15. titul. 2. arriba en eſte libro. por las quales eſta altera do eſte orden.*

TOdo hõbre q̃ fuere demãdado en juyzio de mũerte de hõbre, o que hizo coſa que mereſce muerte y lo negare, el que lo demandare que aya derecho de lo demandar, prueuelo cõ dos hombres buenos b a lomenos que ſean tales, que la otra parte por fuero no los pueda deſechar. Y ſi prueua no ouiere, ſalue ſe el demandado por ſu cabeça. E ſi el querelloſo no ſupiere nombrar el matador, y lo denunciare a los alcaldes, ellos de ſu officio ſepan la verdad quien lo mato, y los alcaldes hagan peſquiſa por do mejor lo pudieren ſaber: y hagã juſticia como deuen. E ſi algun hombre eſtraño fuere muerto, que no aya quien querelle ſu muerte: los alcaldes hagan la dicha peſquiſa de ſu officio, e hagan lo que deuieren con juſticia. E ſi aquelque fuere demandado ſobre muerte que le pongan: ſi eſtaua en la tierra quando acaeſcio la muerte, emplazen lo los alcal-

a ¶ *No le podria aprouechar.* Nam non debet quis admitti ad probandum aliquid, quo probato, non prodeſt. l. ad probationem. C. de proba. cap. cùm contingat, ad fi. de officio delegat. gloſ. in ca. cum dilecti. verb. interloquuti fuerunt. de exception. Montalu. vbi eſt regia. l. 21. titu. 8. lib. 2. foro legum. Quo fit, q̃ quando iudex præcipit reſpondere poſitionibus, dicit, Saluo iure impertinentium, & non admittendorum. ſecũdum Bart. in. l. ſi duo patroni. §. idem Iulianus. colum. fin. nu. 11. ff. de iurejur. & ibi Alberic. nu. 9. dicit, q̃ ſuper impertinentibus teſtis non eſt interrogandus. Ex quib' venit communis ſtylus recipiendi partes ad probationem faciendam in ſententia, quę in hoc pronuntiari ſolet à iudicibus. Quemadmodum poſt Bald. & Paulum aduertit Iaſo. in. d. §. idem Iulianus. colum. 5. num. 31. d. l. ſi duo patroni. ff. de iureiurand.

¶ *Lex. IX.*

b ¶ *Con dos hombres buenos.* Nota, q̃ reus criminis cõuictus teſtib' duobus legitimis, quanquam neget delictum, nolit q; ſe illud commiſiſſe fateri, eſt puniendus. l. qui ſententiã. C. de pœn. Diximus ſuprà pagin. 724. in rubr. de iudicijs. q. 1. verſi. Si verò factum ſeu delictum.

Sed eſt dubium, Vtrum minori competat reſtitutio in integrũ aduerſus confeſsionem ſuã etiam iuramento firmatam de aliquo delicto à ſe cõmiſſo? Reſpon. eſt, quando aliter non apparet quam per eius ſolam confeſsionem quòd ei concedenda eſſet in integrum reſtitutio, conſtat enim læſum eſſe, ac non poſſe renuntiare ſuis defenſionibus in cauſa criminis, cùm nõ ſit dominus ſui corporis: Ergo reſtitutio, cum ſit regulare omni læſo competere, minori erit indulgenda. Iſtam communem, ac in praxi receptam ex pluribus comprobat Antoni. Gom. (quamuis ab ea recedere conetur per aliqua fundamenta contraria) in tracta. De delictis. capitulo primo.

primo. numero sexagesimo sexto. Angel. in. l. certum. §. in pupillo. numero secundo. ff. de confess. Philipp. Deci. in. l. nihil consensui. §. non capitur. numero quarto. ff. de regul. iuris. remissiuè tradit Hippolyt. in. l. prima. in princip. numero. decimo octauo. ff. de quæstio. & in. §. fina. numero. 69. colum. fi. eiusdem legis. & in. l. de minore. in princip. numero. 57. columna. penultima. versicul. An autem si ipse minor. Boeri. decisio. 63. numero septimo. Tho. Grammati. consilio decimo sexto. Ludoui. Carreri. in practic. §. homicidiũ 6. pagin. 364. numero decimo. qui alios huius sententiæ authores referunt. Casus autem, in quibus competit, vel non competit minori restitutio, explicabuntur in. l. septima. titulo. libro quinto. infrà. vbi habetur iure regio minorem non esse integrum restituendum ad retrahendum post tempus à lege datum. Couar. lib. practicarum. quæst. ca. 26. nu. 4.

des [a] si lo hallaren: e si no, hagan lo pregonar que venga a se saluar fasta tresnue ue dias, o hasta tres meses, como manda la ley de los emplazamientos. E si aquel que fuere acusado fuere raygado: este sobre su rayz, y haga derecho. E si raygado no fuere, derayz sobre que haga derecho: e si fiador no diere, sea preso, y faga derecho sobre su cabeça: e si aquel que fue-

re accusado diere fiador, sea tenido de leuar a los plazos aquel aquien fio: e si le fuere prouado porque merezca padecer justicia, no le dexen mas sobre fiador [b]: y dende si el dicho malhechor se fuere, y no lo pudiere auer, que peche el fiador quinientos sueldos, al rey y el huydo vaya por malhechor. Y quandoquier que le hallaren hagan justicia del.

tu de relaxatio. incarceratorum. capit. de fideiussoribus reorum. Hippolyt. in repetitio. rubric. quæsti. vigesima nona. ff. de fideiussori. & in. l. infans. numero decimo sexto. ff. de Sicarijs. Roderic. Suar. de fideiussorib. in causa crimina. Couarru. lib. 2. variarum resolutionum. capit. 8. numer. 8 tex. in. l. 16. titulo. 1. &. l. 10 titulo. 29. part. septima Et vtrobique agit de materia Gregor. Lopez. Fallit tamen eo casu, quo constaret post publicationẽ testium, quòd reus esset absoluendus, nã tunc ante sententiam poterit dari sub fideiussoribus l. nullus. ad fin. C. de exhibend. reis. Hippolytus. plura ad id referens in singul. 381. vbi subiungit sic pluries practicasse.

a ¶ *Emplazenlo los alcaldes.* Qualiter sit procedẽdum contra criminosos absentes, declaratur in regia. l. 13. in ordinatio. iudiciali, & aranze i Tabellio. l. 9. tit. 2. lib. isto. 3. suprà. Dixi in. l. 1. quæst decima tertia. pag. 822. eod. tit. 2. supra.

b ¶ *No le dexen mas sobre fiador.* Nota, quòd in causis criminalibus vbi pœna corporis imminet, reus criminis. qui in carceribus detinetur, nunquam datur sub fideiussoribus, idque etiam fit, quoties pœna pro eo crimine esset infligenda. l. diuus. 1. ff. de custo. reorum. Paul. Grillād. in tracta-

c ¶ *Que peche el fiador quinientos sueldos.* vel pœnam (etiã si maioris quantitatis fuerit) appositam in obligatione de reo præsentando in iudicium, & ita solet explicari pœna quingentorum, vel maior summæ aureorum, & ad ea ex vi talis contractus tenebitur. Baldus in. l. qui crimen. C. qui accusa. non possunt. Gregorius Lopez. in. l. 10. titulo vigesimo nono patit. septima in glossa secunda. Facit. l. tertia titulo octauo, suprà hoc libro tertio ordinat. Adde. l. 65. &. 66. styli. &. l. quarta vbi pulchram quæstionem subijcit in hac materia in verb. *o por fiador.* titulo tertio libro secundo foro legum. Et adde Cepol. caut. 127. Quidam fideiusit. vbi ponit cautelam contra fideiussorem carcerati, vt etiam ad pœnam contumaciæ teneatur.

¶*Lex.X.*

¶*Ni pleyto contestado.* Et sic summariè erit procedendum, iuxta nota. in clem. Sæpe.d verb. signifi. Quod apparet ex nostra lege infrà in illis verbis. *ni sean guardadas las otras solemnidades.* Et sic ordo iudiciarius remittitur, quod fieri potest à solo Princip. glos. in.d.clem. Sæpe.verb.mandamus. & in. c. fi. de hæret. lib. 6. de qua suprà fecimus mentionem in rubric. de iudi. pagina 750. vbi vide. A Ide quæ notaui in. l. prima titu. 3. isto lib. 3. suprà in glos. 1. quæst. 1.

b ¶ *Publicada a las partes.* Nota quòd iure regio publicatio testiũ est de forma, & substantia iudicij, quæ omitti nõ potest, etiam in summarijs cum ex publicatione sequatur defensio naturalis rei, vel actoris in excludendo, &

¶Ley. X. *Que sobre las contiendas de concejos sobre terminos se puedan traer testigos, y hazer pesquisa.*

¶El Rey don Alonso en Alcala. Era de mil cccc. lxxxvi.

COstũbre e vso es en la nuestra corte, y que acuerda con el fuero y aluedrio de Castilla: que quando entre algunos, assi concejos, como otras personas ay contiẽda sobre razon de los terminos, o de los pastos, o sobre el derecho de tajar leña, o coger bellota o lande: e han derecho las partes, o qualesquier dellas, de auer y vsar estas cosas, o de alguna dellas en termino de otro concejo, o de otras personas qualesquier, que dando la querella a nos o al juez que lo ha de librar: que se haga pesquisa sin ser otra demanda puesta, ni pleyto contestado a. Y nos veyendo, y entendiendo que este vso y costumbre es prouechoso a toda nuestra tierra. Establescemos, y mandamos, que sobre tales pleytos y contiendas se pueda hazer pesquisa, y la pesquisa que fuere hecha sobre las cosas sobredichas, o sobre alguna dellas, que sean valederas, y se libren por ellas los pleytos: aun que no sea dada demanda sobre ello: ni pleyto contestado: ni sean guardadas las otras solemnidades del derecho. Y la pesquisa hecha, Mandamos que sea publicada a las partes b porque cada vna pueda dezir su derecho.

repellendo testes inimicos, ac falsos contra se productos. argument. clementina. Sæpe. §. citationem. de verbo. significat. & clementina. Pastoralis. §. cæterum. de re iudica. De hoc alibi suprà comminiscimur dixisse.

¶*Lex XI.*

¶*Ley.XI. Hasta que termino el juez deue dár sentencia interlocutoria e diffinitiua.*

¶El Rey don Alonso en Alcala. Año de mil.ccc.lxxxvj.

ADDICION.

¶*Acerca desta ley se vea la ley. 1. tit. 17. lib. 4. Recopil. adonde se contiene esta ley, y alli se añade pena contra los juezes, que de mas de la pena aqui contenida incurran en pena de cinquenta mil marauedis para la camara, y la tercia parte para el accusador, o para el fiscal, si el prosiguiere la causa.*

a¶*El juez*

DEsque fueren las razones cerradas en el pleyto para dar sentencia interlocutoria, o diffinitiua, el juez de la sentencia[a] interlocutoria fasta seys dias, y la sentencia diffinitiua hasta veynte dias. E si assi no lo hiziere, peche las costas que se hizieren dobladas hasta que se de y pronuncie la sentencia.

LA orden que se deue tener en el produzir y traer testigos de la publicacion dellos si las posiciones fueren negadas por el actor, o reo: contiene se en este libro en el titulo de la orden de los juyzios.

Titul. XII. De las cartas[b] y traslados.

ADDICION.

¶ *Este titulo se contiene en el titul. 14. lib. 4. Recopil.*

¶ *Ley primera. Que las cartas que el Rey diere contra derecho que no sean cumplidas.*

¶ El Rey don Enrique, II. En Toro. Año de mil. cccc vj.

¶ El mismo en Valladolid. Año de mil. cccc. ix.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 1. titulo quatorze libro quarto, Recopil*

PORque acaesce, que por importunidad[c] de algunos, nos otorgamos y libramos algunas cartas, o alualaes contra derecho, o contra ley, o fuero. Porende mãdamos que las tales cartas, o alualaes, que no valan ni sean cumplidas, aunque contengan que se cumplan, no embargante qualquier fuero o ley, o ordenamiento o otras qualesquier clausulas derogatorias.

[a] ¶ *El juez de la sentencia.* Ad de optimam l. 1. titulo. 15. infra eo. lib. 3 Intellige tamẽ eas, si fuerit requisitus à parte, alias ante requisitionem non tenebitur in foro fori addamna propter litem retardatam. Tum quia in eo non est præsumenda negligentia propter multitudinem negotiorũ, quæ euenire solẽt ex quibus in rebus etiam proprijs cauſatur obliuio cum memoria hominum id inducere experientia docet. Tum etiam, quia ad pœnam incurrendam intelligitur, si post interpellationem fuisset negligens, non alias. l. cum postulassem. ff. de dam. infecto. Qui in suo casu est singu. & multoties poteris habere in actu practico. Ad idem. l. sexta. ibi, *que luego que por el appellãte fuere requeridos*

[b] ¶ *Cartas.* Alias *prouisiões.*

¶ *Lex. I.*

[c] ¶ *Por importunidad.* Rescriptum impetratum contra ius commune, censetur per importunitatem obtentum à Principe, ideo supplicari poterit ab eo & sic expectanda est secunda missio ipsius, ad hoc, vt constet de libera ac deliberata ipsius concedẽtis voluntate. Hoc dicit ista lex cũ. l. 2 titul. 16. infra hoc libr. 3. & ibi dicam. Et plures casus causa negligentiæ, quæ nouerca dicitur, proponam. Quod autem protestatio sit necessaria, & sic petitio cum ea, dixi in. l. 5. in glos. fin. pagina. 1111. & in sequent. 1112. in versi. Quæro, cum instrumenta guarentigia titul. 8. supra eod. libr. 3.

TITVLVS XII.

De rescriptis, seu prouisionibus, ac exemplaribus,

¶ *Ley.II.Que las cartas contra derecho , aunque hagan expreſſa mencion general , o eſpecial, de las leyes : no valan , ni ſean complidas.*

¶El Rey don Iuan.I.en Biruieſca. Año de mil.ccc.lxxxvij.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley ſegunda.titulo. 14.libro.4. Recopila.*

MVchas vezesporimportunidad de los q̃ nos pidẽ algunas cartas, mandamos dar algunas cartas contra derecho: porque nueſtra voluntad es que la nueſtra juſticia florezca, y aquella no ſea contrariada : eſtableſcemos, que ſi en nueſtras cartas mandaremos algunas coſas que ſean contra ley,o fuero, o derecho , que la tal carta ſea obedeſcida y no cumplida : no embargante que en la tal carta ſe haga mencion general , o eſpecial de la ley , o fuero, o ordenamiento, contra quien ſe dire: o contra las leyes y ordenãças por nos fechas en cortes con los procuradores de las ciudades y villas d̃ los nueſtros reynos: aunque hagan mencion eſpecial deſta nueſtra ley, ni de las clauſulas derogatorias en ellas contenidas : Nueſtra voluntad es , que las tales cartas non ayan effecto. E otroſi, que los fueros y leyes,o ordenamiẽtos que no fueren reuocados por otros, q̃ no puedan ſer prejudicados, ni derogados: ſaluo por ordenamientos fechos en cortes: aũ que las nueſtras cartas contengã las mayores firmezas q̃ pudieré ſer pueſtas, y todo lo que cõtrario deſta ley ſe hiziere , nos lo damos por ninguno: y mandamos a los del nue-

&. l. decima. infra hocti. & l.12.cũ.l. 13. &.l.129.titu. 4.libro.2.ſupra. & quæ in eiſdem legibus annotauimus. & in. l. 24. in glo.1.titul.3. eod.libr.2.ſupra.l.1. C.de petitionibus bonorũ ſublato. libr. 10. text. in cap. cum in iuuentute.ibi, compulſi fuimus non iuris neceſsitate, ſed importunitate petentis. de purgatio. canoni. Prædictam concluſionem approbatam reperio per Ludo. Roman. in conſilio. 436. Quod indultum Petri derogans. colũ.4. verſi. Quarta principalis ratio. Bartho. Cepol.caut. 36. & in cautel. 56.Hippoly. plures doctores ad id citãs in ſingul. 6. Segur. notabili quæſtione plura de importunitate iuncta additione agit in repet. l.1.§. ſi vir vxori. numer. 128.ff. de acquiren. poſſ. bonus text. in extrauagant. Execrabilis. vbi glo.verb.extorſiſſe. ſub titul.de præbend. Ioann. 22.cap.fin.de reſcript.lib.6 & ibi gloſſ. verb. importunitatem , quæ eſt notãda in iſta materia. tex.ca. non ſanè. ibi, ab his extorta per immoderatam improbitatem. (ideſt, importunitatem.) repeti ſolent. 14.q.5.Igitur merito conceſſũ ad partis poſtulationem contra ius , cenſetur contra regis voluntatem, ac ideo literis erit obediendũ, quia proceſſerũt à Domino noſtro Rege, ſed nõ ſunt ad effectum perducẽdæ quouſq; per ſupplicationem Princeps prouideat maiori cum deliberatione , quod melius ſibi viſum fuerit. argu.tex.in.l.ſi vindicari. de pœn.C. &.c. ſi qñ. d̃ reſcr. & capit. cum apud

apud Theſſaloniã. in fi. 11.q.3. Felin. optime in. d. c. ſi quando. colũ. 1. & in ca. quærenti. colũ. 3. nu. 6. de offi. delegat. Ludoui. Gomez in ca. 1. num. 193. de conſtit. libro. 6. Hippolyt. in. l. 1. §. ſi quis vltro. num. 75. cum ſequent. ff. de quæſtio. Ioann. Lup. late, ac bene in propoſito in tracta. de beneficijs vacantib. in curia. §. 7. Quo fit, quod quotidie ſupplicari ſolet à ſubditis de reſcripto impetrato in præiudicium illorum ad inſtantiam alicuius, quia cẽſetur ſubrepticius, & contra Principis voluntatem, nam ipſe omnibus prodeſſe vult. & debet, non tamen nocere: & huius voluntatis eſſe præſumitur, niſi contrarium euidenter appareat. vt ex prædictis colligitur. l. nec dã-

ſtro conſejo, y a los nueſtros oydores, y a otros nueſtros officiales qualeſquier, que no libren, ni firmen carta, ni aluala en que ſe contenga: no embargantes leyes, o derechos, o ordenamientos: ſopena de perder los officios, y eſta meſma pena aya el eſcriuano que la tal carta, o aluala firmare: y deſde agora releuamos a qualeſquier ciudades, y villas, y lugares de qualeſquier penas, o emplazamientos q̃ por las dichas cartas, que nos en contrario dieremos, fueren pueſtas en tal manera, que no incurran en las dichas penas, ni ſean tenidos de pareſcer a los tales emplazamientos.

¶ *Ley.* III. *Que no valan las cartas que el rey don Enrique.* IIII. *dio en perjuyzio de partes, dende el año. del xxiij*

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Nieua Año. de. lxxiij.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley diez titulo quatorze. libr. 4. Recopilationis.*

LAs alteraciones, y mouimientos que ouo en nueſtros reynos en el tiempo del Señor Rey don Enrique nueſtro hermano, que Dios aya: dieron cauſa auer dado algunas cartas, alualaes, y cedulas muy agrauidas, en perjuyzio de partes, por la qual cauſa a peticion de los procuradores de nueſtros reynos, el dicho Señor don Enrique en las cortes que hizo en Nieua el año paſſado de ſetenta y tres por remediar a los danificados, y por euitar los males y daños que de las dichas injuſtas cauſas ſe auian

noſa fiſco, nec iuri contraria poſtulari oportet. C. de precibus Impera. offer. l. reſcripta. C. eodem. canonizata in. c. reſcripta. 25. q. 2. Reſcripta (inquit) contra ius elicita ab omnibus iudicibus refutari præcipimus, niſi forte ſit aliquid, quod non lædat alium, & proſit petẽti, vel crimen ſupplicantibus indulgeat. textus eſt optimꝰ hoc definiẽs. in. l. 29. & l. 30. tit. 18. par. 3. Vnde infertur, quod quãdo literæ emanant à Romano Pontifice in derogationem iuris patronatus regis, ſeu ſubditorum ipſius optime ſupplicatur ab eis, & interim ſuperſederi iubetur, ne fiat deductum in literis, nec admittũtur huiuſmodi derogationes iuris patronatus per prædicta, vt optime aduertit

seguido, y se esperauan seguir: reuoco y dio por ningunas y de ningun effecto todas, y qualesquier cartas rescriptorias, y alualaes, o cedulas que auia dado dende quinze dias del mes de Septiembre, del año de sesenta y quatro: y las que delante diesse injustas y agrauiadas, en daño y en perjuyzio de tercero: que fuessen contra las leyes y ordenanças de nuestros reynos, y todo lo que fasta alli se auia hecho por virtud de las dichas cartas: saluo si sobre ello ouiesse interueni do yguala, o composicion, o auenencia de consentimiento de partes, o a tales actos, que induziessen y paresciessen induzir consentimiento de las tales cartas, y ordeno, y mando en las dichas cortes, que las tales cartas y prouisiones, que assi fuessen dadas dende en adelante en perjuyzio de tercero, y contra forma y orden de derecho, sean obedescidas y no complidas: y todo lo que por virtud dellas se fiziesse, sea ninguno, aunque no fuesse impugnado por appellacion, ni por otro remedio alguno: y que la justicia, ni los executores y las partes contra quiẽ se dirigieren, no incurran, ni cayan, ni ayan incurrido por no las complir, en pena alguna: ni fuessen tenidos de proseguir los emplazamientos que por ellas les fueren hechos: y que la dicha ley no sea, ni pueda ser derogada por carta, ni cartas: aunque expressamente la deroguen.

tit. doctor Conarr. libr. practi. quæstio.c.36. qui est consulendus abhis, qui sunt ex locis, vbi est ius patronatus, & promouentur ad sacerdotia, seu beneficia per examẽ, & sufficiẽtiam, de literis, ac moribus præmissum, vt par est, & non illiteratis, quibus ecclesiarũ cultus destruitur, & multa mala euenire solent. Vtinam omnia beneficia prouiderentur benemeritis, ac literatis, non asinis ferratis, qui bona ecclesiarum ita expendũt quemadmodum solent, qui nullum timorem Dei habent, nec putant se reddituros strictissimam rationẽ in die, quo fuerint ingressi viam vniuersæ carnis. Non certe vt præsint, sed vt prosint sciant se apostolorum loco positos, & vt virtute, opere, & exẽplo alijs præcellant. Qui enim hoc nõ fecerint, & summa cum diligẽtia christum redemptorem ac vnicum dominum nostrũ & illius vestigia. traditioneśque Petri & successorũ eius nõ imitatifuerint, nulli dubium illos ad inferos detrudendos fore, vbi (teste euãgelio) erit fletus, & stridor dentium. Hoc vnum eligentes aduertant velim, & precor, vt semper, si fieri possit, non solum dignum sed & dignio rem eligant, qui quidem sit bene instructus, bonis literis & moribus imbutue, & qui ab omnibus pro tali & prędicetur & habeatur, & sit talis, qualem non minus scite, quam elegãter Cassiodorus libro primo. epistolarum depingit, his verbis. Necesse est, inquit, prudentissimum eligere qui

qui posit contra subtilissimos disputare, & in cõuentu doctorum sic agere, ne susceptam causam tot erudita possint ingenia superare. Magna res est contra artifices loqui, & apud illos aliquid agere, qui se putant omnia prouidere. Hactenus Cassiod. Non tamen me fugit, quin vulgus, communisque opinio ob quorundam hypocrisin nonnũ quam decipiatur, vt paucis retro diebus, vt omnibus in propatulo est, accidit. (De his enim loquor qui sanctitatem quandam oculis hominum præseferebant, & ostentabant, & tamen ob eorum hęresin fuerunt combusti) verùm vt plurimùm, & fere semper si electio fiat ritè, & vt decet, obseruatis his, quæ ad probam electionem requirẽda præmonuimus, non dubitarim, quin illa sit maximè & Deo Opt. Max. grata, & gregi suo vtilissima futura. Et q̃ ita sit, experientia rerum magistra quotidiè ostendit. Facit insuper text. in authent. De mandatis princip. §. deinde. qui vt probi eligantur, nos inducit. ibi, assumere virũ optimum, & purũ vndique. &c. Quinimò & Paulus. 1. ad Timothe. 3. docet qualem velit esse præpositum. Oportet (inquit) & illum testimoniũ habere bonum ab his, qui foris sunt. &c. Cui astipulatur. ca. licet ergo. 8. q. 1. Sed missa isthęc faciamus, & illuc vnde digressi sumus, reuertamur.

Electores tandẽ poterunt videre ea, quæ dicta sunt in l. 2. col. 5. cum seq. titu. 6. lib. 2. suprà. Prouisio nanq;, quæ fit ex illiteratis & indoctis, dissipatio potiùs, quàm prouisio dicenda est, cùm sit contra. c. eam te. & c. indecorum. de ætat. & quali. & in authen. de sanctiss. episcopis. §. 1. Ioan. Igneus in l. necessarios. §. non aliàs. num. 381. ff. ad Sillania. Inquirendum insuper est pro istius materiæ enodatione. Quid sit rescriptum iuri contrarium; seu prouisio? Dicendum est secundùm Bald. in l. nec damnosa. numero 2. C. de precib. Imper. offerend. quod rescriptum illud est iuri aduersum, in quo nulla ratio reperitur, nec finalis, nec impulsiua ad concedendum, imò lex est in contrarium, talia enim prohibet impetrari text. iste cum suis similibus, & l 29. tit. 18. par. 3.

Quoniam materia rescriptorum, seu prouisionum apud omnia tribunalia in dubium verti solet, ideo aliqua hic existimaui proponẽda. Et primo vt rem ab origine dignoscere valeamus, sciendum est, q̃ rescriptũ duplex reperiri firmat glo. in rub. de rescript. lib. 6. Aliud propriè, aliud improprié. Prima ergo quæstio sit rescripti definitũ quid sit proponere. Respon. Rescriptum, seu prouisio est, quod ab Apostolico, vel à q̃ Principe conceditur ad consultationem, relationem, vel intimationem alicuius, vel alicui indulgendo. Hosti. in rubr. de reser. in suasum. & refert ibi Pan Quomodo acceptum ita largè complectitur priuilegium, beneficium, dispensationẽ, mandatum. & rescriptum quacunq; ratione acceptum. Hæc autẽ acceptio quamuis pertineat ad nostrum titulum, quia est nimis larga, ac impropria aliter definienda existimaui, nempe, Rescriptum proprie est illud, quod Papa, vel Princeps rescribit ad iuris obseruatiã. vt quando Princeps cõmittit causam decidẽdã inter aliquos. Panor. Dec. & Ripa. in rub. de rescrip. Barba. in rubr. eo. tit in clem. Bald. per tex. ibi in. l. falso. C. de diuer. reser. Bar. in. l. beneficium. nu. 3. de consti. princip. Panor. in. c. olim col. 3. de verb. signi. Ludo. Gomez. qui hanc communem fatetur in rubri. de reser. lib. 6.

Quo fit rescriptum impetrandum esse secundum ius commune. c. causam quæ. vbi glo. procedit, de resc. ca. super literis eo tit. l. si quado. C. de inof. testam. vnde clausulæ positæ in rescriptis, recipiunt omnes interpretationes, quas reciperet ius cõmune in tali materia. Domini. in ca. licet canon. versic. Nota bene istud dictũ. de elect. lib. 6.

Subdeducitur ex eade radice rescriptum contra ius commune, contra fiscum, vel publicam vtilitatem obtentum nullum ipso iure esse. l. rescripta. C. de precib Imper. offer. ca. rescripta. 25. quę stio. 2. gl. in. c. super literis. verb. discretionem. de reser. l. iubemus. C. de præposi. sacri cubiculi lib. 12. vbi glo. verb. videatur. tex. & optima glo. in. c. Pastoralis. de fide instrumento. Declarat Panor. in ca. nonnulli. col. 3. n. 10. de rescript. tex. est hic & in. l. 2. & l. 10 infra eod.

Declara tamen, nisi per secundam iussionem constaret de voluntate ipsius principis volentis derogare ius commune. vt in. l. sequen. Quia cum appareat de eius voluntate, quæ ad omnia p̃ sitiua præcepta se extẽdit, & est supra ius, et contra ius, & præter ius. c. proposuit de cõe. ff. prębend. Innocen in. c. cum ad monasterium. de statu monachor. merito erit ei obediendum, cum in claris nulla extat dubitatio. l. ille aut ille. §. fi ff. de leg. 3 l. continuus. §. cum ita. ff dr verb. obligat. Probat Regia. l. 29. tit. 18. part. 3 ibi. *E si les embiare las segũdas cartas en aquella misma razon deuẽ las cũplir.* Tenet etiam Nepos de Montalbano in tracta. exceptio. art. 1. per. l. si quis in principio. ff. de legat. 3. authen. Hoc inter liberos C. de testam. & l. si nõ speciali. Etiam probat Panormi. in ca. nõ nulli. de reser, nume. 10. per text. ibi. & Ludoui. Gomez. in cap. 1. nume. 100. de consti. libro. 6. vbi bona glos. verb. noscatur. Panor. in. c. Pastoralis de fide instrumento. num. 4 l. 3 & tit. 18. part. 3.

Sed contra istam definitionem communiter admissam oppono. Omnis superfluitas, & superfluum remedium, quod verbis, & re cõsistit, est à iure reijciendum. vt in Procem. Decret. &. §. quibus. in Procemi. C. l. fi. C. de donat. ibi, Quid enim verbis

verbis opus eſt, quæ rerum effectus nullus ſequitur? rex.in.§.1.Inſtit.quod cum eo.l.2.C. communia de legat.ibi, Nos enim non verbis, ſed ipſis rebus leges imponimus.cap.commiſſa.§. porrò vbi glo.verb.faciendum.de electio.lib.6.& gloſ. 1. in cap.fina.de offi.delega. Sed ſi reſcripta dantur ad obſeruantiam iuris, ſequitur, quòd de nihilo inſeruire videantur: quia fruſtra precibus implorari oportet, quod iam à iure communi conceſſum eſſe conſtat.l.1.C.de Theſau.lib.11.ergo contra definitionem reſcripti.

Solutio eſſe poteſt, quòd reſcriptorum materia vtilis eſt, quia per ea conſtituuntur perſonæ, quæ ius malè, & negligenter perpenſum, ad effectum debitum perducere conentur nomine ipſius ſummi legiſlatoris.

Vel quia magis obſeruatur quod ſpecialiter reſcribitur, quàm quod generaliter præcipitur cap. quis neſciat.9.diſtinct.& c.quanquam.23.diſt.ca. aduerſus.de hæretic.

Oppono.2.Iuriſdictio cõpetit de iure ordinarijs, & eſt eorũ iuriſdictio fauorabilis, & per reſcripta eis tollitur, vt conſtat in titu.iſto.& de offi.de legat.ergo reſcripta ſunt in diſpendium iuris, & non ad eius obſeruãtiam introducta, contra definitionem, igitur minus iuridica.

Solu, Reſcripta, quæ dãtur in derogationẽ iuriſdictionis ordinariæ potiùs priuilegia, quam reſcripta, ſtrictè ſumpto vocabulo, ſunt dicenda. definitio autem loquitur in reſcripto propriè accepto ſecundùm Deci.in rub.de reſcrip.ſubdens, q̃ iſto reſpectu dici poteſt gratia.c.ſedes.& c. nonnulli. de reſcr. vt videtur ſenſiſſe Anto.de Butri. in cap. olim.de verborum ſignifica.

Sed videtur, quòd hæc ſententia Decij de iure non procedat. Et primò cõſidero, quia iuriſdictio delegati conceditur de iure communi, ſicut iuriſdictio ordinaria. vt in titulo.de offic.delegat.lib. 6. in decreta.& clement.reſcriptum ergo delegatorium non eſt contra ius, ergo non poteſt dici priuilegium cap.fin.§.vlti.25.quæſtio.1.

Non obſtat, quod iura delegationem appellent gratiam: quia nominatur gratia, eo quòd gratis, & ex liberalitate conceditur, non quia contra ius, ſecundum Parnormi.in dict.capi.olim. Facit gloſ.in cap.relatum.de præbend.& notatur in cap.gratia eod.tit.lib.6.

Præterea contra definitionẽ oppono. Quia nõ eſt generalis, nam tantum reſpicit reſcriptum, per quod excitatur iuriſdictio. vt in ca. licet. de offic. ordina. & tale reſcriptum bene dicitur emanare ad obſeruationem iuris, & proprio nomine ſuo appellatur tale reſcriptum mãdatum, cum per illud non detur iuriſdictio. vt dicit Calde.conſil. 5. iſto titul.& ſic patet, q̃ definitio non comprehenderet illam ſpeciem reſcripti, per quod iuriſdictio tribuitur, quod appellatur proprie reſcriptum, differens à mandato, de quo definitio communis loquitur. ergo. &c.

Solu. Verbum, reſcriptum, eſt tanquam genus comprehendens ſub ſe alias ſpecies, vt ſunt reſcripta, quæ ſunt ad obſeruationem iuris, & de iſtis loquitur definitio, ſtrictè ſumpto vocabulo. Accipitur etiam largè pro reſcriptis, quæ tribuunt iuriſdictionem non habenti, vel ſunt contra ius.

Sed quia naufragium patitur hæc definitio, ideo aliter definire poteris, in hunc modum. Reſcriptum, eſt quædam conceſsio, vel mandatum præter ius conceſſum circa iudicialia, vel extraiudicialia. Iſta definitio videtur probari in. l. quæ relationibus. C. de legib.& in. §. Sed quod Principi. Inſti. de iure natural. Declarat Gomeſſ. in rubric. de reſcript. libro. 6. num. 13. vbi dicit, quòd hæc eſt ſua noua definitio. Vel aliter, Reſcriptũ, eſt Principis conceſsio per literas authenticas legitimè facta.

Vel aliter, & melius dic, quòd Reſcriptum pro priè ſumptum eſt quædam ſcriptura eadem manu confecta, congrua latinitate, non raſa, nec interlineata, per quam cauſa ad iuris obſeruantiam cõmittitur certæ, vel certis perſonis. Ex qua quidem definitione facilè eſt videre, quibus modis poſsit reſcriptum vitiari. Adde gloſſ. in rubric. de reſcriptis. libro ſexto.

Quæro. 2. Quot ſunt ſpecies reſcriptorum? Dicendum eſt reſcriptorum duas eſſe ſpecies, Iuſtitiæ videlicet, & Gratiæ. vt tradunt docto. in capitulo. poſtulaſti. de reſcript. Staphil. in tracta. De literis gratiæ & iuſtitiæ. text. in extrauagan. 1. de offi. delegat. inter cõmunes. & ibi gloſſ. verb. iuſtitiam. Reſcriptum iuſtitiæ eſt illud, quod ad iuſtitiæ adminiſtrationem tendit. vt in capit. paſtoralis. cap. ſciſcitatus. cap. ſuper literis. de reſcri. & in toto titulo. De offic. delega. vt ſi detur iudicibus delegatis poteſtas, ius, & iuſtitiam partibus adminiſtrandi. Calderi. conſi. fin. iſto titul. Et iſta reſcripta tria continere debent membra, vt dicit Ludou. Gomeſſ. in rubr. de reſcript. libr. 6. nu. 15. Nam quædam ſcribuntur per viam breuis, de quo plenè per Gomeſſ. in tracta. De breuibus. quem poſuit poſt rubric. De reſcript. libro. 6. De quo etiã magis ordinate ſcripſit Petrus Rebuff. in praxi beneficiorum. in fin. vbi videas. Alia per viam commiſsionis. Et quæ ſint, declarat Rebuffus in conſtit. Regias Galiæ. tomo. 2. in princ. pagin. 24. nu. 117. quæſti. 10. qui eſt in materia commiſsionis literarum omnino conſulendus. Alia ſunt per viam reſcripti ſpecialiter nuncupati. De reſcripto autem ſpecialiter nuncupato tractatur

in cap.

in capitul.ſuper literis.de reſcript.& in titul.C.de preci.Imperato.offe.cum titulis ſequentibus. Et hæc eſt ſumma diuiſio in literis iuſtitiæ,ſecundum Staphi.de literis gratiæ & iuſtitiæ.fol.104.§.abſoluto.num.1.

In dubium tamen vertitur.3.Vtrum appellatione reſcripti, in dubio veniat reſcriptum iuſtitiæ, an gratioſum? Et eſt dicendum, quòd venit reſcriptum iuſtitiæ,non gratiæ.Confirmatur, nã gratia in dubio non præſumitur à Principe,ſed dicens ſibi conceſſam,tenetur ipſam probare.capit. conſtitutus.de conceſſ.præbend.Et in cap.fraternitati.de ſchiſmati.ergo in dubio debemus interpretari reſcriptum iuſtitiæ.Secundò, quia in dubio verba in ſpecie, non in genere debent capi. l. hoc legatum.ff.de legat.3.Probat Domi.in cap.ſi cui.de præbend.libro 6.colum.1.& in cõſilio. 65. colum.5.numero.23.Et iſta eſt communis opinio ſecundum Ludouic.Gomeſſ.in rubric. de reſcrip. num.16.lib.6.

Sed tamen quòd potius dicendum ſit mixtum, & ſic contineat gratiam,& commiſsionem, tenet Domi.dict.conſilio.65.numer.24.Sed verior eſt ſuperior opinio, cum reſcripta ſint interpretanda ſecundum ius,& non debeant ei aduerſari, alias ſubreptitia iudicari debeant.vt dixi ſuprà.quæſtione.1.Panormita.in cap.cauſam.de reſcrip. num.1. & in cap.ex parte ſua numero.2.de capell.monacho.dicit,q reſcriptum impetratum cõtra ius,præſumitur falſum, aut per occupationẽ nimiam emanaſſe,ſed reſcripta gratiæ tendunt in præiudicium tertij,cum ea debeant eſſe æqualia omnibus nec ſit habenda acceptio perſonarum.capitul.nouit.de iud.ergo.&c.

Quæro.4.Quæ dicuntur reſcripta gratiæ? Sit reſponſio, Reſcriptum gratiæ eſt, quando Papa, vel alius mera liberalitate aliquid concedit.l. donati.ff.de donatio.vt ſi mandat Papa alicui prouideri de beneficio.clement. Gratiæ.infrà. eodem. & capitul.gratia.de reſcript.libro ſexto.quia gratioſè hoc concedit,etiam diſpenſando gratia vocari poteſt.cap.ſi gratioſè.de reſcript li.6. Archi. in capitulo.gratia.1.q.1.vt ſunt gratiæ expectatiuæ.De quibus per Ludo.Gomeſſ.in tract.De gratiexpectã.& Rebuff.eodem tracta.in practica beneficio.pagina.119.incip.Item Papa ſolet.& reg. Cancell.Innocen.8.12.& ibi gloſſ.Gomeſſ.in regul.De ſubrogand.litiganti.quæſtio.19.

Et eſt etiam gratia, quando Princeps remittit pœnam debitam pro delicto.ff.ad Turpilli.&.C. de gene.abolitio.per totum.& in.l.1.& per totũ tit.11.lib.1.ſuprà.

Quæro. 5.differentiæ quæ ſint inter reſcripta gratiæ,& iuſtitiæ? Dic quòd ſunt plures, de quibus per Rebuff.in practica beneficiorum. pagina 107.vſque ad paginam.113.vbi enumerat.23.differentias.

Quæro. 6. Literæ,quæ conceduntur pauperibus clericis in forma pauperum, an ſint potius iuſtitiæ,quam gratiæ dicendæ? Et eſt dicendum quòd dicuntur literæ iuſtitiæ. Staphil. De literis gratiæ & iuſtit.titulo.De gratijs expecta.folio vigeſimo.numero ſecundo. Ioann. Andræ.& Domini.in capit.ſi pauper. de præbend. libro ſexto. Quia iuſtum, & rationabile eſt clericum beneficiari,ex quo deputauit ſe ſeruitijs diuinis, & non habet aliud beneficium.Nam cum ſit miles cæleſtis.capit.degradatio.de pœn.libr.6.& gloſſ.in.l. miles.ff.de re iudi.& quis ſuis ſtipendijs militare non tenetur.c.cum ſecundum apoſtolum.de præbend.& dignus eſt operarius mercede. Ex quo infertur, quod clericus licite poteſt locare operas ſuas ſpirituales, vt ex eis recipere valeat victum, & veſtitũ, ſi aliunde non habet,hoc eſt,ex beneficio quo caſu locare non poterit. ſecundum docto in dict.c.cum ſecundum.& facit gl.in cap. ſignificatum eodem tit.

Iſtæ literæ dicuntur in forma communi: ſecundum Panormita.in capitu.poſtulaſti.notab. 4. de reſcript.quia olim Papa non ſolebat grauare ordinarios in collatione beneficiorum,nec concedebat literas gratioſas,ſed ſcribebat cõtra ordinatores,vt ipſi prouiderent illis,quos promouerant ad ordines.capi.epiſcopus.& cap.non liceat.de præbend.eo quòd ad obtinendum eccleſiaſticum beneficium,eos debebant idoneos reputare, quos ad ordines ſuſceperant.

Appellantur etiam in forma.c. cum ſecundum apoſtolum.de præbend. quia ſunt fundatæ ſuper illo dicto apoſtoli, Qui altari ſeruit.& ideo huiuſmodi literæ ſunt appellatæ de iuſtitia. Et inquantum non iſtis,ſed alijs potuit cõferre beneficium dicitur de gratia talis conceſsio literarum.gloſſ.in capit.relatum.de præbend.Staphil.loco præcitato.numer.8.fol.21.Facit quod not.Paul.Caſtr. in l.vnum ex familia.§.ſi de falcidia.numero.5.ff. de legat.2.Segur.in repetitio.dict.l.§.ſed ſi fundum. numero.189.gloſſ.in extrauagant.Sedes.in verb. gratiæ. de præbend. Ioannis.22. quod quatenus vni magis, quam alij conceditur beneficium in forma pauperum, dicuntur literæ gratioſæ. Rebuff. in practica benefi. pagina. 120. de reſcripto in forma communi, & in forma pauperum. num.6.

Item alio reſpectu literæ iuſtitiæ, ſiue in forma pauperum poſſunt etiam alijs reſpectibus dici gratioſæ. Nam cum Papa ſit ſolutus legibus.capitul.propoſuit.de conceſsio.præbend. certè de iure non aſtringitur tales literas concedere, cum poſsit remittere impetrantem ad ſuum

ordina-

ordinarium, ergo in hoc dicitur Papa gratiam concedere. exmẽte Panormita. in capitul. nonnulli. in. 1. notab. per illum textũ. de reſcri. Gomeſſ. in additio. ad Staphil. de literis gratiæ. folio. 21. litera C. Adde Caſſad. deciſ. 34. num. 4. in regul. cancella. Hodie promouentur nõ habentes beneficia ad titulum patrimonij. vt in cap. poſtulaſti. de reſcrip. qui debet eſſe ſufficiens pro qualitate perſonæ. dicto. cap. cùm ſecundum apoſtolum. Quem non poſſunt remittere, nec epiſcopo renuntiationem facere. gloſſ. in. c. ſi epiſcopus. de præbend. libr. 6. quia concernit fauorem totius cleri, & honorem, videlicet ne mendicent in dedecus totius cleri. cap. diaconi. vlti. 93. diſtincti. ca. ſi diligen-

¶ *Ley. IIII. Que aunque ſe deſegunda juſsion, con firmezas derogatorias, que no valan, ni ſe pongan las tales clauſulas.*

¶ El rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de. ccc. xlj.

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Nieua. Año de. lxiij.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley. 3. tit. 14. lib. 4. Recopil.*

LA ley ante deſta, por q̃ es juſta: mãdamos que ſe guarde en todo, ſegun que en ella ſe contiene: y demas, que ſi entre partes y priuadas perſonas ouiere contienda o debate, y ſe diere alguna nueſtra proniſiõ, o carta ſobre ella: ſe de ſegunda juſsion, o otras qualeſquier nueſtras cartas, y ſobrecartas, con qualeſquier penas y clauſulas, y derogatorias, y firmezas, y abrogaciones, y derogaciones, y diſpenſaciones generales, o eſpeciales: aunque ſe digan proceder de nueſtro propio motu, y cierta ſciencia, y poderio Rəal abſoluto: que ſin embargo de todo aquello, toda via es nueſtra merced y voluntad, que la juſticia florezca, y ſea dado, y guardado enteramente a cada vno ſu derecho, y no reciba agrauio, ni perjuyzio alguno en ſu juſticia. Para lo qual ordenamos y mandamos, que ningun nueſtro ſecretario, ni eſcriuano de camara, no ſea oſado de poner, ni ponga en las tales, o ſemejantes cartas exorbitancias, ni clauſulas derogatorias, ni abrogaciones, derogaciones de leyes, ni de fueros, ni de derechos y ordenamientos: ni deſta nueſtra ley, de la ley ante deſta, ni ponga en ellas que procedẽ

ti. de for. compet. ca. contingit. de ſenten. excom. Neq; donare vel in alium tranſferre etiam poſſunt ſecundùm Fab. in. §. ſi. Inſti. de inoffic. teſta. Vtrùm autem hoc ſit verum, tractaui de horis técitan. quæſt. 12. Et teneo quòd non. Idem Couarr. libro. 1. varia rum. capit. 4. nume. 4. Sylueſt. verbo. clericus. 4. q. decimatertia. Et quanuis multi teneant contrarium, iſta opinio eſt verior ſecundum Menchaceñ. libro tertio. de ſucceſsi. creatio. §. 22. num. 47. Quid verò quando dubitatur, an teneatur tale patrimonium conferre? Fabian. tenet q̃ non in. l. ſi emancipati. C. de colla. Aymon. conſili. 136. Chaſſanæ. in conſuetud. Burgund. rubr. 7. Deſucceſsioni. §. quinto. gloſſ. Meileur de lautre. nu. 51. Rebuff. vbi

vbi suprà.pag. 123. A qua tamen opinione recedit Couarr.in cap.Rainaldus.§.2.num.7.de testamen.& nouissimè Menchaceñ.in dict.§.22.num. 44. versi. Sed an talia bona. vbi vide. Crederem, quòd cùm non sit ob causam necessariam, sicut est dotis, sed propter voluntariã consequendi sacerdotium,& eius minorẽ, quod censetur donatio firma,sicuti ea,quæ fit pro matrimonio carnali,& sic imputanda in tertio & quinto donantis secundùm.l.29. Tauri. Vtrùm autem in istis literis sit facienda mentio patrimonij,declarat Panor. in.d. c.postulasti.nu.3. vbi tenet, quòd in literis iustitiæ,vt sunt istæ,tenetur,non in alijs.

ni que nos las damos: Mas que las cartas que fueren entre partes, o sobre negocios de

Quæro.7. Vtrùm rescriptorum sit alia diuisio? Dic quòd sic.Nam quoddam est obreptitium,subreptitium, falsum,in ciuile, & irrationale. In primis videndum est quid sit obreptitium. Obrepere primò secundũ Budæ.est latenter progredi, & fallaciter adire, vt serpentes humi repentes solẽt. Vnde euenit,vt quicquid sensum fallat,id obrepere dicatur. Vt Iuuenal.Satyr.9. Orbepit nõ intellecta senectus. Cicero in Cato. Obrepsit dies, fames,& obliuio,ac cætera id genus.l.si quis obrepserit.ff.de fals.Ex eo fit,vt obrepere, pro fallere, hoc est,incautum aggredi accipiatur.vt Vlpianus de Carboni.edicto ait in.l.3.§. puberi. ibi, Sed si cũ esset pubes,quasi impubes obrepserit,dicendũ est eũ nihil egisse. Accursi. obrepsit. existimauit ab Obripio esse.Ac preces obreptitias,& subreptitias Perottus ab obripiendo,& subripiendo dictas esse tradit. Obrepere ad magistratũ dicitur, qui falsa specie,vel probitatis,vel doctrinæ ad magistratum assumitur, & vt vulgò loquimur, per hypochrisin,vel per abusum.Budæ. Et obrepere iudici per acta, vel libelli interpellationem, pro eo,quòd est falsò se insinuare,& prætextum facere.l.si quis obrepserit.ff.de fals.Oldendorp.de copia verborum. Vnde dicunt obrepimus, cum tacendo aliquid impetramus, quod exprimere necesse erat, expressumq; principem à concessione ne ab alienasset.Facit.l.sed si hac lege.§.patronũ. ff.de in ius voc.ibi, dum arrogantur per obreptionem. Cum enim hoc ipso quòd arrogatur, celat conditionem, ergo incelando constitit obreptio. Facit.l.si fideiussor.§.si cũ debito.ff.manda.Subrepimus verò, cùm à Principe per falsam rei narrationem aliquid extorquemus, putà rescriptum, priuilegium,& alia. Hoc Splegel in suo dictionario. Sententiam autem Budæi approbandam esse existimamus,quod deducatur obreptitium, à verbo obrepo, non obripio.Et pro hac sententia est text. quem non adducunt doctor. in l. si fideiussor.§.si cùm debitor.ff.manda. ibi, ne forte creditor obrepat.non dicitur,obripiat.Et in hunc sensum hoc verbum declaratur apud Ambrosium Calepi.in suo indice: dictio: Obrepo.

personas priuadas vayan llanamente, y segun el estilo y costumbre que de derecho

Sed subreptitium, & Obreptitium à practicis simul solent proferri tanquam idem significantes. Et sic hodie promiscuè vtimur. Nam obrepere etiam dicitur, cùm exprimitur falsitas, quia veritatem precibus non adijcit.per.l. si autẽ. §.1. de nego. gestis. ibi, Item si fundum tuũ, vel ciuitatis per obreptionẽ petiero,negotium tuum,gerẽs,vel ciuitatis.Ergo bene sequitur,quòd in non veri expressione consistit obreptio,vt ibi dicit glo.fortè dicens me habere mandatum,cum non haberem.Facit.l. magis puto.§.penulti.ff.de reb.eorum. ibi, manet actio pupillo, si postea probari possit obreptum esse Prætori.l. cum vero.§.subuentum.ff. de fideicom miss.liber. & probat.l.vnic.C.si nup. ex rescript. petantur. vbi quod in principio vocat subreptitium,in fine vocat obreptitium. Et huius sententiæ sunt Bartol. Ias. & alij in l.2.C. si contra ius, vel vtili.Panorm.in cap.super liter.de rescrip.

Quæro. 8. Vtrum obreptitium, vel subreptitium impetrans rescriptum ei prosit in aliquo? Et in primis videtur quòd non. Nam vbi deficit intentio concedentis propter subreptionem,desicere debet & eius effectus, cum actus actiuorũ secundùm intentionem agentis regulari debeat.l. non omnis.ff.si cert.pet.c.mandatum.de rescrip.

Secundò,mendax precator carere debet impetratis.ca.sedes,de rescrip.l.& si legibus.C. si contra ius vel vtili.publi.ergo iste impetrando modo prædicto,nihil feciſſe intelligendus est,nec commodum reportare debet.

Tertiò, est casus expressus in. l. 2.C. de legib. ibi,nec habituro fructum per subreptionem elicito.& l.& si legibus.C.si contra ius,vel vtil. publi. suprà alleg.vbi reseriptum impetratum fraudulenter,est nullum,& impetrans punitur.cap. & si legibus.25.quæst.2.

Confirmatur ex cap.super literis. de rescr. vbi subreptio dolosa vitiat indistinctè rescriptum. & ibi Deci.nu.1.& num.3.

Fallit tamen in rescripto ad lites, quod regulariter non est nullũ, sed ope exceptionis, cum per illud nõ tribuitur ius.c. super literis. de rescriptis.

l.vniuerſa.C.de precib.Impe.offerend. Panormi. in.c.cæterũ.col.2.nu.6.de reſcrip.& in d.cap. ſuper literis.num,5.Innoc.in.c.cùm.m.in fin. de cõſtit. Anto.in dict.c.cæterum.docto. in cap. ad audientiam. 2. de reſcript. Caſſado. in deciſione. 1. ſub tit. de reſcriptis. Idem probat Sebaſti. Vanti. de null. ſentent. quibus mod. ſent. null. repet. pag. 357. num. 59. Vnde conſultò faciunt, qui quouis reſcripto præſentato, ſtatim opponũt de ſubreptione, vt ſi deinde probetur, acta corruant.

deuẽyr, y ſer fechas: por manera que por ellas no ſe haga ni engendre perjuyzio a otro algũo. Y el eſcriuano q̃ firmare, o librare contra eſto carta, o aluala, o priuilegio, que pierda el officio: y que la tal carta, o aluala, o priuilegio en quanto a la tal

Vtrùm autem hoc procedat in reſcripto auocatorio iuriſdictionis, vt ſit nullum ope exceptionis, an ipſo iure propter ſubreptionem? Et Caſſado. vbi ſuprà. tenet q̃ eſt nullum ipſo iure. & in deciſ. 2. de appellatio. numero ſexto. quia reuocatio eſt odioſa, quoniam fit contumelia iudici, qui ſine cauſa reuocatur. Innoc. Hoſtien. & Ioan. Andr. in capit. ex literis. de offi. delega. Felin. in capit. ad audientiam. 2. fallent. 10. de reſcriptis.

Dubium eſt, Vtrum proceſſus erit nullus, quã do non fuit oppoſita exceptio ſubreptionis aduerſus reſcriptum ad lites? Et eſt dicendum quod non dict. c. ſuper literis. & c. conſtitutus. in fin. de reſcript. & Panormit. conſil. 34. col. col. 2. lib. 2. & in dict cap. cæterum num. 6. quæſt. 1.

Item conſenſus partis iuuat literas ad lites ſubreptitias, cum de eius præiudicio tractetur. argu. tex. in ca. quam periculoſum. 7. q. 1. l. penul. C. de pact. Nicol. Mil. in reperto. verb. gratia. allegat Domini. in. c. ab eo. in fi. de appella. lib. 6. quod ſequitur Rebuff. in practica beneficiorum, pag. 108 num. 12. cap. plerumque. vbi Panormita. nu. 3. de reſcript. inducit illum text. quòd literæ ad lites ipſo iure non vitiantur.

Quæro. 9. Vtrum ſubreptio vitiet literas gratiæ ipſo iure? Et dic q̃ vitiãtur ipſo iure reſcripta gratiæ ad beneficia, quia loco tituli habentur, & per ea ius tribuitur: ideò illis annullatis, & titulus nullus remanet. clemẽ. 1. de præbend. ibi, nullius

exorbitancia, y abrogacion, y derogacion, y otra qualquier coſa que contenga por donde ſe quite el derecho y juſticia de la parte, no vala, ni aya fuerça, ni vigor alguno: bien aſsi, como ſi nunca fueſſe dado, ni ganado.

momenti. Faciliùs literæ ad beneficia, quã ad lites redduntur nullæ. Barb. in. c. ad aures. de reſcri. vbi dicebat, quòd impetratio beneficij eſt nulla, ſi nõ exprimatur nobilitas impetrantis. Quod tamen dictum confutat Chaſſan. in conſuet. Burgun. rubric. 1. §. 5. folio. 58. colũ. 3. num. 158. Quod ſaluari poteſt ab impugnationibus Chaſſan. quando nobilitas eſſet fundamentum impetrationis, & cauſa, in qua Papa ſecundùm regulas iuris tenebatur ſe fundare, non aliàs. vt colligitur ex Felin. in dict. capitulo ad aures. colum prima in princ. Hinc eſt illud, quod dicit Panormit. in cap. ad audientiam. 1. num. 3. col. fi. de reſcript. quòd falſitas citius præſumenda eſt in literis gratiæ, quàm de iuſtitia. argum. cap. fin. de crim. falſ. Hoſtien. Cardin. Butrio in capitu. ex parte. de fide inſtrumen. Domi. in cap. in memoriam. 19. diſtin. col. 3. Ratio, quia, in literis gratiæ verſatur maius præiudicium, quàm in literis, quæ emanant ad lites. Et tenet Panor. iſtam concluſ. in cap. ad audientiam. 2. num. 14. de reſcr. vbi aſsignat rationem differentiæ iſtius concluſionis. & ibi Felin. col. fin.

Confirmatur. 2. quia gratia ipſo facto eſt nulla propter ſubreptionem. c. 1. & 2. de fil. presbyt. li. 6. c. ad audientiam. 2. de reſcr. Panor. in. c. ſuper literis. col. 4. nu. 5. eo. tit. non tamen ad lites. ca. cæterum. & ibi Panorm. eo. tit. ergo bona erit diſtinctio inter literas gratiæ, & iuſtitiæ, vel ad lites.

Præterea & 3. confirmatur, quòd literæ ad beneficia propter ſubreptionem vitiẽtur ipſo iure. per cap. ad aures. & cap. conſtitutus. de reſcr. gloſ. in extrauagant. Sedes. Ioan. 22. ſub titu. De conceſſ. præbend. verb. literas. l. 1. ibi, nihil videri impetraſſe. ff. de nata. reſtituend. latè Pariſ. conſi. 31. col. 3. nu. 22. lib. 4.

Suadetur, quia in literis Papæ intelligitur, ſi impetrans dignus ſit. c. cùm adeo. de reſcript. ſi non ſit dignus, non intendit Papa illi prouidere, & ſic eſt defectus volũtatis Papæ: nam qui mentitur Papæ, ſa-

pæ facit ſe indignũ ſua gratia. Bald. in dict. cap. cùm adeò. de reſcript.

Ampliatur, q̃ etiã proceſſus, & ſententia executoris lata reſcripti ſubreptitij ratione; & alia ſunt nulla, per text. in cap. cùm noſtris. de cõceſſ. præbend, ibi, factum fuerat obtentu literarum noſtrarum, eo quòd per falſi ſuggeſtionem, & veri ſuppreſſionem fuerant impetratæ, cùm Præpoſitura illa non vacaret de facto, quia talis poſſeſsio plus habet facti quàm iuris, haberetur irritum, & inane. c. ſi proponente. de reſcr. & quicquid occaſione literarũ factum fuit. d. c. conſtitutus. in fin.

¶ *Ley V. Que no valan las cartas de ſaforadas para matar, o prender alguno, ni tomar los bienes.*

¶ El Rey don Alõſo en Madrid Año de mil. ccc. lxxxvj.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley 4. tit. 14. lib. 4. Recopil.*

Ratio fundamentalis eſt, quia executio eſt acceſſoria ad gratiam, quæ ſi fuerit nulla, & acceſſoria videlicet executio nulla remanebit. l. cũ principalis. ff. de regul iuris. Barto. in l. Diuus Adrianus. ff. de milit. teſtam. bonus caſus in cap. ex literis. de offic. deleg.

Suadetur, nam tunc demũ executor agere poterit officium ſibi commiſſum, cum ei literæ executoriales fuerint præſentatæ. Rota in nou. deciſ. 359. nu. 7. vbi plura iura ad hoc adducit. Et in antiq. deciſ. 793. nu. 1. Si ergo fundamentum eſt vitioſum, ex eo fundari, ſeu deriuari nõ poterit effectus executionis. c. cum Paulus. 1. q. 1. & primitiua infecta, deriuata abſque dubio deſtruere videtur. iuxta Philoſophi dictum.

Ampliatur in literis abſolutionis impetratis per ſubreptionem, nam vitiantur propter ipſam. vt ſi fratri minori concedatur, quòd tranſeat ad aliam religionem laxiorem. ca. quod ſuper his. de fide inſtrumento.

Ampliatur idem eſſe in priuilegijs, & beneficijs Principum, vt reſcriptum non faciens mentionem de priuilegio, vel indulto gratioſo, nõ valeat, quia eſt eadem ratio. Et hoc probatur argu. d. l. 1. ff. de natali. reſti. Panor. in. c. ad audientiam. de recrip. Socin. conſi. 164. num. 2. colum. prima. libro ſecundo. & eod. lib. conſil. 260. num. 1. colum. 2.

Ampliatur, q̃ ſubreptio vitiat reſcriptum gratiæ, quanuis quis ignorans tacuerit. Philip. Deci. in capitulo conſtitutus. numero primo. not. 2. de reſcript. Aymon Crauet. conſil. 68. in fine. quia iura in hoc non diſtinguunt, ſed tantum ſubreptionem requirunt.

Ampliatur etiam ſi ſubreptio reſpiciat factum alienum, videlicet ſtatuta eccleſiæ. per. d. c. conſtitutus. quia non inſpicitur culpa impetrantis, quã non habet ignorans. l. ex maleficijs. ff. de actio. & obligatio. ſed intentio concedentis. c. ad aures. de reſcrip. & capit. dudũ. 2. de electio.

Imò etiam ſubreptio vitiat, niſi exprimatur modus, per quem id factum extitit conſummatum. glo ff. in cap. dilectus. de reſcrip. in gloſ. 1. notab. ſecundùm Roma. conſil. 326. colum. penul. verſi. Reſpondeo.

Quæro. 10. Vtrùm ſubreptio, & obreptio reddat legitimationẽ nullã? Sit concluſio. Obreptio, & ſubreptio reddit ipſo iure legitimationem nullam, etiam ſi ſubreptio nõ fuiſſet doloſa, cùm per talem legitimationem præiudicetur iuri tertij. l. 1. ff. de natali. reſti. Socin. conſ. 120. col. 4. num. 6. lib. 3. vbi concluſionem iſtam ex pluribus deducit, & probat poſt Anto. & alios in ca. per venerabilem. qui fil. ſunt legit. Iacob. de Belloniſu in authen. Quibus modis natu. effi. ſui. §. & quoniam qui. Eos ſequitur Paul. Pariſius conſ. 12. colum. 20 num. 218. lib. 2.

Quæro. 11. Obreptio. & ſubreptio allegata cõtra reſcriptum, à quo ſit probanda? Sit concluſio, quòd ab illo, qui talem defectũ, & nullitatem obijcit, obreptio, & ſubreptio probanda eſt. In primis conſtat, quia pro inſtrumento authoritate publici notarij confecto ſtandum eſt interim quod vitium ab aduerſario nõ eſt obiectum, nec oſtenſum iudici. l. fin. C. de edicto D. Adrian. tollend. ergo cum præſumptio ſit pro præſentante reſcriptum, volens ipſum impugnare, obiectiones probare debet. l. 2. ff. de probatio.

Secundò, Id quod eſt fundamentum meæ intentionis, ſeu defenſionis, ſiue conſiſtat in actu formato, ſiue tantum in qualitate, illud allegans, ſeu obijciens, tenetur probare, ſiue actor, ſiue reus ſit. l. qui accuſare. C. de edend. capit. primo. de probat. gloſſ. ſingul. in. l. eum actum. ff. de negot. geſtis. ſed ita eſt in obijciente exceptionem reſcripto, ergo ab eo erit probanda.

Tertiò iſtam concluſionem tenet Ioann. Andræ.in cap. 1. de litis conteſt.lib.ſexto.Bart. Bal. & ali.in.l.præſcriptione.C.ſi contra ius, vel vtili. public.Panormit.in cap.conſtitutus. num. quarto, de reſcript. & ibi Felin. Paul. Pariſ.conſ.124. num. 20. lib. 4. Panormit. in capitu. final.colum.fi. de præſumptio. Cardin. conſilio. 69. Quo ad primum.columna fina. Soci. conſilio. 64. Viſa bulla.libro. 2. Felin. in cap. ex literis. numero decimono no.de probatio. Deci. in capitulo porrecta. numero tertio. de confirmat. vtili. vel inutil. Paulus Pariſius. conſilio.3.numero.50. verſicul. Ad quod inſuper. libro quarto.

manden liſiar, o matar, o prender algunas perſonas: o les tomar ſus bienes, o deſterrar, o desheredar a alguno, o algunas perſonas, o otra coſa deſaguiſada. Que las tales cartas no ſeã cumplidas, faſta que nos las embien moſtrar, y proueamos

Quæro.12. Exceptio ſubreptionis quando ſit obijcienda? Et Compeſtella. Innocent. in capit. conſtitutus & Panormit.in c. ad audientiam. col. fin.nu.15.de reſcr.diſtingunt in hunc modum.

Quædam eſt exceptio concernens literas tantùm, vt quia promiſiſti contra me non impetrare literas, vel obtinuiſti illas ad lites per ſubreptionem,& tunc cùm iſta ſit exceptio dilatoria,debet proponi ante litem conteſtatam.ca.inter monaſterium.de re iudica. Aut exceptio concernit gratiam,& literas,quæ ſunt ad beneficium impetratæ,& tunc poteſt opponi ante litem cõteſtatam. Item in vim peremptoriæ.Nam quatenus ſubreptio concernit gratiam,& ſic negotium principale, cauſat peremptoriam exceptionem, quæ poteſt opponi quandocunque poſt ſententias. l. peremptorias.C.ſenten.reſcindi non poſſe.ca. finem.de dolo. & contu. Et de hac materia vide quæ notat Ioan Andr in ca.1.de lit.conteſt.lib.6. Rebuff.in conſtit.regias Galliæ.2.par.pag.29.nu.138.q.10 verſicul.Quæro intra quod tempus,&c.

Quæro.13. Vtrùm literæ ſint nullæ in totum ratione obreptionis, vel ſubreptionis, vel in illo articulo tantũ,in quo falſum expreſſum eſt? Dic, Vitium ſi reſpicit totum reſcriptum, tunc totum vitiabitur, vt pote quando manifeſtum eſt in conſtructione peccatum. vt in capit. ad audientiam. 1.de reſcrip. & ibi Bald. & alij per verbum illud, fidem nolumus adhibere. Vel ſubreptio fuit cauſa obtinendi reſcriptum ſuper omnibus, tunc in totum corruet.ca.conſtitutus.vbi gloſſ.& Panormit.in capitulo ſuper literis. de reſcri. Carol. Ruin. conſil.70.nu. 11.lib.5.

como la nueſtra merced fuere: Pero, que ſi el hecho fuere de tal natura, que tenga en aleue, o en traycion, o en otro caſo que haga mençiõ en la dicha carta que merece muerte: mandamos al official, o officiales a quien las dichas cartas ſe endere

Idem ſi fit contra ſtylũ. c. quàm graui. de crimin. fal. & ibi dixi.

Idem eſt, quãdo exprimitur falſum quia mendax precator care re debet impetratis. capitulo ſedes. de reſcrip. Quia non eſt tam odioſus tacens verum, quàm exprimens falſum. Nam ex ignorantia hoc tacere potuit,ſed dolus in exprimente falſum præſumitur. Panor.in.d.c.Sedes.Lapus Allegatio.89.

Tamen idem eſt dicendum, quando doloſa eſt ſubreptio,tunc nullum eſt in totum reſcriptum. per d.c.ſuper literis.de reſcript.

Idem quando connexitas eſt, vt quia in perſona eſt commiſſa ſubreptio,tunc in totum vitiatur reſcriptum.e.ſedes.& ibi Panor.vlt.notab.de reſcrip.& in.d.c.conſtitutus.in 1.gloſſ.& in cap.ſuper literis.nu.15.eo.tit.

Subreptio regulariter in vno articulo aliàs, nõ vitiat capitula ſeparata,& diuiſa,vt eſt text.in ca. ſi eo tempore.de reſcript.lib.6. Et hanc regulam conſtituit Felin.in ca.ſedes.de reſcrip & ibi ſubijcit limita.& per Riminald. & Iaſ.in.l. ſi ex falſis. C.de tranſactio.Carol.Ruin.dict.conſi.70. nu. 8. & 11.lib.5. vbi dicit maximè procedere, quando vnum capitulum gratiæ tendit ad commodum vnius, & aliud ad vtilitatem alterius, nam vnius factum, alteri nocere non debet. l. ſi vnus.§. ante omnia.ff.de pactis. Vide Ioã.Bernar.tract.fallen. regul.348.Inſtrumenti falſitas.

Quæro. 14 Ioannes laicus impetrauit beneficium,dicens ſe clericum,Vtrùm literæ ſint falſæ? Videtur quòd non,nam deſtinatione clericus cenſetur.argum.l.pen.ff.de mili.teſtam.In oppoſitũ eſt, quod ad obtinendum eccleſiaſticum beneficium,

cij, requiritur quòd sit clericus primæ tonsuræ, quia laicus non est capax iuris spiritualis. capitulo. causam quæ. de præscript. Tenet Panormi: in capitulo. cùm adeò. numero tertio. de rescriptis. Ex quo infertur, quod ingrediens monasterium si decedat ante professionem tacitam, vel expressam, non acquiruntur monasterio, sed venientibus ab intestato ipsius monachi defuncti. Ita habet duas addit. ad Panor. in dict. capit. cùm adeò. verbo. & illud verius. Philipp. Franch. in tractat. De petitorij & possesso. quibus adde Andræ. Tiraquell. de retract. lib. primo. §. primo. gloss. 8. num. decimonono. cum aliquibus sequent.

Item in rescriptis debet fieri mentio de qualitate beneficij obtenti, & etiam obtinendi, si sit notabilis qualitas, vt curæ animarum, & residentiæ, & de dignitate. text. & Panormita. in cap. ad aures. de rescript. nonnunquam etiam de valore. Sed is à quo probandus sit. ibidem in additione. De canonicatu & præbenda, Panormitan. in cap. cùm adeò. de rescript.

De numero, vbi est certus numerus Canonicorum. Panormitan. in capit. super litèris. numero octauo, de rescript. capit. constitutus, eodem titulo.

Quid de clericatu? Et idem est dicendum, quòd debet esse saltem primæ tonsuræ, aliàs est incapax. cap. cùm adeò. de rescript. ca. literis. de transactio. Rebuff. de pacific. possesso. nu. 188. versic. Quartò inhabilis, &c.

Finaliter in rescriptis debet fieri mentio de omni clausula, quæ potest mouere Principem Panormita. in capit. cæterùm de rescript. Felin. in capit. super litteris. num. octauo. eod. titu. Decius num. nono. Socin. consil. 251. lib. secundo. Barto. in l. præscriptione. C. si contra ius vel vti lit. public. cap. postulasti. de rescript. iuncto. capit. si motu. de præbend. lib. sexto Quod verùm expressè, & specificè, nõ autem in genere, capit. cùm dilecta. & ibi Panormita. notab: 3. de rescrip. Item etiã de causa impulsiua. prout est casus singul. in capit. postulasti. de rescrip. per quã superior non ita de facili concessisset. vt est. l. 2. ibi, *saluo si no hiziere*. titu. vndecimo, libr. primo, suprà vbi omnino vide.

Item de iure ciuili in rescriptis addẽda est clausula illa, (si preces veritate nitantur) text. cum gloss. in l. fin. C. de diuersis rescript. cap. vniuersa. 25. quæstio. 2. gloss. in capit. ex parte. de rescript. Et hæc est communis opinio in locis præcitatis.

Tamen ex consuetudine nostra ætate semper huiusmodi clausulæ censentur appositæ. Bartol. in. l. a Diuo Pio. columa secunda. ff. de re iudi. Alberic. in l. fin. C. de diuers. rescript. Confirmatur, quia huiusmodi clausula est solita apponi, ideò licèt omissa fuerit, intelligitur apposita. cap. primo. deprecar. & in capit. cùm. M de constit. Din. in regul. Culpa caret. de regul. iur. lib. sexto. l fin. C. de fideiusso. Segur. in rep. l. 3. §. fin. numero trigesimoprimo, vbi latissimè comprobo. ff. de liber. & posthum. vbi Segu. vsque ad numerum. 68. exclusiuè plures decisiones citat in isto proposito, ex quibus longam repetitionem hîc facere possemus. Quibus est addendus etiam Couarruu. in rubric. de testamentis. 2. parte. numero decimoquarto, & Cepol. cautel. 92.

caren, que prendan los cuerpos a aquellos que por ellas se mandaren matar, o lisiar, que los nó maten, ni lisien, y que los tengan bien presos y recaudados, y nos embien mostrar la tal carta, y el fecho sobre que fue dada: porque nos lo mandemos ver y proueer, como la nuestra merced fuere: y si la tal carta mandare prender, o matar, o lisiar, sobre otra cosa que no tenga aleue o traycio, que la non cumplan: mas que tomen de lo tal algunos fiadores entre tã to que lo embian mostrar a nos, y si la dicha nuestra carta mandare tomar a alguno sus bienes o parte dellos, que los officiales recauden los dichos bienes: y los pongan en fieldad en mano de hombres buenos y abonados, y nos embien mostrar las tales cartas como dicho es. E si otras cartas algunas fueren dadas desaforadas contra fueros y leyes y priuilegios y vsos y costumbres, que nos

Nota quòd ea, quæ celebrãtur. & Bernard. tractat. fallenti. regula. 98. vbi dicit locum habere in clauſulis præiudicialibus .l. certi. condictio. §. ſi nummos. ff. ſi cert. peta. Quid in contractibus? Vide gloſſ. in. l. pen. verb. præcipimus. C. de trãſact. Bald. in l. 1. C. de manu. & vindict.

Itẽ reſcriptum redarguitur de falſo, cùm habet clauſulã inſolitam apponi in reſcriptis ſimilibus gloſſ. in cap. ex parte. de reſcr. text. in cap. quod ſuper his. de fide inſtru. & in ca. quam grauí. de crimin. falſ. l. conſtitutionibus. ff. ad municipal.

las embien moſtrar: y entre tanto que eſte ſobreſeyda la execucion haſta que nos mandemos proueer ſobre ello, como la nueſtra merced fuere: y ſi por las tales cartas fueren emplazados los juezes y officiales y otros qualeſquier, que no ſean tenidos de ſeguir ni pareſcer al tal emplazamiento: ni por ello cayan en pena alguna ellos embiando moſtrar ante nos las cartas y el fecho a los plazos en las dichas cartas contenidos.

Quod etiam eſt in priuilegijs. gloſſ. fin. in capitulo cauſam. 2. de teſtibus. doct. in capitulo quod ſuper his. de fide inſtru.

Item etiam idem in libello firmat gloſſ. magn. in l. diuturna. ff. de legib. not. in capitulo primo. de lib. oblatio. Denique in omnibus contractibus. gloſſ. in l. ſi quis ſub conditione. ff. de cond. inſti. Notat Bart. numero ſecundo. in. l. quicunque. C. de apoch. publi. lib. 10. capitulo illos vos. de pigno. Quibus iuribus apertè inſinuatur, quòd clauſula incõſueta apponi, appoſita in cõtractibus, reddit eos ſuſpectos. Iaſ. in l. teſtamentum. colum. C. de teſtam. Cepola de ſimula. contractus. præſumptio. 26. num. 80. Hippoly. in l. de minore. num. 13. ff de quæſtio.

Item quando reſcriptum Principis continet clauſulam iniquam. l. quoties. C. de precib. Imperat. offerend. & l. nec damnoſa. eod titul. vt quia diceret, quòd aliquis faceret quicquam iniuſtè, & in præiudicium tertij, tunc erit obediendum literis tanquam emanatis à Principe & ſuper executione erit ſupplicandum. capitulo ſi quando. de reſc. Illud enim eſt, quod in quibuſdam iſtius regni legibus habetur *ſean obedeſcidas y no cumplidas.* capitulo cum apud Theſſalonicam. 11. quæſtione tertia. Felin. in capitulo quærenti. numero ſexto. de offi. delega. Et vide ſing. quæſtionem per Robert. Marant. in ſuis diſputatio. diſputa. 1. ſcilicet, An ordinarius loci ad mandatum delegati à principe teneatur exequi ſententiã ipſius delegati euidenter iniuſtã, & an poſſit de facto ſibi reſiſtere.

In mandatis aduertendum eſt, an ſint iuſta, an iniuſta, vel ambigua. In primo caſu obediendum eſt Principi quo ad omnia. In ſecundo ſuperſederi oportet quo ad executionem, & conſulendus eſt Papa, ſeu Princeps, niſi ſecũda iuſſione primum mandatum, quod videbatur iniquum, cõfirmet. Tũ quia in principe præſumitur cauſa iuſta gloſſ. in l. relegati. ff. de pœn. Feli. in capit. quæ in eccleſiarũ. numero. 63. in fin. de conſti. ergo ei obediendum, cùm ex geminatione reſcripti conſtet de eius iuſta voluntate. Latè Gomeſſ. in capitulo primo. num. 196. de conſtit. libro ſexto. Quid ſi præcipiat peccatum, vel materiam ſcandali præſtet reſcriptum? Panormit, in capit. cum teneamur. numero ſecundo. de præbend. tenet obediendum nõ eſſe. Quia tantùm diſpenſatio in his, quæ iuris poſitiui ſunt, eſt ei conceſſa, & non diſſipatio: nec habet poteſtatem ſupra ius diuinum ad ipſum diſſoluendum. Cle. Ne Romani. de elect. Facit gloſ. ſing. in. l. 2. C. de preci. Imperato. offeren. Roma. conſi. 310. Alibi dicam de poteſtate Papæ & Imperatoris, quæ ſumma eſt in terris. Paul. Pariſien. conſil. 5. num. 87. lib. quarto. vbi de poteſtate principis agit.

Quæro. 15. Subreptio quomodo tollatur? Dic quòd tollitur per clauſulam motus proprij: capitulo ſi motu proprio. de præbend. lib. 6. De qua clauſula per Celſum in clauſula. folio. 11. columna octaua Gomeſſ. in capitulo primo. numero. 197. de conſtitu. libro ſexto. Rebuffus in concorda. tracta. in forma mandati Apoſtolici. verb. motu proprio. pagina. 181. vbi ponit plures effectus huius clauſulæ. Secundo etiam tollitur per clauſulam, Non obſtante. capitulo non poteſt. de prębend. lib. ſexto. De qua per Chaſſanæ. in conſuetudi. Burgund. fol. 331. columna quarta. numero ſecundo. Tertiò per clauſulam. Si non ſit alteri ius quæſitum. ipſa enim collit omnem ſubreptio-

reptionem, quæ à tertio allegari posset, dicente si bi rescriptum præiudiciale. nec est opus alia mentione coloratæ possessionis. Cardi. consi. 93. Nobiles viri. Quia rescriptũ videtur cõcedi sub conditione, si nõ præiudicetur alteri in iure quęsito. ca. quãuis de resc. libr. 6. & c. si postquam. de præb. li. 6. Feli. in c. super literis. col. 7. nu. 11. de rescri. Quartò ex clausula, Ex certa sciẽtia. tollitur obreptio. gl. in capit. 2. de fil. presbytero. Felin. in capitul. cùm inter. de excep. Baberi. in §. hæreditas. colum. 6. Instit. de hære. instituen. Hippol. singu. 440. Princeps non præsumitur. Latè Paulus Parisi. consilio. 3. numer. 70. libro. 4. columna. 7. versicu. & stante certa scientia. & in consili. 5. numer. 120. eod. libro. 4. in quibus locis citatur prædicta gloss. dict. c 2. & Innocen. in. c. 2. de confirm. vtil. vel inutil. Ioan. Andræ. in capitul. fina. vt lite penden. & Ioan. Mil. in suo repertorio. versicul. scientia. in prin. Quod enim Princeps facit ex certa scientia, credendum est id esse factum pro vero, & scienter, non autem ignorãter, secùdùm Bart. in. l. conficiuntur. ff. de iure codicillo. nec tale factum potest in dubio reuocari, cum hęc clausula excludat omnem ignorantiam, & errorem. secundùm gloss. in capitulo ad hæc. de reser. & Panorm. & Felin. in capitulo nõnulli. numero. 44. eodem titulo.

Adde Ripam in libro secundo responso. capit. 6. numero. 10. vbi dicit, quòd clausula, Ex certa scientia. non purgat vitium obreptionis, & subreptionis. Quod procedit in his, in quibus non præsumitur Princeps habere scientiam, & tunc nihil operatur ista clausula. Latè Rip. libr. 3. responso. capit. 18. nu. 6.

Quintò idem dicunt quidam in clausula; Ex plenitudine potestatis cũ tamen operetur sicut motus proprius, secũdum Alexand. consil. 33. libro quinto. Barba. consil. 27. libro. 2. & c. cõsil. 13. columna. 8. libro. 3. Hipp. in. l. de vno. nu. 24. ff. de re iudic. Paul. Parisi. consil. 5. nu. 119. lib. 4. & cons. 15. nu. 64. lib. 2. vers. & talis clausula. &c. vbi plura allega. & in cons. 1. n. 68. colib. 2. Quę operãt etiã. vt principi non possit dici, Cur ita facis? secundùm Bald. in prælud. feudo. col. 9. versic. sed pauca.

Sextò clausula, Pro expressis habentes. Felin. in. c. in nostra. corol. 9. de resc. Deci. consi. 341. Viso puncto. col. 1. Rebuf. in cõcord. Franciæ in forma mãdati. in verb. pro expressis. pag. 174. Paris. cons. 3. nu. 65. lib. 4. Felin. in cap. nonnulli. versic. fallit quartò. nu. 8. de rescript.

Septimò idem dicunt aliqui in clausula, supplentes omnes defectus. de qua consuluit Decius cõs. 341. col. 2. Panor. in. c. illa. de electio. Rebuff. in dict. forma mandati apostolici. verb. iuramentò. vers. aliquando vidi in rescriptis. vbi probat, q tollit tantùm defectus iuris positiui, non naturalis Nec incapacitatem personæ tollit. Et ad hoc nonnulla citat ibi, quæ per te videri possunt ibidem. Pau. Paris. cons. 11. col. 1. nu. 4. lib. 4. & consilio. 3. num. 44. eod. lib. 4.

¶ *Ley. VI. Que no se gane carta dela chancilleria contra carta que el Rey aya dado: saluo enxeriendo la primera carta.*

¶ El Rey don Alõsoen Alcala. Año de mil. ccc. lxxxvj.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 5. titul. 14. libr. 4. Recopil.*

Estableſcemos, que ſi alguno quiſiere ganar carta de la nueſtra chancilleria contra otra nueſtra carta que ayamos mandado dar: y fuere fallado que el impetrãte la deue auer: mandamos que en la ſegunda carta ſea contenido y pueſto el tenor de la primera carta todo complidamẽte: y otro ſi razon derecha porque deua ſer dada ſegunda carta: y ſi fuere la primera carta librada por los Alcaldes de la nueſtra corte: o por algunos dellos, que los meſmos Alcaldes que dieron la primera, den la ſegunda ſi eſtuuieren en nueſtra corte: en otra manera que no ſea dada vna carta cõtra otra.

Quæro. 16. Qui reſcripto falſo, vel adulterato vtitur, quà pœna teneatur? Dic quod ſi de falſitate conſtat, debet degradari. gloſſ. in capit. ad falſariorum. de cri. falſ. gloſſ in capit. ex parte. de reſc. Et falſarius literarum Papæ eſt excommunicatus. dict. cap. ad falſariorum. vbi ſi habet beneficia, illis eſt priuatus. Item multo fortius eſt inhabilis ad habendum. argu. c. quemadmodum. de iur. iur. Rebuff. in tracta. de pacificis poſſeſſori. numero. 204. Sed eſt dubium, Vtrum falſans breue, incidat in pœnam dict. capit. ad falſariorum? Glo. in reg. cancell. 25. & Deci. conſil. 175. In cauſa falſitatis. tenent quo non, quia loquitur in bulla, id eſt, in literis apoſtolicis, quæ habent plumbum, non autem in breue, nam breuia non plumbãtur, & ideo literæ apoſtolicæ dici non poſſunt, ac per conſequens ſecundum prædictos debet extraord nariè puniri. Ita Ludo. Gomeſſ. in tracta. breuium. nu. 2. vbi in numero 5. probat quod eſt reſcriptum apoſtolicum, ac per conſequens comprehendit ſub ſe falſantes, vt teneantur pœna dict. capitu. ad falſariorum.

Quæro. 17. Qua pœna ſit puniendus, qui reſcripto inualido vtitur? Dic, quod ſi à parte petatur, is in expenſis damnatur. Spec. de expenſ §. iuxta. verſi. Et notà. gloſſ. in capit. fin. de reſc. Panormi. in capit. cum ſit generale. de for. compet. & in ca. licet. de probatio. & ſic pronunciabit ſe non iudicem, & partem iniuſtè trahẽtem reum in iudicio coram eo condemnabit eadem ſententia in expenſis. gloſſ. l. 3. §. ſi rem. delega. 3. gloſſ. l. non ſolum. ff. de rei vendi. docto. in. l. terminato. C. de fruct. & liti. expenſ. tex. ſingula. in clem. 1. ibi. ſi quis autem aliquem contra hæc vexare præſumpſerit, in expenſis ſibi & intereſſe per iudicem (coram quo vexatio fit himõ) condemnetur. &c. de reſcriptis.

Quæro. 18. Quod reſcriptum dicatur falſum? Dicendum eſt illud reſcriptum eſſe falſum, quod nunquam à cancellaria, vel à Principe emanauit, ſed priuatus ſibi effingit, aut alius. cap. licet. & ca. quam graui. de crimi. falſ. gloſſ. in capit. in memoriam 19. diſt.

Iſti falſarij non cenſentur abſoluti per bullã. in qua fit prouiſio beneficij. ſecũdũ Rebuf. in praxi beneficiorum. titulo. Declaratio nouæ prouiſionis pag. 209. nu. 11. Quod eſt notandum.

Item talis falſarius amittit beneficiũ. tit. De modis amit. benefici. pag. 471. nu. 43.

Falſitas citiùs præſumitur ſecundum eundem ibi. pagi. 110. nu. 25. tit. Differẽtię inter reſcriptũ gratiæ, & iuſtitiæ.

Falſificatur potiùs priuilegiũ, quàm reſcriptũ. ibi. pagi. 97. nu. 24. Differentiæ inter reſcripta, priui bene. & mandata.

Reſcriptum in dubio præſumitur verũ. l. ſi peculium in fin. ff. de pec. legato. gloſſ. in. l. pen. C. ad legem Corn. de falſ. quæ ait, quòd non præſumitur falſitas. notab. ſecundùm Caſſador. deciſio. 10. ſub titu. De præbend. nu. 4. Et ideo is, qui allegat falſum, vel ſubreptitium, hoc debet probare. t. accedens. de crimi. falſ. l. actor. C. de proba. l. ei qui. ff. eo Probaui latè ſuprà in quæſtione. 11.

Quæro. 19. Irrationabile reſcriptum quod dicatur? Dic illud eſſe, quod eſt contra rationem, & rationi obuium. tex. in ca. cauſam. 2. in fin. de teſtib. Nam poteſt eſſe, quòd pars dixerit veritatẽ, & princeps non concedenda conceſſerit, vt ſi alicui indulgeat, ne debita ſua ſoluat, hoc inciuile, & irrationale eſt. l. 2. C. de precib. Impe. offer. vel poſt rẽm venditam, & traditam ſi quis impetret, quòd ei reſtituatur, hoc inciuile eſt. l. inciuile. C. de rei vendi, etiam ſi dupluꝝ offerret. l. nõ eſt probabilis. C. de reſ. vendi. niſi ſit minor, vel dolus in ſit, aut alia cauſa. De quo agit Rebuff. in cõſtitutiones Regias Galliæ. 2. parte. pag. 28. nu. 123.

Quæro. 20. Vtrùm reſcriptum ad huc diuidatur? Et dic quòd ſic. Quoddã enim eſt odioſum, alterum fauorabile, aliud mixtum. Odioſum eſt, quod in odium aliquorum, vel alicuius datur, vel pœnam, aut odium continet, & hoc reſtringitur, argu. l. cum quidam. ff. de lib. & poſth. l. pen. ff. de pœ. & iſto reſpectu reſcripta ſunt ſtricti iuris, & non amplificanda vltra caſum in eis deductum. capit. P. & G. de offi, delega. capit. Rodulphus. & cap. ſignificante. de reſc. Gomeſſ. in cap. cùm multis. nu. 65. eo. tit. lib. 6. Hinc infertur, quòd maſculi appellatione, non veniet fœmina, vt ibi per Gomeſſ. nu. 66.

Hinc etiam ſi mandetur, quòd tam priuilegiati, quàm non priuilegiati tenẽtur ſoluere regi, vel alteri centum, non comprehenduntur hi, qui priuilegium in corpore iuris clauſum habent. per text. iuncta gloſſ. in. l. 2. §. in legatis. ff. de iudi. quia hoc eſt odioſum ſecundùm Rebuff. in tract. de priuileg. ſchola. priuilegi. 179. tenet Felin. in capi. 1. numer. 10. de reſcrip. per text. quẽ ad hoc dicit ſingular. in. l. 3. C. de ſilentiarijs. & decurio. eorum. libro. 12. & ſecundum Ial. in. l. 1. nume. 80. C. de ſum. Trinita. Roma. conſil. 436. verſi. Tertia ratio principalis. Paul de Caſt. conſil. 148. libro. 1 nume. 1. Ial. in. l. ſicut. numer. 10. colum. penulti. C. de teſta. mili. & in. l. 1. numer. 16. ff de cõſtitu. princ. Tiraquell. de vtroque retracta. libro. 1. §. 1. gloſſ. 14. num. 104. fo. 133. colũ. 2. Quod eſt memoria dignum.

Item hac ratione iuriſdictio delegata cùm ſit odioſa. vt eſt glo. proceſſus. in capit. 1. de reſc. libr. 6. eſt ſtrictè intelligendum reſcriptum, in quo datur. Barb. in rub de reſc. in clemen. colu n. 2. verſ. Quo ad primum. Vanti. de nullita. ſententia. rub.

Quibus

Quibus mod. ſenten. nulla defen. num. 64. pagin. 359. vbi vide pro intellectu iſtius illationis.

Item literæ ad lites, non extenduntur ad lites poſt impetrationem reſcripti de nouo ortas. glo. fin. in Clem. Literas. de reſcript.

Quæro. 21. Reſcriptum fauorabile quod dicendum ſit? Dic. quod eſt continens fauorem: quia nulli, cui ſit ius quæſitum nocet, & impetrati pro deſt. Et hoc ampliatur. l. placet. ff. de lib. & poſth. l. ſi. de conſt. princ. cap. cùm dilecti. in fi. de dona. Hippolyt. ſingul. 453.

Hinc eſt, quòd poteſtas legitimandi eſt fauorabilis, & non odioſa, cùm remoueat tantum impedimentum inductum à iure poſitiuo, & ideo eſt extendenda, ac benignè intelligenda, non ſtrictè. text. in capitu. per venerabilem. qui fil. ſunt legit. vbi in hac principis cõceſsione procedit argumẽtum à maiori ad minus. quem ibi dicit ſingul. Panormita. & in capit. ad aures. colum. 4. de reſcr. & in cap. at ſi clerici. §. de adulterijs. colum. 5. de iudi. Philipp. Franc. in cap. cui de non ſacerdotali. colum. 2. de præbẽd in. 6. Barba. in tracta. de præſtantia Cardin. 2. par. quæſtione. 1. colum. pen. ad idem eſt gloſſ. in clementi. vnic. de offi. vic. verb. ſacerdotium. quòd poteſtas diſpenſandi non eſt ſtrictè interpretanda ſing. ſecundùm Card. ibi. & Panormita. in capit. fina. de ſimo. & in dicto. § de adulterijs. Felin. in capitul. g. perpetuus. de fide inſtrumento. & in dict. cap. final. de ſimoni. vbi textus eandem opinionem probat. & Feli. in cap. poſtulaſti. numer. 10. colum. 15. verſic. limita. 4. de reſcri. Deci. conſil. 76 colum. final. vbi approbat iſtam concluſionẽ, & probant etiam adducti per eund. conſil. 453. numero. 2. & eſt communis opinio ſecundum Lancelo. Galiaula. in. l. 2. colum. 3. Alciat. nu. 41. ff. de verborum obligatio. Doctor Couarru. in epitome. 4. decretali. 2. part. cap. 8. §. 8. numer. 6. vbi plura in hoc videbis deriuata ex eo quod dicimus, quòd poteſtas legitimandi eſt fauorabilis. Hanc tamen opinionem intelligendam cenſeo eo caſu, quo non ſunt alij legitimi, quibus verſetur præiudicium ex tali legitimatione, vel quia diſpenſatio eſt, vt non legitimus promoueatur ad ſacros ordines. ita Panormita. in dict. capitu. ad aures. numer. 8. & eo non citato tenet Deci. conſil. 453. nu. 6. & ex eodem Deci. conſi. 425. colum. 2. numer. 9. ergo. de diſpẽſatione ſeu poteſtate, de qua loquitur Panor. eſt intelligenda concluſio.

Item etiã vt huiuſmodi legitimatus habeat honores, & præeminentias omnes, quas cæteri legitimi, non tamen quo ad ſucceſsionem hæreditatis, nam iſto reſpectu eſt odioſa, & ſi in reſcripto nõ fuerit dictum, non eſt ampliandum vltra ſuos fines tale cõceſſum, ſeu indultum. per prædictã. l. 12. Tauri. & ibi Palacios Rubi. nu. 1. ex quo nu. 2 deducitur, quòd legitimatio tantum valet, quantum ſonat. Vnde ſi legitimetur, vt ſuccedat patri, vel matri, nõ ſuccedet auis, niſi de his facta fuerit mentio in legitimatione. Et prædicta illatio colligitur, quia hoc caſu eſt odioſa, cùm tendat in præiudicium legitimorum ſucceſſorum patris natura lis, vt ſupra habitum eſt. Confirmatur ex Gozad. conſi. 29. num. 5. Pariſ. conſi. 9. num. 35. lib. 2. Bal. in l. cum filius ff. de teſtam. mil. Alex. conſil. 94. colum. 4. lib. 1. & conſil. 60. colum. 8. lib. 2. vbi poteſtas legitimandi cenſetur commiſſa abſque præiudicio alterius, cui eſt ius quæſitum.

Quæro. 22. Mixtum reſcriptum quod dicatur? Dicendum eſſe illud, quod partim fauorẽ, partim odium continet. argumento. l. ſed ſi hac. §. fina. ff. de in ius vocand. Et hoc nec reſtringi, nec ampliari debet: niſi quo ad ea, quæ ſunt conſequutiua reſcripti, l. qui procuratorẽ. ff. de procur. l. 2. de iur. om. iu. vi. l. venia. C. de in ius vocãd. Et in his reſcriptis attenditur concluſio. Bal. in. l. præſcriptione. in fi. C. ſi contra ius vel vtili. publi. ſicut in cõtractu. l. ſi voluntate. C. de edend. l. 1. ff. eo. tit. Bart. in. l. certi condictio. num. 2. ff. ſi cert. peta. Deci. conſil. 136. num. 1. Et ad iuſtificandum placitum, ſeu reſcriptum regis ſufficit quæcunque occaſio. Bal. in cap. eccleſia. penul. col. vt lit. pen. refert. Iaſo in conſil. 144. col. 3. lib. 2.

Quæro. 23. Vtrum reſcripta ſint iudicibus intimãda, & integrè, ad hoc vt effectum habeant? Sit pars affirmatiua, aliàs nihil valerent. Bald. & Barba. in rubr. de reſc. extra Spec. in titul. de reſc. præſenta. in princ. verſic. obijcitur. & ſic integræ ſunt producendæ literæ apoſtolicæ argu. l. inciuile. ff. de legib. l. de his. ff. de trãſact. Et integrũ dr, quod ex oĩbus ſuis partibus cõſtat, ita q̃ totũ legi poſsit ad verbũ. l. fin. C. de preci. imper. offerend. c. contingit. de fid. inſtr. Rebuf. in. l. ſylua. §. integra. ff. de verb. ſign. vbi declarat quid dicatur integrum.

Quæro. 24. Vtrum data reſcripti, vel præſentatio ſit conſideranda? Sit concluſ. Præſentatio literarum attenditur in literis, de iuſtitia, quo ad hoc, vt iudex ab eo tempore iuriſdictionem habeat, non antè: quia tacita ineſt conditio, ſi literæ præſententur. c. vt debitus. de appella. Rebuff. in prin ci. pag. 113. num. 53. tit. differentiæ inter reſc. gratiæ & iuſtitiæ. verſic. 22. eſt, &c.

Secunda conclu. In literis gratiæ inſpicitur tẽpus datæ: quia in illo inſtanti eſt ius quæſitũ parti. c. cam te. & cap. conſtitutus. de reſc. & capteum qui. de præbend. lib. 6. Rebuffus vbi ſupra. cap. ſi eo tempore. & ibi gloſſ. de reſcri. lib. 6. idem Rebuff. in conc. in forma mand. apoſtoli. in gloſſ. datum. pag. 206. col. 1. cle. literas. vbi gloſſ. verb. poſt datam. de reſcrip. Oldrald. conſil. 58.

Item diſpoſitio noua non extenditur ad ſubiecta, quæ non ſunt in eſſe tempore diſpoſitionis. capit. ad audientiam. de eccl. non ædifi. Domini. cõſil. 69. num. 6. Spectamus initium. gloſſ. in ca. ſtatutum. verb. canonicis. de reſc. lib. 6. Feli. in capit. eam te. num. 18. de reſcri per quem videbis fallen tias. vbi eſt tex. cum gl. in verb. datam literarum. Hinc eſt, quòd ſi impetrans tempore impetrationis erat laicus, quãuis tẽpore prouiſionis ſit effectus clericus, nõ valent literæ, quia inſpicitur tem pus datæ. Calderi. & Imol. in cap. ſecundo. de inſtit. adde quæ notat Loaz. in tractat. de matrimo. reg. Angliæ. fol. 67. num. 14. vbi latè. Tiraquell. de primogeni. quæſtione. 34. num. 20. Cæſar Lãber. de iure patro. 29. articu. 7. quæſt. princi. 1. par. 2. libri.

Quæro. 25. Quis poſsit reſcripta cõcedere? Reſpon. Primò Sũmus Pontifex. Clement. 1. infrà. eo. ibi, apoſtolicæ ſedis. & cap. Rainutius. de teſta. & per totum titu. de reſcr. Et hæc vocantur interdum literæ apoſtolicæ. cap. nõnulli. §. final. & ca. literis. & cap. fin. iſto titu. vel reſcriptum apoſtolicum. in cap. ſi proponente. eodem titulo. Quandoque Papa vocat, ſcripta noſtra. cap. ſi pro te. de reſcr. lib. 6. Et vocatur commiſsio reſcriptũ illud, per quod cauſa alicui committitur. cap. ſedes. de reſcr. Barba. in rubri. de reſcr. dicit quòd Papa poſſit reſcripta concedere. colum. 12. verſic. quo autẽ ad. 3. lib. Clementinarum. Item Imperator concedit reſcripta. vt in rub. de diuerſ. reſcrip. & in rub. de precib. impera. offerend. Et interdum vocatur diuina iuſsio. in authenti. vt diuinæ iuſsio. ſubſcriptionẽ habe. colla. 8. & ad valorẽ eius requiritur ſubſcriptio principis, vel cancellarij, vt ibidẽ. & in l. ſacri affatus. C. de diuerſis reſcr.

Aliquando vocantur reſcripta ſacri affatus. l. pen. de diu. reſc. & ſacrum oraculum. l. fina. de diuerſ. reſc. l. & ſi legibus. C. ſi cõtra ius. & ſacræ formæ, aut iuſsiones. in rubri. in medio litis nõ fieri ſacras formas. §. 1. colla. 8. Etiam nominatur imperialis conceſsio. in. l. quando. C. de inoffic. teſta. & diuina iuſsio. in. l. vni. C. de mand. prin. vel ſimpliciter literæ. c. 2. de reſcr. ſed ſolet addi, literæ regis vel Papæ.

Itẽ rex Hiſpaniæ, & Franciæ, & quilibet alius princeps nõ recognoſcẽs ſuperiorẽ reſcripta concedere poteſt. Barb in rub. de reſcr. col. 12. in Clemen. citat. Bar. in. l. 4. §. actor. ff. de te iud. & in l. infamẽ. ff. de publi. iudi. l. nõ ambigitur. de legi. & l. 1. §. de qua re. de poſtul. vbi parum probatur, deciſio tamẽ in ſe eſt veriſsima. tex. eſt hic. & per totum tit. infra. & in l. 29. cum ſeq. tit. 18. parti. 3.

Item Cancellaria literas cõcedit, ſiue ſit Papæ. vt in cap. ad hæc. de reſc. & in cap. porrecta. de cõfir. vtil. vel inutil. Et in Hiſpania ſunt plures cancellariæ, Pinciana videlicet, Granatenſis, & nouiter nunc creata Hiſpalenſis. Et quælibet cancellaria nõ concedit literas niſi in ſua prouincia & territorio deputato à Catholicis regibus Caſtellæ, & de eis eſt. l. 15. tit. 4. lib. 2. ordinam. quæ omnino ſunt obtemperandæ. vt ibi habetur. & ibi. l. 19

Item legatus Papæ, & collegium Cardinalium reſcribit. De primo eſt tex. in clemen. 1. de reſcri. quia enim ſtatuta in ſua legatione condere poteſt. cap fin. de offi. lega. & ibi. Anto. Butri. facit. ca. 1. de locat. De ſecundò. argu. cap. eccleſia ſenatum. 16. q. 1. Hinc vacante ſede ad Collegium Cardinalium appellatur. Bar. in. l. vbi abſunt. ff. de tuto. & curat. datis ab his. & poteſt quem ad famam reſtituere. Inno. in. c. cùm te. de re iudi. doct. in clemen. ne Romani. de electio.

Item epiſcopus poteſt reſcriptum concedere, adiuuando ius, non deſtruendo. cap. 2. de conſtit. lib. 6. gloſſ. verb. tolli. in clemen. ne Romani. de electio. Item omnes, qui iuriſdictionẽ ſupremam habent, & aliàs poſſunt ſtatuta condere, poſſunt reſcripta concedere. Hoſtien. in ſum. de reſcrip. §. quis poſsit. Barbati. idem firmat. col. 12. in d. tubr. de reſcr. in clemen.

Quæro. 26. Quis poſsit reſcriptum impetrare? Sit concluſio. Omnis homo, qui non eſt prohibitus, poterit reſcriptũ impetrare. Barba. loco proximè citato. col. 3. verſicu. quo ad ſecũdùm. Suadetur. Edictum eſt prohibitorium certarum perſonarum cap. 1. de reſc. lib. 6. ergo regulariter eſt permiſſorium in caſibus non exceptis. argumẽ. l. mutus. §. cum quæritur. ff. de procura. Hoſtien. in ſum. iſto titul. §. quis impetrare. ſiue ſit actor, ſiue reus. c. cæterum cap. ad hæc. cap. cum contingat. cap. olim. cap. dilectus. & cap. fina. de reſcr. cap. diſpendia. cod. tit. 6.

Quæro. 27. Quæ perſonæ ſunt prohibitæ reſcripta impetrare? Reſpõ. ſeruus. l. 1. C. de precib. imperato. offerẽd. niſi in caſibus ibi à Iaſo. traditis.

Quid autem de monacho? Et videtur idem dicẽ dũ, quia nõ habet velle, nec nolle, & eſt mortuus quo ad mundum cap. placuit. 16. q. 1. Item ſeruo eſt æquiparatus. Cum etiam, quia ſeruos Dei non oportet lites frequentare. cap. ſicut. el. 1. 2. q. 7. c. 2 de poſtul. facit Clemen. vni. de teſtam. & in clem. exiui. de verb. ſignifica. quibus eſt cautum, quòd monachi non poſſunt eſſe executores vltimarum voluntatum, ergo multò minus impetrare, maximè reſcripta ad lites abſque licentia abbatis, guardiani, ſeu prioris.

Præterea vbi viget paritas rationis & nominis, verſari debet æqualitas diſpoſitionis: ſed ſeruus nõ poteſt impetrare, & verſatur eadẽ ratio in monacho, ergo idem de ipſo erit dicendum. Adduci poſſunt quæ Tiraquell. not. in tra. de nobili. cap. 26. &

26.& hanc ſententiã approbat Barb.cõſ.12. verſi.quid in monacho,vel monali.in d.rubr.de reſcrip.in clem.

In oppoſitum facit,nam monachus poteſt agere etiam ſine mandato pro defenſione ſui monaſterij,vel abbatis.Rot.deciſio.334.in nouis.ſi ergo pro defenſione alterius poterit agere,à fortiori pro ſua impetrare reſcriptum.

Item, monachus non habet velle, nec poteſt agere ſine licentia abbatis, ſed ea ſtãte poteſt:ſed ſic eſt,quòd quãdo expreſſo ſtatu monachali petit reſcriptum ad agendum,iam habet velle ex licentia Papæ concedentis,qui eſt ſupra omnes,ergo ſi fuerit conceſſum,valebit. quia non poterit intelligi tur Papa denegãte,non aliàs. Præterea ſi monachus eſſet ſpoliatus, poterit petere reſtitutionẽ,gl.fi.& Panor.n.13.in.c.cũ dilecta.de reſc.

Item ſi ad ſui iuris conſeruationem fuiſſet neceſſarium reſcriptum,vt ſi eſſet ei commiſſum beneficium,nemini dubium eſt,quòd poterit impetrare,cùm defenſio omnibus competat. cap. cum inter.de exceptio.c.ſi verò.de ſenten.excommu. tum etiam,quia ad conceſsionẽ antecedentis cenſentur omnia commiſſa, cũ quibus explicari meliùs potuit.l.2.ff.de iuriſd.omni. iudi. ſed defenſio perſonæ & rerum vnicuique eſt commiſſa,ergo ad iſta facienda reſcriptum impetrare poterit Barba.loco præcitato.

Quid verò de filio familiàs,poteſt in dubiũ cõtroueriti:Et videtur quòd nõ quia ſeruo æqu paratur.arg.l.placet.ff.de acq.hæredi.Itẽ ſine licentia patris non poteſt eſſe in iudicio.l.fin.§.neceſsitate.C.de bon.quæ liber. not. & ſingu. ſecundũ Bart.ibi.cui adde Laſ.in.l.1.§. itẽ acqu rimus.n.9. ff.de acquir.poſſ.Ita ergo dicendum erit ad impetrãdum eſſe inhibitum filium cõſtitutum ſub patris poteſtate.argu.l.oratio.ff.de ſponſ.

In oppoſitum facit,Edictum de impetrãdo eſt prohibitoriũ:ideſt,quòd non expreſsè prohibiti admittuntur,filius familiàs non eſt prohibitus impetrare,ergo poterit id facere. Barb. in rubri.de reſcr.num.34.Panormit.& Felin.in.ca.cauſam.2. de iudi.ſingulariter Rota in nouisdeciſio.175.Cõmiſsio impetrata.ſub titul.de reſc.quia non refert per quem preces porrigantur Imperatori.l. vniuerſis.C.de preci.imperato.off.Bald.in.l.1.C.qui admitti,Aegidi.de Bellamera.deciſio. 730. Commiſsio.Barb.vbi ſupra. Item quia reſcripti impetratio non eſt actus iudicialis.vt ex Rota nou.vbi ſupra conſtat.nam ante præſentationem non habet effectum.cap.vt debitus.de appellat.& etiam poſt præſentationẽ nõ dicitur de proceſſu. Quod probo. Vbi non eſt iudicium,ibi non eſt proceſſus.vt probatur in.l.edita.ſecundum communem intellectum.C.de edendo.& iudicium à citatione incipit.vt in §.fin.Inſti.de pœn.tem. litigan.quæ eſt primus actus iudicialis,de proceſſu dicitur,nõ autem reſcriptum,vel libellus præcedens.vt concludit Lanfran.in cap.quoniam,contra. verb.citationes.in prin.Ludo.Gomeſsi.in cap.1. nu.23.de reſcr.lib.6.ergo nimirum ſi ille, qui non eſt aptus ad cõparendum in iudicio,ſit aptus ad impetrandum,maxime quia princeps inhabili reſcriptum concedendo,illum habilem facit.l.quidam.ff. de re iudic.

Hæreticus reſcripta nõ impetrat.l.2.C.de ſum. Trini.glo.in cap.ſuper literis. iſto tit. facit.cap. quicunque.de hære.lib.6.

Quæro, Vtrum excommunicatus poſsit reſcriptum impetrare? Reſpond.ſecundũ tex.in cap.1. de reſc.lib.6. vbi Gregorius Nonus ait: ipſo iure reſcriptum,vel proceſſus per ipſum habitus non valet,ſi ab excommunicato (ſuper alio quãm excommunicationis vel appellationis articulo)fuerit impetratum. Declara tamen hunc tex. vt per Barba.in rubr.de reſcr.in Clem.colum.4. cum 2. ſequen.vbi aliquas limitationes ſubiũgit. ampliat & limitat pluribus Felin. in cap. venerabilem de exceptio.col.1.nu.2. vſque ad.10.

Hinc impetratio literarum ad beneficia obtenta ab excommunicato nulla erunt.argumẽ. text. in dicto capitul.1.quo nulla cenſetur impetratio reſcripti ad lites: igitur maiori ratione nulla erit impetratio literarum ad beneficia. etenim hæc argumentatio probatur ex cap.ad audientiam.2.de reſcr.& in cap.quamuis.de præbend.in.6. Cardina.in clementi.1 §.1.quæſtio.3.de religió. domi. etiam ſi impetrans ipſe inſcius ſit excommunicationis.quod expreſsim notat Panormita. in capi. penulti.de cleri.excommu. miniſtrant. docto. in cap.paſtoralis.§.verum.de appella. Quamuis glo. in dict.cap.penul.& in dict.§.verum.& Cardina. conſ.40.Felin.in cap.ſicut tuis.colum.2.de ſimo. Milis in reportori.verb. excommunicatus maiori.& Rota antiq.deciſio.280.incipit.Nota gloſſa. teneant contrarium, imò quòd excommunicatus ignorans ſe excommunicatum poteſt impetrare beneficium. Ad euitandas huiuſmodi opiniones Romana curia quoties fit collatio beneficij, aut dãtur literæ ad beneficia,ſolet apponere clauſulã. ipſum à quibuſvis excommunicationis ſuſpenſionis & interdicti,&c.vbi Papa tanto mouetur affectu in impetrantem,vt omnino ei prouideri velit etiam ſi ſit excõmunicatus,& abſoluit eum ab excommunicatione,ſuſpenſione, & ab alijs cenſuris,tam à iure,quàm ab homine latis: aliàs reſcriptum impetratum ab excommunicato non valeret.per dict.c.1.de reſc. lib.6. quã refert Rebuffus in Praxi beneficial.titul.de clauſulis mandato tum.num.9.pagin.102. & in rub. de excom. non vitand.

vitand.in concordata. Couarru.in cap. fin. 1. par. § 7.num.3.de ſententia excommu.lib.6. Vtrùm autem excomm.poſsit impetrare pro alio? Videtur quod ſic, ſi non opponatur. Felin.c.dilectus filius.num.13.de reſcr.

Quæro.28. Vtrũ literæ apoſtolicæ poſsint impetrari abſque ſpeciali mandato? Sit concluſio. Literæ iuſtitiæ debent impetrari ab eo, qui habet mandatum, aliàs non valebunt. cap. nonnulli. §. finał. de reſc. Rota noua deciſio. 430. Fuit dubitatũ. ſub tit. de cõmiſsio. Amplia & limita per Feli. in dict. §. fin. num. 36. ferè per diſcurſum. 20. colum. Barba. in rub. de reſcr. in clem. fol. 25. colu. 3. verſicul. prohibetur etiam quis impetrare. Secùs autem in literis gratiæ, & ad beneficia. Barba. vbi ſuprà. & ita practicatur, quòd ad diſpenſationẽ obtinendam in gradibus à iure prohibitis ad contrahendum vel huiuſmodi ſine mandato ſolet impetrari, quia eſt mera gratia & liberalitas Papæ.

Quæro.29. Contra quem reſcriptum impetrari poſsit? Sit concluſio, quòd contra quemlibet, dummodo is, contra quem impetratur, ſit in iuriſdictione cõcedentis. cap. pen. de offi. vica. Hoſti. in ſum. huius tit. §. contra quem.

Dubitatur. 30. loco, Vtrùm citatio ſit neceſſaria in impetratione reſcripti? Bald. in rub. de reſc. dicit quod in impetratione reſcripti, ſi magnum contineat partis præiudicium, citandum aduerſarium. Et eum ſequitur Barba. conſil. 43. Præclare. colum. 18. lib. 1.

In oppoſitum eſt tenendum, quòd pars nullo modo eſt citanda in impetratione reſcripti, ſed in approbatione, & verificatione ſic. Bertrãd. cõſil. 149. incip. Illud eſt. in fin. lib. 1. probatur in. l. 3. §. cauſa cognita. ff. de bonor. poſſeſ. & in l. libertus. ff. de in ius vocand. & in. l. nam ita. ff. de adoptio. intelligendo ibi, impetrare, pro obtinere, quia nõ debet quis effectũ reſcripti obtinere, niſi iudices comprobent. quicquid gloſſ. ibi & docto. notauerint. & in. l. final. ff. de natal. reſti. & Barba. fol. 26. col. 4. verſi. quo ad vltimum. in dict. rubr. Deci. in cap. cæterum. nu. 11. iſto titul.

Quæro. 31. Quæ requirantur in reſcripti impetratione? Reſpond. plura, quæ ſunt videnda per Rebuffum in conſtitu. regias Galliæ. 2. par. pagi. 10. quæſt. 7.

Quæro. 32. Quibus reſcripta dirigi debẽt? Reſpondeo, quod literæ gratiæ, quibus Papa confert ſacerdotia, diriguntur illis, quibus ipſe prouidet. cap. ad aures. de reſcr. vt Paulus epiſcopus, &c. Dilecto filio. N. &c.

Si verò aliquem ad conferendũ grauare velit, illi ſuum dirigit mandatum. ſeu reſcriptum. ca. eã te. & c. mãdatum. de reſc. & c. fi. de præb. in. 6. Et poſtea executoriales literas dirigit alicui in dignitate conſtituto. per. c. ſtatutum. iſto titul. lib. 6. Si autem loquamur de literis iuſtitiæ Papæ, vel legati, & iſtæ dirigũtur Archiepiſcopis, & alijs prælatis, ſeu vicarijs, aut eorum officialibus. cap. 2. & 3. de reſcri. & alijs habentibus dignitatem, perſonatum, vel canonicis ſecularibus cathedralium eccleſiarum. dict. capit. ſtatutum. in princip. eo. tit. libro. 6.

Cauſas matrimoniales epiſcopis Papa dirigere ſolet. c. cauſam matrimonij. de offic. delega. Et de iure poteſt etiam alijs habẽtibus dignitatẽ. cap. 1. & ibi Panor. de conſang. & affinit. Sed abſque Papæ delegatione inferior ab epiſcopo cognoſcere nõ poteſt. cap. accedentibus. de exceſſ. prælat.

Literæ verò regis ſi ſint iuſtitiæ, cauſæ cognitionem deſiderantes, iudicibus tantum dirigi ſolent. Si vocat in eis aliquem particularem, cum ipſo alloquitur. Partes autem huius regiæ prouiſionis, ſeu ſupplicationis, vnuſquiſque poterit videre, ſi ad ſtylum ſe conuerterit, ideo amplius in eo referendo non immorabor.

Quæro. 33. Super quibus rebus reſcriptum poſsit impetrari? Reſpond. ſuper omnibus, tam ſpiritualibus, quàm prophanis. cap. 2. & per totum. de reſcript. Rebuffus vbi ſupra pag. 14. quæſt. 9.

Etiam ſuper rebus corporalibus; & incorporalibus. capit. querelam. de electio. capit. diſpendia. de reſcri. libro. 6. Itẽ ſuper eccleſijs & beneficijs. cap. 2. & capit ad aures. capit. cum adeò. capit. in noſtra. cap. capitulum. de reſcri. Quod eſt verum, vt reſcripta in ſpiritualibus cauſis, & ſuper conferendis beneficijs, à Papa dentur, vt viris eccleſiaſticis. capit. mandatum. de reſcript. §. 1. de manda. apoſtolic. in concorda. ſiue in cauſa appellationis. cap. primo, & per totum. de appellat. Nam cum eſt appellatum ad Papam, ipſe cauſam committit in partibus, vt in rubri. de cauſis. in concordat. Franc. Siue etiam in prima inſtantia, in cauſis tamen maioribus: quia in alijs Papa cauſam committere non ſolet. vt habetur in dict. rub. de cauſis. Quod eſt verum, quando impetratur ab eo, qui ſuper his poteſtatem habet, aliàs non valet, quia nõ poteſt in meſſem alienam falcem immittere. cap. nouit, de iudic.

Regulariter ſuper omnibus rebus reſcripta impetrari poſſunt, diſtinctione tamen habita, vt Papa, vel eccleſiaſtici viri ſuper rebus ſpiritualibus concedant, temporales verò ſuper temporalibus rebus. Reſcriptum contra ius nõ valet. l. reſcripta C. de preci. impe. offeren. l. fina. C. ſi contra ius. c. reſcripta. 25. q. ſecunda. gloſſ. in verb. noſcatur. in c. 1. eo. tit. libro. 6. facit. l. 25. cum. 4. ſequentibus. tit. 4. libro. 2. ſuprà. Et idem expreſsè habetur in hac. l. prima. ibi, *que ſean contra ley, o fuero, o derecho, que la tal carta ſea obedeſcida, y no cũplida*, & l. 2. & 3. cum ſeq.

cum ſeq.eod.titul.&.l.28.& l.29.titul.4.lib.2.ordinam.ſupra.

Nec contra ius diuinum,quia inferior legē ſuperioris non tollit.Clemen.ne Romani. de elect. cap.cùm inferior.de ma.& obedië.cap. noli.9.diſtinct.Siue contra ius naturale,quod eſt immutabile.§ ſed naturalia.Inſtitu.de iure natu.§.fina. 9.diſtinct.

Idem ſi eſſet contra concilia generalia. cap. ex parte. deca.mona.nam ſicut ſancti euangelij quatuor libros,ſic ſancta concilia ſuſcipere,& venerari oportet.cap.ſicut.& per totum.15. diſtinct. Si verò ſit contra ius gentium,etiam dicitur vires non obtinere, vt pote ſi dominium rei meæ auferr.gloſſ.in.l.quoties.C.de prec.impe.offer. Iaſi in.l.fin.C.ſi contra ius.Panor.in capit.quæ in eccleſiarum.de conſtitu.& Anto. Burgenſis in rub. de emptio.& vendi.colum.penulti.

Fallit eo caſu,quo princeps vellet auferre dominium rei meæ ex certa ſcientia, & plenitudine poteſtatis.probat Dueñ.in tracta.fallentia. regu. 43.limita.5. Faciunt quæ dixi ſupra.quæſt.15.

Item ſi ſit reſcriptum contra ius ciuile, non valet.cap.imperiali.25. quæſt.2.l. non dubium. C. de legib.Petr.Ferrari.in prā. in forma.oppoſitio. contra inſtrumentum.in verb.cōtra ius.l.29.titu. 4.& tex. eſt hic.vbi idem habetur ſi ſit contra ius conſuetudinarium.& idem dic municipale,non facta illius iuris mentione.Bald.in.l.fina. C. ſi contra ius & Matth. Afflictis in conſti. Neapoli.lib. 12.rub.vt bannito liceat infra duos menſes redire.nota.3.num.7.

Quid autem erit in reſcripto impetrato contrà iuris pendentiam,& de litis pendentia nulla facta mentione? Dic quod non valet. Quia princeps in dubio non intelligitur reſcriptum ſuum concedere in præiudicium alicuius.l.12.tit.4.lib.2. ordina.hoc videtur probare,& eſt.l.38.tit.18.parti.3 tex.in cap.inter monaſterium. & ibi Panormita. 4.not.de re iudic.vbi reſcriptum eſt ipſo iure nullum,niſi in eo fiat mentio de vero ſtatu cauſæ, & ſic de proceſſu pendente.& ſingul. Iaſ.l.ſupplicare.num.2.C.vt lit.penden. limita ſecūdū Aymo. conſil.182.num.4.

Ratio harum deciſionum eſt, quia talia reſcripta cenſentur conceſſa præter principis intentionem,propter multas,& varias occupationes,quæ obliuionis cauſam ſolent inducere.ca.cęterum de reſcr.ca.ex parte.1.de offi.deleg. non enim præſumitur voluiſſe iura tot vigilijs excogitata ſubuertere vno reſcripto.l.ſi quando.C. de inoff.teſtamen.c.eccleſia.de electio.

Vel quia præſumuntur impetrata per importunitatem,quæ aliàs non concederētur.l.1. C.de peti.bon.ſubla.lib.10.Rebuffus in tract.de reſcriptis.tomo.2.conſti.regi.Galliæ.art.2.gloſſ.3.vbi aliqua bona ſcripſit.& eſt tex.hic.ibi, *Porque acaeſce,quepor importunidad de algunos nos otorgamos y libramos algunas cartas,o aluaraes contra derecho,o contra ley,o fuero,&c.* gloſſ.in cap. 1.de conſtit. lib.6. quia nō præſumitur princeps ſpiritualis,ſeu temporalis aliquid conceſsiſſe contra ius,& ideo talis diſpoſitio eſt inualida, ratione voluntatis,& non poteſtatis.Bald.& Iaſ in dicta.l. reſcripta. tex.in cap.mandatum.de reſcript. Rebuffus,qui eſt vidē dus pro declaratione iſtius dicti in conſtitu. reg. tom.2.in princip.pag.15.num.72. verſic. limitatur quando.& quæ diximus ſuprà.in princ. iſtius gloſſæ.

Quæro.34.Vtrùm impetrans falſum, vel tacēs verū,præſumatur,quòd dolo fecerit? Reſpon. ꝙ non,imò ex ſimplicitate,vel ignorantia. gl.in.ca. ſuper literis.de reſc.verb.priori modo.ſingu.ſecūdùm Barba.rub.de reſcr.fol.28.col.3.verſi.vtrùm autem.in clementinis.& Hipp. in rep. rub. ff. de fideiuſſo.nu.52.vi.tamen Barb.vbi ſuprà.

Quæro.35. Quanto tēpore duret reſcriptum? Dic ꝙ reſcriptum nō reſtrictum ad certum tempus,eſt perpetuū.l.falſo.C.de diuerſ. reſcriptis.no ta.ſecundū Barba.in rubri.de reſcri.in clem. col. pen.verſic.quanto autē tēpore.glo.1. in c.ſi autē. de reſcri.vbi dicit,quòd ſemper valet reſcriptum, dummodò aliud non ſit impetratum viuente mādatore,& eo mortuo ſi præceſsit citatio. ca.licet. de off.deleg.vbi gl.verb.reintegra.& cap. memini mus. de app. Paul. Caſt.in.d.l.falſo.n.3.

Quæro.36.Quid in reſcriptis gratioſis? Reſpō. ꝙ ſunt perpetua,nec morte mandantis expirant, etiam ſi ea gratia non fuerit in vita cōcedentis reducta ad vſum.c.ſi ſuper gratia.de offi.delega.lib. 6.reg.decet.de regu.iur.eod.lib.6.c.ſi cui.de præben.eod.lib.tex.in authen.de referēdarijs ſacri palatij.§.præterea.ibi: non vt quæ ſunt auferamus eis conceſſa, nec enim hoc imperialis maieſtatis proprium eſt tenet Philip.Franc.in.d.c.ſi cui.nu. 2.& in cap.licet canon.§.is etiam.nu.2.verſi. Tertiò nota.& in.c.cum ex eo.n.4.de elect. lib.6.Petr.Anch.in cap.ſuper literis.num.5. de reſc.Iaſ.in dict l.falſo.col.1.num.1.Guid. Papa. deciſi.491. Prælatus Martin.Nauar.in cap.placuit.num.161. pagin.315.cum ſequen.de pœnitentia. diſtin.6. vbi tenet,quòd licentia eligendi confeſſorem,nō expirat morte prælati conceſſoris.& ibi reſpondet ad contraria. Pro eo eſt ſententia Innocen.in cap.quod tranſlationē.de offi.legat. qui expreſsè firmat indulgentias durare mortuo concedente. Angelus Clauaſ.in ſumma.verbo. indulgentia.§. ſeptimo.& Archiepiſcopus Florenti.1.parte ſuæ ſum.titulo.decimo.cap.3.§.3. paulò antè finem idem firmant.

Item

Item confirmatur. Licentia conceſſa alicui vt poſsit eſſe in ſcholis, vel alia huiuſmodi, non expirat morte concedentis. Innocen. in capitu. cum ad hoc. de cleric. non reſidenti. & ibi tenent Panormita. & Collecta Guilliel. à Montelauduno in Clementi. final. de electio. & idem probat Syl. verb. gratia. q. 2. quòd gratia ſit perpetua. Feli. in cap. à nobis. 1. col. pen. & fin. de ſent. excom.

Item etiam licentia conceſſa alicui, vt poſsit à quolibet antiſtite ordinari, nam nõ expirat, ſi re integra decedat concedens, ſecundùm Guiliel. in dict. Clem. fin. de electio. vbi Cardi. q. 5. num. 9. Bonifa. q. 10. n. 43. poſt Ioan. Imoleſ. col. 2. nu. 3.

Idem eſt dicendũ in ſupplemẽto lecturæ, quod datur licẽtiandis in vniuerſitate Salmantina, non obſtante conſtitutione ipſius, quæ requirit lectu rã quinquennalem poſtquàm iam fuit formatus, vel formari potuit Bachalaureus, & ſic decem annos requirit. quia in breui tempore non præſumi tur quis doctus. nam ſapiens à natura nullus. Poſtremo ampliantur prædicta, quòd reſcripta ſint perpetua modo declarato, procedere etiam ſi ſim plici verbo ſint concẽſſa, & non bullata. Archi. Ioan. Andr. & Franch. in proœ. 6. §. vniuerſitati. num. 2. idem Franch in cap. ſi apoſtolica. de præbend. lib. 6. Rota deciſi. 881. in antiq. Imol. in clemen. dudum. de ſepultu. nu. 5. Rip. in rubric. de cõſtit. nume. 48. & libr. 2. reſponſ. capit. 11. tenet q̃ de eſſentia gratiæ non eſt, quòd tradatur in ſcriptis. Vide tamen in hoc, vtrum gratia habeat effectum literis non confectis, per Rebuff. in practi. beneficio. pag. 317. nu. 50. vbi citat Domini. cõſi. 128. colum. 3. tenentem quòd non. Intellige tamen, quod reſcripta ſunt perpetua, quando ſimpliciter ſunt conceſſa abſque præfinitione tempo ris. Et ſic intelligas dicta in hac quæſtione. Si tamen limitatum eſſet tempus, non valeret eo tempore elapſo. per regulam. Limitata cauſa, limitatum producit ſuum effectum, &, Conceſſa ad tẽpus, poſt tempus prohibita cenſentur. Segu. in repeti. l. ſi ex legati cauſa. nu 53. (vbi iura in hoc loquentia adduxi.) ff. de verbo. obligatio.

Limita. 2. niſi in priuilegio eſſet conceſſa facultas aliquid faciendi, nam tollitur decennio. gloſſ. & Iaſ. num. 1. in. l. falſo. C. de diuerſis reſc. vbi alia Iaſ. citat.

Limita. 3. niſi ſecundum reſcriptum eſſet impetratum, nam tollitur, ſeu anno circunducitur primus. tex. in. c. ſi autem. de reſc. ſecundum intellectum glo. ibi. & Feli. nu. 3. col. 2.

Quæro. 37. Vtrum ſecundum reſcriptum contrarium primo, debeat facere expreſſam mentionem de primo, ad hoc, vt tollat primũ? Dic quòd debet facere mentionem de primo, & de clauſulis in primo contentis. cap. 2. de dol. & contu. notabil. ſecundum Barba. in dict. rubri. fol. 29. col. 2. verſi. quid autem ſi in primo, & ſi facit mentionẽ eſt nullum ipſo iure ſecundum Barba. dum tamen habeat clauſulam decreti irritantis. Pan. & Deci. in cap. cæterum. col. 3. num. 6. de reſc. Si tamẽ nõ contineat relationem prædictam, cum conſtet de intentione principis, valet ope exceptionis, aliàs geſta per reſcriptum primum ante oppoſitionẽ valent. Deci. vbi ſuprà col. 4. nu. 8. & Barba. vbi ſuprà. & in hoc caſu intelligit. cap. Cæterum. & cap. ex parte. de reſcript. ſecundum Goffred. in ſumma. cum non continet ſeriem facti. capitul. di lectus. ſuprà eod. ca. cum pro cauſa. de ſententia excommunicatio.

Quæro. 38. Quando reſcriptum regis, vel Papę eſt dubium, vtrùm ſit intelligendum ſecundum ſupplicationem principi porrectam? Reſpõd. q̃ ſic. argumẽ. § præterea. Inſtit. de inutil. ſtipula. & l. ſi defenſor. §. qui interrogatus. ff. de interro. actio. Et ita in ſpecie notat Imol. in. l. iudex. col. 7. verſi. ſed hic inſurgit dubium. ff. de re iud. Bal. per text. ibi in. c. inter dilectos. §. cæterũm. de fide inſtru. Pan. in. c. 2. de treuga & pace facit. l. 1. vbi Iaſo. n. 7. C. de diuerſis reſcr. & idẽ Iaſ. in l. cauſas collũ. 2. n. 5. C. de tranſactio. Quod eſt ſing. pro intellectu reſcripti, vel priuilegij, nã recurrendum eſt ad formam petitionis, vel ſupplicationis. Et idem erit pro petitionibus porrectis in curijs principi, & Regi noſtro Philippo. Quanuis Barba. in rub. c. de reſcr. in clemen. colum. penulti. viſum fuerit concluſioni reſcripti, & non petitioni inhærendũ eſſe. Quod intelligo, quando eſt clara principis reſponſio, non alias.

Quæro. 39. Vtrum formæ omiſsio, quæ appoſita eſt in reſcripto, vitiet actum? Ludoui. Gozadi. poſt alios conſi'. 73. num. 2. reſpondet, quod ſic. per cap. cùm dilecta. de reſcrip. & l. diligenter. ff. manda. forma omiſſa, actus corruit. vt ſunt iura vulgaria.

Vlterius & 40. loco pro perfecta abſolutione iſtius materiæ, quæro effectus reſcriptorũ, & vtilitates quæ ſint? Reſpon. 23. ponit Rebuffus in cõſtitutio. Regijs Galliæ in prin. pag. 29. quæſtione 11. vſq; ad p. 35. Quos vide, quia ſunt neceſſarij.

Quæro. 41. Reſcripta quomodo impugnari debeant? Et qualiter iudicandum ſit his reſcriptis, declarat Rebuffus vbi ſupra q. 12. & q. 3. pag. 35. vſque ad 38. Et nepos de Montalbano in tracta. de exceptioni. art. 1. vt quia eſt ſurreptitiũ obreptitium, impetratum tacita veritate, & expreſſa falſitate. Et ſic de ſingulis defectibus in particulari, quos viderit obſtare, obijciat contra iudicem, & reſcriptum. Alia in hac materia vi. in peregrina verb. reſcriptum, & per Alberi. & Bertachi. eodẽ verbo. in ſuis indicibus.

¶Lex. VII.

¶ Ley. VII. *Que no valen las cartas que se dan para mostrar los testamentos de los defunctos.*

a ¶ *Que las cartas.* Cõcord. l. prima. titulo octauo. li. 1. suprà. vbi in glo. 1. & in glo. 2. de hoc actum est.

¶El Rey don Enrique. IIII. En Nieua. Año de lxij.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la. l. 1. titul. 9. lib. 4. Recopila.*

ORdenamos y mandamos que las cartas a que fueré ganadas de la nueſtra chãcilleria, ò de otros qualeſquier juezes en q̃ ſe contiene, que qualquiera pueda ſer apremiado para moſtrar a las ordenes de la Sancta Trinidad: ò de ſancta Olalla: o a otras ordenes qualeſquier, o a ſus procuradores los teſtamentos de los defunctos para que puedan pedir y demandar las mandas inciertas, o que ſon mandadas a perſonas inciertas: o para pedir loq̃ montaua la mayor manda que ſe contenia en el teſtamento, o demanda todos los bienes del defuncto: mandamos que las tales cartas no valan y nos las reuocamos.

¶ *Ley VIII. Aprobacion y entendimiento de la ley ante desta.*

¶El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccc lxxxvi.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 2. tit. 9. lib. 1. Recopilationis. Y acerca desta ley, veaſe la ley. 3. tit. 9. lib. 1. Recopil. adonde ſe prohibe que los miniſtros de la Trinidad y la Merced y los commiſſarios de la Sancta Cruzada, no lleuen quintos de los que mueren abinteſtato, dexando hijos, o parientes, dẽtro del quarto grado, ſin embargo de los priuilegios que tengan.*

¶Lex. VIII.

YNos aprouamos y confirmamos la dicha ley, y mandamos que aunq̃ los dichos frayles de las dichas ordenes d̃ la Trinidad, o de la Merced, o ſus procuradores moſtrarẽ los tales priuilegios, q̃ aquellos ſe entiẽdã, quãdo los tales bienes de los defunctos pertenecierẽ a la nueſtra camara y fiſco y no en otra manera. E aſsi declaramos e interpretamos los dichos priuilegios: y mandamos otroſi q̃ b ſi el defuncto diſpuſiere y ordenare en ſu vida q̃ las tales ordenes ſeã excluſas: q̃ aun en tal caſo no ayã lugar los dichos priuilegios. E mandamos q̃ los conſeruadores de las dichas ordenes, no ſe entremetã en dar cartas ni proceder contra lo ſuſodicho: y que los nueſtros Eſcriuanos no den fe, ni ſe entremetan en las tales cauſas: ni los legos ſeã oſados de ſer Procuradores, contra lo cõtenido en eſta nueſtra ley.

b ¶ *Y mãdamos otroſi que.* Sẽper excludũtur à teſtatoribus ex cõmuni obſeruantia.

¶Lex.IX.

a ¶ *Apremiados.* Concor. l.2.tit.8. lib. 1. ſupra. vbi concord. adduxi.

¶Lex.X.

b ¶*Contra ſu voluntad.* Concord.l. 25.titul. 3. libr. 4. infrà. & l. 5. titul. 1. libro. quinto. Pulcher text. in capit. nullus. ibi, aut rapere præſumat, aut regis beneficio æſtimet poſtulãdam. & ibi gloſſ. dat rationem iſtius concluſionis. 36.q.2.nempe, quia matrimonia debenteſſe libera. l. Titia. ff. de verb. obli. capi. requiſiuit. & capit. gemma. de ſponſali. Latiùs ſuo loco agam infra titulo. 1. libro. 5. & declarat Michac. libr. 3. de ſucceſsi. creatio. §. 26. nu. 55.

Lex.XI.

c ¶*Leon que Toledo.* Nota regnũ Legionẽſe in Caſtella na Republica prærogatiua nominationis præ a-

¶*Ley.IX. Que no ſe dẽ cartas del Rey para que los pueblos ſean apremiados para oyr ſermones de los queſtores.*

ADDICION.

¶El Rey don Iuan.II. en Soria. Año de mil. ccccxviij.

¶El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil cccIxxxvj.

ADDICION.

¶*Eſta ley ſe cõtiene en la ley 4.tit.9.lib.1.Recopil.*

MAndamos, q̃ los demandadores aſsi de las vltramarinas como de otras demandas qualeſquier que ganan nueſtras cartas, o de la nueſtra Chãcilleria para que las gentes y pueblos ſean apremiados [a] para oyr ſus ſermones de las dichas demandas, que las tales cartas no valan: y nos las reuocamos. E ſi las tales cartas parecieren, mandamos que ſean obedeſcidas y no cumplidas: y que las tales cartas ſean embiadas a nos para que nos las veamos y fagamos lo que cumple a nueſtro ſeruicio.

lijs potiri, vt hic habetur, & meritò.

¶*Ley.X. Que no vala carta del Rey, que donzella, o biuda caſe contra ſu voluntad.*

¶Idem.

ADDICION.

¶*Eſta ley ſe contiene en la ley.10.titul.1.lib.5. Recopilationis.*

SI acaeſciere que por importunidad nos mandaremos dar alguna carta, o mandamiento para que alguna dõzella, o biuda, o otra qualquier aya de caſar con alguno contra ſu voluntad [b] y ſin ſu conſentimiẽto: mandamos que la tal carta no vala, y el que por ella fuere emplazado, que no ſea tenido de pareſcer ante nos: y que por no pareſcer no caya, ni incurra en pena alguna.

¶*Ley.XI. Que en las cartas ſe ponga primero Leon que Toledo.*

ADDICION.

¶*Eſta ley ſe contiene en la ley.11.titul.14.lib.4. Recopilationis.*

MAndamos que en las cartas q̃ emanaren de nos y de la nueſtra chãcilleria, o de los nueſtros Alcaldes: q̃ ſe põga primero Leõ q̃ Toledo [c]. Pero q̃ en las cartas que fueren à Toledo que pongan primero a Toledo que a Leon: y en las cartas que fueren

a todas

a todas las ciudades villas y lugares de nuestro señorio: que pongan primero a Leon que a Toledo.

Ninguno gane cartas de nos en perjuyzio de aquellos que prosiguen su justicia: segun se contiene en el titulo de la chancilleria.

No se den cartas de commissiones en el nuestro cõsejo para pleytos de appellacion: en el dicho titulo de la chancilleria.

Cartas que mandaremos dar para sobreseer pleytos pendientes no sean cumplidas: en el dicho titulo de la chancilleria.

Las cartas de los nuestros Oydores sean cumplidas: en el dicho titulo de la chancilleria.

Las cartas de la nuestra chancilleria ninguno las embargue, en el dicho titulo de la chancilleria.

Las aluaes de justicia no valan en el dicho titulo de la chancilleria.

Cartas en blanco no se den en perjuyzio de otro: segun se contiene en este libro en el titulo de la chancilleria:

Que las cartas que dieren en perjuyzio de los pleytos pendientes en la chancilleria: o en otra parte alguna no valan: segun se contiene en el titulo de la chancilleria.

Titulo. XIII.

De las prescripciones.

ADDICION.

¶ Este titulo se contiene en el titulo. 15. libr. 4. Recopil.

¶ Ley. 1. Que el que posseela cosa por año y dia que no responda sobre la possession.

¶ El Rey don Alonso en Alcalá Era de mil. ccc. lxxxvj.

ADDICION.

¶ Esta ley se contiene en la ley. 3. titul. 15. libr. 4. Recop.

Establecemos que el que tuuiere, o posseyere[a] casa, o viña o heredad por año y dia en paz y en faz de aquel que gela demanda entrando y saliendo el demandador enella teniendola, y posseyendo

TITVLVS XIII. *De præscriptio.*

¶ Lex prima.

[a] *¶ El que tuuiere, o posseyere.* Ad inducendam præscriptionem, requiritur titulus, bona fides, ac possessio reipræscribendæ pacifica per cursum vnius anni & diei. vt hac. l. clare probatur. Ad literam idem disponit. l. 1. titu. 11. lib. 2. for. legũ. vbi Mõtaluus p interpretatione harũ legum est consulendus. Habuit ortũ ac derivationẽ à l. 1. titu. 9. Regis Alphonsi in ordinationibus Compluti editis Anno ab orbe restaurato Incarnationis Chri ac Domini nostri. 1386. & fichabes hic præscriptionẽ vnius anni. Est etiã alia præscriptio vnius anni in. l. 3. titulo vndecimo. libro. 5. infra eodem scilicet casu, quo quis fidẽ

ſuam aſtringit de præſentando aliquem in iudicio ſub certa pœna, qui ſi inciderit in pœnã, eiq, a tẽpore, quo incurrit in illã, nõ fuerit petita per cuĩ ſum vnius integri anni, ab ea liberatur. Din. in tra. de præſcriptio. plures præſcriptiones vnius anni cõnumerat. §. præſcriptio eſt vnius anni. in. 5. vol. tract. ſecundũ impreſsionẽ Lugdunenſem Anni. 1544. qui omnino eſt videndus pro dote iſtius materiæ, quia Grandis in exiguo regnat corpore virtus. vt inquit Vergilius. ac Hoſti. in ſumma de præſcriptio. §. quot ſint eius ſpecies. & Goffred. de Trano. eo tit. nu. 5. verſ. Species præſcriptionum multæ ſunt. Item eſt alia, quando maritus legitimæ ætatis ſoluto intra biennium matrimonio, habet annum ad excipiendum de dote cauta, non numerata, poſtea vero lapſo anno non eſt audiendus, hæredes quoque eius debent queri intra annum à die mortis. l. fina. & authen. Quod locum. C. de dote caut. non numerat. Ioan. Oldendorpi. in tracta. de vſucapio. & præſcriptio. tit. de exceptio. laſu temporis competentibus. num. 3. Aliæ ſunt videndæ per Montalu. in. l. 7. in glo. 1. tit. 11. libr. 2. for. leg. Intelligas legem iſtam loqui in præſcriptione rerum immobilium, vt ex ea conſtat, quæ iure communi contra priuatum non poterant præſcribi minori tempore decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes. in princip. Inſti. de vſucap. & l. 18. ti. 29. par. 3. Intellige tamen legem iſtam in locis illis tantum habere locum, vbi ſeruatur forus iſte, de quo in hac lege, alias ſeruandum erit ius commune, ne domini immature ſuis rebus defraudentur ex ratione tex. in d. prin. Inſti. de vſucapio. tum etiam, quia præſtaretur occaſio delinquendi, ſubtrahendo rem proximi ſub prætextu tituli habiti forte ab aliquo procuratore corrupto, & inimico domini rei, qui in hoc vellet colludere cum emptore. argu. l. qui fundum. §. procurator. ff. pro empto. l. 11. tit. 29. partita. 3. in maximum enim detrimentum ipſius domini, & ſic ſub ſpecie agni lupum gererent, ac ipſi furtum tacite committerent, ſeque ſub clypeo legis defenderẽt. Nec iſta lex oberit huic ſententiæ, ſi perpenderis originale loco præcitato Regis Alphonſi, nam tantum voluit conſuetudinem illam, quæ præ ſe ferebat præſcriptionem rei immobilis per poſſeſsionẽ vnius anni & diei procedere, dum tamẽ haberet titulum, ac bonã fidem, & ſic eſt interpretatio illius fori, vbi vſus eum admiſit, non tamen quicquam noui diſponit. Nec quidem Reges Catholicos voluiſſe eſt præſumendum tot leges iuris communis, partitarũ, & alias de præſcriptione tractantes tollere, & ſic merito in praxi non eſt recepta, vbi talis forus non eſt in vſu, cum ſit quædam potius interpretatio, quam noua diſpoſitio, vt ex originali, à quo fuit deprompta, apparet, vt dixi. Ita etiam reperi tenuiſſe optimum practicum, illuſtremq; doctorẽ Couarr. in rep. regul. Poſſeſſor. 2. par. §. 11. verſ. Ceterum in hac materia. nu. 7. de regul. iur. lib. 6. Et ita intelligendum cenſeo in contrarium per hanc legem id, quod annotatur à præclaro præceptore Antoni. Gomez in. l. 45. num. 102. verſ. Hodie tamen in noſtro regno. in ordina. Tauri. qui vult legẽ iſtam habere vim nouæ diſpoſitionis in regno, & ſic alia iura corrigere, nempe in locis, vbi eſt forus, habere fateamur vim approbatiuam, ac interpretatiuam per præmiſſa. Quinetiam iſta lex quatenus declarat legem fori, non eſt ſimpliciter intelligenda quantum ad proprietatem, & poſſeſſionem plene procedere, ſed tantum quo ad poſſeſſionem, ſaluo tamen maneat proprietas apud antiquum dominum, qui eam in iudicio petere poterit. gloſſ. in. l. 1. verb. todo. in prin. titul. 11. lib. 2. for. leg. & Couar. eo non citato vbi ſupra per. l. 242. ſtyli idẽ firmat. Sed tamẽ aduerte, nã lex ſtyli hoc dicit, quãdo nõ adeſt titulus, cæterum cum adeſt vna cum bona fide, & lapſu anni cum defendẽdum exiſtimat in vera poſſeſsione, ac proprietate per præſcriptionẽ anni & diei. ibi enim in fine dicit, *Empero ſi eſte q̃ tiene la coſa moſtrare que la compro, o otro titulo derecho, y moſtrare que la tuno año y dia en paz, y en paz el demandado no ſera tenido de reſponder ſobre la poſſeſsiõ, ni ſobre la propriedad q̃ es en el ſeñorio de la coſa.* Et ſic potius confirmat opinionẽ Anto. Gomez illa declaratio legis ſtyli, vt noſtra lex ſit ſeruanda. Tum etiam, quia leges in hoc libro poſitæ, ſtatim cum primum fuerunt in manus hominũ, habuerũt, & habent vim legis diſpoſitiuam circa caſus in poſterum occurrentes vniuerſaliter in toto regno Caſtellæ, quãuis ante eſſent leges fori. Nec eſt credendum ad vnũ tantum locũ, vbi eſſet conſuetudo, voluiſſe reges catholicos rã referre. Neq; eſt præſumẽdũ de iniuſto titulo, cũ bona fides ſemper præſumatur, vbi præceſsit cauſa legitima, & iuſta præſumẽdi iuſtũ, vt hic. Nec tẽporis modicitas poſita à legiſlatore ad rem ipſam præſcribendã, quicquã facit, niſi hãc legẽ dixeris vſu receptã minimè fore, vt Couar. loco citato fatetur. Conſtat præterea legẽ iſtã nouã diſpoſitionẽ induxiſſe, dũ dicit, *Eſtablecemos*. Nã verbũ iſtud ſtatuimus, ius nouũ inducit. gl. in cle. literas. de reſcrip. Faciunt, quæ de verbo, decernimus, tradit Deci. in cap. 2. nume. 35. de iudi. Tum etiam, quia lex iſta cum agat de præſcriptione cum titulo & bona fide cum tranſcurſu anni & diei, voluit dare plenum titulum quo ad proprietatem, & veram rei poſſeſsionem præſcribenti. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. ſi ag. vel emphyt. peta. l. quæritur. ff. de ſtat homi. l. domum. ff. de cont. emp. cum iſta præſcriptio ſit principalior, & de qua communiter ſoleat

solet intelligi. Comprobatur ex his, quæ in materia præscriptionis notat Ioan Corasi. in l. seruitutes. columna decima. numero decimotertio. ff. de seruitu. Si igitur in potentiori significato lex ista accipiatur, vt est accipienda, erit fatendum, quod loquitur de præscriptione plena, quę proprietatē, ac possessionem rei denotat. Et sic videtur intellectum Montalui, & Couar. perdict. l. stylireijciendum esse.

dola a cō titulo y buena fe: que no responda por ello.

a *§ Possyendola.* Nam sine possessione præscriptio non procedit. l. sine possessione. ff. de vsucapioni. l. naturaliter. & l. si is qui pro emptore. eo. titul. l. 3. §. Labeo. ff. deacquiren. possessio. capitulo. sanctorum. & capitulo illud. de præscript. regul. Sine possessione præscriptio non procedit. de regul. iuris. libro sexto. l. 1. titulo vndecimo. libro secundo. foro legum.

Sed inquirendum est, vtrum ciuilis sola possessio sit sufficiens ad inducendam præscriptionem, seu vsucapionem veri dominij? Responderi oportet sufficere. l. qui fundum. in princip. ff. pro emp. vbi post desertionem fundi factam à seruis, coniungitur possessio defuncti cum possessione hæredis ad præscribendum, sed hæres, prout glossa ibi fatetur, habebat solam ciuilem, igitur ibi est text. insignis, quod sola ciuilis causare potest præscriptionem. citat ad hoc text. illum Barto. in l. 11. §. per seruum qui in fuga. ff. de acquiren. possessio. l. seruum & filij. §. fina. ff. de furt. l. locum. §. proprietarius. ff. de vsufruct. vbi nudus proprietarius, qui tantum ciuiliter possidet. vt in l. sciendum. §. 1. ff. qui satisd. coga. etiam si sciat alium esse vsufructuarium, & sic naturaliter possidere. l. naturaliter. ff. de acquiren. possessio. tamen ex sola ciuili præscribere nulli est dubium ibi. cui est similis text. in l. si quis fundum. §. sed & Pomponius. ff. de acquiren. possessio. Facit præterea. Nā præscriptio sine ciuili possessione non procedit. glo. in l. prima. verb. præscriptionem. C. de seru. fugit. cui est similis in l. 2. verb. possidentibus. C. de præsc. 30. vel. 40. ann. Alia est gloss. in §. sed aliquando verb. seruum fugitiuum. Instit. de vsucapio. gloss. quæ loquitur in spiritualibus, & dicit, quod ad acquisitionem iurium spiritualium requiritur ciuilis possessio. in capitulo causam quæ. verb. detinere. de præscr. Istam conclusionem tenet Din. in regu. sine possessione. numero vigesimonono. de regul. iur. in. 6. & ibi Philip. Franch. numero secundo. Paulus de Castro in l. 1. §. per seruum nume. 2. post Bar. ibi. ff. de acquiren. possessio. vbi Imola. Socin. columna tertia. numero octauo. Alexan. singulariter. numero quinto. & Iaso. numero vigesimosecundo. qui numero trigesimosecundo hanc communem, & tenendam opinionem dicit. & in §. rursus. numero. 43. & Ludouic. Gomess. numero vigesimo. Instit. de actio. Balb. in tracta. præscriptio. 3. part. princip. vltimę partis ipsius. quæstione tertia. & dicit communē Couarru. in regul. possessor. in prin. 2. partis. numero septimo. versic. Est igitur. de regul. iur. libro sexto. Ex quibus infertur. quod possessio naturalis absque ciuili non est capax ad inducendam veri dominij præscriptionem. Barto. in l. 3. §. ex contrario. ff. de acquirend. possessio. Din. & Franc. in dict. regul. Sine possessione. numero. secundo. Bart. in l. Celsus. columna tertia. numero duodecimo. & ibi Francis. Balb. in repe. in. 2. part. numero decimo. ff. de vsucapioni. Socinus in dict. §. ex contrario. numero decimo. Dixit communem & Iaso. numero trigesimo tertio. Frāciscus Balb. de præscriptio. in vlti. partita tertia. principal. quæstione tertia. Couarru. loco proxime citato. numero septimo. Quo fit, quod sola ciuilis possessio (quæ est illa, quæ causatur ex titulo. & bona fide. vt declarat Curti. iunior in l. prima. numero vigesimonono. C. de seru. fugiti.) est causa potens, ac efficax ad acquisitionem fructuum. gloss. in l. 3. §. ex contrario. ff. de acquirend. possessio. quam recipiunt Bartol. Imol. & Alexand. numero vigesimoquarto. Socinus numero decimoquinto. & Iaso. numero. 34. qui communem esse fatetur, & eam limitat, & intelligit post Socin. ibi. est text. in. l. qui scit. §. in alieno. ff. de vsur. vbi vnus tertius coluit fundum, seminauit, & fructus collegit, & sic habebat naturalem possessionem. vt est opinio gloss. notandæ in l. si quis. verb. finiatur. C. fini. regund. Bart. in l. de ætate. numero vndecimo. ff. de mino. Philipp. Deci. consil. 57. numero duodecimo. & consilio. 62. numero primo. & Bald. in dict. l. si quis. numer. 4. Suarez in repetitio. l. post rem iudicatā. Ampliatio. 2. ff. de re iudicat. Alius bonæ fidei possessor existens extra fundum, dicitur eiusdem possessionem habere. l. eam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. possess. tamen est compertum facere fructus suos, igitur consequens erit fatendum ibi probari, quod sola ciuilis possessio est causa acquisitionis fructuum. Segur. vbi dixi in rep. l. 1. §. si vir vxori. num. 89. ff. de acqui. possessio. ex perceptione fructuum probatur ex Bald. in authen. Quas actiones. nu. 16. C. de sacro sanct. eccles. Et est notandū, quod bonæ fidei possessor pro cultura, & cura facit fructus suos. text. in §. si quis à non domino. vbi gloss. 1. & 2. Instit. de re. diuisio. gloss. in §. & si rem. verb. cum fructibus. Insti. de offi. iudi. & in. l. certum. cum gloss. in

verb.bonæ fidei.C.de rei vendi.gloſſ. in cap. grauis.de reſtitu ſpoliat.in verb.fructus. Communis opinio idem tenet ſecundum Segur.in rep.dict.l. 1.§.ſi vir vxori nu.95.ff. de acqui.poſſeſſ. l. 29. titulo.28.part. Quæ concluſio procedit etiam in beneficialibus cauſis. Panormita.in cap.in literis. num.20.& in cap.grauis.num.5.de reſtit.ſpoli.& in cap.dilecto.num.12.de præbend. Fernand. Gomez Arias in.l.63.nume.34. Tauri. Facit text. in cap.conſultationibus.de iur.patro.&.l.9.titu.15. part.1.vbi inſtitutus ad præſentationem putatiui patroni,qui erat in quaſi poſſeſsione iuris patronatus,non remouetur,eo excluſo à iure præſentandi,quippe cum præſentare ſint fructus iuris patronatus.vt ibi eſt tex.& glo.in cap.cum Berthol dus.de ſent.& re iudi.& in ca.ex literis.de iur.patro. Chaſſanæ.in conſuetud.Burgund.rub.6.§. 4. fol.mihi.216.colum. 3. Igitur poſsidens domum, aliamue rem immobilem, non tenebitur ad fructuum reſtitutionem in caſu noſtræ legis. Et ſic ſit ſenſus,quòd talis poſſeſsio annicum titulo,& bona fide defendat poſſeſſorem quominus nõ tenea tur ad reſtitutionem fructuum durante anno perceptorum,& ſic pro eis non tenetur reſpõdere vero domino. Sed tamen quanuis is ſenſus ſit verus, & practicetur,tamen iſta.l.ad rei proprietatem direxit verba,non ad acceſsiones,ſeu fructus,ibi, *teniendola,y poſſeyendola con titulo,e buena fe,que no reſponda por ella.*

Cũ autẽ hic agatur de poſſeſsione,quæ eſt principale fundamentum ad inducendam præſcriptionem,quærendum erit,quid ſit poſſeſsio, & quotuplex. Ad primum dico quod poſſeſsio eſt corporalis rei,vel quaſi animo,aut corpore,aut vtroque facta retentio,iuris adminiculis concurrente.

Dico poſſeſsio,ad denotandũ genus,nẽpe q̃ intelligatur tã d̃ naturali,quã d̃ ciuili, cũ ſit duplex poſſeſsio,naturalis,& ciuilis,vt ſtatim dicemus.

Corporalis rei,ex eo deſignauimus,vt annotaremus differentiã inter iura corporalia, quæ non poſsidẽtur,ſed quaſi,cum incorporea ſint.text.& gloſ.in ca.conqueſtus.de foro cõpe.c. cum eccleſia ſutrina.de cauſa poſſeſſ.glo.in.l.2. C. cõmunia prædio.vbi intelligit legem illam,dum dicit,poſſedit,id eſt,quaſi poſſedit.& gloſ. in cap. quiſquis clericus.84. diſtinct. quæ ait incorporalia poſsideri,ſcilicet,improprie.nam verba ſecundum ſubiectam materiam debent reſtringi de habilitate. gloſſ.l.1.C.de ſacr.ſanct.eccleſ.Iaſ.l.1.§. nuntio. nu.5.ff.noui oper.nuntiat. Plures definitiones refert Ripa in rub. De cauſa poſſ.& Alciat. in rep. l. quinq; pedũ præſcriptione.C.fini.regund. & dixi latius in dicta rubric. de cauſa poſſ. in lectura, quam publicè legimus anno. 1553. Et quòd ciuilis poſſeſsio non poſsit acquiri abſque actu corpo reo,defendit contra communem Soci.in.l.clã poſſidere.§.qui ad nundinas.col.4.nu.13.ff. de acqui. poſſeſſ.vbi vide Iaſ.nu.37.& eſt pro ea.l.6. tit. 3. part.3.quæ expreſſa,ac formalis eſt aduerſus opinionem communem.

Ad ſecundum,Quotuplex ſit poſſeſsio? In hoc dubio opiniones ſunt ad inuicem pugnantes, quarum prior eſt, quæ tenet, duas eſſe ſpecies poſſeſsionis, naturalis, & ciuilis.gloſſ.in.l.1. ff. de acquirend. poſſeſsion. quam latè proſequitur Dinus in regula. ſine poſſeſsione. de regul. iur.libro ſexto.quam confirmat, & communiter admiſſam dixit Ioannes Crotus. in repetitione. dictæ. l. primæ.numero trigeſimonono.verſiculo.Iſtis ſic præmiſsis. Et Hermanoctius Detus numero quinquageſimoſeptimo. verſiculo. ſuper ſecunda quæſtione Bartol.qui pro ea adducit decem fundamenta quæ videantur.Non tamen licet tranſcribere, cum ſit apud omnes vulgariter in repeti.diuerſorum doctorum Dixit cõmunem Ripa in rubr. De cauſa poſſ. & proprier. l.ſecunda titulo trigeſimo.partita tertia. Eſt communis ſecundum Imolam.numero decimotertio. Iaſonem & Zaſium.numero decimoquinto. Aretinum. numero decimooctauo. & Alexandrum numero quinquageſimotertio. qui hanc ſequitur,& appellat communem in dicta.l. prima. & communiter tenetur ſecundùm Balb. de præſcriptio.in.3.part.3.princ.quæſtione duodecima numero primo.

Contrariam partem.imò quòd ſit vnica poſſeſsio,licèt varios producat effectus,videtur ex mente iuris,quam tenẽt Azo & Planzenti.quos refert Bart.& Hermanoctius Detus in dicta.l.prima.ff. de acquirend.poſſeſsio.& gloſſ.in.l.licet.C.de acquirend.poſſeſſ.vbi Socin.& Zaſi. qui ex relatione Socin. ab eo citati dicit communiter tenere modernos. Collectarius communem dicit in capitulo cum dilectus.numero ſexto. de cauſa poſſeſſ.ſequitur Ripa. in. l. prima.numero vigeſimooctauo.qui plenè procedit in ea. Et Petrus de Vexutio. Et nouiſsimè reperio,quòd has duas communes contrarias ponit Menthacen. libro tertio. de ſucceſsio. creatio.§.21.numero.108.verſic. Poſſeſsio enim.Non recedas à poſita in capite quæſtionis,nempe quòd ſint duæ ſpecies naturalis, & ciuilis.Non tamen triplicem naturalem, ciuilem & corporalem,prout Bart.in dict.l.1.numero ſeptimo.dixit.& Angel.in.l.ſi quis vi. §. differentia. ff.de acquirend.poſſeſsio. Quorum opinio communiter reprobatur ſecundum Balb.de præſcriptio.in.3.parte tertiæ princ.q. 2. numero ſecundo. De præſcriptione anni & diei habetur ſimilis conſtj.lib.7.fororum Aragonum.tit.de præſc.in.1.& ſeq.conſtitutionibus.

¶Lex.II.

¶Ley.II.Que el que tuuo la heredad arrendada, o a empeños. &c. no ſe pueda defender por tiempo.

ADDICION.

¶Eſta ley ſe contiene èn la ley 4.titul.15.lib.4.Recopila.

SI alguno tuuo o poſſeyo alguna heredad y otra coſa a empeños[a]: o

[a] *¶A empeños.* Concord. Pauli Iuriſconſulti reſponſum in.l.pignori.ff.de vſucapion. Pignori (nanq; inquit) rem acceptam vſu non capimus, quia pro alieno prorſus poſſidemus. l.nec creditores. C. de pigno. actio. l.1.tit.11.lib.2.for.legum. Adde.l.29.titu.29.parti.3 &.l.39. titul.13.part.5.

Hinc deducitur, quod depoſitari[o], quia habet rem nomine alterius, non poſsidet naturaliter, nec ciuiliter, ac proinde eam præſcribere non poteſt. Facit. l. licet. §. rei depoſitæ. ff. depoſi. l. officium. ff. de rei vendi. glo. in. l. rem quæ nobis. ff. de acq. poſſeſsio. c. ſi diligenti. de præſc. dict. l. 1. titul. 11. lib. 2. for. leg. tex. eſt hic. ibi, *o en encomiẽda.*

Subinfertur ex eadem ratione precario rem habens minime vſucapere, ſeu præſcribere poſſe. text. ſingul. in capi. cum perſonæ. ibi, licet ordinariorum intentio de iure communi fundetur, tamen quia de priuilegio, quod ſaltem cauſam præſcribendi præbet, faciunt fidem in libertatis, vel exemptionis poſſeſsione non violenta, non clandeſtina, nec conceſſa precario, de qua fidem coram eiſdem fecerit, non turbentur. de priuileg. libro ſexto. capitulo olim. 1. de reſti. ſpoliat. Licet enim iſta ſit iuſta cauſa poſsidendi, nõ tamen præſtat titulum præſcribendi, ne ille, qui precario cõceſsit, ex liberalitate ſua damnum conſequi videatur contra naturam cõtractus. capit. fin. de precar. vbi precarium tãtum durat, quantum patitur qui conceſsit. Rẽ precario poſsidens, nõ dicitur poſsidere, ſed cõcedẽs. l. certe. §. is qui rogabit. ff. de precar. Præterea precario poſsidẽs, habet ſciẽtiam, ꝙ res illa ad alium pertineat, cum ad eum ex iuſto titulo ad inducendam præſcriptionem ſciat ſibi non pertinere. l. final. C. vnde vi. ergo habet expreſſam malam fidem, ac ex eo cum careat bona fide, nullo tempore ex titulo illo præſcribere poterit. capitu. final, de preſcriptio. l. male agitur. C. de præſcrip. trigint. vel. 40. annorum. Paul. per text. ibi in. l. nec fructuarium. C. de vſufructu. Alexand. in. l. Pomponius. §. ſi is qui. colum. 1. nume. 4. ff. de acquirend. poſſeſsio. tex. in. l. interdum. §. qui alienam. ff. eod. tit. maxime, quia interim ꝙ nomine concedentis poſsidet, caret poſſeſsione ciuili, quæ eſt penes concedentem, ſine qua naturaliter poſsidens poterit rem præſcribere. gloſſ. magna in. l. 1. C. de ſeru. fug. vbi Iaſ. num. 45. Simi. in dict. l. malè agitur. verb. poſsidentibus. & in. §. ſed aliquando. Inſti. de vſucapio. Felin. in capitu. ſi diligenti. numero. 60. de præſc. Iaſo. in. l. prima. numero. 49. & numero. 50. ff. de acquiren. poſſeſſ. ergo abſq; ea caret titulo, & bona fide, vt iam diximus, ideoq; præſcribere non poterit.

Idem dicẽdum eſt in inquilinis, quia rem locatam non ſuo nomine, ſed locantis, & ad eius commodum tantum poſsidẽt. l. ſi id quod. §. & per colonos. ff. de acquiren. poſſ. ibi, & per colonos, & inquilinos, aut ſeruos noſtros poſsidemus. & ibi Bart. ita tenet glo. ſing. in. c. clerici. 16. quæſt. 3. text. & ibi Montalu. in. l. 1. titul. 11. lib. 2. for. leg. l. 22. ibi, *Empero ſi algun ome tuuieſſe arrendada, o alogada de otro alguna caſa, o viña, o otra heredad porq̃ le vuieſſe de dar cada año a tiẽpo cierto ſeñalada renta. o loguero, maguer fueſſe tenedor de aq̃lla rẽta treynta años nõ la podria ganar por eſte tiempo nin aun por otro mayor. Eſto es, porq̃ non es tenedor della por ſi, mas en nombre de quien la tiene arrendada, o alogada.* titul. 29. par. 3. vbi Grego. Lopez. verb. *la tiene arrendada.* l. 3. titulo. 3. ead. partit. 3. gloſſ. in l. 2. verb. debeant. C. de præſc. 30. vel. 40. ann. glo. in. l. non ſolum. §. quod vulgo. verb. non poſsidere. ff. de vſucapio. gloſſa. in dicta. l. certe. §. is qui rogauit. ff. de precario. & gloſ. in. l. 2. §. 1. ff. pro hæred. Balb. de preſcriptio. in. 3. par. vlti. princi. queſtione. 3. num. 2. Et ideo dicitur, quod conductor non poteſt referre quæſtionem dominij locatori. capitulo inter dilectos. vbi Felin. numero. 23. de fide inſtru. Vide tamen Matthæ. de Afflictis deciſio. 14. nu. 8. Creditor autem quamuis dicatur habere poſſeſsionem rei pignori datæ, eſt quo ad aliqua, cæterum debitor poſsidet quo ad præſcriptionem, vel ea, quæ dominium, aut ius dominij concernunt. Bart. numer. 3. in. l. cum notiſsimi. in princ. vbi hanc veritatem eſſe dixit. C. de præſc. triginta vel. 40. an. & ibi Alberi. & cõmuniter doct. nã quo ad dominiũ repreſentat imaginẽ debitoris creditor. vt. d. l. cum notiſsimi. igitur præſcribere abſq; eius facto nõ poterit. Alex. vbi alijin. l. 3. §. ex contrario. num. 16. ff. de acq. poſſ. Quo fit, quod quanuis poſsideat, vt dixi, quo ad aliqua, non tamen quo ad acquiſitionem fructus, eosque computare tenetur in ſortẽ debitori, extenuãtq; capitale. l. 1. & l. 2. C. de pign. actio. l. 1. C. de remi. pign. Late Anto. Neguſant. in tracta. de pigno. 5. membro. 5. partis princ. nu. 1. l. 21. titu. 13. par. 5. De hoc latius alibi.

Hic quæri poterit, Vtrũ ius offerẽdi poſsit præ ſcribi à debitore contra creditorem? Glo. alieno. in l.pignori.ff.de vſucap.tenet partẽ affirmatiuã, quod poſsit. Et gloſſ.in.l. cum notiſsimi. §. illud. verb.apponere. C.de præſcrip.30.vel.40. anno. gloſſ.in.l.omnes.verb. priuatum.eod.titul.Bart. in.l.vnic.column.2.verſic.iuxta prædicta quæro. nume.4.ff.de condi.ex lege.Roma.in.l.in cognitione.numero.1.vbi Ioan.Igneus ſingulariſsimẽ, qui ponit plura fundamenta, ac refert opiniones contrarias, & iſtam communem opinionem eſſe nu.77.ff.ad Sillania.Panorm.in ca. quoniam frequẽter.§.in alijs.nu.44.vt lit.non cõteſta.Angel. conſi.55.Guilielmus,& Franciſcus vendiderunt. Angel.in.§.actionum.colum.25.nume.54. Inſti. de actio.late proſequitur,& dicit communem.Et Rip.eãdem cõmunem refert, & ſequitur in rub. de pignori.nu.14.Iaſ.in.l.petẽs.nu.10.& ibi Deci.col.2.num.7.C.de pact.Idem Deci.conſi.164 col.3.num.7.lib.1.Balb.dicit communem de præ ſcriptio.4.part.5.part.princip.q.3.num.5.& Hie rony.Cagnol.in repe.l.2.nu.28.C.de pactis inter empto.& vendi.Antoni.Gomez.de cõtractibus. capit.2.numer.27.quamplures concordantias (de more)adducit.Andr.Tiraquell.libr.2. de retract. conuentional.§.1.gloſſ.2.nume.7.ad numerũ.15. vſque.ex quibus poteris recipere plura fundamẽ ta pro iſta communi ſententia, quod ius offerendi etiam ſi apponatur dictio,quandocunque,præ ſcribitur aduerſus creditorem ſpatio triginta annorũ.Pro quorũ ſentẽtia eſt.l.63.Tauri.l.3. infra eo.quibus cautũ eſt etiam minori tempore actionem perſonalem,ſeu realem,vel mixtam præſcribi aduerſus creditorem.Et hãc communẽ inquit, & ſequitur Fernandus Menchaceñ.libr. 1. de ſucceſsio.creat.§.10.nu.17.

Contrariam ſententiam,imo quod quando cũque voluerit debitor rem pignori datam,vel venditor rem ſuã virtute pacti de retrouẽdendo redimere,tenẽt multi.Inter quos eſt,qui primas in iure Cæſareo obtinet,Bart.in.l.pignori.col.1.ff.de vſucapioni.Fabian.in tracta.de emptio.& vendi. in.13.q.7.q.principal.Barbati.conſil.51. verſicul. Capio ſecundũ.col.7.cum.4.ſeq.lib.1.& alij plures tenent hanc opinionem, quos recenſet Tiraquell.loco præcitato.num.15.Crottus in repet.l. nemo poteſt.ff.de lega.1.col.30.verſi.nota etiam nume81. Et iſtam opinionem tamquam æquiſsimam tenendam eſſe in practica firmat Alciat. in rub.de præſcriptioni.nu.65.verſi. Ex his infertur ad quæſtionem.& in.l.petens.gl.1.ad fin.conclu dit in hoc articulo his verbis,quod & Angel.& alijſcẽſuerũt.In quatamẽ re ſcio plurimos eſſe, qui reclamẽt.Sed hãc ego ſentẽtiã æquiorẽ,& cõſciẽtię aptiorẽ libentius ſequor,C.d pact.Anto. Gomezin tract.de cõtract.hãc amplectitur ſentẽtiã cap.2.numer.28.Chaſſan e.latè probat in conſil. 11.Confirmatur. Nam ius offerendi pretium ad liberandum pignus,eſt meræ facultatis,quod nullo vnquã tẽpore præſcribi poſſe omnes communiter conſentiunt.per tex.in.l.viã publicã.vbi gl. & Bart.ff.ne quid in via publi.& doctores cõmuniter firmãt.quòd iuri offerẽdi,quod cõpetit per modũ facultatis,nõ præſcribitur ſecundùm Corne.poſt Sali.in.l.licet.C.de iur.delibe.& in conſi. 176.num.4.libr.3.Chaſſanæ.conſi.11.numer.17. Sed huiuſmodi eſt ius,quod habet debitor ratione pignoris, vel pacti de retrouendendo ei facti ſimpliciter,vel cum verbo,quandocunq; vt prædicti doctores dicũt. Prẽterea illud,quod cõſiſtit in meravolũtate hominis,nũquã prẽſcribitur.Io. And.in c.non eſt.de cõſue.lib.6.gl.in l. qui luminibus.ff.de ſerui.vrb.prædio.quæ eſt ſing.ſecũdũ Chaſſanæ.conſi.prẽcitato.11.num.18.verſ. Tertio facit. igitur talis facultas poſita in voluntate debitoris,ſeu venditoris, cui fuit facta conceſsio, nunquam præſcribitur.Præterea abſque bona fide,& titulo apto ad inducendam præſcriptionẽ, præſcriptio non procedit vtroq; foro,capit.fina. de præſcr.Quæ concluſio etiam procedit in actionibus perſonalibus, ex communiori noſtrorum ſententia,vt in prædi.c.fi. habetur. igitur nec ius offerendi poterit præſcribi,cùm ſciat rem in euẽtum redemptionis ad alium pertinere, eò maximé,cum in caſu noſtrę legis cum concordantibus definitũ ſit non poſsidere ſuo nomine,quo ad prę ſcribẽdã rẽ,aut eos effectus,qui dominium reſpiciunt.l.ſerui nomine.ff. de vſucapio.l.cum notiſsimi.C.de præſcr.30.anno.Oroſci. in l.cùm verò num.1.ff.qui ſatiſda,cogantur, & ſuprà dixi.igitur abſque poſſeſsione,& fundamento iuris nõ ſe poterit defendere creditor contra debitorem. Et ſic tenẽdam ſemper cenſui iſtam vltimam ſententiam,quam ſequitur Paul.de Caſtro. in l. pignori rem.num.2.vbi dicit, quòd ita tenent DD.ff.de vſucapionib. vbi cogitandam hanc dubiam quæſtionem Roma.col.2.ad fin.reliquit.Et eſt magis iuri fundata hæc poſterior opinio ſecundùm Salicet.in l.ſi rem.§.omnis.nu.4.ff.de pigno. actio. Pro hac parte adduci ſolet tex.in l. quod ſi nolit. §.ſi quid ita.ff.de ædilit.edict.vbi cautũ eſt, quod quando inter emptorem, & venditorem fuit conuentum,quòd quandocunque diſplicceret res empta emptori redhiberi poſſet, hæc facultas perpetua erit, nec vllo tempore circunduci poſſet per præſcriptionem. Tum etiam, quia in contractibus conditio poſita poteſt quandocunq;, & perpetuo impleri.l.hæc conditio.2.de condi. & demonſtra.ſed interim,quo quis non offert pretiũ, eſt impedimenti conditio deducta in contractu

ergo

ergò præscribi non poterit. Nec ad rem pertinet, si dixeris præscriptionem triginta & quadraginta annorum inuetam fuisse ante Iustinianum, de quo loquitur tx. in d. l. quod si nolit. §. si quid ita. quo iure nõ præscribebatur iura psonalia, qualia sunt ius offerendi, vel redhibendi. vt habetur in dicto. §. si quid ita. & sic nihil facere pro hac opinione. Nã ante Iustinianum introducta fuisse probatur ex l. sicut & l. omnes. C. de præscriptio. 30. vel. 40. annorum. Iurisconsult. tamen incognitã fuisse & Imperatoribus ante conditores illarum legum vt notauit gl. communiter recepta, in l. qui occiderit. ff. ad l. Aquili. & in l. Iulian. ff. ex quibus caus. maior. & in l. si quis emptionis. verb. veteres. C. de præscripti. triginta vel quadraginta annorum. Barto. in l. in omnibus. ff. de actio. & obligat. Corneo. consil. 38. numero decimo. libro primo. Pinel. in authenti. nisi tricennale. numero tertio. C. de bonis maternis. Quanuis dubitans id inuoluat Bald. in capitulo vigilanti. numero secundo. de præscr. ac proinde rectè adijcitur prædictus text. pro confirmatione, vt ex præmissis rectè intuenti ad defensionem adducentium illum text. in d. §. si quid ita. liquebit. Et sic non erant perpetua, & immortalia omnia iura, prout quidam nouissimè dicit, saltim quo ad constitutionem factam ante Iustiniani reuiuificationem, maximè cum ista opinio hac leg. 2. iuuetur.

encomienda, o arrendada, o alogada, o força da [a] no se pueda defender por tiempo: cã estos a tales no son tenedores por si, mas por aquellos de quien la cosa tienen.

¶ *Ley* III. *Si las deudas no fueren demãdadas fasta diez años, que sean prescriptas.*

¶ El Rey don Alõso en Alcala. Era de mil ccc. lxxx vj.

ADDICION.

¶ *Acerca desta ley y la siguiente se vea la ley. 6. titul. 15. lib. 4. Recopil. adond e se dize que la action personal, y executoria sobre ella dada, se prescriba por veynte años, y no menos, y la action Real y mixta por treynta años, y el derecho de executar por obligacion personal por diez años, por la qual se corrige esta ley, y se declara la siguiente.*

SVele acaescer [b], que seyẽdo las deudas pagadas a quien eran deuidas, q̃ ellos, o sus herederos las demandan despues de luengo tiempo a los deudores, o a sus herederos, y porq̃ no puedẽ ꝓbar la paga por muerte de los testigos, o por ser ꝑdida la carta de pa

ac legis institutum sit inimicum, non debet consequi præmium, seu fauorem præscriptionis inductum ab ahjs legibus. capitulo. cum qui. de præbend. libro sexto. capitulo licet. eodem titulo. & libro. capitulo legi. decimasexta, quæstione prima. capitulo inter corporalia. §. sed neque de transl. Episcopi, vel elect. l. si ab hostibus. ff. solut. matri. Faciunt quæ dixi in le. 4. titulo octauo. supra hoc libro tertio. in quæstione illa, in qua adnotaui instrumentum guarentigium si in eo sit interpositum iuramentum, eò quòd prohibitum sit interponi à legibus nostri regni, executionis commodum obtinere minimè posse tanquã à lege inimicum. Nã qui committit in legem, ab ea faueri non debet. cap. fina. de immunit. eccles. c. bonæ. 1. de electio.

¶ *Lex. III.*

[a] ¶ *Forçada.* Concord. cũ c. personæ. de priuileg. li. 6. Nam cùm sic violentus sit possessor, & debeat pati pœnam inuadentibus res alienas impositam,

[b] ¶ *Suele acaescer.* Originem habet à l. 2. in ordina. Complutensibus Regis Alphonsi celebratis An. Domini. 1386. & l. 22. titulo vigesimonono. part. 3. quæ loquitur de prescriptione. 30. annorum. & est l. 1. titulo 80. de præscript. libro quarto. ordinamen. Lusitaniæ.

Est notandum, quòd præscriptio actionum, & iurium, quæ à iure ciuili per transcursum triginta, vel quadraginta annorum contingere solebat, per l. sicut. & l. omnes. C. de ptæsc. 30. vel 40. annorũ de iure canonico, ita & ista, quæ eius loco subrogata est, correcta est per cap. vigilanti. & c. fin. de præsc. ca. si virgo. versi. si autem scierit, nec ab alie na possessione recesserit. 34. q. 2. Et sic dicitur, q̃ statutum, quòd debitum decennio præscribatur,

erit inualidum, prædicta ratione ſubrogationis. Bart.in repet.l.omnes populi.in 2.q.3.principa. num.24.ff.de iuſti.& iure. Cuius opinio communiter tenetur ſecundum Crott.ibi.nume.70. concluſio.10.& probaui in l.1.in gloſſ.1.quam omnino videas ad materiam huius legis.titul.2.libro 1. ſupra.pagin.59.& pag.60.& ad Segur. in repeti. l.cohæredi.§.cum filiæ.nu.89.ff.de vulgar.& pupilla.Ioan.Crott.in l.nemò poteſt.num.78.verſi. Quærit etiam,Bart.& Ioan.Hannibal.num. 581. verſi.Sed aduerte quia Bart.ff.de legat.1.Imol. n. 24.latè,ac bene tractat in cap.fin.de præſcr. dicēs hanc communem,& in num.29.verſi. tamen credo.dicit veriorem,ac tutiorem opinionē eſſe. Et Felin.ibi.num.5.Alciat.in rubri.de præſcript.nu. 50.Alexand.conſi.69.libro 3.Balb. de præſcri. 2. part.3.princip.quæſtion.14. Menchacen.in libro 1.de ſucceſsionum creatione.§.10.num.26. Ioan. Groſci.in l.omnes populi.nume.75.ff.de iuſti. & iur.qui ait,quòd hanc ſententiam iuris vtriuſque Doctores ſequuntur.Dueñas tract.regularum cū fallentijs.regul.6.incip.Actio perſonalis. verſicu. Contrariam,imò quod tale ſtatutum. Ioann. Baptiſt.num.37.& Crott.nume.47.in dict.l. omnes populi.Gregori.Lopez in glo.2.l.22.tit.29.part. 3.Et hanc plura referendo dicit magis communē Ludo.Gomeſſ.in princ.Inſti.de action.nume.68. Hierony.Gratus, conſil.41.colum.fin.nu.33. lib. 1.dixit hanc communem Ludoui.Gozadi. conſil. 56.circa primum.colum.3.num.13.Philip. Prob. ad Ioan.Monac.in c.1.col.4.num.17. de præſcriptio.libr.6.Alciat.in rep.l.quinque pedum. colū. 6.C.finium regundo.Ferdinand. Loazes in tract. matrim.fol.23.colum.2.num.23.Igitur data ſciētia rei alienæ,ſiue ſit in realibus,ſiue in perſonalibus,cùm debitor teneatur ſoluere debitum creditori,imò ipſum deferre ad ipſius domum. gloſſ. in Litem illa.verb.nō venit.ff.de conſti.pecu. vbi de hoc optimè per Bart.conſtituitur in peccato, detinendo debitum creditoris, cùm ſemper ſciat ſe debitorem eſſe,nec vlla iuris ignorantia a ſolutionis obligatione liberari poteſt.

In oppoſitam ſententiam,imò quod in iuribus, ac in perſonalibus actionibus procedere poſsit præſcriptio,& ſic data mala fide,id ſtatuto præcipi,ac ſtatui validè poſsit, tenet Hoſtien. in ſumma.de præſcript.§.1.colum.1.Barto.in l.ſequitur. §.ſi viam.num.3.ff.de vſucapio.Cuman.Barto. refert,& ſequitur,ac optimis rationibus defendit in conſil.67.incip.Statuto ciuitatis Vicentiæ. Quē refert Crott.in dict.l.nemo poteſt.num.78. ff. de leg.1.vbi idem tenuit Bart.colum. penul. & ſenſit in l.1.ff.de vſucapio.& in l.ait Prætor.§.hi.planè, ff.ex quibus cauſis maior.& in l.legaui.ff. de libe. legat.& in l.cùm mulier.ff.ſolut.matri. & in l. am bitioſa. columna.4. ff.de decret. ab ordi. faciend. & Angel.in l.1.fol.pen.C.de iudi. Dueñas eos refert regul.6.incipien.Actio. perſonalis. Et Menchacen.eo non relato nouiſsime libr.1. de ſucceſſio.creatio.§.10,num.26.verſi.in ſumma illud dubium eſt.Latiſsimè proſequitur Bartholomæ. Socin.conſi.203.lib.2.vbi hanc in præſcriptione lōgiſsimi temporis dixit magis communem opinionem eſſe.Et iſtam veriorem, & communem eſſe, atque in praxi ſeruari refert aſſeuerantes Couarr. in regul.Poſſeſſor.§.11.nume.2.verſi.Idcirco aliter ſolet,de regul.iur.lib.6.& Guido.Papa deciſi. 199.qui tenet hanc partem,& in practica receptā fuiſſe affirmat.Sed tamen ex communi, & veriori ſententia concludere oportet cum priori loco relata,nempe,quòd leges ciuiles,& ſeculares permittentes præſcriptionem cum mala fide, vel actionum realium, vel perſonalium iure Canonico correctas eſſe:itaque cum earum legum obſeruatio inducat peccatum in vtroque foro, minimè ſunt obſeruandæ.capit. ſi diligenti.ibi, quia nulla antiqua dierum poſſeſsio iuuat.& c.fi.ibi, vt nulla valeat abſque bona fide præſcriptio tam canonica,quàm ciuilis,de præſcription.Comprobatur ex traditis à Philipp.Deci.in cap.eccleſia ſanctæ Mariæ,nu.25.de conſtitut.Beroi.in rub.de præſ. numero 51.dicit hanc omnes fateri,& ſibi placere opinionem,ipſum videas omnino, quia bene, ac ſubtiliter in hoc articulo præter alios loquitur.

Sed tamen noſtra lex procedit in iuribus, & actionibus perſonalibus,data bona fide præſcribentis,nam hoc caſu etiam de iure Canonico procederet præſcriptio. Quod conſtat iure Canonico tantum prohibitam præſcriptionem eo caſu, quo debitor eſſet in mala fide.ità probat caſus in d.ca. vigilanti,dum inquit,Cauendum eſt, ne malæ fidei poſſeſſores ſimus.Et ibi,quoniam nulla antiqua dierum poſſeſsio iuuat malæ fidei poſſeſſorem,& in cap.quoniam omne quod non eſt ex fide.Et ibi,vt nulla valeat abſque bona fide præſcriptio.de præſc.Et ita præſcriptio longi, vel lōgiſſimi temporis etiam hodie procedit de iure Canonico,ceſſante mala fide, quemadmodum iure ciuili procedebat. vt bene declarat Menchacen. in terminis huius legis. De ſucceſsi. Creatio libro primo.§.10.numero vigeſimonono,& nouiſsimè hanc communem tenet Anto.Meneſ.in l. ſi quas actiones,vbi hanc noſtram gloſſam, citat numero quadrageſimoſecundo. C. de ſerui. & aqua, adde Ferdina.Menchac.lib.ſecundo.illuſtri.controuc. capitulo 72. numero octauo. & capitulo 74. numero quarto.& capitulo 76.vbi in fin. citat noſtram l. 3. & l.157. Anni. 1528. de Madrid,plura Iacob.Philipp.Porti.lib.3.reg.ſeu concl. ca. 44. & c.45.& c.46.Ex quo inferri poterit non vulgaris

ris intellectus ad regiam. l.157.de Mabrid,Anni 1528.qua cautum eſt,dominum præſcribere poſſe famulitium,ſeu ſalarium famuli, ſi ei à famulo non fuerit exactū poſt triennium, vt intelligenda ſit lex illa,cùm dominus iuſtam cauſam habet exiſtimandi ſolutum fuiſſe,& ſe certò credit ſoluiſſe,vt ſæpe contingere ſolet quippe cum minutim abſque ſchedula ſoliti ſint domini ſoluere ſuis famulis,qui eum præſidium ſalarij vnicum eis ſit, & neceſsitates plures,ſæpe petere ſunt ſoliti dietim per partes ſua ſtipendia:tum etiā, quia ſi nulla culpa eſt in domino in retinendo, non eſt præſumendū,quòd tam lōgiori tempore ſint ſine eo, q̄ exigant,cùm ſint pauperes cōmuniter, ac indigeant,& ſic eſt præſumptio iuſtiſsima ad præſcribendum cum bona fide,ac iuſtiſsimè id ſtatutum fuiſſe à Cæſare eſt fatendū,prout diximus ſuprà lib.1.tit.2.in.l.1.glo.1.Quia quanuis hæc præſcriptio ad minus,ac breuius tēpus reſtricta ſit, nempè ad decennium, ſeu triennium, tamen ſuccedit loco longiſsimæ præſcrip.30.vel.40.annorum,& ſic vbi breuis præſcriptio ſubrogatur loco maioris,ſapit eandem naturam.Et ſic facit ad leges regias,quæ eam minuunt,ac reſtringunt. Quod eſt menti tenendum ſecundùm Baldum in. l. in contractibus.col.1.in princ.C.non nume.pecu. & in l.ſuperuacuam.col.1.num.2.C.de tempo.in integrum reſtit.Ioann.Hannibal in repet.l. nemo poteſt.nume.587.ff.de legat.1.Nam iſta lex reſtringens ius ciuile,eſt accipienda in caſibus, in quibus habet lex interpretata,ac reſtricta.tex. in authen. De filijs ante dotali.inſti.nat.colla.3.

Præterea &. 2.legem iſtam intelligendam cenſeo procedere tantum quo ad præſcriptionem iuris executiui,in quo cum ſit datum à lege.4. tit.8. ſupra iſto libr.3.bene potuit reſtringi eius virtus, & ſubſtantia ad tempus decem annorum, & quòd in pœnam negligentis eo iure vti intra iſta tempora amplius non poſſet beneficio, & priuilegio exequendi tueri,etiam data ſcientia debitoris,qui ex iuſtis forſan cauſis non ſoluit, vel præſumitur ſoluiſſe,niſi via ordinaria id corā iudice petitum à creditore oſtendatur,ac debitor negans conuincatur.vt ex hac lege apparet.iuncta.l.4.ſequent. Dixi in dict.l.4.titu.8.in gloſſ.1.colū.ipſius glo.29. verſic.Dubitatur præterea vtrum inſtrumentum publicum.ſupra eo.libr.3.Et confirmatur ex his, quæ notat Couar.in regul.Poſſeſſor.2.part.§.11. nu.5.verſic.Septimò ferè eadem ratione.de regu. iur.lib.6.Eſt enim præſumptio,vt qui per decem annos debitum ſuum exigere neglexit, debitum iam recepiſſe, & ſic ius exequendi meritò conquieſcit.

Eſt deinceps notandū,quòd hodie ius exequēdi præſcribitur decennio,vt dixi, quantum verò ad ipſum ius perſonale ipſa obligatio viua, & integra permanet creditori duratura per alterum decennium poſt primum decennium præteritum, & ſic ipſum ius durat per viginti annos. Ita probat.l.4.infra eo.&.l.63.Tauri.Et ita intelliguntur per Roderi.Suarez in repeti.l. poſt rem iudicatā. in.6.limitati.ſuper legem regiam.ff.de re ind. qui firmat in vſu forenſi ita receptum eſſe. Et reuera iſtam interpretationem in vſibus forenſibus practici quotidiè recipiunt ſecundum Fernand.Menchaceñ.libr.1.de ſucceſsio.creatio.§.10. num. 31. Quidquid Couar.in contrarium dixerit in dict. §. 11.nu.2.& Ioann.Lup.in dict.l.63.Tauri. nu.13. Nam licet ſimplex actio perſonalis ex eo ſolo,q̄ ſemel in iudicium deducta ſit per libelli oblationem,vel litis conteſtationem perpetua efficiatur, ac duret per annos triginta.vt in.l.fin.C. de anna. exceptio.non tamen propterea ſequitur, vt abſurdū videatur,quòd talis actio poſtquam obtentum ſit in iudicio,non poſsit breuiori tempore, quam triginta annorum finiri.vt habetur in dicta. l.63. Tauri.Nec erit abijcienda harum rerum differentia: quia poſtquàm quis litem mouerit, propter moras litis expedit actionem in iudicium deductam longioris eſſe vitæ,quam eadem actio futura ſit,poſtquam iam obtentum eſt,nec victor habet vllum impedimentum, quo minus ius ſuum conſequatur,quaſi ſubueniendum ſit ei,qui propter litem impeditus eſt ius ſuum conſequi,non ſic ei,qui iam obtinuit,& ſic omni impedimento liber eſt.argu.l.ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſaria.ff.qui ſatiſd.cogantur. Quam rationem differentiæ idem Couar.loco citato non videtur percepiſſe,licet late hanc rem pertractauerit ſecundum Menchaceñ.in citato.§.10.nume.32.Præterea legem hāc intelligendam fore arbitror,attenta eius litera, ac originali.d.l.2.de Alcala,vnde ſumpta fuit, generaliter tam quo ad actionem perſonalem, quàm quo ad realem,ſeu hypothecariam, cum eadē cauſæ & ratio ſit in eis,quæ applicatur vtriq; obligationi,nempe,ne debitores ſoluant debitum fortè iam ſolutum, quod præſumendum eſt ex curſu tanti temporis.Igitur bonus erit ſenſus, quod ex intentione iſtius legis fuit comprehendere tam obligationem perſonalem,quam hypothecariam, & realem.Et quia eius intellectus dubius erat,fuit explicatus per dictam.l.63.Tauri.quæ diſtinguit, & declarat iſtam legem cum ſequenti. 4. Quæ dicta notabis,cum licita ſit extenſio de vno caſu ad alium,vbi aſsignatur eadem ratio, cum ſit potius ex verbis, & intentione legiſlatoris, quam ex vi extenſionis.l.his ſolis.C.de reuo. donat. ibi, ſatis etiam tacitè cautum putamus. Meliorem iuris in quit eſſe Bald.in rubri.de nauti.fœnor.C. ad hoc, quod vbi eſt ſimilis ratio, ibi idem ius ſtatuen-

dum eſt.notat per dict.l.his ſolis. Deci. in capitu. in præſentia.nu.44.de probat.gloſſ. in clemen.1. verb.eligatur.de electio.&.c.1.verb.Italiæ.de tẽpo.ordina.lib.6. Et plenè agunt quos refert Menchacen.vbi ſupra.§.10.nume.27.Calcan.conſil.1. nume.12.Deci.conſil.372.l.ſi venditor.ibi, videtur enim etiam hoc exceptum inter ementem, & vendentem,vt ei perfundum ſepulturæ cauſa ire liceat.ff.de religio.& ſumpti.funer. Quicquid in cõtrarium in hac ſpecie adnotauerat Iaſ. in. §. ſuper eſt.nu.102.Inſtit.de actio.nõ procedere in reali.

Intellige tamen eo caſu,quo veritas eſſet in cõtrarium,nempè per partis confeſsionem,quæ ingenuè fatetur debitum non eſſe ſolutum, nam tũc ceſſat ratio huius legis,& eius prẽſumptio,ac ideo ceſſabit præſcriptionis exceptio.ibi,*ſeyendo las dendas pagadas*. Si igitur debitor obijcit exceptionem ex curſu temporis, & dicat non eſſe adhuc ſolutam quantitatem contentam in inſtrumento, carebit beneficio huius legis, etiam in foro Cæſareo, cũ ceſſet ratio legis, in qua tota diſpoſitio fundatur.argum.c.magnæ.de vot.& ibi glo. fina. Hippolyt.in.l.vnica.num.23. C. de raptu virgin. imò allegaret turpitudinem ſuam, ſi in ea obligatione eſſet dies aſsignata ſolutioni. per ea quæ ad notaui in.l.4.titul.8.lib.3. ſupra in prima ratione poſita ad.l.illam.in princ.1. gloſ. cùm diuturnitas temporis non minuat obligationem, ſed potius eam adaugeat.argum.text.in cap. non debet. vbi glo.verb.nulla.de conſangui.& affi. cap. cum haberet. de eo qui dux.in matri. quam polluit per adulte.c.fi.de conſuetudi.c.cum in eccleſiæ. de ſimoni.& ſic nullo iure defendi poterit quominus debitum ſoluat,cum conſtet propter ſuam malitiam non fuiſſe ſolutum creditori. Et ſic etiam vtroqueforo nõ erit defendendus, nam eſſet fauere peccanti in re illicita,quod iudices etiam ſeculares facere non debent.ex clem.vni.de vſur.

Ex quibus etiam declaratur. l. 157. de Madrid, Anni 1528.quòd ex ſua confeſsione domini, qui conuenti fatentur ſe non ſoluiſſe ſalaria famulis, debent repelli à beneficio illius legis,quæ tantum duplicatam & iniuſtam ſolutionem, non autem veram,& iuſtam excludere voluit,prout ex eius præfatione inſinuare videtur per prædicta.Et Mẽchacẽ.ita eam explicat de ſucceſsio.creatio. lib. 1.§.10.num.33.Dueñas ante eum idem dixit reg. 206.Famulus.qui omnino eſt videndus pro declaratione prædictæ.l.157.nam ibi ponit.12. limitationes.& in regul.6. Actio perſonalis. Dixi in. l. prima.tit.2.lib.1.ſupra.

Prẽterea intellige quatenus dicit(*los contractos*) proprio modo in contractibus vltrò,citroq; obligatorijs,& non in alijs,quia iſti ſunt propriè contractus.l.Labeo.§.contractũ.ff.de verb.ſigni. ſed hæc lex eſt pœnalis.Item eſt contra ius diuinum, ac canonicum,quo nulla præſcriptio data mala fide præſcribentis procedere poteſt,vt ſupra habitum eſt,ideo in caſu proprio eſt intelligenda, nec eſt vllatenus ampliãda.ca.odia. de regu. iur. libr. 6.& cap.ſtatutum.de electio.eod.lib.Ioan.de Platea in princip.Inſtitu.de obligat.Iure tamen Luſitaniæ in.l.1.§.1.tit.80.lib.4.ordi.ad quaſi contractus etiam extenditur expreſſe.

Intelligitur præterea, & limitatur,niſi obligatio eſſet iuramento firmata, nam tunc perpetuatur vſque ad quadraginta annos.l. nam poſtea. §. ſi is qui.ff.de iureiurand.vbi eſt tex.quod iuramẽtum habet vim litis conteſtationis.Item vim probationis.l.non erit.§.dato.ff.eod. Item vim tranſactionis & ſentẽtiæ.l.2.eo.tit. Et in terminis huius legis notatur iſte effectus maximus iuramẽti per Angel.Roma.& Iaſo.num.5.in dict.§. ſi is qui. q ſtante ſtatuto(prout hic regiam legem habemus) quòd ſi creditor ſteterit per decẽ annos, quòd nõ petierit debitũ,ſit excluſus. ſi enim in tali inſtrumento adeſſet iuramentum,non obſtante tali ſtatuto,iuramentum perpetuaret ad annos quadraginta vſque.Idem notat.Bal.in.l.naturaliter.quem ibi ſequuntur Ange.Roma.num.5. Salicet. Imol. & communiter moderni.ff.de vſucapioni. Petrus de Petrutia in repe.l.1.nume.219.in.21.effectu iuramenti.& in.22.effectu reputat notandũ, ac nũ quam obliuioni tradendum in nu. 228. ff. de iure iur. Et hic habemus optimam cautelam ad impediendam præſcriptionem, vt in fine inſtrumenti apponatur iuramentum.Idem colligitur ex notatis per Hoſtien.& Antoni.in capit.ſi diligenti. de præſc.Quod intelligo ſecundum Felin.in rub. de præſc.num.15.verſ.Fallit.4.ſi iuramentum tendit circa renuntiationem præſcriptionis futuræ, non aliàs, nam iuramentum regulari debet iuxta naturam contractus ſuper quo interponitur. l. fina. C.non num.pecun.In noſtro regno, neque in regno Luſitaniæ non eſt ponendum iuramentum in contractibus à notarijs ſub pœnis ſancitis per. l.6.tit.1.lib.iſto.3.Et in Luſitania.l.1.tit.2. libro. 4.ordin.Igitur ipſe admonitos eſſe volo, vt abſtineant à conſilio Angel.in dict.l.nam & poſtea.§. ſi is qui pro temporali,dicentis,Sis ergo cautus tu notarius inſtrumentum conficiens, vt hoc facias, & erit perpetuum debitum, ſicut perpetuaretur per litis conteſtationẽ,quippe cum iuramentorũ interpoſitio ſit legibus prohibita.

Eſſet alia declaratio ad iſtam legem,vt creditor accederet ad iudicem eccleſiaſticum per denuntiationem euangelicam,& ab eo peteret,vt anima debitoris exiret à culpa retinendo iniuſtè alienum, & mala fide præſcriptum cõpelleret illud ad ſoluendum ei. Quia licet ciuilis obligatio per iſtam præſcri-

præſcriptionem decennij fuerit extincta, & offuſcata, tamen naturalis manet, qua exiſtente, tenetur ſemper in foro animæ ad reſtitutionē, qua ratione merito adire poterit ad iudicem eccleſiaſticum modo præmiſſo. Panormi. in rubri. nume. 5. & in cap. fin. numer. 22. de præſcription. Ioan. Baptiſta in repetitio. l. omnes populi. num. 60. ff. de iuſti. & iur. vbi vide. Vtrùm autē per præſcriptionem tollatur naturalis obligatio, vide per Anto. de Butrio, & anani. in cap. ad aures. de præſcriptio. Intellige etiā iſtā legē locū habere à die, quo agere potuit creditor, nam antè non poſſet petere. text. hic ibi *deſde q̄ el plazo*. l. vni. C. plus peti. capit. 1. eodē tit. §. plus autem. ibi, tempore, veluti ſi quis antè diem, vel ante cōditionem petierit. Inſti. de actio. §. hodie, Inſti. de exceptio. l. 5. tit. 10. lib. 2. for. leg. Ergo antequam habuiſſet facultatem agendi, non currit præſcriptio. Ita in terminis tenet Bald. in. l. cùm notiſsimi. §. illud. C. de præſcriptio. 30. anno. Collecta. in cap. quæ in eccleſiarum. verſi. Quid ſi inter debitorem. de conſti. Dixi ad Seguram in repeti. l. cohæredi. §. cum filiæ. num. 89. ff. de vulga. & pupilla. Et ſic etiam intellige dict. l. 157. de Madrid. Anni. 1528. Cui eſt ſimilis in. l. 1. tit. 20. lib. 4. ordinamen. Luſitaniæ. quæ diſponit minori. 25. annis non currere. Et ſic triennalis præſcriptio incipit currere ſtatim cùm fuerit maior factus. 25. annorum, non ante, attento iure Luſitaniæ.

go: hagan de pagar lo que no deuen. Poren de ordenamos, que aquel, q̄ alguna action, o demanda tiene contra otro con carta, o ſin carta: y deſque el plazo llegare no le demandare en juyzio, o no fiziere emplazar [a] la parte ſobre ello, o no fuere fecha entrega y execucion por ello faſta diez años: que dende en adelante pierda la demanda, y no ſea oydo ſobre ello.

de præſcrip. 30. vel. 40 anno. Bald. in. l. more litis. nume. 1. C. de rei vendi. Iaſo in. §. pœnales. nume. 122. Inſti. de actionib. Felin. in capit. illud. de præſcript. Optimè Franciſc. Balb. de præſcriptionib. 3. part. 6. principal. quæſtione quarta. per totam. maximè nume. 14. Notabis tamen perpetuò, q̄ nunquam per talem citationem interrūpitur præſcriptio, niſi de tali citatione ſit facta relatio per nuntium iudici, & talis relatio ſit in ſcriptis redacta. Ancharra. in clement. 2. vt lite penden. Quod reputant ſingulare dictum Felinus in dicto cap. illud. colum. 6. numer. 11. verſi. Secunda concluſio. Iaſ. in §. pœnales. numero. 129. Inſtitu. de actio. Hippolyt. ſingul. 346. incipien. Præſcriptio interrumpitur. Quæ ſunt nontanda ad intellect. d. l. ſicut. & iſtius. l. ac Luſitaniæ in dicto libro quarto. ordinamen. fol. 65. titulo. 80. §. *Empero ſe a dicha preſcripçam.*

Vtrum præſcriptio, de qua hic agitur, poſsit renuntiari, & quando, agit Felin. ponendo regulam cum ſeptem fallentijs in rubri. De præſcrip. co. 6. verſic. regulariter. nume. 11. ¶ Et vtrum valeat ſtatutum diſponens quòd creditor non petens debitum intra certum tempus excludatur ab agendo, & an poſsit tollere actionem ciuilem & naturalem. declarat Barbatius conſilio trigeſimoſexto. libro quarto.

¶ Lex. IIII.

¶ *Ley. IIII, Que la ley ante deſta ſe entienda, que no ſe pueda fazer entrega por tal deuda, ſi el deudor no fuere demandado.*

¶ El Rey don Enrique. II. en Burgos.

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid.

ADDICION.

¶ *Acerca deſta ley ſe vea la ley. 6. tit. 15. lib. 4. Recopil. y lo que dixi-mos en la ley precediente.*

MAndamos, que preſcripto el contracto [b] por tranſcurſo de tiempo de diez años, ſegun que en la ley antes deſta ſe contiene, ninguna entrega, ni execuciō ſe pueda fazer por

a ¶ *O no fiziere emplazar.* Sola ergo citatio ſufficit ad interrumpendam præſcriptionem in hoc caſu, & perpetuatur actio, cum ſit mère odioſa, & procedat ex mera negligentia non petentis. l. ſicut. C.

b ¶ *Preſcripto el contracto.* Intellige quo ad executionem. Quantum verò ad actionem perſonalē præſcribendam, ſunt neceſſarij alij decem anni, & ſic actio perſonalis iure regio vicennio, ius autē exequendi

quendi decennio iure regio præſcribitur. vt dixi in.l.3.ſuprà eod.in.1.gloſſ. & eſt optimus intellectus,ne dicamus vno momento hanc corrigere ſuperiorem.argumen.cap.cum expediat. de electio. lib,6. Et quanuis inſtrumentum in caſu iſtius legis habeat executionem paratam, tamen adduci poterit in probationem, cum teſtes, & inſtrumenta ad paria procedant.l.in exercendis. C. de fide inſtrum. capi. cum Ioãnes. eodẽ tit. De hoc dixi in.l.4. titu. 8. in glo. 1. pag. 1092.ſupra iſto lib. 3. Vel dic, quòd intellectus huius.l.ſit, quod lex iſta loquitur, quando inſtrumẽtum ſeu cõtractus, in quo debitum continetur,eſt guarentigius, & ideo vicennio præſcribitur.vt dixi in.l. præcedenti. Dictã verò lex 3.loquitur,quando debitũ,quod petitur,nõ eſt debitũ per inſtrumẽtũ guarentigium,ideo decennio præſcribi poteſt,vt ibi, Quod nota,quia eſt verior intellectus. ¶*Lex.V.*

el tal deudo faſta que el deudor ſea emplazado y oydo.

¶*Ley. V. Que los herederos que no poſſeyeren los bienes del defunto, ſi alguno eſta abſente no le puede obſtar preſcription.*

¶Fuero.

ADDICION.

¶*Eſta ley ſe contiene en la ley 5. titul.15.lib.4.Recopil.*

SI herederos, o otros hombres tuuieren y poſſeyeren alguna coſa de conſuno, que no ſea partida [a] entre ellos: maguer que el vno dellos ſea tenedor de la coſa, no ſe pueda defender por tiempo, que no de ſu derecho a cada vno de los otros quãdoquier que gelo demandare. Otroſi, mandamos que ſi [b] alguna coſa fuere furtada, o alguno tuuiere aſcondida, no ſe pueda defẽder por tiempo que no reſpõda a ſu dueño quandoquier que gela demandare.

a ¶*Que no ſea partida.* Si ergo vnus, vel duo ex cohæredibus, vel ſocijs rem communem poſſident indiuiſam pro diuiſa, & ſolida, non poterunt eam præſcribere decem, vel viginti annis, ita quòd amplius non teneantur cum alijs diuidere. Et ſic approbatur opinio Cini, Petri de Bellaperti. & Iacobi Rauennatis in.l.ſi maior. C. communi. diuidũd. vbi eſt gloſ. quæ tenet contrarium, imò præſumi diuiſionem, ſi pro diuiſo decem annis ſteterint. Quam ibi illuſtrem reddunt Bart. Bald. Alberic. Paul. & Salicet. Angel. & Iaſo nume. 40. in. §. quædam actiones, Inſti. de actio. Paul. in. l. quam Tuberonis. §. ſunt quidam. nume. 4. ff. de peculi. Iaſ. conſil. 128. lib. 1. conſil. 172. nu. 2. libr. 3. Segur. in l. Imperator. nu. 70. vbi hanc dixi communẽ opinionem eſſe. ff. ad Trebellia. ex Philippo Decio conſi. 79. col. fi. verſic. In tertio dubio. nu. 3. Et eſt verior, & communior ſecundum Nicol. Boeri. deciſio. 58. Hæc quæſtio fuit in curia. num. 3. Tiraq. in tract. præſcrip. pagi. 35. verſic. 14. eo facit. vbi communiorẽ ſententiam dicit eſſe cũ prędi. gl. ibique eam intelligit, qñ plures fratres ſeparatim diuiſimque poſſederunt bona cõia ſpatio decẽ ann. oneraque ſeparatim proſeqſq; ſubierũt prędium mitur talis diuiſio ſecus qñ vnus habet totã ſubſtãtiam vel partẽ alteri fratri abſenti pertinẽtem nam ex poſſeſſione non præſumitur diuiſio, ſed quandocũq; venięti tenebitur reſtituere per hãc legem. 5. & in hoc caſu ceſſat opinio cõis p̃dictæ gl. l. ſi maior. ſecus qñ vnuſquiſq; poſsidet res hæreditarias p̃ æqualitate portionũ, nã tunc ex vi diuiſionis præſumitur ex. d. gl. ſing.

Ratio legis iſtius eſt: quia cùm poſsideat pro indiuiſo rem communem, habet conſcientiã rei alienæ, & poſsidet nomine hæredum, ac ſociorum, ad eorum vtilitatem, & non læſionem verti debet, quemadmodum ſequeſter, ſeu depoſitarius, nam talis poſſeſsio non præbet cauſam præſcribẽdi iuſtam, vt ex litera huius legis Regiæ conſtat, ac ex l. octaua. titul. ſexto. libr. tertio. foro legum. Probat. l. vigeſima ſecunda. titu. vigeſimonono. par. 3.

b ¶*Otro ſi mandamos, que ſi.* Hic corrigitur lex vigeſimaprima. titul. vigeſimonono. part. tertia. Quanuis Gregorius Lopez tranſierit cum ea in gloſſ. verbo. *Furtada, o forçada.* immemor iſtius legis eam corrigentis. Concord. lex. In ciuilem. & lex ciuile. C. de furtis. & Hippolytus conſilio. 130. num. 37.

nume. 37. Vtrum autem receptator furis, vel rei furtiuæ dicatur præstare opem furi, & teneatur de furto? ponit Hippolyt. in repe. l. si in rixa. nu. 50. ff. ad. l. Cornel. de sicar. ¶ *Lex. VI.*

¶ *E no tiene titulos derechos.* Ista prima pars probat a iurisdictionē ciuilem, pariterque criminalem posse adquiri p nobiles, aliosq, eam proprio nomine exercentes per tē pus, cuius initium memoriam excedat etiam si titulus aliquis huius iurisdictionis, & vsus minimè probat' fuerit, ideo que tantum tempus est necessarium, vbi titulus nō adest, quia est talis præscriptio cōtra præsumptionē à iure fundatam pro Rege in omni suo regno, cui eam iurisdictionem in vniuersum habere, ac competere iura decantant. Cæteris vero est aduersa, & sic contraria iuris præsumptio, ideo tempus immemoriale desideratur in præscriptione iurisdictionis tam criminalis, quam ciuilis. Adstipulatur huic constitutioni Paul. de Castr. conclusio in. l. Imperium. column. penulti. ff. de iurisdictio. omnium iudicum. qui dicit, non posse minori tempore, quam eo, cuius initium memoriam hominū excedit, præscribi ea, quæ absque principis concessione exerceri non possunt. Sic Bald. in dicta l. Imperium. numero. 13. & post Guilielmum de Cunio. tenet ibi Alberic. nume. 40. Curti. Iunior fatetur communem consilio. 174. numer. 26. nam in his præscribendis, quæ continent causam discōtinuam, & est necessarium factum hominis, requiritur casus tanti temporis, cuius initij memoria non sit in contrarium. gloss. & communiter docto. in. l. seruitutes. ff. de seruituti. l. prima. in fine. & l. secunda. §. penulti. ff. de aqua pluuia. arcend. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidia. & æstiua. l. prima. C. de emancipat. liber. l. fina. de fund. rei priui. l. omnes. & l. sicut. C. de præscript. triginta anno. capi. super quibusdam. §. præterea. de verborum significatio. cum alijs multis adductis à Ioan. Baptist. in repetitio. dict. l. Imperium. numero. 38. vbi firmat hanc conclusionem communiter à docto. approbari. Gaspar Vallascus. numer. 135. qui subtiliter vult ab ea recedere, imo quod præscribatur longo tempore, gratia disputādi per eum videbis. Couar. in regula Possessor. 2. parte. §. tertio. nume. 4. de regu. iuris libro. 6. Si tamen secundum eum in specie huius regiæ constitutionis probaret præscriptionis vsum quadraginta annorū, cum titulo ei⁹, qui illū vsum cōcedere posset, loco immemorialis subrogationis ac sufficiens esset. Hoc tamen procedere posset in possessione ciuili, de qua hic insimul agit cum criminali, nam de criminali non habere locum nisi centenaria, constat ex tertia huius legis parte. Et hæc prior pars loquitur in immemoriali præscriptione, de qua etiam loquitur. l. quadragesima prima. Tauri. & l. vigesima. in curijs de Madrid. Anni. 1528. quæ habet vim tituli. l. hoc iure. §. ductus aquæ. cum simil. adductis à Ioan. Lupo. in dicta. l. 41. numero decimo. Tauri. Iaso in repetitione. l. quominus. numero quadragesimo secundo. ff. de fluminibus. Paul. Parisi. consil. 112. colum. tertia. numer. 21. libr. 1. optime plura citando de virtute præscriptionis immemorialis. per eundem Paul. Parisi. consi. 27. In præsenti consultatione. col. 5. versi. & licet dicta consuetudo. nume. 33. lib. 1. Aymon Crauet. in tract. De antiquitate temporum. §. absolutis differentijs. q. 2. nu. 9. fol. 139. qui omnino est videndus: nam ea, quæ ibi scribit de hac immemoriali, hic essent scribenda, ac annotanda. Sed cum ibi adsit facultas lectori perquirendi, supersederi magis, quam trāscribere satius esse semper existimaui. Illud tamen ex eo notandum erit,

¶ *Ley. VI. Que se pueden ayudar de prescripcion los que tienen las ciudades, villas y lugares sin titulos y derechos.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala.

ADDICION.

¶ *Acerca desta ley se vea la ley 1. titul. 15. libr. 4. Recopil. adonde se dize que el señorio de las ciudades, villas y lugares, y jurisdiciones ciuiles è criminales se prescriua prouando se la possession immemorial, con las calidades que la ley de Toro requiere, con tanto que no sea interrumpida, pero que la jurisdicion suprema y pechos y tributos deuidos a los Reyes que por ningun tiempo se puedan prescriuir. Y vea se tambien la ley. 2. del mismo titulo, adonde se prohibe la prescripcion de las alcaualas a los que las tienen por tolerancia, o sin titulo valido.*

POrque algunos tienen ciudades, y villas, y lugares en nuestros Reynos, y señorios, e no tienē titulos ā drechos a de los reys donde nos venimos de la justicia e jurisdiciō ciuil y crimi-

erit, Vtrum præſcriptio immemorialis, & centenaria ſint idem? In quo articulo concludit nõ eſſe, imò multùm differre. Quam concluſionem ſex fundamentis probat, & reſpondet ad contraria vbi ſupra fol. 138. colũ. 1. cum. 4. ſequentib. Et ſic immemorialis probata, non cenſetur probata centenaria, quæ interdum maior eſt, vt ipſe dicit, interdum minor centum annis eſſe poteſt. Quam approbat Ioan. Oroſci. in l. Imperium. numer. 15. ff. de iuriſdict. omni. iudic. Quanuis communem dicat Carol. Molinæ. in conſuetudinibus Pariſien ſibus. tit. 1. §. 5. num. 63. & §. 41. num. 70. quod immemorialis ſit cenſenda illa, quæ coadiuuatur tẽpore centum annorum ex Cin. & Bald. in l. 2. C. de ſerui. & aqua. Cepol. in tract. ſeruitutum vrbanarum. ca. 19. Balb. in tracta. præſcriptio. 2. part. 3 partis. q. 6. num. 24. Quanquam aliud ſecundum eum velint Cardin. in c. li diligenti. de præſcript. quem ipſe ſequitur Feli. ad fi. & in capi. ad audientiam. col. fi. eod. titul. Conſtat ex eo, quia in iſto princ. loquitur de immemoriali, & in. 3. de centenaria præſcriptione, ergo ſunt diuerſæ, cùm diuerſis nominibus appellentur. l. ſi idem. C. de codicill. & Aymon Crauet. vbi ſupra nume. quinto. & in conſil. 6. nume. ſecundo. libr. 1. Et ſic in. 3. parte probare tenetur quis præſcriptionem cẽtenariã, vt Ioan. Lup. probat in repeti. cap. per veſtras. §. ſed eſt pulchra. notabil. 2. nume. 43. de dona. inter vir. & vxor. Sic enim in probanda aduerſus Romanam eccleſiam præſcriptione gloſ. fatetur in capi. cum nobis. de præſcrip. vbi Panormit. & Imol. & frequenter doctor. ſecundùm Oroſci. in dict. l. Imperium. numer. 15. qui iſtud principium legis noſtræ intelligit, cùm loci domini præſcribunt, tempuſque exigit, cuius memoria non extet. Ad finem verò, hoc eſt, in. 3. parte, eſt accipienda, cum alij præſcribunt, & ſic quòd centum annis præſcribenda ſit.

Secunda pars huius legis probat iuriſdictionem Regi competentem in tignum ſupremæ iuriſdictionis, & tanquam in caput, ac tutiſsimum præſidium ſubditorum, ne iuſtitiæ bonum pereat ex vexationibus, quæ ſæpe à dominis particularibus fieri ſolẽt, vllo vnquàm tempore præſcribi poſſe. ibi probat hæc lex, dum verba profert in hunc modum, *De la juſticia, que el Rey ha por la mayoria, è ſeñoria real.* Et inferius ibi, *Saluo mayoria de la juſticia, que pertenece à nos de la cumplir do los ſeñores la menguaren.* Procedit fortè ex ratione tex. in ca. cũ non liceat. vbi Felin. agit ad partes nume. 10. cum ſequent. de præſcr. Ioan. Igne. latiſsimè in repeti. l. neceſſarios. §. non alias. num. 651. ff. ad Senatuſcõ. Syllania. Aymon Crauet. de antiquitate temporum. §. materia iſta ſingularitatis teſtium. num. 72. vbi refert Socin. hanc dixiſſe magis communem in cõſi. 275. col. 3. in fin. lib. 2. Eandem ſequitur. Deci. conſi. 307. col. 3. verſic. Secundò reſpondetur. Iaſ. plura adducens conſil. 208. col. 3. libr. 2. & in dict. l. Imperium. colũ. 9. verſic. Limita iſtam communem concluſionem. Purpur. in l. 1. col. 5. num. 40. ff. de offi. eius. & in dict. l. Imperium. Et ſic hæc opinio communis eſt in hac lege approbata. Quanuis contrariam multi teneant, ex quibus dicit vbi ſupra Aymon Crauet. in numer. 73. folio 168. colum. 4. quòd eſt magis communis opinio, imò quòd præſcribi poſſet aduerſus ſupremã poteſtatem principis ſecularis.

Ratio eſt, quia Princeps non poteſt à ſe reijcere, ſeu abdicare ſupremũ dominium, etiam in locis donatis ab eo ſuis regnicolis. vt hic habetur. & in. l. 2. regis Alphonſi de Alcala anni. 1386. Ideo ipſe princeps, & eius ſacrũ conſilium ſupplet iuſtitiæ defectum inferiorum totius regni, ſiue ſint ſuperiores vim, ac iniuſtitiam inferentes domini tẽporales, ſiue eccleſiaſtici, cum non adeò celeriter ſit aditus ad Papam pro iniuſtitia repellenda, & ſi interim de vi, ac violentia rex non cognouiſſet, ac opportunè, prout ſolet, prouidiſſet, plura mala, & ſcandala, ac vexationes partium oppreſſarum ſequerentur. Et ideo ne vis fiat, ſemper recurrendum eſt ad curiam Principis. ca. regum officium. & ca. adminiſtratores. 23. q. 5. l. 5. vbi dixi in gloſ. 1. titu. 1. lib. 2. ſupra. Faciũt quæ notat Couar. lib. practic. quæſt. c. 1. num. 9.

Quæri oportet, Quod tẽpus dicatur antiquũ? Reſpondendum eſt centum annorum. Innocent. in capit. veniens. de teſtib. Sigiſmundus Lofredus conſil. 44. num. 4. Et eſt vera & communis opinio, vt conſtat ex Dueñas. & ab eo latè relatis in tracta. reg. cum fallentijs. regul. 299. Fama. verſic. Septimò fallit.

Dubitatur præterea, Vtrum requiratur præſciẽtia Principis ad hoc, vt præſcriptio immemorialis aduerſus eum locum habeat? Reſpondendum eſt, ſcientiam, ſeu patientiam in præſcriptione meri Imperij Regis neceſſariam non eſſe. gloſ. in l. hoc iure. §. ductus aquæ. verbo. memoriam. ff. de aqua quotidi. & æſtiua. Eſt verior, ac magis communis ſecundum Alexand. in conſil. 6. Viſo themate, & dubijs. col. 2. nu. 4. lib. 1. Iaſ. col. 8. & Oroſci. colũ. 3. num. 16. in dict. l. Imperium. Felin. in capi. cum nobis. col. 1. & in. c. de quarta. col. pen. de præſcri. Deci. in conſil. 85. colũ. 1. Franciſc. Balb. in tracta. præſcript, 2. parti. 3. partis. verſicul. Sextò quæro. nu. 23. Curti. iunior conſil. 157. Præſupponitur in facto. col. 4. numer. 12. Antoni. Rube. conſil. 21. col. pen. nu. 7. Alciat. in l. munus. ff. de verb. ſign. Igne. in dict. repe. §. non aliàs. num. 972. Couar. in regul. poſſeſſor. 2. part. in principio. num. 8. verſi. Tertio ſupra ſcripta doctorũ opinio. & in. §. 3. nu. 2. verſus

2.versus finem,de regul.iur.lib.6.Vtilis tamē erit scientiæ allegatio etiam in his præscriptionibus, quarum tempus memoriam hominum excedit: Quod si ea probari potuerit,controuersia alterius contrariæ opinionis,dicentis scientiam principis esse necessariam (Quem admodum ex Barto. & aliorum mente refert Curti. in d.consil.158. numero. 7. & Couar.in dict.regu.Possessor.in princi. nu.8. vbi dixit communem.ac Ioan.Lup.in repe.c.per vestras.§.sed est pulchra dubitatio.nu.34. Bart. in.l. si publicanus.§.fina.numer.2.ff.de publica. & vectigal.& in.l.1.§.denique.nu. quinto. ff. de aqua plu.arcen.& in.l.1.C.de serui.& aqua.)cessat. Sin autem non probetur, obseruandum erit, quæ opinio ex his iustiorem habeat causam secundùm Couar.vbi supra.

nal en los tales lugares. Ordenamos, y mãdamos, que si los tales señores vsaren de la dicha jurisdiction por tanto tiẽpo que memoria de hõbres [a] no es en contra

Ex tertia nostræ legis parte deducitur sequens assertio, Iurisdictionem criminalem etiam contra supremum Principem,ac in eius præiudicium præscribi posse tempore centum annorum, non autem minori.Bald.in.l.2.q.6.nu.25.C. de seruit. & aqua.per text.in authen.quas actiones.C. de sacrosanctis eccles. quo textu non est admittenda præscriptio minor centenaria aduersus Romanã eccle siam.

Postrema,& sic quarta pars istius constitutionis probat iurisdictionem ciuilem aduersus principem præscribi posse ex vsu quadraginta annorum.ibi,dum dicit,*Pero la jurisdiction ciuil*.Facit.l. omnes,C.de præscript.trigint.anno.&.l.7. titul. 29.part.3.

Quæro,Vtrùm ista lex contineat aliquam differentiam inter primam partem,& tertiã, ac quartam,cum in prima statuerit præscriptionẽ immemorialem necessariã esse ad præscribendam iurisdictionem criminalem,& ciuilem,in reliquis præcitatis partibus centenariam ad criminalẽ, ac quadragenariam ad ciuilẽ desiderauerit. Respondendum est,visa.l.2.Regis Alphonsi de Alcala, Anni 1386.à qua deprõpta fuit ista,quòd loquitur de iurisdictione ante illius legis constitutionem per nobiles,aliosque priuatos obtenta in aliquibus ciuitatibus, & villis,atq; oppidis,quæ possederãt: pars autem tertia,quæ de centenaria, & quarta, quæ de quadragenaria præscriptionibus tractat, loquitur de iurisdictione post eam legem deinceps requirenda, statuens quonam tempore in posterum iurisdictio acquiratur, atque hic sensus constare videtur clarè ex prædicta.l. 2. Regis Alphonsi.

Secundus intellectus erit, quòd in prima parte sufficiat allegare præscriptionem immemorialem absque titulo,cum habeat vim tituli,ac priuilegii, cẽseaturq; ex iustis causis,& bona fide præcessisse: in duabus vltimis partibus requiratur titulus, saltim quòd allegetur, qui alioqui probandus in quadragenaria præscriptione,quæ iure communi cum titulo immemorialis defectum supplet.Couarru. ita declarat,constituendo differentiam inter immemorialem, & centenariam præscriptionem in regul.Possessor.2.part.§.tertio.numer.quarto. & iterum nu.9.versi. Hinc deducitur præscriptionẽ immemorialem.de reg.iur.lib. 6. per capit. 1. de præscriptio.eod.lib.6.

Dubitari etiam potest, Esto, quòd iura regia acquiri possunt præscriptione,pariterque inr isdictio,vt in hac lege,ac per eos,quos commemorauit latè habetur,vbi in iudicio quæstio moue bitur, quis probabit ius obtentum fuisse, Princeps, an subditus? Et quomodo probabitur? ad primum dubium videtur,quòd subditus teneatur ostendere titulum suæ possessionis, cum præsumptio iuris sit in toto regno pro rege,& nõ pro possessore.c.ordinarij.de offic.ordin.lib.6.glo.in regul. 1. de regul.iur.eo.libr.& quæ notant Panor.& Feli. in.c.licèt.de simonia. Igne.in.l.3.§.si cum omnes ff.ad Sillania. Et late agit de his dubijs in repeti. l. necessarios.§.non alias.nu.15.versicu. Sed vbi verior illa opinio.Sed pro rege in toto suo regno est ius iuris dicendi,ac ad eum,& non ad alium pertinere,est fundata lua intentio.l.4.titu.1.lib.2. Couar.libr.practic.quæst.cap.1.nn.9.l.2.titul. 9.lib. 5.ordinamen.infra.

Ad secundum, & quo pacto sit probanda immemorialis,ac centenaria præscriptio, est videndus Ioan.Igneus loco proximè citato.Resolutius & melius ad praxim huius regiæ legis per Couar. in regula.Possessor.2.part.§.3.nume.septimo. de regul.iur.lib.6.

a ¶ *Por tanto tiempo,que memoria de hombres.* De hoc vide,quæ dixi in.1.gloss.istius legis.Et dic, quòd testis, qui deponit de immemoriali, debet testificari, ac deponere de tempore quadraginta annorum, quod iudicatur immemoriale tempus, & ipse testis debet esse ætatis quinquaginta & quatuor annorũ,aliàs enim nõ posset probare immemoriale tempus,& sic debet præcedere illi depositioni, super qua deponit. 14. annos. Quod

facit ad

facit ad teſtes deponentes de ætate alterius, debent enim ei præcedere quatuordecim anni. Lap. Domini. & Franch. in capit. 1. de præſcript. lib. 6. vbi eſt gloſſ. in verbo. memoria. perpetua notanda in hoc articulo. & Alexand. ad Barto. in. l. proprietatis. in parte, fama operetur. C. de probatio. & l. 40. Tauri. & l. 20. in curijs de Madrid, Anni. 1528.

rio, y lo prouaren por cartas[a], o por eſcripturas ciertas, o por hombres de buena fama, que lo vieron y oyeron a hombres ancianos, que ellos aſſi lo vieran e oyeran, y nunca vieron, ni oyeron lo contrario. E teniendo aſsi comunalmente los moradores del lugar y de las vezindades, q̃ ſon a tales, aunque no mueſtren carta, ni priuilegio de como lo ouieron, que les vala, y lo hayan de aqui adelante, no ſeyendo prouado por nueſtra parte, que en eſte tiempo, les ſea contradicho por alguno de los Reyes, onde nos venimos faziendo los llamar a juyzio ſobre ello, y con conoſcimiento de derecho. Pero ſi alguno de los Reyes[b] nueſtros predeceſſores d̃ fecho, y ſin conſentimiento de juyzio: tomo la poſſeſsion de la juſticia e juriſdiction, y deſpues fueſſe cobrada la tenencia y poſſeſsion por aquel, o aquellos que la ante teniã por nueſtro mandado, o en otra manera, ſin fuerça y ſin engaño: que por interrupcion no ſe entienda ſer deſtajado tiempo en que la podria ganar: porque al Rey y a la ſuboz no ſe pueden defender los ſuyos. Y declaramos, que los fueros, y las leyes, y las ordenanças, que

a ¶ *Cartas.* Nota, quòd iuriſdictio probanda eſt per teſtes, aut ſcripturas. De quo per Docto. in. l. prima. C. de mandat. princip. & etiam per cõſuetudinẽ, acquiri poſſe conſtat ſupra hac. l. ibi, *q̃ vſaron.* tex. ſingula. in capit. cum contingat. de foro compe. & capi. nouit. de iudic. Doct. in. l. prima. C. de emancipa. libero. & in. l. final. C. de iuriſdict. omni. iudic. & in. l. & quia ff. eodem titul. Corſe. in ſingular. Statutum. Ioan. Lup. in repetitio. capitul. per veſtras. §. Sed eſt pulchra dubitatio. numer. vigeſimoſeptimo. fol. 82. colum. prima. vbi probat, quòd in tantum per conſuetudinem acquiritur alicui iuriſdictio, quod etiam habet locum in eo, qui nullam aliàs haberet iuriſdictionem, & ſic cuilibet particulari. Et ibi ad hoc reputat ſingula. dict. cap. cum contingat. Et plura ad id commemorat Ioannes Baptiſta. in. l. Imperium. numer. quadrageſimo. ff. de iuriſdict. omnium iudic. quo loco. numero. 42. dicit cauendum eſſe, ne quis decipiatur in iſtis nominibus, præſcriptio, & cõſuetudo, cum ſint æquiuoca, & differãt inter ſe. Quia præſcriptio p̃ priè competit ſingulari perſonæ, conſuetudo vniuerſis. Quo fit, quòd quãdo per vſum longæuum acquiritur ius priuato, iſta non eſt proprièconſuetudo, ſed præſcriptio. Ibi videas plures differentias inter conſuetudinem, & præſcriptionem. Optimè adnotauit Aymon Crauet. De antiquitate temporum. quarta parte. in principio. folio. 105.

b ¶ *Pero ſi alguno delos Reyes.* Nota præſcriptionem iuriſdictionis ex actu ritè, ac rectè facto cũ cauſæ cognitione à Principe facto induci, non aliàs. Facit clementi. ſecunda. Vt lite pendente. Et adde quæ notat Bartolus quando quis inquietaretur in quaſi poſſeſsione iuriſdictionis. in. l. prima. in princip. nume. quinto. & in. l. fin. ff. vti poſſide.

a ¶ *De los*

disponen que la justicia no se pueda ganar por tiempo, que se entienda de la justicia que el Rey ha por la maioria, y señorio Real, que es cumplir la justicia do los señores menores la menguaren: y las otras leyes, que dizen: que las cosas del Rey no se pueden ganar por tiempo: que se entienda de los pechos y tributos [a], que à nos son deuidos. Y establescemos, que la justicia se pueda ganar de aqui adelante contra nos por espacio de cien años continuadamente [b], sin destajamiento alguno, y no menos, saluo maioria de la justicia que pertenesce à nos de la cumplir, do los señores la menguaren, como dicho es. Pero, que la jurisdicion ciuil se pueda ganar contra nos por espacio de quarenta años, y no menos [c]. En que manera se prescriua contra los recaudadores: y arrẽdadores, vey en el titulo de las nras rẽtas:

a ¶ *De los pechos y tributos.* Vtrùm nobilis habẽs cstrum. per consuetudinem acquirat ius recipiendi vectigal? Vide Bartol. in l. si publicanus. §. in omnibus vectigalibus. num. 1. ff. de public. & vectiga. Et Guido. Papam, consi. 150. Viso ad plenũ: nu. 3. nota. in c. tua. de decim. gloss. & Doct. in c. decimæ. 16. q. 1 & in l. comperit C. đprç scrip. 30. anno. & in cap. 1. quæ sint regali. l. 6. & ibi optimè Gregor. Lop. titulo. 29. par. 3. Ratio quare præscribi non potest, vt ex ista lege, ac par. col ligitur, est: nam prædicta tributa in morte, & vita semper sunt Regno annexa: quia Imperium semper est superstes, & ideo præscribi talia non possunt, quia esset in diminutionem Regni, & contra vniuersale dominium, quod non est dicendum. Faciunt notata in capitulo intellecto. de iureiurand. & in capitulo. cùm non liceat. de præscr. Bart. in l. prohibere. ff. quod vi, aut clam. Quæ autem sint regalia, præter alios in capitulo primo. Quæ sint regalia vi, Montal. in l. quinta. titulo vndecimo. libro secundo. foro legum. Et iura regalia Regis Portugaliæ, in l. prima. titul. 15. libro secundo. ordinamen. Lusitaniæ. fol. 12. Anton. Gomez, in l. 40. Taur. num. 10. plura, quæ soli Regi competunt, scribit.

b ¶ *Cien años continuadamente.* Si interrũperetur præscriptio, non valeret præscriptio. Nã est vnum requisitum in præscriptione, q̃ semper continuetur possessio. vt not. in regul. Possessor. de regul. iur. libro sexto. Nec videtur esse interrupta, sed imò censetur continuata possessio, licèt possessor sit vi expulsus, qui in continenti possessionem recuperauit. notat. glo. & doct. in l. si quis ad se fundũ. C. ad legem Iuli. de vi publica. Et nota tex. in quo merum, & mixtum imperium potest acquiri per inferiorem à Principe ex cõsuetudine, vel præscriptione. De quo articulo fuerunt plures opiniones, de quib. per Panormita. in capit. cũ contingat. de foro competẽ. Et pro parte negatiua, quod nõ posset præscribi est. l. 18. tit. 4 par. 3. Roch. de iure patronat. verb. ipse vel is. nume. 75. Tamẽ cõtraria hic approbat quam tenuit Ioan. Andræ. post Archidacon. in capitulo, cum episcopus de offic. ordina. lib. 6.

¶ *Quarenta años, y no menos.* Simil. in capitulo. de quarta. de præscription. capitulo ad aures. ibi, quia quadragenalis præscriptio omnem prorsus actionem excludit. eodem titulo. capitulo accedẽtibus. de priuilegijs. vbi Panormitan. numero secundo. Balb. de præscript. 1. partitæ. 5. princip. quæstio. 7. l. 26. titu. 29. parti. 3. l. 5. titulo. 11. lib. 2. foro legum. Iaso. in l. vt inter diuinum. columna. 4. numero. 13. C. de sacrosanctis ecclesijs.

Vtrùm ius primogenituræ possit præscribi? Vide per Ioan. Lecerier. de primogenitura, quæstione nona. libro tertio. Andræ. Tiraquell. De iure primogeniorum. quæstio. 30. vbi plura de vi præscriptionis ponit Alexand. consi. 59. nume. 11. & ibi Additio. lib. 3. Antoni. Gomez, in l. 40. Tauri. numero. 90. fol. 133. columna. 1. Pinel. in Authe.

nisi tricennale.nume.19.cum sequent.C. de bon. matern.l.Sticho.ff.de vsufruct.legat.est videnda. quam ipse ibi num.26.citat. & de ea nullus scribē tium secundùm eum fecit mentionem.

¶TITVLVS.XIIII. *De restitutio,spoliatorum.*

a ¶*Despojados.*

Titulo. XIIII.

De la restitucion de los despojados a.

Spoliatus ꝙ ante omnia restituendus sit,non obstā te exceptione dominij, in odium spoliantis iura vbique proclamant. capitul.1. & cap. in literis.de restitutio.spoliato.cap.cùm dilectus. & cap.in causa.de cauſ.possess.& propriet.capit. reintegranda. 3.quæst. 1.c. super spoliatione con uictus. de ordi.cogni.l.si quis ad sepulchrum. C. ad legem Iuli.de vi publi.l si de vi.ff. de iudi.l.1.C. de appella.Cardi.per tex.ibi in cap. accedens. vt lit.non contesta.Præpositi.in cap.causamque.numero.1.& num.3.qui filij sunt legiti. Iaſ.consilio 38.colum.1.libro.3.Rip.in.l. naturaliter.§. nihil commune.num.46. vbi ponit. 24. ampliationes, & 25.limitationes.ff. de acquirend. possess. Bartholomæ.Socin.in tract.fallen.regul.125. Exceptio spoliationis.& in regul.379.Spoliatus.Boëri.decisio.238.num.3.Anton.Capici.decisio.75. Ferdinandus Loazes in tracta.super noua paganorum conuersione.colu.62.Hippolyt. singul. 199. Petr.Follen.in practi.crimina.pag. 557. nume.1. cum 49. sequentibus. Robert. Marant.in speculo aduocat.4.part.pagi. 152.numero 32. cum sequentibus pluribus, ex quibus recipies plura singularia in hac materia.Et quinquaginta fallentias, seu declarationes ad præscriptam regulam ponit Antoni.Corset.in tractat.fallenti.resti.spoliat.in 8.volumi.tractatuum.& ex Couar.in epitome. 4.Decretali.2.par.cap.7.§.5.nume.10. folio.102.l.30.& ibi Gregor.Lop.titu.2.par.3.vbi in verb.*fallaren.*dicit ibi probari remedium.d. ca. reintegrāda.non solū cōpetere pro rebus ecclesiæ vel clericorū,verū etiā pro rebus pfanis laicorū. Ant.in c.sæpe.& in c.cùm ad sedem.de rest. spo. Bart.& Alex.in additionibus ad eum in l. si coloni. C.de agricol.& censi.libro.11.Barto.Ang. Raphael. Roman.Socin.Alexandr.& Iaſo.in l. rem quæ nobis.ff.de acquir·possess.Alexand.consi.6. num.4.lib.3.Socin.consi.266.libr.2. & Alexan. consilio.50.lib.1.Corne.consi.282.libro.3.Iaſo. in l.certi condictio.numero.23.ff.si cert.petat.Et ista est magis communis opinio, ac in praxi seruatur.Suadetur ex dict.capi.reintegranda.3. quæstione.1.decisio cuius fuit inducta ad euitandum peccatum spoliatoris,quod procedit in retentione rei alienæ.capitulo si res. decimaquarta quæstione sexta.regul.Peccatum.de regul. iur. libro sexto.capitulo sæpe.de restitutio.spoliato. Quæ ratio ita militat in retentione rerum laicorū,quēadmodum ecclesiæ,seu clericorum:ergò cùm vna sit ratio, vna debet esse dispositio,ac diuersa non debet censeri. Tū & 2. quia prædicta dispositio.c. reintegranda. obuiat peccato iniustæ retentionis, ideo prævalere debet in vtroq; foro,tam ecclesię, quam Cæsaris.gloss.in regu.Possessor. de regul. iur.lib.6.& in §.hactenus.Insti.de gradib.capitulo fina.de præscri.Panorm.in dict.capitulo sæpe num.4.& Zachar.ibi in addit Philipp.Franch.in dict.regul.Possessor.numero tertio.Felin.in capitulo primo numero vigesimonono. & in capitulo.ecclesia sanctæ Mariæ.numero 43. de const. & in c.in causis,col.2.de testib.Curti. iunior col. 3.in l.traditionibus.C.de pact. Si ergo dispositio iuris Canonici quando vertitur peccatū vtroq; foro seruāda est,cōsequēs erit,quod omnino maiori ratione custodiri oportebit in casu proposito.Ex quo inferri potest,quod si remedia iuris ciuilis desint decepto vltra istum pretium, quòd illud recuperare poterit per iudicem ecclesiasticum,mediante denuntiatione euangelica, quia ille esset constitutus in peccato detinēdo alienū, vel alteri debitū.c.sæpe.de resti.spolia.Nam læsio etiam intra dimidiam iusti pretij, iniustitia est, & contra ius naturale,& diuinum,& sic lædens peccat, ac tenetur læso ad restitutionem in foro animæ. secūdum Sanctum Thomā,secunda secundæ,quæstione septuagesimaseptima. articulo primo, & in quodlibet.secundo.articulo decimo, & in quarto Sententiarum,distinctione decimaquinta,quæstione tertia,articulo secundo.vbi Gabriel. quæstione decima,columna nona.Conrad.de contractib.quæstione quinquagesimaseptima, conclusio.1.Hadrian.quodlibet.sexto.articulo tertio.& plures alij hanc tenentes refert Couarru.libro secundo Variarum Resolutionum, capitulo quarto.numero vndecimo.qui ex testimonio aliorum hanc sequitur, & dicit veriorem, ac communem opinionem. Nullus enim debet locupleriri sine iusto titulo in damnum proximi.l. nam hoc natura,ff.de condictione indebiti. Igitur in Canonicum,quod intendit homines retrahere à peccato. id facere posse etiam inter laicos, nulli dubium est.Adde ad hunc tit.Fernan.Menchac. in libr. 2. controuersi.illustri.cap.89.

ADDICION.

¶ *Este titulo se contiene en el titulo treze. lib. 4. Recop.*

¶ Lex

¶ *Lex. I.*

¶ Ley. I. *Que ninguno entre en la poſſeſsion de los bienes del defunto contra la voluntad de los herederos.*

¶ El Rey don Iuan. I. En Sora Año de mil. cccc. xvij.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley. 3 titul. 13. lib. 4. Recopil.*

SI alguno finare, y dexare fijos legitimos, o nietos, o dẽde ayuſo, o otros pariẽtes propinquos q̃ hayã derecho de heredar ſus bienes por teſtamento, o abinteſtato. Mãdamos q̃ ninguno, ni algunos ſeã oſados de entrar, ni tomar la poſſeſsion de los bienes q̃ el tal defũcto dexare por dezir, que fallen vacua la poſſeſsion dellos, y q̃ los herederos no la han tomado corporalmente. E ſi los tales bienes entrarẽ, y tomarẽ ſin licẽcia y authoridad de juez cõpetẽte: mãdamos q̃ por el meſmo fecho pierdã [a] todo el derecho que en ellos teniã y les pertenecia en qualquier manera, y ſi derecho en ellos no auiã, q̃ tornẽ, y reſtituyã los bienes

a ¶ *Por el meſmo fecho pierdan.* Pœna huius legis quis punitur, ſi cũ lata culpa poſſeſsionẽ ingreſſus fuerit. ex Bart. in l. 1. §. non autem. col. fina. ff. ſi quis teſtament. liber. iuſſus fue. Si autem recta via ex teſtamento, vel abinteſtato ea bona re vera ad ſe pertinẽt, competit ſibi facultas occupandi propria authoritate, dũtamẽ ab alio non ſint poſſeſſa. Bal. notabiliter in authẽt. licentiam. col. 2. verſic. E cõtra verò dicit. nu. 3. ad fin. C. de epiſco. & cleric. & in l. ſi quis preſbyte. colum. 2. nu. 3. verſi. demum quæro. C. eod. titu. Innocẽ. in ca. cùm in officijs. de teſtam. vbi Anto. de Butri. col. 3. verſic. Vltimò quæro quod ſi mortuo. ſingulatiter, ac fusè de hoc articulo agit. Intellige nullo exiſtẽte cõtradictore. l. fina. §. ſin autẽ aliquis cõtradictor extiterit, tunc in iudicio cõpetẽti cauſæ in poſſeſsionem miſsionis. C. de edict. diui Adriani tollend. l. 2. tit. 14. par. 6. Quid autem eſſet eſto quòd fuiſſet ingreſſus poſſeſsionem iudicis authoritate, tamen incompetentis, vtrùm à pœna iſtius Regiæ ſanctionis eximeretur? Reſpondendum videtur, quòd ad paria procedant in hoc caſu eſſe abſque iudicis authoritate, vel inutilis ex defectu iuriſdictionis, argument. l. fina. ff. de iur. omni. iudi. cap. 2. de conſtitu, libro ſexto. capitulo at ſi clerici, ibi, Sicut enim ſententia à non ſuo iudice lata non tenet, ita nec facta cõfeſſio coram ipſo. de iudic. & ibi gloſſ. verb. non tenet. Imò talis iudex committeret ſpolium contra hæreditatem iacentem per iſtam nouam legẽ, ſi in poſſeſsionem non mitterendum mitteret. ex capitulo conquerente. ibi, Mandamus quatenus ſi ita eſt prædicto clerico præfatã eccleſiã cum reditibus, &c. de reſtit. ſpoliat. Ex quo ſingulariter eſt notandũ, quòd iudex facit ſpoliationem procedendo contra aliquem contra iuris formã & parti cõpetit interdictũ, Vti de vi. contra eum, quem admodũ competeret contra ſpoliatorem aliũ priuatum gloſſ. in ca. præſentium. 7. quæſtione prima. & gloſſa. in ſum. 3. quæſt. 1. tex. in capitul. cauſam matrimonij. & ibi Cardi. not. 3. de offi. delegat. Deci. in capitulo referente. numero ſecũdo. vbi eſt text. pro hac concluſione. de pra ben. Remiſsiuè vide Chaſſanæ. in cõſuetudi. Burgund. folio. 179. colum. 1. numero tertio. Igitur a fortiori qui omnino eſt iudex incompetens ratione iuriſdictionis. Tum etiam, quia defectus iuriſdictionis hominem priuatum facit. vt per totũ. C. ſi à nõ cõpet. iudi. Tũ etiam, quia lex noſtra de habili eſt intelligenda, cùm inhabilẽ ex preſsè expuliſſe ſit viſa. per argum. à contrario ſenſu. ibi, *licencia, y authoridad de juez competente.* Sed acceſsit ad notoriè incompetẽtem, ergo ſua culpa merito erit puniendus, cum ſcienter ipſum elegerit magis in tyrannum, ac ſpoliatorem, quã in iudicem. vt ex facto conſtat.

Suadetur in terminis fortioribus ex Barto. in l. iuſte poſsidet. col. 2. num. 4. ff. de acqui. poſſeſſ. vbi tenet, quòd ſi ſtatuto caueatur, quòd turbans

aliquem ſua poſſeſsione, quòd tali pœna puniatur, quòd erit puniendus turbans aliquem authoritate licentiæ inualidæ. Comprobatur ex tex. & Felin. in ca. cum cauſa. col. 1. & 2. de offic. delega. & ſolutionē faciēs ad mādatum iudicis iniuſtum, non liberatur. Alexan. conſil. 15. numero. 4. libr. 2. Et ſequitur eum Additio. Bartol. in dicta. l. iuſtè. verb. ſimpliciter.

nes que aſsi entraren y tomaren, con otros tales y tan buenos, ſi pudieren ſer auidos, o la eſtimacion dellos, E por la oſadia que aſsi fizieron, que las juſticias do eſto acaeſciere, que luego informados a de la verdad, põgan en la poſſeſsion pacifica de los dichos bienes, deſpues de la muerte del defuncto, a los dichos ſus herederos, procediendo en todo ſummariamente ſin figura de juyzio b: y ſagan execucion c de la pena ſobredicha, con coſtas, y daños, y menoſcabos, que ſobre la dicha razon ſe recreſcieren.

a ¶ *Luego informados*. Not. ex hac lege, quòd licèt occupans rem vacātem à nemine poſſeſſam poſsit referre quæſtionem dominij agenti de illa occupatione (licèt non ſit ſine dubio) tamen illud poſſet procedere, ac verum eſſe attento iure antiquo: hodie verò contrarium erit firmandum per hanc legem quæ in iſtis verbis, & multis infrà ſubiectis probat. Et ſic in practica ſæpe obtentum eſt. Cogitandum tamen relinquo, quippe cùm non ſit articulus abſque difficultate.

b ¶ *En todo ſumariamente ſin figura de juyzio*. Ex iſtis verbis notandum eſt, quod in iudicio reſtitutorio interdicti vnde vi. proceditur omiſſa iuris ſolennitate. iuxta tex. in clement. Sæpe. de verborum ſignifica. Nam verbum, *ſin figura*, tollit ſolennitatem ordinis iudiciarij. ſecundum theoricam gloſ. communiter receptam in dict. clemen. Sæpe. verb. & figura. Optimè de hoc agit. Rober. Maranta. qui eſt omnino conſulendus in practic. 4. part. De ordine iudiciorum. 9. diſtinctio. num. 11. pag. 189. vbi plenè agit de iudicijs ſummarijs. Facit etiam. l. 10. *entrando, o tomando*. titul. 10. parti. 7. ibi, *deſamparar, o de tornar ſimplemẽte aquello, que entro, o tomo como nõ deue a aquellos cuyo era*. Quàm legem vide ad concord. iſtius. vbi Montalu. plura hic meritò annotanda ſcripta reliquit. verb. *entrando*. & in. l. 4. tit. 4. lib 4. for. legũ. verb. *por fuerça*.

c ¶ *Sagan execucion*. Non ergo ipſo iure, ſed per ſententiam declaratoriam ipſius inuaſionis indebitè factæ. text in. c. cũ ſecundũ leges. ibi, ſententia ſuper eodẽ crimine fuerit promulgata. de hæret. Ex quibus verbis colligitur, ꝙ vbi ipſo iure propter quid præexiſtẽs deuenitur ad certũ actũ, ſem per requiritur ſentẽtia declaratoria ſuper præexiſtẽti. ſingula. dixit Ludouic. Roman. conſilio. 21. colu. penul. verſi. Secũdo moueor. Cũ igitur de inuaſione requiratur cognitio, & iuxta formã petitionis debeat proferri ſentẽtia. l. de qua re. ff. de iudi. clemen. Sæpe. §. Verùm quia. & ibi gloſſa. verb. formã. de verbo. ſignifica. ſententia erit neceſſaria, quãtũcunq; pœna ſit inflicta delinquẽti ipſo iure, ſeu facto, vt hic per prædicta. Alexã. etiã not. in conſi. 124. col. 1. nu. 1. lib. 1. Et legem iſtã intelligendam cenſeo ſiue ante apprehenſam poſſeſsionem, ſiue pòſt legatarius, vel alius ſi rem de hæreditate occupat, cadit à iure ſuo.

Et iſtam eſſe huius legis intentionem, clarè cõſtat, nam aliter nihil adderet. Viſum nim fuit Ioanni Regi conditori huius legis vnumquemque non ſibi ipſi ius dicere occupatis legatis, ſed hæc ab hærede petere. ex reſponſo Vlpiani in. l. 1. & ibi gloſſ. verb. non ſibi ipſi. ff. quorum legato. l. non eſt dubium. C. de legat. Facit. l. reſcriptum. ff. de his quib. vt indig. l. Paulus reſpondit. ff. ad leg. falcidi. Vide gloſſ. in dict. l. non eſt dubium. & gloſſ. in capitu. fina. verb. impetitione Epiſcopi. de ſucceſsio. ab inteſtat. Quarum diſtinctionem ceſſare exiſtimo per hanc. l. ex qua deducitur, occupantem rem propria authoritate etiam hæreditate iacente, conſtringendum fore pœna. l. ſi quis in tanta. C. vnde vi. quaſi ipſa hæreditas repræſentet defunctum, & quo ad hunc effectum dominium habeat. Quanuis gloſſ. in dicto cap. fina. & in. l. vltim. C. vnde vi. contrarium firmauerint. Quas ſequũtur communiter doctor. ſecundum Rip. in capit. ſæpe. num. 58. de reſtitu. ſpoliat. & Conar. libro. 3. Variarum Reſolutio.

tio.c.26.nu.7.contra Azonem in ſum.C.vnde vi. & Bar.in dict.l.vlti.nu.10.Quæ opinio ex noſtra Regia lege tenenda eſt contra communem.

¶ Lex. II.

a ¶ *Entrare.* Concord.tex.in.l.ſi quis in tantam.C. vnde vi. capitulo placuit. 16.quæſtion. 1. & capitul. fina.1.q.4.c. eum qui. de præbend. libro ſexto.l. negantes. C. de actio. & obligatio.ibi,non oportet armata vi,terreri.l.extat ff.quod metus cauſa.l.penult. ff. ad legē Iul. de vi pri.l.illicitas.ff.de officio præſid. l. ſi quando.C.vnde vi.text.in princip.vt non fiāt pignoratio.pro alijs perſon.colla.4.&.l. 4. titulo.4.libro.4.foro legum.vbi latè per Montaluum l.11. titulo.9.partita.7.l.11.titulo.13. partita.5. l.14. & ibi Gregor.Lopez titu.14.ead.5. part.l.1.& l. fina.tit.12.libro.5.infrà l.6.tit.16.lib.8. infrà.l. non eſt ſingulis.vbi Deci.numero. 1. ff. de regul. iur.Hippolyt.ſingul.167. vbi ponit vnam ſingularem declarationem ex Innocen. in cap. cùm in officijs.de teſtamen. quam applicaui ſuprà ad.l. 1.Et eſt etiā addendus Guilielm. Benedict. in repet.capit.Rainutius.verb.ſi abſq; liberis moreretur.num.148.& Couar. libr.3. Variarum Reſolutio. cap. 16. numer.7. Et Berengar. in repe.l.in quartam.3.part.nu.62.ff ad l.falci.& de conſuetudine Galliæ teſtatur Rebuffus in.1.par. ad.ll.Galliæ in proœmi.gloſ.5.n.76.Rupellan.in enchiridio.pagi.277. & Cuiacius in.l. extat. in fin ff ꝙ met.cauſa.concluſionum concluſ.38.& advtilitatem huius interdicti vnde vi extante. l. ſi quis in tantam.Adde Anto.Gomez.l.45. Tauri.numero 187.qui dicunt rigorem.l.ſi quis in tantam. & ſimilium communi vſu totius orbis antiquatum eſſe.ex Specul.de reſtitu.ſpoliat.§.1.verſic.Item quidam dicunt. num.9. quo loco hoc non dixit, ſed videtur decidere,ex eo,quòd ibi allegat conſilium ſapientum.De quo per eum in tit.de peti. & poſſeſſo.§.1.prope fin.verſicul.Poſtremò nota.vbi ſapiētes conſuluerunt procedere per inuaſionem poſſeſſionis.numer. 39. ſecundùm Guilielm. Benedict. vbi ſuprà. Sed etiam eo in loco non dicit,nec Guilielm.loquitur ita diffusè, ſicut Couar.ſed tantum ſe teſtringit ad ſuum regnum Galliæ.Quos ſequitur idem firmans quod & Couar.vbi ſuprà Philipp.Prob.ad Ioannem monachum.in c.eum qui.nu.3.de præbend.lib.6.Et ſic ſtandum cenſeo iſtis legibus, cuius rigor maximè neceſſarius eſt in republica Chriſtiana,vt ex ipſis legibus,ac temeritate inuaſorum, ac experientia vnuſquiſq; homo ſanæ mentis iudicare poterit. Et leges partitæ,ordinamenti,fori, ac cæteræ huius regni ſunt ſemper in ſua viridi obſeruantia,ac præcipiūtur cuſtodiri ab Imperatore Carolo. V. olim Caſtellæ Rege in.l. 1.Tauri. Qđ autē illæ ſint antiquatę, neſcio quo ſpiritu dici poſſit,nec ꝙ in tam breui tempore,quo leges Tauri fuerunt promulgatæ,ſint correctæ,prę cipuè cū ſint iuſtiſsimæ, ac valde neceſſariæ. Inſuper crimē inuaſionis ſi ritè,rectèq; cōſpiciatur, eſt crimē læſæ maieſtatis, ex eo ꝙ inuaſor iuriſdictionem regi attinentem propria vult authoritate vſurpare,eiq; quod ſuum eſt, ſatagit denegare, ac ab eo remouere,ſibiq; appropriare cōtēdit.argu.tex.in l.vni.C.de pri.car.ibi.maieſtatis crimē proculdubio incurſurus eſt.Et paulò inferiùs.tan quam ipſius violatores.Si ergo propter furtū ſimplex qui grauiſsimè ſolet puniri, quāto maiori ratione pro inuaſione & furto cùm violētia perpetrato?Credendum igitur his eſt legibus,non autē correctioni per alios dictæ,& allegatæ, quāuis & hi ſupremæ exiſtāt authoritatis.Ego certè ſi inuaſorē præ manibus habuiſſem, delicti, ac violētiæ qualitate attenta,non ſolum hac pœna, ſed fortè acriori ac arbitrio boni viri illum afficerem. Ideo pro commento huius legis vltra præcitata omnino eſt addendus Ripa.in repetitione. capituli ſæpe. numero ſexageſimooctauo. verſiculo. aggredior itaque remedium. l. ſi quis in tantum. de reſtitu ſpoliatorum.Et Matthæ.de Afflict.in capitulo primo.de pa.iur.firman. à numero quadrageſimotertio.vſque ad. 93. qui ponit triginta octo limit.optimas ad huius.l.declarationem. Plot.de in lit.iur.§.2.numero vigeſimoquinto.& Iacobus Menochi.de recuperanda poſſeſsi.9. rem.per totum & Portius libro.1.

Vtrum autem habeat locum hæc diſpoſitio in eccleſia eo caſu,quo prælatus inuaſit nomine ipſius? Reſpond.eſt cum Ioann. Lup. quòd non. Quem refert Gomez Arias in.l. decimaquinta. Tauri.num.79.

¶ *Leyes. H. La pena del forçador que entrare en los bienes agenos.*

¶ Fuero.

ADDICION.

¶ *Esta ley ſe cōtiene en la ley.1. tit. 13.lib.4. Recopila.*

SI algūo entrare[a],o tomare por fuerça alguna coſa que otro tenga en ſu poder[b]

b ¶ *Que otro tenga en ſu poder.* Eſt notādum, quòd ſtatutum imponens pœnam contra illū, qui ingreſſus fuerit fundum alterius,vel acceperit rem alterius,ſi quis ingrediatur in fundū poſſeſſum ab aliquo,non tamen ſuum ratione dominij, ſed alie-

y en paz, si el forçador algun derecho ay auia, pierdalo: y si derecho ay no auia, entreguelo con otro tanto de lo suyo, o cõ la valia, a aquel a quiẽ lo forço: mas si alguno entiẽde que ha derecho en alguna cosa que otro tiene en juro, o en paz, demandelo.

¶*Ley. III. Que ningun juez no despoje de su possession a persona alguna, sin ser llamado y oydo, ni vala la carta que el Rey diere cõtra el.*

¶El Rey don Enrique. II. en Toro.

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la ley 2. tit. 13. lib. 4. Recopil.*

DEfẽdemos, que ningun Alcalde, ni juez ni persona priuada, no sean osados de despojar de su possession a persona alguna, sin primeramente ser llamado y oydo [a], y vencido por derecho: y si pare sciere carta nuestra, por donde mandaremos dar la possession que vno tenga a otro, y la tal carta fuere sin audiẽcia, que sea obedescida y no cumplida. Y si por las tales cartas, o alualaes, algunos fueren despojados de sus bienes por algun Alcalde, que los otros Alcaldes de la ciudad dõde acaesciere restituyan a la parte despojada fasta tercero dia, y passado el tercero dia que lo restituyan los officiales del concejo.

num, verificatur in possidente, attento communi vsu loquendi, quãuis aliàs statuta strictè essent intelligenda præcipuè in materia pœnali. Bar. in rubrica. numero sexto. columna secunda. ff. noui oper. nuntia vbi Roma. columna secunda. numero decimo. Alexand. Iaso. numero sexto. Carol. Ruinus. col. 3. numero nono. qui hanc dicit communem Franciscus Niconiti. num. 147. qui latè eam confirmat. Ioann. Crott. numero. 37. & Hermanotus Detus. nume. vigesimo quarto. versiculo. Tertia conclusio. Et Claudi. de aquis. columna secunda. versicu. circa tertium. qui duo posteriores hanc etiã dicunt communem. Et ibi Hierony. Chucalon. in additionibus ad Ludo. Roma. dixit cõmunẽ. Quæ opinio licet difficultatem de iure communi habeat, tamen attenta dispositione istius legis satis sine scrupulo procedit pœna ipsius, siue res inuasa esset in potestate alicuius, qui eam occupatam habebat, siue ratione possessionis, siue proprietatis. Et idem probat glossa. in. l. fina. verbo. fuerunt. C. de edicto Diui Adrian. tollend.

¶*Lex. III.*

a ¶*Ser llamado, y oydo.* Quod fieri non posse de potestate ordinaria, vel saltem de hac state etiam ab ipso Papa, seu alio Principe, cùm sit contra omne ius diuinum, naturale, ac positiuum aliquem damnare, non præmissa citatione, ac defensione rei, constat. tex. in capitulo primo. ibi, nec nos contra inauditã partẽ aliquid possumus diffinire. de causa possessio. & proprieta. vbi expressis sim è notat in vtroque Principe Panormita. numero quarto, & notat Hippolyt. in. l. de vnoquoque. numero octauo. cùm plurib. sequent. ff. de re iudicata. & in singulari. 75. Citatio est maximi effectus. Augustin. Beroi. in capitulo quæ in ecclesiarum, numero. 140. de constitu. Singulariter, ac latiùs in proposito agit ipse Beroi. in capitulo conquerente. columna sexta. versiculo. Secundum est. numero decimotertio. de restitutione spoliatorum. & in capitulo quoniã contra falsam. numero. 87. de probationi. etiam si esset iniustus possessor, nunquam venit priuandus possessione sua, nisi præmissa speciali citatione. text. & ibi

ibi not. in c. licèt episcopus beneficium. de præbend. libro. 6. l. fina. C. si per vim, vel alio mod. Cuius litera sic se habet, Nec Imperiale responsum, quod supplicatio litigatoris obtinuit, nec interloquutio cognitoris ex quacunque parte innouare possessionis statutum, eo, qui rem tenet absente, permittit: quia negotio rũ merita partiũ assertione pãdũtur. capitulo primo in princi. Si de inuestitura feudi controuersia fue. ibi, Si verò fuerit in possessione, & mota fuerit ei controuersia à domino, ei defensio detur propter possessionẽ. Et illic est gl. Rot. antiq. đ cisio. 7. numero primo. Ludoui. Roman. singul. 766. Possessio etiam iniusta. Felin. optimè. in capitulo dudum. columna septima. numero vigesimoquarto. de præsumptionib. & in capitulo. cùm olim. columna sexta. numero vndecimo. de sentent. & re iudi. Alexan. in consilio. 5. In causa & lite inter dictam dominam. columna prima. libro secundo. Philipp. Deci. consil. 191. columna tertia. numero nono. libro. 1. Roma. cõsilio. 158. colu. 1. & Felin. in capitulo. 2. de simoni. Andr. Barb. in additio. ad Bal. in. l. 2. litera. capit. si propter publi. pensitatio. C. Hippolyt. singula. 195. & consilio. 38. numero. 14. Ex quibus omnibus locupletari poteris satis bene, ac amplè legẽ hanc regiã. Et aduersus spoliationẽ factam à iudice cõpetit spoliato interdictum vnde vi, tanquam si spolium esset factum per aliquem particularem. c. conquerente. de restit. spoliat. Et latiùs notaui in. l. 2. præcedenti. Aymo. consilio. 140. n. 2. & Boëri. decisio. 238. nu. 4. Declaraui in cap. 1. de restit. spoliato. col. 3. versic. Quæro, iste Philasius cæcus.

¶ *Lex.* IIII.

¶ *Ley.* III. *Que contra los que continuan, y siguen el seruicio del Rey, ninguno entre, ni ocupe sus lugares, ni heredamientos.*

¶ El Rey don Iuan. II. En Valladolid.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 4. tit. 13. lib. 4. Recopil.*

POrque aquellos que continuan, y siguen nuestro seruicio sean seguros en sus personas[a], y bienes. Defendemos, q̃ ninguno, ni alguna persona de qualquier estado y preeminencia que sea: sean osados de entrar, ni ocupar los lugares, tierras y heredamientos: ni otra cosa alguna de las personas que assi continuan y siguen: y continuaron y siguieron nuestro seruicio. E si lo contrario fizieren, mandamos, q̃ sean emendados y satisfechos luego de los bienes q̃ causa absit, debet plena securitate gaudere, ac in suis bonis nulla præscriptio curiere, & decursa, ex clausula, Si qua mihi iusta causa videbitur. erit rescindenda, quæ competit maioribus. 25. annis. §. rursus. Insti. de actio. l. 1. §. final. ff. ex quibus caus. maiori. Alexand. consilio. 20. numero. 10. libro. 1. & consilio 71. numero 3. & ibi Carol. Molinæ. eodem libro. 1. & consil. 196 numero. 9. libro. 2. & consil. 14. nume. 14. & consil. 163. num. 3. eod. libro. 2. Iaf. in dict. §. rursus. num. 31. Institu. de actio. Vital. de Gamban. in tract. clausula. pagina. 302. versicul. Sed an perbeneficiũ restitutionis. número. 59. Quis enim habet iustiorem causam, quã qui in seruitio Principis, & Reipublicæ causa moram agit? Nullus certè. Igitur concedenda erit restitutio suorum bonorum per prædictã clausulã. Siqua iusta causa. Quæ non solùm locum habet in casibus habentibus eandem æquitatẽ, licèt expressi minimè reperiantur. glo. in. l. 1. §. fin. verb. quod eis. ff. ex quib. caus. maio. Alberi. in. l. sed & si per prætorem. §. fina. columna secunda. & in l. nec non. §. quod eis. ff. ex quibus caus. maior. Et est notanda ista clausula, Siqua iusta causa. secundùm Alberic. in. l. 1. §. huius edicti. numero tertio. ff. eodem quia multum versatur in practica. De qua etiam in capitulo ex literis. de in integrum restitu. l. 10. & l. 11. tit. vigesimotertio. part. 3. & l. 28. tit. vigesimonono. ead. partit. quæ videntur concordare cum dispositione huius legis. Ex quibus legibus partitæ iunctis notatis in. l. final. per Bart. colum. 1. ff. de in integrum restit. habes, q̃ absens causa reipũblicæ ille dicitur, qui est absens causa militiæ, vel Regis, vel regni, vel reipublicæ, vel suæ propriæ ciuitatis. Vide. l. Sed & si per prætorem. §. fina. ff. ex quibus caus. maior.

[a] ¶ *Sean seguros en sus personas.* Cùm enim ex iusta

Et idem si causa infirmitatis. vt in.l. quæsitum. ff. de re iudica. secundum Bart. in dict. l. fina. Infirmitatis enim causa, plura solent à iure relaxari in fauorem infirmi, ne afflicto addatur afflictio, & quia continet iustam causam. text. in capitulo vni. ibi, exceptis illis, quos infirmitas, seu iusta, & rationabilis corporalis necessitas aut euidēs ecclesiæ vtilitas excusaret. de cleri. non residēti. libro sexto. infirmitatis causa priuilegia congerit Hispanus Ludoui. Gomesi. in regul. Cancellariæ apposto li. de infirmis resignāti. quæsti. 9. Aliqua per Paul. Orian. in. l. 1. numero. 132. ff. de offic. eius cui manda. est iur. & aliud est in constitu. 11. vniuersitatis Salmantinæ. Quo fit, doctorem iusta existente causa infirmitatis verè non veniendi ad interessendum in loco examinis priuati scholarium, debere consequi iura, & obuentiones, quæ si præsens esset, consequi debuisset, per prædicta. Et hoc vult constitu. vniuersitatis. 18. ibi, vel ad locum alium ad hoc aptum per scholasticum ex causa deputandum, vbi doctores prædicti omni prorsus non legitima excusatione cessante conueniant vocati, si præsentes in ciuitate fuerint, &c. Igitur causa infirmitatis existēte euidēte, nō fraudulosa, debet habere propinam integram. Si absens intra quindecim dies à tempore præsentationis veniens consequitur (quanuis examini non affuerit (eam ex interpretum doctissimorumque virorum traditione, quanto maiori & illustri ratione dicendum est in specie proposita, tam ratione æquitatis, quam miserationis, iustitiæ, ac ex constitutionibus. 11. & 18. præcitatis mente? Nec vlli dubium esse existimo, cōstitutionem Salmantinam secundum ius commune interpretandam fore. l. 2. C. de noxali. sed infirmus reputatur præsens. dict. capitulo vni. de cleric. non resid. l. cum hæres. §. Stichus. ff. de lib. caus. l. arboribus. §. de illo. vbi gloss. verb. ægrotante. ff. de vsufruct. capitulo primo. & ibi gloss. de cleri. ægrotan. Nec impedit dictū aliquorū, qui cū sani sunt, iudicant aliter, quam iudicarēt, si de suis iuribus conseruandis ageretur, nēpe omnes fierent infirmi. Quæ responsio est (pace salua) satis frivola, cum id cēsendum nō est de quolibet particulari: quanto magis de egregio doctore Salmantino sciētia, moribus, ac vitæ sanctimonia prædito, pro vt omnes sūt regulariter. Tum etiam, quia testimonio medicorum, est standum, igitur excluditur responsentium euasio; quæ iniusta, ac irrationabilis est, per præmissa. In casibus, quibus minori non subuenit, vtrùm sit maiori subueniendum ex clausula, Si qua iusta causa? In quo dubio gloss. in. l. nec nō & si quis. verb. prohibeant. ff. ex quibus caus. maio. tenet non fore subueniendum, cum & minori denegetur. not. secundum Alexand. in. l. de die. §. fina. num. 5. ff. qui satisd. cogan. & in. l. cum filius. §. in hac num. 7. ff. de verb. obligat. Curti. Iunior in consil. 18. colum. pen. nume. 4. Quod facit ad intellectū. l. 7. ibi, *Corran contra los menores de veynte y cinco años.* t. 7. lib. 5. infrà. & sic cōtra absentes etiā ex iusta causa, inferius probat, ibi, *no se puedan ayudar de su menoridad, ni de la ausencia, y que aya lugar contra ellos esta prescripcion de los dichos nueue dias, y que no les sea otorgado sobre esto restitucion, ni rescision de tiempo saluo que a la letra se guarde la dicha ley del fuero contra los vnos, y los otros.* & est memoria dignum. ¶ *Lex. V.*

se pudieren auer del tomador en equiualencia y quantidad de lo que assi les fuere tomado: y si bienes del dicho tomador no se pudieren auer, mandamos que se faga la dicha emienda y satisfacion de los parciales que fueron con el dicho tomador en le dar fauor y ayuda y consejo para la dicha toma: y si de los sobredichos no se pudieren auer bienes, nos les mandaremos satisfazer: porque aquellos que nos siruen no sean damnificados, y otros hayan voluntad de seguir y seruir.

¶ *Ley. V. La forma que se deue tener contra los que prēden y entran por fuerça los bienes agenos.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid.

¶ El Rey y Reyna en Toledo y en Madrigal. Año de mil cccclxxxviij.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 4. ti. 13. lib. 4. Recopil.*

POrque en tanto es venido el

atreuimiento de algu nas perſonas, y el poco temor que hã de la nueſtra juſticia, q̃ algunos por ſu propria authoridad prenden a aquel, que algo les deue, ſi menos puede que el. E quando a ſu deudor no puede hauer: prende a ſu hijo: y quando puede entrar en los bienes y heredades agenos, lo faze por propria authoridad ſin mandamiento de juez: y el que aſsi es deſpojado no cobra lo ſuyo: y ſi lo ha de cobrar por pleyto, cobralo tarde, y con grandes coſtas y trabajos: y otros muchos de que eſto veen q̃ aſsi paſſa: ſe atreuen ſin les ſer deuida coſa alguna de prender y reſcatar a los hombres: y ſe entregã en los bienes agenos: y los defiendẽ faſta que les den algu na parte dellos, porq̃ la nueſtra juſticia pereſce. E nos proue y ẽdo, y remediando acerca dello, y ſeyendo la ley fecha, y ordenada en las cortes de Valladolid por el ſeñor Rey don Iuan nueſtro padre q̃ ſancta gloria aya: año de mil y cccc. y xlvij. años. Ordenamos, y mandamos a los concejos: juſticias de los lugares donde eſto acaeſciere: que luego reſtituyan [a]; y fagan reſtituyr a los tales de ſpojados: y ſaquen de las priſiones a los que aſsi fueren preſos: ſin llamar las partes: hauida ſolamente ſummaria informacion, de como las tales perſonas fueron preſas: y les tomaron ſus bienes ſin mandado de juez. Y qualquier pſo

a ¶ *Luego reſtituyan.* Spoliatus ante omnia venit rẽſtituendus, nulla exceptione admiſſa proprietatis etiam ſi offeratur probatio in promptu ab ſpoliatore. cap. 1. & cap. in literis. de reſti. ſpolia. l. 1. §. 1. & ibi glo. in verb. ad recuperanda. ff. de vi. & viar mat. l. ſi maritus. C. de donat. inter vir. & vxo. Bal. in l. in ciuilem. col. 2. num. 1. C. de furt. refert. Bertach. in indice. verbo. ſpoliatus. verſicul. 46. Quo loco dicit, quòd ſpoliato agenti, nõ obſtat exceptio, quòd non habet ius in re. gloſſ. in dict. capit. in literis. dixit, quòd ſpoliato nõ poteſt referri quæſtio dominij. Bald. conſil. 84. col. 1. verſi. Porrò ſpoliatus. lib. 1. aſsignans huius dicti rationem eam eſſe firmat, quia ſpoliator ſemper delinquit, donec rẽ ablatam reſtituat, & ideò niſi purget vitiũ, & delictum ſuum, non debet audiri ſuper proprietate, vel alio iure ſuo. vt notatur in capi. frequens. de reſtit. ſpoliat. & in capi. in primis. 2. quæſtione. 1. Vide Boeri. deciſ. 238. nu. 1. cum ſeq. Pariſ. cõſi. 113. col. 1. lib. 1. Hierony. Grat. conſil. 147. nu. 13. lib. 2. Rip. lib. 1. reſpõſorũ. c. 5. nu. 6. Omnino Anto. Rube. in rep. l. naturaliter. §. nihil cõmune. nu. 142. ff. de acq. poſſ. quo in loco ponit. 12. ampliationes. & 18. limitationes, quas vid. & l. 5. tit. 10. par. tertia.

Dubitatur, Spoliat⁹ agẽs interdicto recuperandæ, quid debeat pbare contra ſpoliatorem? Rñd. q̃ duo, nempe poſſeſſionem tẽpore ſpoliationis penes eũ extitiſſe, & ſe ſpoliatũ fuiſſe. l. 1. §. rectiſſimè. & ibi Bart. & Alberi. ff. de vi & viarma. text. & glo. & Bal. col. 2. in cap. cõſultationibus de offic. delegat. Rot. noua deciſio. 439. nu. 2. gl. in ca. 2. verb. præſumitur; de reſti. ſpol. Aymõ Crau. cõſil. 140. gl. in clemen. vnic. verb. probabit. de in integrum reſtitutione. vbi habetur, quòd petens reſtitutionem in integrum, tenetur probare læſionẽ.

Vtrũ autẽ reconuẽtio locũ habeat aduerſus

na, o ꝑsonas de qualquier eſtado, o condiciõ: preeminẽcia, o dignidad que ſean que por ſu propria auctoridad lo ſuſo dicho fizierẽ: que por el miſmo fecho, incurran en las penas en tal caſo eſtableſcidas por las leyes de nueſtros reynos: aſsi de carcel priuada [a] como en ota manera.: y ſean executadas por nueſtras juſticias en los tales, y en ſus bienes aui da ſolamente informacion, como dicho es: y prendan los cuerpos a los culpantes: y los embien ante nos preſos y bien recaudados con la tal informacion: porque por nos viſta mandemos proueer, como cumple à nueſtro ſeruicio y à execuciõ de la nueſtra juſticia. E queremos y mandamos que eſtos tales y ſemejantes caſos ſean auidos por caſos de Corte [b]: aſsi en lo paſſado como en lo por venir: porque aquel en la nueſtra Corte, ſea ſobre ello prouey do, y los tales atreuimientos, ſean punidos y caſtigados.

uerſus petentem reſtitutionem rei, à qua fuiſſe dicitur ſpoliatus? Omnino reſolue, vt per Robertũ Marant. in pract. 4. par. §. Sexta diſtinctio principalis. nu 33. pag. 153. Panormit. in cap. fin. not. 3. & ibi dixi de ordi. cogni. dict. l. 5. tit. 10. par. 3.

[a] ¶ *Carcel priuada*. Quæ eſt pœna mortis l. vnic. C. de pri. carceri. businhibend. l. 15. titul. 29. partit. 7. vbi per Gregori. Lopez, qui hãc legem citat. l. 17. titulo. 14. vbi dixi libro. 2. ſupra. Vide vnam quæſtionem contingibilem per Alberic. in d. l. vnic. nume. 2. verſi. Quæro quæſtionem, quæ fuit de facto Bergomi. Creditor authoritate iudicis cepit debitorẽ, & cum ducebat ad carcerem, debitor rogauit, vt eũ cuſtodiret in domo ſua, donec ſibi ſolueret, quia ſi duceret eum ad carcerem habebat multos alios creditores, qui eum ibi interdicerent (*vulgò embargaßen, ò amparaſſen*) vnde creditor eum tenuit, & cuſtodiuit in domo propria. Quærebatur, vtrùm eſſet carcer priuatus? Videtur quòd ſic. quia dict. l. vni. ac lex partitæ loquuntur indiſtinctè, & in fauorem publicum fuere inducta, cui renuntiari non potùit per debitorem. l. ius publicum. ff. de pactis. capitu. ſi diligenti. de foro competen. l. obæs. C. de actio. & obligationi. In contrarium eſt regula, quòd volenti, non fit iniuria. l. 3. §. ſi quis nolentem. ff. deliber. homi. exhib. l. cùm donationis. C. de tranſactio. Facit optima gloſſ. in l. interdum fur. §. qui furem. in gloſſ. damnato. ff. de furt. Et ita obtentum fuiſſe teſtatur Albe. in dict. l. vni. C. de priua. carceri. Vide tamen quæ notat Curti. in repetitio. l. vnica. quæſt. 22. numero. 66. C. de probibi. ſequeſt. pecu. Eo tamen caſu, quo timeretur de fuga debitoris creditor poſſet illum propria autoritate adducere coram iudice competenti, dum tamen faciat intra viginti horas. vt dixi in dicta. l. 17. titulo. 14. lib. 2 ſuprà Peregrina. verbo. Captio. quæſtio. 2. quam vide etiã quæſtio. 7. gloſſ. prima: in. l. vndecima. titu. 13. libr. 4. foro legum. vbi habes alium caſum, in quo quis capere poteſt propria authoritate latronem. l. 4. titul. decimo tertio. libr. 8. infra. ibi, *ò ſi le fallare con el furto, è no le quiſiere dar à priſion*. Simil. eſt l. 1. tit. 17. lib. 4. foro legum. Et eſt addendus. Segur in repeti. l. ab exhæredati ſubſtituto. nume octauo. ff. de leg. primo. Et Antoni. Rube. in repeti. l. vnum. nume. 90. verſicu. Sed tu aduerte. ff. ſi certum peta. & in repeti. l. non ſolùm. §. morte. nume. 195. verſicu. Secundò dum Bartol. dicit. ff. noui operis nuntiatio. In tantum procedit, quod impediens capturam debitoris, cùm quæreret ipſum creditor ad capiendum ipſum tenetur creditori ad ſoluendum debitum illud, ſi ille fugam arripuerit. Hippolyt. in repeti. rubric. ff. de fideiuſſor. num. 17. Anchar. in conſi. 340. Viſo themate. num. 2. in fine.

[b] ¶ *Caſos de Corte*. Plures caſus curiæ habes per. l. 14 tit. 2. lib. iſto. 3. ſupra & ibi adnotaui.

¶ Lex

¶ *Lex. VI.*

¶ *Ley VI. Confirmacion de la dicha ley, como se deue guardar.*

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxvj.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 6. titulo 13. libro 4. Recopil.*

MAndamos otro si que el remedio destaley aya siempre cumplido effecto: aunque los tales delinquentes, opongan y alleguẽ qualquier cosa para impedir nuestras cartas para conseguir el remedio de la dicha ley: o para que no sea executada. Pero que si pendiente la liquidacion de la dicha explicacion o prision la otra parte fasta el tercero dia, contado el dia en que se opusiere mostrare claro, o abiertamente en el nuestro Consejo, o ante otro juez competente donde la dicha liquidacion se fiziere por publica, o authentica escriptura, o por testigos dignos de fe, que por mandado de juez competente [a] tomo la possession de los dichos bienes: o presidio al querelloso, que en tal caso se impida la execucion de la dicha ley. En otra manera mandamos que la dicha ley sea guardada: segun que en ella se contiene sin alguna dilacion, ni embargo.

a ¶ *Por mandado de juez competente.* Simile verbum habes in l. 1. supra eodem. & quæ ibi diximus. Facit quod not. Salicet. per textum. ibi in l. vnic. colum. na 1. C. de priuat. carceri. Item quod iu dici competenti debeãt nuntiare, & sic non excusantur, si adeant incompetẽtem. Igitur sub clypeo iudiciscõ petentis, vel habiti communiter pro tali defẽdi poterit, non alias. l. cùm sit iniustum. ibi, subcompetenti iudice. C. de sepulchr. viol.

ORdenamos que los solares y plaças y lonjas y officios que son tomadas, y occupadas por algunas personas con fauor y poder que tenian, que sean restituydas a las ciudades villas y lugares a quien pertenescen: segun se contiene en este libro en el Titulo de los Concejos.

¶ *Ley. VII. Que no se cumplan las cartas que el Rey diere para que alguno sea desapoderado de sus bienes.*

El Rey Don Iuan II. en Valladolid.

ADDICIÓN.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 7. titu. 13. lib. 4. Recopilationis.*

¶ *Lex. VII.*

b ¶ *Obedescidas è no cũplidas.* L. 1. & ibi latè diximus. titulo. 12. supra eo. lib. 3.

SI acaesciere, que nos ouiere mos dado o dieremos cartas para q̃ algunos sean desapoderados de sus bienes y officios: y dellos fiziere mos merced a otros: nuestra merced y voluntad es, que las tales cartas sean obedescidas y no cumplidas [b]. Y nos no entendemos fazer mercedes de bienes, ni de officios de personas algunas, sin que primeramente seã llamadas y vencidas: y se guarde lo que

las

a ¶ *Notorio, ſeyendo.* De manifeſta, & nota plurimis cauſa, non ſunt quærendi teſtes ſecundum Ambroſ. tranſumptiue in ca. de manifeſta. 2. q. 1. Apoſtol. 2. ad Corinth. 5. cap. cùm ſit Romana. §. præterea. de appel. c. veſtra. ibi, nec habent operis euidentia. de cohabitatio. clerico. & mulier. c. euidentia patratiſceleris, non indiget clamore accuſatoris. de accuſa. Si igitur notorium eſt delictum iudici, de quo fit mẽtio in epiſtola, ſeu prouiſione emanata à Principe, nõ eſt immorandum. cùm ſit iuſtum, ac vim legis habeat tale præceptum, & in claris non ſit locus coniecturis. l. ille aut ille. §. fi. ff. delegat. 3. l. continuus. §. cùm ita. ff. de verb. obliga. Quod intelligerem, ſi pœna eſſet correſpondens delicto, ſecùs tamen ſi excederet: quia cùm iratus, aut fortè non ita informatus ſicut oportet, ſuperſedendum erit, quouſque informatus ipſe Princeps temperet iram, & correſpõdeat pro injurijs illatis ſubditis. argum. tex. in l. ſi vindicari. C. de pœn. vbi litera ſic ſe habet. Si vindicari in aliquos ſeuerius contra noſtram conſuetudinem pro cauſæ intuitu iuſſerimus, nolumus ſtatim eos aut ſubire pœnam, aut excipere ſententiam, ſed per dies triginta ſuper ſtatu eorum ſors, & fortuna ſuſpenſa ſit. Ad idem cap. apud Theſſaloniam. 11. quæſt. 3. capit. ſi quando. de reſcr. Dixi in l. 1. titu. 12. in gloſſ. 1. in princ. ſuprà eodẽ lib. 3. Facit text. in extrauag. Eccleſiæ Romanæ. Ioannis Papæ. 22. ſub titul. De maiori. & obedien. iuncta gloſ. verb. ſuorumque fidelium. vbi dominus temporalis debet conſeruare iura ſuorum ſubiectorum, ac ea defendere. citat glo. ibi. l. cùm quis. ff. de dolo. cap. 2. de ordi. cogni. c. 1. de reſtit. ſpoliat. & c. dilectis. de appella. Igitur quanuis ſit notorium crimen, non eſt exequenda ſententia, maximè ſi fuerit emanata abſque eo, quòd fuerit citatus, & defenſus reus argum. c. licèt epiſcopus. 2. de præbend. lib. 6. Et quòd citatio ſit neceſſaria in facto quantumcunque notorio eſt ſententia gloſ. in ca. quæ Lotharius. 2. q. 1. gloſſ. ſimi. in capit. ad noſtram. in 3. de iure iurand. in verb. obſeruandus. & in capit. ſuper eo. de teſtib. cogend. & in capitul. cùm ſit Romana. §. fina. de appellat. Et ſic in notorijs pars eſt citanda, & ſentẽtia in eis eſt ferenda, & etiam in eis eſt neceſſaria quaſi iſqualis cauſæ cognitio, quia ſentẽtia nõ debet ferri ď facto Bal. in d. c. ad noſtram. Hippoly. alios referens in repe. rub. C. de probatio. nu. 227. verſi. At tende tamen, quia licèt prædicta iura. Vltra eum idem tenet Bald. in l. cùm fratrem. col. fin. nume. 8. C. de his quib. vt indignis. Ioan. Andr. Areti. & cõmunis in cap. euidẽtia. de accuſatio. gl. in c, porrò. verb. notoria. de diuort. Bart. in l. ſcriptus. col. 3. n. 8. ff. de religio. & ſumptib. funer. qui eſt omnino videndus. Panorm. in dict. c. veſtra. col fin. nu. 18. vbi ita communiter teneri affirmat.

las leyes de nueſtro reyno en tal caſo mandan. Las quales mandamos que ſe guarden en todo y por todo, ſegun en ellas ſe contiene. Pero que ſi el maleficio que alguno cometiere fuere notorio, ſeyendo a nos certificados dello, las cartas que ſobre ello fueren dadas: mandamos q̃ ſean cumplidas.

¶ *Ley.* VIII. *Los que tuuieren occupada la juriſdiction mueſtren titulo.*

¶ El Rey D. Alonſo en Leõ.

¶ *ADDICION.*

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley 2. tit. 1. lib. 4. Recop.*

EL Rey funda ſu intencion de derecho comun b acerca de la juriſdictiõ ciuil y criminal en todas las ciudades villas è lugares de ſus reynos: y ſeñorios. Y por eſto antiguamente ordenaró los Reyes nueſtros ꝓge

¶ *Lex.* VIII.

b ¶ *Funda ſu intencion de derecho comun.* Principi ſoli cõpetit, & nulli ſingulari de iure cõmuni ſcripto dare iudices ordinarios, niſi aliud de conſuetudine, ſeu priuilegio appareat. tex. & gl. in extraua gant. Eccleſiæ Romanæ. Ioan. 22. de maior. & obedient. l. 1. & ibi dixi in gloſſa. 1. quæſtio. 2. titul. 1. iſto lib. 3. Facit. l. bene à Zenone. ibi, Quæ enim differentia introducitur, cùm omnia principis intelligãtur. C. de quadriẽ. præſcriptio. De cuius intellectu agit Felin. nume. 33. in c. quæ in eccleſiarum. de conſtit. vbi à nu. 35. cum ſeq. ponit quinque intellectus Franciſc. Baldus in tract. præſcriptio in 2. par. 5. principal. quæſt. 8. numero. 1. cum ſequentibus. Sexaginta & ſex ſpecialitates, quæ principi ſoli competunt, ſcripſit Iacobin. à ſancto Georgi.

Georg. in tracta. feudorũ. §. sed an princeps. nu. 1. ad 21. vsq; Ducẽta & octo fusè, ac bene explicauit Chassa. in Cathalogo. gloriæ mũdi. 5. part. consideratio. 21. Etsi ex ijs recipies casus, qui Regiæ maiestati compẽtunt. l. 6. titu. 13. sup. eodẽ libro. 3. circa quã agit Auiles in ca. 1. in capitibus Prætorum, & ibi de regalibus tractat.

nitores: y nos ordenamos, que qualquier perlado, o hombre poderoso que tiene entrada y occupada la jurisdiction de qualquier de las dichas ciudades y villas y lugares, es tenido de mostrar; y muestre ante nos titulo y priuilegio por donde la tal jurisdiction le pertenezca: en otra manera no sea consentido vsar della.

Lex. IX.

¶ *Ley. IX. De los caualleros que tienen tomados los terminos y rentas y otras cosas de las ciudades y villas que las tornen.*

¶ El Rey don Iuan II. en Valladolid.

¶ El mismo en Madrigal. Año de 38.

a ¶ *Tomando sus terminos.* Est notanda hæc lex aduersus rectores ciuitatum, & cæteros nobiles qui semper intendunt occupare, & appropriare sibi res, & bona ad ciuitatem pertinentia, in detrimẽtum ciuitatũ, cũ iuxta officium eis commissum potissimè aduertere debuissent ad commoda publica, seclusis particularibus. Ea enim, quæ communiter omnibus prosunt, ijs, quæ specialiter quibusdam vtilia sunt, præponimus; auten. res quæ. C. com. de lega. capi. ratio nulla. de præbend. vbi Deci. numer. 2. l. 3. titulo 28. part. 3. Loazes de matrimonio. fol. 21. columna 2. nume. 1. Ea enim, quæ sunt publica, & ad publicum vsum destinata, non potest etiam Rex diminuere. l. & l. 3. titulo 3. libro 7. infrà. Signor. de Homode. consil. 26. columna. 7. Francis. Auiles in capitibus Præto. capitul. 1. verb. tierra. numero. 2.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 7. titulo. 5. libro. 7. Recopilat.*

ROGAMOS algunos caualleros, y psonas poderosas en las nuestras ciudades, y villas y lugares, y en sus comarcas han fecho y fazen algunos agrauios y fuerças, tomando sus terminos a y jurisdiction y rentas delas ciudades y villas: y hazen algunos agrauios que tocan a la cosa publica. Y los Regidores de las dichas ciudades y villas: y algunos Letrados y naturales dellas: dan fauor a las tales psonas en los ayuntamientos, estoruando ê no dando lugar que la justicia de las dichas ciudades y villas no sea proseguida, è induziendo a otros que no la prosigan. Porende mandamos que los dichos Regidores no dèn fauor a los tales caualleros, ni psonas poderosas: ni otras psonas algunas en publico, ni en escondido: o en los dichos pleytos, y contiendas que con ellos ouieren: y que a vna voluntad sean en defender y guardar la justicia y priuilegios y jurisdictiones y proprios y rentas que tienen las dichas ciudades y villas: sopena que por el mismo fecho pierdan el officio de regimiento, y no sean recibidos en los ayuntamiẽtos de las dichas ciudades y villas. Y en esta mesma pena incurran los dichos

dichos Letrados y abogados que fueren Regidores que han ayudado y ayudarẽ como abogados cõtra las dichas ciudades, y villas, porque a otros sea exemplo. E si algunos contra esto fueren de aqui adelante: que las justicias del lugar do esto acaesciere procedan contra ellos a las penas de suso contenidas. E otro si mandamos que en esta mesma pena cayan los Corregidores y Alcaldes y juezes y merinos y fieles executores y escriuanos è mayordomo de concejo è jurados y procuradores de concejo y otras qualesquier personas de qualquier officio que tengan del dicho concejo: o que injusta y no deuidamente dieren fauor contra la tal ciudad, o villa, o lugar, en qualquier manera a qualquier persona, o perlado, a orden, o a Iglesia, o a monasterio, o contra la republica y priuilegios y jurisdictiones y proprios y rentas y derechos de las ciudades y villas. Y mandamos que los exidos y proprios y heredamientos de los concejos de nuestras ciudades y villas y lugares: y otrosi las tiendas, y Alhondigas: y officios que son tomados, y terminos occupados, sean luego restituydos segun se contiene en este libro en el titulo de los concejos y de los Regidores y officiales dellos.

Que los lugares y fortalezas de las ciudades y villas sean restituydos por los tomadores segun se contiene en este nuestro libro en el titulo de los que receptan a los malfechores.

Que sean restituydas las fortalezas y castillos que los caualleros è hijos dalgo vnos a otros se tomaren por fuerça, o por engaño, o mengua: segun se contiene en el titulo de los hijos dalgo.

Que los caualleros, ni otras personas no occupen los terminos de los concejos segun se contiene en este libro en el titulo de los concejos.

Que sean restituydas a las ciudades y villas y a las aldeas y terminos que fueren dados por el señor Rey D. Enrique nuestro hermano: desde quinze dias de Septiembre de lxiiij. segun se contiene en este libro en el titulo de las donaciones. Las fortalezas y terminos y lugares que son tomados a las ciudades y villas que son de la Corona Real sean restituydos, segun se contiene en este libro en el titulo de los robos.

(?) Titulo

¶ *TITVLVS. XV. De ſententijs.*

Titulo XV.
De las ſentencias.

ADDICION.

¶ *Eſte titulo ſe contiene en el tit.17.lib.4.Recopil.*

¶ *Ley. I. De los terminos en que los juezes deuẽ dar las ſentencias interlocutorias y diffinitiuas.*

¶ El Rey D. Alonſo en Alcala. Era de mil ccc.lxxxvj.

a ¶ *Las razones cerradas.* Habuit originem à l. 2. tit. 12. in ordinatio. regis Alphonſi Compluti celebratis anni. 1386. Et eſt ſimilis Regia conſtitutio in l. fi. tit. 11. lib. iſto. 3. ſup. Et ibi dixi intelligendas has leges fore eo caſu, quo cõſtitutus fuiſſet iudex in mora p præuiã partis petitionẽ, non aliàs l. 3. ibi, quòd ſi litigatoribus ad monentibus. C. vt intra certũ tempus criminal. quæſtio terminetur. Facit gl. ver. præbeatur. in. l. vniuerſa. C. de precib. imperẽd. ordinaria ſecundùm Roma. conſil. 203. col. 3. & Iaſ. in d. l. vniuerſa. col. 3. nu. 7. vbi text. dicit, quod induciæ factæ debitori, nõ valent, niſi ipſe debitor ſatiſdationẽ præſtet de ſoluendo adueniente tempore. Dicit ibi gl. hoc eſſe verum, ſi creditor hoc petierit, aliàs ſecùs. Confirmatur ex glo. verb. expenſis. in. c. fin. de reſc. q̃ iudex tunc demum tenetur condemnationẽ expenſarum facere, cùm petita fuerit, ſecùs aliàs, nec tenebitur victori propter omiſſam condemnationẽ expenſarum. Bart. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. Iaſo plura ad hoc citans, idem tenet in. §. omnium. num. 145. Inſtit. de actionib. Et eſt opinio cõmuniter recepta ſecũdùm Ripam in dict. §. hoc autem iudicium. num. 83. verſi. Secunda eſt concluſio Bar. Præterea eſt tex. in l. 1. §. magiſtratibus. ff. de magiſt. cõuen. vbi habetur, q̃ magiſtratibus imputatur, ſi non dederint tutorẽ, vel curatorem minori, &c. Subdit tamen ibi tex. hoc intelligendum eſſe, ſi moniti, vel requiſiti, non dederint. Ex quo tex. Bald. ibi notat, quod ſi per ſtatutũ punitur poteſtas non inquirens de delicto, quod excuſatur, ſi nemo denũtiauit delictum, ſeu maleficiũ, quod notoriũ nõ erat. Quẽ tex. meliorẽ de iure dicit Bal. eſſe ad excuſationẽ officialiũ. Pro quibus facit, quod expreſsè notat Calder. cõſil. 3. ſub. ti. de pœn. quod ſi ex forma ſtatuti quis teneatur adminiſtrare iuſtitiam intra certũ terminum, & ſub certa pœna, intelligitur ſi intra terminum fuerit requiſitus à parte. Pro cuius diſpoſitionis fauore facit: nam ſi ex forma ſtatuti iudex tenetur expedire proceſſum intra menſem ſub pœna, tamen ſi non expedierit ipſe iudex, quia ei nõ fuit petitum, nec requiſitũ non cadit in pœnã. Ita Panormit. in capit. venerabilis. col. 7. nume. 19. de iudic. Hippol. in repe. rubr. ff. de fideiuſſ. numero. 145. quæſtio. 18. Hinc eſt, q̃ ſtatutum puniens priores non decidentes cauſam appellationis intra certum tẽpus, non habet locum, niſi fuerit à parte petitum. Angel. conſilio. 140. Paris de Puteo in tracta. ſyndicatus. verb. officialis. num. 2. fol. 177. Hippolyt. in l. vnius. §. cogniturũ. nu. 10. de quæſtion. Feli. in c. prohibeas. col. 1. nu. 4. de magiſtr. Idem Felin. plura ad hoc adducens in capit. ſi autem num. 4. de reſc. Philipp. Franch. in rep. capi. ex ratione. colum. fina. nume. 103. de appella. Deci. in capit. licet. col. 7. nũm. 13. de probationi. l. 6. titu. 16. lib. iſto. 3. infra. ibi, *Que luego que por el appellante fuere requirido dentro de los dichos cinco dias.* Et ita eſt intelligenda Caroli Cæſaris. l. 95. in curijs Pinciæ anni. 1523. ibi. *Y que ſi el juez, o diputados dentro del dicho termino no lo ſentenciaren, que de mas de los dos mil maranedis de pena, paguen á la parte la quantidad de lo que mõtare en la cauſa principal por que ſe appella.* l. 32. in curijs Toleti anni. 1525. & l. 39. in curijs Madritijs anni 1528. Quæ omnes ſe referunt, & confirmant dictam. l. 95. Pinciæ condĩtam. Quam intellige ſi fuerint inter pellati à parte vt intra terminum legis definiant, aliàs autem nõ tenebuntur. Et ſic pronuntiare vidi, & ipſe aſſeſſor exiſtens iudicaui, & ita obtentum fuit in fauorem ancianorum, ex eo, quia intra terminum non fuerunt moniti, quemadmodum præmiſſum eſt. Quod eſt notandum. Et vide quæ notat. Ant. Corſet. in ſingul. verb. Iudex. 1.

¶ El Rey D. Enrique IIII. Año de mil.cccclxij.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe confirma por la ley. 1. tit. 17. lib. 4. Recop.*

DEſque fueren las razones cerradas [a] en el pleyto para dar ſentencia interlocutoria: el juez de, y pronuncie la ſentencia [b] interlocutoria, haſta ſeys dias, y la

b ¶ *La ſentencia.* Quid ſit ſententia, & quotuplex, & quæ

quæ ſit diffinitiua, & interlocutoria, & illarum exempla, ac quando reuocari, & mutari poſsit, & ſexaginta & ſex differentias inter interlocutoriam, & diffinitiuam, atque alia multa huic materiæ vtilia, illarumque praxim, & vtilitatem tractat Petr. Rebuff. in repeti. l. quod iuſſit. ff. de re iudicat. & quæ notat in 1. tomo. Regiarū conſtitu. tracta. de ſententijs. Specula. in tit. de ſentent. vbi dicuntur multa, quæ hic tranſcribi vtiliter poſſent, tamen ne rem ſemel actam repetere videamur, vidē da ſunt per ipſos, ac per Robertum Maran. in pract. 6. parte. §. expedita ſecunda parte. numero primo. cum. 154. ſequent. pag. 504. & l. 1. & ibi Greg. Lopez. tit. 22. part. 3.

ſentencia diffinitiua, faſta veynte dias. E ſi aſsi no lo hizieren: pechen las coſtas que ſe fizieren dobladas faſta que den y pronuncien ſentencia. Y demas que el juez que la dicha ſentē cia no diere a los termi nos ſuſodichos que incurra en pena a de cinquenta mil marauedis para la nueſtra camara: la tercia parte de la dicha pena para el accuſador, o para el nueſtro Procurador fiſcal, ſi el proſiguiere en la dicha cauſa.

a ¶ *En pena.* Nota hanc. l. & intellige eam ſi fuerit iudex negligens poſt requiſitionem partis, vt proferat ſententiam Cald. de pœnis. conſ. 3. nu. 2 Iaſ. l. vniuerſa. nu. 4. C. de precib. imp. offeren. Corſet. verb. iudex. ſup. l. 4. §. hoc autem iudici. numero. 6. ff. de dam. infect. quod eſt optimum ad l. 6. gl. 1. tit. 16. infra hoc lib. 3. col. 1293. dixi in l. fi. ti. Duo decimo. lib. 3. iſto ſupra. facit Cōcil. Trid. ſeſſ. 22. c. 5. ibi, inf. annū ordines ſuſcipere requiſitos, &c.

¶ *Lex II.*

b ¶ *Pueda lo dezir faſta ſeſenta dias.* Nota hanc legem nouam, quæ ortum habet à rege Alphonſo in ordinationibus Compluti conditis anno 1386. titu. 13. l. 5. Nam de iure antiquo nullitas perpetuò opponi poterat aduerſus ſententiam, & allegari. l. 4. titu. 26. par. 3. l. 1. C. quando prouoca. non eſt neceſſe. Ex nihilo nihil gignitur. ac fundamentum recipere non poterit, quemadmodum nec reſciſſionē. l. nam & ſub conditione. §. poſt defectū. ff. de iniuſto rupto, irritoq; fact. teſta. Iaſ. in §. actionum. num. 28. Inſtit. de actionibus. Ioannes Igne. in l. ſi exhæredatus. num. 74. ff. ad Sillania. vbi de hoc vide. Sententia enim nulla, nunquam tranſit in rem iudicatam, imo ſemper pōt retractari. l. ſi expreſsim. & ibi gl. & Bartol. ff. de appella. Robert. Marāt. in practica. 6. part. pagi. 537. nu. 154. cum ſeq. Nullitas autē definitur à Sebaſtia. Vanti. in tract. de nullitati. proceſſ. & ſenten. capit. quæ ſit nullitas. vnde dicatur, ac originem traxerit, & nunquid ſit odioſa vel fauorabilis, pagin. 2. cum ſequent. vbi ſic dicit, Nullitas eſt ius, & commune auxiliū, ad irritandum, ſeu irritum nuntiandum actum, de quo quæritur, competens. Ibique eam declarat. Nullitas enim præſupponit ſententiam, vel contractum ipſo iure nullū, propter formam requiſitam in eo non ſeruatam. l. cùm magiſtratus. ibi, cùm ſententia iure non teneat. C. quando prouoca. non eſt neceſſ. l. venales. & l. ſi pater. C. eod. tit. l. 4. tit. 26. part. 3. Paul. Pariſi. conſi. 97. Vt præſentis conſultationis. num. 34. libr. 1. Singulariter expendit Guido. Papa conſil. 61. Rationibus ſubſcriptis. colum. prima. num. 1. Roma. in l. ſi verò. §. de viro. num. 163. ff. ſoluto. matrim. quem omnino vide. Eſtque notandum, quod nullitas expeditur principaliter officio iudicis nobili. l. ſi expreſsim. & ibi Barto. & Imol. ff. de appel. glo. in l. 1. verb. quæſtionis. vbi Bart. quæ ſentē. ſi ne appella. reſcindatur. Philip. Corne. conſil. 11. In præſenti conſultatione appellans. col. 1. nume. 1. lib. 4. incidenter autem iudicis officio mercenario expediri ibi probat, & ſic cùm ſemper principaliter expediatur officio iudicis nobili, eſt mixti im-

¶ *Ley.* II. *Que las nullidades contra las ſentencias ſe puedan alegar faſta ſeſenta dias.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccc. lxxxvj.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley 2. tit. 17. lib. 4. Recop.*

Si alguno alegare cōtra la ſentēcia que es ninguna: pueda lo dezir faſta ſeſenta dias b deſde el dia q̄ fuere dada la ſenten-

xti imperij.gloſſ.in.l.1.ff.de fer.Bart.latè in dict. l.ſi expreſsim.colum.pen.ff.de appella. Sebaſtia. Sapia.in rep.l.Imperium.colum.antepen.nu. 60. ff. de iuriſdict. om. iudic. Dubitatur, Vtrùm iudex,qui tulit ſententiã,poſsit eam declarare nullam ad partium poſtulationem, ac aliam pronuntiare? Reſpondũ eſt concluſiuè. Iudex ordinarius.qui nulliter pronuntiauit ad petitionẽ litigatoris,cognoſcit de nullitate,ac pronuntiat aliã ſentẽtiã.l.fin.C.de ſenten, quæ ſine certa quanti.profer. De cuius intellectu videbis Rip. in rub.ff.ſolut.matri.num.48.vbi poſt Bart. multipliciter legem illam declarat. Ad idem eſt tex. in. l.1.C.de ſent.& interlocu.om. iudi. quam ſingul. Bar.& Paul.de Caſt.famoſam eſſe dicunt.l. 4. C. de accuſa.& ibi.gloſſ.verb.eundem. l. ſi præſunt, C. quomodo & quando iudex. Lanfranchus de Oriano in rep.capit.quoniam contra.verb.interlocutoriæ.num.54.de probationi.l.2.tit.26. part. 3.quo iure vtimur.

eia.E ſi en los ſeſenta dias no lo dixere: no ſea oydo deſpues [a] ſobre eſta razõ. E ſi en los ſeſenta dias dixere porq̃ es ninguna: y

Intellige, & limita iſtã legem, quôd exceptio nullitatis non poſsit obijci poſt ſexaginta dies, niſi nullitas eſſet patens,ſeu manifeſta. Angel. in l.tale pactũ.§.qui prouocauit.ff.de pact. Philipp. Corne.conſil.4.Din.poſt conſilium redditũ. col. 3.num.8.libr.2.Antoni.in cap. cùm Bertholdus. pen.fol.verſ.quintus caſus.de re iudica.Facit.c.inter cæteras.eo.tit.

Limitatur.2.niſi talis nullitas proueniret ex defectu iuriſdictionis iudicis proferentis talem ſententiam, nam hæc exceptio non excluditur per hanc legem,nec ſublata intelligitur,ex gloſſ. ſingul.& communiter approbata in clemen. vni. de ſeq.poſſeſſ.& fruct. Et ita in terminis ſimile ſtatutum huic legi declarat Corne.in conſ. 203. In hac conſultatione.col.3.verſi.Nec etiam obſtat ſtatutum.num.8.libro.2.Alexand.latiùs conſil. 77. In cauſa & lite vertente coram abbate.colu. 4. verſ. Præſuppoſitis ergo dictis duabus nullitatibus.nu. 8.lib.2.Paul.Pariſi.conſil.24.Licèt dominus Nayn us.colum.11.numer.102.lib. 2. vbi quam plures huius ſententiæ authores refert.Sebaſti. Vantius in tract.de nullitatibus proceſſ. ac ſententi. rubr. de nullitate ex defectu iuriſdicti.numer.4. pagin. 192.Angel.in.l.non erit.§.dato.ff.de iur.iur. Feli. in cap.ex parte.2.in.7.fallent.de offi.delega.& in rubric.de foro competent.verſic. Tertium fundamentum.& in cap.paſtoralis.verſic. Amplia etiã. de exceptio.Dixi in.l. 2. in gloſſ.1.tit. 6.iſto lib. 3.ſuprà Rurſus.in.l.1.in gloſ.2.titul.8.ſuprà eod. libr. Iaſo conſil.101.colum.6.numer. 5.lib. 4. & in.l.in gloſſ.1.pagin.883.titul.4.ſuprà.eo. libr.3.

Limitatur præterea non minus vtiliter, quam noue habere locum in principali damnato, qui tenet,& poſsidet rem ſubiectã reſtitutioni,qui poſt quàm fuerit condemnatus elapſis ſexaginta diebus, illicò ei nocebit, attento iſto iure, non tamen nocebit ſequentibus in gradu. Fernandus Menchaceñ.libro.2.de ſucceſsio.creatio.§.16.nu. 27.quem vide,& nota.

Quæri poteſt, Quot caſibus dicatur ſententia nulla ipſo iure? Reſponde pluribus,de quibus per Specula. de ſentenr.probatio. §. iuſta. & per Philippum Franch. & Præpoſit. Alexand. in capit. dilecto. de appellatio. vbi poſuerunt. 36. caſus, in quibus ſententia eſt ipſo iure nulla.l.13.titulo.22.parti.3.l.ſecunda.titulo. 26. eadem tertia parti.

Sciendum eſt,quòd ſi aliquis agendo principaliter de nullitate,dicit ſententiam nullam, & probabili ratione hoc facit,quòd interim ei tempus appellandi non currit.Bald.in. l. contra maiores. C. de inoffi.teſtament.Angel.in.l.Paulus.in.§.hæres 1.colum.ad fin.ff.de vſur.Hippo.ſingul. 152. Succumbens in cauſa.vbi reputat multum notandum & Iaſ.in dict.l.contra maiores num. 8. præpoſit. in.c.dilecto.nu.69.de appella.Hieroni.Gratus conſi.26.nu.2.lib.2.Andr.Tiraquell.de retract. titul. 1.§.1.gloſ. 10.nu.40.vbi vide,in contrarium imò, quòd currat tempus datum ad appellandum in. c. fi.de in integ.reſti.Ideo cogita.

Dubitari ſolet, Vtrum allegans de nullitate contra ſententiam,dicatur ſe defendere, vel offendere? Hoſtienſ.in cap. ſignificauit. de exceptio. dicit,quod ille,qui allegat nullitatem ſententiæ, dicitur ſe defendere,& ſic excommunicatus poteſt opponere nullitatem ſentẽtiæ,per rationes, quas ibi refert Panormita.fina.colum. Alia opinio eſt in contrarium,imò,quòd allegatio nullitatis ſententiæ lit offenſio, & non defenſio.Ita Ioan. And. in.d,c.ſignificauit.& in.ca.1.in fin.de reſcr. lib. 6. Bald.in cap.1.§.iudices.de pace iura.firm. Anchar ran.& Domi.in dict.capit.1.Felin.in dict.cap.ſignificauit. qui firmat cum hac vltima opinione Ioan.Andræ. eſſe communem opinionem Matthæ. de Afflict.in conſtitutio.Neapolita.rub.75. num.8.lib.1.idem firmat.

[a] ¶ *No ſea oydo deſpues.* Elapſis ſexaginta diebus datis hic ad dicendum de nullitate contra ſententiam, quanuis de iure antiquo, vt dixi in ſuprà

proxi. 1. glos. quandocunque opponi poterat nullitas, nempe de iure communi vsque ad triginta annos, & non vltrà vbi, non esset periculum animæ, aliàs posset agi etiam vltrà in perpetuum. Ita Card. in. cle. 1. q. 14. de re iudi. Sali. in. l. si præses. C. quomodo & quam iud. Philip. Franch. in. cap. dilecto. column. 5. vers Quintô quæritur. de appe. Bal. in. l. data opera. columna. 15. versic. Sed quid si bannitus. C. qui accu. non. poss. Specula. titu. De sent. §. iuxta. in fin. Robertus Maranus in practica. 6. part. de ordi. iudiciorum. pag. 537. numer. 154. de iure partitarum viginti annos. l. 13. titul. 22. &. l. 2. titulo. 26. partit. 3. quæ iura iam cessant, cùm sint correcta, & antiquata per hanc regiam legem.

fuere dada la sentencia sobre ella. Mandamos que contra esta sentencia no pueda alguna de las partes dezir que es ninguna, mas pueda appellar della o suplicar si el juez fuere tal de que no pueda appellar la parte que se sintiere agrauiada y no pueda ser puesta excepcion de nullidad dende en adelante contra las sentencias que sobre esta razon fueren dadas por alçada: o suplicacion: y esto porque los pleytos ayan fin.

ADDICION.

¶ Acerca deste versic. se vea la ley. 3. tit. 17. lib. 4. Recopil.

LA sentencia que los nuestros oydores dieren en grado de reuista, sea luego trayda a execucion, no embargante qualquier oppositicion, o excepcion segun se contiene en este libro en el titulo de los oydores.

ADDICION.

¶ Acerca deste versicul. se vea la ley. 24. titul. 5. lib. 2. Recopila.

MAndamos que los pleytos que primeramente fueren concluſos, primero sean determinados: segun se cõtiene en este libro en el titulo del audiencia.

ADDICION.

¶ Acerca deste versicul. se vea la ley. 13. titul. 18. lib. 4. Recopil.

EL juez que no otorgare la appellacion en los casos que deua ser otorgada, incurra en pena de treynta marcos de oro: segun se contiene en este libro en el titulo de las penas fiscales.

ADDICION.

¶ Acerca deste versicul. se vea la ley. 10. titulo. 17. lib. 4. Recopila.

LAs sentencias valan aunque en los processos no se guarde la orden de los juyzios, seyendo prouada la verdad segun se contiene en este libro en el titulo de los juyzios. l. xj.

Ad istam. l. facit consti. *Por quanto.* ibi. *se demande reuocar por via de nullidad.* libr. septimo fororum Aragoniæ. titul. de appellationi. &. l. prima titulo. 60. libro. tertio. ordinament. quæ cõ cor. cum iure communi.

¶*TITVLVS. XVI. De appellationi.*

¶*Lex.* I.

a ¶*Pueda appellar.* Hic inquirendum eſt, quid ſit Appellatio: & quid ſit prouocatio: & in quo differat ab appellatione: & alia, quæ pertinent ad omnimodam reſolutionem materiæ de appellatio. vltra ſcribent. ſummiſtas, nempe Goffred. Hoſti. & Specul. de appellatio. & cæteros, maximè Bellarmer. Deci. & Boeri. in rubri. de appella. eſt videndus Robert. Maranta. in practi. 6. parte. de ordi. iudicio. nume. 1. cum. 412. ſequent. pagi. 551. l. 1. tit. 23. partita. 3. l. 1. & ibi bene per Montalu. titu. 15. libro. 2. foro. leg. Et in foro Aragonum. libro. 7. titul. De appellatio. habentur ſeptem conſtitutiones, quæ pertinent ad hunc tractatum, de appellationibus, & quæ in eis, & earum proſecutionem Regnicolæ debeant ſeruare. Et apud Luſitaniæ viros habetur optimè in libro ſecundo ſuorum ordinament. titul. 52. 53. 54. & 55. ad titu. 60. vſque. Quibus legibus cùm vſus appellandi ſit frequentiſsimus, eſt videndus Lanfranchus de Oriano in repetitio. capit. quoniam contra. verb. interlocutoriæ, & appellationes. numero. 82. de probat. & Guid. in tracta. de appellationibus. Adde etiam Couarru. libro. 2. variarum reſolutio. capi. 12. qui agit de quæſtione, an à iudice, qui vt bonus vir arbitratur, liceat appellare. l. final. in ordina. de Madrid. Iaſ. §. omnium. nume. 10. Inſti. de actio. Quæritur vtrum ſine præfinitione tēporis poſsit quis appellare, vt quando grauamen habet tractùm ſucceſsiuum, vt quia timet cenſuram, vel eſt incarceratus & ſic quotidie grauatur, & eſt dicēdum poſſe. Paul. Caſtr. in. l. 1. §. biduum. colū. 3. num. 9. ff. qñ appella. ſit. Franc. in. c. ſuper eo. 2. nu. 4. col. 2. de appellatio. cū pluribus citatis ab Hippoly. in pract. crim. §. attingan. nu. 19. & §. expedita. n. 73. adde. l. 12. ti. 15. li. 2. ſuprà & quæ ibi dixi. & iu dex ad quem eſt appellatū cognoſcit an iuridice fuerit appellatum & pronuntiat ſe competentē vel incompetentem iudicem & retinet cauſam, vel remittit. Et & ſi ſe nō pronunciet cōpetētē cō dēnat appellatē inique in expenſis. c. fi. & ibi. glo. de reſc. clem. 1. eo. tit. Frederic. Senenſis. conſi. 136. caſus talis eſt quidam à ſentētia. & ſentētiā quā confirmat per eūdē exequutioni mandāda eſt. gloſ. in. c. paſtoralis. §. præterea. verbo. diſcuſſa. de offic. deleg.

Dubitari tamen poteſt, Vtrùm ſint aliqui caſus, quibus de iure non eſt licita appellatio? Reſpon. Plures ſunt, de quibus duo explicantur in. l. 1. tit. 15. libro ſecundo for. legum. & ibi gloſſ. in verbo. *no fuere*. Enumerat plures, & Speculat. de appell. §. in quibus autem caſibus. Viginti ponit Petrus Rebuffus in conſtitutio. regias Galliæ. tertia part. tracta. de appellationi. articul. 2. gloſſ. prima nu. 1. pag. 502. cum. 3. ſequentibus. & l. 16. tit. 22. part. 3. incipien. *Ladrones conoſcidos.*

Vtrum autem liceat appellare ab executore? Reſpond. quòd regulariter non licet. l. ab executore. ff. de appellatio. l. ab executione. C. quorum appella. non recip. l. 52. tit. 18. part. 3. l. 161. ſtyli. Speculat. de appellatio. §. in quibus. numer. 5. Socinus in tracta. fallentiar. regula. 26. limitat quinque modis. Et Pet. Dueñas octo. in regul. 41. incipien. Appellatio. & ibi in ſequē. ponit regulam, quòd appellatione pendente, ſuſpenditur iuriſdictio iudicis à quo, & ſic interim nihil nouādū eſſe. Et ponit. 23. declarationes. Et in regula. 43. dicit, quòd appellatio iuſta, & licita, non eſt auferenda à Principe ſine cauſa. Quā optimè probat, & ponit quinque limitationes. Et ibi vſque ad regul. 54. excluſiuè ponit alias, quæ omnia inferenda decreueram, niſi eo in loco ſcripta fuiſſent. Plura alia comperies per Imbert. Rupell. libro. ſecundo forenſiū inſtitutio. capit. 1. cum pluribus ſequentibus.

Titulo. XVI.

De las appellaciones.

ADDICION.

¶*Eſte titulo ſe contiene en el titulo 18. lib. 4. Recopil.*

¶Ley. I. *Que el que appella de la ſentencia pueda appellar faſta cinco dias.*

¶Fuero de leyes.

ADDICION.

¶*Eſta ley ſe contiene en la ley. 1. titul. 18. lib. 4. Recopil.*

POrque a las vezes los Alcaldes y juezes agrauian las partes en los juyzios que dan. Mandamos que quando el Alcalde, o juez dieren ſentencia ſi quier ſea juyzio acabado: ſi quier otro ſobre coſa que acaezca en pleyto: aq̄l q̄ ſe tuuiere por agrauiado: pueda apelar a

faſta cinco dias[a] deſde el dia que fuere dada la ſentencia, o recibio el agrauio: y viniere a ſu noticia eſto ſi no otorgo o recibio el juyzio, o ſentencia que fuere dada: lo qual mandamos que ſe guarde de aqui adelante: aſſi en la nueſtra caſa y corte y chancilleria: como en todas las ciudades y villas y lugares y prouincias de nueſtros Reynos: aſsi de nueſtra corona Real, como de las ordenes y ſeñorios y behetrias y abadengos de nueſtros Reynos en todas y qualeſquier cauſas ciuiles y criminales: y de qualeſquier juezes ordinarios: o delegados. Y mandamos que ſe guarde y cumpla aſsi: no embargante qualeſquier leyes y derechos que otra coſa diſpongan: ni qualquier coſtumbre que en contrario de eſto ſea introduzida. Lo qual todo nos por la preſente reuocamos: y por eſto no ſe innouen las leyes que diſponen ſobre la ſuplicacion: y en el dicho quinto diamandamos que ſea contado el dia en que fuere dada la ſentencia: o fecho el agrauio.

a ¶ *Cinco dias.* De iure Canonico, ac ciuili erat appellatio interponenda ad ſuperiorem infra decem dies, ſiue eſſet facta à diffinitiua, ſiue ab interlocutoria, & à quocunque grauamine, & actu etiam extraiudiciali: quanuis de iure digeſtorum breuius tempus erat. capitulo concertationi. de appellatio. libro ſexto. capitulo cùm dilecti. in fin. de electio. & in capitul. ſignificauerunt. de teſtib. capitulo quod ad conſultationem. de re iudica. authent. Hodie. C. de appellationibus. Socinus in tractat. regula. cum fallent. 297. Robertus Marantanus, vbi prædicta fuſe declarat in practica. ſexta parte. de appellationibus. quæſtione tertia. numero. 202. pagina. 597. columna prima. De iure fori tenebatur appellare intra triduum. l. prima. vbi Montaluus. verb. *faſta tercero dia.* titulo decimoquinto. libro ſecundo. foro legum. Iure partitarum infra decem dies. l. vigeſimaſecunda. titulo vigeſimotertio. partita tertia. vbi Gregorius Lopez citat noſtram legem primam. in verbo. *diez dias.* & dicit quod terminus quinque dierum datum ad appellandum, currunt de momento ad momentum. Dic tu poſtquàm peruenerit ſententia ad notitiam partis. dicto capitulo concertationi. & ibi gloſſa verb. ſciuerit. quæ dicit, Eſt enim tempus vtile à principio, licèt continuum in progreſſu. Idem dicit gloſſa. in capitulo anteriorum. verbo. à recitatione. ſecunda quæſtione ſexta. Cardinal. in clementina vnica. columna ſecunda. verſiculo. Quinto nota. numero quarto. de dolo, & contumacia. Ioan. de Anania. in capitul. quod ad conſultationem. numero ſecundo. de re iudica. vbi Imola. columna prima. Felinus. numero vigeſimoſecũdo. & probatur in Regia lege. ibi, *y viniere a ſu noticia.* De hoc erant opiniones, vt per gloſſam quintam. in Clemẽtina. Sicut appellationem. de appellatio. Bellamera in capitulo ex parte. 5. columna ſecunda. numero tertio. de reſcr. Paul. in l. final. in fine. verb. numero quarto. C. de tempo. appellatio. Felinus in capitulo conſuluit. columna tertia. numero quinto. verſicu. Limita hoc, niſi eſſemus. de offi. delegat.

Vtrum autem iſtud tempus quinque dierum datum ad interponendam appellationem poſsit prorogari? Reſpondendum eſt non poſſe gloſſa. in verb. reciſius. in capitulo cum ſit Romana. de appellationibus. Bonifaci. in clementina. Quandiu. numero. 49. de appellatio. Dixi in. l. prima. verbo. *da la ley.* titulo quarto. libro iſto tertio. ſuprà. pagina. 901. cum duabus ſequentib. vbi poſui

fui duas opiniones communes adinuicem pugnantes. Baldus in authentic. ei qui. C. de tempo. appellatio. Gregorius Lopez in. l. 2. in gloss. 5. tit. 23. partit. 3.

Sic igitur appellatio interponenda est intra quinque dies text. pro hoc in clementi. Si appellationem. de appellatio. Sed per statutum vel consuetudinem bene posset prorogari secũdum gloss. singul. in lege secunda. C. si contra ius vel vtili. publ. secundum Baldum. ibi. Roman. in rubric. ff. de arbit. numero. 65. verficul. Tredecimò inductumest. Tempus autẽ prosequendæ appellationis bene potest prorogari secundum Bald. in lege fina. C. de tempo. appellatio. Et Roman. loco præcitato.

¶ *Ley. II. Como deue seguir lá appellacion el appellante.*

EL Rey dõ Alonso en Alcala.

ADDICION.

¶ Esta ley se contiene en la ley 2. tit. 18. lib. 4. Recopil.

SIguiendo el alçada la parte q̃ se alçare al plazo que le pusiere el juzgador a parescer con el processo dl pleyto ante el juez de las alçadas, y si el juez no le pusiere plazo a que se presente: mandamos sea tenido el que se alço de la seguir: y se presentar ante el Rey fasta quarenta dias b: si fuere allende los puertos. E si fuere aquende los puertos fasta quinze dias. E si fuere el Rey en la villa: fasta tercero dia: y si fuere el alçada de los Alcaldes del Rey. E si fuere de los de la villa para ante otro Alcal de mayor en la villa: q̃ aya poder de oyr las alçadas, que las siga fasta tercero dia: y si fuere la alçada del termino para los Alcaldes de la villa, que aya nueue dias del dia que le fuere otorgada la appellacion. Y essos mesmos plazos aya el appellante para se querellar del juez: si no le quisiere otorgar el alçada. E si en este tiempo no lo quisiere seguir: o no se querellare como dicho es: sinque firme el

¶ *Lex. II.*

a ¶ *Siguiendo el alçada.* Nota quôd iudex præfigit appellanti terminum ad se præsentãdum & prosequendam appellationem coram iudice ad quem. Rota antiq. decisione. 181. capit sæpe. de appellatio. capitulo cordi. ibi, post hoc appellatori secundum locorum distantiam, personarum: & negotij qualitatem tẽpore prosecutionis indulto. eodem titulo. libro sexto. vbi glossa. in illo verb. indulto. dicit à iudice, à quo est appellatum. De quo dicit suprà eodem titulo. capitulo cùm sit Romana. Hactenus glossa. clementina prima. & ibi gloss. & Bonifaci. columna tertia. numero. 42. de appellationibus. Ioan. Andr. in capit. cum appellationibus friuolis. de appellatio. libro sexto. & Rota nou. decisio. 356. aliàs sub titulo isto. de appellationi. 40. vbi in fine refert quandam concordiam in hoc articulo, nempe, quòd si iudex defert appellationi, sta tim præfigit terminum appellãti ad prosequendum, & potest. Et sic intelliguntur capitulũ sæpe. & iura præcitata. Aut ex interuallo velit terminum præfigere, & non poterit, quia per delationẽ simpliciter factã tam accessorium, quàm principale negotium videtur in superiorem transfusum. capitulo dilectis filijs. §. præterea. de appellat. Zenzeli. in clementina prima. de appellatio. Et sic non assignato termino ad se præsentandum, succedere debet tempus hic statim designatum intra. 40. dies. &c. Quæ. l. in hoc est confirmata per. l. 42. cap. 34. incip. *Otro si que enlas causas*

que vinieren.libro pragmati.Regum Catholicorũ. Nec his diebus coniunguntur nouem dies curiæ & tres alij ad præconizationem faciendam deſtinati.ex.l.22.&.138.cum ſequenti.in legib. ſtyli, qui dies correcti ſunt per dictũ capitul. 34. l. 42. libr. pragma.

juyzio[c] de que ſe alça: y ſi alçada fuere para ante el Rey: no ſeyendo el Rey en la villa donde ſe dio la ſentencia: y ſi ouiere de preſentar el appellante allende, o aquẽ de los puertos ſegun dicho es de ſuſo: que ayan las partes de mas nueue dias de corte: y tercero dia de pregon ſegun el eſtilo y coſtas de nueſtra corte: en eſtos plazos que dichos ſon la parte que ouiere de ſeguir el alçada ſea tenido de ſe preſentar ante el juez de las alçadas con todo el proceſſo del pleyto: y ſi con el proceſſo del pleyto no ſe preſentare, que no ſea oydo en el pleyto del alçada: y la ſentencia finque firme: y

b ¶ *Faſta quarenta dias.* Nota tempus ſtatutum, quod habet appellans ad præſentandum ſe cum proceſſu coram ſupremis iudicibus Cancellariæ regis. Qđ etiam tempus eſt confirmatum per regiam pragmaticam, vt dixi in fine ſuperioris gloſſæ. Et ſi pars fuit negligens in præſentando appellationem & proceſſum cum apoſtolis infra terminum hîc ſtatutum ad inſtantiam partis, appellatio cenſetur deſerta, ac à iudice talis pronuntiari debet, vt hic habetur. ac probatur in terminis per Matthæ. de Afflict. in conſtitution. Neapolitan. libro ſecundo rubric. 45. de appellationi. verſicu. Tertio nota. numero ſecundo. & in capitibus iudicum Syndicatus. capitulo vigeſimoprimo. vbi per Franciſcũ Auiles ſummatur tota litera iſtius noſtræ legis. 2. in verbo. *ſe preſente*. Et hanc legem per. 12. concluſiones declara tam cõperies tam de iure communi, quam regio per egregium aduocatum Nunium Auendanium in ſuis reſponſis poſitis poſt tracta. de mandatis reg. reſponſ. 2. vbi videas. Et vi. vnam aliam declarationem referendo iſtam. l. 2. per Antoniũ Gomez in tracta. De contractibus. capitulo vndecimo. numero trigeſimoquinto. verſic. Quartò ſingulariter infero.

c ¶ *Finque firme el juyzio.* Eſt igitur notandum, quòd ſi in termino à iudice ſtatuto parti ad ſe præſentandum cum proceſſu, & apoſtolis coram iudice ad quem non comparuerit, quem terminum iudex præfigere poteſt. vt in princip. iſtius. l. habetur. Panormitan. in capitulo perſonas. de appellat. & Matthæ. de Affli ctis in conſtitutio. Neapolitan. libro ſecundo. rubric. 45. numero ſecundo. l. 23. in princip. vbi Gregorius Lopez. titulo vigeſimotertio. partita tertia. vel intra terminum hic à iure aſsignatum, qui ſeruari debet per pragmatic. 42. capitulo trigeſimoquarto. in Pragmatic. regum Catholicorum, erit appellatio deſerta, ac firma ſententia iudicis à quo quemadmodum hic ſtatutum eſt. & probatur ex Baldo, poſt text. & gloſſa. & ibi in. l. ſi præſes. C. quomodo & quando iud. Idem Bal. in authen. Item ſi appellatione. numero ſecundo. C. de tempo. appellatio. qui probat deſertionem appellationis inducere ſententiam confirmatoriam ſententiæ primæ, à qua extitit appellatum. clementin. ſicut. de appellat. Rot. antiq. 690. & ad hoc, vt inferatur deſertio ex non proſecutione appellationis, requiritur, quòd tempus datum ad præſentandum, vel proſequendum, ſit elapſum, & quòd appellans citetur, vt oſtendat diligenter ea, quæ fecit in proſecutione ſuæ appellationis ſub pœna deſertionis intra certum tempus, quo elapſo, ſi non oſtenderit literas teſtimoniales huius rei, pronuntiari ſolet deſerta, ac literæ executoriæ dantur per iudicem à quo. Et hæc praxis iuſtificatur ex notatis à Bartol. in. l. vnica. in fine. ff. nihil noua. appella. pend. Bald. in. l. eos. colum. ſecunda. & ibi in additio. C. de appellationibus. Felinus in capitulo ex parte. 5. numero. 10. de reſc. Et quia in dubio non debet pronuntiari appellatio deſerta propter multas cauſas, quæ poſſunt contingere, ſiue infirmitatis, paupertatis appellantis, vel ex negligentia notarij nolentis appellanti dare fidem de proſecutione appellationis, vel quia iudices ſupremi eam pro voluntate retinere volunt ſine pronuntiatione alicuius actus, quæ omnia tempus requirunt,

quirunt, igitur iudex eum moneat, vt dictum est, etiam si fuerit bene disum iudici per tres vices distinctas, vt fieri solet ad iustificationem sententiæ ferendæ desertionis, cùm in dubio vt dixi sit pronuntiandum non fuisse desertam. Iaso consilio decimo sexto. columna tertia. versic. Præterea in dubijs. libro tertio.

no se pueda escusar el que se alço ni su procurador por dezir el procurador que no le dio el señor del pleyto cosa alguna ni tiene de que pagar el processo del pleyto. Pero si el señor del pleyto, o su procurador en su nombre dixere y alegare que el señor del pleyto es pobre[a], y no ha de que pagar, y lo prouare, que la sententia no passe en cosa juzgada, y pueda seguir el alçada: y el escriuano sea apremiado de le dar el processo del pleyto sin dineros. Y esto mesmo mandamos que sea guardado si el appellante allegare otra razon derecha y la prouare por que pueda seguir el alçada y prouandola que la pueda seguir.

Vtrùm autem sententia lata in causa desertionis dicenda sit diffinitiua, an interlocutoria? Respondendū ex Rota in antiquis constare interlocutoriā potiùs, quàm diffinitiuam esse. Ita videtur decisio. 124. & decisi. 690. in antiq. & decisi. 42. & 43. sub titu. de appellationibus. in antiq.

Vtrum deserta appellatione sit facienda statim executio, postquam constat de desertione? Respond. vt suprà dixi quôd sic. Et vide quæ notat Iaso in. l. si arrogator. colum. final. nu. 62. ff. de adoptioni.

Vtrum si appelletur à diffinitiua sententia, quę est ipso iure nulla, & deseratur appellatio, possit & debeat pronuntiari super desertione appellationis? Respōdendum est, quòd sit necessaria pronūtiatio super desertione ipsi⁹ appellationis, etiā si sententia esset nulla. Quia appellatio tres effectus operari poterat. Primò causam ad curiam deuoluit nedum appellationis, sed totius negotij principalis: maximè si delatum erat per iudicem vt ponebatur in facto. c. sępe. §. saluis. de appel. & capitulo cordi. & capitulo cum appellationibus. eodem titulo. libro sexto. Secundò per eum pars appellata ad curiam citatur, præsertim si terminus à iudice, vel ab appellāte erat præfixus. vt in dictis iuribus. capitulo sæpe. & capitulo cordi. Sic si pars appellata venit, vel misit ad curiā propter huiusmodi appellationem deuoluentē, & citantē, & pars appellans non venit, nec misit, tenebatur parti appellatæ competenter facere recompensationem expensarum. vt in prędict. capitulo. sępe. & capitulo reprehensibilis. de appella. & capitulo cordi. Tertiò, quia in vim prædictæ appellationis poterat appellans prosequi nullitatem sententiæ, à qua appellauit. iuxta doctr. Innocen. in capitu. dilecto. de appellatio. quod facere non poterat, si esset deserta. Et sic maximè superiori iudici expedit facere talem pronuntiationem. vt docent domini de Rot. in nouis. decisio. 361. incip. Fuit dubitatum, vtrùm si appelletur. secūdùm nouissimam impressionem est. 48. sub titul. de appellat. & in antiquis eodem titu. decis. 2. num. 1.

Sed dubitatur, Esto quòd per desertionem sit sententia confirmata à lege, vt diximus, an iudex appellationis possit eam confirmare? Respondendum est cum Rot. antiqu. decisio. 453. Nota licèt appellatio. secundū nouiorē impressionem posita sub tit. de appel. decis. 42. Nota, & cogita effectū.

Dubitatur præterea, appellans quos actus implere debeat, vt appellatio non efficiatur deserta? Vide Robert. Marant. in speculo aduocato. pag. 646. nempe in regno debet omnia ista expedire copulatiuè infra terminum. 15. vel. 40. dierum, seruata distinctione portuum citra, vel vltra. vt in princip. istius regiæ. l. habetur. videlicet presentare appellationem, & processum, & apostolos iudici ad quem, vel literas testimoniales huius rei, & facere citari partem ad prosequendum, prout moris est, per prouisionem regiam, quæ (mejora) dici solet, & alia, quæ docet Matth. de Afflict. consti. Neap. lib. 2. rub. 45. notab. 10.

[a] ¶ *El señor del pleyto es pobre.* Nota, ꝙ paupertas ex-

cuſat hominem à proſecutione appellationis, qua minimè obſtante, ſententia tranſit in rem iudicatam. Conc l.5. regis Alphonſi in ordinam. de Alcala anni. 1386. titul. 14. Et hæc lex ad literā fuit tranſumpta ab illa. Idem not. Innocent. in capit. ex ratione. de appell. Guido Papa deciſione. 436. Cùm materia appellationum. verſicul. 14. quæro. numer. 21. Ergo pauper tas non ſemper eſt de genere malorū cùm in multis excuſet, ſed à tali exēptione liberet nos Deus omnipotens. Nam (vt inquit Comicus) Paupertas mihi viſum eſt onus miſerum, & graue. Dicat igitur cum Salomone Prouerb. 30. Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo neceſſaria, ne forte ſatiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis eſt dominus? aut egeſtate compulſus furer, & periurem nomen Dei mei. Quis autem dicatur pauper, & qualiter ſit probanda paupertas: & de vtilitatibus, ac damnis ipſius, dixi in l. 1. verbo. *pobres*. tit. 1. lib. iſto. 3. ſuprà. Ad iſtam verò legem adde quæ notat Nicolaus Boeri. deciſ. 63. nu. 13. verſic. Præterea ſi maior contumax fuerit infirmitate. &c. & in deciſio. 207. Nunc ad ſecundam veniendo quæſtionem. num. 16. vbi in terminis quærit, Qui non potuit appellationem propter paupertatem proſequi, lapſo tempore inſtantiæ, & ſic ob tranſcurſum ipſius ſententia tranſlata in rē iudicatam, vtrùm audiendus deinceps ex hac cauſa ſit. Tu Hiſpane notabis perpetuò hanc regiam legem in finem vſque, quia eſt notabilis, & in practica maximi effectus.

¶ *Ley.* III. *Que el pleyto de la appellacion ſea fenecido haſta vn año.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Era de mil. ccc. lxxxvj.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley.* 11. *tit.* 18. *lib.* 4. *Recopil.*

ALçandoſe alguno dla ſentencia q̄ fuere dada contra el ſeatenido de la ſeguir y acabar, por manera q̄ ſea librado el pleyto dende el dia q̄ ſe alçare[a] dela ſentēcia faſta vn año[b] y ſino lo fiziere, q̄ finque la ſētēcia firme y valedera: ſaluo ſi ouiere embargo derecho porq̄ no ſe pueda ſeguir ni librar: y ſi por culpa dl juez fincare de lo librar: pague las coſtas y daños a las partes.

a ¶ *Dende el dia que ſe alçare.* Ergo ſi ſtatim condemnatus appellauit, hoc eſt primo die quo lata fuit ſententia ex aſſignatis ad appellandum continuo vel incontinenti poſt appellationem interpoſitā currit tempus præfixum ad eam proſequendam, contrarium per. l. quis libellos. C. de appell. tenet Alexan. & alij quos refert. Petr. à Peralt. in. l. ſtatu liberum. §. ſtichum. col. 5. pagi. 153. ff. de legat. 2. vbi nota. Conſiderat hanc legem.

b ¶ *Faſta vn año.* Habuit ortum. à. l. tertia. titulo decimotertio. Regis Alphōſi in ordinationibus de Alcala anni. 1386. & clementina. 3. de appellatio. cuius litera eſt. Sicut appellationem iudicialem, ſic & extraiudicialem intra annum à die interpoſitionis ipſius, vel à die illati grauaminis, vbi à futuro grauamine appellatur, proſequi, & finire tenetur appellans. Quòd ſi iuſto impedimento ceſſante non fecerit, debet eius appellatio deſerta cenſeri. text. optimus. in. l. final. §. illud. C. de temporib. appellatio. ibi. Sed & ſi per eum ſteterit, quominus omnia litis certamina impleantur, appellatione defraudari, & ſententia contrala ta in ſuo robore durare. & ad effectum perduci, tanquam ſi ab initio minimè fuerit prouocatum, niſi appellator euidentiſsimis probationibus poſſit oſtendere ſe quidem ſumma ope niſum, voluiſſe litem exercere, per iudicem autem ſtetiſſe, vel aliam inexorabilem cauſam ſubſecutam, propter quam hoc facere minimè valuit, tunc etenim aliud ei annale tempus indulgemus: quo effluente, & lite minimè finem accipiente, cadere eum de appellatorio iuuamine diſponimus: cum ſit ei apertiſsima facultas, & noſtram adire maieſtatem, & tarditatem iudicis in querelam deducere, & noſtro beneficio perpotiri. authenti. Ei qui appellat. C. eodem titulo. text. in authenti. De ijs qui ingredi ad appellation. §. hæc nos dudum ſancientes. colla. quinta. capitulo cum ſit Romana. in princ. de appellation. capitulo ei qui appellat. ſecunda quæſtione ſexta. Vtrum autem elapſo primo anno poſsit iudex indiſtinctè ſententiam exequi tanquam appellatione deſerta ſi non conſtat

constat aliter de impedimento? Respond. quod non, quia si non sit lapsum biennium, iudex non potest exequi, quia sententia non confirmatur ex solo lapsu primi anni, nisi labatur biennium. text. in dicta authenti. ei qui appellat. vbi Bartol. Idem Bartol. in. l. prima. in fine. ff. nihil noua. appellat. pend. Baldus in. l. eos. colum. secunda. C. de appellationibus Philip. Franchus in capitu. ex ratiõe.

ORdenamos, que enlas appellaciones qũe se interpusieren sobre las rentas y pechos y derechos de los proprios y rẽtas de nras ciudades y villas y lugares denros reynos se guarde la forma q̃ se cõtiene en este libro enel titulo de los concejos.

de appellationi. numero. 85. & Præposit. numer. 58. qui refert plures tenentes contrarium. Tamen illam opinionem hic relatam sequitur Felin. in capitul. ex parte. 5. columna sexta. numer. decimo. de rescript. & est magis communis opinio secunda Robertum Maranta. in practic. 6. parte. pagin. 603. numero. 220. vbi aliqua fundamenta adducit in contrarium. tamen à communi non recedas: quia secundum Baldum in dicta. l. eos. C. de appellationib. elapso primo anno potuit appellans habere impedimentum, quo ostenso, non esset appellatio deserta. & sic solus lapsus primi anni non clarificat iudicem de desertione, nisi labatur etiam secundus. Quare iura appellent primum annum, primum fatale, & secundum annum, secundum fatale? Responde vt per Marant. loco præcitato pagi. 604. versic. Tertio pondero. numero. 221. Quod lapsus anni inducat desertionem appellationis, & iudex possit statim exequi suam sententiam, nisi doceatur de legitimo impedimento, nec sit opus citare appellantem ad executionem sentẽtiæ post appellationem desertam. Nec est opus sententia declaratoria super desertione appellationis tenent Innoc. & Bald. in dicto capitulo. ex ratione. & est communior practica, secundum Henningi. Godenhauelbergensis in practi. tertia part. rubri. 38. num. quarto. per legem. quoniam nonnulli. in fine. C. de appellationibus. ibi, moxq; debitum exigatur mox, ideſt, statim lapso tempore appellationis prosequendæ, sententia executioni mandetur, scilicet, absque alia sententia declaratoria desertionis, hoc enim verbũ mox, in text. in dict. l. quoniam positum. importat pœnam latæ sententiæ non ferendæ, sicut homo verbum eo ipso, vel ipso iure, per glo. in authenti. de incest. nupt. in prin. verb. imminere. & in cap. cupientes. §. Cæterum. verb. suspensos. de electione. libr. sexto. & sic lapsis fatalibus, appellatus potest adire iudicem à quo & petere quod sententiã suã mandet executioni probatur per pulchr. text. in l. si contra. C. de appellatio. ergo non est necesse quod super desertione pronuncietur, cum eo ipso per lapsum fatale appellatio sit deserta per Bald. in authen. ei qui. C. de appellationi. & in. l. eos. eod. titul. sed dic quod sit vtile pronunciare appellationẽ desertam, & ita nõ est necessarium. Et hæc est melior practica & verior. Alij tamen seruant aliã practicã, faciũt post lapsum fatale per iudicẽ à quo citari appellãtẽ primo, secũdo, tertio, semper ad primã ad docendũ de prosecutione appellationis, vel allegãdũ causas iusti impedimẽti, alioquin ad videndũ sniam executione mandari. Sed hic processus quærit circuitũ, & nõ est cautus. Nam à snia super desertione appellationis lata, siue sit interlocutoria, siue sit diffinitiua, vt alij volunt, de quo not. in. d. c. ex ratione. potest tamen ab ea appellari. vt plene per Philip. de Perusi. in. d. c. ex ratione. & ita incaute facit appellatus in hærẽs secundæ practicæ, faciens super desertione pronũciare, à quo appellans potest iterum appellare, & ita causam ac ad campos Elysios deducere. Hodie tamen à snia tantum diffinitiua licitũ est appellare, nõ vero ab interlocutoria, nisi talis interlocutio contineret remediũ irreparabile per diffinitiuã, vt si quis dãnaretur ad torturã, vel ad carcerẽ, vel hmõi, prout cõstitutum est in cõci. Trid. sub Pio Papa. 4. celebrato sessi. 24. c. 20. causę oẽs. & sessio 13. c. 1. eadẽ sctã Tridẽ. synod. versi. in causis visitatiõis. ¶ Itẽ à snia epi cõtra clericos cõcubinarios nõ admittit appellatio, nec exẽptio, sed executiõi mãdat. vt habet ĩ cõcil. Tridẽ. sessi. 25. c. 14. vers. necquæuis appellatio aut exẽptio. & est notandũ snìam sub cõditione minime ferẽdã esse, tn lata tenet, & est ab ea appellãdũ. l. 1. §. biduũ. ff. qñ app. sit. g̃l. in. l. cũeorũ. C. de sent. & interloc. om. iud & ibi Paul. de Cast. cũ multis adductis à Iacob. Philip. Porti. lib. 4. regul. & cõclus. cõcl. 6. p. 731. cũ seq. vsq; ad. 739. vbi ponit cõtrariã, imo. q̃ talis snìa sit nulla. & has opiniões cõcordat & multis modis intelligit & declarat. ¶ Itẽ nõ admittit appellatio in casu. c. 1. versic. nec appellatio. Sessio. 22. in Concil. Tridentino.

Fatalia autem ad prosequendum & finiendum appellationem interpositam à diffinitiua statuta non currunt appellanti, qui prosequitur & agit

ſuper attentatis, imo illud tempus & etiam tempus executionis finiendum poſt ſententias ſuper attentatis latas eſt de fatalibus ſubducendum: nã licet appellans poſsit appellationem ſuam & negotium principale & cauſam attentatorum ſimul proſequi, tamen ad hoc non arctatur, niſi velit: imo indultum eſt ſibi à lege vt ſuper attẽtatis ante omnia audiatur, capit, non ſolum de appel. lationib. lib. ſexto. & quia culpa aduerſarij attentantis, & cauſam huic edicto dantis, videtur legitimè impeditus, ita quod interim ſibi fataliacurrere non debent. argum. text. in Clementi. quandiu. de appellatio. Innoc. & Hoſtienſ. in dict. capit. ex ratione. Rot. 102. Fatalia ad proſequẽdum. numero primo. & ſecundo. in nouis. Item non currunt in caſu deducto à Mathæ. de Afflict. deciſio. 78. num. 1.

Item etiam durante compromiſſo, vel alias ex conſenſu partium expreſſo ſuſpenditur tempus aſsignatum à iure, vel à iudice. Clementi. quandiu. de appellationibus. Quem text. inſigniter declarat Auguſtinus Beroius in capitul. cum ſit Romana. numero. 52. cum ſequentib. 4. de appellationib. Cætera videnda ſunt per Franch. & Præpoſit. Alexandri. in dicto capitulo. ex ratione. de appellationibus. Socin. conſi. 116. In præſenti conſultatione. columna. ſecunda. numer. quinto. libr. quarto. Signorol de Homodeis conſil. 211. Inquæſtione appellationis vertentis. colum. ſecũda. verſic. venio ad tertium. numero. ſexto. Decius conſil. 436. Viſa inſtrnctione caſus. colum. prima. numero primo. Hieronymus. Grat. reſponſo. 145. Duo diuerſa dubia. numero. primo. libro ſecundo. Corneus conſil. quadrageſimotertio. In hac conſultatiõe. numer. quarto. lib. tertio. Paul. Caſtrẽ. conſil. 135. In cauſa deſertionis. libr. ſecundo. quem videas, quia late loquitur in cauſa deſertionis appellationis.

¶ Ley IIII. Que de la ſentencia interlocutoria no aya appellacion.

¶ Idem.

ADDICION.

¶ Eſta ley ſe contiene en la ley. 3. titul. 18. libr. 4. Recopil.

EStableſcemos que de las ſentencias interlocutorias no aya alçada. Y que los juzgadores no laotorguen, ni la den: ſaluo ſi las ſentẽcias interlocutorias[a] fueren dadas ſobre defenſiõ peremptoria, y ſobre algun articulo que faga juyzio en el pleyto principal. O ſi fuere en el contra el por la parte que no es ſu juez, y prueua la razon porque no es ſu juez faſta ocho dias, ſegun manda la ley contenida en eſte libro en el titulo de la orden de los juyzios. Eſto ſi el juez ſe pronunciare por juez, o dixere que ha por ſoſpechoſo al juez: y en los pleytos ciuiles no quiſiere el juez tomar vn hombre por acompañado para librar el pleyto, o ſi en los pleytos criminales, no guardare lo que ſe contiene en la ley de las recuſaciones [b]

¶ Lex. IIII.

a *¶ Las ſentẽcias interlocutorias* Concordat. l. 13. titu. vigeſimotertio. parti. 3. l. anteſententiç. C. quorum appella. non recip. l. 2. C. de epiſcopal. audiẽ. Et quãdo ab interlocutoria poſsit appellari, vide notabil. Bartolum, & Angelum in. l. ſecunda. quorum appella. non recipi. & Speculato. de appellatione. §. in quibus. verſicu. Sed nunquid. De iure autem Canonico licita eſt appellatio. capitul. primo. & ibi gloſſ. de appellationibus. libro ſexto. Vide Guido. Papam deciſio. 220. Locum tenens. Bartholo. Socin. in tracta. fallen. regul. 24. Appellatio in qualibet cauſa. vbi ponit. 32. caſus, in quibus interponi poteſt appellatio de iure Canonico. Differentiam autem inter ſententiam diffinitiuam & interlocutoriam ponit Robert. Marant. in practi. 6. part. de ordi. iudicio. §. expedita. ſecunda parte. numer. 1. pagin. 506.

¶ En la ley de las recuſaciones. Supple in. l. prima. titul. 5. ſupra iſto libro. 3.

a ¶ En

¶*Lex V.*

a ¶*En quanto el juez estuuiere assentado.* Ad de quæ not. Bartol. in. l. si cum ipse. nu. 4. ff. de excu sat. tutorum. Et ex hac lege not. quod à sententia lata post lapsū termini sibi assignati parti ad audiendā sententiam, potest pars, quę non fuit præsens; contra quem sententia lata est, appellare. Quod intellige verum, nisi iterum pars fuisset citata. per ea quæ notat Bald. in. l. prima. C. quomo. & quando iudex. Et qualiter absens debeat citari tā in causis ciuilibus, quam in criminalibus ad audiendā sententiam, vide text. gloss. & Bart. in. l. apparitores. C. de exactorib. tribut. lib. 10. Bart. & Alexand. in additioni. in. l. aut generaliter. in prin. ff. qđ vi aut clā. Adde ad hanc legē & eius materiam text. in clem. vni. de

que nos hezimos. E si no guardare lo que se contiene en la dicha ley: o si la parte pidiere translado de el processo publicado: y el juez no gelo quisiere dar. En qualquier destas otorgamos a la parte que se sintiere agraviada que se pueda alçar: y el juzgador que sea tenido de otorgar: y dar el alçada.

¶*Ley. V. Que no pueda appellar la parte que no paresciere a dia señalado para dar sentencia.*

¶El Rey don Alonso en Alcala. Era de mil. ccc. lxxxvj.

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la ley. 4. tit. 18. lib. 4. Recopil.*

MAndamos, q̄ si el dia que fuere expressamente nombrado por el juez para dar sentencia la parte no paresciere para la oyr ni se alçare della en quanto el juez estuuiere assentado a juzgādo los pleytos, que dende en adelante, no se pueda alçar. E si la sentencia fuere dada despues del dicho dia, que la parte que no fuere presente contra quien fuere dada que se pueda alçar fasta quinto dia. Y esto mismo sea guardado en las ciudades, y villas, y lugares de nuestros Reynos quando el plazo para dar sentēcia fuere puesto en la manera que dicha es.

¶*Ley. VI. Que de las sentencias que fueren de tres mil marauedis, o dende ayuso se appelle para ante los concejos.*

¶El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil. cccclxxx.

ADDICION.

¶*Esta ley se cōtiene, en la ley septima. titulo. 18 libr. quarto. Recopilationis. Por la qual se confirma y declara esta, y en quanto esta dize, que en los pleytos de tres mil marauedis, en aquella se estiende a diez mil marauedis. Y en quāto esta ley dize, que vayan los tales pleytos al Regimiento, aquella lo declara siendo costumbre de que las tales appellaciones vayan a Regimiento, y declara que el processo,*

dolo & contuma. vbi cōtumax appellationem interponere potest à sententia, eo contumace tamen absente lata. declarat Hippolytus singul. 87. &. l. quarta. & ibi Gregor. Lopez verb. *Alçar.* titul. vigesima secunda. par. 3. Et ad plures casus, in quibus appellatio à iure prohibetur, adde Speculatorem de appellationibus: §. in quibus. Antoni. Nicell. in tractatu concordia. glossarum iuris canoni. cum ciui. Cōcordi. 6. Hip. polytus in repetitione. rubric. C. de raptu virginū. numero. 138. Dueñas in tractatu Fallentiarum. regula. 45. Appellatio ab omnibus. Robertus Maranta. in practic. 6. parte. capitu. de appellatione. numero. 269. Couarr. lib. practicarum quæstio. nu. capit. 23. nu. 5.

¶*Lex. VI.*

passe

passe ante el Escriuano, ante quien passo en la primera instãcia, el qual sea obligado a lleuar luego el processo original a los juezes q̃ fueren nombrados. Y en quãto esta ley dize, q̃ el appellante este obligado a concluyr dentro de quinze dias, en aquella se dize q̃ seandẽtro de treynta dias, desde el dia que passare el quinto dia. Y en quanto dize, q̃ dentro de diez dias los Diputados determinẽ el negocio, so las penas aqui contenidas, se dize que las dichas penas executen luego el Corregidor, o justicia del pueblo, so pena q̃ no lo haziendo, lo paguen con el quatro tanto. Y q̃ se le pueda poner por capitulo en su residencia. Y q̃ de mas de las penas paguen la cãtidad principal por que se appella a la parte. Y manda se que la sentencia que dieren los dichos Regidores, la executen luego los Iuezes, so pena que incurran en pena de veynte mil marauedis, la tercera parte para la camara, y la otra tercera parte para el denunciador y la otra tercera parte para los pobres de la carcel Vease tambien la ley octaua. tit. 18. lib. quarto. Recopilationis. adonde se dize que las appellaciones de causas criminales, de q̃ la condemnacion sea de seys mil marauedis, y dende abaxo. Vayan, adonde han costũbre de yr, y no a los Regimientos. Y lo mismo sea de las appellaciones de seys mil marauedis, y de ay abaxo, que se interpusieren de los Alcaldes entregadores de cañadas, y mestas. Y vease la ley. 49. titul. quarto. libr. 3. Recopilationis. adonde se dize que las appellaciones de las sentencias de Alcaldes mayores de los adelantamientos, aunque sean de seys mil marauedis. Vayan a las chancillerias y no a los ayuntamientos. Y vease la ley. 75. titulo quinto. libr. segundo Recopilationis. adonde se dize que las appellaciones de las sentencias de las justicias ordinarias de Valladolid, en casos de penas de ordenanças, de mil marauedis abaxo, no vayan a Alcaldes de crimen, si no que por relacion se vean por vna sala de la audiencia.

a ¶ *Tres mil marauedis, y dende ayuso.* Post hanc legem hæc summa fuit ampliata per Pragmaticas Regias ad summã sex millium terunciorum seu marauedis. l. 95. Anni. 1523. in Curijs Pinciæ. vbi est confirmata ista lex. &. l. trigesimasecunda. Toleti. Anni. 1525 & lex. trigesimanona. in curijs Madriti. Anni. 1528. & vide legem septuagesimã nonã. de Madrid. Anni. 1534. &. l. 83. in eisdem curijs. &. l. 79. in curijs Valliſoleti. anni. 1537. & vide legem. vigesimasecundam. Segouiæ. Anni. 1532. &. l. trigesimã. Toleti. anni. 1525 l. 48. capi. primo. lib. pragmaticarum. & limita, vt per. l. 108. in fine. lib. pragmatica. &. l. 130. quaterni Gabellarum. l. 60. Toleti. Anni. 1525. & vide. l. 21. Pinciæ. anni 1558.

ORdenamos, q̃ la sentẽcia diffinitiua q̃ fuere dada y pronunciada por los nueſtros Alcaldes, o juezes de las ciudades, y villas, y lugares de nueſtros Reynos, que fuere de quantia de tres mil marauedis, y dende ayuſo la condemnacion della, ſin las coſtas, que en tal caſo no ſe pueda interponer appellacion ante nos, ni para ante nueſtro concejo, ni Oydores, ni otros juezes de la nueſtra corte y chancilleria, ni los juezes de quien ſe appellare ſean tenidos de la otorgar ni la otorguen: ſopena de las coſtas. Pero ſi qualquier de las partes litigantes ſe ſintiere agraviada de la tal ſentencia: que pueda appellar della faſta cinco dias, del dia, que fuere la ſentencia, o viniere

a ¶ *Para*

re a ſu noticia, para ante el concejo [a], juſticia, officiales de la ciudad de la juriſdicion donde el juez dio la ſentencia. Y que el dicho concejo elijan e nombren [b] entre ellos dos buenas perſonas, los quales en vno con el juez que dio la ſentencia, fagan juramento, que a todo ſu Real poder y entender juzgaran aquel pleyto, bien y fielmente: ante los quales el appellante, ſea tenido de concluyr el pleyto, ante de quinze dias, dende el dia que paſſare el quinto dia, en que puede appellar, y ſe preſentar: y que dentro de otros diez dias, primeros ſiguientes los dichos

a ¶ *Para ante el concejo.* Amplia per legem quinquageſimã quartã. Toleti. anni. 1525. vt locum habeat in condemnationibus quæ fiunt in cauſis confraternitatum. vt ibi habetur, quod eſt ſingulare.

b ¶ *Nombren entre ellos.* Ad idem lex prima. ibi, *den entre ſi.* titu. 5. ſupra iſto tertio libr. & ſic inſinuat, q̃ nominati debẽt eſſe de deputatis conſiſtorij. vel cõcilij ciuitatis, vel villę, quos Regidores dicimus. & ratione officij eis tribuitur iuriſdictionis, quo ceſſante tempore, vel renunciatione debent alij nominari, & ſubrogari ad diffiniendam cauſam, quia non ratione perſonæ, ſed officij fuit eis delegata iuriſdictio. Ex his quæ dixi in. l. octaua. titulo quarto. libro quarto. infra. in gloſſ. final. Et facit. l. annua. §. atticia. ff. de annu. legat. Albericus in. l. tutelas. ff. de cap. dimi. & quæ ſcripſi in capitul. ſtatutum. quæ ſtione prima. de reſcript. libro ſexto. & quanta ſit poteſtas ancianorum cum iudice. vide Andre. ab Exea. de conſtitutionib. in capit. cum omnes. numero. 174. pagina. 378. Vbi refert Iaſo. & Ripa.

Quid erit ſi iſti iudices proferunt vnam ſententiam, iudex vero ordinarius recuſatus tulit contrariam in cauſa ciuili vel criminali, cui ſtandum ſit? Dic duorum. l. duo ex tribus. ff. de re iudicata. Angelus in authenti. vt iudic. non expectent ſacras iuſſi. collatione nona. numero ſecundo. poſt gloſſam. ibi. & cum appellatio & recuſatio parificentur, ſicut in præſenti valet ſententia lata à duobus in caſu diſcordiæ, ita eſt dicendum in caſu præmiſſo. l. prima. titulo quinto. libr. tertio. ordinamen. ſupra. quamuis in caſu dict. l. primæ. velit Auendani. cum duo iudices ferunt ſententiam diuerſam à iudice recuſato, loco vnius quamuis ſint duæ perſonæ debent cenſeri, & iudicis voto proalia perſona, & erit recurrendum ad ſuperiorem cum ibi non habeantur, ſicut hic loco maioris partis. ita ipſe nun. Auendani. de manda. Regum. ſecunda parte. capit. vigeſimotertio. numero decimoquarto. & iſta ſententia probatur ad finem dictæ. l. primæ. ſi ergo cum iudice non concordauerint recurrendum erit. ad ſuperiorem, vt aſſiſtat, & approbet ſententiam recuſati, vel aſſociatis, & interim erit in carceribus Reus: in caſu tamen huius legis executioni eſt mandanda, talis ſententia aſſeſſorum à iudice ſub pœna. 20. milliũ marapetinorum, per petitio. 20. Pinciç. anni 1558 quam not. cõtra iudices.

Hodie tamen de iure nouiſsimo vſque ad quantitatem decẽ milliũ terunciorũ eſt ampliata per Regem Philippum dominum noſtrũ, cuius aduentus felix ſit, vt Deo propitio fauente ſperamus. in. l. ſeptima. &. l. octaua. in curijs Pinciç anni. 1555. fuit petita prorogatio vſque adſummam vigiſti milliũm terunciorum. Tamen in. l. decimanona. in curijs Pinciæ anni. 1558. iſtud ſancitum eſt, ibi, *ſe eſtienda a diez mil maraudis, y dende abaxo, de manera, que la quantidad de los, &c.* Et ad declarationem huius legis vide Franciſcum Auiles in capitibus Prætorum in forma ſecretæ Syndicationis. in interrogatio. quadrageſimanona. in gloſſ. *condenar.* numero primo. cum ſequentib. fol. 288. cum ſequentib. ex quo recipies not. declarationes. Quamuis hac lege cautum ſit, quod à ſententijs Conſulum, non ſit amplius appellandum, tamen non cenſetur excluſa nullitatis allegatio, quæ proueniret in ſententia. ex Deci. conſilio. 360. numero primo. & gloſſ. in Clemen. vna. de ſequeſtr. poſſ. Hippol. ſingu. 10. Præterea intelige legem iſtam, ſi conſules fuerint requiſiti, alias non tenebuntur parti, quæ eam labi permiſit, non requirendo iudices conſiſtorij, vt ſententiam properent pronuntiare infra terminum à iure ſtatutum. Probatur in hac regia lege. ibi, *que luego que el appellante fuere requerido.* Angelus conſilio. 140. Dixi in. l. vndecima. titulo vndecimo. ſupra eodem lib.

tres Alcaldes y deputados, o los dos dellos; ſi los tres no ſe concertaren, den y pronuncien ſentencia en el dicho pleyto: prouando, o reuocando, añadiendo lo, o menguando la primera ſentencia como fallaren que ſe deue hazer: y lo que eſtos aſsi determinaren ſea firme executado, y no aya, ni reciba otra appellaciõ, ni ſupplicacion para ante nos, ni para nueſtra audiencia, ni para ante otro juez alguno: y eſto todo ſe entienda, ſi en la ciudad, villa, o lugar donde eſto acaeſciere, eſtuuiere mas de ocho leguas lexos de nueſtra corte, o chancilleria. Pero que ſi eſtouiere ocho leguas, o menos, que pueda yr alla el pleyto por appellacion, ſegun ſe vſo y acoſtumbro. Y mandamos al concejo donde eſto acaeſciere, q̃ luego que por appellante fuere requerido dentro de los dichos cinco dias nombrẽ los dichos dos deputados, ſo pena de diez mil marauedis, a cada vno: y de priuacion de los dichos officios. Y mandamos al dicho juez, y a los otros dos deputados que dentro de los dichos diez dias determinen la dicha cauſa ſo pena de diez mil marauedis, y de las coſtas para la parte que ſobre ello le requiriere: y ſi la parte que ſe ſintiere agrauiada no fiziere ſus diligencias, por manera, que dentro de los dichos diez dias ſe pueda ver y determinar el pleyto. Mandamos que dende en adelante la ſentencia quede firme y paſſada en coſa juzgada.

dem libr. tertio. Et alibi me latius dixiſſe comme moror. Panormitan. in capitul. venerabilis. numero decimonono. de iudic. & in capitul. cum ſit generale. numero quinto. de foro competenti. Hippolyt. ſingular. 341. Ille qui tenetur. Ripa in repetitiõe. l. quartę. §. hoc autem iudicium. colum. ſecũda. ff. de damno infe.

Vtrum autem ſententia lata poſt terminum iſtius legis cum ſimilibus valeat, eſt dubium? Reſpõdet in hoc Alexand. conſil. vigeſimoquarto. Viſo themate. colum. prima. libro ſexto. quod valet. Tradunt plures relati, à Franciſco Aniles vbi ſupra. verb. *condenar.* numero quarto. & Alberico de Roſatis in opere ſtatuto. libro primo. quæſtiõe. 57. numero tertio. Felin. in capit. venerabilis. de iudicijs. columna quinta. numero decimoquinto. Sed tenẽdum eſt, quod non valeat elapſo tet mino talis ſententia, etiam ſi de partium conſenſu prorogaretur inſtantiæ terminus: quia cum ſit contra formam legis, non valet: nã in caſu harum legum non dependet facultas prorogandi terminum à poteſtate iudicis, vel partium.

Quæri poteſt, Vtrum iuriſdictio iſtorum conſulum poſsit verificari, ſi pars non egerit remedio appellatiõis, ſed nullitatis dicendo ſententiam nullam? Reſpondẽ, quod nõ, ſed cauſa erit tractanda coram iudice à quo. vt declarat Auendanius in tract. de mandatis regum. capit. ſexto. numero tertio. verſic. Et ex hoc poteſt colligi intellectus ad l. ſextam.

Quæri

Quæri etiam poteſt, Vtrum lex iſta procedat non ſolum in cauſis ciuilibus, ſed etiam in criminalibus, quando pœna pecuniaria eſt parti applicanda? Reſponde quod poterit procedere in cauſis prædictis ex ſingulari traditione Bernard. de Biſguet. 10. ſub tit. de appellationi. quã reperies in calce voluminis deciſionum Rotæ fol. 85. col. 4. ſecundum nouiſsimam impreſsionem. Petitũ tamen fuit à Carolo Cęſare in curijs Madritijs ann. 1528 ſed nihil deciſum reliquit: imo videtur velle contrarium in his cauſis criminalibus. ibi, *Aeſto vos reſpondemos, que no ha lugar de ſe hazer lo que nos ſupplicays.* Et ſi ſit locus appellationi, erit facienda ſaltim in maiori ſumma decem millium terunciorum adiudices criminum, qui dicuntur in curia, *Alcaldes del crimen.*

¶ *Ley. VII. Que de las ſentencias q̃ los alcaldes del raſtro dieren, ſe interpongan las appellaciones para ante el conſejo.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año. lxxx.

ADDICION.

Dubitari præterea vidi de quæſtione, Plures litigarunt corã iudice Salmantino in cauſa valoris quatuordecim milliũ dipõdiorum, in qua ſi in concreto conſideramus, erat prædicti valoris, ſi reſpectu pluriũ ſociorũ, erat minoris quãtitatis decem millium marapetinorum, quia vnuſquiſq; habebat din. i diã partem, vel minorem, ſi plures quã duo eſſent. Fuit ab hac cauſa appellatio interpoſita ad cõſiſtoriũ, dubitabatur vtrũ valeat? Et videtur dicendum quod non valeat, quia eſt maioris ſummæ iuxta formã petitionis, ac vnitatẽ cauſæ, quæ conſideranda eſt per hanc legem, ibi, *la ſentencia diffinitiua que fuere dada, y pronunciada. &c. que fuere dequãtia de tres mil maraueds y dende ayuſo la condenaciõ dẽlla ſin las coſtas, que en tal caſo no ſe pueda interponer appellacion ante nos.* Igitur cum excedit etiam in modico, ceſſat iuriſdictio iſtorum, ac debet interponi appellatio ad Cancellariã Regiam. ex. l. ſi. cum ibi not. ff. de iur. omn. iudi. Quia talis ſentẽtia fuit lata ſub vno cõſtructu, & eſſentia verborum vnitiue, ergo ſeparationem per appellationẽ à ſocijs interpoſitam non recepit. argu. eorum, quæ notãtur à Bald. in. l. 2. col. 2. verſi. Sed hic dubitatur. numer. 5. de re iudicat. Iaſo. in repet. l. admõnẽdi. nu. 130. ff. de iureiur. vbi tractat remiſsiue, quando vnum articulum, vel diuerſa intelligãtur. Et decretum iudicis eſt indiuiduum. l. in hoc iudicio. ff. famil. herciſc. l. ſi non ſortem. §. ſi centum. & ibi Iaſ. ff. de condict. indebit. l. 1. §. ijs verbis. ff. ne vis fiat ei. Bartol. in. l. certi condictio. §. quoniam. ff. ſi cer. pet. Deci. in regul. cum amplius. nu. 2. ff. de regul. iur. Igitur appellare oportet ad curiã Regis, cum ancianis nõ ſit in hoc tributa iuriſdictio. Et iſtam partem conſuluit quidã illuſtris Doctor iubilatus Salmanticæ in cathedrã primã, primæ iuris pontificij, qui me prima eo in iure laureado nauit, & ornauit, ideoq; venerandum ſemper cẽſui, exẽplo Aquili, Reguli. vt feci olim in addition. ad Segurã in repe. l. cum patronus, nu. 45. ff. de lega. 2. vbi eius nomẽ proprium celebraui, & merito. Cautela tamẽ erit, q̃ appellet pro dimidia parte, vel proſequatur appellationẽ pro quantitate licita, & permiſſa à pragmaticis Regis, nã remittere poterit, diuidẽdo ſummam. Parte minime opponente, id procedere intelligas, nõ alias. Bald. in. l. ſi mihi & Titio. col. 2. ff. de lega. 1. ibi. Et nota iſtam glo. cõtra conſuetudinẽ aduocatorũ Florentiæ, qui petunt partem de maiori ſumma, nam reo opponente, cogitur petitor integrare petitionẽ, ſi autẽ non excepit reus, tunc bene procedit diuerſa petitio. vt Inſtit. de actio. §. ſin minus. vbi Imol. Bald. in. l. 1. col. 1. ff. de acq. hære. Bart. in. l. quidam extimauerunt. num. 4. col. 2. ff. ſi cert. pet. & in. l. in cõmodati. §. duobus. ff. commod. Alexã. in. l. cum quædam puella. §. fi. ff. de iur. om. iudi. & in. l. ſcire debemus. ff. de verbo, obliga. Socin. in. c. dilecti. art. 29. q. 3. de libel. obla. & quæ not. Petr. Gerardus ſingul. 88. Qui eſt iudex cauſæ. Intellige tamen, quãdo quis vellet proſequi partẽ per viam ſuſpenſiuam, & dilatiuam, ſecus ſi per viam remiſsiuam alterius partis, iam poterit facere etiam inuito aduerſario. ex Bart. in. l. edita. nu. 6. col. 3. ad. fin. C. de edend. ibi, dum dicit. Et intelligo detrahere non differendo, ſupple tu, id eſt per viam dilatiuam, ſeu ſuſpenſiuam, ſed renuntiando illi parti, quam detrahit in totum renuntiando ac remittendo poterit. Idem Paul. de Caſtr. in dict. l. quidam extimauerunt. nu. 9. Quæ omnia perpetuo ſunt notanda in actu practico, quia ſæpe contingunt. Et adde Iaffred. de ciſion. 413. incipien. qui petijt. x. Paul. Caſtrenſ. conſi. 164 libr. 1. etiam habet locum in cauſis confraternitatis cuius condemnatio eſſet pecuniaria vſque ad decem millia quadratorum. l. quinquageſimaquarta. Tolletiann. 1525. quam notabis perpetuo. ne erres.

¶ *Acerca deſta ley ſe vea la ley. 20 titulo. 4. libro. 2. Recopil. adonde ſe confirma y declaralo en eſta ley diſpueſto.*

POrque ſe falla que de los alcaldes de nueſtra caſa y

¶ *Lex. VII.*

a ¶ El appel-

raſtro, y de las ſenten cias por ellos dadas en la nueſtra corte, ſiempre en los tiempos paſſados ſe interpuſieron las appellaciones para ante los nueſtros oydores. Màndamos, que de aqui adelante quando alguno ſe ſintiere agrauiado de los dichos nueſtros alcaldes y de las ſentẽcias, y mandamientos que dieren en las cauſas ciuiles, que ſe interponga el appellacion para ante nos[a] en el termino de la ley. Y ſe preſenten con el dicho proceſſo en el nueſtro conſejo en tiempo deuido: y mãdamos a los del nueſtro conſejo que lo determinen en grado de appellaciõ, o lo remitan, o cometan como vieren que mas cumple.

a ¶*El appellacion para ante nos.* Adde. l. ſeptimã. titulo quarto. &. l. duodecimã titulo decimoquinto. libro. 2. ſupra. Et ſic obſeruatur. Omnino pro elucidatione huius materiæ eſt videndus Couar. libro practicarum quæſtio. capitulo quarto. numero ſexto. vbi aliquas concluſiones proponit.

¶*Lex. VIII.*

b ¶*Que ſi el appellante.* Etiam coinuito poterit proſequi ab appellato. Rota antiqua deciſione. 492. gloſ. cogitur. in. capitul. cum ſit Romana. de appellat.

c ¶*A determinar la cauſa.* Nota hanc legem, quæ viſa eſt comprobare text. in capi. ſæpe. de appellat. ſecundum intellectum magis cõmunẽ. Vnde videtur legẽ hanc intelligẽdam fore in appellatiõe ab interlocutoria, in qua ſi fuit præfixus terminus appellanti, eo abſẽte, iudex cognoſcet ſine citatione, an ſit legitimè appellatum: qd ſi reperierit, ad proceden dum in cauſa principali tenetur de nuo citare partem abſentem. ſecundum Decium nu. 8. in. d. ca. ſæpe. Semper autẽ appellatus citari ſolet per prouiſionem, quæ vocatur, *Mejora*, vt moris eſt, & omnibus notum. Quia citatio ſiue ſit à diffinitiua ſententia appellatio interpoſita, ſiue ab interlocutoria, nunquam eſt omittenda. clem. Sæpe. § citationem. de verborum ſignificatione clementina prima. de iudi. clemen. Paſtoralis. §. cæterũ. de exceptio. capitulo primo. de cauſa poſſ. & proprie.

¶*Ley. VIII. Que ſi el appellante no ſigue el appellacion, q̃ ſea emplazado.*

ADDICION.

¶*Eſta ley ſe contiène en la ley. 5. tit. 18. lib. 4. Recopi.*

MAndamos, que ſi el appellãte[b] ſiguiere el alçada, y la otra parte no fuere, o embiare a la ſeguir, q̃ el juez que ouiere de conoſcer de la alçada vea el proceſſo, y los agrauios, y razones de aquel que ſe alço, y determine lo que fallare por derecho: y eſto ſi al appellante fue aſsignado termino para que vinieſſe a ſeguir el appellacion y no vino. Pero que ſino le fue aſsignado termino para que pareſcieſſe para ſeguir la dicha appellacion, ſea llamado, y ſi viniere, ſea oydo, y ſino viniere, q̃ el juez proceda à determinar la cauſa[c], como dicho es.

¶*Ley. IX. Si la ſententia del juez menor fuere confirmada, que ſe remitta el juyzio al juez que la dio.*

¶Fuero.

¶Fuero.

¶*Lex. IX.*

a ¶*Con-*

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 7. titulo. 4. Recopil.*

SI el juez de la alçada fallare que el juez inferior juzgo bien e derechamente: confirme su juyzio [a], e remitta a las partes al alcalde q̃ bien juzgo y el q̃ se alço sin derecho pague las costas a la otra parte q̃ recibio el juyzio. E si fallare que se alço con derecho, mejore el juyzio: e juzgue el pleyto adelante, y no lo remitta al juez que juzgo mal: y en tal caso no aya costas. E si fuere alçada sobre juyzio afinado, confirmelo, y no lo desfaga: y haga de las costas assi como dicho es.

¶ *Ley X. Que las appellaciones que se interponen de los lugares de señorio, q̃ vayan libremente a las ciudades, e villas dõde acostumbraron yr.*

¶ El Rey dõ Iuan *II.* en Ocaña. Era de mil. cccc. xij.

ADDICION.

¶ *Esta ley se cõtiene en la ley 14. tit. 18. lib. 4. Recopilat.*

ORdenamos, q̃ las appellaciones que por vso y costumbre antigua se interpusieren de los lugares de señorios para las nuestras ciudades, villas e lugares donde antiguamente solian yr las dichas appellaciones que vayan libremẽte a las dichas ciudades, e villas: y q̃ los dichos señores, ni otras personas algunas no sean osados d̃ defender a los appellantes que vayan, e sigan su appellacion a las dichas ciudades, e villas dõde se acostumbraron seguir, ni perturben en este caso la nuestra jurisdiction [b]: sopena de la nuestra merced.

[a] ¶ *Confirme su juyzio.* Adde l. 13. ibi, *fuere confirmado.* infra eodem. Quibus constat iudicem appellationis cõfirmare debere iudicium iudicis à quo si fuerit malè appellatum, & bene iudicatum, ac causam remittit exequendam ei, qui eam ritè, & rectè pronuntiauit, & malè appellantem condemnat in expensis. l. 4. titulo. 14. libr. 5. infrà. l. 27. ibi. *E si fallare, que el juyzio fue dado derechamente, deue lo confirmar, e condenar a la parte que se alço en las costas, que ſu contendor fizo.* titulo. 23. part. 3. Et ibi Gregor. Lopez. verb. *en las costas.* l. 164. styli. ca. cùm appellationibus. de appellat. lib. 6. Præpositi. in capi. sæpe. nu. 45. l. 3. ibi. *Y que los nuestros juezes, e justicias de nuestros reynos hagan siempre en todas las sentencias que dieren condenacion de costas, si las dichas sentencias no se dieren con algun aditamento, o moderacion, o la parte condenada viniere teniendo sentẽcia en su favor.* in curijs Segouiæ anni. 1532. & l. 40. in curijs Madritijs. an. 1534.

Vide quæ notat Bart. in l. tale pact. §. qui prouocauit. co. 1. vers. Sed ad hoc oppono. ff. de pact. Intelligetamen, q̃ iudex appellationis cõfirmãs sententiã iudicis à quo, tenetur ei remittere executionẽ illius, eo casu, quo ex eisdem & nõ alijs nouis causis & actis cã confirmat, secus si ex alijs actis, diuersisque causis quo in casu remittere nõ tenetur. Ita Bart. o. elegãter in l. si is ad quem co. 2. n. 3. vers. Sed aduerte: quia si ex alia causa. ff. de acquiren. hæred. ¶ *Lex.* X.

[b] ¶ *La nuestra jurisdiction.* Quæ nullo modo est per-

est perturbanda ab aliquo. cap. nouit. de iudi. l. 7. suprà eo. & ibi remissiuè allegata.

a ¶ *Lex XI.*

¶ *Otorgar la appellacion.* Aliàs eam denegans grauiter puniẽdus est iuxta. l. 25. tit. fi. libro. 8. infrà ibi, *Todo juez que denegare appellacion, y no la quisiere otorgar, auiendo lugar a ello, cae a nos en pena de treynta marcos de oro. Saluo en los pleytos, que son sobre nuestras rentas.* Fit mentio de ea in l. final. ad fin. infrà eod. titu. In notorijs appellatio denegãda est. capit. ei. qui. §. sunt etiam. 2. quæstio. sexta, gloss. in capit. primo. verbo. conseruatores de offic. delegat. libro. 6. Adde Socin. in tracta. regular. cum fallent. regu. 24. l. 8. titu. 15. lib. 2. qui enumerat plures casus, in quibus appellatio denegãda est appellanti. capi. ad nostram & ibi gloss. verbo. minus. de

¶ *Ley XI. Que no aya appellacion en los casos en esta ley contenidos.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 6. titulo. 18. lib. 4. Recopil. y vease la ley. 19. tit. 9. lib. 3. Recopilat. adonde se dize que las sentencias en que ay condenacion de quatrocientos marauedis y de ay abaxo no aya lugar appellacion, y vease la ley 9. tit. 18. lib. 4. Recopilat. a do se dize que sin embargo de appellacion se execute la condenacion de mil marauedis en caso de ordenanças, y despues se prosiga.*

Como quier que el Alcalde deue otorgar la appellacion a en los pleytos que las leyes deste libro disponẽ. Pero son algunos pleytos en que no queremos q̃ se otorgue apellacion, assi como el hombre finado b, que era descomulgado, que no sea sepultado, o sobre otra cosa que no se pueda guardar: como sobre vuas ante que el vino sea fecho dellas, o sobre mieses que se han de segar, o sobre cosa semejante, q̃ perece por tiempo: o si fuere sobre dar gouierno a niños pequeños, porque en tales casos como estos si se alongassen los pleytos para alçada, las cosas se perderian e nasceriã dello muchos daños. Pero bien queremos que en tales pleytos como estos se pueda querellar e proseguir su derecho aquel que entendiere que es agrauiado por el Alcalde.

¶ *Ley XII. Que el que appellare, no diga mal del alcalde, ni diga que juzga mal.*

¶ Idem.

¶ Fuero.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 12. titulo. 18. libro. 4. Recopilat.*

Si algũ hombre se agrauiare del juyzio que el alcalde diere, y apellare del: no le denueste c, ni

appellatio.

b ¶ *El hõbre finado.* Cui sepultura nul. lo modo deneganda est, quamuis sit obligatus per contractũ guarentigium. vt latè probaui ad Segur. in repet. l. fin. ex legati causa. nume. 37. ff. de verb. obligat. Couarru. in cap. Rainaldus. §. 3. nu. 3. de testa. & in libr. 2. variarum resolut. cap. 1. nume. 10. Et credo me dixisse in l. 4. tit. 8. lib. isto suprà in gloss. 1. pagi. 1076. verficu. Et tamen quæstio.

¶ *Lex XII.*

c ¶ *No le denueste.* Ideo soliti sumus dicere, loquẽdo cum reuerentia debita, dico sententiam nullam, aut iniustam, & nimis iniuriosam, seu grauatam. vt debitus honor deferatur iudicibus. capit. vt debitus de appellat. & si iniustus sit, ratione loci, & personæ per eum

cum repræſentatæ, nam regiam iuriſdictionẽ occupat. Poteſt dicere, non tibi dico, ſed religioni, Nec iniuriam debet dicere iudici. l. iudici. ff. de iniur. gloſſ. in l. & in maioribus. C. de appellat. Nec iudex debet reputare ad iniuriam, quòd pars appellet d. l. & in maioribus. Ad idẽ pro concordia huius legis eſt. l. 26. tit. 23. parte. 3. ibi. *Meſurados deuen ſer en ſus palabras aquellos que ſe alçaren, de manera, que maguer ſe tengan por agraniados de lo que juzgaren los alcaldes, que non yerren contra ellos, razonandolos mal, o diziendoles, que juzgaran tuerto, o denoſtãdo les de otra guiſa, mas deuenles pedir manſamente, &c.* l. illud. ff. de appella. vbi cautum eſt, appellantem cõuicium inferentem iudici puniendum fore. Et Barto. ibi, puniendum eſſe dicit extra ordinem, cũ non reperiatur pœna determinata. Grego. Lopez in d. l. 26. verbo. *meſurados*. Nota, quia ſæpe contingere poteſt.

mal por ello: mas reciba el alçada, y faga lo que deue. Otroſi, mandamos que los q̃ appellaren no ſean oſados de dezir al Alcalde que juzga mal, ni denueſto alguno. Saluo que en buena manera diga y razone aquello que haze a ſu pleyto. E quiẽ al Alcalde denoſtare, o auiltare peche al Alcalde diez maraue dis por la oſadia. Y ſobre eſto padezca a la pena q̃ manda la ley ſegun que fuere la injuria, è ſi el Alcalde denoſtare, o deshonrare al que appellare del, aya la miſma pena.

¶ *Lex.* XIII.

¶ *Ley* XIII. *Que el juyzio confirmado, ſea executado por el jnez que lo dio.*

¶ El Rey don Iuan II. En Ocaña. Año de mil cccexij.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley. 6. tit. 17. lib. 4. Recopil.*

Rdenamos, que deſpues que el juyzio ſe diere, y del Alcalde fuere confirmado, o paſſado en coſa juzgada, que el Alcalde que diere el juyzio lo faga cumplir y executar haſta tercero dia, ſi fuere ſobre rayz, o mueble, que no ſea de dinero. E ſi el juyzio fuere dado ſobre dineros, faga lo el Alcalde executar haſta diez dias[a].

mas quando otorgaſſe luego lo que deuia, el juzgador le deue mandar, que pague lo que conoſcio faſta diez dias, o a otro plazo mayor ſegun entendiere, que es guiſado en que lo pueda cumplir. tit. 3. parte. 3. Vide ibi quæ notat Gregor. Lopez in gloſ. 2. Ex qua lege iuſtificatur terminus, qui arbitrio iudicis ſolet dari Salmãticæ Scholaribus ad ſoluendum ſuis creditoribus cùm ſponte fatentur debitum. Et dici ſolet termĩnus Agaſonis qui danduseſt exiſtente iuſta cauſa, & quia videt iudex, quod aliter ſatisfacere nõpoſſet ſine detrimẽto notabili debitoris, quia rem debitam alteri detinere, peccatum eſt vt dixi in. l. 4. titulo octauo libro tertio ſuprà. Et iſta lex loquitur in tempore, ad ſententiam exequendam, & non in tempore, quod datur ad ſoluendum, & ſic remanet regularis cõſuetudo, quæ præſtat nouem dies.

Vtrum autem in caſu huius legis agi debeat ex ſententia lata in cauſa appellationis confirmante primam, an vero ex prima? Et videtur dicendum quòd agitur ex ſecunda confirmante, & non ex confirmata. Ioan. de Imol. colum. prima per tex. ibi in. l. aſſe toto non diſtributo. ff. de hæredi. inſti. Barto. in. l. tale pactũ. §. qui prouocauit. colum na fin. numero tertio. ff. de pact. qui optime diſtinguit

a ¶ *Haſta diez dias.* Ad idem. l. 2. titu. 1. par. 5. Quod modicum tempus reputari debet, nam non debet venire ſaco paratus. Vel etiã maius tẽpus aſsignãdũ erit arbitrio iudicis ad ſoluendũ actori. l. 7. ibi,

ſtinguit. Idem Bart. in. l. furti. §. ſed ſi furt. columna fin. numero octauo. ff. de his, qui not. infam. Hic proceditur ex cõfirmata. & in l. 9. ſuprà eod.

¶ *Lex XIIII.*

¶ *Sean tenidos de les otorgar.* Concord. l. 7. & ibi dixi ſuprà eod.

¶ *Lex. XV.*

¶ *Iuriſdiction ſuprema.* De qua eſt text. in l. ſexta. titulo decimotertio, vbi latè ſcripſi ſup. co. lib. 3.

TITVLVS XVII.

De ſupplicationibus.

¶ *Ley. XIIII. Que las appellaciones que ſe interpuſieren de lugar de ſeñorio, vengan ante el Rey.*

¶ El Rey don Enrique III. En Burgos.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley 2. tit. 1. lib. 4. Recopil.*

ESTRA merced, que qualeſquiervezinos e moradores de las villas y lugares de los ſeñorios, y de nueſtros reynos, puedã appellar ante nos de las ſentencias que cõtra ellos fueren dadas per los ſeñores dellos, o por ſus alcaldes, ſintiendoſe dellos por agrauiados. Y que los dichos ſeñores y Alcaldes ſean tenidos de les otorgar [a] las dichas appellaciones, y no poner embargo alguno, porque no appellen: y que por eſta razon no les hagan mal ni daño. Ca nos tomamos ſo nueſtra guarda y encomienda a los tales appellantes, para que puedan ſeguir ſu derecho.

¶ *Ley. XV. Que ninguno eſtorue a los appellantes para ante el Rey, en las coſas que tienen ſuprema iuriſdiction.*

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe confirma por la ley. 1. verſic. y otroſi, tit. 1. libro. 4. nouæ Recopil. y veaſe la ley. 14. tit. 18. eod. lib.*

MAndamos, que en la nueſtra iuriſdiction ſuprema [b] que nos tenemos en defecto de los que tienen iuriſdiction e ſeñorio en algunas ciudades, e villas y lugares de nueſtros Reynos, ningunos ſean oſados de eſtoruar a los appellantes para ante nos, o para ante nueſtra Chancilleria. Ni en los caſos que por las leyes de nueſtros Reynos ſe pueden traer ante nos, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los juyzios, y de la guarda de la nueſtra iuriſdiction Real.

¶ *ADDICION.*

¶ *Acerca deſte verſic. ſe vea la ley. 13. tit. 18. lib. 4. Recopilat. adonde ſe pone treynta mil marauedis de pena para la camara.*

LA pena que deue auer el juez q̃ deniega la appelacion auiẽdo lugar: eſta en eſte libro en el titulo de las penas.

Titulo XVII. De las ſupplicaciones.

ADDICION.

¶ *Eſte titulo ſe contiene en el titulo. 19. lib. 4. Recopilationis.*

¶ *Lex*

¶ *Ley primera. Que pueda̅ ſupplicar los agraviados de las ſentencias delos alcaldes de la corte, o de los adelantados.*

¶El Rey don Alonſo en Alcala. Era de mil.ccc.lxxxvj.

ADDICION.

¶ *Acerca deſta ley ſe vea la ley.1. tit.19. lib.4. Recopil. adonde eſta alterado y renouado lo diſpueſto en eſta, y ſe declara quando y como ſe ha de ſupplicar de los autos interlocutorios, y ſentencias diffinitiuas dadas en conſejos, y audiencias, y como ſe han de notificar las ſentencias, y por quien, y ante quien ſe ha de publicar. Y tambien ſe vea la ley 2.tit.19. lib.4. Recopilat. Adonde ſe dize quando ha lugar ſupplicar de la ſentencia de Oydores, y que de las ſentencias que dieren en conſejo en grado de appellacion de los Alcaldes de corte no aya ſupplicacion, ni de las que dieren en conſejo, en caſos de reſidencia, declara la ley 21. y la ley.53. titulo 4. libro 2. Recopil. y que de pronunciarſe por juezes, o no los del conſejo o Oydores, no aya ſupplicacion diſpone la ley 4. tit. 5. lib. quarto Recopila y veaſe la ley 9. tit. 17. lib. 4. Recopila y la ley. 15. titu. 20. lib. 4. Recopil. y la ley 8. tit. 20. lib. 4. Recopilat y la ley 9. titulo. 13. lib. 8 Recopilat. adonde ſe ponen muchos caſos, enlos quales no aya lugar ſupplicacion, y veaſe todo el titulo 20. libro 4. Recopilat. adonde por muchas leyes ſe trata de la ſegunda ſupplicacion, como, y quando, y con que ſolennidades ſe ha de interponer, y ante quien, y por quien ſe ha de determinar, y que diligencias ſe han de hazer, y en que caſos aya lugar, y de que qualidad y quantidad ha de ſer la cauſa: y otras muchas coſas acerca de la ſupplicacion de las mil y quinientas doblas.*

¶ *Lex. I.*

DE LAS ſentencias que dan los alcaldes mayores de la nueſtra corte, y los Adelantados de la frontera del Reyno de Murcia, ſupplican los que ſe ſienten por agrauiados para ante nos. Tenemos por bien, que los que ſe ſintieren agrauiados de las ſentencias de los Alcaldes, y adelantados ſobredichos, que puedan ſupplicar a deſde el dia que fuere dada la ſentencia faſta diez dias. Y la parte que ſupplicare de los Alcaldes mayores de las alçadas de la nueſtra corte: parezca ante nos, del dia que ſupplicare a ſeguir la ſupplicacion, faſta diez dias: y la ſiga: e la acabe deſde el dia que nos le dieremos juez ſobre eſta razon faſta tres meſes, ſaluo ſi houiere embargo derecho, que no la pueda ſeguir, ni acabar, y el juez a quien nos lo encomendaremos, que no aya de las partes, ni de alguna dellas razones nueuas, que ouieſſen acaeſcido antes de la ſentencia de que fue ſuplicado: mas que libre el pleyto por lo que ſe hallare que ſe contiene en el proceſſo del pleyto que ante el fue preſentado. El que ſupplicare de la ſentencia de los otros Alcaldes, o Adelantados, o de alguno dellos, que parezca ante nos a ſeguir la ſupplicacion del dia que ſupplicare faſta ſeſenta dias

a ¶ *Que puedan ſupplicar.* Adde l. 8. titulo quarto, lib. ſecundo. vbi latè de ſupplicationum materia actum eſt habes l. quartã. & ibi egregiè Gregorius Lopez titulo vigeſimoquarto, part. 3.

ta dias, e la siga, y acabe del dia que nos le dieremos juez para ello fasta seys meses, no auiendo ay embargo derecho, porque no se deua assi hazer.

¶ *Ley* II. *Que juzgado el pleyto por supplicacion, no sea mas oyda la parte*

¶El Rey don Alonso en Alcala, Era de mil.ccc.lxxxvj.

¶ *ADDICION.*

¶ *Acerca desta ley se vea la ley* 3. *titulo.* 19. *libro quarto Recopilationis, adonde se confirma esta, y se declara, que no aya lugar en los casos que se puede segundamente supplicar.*

DESPVES que el pleyto fuere librado por supplicacion por el juez que fuere dado por nos, ninguna de las partes se pueda querellar de la sentencia que el diere, ni supplicar della: ni dezir, ni allegar contra ella que es ninguna: e si lo dixere y razonare, que no sea oydo sobre ello.

¶ *Ley* III. *Que los que supplicaren de las sentencias de los juezes mayores, se presenten ante los Oydores hasta diez dias.*

¶ El Rey Don Iuan II. En Soria. Era de mil. cccc.xxxviij.

Titulo. XVII.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley quarta, tit.* 19. *libro quarto Recopilationis.*

SVpplican e agrauiã algunas vezes en la nuestra corte algunos hombres malicioso, o sus procuradores, por fatigar sus aduersarios: maguer que manifiestamente conozcan que las sentencias son bien dadas, y vanse a presentar de hecho delante de los nuestros Oydores: y se presentan sus agrauios, e aun concluyen por satisfazer a la ley del ordenamiento: mas no se presentan con la copia del processo ante ellos: porque no lo puedan ver, ni dar sentencia en el. Y por que a nos pertenece dar fin a los pleytos y refrenar las malicias. Establescemos y mandamos, que si alguno de la sentencia dada en nuestra corte, por el juez de las alçadas, o por los nuestros notarios, se agrauiare, o supplicare, sea tenido de se presentar con todo el processo ante nuestros Oydores dẽtro de diez dias, para seguir la supplicacion. E si dentro en los dichos diez dias no se presentare con todo el dicho processo como dicho es, la suplicacion, o agrauio sea auida por desierta: y la sentencia quede firme, y passada en cosa juzgada sino ouiere embargo derecho, porque assi no se podria fazer.

Pero es nuestra merced, que si

de los

de los nueſtros Oydores fuere appellado, o ſupplicado para nos, que ſe guarde la ley q̃ ſobre eſta razon fezimos ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de la audiencia.

Tit.XVIII.

De las coſtas.

TITVLVS XVIII.

De expenſis.

¶ Lex vnica.

¶ *Coſtas.* Adde. l. 9. titulo 16. ſuprà eodem. lib. tertio. Et vltra ibi à me tradita, eſt. l. 27. titu. 23. part. 3. Specula. in titu. De expenſis. vbi in §. ſi ante litis conteſtationẽ. numero nono, cum ſequent. ponit. 30. caſus in quibus expenſarũ cõdemnatio fit ante litis conteſtationem. Adde Niconiti. in repetit. capi. quoniam contra. verb. citationes. numero. 80. de probatio. dicentem citationem alterius partis minimè neceſſariam eſſe eo caſu, quo fit taxa expenſarum à iudice. Videas tamen Boeri. de ciſio. 85. numero ſexto. Taxatio autem minus legitimè facta, reiterãda erit. Bald. in capit. cum veniſsẽt. numero ſexto, de eo. qui mitti. in poſſeſſ. cauſa rei ſeruand. Et victus victorieſt damnandus in expenſis. Lanfranchus de Oriano in repetit. capitu. quoniam contra. verb. expenſæ. nume. primo. de probatio. Hippolyt. in l. patre, vel marito numero. 13. ff. de quæſtioni. §. ſiue autem alterutra. vbi Iaſo. columna prima. cum ſequentib. plures quæſtiones huic text. valde neceſſarias adducit. C. de iudi. Petrus Ferrariẽſ. in practica. in forma libelli. in actione realı. in verb. & expẽſis. Boeri. deci. quadrageſimaquarta, & 324. numero quinto.

ADDICION.

¶ *Eſte titulo ſe contiene en el tit. 22. lib. 4. Recop.*

¶ *Ley. 1. Como ſe han de taſſar las coſtas de la parte q̃ fuere condenada.*

¶ Fuero.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley 3. titulo. 22. lib. 4. Recopilatio. adonde ſe añade que lo meſmo ſe guarde y juzgue en todas las coſtas que las leyes mandan dar ſi la parte las demandare, y que de otra manera no ſe las de el Alcalde, y veaſe la ley 1. tit. 22. lib. 4. Recopilat. adonde ſe dize que en los pleytos de quarẽta mil maravedis abaxo auiendo confirmacion de la ſentencia ſea con coſtas, y que los juezes inferiores hagan lo miſmo con la moderacion alli pueſta, y veaſe la ley 2. del miſmo titulo, adonde ſe dize que la taſſacion de coſtas hecha por vn Oydor ſe retaſſe por otro, ſiendo ſupplicado de la primera taſſa, y veaſe la ley quinta, tit. 28. lib. 2. Recopilat. adonde ſe dize que los Procuradores ſe hallen preſentes a la taſſa, y el eſcriuano ſe lo no notifique.*

QVALquier juez que houiere de juzgar coſtas a, ſi quier por razon de no venir al plazo que fue pueſto al que fue emplazado, ſi quier por traer ſu contendor a juyzio ſin derecho, ſi quier por ſer ineptala demanda, o action intẽtada, ſi quier por poner excepcion o defenſion no derecha, que por ella ſe aluengue el pleyto, o fuera derecho no pudiere prouar, ſi quier por razon de juyzio afinado, o por appellacion, o enotra qualquier manera, deue ſe juzgar en la forma ſiguiente. Si la parte preguntada por el juez dixere lo que gaſtò en el dicho pleyto, templadamente, tanto que el juez entienda que dize verdad, reci-

& viginti quæſt. ponit Lucas de pen. in. l. muneribus. C. deſumptuũ recupe. lib. 10. & an ſententia condemnationis expenſarum ſit diffinitiua an interlocutoria eſt videndus Rob. Marant. de ordine iudi. 6. par. §. expedita. q. 10. nu. 36. pag. 516.

Vtrum autem iuramentum de calumnia nõ faciẽda præſtitum excuſet ab expenſis? Reſpond. quod non excuſat ab expenſis, quando ex actis non apparet quod habuit iuſtam cauſam litigandi, & ſic temerariè proceſsit. Barto. in dicto §. ſiue autem alterutra. & in leg. prima columna. 3. ff. ad Turpil. & eſt magis communis opinio ſecundùm Alexand. in dict. §. ſiue autem. Et Matthæum de Afflictis in conſtitutio. Neapolitan. lib. 2. rubr. 13. nu. 7. verſic. An autem. vbi refert alios huius ſententiæ oppugnatores.

ba juramento de la parte que lo gaſto, y eſpendio como lo dize. E aſsi juzgue las como las juro, y no menos. E ſi el juez entendiere que la parte no declara las coſtas que hizo templadamente, el juez las taſſe a ſu bien viſta: aſsi que antes diga de menos q̃ de mas. Aſsi taſſadas jurelas la parte, y juzgue las el Alcalde de como las jurare, e no mas ni menos. Yſi el que ha de hauer las coſtas no quiſiere jurar, el juez no gelas juzgue, ſaluo ſi ſu contendor le quiſiere quitar la jura.

LAs coſtas qué deué lleuar los Alcaldes y eſcriuanos de las alcaualas y rentas, ſe contiene en eſte libro en el titulo de los emplazamientos.

¶ *Feneſce el libro Tercero.*

Dubitari etiam poteſt, Vtrùm victus victori teneatur reddere ſalarium aduocati, qui gratis propter amicitiam patrocinatus eſt? Idem ſi habuit notarium vel procuratorem gratis, vel ipſe erat aduocatus, procuratorve in cauſa propria? Iaſo in dict. §. ſiue autem alterutra. nume. 14. colum. 6. tradit opiniones contrarias in hoc, & approbat illam, quæ habet, quòd ſint taxandæ, ſi aliàs ab alijs negotijs ſui officij ex hac cauſa fuit impeditus. Sed videtur, quod victus victori non tenetur ſoluere ſalarium aduocati, qui gratis patrocinium dedit. Bartol. in l. ſtipulatus. ff. de fideiuſſ. Bartol. in l. vltim. ad fin. C. de fruct. & lit. expenſ. & ibi Bald. Tiraquell. in lib. primo. de retract. §. 1. gloſſ. 18. num. vndecimo, & §. 29. gloſſ. 4 num 5. vbi in num. 5. refert. tenentes contrarium. Specul. ponit diſtinctionem in titulo de expenſis. §. poſtremo, Verſi. Quid ſi victor. quam etiam re aſſumpſit Tiraquell. vbi ſuprà glo. quarta, num. ſeptimo. eleganter tradit de aduocato in propria cauſa Ioã Igne. in rep. l. dudũ. n. 77. C. de contrahẽd. empt. & ipſe tenerẽ, quòd ſi aduocatus aliàs propter iſtam cauſam propriam proſequendã in peditus fuit in lucro quotidiano aduocationis, q erit iuſtũ tanquam lucrum ceſſans mercatori, reficiatur, ne ſuum officium ſit ei damnoſum ſecus ſi non haberet officium aduocationis ad lucrum, vt nobiles & dignites literàti facere ſolent. Quando autem quis excuſetur à condemnatione expenſarum vid. Decium in l. qui in alterius. nume. 7. verſic. Secundò nota. & ibi optimè per Additio. de regu. iuris. ff. Et in materia glo. in ca. omnino. 2. quæſt. 6. & in cap. finem litibus. de dolo & contu. & in l. 1. §. fin. ff. à quibus appellar. non licet. Felin. in cap. ſignificauerunt. nu. 1. de exceptio. & in cap. accedens col. fin. nu. 3. de accuſatio. Couarru. lib. practicarum quæſt. ca. 27. vbi de expenſis, & earum condemnatione tradit multa ad praxim huius regię legis ſummè neceſſaria. Et Imbertus Rupella. lib. 1. forenſi. inſtit. c. 51. & cap. 52. optime ac plenè Petr. Rebuff. in conſti. regi. Galliæ. in 3. parte tracta. de expenſis. per totum. Et habetur apud Luſitaniæ viros lib. 3. ordinamen. titu. 51. *Da condenança das cuſtas.* §. 1. cum decem ſubiectis. condemnatio expenſarum in cauſa appellationis, vel ſupplicationis quomodo fieri debeat adde Guido. Papam deciſ. 137. incip. ſed quid dicemus de expenſis. Ex quibus plane totum ordinem iudiciarium habes abſolutum in hoc lib. 3. cum meis annotationibus. Quibus finem facio ad laudem Dei Opt. Max. cui ſit laus, & honor in ſecula ſeculorum. Ameſſ.

Finis Commentariorum Libri tertij Ordinamentorum Regni Caſtellæ.

LIBER IIII.

¶ *TITVLVS.* I. *De Militibus.*

¶ *Lex* I.

a ¶ *Nobleza.* Nobilis accipitur tribus modis. Primò ſtirpe. Et ita vulgus accipit. Secundo virtute. Et ita Philoſophus accipit. Tertiò dicitur vtroque. Et iſta eſt perfecta nobilitas, ſcilicet, generoſitas cũ animi magnitudine decorata. Verba ſunt notabilia Bald. in l. nobiliores. num. 1. C. de commerc. & mercat. Gregor. Lopez. in l. 2. verbo, *en tres maneras.* vbi eſt optima Regia lex. titul. 21. par. 2. De his diuiſionibus, nobilitatis agit eleganter Bartol. in l. 1. nume. 57. C. de dignita. libr. 12. dicens, quod triplex eſt nobilitas, Theologica, ſeu ſupernaturalis. Secunda eſt nobilitas naturalis. Tertia eſt nobilitas politica ſeu ciuilis. Declara vt per Bart. vbi ſuprà. Et Paris de Puteo in tract. de remilitari. plura de nobilibus, ac nobilitate ſcripta reliquiſſe cõſtat libro ſeptimo. capitulo primo. Et latiùs in tracta. de poteſtate ſeculari & eccleſiaſtica. cap. 123. nume. quarto. cum pluribus ſequent. in 10. volumine. tracta. diuerſorum doctor. Ioan. Lecerier in tracta. de primogen. articulo ſecundo, quæſtionis 4. libro ſecundo. Singulariter ac latè Bartol. Cepol. tract. de impera. mili. deligend. §. nobilitatis etiam cauſa. numero. 1. cum 42. ſequent. Selu. De beneficio. 3. par. quæſt. 7. num. 13. Et Otalora de nobilitate. cap. 3. nume. 10. fol. 15. colu. 1. Nobilis autem moribus, & virtutibus præferendus eſt nobili generis tantùm, l. 6. titulo. 9. part. 2. Cyn. in l. prouidendum. C. de poſtul. Panorm. in cap. 1. de donatio. Ratio aſſignatur per Cyn. & poſt eum per Panormi. locis præcitatis. Quia ille nobilitatem exquirit ex ſe, aliùs verò pollet nobilitate ſuorum. Gregori. Lopez in dict. l. 6. verb. *bõdad.* Et iſtam nobilitatem approbat iſtate gia lex dicẽs, *Nobleza es claro ayuntamiẽto de virtudes.* Sũma enim apud Deum nobilitas eſt, clarum eſſe virtutibus ſecundùm beatum Hieronymũ in epiſtola ad Celantiam. vb ſubijcit, Nulli vnquam d generis nobilitate præponas. Nec obſcuriores quaſlibet, & humili loco natas, te inferiores putes. Neſcit religio noſtra perſonas, nec conditiones hominum, ſed animas inſpicit. Vnde Chryſoſto. ſuper Matthæ. Ille clarus, ille ſublimis, ille tũc integram nobilitatem ſuam putet, ſi dedignetur ſeruire vitijs, & ab eis ſuperari. Otalora de nobilitate. capit. 3. nu. 10. fol. 15. colũ. 1. Quid enim prodeſt ei, quẽ ſordidant mores generatio clara? Aut quid nocet illi generatio vilis, quẽ mores adornãt? Ipſe enim ſe vacuũ ab omnibus oſtẽdit, qui gloriatur in patribus. Quid profuit Cham, q̃ fuerit Noe filius?

LIBRO QVARTO.

Titulo primero. De los Caualleros.

ADDICION.

¶ *Eſte titulo ſe contiene en el titulo primero, lib. 6. Recopilat.*

¶ *Ley* I. *Como los caualleros deuen ſer honrados.*

¶ El Rey D. Iuã II. En Burgos.

ADDICIÓN.

¶ *Acerca deſta ley ſe vea el tit. 12. lib. 7. Recop. adonde ſe pone la forma de los trajes y veſtidos.*

SAber vſar de nobleza[a] es claro ayuntamiento de virtudes. E por ella los caualleros deuen ſer mucho honrados, por tres razones. La primera, por la nobleza de ſu linaje. La ſegunda por ſu bondad. La tercera por la pro que por ellos viene. Porende los reyes los deuen mucho honrar, y los reyes dõde nos venimos eſtableſcieron y ordenaron en ſus ley es como fueſſen honrados entre los otros de ſus reynos, en traer d ſus paños, y de ſus armas y de ſus caualgadu-

nõne ſeparatus de medio filiorũ, qui ſecũdum carnẽ frater fuerat natus, ſecundùm animã factus eſt ſeruus? Quid Timotheo nocuiſſe creditur, q̃ fuit ex patre gentili. Aut quid nocuit Abrahæ, q̃ patrẽ habuit Tharã luteorũ deorũ cultorẽ? nonne ſeparatus à genere ſuo, poſitus eſt in caput fidelium, vt iam non diceretur filius peccatorum, ſed pater ſanctorum? nec potuerunt eius gloriam ſordidare paterni errores. Stannum de argento egreditur, ſed non eſt argentum: itaque argentum collatum ſeruatur, ſtannum autem foras expellitur. Melius eſt de contemptibili genere clarum fieri, quàm declaro genere contemptibilem naſci. Qui enim de claro genere clarus naſcitur, gloria claritudinis eius, non eſt eius ſolius, ſed communis videtur. Qui autem de contemptibili genere clarus egreditur, tota gloria claritudinis eius ſolius eſt. Qui verò de contemptibili genere contẽptibilis naſcitur, turpitudo contemptibilitatis ſolius eius non eſt, ſed etiã generis. Qui autẽ de claro genere contemptibilis naſcitur, omnis turpitudo eſt eius ſolius. Ideo melius eſt, vt in te gloriẽtur parentes quam tu in parentibus glorieris. Ita Chryſoſto. ſuper Matth. c. 4. Et Calſiado. in quadã epiſtolà dicit. Nobilitas à me procedens, eſt mihi cordi plusquàm quæ patrũ procedit nobilitate: quia in quo deſinit cuiuſq; nobilitas, tunc auorũ nobilitate congruè indiget. Et lib. 3. epiſtolarũ ait. Sicut indigna poſteritas laudes antiqui generis abnegat, ita præclara de patribus egregiè dicta confirmat: iuxta illud, Præconia veterum præſens docuit vena virtutum. Laudabilis enim vena ſuam ſeruat originẽ, & fideliter poſteris tradit, quæ in ſe glorioſa tranſmiſsione promeruit. Quidius etiã cecinit.

Si modò non cenſus, nec clarum nomen auorum,
Sed probitas magnos, ingeniumque facit.

Hinc dici ſolet q̃ magis eſt meũ, quod virtutè mihi quæritur, quàm q̃ per anteceſſores meos. gl. in l. ſi quid in bello captæ. verb. erat. ff. de captiu. & poſtlimini. reuerſ. citat. l. 3. ff. de interdi. & relegat. Eſt etiam tex. in c. venerabilis. ibi, Nos igitur attendentes, q̃ non generis, ſed virtutum nobilitas, vitæq; honeſtas. de præben. Faciunt quæ tradit Alexand. conſil. 209. Ponderatis his, quæ in themate. col. 2. nu. 8 lib. 6. & Andræ. Tiraquell. De nobilita. cap. 20. num. 14. 15. & 16.

Si tamen nobilitas generis inſit cum nobilitate morum, ac virtutum, præferẽda erit virtuti tantùm, & ſic nobilis talis erit præferẽdus ignobili. glo. in c. conſtitutis. 2. verb. impotentiam. de appella. quam ſequitur Hoſti. Ioan. Andr. Panor. & alij. Idem Hoſti. & Henri. in ç. pen. de præbend. Tiraquell. loco proximè citato. nu. 17. Et ſic nobiles in aſſequutione magiſtratuũ, & in alijs pluribus habẽt prærogatiuas. ac cæteris ignobilibus ſunt præferendi, ac præponendi. vt colligit Tiraquell. de nobilitat. ca. 20. nu. 1. cum. 187. ſequent. Chaſſan. in catalogo gloriæ mũdi. 8. part. cõſidera. 27. Et ratione nobilitatis plura præſumuntur, ac permittuntur, quæ aliàs non permitterẽtur in alijs, ſeu admitterentur. vt in. c. 1. de dona. vbi prę ſumitur ex nobili liberalitas, & donatio. Quod latè probat Ioan. Lup. in repet. rubric. de donatio. inter vir. & vxor. § 9. Item habetur ratio nobilitatis in beneficijs conſequendis. c. de multa. ibi, Circa ſublimes, & literatas perſonas, quæ maioribus ſunt beneficijs honorandæ. de præbend. extrauagant. execrabilis. Ioan. 22. & ibi glo. verb. generis claritatẽ. de præbend. Felin. in. c. cùm adeo. col. 4. nu. 6. de reſcrip. Vtrum autem valeat ſtatutum, q̃ quis non admittatur ad Canonicatum, niſi ſit nobilis genere? vt extat Toleti in eccleſia cathedrali, & Lugduni in cathedrali eccleſia ſancti Ioannis, & in pleriſque partibus Germaniæ. prout refert Bonus de Curtili. in tracta. de nobilitate. par. 3. col. 25. num. 179. verſic. Quod infero ad ducale ſtatutũ. vbi nihil deciſum reliquit. In. 4. verò parte. col. 6. nu. 33. vbi per text. in capit. venerabilis, de præbend. tenet partem negatiuam, & ei adhærendum putat. ſubijciendo dict. tex. in capi. venerabilis. nullam cauillàtionem, ſeu interpretationem contrariam recipere poſſe. Quanuis contrarium, imò quòd valeat, videatur tenere Ludo. Roma. ſingul. 485. Heri fui interrogatus, quatenus dicit aduerſus talem conſuetudinem, ſeu ſtatutum Epiſcopum diſpenſare minimè poſſe, & ſic prætermittere eſt viſus quòd validũ ſit. Contrariam ſententiam, imò quòd non valeat, expreſsè tenet Panor. in dict. c. venerabilis. col. 2. nu. 4. Philip. Deci. in cap. cùm adeò. col. fi. num. 4. de reſcript. Roch. Curti. in ca. fi. de conſuetu. fol. 20. verſi. Sextò infertur. Et videtur eam facere cõmunẽ Andræ. Tiraquell. de nobilitate. cap. 20. num. 18. dum dicit. vbi & hoc notant gloſ. Hoſtien. Panormita. & alij.

Diuerſam, ac pugnantem ſententiã, imò quòd validum ſit tale ſtatutum, ſeu conſuetudo non recipiens ad Canonicatum, niſi nobilis ſit inſtituendus, eſt ex mente Romani dict. ſingul. 485. Et Felin. in ſuo dicto eum refert, & ſequitur in cap. ſuper eo. col. 3. nu. 5. verſi. Secũda qualitas eſt nobilitas. de teſtib. Deci. in. c. at ſi clerici. §. de adulterijs. col. 5. verſic. Quarta concluſio. nu. 10. de iudi. Ioan. de Selua in tract. de beneficio. 3. par. quæſt. 7. num. 13. & Ioan. Rayne. de nobilita. in. 7. quæſtio. principal. Qui eandem conſuetudinem præſupponit valere. Et cum hac viſus eſt tranſire Tiraquel. vbi ſuprà. de nobilitat. cap. 20. nu. 19. cum eam poſteriori loco ſubiectam reliquerit, nec ab

ea ex-

ea expreſsè receſſerit.

Sit igitur concluſio. Nobiles, data paritate morum, & ſcientiæ, cæteris alijs concurrentibus ſunt præferendi. ex mente Felin. in dict. cap. ſuper eo. de teſti. Et Selua de beneficio. quæſt. 7. in 3. part. num. 13. Quia cùm duo ſunt æquales in ſcientia, ille eſt præhonorandus, qui eſt de meliori ſanguine. Bald. in. l. nemini. C. de aduo. diuerſ. iudic. Aut datur ſcientia, & prælatio virtutum in ignobili, & tunc non valet ſtatutum tale, quanuis eſſet de nouo ad fidem Chriſti conuerſus. vt eleganter declarat Montal. in. l. 2. verb. *Tornadizo.* titulo. 3. libro. 4. foro legum capit. eam te. de reſcript. & ibi Panor. notat, q̃ cõuerſi ad fidem ex gente Iudæorum poſſunt habere dignitates eccleſiaſticas, ex eo, quia magis laudandi ſunt, quòd conuerſi ſint, quàm vituperandi, quòd Iudæi fuerint. Ludouic. Gomeſi. in ca. ſtatutum. nu. 86. de reſcript. lib. 6. vbi agit de intellectu cap. conſtituit. & ibi gloſ. 117. quæſt. 4. Ioan. Crot. in repet. rub. ff. noui. op. nuntia. col. 2. num. 3. Otalora de nobili. cap. 7. ſecundæ partis tertiæ principal. nu. 1. Propter excellentiam, & virtutẽ alicuius perſonæ plura permittũtur in fauorẽ eiuſdem, vt tradit Iacob. Petr. de Ptolomæis in repe. l. admonendi. nu. 102. verſi. ſi autem diſponeret conſuetudo. ff. de iureiuran. l. ad beſtias. ibi, ſed ſi eius roboris, vel artificij ſint, vt dignius populo Romano exhiberi poſſint, principem conſulere debet. ff. de pœn. caſus eſt mirabilis ſecundùm Bartholo. Cæpoll. in. l. ſi cõtra. num. 18. C. de vſucapio. pro empto. Roma. ſingul. 717. Poteſtas vnius loci. Hippolyt. in. l. edictum. nu. 15. ff. de quæſtio. & in practi. Cauſa. criminal. §. opportunè. num. 6. Boeri. in conſuetudi. Bituricenſi. rubr. de conſuetudi. matrimo. §. 24. verſicul. ſed an iudex. Ferdi. Gomez Arias in. l. 39 num. 27. & in. l. 77. num. 16. Tauri. Alciat. lib. 3. iuris parergon capitul. 12. & quæ tradit Cæpoll. in conſil. 39. nu. 13. inter conſil. criminali Robert. Maranta. in ſpeculo aduocat. 6. part. §. tertius & vltimus actus. num. 60. pagin. 661. Iaſo. in l. iubemus. col. fin. num. 10. verſic. iſtam concluſionem firmo ex decem. C. de iudic.

Item nobilis occidendo alium, non debet puniri pœna mortis, ſed leuiori pœna, hoc eſt, deportationis. l. 3. §. legis. & l. penul. ff. ad legem Corne. de Sicar. Antoni. Gomez de delict. cap. 3. num. 2. qui adducendo prædicta iura & tex. in. l. 15. titu. 8. part. 7. loquitur in illuſtribus. De iure tamen & conſuetudine huius regni, etiam nobilis pro homicidio pœna mortis, quanuis non ſit proditorie ſeu aleuosè commiſſum, eſt puniendus. l. 1. & 2. titu. 17. lib. 4. for. leg. 4. titu. 13. lib. 8. infrà. Gregori. Lopez in dict. l. 15. verb. *Caualiero, o otro fidalgo.* tit. 8. part. 7.

Quæritur quis dicatur miles? Miles dicitur à mille, id eſt, vnus electus inter mille. l. 1. §. miles. ff. de teſtam. mil. l. 1. & l. 2. tit. 21. part. 2. de qua dictione in ſacris habetur Iob. 25. Nunquid eſt numerus militũ eius? & Luc. 3. Interrogabant Ioannem Baptiſtã milites dicentes. Quid faciemus nos? Et ait illis, Neminem concutiatis, nec calumniam faciatis, & contenti eſtote ſtipendijs veſtris & 23. illũdebant Chriſto milites accedentes, & acetum offerentes. & Ioan. 19. Milites plectentes coronam. & Apoſt. 2. Timoth. 2. Labora ſicut bonus miles Chriſti.

Aduertendum tamen eſt circa hoc nẽpè quotuplex ſit militia? & quot ſint genera? & an militia ſit dignitas? & quæ ſint militum priuilegia? ac illuſtrium perſonarum. omnes has quæſtiones in progreſſu huius gloſſ. elucidabimus. Ad primum dicẽ dũ eſt, quòd triplex reperitur militia. Quædã eſt equeſtris, & eſt eorum, quæ bellagerunt ſeculatia de quibus eſt. l. 1. cum ſeq. ff. de milita. teſtam. ac. ff. de re milita. l. 1. ti. 21. par. 2. ibi. *Caualleria fue llamada antiguamente la cõpaña de los nobles omes, q̃ fueron pueſtos para defender las tierras, y por eſſo le pusieron nome en latin,* Militia, *que quiere tanto dezir, como compañas de omes duros y fuertes, y eſcogidos para ſufrir trabajo y mal, trabajando, y lazereando por pro de todos comunalmente.* Ad idẽ dict. l. 1. §. miles. ff. de mlit. teſta. vbi miles dicitur à malo, quod arcere milites ſolẽt, vel à malitia, id eſt, duritia, quam pro nobis ſuſtinent, vel à mille, quia eligitur vnus ex mille. vt in præmemoratis locis habetur. Et ad hoc vt ſit verus miles armatæ militiæ, ſunt neceſſaria quinq;. Primò, quòd iuret non euitare mortem pro republica. Secundò, q̃ cingatur ei enſis. Tertiò, q̃ ſignetur ei ſtigmate in brachio. Quartò, quòd ſcribatur in matricula militum. Quintò, quòd examinetur, ſi eſt idoneus ad militiam glo. in. l. milites. ff. ex quib. cauſis maior. quam dixit ſingul. Panormi. in ca. in noſtra. colu. 2. num. 8. de procurato. Amade. de Caſtello in tracta. ſyndicatus. verb. magnificum & generoſum militem. nu. 37. Alexand. in. l. Centurio. num. 3. col. 2. ff. de vulga. & pupilla. Petr. Antibolus in tract. de muneribus. §. 4. num. 6. Gregor. Lopez in. l. 49. tit. 5. par. 5. verb. *Caualiero.*

Ex quibus infertur, quòd etiam verè milites creati à principe, qui in curia, nec in ſeruitio regis morant aguur ſed in ſuis ciuitatibus, oppidis, ſeu ruribus, non gaudent priuilegijs conceſsis militibus. Probatur ex. d. l. 49. ibi. *fueras ende ſi tales dineros fueſſen de caualiero, que eſtuuieſſe en la corte del Rey o en otro lugar en ſu ſeruicio.* ti. 5. par. 5. ad idem tex. in l. ne quidã. C. de teſta. mili. vbi Bal. ſic ait. Itẽ nota ex hac lege, q̃ milites gaudẽtes, non gaudent priuilegio militantium. glo. in. l. Scriniarios. verb.

verb. Nullatenus. eod. titul. C. de teſtam. mili. Andræ. Barb in. l. placet. in additio. ad Bald. colum. 1. verb. militibus gaudentibus. C. de ſacroſanct. eccleſ. Et ſic in militibus noſtri temporis, quòd non habeant aliquod priuilegium immunitatis, & habeantur loco pagani, & priuatæ cõditionis, egregiè probat Petrus Antibolus in tract. de muneribus. §. 4. verſi. de militibus autem. Franciſ. de Areti. probat in cõſilio. 12. colum. 1. in princip. Paris de Puteo in tracta. de re milita. lib. 7. §. nobilis à progenitoribus. numero octauo. vbi ſubijcit hæc verba. Vnde quod dicitur de militibus in titulo de re militari. & in titulo de teſtamen. militis. intelligitur de illis militibus, qui antiquitùs habebant illa inſignia, de quibus in leg. penultima. ff. ex quib. cau. maior. & qui vacabant armis, & hodiernis temporibus intelligitur de armigeris noſtri temporis, quia illa priuilegia militaria hodie dantur militibus, qui ſunt in matricula, & vacant armis. non de illis, qui ſtant in domibus inermes, & in delicijs, ſecundum Raphael. in. l. 1. C. de teſtamen. milit. & Bald. in. l. fina. C. qui bon. ced. poſſ. quia armigeri præſentis ſeculi ſucceſſerunt invicem illorũ militum antiquorum, quod etiam patet. quia à caſtris remiſſus poſt annum non habet priuilegia armatæ militiæ. l. ſed & milites, & l. ſequen. de excuſat. tuto. l. nullus. C. de veteran. l. per id tẽpus. C. de decurioni. l. ſancimus. C. quib. non obſt. longi temp. præſc. l. fi. C. de reſt. mili. facit. l. ſemper. §. negotiatores. ibi, quandiu in actu ſunt. de iur. immuni. ſed milites noſtri temporis non ſunt de his, nec aſsiſtunt ſeruitio reipublicæ, imò quam plures in perniciem ipſius, ac paganorum hominum. igitur priuilegijs cauſa militiæ equeſtri ſeu pedeſtri conceſſæ gaudere minimè debent, maximè cum aliqui nullum titulum, ſeu priuilegium à principe conceſſum ad hoc, vt milites ſint, habeant, & niſi oſtenderint, tributarij iudicandi ſunt. nec debent ferocire, & ſuperbire vt communiter iſti, qui veri milites non exiſtunt, ſolent facere, maximè aduerſus miſeros, ac pauperes agricultores. Veri milites è conuerſo ſunt pacifici, humiles, miſericordes, & defenſores prædictorum. Nam vbi non ſeruata eſt forma neceſſaria ad inducẽdam militiam, ſeu nobilitatem, non eſt habendus pro milite, ſeu nobili. argu. l. ſi quis fabricenſium. C. de fabricenſi. lib. 11. l. generaliter. C. de epiſcop. & cleri. l. nominationum. C. de appell. quo fit quòd poſſunt torqueri. Ita Iacob. de Bellouiſu in practic. iudiciaria. titu. de quæſtioni, §. nunc reſtat videre de quæſtionibus. colu. 3. verſi. ſed quid de militibus noſtri temporis. num. 14. Et quod minimè competãt eis priuilegia, niſi tantùm militibus Rhodijs, qui pro repub. Chriſtiana militant, qui veri milites ſunt, & militum priuilegia, ac multò maiora eis competere debẽt, probat Lancelot. Polit. in tractat. ſubſtitu. de compendioſa ſubſtitutio. num. 9. verſic. Sed circa hoc etiam illud, Idem quod prædiximus, nõ gaudere priuilegijs milites noſtri temporis, concluſum reliquit Alexand. in dict. l. Centurio. colu. 5. nu. 20. vbi adducit quinque rationes pro hac parte. ff. de vulgar. & pupilla. & Lancelo. Galiaul. ibi. col. 5. nu. 17. qui vocat eos milites deauratos, ſola cauda aurea gloriantes, & per plateas elati incedentes, qui non vacant rei militari pro republica, ſed conterunt tempus eorum more pauonum in palatijs, intenduntque mercantijs, & negotijs, magisquàm armis, quod an ſit verum, noſtra ætate vnuſquiſq; popularis erit locupletiſsimus teſtis, ac notorietas facti id indicat. Angel. cõſil. 179. Viſis prædictis inſtrumentis. col. 3. verſi. venio ad deciſionem quarti. Specul. de procur. §. 1. verſic. Itẽ quid eſt miles. Bonus de Curtil. in tract. de nobilitat. 3. part. nu. 162. verſi. ex cuius prima limitatione. Et in iſtis militibus creatis à principe, quos deauratos vocamus, eſt cõmunis opinio ſecundùm Deci. in rubr. de teſtam. milit. nu. 3. & cõmuniter tenetur ſecundum Rip in. l. Centurio. nu. 10. ff. de vulgar. Aut loquitur de militibus ſalariatis, qui quanuis nõ ſint in exercitio belli, tamẽ ſunt præuenti, ac parati pro republica mortẽ ſubire, & iſti gaudent prædictis priuilegijs cõceſsis ratione militiæ. ſecundũ Deci. & Rip. locis paulò antè præmemoratis. Sit concluſ. 1. Milites creati à principe non gaudent priuilegijs cõceſsis ratione militiæ, ac exercitij, niſi ſint in caſtris pro defenſione reipublicæ.

Ita procedunt omnia ſuprà adducta. & voluit pragm. regia *ſobre los brocados y ſedas de Madrid.* ann. 1551. ca. 6. ibi. *mandamos que eſto ſe entiẽda eſtẽdo actualmente en la guerra, y no en juſtas ni torneos.* Secunda concluſio ſit. Milites noſtri tẽporis creati à rege, vel ab alio, qui habet ſuam cõmiſsionẽ, nempè à prorege Aragònum, Valentiæ, ſeu Nauarræ ſecundùm formam & ritum hodiernum, omiſsis ceremonijs antiquis, quæ non ſunt *in vſu*, gaudent priuilegijs omnibus conceſsis ratione militiæ ſi ſunt in bello, vel parati ad illud: ſin autem nec in actu, nec in habitu ſunt præparati, ſed in ruribus, vel ciuitatibus, habebunt priuilegia conceſſa militibus ratione dignitatis, & nobilitatis, vt ꝙ non poſsint torqueri, vel alia huiuſmodi. Egregiè probat Deci. in rub. C. de teſtamen. mili. col. 1. nu. 3. Et ita reſolue quæ tradit Rom. conſili. 506. In re præſenti. & Antibol. & alij, de quibus vbi ſuprà. & Gregori. Lopez in dict. l. 49. titul. 5. part. 5. & in. l. 23. tit. 21. part. 7. gloſ. 1. facit. l. 8. in frà eod titul.

Quæro, quot ſint militum genera? Reſponde

tria

tria ſecundùm Budæ.in.l prima.§.primo.ff. depoſit.poſt Serui.in.8.æneidos. Clariùs ac reſolutiùs tradit Coraſi.in.l.precibus. columna tertia. num. 12.C.de impube.& alijs.quidã legitimi, alij euocati,reliqui tumultuarij. Legitimi dicebantur,qui militiæ ſacramento adſcripti militabãt, nec enim quod ad Budæ.& Serui eſt addendum, niſi militari ſacramento miles adſcriptus foret, hoſtem gladio petere,aut militare fas erat, proinde in eum tam grauiter animaduertebatur, qui hoſtem militiæ ſacramento non adſcriptus occidiſſet,aut qui claſsico reuocatus,tardiùs paruiſſet,quàm qui ciuem aut ſocium iniuria occidiſſet. Quapropter magnoperè laudauit Cyrus militem,qui cùm hoſtem interfecturus gladium eduxiſſet, claſsico receptui audito ictum cohibuit, & hoſtem dimiſit. Cæterùm hoc ſacramentum initio milites ſua ſpõte mutuò præſtabant, ſe fugæ atque formidinis cauſa non abituros,neque ex ordine receſſuros,niſi tali petendi,feriendiue hoſtis,aut ciuis ſeruandi cauſa. Verùm Lucio Flacco,& C. Varrone conſulibus à voluntario ad legitimum iusiurandum milites adacti fuere, autor eſt Sext. Iuli. Front. libr. Stratagemat.4.c.i.quod quidẽ Imperator primus præſtabat,ſuo deinde ordine Legati,mox Tribuni poſtea Centuriones, exinde Decuriones, demum Præfecti caſtrorũ,poſtremò milites: quòd ſingulis annis & calendis Ianuarijs denuò præſtare tenebantur,quo ſacramento miles,qui lege Iulia de adulterijs fuerat damnatus, ſoluebatur, vſq; adeò infamis erat.l.quod ait prætor.§. miles.ff. de his qui not.in fam.

Euocati autem milites hi dicebantur, qui ex prouincijs,ſocijsq; ciuitatibus æquo iure, & fœdere iunctis non Latini nominis militiæ munere fungebantur,qui non milites,ſed pro militibus habiti ſunt.

Tumultuarij verò illi dicebantur, qui aduentu hoſtium repentino, cum in diſcrimine extremo res foret,per trepidationem, & metũ raptim militiæ adſcribebantur, quod ex Ciceronis verbis.5. in Marcum Anto. Philippica facilè eſt colligere. Quamobrem inquit P. C.legatorum mentionem nullam cenſeo faciendam,rem adminiſtrandam arbitror ſine vlla mora,& confeſtim gerendam cenſeo.tumultum decerni, iuſtitiam indici, ſaga ſumi dico oportere,delectum habere ſublatis vacationibus in vrbe & in Italia, præter Galliam totam. Quo ſatis appareat omnia in tumultu præpropere adminiſtrari, tuncque duntaxat tumultuarios milites deligi,cum bellum vrgens, & quaſi muris imminens ſolennes actus nõ admittit.inde immeditatam orationem tumultuariam dicimus.

Sunt præterea & ſtationarij milites, quorum Paulus Iuriſconſ. aliquando meminit in.l. limitarchæ.ff de ſeruis fugiti. quos Budæus, milites præſidiarios interpretatur, quos etiam nos vulgo ordinarios appellamus: qui in locis hoſtium finitimis ſtationes agitare ſolent ad repentinos hoſtium incurſus intenti: quique ad prouinciæ quietem aluntur,hos interdum Imperator limitaneos vocauit.l.in nomine Domini.§. ſicut ergo prædictum eſt.C.de offi.præfect.præt.Apricæ.Quandoq; verò Riparenſes.l.contra publicam.C.de re mili.lib.12.& ita illic accipiendos eſſe Alciat.exiſtimauit,pro ijs,inquam, militibus, qui in Imperij limitibus exſudabant pro republica aduerſus Barbaros, puta in ripis Danubij ad tuendas Pannonias aduerſus Sarmatas: & in ripis Euphratis aduerſus Parthos.

Dubitatur quare qui non ſunt milites, Pagani vocabulo ſolent à iureconſultis nuncupari? Reſpond. ex eo quòd ſolebant olim ſoli milites in caſtris & ciuitatibus commorari, Paganos verò, hoc eſt,ruſticos ruri ad illius culturam relinquebantur.Proinde peculiare verbum ſumpſerunt Iureconſulti,vt omnem,qui miles non eſſet,Pagani verbo ſignificarent.gloſ.in.§.illis.Inſtit. de milita. teſtam. Alexan. in.l Centurio. col. 8. ff. de vulga.& pupilla.Idque Vlpianus & Paulus de militum teſtamentis tractantes non ſemel confirmauerunt.l.3.& l.idemque & l. quod dicitur.ff. de teſtam.milit.Cur autem qui vrbani ſunt, & nõ militant,Pagani dicantur, Reddenda erit talis ratio.Quòd Roma,vt Dionyſi.Halicar.lib. antiquitatum Romæ.4. ſcribit, in tribus quatuor diuiſa fuerit,quas pagos vocitabant, in quibus habitantes pagani dicebantur, qui in nullam aliam habitationem transferri poterant.Propriè tamen ruſticus,paganus eſt,à pago,quod eſt villa,ſic dictus. Vnde qui non populi, ſed montanorum, agreſtium,& ruſticorum dies feſtus erat,Paganalia dictus eſt.

Planè militẽ à Pagano inſignijs & priuilegijs legum latores diſtinxerunt.vt per Coraſi.in.l.precibus.n.19.C de impuber.& alijs ſubſti. & in hac lege conſtat.& in.l.4.tit.2.infrà eod.lib.4.vbi priuilegia militum, nobilium ac illuſtrium perſonarum explicabuntur.Et hæc de militia ſeculari,de qua iſta lex loquitur,dixiſſe ſufficiat.

Alia.2.eſt militia cæleſtis,& hæc eſt clericorũ. cap.Chriſtianis cum glo.verb. cæleſtem.11.q.1. & in capit.reprehenſibile.23.q.8.ex quo liquet à militibus ſeculi ad milites Chriſti argumentum ſumi.Vnde inferri ſolet, q̃ ſicut non valet donatio facta concubinæ per militem ſeculi: ita etiam inualida erit facta per militem Chriſti.gloſ.Bart. & cõmuniter docto.in.l.affectionis. ff. de donat. dixi latiùs in.l.1.in gloſ.1.col.98.verſic.Clericus tamen donare concubinæ.titul.3. lib.1.ſuprà.Infertur.2.

fertur.2.q̃ ſicut miles ſeculi non tenetur cedere bonis:ita nec etiam miles Chriſti. ex gloſ.in.l.miles.ff.de re iudi.de quo in cap.Odoardus.de ſolu. diximus in prædict.gloſſ.1.col.107. verſi.ex quibus aliud emanat. Deducitur tertiò, quòd ſicut pro ſententiæ executione non ſunt capienda ſtipendia militum: ita etiam non ſunt capienda ſtipendia clericorum,& ſic militum Chriſti.gloſſ.in l.ſtipendia.C.de exec. rei iudica. Infertur. 4. ad glo:deciſionem in.l.2.§.miles.in verb.Sacramento.ff.de his qui not.infami.dicentem, quòd ſicut infamia priuat aliquem militia ſeculi, ita etiã priuat eum militia cæleſti.& illam gloſ.ſequitur Panor.in.c.querelam.de iureiur.dicta fuerunt ex vi huius argumẽti in.d.l.1.in glo.1.col.107. & 108. titul.3.lib.1.ſuprà.& eo ipſo,q̃ aſſumpſit ſacerdotium,de ignobili efficitur nobilis ſacerdos. Ioan. And.in cap.eò libentius.de ſeru. non ordi. Chaſſan.in catalogo gloriæ mundi.in.8.part.conſider. 26.Tiraquell.de nobilitate.c.9.text. omniũ inſignis.in.l.2.C.vt nemo priuat.tit. prædijs ſuis.vel alien.imp.Imò probat,q̃ clericus eſt pluſquã nobilis. vt aduertimus in.l.1.in glo.1.col.110.verſiculo.Eſt & aliud.tit.3.lib.1.ſuprà.

Ad vnum in hoc aduertendum eſt, q̃ in omnibus non valet argumẽtum de milite ſeculi, ad militem Chriſti.Sunt enim plera ;ue, quæ militibus ſeculi congruunt, quæ non congruunt militibus Chriſti, vnde hæc argumentatio non eſt ſemper aſſumenda.Ita Panormi.in cap.1.notab.3.de cleri ægrotant.Quantum autem ad ipſum actũ præliandi,qui conuenit militibus ſeculi, miles Chriſti omnino ſecernitur à milite ſeculi. Non enim ſe debet prælijs immiſcere,etiam contra infideles vt probatur in.c.ex multa.de vet.Imò Panor.dicit in ca ſi.nota.1.de cleri.coniugat. q̃ ſi quis clericus in minoribus cõſtitutus promouetur ad ſecularem militiam,& facit actum contrarium cleri catui,vt quia exercet ſæua, ſeu iuit ad bellũ, immediatè perdit priuilegiũ clericale, quia iſta ſunt contraria.Vnde ex quo elegit contrariam vitam, fuit à prima ipſo facto excluſus. & ita etiam ſentit Innocen.in cap.1.de apoſta. Excluditur enim clericus à priuilegio ſuæ clericaturæ, & ſic à priuilegio fori eccleſiaſtici, ſi ſponte probetur ad bellum iuiſſe militandi cauſa, ſecùs ſi tantũ quis efficeretur miles ſeculi,ſed non exerceret ſæuã, nec alium actum prorſus contrarium clericatui, nec etiam iuraret ſe non euitaturum mortem pro republi. prout diximus communiter q̃ milites iurare ſolent:quia iſtis concurrentibus, nõ exueretur priuilegio clericali.ſecundùm Panor. in capi. fin.nu.1.de cleri.coniugat.Et ſecundũ hoc eſt explicanda & intelligẽda gloſ.in cap.qualiter.de cleri.non reſidentib.quæ ſimpliciter ſentit, q̃ clericus ſi efficiatur miles,perdit beneficium. Nam intelligitur,ſi immiſceat ſe ſæuis, vel eat ad bellum militandi animo.Panor.in dict.c. qualiter Quanuis doct.in ca.ex tuæ.eod.tit. ſentiant ſimpliciter cũ opinione prædictæ gloſſæ. & ſecũdùm Imol. in ca.qualiter.nu.4.tranſeunt communiter doct. cum opi.glo.ibi.de cleri.non reſid. & ibi Ioan.de Anani.nu.4.dicit eam gloſ.notabilem eſſe.

Tertia eſt militia legalis,nempè aduocatorum, qui pro rep.militare dicũtur.l.aduocati.C.de aduocat.diuerſ.iudi.Has tres militias ponit glo.ordina.in.l.pen.ff. de teſtam. milit. & de aduocatis vide quæ dixi in.l.1.ti.19.lib.2.ſuprà. Poſtremò addi etiam poteſt alia militia animæ, de qua dicitur,Militia eſt vita hominis ſuper terram.c.1.verſic.& quia.de conſecr. diſtinct.5.

Quæritur vtrum deſcendens ex nobili genere, ſit præſumendus nobilis, & virtutis ſtudioſus,ſicut è conuerſo? Reſpondendum eſt quòd ſic:nam ex bono,bonum regulariter gignitur.iuxta illud, Arbor bona non poteſt malos fructus facere:nec arbor mala fructus bonos facere.Matth.7.Alciat. in tract.de præſcriptioni.regul.1.præſumptio.48 nu.1.Ioan.Neuizan.plura refert, quæ ex parentum origine præſumuntur in filios traduci in libro.Syluæ nuptialis.nu.115.verſic. dicũt bene natam.Andræ.Tiraquell.in leg.7. de iure mariti. in princ.fo.104. col.2.cũ ſeq. Fortuni.in repe.l. Gallus.in princ.col.50.ff.de libe. & poſth. Qui omnes adducũt tex.in.l.quod ſi nolit.§. qui mancipia.ff.de ædili.edict.vbi Vlpia.ait. Qui mancipia vendunt,nationem cuiuſq; in vẽditione pronunciare debent. Plerunque enim natio ſerui aut prouocat,aut detinet emptorem.Idcirco intereſt noſtra ſcire nationem. Præſumptum etenim eſt quoſdã ſeruos bonos eſſe, quia nationis ſunt non infamatæ; quoſdam malos videri, quia ea natione ſunt,quæ magis infamis eſt. Andræ. Tiraquel. de nobilita.c.20.nu.21.verſic. Cuius rei rationẽ. Et ſic nobilitas proueniens ex ſanguine anteceſſorum illuſtrior eſt, quàm noua cauſata ex priuilegio principis,prout eſt inter filios de algo,& illos,qui dicuntur milites armatæ militiæ,dum tamen vnà cùm nobilitate parẽtum iſti nobiles antiqui non ſint degeneres à maiorum nobilitate, aliàs nobilis virtute tantum eſt præferendus ei: nam vbi non eſt virtus, non datur nobilitas. Qui ex genere nobili venit,præſumptione dicitur nobilis.Cyn.in.l.prouidendum.C.de poſtuland.Tiraquel.vbi ſuprà.capitulo vigeſimo.numero vigeſimoprimo.qua ceſſante,apertè omnino nobilis non eſt dicendus.vt latè probat.Andr.Tiraquel. de nobilitate.capitulo.22.numero primo Præſtãtior ergo eſt nobilitas,quæ cõtingit ex claro ſanguine vel genere iuncta ſimul virtute.l. ſecũda titu.21.

tu.21.par.2. Otalora de nobilitate.2.par.c.3.n.9. Quæritur vlteriùs, vtrum militia sit dignitas? Videtur q̃ nõ, quippe cũ libertus possit esse miles. l. libertinæ conditionis. C. de lib. & eorum libe. & tamen hi dignitatem habere minimè possunt. l. omnes. C. de meta. lib. 12. ideò militia & dignitas ponuntur tãquam diuersa. l. fin. C. qui milita. poss. vel non. eod. lib. 12. ibi, dignitatem habere quemadmodũ fuerit passus militiam. Ex quibus verbis colligitur satis militiam sub dignitatis vocabulo non comprehendi, aliàs irrisoria esset ibi similitudo, cùm potius identitas diceretur. Sed nullũ simile est idem. l. quod Nerua. ff. deposit. ergo econuerso nullum idem dici poterit esse simile. argu. l. si idem. cũ ibi notat. C. de codicillis. Quòd non sit dignitas militia, voluit glo. in. l. vni. C. de equest. digni. lib. 12. Bart. in l. ex eo tẽpore. col. 1. nu. 3. ff. de testam. mili. & in. l. 1. n. 83. versi. quartò infertur. C. de digni. lib. 12. Iaso. in. l. siquis in conscribendo. col. 1. num. 3. C. de pact. per tx. ibi, dum dicit, militiæ, vel dignitatis. propter alternatiuam, quæ cadit inter diuersa. vt per gloss. in rubric. ff. si ager vel emph. peta. Bonus de Curtili. in tracta. de nobilitat. 3. part. numero. 148. Ioann. de Anani. in additioni. ad Signor. de Homodeis. in tract. vtrum præferendus sit doctor an miles. nu. 57. versic. sed militia non est. Amade. de Castello. in tract. de Syndicatu num. 38. vesic. an autem militia sit dignitas, & cũ Bart. est opinio magis communis secũdum Bonum de Curtili. vbi suprà nu. 149. quanuis Ioan. Raynandus doctor Gallus antiquus in suo comprehensorio feudali subtitu. de nobilitate. teneat nobilitatem dignitatem esse. ex l. præclarã. C. de primiceri. lib. 12. ibi, præclaram nobilemq; militiam spectabilium. C. de primiceri. lib. 12. Qui tex. nõ obstat. quia loquitur in militibus Romanis. argumento sumpto ex verbis illius legis, ibi, cum nihil reip. vtilitatis. Ponderando verba illa reipublicæ. quæ simpliciter prolata, sumũtur pro repub. Romana tantum. l. eum qui vectigal. in fi. iunct. gl. ff. de verb. signi. sicuti cum dicitur, ius ciuile nullo alio adiecto intelligitur nẽ pè Romanorum. §. sed ius quidem ciuile. Insti. de iure natur. gent. & ciuil. quos quidem, vt prædicitur, solos nobiles iura disponunt, & communiter concluditur, vnde malè concluditur ad reliquos prouinciarum, cum ex separatis non bene infertur. l. Papinianus exul. ff. de mino. l. fi. ff. de noxali. & iura loquentia in casibus particularibus, propter aliquam specialitatem non sunt trahenda in consequentiam. l. 4. & ibi not. ff. de fidei com. liberta. Nec etiam obstat tex. quem ipse citat in. l. inter alias. ibi, militari dignitate fruantur. C. de palatinis sacra. largitio. lib. 12. quia etiam loquitur de militia Romana, quam, vt prædixi, solam nobilitatem, & dignitatem connexam habere testantur docto. vbi suprà per tex. iuncta. glos. in. l. vna. C. de equest. digni. lib. 12. Quòd autẽ in quãtum voluit ibi lex. primicerios scholæ societatis sacrarum largitionũ & tres primicerios tribuni prætoriani scriniorum militari dignitate frui, intellexerit de militia Romana, quæ, vt dictum est, secum habet dignitatem annexam, probatur ex eo: quia nulla legitur apertè militia per Imperatorem dignitate dotata præter militiam Romanam, de qua in dict. l. vni. C. de equest. dig. lib. 12. Quo fit, vt simpliciter de militia facta mentione per ipsum, intelligatur de illa. argum. tex. in. l. 2. ff. de liber. & posthu. vbi indefinita locutio, quę non potest referri nisi ad vnum, æquipollet singulari, & particulari locutioni. Et hanc partem tenet Alberi. in. l. milites. nu. 1. C. locat. & Alexan. in. l. idem functo. col. 4. nu. 14. versic. tamen puto veram esse opinionem. ff. de offi. assessorum. vbi alios plures allegat. & Tiraquell. de nobilitat. ca. 8. num. 5. ac latissimè hãc opinionẽ communem, q̃ non sit dignitas. ostendit. Tandem refert Matthæ. de Afflict. in consti. Siciliæ incipien. Constitutione præsenti in. l. nota. dicentem, q̃ licèt simplex militia non connumeretur inter gradus dignitatis, ea tamen, quæ cum præpositura est, vt sunt Capitanei equestres, vel pedites, dignitatem habent. Potest etiam verificari in præpositis ciuitatum, qui nobilitantur à rege cum administratione officij, prout in exemplo sunt *los regidores, o veynte y quatros* ad vitam: quia negari non potest, quin præeminentiam, & dignitatem habeant respectu inferiorum, quos paganos appellare soliti sumus. Plura tamen iura suadent militiam esse dignitatẽ. De quibus per Tiraquell. de nobilita. c. 8 in princ. nu. 1. & lib. 8. fororũ Aragonum de creatio. milit. consti. Item q̃ si aliquis. ibi, promouerit aliquem minimè dignum ad militiæ dignitatem. Et statim in titul. sequen. de conditione infantio natus. cõsti. Nullus infantio. ibi, Cum his, qui eos promouerunt ad militarem dignitatem. Clericus etiam dicitur esse in dignitate. vt dixi in l. 1. tit. 3. lib. 1. suprà in gl. 1. pag. 110. versi. Quare his etiã. Sed intellige large, prout est quædam præeminẽtia respectu inferiorum, non autem propriè, vel in his militibus, qui cum administratione officij creantur. vt diximus.

Dubitari etiam solet, qui sint milites, qui priui legijs militaribus gaudere debeãt. Ideò vltra iam dicta in hac glo. adde. l. licet. C. locat. vbi Alberic. col. 2. dicit, & nota quod sequitur, specificat enim qui sunt milites, qui gaudent priuilegijs militum, quod fortè alibi non sic clarè reperietur. Quot autem sint eorũ priuilegia, & vtrum renuntiari possint, inferius suis locis opportunè dicetur.

Est

Eſt tamen dubium, vtrum filij naturales gaudere ac frui debeant nobilitate parentũ? Reſpõd. Filij naturales alicuius nobilis, non ſunt nobiles, nec eis arma parentum deferre licet. Barto.in.l.1. col.4.C.de dignita.lib.12.per text.in.l. cùm legi timè.ff.de ſtat.homi.& in.l.liberis.iunct.gl.ff.de Senatori.Florian.in.l.qui teſtamentum.infi.ff.de probat. Bonus de Curtili.in tracta. de nobilitat. 4.part.col.1.verſi.ſi autem de nobilitate.num.3. Andræ.Tiraquell.de nobilitate cap.14. num.10. qui plura expendit in probatione huius quæſtionis.Quæ apud eum videnda ſunt in hac ſpecie,& pro eius dote.glo.verb.liberi.in clem.vni.de bap. quæ dicit,ꝙ appellatione liberorum, quo ad honores & commoda non veniũt naturales. Quam ſequitur Iaſ.in.l.fi.nu.13.C.de verb.ſignifi.Alex. in.l.ex facto.§.ſi quis rogatus.col.11.verſic.ſi autem eſt conſtitutio iuris ciuilis.ff. ad Trebellian. Quo fit,quòd emphyteuſis cõceſſa pro ſe & filijs non intelligitur conceſſa pro naturalibus. Bartol. & communiter doct.ſecundùm Rip.ibi in dicto. §.ſi quis rogatus.num.62.

Infertur.2.quòd ius retrahendi rẽ cõceſsũ conſanguineo propinquiori per leges huius regni. infrà lib.5.tit.7.l.6.cum ſimilibus. locum non habeat in naturalibus, quos Baſtardos appellamus. per dictam glo.in Clem.vni.de baptiſ.& eſt glo. in verb.filijs.in extrauagant.Execrabilis. Ioann. Papæ.22.ſub tit.de præbend.Ioan. Imol.in dict. §.ſi quis rogatus.col.5.verſi. ſi autem conſtitutio iuris ciuilis.vbi dicit,quòd immunitas cõceſſa doctori,& eius filijs, non trahitur ad naturales tantùm.quia ſecundum eum in exorbitantibus, ſeu priuilegijs non veniunt prædicti filij naturales.ergo nec in caſu legis Regiæ *(del tanto por tãto)* præallegata,cùm ſit contra ius commune. vt habetur in.l.dudum.& ibi per Ign.C.de contrahẽd.empt. Item quòd Baſtardi nõ poſsint rem patrimonialem retrahere,Andr.Tiraquell.iſtam partem amplectitur,omiſsis alijs, qui contrarium volebant, dicendo,quòd erat nomẽ naturæ, & nõ iuris,ideo ꝙ admittẽdos fore. Tamẽ ipſe optimè probat oppoſitã ſententiã,de qua per nos ſuprà libro.1. de vtroq; retract.§.1.glo.8.num.4. cum ſequent. Maſueri in pract.de retract.num.12. vbi plus dicit,quòd filij legitimi baſtardorũ nõ admittuntur ad retractum rerum venditarum à conſanguineis ipſorum baſtardorum. quem ſequitur Tiraquell. vbi ſuprà num.7.per tex.in.l. fina. cum ibi nota. C.de naturali liber. Et in effectu etiã hanc tenet Couar.lib.4.Decretali.2.part.c.8.§.10.nu.3.vbi defendit, legitimatum reſcripto principis ad ius retractus ex vi legis Regiæ admittendũ eſſe.contra Tiraquell.vbi ſuprà num.12.& Deci. conſil. 275.dub.3.Et ꝙ illegitimi repellendi ſint à prædicto iure retractus,eſt tenendum, quicquid Cifontan.in.l.70.Taur.q.5. adnotauerit pro baſtardo. & Montalu.in.l.13.verbo.cambiar.col.13.in princi.verſi.Item quæro,vtrùm illa,quæ dicta ſunt.titul.10.lib.3.foro leg.Nicolaus Boeri. de retract. §.1.in final.verbis.& Bagoil. in ſua diſputatio.retractus. nihil tamen ad hoc iſti duo poſteriores allegantes.

Hinc etiã eſt,quòd ius patronatus nõ tranſit ad illegitimos,etiã ſi ſint naturales.Dixi in.l.1.verb. *deuan ſucceder.* verſicul.Pulchra etiam eſt quæſtio, vtrũ illegitimè natis.tit.6.lib.1.ſuprà.pag.236. Ceſsio tamẽ fieri poteſt filio naturali per patrẽ, quia eſt nomẽ naturæ.Rebuff.in repe.auth.habita.priuileg.177.C.ne fili.pro patre. quod eſt notandum pro ampli.& intellectu.l.25.lib.pragma.

Contrariam tamen ſententiam, imò ꝙ filius naturalis natus ex patre nobili, debeat gaudere nobilitate parentum, quemadmodum gaudet natus ex legitimo matrimonio, ſeruandum eſt in noſtro regno.l.1.tit.11.part.7. Cuius verba notandiſsima in derogationem iuris cõmunis ſunt hæc. *E fijo dalgo es aquel,que es naſcido de padre que es fijo de algo,quier loſea la madre quier nõ, ſolo q̃ ſea ſu muger velada,o amiga,q̃ tẽga conoſcidamẽte por ſuya. Por que antiguamẽte la nobleza ouo comiẽço en los varones,y por ende la heredarõ los fijos dalgo, y nõ les empece,maguer la madre noſea fija dalgo.* Et ibi Greg.Lopez verb.*amiga.* Otalora de nobilitate. 2. parte tertiæ principal.c.3.n.3.verſi.notũ eſt etiã.Ioan. Oroſci.in.l.cùm legitimè. nu.20. ff. de ſtatu. homin.In cõtrariũ eſt.l.3.ti.15 par.4.ibi.*Daño muy grã de viene a los fijos por nõ ſer legitimos. Primeramẽte,q̃ non hã las honras de los padres, nin de los abuelos.* Ex qua conſtat illegitimos iura honorifica minimè conſequi nec à patre,nec ab auo. Altera verò l.præalleg. ad patris nobilitatem admittit. Quæ iure regni difficilè contrariũ iudicari neceſſe eſt. Niſi dixeris,dictam.l.tertiã per.l.primã. fore intelligendam ex mente Gregor. Lopez in dicta.l. tertia.verb.*honras.* vbi verba ſua ſunt. vide.l.fin.titulo decimotertio.ead.part.& limita vt in. l. prima,titulo.11.patt.7. quaſi velit dicere ad iura nobilitatis admitti.vt in dict.l.prima. habetur,à cæteris verò honoribus eũ repellimus per dict.l.tertiã.Et eſt etiam hæc concordia Ioann. Oroſcij in dict.l.cùm legitimè.colu.2.ad.fi.ff de ſtatu.hom. facit.l.Tauri.12. vbi quo ad quædam gaudet priuilegio legitimationis,quoad reliqua prohibetur. & lib.pragma.folio.139.colum.2.ibi, *Pero es la mi merced,que los caualleros que yo hize y arme.* Si tamẽ tales filij eſſent nati ex damnato, aut punibili coitu,etiam ſi legitimentur à principe, non gaudent. nec conſequuntur patris nobilitatem.l.9. in pragmaticis extraordi.anni. 1544. cuius verba ſunt.

Sabed

Sabed que a nos es fecha relacion, que a causa de algunas legitimaciones que mandamos despachar de personas nascidas de dañado e punible ayuntamiento, nascen algunos pleytos, diziendo estos legitimados, que la hora que son legitimados, son hijosdalgo, y que son exemptos de todos pechos, seruicios, e contribuciones, lo que no eran antes que fuessen legitimados. E porque nuestra merced y voluntad nunca fue, ni es, que las dichas legitimaciones se estiendan, ni entiendan a las hidalguias, ni por ellas se escusen de qualesquier pechos, y contribuciones que eran obligados, y deuian antes que fuessen legitimados, siendo como dicho es de dañado y punible ayuntamiento nascido de parte del padre, o madre. l. 7. tit. 22. lib. 4. foro leg. ibi, *y el fijo que assi fuere recebido a ya hõra de fidalgo, si su padre fuere fidalgo, y esto se entiende de los hijos naturales* facit. l. 12. ibi, *pero en todas las otras.* in legibus Tauri. Quæ loquitur in naturalibus. & ibi de legitimatione agitur latè per Ioan. Lupum, cæterosque interpretes.

ras. Porende ordenamos q̃ todos los caualleros armados pue-

dã traher paños de oro a, o dorados en las vestiduras, y en las de

a ¶ *Puedan traer paños de oro.* De vestibus. quæ possunt vti homines huius regni, cautum est in pragmat. Regum Catholicorum. l. 142. & l. 143. cum seq. fol. 112. & hodie seruatur pragmatica sanctio edita à Carolo Cæsare olim Hispaniæ rege. anno. 1551. in ciuitate Tauri. cũ declarationibus ibi subiectis ab eodem Cæsare in oppido de Madrid. anno. 1552. De iure communi habes. l. 1. cum. 4. sequen. C. de holobrizis & auratis. lib. 11. & addendus est Tiraquell. in. legibus connubial. l. 17. fol. 45. colum. 1. vbi sunt aliqua loca tàm rubri. quàm. l. temperent. dict. titul. C. de holobr. & holober. emendata.

Per vestes autem muloties distingui solet persona, vtrum sit nobilis. vel vilis. l. 5. tit. 5. part. 2. Vestis enim primum depellendi frigoris causa reperta est, postea ad ornatum, & corporis dignitatem haberi cœpta est. secundùm Ciceronem de oratore. Et Chrysosto. super epistola Pauli ad Roman. homilia. 24. inquit, Non est vestibus ornanda caro, ne ornatu illam perdas. nam & molliorem inde faciens, & bonam ipsius valetudinem corrumpes, dum nimia mollitie dissoluis. Per abusum tamen potius ad pompam ornatus, quam ad necessitatem vestes nimium excreuerunt, adeò quòd licèt scientia præclarissima sit in viro, nullus tamen apud vulgus & optimates in doctos defertur honor sine vestium ornamento. Vnde prouenit illud mẽtricum. Vir bene vestitus, pro vestibus esse peritus Creditur à mille, quanuis idiota sit ille: Si careat veste, nec sit vestitus honestè, Nullius est laudis, quamuis sciat omne quod audis. Refert Specula. de aduocato. §. sequitur videre de vestibus, talis enim prima facie præsumitur, qualem eum indicant vestes esse. cap. in audientia. &. cap. contigit. 2. de senten. excom. l. item apud Labeonem. §. si quis virgines. ff. de iniur. l. diuus. &. l. sed si accepto. ff. de iure fisc. ca. si iudex laicus. §. idem esse censemus. & illic gl. verb. reputare. de sent. excomm. lib. 6. l. 18. tit. 9. part. 7. l. 3. tit. 9. part. 1. l. 13. 14. 15. & 16. tit. 3. lib. 1. suprà. Senec. vxori Neronis dixit Indue te delicatè charissima, non propter te, sed propter honorem Imperij. Resumpsit Specu. vbi suprà. §. sequitur. num. 1. Ioan Fab. in procœmi. Insti. verb. Augustus. num. 8. Dicit tamẽ Seneca, quod quem admodum stultus est, qui equum empturus non eum inspicit, sed sellam eius, & fræna: sic stultissimus est, qui ex veste hominem æstimat. Tradit etiam Lucas de Pena in. l. 2. C. de vestib. holober lib. 11. In vestibus autem debent differe nobiles, & doctores à cæteris inferioribus. arg. l. plenũ. §. equitij. ff. de vsu & habita. l. si quid. §. sufficiẽter. ff. de vsufruct. vbi Vlpianus ait. Sufficienter autem alere, & vestire debet secundum ordinem & dignitatem mancipiorum. vbi Bald. dicit. Nota quæ dicuntur sufficientia vestimenta. Quod facit pro vestimentis monachorum. Et tene menti. Probatur etiã per hũc tex. quòd Abbas debet esse melius, vestitus, quam monachus, quia dignior: monachus melius, quam conuersus: & magister in Theologia melius quam quilibet sacerdos, qui sit inter fratres. Hactenus Bald. verba. facit.

Est notãdũ, quòd nõ licèt priuatis viris deferre vestes aureas, sericas, vel aureo phrygiatas, sunt enim principibus, regibus, & magnis dominis relinquendæ. l. 1. &. 2. & Ioan. de Platea vtrobique. C. de vestibus holoberijs & deauratis lib. 11. Constat etiam ex ista lege, cum in signum priuilegij nobilibus, ac doctoribus sit concessum à principe. ibi, *E porque los caualleros deuen ser esmerados entre los escuderos en sus traeres.* Igitur in contrarium est ius commune, quãuis male de consuetudine seruetur.

Est tamẽ dubiũ, vtrũ hæ vestes solũ viris cẽseãtur prohibitæ deferri, vel etiã veniãt mulieres? Videtur q̃ possint, ex eo, quia solũ prohibẽtur viri, & non mulieres. dict. l. 1. & gloss. l. 2. C. de holober. lib. 11. & in pragm. Caroli Cæsaris. capitul. 1.

dicitur, *que ninguna persona* igitur cũ prohibeat portare certas vestes, vel ornamenta, cõprehendet solum viros, nõ fœminas. l. tẽperent. in verb. virilia. C. de vestib. holoser. lib. 11. & l. vnic. C. nulli licere in freq. equestribus sell. eod. lib. 11. & sic mulier est melioris cõditionis, quã mascul. secundũ. Plat. in. d. l. igitur non comprehenduntur fœminæ sub hac prohibitione cũ sit materia odiosa ac pœnalis.

Sed tamen contrarium est dicendum per dictã pragma. Quæ etiam in fœminis expresse loquitur in ca. 8. incipient. *Item que en las ropas enteras de seda de las mugeres.* Item etiam, quia pragma. loquitur per verbum comprehendens tam masculos. quàm fœminas, dum dicit, *qualquiera persona.* quæ etiam cum sit in materia indifferenti, vtrumque sexum comprehendit eius prohibitio, quanuis si materia sit pœnalis, fœminas. glos. in clement. 1. verb. homines. de electio. & in cap. si quis suadente. 17. quæst. 4. in glo. 1. Deci. in. l. fœminæ. nu. 88 ff. de regu. iur. vbi tradit statutum prohibitorium pœnale comprehendere fœminas. Hinc est, quòd fœminæ contrahenti binas nuptias est imponenda pœna. l. 3. tit. 1. lib. 5. infrà. & l. 6. tit. 15. lib. 8. infrà. latius in dict. l. 3. explicatũ est. Probatur etiã per Philipp. nostrũ regem, in curijs habitis apud Aragones in oppido de Monçon. anni. 1553. vbi sunt leges prohibentes deferre vestes in certa forma in prædicto regno Aragonum. Quemadmodum est pragma. apud Castellanos, de qua suprà. & est. l. 146. lib. pragmat. quæ in terminis loquendo, affirmat hanc rationem.

Dubitatur, vtrum lex prohibens vestes istas deferre, intelligenda sit etiam si intra domum eas aliquis deferat, & sic capi possint cum pœnæ executione. de qua in pragmatica regia? Videtur quod sic: nam generalis est prohibitio, dicendo, *en las ropas y vestidos q̃ truxere.* Ergo si extra domũ, siue domi publice deferat, venit contra legis præceptum. & sic indistincte erit vtroq; casu deferens puniendus. l. prospexit. ff. qui & à quib. cap. si Romanorũ. 16. dist. l. 1. §. generaliter. ff. de legat. præstand. Secundo ista prohibitio est propter publicam vtilitatem introducta, ne quis depauperetur ex nimio sumptu, qui contingere solet ex vestibus pretiosis, & excessiuis tam in principali, quam in ministerijs & officialibus, quod experientia hisce in regnis iam docuit, & refrẽnanda erit tam incauta, & excessiua impensa. cum interfit reipublicæ, ne quis re sua male vtatur. §. sed & maior. vers. expedit enim reipub. Institu. de ijs, qui sui vel alieni iur. sunt. Sed impensa infructuosa, ac ineffrẽnata ita contingit, si fiat ad vsum domi, quemadmodum si ad publicum extra domum. igitur. &c. Facit proœm. dictæ prag. ibi. *Y para euitar fraudes. &c.* inferius. c. 16. ibi, *que traxeren qualesquier ropas.* &c. 17. ibi, *dẽde el dia q̃ fuere pregonada y publicada, q̃ por cada vez que lo hizierẽ, o mandaren hazer, cayan, e incurran en pena.* Igitur omnino prohibentur non solum deferri, sed etiam fieri huiusmodi vestes, ac pro inde nullo modo possunt ad vsum fieri.

Tum etiam, quia hæc delatio solis constitutis in nobilitate, & dignitate sunt concessæ specialiter, & in priuilegium deferri, vt iam suprà habitum est. Et in constitu. vniuers. Salmantinæ. 24. ibi, præter Regum, Ducum, & Comitũ filios. Contrarium faciens facit in præiudicium legis, ac honorem priuilegiatorum, ergo poterit prohiberi, tanquam qui iuri & insignijs sibi non competentibus vti minimè veretur argum. l. eos. §. fin. ff. de fals. ca. dilecta. iunct. glos. fin. de excessib. prælatorum. intantum, quod lex prohibens portare vestes deauratas, vel de serico, vel alterius rei, non poterit præmissa ratione portare fictas, & contrafactas. Quicquid Bart. teneat in. l. 1. §. hoc interdum. ff. de font. non comprehendi sub pœna statuti, sed quòd debeat intelligi de veris, naturalibus, & non fictis. tex. est pro hac sententia contra Bart. in. l. vellera. C. de vesti. holobe. & deaura. lib. 11. tenet Ludoui. Roman. in. l. 1. col. fin. nu. 16. ff. quod quisq; iur. & in. l. si verò. §. de viro. fallẽt. 42. nu. 73. ff. solut. matrimo, & pro hac opinione Roma. est tex. in dict. pragma. *de las sedas.* c. 2. ibi, *Item que en las calças, y muslos no puedã echar, ni traher telillas de oro, ni plata finas, ni falsas. &c.* Sequitur ergo ex prædictis, quòd vtẽs vestibus inhibitis in prædicta pragm. cuiuscũque status, seu conditionis, & præeminentiæ sit, siue, priuatim domi, siuè extra, erit pœna prædictæ legis puniendus.

Facit in contrarium. l. 143. ibi. *e que a otras ãueys tomado las sayas e ropas en sus casas, diziendo que las auiã vestido e traydo fuera de sus casas guarnecidas cõ la seda q̃ era vedada, ãũque no se las hallauades vestidas.* verba etiã similia habentur in. l. seq. 144. lib. pragmat. regũ catholicorũ. igitur ex vsu extra domum potuerũt auferri domi, & non aliàs. Sed verba. illa sunt enũciatiua, & narratiua, in quib⁹ disponẽs nõ se fundauit ad cõstituẽdã in hoc decisionẽ, nec nihil disposuit, ideoq; nõ obstat rationib⁹ prẽmissis.

Præterea domus vniuscuiusq; causa quietudinis, & tutissimi refugij potius, quam molestiæ debet esse. l. pleriq;. ff. de in ius voc. l. 2. tit. 7. part. 3. sed si vestium delatio esset prohibita domi, daretur occasio iuquietudinis, ac molestiæ nẽpe, quòd quis perscrutaretur ab istis officialibus, qui magis desiderãt & intendunt circa prædam, quam circa legum obseruationem. Sed illa lex intelligitur in causis ciuilibus, secus in criminalibus, vt est ista propter inobedientiam.

Præterea aut pragm. considerat sumptus, aut ne vilis persona ita incedat ornata, quemadmodum

dum nobilis. Si primum consideratur, prout suprà aduerti, habet locum domi afferentes. Aut nobilitatem, & tunc domi non prohibetur, quia persona ibi facile cognoscitur, nec est causa ostentationis nobilitatis, quæ fit per actus extra domum. argu. distinctionis Georgij Nat. in repet. c. quanuis pactum num. 144. intelligẽtem Bart. doctri. in. l. 1. §. hoc interdictum. ff. de font. quatenus decidit statutũ puniens mulieres, portantes perlas. non procedere in ea muliere, quæ portat perlas fictas, ac contrafactas. Quam retulit ipse num. 143. col. 45. Georgĩ. Nat. in dict. cap. quanuis pactum. & diximus suprà. Quò fit, quòd meretrices incedentes domi cum ornamentis prohibitis ex communi huius regni obseruantia, non puniuntur pœnis legum prohibentium has vestes deferri. ergo ex interpretatione, quæ à consuetudine traditur, quæ optima legum est interpres, non debent capi vestes domi, nisi cũ eis fuerit apprehensus deferens extra locum suæ habitationis. argu. l. si Barsatoram. C. de fideiusso. & quæ not. Ioan. Lup. in repet. cap. per vestras. §. 21. num. 12. fol. 95 de donat. inter virum & vxo. Non obstat, nam vetus pragma. 148. habet considerationem ad sumptus, ne detur ex hoc occasio consumendi patrimonium. vt patet ex princ. & inferius. ibi, *Sobre lo qual todo à nos como Rey è Reyna, è señores pertenece proueer y remediar, por manera que nuestros subditos no tengan occasion de vsar mal de sus cosas, ni de destruyr, ni gastar sus haziendas e rentas en cosa tan escusada, &c.* Ex quibus pragmaticis constat, vt euitentur sumptus, fuisse factam huiusmodi prohibitionem, ac proinde domi eas vestes contra tenorem pragmaticæ deferri minime licere, secus tamen eas habere. Et quia casus quotidie est infacto, videant qui lege lata hæc apertius decidere possunt cum illius sit interpretari, cuius est statuere Interim tamen crederem non posse extra domum, nec domi deferre ex mente procœmij dictarum regiarum legum. Ex quo deducitur ratio finalis. l. Paucumeuius. ibi, hæredem instituit hac præfatione. ff. de hæredi. insti. Hierony. Cagnol. in repet. l. si emancipati. nume. 175. C. de collat. notabilem dicit. & idem notat Deci. consi. 334. col. 2. num. 2. lib. 2. Segur. in repet. l. 3. §. fi. nu. 3. & ibi latissime remissi. ff. de liber. & posth.

Dubium tamen est circa prædicta, vtrùm personæ ecclesiasticæ comprehendantur sub dispositione prædictæ pragmaticæ? Videtur quod sic. Nam statuta inducentia honestatem, comprehendũt clericos, qualis cõstat esse prescripta practica.

Tum etiam, quia statuta laicorum. in his, quæ concernunt publicam vtilitatem, similiter comprehendunt clericos. l. additos. C. de ep. aud. & in casu de armis non portandis not. Ioan. de Platea in. §. Item lex Iulia. colũ. 3. nu. 108. Insti. de public. iudi. sed non portare has vestes superfluas, inhonestas, & prohibitas continet communem ac publicam vtilitatem populi, igitur eos cõprehendit pœna prædictæ pragm. quæ exigenda erit coram iudice ecclesiastico, vt in statuto de armis non portandis Platea loco præcitato decisum reliquit.

uisas: y en las vãdas, y en las sillas y frenos, y en las armas. Y esso mismo mandamos, y ordenamos nos q̃ se guarde ẽ los doctores,

Quod notandum existimo in actu practico. & sequitur Ioan. Lup. in repe. ca. per vestras. §. sed est pulchra dubitatio. num. 13. fol. 80. col. 4. versi. ad hoc facit quod in simili dicimus Doctores. quorũ priuilegia plura sunt vt per Matth. de Afflict. in. c. 1. de feudi succesion. nu. 36. lib. 2. feudorum & Doctores dicuntur nobilissimi. l. prouidendũ. C. de postul. Matthæus de Afflict. in. c. 1. quis dicatur dux, com. vel Marchio es, co. 4. n. 13. fol. 37. vbi plures species nobilitatis, ponit, quas omnino vid. dicũtur q; Doctores legentes, clarissimi. l. diui. ibi, Saluij Iuliani amici nostri clarissimi. secundum Alexã. Ias. Iacob. nigrum, qui dicit communem. num. 27. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. quanuis ipse à communi velit recedere.

a ¶ *En los Doctores.* Nota, q̃ priuilegium concessum militibus armatæ militiæ, extenditur ad doctores, de quo per Alex. in. l. Centurio. ff. de vulgar. & pupill. vbi quærit, an priuilegium illius legis cõpetat doctoribus legentibus, vel aduocatis. Qui post multa concludit quòd sic. in numer. 17. quia militare dicuntur. l. aduocati. C. de aduocat. diuerso. iudi. Soci. num. 1. & Rip. nume. 12. refellere nituntur rationes Alex. Breuiter circa hanc dubitationem aduertendum est. Primò, quia quædam sunt priuilegia, quæ competunt militibus ratione dignitatis, seu nobilitatis, licet militia simplex non sit dignitas. vt dixi in. 1. gloss. & cuius causa priuilegia militibus concessa, competunt doctoribus. Constat namque ratione. Nam doctoratus est dignitas. cap. quanto. de magistr. vbi Anto. Panor. & Ioan. de Anani. nume. 3. hanc dicens communem opinionem. est. Guido Papa. decisio. 88. columna fina. numero tertio. Alexan. alios referens consil. 94. columna tertia numero secundo libro primo. Deci. in cap. proposuisti. column. fi. num. 18. de probat. Lancel. Galiaul. in rep. l. Centu-

turio.nume.20.ff.de vulgar. Præpoſi.in proœm. Decreti.nu. 14.ſed militia non eſt dignitas. l. fin. C.qui milita.poſſ.lib.12.gloſ.in.l.1.C. de equeſt. digni.eod.lib.Bart.in.l.ex eo tempore.ff. de mili. teſtamen.& in.l.1.C.de digni.lib.12. vbi tenet, ꝙ nedum non eſt dignitas, ſed nec nobilitas. Ideo doctor eſt præferendus militi armatæ militiæ. cùm ſit in dignitate,ac nobilitate.vt Deci.in. d.c. propoſuiſti.nume.18.poſt.Alex.conſil.94. lib.1. adnotatum reliquit. Hanc prælationem propter doctoratum ponit Bald. in proœm. digeſtorum. in fin.num.22.& ibi Hierony.Cagnol.nume. 56. Alexand.& Galiaul.in repe.l.Centurio. num. 22. ff.de vulga.& pupilla.Angel.in proœm.Inſtit. §. Imperatoriam.col.2.num. 3. verſicul. quæro quis præferendus ſit miles.Deci. in cap. clerici. col. 5. nume.13.deiudic.Signo,de Homod.conſil.23.incipi.Eſt quæſtio diſputata per me. vbi ad vtrãque partem adducit plures rationes tam pro doctore, quàm promilite.Eum vide,quia ſubtiliter loquitur.Intellige.vt per Deci.in dict.c.at ſi clerici.co. pen.nu.12. vt in actibus doctoreis & promiſcuis. doctor ſit præferendus militi. in actibus militiæ miles. Idem concludit Chriſtophorus Lanfranchinus in quæſt.per eum diſputata incipien. Rem ſatis arduam,& mihi non paruam. num. 62. reperies in.12. volu. tract. vtrum præferendus ſit doctor,an miles. vbi dicit ſententiam omnium doctorum eſſe, doctorem militi præferendum eſſe: & eã optime modificat,atque intelligit, & ponit 16.priuilegia,quæ competunt doctoribus, à nu. 16.ad.29.vſque & Ioan. de Anani.in additioni.ad Signorol.de Homode.intract. vtrum præferend. ſit doct.an miles.num.48.Eſt etiam aliud priuilegium,quòd doctores ſunt nobiles.glo. verb. nobiliſsimos.in.l.prouidendum.C.de poſtulan.expreſſe notat Bart.in.l.iudicis.nu.2. C. de dignita.libr. 12.Ange.in.l.ſed & ſi ſuſceperit.§.ſi liberti.col.1. verſ.Item eſt optimum argum. ff. de iudic. Chriſtopho.Lanfranchi.in dict.quæſt.rem ſatis arduã. nu.19.Bartholomæ.Bologni.in repe.authen.Habita.C.ne filius pro patr.nu.63.verſic. nam ſcientia nobilitat hominem.& ex hoc dicto aliqua notãda infert Boeri.in.rep.l.conſentaneum nu. 152. C.quomod.& quando iudex.

Eſt & aliud,quòd doctores non poſſunt ſubijci torturæ.per tex.in.l.Diuo.&.l.milites. de quæſtio.Alex.ad Bart.in.l.1.C.de digni.lib. 12. Boeri.in dict.rep. l. conſentaneum. nu.154. Lancelo. Galiaul.in rep.l. Centurio. num.26. ff.de vulgar. Lanfranchin. in dicto tracta. vtrum præferendus ſit doctor,an miles.col.2.num.23. Ioan. Andr. in regul.Cum in contemplatione. de regul. iur. Platea.in.l.1.C.de profeſſo.qui in vrb.Conſt.lib.12. Cyn.& alij in.l.milites. C. de quæſtioni.text.expreſſus in.l.2.ibi,*nin a maeſtro de las leyes, niu a ome que fueſſe conſejero ſeñaladamẽte del Rey,o del comũ de alguna ciudad,o villa del Rey,nin a los fijos dellos ſobre dichos ſeyẽdo los fijos de buena fama* ti. 30. par. 7. Quæ eſt notanda,nã ſecũdum Grego.Lopez. ibi, verb. *maeſtro.* de iure communi non reperies legem ita clarè hoc explicantem. Simi. lex eſt apud Luſitaniæ viros libr. 5. ordina. tit. 64.l.fina. ibi, *ou doutor em leys, ou en degredos,ou en phyſica.* Adeo locũ habet,quòd non valeret conſuetudo in cõtrarium.l.omnes iudices.vbi expreſsim nu.2. Barto. adnotauit.C.de decurioni.lib.10. Galiaul. in dict. repe.l. Centurio.nume.26.Lanfranchinus vbi ſuprà.num.23.Hippolyt.in.l.edictum.num.5.ff. de quæſtio.Boeri.in.repe. l. conſentaneum.nu. 154. C.quomod.& quando iudex.Iaſ.in.l. de quibus. num.66.ff.de legib. Auguſtin. in additio. ad Angel.in tracta.de maleficijs.in part.Quod fama publica.verſi.Sextò quæro.num.102.fol.paruæ impreſsionis.106.col.2.Hippolyt.ſingul. 556. incipien.Plura vt credo.Paul.Grillãd.in tract. de tortura.q.6.num.3. Thomas Grammatic. in voto. 1. num. 12. verſi. quod conſuetudo inducens. idem voluit in vot 25.col.3.num.4.quanuis litera corruptiſsima ſit.& contra eius mentem contrarium dicere videatur Roma. ſingul. 488. & communiter tenetur ſecundum Ludo.Carreri.in rep. l. obſeruare.collocata in princi. practicæ criminis nu. 180.pagin. 145. Dueñas in tract. regul. cum fallent.regul.190.incip. decuriones. verſic. Amplia. quarto adeo.Eſt & aliud priuilegium, vt non teneantur ad onus hoſpitandi aliquem in ſua domo,gloſ.in.l.qui immunitatem.C.de mune.patrimonij.lib.10.vbi Alex.in additio.ad Bart.num.3. & Ioan.de Plat.col.1.nu.1.Chriſtopho. Lanfranchi.in tract.vtrum præferendus ſit Doctor an miles col.3.num.24 l.fin.§.fi.ff.de iure immunitat.

Aliæ multæ prærogatiuæ doctorum enumerantur apud Lucam de Penna in. l. grammaticos. col.pen.verſic.Itẽ nota quod doctor.C. de profeſſo.qui in vrbe Conſtantinopolita. lib. 12. Chaſſan.duas ponit in catalogo gloriæ mundi.8. part. conſideratio.40.& conſide.41. Plures quàm quadraginta prælationes ponit Petr. Lenauderi. in tract.de doctori.in.2.part.Octoginta & tres melius,ac reſolutiùs quàm alius aggregauit Barbati. in proœmi.Clementi.in.2.lectura. verſic. vltimò quia quæſtiones quæ tangi conſueuerunt. nu.15. ad.nu.92.incluſiuè vſque.Et alibi paſsim traduntur,& merito.Sed certe maiorem dignitatem conſequebantur doctores antequam reipublicæ ſtatus ſubuerteretur à Cæſare,& huius ſcientiæ ſplendor inhumaniter deleretur, & poſt mortẽ ipſius, vt patet ex his quæ leguntur in.l.2.§.iuris ciuilis. ff.de origine iur. Hodie tamen in regno veluti profani

phani æſtimati ſunt, in deriſum & contemptum habiti ab inſipientibus inflatis falſa nobilitate, aliena à moribus ac virtute verè nobilium, vt omnibus notum eſt. Quod abſque dolore cordis cogitare non poſſum, quia fortè literatorum copiã. (qui re ſint prædditi literis propter peccata populi, quemadmodum de prophetis ad annuntiandum verbum Dei, vt in ſacris habetur,) deeſſe in futurũ timeo. Quod Deus auertat. Bartholomæ. Bologni. in repe. authen. Habita. C. ne filius pro patr. nu. 54. vſq; ad. 124. & Boeri. in rep. l. conſentaneum. num. 152. C. quomodo & quando iudex. Lancelot. Galiaul. in. l. Centurio. col. 5. verſ. quarta cadit dubitatio. ff. de vulgar. & pupilla. plura etiam doctorum priuilegia cumulant. Et regul. cancellariæ Iulij Papæ. 2. in. 4. part. etiam præfert magiſtris & doctoribus. vbi vide gloſ. Item contra doctores, vel ſcholares ſua petentes ſtipendia, vel alimenta non obſtat compenſationis exceptio. Rip. in. l. 1. col. fi. nu. 142. ff. ſolut. matrimo. Petr. Rebuff. in repet. authe. Habita. priuilegi. 168. C. ne filius pro patr. Sicut enim contra dotẽ non recipitur compenſatio. l. 1. §. taceat. C. de rei vxor. actio. & plenè per Bald. de Bartholi. in rep. l. 1. ff. ſolut. matri. & Rip. ibi. ita nec contra doctorem, ſeu ſcholarẽ gratia ſtudij. Nam ſi fortè compenſatio obijceretur per mercatorem deferentem pecunias, cogerentur prædicti fame perire, & auocationis anſam a prælio literarum, docendiq; munere.

Eſt etiam aliud priuilegiũ, quòd doctores qui per viginti annos legerint, illuſtres efficiũtur. Ad de Domi. Iacobati. de concilio lib. 1. art. 12. pagin. 28. verſ. ſimiliter non videtur habenda conſide. ſecundum Bart. in procemi. digeſtorum. nume. 12. & ibi Hieronym. Cagnol. dicit communem eſſe nu. 46. Defendunt hanc partem Paul. Orian. nu. 23. & Iacob. Nigr. col. 6. num. 18. & Sebaſtian. Sapia. col. 1. num. 5. in repe. l. 1. ff. de offi. eius cui mãda. eſt iuriſd. Et ita accipiendum quod dubitat Bartholomæus Bologni. in rep. authen. habita. C. ne fili. pro patr. per. l. vnic. C. de profeſſori. q in vrb. Conſtanti. lib. 12. ibi, placuit honorari, & ijs qui ſunt ex vicaria dignitate connumerari. vbi gloſſ. dicit. Sed vicarius æquiparatur. Comiti & Duci ergo eſt Comes & Dux. vt ſuprà de comi. & archi. l. 1. Purpurat. in. l. cùm quid. num. 71. ff. ſi cert. peta. & Rebuff. in auth. Habita. pagin. 363. priuilegio. 176. C. ne filius pro patre. dicentes adeò procedere, quòd tempus, quo publicè legit ante doctoratum, computatur ei in tempus viginti annorum, vt Comes efficiatur. Quod eſt notandum pro ſcholaſticis Salmantinis, qui ante conſequutum doctoratum plures annos ſoliti ſumus legere publicè. l. 8. titu. 31. part. 2. ibi, *e deſpues que ayan tenido veynte años eſcuelas de las leyes deuen hauer hõra de cõdes.* Ex quo optimo iure plures, quos in hac Salmanticenſi vniuerſitate legiſſe apparet per viginti annos publice iura in cathedris perpetuis ſibi vendicant nomen illuſtrium perſonarum, vt inter alios eſt vnicum exemplar totius iuris ſapientiæ Dominus ac doctor Petrus à Peralta. & non diſsimilis Doctor Aluarus a Grado, ac Doctor Antonius Gomez legum profeſſores, ac iubilati in hac noſtra vniuerſitate, & in iure Canonico Doctor Antonius de Aguilera, quos omnes præceptores habui per curſum vtriuſque iuris, in quibus iuribus tam canonico, quam ciuili, lauream primam in hac vniuerſitate (licet immeritus) fui conſequutus.

Eſt tamen dubium. An huiuſmodi nobilitas, exemptiones, ac priuilegia competentia ratione gradus doctoratus, ſint perſonalia, vel competant ſucceſſoribus in perpetuum? Iſtam quæſtionem diſputaui publicè in gradu meæ promotionis ad doctoratum? Et quod ſint perſonalia, ſuadetur: quia ratione & conſideratione perſonæ conceſſa ſunt hæc priuilegia, ergo ſublata perſona doctoris de medio, ceſſat tranſmiſsio ad poſteros. l. fordidorum. C. de excuſationi. mune. libr. 10. Sordidorum enim (inquit tex.) munerum excuſatio delata perſonis, ad hæredem, ſucceſſorem ve tranſire non poteſt. nec enim poteſt eſſe perpetuũ, quod non rebus, ſed perſonis, contemplatione dignitatis, ac militiæ indulſiſſe nos cõſtat. Addenda ſunt, quæ not. Ioan. Crott. in repet. l. omnes populi. nu. 229. ff. de iuſtit. & iur. vbi ponit. 7. concluſiones. Sed huic legi reſpondebam, nobilitatem, ſeu exemptionem non tranſire in ſucceſſorem, ſeu hæredem aſcendentem, collateralem, ſeu extraneum, ſecus in liberos, & ſic deſcendentes, in quibus nobilitas patris deriuatur, etiam ſi ſint naturales: vt in. 1. glo. dixi. & eſt de mente glo. verb. ad hæredem. in dict. l. fordidorum. Ex quo infertur, quod filius doctoris gaudet priuilegio patris, etiã eo defuncto. Quanuis glo. in. l. 2. verb. filij & ibi Alberi. nu. 9. C. de epiſcopis & cleri. velit tantum patre viuente, non aliàs. Cui eſt ſimi. glo. in. l. medicos. verb. & filijs. C. de profeſſo. & medic. libr. 10. vbi Ioan. de Platea col. 1. ad fin. eam ſequitur, dicendo, quod hoc priuilegium conceditur ratione officij. nempe lecturæ. & ſtudij. illo ergo ceſſante, ceſſant priuilegia. Plat. idem firmat in. l. in filijs. col. 2. nu. 4. verſi. Quartò nota in verbo ipſos. C. de decurioni. lib. 10. Iaſo. in. l. Scriniarios. col. fin. nume. 10. C. de teſtamen. milit. & in. l. filius à patre. §. filius familiàs. col. 2. nume. 3. ff. de liber. & poſthu. Hippolyt. in rep. l. vni. nu. 41. C. de rapt. virg. Fernand. Loazes tracta. matrimo. 7. dubio. nume. 11. fol. 57. faciunt quæ ſcribit Rip. in. l. ex fa

cto num.12.ff.de vulgar.& pupilla.eſt text. in.l. 13.titu.4.infrà.eod.lib.4. vbi mortuo patre priui legiato à ſolutione tributorum, non liberantur filij à contributione, imò tenentur ſoluere quem admodum alij pagani, & tributarij. Sed hæc lex regia poteſt intelligi in priuilegiatis ratione officij tantum,vt in ea conſtat,& in tabellionibus numerarijs,inſimulq; publicis ciuitatum,Pragmatica Caroli Cæſaris in noſtro regno cautum eſt in curijs de Madrid.ann.1554.l.128. ſecus ſi ratione laboris præteriti vnà cùm officio legendi adiuncto dignitati doctoreæ, ſeu militiæ nam iſtud etiam mortuo illo, qui cauſam dedit priuilegio, durat,& tranſmittitur in ſucceſſores deſcendentes.argum.text. in. §. conſtat eos ſolos prodeſſe, qui in acie amittuntur,ij enim, qui pro republica cediderunt,in perpetuum per gloriam viuere intelliguntur.Inſtit. de excuſat. tuto. & ſic cùm ſit triplex cauſa coniuncta in doctore, vna ceſſante, non ceſſant reliquæ.Facit. nobilitas, quam vulgus ita appellat,tranſit in nobilem creatum à principe,ergo & iſta nobilitas,cùm ab eodem principe ſit inducta in doctore, vt eſt notum, quippe cum ſplendidior ſit in filio doctoris, quam in filio alterius nobilis.l. 2. §. ergo Sabino conceſſum eſt. ff. de origi. iur. ibi dum dicit,proauum ſuum Seruiũ Sulpitiũ.gloriabatur ex nomine Caſsius, quôd a duobus clariſsimis iuriſconſultis Tubero ne & Sulpitio deſcenderat. Denique Pomponius in nullo ante loco ſeriem natalium tam operoſe collegit. vt indict. §. ergo in Caſsio. Quod certe non eſt mediocrẽ argumentum ſplendidis eos ornari maioribus, qui à Iuriſconſultis naſcerentur, vt non iniuria doctorum liberi (ſi modò parentes & doctrina,& integritate ſunt monſtrabiles,)ſanguinis ſeriem cum gloria recenſere poſsint.Colligi porrò ex eod.textu. poteſt euidens argumentum contra nobiles,qui cum frequẽter legali ſcientiæ operam dederint,nomen tamen doctoris faſtidiunt,cum legalis doctrinæ lumen,nobilitati magno interuallo præluceat.

Probari etiam poterit quòd tranſeat ad deſcendentes etiam mortuò patre, qui fuit cauſa nobilitatis & exemptionis. Nam ex nobili producitur nobilis, & ſic cauſa influit in ſuum deriuatum.l. 1.C.de digni.lib.12.vbi litera ſic ſe habet. Si (vt proponitis)& auum conſularem, & patrem prætorium virum habuiſtis,& non priuatæ conditionis hominis,ſed clariſsimibus nupſeritis, claritatẽ generis retinetis.vbi Barto.& Ioann.de Platea. & in.l.ſi Senator.eo.titu.l.Senatoris filium.ff. de Senato.Nobilitas enim a progenitoribus ſeminatur in poſteros.Bald.in.l. cum antiquioribus. colũ.3. quæſt.8.C.de iure deliberand. & Lucas de Penna in.l.mulieres.col.3.verſi.Sextò in nobilitate progenitorum.C.de digni.lib.12.Gloria enim hominis ex honore patris ſui,& contumelia filij pater. Sapient. 3. Vnde ſuſceptus ex patre nobili, ſine alia dignitate cenſetur nobilis.l.3.C. de commer. & merca.Idem & fortius, ſi ex dignitate nobilis eſt.l.Senatorum.C.de digni.lib.12. Lucas de Penna in dict.l.mulieres.colum.3.Guilielm.Laud. & Card.quæſt. 2. in clem.vni.de Baptiſm. Panorm. in.cap.licet.in fin. de cenſib. Andr. Tiraquell. de nobilitate.c.15.num.1.Chaſſan. in catalogo gloſ. mund.8.part. conſidera. 24. Sed doctor eſt nobilis,ac in dignitate cõſtitutus.Bart.in.l.iudices. C. de digni.lib.12.Chaſſanæ. in conſuetu. Burgundiæ rub.4.§.19.in princ.verſic. quæro qui dicãtur nobiles.& vbique tradũt doctores.vbi de priuilegijs eorum diximus ſupra tractaſſe, ergo tranſmittitur ad poſteros in perpetuum. Cum cauſa nobilitatis iam fuerit conſequuta ſuum effectum per gradum doctoratus circa liberos, & ſic quanuis cauſa ceſſet,non ceſſabit effectus iam conſummatus, & perfectus in vita patris erga ſuos deſcendentes.Et iſta nobilitas ciuilis ſaltem durat vſque ad pronepotes incluſiuè,& non vltra extenditur, cum cauſa nobilitatis non tranſit ad poſteros, vt iſta,quã accidentaliter quis conſequitur. gloſ.in l.1.C.de digni.lib.12.l.1.ibi,ad filios eorum atque nepotes ipſo ordine ſanguinis. C. de priuilegijs eorum,qui in ſacro palatio militant.lib.12.l. diuo Marco.C.de quæſtioni.vbi vide quæ notãt. Petr. Cyn.& Alberi.& Bart.in.l.emancipatum.§. fina. ff.de Senatori.Facit etiam lex.3.titu.9.infra.eod. lib.4.ibi,*pueda lo fazer el mas cercano pariẽte que oure re del muerto faſta ſegundos fijos*. Et ſic priuilegium nobili cõceſſum extenditur vſque ad pronepotes Ad idẽ q vſq; ad pronepotes extẽdatur, notat gl. in.l.liberos.verb.ex liberis.ff.de Senato.ſententiã cuius nullũ impugnare fatetur Ioan. Crott. in repet.l.omnes populi.num.235.ff.de Senatori. Tiraquell.eandem partem tuetur in tract. de nobilita cap.15.nu.2.Bartholomæ.Chaſſan.in catalogo gloriæ mundi.8.part.conſideratio. 24. poſt Bart. nu.35.Plate.& Luc.de Pen.in dict.l.1.C. de digni.lib.12.Bonus de Curtili de nobilitate.4. part. nu.35.adeò.filij doctorum gaudent nobilitate, ac immunitate parentum, ſiue in doctorea dignitate conſtitutus eos ſuſceperit,ſiue ante,dum tamen legitimi,& naturales ſint.l.naturalis. & ibi expreſſè Ioan.Oroſci.nu.3.ff.de Senato. Sed in hoc nõ ita indiſtinctè procedẽdum eſt, cum ſint plerique docto.ac iura vrgentia partem negatiuam. l. ſi Senator.C.de digni. lib. 12. & ibi Bart. Andræ. Tiraquell.plura refert in tract.de primogenitu, queſt. 31.nu.2.& in tract.de nobilitate.cap. 15. num.7. qui conſulendus erit.

Si igitur nobilitas doctoris beneficio principis propter

propter ſuas vigilias, immenſoſq; labores fuit ei conceſſa, vt ſuprà dictum eſt, & argu. l. titul. 27. part. 2. ibi, *Puede les dar hõra de fijos dalgo a los q̃ no lo fueren por linaje.* trãſitq; vſq; ad pronepotes (vt communis omnium ſententia vbique profert,) conſequens erit, quod à pronepote non debet ceſſare, tum quia ſuum ius eſt fundatum in nobilitate proaui, ſeu aui, ac eius patre, & nobilitas ſic probata, in iſto regno inducit perpetuum ius exemptionis. eſt rex. receptus in regno in l. 86. ſtyli. cuius verba nobiliſsima in propoſito iſta ſunt. *Otroſi, es a ſaber, que el que es fijo de cauallero de partes del padre, maguer dẽde arriba viniesſe de otros hombres q̃ no fuessen fijos de algo, recebirle han à repto, y en toda honra de fidalguia. Ca eſte tal es juzgado por fidalgo.* Et eſt ſim. l. 1. titul. 11. part. 7. l. priuilegio. ibi, paternę erit ſuccedaneus functionis. C. de decurionib. lib. 10. Doctor eſt miles, nobilis. ac in dignitate conſtitutus, vt præmiſſum eſt, ergo & filij filiorumque eius: maximè cum ex interpretatione conſuetudinis, quæ eſt optima legum interpres, tales filios in perpetuum ſeclusa graduum deſcendentium reſtrictione nobiles iudicat vbique terrarum, & merito, nam virtus eſt præmiãda, & ſine præmio nullus ſe ſupponeret labori immenſo, periculoque vitæ, cũ militia literarum non ſit repentina prout eſt armatæ militiæ, ſed totius vitæ doctoris, igitur perpetuo durare debet prędium for tiſsimi militis in filios, vt ex tali præmio hõnoris perpetuo cæteri alliciantur inſeruire reipublicæ, quod vtile, ac neceſſariũ valde eſt vniuerſæ reipublicæ Chriſtianæ. Facit. l. 12. tit. 2. lib. 7. infra. ibi, *porque naturalmẽte la eſperança del gualardõ deſpierta los hõbres a trabajar ſer buenos y virtuoſos, y los diſcretos conoſcen que la honra es priuilegio de la virtud.* Ad idem. l. 6. tit. 27. part. 2. l. 2. titul. 10. part. ead. ibi, *loandoles los buenos fechos que fizieron en manera q̃ gañẽ porende fama e buen prez.* Text. eſt etiã formalis in. l. 17. ibi, *que les tura toda via tãbien en muerte como en vida.* tit. 13. part. 2. text. ſecundũ Bart. in auth. de monach. §. fin. vbi homines ſunt honorandi ſecundũ merita & virtutes. Chaſſan. in catalog. gloriæ mundi. conſi. 3. part. 1. l. vnicuique. ibi, ſui loci merita ſeruari oportere conſtituimus. C. de proxim. ſacro. ſcrinio. lib. 12. l. iubemus. C. de aduocat. diuerſ. iudi. l. nemini. verſ. filios. & l. petitionem. C. de aduo. diu. iudicio. l. quoties. C. de priui leg. ſchola. l. mulieres. C. de incolis. lib. 10. vbi filij, & vxores ex perſona maritorum, eis mortuis, potiuntur nobilitate, ac exemptione eorũ acſi viuerent. l. 6. tit. 2. infrà hoc lib. 4. Ratio, quia pater, & filius eſt vna caro. l. ne cum filio fam. ibi, ſed natura rei impedimento eſt. ff. de furt. c. contradicimus. 35. q. 3. gloſ. in ca. pœnitentia. de pœnitentia diſt. 3. & quatenus eſt filius, eſt aliquid, & pars corporis patris. S. Tho. 2. 2. q. 57. art. 4. in reſp. ad ſecundum, ergo vna & eadẽ res non debet pro parte iudicari libera, & nobilis, & proparte alia, & ſic deſcendentium e diuerſo ignobilis. & tributaria. cap. cum in tua de decim. l. eum qui. ff. de vſucap. Si igitur omnes deſcendentes ſunt caro doctoris benemeriti, in perpetuũ labe ignominiæ, & ignobilitatis non debet lacerari. iuxta illud Deuteronom. 25. Ne fœde laceratus ante oculos tuos habeat frater tuus.

Præterea nihil infelicius eſt, quã fuiſſe felicẽ. Et mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, non eſt aptus regno Dei. Quæ omnia contingere poſſent præmiato, ſi poſt vitam ſuam vitam filij primi, vel ſecundi gradus tractaretur de ſua priſtina pauperate. per. l. 2. ibi. Quid enim tam durum, tamq; inhumanum eſt. C. quando & quibus quarta pars debetur. lib. 10. ac obſcuritate parentum ad reducendos nepotes in vilitate priſtina, vt vnuſquiſq; ſanæ mentis colligere poteſt. Ergo ne ſequatur iſtud abſurdũ, fateri neceſſe erit, q̃ nobilitas conceſſa ob prędium virtutis, habet vim perpetuæ conuentionis inter principem, & præmiandum, ſi ad doctorale faſtigium peruenerit: & ſic cum peruenerit, iure naturali, quo obligatur princeps cum ſubdito, reuocari vnquam poterit, cùm quis ſe expoſuit mortis periculo, vt deinceps in ſucceſſoribus per famam, ac gloriam viuere intelligatur. l. qua actione. §. ſi in colluctatione. ibi. gloriæ cauſæ, & virtutis. vbi glo. adnot. ff. ad. l. Aquil. l. nam & ſi ſub cõditione. §. eius qui. ff. de cond. & demonſtr. & in princ. Inſti. de excu. tuto. Et Cicero in ſomno Scipionis dicit. Omnibus qui patriã ſeruarunt, auxerunt, certum eſt in cælo. & definitum locũ, vbi beati ſempiterno æuo fruũtur. Honor ſemel inchoatus, cauſam perpetuã continet, ac irreuocabilem. l. æſtimationem. §. qui pro honore. ff. de mune. & hono. l. 1. §. non ſemper. ff. de pollicitatio. l. toties. §. ſi quis pecuniam ob honorem. & l. ſi quis honorem. ff. eo. Et cõfirmatur ex l. vni. C. de pericul. ſucceſſo. lib. 10. Et Mõtalu. in l. 7. tit. 4. lib. 3. for. leg. in verb. *otro ome.* Igitur cũ cauſa mouens fuit præmium, ſuo effectu minimè defraudanda erit.

Suadetur præterea. Conceſſum propter aliquã cauſam, etiã defuncto priuilegiato, non extinguitur, ſed viget, ac perpetuum eſt vſque ad executionem beneficij. l. non ſolum. ff. de in integ. reſtitu. l. minor autem. §. fi. cum. l. ſeq. ff. de minorib. l. ea quæ. C. de tempo. in integr. reſtit. l. hæredes. C. ad Velleia. Quibus locis cautum eſt, ſtante cauſa læſionis, tranſire beneficium reſtitutionis ad hæredem. not. Dyn. Ioan. Andr. & communis in. c. priuilegium. de regul. iur. in. 6. Ioan. Lecerier. De primogenitura. q. 1. tertij. libr. nu. 6. Sed ſi nobilitas

ceſſaret in deſcẽdẽtibus doctoris, ſtaret læſio, cum præmiũ virtutis ceſſaret, vt probaui, ergo debet trãſire in perpetuũ in ſucceſſores per lineã deſcendentium, maximè quia iſtud Principis beneficium decet eſſe manſurum, ac latiſsimè eſt interpretandum. l. beneficium. ff. de conſtitu. Princip.

Adſtipulatur etiã tex. in ſui ratione in. l. ſi quis authoritate. C. de omni agro deſert. lib. 11. ibi, Nimis abſurdum eſt eos, qui nobis hortantibus fundos inopes, atque egenos magno labore impenſo, aut exhauſto patrimonio, vix fortè meliorare potuerunt, vt potè deceptos, inopinatum onus ſuſcipere, illudque velut quadam circumuẽtione depoſci, quod ſi ſe daturos præſciſſent, fundos minimè ſuſcipere aut etiam colere paterẽtur. Si igitur arbitraretur laborans indefeſsè in prælio literarũ, quòd honoris præmiũ, ac gloriæ expirare poſſet modo, quo gloſſæ, ac iuris interpretes autumãt, ſine dubio recederet à tanto malo, & periculo: ſed quia ſperat præmium irreuocabile, nititur prælium ſuſtinere in literis. Quemadmodum fecit Dauid inuitatus præmio gloriæ, famæ, ac diuitiarum aduerſus Goliad. 1. regum. c. 17. ibi. virũ ergo qui percuſſerit, ditabit rex diuitijs magnis, & filiã ſuã dabit ei, & domũ patris faciet abſq; tributo in Iſrael. Et ait Dauid ad viros, qui ſtabãt ſecum, dicens. Quid dabitur viro, qui percuſſerit Philiſtæum hunc, & tulerit opprobrium de Iſrael? &c. ſic ſanctus ille vir fecit inuitatus ſpe laudis, & præmij, aliàs non ſe in tali poſuiſſet periculo, etiam pro ſalute ſui populi, vt ex lectione ſacra facilé quis poterit perſpicere. Et in Pſalm. 118. dicit, Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas in æternum propter retributionem. Et patriarcham Iacob conſtat propter eius vxorem Rachelem plures inſeruiſſe annos. Et nonnullos mortem ſibi ob gloriam adipiſcendã cõſciuiſſe conſtat, & paſsim legitur. Quod aliàs minimẽ feciſſent vt patet, præſertim in. l. ſi quis filio. §. eius qui. ff. de iniuſt. rupt. irritoque teſtamẽ. ibi, vel iactationis. Igitur cùm honor ſit præmium virtutis ſecundum Thom. 2. 2. quæſt. 126. articul. 4. quod præmium locum non haberet, imò verteretur in diſpendium doctoris, ſi non eſſet perpetuum, ſuſcitando memoriam prædeceſſorum, quod ſolum alicui contingere debet talis refricatio ignominiæ propter delictũ. l. quiſquis. ad. l. Iuliam. maieſta. l. ſi is cum quo. vbi Alberi. ff. comu. diuid. &. capit. felicis. §. quod ſi quis. de pœn. lib. ſexto. Et ſic inducta ad incrementum honoris, eõ trarium effectum, & ſic infamiæ inducerent. Qđ negandum eſt, præcipuè cum ſit in fauorem ciuitatum, eiuſque ampliationem, habere homines literatos, qui eam defendant, & ſic priuilegium tale potius eſt ampliationi, quam reſtrictioni tradendum. l. 1. ibi, ampliandam enim magis noſtram ciuitatẽ, quam minuendã eſſe cenſemus. C. cõmunia de lega. l. 2. C. de indict. vidui. tollen. l. fi. de bonis liber. l. 1. ff. ſolut. matri. l. 1. in. fin. C. de ſtud. liber. vrb. Romæ. lib. 11. hoc modo legato. ibi, legem enim vtilem reipublicæ adiuuandam interpretationem. ff. de cond. & demonſtr. & illic. glo. inquit. nota fauorem extendi. Et illud debet præferri, quod vniuerſalius imminet publicæ vtilitati. l. vtilitas. C. de primipilo. lib. 12. l. ex omnibus & ibi Lucas de Penna de Decurioni. libr. 10. Ioan. Montan. in tractat. De authorita. magni concilij. num. 147. Et ſic cum leges generaliter loquuntur reſpectu deſcendentium in. l. 1. C. de digni. lib. 12. & l. medicos. ibi. vnà cum vxoribus, & filijs. C. de profeſ. & medi. lib. 10. & l. liberos. ff. de Senatori. generaliter ſunt intelligendæ abſque reſtrictione per præmiſſa, cùm non ſit interpretatio Imperatoris, ſeu legis, ſed Accurſij, & doctorum, erit probanda, non tamen neceſſaria, cùm noſtra ſit melioribus rationibus fundata, ac æquitate, & interpretatione totius regni, iure optimo præferendam eſſe exiſtimamus, ſalua ſaniori ſententia melius ſentientis in ea de iure.

Nec obſtat ſi quis dixerit priuilegium perſona le extingui cũ perſona. Nam intelliguntur illa iura, quando reſpectu tantum perſonæ priuilegiatæ fuit conceſſum abſque cauſa meritorum præcedẽtium. vt in doctore vt præmiſſum eſt, ideoque trã ſit ad deſcendentes.

Vel eo caſu, quo priuilegium non eſſet ratione nobilitatis, ſeu dignitatis inſertum in corpore iuris, nam talis exemptio finitur per mortem priuilegiati. quia res de facili reuertitur ad ius commune, contra quod fuit conceſſum. dict. l. ſordidorum. nos autem loquimur in priuilegijs inductis fauore reipublicæ, & in corpore iuris inſertis, ideoque morte non extingui neceſſe erit. l. milites &. l. diuo Marco. C. de quæſtioni.

Vel loquuntur in priuilegijs, quæ non habent præuiam cauſam, & ſufficientem remunerationis, nec promiſsionẽ iuris, ſi ad quid tale peruenerit legitimè, quemadmodũ eſt in peruenientibus ad gradum doctoratus. Secùs tñ in noſtro caſu, quo loco vim remunerationis, ac cõtractus geſti cũ Principe, ac republica, ideo perpetuum eſt: & ſic ceſſante perſona priuilegiati, non ceſſat cauſa remunerationis, quæ rationẽ perpetuã habet. & ſic trãſit ad filios in perpetuũ ratione ſubiectæ materiæ, & etiã ſi impropria ſit filiorũ extẽſio, tamẽ hoc caſu latè accipiẽda eſt, quemadmodum ſi liberorum nomine fuiſſet expreſſum in. d. l. medicos. quæ per verbum, filios, fuit loquuta in noſto caſu. l. liberorum. verſi. Sed quod Papinianus. &. l. iuſta interpretatione. &. l. filij. ff. de verb. ſigni. vt latè colligitur

y oydores de la nueſtra audiẽcia [a]. Y por que los caualleros deuen ſer eſmerados entre los eſcuderos en ſus traeres. Por eſto ordenamos q̃ ningun eſcudero traya paño de oro, ni adobos de oro en los paños ni en las bandas, ni en las ſillas, ni diuiſas, ni armas, ſaluo en la orladura de las armas de la cabeça, y de los quexotes, y de los frenos y petrales, que puedan traer dorados. Pero tenemos por bien que los de la gineta puedan traer doradas las eſpuelas, y ſillas, y las eſpadas, y los frenos, y las aljubas ginetas: y que no trayan oro en las vandas, ni otra coſa alguna. Otroſi, tenemos por bien, que los ciudadanos de las ciudades, y villas y lugares de nueſtros reynos, que puedan traer paños de lana, con armiños y con peñas veras, y griſas blancas, y cintas y eſcaques dorados, ſillas y frenos. Pero que no ſean de los que andan en habito de eſcuderos, que ſiruen a nos, o a otros qualeſquier ſeñores.

¶ *Ley. II. Que las mugeres de los caualleros traygan dorado.*

¶ Idem.

¶ *Eſta ley y la ſiguiente eſtan alteradas en eſto de los veſtidos por el titulo doze. lib. 7. Recopilationis.*

gitur ex notatis ab Antoni. de Roſeil. in tracta. de ſucceſsio. ab inteſta. nu. 125. §. ego autem ſequor. & Ioan. Crot. in repe. l. omnes populi. nu. 235. ff. de iuſti. & iur. Sapiens ergo in populo hæreditabit honorem, & nomen illius erit viuens in æternum. Eccleſiaſt. 37. Et ſic nobilitati nõ ex cauſa vtili ac reipublicæ neceſſaria, quemadmodum eſt de qua loquimur prouenire ſolet priuilegium exemptionis perpetuũ. Quanto maiori ratione, vbi tor cauſæ præſtãtiores, ac pericula præcedunt dignitatis conſequutionẽ: maius enim præmium maioti virtuti debetur. Diuus Tho. in. 4. diſtinction. 34. quæſtion. 4. ad tertium.

a ¶ *Oydores de la nueſtra audiencia.* Auditores iſti dicuntur Patritij. l. 7. titul. 18. part. 4. Et nõ ſolum procedit de conſiliarijs regis, qui ſtatus (vt vocant) conſiliarij ſint, cameræ, vel à ſecretis, ſed & latius patere, vt regij conſilij, eo amplius & Pinciæ, Granatę que etiam qui ſunt auditores, ea voce apud nos cõtineantur. Et ita pluribus admonuiſſe teſtatur Ioan. Oroſci. in. l. Senatores. col. fi. numero. 4. ff. de Senatori. qui alias Decurionum loco ſunt ſub rogati. l. vniuerſos. & l. ſi quis Decurio. & ibi Bar. C. de Decurio. gloſ. ſingu. in. l. ſed & ex dolo. §. 2. verbo. Decurionum. ff. de dolo. Catus Papien. in rub. De Senatoribus. colum. 3. num. 6. Andræ. Tiraquel. de nobilitat. c. 6. nu. 20. Et conſiliarij Principis ſunt illuſtres. text. in. l. quiſquis. ibi, de nece etiam virorum illuſtrium, qui conſilijs, & conſiſtorio noſtro interſunt, Senatorũ etiam, nam ipſi pars corporis noſtri ſunt. C. ad leg. Iuli. maieſta. Et ibi Ange. Iaſ. Iacob. Nig. in. l. 1. col. 4. verſic. Contrariam opinionem. numer. 11. Paul. Oria. numer. 23. & Purpura. num. 122. colũ. 16. qui col. ſequent. numero. 133. verſi. Saluando tamẽ, hanc dicit communem. ff. de offic. eius cui manda. eſt iuriſdict. Antoni. Corſet. in tracta. De poteſtate & excellentia regia. 3. part. quæſtione vigeſimatertia. numero. 16. Alexan. conſilio. 94. columna ſecunda. libro primo. Effectus autẽ illuſtriũ perſonarũ ſunt plures, de quibus per Purpurat. in dict. l. 1. nu. 141. col. 18. cũ. 5. ſequentibus. quo inloco ponit. 15. Bartholomæ. Bolog. aliquos refert in rep. auth. Habita. nu. 120. C. ne fili. pro patr. Chaſſanæ. in catalogo gloriæ mundi. 7. par. conſidera. 3. Quos notabis, quia facient tibi honorem, dum fueris coram illuſtribus perſonis.

¶ *Lex. II.*

Troſi, las mugeres[a] aſſi de caualleros [b] como deeſcuderos, y d otros qualeſquier: y de qualquier eſtado, que traygan dorado comoquiſieren.

¶ Ley. III. *La pena de los q̃ truxeren dorado.*

Idem.

ADDICION.

¶ *Eſta ley y la precedẽte eſtan alteradas en eſto de los veſtidos por el tit. 12. lib. 7. Rec.*

Qualquier [c], o qualeſquier q̃ truxeren dorado ſaluo los ſobredichos que pierdã todos los paños [c] y otras coſas qualeſquier en que los traxeren: y que ſea la tercia parte dello para la nueſtra camara, y la otra tercia parte para el alguazil, y la otra terciaparte para el acuſador.

¶ Ley III. *De los que fueron armados caualleros, que primero eran pecheros.*

¶ El Rey dõ Iuan. I. En Vallado lid. Año de mil. cccc. xvij.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe cõtiene en la ley i. titul 1. lib. 6. Recop. en ſudeciſion aunque en algunas palabras eſtan traſtrocadas pero no obſtan ni contradizen a la deciſion de eſta ley.*

Como quier que el ſeñor rey don Iuan, por vna ſu pragmatica [d], eas deferre abſq; pœna. vt declaraui in. l. 1. in glo. 2, ſupra eod. Vtrum aũt ſit neceſſaria ſentẽtia condẽnatoria ad hoc, vt exequi poſsit pœna huius, vel ſimiliũ legũ? Reſpõdendũ eſt neceſſariã eſſe ſentẽtiã declaratoriã ſup factũ p̃exiſtens, declarando illũ cõtra legis prohibitionẽ perpetratũ, ac ex eo cõdẽnãdũ eſſe iuxta formã legis *de los trajes brocadueros, y ſedas.* tex. eſt in. ca. cum ſecũdum leges. in fi. de hære. libr. 6. Rom. cõſi. 211 col. pen. verſ. Secundo moueor. Alexan. cõſi. 124. Omiſsis ſuperfluis. n. 2. lib. 1. Quib⁹ locis habet, q̃ etiã vbi pœna imponit ipſo iure, nihilomin⁹ requritur in ea cauſæ cognitio, & de in d ſentẽtia priuatiõis declaratoria propter factum, ſeu delictũ præexiſtẽs de quo fuit accuſatus. l. de qua re. ff. de iudic. Clemẽ. Sæpe. ibi qa iuxta petitionis formã p̃nũtiatio ſequi debet. de verb. ſigni. & ibi gl. & in. d. prag. de p̃hibitione veſtiũ. c. 16. cõſtat. ibi. *lo qual ſe reparta en eſta manera, la tercia parte pa la nueſtra camara, y la otra terciaparte pa la perſona q̃ lo denũciare, y la otra tercia pa el juez q̃ lo ſentẽciare.* Igitur ſi accuſator interuenire debet, ac ſententia in prædicta cauſa, merito ordinarie cum cauſæ cognitione erit tractãda. ¶ *Lex. IIII.*

a ¶ *Las mugeres.* Quæ veſtes poſsint deferri tam a maſculis, quam à fœminis, apud nos eſt prag. nouiſsima Caroli Cæſaris olim Hiſpaniæ illuſtriſsimi regis quæ dicitur *de las ſedas.* Apud Aragones ſunt tributæ leges à Philippo Hiſpaniarum Rege in curijs generalibus apud villam Montiſoniann. 1553 Quæ quidem leges reperiũtur impreſſæ in fin. lib. fororum regni Aragonum.

b ¶ *Caualleros.* Idem in mulieribus doctorum. vt ex. l. 1. ſupra eod. colligi poteſt. & ibi dixi. & in grãmaticorũ vxoribus, & profeſſores artium liberalium, quæ æquiparantur medicis, & doctoribus. l. medicos &. l. fin. C. de profeſ. & medi. lib. 11. l. fi. §. fin. ff. demuneri. & hon. l. ſi duas. §. grammatici. ff. de exc. tuto. ergo cum ſint æquiparati à lege. diſpoſitum in cæteris doctoribus medicis, & legum profeſſoribus, quibus ſunt comparati locum habebit etiã in vxores ipſorũ & alijs priuilegijs. not. Riminald. cõſi. 3. ſpectabiles Domini Iudices. lib. 1.

¶ *Lex. III.*

c ¶ *Que pierdan todos los paños.* Pœna deferẽtium veſte prohibitas ſe fundat in euitando ſuperfluum, ac dãnoſum ſumptũ ſubditorum, ideo nec extra domũ, nec in domo contra prohibitionem legis licet

d ¶ *Por vna ſu pragmatica.* Supple data in ciuitate Toleti.

dada en Toledo, año de veynte y dos, orde no y mãdo, que todas y qualesquier perſonas, de qualquier ley, o condicion, lo eſtado que fueron armados caualleros deſpues que el reyno, aſsi por el, como por ſu mandado: los quales primeramente eran pecheros que no ſe pudieſſen eſcuſar ellos ni ſus fijos, que tenian antes de la dicha caualleria, por la dicha orden de caualleria, de pagar y pechar: mas que pechaſſen y pagaſſen todos en qualesquier pechos, aſsi reales como concejales, ſegun que antes de la dicha caualleria eran tenidos de pagar: no embargantes qualesquier cartas y aluala es que ſobre ello ouieſſe dado. Pero que los tales pudieſſen fiar y deſafiar, y reptar, y vſaſſen y gozaſſen de todas las otras franquezas, y libertades, y prerogatiuas a fuera de los dichos pechos. Pero el dicho ſeñor rey, de ſpues en las cortes que fizo en çamora, año de treynta y dos, ordeno, y mando: y nos ordenamos y mandamos, que todos aquellos que fueſſen armados caualleros por nos, o por nueſtro mandado, no ſe puedan eſcuſar de pagar y contribuyr, en pechos, y en derramas, reales, ni concejales: ſaluo aquellos que continuamente tuuieren cauallo y armas, y ſiruieren a nos en las guerras: aſsi como ſi de nos tuuieſſen tierra y acotamiento: pero que el caualleroque fuere de edad de. 60. años[a] arriba, no es tenido, ni deue ſer apremiado

Toleti. ann. 1422. Die vero. 20. menſis Decembris. fol. pragma. regũ Catholicorum. 139. ibi. *Pero es la mi merced, que los caualleros que yo bize, y arme, y mande armar haſta aqui. &c.* &. l. 5. infra eodẽ.

[a] *Seſenta años.* Nota ætati deferendum. l. manifeſti iuris. & ibi gloſſ. C. qui ætate vel profeſsio. ſe excuſant. libro. 10. A tutela excuſatur quis, ſi fuerit ſeptuagenarius. §. Item maior 70. ann. Inſtitut. de excuſatio. tutorum. gloſſ. in. l. 3. C. qui ætat. vel profeſsio. lib. 10. Et ſenex dicitur in ſexageſimo anno conſtitutus. l. ſi pater familias. §. in arrogationibus. vbi vid. gl. verb. ſexaginta. ff. de adopt. Gloſ. 1. in. l. inuiti. verb. ſenes. ff. de teſtib. dicit ſenes illos dici, qui ſunt maiores ſeptuaginta annis. l. manifeſti. ibi, ſeptuagenario. C. qui ætat. vel profeſsio. libro decimo l. maiores. ff. de iure immuni. Maiores (inquit Vlpianus) ſeptuaginta annis à tutelis, & muneribus vacãt. ſed qui ingreſſus eſt ſeptuageſimum annum, nondum egreſſus, hac vacatione nõ vtetur, quia non videtur, maior eſſe ſeptuaginta annis, qui annum agit ſeptuageſimũ. Et in Pſalm. 89. dies annorum noſtrorum ſeptuaginta anni. Paul. ad Hebrę. 8. Qđ veteraſcit, & ſeneſcit, prope interitum eſt. De ſenectute, & eius cauſa inducta videre licet apud Valeri. libro ſecundo. capitulo primo. & Cicero. de ſenectu. e. & capitul. conſideranda. ibi, vt ſenibus plꝰ largiaris. 86. diſtinct. Archidia. in ca. domino ſancto,

ct o.num.6.distinct.50.Et senectus semper est veneranda.Iacob.de Bellouisu in practi.iudiciar. titu.de inuasore,& offendere volente.nu.30. l. fina. ibi, semper seniorem iunioti.ff. de fide instrum. l. semper in ciuitate nostra. ff. de iure immunita.

Quinquaginta prælatiões seupriuilegia ratione ætatis senibus cõcessa, explicat Barthol. Cępol. in tracta.de Imperatore milit. deligendo. capitul. primo. in. 6. volum. tract. Socin. numero. 16. colum.3.&Iaso.numer.11. in. 2. lectur. in.l. cũ quid. ff. si certum peta. vbi plenius per Purpurat.num.45.columna.6.versi. Tertio in materia prælationis. Alciat.in.l. pueri appellatione.colum.fin.ff.de verb. signifi.& in tract.de præsumptioni.regul.1. præsumptio. 45. Chassanæ. omnino videndus in catalogo gloriæ mundi. 11.part.considera.17.Andræ.Tiraquell.in tracta. de primogenitura.in princip.nu.75.cum pluribus sequent.Et pœna mitigãda est propter ætatem in graueſcentem.l.si quis in graui.§.ignoscitur. ff. ad Sillania.Plura scribit in hoc Andręas Tiraquellus in lib.de pœn.temperan.causa.8:nu.1.

personalmente yr a la guerra por si: saluo por otro [a] mas siẽpre deue tener armas y cauallo. Y el cauallo sea de valor de tres mil maraue-dis, y el arnes cumplido de platas y fojas. Y sobre esto tengan cauallo y haca, pero cauallo y armas continuamente las ha de tener, y en otra manera no goze de los priuilegios, y exempciones de la canalleria. Y mãdamos que los hijos que fueren nascidos antes de la caualleria [b] que no gozen, saluo los que fueren nascidos despues de la caua-

a ¶ *Personalmẽte yr a la guerra por si, saluo por otro.* Priuilegiatus ergo aliqua ratione, nempe senectutis, vt hic, debet inseruire per substitutum. Ad idem l.5.infra eodem.l.1.C.de præposit. agenti. in reb. lib.12.ibi, consideratis eorum laboribus per substitutum chartularium eiusdem scrinij, cuipræfecturus est ipse, idoneum, & tam moribus optimis præditum, quam scientiam, peritiamq; rerum habentem, electione sua, suarumq, periculo facultatum præfatum munus eos implere præcipimus. Ex quo text.Bart.num.4. notat ibi, quod volens seruire per substitutum, semper debet seruire per hominem eiusdem qualitatis,& conditionis, vt ibi cautum est, dum dicit, chartularium eiusdem scrinij.Ex quo infert, quod si doctor vult seruire per substitutum, debet seruire per doctorem, non per scholarem, licet sufficientem. Quod est notandum adconstitutionem vniuersitatis Salmantinæ 11.in qua cautum est Doctorem requiri ad regimẽ cathedrarum perpetuarum, quod substitutus debet esse doctor, non obstante interpretatione aliquorum Doctorum posita in fine constitutionũ, quæ dicit posse, & intelligendam esse constitutionem quo ad principalem lectorem, non quo ad substitutum. nam illa interpretatio est contra ius, nec est admittenda in præiudicium Doctorum, qui talem substitutionem legere contendunt: & si eo tempore, quo facta fuit interpretatio, non erat copia doctorum in vniuersitate, nunc tamen est plurimorum literatissimorum, atque doctorum in omnibus facultatibus copia exornata, & sic cessare merito debet talis interpretatio.c.magnæ.cum sua gloss. de vot.c.cum cessante.de appella.argum.tex. in cap. non debet.in princ.de consangui. & affini. debet deleri in præiudicium Doctorũ, quoniam eorum opinio fuit probabilis, non tamen est necessaria, cum sit contra ius, ac mentem constitutionis inspecto præsenti tempore, in quo est augmentum illustre, ac copia doctorum: & quamuis plures sint iuuenes, non ex eo sunt frustrandi, imo laudandi, qui ita strenue laborauerunt, vt legitime post palmam laboris emeriti, principatus, seu doctoratus honore fuerunt remunerati.argumen.l.1. C.de princi.agenti.in rebus.libr.12.Et glo. super Ecclesiast.42.dicit, nec ætas iuuenilis in doctore despicienda, quem vita & discretio commendat. Imo aliquando iuniores sunt præferendi senioribus, tanquam perspicaciores, ac ad laborem sufferendum magis apti.vt latius alibi dixi. Item si miles vult seruire per substitutũ, debet per aliũ militem,& non per domicellum: & semper substitutus debet esse moribus præditus,& scientia,& peritia eruditus. Ita Bart.in.d.l.1.nu.4.C.de præpositis agenti.in rebus.lib.12.

b ¶ *Nascidos antes de la canalleria.* Simil. est lex.5. infra eod.& ibi dicam verb. *no gozen.* Otalora de nobilitate.4.part.c.2.nu.1.aliqua notauit.

¶ *Lex.*

¶*Lex. V.*

1 ¶*No gozen de la exempcion.* Nota quod filius natus ante obtentum priuilegium militare, non gaudet priuilegio partis. Similem legē habuimus supra in. l. 4. l. 2. §. in filijs. ff. de decurio. vbi Vlpianus sic respondet, In filijs decarionū quæstio est, vtrū is solus decurionis filius esse videatur, qui cōceptus, & natus est ex decurione, an vero & is, qui antea natus est, quam pater decurio fieret? Et quidem quātum pertinet ne fustibus castigetur, & ne in metallum detur, nō nocet plebeio patre esse natum, si postea honor decurionis patri eorum accesserit. & ibi est glo. verb. pertinet. glo. fin. in. l. Senatoris. 1. ff. de Senator. l. si Senator. C. de dignit. lib. 12. Quæ distinguit ante patris dignitatē, & postea natos, vt videlicet illi sint priuati, hi potiantur patris dignitate. Et text. in. l. fi. C. de decurioni. libr. 10. in illis verbis, sed pro geniti filij an tequā ad fisci patronatum peruenerint, in conditiōe pristina remaneāt. Bar. etiam indict. l 2. §. in filijs. specialiter in hoc asserit, nobilitatem patris non transire ad filios ante natos, ppterea quę huiusmodi filios nō puniri ex statuto aggrauante pœnā nobilium Idem Bald. in. l. Imperialis. §. his illud. ante fin. C. de nupt. Platea in. l. cum adoptiuum. C. de decurio. libr. 10. Præposi. in ca. iam ita. q. 1. q. 4. nu. 2. Nam filius antequam pater esset rex natus, vel filius habitus antequā pater esset sacerdos, non dicuntur regis, vel sacerdotis

lleria, que gozen con aquel mismo cargo que los padres pudieron gozar, y no de otra guisa.

¶*Ley. V. Como los caualleros deuen tener caualllos y armas, y de que quantia, y lo que hā de guardar para gozar.*

¶El Rey don Iuā. I. En Zamora

ADDICION.

¶ *Acerca desta ley se vea la ley. 1. titul. 1. libro. 6. Recop. por laqual se confirma esta pero en quanto esta dize que el cauallo sea de tres mil maranedis alli se dize q̄ sea el cauallo de valor con que pueda seruir y en quanto a lo que esta ley dize que los de. 40. años no sean obligados por sus personas de yr a la guerra alli se dize que para ser escusado ha de ser de edad de sesentā años.*

NVestra merced es que ningunos, ni algunos de los caualleros armados por los reyes nuestros progenitores, o por su mandado, o por nos gozen de los priuilegios de la caualleria, ni de las libertades della, saluo aquellos que continuamente touieren caualllos y armas, y que sean tenidos a nos seruir en las guerras, assi como si de nos ouiessen tierra. Pero los que fueren de quarenta años arriba no sean tenidos de yr por sus personas a la guerra, aun que toda via sean tenidos de mantener caualllos y armas, y embien quien sirua por ellos en la guerra. Otrosi, que cada vno de los dichos caualleros sean tenidos de mantener cauallo de tres mil marauedis, y arnes acabado, en que aya fojas o platas. E otrosi, que sea tenido de mantener mula o haca, y el cauallo y armas que lo tenga continuamente todo el año. Y que de otra guisa no pueda gozar de la caualleria, ni de los priuile-

gios y exempciones della. Y que los fijos que ouieren ante de la caualleria no gozen de la exempciõ, y priuilegio della: y que los que ouieren en el tiempo de la caualleria gozen de la libertad con esta misma carta, y no otros, ni de otra guisa.

¶ *Ley. VI. Como los caualleros han de viuir en officios de armas, y fazer alarde.*

¶ El Rey don Iuan. II. En Valladolid. Año de mil. cccc. xvij.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 2. titulo. 1. libro. 4. Recopilationis.*

ORdenamos otrosi, que los dichos caualleros para que puedan gozar de la dicha caualleria, que guarden las cosas contenidas en la dicha nuestra ordenança de çamora, no embargantes qualesquier cartas que contra esta son, que fueren dadas. Y aun que fagan especial mencion de la dicha ley. Y en tal caso no de monedas, mas de todos y qualesquier pechos, y pedidos y repartimientos nuestros y de los concejos do viuieren, puedan gozar: aun que dntes ouiessen seyao pecheros, o hijos de pecheros: tanto que viuan en officio de caualleros y de armas, y fizieren alarde, segun manda la ley del quaderno de las monedas: y no viuan en officios baxos a y no nobles, saluo en los pechos en que los fijos dalgo deuen pechar y contribuyr.

a

dotis filius. gloss. in l. Imperialis. §. his illud. C. de nupt. vbi Bald. numero decimo. Bartol. in. l. cum satis columna. fin C. de agricol. & censit. libro vndecimo, quia qualitas adiuncta verbo, debet intelligi secundum qualitatem verbi, cui adiungitur. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxali. Alexand. ad Bart. in dict. l. cum satis columna tertia. numero vndecimo. De hac tamẽ quæstione poteris videre quæ scribit Iacobi. de Sancto Georg. in tract. feudo. verb. quid si rex. versicul. sed iuxta hoc quæro de notabili quæst. numero vndecimo. Felin. in capitulo inter cæteras. numer. 2. de rescr. Antonius Corset. in tracta. de potestate Regia. q. 26. nu. 39. And. Tiraq. in tracta. de nobilita. ca. 15. nu. 7. & latius in tract. de primogenitura 2 q. 31. nume. 1. cũ seq. Forte in casu huius legis dicetur filius militis natus ante militiæ honorẽ, quo ad pœnas euitandas. vt in. l. 2. §. in filijs. ff. de decurio. l. moris. §. iste. ff. de pœnis. Corset. loco præcitato. nu. 40. Adde quæ notaui ad Seguram in repe. l. vnum ex familia. §. sed. si fundum. numero. 73. ff. de lega. 2. vbi cito istam. l. 5. & præced. l. quartã. Et ista lex est intelligenda de filio nato ante dignitatem patris obtẽtam accidentaliter à principe, secus si ex successione, & sanguine, & sic secũdum naturalem cursum, vt in Comitatu, Ducatu Marchionatu, vel maioratu, nempe quoniam est de stirpe fundatoris. quia quamuis antequam euenirer talis successio patri conceptus esset. Regis, Ducis, vel Comitis filius est, dum tamen sit legitimus, & naturalis, non Bastardus, ex Iacobi. & Tiraquel. vbi supra. de nobilita. capitulo decimoquinto. num. 10.

¶ *Lex. VI.*

a ¶ *E no viuan en officios baxos.* Quæ in hoc dicantur officia vilia explicãtur in l. 9. infra. eo. ibi. *por officios de saslres.* & ibi dicta. & cõc. l. 4. t. 2. infra hoc. lib. 4.

¶ *Lex.*

¶Lex. VII.

a ¶La orden y dignidad de caualleria. Dignitas ergo eſt militia, vt hic conſtat, contra communem concluſionem, quæ tenet cõtrarium. De quo articulo plene dixi in l. 1. gloſſ. 1. verb. Quæritur vlterius vtrum militia ſit dignitas. iſto titul. ſupra.

b ¶Lex. VIII. ¶Podamos hazer, y armar caualleros. Ad ſupremũ principem non recognoſcentẽ ſuperiorẽ cõpetit facere nobilem, ac militem creare cum honore, exemptione, & dignitate quẽ voluerit, & quo modo voluerit, omiſsis cæremonijs iuris poſitiui. vt hic habes. & alibi iam diximus. & adde Chaſſanæ. in catalogo. gloriæ mũdi. 8. par. conſid. 16. & 17. cum pluribus ſeq. vbi habes cauſas, ex quibus ſit nobilis quis.

¶Ley. VII. Que ninguno ſe arme caualleropor aluala ni carta, ſalvo por mano del Rey.

¶Idem. Año de. xlvij.

ADDICION.

¶Eſta ley ſe contiene en la ley. 5. titul. 1. lib. 6. Recopila.

MAndamos y ordenamos, que de aqui adelante ninguno ſe pueda armar caualleropor carta ni por aluala nueſtra. E ſi de aqui adelante fuere armado por carta o aluala, o mandamiento de palabra, que no pueda gozar, ni goze de los priuilegios de la caualleria: ni ſe pueda eſcuſar, ni ſe eſcuſe de pagar pedidos y monedas, ni los otros pechos reales, ni conceſales, aunque la tal carta, o aluala, o mandamiento ſe diga ſer fecho de nueſtro proprio motu y cierta ſciencia, y poderio real abſoluto, aunque faga menciõ eſpecial deſta nueſtra ley, y de otras qualeſquier clauſulas derogatorias, o abrogaciones, derogaciones, y diſpenſaciones y firmezas. Aunque por ellas ſe diga que nos alçamos y quitamos toda obrepcion, y ſubrepcion, y toda otro obſtaculo y impedimento de fecho y de derecho y toda otra coſa que embargar lo pudieſſe, y todas otras qualeſquier firmezas, de qualquier natura, vigor, y effecto, y qualidad, y myſterio, que encontrario ſea o ſer pueda, mas q̃ aquel que de aqui adelante ſe ouiere de armar cauallero, ſea armado por nueſtra mano, y no de otro alguno: y ſea tal, que nos entendamos que lo merece, y que cabe en ella orden y dignidad de la caualleria a. Y que el tal vele las armas con la ſolennidad que las leyes de nueſtros reynos mandan: y que entonces pueda gozar y goze de los priuilegios de la caualleria, y no en otra manera.

¶Ley. VIII. Que el Rey y la Reyna puedan armar cauallero y no otro alguno.

¶El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil. cccc. lxxvj.

ADDICION.

¶Eſta ley ſe cõtiene en la ley. 6. tit. 1. lib. 6. Reco.

ENos eſtableſcemos, queſolos nos, o qualeſquier de nos podamos fazer y armar ca-

mar cauallero b, y no otro alguno: assi en el campo, como en otra qualquier manera. Y en nuestro querer y voluntad sea que sean armados y con solennidad, y cerimonias, que las nuestras leyes de las partidas disponen o sin ellas. Pero que si los caualleros, assi fidalgos como no fidalgos, guardaren aquellas cosas que se contienē en las leyes de nuestros reynos, cō tenidas en este titulo, puedan gozar, y gozen de todas las otras hō-ras, preeminencias, y libertades de la caualleria, quando por nos o qualquier de nos fueren armados aunque no interuengan las cerimonias y solennidades de las leyes de las partidas.

¶ *Ley.IX. De los officios verdaderos de los Caualleros.*

¶El Rey don Iuan.II. En Valladolid. Año de mil.cccc.xvij.

ADDICIO N.

¶Esta ley se contiene en la ley.3.tit.1. lib. 6. Recopila. aunque en el principio estan otras palabras las quales no son contra la decision desta ley.

ESTas mismas leyes confirmo el Rey don Iuan nuestro padre, que sancta gloria aya en otras cortes que fizo en Valladolid año de, xlvij. y porque occurrian algunas dubdas, declarō: que se entendiesse viuir por armas el cauallero, que continuamente touiesse y mantuuiesse cauallo y armas, segun las leyes susodichas loquieren y mandan que faga alarde con tal cauallo y armas, o no lo faga: tanto que verdaderamente se sepa que lo tiene y mantiene en su casa y es suyo. Y otrosi, seyendo publico y notorio q̄ estos tales no viuen por officios de sastres a, ni de pellegeros, ni carpinteros, ni pedreros, ni terreros ni tondidores, ni barberos, ni especieros, ni recatones, ni çapateros, ni vsen de otros officios baxos y viles. Y si los tales caualleros y sus fijos no guardaren y mantuuieren estas cosas juntamente, conuiene a saber, que mantengan cauallo y armas, y no vsen de officios baxos

¶ Lex. IX.

a ¶ *No viuē por officios de sastres.* Nota quod officiū vile priuat nobilem à priuilegio nobilitatis. text. in l. nequis. C. de digni. lib. 10. vbi litera sic se habet, ne quis ex vltimis negotiatorib', vel monetarijs, abiectisq; officijs, vel deformibus ministerijs, stationarijs, oiq̄ officiorum fæce, diuersisq̄ pactis turpibus lucris, aliqua frui dignitate pertentet. sed & si quis meruerit, repellatur, repulsos autem etiā proprijs reddi consortijs oportebit. l. 1. C. negotiator. ne militent. lib. 12. Clemen. 1 de vit. & honesta. cleric. idem disponit in clericis. Illud admonēdum est lectori hac in re obseruandam cuiuslibet nationis consuetudinem, morēq; & communem patriæ reputationē

an

ân officium, seu ars quælibet sit existimanda vilis, sordida, an honesta. ex sententia Barto. in.l.1. C. de dignit. libro.10. Plátea in. l. maximarũ. C.d excusat. mune.lib.10. Alcia. in tracta. præsumptio. reg.1.præsũptio. 48. numer.12. & in l.merces.ff.d verbor.signi. l.1.ff. de mune.&honori. Nam, vt scribit Probus AEmilius statim in initio vitarum virorũ excellentiũ, non eadẽ omnibus gẽtibus esse honesta, atque turpia. In hac re faciũt quæ Chassanæus in catalogo gloriæ mundi. 8.part.cõsside. 49. scribit. & Tiraq. adnotauit in tracta. nobilitatis. cap. 10. num. 1. & ca. 33. num. 1. cũ seq. & ca. 34. in prin. Mercatura nobilitati derogat. secũdum Tiraquell. dict. cap. 33. num. 18. Nã Aristotel. 4. poli

y viles, que no gozen de la franqueza de la caualleria: masque pechen y paguen en todos los pechos assi reales como concejales. Y demas que los caualleros que lo susodicho guardaren, seã tenidos venir a seruir con sus cauallos y armas cada que nos embiaremos a llamar a los fijos dalgo de los nuestros Reynos. E si no lo fizieren, que por el mesmo fecho queden y sean pecheros con los otros pecheros. Y para esto mandamos, que el cõcejo de cada ciudad, villa o lugar faga poner por escripto los tales, porque sepan quien son, sobre lo qual mandamos dar nuestras cartas para que se faga, o cumpla assi, y sean notificados de las ciudades y villas.

¶ *Ley. X. Quien deue mantener cauallos, y criar potros:*

¶El Rey don Alonso en Alcala. Era de mil. ccc. lxxxvj.

ADDICION.

¶ *Acerca desta ley se vea el tit. 17. lib. 6. Recopil adonde se pone el orden que se ha de tener en la cria de los cauallos y yeguas.*

EL Rey don Alonso en las cortes q̃ fizo en Alcala de peticiones, ordeno largamẽte, quien y quales personas, y en que lugares deuian tener y mãtener cauallos, y criar potros. E porq̃ las dichas leyes no lõ en vso, no fuerõ aqui inxertas.

¶ *Ley. XI. Como el Rey dõ Iuan vedo que no se armassen caualleros hombres pecheros ni gozassen, saluo ciertos caualleros.*

¶El Rey don Iuan. II. En Valladolid. Año de. lij.

ADDICION.

¶ *Esta ley se cõtiene en la ley 4. tit. 1. lib. 6. Recopil.*

PORque no seria razon, ni de justicia se deue tolerar

ti. c. 3 licèt videatur mercaturam à sordidis artibus se parasse, manifestius tamẽ à nobilitate eã seiungit. Nã cũ dixisset partem ex plebe mercaturæ operam dare, subiungit nobilium etiam differentias esse, ex quibus nõ obscurè insinuauit, mercatores inter plebeios, nõ verò inter nobiles esse connumerandos quanuis reclamet Calcan. consilio octauo. In causa pendẽte dicens nobilem ex genere non perdere nobilitatem ob exercitium mercaturæ per. l. nobiliores. C. de commer. & mercator. Quæ magis probat contrariũ. secundùm Tiraq. de nobili. capitulo trigesimotertio. Quæ sunt notanda ad Pragma. de prohibitione vestiũ. & ad. l. 1. & ibi. dicta. in. 2. gloss. suprà eo.

Lex. XI.

que aquellos que no son nascidos ni criados en el officio de la caualleria ni auiendo vsado ni acostumbrado ni seyendo habiles ni capaces ni expertos, doctos ni experimentados en el negocio militar y hecho de caualleria no cabiendo en ellos la tal dignidad [a] no puedan gozar ni gozen de los priuilegios y libertades e immunidades y franquezas de la dicha caualleria. E como quier que sobre esto el señor Rey don Iuan nuestro padre que sancta gloria aya a en las cortes que fizo en Valladolid año de cinquenta y dos, ordeno y mando que no entiende armar ni mandar armar caualleros a los que eran pecheros. Y mando otrosi que los que fueron armados caualleros de. xviij. años passados alli, o fuessen dende en adelante armados caualleros pagassen y contribuyessen en todos los pechos y derramas segun que le fue supplicado por los procuradores destos nuestros Reynos. Pero a supplicacion dellos mismos, ordeno y mando que si algunos caualleros auia de los assi armados que fuessen habiles para la caualleria: y lo auian seguido y seruido por sus personas en las guerras assi en la batalla de Olmedo, como en los combates de Peñafiel: y de Atiença: en el Real de Toledo: y en otras partes que seyendo declarados cada vno, quales son los tales en las ciudades y villas donde viuen que los mandaria llamar ante si: y auida su informacion mãdaria proueer por tal manera que los tales no ouiessen razon de se quexar.

¶ *Ley.* XII. *Que los caualleros y armas de los caualleros y fidalgos no sean prendados.*

¶El Rey don Alonso en Alcala y en Segouia.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 9. titul. 1. libr. 6. Recopil.*

MAndamos que porque los caualleros y hõbres fijos dalgo esten apercebidos para quãdo los ayamos menester: q̃ los sus cauallos y armas [b] de sus cuerpos no sean prenda-

a ¶ *No cabiendo en ellos la tal dignidad.* Nota, quòd militia est dignitas. simi. in. l. 7. & ibi posita suprà eo. Secundò nota, q̃ præmiũ datũ rõne officij, & eius causa, illo cessante propter incapacitatẽ priuilegiati, & præmiati, cessare necesse est, & sic milites nostri temporis meritò dicũt doctores minimè frui priuilegio immunitatis, vt dixi. in. l. 1. suprà eo. & fundari potest per hanc regiam legem. ¶ *Lex. XII.*

b ¶ *Que los sus cauallos y armas.* Cõcor. l, 3. ti. 2. infrà isto lib. 4. & l. 23. ti. 21. parti. 2. & l. 3. ti. 27. parti. 3. l. 104. li. Prag. Reg. Cath. & l. 7. & 8. ti. 12 lib. 5. infrà & l. 153. c. 2. lib. prag. fol. 118. col. 1. Quę circa alios etiã, qui non sunt milites, extẽdit hoc priuilegium. ibi. *Mãdamos que no pueda ser prẽdado y executado*

tutado el Cauallo, ni el Potro, ni la Yegua, q̃ qualquier persona tuuiere por deuda que deua a concejo, ni a su señor, ni a otra persona alguna, ni por pecho alguno tenie do otros bienes para pagar su deuda. Ex prædicta ergo. pragm. ex verbis suprà relatis cõstat, q̃ si alia bona nõ habeat præter equũ, vel hîc priuilegiata, q̃ ipsa tũc capi possũt pro debito. gl. in. l. executores verb. aratorium. C. quæres pignor. obliga. poss. Cynus. in. l. spem. eodem titul. Hippolyt. in repeti. rubricæ. ff. de fideiussorib. nu. 202. vbi ita limitat gl. sing. in. l. nepos Proculo. ff. de verb. significat. quæ dicit in verb. dignitate, quòd militi, & scholari sunt vni relinquenda arma, alteri libri. quam dixit nota. Paul. in. l. Macedo. colum. 1. nu. 2. C. ad Macedoni. Iaso. in l. 2. §. 1. colũ. pen. versic. 8. fallit. ff. si certum peta. & in. §. Item seruiana. col. 9. num. 64. Instit. de actio. & in. l. si non sortem. §. si centum. ff. de condi. indebi. Deci. in. l. si donatione. nu. 43. col. fin. C. de collat. Sed simpliciter intelligas has pignorationes fieri nõ posse in armis, & in equis, nec in cæteris rebus nobilium, etiam si alia bona non habeant. per text. in l. 23. tit. 21. part. 2. ibi, *Y aũque non fallassen cosa en que la fiziesse, non les deuen tomar los caualllos de sus cuerpos, ni descender los de las otras bestias en que caualgassen.* & l. 104. capit. 6. libro pragmat. ibi, *pueslo que los tales deudores no tengã otros bienes algunos, saluo las dichas armas, y puesto que ellos mismos huuiessen consentido y consintiesse, que las dichas armas sean vẽdidas, o executadas.* Idẽ dispositum est per regiam. l. Lusitaniæ libro. 3. titulo. 71. §. 11. ibi, *E esto posto q̃ outros bensnã tenhan, &c.*

dos ni tomados por algun ni ningun deudo ni fiança que ayan fecho ni fizieren: saluo por los deudos a nos deuidos. Y esto mismo queremos que se estiẽda a todos aquellos que armas y cauallos touieren, aunque no sean armados caualleros.

¶ *Ley. XIII. Que se guarden los priuilegios que tienen los caualleros, de premia, y de alarde, y de guerra de las ciudades y villas.*

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 10. titul. 1. libr. 6. Recopil. y estã quitadas aq̃llas palabras postreras, ibi (Excepto.) hasta el fin.*

POrque la caualleria sea accrescẽtada en nuestros Reynos, mandamos que sean guardados los priuilegios, [a] vsos y costumbres que han y tienen los caualleros de premia y de alarde, y de guerra, que mantuuieren cauallos, y gozen de las honras y franquezas y libertades de los dichos priuilegios, y de los officios de Alcaldias y mayordomias, y fieldades, y otros officios de que suelen gozar, y echan suertes por ellos en cada vn año, segun su vso y costumbre, que han y tienen los dichos caualleros de alarde y de guerra, en las nuestras ciudades y villas y lugares. Y reuocamos qualesquier mercedes que sean fechas a qualesquier personas de los dichos officios, de que assi pertenescẽ gozar los dichos caualleros de guerra y alarde, excepto el officio de fieldad que Luys Garcia de Cordoua tiene en la nuestra ciudad de Cordoua.

¶ *Lex.* XIII.

[a] ¶ *Seã guardados los priuilegios.* Decet beneficium principis esse mãsurum, vt in regul. decet. de regulis iuris. libro sexto. l. secunda. titulo secundo. infrà eodem libro quarto.

¶*TITVLVS. II. De los Fidalgos.*

¶*Lex vnica.*

Titulo. II. De los fidalgos.

ADDICION.

¶*Este titulo se contiene en el titulo.2.lib.6.Recopil.*

¶*Ley primera. Que se guarde la paz entre los fidalgos.*

¶El Rey don Alonso en Alcala. Era de mil.jccc. lxxxvj.

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la ley 1.titul.2.lib.6.Recopila.y estan quitadas en ella las palabras desta ley a do dize(sin desafio de nueue dias.*

GRAN bien se sigue a nuestro seruicio, y al bien publico de nros Reynos,q̄ los fijos dalgo a viuan en ellos en buena amistad,y paz, y sosiego. Porende el Emperador don Alonso en

a ¶*Fijos de algo.* Idest filij bonitatis.l.2.ti.21.par.2. ibi,*y porq̄ estos fuerō escogidos de buenos lugares,y con algo,q̄ quiere tāto dezir en lēguaje de España, como biē por esso los llamarō fijos de algo, q̄ muestra tāto como fijos de biē.* Conuenientiùstñ existimat posse dici Gre. Lopez ibi,quod *bidalgo*, dicat̄ ab Italico.Italici nanq; immunes erāt à tributis,vt p bat̄ in.l. d̄ his C.de episc.& cler.glo.in.l. oēs.C.sine cē su vel reliq. Bal.in.l.& in quinciali. C. de serui.Plat.in rubr.C.de anno.& tribut. lib.10. & quia Hispania capta fuit à Romanis,eisq; subdita.vt patet in.l.2.vers. capta deinde. ff. de origi. iur.l.relegatorū.§.interdicere.ff. de interd.& relegat.c.volumus.11.q.1. multæ coloniæ Italicorū in eā venerūt,& pluribus ciuitatib⁹ Hispaniæ ius Italicū cōcessū fuit,circa immunitatē tributorū. vt cōstat ex.l.Lusitania.cū.l.sequēt.ff. de censib. & immunes à tributis dicebātur iuris Italici,inde ergo corrupto vocabulo dictū fuit ab Italico *hidalgo*. Tñ etymologiā prædictæ legis partitæ sequit̄ Ioā.Arce ab Otalora in tract.de nobil.2.p.c. 3.n.4.vbi ponit quis sit dicēd⁹ *hijo dalgo*.col.1.n 1.

Est pręterea sciēdū,q̄ in Hispania est triplex species Christianorū.Nā quidā sunt nobiles sanguine,qui vocātur *fidalgos* in vulgari, vel priuilegio, vt milites,quos *caualleros pardos* dicim⁹.Alij dicūtur villani.Alij vocātur marrani, seu cōfessos,id est,neophyti veniētes ex genere Iudæorū. vt est glos.regulæ cācellariæ Iulij.2.in.3.par. vbi ponit plures grad⁹ nobilitatis,& in regul. Inno.8.§o.Et vltra Bar.in.l.1.C.de digni.lib.12.definiri pōt nobilitas politica,nēpè,Nobilitas est quoddā dignū honore priuilegiū,pueniēs ex radice antiqua,per quod quis differt ab alijs inferiorib⁹ hominibus. Quā ponit glo.regulæ cācellariæ Iulij.2.Aliā ponit Bon.de Curtili de nobilitate.2. par.col.fi.nu. §1.scilicet,q̄ est qualitas, siue dignitas quædā collata per principē,seu principatū tenentē,qua quis vltra plebeios honest⁹ ostēditur. Aliæ plures ponūtur à Bartho.Chassa. in catalogo gloriæ mūdi. 8.p.in princi.& ab Otalora tract. de nobilit.p.2. c.4.n.1.vbi ponit vnā,quæ ponitur à Lādulp. in clem.2.de sentē.excom. Quę proprior videtur in hac specie secundum dispositionē legum huius vo luminis, ac pragmaticarum sic definiēs,Generis nobilitas est qualitas, siuè dignitas prouenientis à coru scatione clari sāguinis à parētibus origi nē sumēs, & in liberos legitimos p̄ carnem cōtinuata. Ista definitio, quæ magis videtur descriptio, cōtinet ferè totā substātiā huius nobilitatis, quā dicimus *hidalguia*. secundū Otalorā vbi suprà.l.3. ibi, *Hidalguia es nobleza que viene a los omes por linaje,&c.*& l.2.co. tit.1.suprà hoc lib.4.ibi,*por la nobleza de su linaje*.vbi de nobilitate aliqua scripsimus in glo.1.

Quæri potest, vtrùm nobilitas & exemptio possit tacitè,vel expressè pacto renuntiari? Videtur posse, quippe cùm sit inducta in suum fauorem.l.pen.C.de pact.c.quàm periculosum.7.q.1. maximè cùm per hanc renuntiationem reducatur ad suam,vel antiquorum progenitorum originem,quo iure omnes homines erant æquales,ac à iure cōmuni sunt,nisi priuilegio tutari possint,& in habentibus symbolum facilis est transitus. Præterea tacitè ius nobilitatis & exemptionis quis amittere potest,nempè permittendo se describi in libro tributariorū,& soluendo tributū sine vi præcisa,vt per Ang.in.l.1.§. si quis per tex. ibi.ff qñ app.sit Greg. Lopez refert in.l. 42. in glo.1.ti.18 par.3.vel committendo delictū læsæ maiestatis,hæresis,vel proditionis,vel exercendo officia vilia.l.9.tit.1.suprà eod.lib.4. ergo & per pactum expressum.cùm taciti & expressi eadem sit virtus.Probatur etiam ex his,quæ in terminis scribit Couar.in rep.c.quanuis.2.part. in princi. de pact.lib.6.& suprà diximus in.l.1. in glossa.1. quæst.8.tit.8.lib.3.col.1017.

His etiam tertiò accedit tex.in.l.1.C.de ijs qui sponte

ſponte publica munera ſub.libr.10.ibi,redire ad excuſationem, quam reliquerunt, non poſſunt. vbi ſolutio,& contributio ſpontanea præiudicat exẽpto.& Roma.conſ.252. verſi. quo ad vltimũ quo quæritur Ioã.And.& Pan.col.fi.n. 25.de immu.eccl.Hiero.Grat.de pẽſioni.eccleſ.q.61.adfi. vbi plures in hoc citat remiſsiones,& quæ habentur per tx.& doct.in.c.porrò.& in.c.accedens.de priuileg.Syluest.in ſum.verb.priuilegiũ. q.10.& in verb.renuntiatio.q.4. ergo ius nõ contribuendi,aliaque iura ſpecialia conceſſa alicui poterit à ſe pacto tacito, vel expreſſo remittere in ſuum, ac deſcendentium præiudicium.

Præterea eſt tex.in.l.4. ibi, *porque en cal caſo el miſmo quebranta ſu libertad.* infrà eod.ergo nobilitatis priuilegium pactione tolli poteſt.Nã poſtquã prædi.l.4.dixit,quòd nobilis per conductionem regij vectigalis, aut redditũ regalium amittit illud nobilitatis priuilegium, ne ob æs alienum in carceribus detrudi poſsit, ſubijcit non iniuria eo caſu id beneficium viro etiam nobili denegari, quia tunc ipſemet,quaſi facto voluntario ſuo ius nobilitatis læſiſſe viſus ſit :ergo in poteſtate nobilis eſt renũtiare nobilitatis priuilegium, & ſic poterunt renuntiare priuilegio ſuo.vt Couar.declarat in repe.cap.quanuis pactum.2. part. in princ. num.5.vbi in num.9.de pact. libr.6. æquiſsimam opinionem eſſe exiſtimat, & ſic hidalgus poſsit in carceribus detineri ratione æris alieni, ſi renuntiet priuilegio nobilitatis,deficientibus bonis,in quibus fieri poſsit executio.Et ita definitũ fuiſſe refert in prætorio Granatenſi. Ex quibus infertur,ꝙ hidalgus *de ſolar conoſcido* poterit renuntiare priuilegium nobilitatis, ſi ſponte ſubeat munera,& tributa,& permittat ſe deſcribi in libro tributariorum,per præmiſſa, Otalora de nobilitate in.3.part.in princ.c.6.col.fi.nu.10.& in.2. part. 3 princip.c.9.nu.15.cum ſeq.

In contrarium huius ſententiæ, imò ꝙ tacitè, nec expreſsè poſsit renuntiari nobilitas per filiũ boni *de ſolar conoſcido*, vel ex priuilegio.vel executoria perfectè cauſata in eo iuxta traditiones legum & pragmaticarum regiarum, ſemper mihi viſa fuit verior,ex aliquot fundamẽtis,& rationibus,quibus Salmanticæ legendo vſus fui:nunc tamen nõ pluribus, ſed paucis oſtendam. Primum eſt.Priuilegium conceſſum reſpectu qualitatis inhærentis reſpectu vnius collectionis perſonarum, ac propter eorum ſtatum & ordinem renuntiari nequit, cum talis renuntiatio induceret ignominiam, & dedecus toti collegio, nempè clericorũ, nobilium,ſeu cuiuſlibet alterius perſonæ illiusordinis.text.in cap.ſi diligenti.de foro compe.cap. contingit.de ſentent.excom.hinc eſt, quòd miles etiam cum iuramento non poterit renuntiare priuilegiũ,quod habet, ne poſsit donare cõcubinæ ſuæ,quia introductũ eſt propter publicã vtilitatẽ,ac fauore totius collegij militũ. Ita Ripa in.l. miles.col.fin.n.12.& eſt verior opinio, quicquid Roman.& Ioan.Lup. in cõtrariũ opinati fuerint. de quibus ſuprà ſum me mor medixiſſe. argum.l. 2.C.de agri.& cenſ.lib. 12.l.1.de excuſ.tut.l.1.§. quæ onerãdæ.& l.ſi filio.§.toties.ff.quarũ rerum actio.nõ da.l.quæ onerãdæ.ff.de ope.lib.l.ſi quã. C.de ope.lib.vbi pactũ onerãs libertatẽ eſt inualidũ. Sed hmõi eſſet iſtud cum redũdaret in vilipẽdiũ collegij,igitur nõ poterit in carceribus detineri, nec torqueri,vel alias hmõi pati ex vi pacti.

Secũdò ſuadetur.Nobilitas habet gradũ,dignitatẽ,& honorẽ maiorẽ,ac ſupremũ reſpectu inferiorũ,& ſic in honoribus præferũtur plebeis.l.nobiliores.C.de cõmer.& mercat.c. de multa.in.fi. de præbẽ.Tiraq.de nobil.c.20.honor aũt reuerẽtiã præſefert.l.honori. & l.parẽs.ff.de ope.libe. Bal.in.l.liberti.4.col.de ope.libe. & in.c. licet.de probat.& in decalogo præceptũ eſt,Honora patrẽ & matrẽ.& alibi, Corã cano capite ſurge, & honora faciẽ ſenis:ſed iuri reuerẽtiæ cauſa indulto quis renũtiare nõ poteſt.l. fin. C. de oper. liber. Roma.ſingul.480.Alex.& Iaſo.col.5.in l.pen.C. de pact.Deci. in.l. venia. C. de in ius vocan.quòfit.ꝙ priuilegiũ.l.ad egregias.ff.de iureiur.nobilibus,doctoribus,ac egregijs perſonis cõceſsũ renũtiari nõ poterit.Cyn.in.l nec honorẽ.C. de epiſcop.& cleri.Alb.& Alex.in.d.l.ad egregias. Roman.in ſingul.169.Felin.in ca.ſi teſtiũ colũ. 1.de teſti.tex.in cap.2.ad fin.de iudi.libr.6. quo cauetur moniales renuntiare minimè poſſe priuilegio à iure conceſſo,ne teneantur ad tribunal iudicis accedere cauſa dicendi teſtimonium:quia ſecũdum doctorum præcitatorum opinionem id cõceſſum fuit reuerentiæ iure, & ratione. Et Gomeſſ.hunc intellectum probat in dict.ç. 2. nu.45. quo ad.l.ad egregias,ff.de iureiurand. igitur cùm priuilegium conceſſum ſit nobilibus propter honorem,renũtiari non poterit.l. alia.§. eleganter. ff.ſolu.matri.Quo text.ſingulari probatur, quod reuerentiæ cauſa inſtitutum eſt in fauorem alicuius pacto renuntiari non poſſe. Nec obſtant huic fundamento dicere: quòd quædam ſunt, quæ toti collegio nobilitatis nocent, alia verò ſecus, & ſic in ſecundo caſu poterit valere, vt teneatur ſoluere tributa regi, & quòd poſsit pro ære alieno in carceribus detineri.eo nãque ipſo,ꝙ honor,ſeu reuerentia ab aliquo tollitur,in his. totum collegium offenditur, ac iniuriatur, vt ex communi omnium æſtimatione, velim quæſo, inquiras, & ſic ex tali incarceratione ignominiam dicũt conſequi homines illius collegij,tum etiam, ex vi prĩmi fundamẽti procedere nequit, tunc etiam,quia

las cortes de Najera, mando y ordeno q̃ los fijos dalgo de Eſpaña otorgaſſen, ſegun que otorgaron y prometierõ vnos a otros de guardar entre ſi toda buena paz y concordia. Y lo prometieron aſsi por pacto y buena fe ſin dolo, y ſin engaño. La qual dicha paz y concordia mandamos que los hijos dalgo guardẽ entre ſi. Y no ſeã oſados de la rõper ſin deſafio [a] de nueue dias ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los deſafios. Y el que lo contrario fiziere incurra en pena de aleuoſo.

¶ *Ley.II. Que ſean guardadas a los fijos dalgo la libertades y frãquezas que tienen de las leyes.*

¶El Rey don Iuan. II: en Madrigal. Año de mil cccc. vj.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley 2.tit.2. lib.6. Recopil.*

iniquum eſſet, quòd hidalgus in caſu neceſsitatis poſſet detineri in carceribus ex vi renũtiationis, nã certũ eſt quẽpiã faciliter venire in renũtiationẽ petitã propter conſequendã pecuniã, domum, aliã verẽ ad vitæ ſeu honoris cõſeruationẽ neceſſariã. quẽadmodũ inpetẽti ab vſurario pecuniã ſub vſuris, namin patiẽti nõ eſt delictũ. nec eſt præſumẽdũ, q̃ ex culpa præuia ad diſsipationẽ ſuorũ bonorũ veniat, vt nõ poſsit æs alienũ & creditũ ſoluere. Quia ſi eſt *hidalgo*, dicitur *hijo de biẽ*. ex bono autem, vt iam dixi in.l.1.ti.1.ſuprà eod.libr. 4. bonũ ſperatur, ſi propter caſum euenit, beneficium iuris ei non eſt denegandum, etiam ſi renuntiet. Quicquid Couar. vbi ſuprà dicat, & Gregor. Lopez. in.l.34. verb. *de ſangre*. tit. ſi.part.7. & Ioan. Oroſci. in.l. ius agnationis. nu. 2. ff. de pact. & in.l. ſi quis crediderit. ad fin. eod. tit. dixi ſuprà in.l.1.gl.1.q.8.col.1017. tit.8.li.3. ſuprà.

Præterea non obſtant iura, quæ probant in caſibus particularibus, quòd nobilis amittat beneficium & priuilegium ſuum eo ipſo, quòd ſe immiſcet conductionibus redditũ regis. l.4. infrà eod. nam non ſequitur, in illo caſu priuatur propter vſum vilis officij, ergo renuntiare ipſe poterit pacto, nam talis renuntiatio non egreditur vltra terminos legis in caſu, in quo loquitur, & procedit, interim quod nõ deſiſtit ab exercitio vilis officij, & ſic eo ceſſante, remanet in priſtino honore nobilium. text. in ſimi. per quem prædict l.4. eſt intelligenda in Clem.1. De vit. & honeſt. cleric. Et aliud eſt, q̃ quis velit cõtribuere, & ſoluere pecuniam ſuã, eam etiã diſsipando ſine conuentione: aliud, quod generi competit poſsit renũtiare, & Collegio nobilium ignominiam inferre. Quæ cõmuni opinione induceretur, ſi non eſſet conſer uatus in priuilegijs ſimilium, nam eo ipſo, quòd hidalgus eſt, non debet diuerſo iure nobilium iudicari, etiam ſi renuntiet. Et adeò eſt vera opinio quòd nec iuramento renuntiare poterit nobilitatem, vt poſsit incarcerari pro debito ciuili, & ſic pro ære alieno, quia eſt cõceſſum toticollegio nobilium. d.ca. ſi diligenti. tum etiam, quia eſt quædam ſpecies ſeruitutis tollere libertatem, quæ auro nõ eſt cõparãda, ideoque ad talem ſpeciem ſeruitutis quiſe obligare non poteſt. l. Titio cẽtum. §. Titio cẽtũ. 2 ff. de cõdi. & demõſtr. Antoni. Gomez eandem concluſionem firmat. in.l.79 Tauri. numero tertio. poſt Cifontanum ibi quæſtione quarta. Quem ipſe non allegat. & nouiſsimè per legẽ hanc quæſtionem eleganter tractatam per Fernand. Menchac. libro. de ſucceſsio. creatio. 3. 22. folio. 80. à nu. 74. cùm ſequẽt. ibique reſoluit. plura, quæ Couar. dict. rep. capit. quanuis pactum. in prin. 2. part. num. 5. de pact. tetigiſſe conſtat. Si igitur velis renuntiationem pacto expreſſam tenere, fac aſſertiones ſequentes.

Nobilitas non perfectè cauſata nec formata in aliquem (fortè ex defectu probationis) renuntiari poteſt quoad renuntiantem, in quo quaſi poſſeſsio ceſſat, & ſucceſſorum, eorumque præiudicium.

Secunda cõcluſio. Renuntiatio tacita quanuis noceat ſoluenti, ſeu alio modo nobilitatis iure remittẽti. nõ tamen ſucceſſori, qui vult vti illo iure ex perſonis anteceſſorum nobilium.

Cætera quæ ad hũc articulũ pertinẽt, vide per Couar. Otalor. & Mench. in locis prẽmemoratis.

[a] ¶ *Romper ſin deſafio.* Confirmatur. per.l. primã. titulo nono. vbi vide poſita infrà eod. libro quarto. ordinam.

Lex. II.

a ¶ *Sean*

ESTableſcemos, y mandamos, queriendo guardar la frãqueza que han los hijos dalgo de Caſtilla y de las Eſpañas, por la gran lealtad q̃ Dios en ellos puſo y deuen auer, que les ſeã guardadas todas ſus libertades [a] franquezas y exempciones que hã y deuen auer por leyes de nueſtros Reynos, aſsi en las ciudades y villas y lugares realengos como de los ſeñorios: y es nueſtra merced que quãdo ouieremos de fazer merced de qualquier villa, o lugar, o tierras, o vaſſallos a qualquier cauallero, o perſona que ſea pueſto en la carta de la tal merced, que toda via ſean guardadas a los dichos fijos dalgo ſus honras, y franquezas, y libertades, y exempciones, y las otras coſas, ſegun que fuerõ guardadas a ſus anteceſſores, y a los otros fijos dalgo de nueſtros Reynos. Y mandamos a los tales ſeñores, que no les vayan ni paſſen contra ello: y eſto ſe entienda, y ſea aſsi en las donaciones y mercedes fechas faſta aqui, como en las que ſe fizieren de aqui adelante.

[a] ¶ *Sean guardadas todas ſus libertades.* Q̃d æquum, ac iuſtum eſt, per ea, quæ diximus in docto re in.l.1. glo. 2.titul.1.lib. iſto. 4. ſuprà l.6.infrà eod. Quæponit rationem priuilegiorum.ibi *pues cõ ellos fazen ſus conquiſtas.* 23. titu. 21. part. 2.

¶ *Lex. III.*

[b] ¶ *Que por deudas que deuã.* Concord. l.5 infrà eod. & l.12. titulo.1. ſuprà iſto libro.4. vbi latè dixi. & cõcord. Luſitanorum lex.1 tit. 67. lib.5. ſuorum ordina. Et intellige, niſi debitum proueniret ex delicto, vel quaſi nam tunc nobilium bona capi poſſunt, ac perſonæ eorum. l. 79. in ordi. Tauri. Cuius litera notandiſſima eſt. *Ordenamos, y mãdamos, que las leyes deſtos nueſtros Reynos, q̃ diſponen, que los hijos dalgo, y otras perſonas por deuda no puedan ſer preſos, que no ayan lugar, ni ſe platiquen, ſi la tal deuda deſcendiere de delicto, o quaſi de delicto, antes mãdamos, que por las dichas deudas eſten preſos, como ſi no fueſsẽ hijas dalgo, o exemptos.* Et ſic ex delicto, vel quaſi perditur priuilegiũ iſtud. Quis autem dicatur nobilis, vide in dicta.l. 79. Ciſonta. quæſt. 1. & Antoni. Gomez. col. fin. num. 6. & l.2. & l.3. tit. 21. parti. 2. Nam nobilis dicitur deſcendens ex patre nobili, quanuis eius mater nõ eſſet nobilis, ſed plebeia. nam in Hiſpania virtus, & origo, ſeu fundamentum generis cõſiſtit ex patre, nõ ex matre. vt in prouerbio cautum eſt, & priuilegiũ eſt quodammodo donatio, quæ fit à principe propter merita præcedentia remuneratoria, cùm ſit in remunerationem. vt in.l. 5. infrà codẽ. ideoque

Ley. III. Los priuilegios que los fijos dalgo tienen, que no ſean prendadas ſus caſas y armas, y ſean guardadas.

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Era de mil. ccc. lxxxvj.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe cõtiene en la ley 3. tit. 2. lib. 6. Recopil.*

HAn por priuilegios, y franq̃zas los nueſtros fijos dalgo, las quales nos confirmamos, que por deudas que deuan [b] no ſean prendadas las caſas de ſu morada, ni los cauallos ni mulas, ni las armas

ideoq; militibus erit seruandum tale priuilegium irreuocabiliter. l. si pater. ff. de dona. Feli. in ca. nouit. colū. 9. nu. 12. vbi latissima additio in materia donationis remuneratoriæ. de iudic. ¶ *Lex. 4.*

a ¶ *Ni encarcelado.* Nisi descēdat ex delicto, vel qua si. l. 79. Tauri.

b ¶ *Quebrãta su libertad.* In isto casu, vt possit in carceribus detrudi, si fuerit debitor regis, vel fisci, vt hîc habetur. Quo cessante, manet in sua nobilitate, quo ad istud priuilegium Clem. 1. de vit. & honesta. cleric. Vid. quæ dixi in. l. 1. glo. fin. suprà hoc titul. & l. 7. titul. 1. supra hoc libro quarto. ibi, *officios baxos.*

de su cuerpo. Y tenemos por bien que les sea guardado.

¶ *Ley. IIII. Que el fidalgo no pueda ser preso por deuda, ni ser puesto a tormento.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 4. titul. 2. lib. 6. Recopil.*

ORdenamos, que ningũ fijo dalgo pueda ser preso, ni encarcelado a por deuda que deua saluo sino fuere arrendador, o cogedor de nuestros pechos, y derechos: porque en tal caso el mismo quebranta su libertad b. E assi mesmo mandamos que ningun fijo dalgo pueda ser puesto a tormento c, porque antiguamente les fue assi otorgado por fuero.

c ¶ *Pueda ser puesto a tormento.* Nota quòd nobiles nõ possunt torqueri, sed aduersus eos est procedẽ dum ex plena probatione, quæ sit sufficiẽs ad inferendam pœnam delinquenti. & hoc operatur istud priuilegium. de quo ex text. in. l. milites. & in. l. decuriones. C. de quæstioni. l. 2. ibi, *nin a caualleros.* tit. 30. par. 7. Quanuis vacillet in dicto suo. l. 8. & ibi Gregori. Lopez. eod. titu. vbi idem firmat esse in clerico ex Ioan. Bernard. in praxi Canonica criminali. cap. 117. etiam si nõ sit presbyter. & vacillet in testimonio, contra Bald. & Albe ri. in. l. presbyteri. C. de episco. & cleri. nam miles & clericus æquiparantur. glos. in. l. miles. ff. de re iudi. vbi est eadem ratio, vt hîc, aliàs non, ex Panorm. in cap. 1. col. 3. de cle. ægrot. dicente, ꝙ clericus, & miles nõ æquiparantur, nisi subsit eadem ratio, sic intelligens sententiam ordinariæ glos. in dict. l. miles. & Feli. in. c. cùm deputati. colum. fin. num. 10. de iudi. Notat in milite, & etiã in clerico Bonus de Curtili in tract. nobilitatis. 5. part. num. 4. Fallit tamen in crimine læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ commisso aduersus Deum, glo. in. l. 4. C. ad leg. Iuliã maiesta. quæ loquitur in crimine Simoniæ, quanuis ad hæresis crimẽ ciretur ab Angel. in tract. de maleficijs, verb. Quod fama publica. num. 102. Cifontanus. in. l. septuagesimanona. quæstione sexta. in ordinatio. Taur. Ex eo fortè, quia simonia dicitur hæresis. glossa. in capitulo si quis pecunia. septuagesimanona. distinctione. & in crimine læsæ maiestatis. l. quarta. C. ad legem Iuliam maiestat. Gregorius Lopez. in. l. secunda. verb. *Caualleros.* titulo trigesimo. parti ta septima. vbi idẽ dicit procedere in crimine aleuosiæ, & sodomiæ. Otalora de nobilitate. quinta parte. capitulo. fina. pagina. 336. col. 1.

Idem dispositum est in regno Portugalliæ titulo sexagesimoquarto. l. fina. libro quinto. ordinamen. in nobili Doctore legum ac Canonum, & iudicibus ciuitatum, quòd non possint torqueri, nisi in crimine læsæ maiestatis, falsitatis, falsæ monetæ, Sodomiæ, aut maleficij. Nobiles tamen Franciæ non gaudent hoc priuilegio, sed sicut cæteri torqueri solent casu exigente. reatus enim penes illos omnem honorem excludit, iuxta dictũ. l. primæ. C. vbi Senato. vel clarissimi. Otalora loco præcitatõ. in quo capite plura habentur, in quibus nobiles Hispaniæ priuilegiantur. Ante eum quinquaginta & sex priuilegia nobilitatis ponit Bonus de Curtili in tract. nobilitatis. partita quinta. numero quarto. vsque ad vltimum, qui est. 92. Quinquaginta scripsit Marc. Mantuanus in tracta. de priuilegijs militum. collocato in. 12. volumi. tracta. diuersorum doctorum, secundùm moderniorem Lugdunensem impressionem, anni. millesimi quingentesimi quadragesimi noni. folio. 245. cum sequenti. Ea hic specificè. & literaliter decreueram inscribere, nisi ibi scripta comperissem nouissimè à præcitatis authoribus, ne fit transcriptio tacito authore, prout à plurimis, vt in pretio habeantur ab scholaribus, vel alijs lectoribus fieri solet. Et vide. l. octuagesimam quintam. l. 131. styli.

¶ *Lex*

¶ *Lex V.*

¶ *Ley.V. Confirmacion de la ley ante desta.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de lxxx.

ADDICION.

¶ *Está recopilada en la ley quinta, titulo secundo, libro sexto, nouæ Recopilationis. y declarada en la ley 6 luego siguiente, en la qual se recopilò la ley 79. de Toro.*

Porque las leyes de suso cõtenidas son justas, y razonables, y porque deuen ser fauorescidos los hijosdalgo, por los Reyes: pues con ellos fazen sus conquistas, y dellos se siruen en tiẽpo de paz, y de guerra. Y por esta consideracion les fueron dados priuilegios, y libertades: especialmẽte por las leyes de suso contenidas. Las quales confirmamos: y mãdamos que los fijos dalgo, no sean puestos a question de tormento: ni les sean tomadas por deudas [a] sus armas, ni cauallos: ni sean presos por deudas [b]: saluo en los casos susodichos: y en otros ciertos casos que los derechos ponẽ: y mandamos que las dichas leyes sean guardadas de aqui adelante.

¶ *Ley VI. Quales fidalgos y sus mugeres deuen gozar de no pechar: y en quantas maneras se prueua la fidalguia.*

¶ El Rey don Enrique II. en Toro, Año de mil cccxviij.

¶ El mismo en Tordesillas. Año de mil ccciij.

¶ El mismo ordenò en vna prematica. Año de mil ccciij.

ADDICION.

¶ *Está recopilada en la ley nona, tit. vndecimo, libro secundo, la qual declara la ley septima precediente eodem titulo. y para declaracion de entrambas se ha de ver la ley octaua del mismo titulo y libro.*

Vestra merced, y voluntades, q̃ aquellos q̃ son, o fueren notorios fijos dalgo, o de solar conoscido [c], o ouieren hauido sentencia, en como son dados por fijos

a ¶ *Tomados por deudas.* Concordat. l. tertia. supra eodem. Declara vt per Ioãnem Arce ab Otalora libr. de nobilitate. quinta parte, capit. vltimo. numer. secundo. pagin. 335. colum. 1. versicu. Secundò priuilegiãtur nobiles Hispaniæ. Quem vide pro actu practico.

b ¶ *Ni sean presos por deudas.* Nisi proueniret ex debito descendenti ex delicto, vel quasi. lege septuagesima nona. Tauri. & dixi in. l. tertia. suprà eodem.

¶ *Lex VI.*

c ¶ *De solar conoscido.* Appellatur notorius nobilis ille, qui per sententiã translatam in rem iudicatam declaratus est talis, vel ille, qui sine vlla controuersia, populique tetra ctatione communiter est habitus, & reputatus pro nobili: nam in istis casibus aliquid notorium esse dicimus. capitulo penultimo. & fina. de cohabitatione clericorum. & mulie. & in l. ea quidem. vbi per Salicetũ. C. de accusationibus. Si tamen dubitaretur de alicuius nobilitate, nobilis notorius dici nõ potest. Otalora in dicto nobilitatis tracta. capitu. quarto. numero sexto. in secunda part. principal. vbi in numero. septimo. quærit de quæstione curiosa, cur dicantur *hidalgos notorios de solar conoscido, de denẽgar qui niẽtos sueldos?* Respondet, vt per ipsum, ne trãscribamus ea, quæ ibi dicta sunt. Et recipiunt aliqua euidentialia, & sunt excusa ferè per quatuor columnas.

dalgo, segun el tenor de la ley que dispone que sean dados por fijos dalgo, por nuestros alcaldes de la nuestra Corte y Chancilleria, con el procurador del lugar donde viuieren, y con el nuestro procurador fiscal. E si despues de la tal sentencia estuuieren, y estan en possession de fidalgos: que a estos tales sea guardada su franqueza y libertad. E otrosi a las mugeres [a], que fueron casadas con hõbres fijos dal-

a ¶ *Otrosi a las mugeres.* Nota quòd mulieres nobilitantur etiam post mortem maritorum, si caste vixerint in viduitate, non aliàs. Concord. l. mulieres. C. de dignita. lib. 12. Cuius verba sunt. Mulieres honore maritorum erigimus, genere nobilitamus, & forũ ex eorũ persona statuimus, & domicilia mutam⁹. Si autem minoris ordinis virum postea sortitæ fuerint, priore dignitate priuatæ, posterioris mariti sequentur conditionẽ. Dixi latè in l. 1. glo. 1. colum. 96. versiculo. Vxor etiam clerici. tit. 3. lib. 1. supra. vbi leges regni, ac iuris cõmunis concordantes adduxi. l. 7. tit. 2. par. 4. l. 13. titu. 4. infrà eodem lib. 4. l. 1. titu. 67. lib. 5. ordinamen. Lusitaniæ. Otalora de nobilitate. part. 5. capit. final. num. 5. vers. Item propter nobilium nobilitatem eorum vxores. Et in 4. part. cap. 7. vbi probat locum habere etiam in vxore illius, qui fuit nobilis ex priuilegio. nam debet gaudere immunitate post mortem illius durante viduitate. Text. est in l. 13. titulo. 4. infra eodem lib. 4. Plura scripsit Andræ. Tiraquell. omnino pro commento huius glos. videndus est per decem colum. in tracta. de nobilita. cap. 18. num. 1. cùm sequent. Ioan. Lup. in repeti. rubri. De donationib. inter virum & vxorem. §. 31. numero. 1. cum sequent. Vxor mutat proprium, viriq; sortitur forum, ac domicilium, non vir vxoris. l. exigere. ff. de iudic. l. cùm quædam. & ibi nota. ff. de iur. omni. iudic. cum pluribus concordantibus adductis à Tiraquell. in l. prima connubiali. nume. 28. versicu. Illud etiam ex eodem fonte. & post leges connubiales in glo. 2. nume. 45. Per Felin. in cap. primo. col. penul. & fi. de sponsalib. Socin. in cap. dilecti. de foro cõpet. Deci. consil. 283. nu 8. lib. 12. Matthæ. de Afflict. decis. 226. Hippolyt. in l. fin. num. 60. ff. de iurisd. omni. iudic. Ioan. Crott. in repeti. l. omnes populi. nume. 256. ff. de iusti. & iure. Prepositi. in dict. cap. 1. num decimo. de sponsa. Ioan. Lup. in repet. rubr. de donatio. inter virum & vxo. §. 55. col. penult. num. 12. & ibi Additio. Ioan. Bernar. & §. 62. col. fi. nu. 31. Chassanæ. in consuetudi. Burgundiæ. rubric. nona. §. 8. in princip. Couarru. lib. quarto. Decretal. l. secunda par. c. 7. num. 6. l. 24. tit. 11. part. 4. vbi Gregor. Lopez in verb. *el casamiento.* Roderic. Suarez in repet. l. 1. fori tit. *de las ganancias.* fol. 18. col. 2. quibus in locis agitur de intellectu. d. l. exigere. quam iam habuim⁹ in punctis in examine priuato cuiusdã scholaris.

Quæri potest, vtrum vxor gaudeat etiam priuilegio mariti in statutis factis virorum fauore? Exemplum. Statutum punit dicentem, vel inferentẽ iniuriam viris certæ sortis, ac ordinis, vt putà Doctoribus, magistratibus quibusdam, vel huiusmodi, vtrùm tale statutum habeat locum in dicente, vel inferẽte in iuriam huiusmodi doctorum, vel magistratuum vxoribus? Et videtur locũ habere. Qualitas enim doctoris, vel magistratus, propter quam priuilegium conceditur, & augetur pœna contra delinquentem, est honorabilis, & tonans indignitatẽ: sed, vt dictum est, vir vxori dignitatem communicat, atque etiam priuilegium ratione dignitatis, seu officij, vt dixi. & l. 2. vbi Alberi. nu. 8. & Bald. C. de episc. & cleri. vbi patet priuilegium concessum clericis, competere etiam vxoribus clericorum. & in l. fin. & ibi Cyn. C. de iniur. l. medicos. & l. vlt. C. de profess. & medi. lib. 10. l. eos. & ibi Lucas de Pen. & Platea. C. de fabricensib. lib. 11. & l. 2. C. de commi. consisto. lib. 12. & in l. in sacris nostris. & in l. sacris scrinijs. eod. lib. 12. & in l. fin. C. de princip. agent. in reb. eod. lib. & in l. vltima. C. de priui. scho. eod. lib. igitur competere debet dispositum in statuto inducto in honorem mariti ipsi vxori.

Secundò facit tex. in l. iniuriarum. C. de iniur. vbi maritus in vxoris iniuria propriam iniuriam pati intelligitur. Et ibi veritatem potiùs quàm fictionem denotat verbum, intelligitur, vt deprehendi potest ex materia subiecta. iuxta illud Genes. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis, &c.

Tertiò est tex. in l. 1. C. de in ius vocand. vbi dispositio etiam pœnalis concedens priuilegiũ marito, ad vxorem quoque extenditur. quemadmodum Bald. Salice. Alexan. & moderni ibi notant. vbi

vbi Philip. Deci. in 2. notabi. addit. rationem æquitatis hoc suggerere. per l. non tantum. in fine. ff. de re iudic. vbi & Raphael Commensis ex hoc infert, quòd si marito concedatur priuilegium, vt gabellam non soluat, certè & vxor ex huiusmodi priuilegio nō tenebitur soluere. Quāuis Alex. & Iaso. ibi non consentiant cum eo. Hinc est, quòd immunitas concessa ab statuto viro, cōpetit & vxori illius. Alberic. in tract. dè statutis. 1. par. quæst. 114. Et voluit Alcia. in l. 1. in verb. vxori. C. de in ius vocand. Et faciunt quæ not. per Lap. Anchar. & Philipp. Franch. in cap. ne aliqui. de priuileg. lib. 6. Ex quo infertur, quòd sicuti vir propter priuilegium concessum dignitati, non potest torqueri, nec aliàs seueriter debet aduersus eum procedi. per. l. seueram. C. de dignit. lib. 12. ita etiā nec contra vxorem ipsius. Ita Ioan. de Platea. in l. muliere. C. de dignita. lib. 12. & Alciat. vbi supra.

go, y mantuniere̅ despues castidad [a]. Pero

Infertur etiam, quòd si statuto caueatur, ne cōtra Comites, Barones, & nobiles recipiantur testes ignobiles, cùm agitur de causa capitis, aut status, aut maioris partis bonorum, habet etiam locum in vxoribus huiusmodi personarum. Matthæ. de Afflict. in constitut. regni Siciliæ. in constitu. incipien. Prosequentes. col. 5. versic: Secundò quæro.

Quartò principaliter his adijci potest illud. Injuria illata vxori, censetur illata viro, & ei pro ea competit actio suo nomine. l. 1. §. siue autem. ibi, vel vxorem meam, siue ignorauerit habere me meo nomine actionem Neratius scripsit. ff. de injur. l. eum qui. §. si nupta. & ibi glos. verb. nomine. & in. §. si iniuria. ff. eodem. tit. l. 9. tit. 9. part. 7. Angelus, Aretin. in tracta. maleficiorum in part. per pannos. num. 2. Quod comprobatur. Nam qui pacem fecit cum altero, promisitque eum non offendere, videtur pacem violasse, si vxorem offenderit. Ita dixit not. multisque rationibus comprobat. Luc. de Pen. in l. 1. quæstio. 20. C. publi. lætitiæ. lib. 12. Et facit in simili, quod Bald. dicit in authent. Habita. C. ne fili. pro patre. quòd sicut per illam authent. inferens iniuriam scholari, punitur pœna quadrupli, ita inferens iniuriam sorori, vel fratri, vel matri euntibus ad visitandum eum. Quod magis fortiorique ratione videtur procedere per præmissas rationes in vxore.

Constat præterea & 5. Nam in materia pœnali fit extensio fauore publicæ vtilitatis. Bartol. in l. quemadmodum. num. 4. C. de agricol. & censit. lib. 11. vbi dicit, quòd quanuis lex pœnalis, & odiosa extra significatum proprium nullam extensionem patiatur. l. penult. ff. de pœn. l. cùm quidam, ff. de libe. & postum. cap. in pœnis. & cap. odia. de regul. iur. lib. 6. tamen vbi extensio tendit in fauorem Reipublicæ, ita debemus eam extendere, sicut fauorabilem. Ias. in l. cætera. §. si quis ad opus. num. 20. ff. de lega. 1. & in l. si filius fam. nu. 7. ff. si cert. petat. & in l. 1. nume. 13. C. de sacro sanct. eccles. & in l. si certis annis. num. 13. C. de pactis. Corset. singula. verbo. extensio. Hippolyt. consil. 85. numero. 16. & in consil. 94. num. 28. & in pract. criminal. §. diligenter. num. 130. Sed hoc tendit fauore reipub. vt delicta puniantur respectiuè secūdum grauitatē iniuriæ factæ vxori doctoris, cum sit eadem, ac si ipsi fuisset facta, imò mariti censeri solent grauiorem esse rem etiam, quia materia est indifferens, quæ ex vi iuris communis, ac regij ita habet locum iniuria in vxore, sicuti in viro, ergo & statutum habere debet locum in vxore, cū verè, & non per fictionem censeatur fieri marito. Et ita communi consensu populi solet recipi.

Præterea & 6. Dignitas, ac viri præminentia ratione nobilitatis, & ratione officij communicatur, vt habitum est, igitur & honores, ac per consequens comprehendi oportet eius violatores pœna statuti inducti fauore maritorum.

Contrariam sententiam his fundamentis allatis, & relictis, ac alijs in contrarium adductis tenet in terminis Francis. Areti. cons. 130. incip. Consultissime domine collateralis. col. 1. quem etiam mutato stylo refert & sequitur aliqua alia vltra allegando Andr. Tiraq. in glo. 2. post leges connubia. nu. 58. quamuis videatur probabilis sententia. Si tamen cogites responsiones ad adducta per eos fortè existimabis priorem sententiam iure veriorem, quam ipse probandam censeo.

[a] ¶ *E mantuuieron despues castidad.* Concord. Pragm. Regis Henrici. *Dada en Tordesillas, año* de 1403. Est lib. pragm. Regum Catholi. fol. 138. col. 3. ibi, *E otrosi a las mugeres que fuerō casadas con hijos dalgo e mantuuieron despues castidad.* l. fina. C. de incolis. lib. 10. & supra dixi in glo. 2. Et Tiraquel. de nobilit. ca. 18. nu. 13. copiosè id probās. Vtrùm autē si mortuo marito vxor luxuriosè viuat, amittat dotē, & legata ei relicta, ac si marito viuente adulteriū cōmisisset? Paul. de Castr. respondet amittere in l. fideicōmissum. C. de fideicōmis. & in l. sororem. C. de his quib. vt indign. & in consil. 147. lib. 1. Iaso. in l. 2. num. 6 ff. soluto matrimo. Felin. in cap. pastoralis. num. 7. de iudi. Gerard. in singu. 48. Præpositi. in cap. plerunque. colū. 3. de donat. inter virum & vxo. & Ioan. Lup. in repet. rubric. cod. tit. §. 67. num. 6. Hippolyt. singul. 416. Et in repeti. l. vnic. C. de raptu virgin. num. 53. refert, & videtur

videtur hanc approbare opinionem Cifontan. in l.14.nu.4.in Deciſio.Tauri.Quā probarē infra annum luctus, non autem eo lapſo.ex Ioan.Garron. in repe.authē.Eiſdem pœnis.nu.18.C.de ſecund. nup.Alciat. de præſumptio.regul.2. præſumptio.9.maritus enim ſicut offenditur ex adulterio matrimonio conſtante commiſſo, ita ex fornicatione eo mortuo ab vxore perpetrata iniuriā patitur. Bartol in l.pen.C.de adulte.Item ſuadetur. Nam omnes pœnæ ſtatutæ contra ſecundò nubentes, vendicant ſibi locum in his, quæ inhoneſtè viuunt. Bartol. in l. his ſolis.num.primero C.de reuo.donatio. vbi reputat menti perpetuò tenendum. gl. in authen. Sacramētum. verb. contractis nuptijs. C. quando mulier tutel.offic.fungi poteſt. Et eſt text.in l.ſi pater.eod.tit.in illis verbis, Sed pudicitiam ſuam intactam conſeruet.authent.de reſti. & ea quæ parit in vndecimo menſe.§. final. colla. 4.Quanuis glo.ibi in §.proceden. verb. malignè. ex fornicatione ſola non amittere dotem, & donationem. quam fingu.dicit Ange.ibi, quòd amittat legatum ſibi factum à marito propter luxuriam, etiā ſi non adiecerit clauſulam, ſi caſtè vixerit. quia tenetur ſeruare caſtitatem, etiam mortuo marito, nam intelligitur durare in matrimonio. Salice.in.l.fideicommiſſum. C. de fideicom. Ioann.Lup in repeti.rubri. de donat. inter vir. & vxor.§.11.nu.7.& in.§ 67.nu 4.& in prin. nu.1. & 2.tenet in iſto regno, quandocumque durāte viduitate etiam poſt annum luctus committat ſtuprum, amittit lucra acquiſita conſtante matrimonio.l.4 ibi *ſeyendo viuda*.tit.4.lib.5.infrà.Couarr. in epito.4.decret.in 2.par c.7.§.6.n.12. vbi dicit in hoc articulo opinionē Alexā.contrariā.in.d.l. ſororem, dicentis viduam ex hac fornicatione dotem non amittere, nec accuſari poſſe, quia id nullo iure ſtatutum eſt, in praxi potiùs admittēdam, etiam intra annum luctus. Et eſt æquior, ac benignior quàm in lite controuerſa ſententia lata comprobauit Bartholo. Caſſan.in conſuetudin.b.Burgund.rub.4.§.6.verſi.Mulier.nu.24. Carol. Molinæ.in conſuetud.Pariſien.1.part.§.30.q.38.ampliat.6.Bermond.Choue.in tracta.de concubinarijs rub.de adulterio.nu.63.Iaſ.in d.l.fideicōmiſ. Guiliel.Maynert.in.l.in ambiguis nu. 208.ff.de regul.iur.Deci.in.c.paſtoralis, de iudi.Aymon latè defendit conſi.205.nu.24.lib.1. & eſt fauorabilior opinio ſecundùm Cifontan in.l. 14. col. fin. in ordin. Tauri. cui aſſentiendum eſt in practica: Et ita pluries fuit in contradictorio iudicio obtentum. Adde gl.in l.2.tit.15.lib.8.infra.in part. *Y ſi ziere adulterio.*

ſi la muger fiſa dalgo caſare con hombre que no ſea hijo dalgo : mandamos que peche mientra que viuiere ſu marido pechero [2]. Pero q̃ ſi muriere, goze como fiſa dalgo : ſaluo ſi caſare otra vez con hombre q̃ no ſea fijo dalgo [b]: y mandamos

b ¶ *Peche mientra que viuiere ſu marido pechero.* Nobilitas igitur offuſcatur durante matrimonio cū vito plebeio. Ex quo infertur, maritum paganum donationem in recompenſam nobilitatis facere poſſe vxori nobili, cùm ipſa efficiatur plebeia conſtante tali matrimonio, vt hic conſtat, cùm ſit donatio remuneratoria, quæ inter coniuges non eſt propriè donatio, nec prohibita, vt adnotaui ad Segur. in repe.l.ab exhæredati.nu.95.ff.delega.1. Tenet gl & ſcribent.in.l. ſi voluntate.C.de dot.promiſſ. Bart. & Bald. in.l. 1. C.de dona.ante nup. Bar & Laſ.in.l.ſi diuortio. ff.de verb.oblig. Bal. nouellus in tract dotis in.10: part.verſi. Quid autem ſi talis.nu.7. Couarr.in epitom.4. Decretal.2.par.c.3.nu.2. Quamuis Aymō Savilla conſi.51.eam reprobet, & male. Et hanc ſequitur Segur.in repe.l cohæredi.§. cùm filiæ. vbi dixi.nu.162.ff.de vulgar.& vltra ibi adducta eam dicit cōmunem Paul. Pariſ.cōſi.86.n.18.l.3. Tiraquel.de nobilit c.18.nu.19. vbi multa allegat, ac communem dixit. Nec talis mulier nobilis ſoluto matrimonio tranſiens ad ſecundas nuptias tenebitur reſeruare proprietatem rerū ſibi donatarum filijs primi matrimonij. Ioann. Lup.in.l. 14. Tauri.n.8. Quod eſt memoriæ dignum, quia ſæpe cōtingit de facto: quia cùm mulier amittat ſuā nobilitatem, vt hic, meritò in recompenſam fit huiuſmodi donatio remuneratoria, quæ in pretium damni illati ipſi mulieri, vt prædiximus, fit. Donatio autem remuneratoria quæ dicatur, ponit Chaſſanæ.in conſuetud. Burgund.rubr 7.§.5. num.47.& dixi ad Segur.in tract.de bonis lucratis conſtant.matrimo.nu.34.

a ¶ *Que no ſea fijo dalgo.* Concordat. l. fœminæ. ibi, donec plebeijs nuptijs fuerint copulatæ. ff. de Senatoribus. l. mulieres. ibi, Sin autem minoris ordinis virum poſteà fuerint fortitæ, priore dignitate priuatæ poſterioris mariti ſequatur conditionem, & domicilium mutamus. C. de incol. libro decimo. & l. mulieres. C. de digni. libro duodecimo. Cautela tamen erit, vt talis mulier impetret

petret à principe reſcriptum conſeruans ſuam nobilitatem, non obſtante matrimonio ab ea contracto cum homine ignobili. ex text. in l. nuptæ. ff. de Senatori. Cuius litera talis eſt, Nuptæ prius conſulari viro, impetrare ſolent à principe (quamuis perrarò) vt nuptæ iterum minoris dignitatis viro, nihilominus in conſulari maneant. Eſt tamen notandum, quòd quãuis vir plebeius ducat in vxorem nobilem ſanguine, non gaudet illius immunitate nec priuilegio. vt not. Ioann. Lupus in repet. rubric. de donat. inter vir. & vxo. §. 32. nume. primo. Andræ. Tiraquell. de nobilit. capit. 18. num. 15. verſic. è contrario. Otalor. de nobilit. 4. part. cap. ſeptimo. nu. 3. Curti. Iunior. conſil. 6. Ioan. Rayne. in tract. nobilitatis. in 6. quæſtio. 5. princip. Deci. in l. 1. colum. 3. C. de edend. Iaſo. in l. ſi diuortio. colum. 3. de verborum obligat. Tamen licèt hoc verum ſit, ex priuilegijs quibuſdã ſpecialibus à regibus noſtris Hiſpaniæ conceſsis aliquando mariti gaudent immunitate ex perſonis vxorum. vt ſunt in hac noſtra Salmanticenſi patria *en los que ſon de los linages*. Et in alijs priuilegijs tam à legibus regni expreſsis, quàm ſpecialiter conceſsis, & in corpore iuris non incluſis vt etiam refert Senator digniſsimus Ioan. Arce ab Otalora in loco præcitato. nam etiam quibuſdam nationibus filij matris originem ſequũtur. vt Plutarchus ſcribit in libro. De claris mulieri. cap. nono in fin. Apud Xantios (hi ſunt Lyciorum populi) lege cautum fuiſſe, vt à matribus, non à patribus filij generis nomen ſortirentur. Et in legibus Romanis in quibuſdam caſibus filij conditionem matris, non patris ſequuntur. vt in l. nati. C. de decurio. libro decimo. & l. hi qui ex filiabus. C. de murilegul. lib. vndecimo. & l. ex in genuo. C. de agricol. & mancip. eodem lib. 11. De hoc latiùs Andræ. Tiraquel. in tracta. de nobilita. cap. 18. num. 25. Igitur nimirum ſi viri aliquando nobilitentur propter vxores ex vi priuilegij, vt Salmanticæ contingit, quemadmodum retulimus ſupra.

que todos los otros pechen y paguen, no embargante que trayan pleytos a pendientes ante los del nueſtro conſejo, o ante los Oydores de la nueſtra audiencia, o ante otros qualeſquier juezes: no embargante, que digan que eſtan en poſſeſsiõ de hõbres fijos dalgo. Ca nueſtra merced es que eſtos tales pechen, faſta que ſean dados por fijos dalgo por ſentencia en la nueſtra corte, ſegun el tenor, y forbutis, iure ſanguinis. vel ex priuilegio, niſi ſtatim doceat priuilegium tale, quod ſaltim præſtet iuſtam cauſam præſcribendi, lite pendente non tutabitur in poſſeſsione exemptionis, vel libertatis, ſed cogendus erit ad ſoluendum tributa, indictiones, aliaque onera à rege plebeijs iniuncta, donec, vel ſaltem quo ad poſſeſsionem pronuntietur nobilis, eaque ſententia in rem tranſierit iudicatam iuxta formam hic traditam. & ad literam habetur in libro pragmaticarum. fol. 138. colum. 3. ſecundùm impreſsionem Methymnenſem Anni 1549. in pragmat. Regis Henrici. Et ita obſeruari in practica, & eſſe valde notandum firmat Ioan. Lup. in repeti. rubric. §. ſed eſt pulchra dubitatio. num. 45. fol. 83. de donatio. inter vir. & vxo. vbi refert hanc legem. 6. ac pragmat. Regis Henrici prælegatã. & Otalora in tracta. nobilitat. 2. part. 3. princip. cap. decimo, nume. primo. verſic. Prætereà ſicut ex ſola. Et Couar. lib. primo variarum reſolutio. cap. 16. num. 11. text. eſt ad hoc optimus in cap. cum perſonæ. de priuileg. libro ſexto. Fernand. Menchacenſ. hanc legem refert in lib. 2. illuſtrium controuerſiarum. c. 87. num. 18. Anto. Meneſ. in l. ſi ædibus. numero quinto. C. de ſeruitu. & aqu. Vtrum autem hæc lex, ac prædicta pragmatica ſanctio locum habeat circa officia, honores, & munera, quæ ex conſuetudine iam diu recepta, nobilibus, non plebeijs conferenda ſunt, ſint ne de hac nobilitate litigantes lite pendente inhabiles ad hæc munera, quamuis ſi opinione, & quaſi opinione exiſtimentur nobiles, nondum tamen ſuper ea re vltima ſaltem in poſſeſſorio lata eſt ſententia? Reſpondendum eſt, accuſatus ex eo, quôd dicatur non eſſe nobilem, non poteſt per alios ad munera, dum accuſatio diſcutitur, promoueri. Atque ita iuxta hanc ſententiam frequentiſsimè in Granatenſi Prætorio pronuntiari vidiſſe firmat Couarru. lib. primo variarum reſolut. cap. 16. numero. 11. Et facit optimè, quæ tradit Ioan. Arce ab Otalora de nobilitate. 2. par. 3. princip. cap. decimo, vbi diſcutit quæſtionem notabi. An ſola quaſi poſſeſsio nobilitatis, vel immunitatis ſit efficax, vt quis ex ea poſsit, & debeat gaudere alijs

a ¶ *No embargante que trayan pleytos*. Notabilem legem hic habemus, quòd ſi aliquis prætendit ſe nobilem generoſum, hidalgum, exemptumvè à tri-

alijs priuilegijs nobilitati conceſsis extra tributorum ſolutionem? Verbi gratia. *Para que vno no ſea encarcelado por deuda ciuil, ni atormentado por delicto, e para que le ſean dexadas las ropas de ſu perſona, armas y cauallo conforme a las leyes.* ſupra eo. Et videtur ex prædictis, q̃ non competant ex ſola quaſi poſſeſſione, ſine titulo, ſaltim colorato, qui eſſet ſufficiẽs ad inducendam præſcriptionem, hoc eſt, *ſin carta executoria en propriedad, o priuilegio de hidalguia.* Quia requiritur ad hoc vt gaudeant prædictis priuilegijs nobilitatis, quòd appareant verè nobiles. vt adnotat Otalora vbi ſupra. quem vide, cum etiam notatis à Couarruu. loco præmiſſo

Ex quo infertur iudicem, aliquem dicentem ſe nobilem, niſi apparenter cõſtet per priuilegium, ſeu executoriam in carcerem detinere, ac illum torquere poſſe: quia nullus præſumitur nobilis, eſtque iuris præſumptio aduerſus dicentem, niſi probet. dict. ca cùm perſonæ. Bald. in cap. 1. § ſi ruſticus. num. 2. & ibi Præpoſit. in. §. ſi miles. de pace tenend. tenent per illum text. q̃ allegans nobilitatem, eam probare tenetur. Et dicit Bald. vbi ſupra, quòd ſicut vna hirundo non facit ver, ita non intelligitur de genere militari niſi ille, qui probat, quòd antiquitus ſui maiores fuerunt legitimi milites. Facit glo. notab. in l. ſi verò. §. qui pro rei. verb. dubitetur. ff. qui ſatisda. cogan. quæ dicit, quòd allegans paupertatem ad ſui excuſationem, eam probare tenebitur. Felin. in cap. ex literis. nume. 12. de probation. Roderi. Suarez in repeti. l. 1. titu. *De las arras.* folio. 27 columna ſecunda. verſicu. Circa hanc partem quæro. Si tamen eſſet notorium, quòd eſſet nobilis, *de ſolar conoſcido*, ſufficeret allegare, & non ei incumberet onus probandi. ex gloſſ. in Clemen. Apellãti. verb. alias cauſas. de appellationi. Præpoſit. in cap. vt debitus. nume. 5. de appell. Felin. in capit. cùm ordinẽ. num. 9. de reſcriptis. & in cap. fina. nu. 8. de reſcript. Iaſ. in dict. §. qui pro rei. numero duodecimo. Guilielm. Benedict. in capit. Raynuntius. verb mortuo. 2. num. 88. de teſtam. Iaſ. in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. nu. 25. de pact. l. 8. in ordinat. Madrid. lib. pragmat. fol. 37. Dixi latiùs ad Segur. in repet. l. 3. §. fin num. 18. ff. de libe. & poſth.

ma de la dicha ley. Pero ſi en la ciudad[a], o villa, o lugar donde agora mora eſte q̃ ſe dize hijo dalgo, que agora nueuamẽte es demãdado por el concejo q̃ peche, ſi ſu abuelo, o ſu padre moraron en el lugar donde es agora la cõtienda, o ay cerca en la comarca, y nunca pecharon por dezir que eran fijos dalgo, y tãpoco pecho eſte ſu fijo, o nieto, nra merced es, que en tal caſo eſte tal no peche: ſaluo ſi fama es que ſu padre, o abuelo no eran fijos dalgo, o no dexaron de pagar por fijos dalgo: ſaluo por ſer acoſtados de algun cauallero, o eſcudero, o de algun monaſterio, o yglesia, o por otra razon algũa no pechaſſen: mas no por ſer fijos dalgo. E otroſi, los que fueron dados por fijos dalgo por ſentencia, antes que la dicha ley ſe fizieſſe ſi no pecharon, mas eſtuuierõ ſiempre en poſſeſsion, y oy eſtã, por virtud dela dicha ſentencia de no pechar: es nueſtra merced que no pechen, mas que les ſea guardada la dicha ſentencia y poſſeſsion. Y es nueſtra merced, que ſi el concejo, donde aſsi viuieren los que aſsi eſtan en poſſeſsiõ

a § *Pero ſi en la ciudad.* Nota, quòd ſi auus, ſeu pater non fuerit habitus pro tributario, ſed pro *hidalgo.* ideoque non fuit moleſtatus tanquam tributarius,

rius, nec eius filius erit molestandus. l. si ille. & ibi Bartol. C. de decurioni. lib. decimo. l. 7. infrà eod.

de fijos dalgo los cõtradixeren, que ninguno conozca dello, saluo q̃ gelo vengan a demãdar ante los Alcaldes de los fijos dalgo, porque ellos lo oyan y libre lo que fallaren por derecho.

¶ *Lex.* VII.

a ¶ *Por su pragmatica.* Quæ est in volumine pragmaticarũ. fol. 138. colũ. 3. versi. *Pero si en la dicha ciudad.*

¶ *Ley.VII. Que el q̃ estuuiere en posesion de veynte años, que goze de los priuilegios.*

ADDICION.

¶ *Acerca desta ley se vea la ley septima, titu. vndecimo, lib. secundo Recopilationis, adõde se confirma esta ley, y vease la ley octaua tit. vndecimo, lib. secundo Recopilationis. adonde declara esta ley, y la dicha ley septima: y pone nueua forma y declaracion acerca de lo que se requiere en prouar hidalguia en propriedad y possesion general y particular, y otras cosas en el proceder de los pleytos e causas de hidalguias.*

MAndamos que la ley ante desta, en quanto dispone que el q̃ estuuiere en possesiõ de padre y abuelo, que sea guardada su possesion, que se guarde, segun y por la forma que lo ordenò el Rey don Iuan primero nuestro progenitor por su pragmatica a fecha en Leon, año de mil ccc. lxxxix. En que mandò, que los q̃ assi estuuiessen en possesiõ de fidalgos de padre y madre, y abuelo, por veynte años passados, gozassen de los priuilegios de la fidalguia: aunque alguna vez fuessen prẽdados por fuerça.

¶ *Ley VIII. Que el q̃ no fuere dado por fidalgo en la corte, la sentencia sea ninguna.*

¶ El Rey don Iuan II. en Burgos. Año de mil cccc vij.

¶ Idem.

¶ ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 12. titu. iij. lib 2. Recopilationis.*

¶ *Lex* VIII.

ORdenamos, q̃ el fijo dalgo q̃ no fuere dado en la nuestra corte y chancilleria, y con el Procurador cel lugar dondemora, y con nuestro procurador, por fijo dalgo, que la sentencia que por el fuere dada sea ninguna. E si despues de dada la sentencia con el nuestro Procurador, el concejo del lugar donde viuiere opusiere no ser verdadero hidalgo: que lo deue poner en nuestra audiencia b: y mandamos que sea oydo, y le sea administrada justicia.

b ¶ *Que lo deue poner en nuestra audiencia.* Coram iudicibus nobilium, qui *Alcaldes de hijos dalgo.* dicuntur, ad hoc destinatis seu constitutis. Ad idem. l. 6. in fine. supra eodem.

¶ *Ley.IX. Como fueron reuocadas todas las mercedes de nobleças e fidalguias, y quales deuen ser guardadas.*

¶ El Rey dõ Enrique. IIII. en Ocaña y en Nieua.

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxvj.

ADDI-

¶ *Lex IX.*

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley septima, titulo secundo, lib. sexto, Recopilatio. aunq̃ en ella ay muchas palabras trastrocadas, y mas que en esta, pero no son contra la decision desta ley.*

EL REY Dõ Enrique quarto nuestro hermano en las cortes de Ocaña, año de setenta y siete a, a peticion de los Procuradores de los nuestros Reynos y señorios, reuoco, casso, y anullo todas las cartas y mercedes que hauia fecho, assi de officios como de noblezas y fidalguias, y despues la confirmo el dicho señor Rey Don Enrique en las cortes que fizo en Nieua a peticion de los Procuradores de nuestros Reynos. Y ordeno mas, que todos aq̃llos que fueron pecheros y fijos y nietos de pecheros, aunq̃ las dichas exempciones, y officios fuessen otorgados a los q̃ le fueron a seruir al Real de sobre Simancas no pudiessen gozar de los priuilegios, y exẽpciones, ni officios de fidalgos, caualleros, monteros, escuderos de cauallo, y guardas, y secretarios, y escriuanos de camara dessde quinze dias de Septiembre del año de sesenta y quatro, y por nos fue confirmada en las cortes que fezimos en Madrigal, año de setenta y seys. Y agora por los Procuradores de las dichas ciudades, y villas y lugares nos fue supplicado, que por quanto instante necessidad de nuestro aduersario de Portugal, nos embiamos nuestras cartas y alualaes a todas las ciudades, y villas de nuestros Reynos, para què todos los que tuuiessen priuilegios y exẽpciones, por el dicho señor Rey D. Enrique nuestro hermano, viniessen a nos seruir a la dicha guerra a sus costas cierto tiempo, y pudiessen gozar de las dichas exempciones. Y por esta causa vinieron muchos a nos seruir, y algunos lleuaron nuestra confirmacion. Y si era necessario de nueuo ge la dimos. Y otros ganaron de nos, cartas y alualaes, para que sus priuilegios fuessen guardados. Y otros mostraron fe del seruicio que fizieron, & no embargante lo susodicho, toda via son empadronados y prendados por sus cõcejos. Y porque en la dicha guerra contra Portugal los dichos priuilegiados y exemptos nos siruieron bien y fielmente, y nos siruieron por sus persõas: y con cierta quantidad de dineros, para nuestras necessidades. Ordenamos y mandamos, que gozen de los dichos priuilegios y exempciones tanto que continuamente tengan caualllos b, de valor cada vno de tres mil mara-

a ¶ *Setenta y siete.* Aliàs debet legi *sesenta y nueue*, vt ex sua chronica constat. & ita emendat Ioan. Arce ab Otalora de nobilitat. cap. quarto, quartæ part. princip. numero sexto, vbi agit de intellectu istius legis cum suis similibus.

b ¶ *Tengan caballos.* Adde. l. 4. & l. 5. titu. 1. supra eod.

uedis

uedis, y que en todos los otros priuilegiados y exemptos del dicho señor Rey Don Enrique, se guarden las dichas leyes, e reuocaciones que el fizo en Ocaña, y en Nieua, no embargantes qualesquier cartas y alualaes que nos contra lo susodicho ayamos dado. Pero por quanto nos prometimos a los pecheros de Medina del Campo e su jurisdiction, que no confirmariamos priuilegio alguno a persona alguna de los que el Rey don Enrique dio, e otorgo de fidalguias, en esta parte queremos guardar el dicho prometimiẽto que fezimos.

¶ *Ley X. Que los fijos dalgo, ni caualleros no se tomen vnos a otros fortalezas ni castillos.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. Era de mil.ccc. lxxxvj.

¶ *ADDICION.*

¶ *Esta ley se contiene en la ley decima, titulo quinto, libro sexto Recopilationis.*

POR QVE LOS caualleros e fijos dalgo de nuestros Reynos viuan en paz e sosiego, y los vnos a los otros no se tomen por fuerça, ni por engaño, ni por furto, ni por trato sus castillos e fortalezas, que tienen o tuuieren e posseyeren. E porque de las tales fortalezas no se fagan robos ni daños, ni receptacion de malfechores: antiguamente los Reyes passados progenitores, tomaron e recibieron en su guarda y seguro los dichos castillos y fortalezas. Y nos assi los tomamos [a] y recibimos: y defendemos q̃ [a] vnos a otros ni otros algunos no se tomen por fuerça, ni por engaño, ni en otra manera alguna los dichos sus castillos, ni fortalezas, ni casas fuertes. E qualquier, o qualesquier q̃ tomarẽ a otro castillo, o fortaleza, o casa fuerte, por fuerça, o por engaño, o la robare, que muera por ello. Y sea fecha justicia en el, o en los que fueren culpantes: assi como aquellos que quebrantan seguança de sus Reyes y señores naturales. E si derribaren la tal fortaleza o castillo, o casa fuerte: que demas dela pena susodicha, que de sus bienes pechen el castillo, o la casa con el doblo a su dueño. Y si la tomare, e no derribare, que muera por ello como dicho es, e

¶ *Lex. X.*

[a] *Los tomamos.* Infringens treugam posità à principe. est *traydor*, seu proditor. l. vers: *La nouena es* & ibi Gregor. Lopez: titulo primo. part. septima. & est aleuosus. l. prima. titulo. 8. infrà eodem & incidit in crimen læsæ maiestatis. l. prima. ff. ad legem Iuli. maiesta. ibi, vel aduersus securitatem. Bartol. in l. prima, columna secunda. versic. Nota hic argumentum num. octauo. C. de nauicular. seu naucle. libro vndecimo. Tradit Guiliel. de Cun. in tract. de securitate. versic. Sed quæro qualiter. nu. 32. Securitas

tas autem est legitimũ præsidium, quod iustè timenti periculum, vel damnum sibi inferri, præstatur officio Præsidentis. secundùm Guilielmum de Cun. in dicto tractatu, de securitate. numero secundo. Treuga est securitas præstita rebus, & personis, discordia nondum finita. glos. in capit. primo, de treuga, & pace. Gregor. Lopez in l. prima, titu. duodecimo, partita septima. Consuetudo generaliter vtitur isto nomine treugæ inter omnes. Et non interest appelletur securitas, vel treuga: quamuis propriè treuga est illa, quæ datur inter nobiles, & generosos, securitas verò inter cæteros. text. notabi. in dicta l. prima. vbi Gregor. Lopez. verbo. de

pierda la demanda que hauia contra ella. Y el castillo, o la casa sea tornada e restituyda a aquel a quien fuere tomada e forçada. E otro si mandamos, que qual quier que en esta pena cayere, o incurriere, ninguno sea osado de lo acoger ni recebir en su fortaleza, ni castillo, ni en otra parte alguna. E qualquier que lo recibiere incurra en pena de pagar la dicha casa, o fortaleza que assi derribare, con el doblo a aquel cuya es. E si la tomo, o furto, e no derribo, que el que lo receptare pague la estimacion de la tal casa, o castillo a aq̃l cuya fuere, y que todavia sea tenido a entregar a la nuestra justicia el malfechor que assi tomare, o derribare el dicho castillo e fortaleza. E ordenamos otrosi, que de qualesquier castillos, o fortalezas que se fizieren algunos robos e muertes, y daños, que las nuestras justicias procedan contra los tales,

segun que fallaren por fuero, y por derecho.

menor guisa. Vide quæ de treuga diximus in l. prima. titu. octauo infrà eodem lib. quarto.

EL desafio de los fidalgos, como se deue fazer, se contiene en este libro en el titulo de los desafios.

ADDICION.

¶ Acerca deste versiculo, vease la ley prima, titulo vndecimo, libro secundo Recopilationis.

MANDAMOS que los fijos dalgo tengan en nuestra Corte y Chancilleria dos Alcaldes, segun se contiene en este libro, en el titulo de la Chancilleria.

Titulo III. De los vassallos del Rey.

¶ TITVlus III.

De Vassallis Regis.

ADDICION.

¶ Lex 1.

¶ Este titulo se contiene en el titulo quarto, libro 6, Recopilationis.

¶ Ley primera. Que los vassallos sirvan con sus personas quando el Rey los embiare a llamar.

a *¶ Los*

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley prima, tit. quarto, lib. 6. Recopilatio.*

¶El Rey don Alonso en Alcalá. Era de mil.ccc.lxxxv).

POrque los nuestros vassallos[a] que de nos tienen tierras[b], nos siruan y esten ciertos y prestos para nos seruir al tiempo que nos los embiaremos llamar: mandamos que sean tenidos de nos seruir con sus cuerpos dõde les mandaremos venir, y al plazo que por nos les fuere assignado, con sus cauallos e armas, y cada vno con vn hombre de a pie. Y qualquier de los sobredichos que no fueren a nos seruir por si mismos, o por otros por si,

a ¶*Los nuestros vassallos.* Hæc lex cùm.8.infrà subiectis originaliter habentur in ordinamento Regis Alphonsi Compluti habito anno.1386.titul. 31. *De como hã a seruir los vassallos al Rey o a otro señor por las soldadas, o tierras, que dellos tienen.* Quis dicatur dominus, & quis vassallus, & alia plura in hac materia videda sunt in. l.1. 2. 3. cum sequent. tit. 25. part. 4. & quę ibi nouissimè adnotauit Gregor. Lopez. Et addè Montalu. in rubric. tit. 13. lib. 2. for. leg. Zasi. in tracta. De feudis. titu. De controuersijs feudalib. par. 11. Paris de Puteo in tracta. De re militari. titulo. Quando prouocatus impeditur per ipsius dominum vt non pugnet. num. 2. Montalu. in repertorio huius ordinam. fo. 126. colum. prima. verbo. Vassalli. vbi aliqua scribunt, quæ facere videntur ad interpretationem huius materiæ.

b ¶*Que de nos tienen tierras.* Vassallus enim tandiu ad præstanda seruitia domino tenetur, quandiu feudum tenet, & non vltra domino iusta bella mouenti tenebitur, etiam si dubitetur an sint iusta. nec enim in talibus exquirendis, iuxta Ciceronis sententiam, curiosus esse debet. præstabit autem ea seruitia non nisi requisitus. vnde si vassallus per centum annos staret, quòd super seruitijs non flagitaretur, per hoc non perdet feuda, nisi dominum obsideri sciret, aut imminens periculum ei instaret, tunc enim vel non requisitus auxilium præstare tenebitur. Hæc habentur in cap. primo in princi. & in. §. 1. hic finitur lex deinde consuetudi. regni incipi. & in cap. primo. §. licet. si de feud. fue. controuer. inter domin. & agna. capit. primo. §. fina. An ille qui interficit fratrem domini. capit. primo. de aliena. feudi pat. Notat Antonius Rubeus, Alexand. in reperit. l. non solùm. §. morte. nume. 423. ff. noui oper. nuntia. Requisitus verò vassallus dominum in bellis iustis, vt prædicitur, sequi tenetur eumque defendere contrà omnes, etiam contrà posteriorem dominum, si antiquior dominus bella moueat. Aluaro. in cap. 1. §. fina. hic fini. lex. vbi est tex. expressus sic dicens, Contra omnes debet vassallus dominũ adiuuare, & contra fratrem, & filiũ & patrẽ, nisi cõtra aliũ dominum antiquiorem, hic enim cæteris est præferendus. ca. 1. §. fi. de prohibi. feudi aliena. per Federic. Et est cõmunis opinio, q etiam contra patrem, filiũ vel fratrem teneatur dominum seruire. Quamuis Zasius velit contrarium tenere, quippe cũ repugnet præceptis diuinis Decalogi, quibus præceptum est, ne offendamus patrem. Is, inquam, in tract. De feud. 7. part. num. 29. Et præscriptam communem, quam dixi opinionem, est amplexus Ioan. Corasi. in repetitio. l. frater à fratre. in princip. num. 86. ff. de condictio. indebiti. Quinimò aduersus seipsum tenebitur secundum eum, nisi læderetur ipse, aut læderentur sui in ijs, quæ sunt iuris naturalis, cum naturalia aliquo pacto mutari non possunt. Baldus in capit. primo. de noua forma fideli. & in capit. imperialem. §. fina. de prohibi. feudi. aliena. per Federic. De isto articulo est videndus Barba. pulchrè ac subtiliter agens de eo in repetitio. l. cùm acutissimi. numero. 218. versicu. Sed operæpretium. C. de fideicommiss. Ratio autem præmissæ communis sententiæ ea est, quoniam disciplina castrorum antiquior, id est, potior fuit patribus, seu parentibus Romanis, quàm charitas liberorum. l. postliminium. §. filius quoque familiàs. ff. de captiuis & postlimin. reuersis. Hinc est, quod si contra principem, seu pãtriam pater vellet conspirare, filius, vel vassallus tenetur obuiare, & conscium facere principem, ne sequatur tale crimen, lædens ipsum principem. vt optimè colligitur ex Ioanne Igne. in repetitione. l. fideicommissum. numero sexagesimosecundo. ff. ad Sillanian. Et apertè pro-

bat in repetitione. l. necessarios. §. non alias. numero. 445. eodem titulo. Similiter patrem hæreticum tenetur filius reuelare inquisitoribus hæreticæ prauitatis. Colligi potest ex prædictis, & ex collectis ab Alphonso de Castro in libro secundo, de iusta hæreticorum punitione. capit. vigesimosexto. Alibi latiùs, & opportunius hæc quæstio erit explicationi tradenda.

sino huuieren embargo derecho, porque por sus personas no pudieron venir, que paguen el libramiento [a] que les fuere hecho cõ el doblo, y salga de la tierra por cinco años, e si en este tiempo entrare en la tierra, que lo matẽ por ello do quier que lo hallaren, y que nos no le podamos perdonar la dicha pena. Y de la pena pecuniaria, la meytad sea para nos, y la otra meytad para el caualleró que le houiere fecho el libramiento: e si nos le houieremos librado, sea toda la pena para nos.

[a] ¶ *Paguen el libramiento.* Crimina militaria pertractat Claudius Cota in tractat. de iure & priuilegijs militum. lib. tertio. capit. primo. vsque ad capit. decimũtertiũ exclusiuè inquo agit de pœnis eorum ad capit. decimum nonum, etiam vsque exclusiue. Ex quibus poteris hanc legem satis fuse notare. l. secunda. titulo vigesimo octauo. part. secunda. l. nona. infrà eodem.

¶ *Ley II. Del vassallo q̃ se partiere del Rey antes que se cumpla el tiempo de su seruicio.*

¶ Lex. II.

¶ Idem.

ORDENAmos, otro si, que el vassallo q̃ se partiere de nos, o de aquel que le da la soldada, antes que se cũpla el tiempo del seruicio, q̃ muera por ello. E si tomare soldada o libramiento de dos señores [b], que muera por justicia, aunque quede en la hueste. E otrosi, que seyendo pagada su soldada a los dichos vassallos de pie, y caualló, q̃ no se puedan yr, ni vayan de la hueste: e si se fueren, mueran por ello [c], y los matẽ do quier que los fallaren, y que nos no le podamos perdonar la justicia.

[b] ¶ *Libramiento de dos señores.* Nota quòd non potest quis eodem tempore esse vassallus duorum dominorum. Ad idem l. octaua. titulo vigesimoquinto, parti. quartâ. Quod intellige, quando de iure, vel commodo primi, & veri domini aliquid diminueretur, si vassallus se recognosceret vassallum alterius, vt in l. in concedendo. ff. de aqua pluuia. arcend. sin autem vassallus potest omnibus integraliter satisfacere, tunc valet quo ad obligationem personalem, non realem, seu vassallitiam: quia quatenus re est vnius, alterius esse non potest. secundum Speculat. de feud. §. quoniam. versiculo. Vndecimò quæritur. & Baldus in l. secunda. ff. de oper. liber. vel quia essent contrarij inter se, vt Rex Hispaniæ, cum alio rege fideli, vel infideli, quo casu per homagium factum inimico, iste est desertor primi, ac puniendus. argumen. l. milites. §. desertorem. ff. de re milit. Sitamen non essent aduersarij respectu diuersæ causæ, plures dominos quis habere potest, vnũ per prius, quemadmodũ principem, qui in omni fidelitate inferiori facta, censetur exceptus. Nam quanuis ex iuramento fidelitatis domino suo, vt Duci, vel Comiti vassallus astrictus sit, ab eo tamen iuramento princeps excipitur. capit. primo. de noua forma. fideli, & capit. illud de prohibend. feud. alienandi. Per Federicum. Et sic intelligas gloss. fina. in capit. ex ore. de priuilegijs. l. duorum. ff. de opetis libertorum.

[c] ¶ *Mueran por ello.* Nota desertorem militiæ pœna mortis

mortis naturalis puniendum esse. l. militis. §. desertorem. ff. de re militar. Claudi. Cota. in tract. de iure & priuileg. milit. lib. 3. cap. 3. l. 19. part. 2.

¶ Lex. III.

a ¶ *Viniere despues del plazo.* Adde quæ habentur in simili per gl. in verb. commode. in. c. cupientes. in princip. de elect. lib. 6. & si iste vassallº venit ante tempus, tenetur anteà cõparere. vt in simili habetur in d. glos. & in. l. 7. titu. 11. part. 3.

¶ Lex IIII.

b ¶ *Nuestros vassallos.* Cũ vassalli regis alãtur de stipendijs reipubl. videtur essedicẽdum, quòd teneãtur iurare, quẽadmodum milites debent iuramentum facere, imò fortiori ratione, cũ milites perpe suis proprijs rebus patrimonialibus sustentari soleant. Et si dicas non esse obligatos ad omnes articulos contẽtos in iuramento militari, qui notantur per glos. in l. penult. ff. ex quibus caus. maio. & per gl. & docto. in prin. Instit. de testa. milit. saltem dicẽdum erit eos debere iurare vnum, nempe se nõ euitaturos mortem pro defensione Reipub. Et huius ratio esse potest quoniam isti tenentur ad corporale seruitium exhibendum, ad quod seruitium corporale non obligantur milites, qui hoc iuramentum præstãt. Et huiusmodi articulum iurare debẽt, nisi recipiant à rege vassallitium in terra, vel in pecunijs. Et licet de rigore iuris hoc possit esse verum, tamen attentis legibus regni in foro contentioso est oppositum iudicandum. Est tamen verum, quòd licet ad istud iuramentum præstandum isti vassalli nõ teneantur, tamen iuri, & rationi consonum esset, quòd tenerentur, saltem ad alia iuramenta: nempe vassallagij vel similia, de quibus per Speculat. de feud. §. secundo & in clement. Pastoralis. verbo. rursus. & ibi glossi. de re iudic. & in capit. ex diligenti. de simoni. & in capit. recolentes. de statut. regu. Est tamen verum quòd

¶ Ley III. De la pena del vassallo assoldadado que no fuere al plazo que el Rey le mãdare.

¶ Idem.

ADDICION.

¶ Esta ley se contiene en la ley tertia, tit. 4. lib. 6. Recopilation.

QVal quier vassallo assoldadado q̃ no fuere recõ nos, o cõ aquel que da la soldada, al plazo que nos les mandaremos poner, y dende a ocho dias mas, que sea tenido de seruir dos tanto tiempo, quanto fueren los dias que tardare sin le dar el sueldo passado. E si mas de los ocho dias tardare, no seyendo nos entrados a tierra de nuestros enemigos allende del postrimer lugar frontero de nuestro señorio, que sirua dos tãtos dias de quanto tardo, y pierda el libramiento. E si despues de nos entrados en tierra de los enemigos viniere despues del plazo a, que muera por ello, y que nos no perdonemos la justicia.

¶ Ley IIII. Del vassallo que viniere a seruir ante del plazo.

¶ Idem.

ADDICION.

¶ Esta ley se contiene con la siguiente en la ley 4. tit. 4. lib. 6. Recopil.

ORDENAmos ottosi, q̃ qualquier de los vassallos que vinieren antes del plazo que por nos le fuere puesto, que no le sean contados en el tiempo del seruicio los dias que antes del plazo viniere. Y todo esto se entienda, assi en los nuestros vassallos b como en los vassallos de otros qualesquier.

a quòd quantùs milites iuramenta ista in pluribus partibus non faciant, signãter in Alemania, tamen ad ipsa tacitè sunt obligati, quoniam ordo militaris ad ipsa eos tacitè obligat. Quem admodum in exemplo est, quod facit ecclesia quæ tacitè vouet castitatẽ in personis omniũ clericorum sacros ordines recipiẽtium, licèt ipsi expresse nõ promittant. vt not. in capit. cùm olim. de cleric. coniugat. capit. diaconi. §. quicunque. 28. distinctio. Per quæ dici posset, quòd hodie milites nostri temporis gaudere debeãt priuilegijs concessis militibus antiquis, quamuis non iurent expresse, sicut olim tamen ad ea tacitè obligati sunt, quem admodũ antiqui, & ita sicut in clericis qui non minus priuilegijs militiæ cœlestis gaudent, sicut si expresse iurassent per prędicta iura.

¶ *Ley V. Que no caya en pena el vassallo que mostrare escusa derecha porque no vino.*

ADDICION.

¶ *Esta ley con la precedente esta en la ley 4. tit. 4. libro 6. Recopilat.*

ESTablecemos otrosi, que no cayan en las penas sobredichas los que mostraren por recaudos ciertas escusas derechas a, porque no pudieron venir.

a ¶ *Ciertas escusas derechas.* Putà quia erat infirmitate oppressus quare venire non potuit. cap. præsentium. 7. quæstio. prima. capit. vnic. ibi, quos infirmitas seu iusta, & rationabilis corporalis necessitas. de cleric. non resident. libr. 6. & in constitut. vniuersita. Salmantinæ. 11. Paul. Orian. in repet. l. 1. num. 132. ff. de offi. eius cui mãdat. est iur. Ludou. Gomesi. in regul. Cancellariæ Apostolicæ. de infirmis resign. q. 9. ponit plura priuilegia inducta gratia infirmitatis. optimè Ludoui. Roman. in repe. l. si verò. §. de viro. numero 76. ff. solut. matrim. vel. ex eo, quia habet ibi capitales

¶ *Ley VI. La pena del vassallo que no truxere los hõbres biẽ armados, y aderecados, y con buenos canallos.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley quinta, titulo quarto, lib. sexto Recopilat. en la qual se añade que por qualquier hõbre que faltare peche dozientos marauedis desta moneda que diez dineros hazen vn marauedis los quales sean para nos.*

ORdenamos otrosi que qualesquier de nuestros vassallos q̃ no truxeren tãtos hombres de cauallo armados: y hõbres de pie lanceros y ballesteros como auian de traer, y no los truxeren bien aderecados: o con buenos cauallos, que valan la quantia, que sean tenidos de pagar a nos con el doblo lo que montare su librança. Y el caballo que no valiere la quantia, que sea para nos.

¶ *Ley VII. La pena del vassallo q̃ se partiere del Rey, antes del tiempo de la librança.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley secunda, titu. 4. lib. 6. Recopilationis.*

MAndamos q̃ qualquier que tuuiere tierra de nos, o d̃ otro qualquier y se partiere de nos ante del tiempo de la librança que lo ouiere librado de la dicha tierra de aquel año: que lo pague con el doblo a nos: o a aquel cõ quien viuiere.

pitales inimicitias, itaque illuc venire non audet. c. bonæ. 2. de electio. gl. in c. clericos de cleri. non resident. c. querelam. & ibi gl. in verb. tationabili. & verbo infirmitate. de procurat. l. 7. titul. 11. par. 3. vel propter intẽperiem aeris, vel timorem mortis. capit. quorundã. 74 distinct. cap. ad supplicationem. vbi gloss. verbo. morari. de renuntiatio. vel fractio. pontis, vel similes causæ. de quibus per Ioan. Andræ. in cap. fin. de cleric. non residentib. l. 2. §. si quis. & §. si non propter. ff. si quis cautioni. vbi plura exempla in hoc assignantur.

¶ *Lex VIII.*

a ¶ *Ni armas algunas.* Cõcor. l. 15. titulo. 1. par. 6. Et nota. quod nec offensiua seu defensiua arma licet istis vẽdere, quoniam ad omnia genera armorum hæc

¶ *Ley. VIII. Que los caualleros y vaſſallos durante la guerra: no empeñen los cauallos, ni las armas.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley sexta, titulo quarto, libro sexto Recopilat.*

ESTablecemos que todos los caualleros, e ricos hombres y vassallos: que son tenidos de venir a seruir a las guerras quãdo son llamados, sean tenidos de tener sus armas enteramente todo el tiempo que nos ouieren de seruir. Y que en quanto durare la guerra: ninguno sea osado de vender ni empeñar cauallos ni armas algunas a. E si lo fiziere: que peche para el aguazil el valor que assi vendiere, y que el alguazil lo prenda por ello. E si no lo prendiere: que lo peche a nos con el doblo. Y qualquier que lo cõprare, o tomare en prendas, que pierda aquello que comprare: o la quantia que diere sobre las prendas, y lo que se vendiere, y empeñare, y que sea la meytad para nos, y la otra meytad para el alguazil.

¶ *Ley IX. Que durante la guerra ninguno juegue dados, ni tablas, ni dineros, ni sobre prendas.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley prima, titulo septimo, libro octauo Recopilationis: pero en quanto esta ley pone cien marauedis, alli augmentase la pena que por cada vez se paguen seyscientos marauedis, y en quanto esta ley dize (ni dinero sobre prendas) alli se dize (a dinero ni sobre prendas.*

OTROSI, que durante la guerra ninguno sea osa

inhibitio extenditur, vt apparet ex dictione generali hic posita, *algunas armas*, Et intellige hanc legem quatenus pignorationem volũtariam prohibet, procedere tantum in castris, & in belli expeditione, quando milites. & vassalli sunt in seruitio domini, vt hic habetur. ibi, *y que en quanto durare la guerra.* aliàs non. Tamen si pignoris datio esset necessaria, nempè quando hęc arma, vel alia hic contenta eis capiuntur à iudice, vel executore in causam iudicati pro executione debitorum suorum non haberet locum, etiam si esset extra expeditionẽ guerræ militibus contradicentibus: quia quòd nõ possint capi, nec distrahi, est eorum priuilegium. l. 3. titu. 2. suprà hoc lib. 4. titul. 18.

tit.18.*de los embargos*.in ordinatio. Regis Alphonsi Compluti celebratis anno.1386.

¶*Lex*.IX.

a ¶*Oſado de jugar dados*.Nota hanc legem pœnalem contrà milites ludentes durante guerra, ſeu bello. Et cum iſtud ſit crimen militare, dubiũ eſt. Vtrũ dãnati de tali crimine poſsint teſtari? De quo vide.l.ex militibus. & ibi no. de teſta.mili. &. l. 15.titu.1.parte.6. vbi habetur militem condemnatum ob flagitium militare ad pœnam mortis, inteſtabilem eſſe. Ergo ex alijs criminibus hanc pœnam non irrogantibus non erit inteſtabilis, maximè.l.quarta. Tauri ſtante, quæ corrigit leges communes, ac præcipit in omni crimine damnatum poſſe teſtari, niſi in bonis confiſcatis ratione delicti.

do de jugar dados a: ni tablas b, ni dineros ſobre prendas c. E qualquier que aſsi jugare, pague de pena cié maravedis para el alguazil: y el alguazil ſea tenido de prendar por la dicha pena. E ſi no prendare, que el aguazil lo pague a nos con el doblo. Y el que ganare, aſsi dineros como armas, y beſtias, o otras qualeſquier coſas q̃ ſea tenido de lo tornar a aquel a quié lo ganare: y el q̃ no ouiere de q̃ pagar la pena, q̃ eſte preſo en la cadena por treynta dias e.

b ¶ *Ni tablas*. Cum igitur iſti duo ludi prohibeantur militibus, cæteri ludi nõ cenſentur prohibiti, quippè cum exceptio firmet regulam in caſibus non prohibitis, vt in ludo ſchacorum, & in ſimilibus ad ſubſtendas vires permiſsis. Quod verum eſt, ſumpto argumento ex eo, quod not. in text.l. cùm Prætor. ff. de iudic. & capit. nonne. de præſumptio. & in capit. ad audientiam.de decim. nam in his non ſumitur præſumptio, quòd in breui dilapidare poſsit bona ſua in magna quantitate, quemadmodum in ludo alearum, & tabularum, de quibus in præſentia eſt facta in militibus prohibitio, ac ſententia gloſſ. quæ in milite cœleſti loquitur in authent. interdicimus. verbo. ad tabulas. C. de epiſcop. & cleric. Panormita. ſingulariter in capit. clerici. numero quarto, & num. duodecimo, de vita & honeſta. cleri. & Imol. numero quarto, colum.prima, & latiùs colum.tertia, numero decimoquarto, cum ſequent. Sed intellige quòd militibus cauſa recreationis licitum ſit ludere ad ſchacos, dummodò non negligatur militia.argum. eorum, quæ Imol. & Panormitan. in dict. capit. clerici. num. quarto, notant in clericis. Sed eſt dubium, Vtrum lucrum habitum ex ludo prohibito, ſit in foro animæ reſtituendum? Reſpondendum eſt, dum tamen leges ludi fideliter ſeruentur, cæteraque requiſita, quæ ad iuſtam acquiſitionem lucrorum ſunt neceſsaria concurrãt, nempè, quòd ludentes ſint domini habentes rerum ſuarum liberam adminiſtrationem, non teneri eo in foro lucrans reſtituere. vti latè oſtendit Couarru. in regula Peccatum, ſecunda part.§. tertio.numero primo. de re. iur. libro ſexto.

c ¶ *Sobre prendas*. Hodie tamen lege Regia Caroli Cæſaris in curijs de Madrid.an.1528. in l. 22. diffinitum eſt, quòd nullus poteſt ludere cum quouis homine, etiam in ludo permiſſo, niſi præſens ſit, & coram ipſis luſoribus appoſitum, quod ibidem luditur, & fortunæ ludo committitur. vt quiſque, quod ex ludo fuerit lucratus. accipere valeat: quoniam ſi pretium non fuerit appoſitum, ſed ſola fuerit data promiſsio ſolutionis, & vterque ex ſolutionis confidentia in poſterum dandæ ludat, is qui perdidit, non tenetur ad ſolutionem: nec is, qui lucratus eſt, poterit in iudicio agere contra perdentem, nec ratione lucri aliquid ab eo petere. Ad cuius declarationem in punctis prædictæ legis Regiæ eſt videndus Domini.Soto lib. quarto, de iuſtitia & iure, quæſtio. quinta, articu. ſecundo, pagina. 317. colum.prima. Alphonſus de Caſtro.in libro ſecundo, de poteſtate legis pœnalis, cap. ſecundo, corollari.3. verſic. Deinde ex pragmatica ſanctione regni Caſtellæ.fol.113.colum.ſecunda. Couarru.in dict.regul. Peccatum. 2. part. §. 4. num.quarto.verſic. Supereſt tamen de regulis iuris.lib.ſexto. Et nota, quòd luſores prę ſumuntur latrones.l.6. verſic. *Cà todo ome dene eſtimar que los tahures, e los vellacos vſando la tahureria, por fuerça conuiene que ſean ladrones, e omes de mala vida*.tit.14.part.7. Quam nota contra luſores. Ex Gregor. Lopez ibi in gloſſa *ſean ladrones*. Et adde.l.ſeptimam.tit.10.lib.8.infrà.

d ¶ *Sea tenido de lo tornar*. Si pars repetierit intra octo dies: eis tamen elapſis, erit præſcripta actio ad repetendum. vt in l. ſecunda, titu. decimo. libro octauo.infrà. & in l. ſexta. tracta. 3. in ordinationibus Regis Ioannis Primi, anni 1387. en Biruieſca.

e ¶ *Treynta dias*. Aliter conſtitutum eſt in legibus ci-

tatis

tatis in gloss. præced. verb. *sea tenido.* in quibus eadem verba in hūc modū formaliter habētur. *E si no tuuiere de que los pagar, que caya por la primera vez diez dias en la cadena, e por la segūda veynte, y por la tercera treynta, e assi dende en adelante.* Sed dispositū in prædictis legibus est generale, istud nempe hic dispositum est particulare, & speciale. Dubitatur tamē dies qualiter sit accipiendus, vtrum pro naturali, qui constat ex viginti & quatuor horis, vt dicunt Philosophi: vel ex artificiali, qui incipit à mane vsque ad vesperas, secūdum Romanā ecclesiam. iuxta illud hymni beati Ambrosij. Lucis creator. ibi, Qui mane iunctum vesperi, diem, &c. Et Genes. 1. Et factū est vesperè & mane dies vnus. glo. in l. more Romano, ff. de ferijs. Petrus Vnzola in practi. artis notariatus. 3. part. de instrumentis. colum. 7. num. 29. verficul. Secundò videdum est quo die loquatur hæc litera. fol. 235. & in fol. 233. colūna secunda. num. 5. rub. de conditio. pura & in diem. Hierony. Butigella in repe. l. 1. §. qui præsens. nu. 26. ff. de verbor. obligat. & Felin. in. cap. consuluit. nu. 6. de offi. delegat. Sit ergo responsio, quòd hæc lex sit intelligenda de die naturali, cùm verba naturaliter sint accipienda. l. fin. C. de his qui veni. ætat. impet. l. fideicom missum. ff. de conditi. & demonstr. De cuius intellectu agit subtilis Emmanuel Acosta in repet. l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de libe. & post hu. in. 5. part nu. 52. Est tamen notandum, quòd dies dicitur à dian, quod est lux, vel claritas secūdum Catholicon. & Ioan. And. & Panormi. in. capit. si perfodiens. de homi. Et dicit August. super Exo. quem refert Gregori. in cap. si perfodiens, de homi. quòd dies dicitur tūc, cùm sol est super terrā, & nox post solis occasum. Quod nota. Et facit ad statuta, quæ duplicāt pœnas maleficiorum de nocte commissorum. Nam contingit, quòd statuto ciuitatis cautum sit quòd delinquētibus de die imponatur certa pœna, & delinquentibus de nocte duplicetur, nunc accidit, quòd aliquis deliquit sero post solis occasum, putà in crepusculo, est dubium, vtrum debeat ei imponi pœna duplex, an simplex? Videtur quòd sic. per tex. in dict. cap. si perfodiens. vbi nocturnus latro dicitur post solis occasum. Ad idem cap. 1. de tregua & pace. Facit. 2. nam tenebrositas attribuitur nocti, & lux diei. cap. consuluit. de offi. delega. Et facit. l. 1. C. de custod. reorum Facit etiam, quia dies est inter duas medias noctes. l. more Romano. ff. de fer. Cū igitur dicatur à dian, quod est lux. illud solum, quod clarescit inter duas noctes, est dies.

In oppositum videtur esse regula, quæ habet, in pœnalibus mitiorem interpretationem faciendam esse. Et, In dubijs reum absoluendum. regul. In pœnis. de regul. iur. lib. 6. l. penult. & cap. cum sunt partium iura. de regu iur. lib. 6. Quoniam ex eo. l. non puto. ff. de iur. fisc. dicit. Non dubito errare, qui in dubijs quæstionibus contra fiscum respondit. Singul. secundùm Matheſila singul. 72. incip. Nota vnam regulam. Ias. optime eam intelligens in. l. nu. 37. ff. solut. matrimo. & in. l. de die. col. fi. n. 3. ff. qui satisdare cogant. & procedat, quādo fiscus agebat ex causa lucratiua descendente ex delicto, vel incapacitate hæredis indigni, tunc iudicandum est contra fiscum. Si tamē fiscus ageret ex contractu, vel ratione iuris proprij, præfertur fiscus, ac fauetur magis. Ita etiā intelligit Rapha. Cuma. in proprio loco. & in dict. l. prima. ff. solut. matrimo. vbi Ripa. num. 4. colum. 3. Angel. Areti. in §. fin. colum. fin. verficu. Quod intellige. Infti. quib. mod. testamen. infirm. & in. l. sciendum. ff. de appellatio. recipiend. Ludo. Gomesi. in. §. supereſt. colum. 8. versi. in dubio tamen. nu. 20. Instit. de actioni. Felin. in. c. pastoralis. de resc. & in cap. fin. nu. 6. de sent. & re iudica. Ias. consi. 99. Ioannes Frāciscus colum. 1. lib. 1. Alcia. optimè in lib. 3. præsumptio. regul. 41. colum. 1. num. 3. & in lib. 8. iuris Parergon. c. 6. Ferdinādus Gomez Arias in. l. 2. num. 68 in ordinatio. Taur. Doctor Couar. lib. 1. variarum resolutio. cap. 16. nume. 1. vbi latè agunt de eius intellectu.

Præterea ex tex. in dict. cap. si perfodiens. ibi, quod poterat discernere. Tunc ergo dicitur dies, cum quis potest alium discernere, licèt sol non sit super terram, sed immediatè post occasum solis, vel parum ante ortum solis, ita discernitur quid, sicut post ortum, vel ante occasum solis, ergo debet attribui diei. Satis est enim, quòd splēdor solis facit lux, quæ est effectus diei. Panorm. in dict. cap. si perfodiens. numero secundo. quem sequitur Aret. & Iaso in. l. Titius. §. Lucius. num. 18 ff. de vulgar. & pupill. concludunt, quòd si maleficium fuit commissum in aurora, aut post solis occasum, tempore, quo clarè discerni potest quid agatur, videbitur commissum de die, aliàs dicetur commissum de nocte, quod iudicis arbitrio erit relinquendum, & in dubio debet mitiorem partem eligere. Non enim puniunt statuta delictū tempore noctis commissum atrocius, nisi ex eo, quia offensus minus potest præcauere insidias aduersarij propter tenebras, & offendens facilius potest latere, quo fit, & vbi hæc ratio cessat, maleficium censeatur commissum de die. Quæ sententia æquior est, ac conformis rationi statuti, & cōmuniter recepta à Canonistis secundùm Panormi. in dict. capitul. si perfodiens. numero secundo. & Ana. columna secunda. vbi post Ioan. Andr. rangunt quæstionem Anton. Cardi. Anchar. & Felin. Ias. in dicto. §. Lucius. columna tertia. numero. 18. idē firmat, dicēs hoc sibi placere. Sed communis opinio

hæc eſt ſecũdùm Felin. in.d.c.ſi perfodiens. col. 2.nu. 1. Aut per ſonũ cãpanæ ſeparatur,& diſtinguitur dies à nocte quo ad malefia, ci& illi ſtandum eſt. Aut non eſt tale ſignũ & factum ad lucem diei, ſiue ante ortum ſolis, ſiue poſt occaſum, dummodò per ſe diſcerni poſſit,dicitur factum de die. Et non ſequitur lux, ſolis nõ diſtinctè videtur, ergo ortus non eſt, quoniam imò lux auroræ,vel quę remanet poſt occaſum ſolis, ſemper eſt virtutè ſolis, ſecũdùm Cardi.& Fel. in.d.ca. ſi perfodiẽs.de homici. & ſic reſolue, quæ Bald.Alberi. Ange.& Iaſ. tradiderunt. in.l. more.ff. defer.

¶Lex.XI.

à ¶*Que lo pueda acuſar qualquier perſona.* Nota quòd crimen iſtud eſt publicum cùm cuilibet de populo detur facultas illud accuſandi.tx. in princip. Inſtit.de publi. iud.ibi Publica autẽ dicta ſunt, ꝙ cuiuis expopulo executio eorũ plerunq; datur. Et ibi videbis quæ ſunt alia publica iudicia in.§. publica autem cũ.§§. ſeq.& in.l.1.ff. eodem titulo. & adde.l. 7. ibi, *O ſi fueſſe caualiero de la meſnada del rey q̃ recibieſſe ſoldada del, e ſe tiraſſe de ſu ſeruicio,e ſe fueſſe a los enemigos,o les onieſſe dado ayuda encubiertamente,o apalidinas o en otra manera qualquierde ſtas ſobredichas q̃ algũo onieſſe errado, puede en vida y deſpues d̃ ſu muerte ſer fecha acuſaciũ del.* tit.1 part.7. Crimina diuerſimodè conſiderantur. Nã alia ſunt publica, alia verò priuata, ſecũdũ traditionẽ Specu. tit. de accuſatio.§. ſeđo loco vidẽdum eſt. colum.1.

Ad ac-

¶ Ley. X. *Que los vaſſallos fagan alarde en cada año.*

¶El Rey don Iuan.I. En Segouia. Año de mil.ccc.xc.

ADDICION.

¶*Eſta ley con la ley.12. deſte titul.eſta en la ley.23.tit. 4.lib.6.Recopila.*

TENEmos por bien, y mandamos que todos nueſtros vaſſallos, que de nos tienen tierra en qualeſquier ciudades, villas y lugares donde moraren, ſe ayunten y fagan alarde en cada vn año primer dia de março en eſta manera, que cada vno de los dichos vaſſallos traya ſus armas veſtidas complidas de la guiſa, o de la gineta ſegun que eſta obligado à nos ſeruir. Conuiene ſaber, vn cauallo, o coſſer bueno, y vna mula, o haca: y trayendo ſus armas complidas: pueſto que no traya en alarde mas de vn cauallo, o coſſer bueno, que le ſea recebido el alarde. Y eſto en tiempo que nos no tuuieremos guerra. Pero que en tiempo de guerra ſea tenido de traer mula, o haca.

¶Ley. XI. *De los vaſſallos que fizieren alarde con armas, y beſtias preſtadas.*

¶Idem.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley 25.tit.4. lib.6. Recopila.*

YSi por auentura alguno de los dichos nueſtros vaſſallos, o de los vaſſallos de los duques, y condes y caualleros, y eſcuderos y otras perſonas de los nueſtros reynos, que de nos tienen tierra, fizieren alarde con armas, o beſtias preſtadas. Mandamos, que el que preſtare pierda el cauallo, y las armas que preſtare. Y el que fiziere el alarde, que pierda la tierra que de nos tuuiere, y pague quanto valiã las

armas, y cauallo con que aſsi fiziere alarde. Y que deſto ſea la tercera parte para la nueſtra camara, y la tercia parte para el accuſador, y la otra tercia parte para el juez que lo librare, y que lo pueda accuſar qualquier perſona de nueſtros reynos.

¶ *Ley. XII. Ante quien ſe deue hazer el alarde.*

ADDICION.

¶ *Eſta ley juntamente con la ley 10. de arriba, ſe contiene en la ley. 23. tit. 4. lib. 6. Recopi.*

AVemos por bien, que en el dicho dia que aſsi han de hazer alarde los nueſtros vaſſallos, que lo fagan ante aquellos que nos deputamos para lo recebir: y que lo reciban por eſcripto ante eſcriuano.

¶ *Ley. XIII. Que los vaſſallos del Rey: y los vaſſallos de los ſeñores donde deuen fazer alarde juntamente.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley 24. tit. 4. lib. 6. Recopila.*

PORque algunos de los grãdes de nueſtros reynos tienen las lanças que de nos tienen apartadas por otros obiſpados, aſsi que no moran en el lugar donde ellos viuen: mandamos, que las tales lanças fizieſſen alarde en el lugar donde moraſſen. Por ende es nueſtra merced que ſi algunos hombres de armas, que tengan tierras de algunos hombres grandes de nueſtros Reynos, que moran en qualquier ciudad, o villa, o lugar de los dichos nueſtros reynos, que vengan ay a fazer alarde con los otros nueſtros vaſſallos, y les ſea recebido el alarde trayendo armas y beſtias: y ſegun que a los nue-

Ad accuſandum autem quilibet regulariter admittitur, niſi expreſsè ſit à lege prohibitus. l. qui accuſare. ff. de accuſatio. l. 2. tit. 1. parti. 7. Qui autẽ accuſare non poſsint, vide in l. 4. tit. 20. lib. 4. fo. leg. & Speculat. de accuſatio. §. tertio vidẽ dum. num. 1. Bald. latè in rubr. l. de his qui accu. poſsunt. n. 2. Auguſti. Berous in rub. de accuſatio. n. 23. Et faciũt, quæ ſcribit Hippolyt. in practi. §. diligenter. num. 205. verſi. Tu ſcis quod jura prohibẽt. Dubitari tamen poteſt circa huius legis intellectum, ſtante hac lege, q̃ quilibet admittatur ad accuſandum de delicto hic contento Vtrum mulier, vel aliàs inhabiles ad accuſandum ſint admittẽdi? Bald. in rub. C. qui accuſa. nõ poſsunt. col. fin. numer. 12. tenet quod nõ nam tale ſtatutũ, ſeu lex eſt intelligẽda de perſona habili, & legitima. Sed videtur dicendum, quod omnes admittantur dum tamen ſenſum naturalem habeant, nempe quia non ſunt dementes, furioſiue Quoniam ſtatutum emanans ad ampliãdum ius commune, non recipit interpretationem reſtrictiuã per ius cõmune. Vnde ſtatutũ, quod quilibet admittatur ad accuſandũ de homicidio admittatur etiã inhabilis. Ita poſt Bal. in loco ibi abeo relato tenet Ancharran. in rep. c. primi. quæſtio. 14. princip. de conſtitu. Ioann. Baptiſta in rep. l. omnes populi. numero. 202. verſicul. Pro declaratione prædictæ doctrinæ. ff. de iuſti. & iure.

Hippo-

Hippolytus in. l. vnius §. cognitutū. numero. vigesimonono ff. de quæstio.

ſtros vaſſallos mandamos que las trayã, y que ſean eſcriptos a ſu parte cada vno coñ quien viuen: y ſi no truxeren tales armas y beſtias, que no les ſea recebido el alarde: y ſi por auentura quiſieren fazer alarde con ſus ſeñores, que lo puedan hazer.

¶ *Lex. xiiij.*

a ¶ *Sean eſcuſados de yr a la guerra.* Nota hanc legem, cui eſt ſimil. in. l. 21. titul. 4. infrà eodem libro 4. vbi vide quæ dicam.

¶ Ley. XIIII. *Quales ſon las perſonas èſcuſadas de yr a la guerra.*

¶ El Rey don Iuan. II. En çamora.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley. 7. tit. 4. lib. 6 Recopila.*

ORdenamos que en los llamamientos que nos fizieremos para las guerras, ſean eſcuſados de yr a la guerra los alcaldes, y los alguaziles, y regidores, jurados, ſeſmeros, fieles, montarazes, mayordomos, procuradores, abogados, eſcriuanos del numero, fiſicos, çurujanos, y maeſtros de grammatica, y eſcriuanos que mueſtran a los moças leer y eſcreuir de las ciudades, y villas de nueſtros reynos: ſaluo los que de los ſobredichos ſon nueſtros vaſſallos, o tienen de nos tierra, y raciones, y quitaciones, y officios, porq̃ nos ayan de ſeruir, y los que tienen tierras, y acoſtamientos de otros caualleros, y los çurujanos q̃ por nueſtro mandado fueren llamados. E otroſi, ſean eſcuſados de yr a la guerra a los recaudadores, y cogedores, y peſquiſidores de nueſtras rentas.

¶ Ley. XV. *De la pena de los vaſſallos que tienen tierra del Rey, y toman tierra de otros ſeñores.*

¶ Pragmatica.

¶ El Rey don Iuan I. En Segouia. Año de mil. ccc. xc.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley. ii. tit. 4. lib. 6. Recopila.*

¶ *Lex. XV.*

SI algunos de nueſtros vaſſallos, q̃ tienen tierra, y acoſtamiento de nos tomaren tierras, y acoſtamientos de otros ſeñores: o ſi algunos de los que tienen tierra de algunos ſeñores tomaren tierra de otros para los ſeruir en guerra con ciertas lanças en publico, o en aſcondido, que pierda la tierra que de nos tuuiere, o de los tales caualleros con quien pri-

a ¶ *Acuſar qual quiera.* Adde l. vndecimã. & ibi poſita ſuprà eodem titul.

mero

mero viuieren, y sean tenidos de la tornar a nos, o a quien la ouieren lleuado, desde el tiempo q̃ tomo y recibio la dicha tierra, y acostamiento. Pero si quisiere tomar tierra, o acostamiento de otro, seyendo de tiempo de paz, o de tregua luẽga, que lo pueda fazer, haziendolo publicamente: pero que si dexare la tierra en tiempo de guerra, o cerca della, que sea tenido de tornar toda la tierra que ouiere leuado en tiempo de paz, o de tregua con el doblo. Y esto q̃ lo pueda accusar qualquiera: y sea la tercia parte de la pena para el accusador: y lo principal, cõ las dos tercias partes para nos, o para los nuestros Duques, Condes, caualleros, y escuderos de los nuestros Reynos de quien assi primeramente lleuaron tierra, auiendo ellos pagado sus tierras y acostamientos a aquellos que con ellos viuieren. Pero si los dichos Maestres, Duques, Condes, o otras personas de los dichos nuestros Reynos quisieren hazer gracias o dadiuas a los nuestros vassallos, que sea no por razon de tierra, o acostamiento de la manera que dicha es, que lo puedan bien hazer, y los dichos nuestros vassallos recebir:

¶ *Ley. XVI. De la pena del que haze alarde por dos, o con diuersos señores, o con vn cauallo.*

¶ El Rey don Iuan. II. En Burgos. Año de mil. cccc. xxix.

¶ El mismo en çamora. Año de mil. cccc. xxxij.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 1. titul. 4. lib. 6. Recopi.*

ORdenamos, que qualesquier de nuestros vassallos que fizieren alarde por dos, o con diuersos señores, o con vn cauallo, lo qual es mal exẽplo, y grã deseruicio nuestro: que si fuere fijo dalgo, que sirua diez años en las ataraçanas y si fuere hombre de menor guisa, que le den cien açotes. Y el dicho Rey don Iuã nuestro padre en las cortes de çamora templo la dicha pena, que fuesse vn año en las dichas ataraçanas, y si tuuiesse tierra de nos, que la perdiesse:

¶ *Ley. XVII. Que los enfermos viejos sean escusados de yr a la guerra.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 8. titul. 4. lib. 6. Recopila.*

¶ *Lex. xvij.*

IOs nuestros vassallos, q̃ de nos tienẽ tierra, son tenidos a nos seruir en guerras por sus personas

b ¶ *Por sus personas.* Nisi sit senex, qui potest seruire per substitutum, ꝯamen

tamen debet habere arma & equũ iuxta. l. 4. & l. 5. titul. 1. suprà eod. lib. 4.

y no se pueden escusar por razon de officio, ni de otra causa, sopena que allende de las otras penas estatuydas por las leyes de nuestros reynos pierdan la tierra, y todos sus bienes: saluo si los dichos nuestros vassallos fueren enfermos viejos, o en otra manera justamente, ocupados, porque nos no puedan venir a seruir por sus personas, segun que lo disponen los derechos y leyes de nuestros reynos.

¶ *Ley. XVIII. Del juramento que deuen hazer los vassallos que truxeren gente de armas a la guerra.*

¶El Rey don Enrrique. II. En Burgos. Año de mil. ccc. xxix.

ADDICION.

¶ *Esta ley con la siguiente esta en la ley. 9. titul. 4. lib. 6. Recop.*

¶ Lex. xviij.

a ¶ *Enteramẽte sea pagado el sueldo.* Et in pecunia numerata. l. decimanona. infrà eodem. Quod æquũ ac iustũ est, nam mercenarius dignus est mercede. De salarijs famulorũ omnino videnda sunt quæ scripsimus suprà libro primo. titulo secundo. in. l. prima verb. *a los que nos siruen.* pag. 59. cũ. 5. sequen. De stipẽdijs militũ vide Claudi. Cotereum libro primo. de iure & priuilegijs milit. capitulo trigesimo octauo. & libro secũdo. capitulo trigesimo tertio, agit de solutionib' eorum.

MOs nuestros vassallos, q̃ por nuestro mandado vinieren a la guerra, y truxeren gente de armas a nuestro seruicio: mandamos que juren quanta es la gente de armas que traen, y que no han fecho ni farã fraude ni cautela. Otrosi mandamos, que enteramente sea pagado el sueldo[a] de los que assi vinieren, y nos seruieren, porque no se ayan dello de quexar.

¶ *Ley. XIX. Que los vassallos sean pagados en dineros contados.*

¶El Rey don Iuan. II. En Madrid. Año de mil. ccclxv.

¶El mismo en Valladolid. Año de mil. cccc. v.

ADDICION.

¶ *Esta ley con la precedente esta en la ley. 9. tit. 4. lib. 6 Recopi.*

MAndamos otrosi, que los nuestros vassallos, que de nos tienen tierra, sean pagados en dineros contados en las ciudades, y villas, y comarcas donde los tales vassallos moraren, y que los nuestros contadores mayores les hagan librança en las dichas ciudades, y comarcas donde assi viuen, sopena de la nuestra merced.

¶ *Ley. XX. Que si los vassallos murieren, sean proueydos de su librança del sueldo sus fijos primogenitos.*

¶El Rey don Enrique. IIII. En Cordoua. Año de mil. cccc. lv.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 10. tit. 4. lib. 6. Recop. y su decision estiende a las lanças y officios de raciones y quitaciones que vacaren.*

Quan-

¶*Lex.* XX.

a ¶ *Sus hijos primogenitos*: no ta hanc legē, quòd filijs primogenitis eorū, qui tenuerūt terram, & salarium à rege, patribus defunctis, debet fieri prouisio de salario parentū. Concord. l. 1. & l. 2. C. de filijs officialium, qui in bello moriuntur. libr. 12. Et hanc legem mēti tenendam dixit Gregor. Lopez. in. l. 2. verb. *fino el fijo mayor*. colum. fi. versi. Tene etiam menti. tit. 15 partita secunda. Et meritò à regibus Hispaniæ seruatur in rememorationem & gratificationem seruitij paterni. Facitillud. 3. Regum capi. ii. Quia habuisti hoc apud te, & non custodisti pactum meum, & præcepta mea, quæ mādaui tibi, dirumpēs scindam regnum tuum. & dabo illud ser-

QVando acaesciere, que alguno de nuestros vassallos que de nos tienen tierra murieren, sean proueydos de la librança de su sueldo sus fijos primogenitos [a] que fueren habiles para ello.

¶ *Ley. XXI. Los vaßallos que deuen guardar para ſe eſcuſar de pechar.*

LOs nuestros vassallos, y otros caualleros de alarde, que se entienden escusar de pechar, y contribuyr en los pechos y derramas reales, y concejales, tengan cōtinuamente cauallos y armas, segun que de suso en las leyes ante desta se contiene. Y sean tenidos de fazer y fagan alarde dos vezes en el año con sus armas y cauallos ante la justicia y regidores del lugar donde moran, y sean tenidos de seruir en las guerras [b] en el tiempo que nos mandaremos. Y si assi no lo fizieren, por esse mismo fecho queden y finquen pecheros y sean apremiados a cō tribuyr y pechar en pedidos y monedas, y otros qualesquier pechos.

¶ Ley. XXII. *Que los pendones de las ciudades y villas, no vayan ſo capitania de otro ſeñor a la guerra.*

¶ El Rey don Iuan. I. En Valladolid, y en Segouia.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 13. tit. 4. lib. 1. Recopila.*

ORdenamos que cada y quando los pendones de las nuestras ciudades de nuestros reynos ouieren de salir a yr a nos donde estuuieremos por nuestro mandado, no seyēdo nos en la tierra: que no vayan so capitania de señor alguno, que en las dichas ciudades estuuiere por capitan, ni en otra manera alguna:

tuo: tuo verum tamen in diebus tuis non faciam propter Dauid patrem tuū. Facit etiam illud. Non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem. Psalm. 36. Et adde quæ notat Claudi. Cotereus libro. 2. de iure & priuileg. milit. capitulo tertio. dixi in l. vigesima quarta. titul. secundo. libro septimo. infrà in gl. 1.

¶ *Lex.* XXI.

b ¶ *Seruir en las guerras.* Præmoniti, ac requisiti à rege, vt hic habetur, aliàs non incident in pœnam. & iam suprà hoc libro. 4. diximus. Quæ est notandū ad. l. 17. suprà eodem titulo.

¶ *Lex. XXII.*

c ¶ *Saluo cō nos* Adde. l. decimā. titulo vigesimooctauo. partita secunda.

mas

mas que todos los señores y ricos hõbres y otros qualesquier capitanes que vinieren y estuuieren en las dichas nuestras ciudades, assi de pie como de cauallo, aguarden a los dichos pendones. Y no vayan so capitania de otra persona alguna: saluo con nos [b], o con el principe nuestro muy caro y amado hijo, o a quien nos mandaremos: y que aguarden los dichos pendones fasta que tornen a las dichas ciudades como salieron.

¶ *Ley.* XXIII. *Las cosas que han de hazer los vassallos que se quisierẽ tornar vassallos de otros.*

¶ *Lex. xxiij.*

[a] ¶ *Se despiden de sus señores.* Adde. l. 1. cũ 6. sequentibus titulo. 13 libro tertio. foro legum. Adde. l. 2. ibi. *puedense quitar del.* titulo. 28. par. 2.

CErca de los fidalgos que se quieren tornar vassallos de otros y se despiden de sus señores [a], o los quisieren dexar, hablan largamente las leyes del fuero tercero, titulo de los vassallos.

¶ *Ley.* XXIIII. *Que los vassallos del Rey no declinen la jurisdiction Real, diziendo ser clerigos.*

¶ Pragmatica del Rey don Iuan. II. En Escalona Año de mil. cccc. xxxiij.

ADDICION.

¶ *Acerca desta ley se vea la ley. 4. tit. 4. libro. 1. Recopil.*

¶ *Lex. xxiiij.*

[b] ¶ *Declinare la iurisdiction.* Adde. l. 17. titulo tertio. libro primo. suprà. & l. 10 titulo primo libr. 3. suprà. Et vtrobiq; annotaui.

MAndamos, q̃ qualquier nuestro vassallo que de nos ha, o tuuiere tierra y lanças, y declinare la jurisdiction [b] del nuestro juez seglar, diziendo ser clerigo de corona, y no ser tenido a responder ante nos, o ante nuestro juez seglar por la dicha razon, que por el mesmo fecho aya seydo, y sea priuado de la tierra, y lanças, que de nos tiene, y las no aya, ni pueda auer, ni le sean libradas dende en adelante.

¶ *Ley.* XXV. *Como han de ser los arneses que traxeren al reyno.*

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 14. titul. 4. lib. 6 Recopila.*

¶ *Lex. XXV.*

[a] ¶ *Ni fagã casar las biudas.* Concord. l. 10. titulo. 12. libro. 3. suprà vbi dixi in gl. *contra su voluntad.*

IOS arneses que fueren traydos de fuera del reyno sean todos de vna forma y hechura: conuiene a saber, platas llanas y fuertes, y almetes o celadas fuertes con braçales, y guardabraços, y arneses de piernas enteros, assi como se acostumbraron traer a este reyno, y no sea fecha mudança alguna en ellos: y si algunos traxeren nueuas formas de

armas,

armas, o arneſes, mandamos que las pierdan, y ſean applicadas a la nueſtra camara.

¶El Rey don Iuan I. en Valladolid, y en Segouia.

ADDICION.

¶Eſte verſiculo ſe contiene en la ley 22. titu. 4. lib. 6. Recopilat. en la qual eſtan quitadas aquellas palabras poſtreras deſta ley. ibi (ni fagan caſar.)

ESTablecemos y ordenamos que los ſeñores de los lugares de los vaſſallos que ſon de ſu ſeñorio no les fagan fuerças, injurias, o ſin juſticia, ni contra derecho los encarcelen, ni lleuen alguna coſa que no deuan ni fagan caſar las viudas a, o otras fembras contra ſu volũtad, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de las cartas.

QVe pena deuen auer aquellos que fieren, o matan, o roban, o hazen otros daños a los vaſſallos agenos, contieneſe en eſte libro en el titulo de las fuerças y de los daños.

Titulo. IIII. De los eſcuſados, y exemptos.

ADDICION.

¶Eſte titulo ſe contiene en el titulo. 14. lib. 6. Recopilat.

TITVLVS IIII. De excuſatis & exemptis. ¶ Lex prima.

¶Ley I. Que los que ſon priuilegiados principales ſe puedan eſcuſar, y no ſus familiares, ni apaniagados.

El Rey dõ Enrique. II. En Burgos, Año de mil. cccc. xj.

ADDICION.

¶ Eſta ley ſe contiene en la ley 22. titu. 14 lib. ſexto Recopilat. en ſu deciſion, aunque alli eſtan quitadas muchas palabras deſta, y alli ay otra ley. 23. del Rey dou Philippe. II. que diſpone que ninguna perſona tenga eſcuſados, ſin embargo de qualquier priuilegio o coſtumbre.

POR quanto muchas perſonas q̃ tienen de nos y de los Reyes nueſtros progenitores cartas o priuilegios para ſe eſcuſar de cõtribuyr a, y pechar en los pedidos, y monedas, y pechos y derechos, ellos y ſus apaniaguados, y familiares, yamos, y otras perſonas, e ſi todos ſe huuieſſen de aſcuſar, ſe ſiguiria grande agrauio y daño a los nueſtros pecheros vaſſallos, porque ſe cargan

a ¶ *Eſcuſar de contribuyr.* Ad de. pragmat. Ioann. 2. lib. pragmaticarum Regum Catholicorũ. fol. 143. col. 4. cum ſequẽ. fol. ſecũdum impreſſionẽ Methymnen ſem. Anni. 1549. Alber. in rubri. ff. de mune. & hono. colũ. 16. num. 63. vbi quærit, quid ſit excuſatio. Secũdo, quis eam concedere poſsit. Tertio, quibus perſonis, & ex quib. cauſis. Quartò, de effectu excuſatiõis clau di. Coterum libro ſecundo de iure & priuileg. milit. cap. 35. vbi agit de excuſationibus munerum. gloſſ. in rubr. C. de excuſat. mune. lib. 10. & ibi Lucas de Pen. dicit, q̃ immunitates ſunt reſtringendæ, eo q̃ redundant in diminutionem publicæ vtilitatis, vel reliquorum, qui ex taliũ immunitate gra uãtur. De excuſationibus mune-

numerum varijs ex cauſis competentibus hominibus eſt omnino videndus Petrus Antibol. in tract. de muneribus. 3. par. princip. de excuſatio. munerum. Vtrùm autẽ clerici, & eccleſiæ à præſtatione onerum ſe valeant excuſare, & in quibus caſibus non, omnino per Lucam de Pẽna in. l. ſi diuina domus. colum. 2. C. de exactori. tributo. lib. 10. & ibi Plate. nu. 4. ac latè Thomas Parpali. in repet. l. placet. col. 2. nume. 12. C. de ſacroſanct. eccleſ. l. 3. & l. 10. & vtrobique adducta. tit. 3. lib. 1. ſuprà.

ſobre ellos [a] los pechos que los que ſe dizen eſcuſados hauian de pagar [b]. Porende ordenamos y mãdamos, q̃ como quier q̃ los dichos priuilegiados principales ſe puedã y deuã eſcuſar por virtud de los dichos priuilegios: pero que los dichos ſus familiares [c] y apaniaguados y eſcuſados no ſe puedan eſcuſar de contribuyr y pechar en los pechos, y derramas, e imposiciones q̃ para nueſtro ſeruicio, y para neceſsidad de los pueblos ſe derramaren, ſegun que lo ordenò el Rey don Enrique ſegundo en Burgos, año de mil y quatro cientos y onze.

a ¶ *Porque ſe cargan ſobre ellos.* Quod eſt peccatum imponere tributa inſolidum aliquibus, & alios exonerare, ceſſante legitima cauſa. Pragma. Ioã. 2. fol. pragm. 144. colum. 3 ibi. *Por quanto es peccado deſcargar a vnos, y cargar ſobre otros.* dixi cum cauſa. Nam nulla eſt perſonarum acceptio, ſi nobiles, & id genus à tributorum ſolutione eximantur, cum Reipublicæ tuendæ cauſa deſignati ſint. Quin vero & aſſertioni huic ſubiecerim, quod poteſt Rex, vrgente regni neceſsitate, exemptiones, & honores vendere ſi tamen duo caueantur. Primum, ne adiunctam habeant iuſtitiæ functionem, aut adminiſtrationem aliam, aut gubernationem. Ne id fiat in aliorum iniuriam. Poteſt enim tali ingruente neceſsitate ruſticos, & humiliter natos pretio tributorum libertate donare, nihil enim inde iniuſtitiæ contrahitur. Qui bus fauere videtur. l. hoc iure. ff. de donatio. & l. ſi pollicitus. ff. de pollicita. quibus permittitur pollicitatio, quæ gratia obtinendi publicum honorem fit. Sed tamen vnum obſeruandum eſt, ne tributo, quo leuatur onerentur reliqui oppidani. ſed excipiatur à ſumma, quam oppidum ſoluit. Ita eleganter frater, ac magiſter omniũ diſciplinarũ ſingulare ornamentũ Dominic. Soto in lib. 3. de iuſtit. & iur. q. 6. art. 7. ad fi.

¶ Ley 11. *Que los eſcuſados por priuilegios ſean eſcuſados de pagar monedas, y no otros pechos, ſaluo quãdo fueren ſaluados en las condiciones del quaderno.*

LA Ley antes deſta confirmo, y approuo el Rey dõ Iuan primero en las cortes de Palencia, e diſpuſo, e ordeno, que todos aquellos que fueſſen eſcuſados por nueſtros priuilegios, ſaluo ſi no fueren caualleros, o hijos dalgo, o dueñas, o donzellas de ſolar conocido, pueſto que los tales priuilegiados ſeã eſcuſados de pagar monedas: pero q̃ no ſe puedã eſcuſar de pagar [d], to-

b ¶ *Auian de pagar.* Nota q̃ onus leuius portatur a pluribus, quam ab vno l. actores & ibi glo. nota. in verb. immunitas. C. de exactori. tributo. lib. 10. l. rẽ priuatã. & ibi glo. verbo. leuandorum. C. de priuilegijs domus Auguſtę lib. 11. Facit text. in princip. in authẽ. de immenſis donatio. ibi, non tamen in tantum minui alijs, vt importabilis ſit eis imminutio. collat. 7. & tradit Bart. in l. ſemel. num. 3. de apochis publicis & deſcriptio. lib. 10.

c ¶ *Sus familiares.* Imò videbatur, quòd familiares eorum priuilegio debeant gaudere authent. Habita. & ibi not. C. ne fili pro patre. text. optimus in cap. licet. de priuileg. lib. 6. Sed hic conſtitutũ eſt contrarium, & ſeruandum hoc caſu, quo conſtat de voluntate legiſlatoris.

¶ *Lex. 11.*

d ¶ *Que no ſe pueda eſcuſar de pagar.* Nota, quòd hodie

dos los otros pechos y derramas con los otros pecheros de nueſtros reynos. La qual dicha ley confirmò el Rey don Enrique nueſtro abuelo, que ſancta gloria aya por ſu pragmatica en Toledo, año de mil y trezientos y ocho. Y demas eſtatuyò y ordenò, y nos ordenamos, y mandamos, que los que aſsi ſon priuilegiados, y exemptos, y francos, por los dichos priuilegios, no ſe puedan eſcuſar de pagar las dichas monedas, ſaluo aquellos que fueren ſaluados, y declarados en las condiciones del nueſtro quaderno de las monedas. Y en todos los otros pechos, e impoſiciones, ſeruicios, pedidos, y otros qualeſquier repartimientos nueſtros, y de los concejos, no ſe eſcuſen, ni puedan eſcuſar los dichos priuilegiados, y eſcuſados, y caualleros de alarde, y notarios, y otros qualeſquier que ſe contiendan eſcuſar por concejos de ciudades, e lugares, e Yglesias, y Monaſterios y Caualleros, y Eſcuderos, y Dueñas, y Donzellas, fijos dalgo, y otras perſonas qualeſquier, aunque ſe digan ſer eſcuſados por fuero. E ſi alguno de los ſobredichos eſcuſados alegare en juyzio, y contendiere de ſe eſcuſar ſegun ſobre dicho es: que por cada vez que ſe eſcuſare, y lo alegare, pague en pena mil marauedis. La tercia parte para la nueſtra camara, y la otra tercia parte para la ciudad, o lugar donde eſto acaeſciere, y la otra tercia parte para el accuſador. E mandamos, que el Alcalde e juſticia de la tal ciudad, o villa, aunque no aya accuſador, ſabiendolo de ſu officio execute la dicha pena, ſopena de priuacion del officio, y en eſte caſo falleſciendo el accuſador, la pena que a el ſe auia de applicar, ſea del juez que lo juzgare[a] y executare. E ſi el que fuere fallado culpante, fuere tan pobre que no pueda pagar la dicha pena: ſabido por el juez ſea luego preſo. Por la primera vez

die per hanc legem & pragmatic. folio 144. columna. 4. regum. Catholicorũ prouiſum eſt quòd priuilegiatus ſuper tributis non excuſetur, niſi à monetis, ſi de monetis ſit expreſſum in priuilegio, & quòd in cæteris ſeruitijs, & tributis ſoluere teneatur. Refert Gregor. Lopez in l. de cima. verb. *Señaladamẽte.* titulo. 17. partit. 3.

a ¶ *Sea del juez que lo juzgare.* Nota, quòd pœna, quæ applicatur accuſatori, in eius defectum aſsignatur iudici iudicanti, ac eàm pœnam exequenti, & ſic ſupplet locum accuſatoris, & eius præmium conſequitur. l. 1. tit. 3. lib. 1. ſup. l. 37. *Qualquiera que acogiere.* tit. fin. lib. 8. infrà. Quibus iuribus conſtat, pœnam, quæ aliàs erat aſsignanda accu-

ra vez eſtè dos meſes en la cadena, y por la ſegunda vez quatro meſes: y por la tercera vez ſeys meſes: e ſi porfiare dende en adelante de ſe eſcuſar: todos los dias de ſu vida eſtè preſo [a] en la carcel. Pero que eſta nueſtra ley no ſe eſtienda a los caualleros, y dueñas, y don zellas fijas dalgo del Arçobiſpado de Seuilla [b], y de los obiſpados de Cordoua, y de Iaen, ni otras ciudades y lugares adonde todos acoſtumbran pagar, y pechar en los dichos pechos, y derramas, pedidos, y ſeruicios: y que ſe guarde en eſto el vſo y coſtũbre. La qual dicha ley cõfirmò el dicho Rey don Iuã nueſtro padre en Madrid, año de treynta y cinco. Y demas ordenò, y nos aſsi lo mandamos: que por ningunos, ni algunos priuilegios, libertades, ni exempciones de yglesias, ni de monaſterios, ni de Oydores, ni de caualleros ni de otras perſonas ninguno ſe pueda eſcuſar: y que los Oydores, ni otros juezes eccleſiaſticos, ni ſeglares no dẽ ni puedan dar cartas, ni hazer proceſſos contra los empadronadores, cogedores, ni arrendadores ſobre la dicha razon. E que las nueſtras juſticias cõpellan, y apremien a los que aſsi ſe contendieren que pechen: y contribuyan en los dichos pechos: y no reciban excepciones: ni cartas contra lo ſuſodicho: ni conſientã que ſobre ello nazcan pleytos entre partes. E otroſi que los Oydores: ni

ſanti crimen, applicatur iudici. Vtrùm autem ſtatutum loquens in accuſatore, habeat locum in denuntiatore? Vide Angel. de Aret. in tract. maleficiorum verb. Necnõ ad denuntiationem. num. 27. verſi. Quęro ſecundùm Salicet. in dicta. l. ea quidem vbi videtur concludere & Auguſt. ibi in additio. quòd ſic, ſi fuerit denuntiator voluntarius, non tamen ſi neceſſarius, qui ratione officij ad id tenetur.

quãuis in princip. de pœn. lib. ſexto. l. vndecima, titulo vigeſimo nono, part. 7. ſingulariter per Gaſparẽ Vallaſcum in repet. l. imperium. numero 163. verſicu. Et pro declaratione huius concluſionis, ff. de iuriſdictio. omnium iudic. Franciſ. Auiles plura nouiſsimè ſcripſit, omnino videndus in cap. 18 verb. *Carcel:* fol. 175. colum. 3. vſque ad fol. 180. colum. 2. in capitibus Prętorum. Iure tamen canonico cùm nõ poſsit imponi pœna mortis, quia Deus non vult mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur & viuat. Ezechie. cap. decimooctauo imponitur pœna perpetui carceris, cap. quãuis. & ibi docto. de pœn. libro ſexto. Vide. l. ſecunda. C. de exact. tributo. lib. decimo.

a *Todos los dias de ſu vida eſtè preſo.* Nota caſum, in quo de iure regni eſt imponenda alicui pœna perpetui carceris. Quod eſt contra ius Romanorum in l. incredibile. C. de pœn. vbi verba ſunt, incredibile eſt, quod allegas liberum hominem vt vinculis perpetuis contineretur, eſſe damnatum, hoc enim vix in ſola ſeruili conditione procedere poteſt. l. aut damnum. §. ſolent. ff. de pœn. Ludouic. Rom. ſingul. 703. Tu ſcis quòd iure ciuili, capit.

b ¶ *Arçobiſpado de de Seuilla.* Vt habetur in l. decimaquarta. vbi vide poſita infra eodem.

a ¶ *Sella-*

otros algunos alcaldes e juezes de la nueſtra corte y Chancilleria co nozcan de los tales pleytos. Y mãdo:e nos otroſi mãdamos, que los que aſsi ſe contendieren eſcuſar, ſean embiados perſonalmẽte ante nos a la nueſtra corte: aſsi ellos como los ſeñores que los eſcuſaren. Otroſi los vicarios, que dierẽ cartas ſobre la dicha razon, porque venidos ante nos ſean caſtigados como la nueſtra merced fuere. Confirmolo el Rey don Iuan ſegundo en las cortes de Burgos, año de cinquenta y tres. E demas ordenò y mandò, y nos aſsi lo ordenamos y mandamos: que los que aſsi ſe llamaren eſcuſados de otros[a], e quiſieren gozar de la tal exempcion, no ſeyendo pueſtos y aſſentados por ſaluados en los nueſtros libros, por el miſmo hecho ayan perdido y pierdan todos ſus bienes, muebles y rayzes, los quales ayan ſeydo e ſean confiſcados e applicados para la nueſtra camara e fiſco, y demas que ſean traydos preſos e bien recaudados a ſu coſta a nueſtra corte, porque nos mandemos hazer eſcarmiento dellos, y ſea exemplo a otros[b], q̃ no ſe atreuã a ſe querer eximir de nueſtros pechos, y derechos, e pedidos, y moneda por tales exquiſitos y no juſtos colores.

¶ *Ley. III. Que los eſcuſados de qualquier Vniuerſidad o perſonas ſean de los medianos, o menores pecheros, e no de los mayores.* a

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccc. lxxx.

ADDICION.

¶ *Acerca deſta ley ſe vea la ley veynte y tres, titulo catorze, libro ſexto Recopilationis, adonde ſe prohibe que ninguna perſona ni yglesia, monaſterio, ni Vniuerſidad tenga excuſados: y en quanto eſta ley dize de los eſcuſados de las caſas de la moneda y ataraçanas, veaſe el titulo veynte, libro quinto, Recopilationis, adonde ſe ponẽ los priuilegios y exempciones de los tales, y otras coſas tocantes a ellos.*

Porque algunas igleſias, vniuerſidades, y otras perſonas ſingulares, tienen priuilegios, y cartas por donde pueden hazer eſcuſados

a ¶ *Se llamaren eſcuſados de otros.* Adde l. 24. infrà eod.

b ¶ *Sea exemplo a otros.* Concord. l. 24. infrà. eod. capit. vni. ibi, punitæ tranſgreſsionis exemplar retrahat alios ab offenſa. de ſchiſmaticis. lib. ſexto. de iureiurand. & cap. ſicut. in verb. pertineſcat. de iureiurand. & ſacit, cap. cùm quidam. eod. titulo. l. prima. ibi, vt vnius pœna, metus poſsit eſſe multorum. C. ad legem Iuliã. repetunda.

¶ *Lex.* III.

c ¶ *De los pecheros medianos, y menores.* Cõcord. l. vndecima. infrà. eodem titu. & l. prima. verſic. *Porende es nueſtra merced.* titulo quinto. infrà eodem libro quarto, & text. in l. tertia. §. ſed & ſi quis. ibi, ipſi legatario videtur eſſe delatam electionem, vt non optimũ ex

ex seruis, vel alijs rebus', quicquam eligat, sed mediç æstimationis, nedum legatariũ satis esse fouendũ existimamus, hæredis commoda defraudentur. C. communia delegat. glo. in capitul. literas. verb. ordinari. versic. Sed tutius est. de filijs presbyterorum.

¶ *Lex.* IIII.

a ¶ *Prometen exempciones.* Quę inualidę sunt in præiudicium regis, & iurium ipsius vt hic cõstat. Ipsi tamen in suum præiudicium pacta & conuentiones seruare tenentur talibus hac ratione se & sua transferentibus ad habitandũ in suis oppidis. Pacta, & conuẽtiones in præiudicium tantum supremi principis hic frustrantur, ne eius terra inhabitabilis, & deserta relinquatur, cũ potiùs augenda sit, quam minuenda.

algunos pecheros depedidos, y monedas y otros algunos pechos, e si estos escusados se tomassen de los pecheros mayores, y mas ricos, los otros pecheros quedarian damnificados y agrauiados. Porende ordenamos, y mandamos: que todos los escusados de qualesquier Vniuersidades, o personas singulares, si quier sean de las nuestras casas de moneda, o alcaçares, o ataraçanas, o yglesias, o monasterios, o cauallerios, o otras personas que no tuuieren descuẽto cierto de pedido que se entienda ser de los pecheros medianos y menores a y no de los mayores.

¶ *Ley* IIII. *De los que se fueren a morar del señorio Real a los otros señorios, que pechen por los bienes que dexaren.*

¶ El Rey don Iuan I. En Segouia.

ADDICION.

¶ *Esta ley en su decision, aunque por otras palabras se contiene en la ley tertia, titulo nono, libro septimo Recopilationis.*

Porq̃ acaesçe q̃ algunos caualleros y personas q̃ tienen villas, y lugares dan y prometen exempciones a de pedidos, y monedas, e otros pechos y derechos nuestros a todos los que se passaren a viuir a sus tierras de señorio, de lo qual viene a nos deseruicio, y despoblacion de nuestras ciudades, y villas, y lugares. Porende siguiendo la ordenança que el Rey don Iuan nuestro visabuelo hizo en las Cortes de Segouia, año de mil y trezientos y ochenta y siete. Ordenamos, que quando algunas personas de nuestro señorio Real se fueren a morar a los lugares de los señorios: que paguen en todos los pechos, y derramas reales y concejales

Nam secundùm Iurisc̃. sultum in l. secunda, in fin. C. communia de manumissio. ciuitatem nostrã ampliandãpotiùs quàm minuendam esse censemus. l. secunda. C. de indicta viduit. tollenda ibi, Augeri. Etenim magis nostrã rẽpublicam, & multis hominibus legitimè progenitis frequentari. l. si quis patronorum §. idemque iuris est. C. de bonis libert. in illis verbis, dum dicit, cum nobis cordi est, ingenuis magis hominibus, quam liberis eam frequentari. glo. in cap. ex parte. verb. quanuis minor. de restituti. spoliato. Igitur, vt amplietur terra regalis iurisdictionis & via malignandi auferatur dominis oppidorum, vt hic habetur, meritò subijciuntur tributis ratione rerũ existentium in lo-

in loca regalia oppidani locorum dominorum, vel huiusmodi, non tamen regis. Adde. l. 2. 3. 4. & 5. & l. 6. tit. 4. lib. 7. infra.

¶ *Lex V.*

a ¶ *Pechẽ por los bienes.* Concord. l. 4. suprà. Tributa enim debita ratione rei, ibi sunt exigenda, ac soluenda, vbi res collocata, & sita est. Quẽadmodum in decimis notat gloss. in sum. 13. q. 1. ca. significauit. & ibi. glo. de paroch. c. quoniam. & ibi gloss. fin. & in cap. Apostolicæ. in verbo consuetudo. & gloss. in capit. cùm sint. de decim. Dixi in l. 1. in glos. 1. quæstio. 3. titu. 5. suprà. libro. 1. l. 4. tit. 4. lib. 7. infra quæ. l. refert istam, & præcedentem.

¶ *Lex. VI.*

b ¶ *Las viudas, y huerfanos.* Viduis enim orphanis, ac

por lo que ouieren en lo realengo: e si vinieren a morar delos señorios al realẽgo que puedan libremẽte venir sin embargo dl las obligaciones, y penas q̃ sobre si ouierẽ puesto por los bienes que ouieren enel señorio.

¶ *Ley V. De los que fueren a morar de vnos lugares a otros como deuen pechar.*

¶El Rey dõ Iuan II. en Madrid Año de mil cccc.xxx.iij.

¶El Rey don Enrique IIII. En Madrigal. Año de lv.

ORdenamos, q̃ qualesquier pſonas, que tienen, e tuuierẽ bienes en qualesquier ciudades, villas e lugares de nuestros reynos: y se fuerẽ a viuir, y morar a otros q̃ pechen por los bienes que en las ciudades, villas, y lugares dexaren en todos los pechos assi pedidos: como en otros qualesquier pechos reales y concejales, y personales, e mixtos tanto que sean aquantiados y encabeçonados razonablemẽte, segun otros semejantes sus vezinos de las ciudades, e villas e lugares, aũque no se vayan a viuir de los tales lugares, y los ayan auido por compra, o herẽcia, o en otra qualquier manera. Y defendemos, que los que assi tienen villas, e lugares, y señorios no den las tales exempciones, ni guarden las que han dado, y que lo assi hagan e cumplan: so pena de nuestra merced. Y defendemos a todos, y qualesquier nuestros vassallos, subditos, y naturales, que no sean osados de tomar ni recebir las tales exempciones, ni vsen dellas so pena de nuestra merced, y de confiscacion de todos sus bienes para la nuestra camara. Y de mas mandamos: que sean traydos presos ante nos a la nuestra corte: porque nos los mãdemos escarmentar, como a vassallos que deniegan los pechos y derechos a su Rey e señor.

¶ *Ley. VI. Que los escusados por priuilegio, o por cartas y mercedes no sean escusados de pechos y derramas concejales.*

¶El Rey y Reyna.

PArreleuar los cõcejos de las ciudades, è villas, y lugares dl nuestros reynos y las viudas y huerfanos a, y personas po-

miserabilibus personis, mediante iustitia præ cæteris faueri oportet, non aliàs. cap. ex tenore. de foro competēt. ibi, Nos igitur attendentes, quòd sic fuimus viduis in iustitia debitores, quòd alijs iniustitiā facere non debemus. capit. nuper. de donat. inter vi. & vxo. Facit text. in capitul. non solum. in princip. de regula libr. 6. ibi, quia tamē de cet & expedit, vt conscientiæ puritati non desit iudicium rationis, ne vnde spiritualis profectus quæritur, salutis dispendium subsequatur. De his autē personis plura dicta sunt à nobis in l. 1. verb. *pobres*, tit. 1. lib. 3. suprà.

a ¶ *No se entiendan ser ni sean exemptos.* Intellige legem istam in casu dubio. Sed si verba. priuilegij sunt expressa, specia

bres de las grandes fatigas e agrauios que reciben en pagar los derechos cõcejales en mayor quantia, que los pagarian, si no ouiesse escusados dellos por cartas, y mercedes hechas en tiempo de los dichos mouimientos aca. Ordenamos y declaramos, que todos los escusados, q̃ fasta aqui son dados por nos, o por los Reyes nuestros antecessores, o qualquier dellos, o los que fueren dados de aqui adelante, no se entiēdan ser ni sean exemptos[a], ni escusados en manera alguna de los pechos, y derramas concejales.

¶ *Ley VII. Reuocacion de las cartas de franquezas que fueron dadas, que no sean empadronadores, ni cogedores, ni tutores.*

¶ El Rey don Iuan I. En Valladolid.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 21. tit. 14. lib. 6. Recopilat.*

POrq̃ las muchas cartas de franquezas, y exempciones que los Reyes nuestros progenitores, y despues nos auemos dado a muchos pecheros de nuestros Reynos, para que no sean empadronadores, ni cogedores, ni tutores ni guardadores de huerfanos, redunda en nuestro deseruicio, y en daño de los otros pecheros[b], donde los tales exemptos viuen por ende nos reuocamos todas las dichas cartas de franquezas que los dichos nr̃os progenitores, y nos ayamos dado a qualesquier personas sobre la dicha razon, aunque cõ tẽgã qualesquier clausulas derogatorias, y otras firmezas. Y q̃remos que no gozen dellas, saluo aquellos q̃ los derechos y leyes de nuestros Reynos escusan d̃ las tales car

lia, & equipollentia, secus, cum in certis non sit locus cõiecturis, vt fuit in facto in lite ciuitatis sancti Iacobi cũ Archiepiscopo super triginta nouẽ excusatis. Quæ est notanda declaratio. Nã princeps non potest in his quę suæ potestatis sunt, sibi imponere legẽ, à qua per cõtrariam nõ possit recedere. §. Sed quod principi. Instit. de iure naturali. l. digna vox. C. de legib. l. si quis in principio. ff. de leg at. 3. argum. glo. sing. ver. reuocatus in cap. fi de procurat. lib. 6. cũ qua est cõmunis opinio secũdum Curti. seniorẽ consil. 52. nu. 10. Et volũtas vltima, seu lex sẽper præualere debet. l. pacta nouissima. & ibi docto. C. de pact.

¶ *Lex. VII.*

b ¶ *En daño de los otros pecheros.* Ideoq; cõcedi non debet, ne redun-

dundet in aliorum damnum, seu in commodum l.1.& ibi glo. verb. *porque se cargan sobre ellos.* & l.3. supra isto titul. & lib.4.

¶*Lex. VIII.*

a ¶*Enfraude de nuestros pechos* Malitijs hominum est obuiandum, & est via malignandi auferenda, seu obstruenda. l. ambiguitates. vbi gloss. verb. puniūt. C. de indict. viduit. tollē. Facit. l. 6. tit. 1. libro. 3 supra. prohibet iuramentum interponi in contractibus validis sui natura, quippe cū censeatur solùm interpositum ad fraudandam iurisdictionem regiam, vt ibi diximus.

b ¶*Por do viuā.* Adde. l. 10. & l. 14. infrà eod. Et cùm priuilegium huiusmodi incipiat esse nociuum, censetur derogatū ipso iure, vt in fine istius legis habetur &.c. suggestū de decimis.

gas, y officios, y que de aqui adelante no daremos, ni librarémos tales cartas. E si las dieremos, que no valan, assi como aquellas que son dadas en daño de muchos, y contra el bien publico de nuestros reynos, como quiera que cōtengā qualesquier clausulas derogatorias, o firmezas.

¶ Ley VIII. *Que los officiales de la casa del Rey que tienen racion sino viuen por los tales officios, no gozen de franqueza.*

¶Idem.

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la ley 15. tit. 14. lib. 6. Recopil.*

POrq̄ muchos se escusan d̄ pechar, porque dizē que son nuestros officiales de nuestra casa, y que tienen de nos racion, no viuiendo por los tales officios, y lo hazen en fraude de nuestros pechos[a], y derechos. Porende ordenamos, y mandamos que qualesquier personas, que tienen, o tuuieren de aqui adelante officios con raciones, si quier por renunciacion, o quier por vacacion, o en otra qualquier manera si aquellos no son sus officios proprios por do viuan[b] y viuen por otros officios, aunque pongā por si[c] otros que siruan por ellos, sino siruen por sus personas los dichos officios, que todos estos, ni alguno dellos no puedan gozar ni gozen por razon de los dichos officios de franqueza ni de otra immunidad alguna no embargante qualesquier nuestras cartas de priuilegios, que sobre ello de nos tienen, o tuuieren de aqui adelante: mas que pechen y paguen de aqui adelante en todos los pechos,

gl. in.c.2.verbo. aliorū iniuriam. de eccles. ædificād. l.5.ti.20 pat.1.l.6.tit. 11. lib.1. suprà. Et quæ tradit Remigi. Gōni. de immunit. eccle. ampliat. 20.n.3. vers. Itē pro corroboratione. pagin. 88. Bar. in. l. Titia. §. vsuras. ff. de leg.2. qui no tāt priuilegiū cōcessum ex causa cessare cessāte causa glos, & Bal. in l.2. in fi. C. de epis. & cler. tex. in l. si vē tri. §. 1. vbi Bat. & Alex. ff. de priuile. cre. & in l. onerib. §. aūt ff. de vacatio. & excusa. mune. Hieron. Veri. in rep. l. ex facto. n. 43 & 58. ff. d vúlgar. Ioan. Ign. in l. dudū nu. 42. C. de cōtrahen. emptio. Copiosissimè d̄ hac re agit Andr. Tiraq. de causa cessante. priori. par. n. 203. versi. priuilegij causa cessante.

c ¶ *Aunque pōgan porsi.* Nota, q̄ priuilegiū concessū ratione

ratione officij requirentis residentiã & industriã personalem cessat, eo cessante. l. Luciꝰ ff. de fideicõ. libert. Bald. in l. generaliter. colũ. 4. versic. Circa primum. C. de episcop. & cleric. l. tutelas. ff. de cap. diminu. Tiraquel. de causa cessante. 1. part. nu. 188. Ratio, quia in hoc casu à persona exigatur industria seruitij, non poterit per tertium explicari. capi. fin. §. is autem & ibi gloss. personaliter. de offi. delegat. l. inter artifices. ff. de solu. c. is cui. de offi. delegat. lib. 6. Romanus singula. 663. Ille cuius industria l. 10. ibi, *seruieren por si los dichos officios.* infrà. eo. tit. l. 1. ibi, *por sus personas q̃ no puedan gozar.* titul. 5. infrà. eod. libr. 4. Bartol. per tex ibi. in. 2. lectur. in. l. qui in collegio. col. 1. ff. d

assi reales, como concejales, que por razon de los officios se escusan, o podian escusar de pagar, ca nos reuocamos, y damos por ningunos los tales priuilegios y cartas, como aquellos que son y tienen en noxa, o perjuyzio de muchos, y contra la cosa publica de nuestros reynos.

¶ *Ley. IX. Que no sean exemptos los escuderos de pie, y los ballesteros, y monteros de cauallo que exceden el numero limitado.*

¶ Idem. Año de. lj.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 16. tit. 14. lib. 6. Recop. excepto que alli se dize, que el numero tassado en esta ley gozen siruiendo, y mas dize que los que comprarẽ los dichos officios con racion que sino siruieren por sus personas, no sean exemptos.*

POr quanto el numero antiguo de los nuestros escuderos de pie, y ballesteros, y monteros de cauallo es mucho excedido en numero de mas, y allende de los que solian ser: es nuestra merced; que de aqui adelante no sean mas de veynte y quatro escuderos de pie, y sesenta ballesteros, y veynte y quatro monteros de cauallo, y quatro monteros de la ventura, y quatro moços de alanos, y que todos los otros que tienen titulos destos officios pechen y paguen todos los pechos, assi reales como concejales: no embargantes qualesquier nuestras cartas y priuilegios que sobre ello tengan. Otrosi mandamos, que los que han comprado, y compraren officios con raciones, y haziendo de vna racion dos o mas, lo qual es en deseruicio nuestro, que no se puedan escusar de pechar los dichos pe-

excus. tuto. notat, quòd ita demum quis consequitur priuilegium ratione officij sibi concessum, si ipsemet exerceat, & sic sit in exercitu, non autem si alium ibi constituat suo nomine. Vtrùm autem pater possit per filium inseruire officium, & satisfaciat præcepto huius legis? Respondendum est, quod si filius sit habilis, & eius pater absens, poterit eum substituere Roma. in. d. singula. 663. per text. singul. in. l. sciendum. §. legati. ff. de legatio. Additio. ad Roman. vbi suprà dicit, quòd substitutus debet esse æqualis conditionis, & virtutis cum subrogante, vt alibi dixi in doctore proprietario substituente aliquem ad legendum.

¶ Lex

¶ Lex.X.

chos: y eſſo meſmo declaramos en los que cõpraren los tales officios con racion, y ſiruieren por ſus perſonas: no embargantes qualeſquier cartas de priuilegios, que de nos tengã con qualeſquier clauſulas derogatorias, y otras firmezas qualeſquier.

¶ Ley.X. Que los eſcriuanos de camara, y officiales q̃ no tienen racion, no gozen, y que los eſcriuanos de la audiencia que ſiruieren gozen.

¶ El Rey don Iuan. II. En Valladolid. Año de. lj.

ADDICION

¶ Eſta ley eſta reuocada por la ley. 27. tit. 14. lib. 6. Recop. y veaſe la ley. 11. tit. 25. lib. 4. Recopil. adonde ſe mãda que los eſcriuanos, ni Regidores, ni los officiales de concejo, por razon de ſus officios ſe eſcuſen de pechar.

ORdenamos que los nueſtros eſcriuanos de camara, y otros officiales qualeſquier que no tuuieren racion de nos, ó del principe nueſtro hijo, que no puedan gozar, ni gozen de la franqueza, ni libertad para ſe eſcuſar de pechar, no embargante qualeſquier priuilegios, y cartas que de nos ayan tenido, y tengan, las quales reuocamos que no ayan effecto de aqui adelante: pero que los nueſtros eſcriuanos de camara que tienen racion de los dichos officios: y los eſcriuanos de camara del principe nueſtro hijo, que aſsi meſmo tuuieren racion, y ſeruieren por ſi [a] los dichos officios. E otroſi los eſcriuanos de la nueſtra audiencia, y los eſcriuanos otroſi de las prouincias [b] que ſiruen otroſi por los dichos officios ſean exemptos, y eſcuſados de los dichos pechos. Pero que los eſcriuanos de la nueſtra audiencia, y de las nueſtras prouincias ſean tenidos de ſeruir y ſiruan quatro meſes cada año en la dicha nueſtra audiencia, y los de las prouincias otros quatro meſes cada vno los dichos meſes en la audiencia de ſu prouincia, y no lo haziendo aſsi, que no gozen, ni puedan gozar de la dicha franqueza en aquel año que no ſiruieren.

¶ Ley

a ¶ *Seruierẽ por ſi.* Adde. l. 8. & ibi poſita ſuprà hoc titul.

b ¶ *Eſcriuanos otroſi de las prouincias.* Huiuſmodi exẽptio extincto officio perimitur, ac finitur, nec tranſit ad filios. l. 128. in curijs de Madrid Anni. 1534. cuius verba ſunt. *Por la preſente ordenamos, y mandamos, que de aqui adelante los que ouieren los dichos officios de eſcriuanias, aſsi en la dicha villa de Arenalo, como en otras qualeſquier ciudades villas, y lugares deſtos nueſtros reynos, no puedan gozar, ni gozen en manera alguna de la dicha libertad, ſino ſolamente por el tiempo que tuuieren los dichos officios, y que aun que mueran cõ ellos, que ſus hijos, ni deſcendientes no puedan gozar de libertad alguna, por razon de auer tenido ſu padre los dichos officios.* Adde. l. in omnibus cauſis. ff. de regul. iur. & Tiraquell. de iure primogeniorum. quæſtion. 32. numero. 3. l. ſemper. §. immunitati. ff. de iure immunitat. Dicã. in l. decimatertia.

¶ *Lex. XII.*

¶ *Ley. XI. Que los que tienẽ eſcuſados, y exemptos, no puedã nombrar por eſcuſados, ſaluo aquellos que ſiruieren los officios, y no ſeã pecheros enteros.*

¶El Rey don Iuan. II. En çamora. Año de. xxxij.

ADDICION.

¶ *Acerca deſta ley ſe vea la ley 23. ti 14. lib. 6. Recopi. adonde ſe prohibe que nadie tenga eſcuſados.*

MAndamos, que los lugares, y Igleſias, y moneſterios, y perſonas a quien ouieremos dado y otorgado nueſtros priuilegios que puedan tener eſcuſados y exemptos, aſsi como molineros, y quinteros, &c. que los tales priuilegiados no puedan nombrar por ſus eſcuſados, ſaluo aquellos que ſiruieren por ſi los officios y que no ſean de los pecheros enteros.

¶ *Ley. XII. Que los bienes que compraren los exemptos no paſſen con la carga del pecho qne ante.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley 14. tit. 14. lib. 6. Recopi.*

ORdenamos que quando quier que algunos fidalgos o exemptos cõpraren algunos bienes de pecheros, que los tales bienes no paſſen con ſu carga [a] de pechos a los tales exemptos compradores. Y mandamos ſuſpẽder la ley que el Rey don Iuã nueſtro padre que ſancta gloria aya hizo por ſus pragmaticas en Toledo Año de. xxij. y en çamora Año de. 31.

a ¶ *No paſſen con ſu carga.* Nota, quòd onus rei ratione perſonæ, tollitur ſi tranſeat in exemptum, quẽ admodum ſunt *los hijos dalgo*, vt hic cauetur. Nam ex mutatione perſonæ, mutatur qualitas, & priuilegium rei. l. per procuratorem. ff. de acquiren. hære. Declaraui in. l. prima. in gloſſa magna. colũna, ſecunda, verſic. Vnde ſi pater tributarius. titulo primo. lib. 1. ſuprà. & in repet. l. 3. §. fin. numero. 119 verſic. Quia per legitimã mutationem in addi. ad Segur. ff. de liber. & poſth. tex. in capit. vni. §. verùm vbi glo. verb. Semeſtre. de iure patro. libr. 6. l. 1. C. de impon. lucrati. deſcrip. lib. 10. l. licitatio. §. fi. ff. de publican. & vectigal. Bal. in rubr. nu. 5. col. fin. verſi. Quartò quæritur. C. de vſu. ſingulariter, ac latè Iaſo. conſili. 20. Laurẽtius de Leazaris. num. ſecũdo libro. 1. Rip. lib. 2. reſponſo. c. 1. n. 16. verſ. Tertiò, ſic mutatione perſonæ. Hinc eſt, quòd emptor rei fiſci, ſi poſtea eam vendat, tenebitur ſoluere gabellam, ad quam ſi fiſcus rem ipſam immediatè venderet, minimè tenebatur: quia per mutationem perſonæ. &c. Bart. in. l. 1. C. de nauicula. lib. 11. & in. §. ante nuptiali. in authen. de non eligend. Similiter emptores rerum eccleſiaſticarum non gaudent immunitate gabellarum, ſiue vectigalium ordinariorum, licèt eccleſia gaudeat. gl. in clem. Præſenti. verb. nõne gotiandi. de cenſib. vbi Paul. de Eleaza. & Imol. col. 1. Archidia. Ioã. Andr. Anchar. Domi. & Frãch. in. c. quanquã. de cẽſib. lib. 6. Alberi. Bart. & Paul. in. l. licitatio. §. mercatores per illũ text. ff. de public. Frede. Senẽſ. cõſi. 111. Quæſtio talis eſt. Bal. cõſ. 466. Punctus quæſtionis. col. 1 lib. 4. vbi dicit, q̃ mũdus approbat. Et plures tenentes hanc ſententiam refert, & ſequitur dicens cõmunem Andr. Tiraquel. de vtroq; tract. lib. 1. §. 1. gloſ. 13. nu. duodecimo. Et ſic nõ priuilegiatus ſuccedens priuilegiato, nõ gaudet eius priuilegio. Et è conuerſo priuilegiatus ſuccedẽs non priuilegiato, nõ amittit priuilegiũ ſuũ, vt hic cautũ eſt. Traditur per Bal. in auth. Quas actiones. col. 2. & 3. C. de ſacroſanct. eccle. Montal. in. l. 1. verb. *ſiempre guardadas.* verſi. ex quibus clarè infertur. titul. 5. lib. 1. foro legum.

¶ *Lex.*

¶*Lex. XIII.*

¶*Ley. XIII. Que el priuilegio de los officiales de la casa se guarde a sus mugeres no casando.*

¶Idem.

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la ley 18. titul. 14. lib. 6. Recopil.*

ORdenamos q̃ la exempcion otorgada por priuilegio a los nueſtros officiales de la nueſtra caſa ſe guarde a los tales en ſu vida [a] y deſpues de ſu vida ſe guarde a las mugeres dellos no caſando [b], y mantenien do caſtidad. Pero que los hijos pechen [c] en todos los pechos no embargantes qualeſquier priuilegios, que los dichos ſus padres tuuieron, y tengan en eſta razon.

¶Ley. XIIII. *Que pechen en el Andaluzia los officiales del Rey aun que tengan racion.*

¶El Rey don Iuan. II. En Valladolid. Año de. Ixvij.

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la ley. 17. tit. 14. lib. 6. Recopi.*

ES nueſtra merced y mandamos, que los nueſtros officiales de la nueſtra caſa, aſsi como eſcriuano de camara, y donzeles, y guardas, y eſcuderos de caual lo y de pie, y otros officiales de nueſtra caſa, que de nos tienen raciones, y otras perſonas que han procurado, y tienen de nos exempcion de franquezas por ſe eſcuſar por ellas de contribuyr y pagar con los otros pecheros los quales viuẽ en el Andaluzia, donde todos cõmũmẽte pechã [d] aſsi caualieros como fi-

a ¶*A los tales en ſu vida.* Priuilegium iſtud eſt conceſſum contemplatione officij, quo ceſſante, ceſſat. l. ſordidorum. C. de excuſ. mune. lib. 10. Sordidorum munerum excuſatio delata perſonis, ad hę redẽ, ſucceſſo remve tranſi re nõ poteſt: nec enim po teſt eſſe perpetuũ, quod non rebus, ſed perſonis, contemplatione dignitatis, atque militiæ indulſiſſe nos cõſtat. l. ſemper. §. negotiatores. & §. quibuſdam. ff. de iure immuni. Quæ iura probant priuilegium cõceſsũ propter artem, eatenus prodeſſe priuilegiato, quatenus exercet ipſam artem. l. ſub prætex tu. vbi Bart. C. de ſac. ſanctis eccle. nec ſufficit quan doque artem exercuiſſe, ſi modò nõ vacant artificio l. 1. C. de collegiatis, & nũ mularijs. lib. 11. vbi inquit Cõſult⁹. Obtuiandum eſt, nummulariorum fraudibus, qui cùm non impleant, ſe tamen muneribus ſubtrahere conantur. Rip. libro ſecundo. reſponſorum. capitul. 20. numero 17.

b ¶*Las mugeres dellos no caſando.* Nota optimũ priuilegium, quod extenditur ad vxorem officialis domus regis. l. 6. verſi. *E otroſi a las mugeres.* tit. 2. ſupra eod. lib. 4. vbi dixi. & l. quoties. ibi, vel eorum coniuges, ſiue adhuc viuerent earum mariti, ſiue poſt mortẽ corũ in viduitate cõſtitutæ ſunt. C. de priuileg. ſcholarium. lib. 12.

c ¶*Que los hijos pechen.* Concor. tex. in. l. ſemper. §, immunitati, quæ Nauicularijs præſtatur, certa forma data eſt, quam immunitatẽ ipſi dũtaxat habeut, non etiam liberis, aut libertis eorum præſtatur. ff. de iure immunita. l. prima. §. 1. eodem tit. ibi, perſonis datæ immunitates hæredibus non relinquuntur. De cuius intellectu agit Philip. Deci. conſilio. 223. numer. 4. & l. tertia. ff. de cenſib.

¶*Lex. XIIII.*

d ¶*Todos comũmente pechan.* Adde. l. 2. & l. 16. infrà eodem titul. Et omnino pro declaratione huius legis eſt videndus regius Senator literis, ſubtilitate, ac moribus præſtantiſsimus exemplar Ioan. Arce ab Otalora in ſumma nobilitatis. 1. par. 3. principalis. ca. 4. nu. 7. pagin. 164. vſque ad pag. 171.

jos dalgo, y qualesquier. Lo qual se acostumbro siempre assi hazer por el bien comun, y defension de aquella tierra: mandamos que todos pechen, y paguen en todos los pechos reales, y concejales segun que lo pechan, y pagan los otros caualleros y ricos hombres: porque contra razõ seria, que pues los caualleros, y ricos hombres que viuen en el Andaluzia no se escusan de pechar por razon de la caualleria, que otros algunos diziendo ser nuestros officiales, o priuilegiados, o exemptos se escusassen de pechar, ni que fuessen de mayor prerogatiua, priuilegio, o condicion, que los dichos ricos hombres y caualleros.

¶*Ley. XV. Que los officiales del Rey contribuyan en las cosas que los caualleros y hidalgos contribuyen.*

¶El Rey don Iuan. II. En çamora. Año de. xxxj.

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la ley. 19. tit. 14. lib. 6. Recopila. en la qual se añade que esta disposicion se guarde, aun que los tales tengan priuilegios para que sean exemptos de todos pechos.*

a ¶Lex. XV. ¶*Paguen y cõtribuyan.* Nota in quibus contributionibus nobiles, & exempti non excusantur. Idẽ dicendũ est in clericis. l. 1. titulo tertio, libro primo. suprà. & l. ad instructiones itinerum. C. de sacrosanct. ecclesijs.

ORdenamos, q̃ los officiales de la nuestra casa, y otros qualesquier nuestros vassallos, y escuderos de cauallo pagué y contribuyan a en reparo de muros, y cercas, y fuẽtes, y puentes, y en todo lo otro en que pagan caualleros, y escuderos, y dueñas, y donzellas fijos dalgo, pues que es pro uecho comun de todos.

¶*Ley. XVI. Que se guarden los priuilegios de los jurados de Seuilla.*

¶El Rey don Iuan I. En Valladolid. Año de. lj.

POrque los jurados de la muy noble ciudad de Seuilla tienen priuilegios, sentencia, o confirmacion de los Reyes nuestros progenitores por donde son exemptos de todo seruicio, y pedido y prestidos, y otro qualquier tributo que los vezinos de la dicha ciudad, y su tierra han de contribuyr y pechar y emprestar, mãdamos que los dichos priuilegios y mercedes que los dichos jurados de Seuilla tienen, les sean guardados segun que fasta aqui les fueron guardados: y mandamos a la dicha ciudad y officiales della que lo guarden y cumplan, y hagan guardar y cumplir assi.

¶*Ley. XVII. Los que fizieren escusados por no pechar la pena que merescen.*

¶El

¶El Rey don Enrique. IIII. En Madrid. Año de. Iv.

¶Lex. XVII.

a ¶*Saluo en los casos de corte.* Nota, quod quis non est extrahendus à proprio foro nisi in casibus curiæ, quibus id statutum est fieri posse. de quibus in. l. 1. tit. 1. lib. 3. suprà. vbi dixi, verb. *pobres.* l. 14. tit. 2. eod. lib. 3. Annotaui in. l. 1. eiusdem titul. verbo, *su proprio fuero.* colum. 830.

MAndamos, que si algunos se hizieren escusados de las Iglesias, y monesterios, y religiosos, y personas eclesiasticas por no pagar los nuestros pechos y derechos, que las justicias de los lugares donde assi se escusaren les entren en los bienes, y los pongan, por inuentario, y les prendan los cuerpos, y los embien presos ante nos do quier que nos seamos, porque mandemos proceder contra ellos como la nuestra merced fuere. Y esto mesmo que se haga contra las otras personas, y bienes de aquellos que qualesquier señores temporales, y nuestros officiales, o otras personas quisieren escusar contra el tenor y forma destas leyes. E defendemos a los nuestros oydores, y alcaldes, y notarios y otras justicias de la nuestra corte y chancilleria: so pena de priuacion de los officios, que sobre esto no den ni libren cartas algunas de emplazamiento, ni otras prouisiones contra los concejos, y alcaldes, y regidores, y otros officiales, y cogedores, y empadronadores, y otras personas singulares, a peticion de las tales Iglesias y monesterios, y señores de vassallos, y nuestros officiales: y que cumplan y guarden las nuestras leyes. E esto mesmo se entienda en qualesquier otros familiares: y cõmensales: assi de señores como de los del nuestro concejo, y de otros officiales que sobre la dicha razon no los puedan sacar de su proprio fuero y jurisdicion a la nuestra corte, y qualesquier personas de qualquier estado, o condicion que sean, o ser puedan aunque se digan commensales, y familiares de los tales: saluo en los casos de corte a y que cerca desto se guarde la pragmatica sanction, fecha por el señor Rey don Iuan nuestro padre, año de mil, y quatrocientos y nueue, el effecto de la qual se contiene en este libro en el titulo de los juyzios q̃ comiençan. Mandò ordenar el dicho señor Rey don Iuan nuestro padre.

¶Ley. XVIII. *Que los pecheros que no quisieren pagar monedas diziendo ser acostados de personas poderosas que seã apremiados.*

Orde-

¶ *Lex. VIII.*

a ¶ *Tenidas de derecho a pagar.* Nota, q̃ contributio non debet exigi, quouſq; conſtet quẽ ad eam ſoluendã teneri, & tunc habita informatione debiti, erit compellendus ad ſolutionem debiti principalis cũ expenſis, & damnis hac occaſione factis per collectorem tributi. Et ſic licitè recusãs ſolutionẽ tributi, non eſt puniendus. Nã legitimæ exceptiones nunquã cenſentur excluſæ in diſpoſitione quacũque ſummi principis. capitulo ex parte tua. de offic. delegat. Tum etiam, quia Princeps non intendit quicquam facere in præiudicium iuriũ ſubditorum ſuorum, nec aliquem lædere. l. 1, §. ſũt autẽ, ibi. Oportet enim in huiuſmodi rebus vtilitatem, & tutelam facientis ſpectare, ſine iniuria vtiq; accolarũ. ff. ne quid in flumi. publico. l. 2. C. de precib. Imp. offer. l. ſecunda. §. ad uerſus. & §. ſi quis à principe. ff. ne quid in loco publ. l. prima. §. de eo. ff. de aqua pluui. arcend. l. Imperatores. ff. de ſerui. ruſti prædi. l. qui ſit fugitiuus. § apud. Labeonem. in gloſſ. verb. poſtulant. ff de ædili. edicto. glo. in capitulo. baſilicas. verb. diſpẽdio. de conſecra. diſtinct. 1. Igitur eorum excuſatio legitima ſecundum iura & priuilegia eis cõceſſa, eſt admittenda, aliàs fruſtratoria eſſent, quod minimè eſt dicendum, cum ſit Principis beneficium, quod nemini eſt auferendum. regul. Indultum. de regu. iur. libro. 6. Si tamen iniuſta eſſet talis excuſatio, eſſet explodenda, ac eam pro ſe allegãs puniendus. l. 2. & l. 17. ſuprà eod.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley 24. titul. 14. lib. 6. Recopil.*

ORdenamos que todos los pecheros contenidos en los padrones de las monedas y pedidos que nos mandaremos repartir en eſtos nueſtros reynos y ſeñorios que pechẽ y paguen ſus cañamas de lo que por los dichos padrones pareſciere, y ſino quiſieren pagar los marauedis que les caen de pagar por dezir ſer acoſtados de algunas perſonas poderoſas, mandamos a las juſticias de las ciudades, y villas donde eſto acaeſciere, que auiendo primeramente informacion de como las tales perſonas ſon tenidas d derecho a pagar a lo que aſsi les cupiere a pagar de los dichos pechos, que cõpellan y appremien a los tales dichos pecheros contenidos en los dichos padrones, que pechen y paguen los marauedis que aſsi les cupiere: y mas las coſtas y daños b que ſobre ello ſe recreſcierẽ a ſu culpa à los otros pecheros vezinos y moradores de la tal ciudad villa, o lugar. Y que las dichas juſticias lo hagan y cumplan aſsi, ſopena de priuacion de los officios, y de ſer tenidos a todo el daño que a los otros vezinos y moradores de las tales ciudades, villas, y lugares, donde lo tal acaeſciere, ſe les recreſciere.

b ¶ *Coſtas y daños.* Nota, q̃ expẽſæ, & dãna ſunt diuerſa, ideo remittẽs dãna, non cẽſetur in dubio remiſiſſe expẽſas. text. in cap. in noſtra. de iniur. Singular. ſecũdũ Ludo. Roma. ſing. 342. inci. Nũ quid appellatione damnorum. notabi. ſecundum Iaſo. in. l. 1. §. finum. 17. ff. ſi quis jus dicẽti nõ obtemperaue.

perauc. Guido Papa deciſio. 55. in incip. Si lite pẽdẽte & nominãs aliquẽ indebite, tenetur ad ſumptus l. obſeruare ſecundũ Barto. ibi, nu. 12. C. de decurio. lib. 10.

¶ *Lex. XIX.*

¶ *Pechen y paguen.* Nota, quod ficta religio non excuſat à contributione tributorum iſtos ſtatres & ſorores tertij ordinis ſancti Franciſci. Facit optima lex, quidam ignauiæ ſectatores. C. de Decurionib. lib. 10. cuius verba ſunt. Quidam ignauiæ ſectatores deſertis ciuitatum muneribus, captant ſolitudines, ac ſecreta, & ſub ſpecie religionis, cum cœtibus Monazonio congregantur. Hos igitur, atque in huiuſmodi deprehenſos erui latebris conſulta præceptione mãdamus, atque ad municipia patriarum ſubeunda reuocari, & pro tenore noſtræ ſanctionis familiarium rerum carere illecebris, quas per eos cenſuimus vendicandas, qui publicarum eſſent ſubituri onera. vbi Bartolus, Platea, Lucas de Penna, & Alcia. & quæ notat Bal. in. l. quicunque. col. 4. num. 16. C. de ſeruis fugit. Præterea quod non excuſentur à collectis, tenet Anchar. in capite primo de immunita. eccleſ. libro. 6 vbi tenet, quod iſti non ſunt perſonæ eccleſiaſticæ, & ideo non ſunt exempti à datis, ſeu collectis. Idem ante eum notat Ioãnes Calderi. conſilio. 4. ſub titulo. De regulari. Quoniam licet iſti dicantur fratres. vt in clemen. Cũ ex eo de ſenten. excõmuni. tñ nõ ſunt propriè ac ſtrictè religioſi ſed fratres de pœnitentia, nec proprie dicũtur habere regulã, ſed potiùs quendã modũ viuẽdi. gloſ. eſt notab. in dict. clemen. Cùm ex eo. verb. tertio. vbi Guillielmus de Monthauduno col. 2. vbi dicit. Vnũ tñ nota, q̃ iſti non ſunt clerici nec religioſi, id eſt, verè religati, nec veri cõuerſi, ſeu perpetuo Deo oblati, cũ nõ habeãt poteſtatẽ corporis ſui, ſed vxores: nec ſint laici, cũ ſunt de ordine, vt hic patet: quia cõcludo, q̃ nec in perſona, nec in rebus gaudent priuilegio clericali, ſeu religionis, vt patet infra, & ſic ſunt ſine rege, ſicut locuſtæ, niſi ipſimet ſibi faciant, vnde iudicabo eos vt nudos omni priuilegio & quaſi de nouo egreſſos de vtero matris ſuæ, & ſic ipſos in omnibus & per omnia iudicaturos per curiam ſeculærem, niſi alia pateãt per ſua priuilegia, quæ nũc latent. Hactenus ille, & ibi Ioan. Vanquel. colu. 2. poſt Panormit. in c. 2. de foro compe.

¶ *Ley. XIX. Que los frayles y ſoroes de la tercera regla pechen.*

El rey don Iuan. II. En Soria. Año de. cccc xviij. peti. 6.

ADDICION.

Eſta ley ſe contiene en la. l. 1. tit. 14. lib. 6. Recopil.

ESTAbleſcemos y mãdamos q̃ porq̃ muchos hõbres, e mugeres ſe hazen frayles y ſorores de tercera regla de ſeñor S. Franciſco por cauſa de no pechar, y ſe eſtan en ſus caſas, y en ſus bienes como los otros legos, y por eſta razon ſe eſcuſan de pagar los nueſtros pechos reales e concejales. Tenemos por bien, que los tales pechen y paguen[a] lo que les cupiere a pagar de los dichos nueſtros pechos reales, e aſsi de los concejales, ſegun y como antes que las tales reglas tomaſſen contribuyan, y pechauã.

dicit hanc Guilielm. Haudu. opinionem veriorẽ. Quamuis quod ſint religioſi, & gaudeãt immunitatibus perſonarũ eccleſiaſticarũ dicant tutiorẽ, ac æquiorem. Hanc ſententiam, quòd non ſint religioſi, per prædictam glo. tenet Panorm. in. c. cauſamque. nu. 2. de iudi. vbi ad vtranq; partem videbis ſententias additionatorum inter ſe pugnantes. Et plura ibi allegantur. Et eſt gloſ. in cleme. 1. verb. obedientiã. de religio. domib. Philip. Corn. conſi. 205. nu. 1. lib. 1. vbi dicit ſtatutũ ſimile huic legi non eſſe contra libertatem eccleſię. Et tangit in conſi. 220. col. 3. num. 10. Et apud Luſitaniæ viros eſt huic legi ſimilis lex. 1. §. 1. titul. 3. lib. 2. ordinam. not. Montalu. in. l. 8. verb. *porque los comendadores*, tit. 1. lib. 1. for. legum.

Contrariã tamen ſententiam tenet Barto. in. l. ſemper. §. quibuſdam. ff. de iure immuni. dicens ſe vidiſſe cõſilia plurimorum doctorũ iuris Canonici, & ciuilis, aſſerentium, quod iſti à talibus exactionibus ſunt exempti. nam ſunt Deo deuoti, &

sic negari non potest, quin sint religiosi, nisi prædicti assumpsissent habitum, seu ordinem in fraudem collectarum, & onerum. Pro qua limitatione est tex.in.l.cura.§.qui obnoxius.ff. de muneribus & hono. & extrauagans. Sãcta Romana & vniuersalis ecclesia. Ioan. 22. sub titu. De religios. domi. Et hæc opinio Bart. placet Antoni. Francis. in additioni. ad Pa nor. in. c. causamque de iudi. sub verb. modum viuẽdi. Ioã. de Plate a. in. l. si diuina domus. col. 3. nu. 5. C. de exactori. tributorum, libro. 10. quatenus Bart. loco vltimo citatus absque recessu ab eo reliquerit, visus est opinionem illius approbasse. Nicola. Boeri. in tracta. De statu. & vita eremitarum. nu. 15. eandem opinionem tenet. Do. de amicis, q. 146. num. 2.

¶ Ley. XX. *Que los bachilleres pechen.*

¶ El Rex don Enrique IIII. en Madrid. Año de. IV.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la. l. 2. tit. 14. lib. 6. Recopil.*

ORDENamos, q̃ los que son bachilleres ẽ derecho Canonico[a], e ciuil no se escusen, ni puedan escusar de contribuyr, y pechar en pedidos y monedas, e otros pechos reales e concejales: y sean para ello apremiados por las nuestras justicias.

¶ *Lex. XX.*

¶ *Bachilleres en derecho canonico.* Doctor tres gradus habere debet, nam athletæ in sacris certaminibus tribus coronis ornari debent, vt vacationẽ mereantur. l. 1. C. de athletis lib. 10. Primus est, quem baccalaurea, qua coronari solebant, Bachalaureum dicunt. Confertur illi, qui operam dederit studijs iuris ciuilis per quadriennium, & iam soluere legũ nodos incipiat, quos Iustinianus huiusmodi lytas, id est. solutores videtur appellasse. in proœm. digestorum. §. sed quia. Alciat. libr. 8. iuris Parergõ. c. 10. Hierony. Cagnol. in proœm. digestorum. §. sed quia solitum. Et Orosci. nu. 43. Salmanticę tardior processus, nec nisi in quinto anno eam laureã consequuntur, quo prolitæ à Iustiniano, & docto. in dict. §. sed quia vocantur. Alter est licentiatorũ gradus, qui apud Iustinianum loco præcitato prolytas appellat, etenim ij propter consummatiorẽ doctrinam licentiam habent doctoralia insignia suscipiendi, vnde & Licentiati dicuntur, solum insignium honore à doctoribus differentes. Verùm hi Salmanticæ non nisi transacto decennio creantur. De quibus gradibus habetur in constitu. vniuersitatis Salmantinæ consti. 15. 16. 17. & 18.

Hic quæri potest. Vtrùm Bachalaurei dicantur graduati? Videtur quòd non, quia in iure nullus est gradus præter doctoratus, & magisterij. vt per glos. regul. Cãcellariæ Innocen. 8. 50. & regul. Iulij. 2. in. 3. part. igitur non dicentur graduati, nec venient in dispositione requirente ad aliquem actum graduatum, prout in pluribus regulis Cancellariæ apostolicæ. ac ecclesijs Hispaniæ exigi solet.

Sed tamen cõtrarium firmant prædictæ glos. Cãcellariæ, maximè in nostris Bachalaureis Hispaniæ, qui graduati dicuntur, ac sunt. Tum etiam, quia eo ipso, quod præficiuntur in prędicta laurea, differunt ab scholaribus, ergo sunt graduati. argu. eorum quæ notat Bartolus. de mobilibus in repe. l. 1. C. de dignita. libro. 12. Et quòd Bachalaureus sit in gradu quemadmodum Licentiati, Magistri, & Doctores, est. l. 29. & l. 30. libro pragmat. Regum Catholicorum. l. 5. titulo. 10. libro. 1. suprà. Quæ leges, & pragmaticæ confirmatæ sunt per Carolum Cæsarem, ac Hispaniæ olim regem in curijs Pinciæ anni. 1523. l. 100. & in curijs Madriti celebratis anni. 1534. l. 126.

Sed est dubium, Vtrum Bachalaurei legentes in vniuersitatibus approbatis, vel patrociniũ præstantes eximantur à contributione nostræ legis eis decreta: Et videtur quòd sic, ex eo, quod militare dicuntur. l. aduocati C. de aduocat. diuersorum iudiciorum. ibi, aduocati, qui dirimunt ambigua facta causarũ, suæque defensionis viribus sæpe publicis in rebus, ac priuatis lapsa erigunt, fatigata reparant: non minus prouident humano generi, quam si prælijs, atque vulneribus patriam, parentesque saluarent. Nec enim solos nostro imperio militare credimus illos, qui gladijs, clypeis, & thoracibus nituntur, sed etiam aduocatos, militant nãque causarum patroni, qui gloriosæ vocis confisi munimine, laborantium spem, vitam. & posteros defendunt. glo. in. c. ex multa. §. secũdo quæsiuisti verb. maturitate tamen consilij. de voto. & in. ca. militare. verb. militiæ. 23. q. 1. Et facit princip. Insti. incip. Imperatoriam. Igitur cum milites excusentur, & isti excusari debent. Et aduocati vrbium torqueri non debent, secundum Ioan. de Platea in. l. libertorum. colum. 2. versiculo. Et est argumẽ

tum

tùm hæc lex.numero.2.C.de dignita.libro.12. Et ſunt in clariſsima dignitate.l.ſuggeſtione.&.l. laudabile.C.de aduocat. diuerſorum iudic. Et ſunt nobiles.l.prouidendũ.C. de poſtuland. Latè per Andr.Tiraq.de nobilitate.cap.29.numero.10. Et dixi in.l.1.gloſ.1.quęſt.3.titulo.19.libro.2.ſupra Silegerit.conſtat ex.l.8. titulo. 31. parti. 2. ibi. *Otroſi ordenamos,q̃ los maeſtros ſobredichos, è los otros que mueſtrã los ſaberes en los eſtudios en las tierras de nueſtro ſeñorio,que deuen ſer quitos de pecho, è non ſon tenudos de yr en hueſte, nin en cauałgada nin de tomar otro officio,ſin ſu plazer.* Et ſic lex illa loquitur in graduatis,& in nõ graduatis,ibi,*è los otros*,quæ dictio referenda eſt ad reliquos lectores, qui habent poteſtatem cathedram aſcendẽdi,quemadmodum Bachalaurei habent in Hiſpania.Facit.l.3.ibi, *que fuẽſſe maeſtro de Gramatica.* titulo.17.partit.6.nam dicuntur magiſtri ab effectu docendi, cum tamen in Grammatica nullus magiſtralibus inſignijs decoretur,vt eſt notum.Lex tamen noſtra erit accipienda de Bachalaureis non legentibus, nec aduocantibus in ciuitatibus,vt præmiſſum eſt. Et vide quæ dicam in glo.ſequen. Scholaris autem an ſit immunis à contributionibus realibus,& perſonalibus interim quod eſt in ſtudio generali, & ſtudet? Et videtur quod ſit exemptus ab omnibus muneribus,tam ordinarijs, quam extraordinarijs perſonalibus, ſeu realibus ratione rei patrimonij ſui.ex notatis à Petro Rebuff. in authen. Habita. priuilegio.149.pagi.314.C.ne filius pro patre.dixi in.l.8.verb.*eſtudios generales*.titulo.2.libro.1.iuprà.columna.75.verſicu.Scholaris itidem. Petrus Antibol.in tract.de muneribus.3.part.§.his igitur clarè.num.55.

Quid autem in Licentiato, Vtrùm excuſandus ſit à muneribus & tributis, quemadmodum Doctor? In qua quæſtione Petrus Antibol.vbi ſupra. numero.56.poſt longam diſputationem ad vtram que partem, tenet partem affirmatiuam. Quem refert & ſequitur Ioannes Lupus in repetitione. rubri.§.38.numero.14. de donatione inter virum & vxorem.Confirmatur,nam quandocunque tractatur de cauſa fauorabili,ius ſtatutum in doctore locum habet in Licentiato.Secus tamen ſi tractaretur de pœna,& odio. Vnde ſi epiſcopus excommunicaret omnes doctores non diſputantes, non venirent Licentiati:quia in pœnalibus, & odioſis ſermones ſunt ſtrictè interpretandi. Baldus in.l.1. columna.5.ad fin.ff.ſoluto matrimonio. Alexan. alios refert.in.l.mulier.§.non eſt dubitandum. numero.2.ff.ad Trebellianum. vbi hanc ſententiam communem dicit.& Franciſcus Ripenſis.in.l. Cẽturio.numero.18.de vulga.& pupilla.ſubſtit.Franciſcus Niconiti.in repetiti.rubri. ff. ſoluto matrimonio.numero.198.verſiculo.Confirmo, quia vbi agitur de fauore.Anchar. & Domini. in proœm.lib.6.columna.2.Iaſ.in.l.ad egregias. col.fi. ff.de iureiurando. Et dicit magis communẽ Ioan. Lupus in dicto.§.38.col.3.nu.11.verſic.Iſta enim procedunt in odioſis,& pœnalibus. Et communẽ dixit Bartholomæ.Bologni.in repe.authen. Habita.numero.129.C.ne fili.pro patre.verſic.modò quæritur quid de Licentiatis.per.l.penu. ff. de milit.teſtamen.vbi potentia proxima actui, habetur pro actu.Hippolyt.in repetitione rubri. ff. de fidei iuſſo.numero. 217. In oppoſitum huius ſententiæ faciunt plura. Nam Licentiatus ad actum non eſt in actu.Bald.in cap. cum quidam. per illũ tex.de renuntiatio.nec ſufficit potentia & habitus,vbi eſt neceſſarius actus.l. ſed ſi plures.§. ſi exaſſe.verſiculo.Nec enim ſufficit.ff.de vulga.& pupilla. Habilitatus ad doctoratum, nõ eſt doctor, nec venit nomine doctoris, niſi actualiter habeat inſignia doctoralia.Bal.in.l.athletę.in prin. per illum text.ff.de excuſatio.tuto.& alij plures relati per Iaſo.in.l.quanuis.columna.1.C.de inoffi. teſtam.Nec habet dignitatem Licentiatus, ſed habetur pro ſcholari.Baldus in authen.Habita.C. neſi li.pro patr.Alciat.in tract. de præſumptio. regula.1.præſumptio.45.numero.8. Ideoque pro concordia erit dicendum.Aut licentiati volunt habere priuilegia conceſſa doctoribus ratione dignitatis doctoreæ,& ita non poſſunt conſequi ante realem conſequutionem doctoratus, & ſic intellige iſtam poſtremam opinionem. Aut tractat de priuilegijs conceſsis ratione exercitij, quia docet in ſcholis vel iudicando,&ſic ſe literis ciuilis ac canonici iuris exercendo,& tunc procedit opinio,quę communis eſt.Ita Rip.in dict.l. Centurio. nu. 18. concordat has opiniones.Facit.l.8.titu.fina.par.2 & ibi Gregor.Lopius.

Ex quibus infertur, quòd quãtum pertinet adſolutionem tributorum, Licentiatus in iure Canonico,vel Cæſareo gaudet priuilegijs doctorũ. eritque exemptus,cum additamento, quod exerceat officium literati,non aliàs,ex his quæ notat Felin.in rubr.de Magiſtr.columna.2. verſicu. Ad tertium.Item probatur ex hac regia lege.20. a cõtrario ſenſu.& ſic non tenetur ſoluere Licentiatus iuris Canonici,vel ciuilis tributum reale, vel communitatis, vulgo,*concegil*.cum præmiſſo additamento.Et ita eſt interpretanda lex iſta per generalem conſuetudinem iſtius regni.Et in Cancellaria regis in contradictorio iudicio ſic fuit calculis auditorum ſententia eorum diffinitum in quodam Licentiato de Ciſneros, vt gauderet immunitate tanquam filius de algo,modo & qualitate præmiſſa.Et conſtat,quòd gaudere debeant prædictis exemptionibus.ex.l.100.in curijs Pincianis. Anni. 1523.& in.l.126. in curijs de Madrid an. 1534 dũ

tamẽ ſint graduati Salmãticæ, vel Pinciæ, vel graduati, & collegiales in collegio Bononiẽſi, ſeu Cõpluti examine rigoroſo, non aliâs.

Vtrum autem a præſtationibus, ſeu muneribus quæ ſolent imponi ratione belli excuſentur? Reſpondendum eſt non excuſari. vt colligitur ex notatis per Panormita. in capit. peruenì. co. 2. nu. 4. de cenſib. l. nullus. & ibi Bart. C. de curſu publico. libro. 12. Adde quæ notat Petrus Antibol. in tract. de muneribus. §. his igitur clarè. in. 3. par. principali. de excuſatione munerum. num. 52. & in. §. 4. incip. A modò expedit quærere. columna. 1. Adde in ſuper. Gregori Lopez, quem poſtquam hæc ſcripſeram, reperi in. l. 5. verb. *Sabiduria* tit. 1. parti. 2. vbi in effectu hanc ſententiam approbat.

excepto los caſos que por derecho ſon otorgados.b

¶ *Ley. xxj. Los que ſon eſcuſados de yr a la guerra.*

¶ El Rey don Iuan. II. en çamora. Añode. xxxi.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley. 7. titu. 4. lib. 6. recopil. y en quanto eſta ley dize que los vaſſallos del rey, y los que tienen tierra del no ſean eſcuſados. veaſe la. l. 8. tit. 4. lib. 6. recop. adonde dize que ſi eſtos tales fueren enfermos, o viejos, o en otra manera impedidos, que bien ſe pueden eſcuſar.*

b ¶ *Excepto los caſos, que por derecho leſon otorgados.* Supple ſi eſſet aduocatus, vel publice legeret, vel eſſet de iudicibus ſupremis, quibus caſibus gauderet priuilegio immunitatis, non aliàs, ex his, quæ ſuperiori gloſſa dicta ſunt. Et Gregorius Lopez. l. 2. titu. 10. parti. 2. Et iſtud priuilegium inducere videntur iſta verba, nec eſt inconueniens, quòd ratione æqualis artis, & exercitij, non detur diuerſitas diſpoſitionis inter Licentiatos, & Bachalaureos, cùm Bachalaureatus ſit gradus, & licẽtia poſſit attentari quòd non ſit gradus in Hiſpania, ſed titulus, & facultas ad apicem doctoratus.

¶ Lex. XXI.

a ¶ *Eſcuſados de yr a la dicha guerra.* Nota quæ perſonæ excuſentur ire ad bellum. Concor. l. 14. tit. tertio. libro iſto. 4. ſupra. Vtrum autem excuſatus, qui habet in bonis vltra quinquaginta millia iuxta pragmaticam regni, teneatur habere equum, ad hoc vt gaudeat exemptione iſtius regiæ conſtitutionis? Et prima facie dicendum videtur quòd nõ ſit obligatus, puta phyſicus, ſeu medicus, vel aliæ perſonæ hic expreſſæ. Nam cum non teneatur ire ad bellum per indultum huius legis, fruſtra eſſet compellendus habere equum, quòd ideò habentes in bonis præſcriptam quantitatem tenentur habere, nempe, vt ſint parati ad bellum, nec alia ratio redi poteſt. Sed iſta ceſſat in medicis, & perſonis exemptis ab iſto munere: igitur ceſſante cauſa finali legis, ceſſare debet eius diſpoſitio. ca. magnæ. in fin. de vot. cap. cum ceſſante de appellatio.



Andamosq̃ca day quã do nos huuiere mos de mandar llamar para yr a la guerra a las nueſtras ciudades, villas, e lugares, que ſean eſcuſados de yr a la dicha guerra a los alcaldes, y alguaziles, regidores, e

Præterea perſonæ hic expreſſæ excuſantur ab itinere tam per ſuas perſonas, quam per ſubſtitutos, igitur nõ tenentur habere equos, quanuis habeant in bonis quantitatem deductam a regia pragmatica per rationem paulò ante allatam.

In contrarium facit, nam non eſt ſola ratio, vt ſint parati ad bellum, cum fuerint euocati, ſed eſt alia, vt poſſint ſe defendere, quando aduerſus eos indiceretur bellum, & etiam vt ſit copia equorum, vt cæteris euntibus in bellum, poſſint prodeſſe tempore belli, quanuis ipſi alias non poſſent cogi profiſciſci.

Confirmatur, nam ſenes non compelluntur ire in bellum, tamen tenentur habere equos. l. 4. ibi, *mas ſiempre deue tener armas y cauallo* &. l. 5. ibi. *no ſean tenidos de yr por ſus perſonas à la guerra, aunque todauia ſeã tenidos de mãtener cauallos y armas.* titu. 1. iſto libro quarto, ſupra. Igitur exemptio non liberat priuilegiatum, quo minus equum habere debeat ad hoc, vt gaudere debeat ſuo priuilegio. Sed tamen hæ leges non obſtant ex eo, quia quanuis perſona ſexagenarij excuſetur ire ad bellum, tenetur tamen alium mittere, & ſic ſeruire per ſubſtitutum, vt in eiſdem legibus expreſſe cautum eſt, ergo iuſtum eſt eos cõpelli ad hoc vt habeãt quos

equos, & arma. Quæ ratio ceſſat in perſonis hac lege comprehenſis, maxime ſi equorũ inopia non ſit, quo caſu non tenebitur. argu. l. 2. ibi, non aſtringetur, ſi ciui inopia non eſt. Et ibi glo. ſi. dicit, tunc ergo excuſantur. C. qui ætat. vel profeſsione ſe excuſ. libro. 10. l. vt gradatim §. quoties. ff. de muner. & honorib. & ceſſat alia ratio, de qua ſuprà. & ob id erit dicendũ, quôd perſonę hac lege comprehenſæ gaudere debent priuilegio exemptionis, quanuis equos & arma minime habere appareat, licet habeant in bonis quantitatem quinquaginta millium ſecundũ pragmaticam regiam.

a ¶ *Lex. XXII. ¶ No ſe pagaſſe alcauala.* Nota legem iſtam, q̃ ex venditione, nec delatione librorũ debetur gabella, ſeu aliud quoduis tributum, vt hic habetur. l. 31. in legibus quaterni gabellarum. ibi, *ni de los libros, aſsi de latin como de romance enquadernados, e por enquadernar, eſcriptos de mano, ò de molde* Confirmatur. nam de rebus, quæ portantur in exercitum, non eſt ſoluenda gabella. l. licitatio, §. res quæ exercitui. ff. de publica. & ibi docto. vbi Angel. de Periglis poſt Barto. dicit, verùm etiam ſi fiat pactum inter communitatem, & gabellarios, q̃ omnes teneantur, non obſtante aliquo priuilegio quia intelligitur prę̃terquã de priuilegio clauſo in corpore iuris, prout eſt in caſu propoſito, in quo lex concedit priuilegium, ne de miſsis in exercitum ſoluatur gabella. Paul de Caſtr. in lege prima. numero. 2. ff. de legibus

jurados, y ſeſmeros, e fieles, y mõtarazes, y mayordomos, y procuradores, e abogados, y eſcriuanos publicos del numero, e fiſicos, e cirujanos, y maeſtro de grammatica, y eſcriuanos que mueſtran leer moços, y eſcriuir en las ciudades, e villas: y arrendadores, recaudadores, y empadronadores, y cogedores, y peſquiſidores de nueſtras rentas y pechos y derechos: ſaluo los que de los ſobre dichos ſon de nueſtros vaſſallos, e tienen de nos tierra, o racion, o quitacion por razon de los dichos officios, porque nos han de ſeruir, e los que tienen tierras e acoſtamientos de otros, y ciruſanos q̃ por nueſtro eſpecial mandado fueſſen llamados. Y mandamos eſto q̃ ſe guarde aſsi: ſaluo en el caſo que nos eſtuuieſſemos en neceſsidad, lo que Dios no quiera.

¶ *Ley. XXII. Que los que traen libros no paguen derechos.*

El rey y reyna en Toledo. Año. de mil cccc. Lxxx.

Conſiderando los reyes de gloriosa memoria, quanto era prouechoſo, y honroſo, que a eſtos ſus reynos ſe truxeſſen libros de otras partes para que con ellos ſe hizieſſen los hombres letrados: quiſieron, y ordenaron, que de los libros no ſe pagaſſe alcauala. a Y porque de pocos dias a eſta parte algunos mercaderes nueſtros naturales, y eſtrangeros han traydo, y de cada dia traen libros muchos, y buenos, lo qual pareſce que redunda en prouecho vniuerſal de todos, y ennoblecimientos de nueſtros reynos. Por ende ordenamos, y mandamos, que allende de

la dicha franqueza, que de aqui adelante de todos los libros q̃ ſe truxerẽ a eſtos nueſtros reynos, aſsi por mar[b] como por tierra no ſe paguen, ni lleuen almoxarifazgo, ni diezmo, ni portazgo ni otros derechos algunos por los nueſtros almoxarifes, ni los dezmeros, ni portazgueros, ni otras perſonas algunas, aſsi de las ciudades, villas, e lugares de nueſtra corona Real, como de ſeñorios, y ordenes, y behetrias, y de los dichos derechos, y diezmos, y almoxarifazgos, ſean libres, y francos los dichos libros, y que perſona alguna no les pida, ni lleue, ſopena que el que lo contrario hiziere, caya e incurra en las penas, en que caen los q̃ pidẽ, e lleuan impoſiciones deuedadas. E mandamos a los nueſtros cõtadores mayores q̃ põgan e aſsiẽten el traſlado de la ley en los nueſtros libros, y en los quadernos y condiciones con que ſe arrendaren los diezmos, y almoxarifazgos, y derechos.

¶ *Ley.XXIII. que los clerigos coronados que ſon caſados pechen.*

¶ El Rey don Iuã. II. en Soria.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley.2.titul.4.lib.1.Recopil.*

MAndamos, que los clerigos coronados, que ſon caſados[a] pechen y paguẽ en todos los pechos

gibus. Baldus in Authenti. Qua in prouincia. C. vbi de crimini. agi. opor. Firmianus. in tractatu de gabellis. in. 2. membro. 8. parte. principali. verſũ. 8. quæro. nu. 12. & in. 7. par. principali. verſiculo decimo quæro, numero. 39. Quo fit, quod etiã Librarij adducentes libros tam ratione venditionis, quàm delationis, nõ debent ſoluere gabellam, ſeu tributum aliquod, non obſtante tali pacto, quia de iure communi iſtius regni ſunt priuilegiati. Quod eſt menti tenendum Libri igitur ſunt res neceſſariæ ad prælium literarum: ergo vehentes, ſeu portantes libros ad homines inſtruendos (maximè in vniuerſitatibus approbatis, vbi verè militamus in exercicio literarum, & ſumus milites aſsidui) non debent aliquo onere tributi vexari: imò ſunt à rege præmiã di propter laborem ꝛ & induſtriam, quam habent in deferendis ex partibus longinquis ex quibus deprehenditur quies totius reipublicæ, tam tempore pacis, quàm belli, vt in promptu omnibus eſt.

b ¶ *Aſsi por mar*: Gabella ita eſt ſoluenda in mari, ſicut in terra. ſecundũ Bald. & Salice. in. l. 3. C. de naut. fœnore. Firmian. in tract. de gabel. in. 1. par. quæſt. 6. nu. 19. & in. 6. part. verſic. Sextò quæro. nu. 10. Et eſt notandum, quòd ſcholares de libris non ſoluunt pedagia. glo. in auth. Habita. verb. ſpeciali. C. ne fili. pro patre nec gabellam. Cynus. Iacob. Butriga. Salicetus. & Bolognin in dict. authen. nu. 16. verſic. Sexto notò ſecundum eundem Bald. & Salicet. & Petrum Rebuff. priuileg. 148. in ſua repeti. pagi. 313. vbi ponit pœnam publicani cogentis ſoluere veſtigal ſcholaribus.

¶ *Lex.23.*

a ¶ *Que ſon caſados.* Iſti non habent niſi priuilegiũ canonis, & fori. c. vni. de clerici. coniugat. lib. 6. Adde Lapũ allegat. 118. vbi in nume. 7. agit de intellectu dictæ. l. vni. Felin. in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. num. 103. de conſtit. Latiſsimè per Ioan. Igne. in. l. fideicõmiſſum. nu. 277. verſ. Et ob id clerici coniugati. ff. ad Syllania. Ioan. Mauri. in rep. l. 1. C. quo loco mulier mune. ſubire ſoleat. pagin. 75. Vide. l. 10. tit. 2. lib. 6. infrà.

b ¶ *Pechen*

asſi reales como concejales, y que los coronados que no ſon caſados pechen enlos pechos que deuen pechar los clerigos, y no en otros b.

¶Ley.XXIIII. *La pena en que incurren los que ſe dizen exemptos y eſcuſados, no lo ſeyendo.*

¶El Rey don Enrique. IIII. en cordoua. Año de mil.cccc.lv.

CONfirmamos las leyes, que el rey don Iuan nueſtro padre que ſancta gloria aya, ordeno en las cortes de çamora año de mil y quatrocientos y treynta y dos, en las cortes de Madrid, año de treynta y cinco, y en las cortes de Valladolid, año de quarenta y ſiete y por vna ſu pragmatica dada en Palencia año de treynta y vno: dando cierta forma, y poniendo ciertas penas contra los que tienen exempciones y franquezas. Y demas, que ſea guardada la ley que el rey don Enrique nueſtro hermano que Dios perdone hizo en las cortes de Cordoua año de cinquenta y cinco: en que mãdo que aquellos que cometieren de gozar y ſe eſcuſan delos nueſtros pechos a y monedas, y pedidos, o otros tributos qualeſquier a nos pertenecientes, por las tales exempciones, y franquezas contra la prohibicion e diſpoſiciõ de las dichas leyes: q̃ por el meſmo fecho ayan perdido y pierdan todos ſus bienes, y ſean confiſcados, e aplicados para la nũa camara, e fiſco, y que las nueſtras juſticias c do eſto acaeſciere, y qualquier dellas los entren, y tomen luego por inuentario delante eſcriuano publico para nueſtra camara, y nos lo embiẽ luego a notificar por que nos lo ſepamos:

b ¶ *Pechar los clerigos, y no en otros.* Nota quòd clericus in ſignitus tantum prima tonſura, non coniugatus, conſequitur immunitatem clericorum. De qua in. l. 1. & ibi dixi titul. 3. libr. 1. ſuprà. & l. 3. in quaterno gabellarum. l. 50. cum ſequent. & ibi Gregor. Lopez. titul. 6. partí. 1. adde Panor. in. cap. cum non ab homine. nu. 2. de iudic. & fuit ex tracta. ab ordinam. reg. Ioã. 2. en Soria an. 418. die. 8. Septembris, petitio. 7.

¶Lex. 24.

a ¶ *Y ſe eſcuſan de los nueſtros pechos.* Concordat. l. 2. ſupra eod. titu. Et intellige hanc legem, vt ex ea colligitur paulò inferius, quando quis allegat excuſationem iniuſtam, & contra legum diſpoſitionem. ibi, *contra la prohibicion, y diſpoſicion de las dichas leyes* Et dixi in. l. 10. ſuper hoc titulo.

b ¶ *A ellos ſea caſtigo, y a otros exemplo.* Originem habent hæc verba à iure ciuili Romanorũ in. l. 1. C. ad leg. Iuli. repet. l. aut facta. §. fin. ff. de pœnis. Ideoque publicè delinquentes ſolent deferri cũ ignominia per publicas ſtratas ciuitatis, cum voce præconis manifeſtantis eius delictũ, & ſubijcientis in fine, vt ei ſit ad pœnã delicti alijs verò exemplum, ne ſimilia perpetrentur. Nam ſecundum Horatium.

Oderũt peccare boni virtutis amore.

Oderũt peccare mali formidine pœnæ.

c ¶ *Confirmados por nos.* Hæc non eſt propriè confirmatio, ſed ratificatio & approbatio: cum confirmatio ſit ſuperioris, & par in parem non habet poteſtatem, ſeu imperium. cap. innotuit, de electio. Et ſic ſucceſſor

y demas que prendan los cuerpos a los que por tales vias se quieren escusar, y franquear de los dichos nuestros pechos, pedidos, y monedas, y los embien presos y bien recaudados ante nos a la nuestra corte, de manera que a ellos sea castigo, y a otros exemplo b porque no se atreuan a cometer de menguar nuestros pechos y derechos: saluo si los priuilegios porque se escusaren fueren confirmados por nos c y assentados en nuestros libros d, y sobre scriptos de los nuestros contadores mayores para que puedan gozar de las tales exemptiones, y no en otra manera: o si se escusaren por ser nuestros officiales de la nuestra casa que de nos tienen, o tuuieren racion con los dichos officios, que los tales nuestros officiales gozen de las exempciones, aunque los priuilegios no sean sobre escriptos de los nuestros contadores mayores, mostrando fe como tienen de nos racion con los dichos officios, assentada en nuestros libros.

¶ *Ley. XXV. Como el rey don Enrique reuoco todas las exempciones que dio en cierto tiempo.*

¶ El Rey don enrique. IIII. en Ocaña y en Nieua.

ADDICION.

Acerca desta ley se vea la ley. 7. titu. 2. libro. 6. recopila. adonde se pone modificacion de la reuocacion, que en esta ley se haze, y vease la ley. 1. 8. y. 9. titu. 2. libro. 6. recopil. adonde se prohibe que no se den cartas de hidalguias saluo conforme a las leyes del reyno.



L señor Rey don Enrique nuestro hermano en las cortes que hizo en Ocaña y sancta Maria de Nieua, reuoco y dio por ningunas, y de ningun valor y effecto, todas y qualesquier gracias, y mercedes, y frãquezas, y exempciones que por el auian sey do fechas, dadas y otorgadas desde quinze dias de septiembre del año de sesenta y quatro fasta estonces: a todas y qualesquier vniuersidades y personas singulares de qualquier estado, o condicion, o dignidad que fuessen: assi para ser exemptos y escusados de pagar pedidos, y mone-

successor quãdoque confirmat constitutiones, & gesta prædecessoris quæ tamen, vt diximus, non est proprié cõfirmatio, sed in sui essentia propter honorem antecessoris quædam approbatio, ratificatio, seu inuocatio. Panormita. per text. ibi in c. ex rescripto. col. 1. nu. 3. de locat. Et ita intellige leges, quæ de cõfirmatione legum prædecessorum loquuntur. vt in. l. 1. titu. 10. lib. 6. infra. l. 5. tit. 15. part. 2. l. 2. titul. 6. libro. 5. infrà. ibi, *ordeno y mando que valiessen las donaciones, y mercedes, que los reyes passados. &c.* Nec priuilegium ligat successorem regem nisi ipse adijciat verbum, in perpetuũ. Quæ verba inducunt obligationem quoad successorem. l. 10. ibi, *nin otrosi, non es quito de la moneda por tal carta*

das, y moneda franca, y otros pechos e tributos Reales, o cõcejales, o qualquier cosa dello para en su vida, o para si, o para los que dellos descendiessen, como para otras vniuersidades y personas para que nombren y tengan escusados de los dichos pedidos y monedas y moneda forera y otros pechos reales y concejales, o qualquier cosa dello: si quier fuessen de merced de por vida por juro de heredad, y las mercedes que auiã hecho a otras personas, para que demadassen e recibiessen para si los pedidos y monedas, y otros qualesquier pechos reales, o qualquier cosa de lo que ouiessen a pagar algunas villas, o lugares de los nuestros reynos y señorios. E otro si reuoco, e dio por ningunas las mercedes, que dende el dicho tiempo, hasta el dicho dia auia hecho a otras muchas ciudades, villas, e lugares, para que los vezinos y moradores dellas fuessen francos, e quitos de pagar pedidos, o monedas, y otros pechos reales, y concejales, o qualquier cosa dello, si quier fuesse por cierto tiempo, o para siempre jamas. Y mando, y ordeno, que todas las dichas gracias, y mercedes, y franquezas, y exempciones de suso contenidas no pudiessen, ni puedan auer, ni ayan effecto alguno, saluo las exempciones por el dadas, a las ciudades, e villas de nuestros reynos, que suelen embiar procuradores a las cortes. E mando a todos y qualesquier concejos, y vniuersidades: e personas

carta, fueras en vida de aquel rey, que le faze aquel quitamiento, si non dize en ella que le quita por siempre. titulo decimo octauo. parr. tertia.

d ¶ *Y assentados en nuestros libros.* Nota hanc legẽ diligẽter. & adde l. 9. titu. 2. libro ilto. 4. supra. & l. 2. titulo. 9. libro quinto infra. & ptagmati. fol. 140. colũna secunda. ncipiẽ. *Don Fernando. &c.* Vtrum autem testimonium alicuius publici notarij afferentis immunitatem alicui esse concessam a principe suf ficeret, vel requiratur, q̃ aliter de priuilegio conste? Hic videtur expressa regis constitutio, quod sit necessarium priuilegium originale, & formale, & sic fides notarij sola non esset sufficiens ad inducendã excusationem. textus in. l.

probatorias. ibi, non passim, nec licenter solis authoritatibus, vel sacrarum militarium literarum exẽplaribus, sed ex authenticis tantum sacris probatorijs manu nostra subscriptis. & ibi gl. verb. authenticis. C. de diuersis officijs & apparito. iudic. lib. 12. Nam vbi vltra exemplationem scripturæ requiritur alia solennitas extrinseca vt est subscriptio principis, vel alterius, vt in præsenti. tũc talis scriptura quantuncunque cum authoritate ordinarij exemplata non probaret. ex textu notabi. in dicta. l. probatorias. secundum Ioannem de Platea ibi colum na. 1. tex. in. l. sacri affatus. ibi, nisi purpurea tantum modo inscriptiõe lustrẽt. C. de diuer offi. Ad hoc e-

singulares que sin embargo de las tales exempciones, y mercedes, cartas, e priuilegios, que de llo tuuiessen todos paguen llanamente los dichos pedidos, y monedas, e acudiessen con ellos aquien por nos lo ouiesse de auer, so pena que qualquier concejo, vniuersidad, o otras qualesquier personas que contra lo susodicho fuessen, o passassen, que cayan e incurran en las penas en que caen los subditos y naturales que se rebelan contra su rey e señor natural, y le toman e ocupan y deniegan sus pechos, y tributos a el deuidos. Las quales cartas y priuilegios, e cedulas y confirmaciones dadas dende el dicho tiẽpo aca el dicho rey reuoco e dio por ningunas y de ningũ valor, y effecto, aũque fuessen dadas a procuradores, y con qualesquier clausulas, saluo las q̃ fuerõ dadas a las ciudades, e villas d̃ suso exceptadas. Pero porq̃ algunas ciudades, e villas, y lugares aquien fueron dadas las dichas franquezas en el dicho tiempo le auian seruido con algunas quantias de dineros e auian fecho otras costas, y gastos en sacar las cartas de priuilegios sobre ello mãdo, y ordeno q̃ hasta en fin del mes de Mayo del año d̃. lxiiij que los dichos concejos de las dichas ciudades, e villas, y lugares, cada vno de ellos, que assi ganaron las dichas exempciones, e priuilegios dellas, embiassen sus procuradores bastantes a corte, a rasgar los dichos priuilegios, y cartas, q̃ de lo susodicho teniã, y mostrassen, e

nim vt priuilegia regum, vel Papæ valeant, requiritur quod cõtineãt bullas, & signa ipsorum, quemadmodum de iure fieri debet. l. bene à Zenone C. de quadriẽ. præscripti. vbi hoc notat Bald. colu. 2. numer. 5. & ibi Additiona. Præterea principis mãdatum non aliter, quam per ipsius literas potest probari. l. vnica. ibi, si quis asserat cum mandatis nostris secretis se venisse, omnes sciant, nemini quicquam nisi quod scriptis probauerit, esse credendum, nec vllius dignitate terreri, siue illi Tribuni, siue notarij, siue comitis, proferat dignitatem, sed sacras nostras literas esse quærendas. C. de mãdat. princip. capitu. cum in iure. in fine. de officio. delegati. vbi habetur quod quis non tenetur exequi mandatum apostolicum, quousque de eo per literas apostolicas sit certus. Bartolus in. l. vni. per illum textum. C. de superin dicto. libro. 10. Iaso in. l. ex quacunque. co. secunda. nume. 5. ff. si quis in ius vocat. non ierit. capit. porro. de priuilegijs. vbi priuilegium est probandum per scripturam originalem. gratia enim Papæ, non potest probari nisi per literas apostolicas. Bald. in. l. siqua per caluniã. num. quinto vers. Deinde vos videtis C. de episco. & cleric. nota. per Ioã. de Platea in. l. prohibitum. colũ. 2. nu. 2. C. de iure fisci. lib. 10. Et Bal. & ibi in addition. in l. humanum. ad fi. pe. col. num. 6. C. de legib. Rip. in rubri. de constitu. nu. 51. tenẽt,

aueriguaſſen ante los de ſu conſejo, en preſencia de ſus contadores mayores, todo lo que auian dado a el, y a otras qualeſquier perſonas por ſu mandado, y a los officiales por librar, y deſpachar las dichas cartas e priuilegios: y mandado que todo eſto les fueſſe deſcontado, y ellos ſe entregaſſen dello de lo que les cupieſſe a pagar del pedido, y monedas, que ſe echo el dicho año de ſeſenta y tres. E ſi aquello no baſtaſſe que fueſſe de lo que ſe ovieſſe el año de ſeſenta y quatro, haſta la ſumma que fueſſe aueriguada por ſu carta del ſu conſejo, y ſobreeſcripta de ſus cõtadores mayores: y que todo lo otro pagaſſen llanamente ſo las dichas penas, e ſi dentro del dicho tiempo no aueriguaſſen lo ſuſo dicho, e truxeſſen los dichos priuilegios, e cartas a raſgar, y leuaſſen las dichas cartas como dicho es, que dende en adelante fueſſen tenidos de pagar llanamente todo lo que aſsi les cupieſſe a pagar de los dichos pedidos, y monedas, y otros derechos reales, aſsi del dicho año como de los años aduenideros ſin deſcuento alguno, bien aſsi como ſi nunca las tales franquezas, y exempciones, e cartas, y priuilegios les fueran otorgadas ſo las dichas penas. Ymãdo a los contadores mayores que aſſentaſſen eſta ley en los quadernos con q̃ ſe arrendaſſen los pedidos y monedas de aquellos años, y que fueſſe pregonado por las plaças, y mercados de

tenent, quod licet ad ſubſtantiam gratiæ, & priuilegij non requiratur ſcriptura, requiritur tamen quoad probationem, nec per teſtes gratia probari poteſt. Ergo & in proposito dubio per prædicta idem concludẽdũ erit. l. 2. 3. & l. 10. 11. 12. & l. 44. titu. 18. part. 3. Nec obſtat. l. ſi ſolemnibus. de fide inſtru. nam ibi non loquitur de priuilegio exemptionis, imo requiritur, q̃ illud probet per titulum, id eſt authoritatem concedentis, vel longæuã conſuetudinem. ſecundũ Bal. ibi. nu. 1. nec ſufficit eſſe in quaſi poſſeſsione priuilegij, vt ibi per eum. Itẽ ibi loquitur proprie, quãdo inſtrumentum fuit confectũ, & perditum, quo caſu amiſsio poteſt probari per teſtes. vt in. d. l. ſi ſolemnibus. l. teſtiũ. in fi. C. de teſtib. tex. ſingular. in ca. cum olim. de priuileg. vbi tenor priuilegij amiſsi probandus erit aſſertionibus teſtiũ. ca. ſicut. vbi Feli. nu. 2. de ſentent. & re iudicat. vbi ſingulariter declarat dictũ cap. cum olim. de priuileg. Matthæ. de Affli ctis deciſio. 302. num. 2. &. 6. Alciat. in tracta. de præſumpti. regul. 3. præſumptio. 31. num. 3. verſi. Et propterea ſi aliquis. Dixi ad Segur. in rep. l. quẽ admodum. numero. 87. verſic. Sequitur in litera, Amittitur. vbi plures remiſſiones adduxi. ff. de acq. poſſeſsion. Nos autem ſumus in diuerſo caſu, vt ex themate propoſito in initio iſtius quæſtionis deprehendi poteſt: maxime quia in. l. ſi ſolẽnibus. nõ probãtur priuilegia militis

tis missi à militia per testes, sed tantum testimonium sibi concessum, in quo continetur legitimè perfunctũ officio suæ militiæ, ex quo consequi debeat priuilegia militum alibi descripta. Cogitabis in hac quæst. quamnó semel infacti contingentia iam fuimus de iure consulti.

¶*Lex.27.*

las ciudades, y villas, y lugares, que son cabeças de las merindades.

¶*Ley. XXVI. Como el Rey don Enrique reuoco los exemptos, y escusados de alcaualas.*

¶El Rey don Enrique.IIII. En Ocaña.y en Nieua.

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la ley. 39. titu. 18. libr. 9. Recop,*



Peticion de los procuradores de las ciudades,e villas,y lugares,el dicho señor Rey don Enrique nuestro hermano que santa gloria aya, en las cortes que hizo en Ocaña, año de sesenta y nueue, y en las cortes que fizo en Nieua año de sesenta y tres, reuoco e dio por ningunos, y de ningun valor y effecto, todos los priuilegios, cartas, y prouisiones que auia dado de diez años antes de las dichas cortes, a todas y qualesquier personas de qualquier ley, estado, o condicion que fuessen: para que pudiessen nombrar, y tuuiessen exemptos y escusados de alcaualas, y para que ellos fuessen exemptos de las dichas alcaualas,y mando que sin embargo de las tales mercedes, priuilegios, e cartas que ouiessen dado,o diessen dende enadelante para exemptar de las dichas alcaualas,las pagassen llanamente, y sin contienda alguna: y mando a los contadores mayores, que luego testassen,e quitassen de los libros las tales exempciones, y facultades,y los priuilegios,cartas, y sobrecartas dellos. Y mando otrosi a qualquier persona,a quien lo suso dicho atañe,que dende en adelante no tentasse de nombrar ni tener escusados, ni persona alguna se escusasse de pagar las dichas alcaualas por la dicha razon, solas las penas en que caen los que se subtraen de pagar a su rey e señor natural sus tributos y derechos.

¶*Ley XXVII. De la reuocacion de la exempcion de Simancas.*

Idem en Nieua.

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la ley. 26. titulo. 14. libr. 6. Recopilationis, y vea se la ley. 18. titulo. 18. libro. 9. Recopilationis, por la qual se declara y modifica el priuilegio de la villa de Simancas acerca de los pechos y alcaualas.*

¶*Vezinos.*

EN las dichas cortes de Nieua el dicho señor Rey don Enrique a peticion de los dichos procuradores, reuoco la merçed, y exempcion, que auia dado a Simancas: para que fuesse eximida, y apartada de la villa, y jurisdicion de Valladolid, y otrosi para que los dichos vezinos de Simancas [a] no pagassen alcaualas por ser como es priuilegio, y exempcion en gran daño [b], e detrimento de la dicha villa de Valladolid, y de la corona real.

¶ *Ley.* XXVIII. *Que los q̃ biuen con caualleros, o otras personas no se escusen de pechar.*

ADDICION.

¶ *Acerca desta ley se vea la ley.* 23. *titulo.* 14. *libro.* 6. *Recopilationis: adonde se prohibe que nadie se escuse por ser allegado de otro.*

MAndamos que ninguno se pueda escusar ni escuse de pagar, e contribuyr en los nuestros pechos pedidos, y monedas, y en los otros pedidos reales, y concejales, por dezir que biuen con qualquier persona de qualquier estado condicion preeminencia, o dignidad que sea, e si lo hiziere, que por el mismo hecho sea tenido de lo pagar con el doblo.

EL Rey don Enrique quarto en Ocaña año de sesenta y nueue, reuoco las fidalguias, cartas, y mercedes segun se contiene en este libro en el titulo de los fidalgos. [b]

SI algunos legos hizieren donacion a sus hijos clerigos, o vendieré o enajenaren sus bienes [c]

a ¶ *Vezinos de Simancas.* Ad declaratiẽ priuilegij eis concessi, ad de pragmat. regũ Catholicorum. fol. 143. colum. 2. versicu. *por virtud de las quales dichas cartas*, vbi intelligit, quod priuilegium non soluendi gabellam locũ habeat in oppidanis de Simancas in contractibus eodem loco gestis, nõ alias. Et intelligendum est quantum ad ea, quæ tangunt suum patrimonium, secus in rebus à se distractis ex causa negotiationis, quemadmodũ in cleri cis expositum est supra in. l. 1. titulo. 3. libr. 1. per legem 3. in quaterno gabellarum. Et in exẽptis à solutione gabellarum in isto regno dispositum est in. l. 67. in curijs Toleti anni. 1525. ibi, *Respõdemos, q̃ las exẽpciones de las personas contenidas en nuestra petitiõ no se han de entender, ni entienden sino para aquello que vendieren, o compraren de su patrimonio, o para necessidades de sus personas, e casas. Pero todo aquello que tractaren, o contractaren de mas, y allende, agora sea suyo o prestado, seã y son obligados a pagar alcauala. E assi mãdamos que ee guarde, e cumpla de aqui adelante.* l. 103 in curijs de Madrid anni. 1534. l. 40. in curijs Toleti anni. 1537.

b *En gran daño.* Et sic priuilegium cum incipit esse damnosum, debet reuocari. l. 5. titulo. 20. par. prima. l. 43. titulo. 18. part. 3. c. suggestũ. de decim. Grego-Lopez in dictis legibus partitarum.

c ¶ *Lex.* 28. ¶ *Ninguno se pueda escusar.* Adde. l. 2. & l. 24. supra eod. tit.

a ¶ *De las*

a ¶ *De las donaciones. Suple. l. sexta titulo nono libro. 5. infra vbi dicam.*

a perſonas que no ſon ſubjectas a nueſtra juriſdicion, incurran en las penas conteni das en eſte libro en el titulo de las donaciones[a].

LOs nueſtros officiales, que de nos tienen racion, e reſiden en nueſtro ſeruicio puedan traer ſus pleytos aſsi ciuiles, como criminales a nueſtra corte, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los emplazamientos.

TITVL. V. De monetarijs.

Titulo. V. De los monederos.

¶ *Lex vnica.*

ADDICION.

¶ *Acerca de la materia deſte titulo ſe vea en el titu. 20. y. 21. y. 22. lib. 5. Recop. en la. ley. 2. tit. 33. lib. 9. Reco.*

¶ *Ley primera. de los monederos del numero, y francos de las ataraçanas, que ſe pueden eſcuſar de pechar.*

LOs officios de los theſoreros monederos, y obreros, y otros officiales qualeſquier de las caſas de la moneda de nueſtros reynos y ſeñorios, ſon officios muy neceſſarios, y de grandes trabajos, y de grã fieldal, y de poco prouecho, y dello ſe ſigue perdimiento de las haziendas de los tales officiales por no las poder adminiſtrar, y grandes dolencias y enfermedades, que por cauſa de los dichos officios ſe les ſiguẽ. Porende es nueſtra merced, y mandamos, que les ſean guardados los priuilegios que por los reyes nueſtros progenitores les fueron dados y otorgados: pero que los dichos monederos ſean de los medianos, y menores pecheros, y no de los mayores, ſegun la ordenança hecha por el ſeñor Rey don Iuan nueſtro padre en el ayuntamiento de çamora, y por el miſmo en Madrid, y ſean perſonas que por ſi puedan labrar, y labren la dicha moneda y no por otros algunos: y mandamos a las juſticias de los lugares, que no conſientan lo contrario en alguna manera. Y porque en el numero de los dichos monederos no aya engaño, es nueſtra merced, que cada vno de los theſoreros de las nueſtras caſas de la moneda, ſean tenidos de dar, y den nomina firmada de ſus nombres por eſcriuano, y por juramento ante la juſticia de la dicha ciudad, o lugar do eſta la caſa de la moneda, declarando por ella por nombre todos los

los monederos a, que segũ la condicion que sobre ello tiene pueden tomar para la tal casa, y los lugares donde biuen, y juren que no han tomado ni tomaran mas, y allende de los contenidos en la dicha cõdicion, è nomina. Y mandamos, q̃ otra tal nomina, y con esse mesmo juramento sean tenidos los dichos thesoreros de embiar, y embien a los nuestros contadores mayores, porque los asienten, y põgã en los nuestros libros. Y si algun monedero muriere que por essa misma via y forma declaren, y pongan otro en su lugar. E que a otras personas algunas no seã guardados los dichos priuilegios, y franquezas por monederos saluo a los contenidos en la tal nomina hasta el numero de la condicion, y nomina: e si no labraren en las nuestras casas de la moneda el tiempo por nos ordenado por sus personas, que no puedan gozar ni gozen de las tales franquezas ni les sean guardadas. E mandamos que los alcaldes de las dichas nuestras casas de la moneda conozcan delas causas ciuiles, e criminales b de los dichos monederos e officiales, e si alguno dellos fuere agraviado, que appelen para ante nos. E otrosi que los dichos monederos sean tenidos de seruir seys meses alomenos cada vn año: saluo si la casa labra tan poco

¶ *Los monederos.* Adde quæ de monetis & monetarijs habẽtur in quaterno ordinationũ. li. pragmat. regũ Catholicorũ. fol. 85. col. 2. vsq; ad fol. 96. col. 1. inclusiue. Priuilegiũ assignatũ principi excudere posse monetã. c. vn. quę sunt regalia. l. vna. C. de fals. monet. l. 2. & ibi Gregor. Lopez ver. *batir moneda.* tit. 1. part. 2 l. 9. titul. 7. par. 7. Et idẽ Gregor. verbo, *Emperador o Rey.* Guido Papa decisio. 498 incip. Cui cõpetat ius cudẽdi monetã. nu. 1. & ibi dicit, quod Thares pater Abrahæ fuit primus qui fabricauit monetã. Alberi. in dictiõario. verbo. moneta. quo loco dicit reperisse in quadam scriptura cuiusdã magni religiosi ordinis fratrũ eremitarũ super passiõe Christi, quod illi triginta denarij argentei, quibus Iudas tradidit Christũ fuerũt primi denarij, qui fabricati fuerũt in mũdo, quos Thare pater Abrahę optimꝰ Faber, ad petitionẽ Ninj regis Niniuæ filij Beli fabricauit: deinde per multas manus peruenerunt ad Corbonam pontificum Iudæorum. In materia monetarum plura inquiri possent, de quibus per. S. Thomam de regimi. principum. c. 13. Archiepisco. Floren. 2. part. tit. 1 cap. 18. §. 4. & 3. part. titu. 12. capit. 4. §. 2. Panor. Antoni. & Imol. nu. 16. ca. quanto. de iureiur. Antoni. Corset. & Alphõsus à Mõtalu. in suis indicibus factis ad Panor. ver. moneta. per duas colũ. Est dubiũ, aliquis promisit soluere mille duplas auri, quę post contractũ in valore fuerũt diminutę qualiter sint soluendæ creditorj? ca. cũ Canonicis. de censib. respondere videtur, quod æstimatio pecuniæ prioris, quæ erat tempore contractus. ibi videas. & per Matthæ. de Afflict. decisio. 99. & decis. 194. num. 2. Boeri. decisio. 327. numero. 10. Bart. in. l. cum qd. ff. si cert. peta. Roma. sing. 513. incip. quod tempus.

b ¶ *Conozcan de las causas ciuiles, y criminales.* Declaratur ista regia lex

gia lex multipliciter per l. 122. libro. pragma. regum Catholicorum. fol. 94. colum. 1. versi. *Primeramente.* & l. 128. in quaterno gabellarũ. & Guido Pap. decisio. 402. inci. Sed quid de monetarijs, an priuilegia concessa.

tiempo, que no son menester tantos officiales, ca pues no es a su culpa, no deuen perder sus franquezas tanto que tornen a labrar en el tiempo que fuere menester. Y mandamos otrosi, que los nuestros thesoreros tomen e nõbren los monederos en las dichas casas si los pudieren auer, e la ciudad donde es la casa, o en su comarca, pero si los pudieren tomar, y auer en la comarca, que los tomen lo mas cerca que los pudieren auer. Y mandamos otrosi, que aquellos monederos puedan vsar de sus exempciones que estan assentados en los nuestros libros, que son monederos, y saben el officio de la monederia, y vsaron del y labraron en las nuestras casas de la moneda, o en qualquier dellas en los tiempos passados quando se labro moneda. E esto mismo mandamos que se guarde, y entienda en qualesquier nuestros francos, que por razon de los officios que de nos tienen, assi en las nuestras atarazanas, como en otra qualquier manera deuen gozar de qualesquier franquezas, que no gozen dellas: saluo si verdaderamente son tales officiales, e vsan los dichos officios, y no en otra manera.

OTrosi, nuestra merced, e voluntad es, que se guarden las dichas franquezas, que por nos son otorgadas, y por los reyes nuestros progenitores, a los que estan assentados en nuestros libros, guardando toda via lo cõtenido en las leyes antes desta.

TITVLO. VI.

De los Capitanes.

¶ Ley primera. Que los capitanes de las fronteras puedan embiar por mãtenimientos.

¶ El Rey don Iuan. II. En Burgos.

ADDICION.

¶ Esta ley se contiene en la ley. 17. tit. 4. libr. 6. Recopil.

TITVL. VI. De Capitaneis.

¶ Lex. I. ¶ Capitanes. Qui duces, signiferi, Alferez, vulgo dicuntur in Hispania. l. 16. tit. 9. par. 2. vel magister militum l. 11. tit.

QVANDO acaesciere, que nos embiaremos nuestros caualleros frõteleros, q̃ vã por nros capitanes, a las fronteras, mãda

l.11.titulo.18.part.4.l.3. titulo. 29. part. 7. Qui bus in locis traditur, quænam sit iurisdictio istorum Ducum, seu Capitaneorum. & in. l. fin. C. de re milit.lib.12.vbi Bart.glo.1.in.l.lege. C.de erog.mili.anno.lib.eod.12.Iacob.Aluaro.in cap. quia princi-pe.nu.1.Quis dicatur Dux, vel Marchio. declarat qui dicãtur præfecti, & Capitaneus, & Valuassor. Veldici possunt præfecti Augustales, id est ordinarij milites, qui in prælio præsunt, & primos ordines ducunt. Vegeti.de remilitari libr. 2. capi. 7. Ioan. Orosci.in rubri. de offici. præfecti Augustal. num. 1. In regno Franciæ dicitur Comestabilis. vt post Guillielm.Benedict. probat Gregor. Lopez in. d. l. 16. verb. Alferez.titu. 9.part. 2. De quo omnino vide Bartholomæ. Chassanæ. in catalogo gloriæ mundi.7.part.conside. 8.Dubitari potest, Vtrum Capitaneus possit securitatem concedere hostibus, & eis concessa, teneatur seruare fidem? Videtur quod sic.ex Bart.Bald.Angel.Paul. Alexãdr. Iaso.& Fortuni. in l.conuentionum. ff. de pact. Bal.in.l.quicunque.colum.6.num.27. versi. Deinde nota.C.de seru.fugitiu. Angel.in. §. præterea.num.23.colum.8.Institu.de actio. Intellige, quod vel capitaneus proprius, vt est rex, vel alius princeps, dare inducias, & facere treugam poterit. Si tamen nomine alieno ducat exercitum nisi mãdatum speciale habeat, pacem inire non poterit. secundum communiter doctor, in dict. l. cõuentio nũ. teste ibi Fortu. col.5.nu.6.& Ioã.Orolci.n.8. col.2.contra Bart.ibi. Sed tribus casibus Bart. sustineri potest. Si ad breue tẽpus inducæ fiant, ob belli necessitates, nempe vt cadauera sepelhantur, vulnerati curentur. Si Dux, vel Capitaneus mandatum generale cum libera habuerit. l. procurator cui libera ff. de procu. Barto. in. l. qui Romæ.§. Calimachus. ff.dever. obl. Si non simpliciter Dux creatus est, sed cum potestate locum tenentis. Barto.in.l.1.§.hi quibus. ff. de lega.3.l.2. C. dẽ offi. eius, qui vicẽ alterius ger. Orosci. hos casus colligit vbi supra. Capitaneos triplici-ter nominari docet Zasi. de Feudis.5. part.nu.14. Et adde quæ de Capitaneo notat Nico. Boer. in tract. de custodia clauium. n. 23.cũ seq.

mos, que los tales capitanes cada vno en su capitania, puedan embiar por viandas, y por la gente que ouieren menester a las comarcas que nuestra merced les diere, y deputare para ello, y no a otras partes, y que si embiaremos dos capitanes, o mas, que donde el vno embiare, que no embie el otro, y que embien por las tales viandas[b] a los lugares mas cercanos.

¶ *Ley. 11. Que los capitanes, y alferez de las nuestras ciudades, e villas vayan donde el Rey mandare con sus gentes.*

¶Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 15. tit. 4. libro 6. Recopilationis y alli se añade que los tales capitanes vayã y esten debaxo de capitania.*

MAndamos, otrosi, que los capitanes, y alferez de las nuestras ciudades villas, y lugares sean tenidos de venir, y vengan con las gentes de sus capitanias de las dichas ciudades e villas a nos dõde quier que estuuieremos, o los embiaremos mandar, porq̃ se escusen discordias, y escãdalos entre las dichas gentes.

b *Por las tales viandas.* Cõcord.l.1.C.de erogatiõe milit.annonæ.li.12.vbi inquit. Sicut fieri per oẽs milites, alias limires, salubri per spectiõe præcipimus species annonarias, vicinioribus limitibus à prouincialibus ordinabis ad castra conferri. Sed in veteranis castris constituti milites duas alimoniarum partes ibidem de conditis sumant, nec amplius quam tertiam partem ibi vehere cogantur.

¶*Lex.III.*

a ¶*De las lieuas de pan.* Adde.l.pro locis.& ibi Bart. C.de annonis & tribu.lib.10.& in.l.quicūq;.col. 2.n.3.C.de omn.agro de sert.lib.11.ibi inquit.Nota hic arg.q̄ ad portādū granū de Cluso Perusino ad ciuitatem Perusij. Primo debēt grauari Clusij, postea viciniores Cluso. Tertio alij, si primi sint inter impotentes. Pro quo facit optime supra de naui cula. l. cum Nauarchorū Hactenus Bart. vbi supra. Idē Bar. in.l. rem priuatam. C. de priuilegio domus Augustę,vel rei priuatæ. libro. 11. vbi sic dicit in text. ibi , quibus ante. Optimum argumentum præstat hæc l'tera,quod cum de consuetudine ciuitatis Perusij sit quod granum Clusij Perusij portetur ad ciuitatem Perusij,q̄ Comitatiui solitiportare nō possunt vrgeri , vt portent ad alium locum longiorē,& magis distantem à Cluso. Vtrumautē isti,qui tenentur deferre annonā , & victualia existentibus in bello,sint astricti ea portare suis stipendijs.vel publicis? Istam quæstionem tangit Barto.in dict.l.quicunque.colum.2. &. nihil decisum reliquit.in. l. cum Nauarchorum. colum. 1.nu.1.C.de naui.seu nau.publi.lib.11.dixit.Nota diligenter,quod quando id,quod per homines certæ regionis debet expediri , si non potest , debet expediri per alios.Item nota,quod hic fit expensis publicis,non eorum, qui hoc facere debebāt.Quod intelligo,si illis nulla culpa potest imputari,alias secus.vt. ff. ad legē Rhodiam de iact. l.si vehenda.§.1. Facit infra de Naui. & quod ibi nota.l.fi.Et nota,quod rustici antiquitus præstationibus,ac tributis modicum æs soluebant , hodie proh dolor exclamat Bal.in. l.ex hoc iure. ff. de iusti.& iur.in fin.quem refert Gregor. Lopez in.l.7.verb.tributum.titu.33.part.7. pellem populorum excoriant,& vix precarium dimittunt spiritum. Facit quod habetur apud prophetam Michæ.cap.1.qui non ita essent tractādi, sed maximis prærogatiuis remunerādi iustaque ratione opportuno fauore sunt agricolæ conseruandi , ab his quoque publicis muneribus eximendi , eo quod perutiles sunt reipublicæ.Vnde Plutarchus ad Traianum Imperatorem, Pedibus solo iugiter inhærentibus agricolæ captantur , quibus capitis prouidentia tanto magis necessaria est, quo plura inueniunt offendicula. dum in obsequio corporis in terra gradiuntur. Eisque iustius tegumentorum debetur suffragium , qui totius corporis exigunt,sustinent, promouentque molem. Pedum adminicula robustissimo corpore tolle, suis viribus non procedet , sed aut turpiter, inutiliter , inhonestequē manibus repetet , aut brutorum animalium ope mouebitur. Ex his itaque constat,quod nimium fouendi , & non vexandi sint rustici:nam & ipsi propter culturam agrorum nonnulla specialia contra iuris dispositionem consequuntur.l.fin. C.de serui. l.fina.§.Item Sabinus.ff.de aqua pluuia.arcend. Lucas de Pen.in.l.1.C.de omni agro desert.libro. 1. vbi plura priuilegia ponit Ioan de Platea col. 1. cum seq.Tiraquell.de nobilita.ca.31.nu. 13.Petr. Antibol.in tract.de muneribus.§.3.de secunda diuisione munerum.nu.27.

¶*Ley.III.Que sean releuados los labradoros de lieuas.*

¶El Rey don Iuan. II. En Madrid año.de M.ccc.xxxiij.

DE la guerra entendemos releuar,y escusar en quā to buenamente se pudiere hazer a los labradores , que labran por pan. Otrosi a las ciudades,y villas de las lieuas de pā a e vino,e otros bastecimientos, en las quales dichas lieuas no entendemos de consentir fraud̄ ni engaño alguno

Titul.VII.De los castillos,y fortalezas.

¶*Ley primera. Que en los castillos fronteros sea puesta buena guarda.*

¶El Rey dō Enrique.II.En Toro.Año de M.cccc.ix.

¶El Rey don Iuan. II.En Madrid.Año de mil. cccc. xxxiiij.

ADDICION.

¶*Acerca desta ley se vea la ley. 1. titulo.5.libr.6.Recopila.a donde se dispone que en las fortalezas se pongan naturales del Rey no que guarden el seruicio del.*

¶*Titulus.VII. De Castellis & Fortalitijs.*

¶*Ley.I.*

a ¶*Que*

Rey y de la tierra, y en quanto esta ley dize que para el reparo de los castillos que estan en frontera de Moros se guarde vn cuento de marauedis, vease la ley.2.tit.5.lib.6.Recopil. adonde se confirma esta, y vease la ley.4.del mismo titu. adonde se manda que de dos en dos años se visiten las fortalezas, y se prouea lo necessario y las inutiles se derriben, y vease la ley. 13.titul.5.libr.6.Recopil. adonde se dize que los castillos e lugares de Africa ganados se prouean de gente e mantenimientos, e las fortalezas frõteras del Reyno de Granada Andaluzia e Murcia.

COmplidero, y necessario es a nuestro seruicio, que los nuestros castillos a fronteros en especial los que estan frontera de los moros, esten bien reparados e bien bastecidos, y bien e fielmente guardados. Porende ordenamos, y mandamos que en los dichos nuestros castillos, y fortalezas, y alcaçares sean por nos puestos y deputados buenas guardas e alcaydes, e otros buenos hombres fiables, tales que guarden nuestro seruicio, y a las tierras de daños, y que sean naturales de nuestros reynos. Y para su reparo el señor Rey don Iuan nuestro padre, en las cortes que hizo en Ocaña, año de mil.cccc xxij. y en Madrid. año de treynta y tres, ordeno y mando, que fuesse guardado vn cuento de marauedis de cada vn año, para reparo de los dichos castillos, y que fuessen deputados para los recebir y gastar buenas personas fieles: lo qual assi mesmo confirmo y mando guardar el Rey don Enrique nuestro hermano, en las cortes que hizo en Toledo, año de.lxij.

a *Que los nuestros castillos.* De istis castellis loquitur.l.1.titu.17.&l.1.titu.18.part.2. Et quod necessariæ sint munitiones, & fortalicia in regno, tradit beatus Thomas libr.2.de regimine Princi. c.11.vbi vide causas, quas assignat. Et hæc si sunt in ciuitatibus & villis, ad earum defensam cedunt ciuitatibus, vel villis, in quibus sunt fabricatæ tales munitiones, fortalitia, & castella. Et erunt illius, cuius est ciuitas, & villa, & etiã omnes munitiones, quę sunt in castellis, & fortalitijs, veluti trabuchi, ballistæ, & similia. vt notat Bald. in. c. 1. §. si quis de manso. colũ. 2.num.4. de controuersi. inuestit. Gregori. Lopez in. l. 1. verb. *e los Castillos.* titul.18. par.2. vbi dicit, q̃ in his similiter rex, & regnum habebunt fundatam intentionem, velut in accessorijs, & in pertinentijs. In alijs tamen castellis non sic esset, imo licet ea ædificare in proprio solo, & ea possidere, dummodo non sint de illis, quæ sunt infinibus regni. vt in. l. qui cunque castellorum. C. de fundis limitroph. libr. 11. vbi gloss. singul. in verb. antiquitas. vbi Barto. & Platea nisi fierent ad æmulationem vel scãdalũ seu damnũ regni inde prouenire posset. glos. Barto. & Plate. in dict. l. qui cunq; castellorum. Bald. in. l. ex hoc iure. colum. 4. nume. 13. ad fin. ff. de iusti. & iur. l. opus nouum. vbi glo. Bart. & alij. ff. de oper. publi. l. prima. §. idem ait si aqua. ff. de aqua pluui. arcend. l. domum. ff. de reg. iur. Domum (inquit Vlpianus) suam reficere vnicuique licet dum nõ officiat inuito alteri, in quo ius non habet. Et ibi gloss. Sine licentia regis hodie in Hispania fieri nõ possunt castella. l. 32. ti. 18. part. 2. & ibi Gregori. Lopez in gloss. 1. infra & l. 7. infra eodem titul. l. 46. in ordinamẽ. Tauri. ibi, *Pero por esto no es nuestra intencion de dar licencia, ni facultad, para que sin nuestra licẽcia, o de*

cia, o de los reyes, que de nos vinieren, se puedan hazer, o reparar las dichas cercas, e fortalezas, mas que sobre esto se guarden las leyes de nuestros reynos, como en ellas se cõtiene.

¶ Ley. II. *Como deuen ser pagados los castillos fronteros.*

¶ El Rey don Iuan. II. En Ocaña. Año de mil. cccc. xxij.

ADDICION.

¶ *Esta ley se cõtiene en la ley 5. tit. 5. libro. 6. Recopil.*

POrque las dichas fortalezas y castillos fronteros sean mejor pagados. Ordenamos y mãdamos que el pagador, o lugar teniente vaya a la villa, o castillo frontero tres vezes en el año en presencia del alcalde e jurados, y escriuanos, e officios, e concejo de la dicha villa e castillo, y haga les luego buen pago a cada vno de lo que ouiere de auer de pan e marauedis, haziendo cada vno mueſtra de su cauallo y armas, e balleſta y lança: y por escusar cautelas y engaños que por algunos pagadores se hazian, mandamos que los pagadores sean tenidos de poner el pã en grano en las dichas villas e castillos, en sus tiempos, segun la ordenança, que cerca dello hizieron los reyes nueſtros progenitores, y mandamos dar nueſtras cartas para los dichos alcaydes de las nueſtras villas, e castillos fronteros, que manden y defiendan de nueſtra parte a todos los vezinos de las dichas villas y castillos que assi han de ser pagados de los dichos marauedis e pã, que no baraten ni se dexen cohechar: saluo que esperen a ver la paga. E si no lo hizieren, y les fuere prouado, que por el mismo fecho pierdan el pan y marauedis que auian de auer: e qualquier que cõ ellos baratare, pierda lo que assi diere: e si fuere tomado en la villa, o castillo frontero, que el alcayde lo haga prender, y prendar, y no sea suelto hasta hazernos lo saber.

¶ Ley III. *Que en el comienço de cada vn año se libren los castillos.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año. de. Lxxx.
¶ El Rey don Enrique. IIII. en Ocaña Año de. Lxix.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley septima titulo quinto libro. 6. Recopilationis.*

SVplicaron nos los nueſtros procuradores, que mandaſſemos proueer a los castillos fronteros de tierra de Moros, por manera, que estuuiessen bien pagados, e proueydos, y reparados, pues veemos quanto en esto se deuia mirar. Y porque antes de

agora

agora nos fue fecha relacion, que enel tiempo de los reyes nuestros anteceſſores, quando los caſtillos fronteros tenian ſus lieuas y ſus pagas aſſentadas en los nueſtros libros, e alcomienço de cada año ſeles librauan por libramiento el pan que deuian auer en el pan de las nueſtras tercias del Andaluzia, y el dinero en los marauedis dellas donde les era cierto, y eſtonces ſabian nueſtros contadores mayores en que eſtado eſtauan cada vno de los dichos caſtillos fronteros, y que gente tenian, y que reparos auian meneſter, y los dueños, y alcaydes recelando aquello, e conociendo, que cada año les ſeria demandada alguna cuenta y razon deſto procurando de tener los dichos caſtillos bien reparados, e baſtecidos de gente de armas, y de mantenimientos, y deſpues que los mouimientos ſe començaron, y las coſas de la fazienda real ſe deſordenaron, e dieron las pagas a los dueños tenedores y ſeñores de los caſtillos, e ſe ſituaron las lieuas y las pagas dellos por priuilegios en rentas ciertas, auiendo mas reſpecto a los alcaydes de los tales caſtillos, que al bien y prouecho, y mantenimiento, e bien y reparo dellos, han ſeydo muy mal proueydos. Y que eſſo meſmo el pan, y marauedis de las dichas tercia sdel Andaluzia de que ſolian baſtecer y pagar, eſta todo enajenado, y no es conuertido en aquellos vſos para que ſe dieron las tercias por las mercedes que dellas ſe han fecho a otras perſonas deſpues aca, y porque nos eſtamos en propoſito de mandar ver la peſquiſa, e informacion que por nueſtro mandado fue fecha ſobre eſto el año que paſſo de. lxviij. por los veedores que ſobre ello ouimos dado: y eſſo meſmo entendemos embiar otras perſonas, que tenemos nombradas, para tornar a ver e viſitar los caſtillos fronteros, y que nos trayan la informacion dello, porque viſto lo vno y lo otro, o qualquier coſa dello que vieremos que baſta para nueſtra informacion, nos lo entendemos proueer y remediar ſobre ello como vieremos que cumple a ſeruicio de Dios y nueſtro, y a la prouiſion de los dichos caſtillos fronteros: y dar ſobre ello nueſtras cartas para execucion de lo que por nos fuere ordenado. Porende deſde

agora por esta ley mandamos que sea guardado y complido todo lo que por nos fuere proueydo y mandado sobre esto por nuestra carta, o cartas, segun que en ellas fuere contenido, y que aya fuerça e vigor de ley, bien assi como si aqui fuesse puesto e declarado. Y mandamos a los dichos nuestros contadores mayores que assientan esso mismo el traslado desta ley en los dichos nuestros libros.

¶ *Ley. IIII. Que los castillos de la frontera sean librados en buenos lugares, ciertos e bien parados.*

¶ El Rey don Iuan.II. En Palençuela.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley.7. titu. 5. libro.6. Recopilationis.*

ORdenamos otrosi, que porque las villas e castillos de la frontera de los Moros sean mejor pagados: que al comiençó de cada vn año los nuestros contadores mayores libren luego a las dichas nuestras villas, e castillos fronteros, y a sus pagadores en sus nombres todo el pan y marauedis que de nos han de auer para las dichas sus pagas, y que los libren en buenos lugares ciertos e biẽ parados. E que les den e libren nuestras cartas premiosas, las que menester houieren, porque mejor e mas ayna se cobre lo que se ouiere de auer y recudan con ello a los alcaydes e vezinos, e moradores de las dichas villas, e castillos, segun que a nuestro seruicio cumple a guarda y defension de las dichas villas e castillos.

¶ *Ley.V. Que el alcayde, e alcaldes, e regidores de los castillos fronteros nõ bren buenas personas que reciban las pagas.*

¶ El Rey don Enrique.IIII. en Toledo. Año. de mil. cccc. Lxvj.

POrque las pagas de las villas e castillos de la frontera sean mejor hechas e mas ciertas, ordenamos y mandamos que el alcayde, e vezinos, y todos los alcaldes e regidores, e jurados de todas las dichas villas e castillos en vna concordia deputen y nombren en cada vn año buenos hombres, llanos y abonados, y de buena fama para que vayan a recebir las dichas pagas con su poder complido y bastante. E mandamos a los nuestros contadores mayores que no reciban, ni consientan pagar procuracion, ni poder que assino viniere de todos los dichos concejos ni los regidores e jurados, ni el escriuano de concejo firme, ni signe otro poder, nĩ procuracion, saluo en la forma que

ma que dicha es de suso. Y el poder que de otra manera fuere otorgado los dichos concejos e officiales lo reuoquen e annulen, sopena de priuacion de los officios: e nos assi lo auemos por reuocado, y esto sea assi guardado: saluo si los procuradores fueren perpetuamente deputados sobre las dichas pagas y reparos de los dichos castillos fronteros a suplicacion de los procuradores de las nuestras ciudades, e villas. Y en las cortes que fezimos en Toledo año de mil. cccc e lxxx. respondimos que nos entendemos auer informacion, e proueer cerca dello por nuestra ley e ordenança por nuestras cartas como cumple a nuestro seruicio,

¶ Ley. VI. Que se reparen los castillos fronteros.

¶El Rey don Iuan. II. En çamora. Año. de xxx.

ADDICION.

¶ Esta ley se contiene en la ley. 3. titulo. 5. libro. 6. Recopilationis.

¶*Lex. VI.*

MAndamos, q̃ los castillos y fortalezas q̃ son en las frõteras seã reparados[a] de nuestros dineros. E que las torres y muros de las nuestras ciudades e villas y lugares seã reparados por los vezinos y moradores que en ellas biuieren y moraren.

[a] ¶*Sean reparados.* Concordat. l. 20. titu. 32. part. 3. vbi Gregori. Lopez late.

¶ Ley. VII. Que ninguno sea osado de edificar castillos ni fortalezas en peñas brauas.

¶El Rey don Alonso en Valladolid: Año de mil. ccc. Lxxxvj.

¶El Rey don Enrique. II. en Toro. Año. de mil. cccc. xj.

ADDICION

¶ Esta ley con la siguiente se contiene en la ley. 8. titul. 5. libro. 6. Recopil. y vease la ley. 18. titu. 6. li. 3. Recopil. adonde se dispone lo mismo y vease la ley. 1. titul. 26. libr. 8. Recopil. adonde se dispone que el que poblare castillo viejo del Rey e lo hiziere y no lo notificare al Rey que sea traydor.

¶*Lex. VII.*

POrque algunos con gran b osadia, e atreuimiẽto, sin licencia e mandamiento de los reyes b nuestros progenitores, y nuestro, se han atreuido e atreuerian de aqui adelãte a fazer y edificar castillos y fortalezas. Ordenamos, y mãdamos q̃ los castillos viejos, y las peñas brauas, y las otras fortalezas, y cueuas, y oteros que en el nuestro suelo y en el sue

b ¶*Sin licencia, y mandamiẽto d los reyes.* Fortalitia, Castella, seu domus fortes cõstrui ab aliquo nõ possunt, etiã in solo proprio, sine iussu, & licentia regis. Cõcordat. l. 58. c. 23. lib. pragmaticarũ regũ catholicorũ. &. l. fin. titu. 18. par. 2. l. 46. in ordinationib' Tauri. Dixi in. l. 1. supra isto tit. Auendanius

nius ꝺ mãdatis regum. ca. 14.n.6. verſi. Quinto dum exceſsiua. Omnino Franciſc. Auiles in capitibus prętorum.ca.23. verb. *Torres.* Ex quo colligere poteris magnã dotẽ ad materiã huius legis. Et quæ notat Bartholomæ. Cępola in tracta. de ſeruitut. vrbanorum prædiorum. capitul. 39.num. 7.ad de.l.3.tit.16. libr.8.infra.

lo del abadengo, y en el ſuelo ageno fueron, o fueren de aqui adelante edificados, tenemos por bien que luego ſean demolidas y derribadas: y quando nos houieremos de dar licencia que alguno de nueuo aya de edificar y fazer caſa fuerte, que no lo faremos, ni entendemos fazer ſin acuerdo de nueſtro conſejo, y de algunas ciudades, villas e lugares delas comarcas donde la tal fortaleza ſe ouiere de mandar hazer.

¶ *Ley.VIII. Que ſean derribadas todas las fortalezas que fueron hechas en cierto tiempo del Rey don Enrique quarto.*

¶ El Rey dõ Enriq̃.IIII. En Nieua Año de. Lxx.

ADDICION.

¶ *Eſta ley con la precediente eſta en la ley.8.titul.5.libr.6.Recopilationis.*

POrque es a todos notorio, quantas fuerças y oppreſsiones, y otros muchos males, y daños ſe han hecho y hazen, o ſe podrian fazer en nueſtros reynos, por nueſtros alcaydes, tenedores de muchos caſtillos y caſas fuertes dellos, y por ſus hombres y allegados con ſu fauor. Y porq̃ demas deſte año ſe accreſcientan muchas perſonas dende el mes de Septiembre del año de ſeſenta y quatro a eſta parte ſe han hecho y hazen muchas fortalezas, y muchas dellas ſin nueſtra licencia, o otras en los terminos de nueſtras ciudades e villas. Porende reuocamos, y damos por ningunas todas y qualeſquier facultades e licencias que del dicho año de ſeſenta y quatro a eſta parte auemos dado para fazer y edificar caſtillos y fortalezas en qualeſquier terminos de las ciudades, e villas, e lugares de nueſtra corona Real, a qualeſquier perſonas: y mandamos que todas y qualeſquier fortalezas, que dende el dicho tiempo a eſta parte ſon fechas en qualeſquier terminos de las dichas ciudades, e villas de nueſtra corona real: ſiquier ſean hechas con nueſtra licencia, o ſin ella: ſean luego derrocadas a coſta de los que las han fecho lo qual fagan luego, ſopena que por el meſmo fecho cayan e incurran en las penas en que caen los que fazen caſas fuertes en ſuelo ajeno, e ſin licencia, y contra

expreſ-

expresso defendimiento de su Rey, e señor natural.

¶ *Ley.IX. Que de los castillos y fortalezas no fagan desafueros.*

El Rey don Enrique. IIII. en Toledo. Año de.Lxvi.

¶ *ADDICION.*

¶ *Esta ley se contiene en la.ley. 9.titu. 5.lib.6.recopi.*

LOS Alcaydes de los nuestros castillos y fortalezas no seanosados de tomar, ni tomé derechos, ni castillerias, ni desafueros delos q̃ passaré cerca de sus castillos y fortalezas có sus ganados, y bestias, y otras mercadurias y cosas: saluo q̃ lleuen aquellos derechos q̃ antiguamente immemorial se acostumbraron lleuar, e no mas. E si lo contrario fizieren, incurran en la pena que los derechos ponen con tralos q̃ roban e toman por fuerça lo ageno. E damos poder, e facultad, e ayuda a los alcaldes e justicias de qualquier ciudad, villa o lugar, donde esto acaesciere, que puedan dello conoscer, e inquirir, e fazer cumplimiento de justicia contra los dichos alcaydes.

¶ *Ley.X. Que los alcaydes de los castillos, e fortalezas, no sean corregidores, ni pesquisidores con cinco leguas en derredor.*

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la.ley.15.ti. 5.lib.3.Reco.*

ORdenamos e mandamos, que los nuestros alcaydes de los castillos e fortalezas de los nuestros reynos e señorios, que en los lugares donde fueren alcaydes e tuuieren castillos e fortalezas, con cinco leguas al derredor no puedan ser proueydos de officios de corregimiẽtos, ni pesquisidores, ni alcaldias, ni assistentes, ni alcaldes de sacas, ni alguaziles, ni otro alguno officio de juzgado ordinario, ni porvia de general mission, e si de fecho por nos fuere proueydo, que no sea recebido: e q̃ los que no cũplieren en este caso nuestras cartas, que no incurran en pena alguna, segun se contiene en este libro en el titulo de los corregidores.

ADDICION.

Acerca deste versic. se vea la ley. 10 tit. 5.lib.6.recop. adonde se confirma.

NOstomamos y recebimos so nuestra guarda, y seguro Real, los castillos y fortalezas: y defendemos que vnos a otros no los tomen por fuerça, ni por engaño, segun se contiene en este libro en el titulo de los fidalgos, en la ley que comiença. Porque los caualleros. &c.ª

¶ *Porque los caualleros.* Supple.l.10.tit.2 lib.isto.4. supra. & circa materiam securitatis seu treugæ vi.l.infra. eo.lib.4. t.8. & ibi dicã

TITVLVS. VIII. DE TREVGIS.

¶Lex.I.

a ¶*La tregua segun dicho es.* Nota primò, quòd inter treugã & inducias nulla est constituenda differentia. vtrũque enim nomẽ idẽ significat, nisi ꝙ treuga barbarum est, quod tamen pontificij iuris scriptores admisisse apparet in rubr. de treug, & pace. Fieri verô inducię possunt ad breue, aut ad longum tempus, sed pacis, fœderisque respectu (quæ perpetuò fiunt. l. non dubito. ff. de capti.) ad breue fieri dicuntur. l. postliminium. §. inducię. ff. de capti. Notat Ioan. Orosci. in. l. conuentionum. col. pen. num. 10. ff. de pact.

Dubitatur primò quid sit treuga? Respon. est securitas personis & rebus ad tẽpus discordia nondum finita. glos. in cap. 1. de treug. & pac. l. 1. tit. 12. & ibi Gregorius Lopez in glo. 1. titu. 12. part. 7. Hostien. in sum. de treuga & pace. §. quid si treuga. Sylvest. in sua summa. verb. Treug. Anto. Corset. in reperto. ad Panorm. verb. Treuga colligitur ex Panor. in rubr. & in. cap. 1. de treuga & pace. Gosfredus de Trano ante hos definitionem prædictã dedit in sum. de treug. & pac. ante num. 1. qui ponit aliqua notanda in materia. Et post eum Aegidi. Bellame. in rubrica & in capitulo primo. codẽ titulo.

Dubitatur. 2. Vtrùm ex pacto nudo de iure cõmuni inducatur efficax obligatio in treugis? Respondendum est pacis fauore efficacem obligationem, & actionem ex tali nudo pacto deriuari Bal. in capi. 1. col. fin. de treug. & pac. Andræ. ab Exea libro pactorum. nu. 384. vers. decimo quartô principaliter fallit. pagella. 173. Et quam plurima pacis fauore inducta, & quid sit pax, & treuga & concordia explicat Petrus Follerius in practica criminis. §. fi. pagin. 557. vbi prosequitur per 114. numeros. per Ferdinã. Loazes. in tractatu matrimonij regum Angliæ. 3. dubio principa. numero. 55. fol. 42. Hippoly. singul. 352. incipien. Sæpius vidi dubitari. vbi in quæstione, qua quærit, si fiat treuga, vel pax bannito, vtrũ illa sit sibi seruanda, & eam non seruans, incidat in pœnam conuentionalem? & decisum reliquit, quòd talis non obseruans talem treugam, seu pacem, non incidit in pœnam. Adde Ludoui. Rom. in. l. in ius. §. liberos colum. 4. nu. 10. ff. de in ius vocand.

Dubitatur. 3. Vtrum si treuga sit rupta ab vna parte, alia pars possit illam rumpere? Et videtur quòd sic. Nam promissio fidei tunc demum locũ habet, cùm ab alia parte est seruata, & sic ille, qui præstat occasionem offendendi, violat treugam, seu pacem, non autem eam postea offendens fidẽ non seruanti, fides ei non est seruanda. l. si conuenerit. ff. pro socio. text. & glos. in capit. 3. de iure iurando.

TITVLO VIII. De las treguas y seguranças.

ADDICION.

¶*Este titulo se contiene en el titu. 9. lib. 8. recopil.*

¶*Ley. 1. Como se deuen guardar las treguas y seguranças.*

¶El Rey don Alonso en Alcala. era de mil. ccc. Lxxxvi.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la. l. 1. titul. 9. lib. 8. recopil. y. vease la. l. 3. tit. 23. lib. 8. recop. adonde se dize que el que matare a traycion o sobre tregua, si despues de condenado entrare en la corte de mas de la pena corporal, pierda la mitad de los bienes para la camara real. y vease tambien la. l. 1. tit. 15. lib. 8. recop. adonde se dize que no se hagã assonadas y que se otorguen treguas y que se guarden.*

LA tregua segun dicho es[a], es vna seguraça, que se da y otorga a las personas, y a sus bienes por tiẽpo cierto, y el q̃ la faze, no faze paz, ni desiste de la guerra, saluo por tiempo. Y porque los reyes nuestros progenitores pusieron tres maneras de treguas, en especial el rey dõ Alõso. ix. en las cortes de Alcala. año de. 1386. La primera manera de tregua es la que se da vn rey a otro: la qual tregua que se dã los reyes deue ser firmemente guardada por todos los grandes e ricos hõbres, e otros qualesquier de nr̃os reynos

y señorios déde el dia que fuere pregonado, o lo supiere, o en otra qualquier manera: aunque no se acaesciesse al poner de la tal tregua, so la pena que fuere ordenada. La segunda es, la que se dan entre si muchos hombres: assi como tregua, o seguraça de vn vando a otro: y esta son tenidos de guardar todos los de vn vando y del otro. La tercera es aquella que es puesta por el juez entre algunas personas: y aquella deuen guardar aquellos entre quien fuere puesta, y la deuen otro si guardar todos los hombres que biuẽn con ellos, e ouieren de hazer su mandado. E si los vandos [b] o los hombres que ouieren enemistad entre si, no acordaren de darse tregua, o conueniencia, o seguraça vnos a otros, puedan ser apremiados por nos, o por los nuestros merinos, o por nuestros officiales de cada lugar q̃ hã poder de juzgar y de cõplir justicia. Y

jurando Panormitan. in capit. an sit. columna. final. num. 6. de appellation. Et hanc partem (dicendo veritatem esse) tenet Bald. in. l. cum proponas. colum. 1. num. 1. C. de pact. Et iure veriorem reputant post Ioã. de Imol. in. l. qui seruum. ff. de verb. obligat. Alexand. colum. 2. nu. 3. & Deci. colum. 2. num. 7. in dicta. l. cũ proponas. Imol. in cap. peruenit ad nos. 2. colu. 2. versiculo. Item non obstat. num. 3. de iureiur. Et videtur esse de mente Ludo. Roman. in. l. Semel mora. colum. 2. nu. 16. & expresse probat Alexand. colu. final. numero 6. ff. solut. matrimo. Collectari. Henric. Aegidius Bellamera. & Panormit. in c. 1. de treug. & pac. Philip. Corne. cõsi. 175. Cõsuluit dominus Dulcius de Spoleto. colum. 2. lib. 1. vbi dicit dictum Vincentij potius procedere de consuetudine, quã de iure, & sic vult dispositum in violatore pacis habeat pari ratione locũ in fractore treugæ. Et in consi. 42. nu. 5. lib. 2 & consi. 104. nu. 5. li. 1. & l. fi. & ibi Greg. Lopez verb. *de nueuo*. titu. 12. parti. 7. Quia nimis esset durũ q̃ aduersarius me impugnaret, & quòd ego nõ possẽ me defendere etiã durante tẽpore treugæ. cap. cùm inter. de exceptio. ca. si vero. 2. de sentẽ. excõmu. Deci. & Hierony. Cagnol. post Alberi. in. lege. cùm par. §. illi debet. ff. de regulis iuris. Facit. l. 43. styli. ad finem. & quæ notat. Areti. in l. si seruũ. §. sequitur. col. 2. versic. Vltimo nota. argum. ff. de verb. obligat.

Contrariã opinionem, imò q̃ cõtra frangẽtem treugam nõ possit alter vindicare, nec frãgere, est dictum Vincentij in. c. 1. in fin. de treug. & pace secundum relationem Bell. me. ibi, columna penultima, numero 32. & sequitur eum ibi Felinus, num. 6. referens alios. & Iaso dicens hanc opinionem communiter teneri in dicta. l. cùm proponas. columna. 2. numero. 6. C. de pact. Bartholomæ. Socinus in consilio. 262. In causa magnifici Petri de Medicis. col. 7. numer. 16. libro. 2. Alberi. in. l. semel mora. vbi per doct. ff. solu. matri. Ioan. And. in rub. de treuga. & pace. in additione. 1. ad Specu. Rationẽ adducũt inter treugam, & pacẽ: quia treuga fit ad tempus, ideò expectari debet finis temporis, & eo lapso, poterit se vlcisci. Non sic videtur in pace, quæ perpetua est. Quemadmodum in simili habetur de officiali ad tempus, qui durante officio non potest conueniri, secus esse in perpetuo. Deci. & docto. in. l. principalibus. ff. si cert. pet. Plené Felinus in cap. legebatur. columna. 2. num. 3. de maio. & obedi. Deci. in. l. vt vim. num. 27. ff. de iusti. & iur. Et cũ hac ratione trãseunt moder. in. d. l. cũ pponas. teste Deci. ibi. col. 2. versi. Secundò regula fallit in treuga. & ita seruatũ fuisse de cõsuetudine in Hispania docto. prædicant, maximè Alex. in. d. l. semel mora. & ante eũ Aegidi. à Bellamer.

lamer.in cap.1.de treug.& pace.columna penult. verſiculo Decimo ſextò quæro.numero.32. Hippol.conſi.21.numer.60.lib.1.Et iſta opinio communis de iure noſtri regni expreſſe eſt approbata in.l.28.& ibi Grego. Lopez verb.*en tregua*. tit 11.parti.3. Idem Gregorius Lopez in l.3.tit12.par. 7. vbi ponit prædicta lex 3.pœnam frãgentis treugam. Cætera quæ ad materiam treugæ pertinent, videbis per Aegidium, & alios in rubri. & in capit. 1. de treug. & pace. Alphonſus Montalu. in legibus iſtius lib. ver. Securitas. & in verb. Treuga.folio.523. colum.1.cum ſeq.& tit.12.part.7.& l. 39. vſque ad.46.incluſiuè in legibus ſtyli.& dicta in.l.10. titu.2.iſto lib.4.ſuprà.verb.*les tomamos*.Hippolyt. conſi.106.num.1.

mandamos, que todos guarden bien la tregua que aſsi fuere pueſta, bien aſsi como ſi ellos miſmos la ouieſſen pueſto de ſu voluntad. Y deuenſe dar las treguas y ſegurãças en eſta manera: q̃ ſepan cierta y nõbradamente aq̃llos q̃ las tomaren, o las puſieren, quales y quantos ſon aq̃llos contra quien ſon pueſtas: y que lo fagan ante eſcriuano, e teſtigos[c]: porq̃ no pueda venir en duda, y ſe pueda prouar ſi meneſter fuere, y deuenſe obligar ambas las partes, que las guardaran, y no ſe faran mal ni daño de hecho de dicho ni conſejo. E como quier que la tregua ſeñalada-

b ¶ *Eſi los vandos*. Adde, quòd timens offendi ab aliquo, poterit petere à iudice, vt cogat eum ad præſtandum cautionem de non offendendo. Bart. in.l.illicitas.§.ne potentiores.nu.1.ff.de offi. præſid.Felin qui ponit regulam cum nouem declarationibus in rubr.de tregua & pace.colum.6.n.10. Dixi in.l.1.glo.1.col.1000. verſi.Hinc deducitur mulierem.titu.8.libro.3.ſupra.l.19.titul.21.lib.4 for.legũ.Paul.& alij in.l.denũciamus.C.de ijs qui ad eccl.confugi.Dubitatur, Vtrũ iudex poſsit partes reducere ad cõcordiã? Videtur dicendũ, q̃ ſi eſſet cõtẽtio inter aliq̃uas perſonas inſignes etiã in cauſis ciuilib⁹, iudex debet ipſas ad cõcordiã reducere, ne reſpublica turbetur, ſi timeat maximũ ſcãdalum. Paris de Puteo in tracta.de re militari. rubric. An dominus temporalis poſsit, & debeat arcere ſubditos ne faciant certamina, & duella.cap. an ſi duo ſubditi.colum.1.fol.127. in. 12. volum. tracta. diuerſo.& in tract. Syndicatus. verb. concordia.fol.85.colum.2.Philip.Deci.conſilio.445. in caſu ad me tranſmiſſo de inclyta inſula Siciliæ.

c ¶ *Que lo fagan ante eſcriuano y teſtigos*. Ex iſta lege cõſtat neceſſariã eſſe ſcripturam pro forma in treugis.quamuis nõ eſſet neceſſaria de iure partitarũ. vt notat Gregorius Lopez per text. ibi in lege ſecunda, verb.*ò por carta*.titulo.12. patti. 7. cum ibi loquatur per alternatiuam, vel dicendo, *è deuen ſer dadas, è pueſtas las treguas, è las ſeguranças en eſta manera, que ſepã ciertamente aquellos que las tomaren, è las puſieren, quales ſon aquellos entre quien las ponẽ, è quãtos, e q̃ lo fagan ante teſtigos, ò por carta, de guiſa que no pueda venir dubda, è ſe pueda prouar ſi meneſter fuere*. Hic vero loquitur diſpoſitiuè ſine alternatiua, dando formam ibi, *y que lo fagan ante eſcriuanos y teſtigos. &c*. Caſus in quibus requiritur ſcriptura, ponuntur à gloſ.cap.1.de cenſib.libr.6. de qua latè dixi in.l.3.titu.8.libro.3. ſuprà in glo.1. col.1054.cum ſequen.

col.2:nu.2.Matthæ.de Afflict.diciſ.13.col.fi.nu. 29.tex.ſingul.in cap.placuit. 90. diſtinctio. vbi ex conſilio Agathenſi dicitur, Placuit etiam vt (ſicut plerũq; fit) quicunque odio, aut longinqua inter ſe lite diſſenſerint, & ad pacem reuocari diuturna obſtinatione nequiuerint, à ſacerdotibus ciuitatis primitus arguantur: qui ſi inimicitias deponere pernicioſa intentione noluerint, de eccleſiæ cœtu iuſtiſsima excommunicatione pellantur. Singul. ſecundum Ludoui. Roman. conſilio.126. Conſiderato ad quid dominii. colu.1. Notabilem etiã dixit Alexan.de Imola in.l.quidã æſtimauerunt.co.2.n.4.ff.ſi cert.petatur.vbi ſingu. Socin. col.2.num.6.verſi. Quintò & vltimo nota. ponit tres cõcluſiones in hoc artic. Iaſo.col.3.n.3.verſicu.Nota vltimo Angel.in authen. Vt litigant. iurẽt.§.quia verò lex.glo.in.c.1.de mutuis petit. in verb.cõcordia. Feli.in rub.de treuga & pace. col. 2.n.4.l.2.& ibi Gre.Lo.verb.*apremiar*.ti.12.par.7

mente es en los fijos dalgo [d] despues que se desafian, y no antes: pero bien se pueden dar treguas a los hombres que no son fidalgos, y son tenidos de la guardar despues que la otorgaren. Y ordenamos otro si, que los quebrantadores de las treguas, o de las seguranças, si fueren hijos dalgo, y ellos las ouieren otorgado, puedan por ello ser reptados [e], y caer en pena de los reptos. E si no fueren fijos dalgo, y de menor guisa, y fuere otorgada la tregua y seguraça por las partes, o puesta por nos, o por nuestro especial mandado, que el que matare o prendiere, o firiere a otro en tregua, o seguraça, que muera por ello muerte de aleuoso [f], y pierda la meytad de sus bienes, e si fuere puesta por los merinos, o por otros officiales de cada lugar que han poder de juzgar, y complir por justicia, si matare, que muera por ello. E si firiere, o prendiere, que peche seyscientos marauedis de la buena moneda: e si deshonrare, o iniuriare, que faga emienda, e segun que por nos fuere visto, o por los juezes donde esto acaesciere.

d ¶ *En los fijos dalgo.* Vt in.l.1 & in.l. 2. versic. *E como quier que tregua.* tit. 12. part. 7.

e ¶ *Por ello ser reptados.* Concordat optima. l. 3. titu. 3. partit. 7. &. l. 3. titulo. 12. eadem. 7. partit. l. 2. titu. 21. libr. 4. fori legum. l. 43. ibi, *mas entre los hijos dalgo sobre tales cosas pueden se reptar.* in lib. styli.

f ¶ *Muera por ello muerte de aleuoso.* Supple *arrastrado y aborcado.* Quæ mors est ignominiosa, ex. l. 12 tit. 13. li. 8. in fra. & insuper amittat dimidietatem bonorum, quando treuga posita fuit à Rege, vel de eius speciali mandato. Si verò posita sit per alios iudices ordinarios. cuiuslibet oppidi, & occiderit, punitur pœna mortis tantum. Si verò percussserit, vel capturam fecerit soluat sexcentos marapetinos bonæ monetæ, vt hic dicitur. Et si ponatur inter discordantes etiam sine regis, vel iudicis mandato, erit puniendus pœna. l. 2. titulo secundo, partit. 7. secũdum Gregorium Lopez verbo. *muera por ello* vt in simili declarat Bal. de pace tenẽd. & eius vio la. in princi. in verb. capitalẽ. Et ista lex ordinamẽti in suo speciali casu practicanda erit, & fortè cũ disponit de pœna dictorum marapetinorum in casu capturæ, vel percussionis intelligi debet vltra aliam pœnam ordinariam, vel arbitrariam, quæ iudici videtur imponenda. vt constat ex fine huius legis, & quia alias hæc pœna non esset sufficiens, præsertim stante l. 2. titulo. 12. parti. 7. quæ pœnam mortis etiam in hoc casu imponebat. Et suadetur ex not. à glos. in cap. 1. de pace iuram. firmand. in. §. si quis verò ausu temerario super par. Centum librarum. vbi glossa. inquit, ꝙ vltra pœnam pecuniariam ibi impositam pro violatione pacis delictum pœna legali punientur, vt etiam probatur in tex. ibi & notatur.

Dubitari solet, si inter Ioannem, & Petrum sit facta treuga, seu pax ad inuicem adiecta pœna mille ducatorũ, si vnus eorũ alterum offenderet, domum Ioannes adulterium commisit cum vxore Petri, est quæstio vtrum petrus agere possit de pace rupta? Ioannes Faber in l. denuciamus. co. 2. versi. Sed quid si nõ tãgit. C. de his q ad eccl. cõfugi. tenet violatã esse pacẽ, securitatẽ, seu treugã ex adulterio cõmisso cũ vxore, filia,

lia, vel sorore assecurati. Et approbat Carol. Mol. aduersus Alex. ibi contrarium consulentē in additioni. ad Alex. consi. 113. Viso instrumento Treugæ. sub nu. 3. lib. 2. existimās Alexandrū pessimè ibi cōsuluisse. Et eandē sententiā, q̄ ex tali iniuria censeri debeat violata pax, probat Frāc. Areti. in. l. si ita stipulatus §. Chrysogonus. col. fi. ff. de verb. obli. Ange. in tractat. maleficiorum. verb. *Che me hai adulterato la mia dona.* nu. 60. & ibi Augusti. in additi. Roma. in. l. licitatio. §. q̄ illicitè. col. 2. versi. Quartò adde nu. 8. ff. de publi. & vestigal. Bart. tamē tenet q̄ non debet puniri de treuga rupta, quia censetur potius causa iniuriandi factum adulterium, quàm treugārum pēdi, is in quā in. l. verū nu. 4. & ibi in additio. ff. de furt. hoc ait. Alex. latè consi. 113. libro. 2 Hippoly. cō si. 83. Qui cuncta moderatur. col. 1. lib. 2. & consil. 85 Post redditū cōsilium meū in causa Bernardini. col. 1. n. 2. &. 34. eod. libr. 2.

¶ *Ley. II. que no se pongan treguas entre los señores y sus vassallos.*

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la. l. 2. tit. 9. lib. 8. Recopil.*

NO puedan poner treguas y seguranças generalmente entre el señor y sus vassallos: pero si algunos vassallos se vinieren a querellar de su señor, e dixeren que han recelo que no podran estar seguros, y nos entendemos que es razon que lo deuamos hazer, embiaremos mandar al tal señor so pena cierta, que las guarde.

¶ *Ley. III. Que sean seguros los caminos.*

Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 3. titul. 9. lib. 8. recopil. pero en quanto esta ley pone de pena seyscientos marauedis, la otra dize seys mil marauedis, de mas de las penas por derecho y leyes destos reynos. y vease la ley. 22. tit. 13. lib. 8. recopil. adonde se dize que los*

Nota etiā, quòd Doctores, magistri, & scholares sunt sub regali protectione, & infringēs eam, eos, vel suos iniuriando, tenetur pœna frangentis treugā Regis. l. 2. tit. 31. part. 2. vbi Montal. citat, Bal. in authenti. omnes peregrini. C. communi. de succesi. & l. 3. tit. 24. lib. 4. foro legum.

que vinieren a las juntas generales de la hermandad, sean seguros a la yda, venida y estada.

MAndamos otrosi, que los caminos caudales el vno que va a Sanctiago, el otro que va de vna ciudad a otra, y de vna villa a otra, y a los mercados, a las ferias, que sean guardados, y amparados, q̄ ninguno faga fuerça en ellos, muerte, ni robo, y el que lo fiziere peche seyscientos marauedis para la nuestra camara dela buena moneda. a

Titulo 9. De los reptos y desafios.

ADDICION.

Este titulo se contiene en el titul. 8. lib. 8. recopil.

¶ Ley. 1. *Como se deue tornar amistad, è desafiar vno à otro.*

Fuero de leyes.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la. l. 1. tit. 8. lib. 8. recop.*

ANtiguamente a los fijos dalgo con con-

TITVLVS *Nonus de reptis.*

¶ Lex. I.

¶ *Antiguamē-te.* Concor. l. 1. titu. 11. par. 7. &. l. fi. eodem titu. l. 1. &. l. 10. titul. 2. suprà hoc libr. 4. l. 1. vbi ad literam verba huius legis habentur titu. 21. de reptis, & diffidationibus. Quo loco est videndus Mōtalu. l. 4. ver. *è aun y ha otra manera de amistad segun la costūbre de España, que pusierō antiguamente los fijos dalgo entresi, que non se deuen deshonrar, nin fazer mal vnos à otros, à menos de tornarse la amistad, è se desafiar primeramente.* titu. 27. parti. 4. l. 14. ad fi. titu. 21. par. 2. Et adde l. vn. in or. Regis Alphonsi Compluti celebratis anni

ni. 1386. quã videas. Quis posſit reptare nobilem: Reſpondeo, quòd alius nobilis, & non ruſticus c. 1. §. ſi ruſticus. verſi. Si miles aduerſus militem pro pace violata, aut aliqua capitali cauſa duellum committere voluerit, facultas pugnandi ei non concedatur, niſi probare poſſit, quod antiquitus ipſe cum parentibus ſuis natione legitimus miles exiſtat. De pace tenenda, & eius violato. vbi vi. quæ notat glo. verb. an diuino. l. 1. titu. 3. &. l. 1. titu. 11. parti. 7. De hac re vide plures quæſtiones per Pari. de Puteo in tracta. de re militari. libr. 1. cũ 10. libris ſeq. fol. 123. vſque ad foliũ. 167. column. 1. in 12. vol. tract. diuerſorum doctorum. Iſta materia hodie non eſt in vſu, nec in reptatione,

ſentimiento de los reyes puſieron entre ſi amiſtad, y dieronſe fe vnos a otros de ſe la tener, y de no fazer mal vnos a otros a menos de ſe tornar en enemiſtad, e deſafiar, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los fidalgos. Porende quando algun fijo dalgo ha razon de acalumñar a otro por injuria que le aya fecho, deuele tornar amiſtad, e deſafiarle, y aquella es la amiſtad, e la fe que le defafia, la que fue pueſta antiguamente, aſsi como es ſobredicho: dende aquel dia que lo deſafio no le ha de fazer mal haſta nueue dias.

¶ Ley. II. Sobre que caſos ſe pueden accuſar, o reptar vno a otro.

El rey dõ Alonſo en Alcala era de M.cce.Lxxxvi.

ADDICION

Eſta ley ſe contiene en la. l. 2. tit. 8. lib. 8. recopil.

GRaue coſa es a los reyes que los ſus naturales ſean denoſtados ante ellos denueſto de traycion, o de aleue. Y por eſta razon el Emperador don Alonſo ordeno, y eſtableſcio en las cortes de Najera, que qualquier q̃ quiſiere reptar, o accuſar a otro ſobre traycion de aleue, que lo moſtraſſe primeramente al rey [a], e le pidieſſe merced, que le otorgaſſe que pudieſſe accuſar, o reptar. Y porque hallamos que el dicho ordenamiento es buena coſa, y con razon, y guardada de los fijos dalgo de nueſtro ſeñorio y de otros nueſtros naturales eſtableſcemos y mãdamos, q̃ ninguno ſea oſado de accuſar ni reptar a otro ante el rey ſobre traycio, o aleue q̃ no tãga al rey, o al reyno faſta que primeramente lo mueſtre al rey en ſu puridad con vn eſcriuano de ca-

nec in duello. gloſ. verb. *los hijos dalgo.* in. l. 1. titul. 3. part. 7.

¶ *Lex.* II.

[a] ¶ *Primeramente al Rey.* Concord. l. 4. & ex traditis ibi à Greg. Lopez hanc legẽ notabis tit. 3. par. 7. Si reptans falſum in reptatione impoſuerit, tenetur palinodiam recantare, dicendo ſe mentitum in eo, quod impoſuit reptato. l. 6. ibi *mandar al otro que lo repto q̃ ſe deſdiga, pues que dixo lo que non podia, nin denia dezir & demas deue fincar por ſu enemigo.* &. l. 8. ibi, *deueſe deſdezir delãte el Rey, e por corte diziendo. que mintio en el mal que dixo, al reptado.* tit. 3. parti. 7. Et eſt text. hic ibi. *lo qual es que ſe deſdiga.* & in. l. 6. infrà eo. Cui conſonat. l. 2. tit. 9. lib. 8. infrà. ibi, *deſdigaſe ante el alcalde, y ante hombres buenos, y diga que miutio en ello.* Quando enim quis

quis tollit famam alterius, licendo falſum, & iniuſtum. tunc tenetur reſtituere famam confitendo ſe falſum dixiſſe. S. Thom. 2.2. quæſtio. 62. articu. 2. Domini. Soto in lib. 4. de iuſt. & iur. artic. 3. pagin. 443. colum. 1. verſicu. Nec diſsimile eſt. vbi optime intelligit. Et Sanct. Thomam. ſequitur Gregorius Lopez in. l. 15. titul. 18. par. 2.

Sed eſt dubium, Vtrum quis teneatur formaliter dicere ſe mentitum fuiſſe in caſu iſtius vel ſimilium legum ſuprà allegat. vel ſufficiat dicere verba æqui pollentia, nēpe, quòd ille contra quem dixit conuicium, ſeu reptum, eſt bonus, abſque aliqua infamia, ſeu macula? Et videtur, quòd ſufficiat, nam nihil refert qđ ex æquipollētibus fiat. iura ſunt vulgaria. Et ideo ſi quis dixerit alicui conuiciandi animo, rogo vt taceas, nam in meo genere non ſunt latrones, ſodomitæ, Iudæi, vel hæretici, ſeu lenones, vel dicēdo, tace, nā ego non ſum cucurbita vel huiuſmodi. Nam eo ipſo cenſeris eū, ſeu in ſuo genere eſſe latrones, teneriſque actione iniuriarū. Lucas de Penna in. l. errat. columna ſecunda. C. de Caſtrenſ. peculio. libro duodecimo. Vel ſi dicas, Non ſum ego ille, qui furtum feci. Paris de Puteo. in tractatu ſyndicatus verbo. notorium. columna ſecunda. Pro hoc eſt text. & quæ notat Bartolus. in. l. Item apud Labeonem. §. cui non ſine ff. de iniuri. vbi habetur, quòd ſi conuicium non fit certæ perſonæ, non punitur tamen ſecundum Bartolum, ſi apparet quod diceret de aliquo, licèt eum non exprimeret, vel ſi diceret de aliquo, & intelligeret de alio, & hoc appareret, puniendus erit. Non enim curandum eſt, in quo quis loquatur, ſed in quem intentio dirigatur. vt dicit iureconſultus in. l. cùm pater. §. donationis. ff. de lega. ſecundo. Ita etiam notat Angelus in dicta lege apud Labeonem. §. generaliter.

mara: porque ſi el rey viere que el fecho es ſobre que ſe deua fazer emienda, que le faga fazer la que entendiere que cumple, y que ſe eſcuſa la accuſacion. E ſi el repto no ſe puede eſcuſar que ſe pueda fazer la accuſaciō o el repto. E ſi aquel a quien quiſiere accuſar, o reptar de trayciō, o de aleue que no tanga al rey, o al reyno, e ſi el reptado eſta en la corte aunque gelo aya dicho al rey no pueda fazer accuſacion, o repto faſta nueue dias, e ſi no fuere en la corte que el rey de ſu officio lo faga ſaber a aq̄la quien aſsi quiſiere accuſar o reptar. Y eſte aquiē aſsi quiſiere accuſar o reptar aya plazo de treynta dias para venir, e nueue dias mas. E ſi no viniere en los treynta dias, e nueue dias, e deſpues venido en los. xxx. dias ſe auiniere en los. ix. ſiguientes deſpues que vinieren, o vēnido en los nueue dias no ſe auiniere faſta los treynta dias cumplidos, que dende adelante que ſe pueda fazer la accuſacion, o el repto: e ſi acaeſciere, que el rey por oluido, o por otra razon no lo fiziere ſaber a aquel a quien quiſiere accuſar, o reptar como dicho es, tenemos por bien, que paſſados los treynta dias, y en los nueue dias mas que ſe pueda fazer la accuſacion o el repto, aſsi como ſi el rey gelo ouieſſe fecho ſaber. E ſi accuſare, o reptare ſobre traycion, o aleue, que no tanga

quòd

quod vtens veſte lugubri, etiam in improperiũ amici ſui infamiam paſſi, aut aliã deteſtabilem iniuriam, tenea tur de iniuria. Idem An gel. in. l. veſtẽ cod. titu. notat, quod in iniuriam alterius non licet ſordidam veſtem defer re, aut capillũ ſummitte re. Et dicit notandũ con tra illos, qui dicunt contra notoriè dãnatos. Me, tædet de tali condemnato ria contra te lata, & hoc modo reproperant, vt vidi aliquos facere. Notat Boeri. & eius additio. conſil. 4. col. 3. n. 16. Igitur & in caſu præmiſſo in diſſolutione ipſius iniuriæ arg. l. nihil tã naturale. ff. de regul. iur. c. 1. de regul. iur. Iſtud dubium ponit Gregor. Lopez in. l. 25. verb *como deſmentirſe*. titu. 18. par. 2. & videt ap,pbare hãc partẽ.

al Rey, o al reyno, no guardando lo que dicho es que el Rey por quanto al acuſado de la accuſacion del repto, o el reptador aya la pena que deue auer el que dize el repto no lo pudiendo fazer, lo qual es que ſe deſdiga, e ſi ſe deſdize no finque par de hombre fijo dalgo, e ſino ſe quiſiere deſdezir, que ſalga del reyno faſta treynta dias, e finque enemigo de aquel a quien dixo la accuſacion, o el repto, y de ſus parientes. E ſi fuere accuſado que aya el accuſador eſſa miſma pena. E ſi la accuſacion, o el repto ſe ouiere de fazer ſobre fecho de traycion, que tanga al Rey, o al reyno el que ouiere de fazer la accuſacion, o dezir tal repto, que lo mueſtre al Rey en ſu puridad y que no ſe pueda fazer tal acuſacion ni dezir tal repto en ninguna manera, ni en ningun tiempo ſin mandado del Rey. E ſi de otra guiſa fiziere la accuſacion, o el repto de tal traycion, que no lo oya el Rey, e lo eſcarmiente del que le aſsi fiziere la accuſacion, o dixere repto ſin ſu mãdado como la ſu merced mãdare: parando mientes a las palabras de la acuſacion, o del repto.

¶Ley. III.

¶Idem.

ADDICION.

¶*Eſta ley ſe contiene en la ley. 3. titul. 8. lib. 8. Recopila.*

ESTableſcemos que en eſta manera ſe puedan fazer los reptos. Todo fijo dalgo puede reptar por tuerto, o deshõra, o aleue que le aya fecho otro fijo dalgo [a], y eſto que lo pueda fazer el por ſi miſmo, e ſi fuere muerto [b] el que recibio la deshonra pueda reptar el padre por el fijo, y el hijo por el pa-

a ¶*Lex. III.* ¶ *Que le aya fecho otro fijo dalgo*. Et ſic nobilis nobilem reptare poterit, vt hic. & notaui in. lege prima ſupra eodem.

b ¶ *E ſi fuere muerto*. Adde legem ſeptimam titulo tertio partita ſeptima a qua originem habuit Iſta lex. Et ibi vide Gregor. Lopez in gloſſa prima & ſecunda.

dre el hermano por el hermano. E si tales pariẽtes no tuuiere puedalo fazer el mas cercano pariente q̃ ouiere del muerto, fasta segundos fijos de primos. Y aun estableſcemos, que pueda reptar el vassallo por el señor y el señor por el vassallo e cada vno de los pariẽtes del reptado, o fasta el quarto grado puedẽ responder por su pariẽte quãdo fuere reptado. Mas por hõbre, q̃ fuere biuo no pueda otro ninguno reptar porq̃ en el repto no puede ser recebido procurador saluo quando alguno quisiere reptar a otro por su señor, o por su muger, o por hõbre de orden, por

tal que no puede, ni deue tomar armas, q̃ bien tenemos por derecho, que en fecho que tales cayan q̃ biẽ puedan reptar vno de los parientes sobre dichos maguer sea biuo aquel por quien reptare. Pero dezimos, que ningun traydor, ni aleuoso, ni su hijo que ouo despues q̃ fizo la traycion[a], o alue, no pueda reptar a otro, ni aql q̃ es juzgado que fizo cosa porq̃ vala menos e otro si q̃ no pueda reptar a otro hõbre aql q̃ fuere reptado, antesque sea quito del repto, ni el q̃ fuere desdicho por corte, ni pueda ninguno reptar aquel cõ quiẽ ha tregua, saluo si durãdo la tregua le

a ¶ *Despues que fizo la traycion.* Ergo filij nati ante crimen proditionis, vel huiusmodi commissum, à patre non veniunt, nec pœnis impositis postea natis comprehenduntur. l. 6. tit. 27. par. 2. l. nec enim propriè. vbi Ioan. Oroscí. hanc sententiam probat, & citat istam legem. ff. de senatorib. Gregor. Lopez latè de ea agit in. l. 2. tit. 2. par. 7. in verb. *sus fijos.* Denique cogitandum reliquit, propter verbum ibi positum, *todos sus hijos.* Et hanc partẽ benigniorem existimat doctissimus Iacobus Septimacensis in institu. Catholicis cap. 29. num. 7. qui à nu. 3. latè, ac erudi tè ad vtranque partem tractat. Et q̃ veniant etiã filij antea nati, dicit magis (communem opinionem, quam vsu receptam esse existimat. Claudi. Aquensis in l. si quis id qd colum. 5. ff. de iurisdict. omni. iudi. communem audacter affirmat. Placet. Ioan. Lup. in tractat. de iustitia & iure obtentio. ac retentio. regni Nauarræ. 5. parte. § 8. Gondisal. de Villadiego in tractat. contra hæretic. prauita. quæst. 23. repertori. Inquisitorum. verbo. Filij. Alphons. à Castro libro. 2. de iusta hæretico. punitione capit. final. & in lib. 1. de potestat. legis pœnalis. capitul. 6. corol. 1. Et in crimine hæresis filios etiam natos ante parentis lapsum canonicis pœnis affici, quemadmodum prædicti firmant, existimat Couar. lib. 2. variarum resolut. c. 8. versi. Quartò quæritur quid de filijs hæreticorũ. num. 5. per tex. in. c. filij. de hæreti. lib. 6. vbi filij eorum, qui in articulo mortis hæresim commiserũt, pœnas canonicas patiuntur. igitur de iam natis nulli potest esse dubiũ loqui. Et vrget tex. in c. statutũ. 2. de hæretic. eod. lib. quo in loco expressum est filios hæreticorum infames esse hæreticorum in quã, qui tales decessisse nec oportebit, aut opus erit probare patrem ante mortis tempus, & cũ filij hæretici nati fuerint, hæreticum fuisse. Et propter immanitatẽ tanti criminis ista opinio, maximè hac nostra tempestate, tenenda est. Nec huic opinioni obstat Concilium Toletanũ decimũ tertiũ nuper typis excusum, ex quo videtur pro priori opinione maximam coniecturã posse sumi, nempe, natos filios ante crimen hæresis à pa-

fiziere alguna de aquellas cosas porque pueda ser fecho el repto. E quando quisiere alguno reptar por otro, que pueda reptar por derecho repte en su nõbre diziendo, que vale menos por lo que fizo, y que lo prouara por lid, o por testigos o por pesquisa del rey e si dixere que repta por aq̃l q̃ le mãdo reptar, no sea oydo: que como dicho es de suso en repto no deue ser recebido procurador[a]. Otro si establescemos que ninguno pueda fazer repto ante hõbre ninguno sino ante el Rey por corte y no ante rico hombre, ni merino, ni otro official alguno del reyno, porq̃ otro ninguno no ha poder de dar al hijo dalgo por traydor ni aleuoso, ni quitarlo de repto sino el Rey tan solamente por el señorio que ha sobre todos, maguer le sea prouado y sea juzgado por aleuoso, el Rey lo pueda dar por quito, y por leal si tanta merced le quisiere fazer: que tan grande es el derecho del poder del Rey, que todas las leyes y todos los derechos tiene en las cosas temporales. Establescemos que todo fijo dalgo pueda ser reptado, que matare o fiziere o prendiere a otro fijo dalgo: no lo auiendo primeramente desafiado. Y el que reptare por estas razones pueda dezir que es aleuoso por ello.

a ¶ *No deue ser recebido procurador.* Nota, quòd ad reptandum aliquem requiritur personalis præsentia nobilis reptantis, nec admittendus erit procurator. Ratio est quia hæc criminis accusatio est facta coram rege, vt infrà hac lege cautum est, & l. 5. infrà eod. sed in criminalibus non admittitur ad accusandum procurator. l. pen. §. ad crimen. ff. de public. iudi.

¶ *Ley. IIII. Como deuen estar en tregua los que se reptaren.*

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 4. titu. 8. lib. 8. Rẽtopil.*

DEclaramos, y mandamos, que despues q̃ alguno reptare a otro, q̃ esten en tregua tãbien ellos como sus parientes, y se guarden vnos a otros en todas las co-

a sis à parente commissum non affici iuris pœnis: nã cùm in eo concilio restituantur parentes in pristinos honores, ex indulgentia, & gratia restituitur & filij nati post scelus commissum qui si nati antea, non indigeant aliqua restitutione. Nec diffiteor esse hanc vrgentem argumẽtationẽ, quæ tamen non omninò conuincit contrariam opinionem: præterquàm, quòd Concilij illud Toletanum generale nõ est, quãuis nec propriè prouinciale, quippe quòd ex totius Hispaniæ ferè partibus fuerit cõgregatum secũdùm Couar. lib. 2. variarum resolutio. c. 8. versicu. Quartò solet pro Calderi.

Est tamen dubium, Vtrùm is, qui succedit in bonis hæreticorum, teneatur filijs hæretici, saltem ex æquitate, alimenta ministrare? Respondet secundum Ioann. Lupũ Decanũ Segouiẽsem in tract. de hæresibus. quæsti. 19. quod teneatur fiscus, vel dominus temporalis, cui applicantur bona propter delictum. Didacus del Castillo in. l. 77. Taur. verbo. *cometieren* n. 8. eũ refert & sequitur

iudi. & alibi ſuprà dixi. igitur & in hoc caſu. Vtrũ autem quando pro homicidio imponitur pœna pecuniaria interuenire poſsit procurator? Reſpon. poſſe ſecundum Albe. in. l. ſi filius. nume. 2. C. ad Macedo.

¶ *Lex. IIII.*

a ¶ *Pues que deſmintio a aquel* Nota q̃ reptatus debet dicere reptãtem mentitum eſſe in eo quod dicit. l. 4. ibi, *e el reptado dene le luego reſponder cada que dixeſſe traydor, o alieuoſo, que miente. E eſta reſpueſta dene fazer, porque le dize el peor de nueſto que puede ſer. E tal riepto como eſte, deue ſer fecho por corte, o ante el Rei.* tit. 3 part. 7. & ibi Greg. Lopez in verbo. *que miẽte* &. l. 6. eodem titul.

b ¶ *Se echare a lo que el Rey.* Adde copioſam. l. 4. titu. 3. parti. 7. ibi. *Otroſi dezimos que quando el reptado ſe echare a lo q̃ el Rey mãda, e non a lid, ſi el reptador quiſiere prouar lo que dixo con teſtigos, o por cartas, põgale el Rey plazo a que prueue. E ſi el prouare con fijos dalgo, o con carta derecha, vala la prueua. E ſi nõ lo pudiere prouar cõ fijos dalgo, o con carta derecha non vala.* Nota iſta verba, quæ hic non reperiuntur.

¶ *Lex. V.*

c ¶ *No veniendo el reptado.* Adde optimam. l. 5. titul. 3. partit. 7. & l. 13. & l. 20. tit. 21. lib. 4. foro legũ. Et ex iſtis legibus nota cõiũctionẽ ſanguinis multũ operari. Colligitur etiã ex. l. 1. & l. quoniã ſeruitus eorum ad dolorem noſtrum, iniuriamque noſtram porrigitur. ff. de libe. cauſa. l. lex. Cornelia. ff. de iniur. l. eos apud. ff. de recepta. Ludoui. Roman. plura congerit in rep. l. ſi vero. §. de viro. verſicul. decimaſeptima principalis fallentia. num. 39. & ibi in additio. ff. ſolut. matrimoni. Deci. in. l. fratris tui. colum. 2. num. 3. C. de tranſactio. Bald. in cap. 1. colum. fin. nume. 11. de alienatio. feudi. Late de hoc plures deciſiones notabiles commemorans agit Hippolyt. de Marſil. in repetitio. l. vnic. verſicul. Nota vlterius ex iſto textu. num. 197. C. de raptu virgin. & in conſil. 119. nu. 15. l. 1. & ibi Gregor. Lopez in gloſſa prima titul. 8. partita ſecunda & in l. 2. verbo. *obedeſcer.* eodem. titul.

d ¶ *Que con el ha.* Vel ratione amicitiæ. l. 5. & ibi Gregor. Lopez. titul. 3. parti. 7. Confirmatur ex pluribus alijs effectibus, quos amicitia producere ſolet, de quibus melius, ac latius quã alibi per Andræ. Tiraquel. in tractat. de pœnis temperan. cauſa

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley 5. tit. 8. lib. 8. Recopil.*

NO veniendo el reptado[c] a reſponder al tiempo a los plazos que fueron pueſtos, puedalo reptar ante el Rey el que fizo emplazar tambien como ſi el otro eſtuuieſſe preſente: pero ſi acaeſcieſſe ay padre, o hijo, o hermano, o pariente cercano faſta el quarto grado, o ſeñor por vaſſallo, o vaſſallo por ſeñor, cada vno de eſtos bien podra reſponder por el reptado ſi quiſiere deſmẽtir a quiẽ lo reptare, y eſto pueda fazer por razon del deudo que con el ha.[d]

Ley V. Como el reptado deue reſponder al repto.

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Era de mil. ccc. lxxxvj.

causa. 22. pagina. 76. vsq; ad. 99. l. 3. 4. 5. &. 6. titul. 27. parti. 4. l. 7. vbi Greg. Lopez verb. o de grã amor titul. decimo octauo. partit. secunda. Segur. in repetitione. l. Imperator. n. 17. vbi plura inserui in additio. meis. ff. ad Trebellia.

¶ *Ley. VI. Como el reptado puede desechar el repto.*

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 6. tit. 8. lib. 8. recop.*

EL Reptado no puede desechar al reptador por razõ que ay otro pariente mas propinquo del muerto. Pero si quisiere reptar al otro pariente mas propinquo del muerto: estonces deue ser recebido antes que otro ninguno. E si el reptado se defendiere de qualquier de los que le reptan por lid, o pesquisa, o el reptador fuere vencido: no pueda otro [a] de alli adelante reptar por aquella razon: maguer que sea mas propinquo el que lo quisiere despues reptar: mas si el reptado se defendiere sin lid, e sin pesquisa, assi como desechando la persona del reptador, porque no ouiesse derecho de reptar, estonces no se podria escusar el reptado del repto que otro pariente mas propinquo le fiziesse. E si por ventura el reptador dexasse el repto despues que ouiesse reptado no le queriendo lleuar adelante, deuese dezir ante el Rey por corte, diziendo que mintio en el mal que dixo [b] al reptado. E si se desdixere, dende en adelante no pueda reptar, ni ser a par de otro en lid, nien otra parte: e sino se quisiere desdezir deuelo echar el Rey de la tierra, y darlo por enemigo de aquel a quiẽ repto, y esto por el atreuimiento que fizo de dezir mal ante el, de hombre que era su natural, e no auiendo fecho porque E otro si dezimos, que si el reptado fuere vencido del pleyto porque lo reptaren, y dado por aleuoso deue ser echado de la tierra por siempre, y perder la meytad de todo quanto tuuiere, y ser del Rey: mas no deue el hijo dalgo morir [c] por razon de aleue, saluo si fuere el fecho tãto malo, que todo hombre que lo fiziere ouiesse de morir por ello. Mas si alguno fuesse reptado por

a ¶ *No pueda otro.* Quia de eodem delicto nõ debet bis quæri. c. de his. de accusat. l. penultim. ff. naut. caupo. stabula. l. 12. tit. 1. partit. 7.

b ¶ *Que mintio en el malẽ dixo* Adde quæ dixi in. l. 2. in glos. 1. suprà eodem.

c ¶ *El hijo dalgo morir.* Nota quòd in pœnis inferendis nobilitatis ratio facit eas esse mitiores. Et sic nobilis corporali pœna puniendus, minus acerbè punietur, quàm ignobilis. Secùs si esset pecuniaria. glos. in. c. cum quidam.

verb. dignitate. de iur. iur. Andræ. Tiraq. de pœnis temperã. cauſa. 31. nume. 27. verſi. Secundò intellige, vt nobiles in pœnis criminalibus. vbi pulchra adducit. Nobilis autem quis ſit, vltra ſuprà iam dicta eſt videndus Ariſtoteles libro. 2. Rhetoricorũ ad Theodecten. cap. 15. De moribus nobiliũ. Cuius verba ad literam hic referre placuit. Nobilitatis igitur mores ſunt, vt ambitioſior ſit, quino bilior eſt. Nã omnes cum quid adſit, ad id ſolent coaceruare. Nobilitas vero, quædam maiorum claritas eſt. Præterea nobiles ad contẽnendos maiorum ſuorũ ſimiles parati ſunt. Nam ea quæ iam diu geſta ſunt, honorabiliora ſunt, adiactationẽ que aptiora, quã quæ nuperfacta. Eſt

caſo de traycion, e fueſſe vencido, y dado por traydor, deue morir por ello, y perder todos los bienes que han de ſer del Rey.

¶ *Ley. VII. Como ſe deue proceder contra el reptado ſino viniere al plazo.*

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley 7. titul. 8. lib. 8. Recopila.*

DAr deue el Rey juyzio contra el reptado ſino viniere al plazo que le fue pueſto en eſta manera, faziendole reptar otra vez ante ſi por corte, diziendo el que lo fizo emplazar la razon porque lo repta, y el yerro que hizo, moſtrando los plazos que le fueron pueſtos, e como no vino a ellos. Y contando el fecho como paſſo, y deſque lo ouiere contado deue pedir al Rey, que faga aquello que deue fazer de derecho, y el Rey quãdo ouiere[a] de dar la ſentẽcia deue faſa zer mueſtra q̃ le peſa, y dezir aſsi por ſu corte. Sabed como fulano cauallero, o fijo dalgo fue emplazado a q̃ vinieſſe a oyr el repto e ouo plazos a q̃ pudieſſe venir a defẽderſe ſi quiſiera ſegun que los deuia auer de derecho, y tan grande fue la mala ventura q̃ no ouo verguença, de Dios, ni de nos ni recelo de deshonrade ſi meſmo, ni de ſu linaje ni de ſu tierra, ni ſe vino a defender, ni ſe embio a eſcuſar de tã gran mal como eſte que oyſtes, que le repta, y como quier que nos peſa muy de coraçon, de auer de dar la tal ſentencia cõtra tal hombre, que ſea natural de nueſtra tierra, y de nueſtro ſeñorio. Pero por el lugar que tenemos para complir la juſticia, y porque los

autem nobile ſecundũ virtutem generis. Genero. ſum vero ſecundũ quòd non recedit à natura, qđ non contingit vt plurimum nobilibus, ſed multi humiles, at que deiecti ſunt. Eſt autẽ etiã in virorũ generibus fertilitas quę dam, ſicut in agris aliquando, ac interdum ſi genus bonum fuerit, viri præſtantes generãtur, rurſum que genus deijcitur.

¶ *Lex. VII.*

a ¶ *Et Rey quando ouiere.* Nota iſtam legẽ moralem, ac ſingularem. Et pœna aleuoſi qualis ſit, dixi in. l. 1. verb. *mueſtra por ello.* titul. 8. iſto lib. 4. ſuprà. & eſt l. 25. titul. 21 lib. 4. fo. leg. Et quibus caſibus crimen aleuoſiæ committatur, eſt l. ſecunda. & ibi Montalu. & in. l. 24. titu. & libro. fori præcitato. Et pœnam homicidij proditoriè com-

tiè commiſsi declarat optimè præceptor colendiſsimus. D. Antoni. Gomez in tract. de delictis. cap. 3. n. 5. verſ. Secundus caſus. in quo aggrauatur pœna homicidij eſt fol. 33.

hombres ſe recelen de gran yerro, y por tan gran mal como eſte, damoslo por tray dor, o por aleuoſo, y mandamos que le dẽ muerte de tray dor, y de aleuoſo ſegun que merece por tal yerro como eſte.

¶ *Lex. VIII.*

¶ *Ley. VIII. Que los fijos dalgo ſe puedan reptar y deſafiar e contra los que traen empreſas e requeſtas para ſe matar con otro.*

¶ El Rey don Iuan. II. En Madrigal. Año de mil. cccc. xxx viij.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley. 9. tit. 8. lib. 8. Recop.*

a ¶ *En las leyes ſuſodichas.* Vt in. l. 1. 2. & 3. ſuprà eod.

b ¶ *Qualquier fijo dalgo.* Ad de optimam. l. fin. infrà hoc titu.

c ¶ *Fuere villano.* Et merito eſt puniẽdus, cum ipſe nõ poſsit reptare. vt dixi in. l. 1. in gl. 1. ſuprà eo.

Ordenamos, que los fijosdalgo ſe puedan reptar, e deſafiar en los caſos, y por la forma en las leyes ſuſodichas[a] contenidas, y que otras empreſas, y requeſtas algunas entre los hijos dalgo no ſe fagan, ni puedan ſer en ningun caſo, ni por alguna razon que ſea: e qualquier hijo dalgo [b], que embiare, o truxere empreſa, o requeſtas a otro fijo dalgo, para ſe matar con el, o hazer puntas, o otras armas ſino en la forma y caſos ſuſo contenidos, que demas y allende de las penas en las dichas leyes expreſſas por eſſe miſmo fecho pierda la tierra, y merced que de nos tuuiere, y ſea para aquel contra quien fuere la requeſta, e deſafio, y el tal requeſtador ſalga de todos nueſtros reynos por dos años: y ſi durãte el dicho tiempo en nueſtros reynos entrare, por la primera vez le ſea doblado el deſtierro, y por la ſegunda vez pierda todos ſus bienes para la nueſtra camara: e ſi porfiare, por la tercera vez que muera por ello. E ſi el tal fidalgo requeſtador tierra ni merced de nos no tuuiere, eſte por vn año en cadenas, y deſpues ſalga del reyno por dos años. E ſi el reqſtador fuere villano [c], que le ſean dados cien açotes, y pierda la tierra, y merced ſi alguna tuuiere. Pero en eſte caſo no aya la tierra, y merced el reptado. Mandamos, que ſi el requeſtado recibiere la requeſta, ſaluo en la forma ſuſodicha de las leyes ante deſta, que incurra, e caya en las miſmas penas del requeſtador, pero que las dichas penas no ſean para el requeſtador, ſaluo para la nueſtra camara.

¶ *Ley. IX. Por quales caſos puede deſafiar vn fidalgo a otro.*

¶El Rey don Iuan. II. En Madrigal. Año de mil. cccc. xxxviij.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley. 8. tit. 8. lib. 8. Recopilationis.*

¶ Lex. IX. a ¶ *Muerte de padre.* Adde. l. 3. & quæ di xi in: l. 5. ſupra hoc titu. l. 3. vbi Gre. Lopez in gl. 1. tit. 3. parti ta. 7.

POr tirar peleas, e contiendas que acaeſcen entre los hijos dalgo, males, y daños, e robos que venian a la tierra, por los deſafios que ſe fazian entre ellos ſueltamente como no deuian. Porende ordenamos, e mandamos, que pueda deſafiar vn fijo dalgo a otro, por ferida o por priſion, o por correr con el otro, ſi por muerte de padre [a], o de madre, o de abuelo, o de viſabuelo, o de fijo, o de fija: de nieto, o de nieta, o de biſnieta, o por muerte de hermano, primo, o prima de ſu padre, o primo ſegundo del que deſafio, o por ferida, o por priſion de los ſobredichos varones, o de qualquier de ellos, que tenga legitimo impedimento de vejedad, o de enfermedad, o otro alguno que ſea tal que no pudieſſe deſafiar, ni ſeguir enemiſtad. Y por las parientas en los dichos grados, o por ſu muger del que deſafiare, porque ſon perſonas que no pueden deſafiar ni ſeguir ninguna enemiſtad. Y ſi los dichos varones, o qualquier dellos, no quiſiere por ſu deshonra por las dichas coſas, o por algunas dellas deſafiar ni ſeguir enemiſtad podiendolo fazer, que otro ſu pariente no pueda deſafiar por ellos. E otro ſi, ſi algun hijo dalgo fuere de vn lugar a otro donde mora otro hijo dalgo, y eſtuuiere el, o ſu muger, o ſu padre, e firiere, o matare, o prendiere algun peon del hijo dalgo que con el morare, o eſtuuiere, que lo pueda deſafiar el que recibiere la deshonra. E ſi algun fijo dalgo, y peon que biuiere con otro cauallero hombre fijo dalgo fiziere eſto, que aquel con quien biuiere no lo acoja y eche de ſi, e ſi hijo dalgo fuere y lo acogere, y no lo echare de ſi que pueda deſafiar aquel que recibio la injuria a aquel que lo acogere, y el hijo dalgo con quien biuiere aquel que el maleficio fiziere, ſeyendo requerido primeramente por nueſtro merino, o por el querelloſo. Y ſi el que hizo el male-

ficio

ficio fuere peon, que aquel con quien viuiere sea tenido de lo entregar al nuestro merino, si lo pudiere auer: y si no lo fiziere seyendo requerido, como dicho es, que lo pueda desafiar por ello el que recibio la deshonra. Y el nuestro merino tome la prenda al tiempo, y dele la pena segun fuero, y sin alguna dilacion. E otrosi que si algun fijo dalgo fuere dende vn lugar a otro donde mora otro fijo dalgo, o estuuiere su muger, o su madre, y prendare, o tomare alguna cosa por fuerça, que pueda ser desafiado por ello, saluo si el que esto fiziere fuere nuestro merino, o otro official, que aya y tenga justicia y poder para lo fazer. Otrosi, si algun fijo dalgo dormiere con parienta que tenga otro fidalgo en su casa, y seyendo fecho sabidor, o la lleuare, o forçare, que lo pueda desafiar por ello. Y mandamos que por otras cosas algunas no puedan desafiar, y quando algun fijo dalgo quisiere desafiar otro fijo dalgo, que sea tenido de hazer saber la razon porque lo desafia. Y desde el dia que lo desafiare fasta nueue dias, no pueda el que lo desafiare, o embiare a desafiar, fazer deshonra, ni mal, ni muerte al desafiado, fasta que sean passados los dichos nueue dias. E si por otras cosas algunas desafiare, o embiare a desafiar, saluo por las que dichas son, y en otra manera como dicho es, que el desafio sea ninguno, y el que lo fiziere, que salga de la tierra por dos años: y que de este tal que finquen los bienes a nuestra guarda, y que del tal destierro no sea de nos perdonado. E si perdonaremos, si quier por nuestro querer, o por su pedimiento, o de otro, que en estos dos años que auia de estar fuera del Reyno no pueda querellar, ni sea tenido otro alguno de le responder a sus querellas, y el que sea tenido de responder a los que del querellaren, o alguna cosa le demãdaren. Otrosi mandamos, que si algun fijo dalgo desafiare a otro por las cosas susodichas, o por alguna dellas, o lo desafiare por otras personas parientes, y amigos, que este que assi se nombrare, o embiare, que no pueda ser contra el desafiado, para le fazer daño ni deshonra, ni lo ferir, ni matar, saluo si fuere con aquel que fiziere desafio, mas por si mesmo que no faga enemistad con el desafio.

¶ Ley. X. Que las penas deste titulo no sean executadas hasta que sean juzgadas.

¶El Rey don Iuan I I. en Valladolid, Año de xliij.

ADDICION.

¶ Esta ley se contiene en la ley 11. titulo. 8. lib. 8. Recopil.

¶ Lex X. ¶ Sean determinadas, y juzgadas. Nota, ꝙ pœnę nõsunt exigendæ an tequam reus fuerit conuictus, & sententia fuerit lata, vt hic habetur. argum. tex. in capit. cùm secundũ leges. de hæretic. li. 6. Dixi in l. 23. in glo. 1. versic. dubitatur tamen vtrũ condemnatio. pagin. 171. titu. 3. lib. 1. suprà. Et facit. l. si cum nulla sententia præcessisset, capta sunt, & distracta pignora, possunt recuperari. ff. de re iudica. cum ibi notatis.

OTROSI mandamos que las penas deste titulo no sean executadas, fasta que por nos, o por nuestro juez competente sean determinadas, y jũzgadas [a] por sentencia diffinitiua, saluo en los casos que fueren notorios en que ninguna prouança se requiere, y nos seamos bien certificados del caso, porque nuestra voluntad es de guardar la justicia, y su derecho a cada vno, y lo que las leyes de nuestro reyno en tal caso de si disponen porque los nuestros naturales sin lo merecer no padezcan.

¶ Lex XI. [b] ¶ No sea osado de fazer ni embiar. Nota hanc legẽ insignem in hac materia. Et adde quæ notat Angel. in tract. de malefic. verb. Et Sempro. Rodulphi, per totũ. vbi tractat, mandans committi delictum, & mãdatarius committés ad quã pœnam teneatur. Quã plurima remissiuè addu xi ad Segur. in repeti. l. 3. §. fin. num. 9. fol. 4. cum sequentib. ff. de liberis & posthum. Anton. Gomez lib. tertio. variarum resolut. cap. tertio. num. 40. cum sequentib.

¶ Ley XI. La pena en que incurren los que embian carteles, y se salen a matar, y los que lo tratan,

¶El Rey y Reyna, en Toledo. Año de lxxx.

ADDICION.

¶ Esta ley se contiene en la ley 10. tit. 8. lib. 8. Recopilat. y esta ley es mas nueua que la ley 8. arriba deste tit. y corrige las leyes primeras deste titulo.

VNA mala vsança se frequenta agora en estos nuestros Reynos, que quando algun cauallero, o escudero, o otra persona menor tiene quexa, de otro, luego le embia vna carta, que ellos llaman cartel sobre la quexa que del tiene, y desta y de la respuesta del otro, viene a concluyr, que se salgan a matar en lugar cierto cada vno con su padrino, o padrinos, o sin ellos, segun que los tratantes lo conciertan. Y porque esto es cosa reprouada, y digna de punicion, ordenamos, y mandamos, que de aqui adelante persona alguna de qualquier estado, o condicion que sea, no sea osado de fazer, ni embiar [b] los tales carteles

a otro

a otro alguno, ni lo embie dezir por palabra. Y qualquier que lo contrario hiziere ſi quier ſean dos, o muchos, caya e incurran por ello en pena de aleue, y ayan perdido, y pierdan por ello todos ſus bienes para la nueſtra camara, aunque el trance, y pelea no venga a effecto[a]: y ſi dello ſe ſiguiere muerte, o feridas, y el requeſtador quedare viuo de la requeſta o trance, muera por ello. Y ſi el requeſtado quedare viuo, ſea deſterrado perpetuamẽte. E porque en los tales delictos tienen gran culpa, y cargo los tratantes que lleuan y traẽ los menſages y carteles deſto, y los padrinos q̃ vſan con ellos. Mandamos, que ninguno ſea oſado de ſer en eſto tratante, ni lleuar, ni traer los carteles y menſajes, ni ſean padrinos del tal trance, o pelea: ſo pena que por el meſmo fecho caya, e incurra cada vno dellos en pena de aleue, y pierda todos ſus bienes, y ſeã las dos tercias partes para la nueſtra camara, y el otro tercio para la perſona que lo acuſare, y para el juez que lo ſentenciare[b]. Y que los que los miraren, y no los deſpartieren pierdan los caua llos, y mulas en que fueren. E ſi fuerẽ à pie, que pague cada vno ſeyſciẽtos marauedis y que eſtas penas ſe repartan en la forma ſuſodicha.

a ¶ *Aunque el trance y pelea no venga en effecto.* Nota cauſum, quo quis punitur ex affectu, licèt non ſequatur affectus. l. is qui cum telo. C. de ſica. l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſcopis, & cleric. l. 2. tit. decimotertio. lib. octauo. Couel. clem. Si furioſus. de homi. 1. par. numero decimo vbi tractat, quando ex affectu non ſequuto effectu quis ſit pœna ordinaria criminis plectendus. Et de pœna diffidantis aliquem omnino vide Anton. Gomez. de delictis. capi. tertio. numero duodecimo. verſicu. Quintus caſus, in quo aggrauatur pœna. ibique citat iſtam legm fin.

b ¶ *Para el juez que lo ſentenciare.* Nota iudicem conſequi beneficio huiꝰ legis tertiam partem pœnæ infligendæ reo.

TITVLO X. De las aſſonadas.

TITVLVS Decimus. De aſſonatis.

¶ *Lex. I.*

ADDICION.

¶ *Eſte titulo ſe contiene en el titulo. 15. lib. 8. copilat.*

¶ *Ley 1. Que ninguno faga aſſonadas, ni ayũtamientos de gente, y que guarden las treguas que les fueren pueſtas.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccc. lxxxvj.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley. 1. tit. 15. lib. 8. Recopil. y veaſe la ley 6. tit. 15 lib. 8. Recopil. adonde ſe prohibe que en las montañas y otras ciudades, villas y lugares q̃ ſon en la coſta de la mar, aya vandos, appellidos y parcialidades, y veaſe la ley 1. tit. 7. lib. 1. Recop. adonde ſe dize que los Doctores ni eſtudiantes no ſean de vando ni parcialidad, y veaſe la l. 4. tit. 14. lib. 8 Reco. adonde ſe dize que los Prelados y perſonas eccleſiaſticas no ſeã de vãdo, ni hagã ligas, y tãbiẽ ſe vea la l. 6. ti. 22. lib. 8. Reco. adõde ſe dize como los eſcãdaloſos y reboltoſos deuẽ ſer echados de los pueblos. y vea ſe la ley 14. ti. 23. lib. 8. Reco. adonde ſe dize, q̃ ninguno ſaque a ruydo ni a leuantamiento tiro de pouora, ſo la pena alli contenida.*

Porque

Porque las asonadas[a] que se hazen en la nuestra tierra son muy dañosas, y dan causa, y occasion a muchos males y daños, defendemos, que ninguno, ni algunos de qualquier estado, o condicion, o preeminencia no sean osados de fazer, ni fagan asonadas, ni ayuntamiento de gente en ninguna parte de nuestros Reynos, y señorios. E si tales asonadas fizieren, y les fuere mandado, que se partan de las asonadas, y que derramen las gentes que tienen ayuntadas, o les fuere puesta tregua por los nuestros adelantados, o por los nuestros merinos, o por otros juezes qualesquier, o por nuestra carta, y mandado no se quisieren apartar, o derramar ni partir dellas dichas asonadas ni otorgar la dicha tregua vnos a otros,

a ¶ *Asonadas.* Asonatas facientes, si posita eis treuga per iudices, vel adelantatos, seu merinos, vel regis mandato noluerint desistere, nec ab assonata discedere, si domos habent fortes, diruantur, & capti, ducantur ad regem, vt de eis ad libitum faciat. Si verò domos fortes non habeant, excludantur à patria per quadriennium. Si autem regis clementia veniam exilij consequantur, per quadriēnium nō possunt de alijs conqueri, nec quicquam ab alijs petere, eisque nemo cogitur respondere, ipsi tamen alijs respondere tenētur. Et idem erit dicendum de impendentibus auxilium assonatæ, si per iudicēmoniti redire minimè voluerint. Hoc dicit. Habuit ad literam originem ab ordinamento Regis Alphonsi Compluti condito anno. 1386. tit. 32. l. 1. incipiens. *Si alguno.*

Assonata autem dicitur congregatio gentium coadunatarum ad faciendum cum armis vim, damnum, ac scandalum in aliqua ciuitate, oppido, seu castello. l. secunda. titulo decimo. partita septima. & ibi Gregor. Lopez. verbo. *que tal assonada* citat aliqua iura optima. l. decimaseptima. titulo vigesimosexto. part. 2. ibi, *Assonada tanto quiere dezir, como ayuntamiento que fazen las gentes vnos contra otros, para se fazer mal, &c.*

Dubium est circa hanc legem, qualiter debent testes concludere testimonium exhibentes aduersus illos, qui fecisse dicuntur assonatam? Gregor. Lopez in dict. L. 16. tetigit, sed nihil decisum reliquit. Respondetamen, quod debēt dicere coadunationem factam fuisse cum numero decem personarum ad inducendam vim, seu malum, vt hic habetur ex Alexand. consilio. 224. lib. 2. Et qualitas deducta in accusatione, est probanda, aliàs non obtinebit accusans. glos. in. l. eum actum. ff. de nego. gest. quam citat Barto. consilio. 209. columna prima numero secundo. Paul. Parisi. consil. 72. num. 96. libro quarto, vbi dicit, q quando aliquis vocatur cū aliqua qualitate, vt admitti possit, necesse est, quòd eā qualitatē habeat, quæ verificāda est in primis, aliàs dispositioceſſat, vt tradit Ioā. Andr. in nouella. in capitulo primo. de homicid. lib. sexto. Bartol. in l. prima. §. ait prætor. ff. ne quid in flumi. pub. Alexan. in d. consilio. 224. Decius consi. 222. numero secundo. & consilio. 261. columna secunda. numero secundo. verficulo. Et hoc idem confirmatur. & consilio. 256. columna prima. numero quarto. Iaso. plura adducens in. l. prima. §. in eum. columna prima. numero tertio. ff. ne quis eum qui in ius vocat. est. Hippolyt. in l. si quis ne quæstio. numero centesimo quadragesimo septimo. ff. de quæstione. & in practica causarum criminalium. §. quoniam. numero quinquagesimosecundo. vbi plenissimè agit de hoc & in singulari centesimo octuagesimo septimo. Qualitas apposita. & in consilio. quadragesimo octauo. numero decimo sexto. Cepol. libro secundo. de seruitutibus rusticorum, capitulo nono. numero decimotertio. Panthaleon de Crem. in repetitione legis secundæ. colum. quinquasima nona. C. de rescindenda venditione. Nicolaus Euerardus. in locis

locis legalibus, cap. 36. Socin. conſ. 36. nu. 1. col. 2 lib. 2. Ergo qualitas, quæ inducit aſſonatam, ab allegante eſt probãda. Quoniam qualitas informat, & qualificat ſubiectum cui inhęret. glo. in c. ſtatutum. de electi. lib. 6. ſingula. ſecundum Boeri. conſil. 10. nu. 40. In materia huius legis adde Guido. Papã deciſio. 422. Contigit de facto.

Mandamos, que ſi casas fuertes tuuieren, les ſean derribadas [a], y ſean traydos preſos ante nos, para que nos les demos aquella pena que entẽdamos que deuen auer. E ſi caſas fuertes no tuuierẽ, ſalgã de toda la tierra por quatro años: y aũque nos por ñueſtra voluntad, o a peticion de otros los perdonemos, que en los quatro años que auian de eſtar fuera del reyno, no puedan querellar, ni demandar, ni ſea tenido alguno de les reſpõder, y ellos que ſean tenidos de reſponder [b] a los que dellos querellaren, o demandaren. Y en eſta meſma pena cayan los que yendo a las aſſonadas a ayudar [c] a algunos dellos y fueren requeridos, y afrontados por las juſticias, no lo quiſieren hazer.

a ¶ *Les ſean derribadas.* Nota caſum, in quo domus delinquentis eſt deſtruenda, & in. l. 6. verſi. *è ſi acaeſcieſſe q̃ el Rey fueſſe muerto, o preſo que fincaſſen ſus caſas derribadas, y yermas para ſiempre.* ti. 27. parti. 2. Alberic. in. l. ſi is cum quo. ff. commu. diuid. Itẽ domus ad æmulationem ciuitatis etiã in priuatis locis cõſtructa, eſt deſtruẽda l. 17. ti. 18. eadem ſecunda par.

b ¶ *Ellos que ſeã tenidos de reſponder.* Ad inſtar excommunicati, qui non poteſt eſſe in iudicio voluntariè tãquàm actor, ſed tanquàm reus, & coactè cogitur, ne ex ſua malitia commodum conſequi videatur. cap. intelligimus. de iudi. l. quarta. titulo decimo. libro ſecundo. foro legum. & ibi Montalu. De hoc ſuprà alibi latiùs dictum eſt. Et denegatur audientia in capitulo. excommunicamus. §. credentes. de hæret. & in l. vnic. regis Alphonſi in ordinationibus Complutenſib. anni. 1387 dum dicit: *E eſte deſterramiento que lo non perdone el rey; e ſi lo perdonare, quier por ſu talante, o por pedimiento de otro, que en eſtos dos años que auia de eſtar fuera del reyno, que no pueda querellar ni demandar, ni ſea tenido ninguno de le reſponder, e el que ſea tenido de reſponder a los que querellaren, o alguna coſa le demandaren.*

¶ *Ley 11. En que pena caen los que fizieren daño en las aſſonadas.*

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe cõtiene en la ley 2. tit. 15. lib. 8. Recopil. pero en quanto eſta ley dize que ſi el principal no tuuiere de que pagar, ſalga de la tierra: alli ſe dize, q̃ pague el que los llamò, y ſino tuuieren bienes, ſean echados de la tierra por dos años.*

TODOS los que fueren al aſſonada ſi yendo, o viniendo fizieren daño, paguen lo a nos con el quatro tanto, y el doblo a la parte, o partes que lo recibierẽ, y de la pena a nos perteneciente, aya el merino la tercia parte: y ſi los que fueren en ayuda

c ¶ *Los que yendo á las aſſonadas a ayudar.* Intellige ſciẽter, ſecus ſi abſque malitia eſſet cum amicis, qui cum fraudulenter adduxerunt ad locum aſſonatæ, quia abſq; voluntate delictum minimè comitti, eſt notũ. Ex quo poteſt inferri ad quæſtio-

stionem, quæ sæpe contingit. Quidam vocat amicum suum, nec dicit quò ire velit, nec quid facere velit, sed rogat, vt eũ associet, & ipse accepto ense ipsum associat, & obuiãt inimico illius, & eum interficit. Est dubium, vtrùm iste associans, & non præstans auxilium ad maleficium committendum teneatur? Quod non teneatur, facit tex. secundùm Richardum. Malũb. Guido. de Suza, Alberi. Raphael. & Cepol. num. quarto. in l. quis sit fugitiuus. §. idem ait si seruus. ff. de ædilit. edict. & Hippolyt. in l. 1. num. 12. C. ad legem Cornel. de Sicar. His adstipulatur. l. qui cumq;. C. de seru. fugitiu. vbi parcitur ei, qui bona fide facit. Ex quo sumit argumẽtũ Bal. ibi nume. 22. quòd si commodaui alicui equum, arma, vel famulum, quia dicebat se vel de ire in villã, & ibat ad occidendum hominem, quod ego non teneor quia nõ venit delictũ in mentem meam. Quod dictũ refert,

de las assonadas vienen con el principal, el dicho principal, q̃ fizo el ayuntamiẽto sea tenido a la pena sobredicha, y si por pesquisa no fuere fallado quien dio, o fizo los dichos daños, saluo el principal, aq̃l sea tenido a los dichos daños, y sobre los dichos daños, el señor dela behetria, o del solariego juntamente con los vezinos de la behetria juren, y lo q̃ jurarẽ pagara el principal: y si no tuuiere de que pagar, salga de la tierra por dos años. E si en medio deste tiempo pagare los dichos daños, pueda entrar. E si en qualquier tiempo le fueren fallados bienes, aũque sea despues de complido el destierro, pague el dicho daño a la parte doblado

& sequitur Hippol. loco proximè citato. Felin. in ca. sicut dignum. in princip. col. 3. de homic. Item facit. Nam si statutum punit tenentem vxorem alterius, q̃ parcitur ignoranti secundùm Bal. in d. l. quicunque. nu. 23. Et Hippol. loco iam præmisso. n. 3. Ratio est, quia in præmissis casibus nõ adest animus, nec propositũ delinquẽdi, nec præstandi auxilium maleficio faciendo. Sed dicendum est in casu quæstionis nostræ. Aut iste associans dum viderit illum velle interficere inimicum suũ aufugit, vel recessit, data sibi facultate recedẽdi, aut non erit sibi potestas commode recedẽdi, quibus casibus non tenetur, per præmissa. Secus si sciens noluit recedere, habita facultate, & copia honestè recedendi à loco rixæ, seu assonatæ. argument. istius legis, & dict. §. idem ait si seruus. vbi Bald. & Cepol. nume. 5. notant per illum text. in fauorem famulorum conductorum ad occupandum

ante que a nos la pena sobredicha, y despues que pagado el principal que recibio el daño, que pague la dicha pena para la nuestra camara.

¶ *Ley III. Que no se tomen prouisiones en las assonadas.*

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 3. tit. 15. lib. 8. Recopil.*

Establescemos otrosi, que ningun rico hombre, ni cauallero, ni hõbre fijo dalgo no tome prouisiões, ni otras cosas ni faga otro daño en todo lo q̃ fuere d̃ nro señorio, ni del abadẽgo por assonada q̃ aya entre si, ni por mouimiento q̃ aya de albo roto, ni porq̃ los llamemos para nuestro seruicio. Y si algunos

dam aliquam poſſeſsionem, vel caſtrum, vt non puniantur, ſi certi de qualitate facti recedunt, & vlterius nolunt amplius ſe immiſcere, aliàs ſecùs. l. duodecima. ibi, *deuen lo fazer con intencion de ſe tornar a la tierra quanto mas ayna pudieren.* titu. 25. part. 4. Et ibi vide Gregor. Lopez verb. *y no quiſieſſen.*

¶ *Lex. IIII.*

a ¶ *Quando acaeſciere.* Nota iſtã legem quæ ſeruatur in practica.

b ¶ *Ni remediar con ſu juſticia,* Nota quòd iudex debet implorare fauorem, & auxilium à ſubditis in caſibus licitis, nõ tamen in illicitis, quibus non tenentur ei obedire. per hũc text. ibi, *con juſticia.* Ad idem eſt caſus ſingul. in capit. qui reſiſtit. ii. quæſtione. 3. quo loco diuus Auguſtinus ait, Qui reſiſtit potẽſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Sed quid ſi illud iubeatur, quod non debeas facere? Hic ſanè contemne poteſtatem, ipſos humanarum legum gradus aduerte, ſi aliquid iuſſerit curator, faciendum eſt, non tamen ſi contra Proconſulem iubeat, non vtique contemnis poteſtatem, ſed eligis maiori ſeruire: nec huic debet minori iraſci, ſi maior prælatus eſt. Rurſus ſi ipſe Conſul aliquid iubeat, & aliud iubeat Imperator, vel aliud iubeat Imperator, & aliud Deus: Da veniam ô Imperator, tu carcerem, ille gehennam minatur: hic iam tibi aſſumenda eſt fides tua tanquam ſcutum, in quo poſsis omnia iacula inimici extingere. Et dicit gloſ. notabilis in capitulo non debet vndecima, queſt. tertia, gloſſ. in l. toties locum. §. ſi cui. in verb. obtemperare. ff. de pollicitatio. quòd quando præceptum eſt iniuſtum apparenter, non ſolùm nõ eſt obtemperandum iudici, imò eſt ei reſiſtendum notat Bartolus. per text. ibi in l. prohibitum. columna prima. numero ſecundo. C. de iure fiſci. lib. decimo, & ibi Platea. Idem Bartol. in l. omnes. numero. tertio. C. de decurio. eod. libro. Deci. in l. non videntur data. §. qui iuſſu. numero. 4. ff. de regulis iuris, & in l vtvim. numero vigeſimoquarto, vbi plures aſſertiones ad huius dicti interpretationem ponit. ff. de iuſtit. & iure. Panormit. & Felin. numero ſecundo in capit. ſi quando. de offic. delegat. Alexand. conſil. 144. Poſt redditum primum conſilium, columna prima, numero ſecundo, lib. ſecundo. Philip. Franc. in

fueren al llamamiento de aſſonadas, vayan con ſu prouiſion, o de aquellos que los llamaren, o los que a nueſtro llamamiento fueren, que vayan con los dineros de las ſoldadas que de nos tienen. Y quien de otra manera tomare mantenimientos, o otra coſa, como dicho es, que lo paguen con el quatro tanto a nos o al deudor a quien tomare, como dicho es. E ſi no ouiere de que pagar, que caya en la pena ſuſodicha en la ley ante deſta, ſaluo ſi lo pagare luego, o diere prẽdas que lo valan.

¶ *Ley IIII. Que los concejos, y regidores den fauor a la juſticia contra los que mouieren eſcandalos.*

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley 4. titulo 15 libro. 8. Recopilat.*

ORDENAmos, y mandamos, que quando acaeſciere a que en las nueſtras ciudades y villas ſe mouieren eſcandalos, y bollicios entre perſonas poderoſas, ſi los nueſtros Alcaldes y juſticias no pudieren poner remedio para los deſpartir, ni remediar con juſticia b, y ouiere meneſter fauor y ayuda para esforçar nueſtra juſticia, y para executar, q̃ los concejos, regidores y officiales de la tal ciudad ſean tenidos de les dar todo fauor, y ayuda que les pidieren para executar la dicha juſticia.

in cap.dilecto.de senten.excom lib.6.Hippolyt. in practi.causarum criminali.§.diligenter. nu. 51. cum seq.& in l.1.in prin.nu.25. versic. Aliud etiã sequeretur,& in l.edictum.col.2.ff.de quæstio.& in l. 1.nu. 78. ff. ad legem Cornel. de Sicar. & in singular.456. habuisti suprà satis latè. Faciunt quæ notat Iaso in l.si procurator. colum.1. versicul.Tertiò nota. nu. 4.ff. de condict.indebiti. Et gloss. fin. in ca. ad abolendam. ibi, Quia priuilegium non dat causam delinquendi.de hæret.&Paris de Puteo in tracta. syndicatus.verb.brachium officialis.num.3. fol.64.col.2. & quæ tradit Adrian. Papa quodlibet. 2. Domini.Soto in tractat.de tegend. & deteg.secret.mẽbro.3. quæst. 2.Et sic intelliges.l.3.titu. 17.lib. 8. infra.&l.11.tit. 4.lib.2.suprà l.35.tit.9.lib. 6.infrà.

¶ *Ley V. Que ninguno repique las campanas sin mandado dela justicia y de quatro regidores.*

¶ El Rey don Enrique.IIII.en Toledo. Año de lxij.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 5. tit. 15. lib. 8. Recopilationis.*

ROR escusar escandalos, y bollicios, y ayũtamientos de gente,ordenamos y mandamos, que ninguno sea osado de repicar cãpanas sin mandado de la justicia, y de quatro regidores si pudieren ser auidos, o alomenos dos regidores de la ciudad,o villa, o lugar cõ la justicia dl lugar. E si el lugar fuere tal, que no pudieren ser auidos regidores, q̃ ninguno sea osado de repicar las dichas campanas sin mãdado dela dicha justicia dl lugar. E qualquier que lo contrario hiziere, incurra en pena de muerte[a] por la justicia, y pierda todos sus bienes para la nuestra camara.

a ¶ *Lex.V.* ¶ *Incurra en pena de muerte.* Nota istã legem, quam ipse intelligo,quando scienter,& dolosè aliquem hoc feciss cõstat ad inducendam guerrã,seu scandalum iniustè.Secùs si absque dolo,motus ex aliqua præuia causa,nempè, rusticus videt homines cũ armis in sua villa diruentes aliquas domos, vel aliam rẽ designatam ad seruitium oppidanorũ, & ideo clamat,& tangit seu pulsat cymbala,non erit puniendus,cũ habuerit iustã causam subueniendi suam villam, ac patriam, quam defendere tenetur ab oppressione ac damno inferendo ab alijs. Tum etiam, quia est rusticus,&putat illud sibi licere, etiam ex causa iniusta, quæ excusat à dolo, vt alibi diximus. Et sic vidi in quæstione facti subiecta practicari,me existente iuris defensore pro oppidanis *del Endrinal.* Et adde l. 24.titulo.26. part.2.

Titulo.XI. De las encartaciones.

ADDICION.

¶ *Este titulo se contiene enel titulo.3.lib.6.Recopilat.*

¶ *Ley.I. De que manera deuen ser tratados los de la encartacion por los señores.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. Era de mil.ccc.lxxxvj.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 1.tit.3.lib.6.Recopil.*

TODA encartacion[b] sea hecha de los señores , cuyo fuere aquel lugar de

TITVLVS vndecimus. De incartationibus.

¶ *Lex.I.*

b ¶ *Toda encartacion.* Originẽ habet ista lex ab ordinationibus regis Alphonsi in Curijs Cõpluti celebratis anno. 1387. in titu. trigesimosecundo. De *las cosas que el Rey don Alphonso tiro, e declaro,e mando guardar del ordenamiento que el Emperador dõ Alphonso bizo en Najara.* in l. 12. cuius initium est. Toda

Toda encartacion que sea fecha.

la encartacion. E si los fijos, o nietos, o dende ayuso no les guardaren lo que fuere puesto en la encartacion de sus antecessores, tomandoles mas de quãto hã de tomar de derecho, y desaforandoles, y no les guardando lo que es puesto, que los de la encartacion que lo que rellen al Rey, o al merino del Rey, e si los señores de la encartacion no lo quisieren enmendar, que se puedan tornar de otro señor, que fuere natural de aquella encartacion, y ellos con el señor, o con el merino que los ampare, y les guarde su derecho, y les haga hazer enmienda del mal y daño que ouieren recebido. Pero si en alguna, o algunas de las cartas de las encartaciones fuere contenido, que el Rey deue auer algun derecho en la encartacion por los señores de ellas no les querer guardar la encartacion segun deuen, que en esto sea guardado al Rey su derecho, segun en las encartaciones se cõtiene[a].

[a] ¶ *Segun en las encartaciones se contiene.* Hoc idem habetur in l. duodecima, in gloss. suprà proximè citata. Pacta enim inter principem, & subditum, vel è conuerso sunt seruanda. capit. primo. de probationibus, & quæ ibi notantur. Et Barba. in cap. nouit. n. 177. versic. Addè quòd habetur in capit. primo, &c. de iudi. Et alibi latius de hoc dixisse sum mémor.

¶ *Ley. II. Que el que fuere de aldea, o de solares, o ouiere solariegos, que no les puedan tomar el solar.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se cõtiene en la ley segunda, titulo tertio, libro sexto Recopilationis.*

¶ *Lex. II.*

[b] ¶ *De solares o ouiere solariegos.* Adde. l. tertiam titulo vigesimoquinto. part. quarta, quæ exponit, quid dicatur *Solariego, Behetria è deuisa*, sic dicendo, *Deuisa, è solariego son tres maneras de señorio, que han los fijos dalgo en algunos lugares, segun fuero de Castilla. E deuisa, tanto quiere dezir como heredad, que viene al home de parte de su padre, o de su madre, o de sus abuelos, o de los otros de quien desciende, que es partida entre ellos, y saben ciertãmente quantos son, è quales los parientes à quien pertenece. E Solariego, tanto quiere dezir, como home que es poblado en suelo de otro. Este à tal puede salir quando quisiere de la heredad, con todas las cosas muebles que y ouiere, mas non puede enagenar aquel solar, ni demandar la mejoria que y ouiere fecha, mas deue sincar al señor, cuyo es. Pero si el solariego à la sazon que pobló a aquel lugar, recibio algunos marauedis del señor, o fizieron algunas posturas de so vnõ deuen ser guardadas entre ellos en la guisa que fueron puestas. E en tales solariegos como estos no ha el Rey otro derecho ninguno, si non tan solamente moneda. E Behetria, tanto quiere dezir, como heredamiento que es suyo, quito de aquel que viue en el, e puede recebir por señor a quien quisiere, que mejor le faga.* Est notandũ, quòd de iure communi Romanorum nõ reperiũtur ista verba, *Deuisa,*

Ningun señor que fuere de aldea, o de solares, o ouiere solariegos[b], no les pueda tomar el solar a ellos, ni a sus fijos, ni a sus nietos, ni a aquellos que de su generacion vinieren, pagãdo los solariegos aquello que deuen

pagar de derecho. E ningun ſolariego no pueda vender, ni enagenar, ni empeñar coſa alguna de aquello que fuere del ſolar: Y ſi de otra manera lo vẽdiere, o enagenare, no vala, y entre lo todo aq̃l cuyo es el ſolar y toda quãta ganãcia fiziere el ſolariego en aquel ſolar. Y quiẽ de otro ſolariego, o de fidalgo cõprare heredad cõtra aq̃l ſeñor cuyo es aq̃l ſolar, ſiẽpre corra aquel ſolar al ſolariego, mas ſi alguno cõprare del realẽgo, aquella heredad ſea ſiẽpre pechera al Rey: aſsi como ſiẽpre fue de aq̃l de quien la cãbio. Otroſi, ſi el ſolariego ganare heredad en exidos, o en mõtes, o en ſierras, q̃ no ſeã del termino dl rey, o del abadengo, todas eſtas ganancias corrã a aq̃l ſolar, q̃ el ſolariego tiene. E otroſi eſtableſcemos, q̃ todos aq̃llos q̃ tienen los ſolares, y fueré ſolariegos, o deſempararẽ los ſolares para yr a morar al abadẽgo, o al realẽgo, o a la behetria, no pueda, ni deua leuar algunos bienes deſte ſolar a los dichos ſolares, ſaluo a la behetria dõde aq̃l ſeñor, cuyo es el ſolariego, y ſiẽpre deue tener el ſolar poblado, porq̃ el ſeñor del ſolar halle poſada, y tome ſus derechos como los hade tomar. Y ſi eſto no fiziere pueda el ſeñor tomar el ſolar, y darlo a poblar a aq̃llos q̃ vinieren labradores de aq̃lla natura de aquel ſolar, ſi quiſiere aq̃l ſolar en la behetria ſuya, y de ſu linage donde viniere aquel ſolar, y

uiſa, *Behetria*, e *Solariego*, quamuis de alijs generibus colonorum habeatur per gloſſam in rubric. C. de agricol. & cenſit. libro vndecimo. & per Plat. in fine illius tituli. Et latè per Azonem in ſum. eiuſdem tituli. Notat Gregor. Lopez in dicta lege tertia. verbo. *Segun fuero de Caſtilla*. Et de iſto verbo, *Solariego*, eſt. l. decimatertia, in ordinamento Regis Alphonſi Compluti Anno. 1387. Et de his etiam loquitur Specula. de feudis. §. quoniam. verſi. Sed nũquid homo meus. columna vndecima. numero trigeſimo ſeptimo. quos ibi vocat homines de manſata, vbi etiam dicit. Eſt autem manſata, quando dominus dat alicui manſum cum diuerſis poſſeſſionibus, & propter hoc ſe fecit ille hominem domini, & adcertum ſeruitiũ tenetur, perſona tamen eius libera erit, ſi dimiſſa manſata, alibi ſe tranſferat. Eſt enim natura mãſatæ, quòd alienari non poſsit, & q̃ homo manſatæ alibi ſe transferens, manſatam amittat. vt per Speculat. vbi ſuprà. §. quoniam. numero trigeſimoſeptimo, verſiculo. Sed nunquid homo. & l. tertia, titulo vigeſimo quinto, part. quarta, ſi ergo probetur quòd homines talis terræ liberè vendant poſſeſsiones ſuas, quas ibi tenent, per hoc infertur eos non eſſe ſolariegos, cùm hoc ſit contra ſolarij naturam. Andræ. Iſernia in capite primo, de controuerſia inter maſculum, & fœminam de beneficio. verſic. Quidam tamen dicẽs, quòd ſi eſt cõſuetudo præſcripta in caſtro, quòd tenentes prædia vendant liberè poſſeſſiones ſuas, tunc incumbet probatio domino, quòd prædium illud eſ ſet feudale. Et videtur ibi ſenſiſſe Aluarotus numero ſecundo. Et hæc notanda ſunt, vt ſcias in articulis deducere in iudicio, cum aliqui nuncupantur Sollarerij ad excluſionem dicentis.

el solariego, e ningun señor que tuuiere la behetria, no les pueda fazer tuerto, ni fuerça, mas de quanto son aforados. E si fiziere vna, o dos, o tres vegadas tuerto, y no se lo quisiere enmendar, a la tercera vegada el labrador saque la cabeça a por la vna finiestra de aquella casa donde mora, y trayga testigos, e diga que renuncia, y se parte del señorio de aquel que le haze tuerto, y que se torna vassallo con todo lo que ha de otro señor que sea natural de aquella behetria en que es aquel solar do el viue. Y sea vassallo, de aquel a quien tomo, y el otro no sea osado de le hazer mal, ni tuerto. Pero si algunos solariegos ouieren ante otro vso, y costumbre, y priuilegio, en qualquier manera deuen passar con los señores: y los señores con ellos que les sea guardado el vso, y costumbre, y priuilegio que ouieren en esta razon: y con las encartaciones que les sean guardadas las condiciones que han las cartas, y priuilegios por do fueron otorgadas las encartaciones se contiene, e si non ouieren cartas, o priuilegios, que les sea guardado el vso y costumbre que ouieren en esta razon de tanto tiempo aca, que memoria de hombres no sea en contrario.

a ¶ *Saque la cabeça.* Nota istam legem, quæ deriuationem, ac originem formalē habuit ab ordinamēto Complutē si Regis Alphonsi anno Domi. 1387. titu. 32. l. 13. versic. *è si fizieren vna, o dos, o tres vegadas tuerto.*

¶ *Ley III. Que los bienes que salieren de los solares de lo abadengo no sean leuados a otro señorio.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley tertia, titulo tertio, libro sexto Recopilationis.*

b ¶ *Ordenamos.* Concor. l. 14. in ordinationibus Complutēsibus regis Alphonsi anni. 1387. titulo. 32. & in ordinamēt. eiusdem Regis Pinciæ conditis. l. 16. & l. 17. & in ordina. Regis Ioānis Segouiæ celebratis. l. 6. & l. 16. in ordin. Cōplutēs. anno prædicto. 1387. regis Alphonsi.

ORdenamos b, q̄ todos los solares que sean de abadēgo, o de otro qualquier señorio que deuā justicia, y sean forcetur, cum talis dignitas etiā liberet filiū à patris potestate, authen. sed episcopalis dignitas. C. de episco. & cleri. & in capit. per venerabilē. qui filij sint legit. l. 65. titulo. 5. partit. 1. ibi, *que el dia que lo fazen Obispo sale de poder de su padre, è de otro mayor suyo que auia si era en algun ordē.* Et infra in terminis dicit, *si era siervo, o solariego, ò del linage de alguno dellos, que de alli en adelante finca libre.* Facit text. in capit. peruenit. 86. distinctio. & l. 14. titu. 18. partit. quarta. vbi per epicopalem dignitatem filius liberatur à patris ditione. Et in multis episcopi ratione dignitatis sunt priuilegiati, de quibus per Speculator. in titul. de dispensationi. §. nunc de episcoporū. numero. 23. versiculo. Ipsi quoq; in multis.

c ¶ *Todos los solares.* Habes hic subiectionem magnam apud Hispaniæ viros secundum consuetudinem eorum, à qua liberaretur omnis ille qui tali seruituti est subiectus, si in episcopum eligere-

Ex qua.l.65.ibi.*finca libre*, deduci poteſt filium familias per contractum matrimonij quemadmodum eximitur à patris poteſtate, vt in.l.47. ſuntque ei reſtituenda omnia bona vna cum vſufructu l.48.in eiſdem legibus. ita liberetur à cura ſui curatoris, & teneatur ei reddere rationem ſuorum bonorum, cum iam ſit eius officium extinctum.l.6.tit.17.par.7.ibi. *Eſto es, porque el huerfano deſpues q̃ es caſado è trae ſu muger à ſu caſa, non recibe embargo ninguno en demandar cuẽta a ſu guardador de todos ſus bienes.* Ex quibus verbis cõſtat minorẽ, ſequuto matrimonio liberari à curatoris poteſtate. Item matrimoniũ facit homines legitimæ ætatis ad illos obligandos ex mutuo. l.207 ſtyli. Suarez in repet. l.9. ti.11.fo.18.colum.1.lib.1. foro legum. Ioan.Lup. in repe. cap.per veſtras.§.17. col.1.num.5. de d nat.inter vir & vxor. Sed tamen Suarez vbi ſuprà dicit quòd in practica non vidit hucuſque obtentum, filium, vel filiam per matrimoniũ cenſeri maiorem Sed tamen intelligi poteſt. in his, quæ odioſa ſunt minori Secùs in alijs, quæ vtilitatis cauſam continent. Et quod requiratur ætas viginti quinque annorũ de ſtylo huius regni hodie non ſeruatur, cum matrimonium vt præmiſſum eſt, ſuppleat ætatem. Ita doctor Segura in repetitio.l.vnum ex familia.§.ſed ſi fundum.nu.24. verſic. Tertium, quòd ætatem.ff.de legat.2. Prẽterea conſtat ex verbo poſito in prædicta. l. reg a. 47. Tauri dum dicit, *en todas las coſas para ſiempre*. Et ſic quo ad omnia, quæ ei inducunt ſubiectionem, & impedimentum adminiſtrationi ſuarum rerum, ſuæque familiæ extendi debet. Nam qui totum dicit, nihil excluſiſſe eſt cẽſendus.capit. ſolitæ.de maiori. & obedient. & cùm præſit familiæ per matrimonium non eſt æquum, nec decẽs, vt alijs ſubijciatur. Et ita plùries vidi in hoc regno hanc quęſtionem à iudicibus diffinitiuè deciſam. Quam no.

niegos, que de los bienes, y de las heredades de eſtos tales ſolares q̃ no puedan ſer lleuados a otro ſeñorio: ſaluo en de por caſamiento, dexando ſiempre el ſolar poblado: porque el ſeñor del ſolar pueda cobrar ſu juſticia, e ſus derechos que aya.

¶ *Ley IIII. Que el merino no tome mas behetria de quanto tuuiere quando el Rey le dio el officio.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la ley quarta, titulo tercio, lib. ſexto Recopil.*

NIngun merino mayor de Caſtilla, ni los merinos que por el anduuieren dados por el Reyno

tomen mas behetria de quanta tenian en aquella ſazon que la merindad, o el officio le dio el Rey: e del Abadengo no pueda, ni deue cobraralguna behetria, ni ſolariego, ni algũa grãja ni caſeria de monaſterio con poder de merindad.

¶ *Ley. V. Si diere el Rey, o Emperador encomienda a algun fijo dalgo, o otro alguno, que no tome encomienda, ni behetria por prenda.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe cõtiene en la ley 5.tit.3.lib.6.Recop.*

OTroſi ningun fijo dalgo b q̃ el Rey o Emperador diere encomienda a otro alguno no tome otra encomienda por pren-

¶ *Lex.IIII.*

¶ *Ningun merino mayor.* Sumpta eſt a l. decimaquinta, tit. trigeſimoſecũdo in ordinationib. Regis Alphonſi Cõpluti anno.1386.& ex l.150 in foro. *de aluedrio.*

¶ *Lex..V.*

¶ *Ningun fijo dalgo.* Ad literam ſumptam eſſe conſtat ex.l.16 tit.32.in ordinat. Cõplutẽſibus regis Alphõſi.anno.1386.& à l.152.in foro *de aluedrio.*

Lex.

a ¶ *Lex. VI.* ¶ *Que padre tuuiere.* Concordat ad literam. l. 17. tit. 32. in ordina. Compluti celebratis a rege Alphonso anno. 1387. & l. 1541. in foro *de aluedrio.*

¶ *Lex. VII.*

b ¶ *Todo derecho que su muger.* Ad literā desumptā esse hanc legem cōstat ex prædicto ordinamento de Alcala regis Alphōsi, anno. 1387. titu. 32 l. 18. Et hoc est verum viuente vxore, ea nāque defuncta si decederet ab intestato, nō succederet ei vir, sed veniētes ab intestato. Si tamen vxor filios haberet, vel descendentes per lineam directam, vel si haberet, eos iustè exhæredasset, posset hisce in casibus maritum suum hæredem instituere, etiā si cum eo par uo, seu breui tempore cohabitasset, vel è conuerso. quippè cū ad paria iudicentur. l. non tantum. C. de leg. cuius litera est. Non tamen duorum mensium, sed etiā minoris tēporis maritus vxoris testamēto scriptus succedit, neclegata, vel fideicōmissa, seu donationes temporis huius angustia capi phibet. l. fi. C. si quis aliquē testa. prohib. Iudiciū inquit, vxoris postremū in se prouocare maritali sermone nō est criminosum. l. non ideò minus & l. fi cōpēsandi. C. d hęr. inst. l. inter. virū. C. de infir. pænis cœlibatus l. fi in psona. C. de fideicōmis. c. Rainutius. iūcta gl. verb. defuncta. de testament. Facit. l. 1. tit. 6. lib. 3. foro legū. Et sic coniuges inter se possunt se hæredes ad inuicē instituere, & etiam legata relinquere. d. l. non tātum. Intellige tamen, dum tamē marit⁹ nō com-

da ni mas behetria de quāto tenia en aquella sazon que el q̄ la encomienda tuuo. Ni pueda fazer agrauiamiento, ni echar pecho en la encomienda que tomare mas de quāto los de la encomienda han de fuero, y de derecho. E si mas tomare, pechelo con el doblo al Rey, e pierda la encomiēda.

¶ *Ley VI. Que el fijo dalgo no tome conducho ni yantar en las behetrias del padre, o madre seyēdo viuos.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se cōtiene en la ley 6. tit. 3. lib. 6. Recopil.*

TODO hombre fidalgo q̄ padre tuuiere[a] viuo, no tome conducho ni yantar en las behetrias, ni en las deuisas que fueren del padre, o de la madre, saluo si fueren enfermos de tal enfermedad, que no le pueden proueer, ni amparar los labradores de la deuisa, pero puedan auer deuisa si la ouieré en otra parte, comprandola de otro fijo dalgo, o auiendola por casamiento de su muger.

¶ *Ley VII. En que manera puede auer el fijo dalgo todà la behetria de parte de su muger.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se cōtiene en la ley 7. tit. 3. lib. 6. Recopilationis. y añade en las postreras palabras. ibi (por naturaleza, o por herencia.)*

TOdo fijo dalgo puede auer toda behetria, y todo derecho que su muger[b] deuiá auer por naturaleza, o por herēcia de sus parientes del padre, o madre de qualquier fijo dalgo: y qualquier dellos que ayā de uisa pueden tomar conducho aforado en toda su vida: y los fijos dalgo no se la pueden embargar a qualquier dellos que muera quier el padre, o la madre donde viene la deuisa, o solariego. El fijo pueda tomar el conducho y la deuisa: y los derechos

compellat vxorem, vel è conuerſo vt eum inſtituat, vel ei legata relinquat. dicta. l. fin. C. ſi quis aliq. teſta. prohib. Quamuis blando ſermone ad hoc inuicem ſe poſsint allicere. vt in dicta lege habetur. Iudicium, inquit, vxoris poſtremum in ſe pronocare maritali ſermone non eſt criminoſum. Quod tamen verùm intellige, niſi teſtator prius feciſſet, teſtamẽtum, & alium hæredem inſtituiſſet, quia iſto caſu ſi quis blandis verbis, vel adulationibus induceret teſtatorem, vt eum inſtitueret, licet tunc primum teſtamentum valeat, tamen primus inſtitutus reuocabit à ſecundo per actionem de dolo, ſeu in factũ. Angel. per illum textũ. in.l. nõ enim ff.de inoffic. teſtament. & in.l.finali. C. ſi quis aliquẽ teſtari prohib. vbi dicit quòd eſt caſus quotidianus, & menti tenendus. Philippus Deci. conſilio.489.In caſu occurrenti in terra vexani. columna prima.nume.primo,Hippolyt.ſingu.526.Licitum eſt vnicuique ingenioſè bona acquirere. dicens menti tenendum fore hunc caſum, qui illo anno bis contigiſſe in ſua ciuitate profert. Et ipſe conſului hoc anno. 1559. in menſe Octobri in cauſa ſatis opulenta,prout ex relatione mihi oſtẽſa fuit.Notat Iacobus de Segur.in repetitione. l. 1. §. ſi vir vxori. nume. 129. verſiculo: Ex quo poteſt inferri.Et ibi dixi in additione remiſsiuè.ff.de acquirenda poſſeſsio. Ioan. Bernard. olim præſul Calagurritanus benemeritus in tractat. regularum cum fallẽt regul.798.incip. Vxori licitũ eſt. Ioã. Lup.in repetitione rubri.de donatio. inter virum & vxorem.§. 81. colum. 2. Minori. in Specul. conſcientiæ. tracta. 1. capitu. 66.& 67. Gomez Arias in l. 1. num. 53. & in.l.24. numero. 26. in leg. Tauri. Suarez allegat.20 ad fin. laſ.conſi.141 num.3. lib.4. Zaſ.in l. ſi victum.n.4.ff. de re iudi. ex quibus ad plenũ de hoc videre poteris, nam eſt quæſtio contingibilis ſæpiſsimè in actu practico, & ideò ſummè notanda.

¶ *Lex. VIII.*

¶ *Los caualleros.* Deſũpta eſt formaliter hæc lex ex ordinamẽto Cõpluten ſi Regis Alphonſi anno. 1386.l. 19. & ex.l.147.in foro *de aluedrio.* Et iſti dicuntur milites armatæ militiæ, quibus datum eſt armis intendere, & non alijs negotiationibus. l. milites. & l. fin. C.locat. Facit.l. militem. C. de procurat. Quibus in pluribus caſibus comparantur milites cœleſtis militiæ, nempe clerici.gloſ.1.l.miles.verbo, facere poteſt.& ibi notant doctores. ff. de re iudi.glo.in l.ſtipendia.C.de executio.rei iudic.notat Fernandus Gomez Arias in.l.2.col fin.nu.81. in ordin.Taur.Nicolaus Euerar. plura notatu digna ex hoc refert in topicis legalibus in loco. 22. à milite

del ſolar luego por razon del: ſi del viniere la deuiſa, o el ſolariego. Y eſto ſe entienda por razõ que aya el fijo la deuiſa do la auia el padre, o la madre, o alli do a ellos pertenece por naturaleza.

¶ *Ley VIII. Los fijos dalgo que moran en behetria, en que manera deuen tomar hace de mieſſes.*

¶ Idem

ADDICION.

¶ *Eſta ley ſe contiene en la l.8. tit. 3.lib.3.Recopil.*

Los caualleros [a] y eſcuderos, fijos dalgo, que moraren en la villa de la behetria, y fueren della deuiſeros, y eſtuuieren guiſados de cauallos, y de armas, y tuuierẽ tierras, e dineros del rey, o de otro rico hõbre, o de otro fijo dalgo que tiene cauallo, y armas para ſeruicio de ſus ſeñores, en verano quando ſegaren en aquellos lugares do ellos viuẽ en la behetria, puedan tomar ſendos haces de mieſſes en eſta guiſa: deuẽſe de ayũtar todos los de la behetria, y todos los deuiſeros, y cada vno de aquellos que quiere deuen de meter ſendos haces de mieſſes en vn campo, o en vna era de vno delos fijos dalgo deui a

militè armatæ militiæ ad militem cœlestis militiç. ibiq; dicit ordinariam glo. in. d. l. miles.

¶*Lex.* IX.

a ¶*Seyendo enla frontera.* Sumpta fuit hæc lex ex l. 155. in foro *.de aluedrio.* & l. 20 tit. 32. in ordinatio. Compluti celebratis per regem Alphonsum, anno. 1387.

¶*Lex.* X.

b ¶*No deue tomar.* Sumpta est ex l. 155. in foro *de aluedrio.* & à l. 21. titulo. 32. in ordinationibus de Alcala regis Alphonsi. anni. 1387.

c ¶ *Guardar el rey.* Adde. l. 3. tit. 32. in prædicto ordinament. de Alcala. Nã eius protectio ad regem specialiter pertinet & sic non cõpetunt aliqua iura in loco, vbi non est nobili ista cura assignata, quæ ad regẽ, vt dixi, principaliter, vel ex eius com-

seros, que mas moraren en la behetria: y tome della para si y para los otros fijos dalgo deuiseros que ay morarẽ, quãto durare aquella hacina para sus bestias: y para los otros fijos dalgo que en aq̃lla behetria moraren, y no tomen mas delas eras. E si lo tomaren, paguen gelo cõ el doblo, o cõ la caluña. E si algun deuisero viniere a aquella villa en aquella sazon de aquellos haces, y estuuieren en aq̃lla hacina, tome dellos, pidiendolos al hijo dalgo que morare en la behetria assi como sobredicho es: y no los tome por si de otra era alguna: ni faga premia alguna a alguno de la behetria.

¶*Ley.* IX. *Que el fijo dalgo estando en la frontera no embie a pedir seruicio ni pedido al realengo ni abadengo.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la. l. 9. tit. 3. lib. 6. Recopil.*

NIngun fijo dalgo seyẽdo en la frontera a, ni en otro lugar, no deue embiar a pedir seruicio, ni pedido ninguno a los lugares donde tienen los derechos y rentas del Rey en tierra, ni en abadengo por su carta, ni por su merino, ni por su hombre: e si lo fiziere, que lo peche doblado con todo quanto tomare, assi como el otro conducho. Y mas q̃ le tome el Rey la tierra, y la soldada que del tuuiere. E si no gelo tirare, que le tire el Rey la tierra que del tuuiere el fijo dalgo.

¶*Ley. X. Que el fijo dalgo no pueda tomar conducho en el realengo, ni abadẽgo.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶*Esta ley se cõtiene en la ley 10. tit. 3 lib. 6. Recopil.*

OTrosi ningũ fijo dalgo no deue tomar b cõducho en lo del Rey, ni del Abadengo que deue guardar el Rey c. y el que tomare, peche lo con el quatro tanto. Empero porque algunos fijos dalgo hã encomiendas d,

missione competere est notum

d ¶ *Hijos dalgo han encomiendas.* De commẽdatarijs est l. fin. tit. 1. libro 2. foro legum. & ibi Montalu. in gloss. 1. tractat. Innocẽ. in capit. cũm deputari. de iudi. & in capit. inter quatuor. de maiori. & obedient. & in capit. cum olim. de præscript. & in capit. cum venerabilis. de relig. domi. Docto. in clement. Abbates. de reseri. Plura tradit de commenda. Petr. Rebuff. in praxi beneficiorũ, titu. de commendat. pagina. 270. vsq; ad 278. Dubitatum fuit, vtrũm Abbas commendatarius ad vitam Canonicorũ regulariũ habeat vocem actiuè in actibus gerendis in suo capitulo, siue actus consistant in electionibus, administratione domus eiusque substantiæ, siue mentæ

mensæ Capituli, siue competat tantum canonicis vt singulis, siue in vniuersum, quamuis distincta sit mensa capitularis à bonis mensæ Abbatis? Videtur quòd non. Nam Abbas commendatarius non est canonicus regularis professus, ac proinde rùm sit diuersæ professionis, non est associandus cum professis in capitulo ad hoc, vt habeat votum, & vocem, quemadmodum si esset constitutus in professione regulari. clement. 1, de electio. Frederic. consilio. 19. columna. 1. versi. Ex hoc videtur quòd si monachus. vbi in vna Ecclesia & congregatione homines disparis professionis sociari minimè debent. capit. in noua. 16. quæstio. 7. & ex dispari obseruantia in eodem loco scandalum generatur. cap. Deus qui. de vita & honestate clericorum. nam ex tali societate regularibus occasio præstatur relaxandi rigorem solitæ vitæ. quod nou esse debet. Imo. in dict. clemẽ. 1. de electio. num. 7. Philippus Deci. in consilio. 640. columna fin. num. 14. Petr. Abiaxio in directorio electio. 2. parte. capit. 7. Quæ omia confirmari possunt ex scriptis à Barbat. in capit. tua. num. 12. de testament. Rocho Curt. in repet. c. fi. fol. paruæ impressionis. 35. sectione. 2. numero. 31. de consuetud. directori. electio. in dict. 2. partit. cap. 6. Aymon Cravet. consil. 96. col. 1. num. 1 lib 1. Omne etiam animal diligit simile sibi. Ecclesia. 13. Hinc est, quòd beneficium regulare non potest obtineri per aliam personam. quàm per illam, quę habitus regularis sit, & non per clericum secularem. capit. cùm de beneficio. de præbend. lib. 6. Est decretum Tridẽtinum anni. 1551. de reformatione sub Iulio Papa. cano. 10. cuius verba sunt. Regularia beneficia in titulum regularibus professis prouideri consueta, cùm per obitum, aut resignationem, vel aliàs, illam in titulum obtinentis vacare contigerit, religiosis tantùm illius ordinis, vel his, qui habitum omnino suscipere, & professionẽ emittere teneantur, & non alijs, nec vestẽ lino lanaq; cõtextam induant. cõferantur. Igitur Cõmendatariorũ sancti Iacobi, Calatrauæ. Alcantaræ, & similium beneficia, quę eis vt canonicis regularibus, & sub regula D. Augustini degentibus sunt concedi solita, alijs alterius professionis nullatenus conferri poterunt, per rationem dicti consilij quamuis antiquo tempore clericis etiam secularibus concedebantur: imò nec ipsi fortè ea retinere poterunt: neque etiam commendatarij ipsi ad beneficia secularia præsentari fas erit, cùm sint religiosi. ac Canonicorum regularum regulam teneant. nec poterunt per clericum inseruire seculari: quia substitutus ex regula subrogationis debet esse eiusdẽ qualitatis, & habitus, cuius est substituens. Bartolus in l. pe. C. de mancip. & colon. patri. lib. 11. Bal. in l. parabolani. C. de episcop. & cleri. Aymõ. Craue. cõsi. 96. col. 1. in. c. recolẽtes. de stat. monach. vbi habetur dignũ esse, vt qui cũ alijs vitam similem ducũt, similẽ sentiãt in legibus disciplinã. Nec etiam duo diuersa officia, diuersarumq; professionũ, & maximè contraria, debent in vna eadẽq; persona collocari, tex. in. c. cũ causa. de electio. Cardi. in clem. vni. nota. 5. de supplenda negligẽ. prælat. Deducitur etiã, ꝙ Canonicus regularis remanẽs clausstralis, nõ potest assumi ad ecclesiã consuetãregi per seculares clericicos, etiã de consensu, & instantia patronorum. Rota in decisionibus causarũ. causa. 36. dub. 65. Cæsar Lãberti. in tract. de iure patron. 21. art. 7. q. princip. primæ partis. 2. libri. Quæ assertio etiã lege diuina cõstat. dicente Propheta Moyse Deut. 22. Nõ arabis in boue simul & asino, id est, homines diuersæ professionis in vno officio non simul sociabis. Tum etiam, quia homines diuersæ professionis interse sunt discordes, infesti & contrarij, vt experiẽtia certo certius docet, ex qua societate scandalũ oriri poterit. Ergo quãuis actus sit licitus, prædicta ratione scandali vitandi est dimittendus, ne aliquid cũ scãdalo fiat. c. Deus qui ecclesiã. de vita & honesta. cleri. vbi expressè habemus. ꝙ vbi ex honesta causa cõueniũt homines disparis habitus, & obseruãtiæ, si scãdalũ generetur alijs ex diuersitate habitus, oẽs possũt se cõformare in vno habitu honesto, & proposito quo ad modũ viuẽdi, secundũ Pano. ibi dicẽtẽ textũ illũ singularẽ, & val de notabilẽ esse. Et Pet. Abiaxio in directorio electionũ. 2. par. c. 7. nu. 1. His igitur sic iactis, dicẽdũ videtur idẽ esse in specie propositæ quęstionis, cũ Abbas cõmendatarius nõ sit religioni astrictus ratione habitus, & professionis, sitq; persona distincta, ratione etiã collegij talis erit iudicãdus, vt cũ canonicis nõ possit capitulariter cõgregari, nec suffragium in electionibus impedire. Facit præterea, nã canonicus, qui non est saltem ordine subdiaconatus insignitus, non habet vocẽ in capitulo, cùm à iure ad hoc censeatur diuersæ professionis. clemen. Vt ij qui de ætat. & qualit. ergo Abbas, etiã si fuerit professus, non tamen in ordine sacerdotali requisitus ad Abbatialem dignitatẽm. c. cum incunctis. §. inferiora. de elect. & intra annum iuxta formam cap. licet canon. eod. titulo. lib. 6. non habebit accessum ad capitulares actus exercendos. sed tanquam sede vacante capitulum prouidebit, eliget, & similia, prout sui iuris est, facier, & exercebit. Nam iure communi attento solùm habentes ius canoniæ, hoc est, quòd sint illius habitus, & professionis requisiti ad eam habendam, secularis nempe, vel regularis, sunt de capitulo. c. fina. § præcipimus. de stat. mona. Innocentius. in cap. 2. de insti. & inferiores prælati non debent habere vocem in capitulo, nisi sint tales canonici. Domi. &

mi.& Imol.in cap. final. de præbend. lib.6. Sed dic,quòd iſtud fundamentũ loqui videtur in Archidiaconis , qui tantùm ratione dignitatis ſine canonia non habent vocem in capitulo.cap.dilecti.de maior.& obedien.

Quibus fundamentis non obſtantibus pro contraria parte plura ſunt , quæ ſuadent Abbatem commendatarium perpetuum poſſe omnia illa exercere,quæ poſſet proprietarius, quo loco eſt ſubrogatus ad vitam , & eſt factus caput capituli ſine quo geſta firmitatem aliquam minimè obtinent. cap. cùm non liceat à capite membra recedere.de præſcriptio.Confirmatur præterea, nam Abbas commendatarius in commenda ſibi data à Papa ad vitam,habet ius in ea , ac titulum. capi. dudum.2.de elect.gloſ.pragma. ſanctio. gallican. rub.de pacificis poſſeſſori.in verb.titulũ.Rebuffus in concordata eodem titul. de pacific. poſſeſ. ampliatio.5.nu.35.& iterum in practic.beneficiorum.rubr. de reprobata viuentis impetratione. num.46.pagin.342.& ideo commendatarius poteſt præſentare ſicut alius qui titulum habet,quia fructus recipit. Archidiacon.in cap. nemo de inceps.de elect.lib.6. præſentatio autem eſt in fructu.cap.conſultationibus.de iure patronat. gloſ. in capit.cùm olim.de maior. & obedien. gloſſ.in capit.cùm Bertoldus.verb. quodam iure.de re iudicat.& ſequeſter præſentat & confert. vt dixi in lib.3.ſuprà tit.10.de ſequeſtratio. in.l.1.

Quia eligere & conferre beneficia,ſunt fructus beneficij.Ioan.Franc.in tract.de offic.& poteſtate ſede vacant.3.part.2.part. colum.4.& gloſſ.in dict.cap.cùm olim.locare etiam poteſt fructus & poſſeſsiones ſicut habens titulũ.c.veſtra.de loca. cap.fina. ne prælat. vices ſuas.l.9. tit.17.part.1. quia liberam adminiſtrationem habet. cap. relatio.& ca.qui plures.21 quæſt. 1.c.cũ nobis olim. de electio.Calderi conſi.3. & 8. ſub tit.de locat. Oldrald.conſi.130. & Ludo. Roman. conſi.350. Item corrigere poterit ſubditos,cum ratione officij id cõpetat,& ideo ſacerdotio inſignitus commendatur.tex.in clemen. Ad compeſcendas. ibi, per loci ordinarium apud aliquã perſonam idoneam ſequeſtretur.vbi gloſ.verb.Idoneum.de ſequeſtra.poſſeſsio. & fruct. ſi ergo commendatario ſeu depoſitario ad tempus hæc ſpectare dignoſcuntur , fortiori ratione commẽdatario perpetuo.qui habet ius irreuocabile,ac iure illius abbatiatus,qui habuit in titulum , vt ex tenore bullæ apoſtolicæ hoc caſu ſolita concedi apertè perpẽdi poſſe conſtat.

Suadetur vlterius.Certum eſt,quòd nullum negotium monachi,ſeu canonici regulares poſſunt facere ſine prælati conſenſu.gloſ.in. capit.edoceri.de reſcript.& in capit. cauſamq; de iudi. etiam in prorſus diſtincta non poſſunt conueniri , ſeu conuenire , ſaltem in arduis. ſecundum Panorm. in dict capi.edoceri.num.10. & ibi communis.& in citato capit.cauſamq; igitur in electione alicuius canonici,cũ ſit cauſa ardua,debet adeſſe præſentia Abbatis perpetui,quãuis ſit commendatarius,vt electio talis fiat ſine ſcandalo,ritè,& rectè vt Dei eccleſiæ,eiuſq; ſeruitio cõpetit, nempe,vt ſit dignus , & naturalis illius regni , quo ſita eſt eccleſia,in qua agitur de electione canonici talis, qui non præſumatur reuelare poſſe ſecreta regni, ſecundùm Innocen.in capit.ſicut. de electio. qui loquitur in rege.& ibi ſequuntur docto. Ioan. Lupus in tracta. de beneficijs vacantibus in curia.§. 9.colum.2.dixi in.l.18. in gloſ.1. tit.3. lib.1.ſuprà.Item ex eo, quia prælatus eſt , quanuis commendatarius , quia tanquã bonus paſtor interuenire debet in omnibus locis, vbi lupi perfidia interuenire ſine eo poterit. Nam ſi talis prælatus nõ admitteretur in actibus capitularibus tam circa miniſtrationem perſonarum, quàm rerum , & in electionibus cononicorum, & cæterarum perſonarum , ſequerentur eccleſiæ plura incommoda, quæ præſente prælato, qui eſt dignior dignitate, & voce,cùm ſit datus pro capite,cæteri verò pro membris,ceſſatêt:ergo cui officium abbatiale eſt commiſſum , cenſetur fuiſſe conceſſum omne illud,quod competit,& pendet officij contemplatione.l.2.ff.de iuriſdictio.omnium iudi. cap.prudentiam.§.ſexta nobis.de offic.delegat.ibi,vt delegatis iudicibus,quibus principale committitur, & acceſſorium committatur.Præterea Abbas venit appellatione monachorum, & cenſetur vnum corpus cum capitularibus in his, quæ ipſi fauorẽ inducere videtur.c.fi.de ſimoni.ca.ex ore.de priuilegijs.nomine enim decurionum,præſidem eorum contineri,nullum eſt dubium. l.1.§. ſed & ſi præſes.ff.quando appel ſit. Bonifaci.in element. vltim.in fin. de ſtatu monachorum. Itaque cum Abbas ſit caput,Canonici membra.capit quanto. & capitul. nouit. de his,quæ fiunt à prælat. ergo membra non debent diſſolui à capite, ſine quo naturaliter quicquõ facere nõ poſſunt. argumẽt.ca. non licet.de præſcriptio. & factum à membris tã tũ,eſſet nullum.argum.tex. in capi.1. de his quæ ſi.à prælat.

Item negari non poteſt, ꝙ ſit Abbas Commẽdatarius,quanuis non ſit profeſſus ordinem diui Auguſtini,contra.capitul.cum ad noſtram.de electio.& in capitul.nullus.eodem tit.lib.6. & quãuis non ſit presbyter , prout requiritur.capitul. nemo.de election.lib.ſexto, nam Papa facere poteſt,cum ſit ius poſitiuum,contra quod , maximè in beneficialibus,liberè diſponere poteſt.clemẽ. prima.vt lite pẽdente,vbi latè dixi. & ſic fecit cũ

verum prælatum,ac cõstituit in caput sui capituli.& effecit verum, proprium, ac competentem Abbatem ad vitam,nec voluit esse acephalum,& sine prælato tanto tempore Capitulum, & ecclesiam.argument.capitul.quàm sit. de electio.libro sexto. ergo illum constituisse,& habilitasse in plenitudine integræ potestatis ac iuris estfatendum. Si ergo est prælatus ritè administrãs, censetur dominus. l. tutor qui tutelam gerit. &. l. à tutoribus ibi, eadem diligentia éxigenda est circa administratiõē rerum pupillarium, quam pater familias reb' suis ex bona fide debet præbere. ff. de admi.tutorum. Panormitanus in capitulo. edoceri.num.septimo.de rescrip. & ita dicendus est dominus,& procurator.iuxta. capitul. secundũ. de donatio.& sic si dominus censetur, ritè administrando,non est faciendum aliquid sine eius cõmissione, & authoritate, aliàs nullum ipso iure erit.l.licet.C. de procurator. cap. primo. eodem titu.l.id quod nostrum.de regulis iuris. ff.Vtrùm autem Legatus à latere Papæ possit facere commendam de aliquo beneficio contra dispositionẽ dict.capitul.nemo deinceps. de electio.lib. sexto Responde vt per Seluam de beneficio.3.part quęstione.43.Commendatarius vtrùm dicatur habere titulum in beneficio commendato, & alia circa hanc materiam videnda sunt per Philippum Corne.consil.66.Placet mihi Petro Philippo de Corneo.colum.1. lib. tertio. Plura per eundem consil.342.In hac cõsultatione. colum.2. num.3. versi.Cõmendatarius lib.1.Bald. in Margari. verbo,Commẽda.fol.20.colum.3 Laici non possunt habere commendas Episcopatuũ, seu Abbatialiũ l.5.tit.3.vbi dixi in gloss.1.suprà lib.1.

e otros derechos e algunos monasterios [a], y en sus vassallos que fueren de su lugar, que estos a tales que puedan comer segun su fuero segun las posturas que en ellos ouieren.

¶ *Ley.* XI. *Que ha de tornar el fidalgo que tomare por fuerça de lo solariego,y abadengo, o realengo, o behetria cosa alguna.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley.ii.titul.3.lib.6. Recopil.*

Ningũ fijo dalgo [b], ni otro hõbre no tome por fuerça de lo solariego,ni de lo abadengo, ni de lo realengo ni de la behetria, ni de otro hombre ninguno, porque no aya razon porque lo tomar. E si lo tomare,aquel dia mesmo lo deue pagar, pan, vino, y paja, y ceuada, leña, e ortaliza. Y esto si le tomare buey, o vaca, o carnero,

a ¶ *En algunos monasterios.* Multùm enim sunt omnibus monasteria,& ecclesiæ cõseruanda:quippe cùm in multis vtriusque iuris partibus in pluribus casibus æquiparentur fisco.l.final. C. de sacrosanctis ecclesijs.in authent. de ecclesiast.titul. §.fina.& prima distincti. ius publicum est in sacris, & sacerdotibus, & magistrat. tex. & gloss. in capitulo quid ergo.23 quæstione.4. capitul. auditis. de in integr. restitu. & comparantur minori, & funguntur iure minotis. capit.primo. de in integrum restitutio.& in dict. capitul.auditis. & gloss. ibi.& in.l.Imperatores. ff. de re iudicata in. l. si patronus.C.commu.vtriusq; iudi.& in.l. si vt proponis.C.de rei vendi.& in.l.prima.C. si quis alteri vel sibi.& ibi per doctor. tex. in.§. fin in auth. de ecclesiast.tit.coll.9. & in. l. orphanotrophos. C.de episcopis & clericis.Iaſ. in §. ex maleficijs. n.32.Instit.de actionib.l.49. tit.5. partit.5. &.l. final.tit.19.partit.6. Nicol. Euerardus in locis legalibus.loco.26.à fisco ad ecclesiã. & 27. à milite ad ecclesiam.& vigesimooctauo. à pupillo ad rempublicam. Quibus in locis plura necessaria scribit Segur.in repetitione.l. si ex legati causa. num.190.& ibi dixi.ff. de verborum obligation. & quæ notat optimus Lusitanus Arias Pinell. in repetitione.l.secundæ.part.2. fol.113.nu.32.C. de rescinden.venditio.Item æquiparantur in alio casu ecclesia & ciuitas minori, quem ponit glos. in.l.si in rem.C.quando ex facto tutor.

¶ *Lex.* XI.

b ¶ *Hijo dalgo.* Ad literam est desumpta ex ordinamento Complutensi à rege Alphonso anno domini.1387.in tit.32.l.212.in cap. *Ningun fijo dalgo* &.l.156.in foro. *de aluedrio.*

a ¶ *O Galli-*

o oueja , o puerco, o cabra , o cabron, o lechon , o cordero , o anſaron , o gallina[a], o capon [b], deuelo pechar luego doblado:por vno dos de aquella natura , o de aquella edad. E de cada ſolar en que lo tomaron deuele pechar trezientos ſueldos [c] que montan deſta moneda dozientos y quarenta marauedis : ſi fuere do lo tomare de labradores : e ſi fuere de fijos dalgo, quinientos ſueldos que montan deſta moneda quatrocientos marauedis , y lo otro al Rey : aſsi como aquel que toma lo ageno por fuerça. Pero ſi algun fijo dalgo por ay paſſare,y pagare luego , o dexare prendas por lo que montare que valan mas de lo que montaren las viandas que tomare , que no cayga en la dicha pena del dicho coto. Pero q̃ las prẽdas q̃ dexare,que no ſea cauallo,loriga, ni eſpada, ni ſortija , y eſto ſe guarde, en lo q̃ acaeſciere de aqui adelãte. Otroſi quãdo el hijo dalgo deuiſero viniere a comer de la behetria dõde es natural, q̃ vaya ay con las cõpañas que ſuele tener

a ¶ *O Gallina.* Adde.l. 1.titul.23.lib. ſecundo.ſuprà. vbi plura de Gallinis ſcripſimus.

b ¶ *Capon.* Adde, quòd qui tenetur capones dare alicui, tenetur eos viuos præſtare creditori, nec mortuos tenebitur creditor inuitus recipere. Guilie. de Cugno.& Bart. in.l. qđte. col. final. num. 18. ff.ſi cert. pet. Idẽ Bar. per tex. ibi in.l.quide cẽ.§. promiſſor. ff.de ſolut. vbi ſic formaliter dicit. Per iſtũ textum determinat Guili. de Cugno , q̃ ſi tu debes mihi dare omni anno vnum par caponũ: quòd debes dare viuos, nec liberaberis dãdo mortuos: tales enim debes dare, quòd poſſim ad libertatem producere eos. Bar. iterum conſtat annotaſſe in. l. 1. §. planè ſi ante litẽ. ff. ſi quadr. pauperi. feciſſe dicatur Bald. in. l. mortuo. in princip. ff. de legatis ſecundo. Ludoui. Roman. in. l. ſi Stichus certo die. ff. de verborum obligatio. Hierony. Butigella. & Ioan. Sadolet. qui dicit Barto. opinionem communiter approbari in columna fina. num. 127. in dicta. l. quod te. intereſt enim creditoribus eos habere viuos. quia poſſunt eos facere pinguiores, vel ad tempus ſeruare pro conuiuio , vel ad aliam iuſtam cauſam. Et quia ſtatuta debent intelligi in caſu vero, non in caſu ficto. Bartol. in. l. prima. §. hoc interdictum. ff. de fonte. &. l. fin. C. de his qui veni. ætat. impetra. de quo Bartol. dicto dixiſſe ſum memor in. l. 1. gloſſ. ſecunda titul. primo. iſto lib. quarto. ſuprà. Ex quo inferre licet, quod ſi ſtatutum vult ſolui gabellam de venditione animalium, debet intelligi de animalibus viuis , & non mortuis. Ità determinat Angelus in. l. quod te. ff. ſi certum petatur. & tangit Bart. nihil tamen de cidendo in. l. cum delanionis. in princ. ff. de fun. inſtruct. & ibi notatur per Alexand. in addition. ad eum. ſed ſic eſt, quòd homo , vel animal mortuũ, non dicitur amplius animal, vel homo , vt dicũt dialectici , p- bat. l. ſi homo mortuus &. l. ſi Stich' ff. de verbor. obligatio. & in. l. ſi deceſſerit. cũ ſimi. ff. qui ſati. cogantur. ergo de caponibus viuis intelligamus , qui ſunt proprie capones , & nõ de improprijs, hoc eſt, de mortuis debemus intelligere promiſsionẽ ſoluendi par caponũ, de qua ſupra.

c ¶ *Treziẽtos ſueldos.* Solidus quæ moneta dicatur, vide Cardina. Turrecre. in. cap. placuit. n. 2. 10. q. 3. Quid de ſolido aureo, videndus eſt Iaſ. in. l. in eũ. col. 1. ff. de in ius voc. Dixi in. l. 19. verb. *cinco ſueldos.* infrà. eod. titu. vbi videas. & l. 30. incip. *ſi el fijo dalgo.* tit. final. in ordinationibus Compluti celebratis à rege Alphonſ. an. noſtræ ſalutis ab incarnati. Domini. 1387.

a ¶ *De cáda*

consigo de cada dia [a] y no con mas, y que tome ay conducho, y lo coma ay, segun que es de fuero.

¶ *Ley. XII. Que ningun fijo dalgo no reciba behetria con fiadores.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se cõtiene en la ley 12. tit. 3. lib. 6. Recopil.*

NIngun fijo dalgo no reciba ninguna behetria [b] con fiadores [c], ni por coto, porque se del no parta con tiempo, y quien tal fiaduria, y tales cosas como estas fiziere no vala. Y el que la assi fiziere pierda la behetria, y el rey faga la tornar a aquel deuisero cuya era ante. Y deue fazerle pechar a aql que la tomo fasta aquella hora y sazon que el Rey gela fizo tornar, e qualquier que desta guisa tomare behetria al otro, y fuere vassallo del Rey, que le tome la tierra que tuuiere del, e si su vassallo no fuere, que lo eche de la tierra.

a ¶ *De cada dia.* Id est ꝙ sint familiares, cõmensales cõtinui, & non superinducti, & in fraudẽ additi. tex. singu. in. c. sicut nobis. de verb. sig. lib. 6. cuius pulchra verba in specie proposita sunt. Tuos volumus intelligi, qui per te nõ quæsiti propterea, vel recepti sine fraude, & fictione qualibet verè tui clerici familiares existũt & in tuis expensis continue domestici commensales. citat Guido Papa in singul. 321. Late quis familiaris dicatur per Ludouic. Gomess. in regul. de impetrand. benefic. per obitũ familiar. Cardina. quæst. 13.

Lex. XII.

b ¶ *No reciba ninguna behetria.* Sumpta est ex l. 23. ti. 23. in ordinã. Complutẽsi anno. 1387. Regis Alphonsi. & ex foro *de aluedrio.* l. 159.

Quid sit *Behetria, & Solariego, segun lenguaje de España.* est. l. 3. titul. 25. partit. 4. Dubitatur quis dicatur Diuiserus? Responde quod est ille, qui antea tenebat istam behetriam, tamen ab isto est diuisa, & eam alius tenet. Vel dic vt colligere poteris ex allegat. l. tertia. titulo. 23. part. 4.

c ¶ *Con fiadores.* Ista dicitur hic cautio idonea, & sufficiẽs, quæ fit cum fideiussore, vel interposito pignore. l. 7. titul. 18. lib. 3. foro legum. l. 20. in fina. verbis. titul. 31. part. 3. glos. in capit. primo. verb. sufficientem. de sequest. possess. & fruct. l. in omnibus. ff. de iudi. vbi secundùm verum intellectum intelligitur de cautione cum fideiussore. l. si credi tores. ff. de his quæ in fraud. credi. Iaso post alios doctor. in. l. sancimus. C. de verborum significati. vbi est text. quòd terminus, Cautio, prolatus ab homine, vel à lege, intelligitur de nudatione, nisi aliter esset expressum. Bart. in. l. si prius. num. 23. ff. de noui oper. nuntiation. gloss. in capitul. qua fronte. verb. cautione. de appellation. & in capit. ad nostram. 1. verbo. sufficienti. de iure iurando. gloss. in capitul. frequenter. §. in alijs verb. cautione. vt lit. non contestat. verbum enim, Cautio, positum à lege, vel ab homine, est intelligendum secundum subiectam materiam. secundùm Iacob. Butriga. & posteriores in dict. l. sancimus. Aduertẽdum tamẽ est, quòd in casibus quis tenetur præstare cautionem idoneam, vel sufficientem, si non potest propter paupertatem, vel aliàs, tunc dando iuratoriam cautionem liberatur, vt pote, quòd iuret se pignora, vel fideiussores dare non posse & promittere complere factum illud, de quo agitur text. in authenti. generaliter. C. de episcopi. & clericis. capitul. per vestras & ibi Panormitanus de donation. inter virum & vxorem. glos. in capitul. secundo. de vsuris. libr. sexto. in verb. idoneæ. & in capitul. felicis. de pœn. eod. lib. sexto. & in cap. primo. de dolo & contuma. eodem. lib. 6. & secundùm Innocentium, Ioannem Andræ. & Dominic. ibi, erit cautela, quòd promittat sub certa pœna, casu quo non impleuerit promissum modo præmisso. argument. §. alteri. Institu. de inutili. stipulatio. Et de hac cautione iuratoria in casu, quo non inuenitur fideiussor, plura congerit Hippolytus in repetitio. l. final. numero. 122. ff. de iurisdictione omniũ iudicum. Antonius de Petrutia in repetition. l. primæ. versi. quadragesimusquartus esse-

effectus.numer.vigesimonono.& num. 308. vbi refert se ad Marcum Antonium Baueri. in.l. secunda.ff.soluto matrimonio.vbi ponit. 14. limitationes.Singulariter Hippolytus in repetitione rubric.ff. de fideiussoribus. num. centesimo nonagesimotertio.quæstione vigesimasecunda. vbi etiam ponit alicuas limitationes.

¶ *Lex.xiij.*

¶ *Ley.* XIII. *Que el hijo dalgo no mate a labrador que no se defienda por armas.*

¶ Idem.

a ¶ *Ningun hijo dalgo no mate.* Sumpta est ex.l. vigesimaquarta. i.s ordinamento Complutensi regis Alphonsi anno 1387. & ex foro *de Alnedrio* leg. 166.

NIngun fijo dalgo no mate a labrador que no se defiende por armas, ni por deseruicio que aya fecho, ni por saña que aya de aquel señor cuyo es el hombre: ni por espantar los hombres de aql lugar do el mora ni fiera ni mate, ni haga mal, ni soberuia a otros labradores, porque se tornen suyos, e si matare b peche seys mil marauedis desta moneda que agora corre, y salga del Reyno fuera por quatro años. Y esta mesma pena de los dineros que se parta en esta guisa. Si el labrador fuere vassallo del Rey, que sea esta pena para la camara del Rey. E si el labrador fuere vassallo de otro, que sea la pena la meytad, y de cuyo fuere el labrador la otra meytad. Pero en las tierras que han de fuero, que el que matare que muera, o otra pena mayor, que esto finque segun el fuero.

b ¶ *Matare.* Homicida iste efficeretur irregularis, nec posset postea ad sacros ordines promoueri, cum esset homicida voluntarius capitulo miror. 50. distinctio. capitulo sicut dignum.de homicidi.clement. vnica de homicid. & ibi notatur per doctor. etiam si occideret infidelem, paganum, seu Saracenum, efficitur irregularis.glos.in dict.capit. sicut dignum.verb. consilium.Et quòd homicida sit irregularis, & impeditus ad susceptionem sacrorum ordinum, tradunt doct.in locis præcitatis. Ricard.de Media Villa in.4.sen.distinctio.25. arti.5. quæstione tertia.Archi.Florenti.3.par. titulo. 28. capi. secundo. Ange. Clauasi.in summa.verb. Homicidium. 5. quæstione prima. Syluester eodem verb. in. 3. Caietan. verbo Homicidium. Hostien.in summa de homici.§. qua pena feriatur. Pet.Abiaxio in directorio electio. secunda parte cap. 30. Ioan. Bernardus in praxi criminali. cap. 88. Papa tamen bene poterit dispensare, quòd homicida voluntarius promoueatur ad sacros ordines, cùm sit irregularitas de iure positiuo. Panormitan.in cap. sicut dignum. col. 2.num.12.de homicid.& in cap.clerici. el. 1. col. 2. num.5.de vita & honestate clericorum. Hostien.in summa de homicid.§. quæ dispensatio. Speculat. de dispensatione. §. iuxtà propositionis.num.tertio. Anani. in capitu. ad audientiam. colum.2. nume.3.vbi Felin. colum. 1. num. 3. de homicid. Idē Felin. in capitulo. fin. de maior. & obedient. in num. 6. Petrus Abiaxio in directorio electionum. 2. part. capitulo.30. Archiepiscop Florent. 3. par. titul.22. cap. 7. versi. cu. decimus octauus. Et ista est communis opinio secundùm Ioan. ab Anania in dict.capitul. sicut dignum. §. insuper. col.3.num.9.Ange.in summa. verb.homicidium. vers. Vtrùm cum homicida.& in verb. irregularitas. 2.quæst.3.Syluest.eo.verb.quæst.28.Et satis colligitur ex congestis à Ioann. Baptista Caccialup.in tract. de pensionibus. quæst.19. num. 49. Iura tamen.quæ dicunt non dispensari cum tali homicida, referenda sunt quo ad difficultatem, propter criminis grauitatem, cum de facili non sit cum eo dispensandum, non tamen quo ad potestatem, quæ est suprema supra ius positiuum.nam irregularitas est iuris humani inuentio. Specula. de dispensatio. §. iuxta. versicul. Papa autem. & numero. 37. Archidia. in capit.miror.50.distinct. Innocen numer.9. Ioan. de Anania num.1.Feli.numer.2.in cap.ad audientiam.

tiam.de homicid.Panorm.in cap.clericis. colum. 1.num.13.ne cleri.vel monachi.& in capi.sententiam sanguinis. col. 2. num. 2. eod. titu. Philipp. Franchus in capit.si ciuitas. §.is qui. versicu.Tertio infertur.de sentent. excommuni. & in capitu. final. colum. fin. eo. titu. & lib. Imol. in clementi. vnic. de homicid. colum.4.nume. 17. Domini. in capitu.is qui. col. 1. de senten. excom. libro 6. Anto.Rosellus de concilio.capitul. Pontifex an possit cum bigamo dispensare.num.4. Palu.in.4. sententia. distinct.25. quæst.3.colum.fin.vbi Ioan. Maior quæst. 14.ad fin.Durand.distinctio.27. quæstio.4. Antoninus Archiepiscopus Florentinus. 3. part. titulo.28. capit.2.§.6.quorum opinio communis secundum Ange.verb.Irregularitas.2.versi.Tertio tollitur. & Sylvest.verb.Irregularitas. quæstio. 28. Ioan. Anani.in capitul.quidam.columna.3. versic. Vltimò quia in text.& in. capitul. sicut dignum.nu. 9.de homicid. & in rub. de clerico excommunicato.ministr.colum.4 Ioann. Montaigne de Bigamia quæstio.1.columna.2.Thom.Ferrat.caut.44 numero.4 Nauar.in capitul. Siquis autem num. 38.de pœniten. distinctio.7.& in capitul.1.§.quibus.numer.10.de pœniten.distinction.6.Ex qua infertur Romanum Pontificem licentiam pugnãdi in bello iusto sine metu irregularitatis etiam clerico concedere posse. ex Panorm. in cap.2. num.5.de vita & honestate cleric. & iste est casus reseruatus Papæ,nullusque prælatus inferior dispensare potest.cap.1.ibi,irregularitatis laqueo se inuoluet secundum canonicas sanctiones, à qua non nisi per Summum Pontificem poterit liberari.& ibi gl.de sent.& re iu.lib.6.cap.cum medicinalis.ad fin.de sen.exc.li.6.Et casus quinquaginta,in quibus solus Papa dispensare potest, collectos habes per Archiepisc.Florent.3.part.tit.22. cap.7.Dubitatur , vtrum si vulneraui Illephonsum mortiferè,an fieri possit processus aduersus me de morte antequam moriatur.Hanc quæstio. ponit Bar.in.l.ita vulneratus num.7. ff.ad.l.Aquiliam.& nihil decisum relinquit,sed remittit se ad. l.damni.§.Sabini.ff.de damno infec.vbi colum.2. num.5.tenet,quòd secundùm ius cõmune potest procedi ex mortifero vulnere.l. is qui cũ telo.C. ad legem Corneliam.de Sicar.secùs secundùm statuta,quæ petunt mortem in esse deductam. Bal. colum.1.Albericus colum.2.nu.4.in dict.§. Sabini. tangũt quæstionem. vbi Roman.colu.secũda. num.5.dicit cum Bart. quòd si ex forma statuti, occidens aliquem esset occidẽdus, & aliquis sit ita mortaliter vulneratus ; quòd certissimum sit eum debere mori, an habeat locum pœna statuti, morte non expectata. Et concludit quod non,dicẽs quòd idem tenuit Bald. in ca.1.quib.mod.feud.amitta. quia licèt mortaliter vulneratus fingatur occisus, tamen fictio ista locum non habet in statutis.l.1.§.hoc interdictum. ff.de fonte.Sed veritas est,quòd viuens ad huc nõ moriatur.l. qui duos. ff. de manu. testament. In quantum autem Bart.concludit de iure communi talem non expectata morte posse puniri. quia vt habeat locũ pœna homicidij.sufficit vulnus fuisse illatum animo occidendi.l.1.§.dinus.ff.de sicar. l.is qui cum telo.C.eodem.hodie istud dictum nõ habet locum etiam de iure communi cum de generali consuetudine mundi sit derogatum dictis legibus punientibus homicidium nondum consummatum. secundum Ludoui. Roma. in dict.§. Sabini.num.7.& ibi late in additione Hieronym. Chuchalon.vtiliter ac copiosè tradit doctor subtilis Anton. Gomez in tracta. de delict. capitu.de homicidio.num.30.& num.31.qui est omnino in hac re quotidiana videndus , maximè ad intellectum.l.2.tit.13.lib.8.infrà.

¶ *Ley.* XIIII. *De los que soltaren infurcion, derecha, o martiniega.*

¶Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley.* 13. *titulo tertio libro sexto. Recopilationis.*

TOdos aq̃llos [a] que soltaren infurciõ, derecha, o martiniega, o alguna cosa dello do la ouiere segũ derecho, o alguna cosa de los derechos

¶*Lex.* XIIII.

a ¶*Todos aquellos.* Sũpta est ex.l.25.tit.32.in ordinationibus Cõplutẽsibus à rege Alphonso editis anno domini.1387. Dubitatur circa materiã istius legis, Aliquis dominus non remittit ista iura vasallis suis,sed vult vendere , & vendit vasallos alij domino pro certa pecuniæ quantitate , si vasalli offerant istam summã pecuniæ , vel etiã maiorẽ, vt eos liberos reddat,est quæstio,vtrũ dñs possit cõpelli ad eã recipiendã? Et videtur posse cõpelli fauore libertatis,cui causæ iura multũ iuuare contendunt.l.quidam.C.de necessar.hæredi.instituẽ. l.2.C.de patrib.qui filios distraxe.glos.in.§.dominus.verb.auxilio.Institu.de noxa. actioni.vbi Ioan.Faber ita decisum nobis reliquit.Cuius verba sunt.

que ouiere al señor a, q̃ quien tal cosa como esta fiziere, que pierda la behetria para siempre, y que nunca la aya, e aya el Rey la infurcion y la martiniega, e aquello todo que el solto en aquel año en aquellos hombres: y fagala el tomar a aquel cuya fue en antes: y despues si quisiere tornar a otro deuisero que sea natural de la behetria, puedalo fazer guardando los derechos del, e si alguno quisiere tomar y fazer la behetria por fuerça, o tuerto, el Rey faga tornar la behetria a aquellos que les fue tomada por fuerça. E si fuere del Rey el forçador, que le tomen la tierra que del tuuiere. E si vassallo no fuere, echenlo de la tierra por dos años: y peche de sus bienes con el doblo todo lo que tomo por fuerça: y esto sobredicho se contiene en los que lo fizieren de aqui adelante.

¶ *Ley. XV. Que ningun fijo dalgo, ni otro señor no pueda tomar behetria de lo solariego.*

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 14. titu. 3. lib. 6. Recopil.*

NIngũ fijo dalgo b ni abadengo, ni otro señor no pueda a los solariegos c

a ¶ *Ouiere al señor*. Dubitatur. vniuersitas aliqua, vel ista solaria in locis suis habent puteum communem indigentem refectione, & vnus de vniuersitate renuntiauit ius suum, quod sibi competebat ad vsum putei, vtrum liberabitur contributione expensarum? Videt quòd sic. ex. l. ait prætor. ff. de dã. infe. Sed dic contrariũ propter publicam vtilitatẽ. Spec. de censibus. §. 2. ver. Itẽ pone. n. 10. Ex quo poteris colligere alias quæstiones huic loco necessarias. Quid autem erit eo casu, quo aliquis de vniuersitate litigat cõtra vniuersitatem, vtrum ipse tenebitur contribuere pro expensis vniuersitatis? Respõ. quòd sic secundum Specul. vbi su prà. n. 14. ver. quid si damnũ. Quod nota. Ad quod facit capitul. olim. de accusat. & not. à Ioan. Andræ. Henri. & doc. in cap. ex par. eod. tit. quibus locis aduersarius aduersario agenti contra eum contribuere cogitur expensas litis.

¶ *Lex. XV.*

b ¶ *Ningun fijo dalgo*. Sumpta ex ordinationibus Complutensibus Regis Alphonsi. anno Domini 1387. titul. 32. l. 26.

c ¶ *No pueda a los solariegos*. Nam ipsi per se nõ possent statũ suũ mutare, cũ esset in præiudiciũ domini sui, sine quo ipsi facere minimè possẽt. reg. mutare. ff. reg. iur. li. 6. Nã statuta, quæ tãgerẽt in præiudiciũ dñi, facere nõ possent absque eius assensu.

ba sunt. Vnde siquis haberet homines conditionales, vel vassallos, & cederet bonis, videtur, q̃ si tales vellent redimere libertates suas, quòd debeant audiri: & etiam absoluta venditione infra nouem dies possunt offerre pretium tãquam partiarij, & etiã tanquam cõiuncti, tum q̃a nullus alius magis cõiũctus censendus est, quam ipsemet, cũ charitas debeat à seipso incipere. l. præses. C. de serui. & aqua. quippe cũ sit re coniunctus, habeatq; partẽ in ea, ideoq; iuxta leges Fori, ac Tauri, ac poterũt retrahere pro tanto, præsertim cum causa fauorabilis libertatis hoc loco tractetur. Suadetur nã dñs nõ potest in alium alienare ius vassalli, vel feudi, inuito vassallo. glo. in. l. inuitus. ff. de fideicõmiss. liberat. Iaso. in. l. sanõ sortem. §. libertus. de condi. indeb. Bal. in. l. 2. nu. 1. C. de dona. Zasi. in tract. de feudis. 7. par. num. 57. Corset. in trac. de potestate regia. 1. par. q. 4. num. 19. Roman. consil. 26. Ias. in. l. filius fa. §. diui. num. 28. de leg. 2. Et est opinio ista communiter approbata secundum Fernand. Loazes in repeti. dic. §. diui. num. 264. Et latè Ludoui Gomess. in. §. item Seruiana. num. 41. Insti. de actio. Si ergo potest vassallus dominum nouum recusare, à fortiori poterit pretium priori domino offerendo, se eximere à nexu seruitutis, vt præmissum est. Cogitabis tamen super hoc.

tomar la behetria [c]: y todos los solariegos que han infurcion sean tenidos de tener los solares poblados.

¶ *Ley XVI. Que si por deudas, o fiadurias se vendiessen las behetrias de los solares, que las puedan cõprar.*

¶ Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley 15. titu. 3. lib. 6. Recopil.*

SIacaesciere, que por deudas [a] o fiadurias que deuan algunos, que moran en los solares de la behetria, y de los abadengos, y de las encartaciones, y de los solariegos, que fueren a vender [b] las heredades por las deudas que deuen, no las puedan comprar sino aquellos que son de la behetria, o los que son del abadengo, o los que son de la encartacion, y los del solariego, o solariegos. E si otros estraños lo compraren el señor de qualquier de los lugares lo pueda entrar todo aquello que fuere vendido, o cambiado segun dicho es: que no seria razon, ni derecho que los señores perdiessen sus derechos, ni sus infurciones, por los baratos, o enagenamientos que fiziessen aquellos que mo-

vt notat glos. in capit. veniens. de verb. signi. libr. 6 Bart. in. l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. doct. in capit. cùm omnes. de consti. igitur nec statum mutare, in quo magnum præiudicium fieret dominorũ, quia priuarentur dominio suo, quod habẽt in eos, qđ non est dicẽdũ: nam nullus potest alienare rem, transferendo in alium dominiũ, quòd ipse non habuit. glos. in. l. mater. C. de rei vend. ergo à fortiori ipsos, cum maius præiudiciũ in personis, qui in rebus versetur. § fi. Inst. de iure personar.

c ¶ *Behetria.* Ergo à cõtrario sensu qui sunt behetrię possunt redire, & fieri solariegi per hunc tex. Itẽ quia possunt renũtiare iuri suo & libertati, quam habẽt de transmutãdo se in dominio tantorum dominorum, ne conditio sua fiat deterior: quia multa mala solent semper inducere diuersa, & peregrina regimina. in ca. ad apostolicã. de regula. ca. fundamẽta. §. secũdo. de electio. lib. sexto. Itẽ vt melius per dominos defendatur: nã non solent ita defendi à tyrannis istæ behetriæ, sicut à solariegis, & hoc propter spem, quàm habent illi domini, qui habent eos in commendam, quòd alia die efficientur de dominio alterius domini naturalis. Quæ ratio cessat in solariegis. Quod nota. Item si aliquis homõ liber potest si maior est effici de dominio alterius & sic seruus sua sponte se venundari permittẽdo ad participandum de pretio. textus in. §. serui autem. Institu. de iure personarum. igitur à fortiori isti, qui non intẽndunt se conuertere ad tam infimum statum. Item facit ad hoc dictum Panormitani in capitulo penultimo. de transactionibus, ꝙ si certum est aliquem esse seruum, non videtur transactio inter eum, & dominum super libertate eius. l. interpositas. C. eodem. quia inter eum, & dominum nulla cadit obligatio. Sequitur ergo, ꝙ si se posset de iure obligare. valeret talis trã sactio, & posset se constituere vassallum alicuius & sic effectus constringere se ad eius vassallitium.

¶ Lex. XVI.

a ¶ *Que por deudas.* Desumpta est ex. l. 27. in ordinamento Cõplutensi. anno Domini. 1387. tit. 32.

b ¶ *Fueren a vender.* Et hoc casu ille vendens ex necessitate rem suam si fortè eam alicui in aliquo testamento, quod prius condiderat, legasset, non ex hoc visus est ipsam rem legatam legatario ademisse. Secùs tamen si voluntariè eam alienasset. l. qui potest testamentum. C. de lega. & §. si rẽ suã.

Institu-

rassen en los lugares, y no puedan ser vendidos, ni enagenados: si no con aquella carga que han los señores dellos.

¶ *Ley.XVII. Que el hijo dalgo que viniere a la behetria donde es de uisero, deue posar en aquella casa de la behetria*

Idem.

TODO hombre fijo dalgo que viniere [a] a la behetria donde es deuisero de ue posar en aquella casa que sea de la behetria: y si en la aldea de la behetria ouiere solares el rey, o el abadengo, no deue posar en otra casa sino en la behetria donde es deuisero. Y deue llamar a todos los hombres de la behetria que le den su conducho en las casas de la behetria, mas no en las casas del abadengo, y del realengo, ni de los fijos dalgo, que moraren en la behetria, ni en el solariego: y quando tomare otras cosas que son menester, deue llamar dos hombres de los mejores que moran en la villa de la behetria, y aquellos hombres que llamaren, y los del señor de la behetria derramen por la villa con aquellos sus hombres que tomen conducho, y ropa, y las otras cosas que vean aquellos buenos hombres de quantos toman, y que vean lo que toman, y fallando ropa de escusa en las casas de la behetria no deuen tomar los lechos, ni la ropa de los hombres buenos señores de las casas, porque ellos no sean delapoderados, ni echados de sus casas, ni de la su ropa: pero que los escuderos, y los hombres de los escuderos, y los rapazes que fueren en sus casas, a las casas sin otros buenos hombres de la aldea que podrian quebrantar las casas, y los cilleros, y tomar lo que quisieren de la ropa que en aquella casa fallassen de la behetria: deue tomar para el palacio de la mejor, aquella que ouiere menester: y pueda escusar la otra de la dicha casa, para sus huespedes si los ouiere, pero que se ponga en la ropa que se ayuntare de cada casa de la behetria.

instituu. eod. titul. de lega. l.17.&.l.40. vtrobique Gregor. Lopez titulo. 9. part.6. Ioan. Bernard. in tracta. regula.cum fallen. regul. 738. incipien.testator pignorando. Mich. Cifont. in. l. 19. versiculo. Quartò dubitatur si ascendentes. in ordinatio. Tauri. Quæ distinctio locũ habet inquacunque alienatione præter quam in donatione, in qua indistinctè videt ademisse, vt dicit glo. in dict. l. qui post testamentũ. verbo. Dedit. & in.d. §. si rem suã. verb. nõ adimẽdi. d. l. 40.ti.9. pa.6. ¶ *Lex. XVII.*

a ¶ *Que viniere.* Sũpta est ex l.28.titul. 32. in ordin. Cõplutẽ. anno. domini 1387.

¶*Ley. XVIII. Como deuen dar las cosas apreciadas, que fueren tomadas a la behetria.*

¶Idem.

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la ley. 16. titul. 3. lib. 6. Recopilat.*

¶ *Lex. 18.*
¶ *Que las cosas que fueren.*
Originaliter fuit desumpta à. l. 29. titul. 32. in ordin. Cõpluti celebratis anno domini. 1378.

ESTableſcemos en eſta manera: que las coſas que fueren[a] tomadas en la behetria, vaca, o puerco, o cabrito, o cordero, o lechõ, o tocino: deuen ſer apreciados de los hombres buenos de la villa, o del lugar ante que entre a la cozina: y eſſo meſmo del conducho que tomaren, e ſi no fueren apreciados, los alcaldes y los jurados ſi los ay ouiere en eſſa villa, ellos deuen apreciarlo, e ſi daño les fiziere deuenlo apreciar los hombres buenos del lugar que no ſean vaſſallos de aquel que le toma el conducho ante que entre a la cozina eſto que ſea apreciado: ſi no ouiere en la villa alcaldes, ni jurados, ni hombres de otro ſeñorio que lo aprecien, jurando el querelloſo ſobre la cruz, y los ſanctos euangelios quanto fue, o quanto valia lo que le tomaron, luego le entregue al merino del Rey por quanto jurare e ſi eſta behetria fuere toda de vn fuero, el merino del Rey deue tomar quatro hombres buenos que no ſean deſſa villa que aprecien ſegun juro aquel a quien fue tomada la coſa, y que gelo entregue luego el merino al querelloſo, ſegun apreciaren los hombres buenos lo que juro aquel a quien fue tomada la coſa.

¶*Ley. XIX. Que ſi el fijo dalgo tomare mas conducho en la behetria de quanto es fuero de derecho.*

¶Idem.

ADDICION.

¶*Esta ley ſe contiene en la ley 17. titul. 3. libr. 6. Recopilat.*

¶Lex. XIX.
¶*Si fijo dalgo.*
Cõcor. ad literã cũ. l. 39. titu. 32. in ordine. Complu reſibus anno incarnationis domini. 1387

SI fijo dalgo[b] tomare mas conducho en la behetria de quanto es fuero, e pudiere prouar el fijo dalgo que lo pago, y dexo a peños, no aya ay coto alguno. E otro ſi ſi el fijo dalgo tomo conducho de tres vezes: aſsi como ſon aforados, y no quito los peños a los nueue dias: pierda ſu coto, y deuen los querelloſos venir al merino del Rey a ſaber la verdad, y fazer peſquiſa, y ver lo que tomo algun fijo dalgo con derecho de realengo ſi quier de abadengo, o de behetria, o del ſolar

solar, deue el merino mandar gelo pagar doblado a aquel que ay fuere tomado, o por cada cosa cinco sueldos [a] de sus bienes al Rey, que son desta moneda quatro marauedis, y el conducho sobre dicho que los deuiseros deuen tomar aforado en la behetria deste precio lo deuen pagar. Y en campos que son los carneros mayores, el carnero cinco sueldos, que son quatro marauedis desta moneda, y en la montaña en las Asturias, y en Galizia el carnero dos sueldos y medio, que son dos marauedis, y en campos de Galizia, seys dineros desta moneda, y por el ansar siete dineros, y por el capõ diez y ocho dineros, y ẽ Castilla por la gallina cinco dineros, por el ãsar seys, y por el capõ siete dineros. Y en las Asturias y en la montaña por la gallina quatro dineros, y por el capon seys dineros, y por el ansar cinco dineros. Y vaca, y puerco, y lechõ, y cabrito, e tocino, y estas cosas tales quando las apreciaren los hombres buenos segun derecho ès ante que entre en la cozina, y pan, e vino, y cenatione validã esse. ex Paul. in l. quicũque. nu. 8. C. de seruis fugiti. & in l. fi. C. cõia. de lega. Greg. Lopez in l. 9. verb. *quinientos marauedis de oro.* titu. 4. par. 5. & in l. 2. verb. *diez marauedis.* tit. 11. par. 3. Et quòd solidus & marapetini aurei idem sint, est pulchra. l. 7. tit. 18. part. 1. & ibi notat Gregori. Lopez in verb. *por marauedis* quos vulgo dicimus *Castellanos.* Idem Greg. Lop. in verb. *cien marauedis.* in l. 24. titu. 14. par. 7. Ex quibus infertur aureum diuersum non fuisse â solido: quando quidẽ ex doctorum interpretatione, quos supra retuli, & ex his, quos ipsi citant, idẽ sunt. Quę sententia cõprobatur ratione. Nam cũ Iustinianus in. §. fi. Inst. de pœna tome. litigan. Digesto rũ dispositionem referat, quæ pœnam quinquaginta aureorum imponebat, eam pœnam quinquaginta solidorum esse dicit, quasi certũ sit idẽ importare solidos, & aureos. Et ad hanc rationẽ fere omnes Imperatorum leges, & sanctiones, quæ digestorum ius referunt, eo loco, vbi digestorũ iura de aureis mẽtionẽ faciũt, solidos appellãt, ex quo proculdubio datur intelligi, idem vtrũq; fuisse. Præterea his adstipulãtur leges fori Castellæ, quę his in locis, vbi Digestorũ iura aureorũ mẽtionẽ faciunt, leges prædictæ huius regni solidos dicunt & interpretãtur, quasi synonyma sint, &

[a] *§ Por cada cosa cinco sueldos.* Adde. l. 11. suprà. ex quibus colliges marapetinũ esse maioris valoris, quã esset solidus. Pro declaratione tamẽ solidorum est l. quotiescunque C. de susceptor. & arcarijs li. 10. Ex qua habes, quod solidus est aure', & septuaginta duo faciunt librã auri. Montal. in l. 3. verb. *Sueldos.* tit. 5. lib. 4. foro legũ. & in. l. vn. verb. *cien marauedis.* tit. 5. libr. 2. foro legũ. Boeri. de cisi. 327. incipien. Nobilis Guili. de Mõte. nu. 2. vbi plures huius sententiæ authores cõmemorat gl. in. l. fi. verb. aureos. ff. de in ius voca. vbi dicit aureum, & solidũ idẽ esse, qui cõstituũt. 72. librã vnã auri. iuxta. tex. in signẽ in. d. l. quotiescũque C. de suscepto. præpos. & arcar. lib. 10. & Ias. in l. in eum. nu. 2 ff. de in ius vocand. Ioan. de Anania in capitul. 1. numero tertio versi. Nota quantũ æstimatur. & in. c. nulli. de Iudæ. Feli. in. c. cõquerẽte. de offi. ordina. Couar. in tracta. de collat. vete. numismatũ. c. 3. n. 3. Ioan. Arce ab Otalora lib. de nobilitate. 2. part. c. 4. nu. 13. Ioan. Orosci. in l. in eum. nu. 2. ff. de in ius vocan. Quam sententiã etiam probat Budæus libr. 5. de asse. Georg. Agrico. lib. 2. de pondere & temperatura monetarũ. & Alcia. lib. 3. disputatio. c. 9. Ex quibus infertur donationem hodie factam, quæ quingentos Castellanos non excedit, absque insi-

idem importantia. vt est. l. 1. &. 2. titul. 18. lib. 4. foro leg. quæ loquendo, & confirmando pœnam. l. 3. ff. de sepulc. viola. imponens pœnam centum, vel ducentorum aureorum violanti sepulchrum, dicit. l. fori pœnam esse centum vel ducentorum solidorum secundū distinctionē dict. l. 3. §. 1. & sic etiam per leges fori antiquas idem fuisse solidum & aureum cō stat. & ex dicta. l. titulo. 18. part. 1. de quo eleganter per Otaloram de nobilit. 2. part. cap. 4. nu. 13. vers. illud primum mihi incertum est.

¶*Lex.XX.*

a ¶*Ningun hijo dalgo.* Concordat ad literā. l. 31. titul. 32. in ordinam. Complutensi bus regis Alphonsi ann. domini. 1387

¶*Lex. XXI.*

b ¶*Los que prendaren.* Sūpta uada, y todas otras cosas a tales como valieren en el lugar e si lo ay vendieren, o en los otros lugares en derredor de mas cerca, y esto que sea en la behetria, a los que fueren naturales en el año, tres vezes en tres dias, cada vez segun lo an de fuero.

¶*Ley. XX. Que ningun fijo dalgo no reciba behetria donde no es natural.*

Idem.

ADDICION

¶*Esta ley se cōtiene en la ley. 18. titul. 3. lib. 6. Recopil.*

NIngun fijo dalgo a, no reciba behetria donde no es natural, y no lo ha por herencia por poderoso que sea: e si la recibiere tomegesela el Rey, y entreguela a aquellos a quien la tomo, y pague al rey otro lugar solariego tal como el que tomo por fuerça, o el precio del.

¶*Ley. XXI. Como deue pechar la prenda que tomare en la behetria o en lo abadengo, o en lo solariego.*

¶Idem.

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la ley 19. titul. 3. lib. 6. Recopil.*

LOs que prēdarē b en la behetria o en el abadengo, o en el solariego por que les hagā seruicio premiosamente como no deuē: la prēda q̄ leuarē dō de la prendarē, y le tomarē: deuen la prēda q̄ assi tomaren doblada pecharla a su dueño, y el seruicio q̄ dende lleuaren con el coto.

¶*Ley. XXII. Si alguno tomare cō ducho, o fiziere pienda o tuerto a algun concejo, o tomare alguna cosa como deue ser pagado.*

¶Idem.

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la ley. 20. tit. 3. lib. 6. Recopil.*

EStablescemos que si alguno tomare conducho c, o otras cosas a vn concejo, e lo q̄rellare al rey o a su merino q̄ juran do cinco hōbres d bue est ex. l. 32. titul. 32. in ordinationibus Complutensi bus anno domini. 1387. regis Alphonsi. &. l. 163. in foro de aluedrio. facit. l. 13. &. l. 14. tit. 10. part. 7. l. 2. 3. 5. &. 6. tit. 14. li. 3. suprà. vbi dixi.

¶*Lex. 22.*

c ¶ *Alguno tomare conducho* Concordat. l. 33. titulo. 32. in ordinationi. regis Alphonsi Compluti celebratis anno domini. 1387. & ex foro de aluedrio. l. 165 & illa lex practicari potest *en los concejos quādo algunos caualleros por ay passan, e les comen esso que tienē contra su voluntad.*

d ¶ *Iurando cinco hōbres.* Nota q̄ testimonium hominum alicuius congregationis, oppidi, seu vniuersitatis valet dū modo ad eos principaliter commodum non spectet, licet in vniuersum & secundario ex inde

nos quales los pesquisidores tomaren de la villa, o del lugar por todo el concejo, deuenles valer y dar lo por prouado ca todo el concejo no puede ser jurado: e si tomare capa, o piel, o ropa, o otra cosa tal y la echare a peños por pan, o por vino, o por ceuada, o por alguna cosa deue ser pechada con el coto, o con el doblo, assi como otro conducho: e si lo tomare para vestir, o en otra manera deue ser pechado como por fuerça, o robo. E los fijos dalgo que estuuieren en la villa de behetria, y embiaren, o tomaren conducho o vianda, o alguna otra cosa y lo aduxeren a otra villa de behetria, que le faga el Rey embiar como furto, o robo: y lo escarmienten como lo tuuiere por bien e si algunos hombres fueren tomar conducho, o lo tomaren de parte de algun fijo dalgo, o en su nombre diziendo que los embia alla, y el fijo dalgo lo negare, o dixere que no son suyos los hombres, ni gelo mando tomar prendalo el merino, y embie a preguntar al Rey en que guisa lo escarmentara.

¶Ley.XXIII. *Si algun diuisero tomare conducho de mas del fuero, como lo deue pagar.*

¶Idem.

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la ley.* 21. *titul.* 3. *lib.* 6. *Recopilat.*

SI algun diuisero [a] que fuere de la behetria, o del solariego tomare conducho de mas del fuero, y de lo que deue tomar, y al tercero dia antes que del saliesse no dexo peños de tanto y medio como lo que tomo, y a los nueue dias no lo pago, deue lo luego querellar, y llamar al merino del Rey. Y el merino del Rey deue prẽder a los fijos dalgo, y entregar a los solariegos de todo lo que les fue tomado. E si los hõbres buenos de la behetria, o del abadengo, o del solariego despues de los nueue dias ven-

inde eis prouenire possit aliqua vtilitas non est in consideratione. capit. tertio loco. de probat. Bart. in. l. intantum §. vniuersitatis. ff. de rerũ diuisio. & in l. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocand. Speculat. de teste. §. 1. versicul. sed nunquid causa vniuersitatis. Innocen. in. c. in super. de testib. Iaso in. l. quoties quæstio. col. 3. n. 13. de iudi C. & in. l. si quis nec causam co. 3. n. 13 versic. Hinc videmus q̃ in causa vniuersitatis. & ibi in additio. ff. si cert. peta. & in. l. ferui electione. §. Labeo. n. 11. ff. d̃ lega. 1. Lapus allegat. 94. n. 4. Matthæus de Affli. decis. 400. incipien. Nobilis Petrus. nu. 1. Optima. l. 18. & ibi Gregor. Lopez tit. 16. par. 3. & l. 146. in legibus styli.

¶Lex. 23.

a ¶ *Si algun diuisero.* Sũpta

est ex l. 146. in foro de aluedrio, & ex l. 34. in ordinationibus Cõplutẽsibus anno. dñi. 1387. tit. 32.

a ¶ *Vendieren los peños.* Hic habes tempus statutum. infra quod potest creditor vendere pignus vt sibi de suo debito satisfiat, & est casus specialis. Iure autem communi est aliud tempus determinatũ nempe cùm appositum est certum tẽpus vsq; quo distrahi debeant pignora, illud est seruandum. l. si conuenerit. ff. de pigno. actio. l. fina. in princip. C. de iure domi. impetran. l. 41. titulo. 13. partita. 5. l. 215. styli. l. prima titulo. 19. libro. 3. foro legum. notãt doctor. in capitulo cùm contra. de pignori. Si vero tempus nõ esset appositum, iura eo in casu discrepare vidẽtur. Nam lex ciuilis dicit, quòd facta vna denũtiatione ipsi debitori, quòd luat pignus, & si non facit, quòd statim elapso biennio, vendat l. final. C. de iure domi. impetran. gloss. in. §. contra autem. verbo. certus modus. Insti. quibus alienare licet. vel non. gloss. in. l. si conuenerit. 1. verb. nisi ei. ff. de pign. actio. Commendat Antoni. Baberia. in tract. de mora. prima parte numero. 39. Tamen gloss. in dict. l. fina. dicit. hoc vsu receptum non esse. Secundum iura partitarum in dict. l. 41. dicitur, quòd post hanc denuntiationem de qua dicitur in allega. l. fina. quod tunc non expectet nisi triginta dies, si res est immobilis, & si est mobilis, duodecim dies, & postea vendat in licitatione. Tamẽ iure fori in allegat. l. 1. est diuersum. nam vult, quòd si non est pactũ factum, quod teneat pignora per triginta dies & postmodum denuntiet domino, quòd luat pignora præsentibus testibus. q; si nõ fecerit infra triduũ, potest postea ea vendere, & sic ista lex nõ differt ab illa lege partitę, nisi loũ in præponenda denuntiatione ante dies triginta secundũ præscriptã. l. 41. partitæ. & in post ponenda secũdũ. l. 1. fori iã allega. ltẽ in alio: quia lex fori nõ distinguit inter rem mobilẽ, & immobilẽ, pro vt lex partitæ. Tamen prædicta. l. 1. fori debet distingui secundum illam legem Partitæ in hoc vltimo articulo, & sic concordanda est. Et ita forte in practica recipiuntur. Si autem in pacto dictũ sit, quod pignora non vendantur, non obstante tali pacto, forma debita seruata, vendi possunt iuxta. l. 42. tit. 13. parti. 5. l. si conuenerit versic. Vbi vero conuenit. ff. de pigno. actio. Vid. Greg. Lop. in. d. l. 42. verb. *o treynta.* De hac materia latissime agit Ant. Negus. tract. de pign. in. 1. mẽbr. sextæ partis principalis. nu. 1. cum. 46. sequent. Petr. de Vnzola in practica artis notariatus. tit. De prohibita obligatione rei alienæ. n. 20. cũ sequen. Pignus, vel Hypothe quando resoluatur per rei restitutionem? Respondẽ, vt per Nico. Boe. quem vide decis. 181. Si emphyteuta. numero. 8. ¶ *Lex. XXIIII.*

vendieren los peños, a que el merino les entregare de su señor con su merino, o con su juez, o con su mayordomo, o con su casero, o aquel que quiere de vender lo del señor cuyos eran los hombres a quien tomaron el conducho, o el algo, o si la entrega valiesse mas de quanto ellos auian de auer, tornelo a su dueño lo de mas, y si lo no quisiere tornar, deuelo entregar en poder de aquellos que recibieren entrega e fizieren la venta.

¶ *Ley.* XXIIII. *Como deuen fazer la pesquisa los pesquisidores.*

Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 22. tit. 3. lib. 6. Recopil.*

EN esta guisa deuen fazer b la pesquisa los pesquisidores, y deuen lo fazer saber al merino en la tierra que fuere de su merindad en el lugar de su merindad, en que deue llamar a los hombres buenos del lugar a concejo, o aquel dia cierto q̃ los

b ¶ *Deuẽ fazer.* Sumpta est ex foro de *Aluedrio.* 166 & l. 35.

&. l. 35. in ordinationi. Complutensi bus regis Alphonsi. anno domini. 1387 de materia inquisitionis vide notata a docto. in cap. qualiter & quando. el. 2. præmaxime per August. Beroium. de accusati. Ludoui. Carre. in repet. l. ob seruare curabis. posita in sua practica criminis. pagina. 50. nu. 82. vbi ponit, quæ sint necessaria ad formandum inquisitionē generalem & specialem. Angel. Aretin. de maleficijs. vers. Hæc est quædam inquisitio. Hippo. in pract. crimi. §. constante. Paris de puteo. in tract. Syndicatus. verbo. Inquisitio. Petrus Foll. in pract. rub. Dentur capitula ꝙ suffocauit vxorē. n. 1. Marcus Anto. Blan. in pract. §. verum quia. nu. 67. pag. 729. vers. Et primo in causa inquisitionis.

pesquisidores lo embiarē a dezir, que hā de ser de aquel lugar do hā de hazer la pesquisa, y deuen los pesquisidores embiar a dezir al merino si es pesquisa que el Rey manda fazer generalmente, e si tal fuere, deue el merino dezir a los merinos que aprecien conducho y todas las otras cosas que ouieren menester en aquellos lugares que hizieren la pesquisa los pesquisidores segū que el rey lo mandare, o lo ouiessen mandado, tome lo aguisado que les abunde, y no mas y despues que aquella pesquisa fuere hecha por cōducho que los fijos dalgo tomaren en las behetrias por malfetrias que hizieren aquel señor cuyo es aquel lugar o su merino o juez, o su mayordomo, o su casero, o aquel que ouiere de auer de lo suyo se fuere querellar al Rey, o aquel que ouiere sus vezes, o llamaren los pesquisidores por carta del rey, o aquel q̄ tuuiere sus vezes a aquel q̄ lo llamare en qualquier destas guisas, deue dar a comer a los pesquisidores, mientra hizierē la dicha pesquisa sobre aquello aquel que los llamo, y la despensa deuese partir segun la emienda que ouiere por la pesquisa, segū q̄ cada vno recibiere el daño. Y el señor por la meytad de su coto, e otro daño si lo recibio, y los vassallos segun su duplo, y los pesquisidores deuen fazer saber al merino, y aquel que ouiere de las ētregas por el rey los tuertos q̄ el señor del lugar, y sus hombres que daño recibieron, y como recaudaron con el señor los pesquisidores.

Notandum tamen est qd sit inquisitio generalis? Et respondēdum est. Inquisitio est ius procedendi per officium ad inuestigationem omnis facinorosæ personæ, in territorio inquirentis pœna dignæ, & hoc cum inquiritur generaliter tam respectu personarum quā delictorum. Si verō est generalis quo ad personas, sed specialis quo ad delicta, nempè quia ignoratur malefactor, sic definitur. Inquisitio, est ius procedendi per officium ad inuestigandum personam quæ delictum commisit. Quando vero inquisitio est generalis quo ad delicta, sed specialis quo ad personas, & est illa quæ fit per visitatorem ecclesiæ, vel quando inquiritur de aliquo delicto, seu maleficio aduersus ali-

sus aliquam ciuitatem, & eius homines, tunc sic definitur. Inquisitio, est ius quoddam per officiū procedendi ad condemnandum, & puniendum facinorosos homines de territorio inquirentis de aliquo, non à maleuolis diffamatos. Quando vero inquisitio est specialis quo ad personas, & quo ad delicta, sic definitur. Inquisitio, est ius quoddam per officium procedendi ad condemnationem, & punitionem contra aliquos nominatim inquisitos, de delictis certis diffamatos. Hæc colligitur ex notatis per Bar. in.l.2.§.si publico. ff. de adult. Bald. & Salicet. in. l. ea quidem. C. de accusa. tradit Ange. in dict. tractat. de male fic. verbo. Hæc est quædam inquisitio. Gregor. Lopez in rubric. titulo. 17. partit. tertia. Montaluus. in. l. vndecima titulo. 20. libro quarto foro legum, in verbo. *El Rey sepa la verdad* vbi est text. loquens de inquisitione & in. l. 12. eiusdem. titu. vbi etiam notat Montaluus. Vtrum autem iudex in delictis procedere possit ex officio per viam inquisitionis, vide resolutiue per Antoni. Gomez in tracta. de delictis. capitulo primo numer. 49. ex quo plura in praxi necessaria colligere poteris. Et vide. l. primā titulo. 17. partita tertia vbi. Greg. Lopez citat. istam legem, & sequent. 25 & nota hæc, quia inquisitiones quotidiè sunt in practica. Adde forū Aragonū. lib. 3. titulo. *De la inquisicion contra el Vicecanceller, Regente. Assessor, y Consejeros.* in foro incip. *Porque es cosa.* Et in sequen. incip. *Porq̄ el fuero* & libr. 9. tit. De inqsitione facienda contra officiales. foro incipien. *Cerca de las inquisitiones.* fol. 176.

¶ *Ley. XXV. Como deuen fazer los pesquisidores, quando fueren a la behetria, o lugar a hazer la pesquisa.*

¶Idem.

ADDICION.

¶ *Esta ley se contiene en la ley. 23. tit. 3. lib. 6. Recop.*

LOs pesquisidores, a quándo llegaren a la behetria, o al lugar donde ouieren de fazer la pesquisa, deuen fazer repicar la campana, e si mas fuere de vna colació en cada vna dellas deuen fazer repicar la campana, e si los lugares fueren muchos y menudos esso mesmo, a tanto que lo puedan oyr acabo de sus heredades do anduuieren a sus labores, y en la villa aquellos lugares entiendan en la colació do mas en comedio fueren, o mejor se pudieren ayuntar todos, como quier que en las otras colaciones no dexen repicar fasta dos dias, que entienden que lleguen los demas lueñe, y desque todos fueren llegados, deuen les preguntar quales son los querellosos aquien tomaron el conducho como no deuen, y aquié fizieron la malfetria y de si deuen les preguntar, si vienen con su señor, o con su merino con juez, o cō su mayordomo, o cō casero, o con algū hōbre q̄ aya de ver lo del señor en aq̄l lugar: e si alguno destos no ouiere, no le deuen oyr su querella, ni pesquirirgela, ni exhibirgela. E si alguno destos viniere, deuenle preguntar si son de vn señor, y quantos señores ay en

a ¶ *Los pesquisidores.* Sumpta ad literam est ex ordinat. Complutensi regis Alphonsi anno. dñi. 1387. titulo. 32. l. 36. & ex foro. *de Aluedrio.* l. 167.

ay en la villa, e si la villa, o lugar fuere de vn señor, deuen tomar los Alcaldes, y los jurados, si los ay ouiere, dos, o tres hombres buenos por pesquisa, o por juradores con el querelloso: porque no han otros hombres de otro señorio, e si fuere aquel lugar de tres señores deue aquel querelloso traer dos hombres buenos de aquellos señores que ouiere en la villa por pesquisas, o por juradores consigo, y los pesquisidores deuen fazer al querelloso, y a los otros sobredichos en medio del concejo, ante todos poner las manos sobre los Sanctos Euangelios, y que juren que diran verdad de lo que supieren, de aquello que preguntaren, e de si que todos tres fueren conjurados, deuen preguntar primero al querelloso por la jura que dio, que es aquel conducho que le tomaron por fuerça, y que no recibio peños despues ni peños, ni entrega de la malfetria que le fizieron: y de si deue ser preguntado a los otros que juren con el, que aquel que tomaron el conducho, o fizieron la malfetria en la villa, mientra el deuisero ay moro en aquel lugar ter.er dia, e si lo querello al tercero dia despues que el deuisero se fue dende, y los juzgadores si lo oyeron querellar en estos dos terceros dias: e si eran ay en la villa si lo querello a tercer dia despues que vino, e si lo dixere, y los que vinieren a jurar con el, si en aquel tercero dia que el deuisero en la villa moro quiso pagar dineros: o dexare peños, e dixere el querelloso que no deue pechar el coto, ni doblo si signo el conducho senzillo que tomo mas de su derecho e assi gelo deue escriuir: e si dixere que no gelo pago ni dexo ay peños, o los peños no quito a los nueue dias, que los venda, y deue escreuir ā aquel q̄ tomo el conducho, e fizo la mal fetria: y el señor cuyos eran los otros hombres a la sazon, y el merino, o el juez, o el mayordomo, o el calero, o aquel que auia de auer lo suyo con quien vinieren a querellar aquellos que vinieren a jurar, cada vno dellos, y quanto tomaron: y la malfetria que les fizieron, y quanto fueron apreciados, y en que tiempo gelo tomaron, o gelo fizieron: y en el

tiempo que fizieron la pesquisa, si aquel querelloso, si no querello en el tercer dia despues que vino a la villa no le deuen escriuir su querella, ni oyrgela, ni prescriuirgela: e si querellosos ouiere en la villa que por miedo de muerte no se osen querellar los pesquisidores en poridad, deuen lo escriuir de parte, e si fallaren que es cosa que el Rey mande escarmentar en los cuerpos de aquellos que lo fizieron, deuen lo fazer saber al Rey, lo mas antes que pudieren. E si fuere cosa que se deue escarmentar ante que la entrega se faga y se descubra la poridad, deue lo segurar el pesquisidor de partes del Rey, e si algunos sobre esta segurança del Rey, les fizieren mal, deue los el Rey pesquirir por su mandado, y en como los fallaren, deuelo acalumniar a aquellos que lo fizieron, assi como hombres que no guarden su mandado, y passaron su seguramiento.

¶Ley. *XXVI. Que deuen fazer los pesquisidores si hallaren que el deuisero tomo en las behetrias mas de su derecho.*

ADDICION.

¶*Esta ley se contiene en la ley.24. titul. 3. lib. 6. Recopilat.*

¶Lex. 26.

Vando fallaren los pesquisidores, a que tomo el deuisero en la behetria de mas de su fuero de derecho, y al tercero dia antes que dende saliere no dexe peños, que valan tanto y medio, e a los nueue dias no pago, deue lo hazer saber al merino del Rey que anduuiere con el que deua hazer las treguas, si los hombres de la behetria despues de los nueue dias los peños vendieren con su merino, o con su juez, o con su mayordomo, o con su casero, o con aquel que ha de ver lo del señor cuyos eran los hombres aquien fue tomado el conducho si la deuda fuere de mas deue lo tornar a su dueño lo demas. E otro si deue otorgar de los quarenta marauedis del coto y dar los medios al señor, cuyos eran los hombres quando el conducho les tomaron, y la mal fetria les fizieron, y los otros medios del Rey deuen dar los cinco marauedis a los pesquisidores. Y deue tomar el merino que los entregare o-

a ¶*Fallaren los pesquisidores.* Originē habet à.l.37.titu.32. in ordinationibus Compluti à rege Alphonso celebratis anno domini. 1387. & ex foro de *Aluedrio.*l.169.

tros

tros cinco marauedis, y los diez marauedis que fincaron en salvo al rey, deuelo recebir el hombre que ay anduuiere, y no el merino, y si no ouiere vassallos, o lo de sus vassallos no cumpliere, deue lo entregar en mueble, o en heredad de lo suyo si o lfallaren: y si mueble no fallaren que entreguen, deue responder el solariego o los solariegos a tanto como cumpliere el doblo del conducho que tomo de mas de su fuero, y derecho, y de la malfetria que fizo de los quarenta marauedis del coto: y si cumpliere el mueble del solariego, no vendan el solar, y si el mueble no cumpliere, vendan el solar y todo el derecho que ouiere del deuisero. Mas si el solariego ouiere otra heredd adesu patrimonio, o que lo heredara de su pariente, que la compraſſe ante, o despues mientra fuere de aquel solariego de aquel señor, no ge lo deue vender: mas deue se firmar en ella con aquel señorio que la comprare el solariego, o los solariegos, y el solar con todos sus derechos: y si lo que ouiere en aquel solar no cumpliere, entonces deue entrar en su heredad de su cuerpo mesmo: y si heredad apartada no ouiere, y ouiere heredad con padre, o madre, o hermanos, o con parientes que espere heredar, y no fuere partido, y no conoscière su parte, el merino deue apremiar a aquellos herederos con quien ha su herencia que lo partan: y la parte que le cayere deuen la vender concejeramente en los de mas cerca en derrededor: y pagar aquello que tomo de mas del fuero y derecho con coto, y con doblo, asi como sobredicho es: y aquello que menguare, que los peños no cumplieren, que lo cumpla de otra cosa, y si de mas ay ouiere tornen se lo a su dueño, y si algun pariente, ay ouiere de aquella parte do viene la heredad, que lo quiera cumplir, y pagar luego los dineros, a aquel plazo que le dieren, deue lo fazer de grado a aquellos que ouiere de fazer, o con peños que ellos sean bien pagados, y entregados con otorgamiento del merino por lo del rey, o por lo del señor, o por lo de los pesquisidores, o por lo del merino mesmo pueda lo auer antes que o-

tro eſtraño. E ſi departimiento fuere entre los parientes de aquella parte donde viene la heredad, y que cada vno dellos la quiera comprar, y auer, aquella compra que la aya el que mas propinquo, y mas allegado fuere del linaje donde viene la heredad, y ſi fueren dos, los mas que yguales ſean del linaje donde viene la heredad, y ſi cada vno dellos quiſiere ſu parte que la partan entre ſi ſegun la partija que fizieren, y pidiere cada vno dellos, y ſi aquel fijo dalgo, que eſte conducho tomo, y la malfetria fizo de que eſte menguo de pagar, y cumplir, no ouiere la heredad, ni otra alguna coſa de que faga la entrega: entonce entregue ſe en lo de los fiadores que dio. E ſi no dio fiadores, y los quiſiere dar tome los el merino tales que ſean raygados en la quantia, y abonados en aquello que fallare el peſquiſidor que deue pechar por doblo, o por coto. E ſi no diere fiadores, ni heredad, ni otra coſa alguna en que faga la entrega, entonce el merino, o el hombre del Rey que anduuiere con el, o qualquier de eſtos tres. El primero que lo hallare emplaze lo a nueue dias, que parezca ante el Rey do quier que ſea, y que haga quanto el mandare, y deſpues que el fuere emplazado ſi ante los nueue dias complidos adoleſciere, o deſpues de los nueue dias por el camino yendo para el Rey, o por alguna coſa de occaſion no pudiere yr, que luego que mejorare que ſe vaya al Rey, y que haga quanto el Rey le mandare, y mueſtre ſu eſcuſa derecha y verdadera, porque no pudo venir en el plazo, y eſte a merced del Rey para ſalir de la tierra, y cumplir quanto el mandare, y ſi a los nueue dias no fuere, entonces puede lo el Rey echar de la tierra, y fazer en el ſu cuerpo lo que el tuuiere por bien, y ſi por auentura aquel que tomo el conducho, o la malfetria hizo, a los fiadores que dio, no ouieren en aquella merindad en que haga la entrega como ſobredicho es: el o ſus fiadores ouiere en otra merindad, o en otra tierra del ſeñorio del Rey, que embie el merino ſu carta al otro merino, o a la juſticia, o al alguazil, o a los alcaldes, o a los jurados, o a qualquier que lo aya de hazer en quanto mon-

tare

tare todo por coto , o doblo, que le tomen tanto de lo que fallaren, o de ſus fiadores, y hallando mueble , que del mueble vendan, y ſi mueble no fallaren , que vendan tanto de la heredad de lo de ſus fiadores porque ſe cumpla aquello. Y ſi algun pariente del deudor , o pariente del fiador lo pagare luego de ſe lo , por quanto vno y otro diere ante que a otro eſtraño. Y ſi mas fuere de vno quantos fueren en el linaje, y quiſieren ſu parte dengela como cada vno la quiſiere tomar , y pudiere pagar aueniendoſe ellos entreſi. Y ſi los parientes no lo quiſieren comprar , entonces venda lo aquien quiera que gelo quiſiere comprar , y fagelo el Rey ſano con ſu carta abierta : y ſi ninguno no la quiſiere comprar , el Rey ſea tenido de cumplir , y pagar porque cumpla la juſticia , y porque el ſeñor cuyos eran los hombres aquien en el conducho tomaron , y la malfetria fizieron aya ſu derecho , o el peſquiſidor , el merino lo ſuyo , y los perdidoſos ſu doble, y ſi quier lo compren parientes de aquel deudor , o de ſus fiadores , quier otro eſtraño, quier el del Rey meſmo , y los marauedis de la vendida deue los embiar , y meter en mano del hombre del Rey , aſsi como dicho es. Y de los cinco marauedis , que el , o el merino ouiere de auer , y de los veynte del coto , del Rey, y ſi la entrega fiziere aquel do el conducho fuere tomado , o la mal fetria fuere fecha : aya el tercio el que comprare de aquello de aquellos marauedis que embiaren de la otra tierra do la vendida ſe fizo. Y las dos partes deſtos dichos cinco marauedis , aya aquel que entregare , y vendiere en la otra merindad , o en la otra tierra del deudor , o del fiador, aſsi ge lo deue embiar a dezir el merino en aquellas cartas que le embiare. Y por todo lo al , que ſe entregue , deue le dar aquellas dos partes de aquellos cinco marauedis , a aquellos que la vendida fizieren en la otra merindad , y la otra tercia parte de ellos con los otros marauedis ha de embiar con el hombre del Rey , y para fazer las pagas , y las entregas : y ſi por ventura algunos deſtos que tomaron el conducho de

mas

mas de fuero, o de derecho, o fizieron la malfetria, y despues vendieron la heredad, o alguna cosa dello, y la tal cosa, o tal venta no vala mas que se entregue y se venda, assi como sobre dicho es, y que se fagan las pagas, y entregas, assi como aqui esta escripto: y si por auentura alguno por escusar esta venta, o esta entrega malicioſamente, o con engaño fizo otorgamiento de vendida, o carta, o ante de tiempo, si prouar se pudiere no vala la tal vendida. E si no se pudiere prouar, que jure el vendedor, y el comprador, y los testigos, y el escriuano que hizo la carta que en el tiempo que fue vendida primero que valia, y si esto no fiziere que no vala la vendida de aquello, y lo que se vendiere por mandado del Rey, assi como sobredicho es. E si los peños que el fijo dalgo dexare por lo que tomare mas de fuero, y de derecho en aquel tercer dia que moro en la behetria en aquellos labradores en que en el conducho tomaron no se tuuieren por entregados, teniendo que no valia tanto y medio, y si jurados, o alcaldes ouiere, vengan a los alcaldes, y jurados ante todo el concejo, y si ellos vieren que aya entrega de tanto y medio, deuen lo hazer tomar, y si vieren que no ay entrega, deuelo cumplir aquel fiador del que tomo el conducho, assi como sobredicho es. E si en el tercero dia no pagare, ni dexare peños, y los peños que dexare no los quitare los nueue dias, antes los forçare, o lleuare sin pagar, o sin mandado, y sin saber de aquellos que tomaron el conducho, deue pechar el coto y doblo, assi como es fuero, y derecho. Y los peños que assi lleuo deue los pechar como hurto, o fuerça o robo, como el Rey tuuiere por bien, y do alcaldes, y jurados no ouiere, aquello que ellos harian haganlo los hombres buenos de la villa, o del lugar.

¶ *Ley. XXVII. Como deuen los pesquisidores embiar la pesquisa que fizieren al rey.*

ADDICION.

¶ Esta ley se contiene en la ley. 25. titul. 3. libr. 6. Recopilationis.

MANDA el rey[a] que los pesquisidores, quãdo ouieren fecho la pesquisa, segũ que en

[a] *Lex. XXVII*
¶ *El Rey.* Concordans est. l. 38. incipiẽ. *Manda el Rey* titu. 32. in ordinamẽto de *Alcala* regis Alphõsi prædicto

dicto anno dñi. 1387. & ex foro. de *Aluedrio*. l.170. vbi ad literã habetur hæc regia lex.

este nuestro libro dize que ge la embiẽ sellada con su sello y el verla ha, y si biẽ fecha no fuere, otrosi el embiara carta al merino cerrada de como faga la entrega. E si bien fecha no fuere, otro si embiara el Rey a dezir a los pesquisidores en que la menguaron, y como la emienden.

¶ *Ley.XXVIII. Como deuen pesquirir los pesquisidores sobre las heredades del rey si las tuuiere alguno.*

ADDICION.

Esta ley se contiene en la ley.26.titu.3.lib.6. Recopil.

¶ *Lex.28.*

¶ *Los pesquisidores.* Adde. l.39.titul.32. in ordinationibus Complutensibus regis Alphonsi anno domini. 1387. & ex foro de *Aluedrio*.l. 171.

Os pesquisidores [a], deuẽ pesquirir en cada lugar si tomarõ las ordenes [b] a los fijos dalgo, o a las behetrias, algunos solariegos do quier que sea alguna heredad del rey por cõpra, o por qualquier manera q̃ la tuuiesse. Osi entraron los fijos dalgo alguna heredad de los abadengos, o los abadengos alguna heredad de los fijos dalgo, y los que fallaren en cada vna destas guisas deuen lo escreuir apartadamente en cada vna destas pesquisas sobre si: y no con el conducho tomado que fecho fuere, ni con otra maltetria, y cerrados, y sellados con sus sellos, y de parte de fuera sobre escriptos los pesquisidores q̃ la pesquisa fizieren, y en qualquier tiẽpo, y en qualquier lugar, porque el sepa q̃es ante q̃ la obra, y lo que de dentro deue escriuir apartadamente cada cosa sobre si, y lo que fallaron y tomaron y entraron y lo que tomaron los solariegos como lo entraron, y tomaron de los abadẽgos. Otro si lo que tomaron los fijos dalgo, como lo tomaron a los abadengos, y lo que tomaron los abadengos como lo tomaron a los fijos dalgo, y si fallaren que qualquier destos entraron en algo de lo ageno deuẽ dexar la heredad: y otro tanto de lo suyo, si lo ouiere o no ouiere cumplalo, o de la valia por ello, y los frutos que dende lleuaron, pechenlo doblado: y de mas si entraron lo del rey, que el no lo supo ni otorgo: deuenlo pechar, y tornar assi como furto: y si el rey lo supo y no lo otorgo deuen lo pechar como de fuerça: y si dixere q̃ el Rey se lo dio, muestre la donacion y no caya en la pena.

[a] ¶ *Los pesquisidores.* Adde. l.39.titul.32. in ordinationibus Complutensibus regis Alphonsi anno domini. 1387. & ex foro de *Aluedrio*.l. 171.

[b] ¶ *Las ordenes.* Scilicet Calatrauæ, Alcãtaræ, Eucles, & sancti Ioannis. & similes si quæ sunt.

Ley

¶ *Lex.XXIX.*

¶ *Ley.XXIX. Que la muger del abadengo q̃ casare, no pueda leuar dende bienes.*

ADDICION.

¶ *Esta ley se cõtiene en la ley 27. tit. 3. lib. 6. Recop.*

ORdenamos, que si alguna muger [a] casare q̃ sea de abadẽgo, o de solariego en la behetria, o en la encartaciõ, que si fuere varon [b], que no pueda lleuar bienes del abadengo a la behetria: mas si fuere muger la que casare, lleue todo el derecho al señor do era natural alli dõde casa

a ¶ *Si alguna muger.* Originaliter desumpta est ex.l. 20. cuius initium est. *Ordenamos que si alguno casare* titul. 32. in sæpe relato ordinamento regis Alphõ si Compluti celebrato anno dominicæ incarnationis. 1387. capitul. vnaquæque mulier sequatur virum suum siue in vita, siue in morte. 13. quæstio. 2 tenetur enim virum sequi quocunq; ierit. l. Mæuia. in fi. ff. de annuis legat. si tẽpore, quo cum eo contraxit, vagabundus erat, & nunc ex iusta, & honesta causa vagari vult. glo. in dict. capit. vnaquæque. verb. sequatur. ibi, credo quod si sciretur. 13. quæstione secunda. & glos. in capitul. si quis in necessitate. 34. quæstione. secunda. gloss. Hostien. & alij in capitul. primo. qui matrimoni. accusa. possunt Guilliel. de Cugn. & Albericus in dict. l. obseruare. §. proficisci. ff. de of fic. proconsulis. Cyn. & Odoffredus simul cum Alberico in. l. prima. C. de vxor. milit. Cyn. in. l. libertæ tuæ. C. de oper. libert. Bald. in. l. qui manu mitruntur. C. eodem titul. Idem Bald. Angelus, Imol. & Roman. in. l. si cũ dotem. §. si maritus. ff. soluto matrimonio. Imol. in rubric. ff. eodem. columna secunda. versicul. An autem vxor. vbi facit singul. gloss. in dict. capitulo. vnaquæque. Bartol. in. l. Mæuia. §. vxore. ff. de annuis legatis. glo. Innocent. Hostiens. Antoni. Panormitan. Cardinal. & Alexandri. in capitul. de illis, de sponsali. gloss. in capitul. primo. de coniug. leproso. vbi Panormitan. notat non valere consuetudinem contrariam. Hostiens. in summa. de sponsali. sub rubri. de matrimonio. versicul. Quis sit effectus. & in titu. de coniugio leprosorum. versicul. debet ergo. & in titul. de coniugio seruo. §. & an consensus domini. versicul. Quid si dominus vult vendere. Raphael Comens. consilio primo. post medi. Panormitan. in capitul. de vxore. colum. final. de sepultu. Angelus in. §. 1. Institut. ad Tertullian. Cepol. consil. 48. Casus talis est, processum est. col. 4. versicul. Tertiovxor tenetur. num. 11. Corse. in singul. verb. vagabundus. Antoni. Barberi. in repetition. l. cum filio. colum. tertia. in fin. ff. de legatis primo. Stepha. Auffreri. decis. Tholos. 86. incip. Item fuit quæsitum si mulier. Ioã. Lup. in repetitio. capi. per vestras. §. 9. nu. 13. de donatio. inter virum & vxor. Andræ. Tiraquel. in legibus de iure mariti. in. l. 1. n. 39. fol. 8. col. 1. Guili. Bene. in rep. ca. Rainutius. verb. cuidam Petro tradiderũt. nu. 89. de testamen. Anton. Corset. in reperto. ad Abbatem. verb. vagabundus. folio. 251. col. 1 Minorit. in Specul. conscientiæ. lib. 2. capitul. 36. Ioan. in summa confessorum lib. 4. titul. 2. quæsti. 51. Ioan. Bernar. in tract. regularũ cũ fallent. regu. 800. incipien. Vxor tenetur sequi virum Couarru. in epitom. 4. Decretali. 2. part. cap. 7. num. 5. versi. Tertio ex hoc eodem fonte. Sum. Astensis libr. 8. titu. 10. articul. 2. versicul. Vtrum coniuges post carniscopulam. Angel. verb. vxor. versicul. vltim. Quin etiã si ignorabat vxor, qualis esset maritus, tamen si facile, atque honeste illum sequi posset, id certe facere tenetur, vt vult Bartolus in dicta. l. Mæuia. §. vxore. & Baldus in dict. l. qui manumittuntur. Atque etiam si in contractu matrimoniali pactum sit, vt vxor non teneretur sequi virum suum, tamen, eo non obstante, tenebitur, si ex causa noua alio migret, nec tenebitur ad poenam in eam rem statutam. ex traditione Anto. & Panor. in dict. cap. 1. qui matri. accus. pos. Couar. loco præcitato. quem vide. Et tradit AElianus. in. lib. quinto, de animalibus. Onagros magna vxorum multitudine gaudere, & quo maritus ducit fœminas, omnino eas sequi. Igitur nimirum vxorem teneri maritum sequi quocũque vir migrare voluerit, si domicilium mutare velit, ex traditione prædictorum.

b ¶ *Que si fuere varon.* Cum vir & non mulier sit caput, merito statuitur diuersum masculo. vt etiam habetur in ordinationibus Pinciæ celebratis abeodem rege Alphonso in. l. decimaseptima. & l. 18. & l. trigesimasecunda. Et in Francia maritus præstat homagium domino pro feudo vxoris. Ioan. Faber. in. §. fuerat. Institu. de actio. Benedi. in repetitio. capit. Rainutius. verb. cuidam Petro. num. 88. de testamen.

¶ *Es*

repagando las informaciones: y esto mesmo mandamos, por que la muger es subjecta a al marido, y no puede, ni deue morar sino donde el mandare.

FENECE el libro quarto, y sigue se el quinto.

¶ *Et subiecta.* Et sic viro tenetur obedire. iuxta illud Genes. 3. sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui. capitul. serpens. de pœnitenti. distinct. 1. Ostendit etiam Ouidius, dum Hermione ad Orestem maritum ait.

Aut tua cura mei si tepiat ãgit, Oreste,
Inijce non timidas in tua ra manus.

Id est, in me vxorem tuã. Casus. 37. in quibus mulier est deterioris conditionis quam masculus, est addendus Specu. de procura. in princip. Deci. in. l. 2. nume. 2. ff. de regulis iuris. Augustin. in cap. dilecti. nu. 39. de arbitr. Et casus, in quibus mulieres debent præcellere masculos, & esse priuilegiatiores, vltra centum egregie ponit Ioã. Bassian. in consuetudini Alberniæ. titul. *Des donacions.* articul. vndecimo. fol. 86. col. 4. vsque ad fo. 90. inclusiue. Alibi & nos dicemus. Et quod vxor sit marito subiecta, ac ei teneatur exhibere reuerẽtiam, docet late Andræ. Tiraquel. in legibus connubialibus in. l. 1. nu. 40. Secus tamen est in spõsa, quæ domicilio sicut vxor non mutat. vt tradit Tiraquel. vbi supra post leges cõnubiales. in gloss. 2 nume. 24. Et decem differentias inter sponsam, & vxorem ponit Ioan. Bassianus in consuetudini. Alberniæ. folio. 81. arti. secundo. titul. *Des donacions* Dicam etiam latissime in altera harum regiarum cõstitutionum parte in rub. 1. titulo primo. libro quinto.

Et hæc dicta sufficiant pro elucidatione istorũ quatuor ordinamen. regij librorum, in qua elaboranda quantum insudauerim, testes mihi erunt, qui inijs relegendis opera sedulam, vt inde fructũ excerpant, impenderint. Quod vt faciant, semel atq; iterum oro & hortor: spero enim futurum, vt laborem nostrum & probent, & admirentur. Quem si eo, vt par est, animo receperint, ad aliam partẽ explanandam Deo Optim. Maxi. duce, & in lucem emittendam, breui me accingar.

LAVS DEO.

Finis Commentariorum eximij Doctoris, atque in alma vniuersitate Salmantina Canonum Lectoris Cathedrarij Didaci Perez, in quatuor priores ordinationum regiarum libros.

SALMANTICAE,

In ædibus Antoniæ Ramirez, viduæ
M. DC. IX.

Expensis Ioannis Garciæ Bibliopolæ.



INDEX COPIOSISSI-

mus rerum ac ſententiarum maximè notabi-
lium, quæ in prioribus quatuor libris
Ordinationum Regiarum
continentur.

CVI NON SINE MAGNA LVCE CON-
iunximus alterum Indicem legum ac titulorum, quibus
hoc totum opus conſtat.



SALMANTICAE.

In ædibus Antoniæ Ramirez, viduæ
M. DC. IX.

Expenſis Ioannis Garciæ Bibliopolæ.

TABLA BREVE Y RESOLVTORIA, DE LOS TITVLOS, Y LEyes contenidas en los quatro libros primeros de las ordenanças Reales glossadas por el Doctor Diego Perez, Cathedratico de Canones, en la muy insigne Vniuersidad de Salamanca.

Libro primero contiene las cosas tocantes al estado de la religion Christiana, esta diuidido en doze titulos.

Titulo primero. De la Sancta Fe Cà tholica contiene nueue leyes. fol. 16. col. i.

Ley primera, Como deue creer todo fiel Christiano en la sancta Fe catholica. fol. 17. col. 1.

Ley. ij. Como se deue hazer recebimiẽto al Rey con las cruzes. fol. 22. col. 2.

Ley. iij. Que el Rey y todo fiel Christiano acõpañe el sacramento del cuerpo de nuestro Señor. fol. 24. col. 2.

Ley. iiij. Que ninguno haga figura de cruz donde se pueda pisar. fol. 25. col. 1.

Ley. v. Como el dia sancto del Domingo deue ser guardado. fol. 26. col. 1.

Ley. vj. Que los Iudios no hagan, ni traten que hombres de otra secta se tornen Iudios. fol. 28. colum. 1.

Ley. vij. Que no se hagan llantos por los defunctos. fol. 29. col. 1.

Ley. viij. Que al tiempo que finare el Christiano confiesse, y reciba communion, fol. 32. col. 2.

Ley. ix. Que no se digan injurias contra los que se conuierten a la sancta fe Christiana, folio. 33. columna. 2.

Titulo. II. De las guardas de las cosas de la Sancta madre Iglesia contiene doze leyes. fol. 36. col. i.

Ley primera. Que sea firme lo que fuere dado a las Iglesias. ibidem.

Ley. ij. Como el electo deue recebir los bienes de la Iglesia con juramento, fol. 39. col. 2.

Ley. iij. Que no se compren ni empeñen las cosas sagradas de la Iglesia, fol. 41. col. 1.

Ley. iiij. Que ninguno haga fuerça ni quebrante la Iglesia, fol. 41. col. 2.

Ley. v. Que ninguno no quebrante los priuilegios, ni franquezas de la Iglesia, ni occupe sus bienes, fol. 42. col. 1.

Ley. vij. Que ninguno impida, ni tome las rentas a la Iglesia fol 44. col. 1.

Ley. viij. Que ninguno sea osado de tomar, ni occupar las rentas de la Iglesia, fol. 44. col. 2.

Ley ix. Como las Iglesias de las mõtañas, y ante Iglesias son de proueer al Rey y reuocanse las mercedes dellas fechas, fol 49. col. 1.

Ley. x. Que los calices, y reliquias de las Iglesias no se vendan. ni empeñen, fol. 51. col. 1.

Ley. xj. Que en las Iglesias no se den posadas, fol. 52. col. 1.

Ley. xij. Que no se tome la plata de las Iglesias, fol. 54 col. 1.

Titulo III. De los perlados, y clerigos y de sus libertades contiene XXVII. leyes. fol 54. col. 2.

Ley primera. En quales pechos y tributos deuen contribuyr los clerigos, fol. 54. col. 2.

Ley. ij. Que no se hagan estatutos contra la libertad de la Iglesia ni contra la jurisdiction, folio. 68. col. 2.

Ley. iij. Como el Rey deue entender en la electiõ de los perlados. fol. 70. col. 1.

Ley. iiij Que ninguno embargue la visitacion, y justicia de los perlados. fol. 72. col. 1.

Ley. v. Que los legos no tengan encomiendas de Obispados, ni abadengos, fol. 72. col. 2.

Ley. vj. Que los señores temporales ni concejos no perturben la jurisdicion de la Iglesia, folio. 74. colum. 2.

Tabla de las Leyes

Ley.vij. Que los juezes eccleſiaſticos no prendã a los legos, ni hagan execucion, fol.75.col.2.

Ley.viij. Que libremẽte ſe leã las cartas y mandamientos de los juezes de la Igleſia, fo.76.col.1.

Ley.ix. Que quando el Rey diere ſuplicacion para el Papa para dignidades, que juren de no tomar las alcaualas, y tercias, fol.76.col.2.

Ley.x. Que los concejos ni ſeñores de lugares no hagan eſtatutos contra los clerigos y Igleſias, fol.77.col.2.

Ley.xj. Que los concejos ni juſticias no occupẽ la juriſdiction ciuil de las Igleſias y moneſterios, fol.78.col.1.

Ley.xij. Que el clerigo de orden ſacra, ni religioſo no ſea alcalde, ni eſcriuano, fo.79.col.1.

Ley.xiij. Que los clerigos caſados pechẽ. ibidẽ.

Ley. xiiij. Que el clerigo que no truxere habito clerical, que no goze, fol.80.col.1.

Ley.xv. Que los clerigos religioſos, y ſacriſtanes que anduuieren de noche ſin habito de clerigo ſean preſos, fol.81.col.1.

Ley.xvj. Conſtitucion de la congregacion general que ſe hizo en Seuilla contra la diſſolucion de los clerigos de corona. fol.81.col.2.

Ley.xvij. Como los clerigos caſados pueden tener officios de juzgado, fol.83.col.2.

Ley.xviij. Que los que no ſon naturales del Rey no no tengan prelacias, ni beneficios, fol.86.columna.1.

Ley.xix. Reuocacion de las cartas de naturaleza, para eſtrãgeros, fol.87.col.2.

Ley.xx. Ad idem, fo.98.co.1.

Ley.xxj. Como las mãcebas de los clerigos deuẽ traer ſeñal, porque ſeã conoſcidas, fol.99.co.1.

Ley.xxij. Que los hijos de los clerigos no hereden los bienes de los padres y parientes, fol.100.col.2.

Ley.xxiij. La pena de las mancebas publicas de los clerigos, fol.103.col.1.

Ley. xxiiij. Conſtitucion de la congregacion de Seuilla en que es approuada la ley de Biruieſca cõtra las mãcebas de los clerigos, fol.106.col.1

Ley.xxv. Que los capellanes del Reyno no demanden a los legos delante el juez de la Igleſia, fol.108.col.1.

Ley.xxvj. Que ninguno ſea oſado de vſar de notaria imperial, fol.108.col.2.

Ley.xxvij. Que las poſadas de los clerigos no ſeã dadas a los legos. fol.109.col.1.

Titulo. IIII. De las leyes, contiene ſeys leyes, fol.109. col.2.

Ley primera. Como la ley es commun a todos, fol.110.col.1.

Ley.ij. Como la ley deue ſer manifieſta, fol.111. columna.1.

Ley.iij. Porque ſe hizieron las leyes, ibidem.

Ley.iiij. Por quales leyes ſe deuen librar los pleytos, fol.112.col.1.

Ley.v. Que las leyes deſte libro ſe guarden en las tierras de las Igleſias, y ſeñorios. fo.113.col.2.

Ley.vj. Que los abogados no aleguẽ doctores de los que fueró deſpues de Bartolo. ſo.114.col.1

Titulo. V. De los diezmos, contiene quatro leyes, fol.115. colum.1.

Ley primera. Que ninguno occupe las rentas de los diezmos de la Igleſia, ibidem.

Ley.ij. Que todos paguen diezmo cumplidamẽte y como ſe deue pagar, fol.132.col.1.

Ley.iij. Que los diezmos ſe reciban en los lugares acoſtumbrados, fol.133.col.2.

Ley.iiij. Que no ſe haga peſquiſa contra los dezmeros, fol.134.col.1.

Titulo. VI. De los patronos contiene tres leyes, fol.134. col.2.

Ley primera. Si vn patrono dexare muchos herederos non ayan mas de vn derecho. ibidem.

Ley.ij. Que los Reyes ſon patronos de todas las Igleſias de ſus Reynos, fol.148.col.1.

Ley.iij. Que ninguno tenga encomiendas en los abadengos ſaluo el Rey, fol.157.col.2.

Titulo. VII. De los conſeruadores, contiene dos leyes, fol. 158. col.2.

Ley primera. De las coſas en que los conſeruadores pueden conoſcer. ibidem.

Ley.ij. La pena de los conſeruadores, o juezes eccleſiaſticos, que ſe entremeten a viſitar la iuriſdiction ſeglar, fol.159.col.2.

Titulo. VIII. De los queſtores y demandadores contiene dos leyes. fol.160. col.2.

Ley primera. Reuocacion de los priuilegios de las ordenes de la Trinidad y de la merced contra los que mueren ab inteſtato. ibidem.

Ley.ij. Que los queſtores, y demãdadores no puedan apremiar a los pueblos para que oyan ſus ſermones, fol.161.col.2.

Tabla de las Leyes

Titulo. IX. De los romeros y peregrinos contiene quatro leyes. fol. 162. col. 2.

Ley primera. Que los romeros y peregrinos ſean ſeguros. ibidem.
Ley. ij. Que los romeros y peregrinos puedan diſponer de ſus bienes, fol. 163. col. 2.
Ley. iij. Que los alcaldes de los lugares hagã emẽdar a los romeros los daños que recibierẽ, fol. 165. col. 1.
Ley. iiij. Que los romeros y peregrinos puedan ſacar palafrenes de los Reynos ſin derechos, fólio. 165. col. 2.

Titulo. X. De los eſtudios generales, contiene cinco leyes. fol. 166. col. i.

Ley primera. Que las cathedras de los eſtudios ſe den libremente a quien perteneſcen. ibidem.
Ley. ij. Que los doctores ni eſtudiantes no ſean parciales, ni de vando, fol. 170. col. i.
Ley. iij. Que el maeſtre eſcuela y rector y conſiliarios de Salamanca juren en cada vn año de no ſer de vando fol. 171 col. 1.
Ley. iiij. Que el Rey dipute vno en Salamanca, que entienda y prouea ſobre los maleficios de los eſtudiantes, fol. 171. col. 2.
Ley. v. Que los que ſe llaman doctores, y licenciados y bachilleres mueſtren en el conſejo ſus titulos, fol. 172. col. 2.

Titulo. XI. De los perdones, contiene ſiete leyes, fol. 173. col. 2.

Ley primera. Que los perdones que el Rey haze, no ſe entienda aleue, o traycion ibidem.
Ley. ij. De la forma q̃ ha de lleuar el perdõ que el Rey hiziere para que ſea firme. fo. 176. col. 1.
Ley. iij. Que el perdon que el Rey haze no pueda quitar el derecho de aquellos a quien ſon tomados ſus bienes, fol. 170. col. 1.
Ley. iiij. Como ſe entiendan los priuilegios de perdon que el Rey otorgo a los caſtillos frõteros. fol. 180. col. 1.
Ley. v. Declaracion de los caſos acceptados de los perdones de los caſtillos fronteros, y como ſe deuen entender, fol. 180. col. 2.
Ley. vj. Del priuilegio de Valdeẽcara y donde ſe acojen los malhechores como ſe deue entẽder, fol. 181. col. 2.
Ley. vij. Confirmacion que ſe deue tener en las cartas de perdones, fol. 183. col. 1.

Titulo. XII. De los captiuos, contiene quatro leyes, fol. 183. colum. 2.

Ley primera. Que no ſe lleuẽ derechos de los moros q̃ ſe reſcatarẽ para trocar Chriſtianos ibid.
Ley. ij. Que el ſeñor del moro para reſcatar el Chriſtiano como y porque precio, 185. col. 1.
Ley. iij. Que el adalid que prendiere moro ſea ſuyo. fol. 186 col. 2.
Ley. iiij. De la pena de los que meten mantenimiento a tierra de moros, fol. 187. col. 1.

Libro. II. De los officios Reales, y corte del Rey, contiene. XXIII. titulos.

Titulo primero. Como deue el Rey oyr librar, contiene ſiete leyes, fol. 190. col. 1.

Ley primera. Que el Rey ſe aſsiente a juyzio dos dias a la ſemana. ibidem.
Ley. ij. Que ninguno vſe de las cerimonias Reales, fol. 193. col. 2.
Ley. iij. Que el Rey ande por toda la tierra a adminiſtrar juſticia, fol. 194. col. 2.
Ley. iiij. Que los que vſan de juriſdiction en la tierra del Rey mueſtren el titulo, o priuilegio, fol. 195. col. 1.
Ley. v Que el Rey de Caſtilla conozca de violencias, y fuerças entre perlados. fol. 195. col. 2.
Ley. vj. Que el Rey no conſienta que ſus officiales traygan gran familiaridad fol. 196. col. 1.
Ley. vij Que el Rey no de poderio a perlado q̃ haga perjuyzio a la juriſdictiõ real. fo. 197. co. 1

Titulo. II. De la guarda de los hijos del Rey, contiene dos leyes, fol. 197. col. 1.

Ley primera. Quando el Rey finare, todos vengan a obedeſcer, y hazer pleyto, e omenaje a ſu hijo. ibidem.
Ley. ij. Que quando el Rey finare, como vacan los officios de ſu caſa de juzgado, y de los officiales del Principe, fol. 198. col. 2.

Tabla de las Leyes

Titulo.III. Del consejo del Rey: cõtiene.XXXIIII.leyes, folio.199. col.2.

Ley primera. En que casa deue estar el consejo, fol.203.col.1.

Ley.ij. En que tiempos han de venir a cõsejo los que fueron disputados para el consejo, y quantos haran consejo, fol.204.col.1.

Ley.iij. Quantos del consejo han de ser concordes, fol.205.col.2.

Ley.iiij. Que cosas han de aduocar a si los del cõsejo, fol.206.col.1.

Ley.v. Que en el consejo resida vn relator, y escriuano de camara, fol.206 col.2.

Ley.vj. Que el relator haga relacion, y los del cõsejo no repitan, fol.207.col.1.

Ley.vij. Que los del consejo refrenen dezires, folio.207.col.2.

Ley.viij. Que los del consejo manden llamar las partes personalmente, quando entendieren. folio.208.col.1.

Ley.ix. Que quando los del cõsejo entendieren que cumple, manden salir fuera al relator, folio 209.col.1.

Ley.x. Que en la corte residã dos procuradores fiscales, fol.210.col.1.

Ley.xj. Que a la puerta del consejo esten dos balleste ros de maça, ibidem.

Ley.xij. Que el relator, y escriuanos de camara esten personalmente en el consejo, folio.210. columna.2.

Ley.xiij. Que el viernes de cada semana vayan los de consejo a la carcel, fol.211.col.1.

Ley.xiiij. Que antes que se libre la carta por el consejo el escriuano la traya corregida, y emendada, fol.212.col.1.

Ley.xv. Que no se passen cartas por el sello, y registro sin ser libradas de quatro de los del cõsejo, fol.213.col.1.

Ley.xvj. Que los escriuanos de camara juren de no lleuar derechos demasiados. ibidem.

Ley.xvij. De las cosas que los escriuanos de camara no deuen lleuar derechos, fol.213.col.2.

Ley.xviij. Que el relator saque relacion de las peticiones de vn dia para otro, fol.214.col.1.

Ley.xix. Que el relator ponga vna cedula a la puerta del consejo de los negocios que se hã de ver, fol.214.col.2.

Ley.xx. Que los del consejo no salgan a recebir al Rey ni a otro, ibidem.

Ley,xxj. Que los del consejo hagan juramento, fol.215.col.1.

Ley.xxij. Que en los hechos arduos se escriua la determinacion, fo.215.col.2

Ley.xxiij. Que todos los del Reyno obedezcan, y cumplan las cartas del consejo, fol.216.colũna.1.

Ley.xxiiij. En que cosas deue el Rey firmar su nombre, fol.216.col.2.

Ley.xxv. Que de los del consejo no aya appellacion, saluo supplicacion, o reuista, folio.217.columna.2.

Ley.xxvj. Que todas las cartas cerradas vayan al Rey. fol.219.col.1.

Ley.xxvij. Que todas las cartas de justicia sean traydas al consejo, y leydas ante todos, y como se han de librar, fo.219.col.2.

Ley.xxviij. Que no passen por el registro ni sello, las cartas de commissiones de appellacion. fol.220.col.1.

Ley.xxix. Que se remitan al Rey las cosas que segun las ordenanças deuen ser remitidas, folio. 220.col.2.

Ley.xxx. Que los escriuanos de camara, ni los otros officiales no sean procuradores, ni solicitadores de negocios, ibidem.

Ley.xxxj. Que en el consejo no se assienten, otros saluo los diputados, fol.221.col.1.

Ley.xxxij. Que el Rey entre en consejo el viernes de cada semana, fol.221.col.2.

Ley.xxxiij. que los del nuestro cõsejo, ni los oydores no aleguen por persona alguna, fol.222. col.1.

Ley.xxxiiij. Como reuocaron los Reyes todos los officios de consejo y audiencia, &c. fo.222. colum.2.

Titulo.IIII. De la audiencia, y chãcilleria, contiene.xxxj.leyes, fol.224. col.2.

Ley primera. Que en la audiencia residan vn presidente, y quatro oydores, y tres alcaldes, y otros officiales, ibidem.

Ley.ij. La forma del juramento que los oydores deuen hazer, fol.226.col.2.

Ley.iij. Idem, fol.227.col.2.

Ley.iiij. que los oydores sean puestos por vn año y la audiẽcia resida en Valladolid. fo.228.co.1.

Ley.v. que los oydores hagan relacion al Rey de las leyes que deue hazer para acortar los pleytos, fol.229.col.1.

Ley.vj. que se diputẽ dos oydores, que el viernes vayã a oyr los presos con los alcaldes. ibid.

Ley.vij. que todos sus pleytos de las ciudades e villas del rey, o de la reyna, o del principe, o de otros señores, vayan por appellacion, a la chancilleria, fol.230.col.1.

Ley

Tabla de las Leyes

Ley.viij. Que todos los pleytos que ante los oydores vinieren, no aya alçada, reuiſta, ni ſuplicacion, ſaluo para ante ellos, y la forma que ſe deue tener en el proceder. fol. 231. col. 2.

Ley.ix. Que los pleytos que primero fueren concluſos, ſean primero determinados, fo. 242. co. 1.

Ley.x. Que los Oydores oyan los pleytos por peticiones, y quantos dias ſe deuen aſſentar en el audiencia, fol. 242. col. 2.

Ley.xj. Que las appellaciones de las cartas de cõmiſsiones del conſejo vayan a la chancilleria, fol. 243. col. 1.

Ley.xij. Que no valan las cartas que el Rey diere, en que da por ningunos los proceſſos que penden en la chancilleria, fol. 243. col. 2.

Lex.xiij. Que las cartas, y prouiſiones que ſe dieren en perjuyzio de los pleytos pendientes ante los Oydores, que no valan, fol. 244. col. 1.

Ley.xiiij. Que los Oydores, ni otros officiales no lleuen dineros de los pleytos, fol. 244. col. 2.

Ley.xv. Que los que no obedeſcieren, y cumplieren, las cartas de los Oydores, ſean traydos preſos, fol. 245. col. 1.

Ley.xvj. La pena de los que embargaren carta de chancilleria, que no ſe ſelle, fol. 245. col. 2.

Ley.xvij. Que el pleyto que fuere començado ante los Oydores, ſea por ellos determinado, y que no ſe den commiſsiones contra ello.

Ley.xviij. Que la ſentencia dada por los Oydores en grado de reuiſta, ſea luego executada. folio. 246. col. 2.

Ley.xix. Que ſe cumplan las cartas de los Oydores, aſsi como las firmadas del nombre del Rey fol. 247. col. 1.

Ley.xx. Que deſpues de publicados los teſtigos, los Oydores no reciban nueuas allegaciones, fol. 247. col. 2.

Ley.xxj. Que los Oydores q̃ no tienen quitaciõ no libren los pleytos, fol. 248. col. 1.

Ley.xxij. Que a los Oydores, y officiales de la chancilleria ſean dadas poſadas, fol. 248. col. 2.

Ley.xxiij. Que los Oydores no ſaquẽ de ſu proprio fuero a ninguno ſaluo por quatro mil marauedis, o dende arriba. ibidem.

Ley.xxiiij. La forma que ſe deue tener, quando alguno de los Oydores, o Alcaldes vacare, o renunciare ſu officio. fol. 249. col. 2.

Ley.xxv. Que las alualaes de juſticia, que el Rey librare, ſean obedeſcidas y no cumplidas. ibid.

Ley.xxvj. Idem. fol. 250. col. 1.

Ley.xxvij. Que de la chancilleria no ſalga carta blanca, ni aluala en blanco. ibidem.

Ley.xxviij. Que en las cartas de juſticia no ſe põgan exorbitancias, ni clauſulas derogatorias. fol. 150. col. 2.

Ley.xxix. Que no valan las cartas que el Rey diere en que ſe quite el derecho de las partes. fol. 252. col. 1.

Ley.xxx. Que en la chancilleria reſidan dos Alcaldes de los hijos dalgo. 253. col. 1.

Ley.xxxj. Que en la chancilleria aya vn alcalde de las alçadas, fol. 253. col. 2.

Titulo. V. De los notarios de las prouincias, contiene nueue leyes. fol. 254. col. 1.

Ley primera. Que aya ocho Alcaldes de prouincias. ibidem.

Ley.ij. De la forma, que los notarios mayores deuen tener en ſus officios, y de los derechos, que han de lleuar, fol. 255. col. 2.

Ley.iij. De la forma que deuen tener los lugares tenientes de los notarios mayores, y los derechos que han de lleuar, y como deuen jurar. folio. 261. col. 1.

Ley.iiij. Los derechos que deuen auer los notarios mayores, fol. 262. col. 1.

Ley.v. Que los lugares tenientes de los notarios ſean buenas perſonas, y ſe preſenten ante el Rey, y no arrienden los officios, y reſidan en ellos, fol. 262. col. 2.

Ley.vj. Del derecho, que deue lleuar el notario mayor de los priuilegios rodados, y de los otros priuilegios, fol. 264. col. 1.

Ley.vij. Que las notarias mayores no ſe den a hõbres poderoſos. fol. 264. col. 2.

Ley.viij. Que los notarios mayores no tomen regiſtros ni otros derechos en eſta ley contenidos, ibidem.

Ley.ix. Que los Alcaldes de las prouincias oyan los pleytos con los Alcaldes del raſtro. ibidem.

Titulo. VI. De los eſcriuanos de la audiencia contiene. xx. leyes fol. 265. col. 1.

Ley primera. Que los eſcriuanos de la audiencia ſean reduzidos en doze. ibidem.

Ley.ij. De los derechos que hã de lleuar los eſcriuanos de la audiencia, fol. 267. col. 1.

Ley.iij. El eſcriuano que fuere por executor, o por receptor de teſtigos, que ſalario o derecho deue auer, fol. 268. col. 1.

Ley.iiij. De los derechos, que deuen lleuar los eſcriuanos de los Alcaldes de los hijos dalgo, folio. 269. col. 1.

Ley.v. Que en la chancilleria vn eſcriuano no vſe de dos officios, y de los derechos que deuen lleuar los eſcriuanos, fol. 269. col. 2.

Tabla de las Leyes

Ley. vj. Que ſe guarden las taſſas, que el Rey, y la Reyna fizieron, año de 66. fol. 271. col. 1.

Ley. vij. de los derechos del eſcriuano de la carcel. fol. 272. col. 1.

Ley. viij. Que el eſcriuano de la carcel faga cierto juramento. fol. 273. col. 1.

Ley. ix. Que los eſcriuanos de las audiencias de los Alcaldes lleuē los derechos ſiguiētes. ibidē.

Ley. x. Que los eſcriuanos de la audiencia no tēgā officio en la tabla de los ſellos. fo. 274. co. 2.

Ley. xj. Que los eſcriuanos de la audiencia no lleuen a ſellar las cartas de las partes. fol. 275. co. 1

Ley. xij. Que los Alcaldes de la Corte tengan cada vno dos eſcriuanos. ibidem.

Ley. xiij. Que los notarios, y juezes de las ſupplicaciones tengan cada vno ſendos eſcriuanos. fol. 275. col. 2.

Ley. xiiij. Que aya ſeys eſcriuanos de camara, que anden con el Rey. fol. 276. col. 1.

Ley. xv. Que los eſcriuanos de camara lleuen ſus derechos ſegun que los eſcriuanos de la audiencia. ibidem.

Ley. xvj. Reuocacion de los officios de eſcriuanias, y otros officios, que el Rey Don Enrique Quarto hizo. fol. 276. col. 2.

Ley. xvij. Que en el conſejo reſidan ſeys eſcriuanos de camara y de los derechos que deuē auer fol. 277. col. 1.

Ley. xviij. Idem. fol. 277. col. 2.

Ley. xix. Que los eſcriuanos de camara no fien los proceſſos de las partes. fol. 278. col. 1.

Ley. xx. Que el primer dia del año, que ſe fiziere conſejo ſe reciba juramento de los eſcriuanos de camara, que guardaran eſtas ordenāças. fol. 278. col. 2.

Titulo. VII. Del regiſtro, contiene tres leyes. fol. 279. col. 1.

Ley primera. Que el regiſtrador perſonalmente regiſtre en corte las cartas. ibidem.

Ley. ij. De los derechos del regiſtrador, y que tengan el regiſtro foradado. fol. 280. col. 1.

Ley. iij. Que ſe haga regiſtro de la ſentencia delos Oydores, fol. 281. col. 1.

Titulo. VIII. Del Chanciller, y del ſello, contiene quatro leyes fol. 281. col. 2.

Ley primera. Quien ha de tener las llaues del ſello. ibidem.

Ley. ij. Que el chanciller faga red de madera, y no ſelle de noche. fol. 282. col. 1.

Ley. iij. De los derechos que deue lleuar el chanciller por el ſello. fol. 283. col. 1.

Ley. iiij. Que el chanciller taſſe las cartas y no pō ga derecho donde no lo ay. fol. 295. col. 2.

Titulo. IX. De los derechos de los ſecretarios, contiene dos leyes. fol. 296. col. 1.

Ley primera. Que derecho deuen lleuar los ſecretarios. fol. 296. col. 1.

Ley. ij. Las ordenanças que han de guardar los ſecretarios. fol. 297. col. 2.

Titulo. X. De la relacion de los pleytos, contiene vna ley. fol. 301. colum. 1.

Ley primera. Como el relator deue traer por eſcripto la relacion. fol. 301. col. 1.

Titulo. XI. De los procuradores de cortes, contiene ocho leyes fol. 302. col. 2.

Ley primera. Que las ciudades, y villas puedan libremente elegir procuradores. fol. 303. col. 1.

Ley. ij. Que ninguno gane carta para que vaya por procurador de cortes. fol. 304. col. 1.

Ley. iij. Que no ſe compren procuraciones vnos a otros. 305. col. 1.

Ley. iiij que el procurador, o menſajero de la ciudad o villa no pueda ſer preſo por deuda del cō cejo. fol. 305. col. 2.

Ley. v. que ſe den buenas poſadas a los procuradores de cortes. fol. 306. col. 1.

Ley. vj. que ſobre los hechos grandes, y arduos, ſe junten cortes. ibidem.

Ley. vij. que no ſe echen : ni repartan pechos, ni monedas ſin ayuntamiento de cortes. fol. 306. col. 2.

Ley. viij. que el Rey oya benignamente a los procuradores de corte. fol. 307. col. 2.

Titulo. XII. Del procurador fiſcal, contiene cinco leyes. folio. 308. columna. 1.

Ley primera. que en la corte aya dos procuradores fiſcales. folio. 308. col. 1.

Ley. ij. que el procurador fiſcal no ponga otro en ſu lugar. fol. 309. col. 1.

Ley. iij. que los procuradores fiſcales no acuſen ſin delator. fol. 309. col. 2.

Ley. iiij. que el procurador fiſcal pueda acuſar por hechos notorios, o por peſquiſa hecha ſin delator. fol. 311. col. 1.

Ley

Ley.v. Que los procuradores fiſcales no lleuē ſalario de las partes, y hagā juramēto. fo.311.c.2.

Titulo XIII. De los Adelantados, y merinos, contiene xxij. leyes fol.312. colum.2.

Ley primera. Que el adelantado de la frontera ſirua por ſi el officio cō dos alcaldes, y vn eſcriuano de camara fol.312.col.2.

Ley.ij. Que en el adelantamiento no aya mas de dos alcaldes principeles.fol.313.col.1.

Ley.iij. Que los alcaldes del adelantamiento de Caſtilla no lleuen cohechos, ni tyrānias, y q̄ ſeā ſuſpenſos haſta q̄ ſe haga peſquiſa.fo.314. co.1.

Ley.iiij. Que los adelantados, y merinos no lleuē mas de ſus derechos.fo.315.col.2.

Ley.v. Que los merinos no conſientan vandos.folio.316.col.1.

Ley.vj. que los merinos mayores requierā, y apremiena los menores que hagan juſticia, y no arrienden ſus officios.fo.316.col.2.

Ley.vij. Que los merinos q̄ puſieren jurados en las behetrias, no lleuen derechos.ſo.317.col.2.

Ley.viij. Que los merinos que fuerē pueſtos por los mayores ſean naturales de las comarcas.fol.318.col.1.

Ley.ix. Que los alcaldes de los merinos hagan juramento.fol.318.col.2.

Ley.x. Que los merinos mayores no pongan en ſu lugar otro merino mayor, y guarden el fuero, y priuilegio, &c.ibid.

Ley.xj. Que los merinos mayores pongan en las fortalezas perſonas llanas.fol.319.col.2

Ley.xij. que los merinos trayan los preſos a la cabeça de la merindad.fol.320.col.1.

Ley.xiij. que los merinos pongan buena guarda en los preſos.ibidem.

Ley.xiiij. que los adelantados y merinos mayores no pongan por ſus lugares tenientes caualleros fol.320.col.2.

Ley.xv. que los merinos y adelātados no eſtiē dan ſus poderes, y que deuen lleuar por el yantar.fol.320.col.2.

Ley.xvj. que los merinos y juſticias no arrienden las rentas del Rey, ni de ſus officios.fo.321.c.1

Ley.xvij. De los derechos, que deuen lleuar los merinos menores, ibidem.

Ley.xviij. que los merinos no prendā alguno ſin mandamiento de los alcaldes.fo.321.co.2.

Ley.xix. que los merinos guarden los priuilegios que las ciudades, y villas tienen.fol.322.col.1.

Ley.xv. que los merinos no tomen mas de ſu derecho y den fiadores.ibid.

Ley.xxj. que los merinos mayores, y adelantados no tomen alcaldes, ſaluo los que el Rey diere. fol.323.col.1.

Ley.xxij. que los merinos y adelātados pechē los daños q̄ ſe hizierē enlas merindades. f.323.c.2.

Titulo. XIIII. De los Alguaziles, cō-tiene quarenta leyes, fol. 324.col.1.

Ley primera. Que el alguazil que prendiere a los malhechores los trayga luego ante el alcalde. fol.324 col.1.

Ley.ij. Que el alguazil mayor ponga dos alguaziles.fol.325.col.1.

Ley.iij. Que el alguazil mayor preſente los alguaziles que puſiere, y juren antes que tomen la vara.fol.326.col.2.

Ley.iiij. Que los alguaziles no tomen almotacenia.fol.327.col.2.

Ley.v. Que los alguaziles ſean obedientes a los alcaldes. fol.329.col.2.

Ley.vj. Que los alguaziles anden de noche, y de dia en el lugar do el Rey llegare.fol.330. col.1.

Ley.vij. Que los alguaziles, ni carceleros no tomē dones, ni viandas de los preſos, fol.330.col.2.

Ley.viij. Que los alguaziles no prendan ſin mandado de los alcaldes.fol.332.col.1.

Ley.ix. Que el alguazil no de tormento, ni haga daño a los preſos, y ſuelte luego a los que ſon ſin culpa.fol.333.col.1.

Ley.x. Que los alguaziles no cōſientan andar ſin priſiones a los preſos.fol.333.col.2.

Ley.xj. que en neghgencia del alguazil los balleſteros cumplan el mandado de los alcaldes.fol. 334.col.1.

Ley.xij. De la pena en que caen los que guardan los preſos, y los ſueltan, o no los guardan como deuen.fol.335.col.2.

Ley.xiij. que los merinos, y adelantados guarden la ley ante deſta, y de la prueua que ſe deue hazer contra los que ſueltan los preſos por dineros.fol.337.col.2.

Ley.xiiij. que el carcelero ſea preſentado ante los alcaldes, para que haga juramēto en deuida forma.fol.338.col.2.

Ley.xv. Idem. ibidem.

Ley.xvj. que los alguaziles no arrienden los officios.f.339.col.1

Ley.xvij. que ninguno ſea oſado de tener carceles en ſu caſa.fol.339.col.2.

Ley.xviij. que los alguaziles guarden que no ſe hagan daños en la corte.fol.340.col.1.

Ley.xix. que no ſe cometa execucion por los del conſejo, ſaluo a los alguaziles de las ciudades, y villas.fol.341.col.1.

Tabla de las Leyes

Ley xx. Que ſean guardadas las leyes del ordenamiento de Segouia, que hablan de los alguaziles. fol. 341. col. 1.

Ley. xxj. Que derechos deuen lleuar los alguaziles de las entregas que hizieren. fol. 342. col. 1.

Ley. xxij. Que no pague mas derechos por la execucion el deudor de lo que ſe hallare que deue. fol. 344. col. 1.

Ley. xxiij. Que derechos han de auer los alguaziles de las entregas que hizieren en Seuilla. fol. 344. colum. 2.

Ley. xxiiij. Que no ſe lleuen derechos de los que fueren embargados, porque no ſe vayan para hazer cuentas de lo que deuieren al Rey ibidem.

Ley xxv. De los derechos que los alguaziles deuẽ lleuar de los preſos. fol. 345. col. 1.

Ley. xxvj. Que ſe guarden las leyes, que el Rey, y Reyna hizieron acerca de los derechos de los alguaziles. fol. 346. col. 2.

Ley. xxvij. Que derechos deuen lleuar los alguaziles de los caminos. fol. 347. col. 2.

Ley. xxviij. Del derecho de los alguaziles contra los emplazados. fol. 348. col. 1.

Ley. xxix. Del derecho delos alguaziles delos hurtos. ibidem.

Ley. xxx. Del derecho de los alguaziles delos que ſon perdonados de muerte: y contra las mancebas de los clerigos. ibidem.

Ley. xxxj. Del derecho de los alguaziles de los q̃ juegan dados. fol. 348. col. 2.

Ley. xxxij. Del derecho de los alguaziles de poner embargos, y otras coſas. fo. 349. co. 1.

Ley. xxxiij. De los que truxeren armas vedadas. fol. 349. col. 2.

Ley. xxxiiij. Idem. fol. 350. col. 1.

Ley. xxxv. Del derecho del aguazil de los embargos, y teſtamentos. fol. 350. col. 2.

Ley. xxxvj. Que el alguazil no conſienta fuerça, ni robo en el raſtro. ibidem.

Ley. xxxvij. Que los alguaziles de la yglesia no trayan vara. fol. 351. col. 1.

Ley. xxxviij. Que el verdugo para executar la juſticia criminal ſea exempto de todos pechos. ibidem.

Ley. xxix. De los derechos de los pregoneros, y porteros. fol. 352. col. 1.

Ley. xl. Las ordenanças, que han de guardar los alguaziles en ſu officio. 352. col. 2.

Titulo. XV. De los alcaldes y juezes, contiene treynta leyes. fol. 354. colum. 1.

Ley primera. Que los juzgadores, y alcaldes ponga el Rey. fol. 354. col. 1.

Ley. ij. Quales deuen de ſer los juzgadores, y Alcaldes. fol. 355. col. 1.

Ley. iij Que el ſieruo no pueda ſer juez. folio. 356 colum. 1.

Ley. iiij. De que edad deue ſer el juez ordinario: y del juramento que deue hazer. fol. 356. col. 2.

Ley. v. Quien puede ſer juez, y ſi aquel puede poner otro en ſu lugar. fol. 358. col. 2.

Ley. vj. Quales deuen ſer Alcaldes de la caſa y corte del Rey. fol. 359. col. 1.

Ley. vij. Que los juzgadores no tomen dones de los pleyteantes. fol. 359. col. 2.

Ley. viij. Como ſe puede prouar que los juzgadores reciben dones. fol. 360. col. 2.

Ley. ix. Que los officiales de la juſticia no arrienden, ni comprẽ tributos, alcaualas, ni monedas, ni otros pechos reales. fol. 361. col. 2.

Ley. x. Que los alcaldes, y alguaziles no arrienden los proprios, de los concejos: y ſos proprios como ſe han de arrendar. fol. 362. col. 1.

Ley. xj. Que los alcaldes ordinarios conozcan de las rentas del Rey, y no otros. fol. 363. col. 1.

Ley. xij. Que los alcaldes del raſtro no conozcan de las cauſas de appellacion. fol. 363. col. 2.

Ley. xiij. Que en la corte, y raſtro reſidan quatro alcaldes, fol. 364. col. 1.

Ley. xiiij. Que los alcaldes, o alguaziles no arrienden ſus officios. fol. 365. col. 1.

Ley. xv. Que los alcaldes ſiruan por ſi meſmos los officios. ibidem.

Ley. xvj. Que los alcaldes, y juezes, y letrados no lleuen vitta de proceſſos. 365. col. 2.

Ley. xvij. Que ſe reuoquen los officios de los alcaldes de los fiſicos, y cirurjanos. fol. 366. col. 1.

Ley. xviij. Que los officios de alcaldias no ſe den por cartas expectatiuas. fol. 366. col. 2.

Ley. xix. Que los nueſtros alcaldes delas coſas vedadas no arrienden los officios, e juren. ibidem.

Ley. xx. Que deuen lleuar de las penas los alcaldes de las coſas vedadas. fol. 367. col. 1.

Ley. xxj. Que los alcaldes de las coſas vedadas ſeã penados por los juezes ordinarios. ibidem.

Ley. xxij. Que ſe guarden las taſſas delos derechos que han de auer los alcaldes, y officiales de juſticia en las cortes de Madrigal. fol. 367. col. 2.

Ley. xxiij. Que clerigo, ni religioſo no ſea alcalde ni abogado. fol. 368. col. 2.

Ley. xxiiij. Que no ſe den cõmiſsiones eſpeciales en perjuyzio de la juriſdiction ordinaria. ibid.

Ley. xxv. El derecho que deue auer el alcalde dela ſentencia interlocutoria, y diffinitiua. f. 369. c. 2

Ley. xxvj. Que los pleytos de las alcaualas, y monedas oyan alcaldes ordinarios. fo. 370. co. 1.

Ley. xxvij. Que los alcaldes ordinarios conozcan de los pleytos de los officios del Rey. ibid.

Ley

Tabla de las Leyes.

Ley.xxviij. Que los alcaldes procedan contra los que hallaren culpantes.fo. 370.co.2.

Ley. xxix. Como han de ser elegidos los juezes de tierra de Arguello.fo.371.co.1.

Ley. xxx. De las ordenanças que han de guardar los alguaziles,y escriuanos.fo.372.col.1.

Titulo. XVI. De los Corregidores, contiene catorze leyes. fol.373..col.1.

Ley primera. Como deuen ser proueydos los pueblos de Corregidores cõ salario.fo.373.co.2.

Ley.ij.Que no se embie corregidor a las ciudades, y villas antes que se haga pesquisa. fo. 375. columna.1.

Ley.iij.Que no se den juezes a fuera parte, saluo quando lo pidieren todos, o la mayor parte dellos.fol.376.col.2.

Ley.iiij. Que el corregidor, que fuere proueydo, jure que no dio, ni prometio cosa alguna por el officio: y que no sea persona poderosa.fol.377. colum.1.

Ley. v. Que los corregimientos, y alcaldias no se den a caualleros,ni priuados del Rey.fo.377.colum.2.

Ley.vj.Del tiempo que han de hazer residẽcia los corregidores,que fenescieren sus officios.folio. 378.col.2.

Ley.vij.Que el salario de los corregidores, o pesquisidores se pague de los proprios,o delos culpantes.fol.381.col.1.

Ley.viij.Que el que fuere pesquisidor no sea corregidor donde fuere esse año.fo.381.col.2.

Ley.ix.Que los corregidores no lleuen escriuanos y que vsen con los escriuanos del numero.folio. 382.col.1.

Ley.x.Que el corregidor, que se ausentare, no lleue salario: saluo por el tiẽpo que residiere. fo. 382.col.2.

Ley. xj. Que el corregidor resida a lomenos quatro meses de cada año en su officio.fo.383.co.2

Ley.xij.Que ningun caualleró,que fuere Comendador,o traxere habito de qualquier de las ordenes,no sea corregidor.fol.384.col.1.

Ley. xiij. Que los corregidores salariados no lleuen vista de processos.fol.384.col.col.2

Ley.xiiij. Que los alcaldes de las fortalezas no tẽgan officio de corregidor.fol.385.col.1.

Titulo.XVII. De los veedores, y visitadores,contiene tres leyes. fol.385.colum.2.

Ley primera, Que el Rey depute hombres buenos que anden por las prouincias a ver como vsan las justicias.fol.385.col.2.

Ley.ij.Que se guarde la ley ante desta,y que cosas pueden y deuen fazer los tales visitadores. fol. 386.colum.2.

Ley.iij.Que el Rey depute en su corte vno que solicite a los del consejo, y a los juezes que fagan justicia.fol.388.col.1.

Titulo XVIII. De los escriuanos del numero de las ciudades, contiene quinze leyes, fol. 388.colum.2.

Ley.I.Que se guarden los priuilegios a las ciudades,y villas,y sus vsos,y costumbres de nõbrar, y poner escriuanos publicos.fol.388.col2.

Ley.ij. que ninguno sea criado escriuano de nueuo,saluo por vacacion.fol.389.col.1.

Ley.iij.que no se de titulo de escriuania de Camara,ni de escriuania publica.389.col.2

Ley.iiij.Idem.fol.390.col.1.

Ley.v. que el escriuano no reciba cõtrato de Christiano en que se obliga a Iudio o Moro. fo.392 colum.1.

Ley.vj. que los escriuanos no sean abogados. fol. 392.colum.2.

Ley.vij.que se guarden los derechos, que los escriuanos han de lleuar,segun fue ordenado en Madrigal.ibidem.

Ley.viij.que los escriuanos delas yglesias Apostolicas no vsen enlas cosas tẽporales.fo.393.co.2.

Ley.ix.que los escriuanos de Palencia no vsen si no en su diocesi.fol.394.col.1.

Ley.x.que los escriuanos de los concejos, no sean recaudadores,ni arrendadores, de las rentas del Rey.fol.394.col.2.

Ley.xj.que los escriuanos delos cõcejos assienten en los libros lo cierto de las monedas. f.395.col

Ley.xij.De los derechos que los escriuanos publicos han de lleuar.fol.395.col.2.

Ley.xiij. que no se lleue derecho del marco de los escriuanos.fol.397.col.2.

Ley.xiiij Que los escriuanos de los cõcejos no tengan voz,ni voto,fol.398.col.1.

Ley. xiiij. que los escriuanos, que fueren clerigos no vsen de los officios.ibidem.

Titulo XIX. De los abogados, contiene quinze leyes.fol. 399.colum.1.

Ley primera.Que en la corte se reciba juramento de los abogados.fol.399.col.1.

Ley

Ley.ij. Que los abogados dẽ cõsejo a los del consejo, quãdo dudarẽ en algunas cosas. f. 402. co. 1.
Ley. iij. Que no aboguen los del consejo, ni los Oydores. fol. 405. col. 1.
Ley. iiij. Que se de plazo de abogado al que lo demandare. fol. 405. col. 2.
Ley. v. Fasta que quantia se puede el abogado auenir con la parte. fol. 406. col. 1.
Ley. vj. Que ningun clerigo abogue ante el juez seglar. fol. 406. col. 2
Ley. vij. Que no sea abogado hereje, ni Iudio, ni Moro, ni las otras personas aqui contenidas. fo. 407. colum. 1.
Ley. viij. Que el que abogare por vno, no conseje à su contrario. ibidem.
Ley. ix. Que el abogado no se auenga por parte de la cosa que es demandada fol. 407. col. 2.
Ley. x. Que el oydor, o alcalde no sea abogado. ibidem.
Ley. xj. Que los abogados no disputen en los pleytos, alegando leyes. fol 408. col. 1.
Ley. xij. Que los abogados juren que no ayudaran a cosas injustas. fo. 409. col. 1
Ley. xiij. Que el abogado ayude a la parte fasta vẽcer el pleyto. fol. 410. col. 2
Ley. xiiij. Que los oydores, y otros juezes apremien a los abogados, que ayuden a las partes. fol. 411. col. 1.
Ley. xv. Que el juez, ni escriuano no sean obogados. fol. 411. col. 2.

Titulo. XX. De los Ballesteros, contiene cinco leyes. fol. 411. columna. 2.

Ley primera. Que los ballesteros cumplan lo que los alcaldes mandaren por negligencia delos alguaziles. fol. 412. col. 1
Ley. ij. Que si el alcalde fuere negligente en fazer execucion por los pechos reales, que el ballestero lo pueda fazer, ibidem.
Ley. iij. Que los alcaldes no cometan la execuciõ a los ballesteros, y porteros, saluo a los alcaldes fol. 412. col. 2
Ley. iiij. Que derechos han de lleuar los ballesteros, y porteros. ibidem.
Ley. v. Que derechos deuen lleuar los pregoneros. fol. 413. col. 1.

Titulo. XXI. De los aposentadores, contiene. quinze leyes. fol. 413. col. 1.

Ley primera. Que los caualleros, ni prelados no tomen posadas por fuerça, ni otras cosas en las ciudades, y villas del Rey, fol. 413. col 2.
Ley. ij. Que no se den posadas en las casas de bodegas. ni graneros. fol. 414 col. 1.
Ley. iij. De los derechos que deuen lleuar los aposentadores. fol. 414. col. 2.
Ley. iiij. De los derechos del aposentador del Principe. fol. 415. col. 1.
Ley. v. Idem fol. 415. col. 2.
Ley. vj. De los derechos del aposentador dela Reyna, ibidem.
Ley. vij. Que no se den posadas en las casas de los clerigos. fol. 416. col. 1.
Ley. viij. Que se den posadas al Chanciller, y Oydores, y officiales de la Chancilleria. f. 416. c. 2.
Ley. ix. Que se den posadas a los procuradores de corte en barrio apartado. ibidem.
Ley. x. En que manera se hã de tassar los derechos de los aposentadores. fol. 417. col. 1.
Ley. xj. Que los alguaziles, y verdugos, y officiales de la carcel se aposenten en la plaça. fo. 417. colum. 2.
Ley. xij. De la pena de los que firierẽ al aposentador. fol. 418. col. 1.
Ley. xiij. Que ningun caualleró, ni otro nó tome posada en las ciudades, y villas de la corona real. ibidem.
Ley. xiiij. De los precios de las cosas que venden los mesoneros. fol. 418. col. 2.
Ley. xv. De las ordenanças que han de guardar los aposentadores. fol. 419 col. 2.

Titulo XXII. De los Monteros, contiene quatro leyes. fol. 420. colum 2.

Ley primera Quantos, y quales deuen ser los mõteros del Rey. fol. 420. col. 2.
Ley. ij. Si los caualleros tuuieren mõteros por merced, que los tengan en su tierra fo. 425. col. 1.
Ley. iij. Que los monteros moren donde suelen andar a monte. fol. 426. col. 1.
Ley. iiij. De los derechos que han de lleuar los mõteros de Espinosa. fol. 427. col. 1.

Titulo. XXIII. De los gallineros, contiene quatro leyes. fol. 427. colum. 2.

Ley primera. Que ningũ gallinero tome gallinas, saluo los del Rey, y Reyna, y Principe, folio. 428. coluñ. 1.
Ley. ij. Que forma se deue tener que los gallineros no hagan agrauio. fol. 429. col. 1.

Ley

Ley.iij.Que los gallineros que andan con el Rey no tomen aues, ni caça, ni pescados por fuerça. fol.435.col.1.
Ley. iiij. Las ordenanças que han de guardar los gallineros.fol.436.col.1.

Libro III. Contiene el orden que se ha de tener en los juyzios y pleytos ciuiles y criminales,contiene XVIII. titulos.

Titulo.I.Delos.juyzios,contiene doze leyes.fol 438.col.1.

Ley primera. Que los señores de los lugares no estoruen que vayan los pleytos ante el Rey,ni impidan la jurisdiction real.fol.454.col.1.
Ley.ij. Que el juez eccleſiaſtico no impida la jurisdiction real.fol.465.col.2.
Ley.iij.Que el lego no emplaze al lego ante juez eccleſiaſtico.fol.468.col.1.
Ley.iiij.Que los juezes de la Igleſia no prendan, ni hagan execucion en bienes de los legos. fol. 473.col.1.
Ley.v. De la pena de los juezes de la Igleſia que vſurpan la jurisdiction real.fol.474.col.1.
Ley.vj.Que los legos no se obliguen con juramento, ni se sometan a la jurisdiction de la Igleſia. fol.475.col.1.
Ley.vij.Que pierda la action el lego que truxere al lego ante el juez eccleſiaſtico.fol.478. col.1.
Ley. viij. Que los clerigos que tienen priuilegios y mercedes del Rey,si truxeren a los legos ante el juez de la Igleſia,que los pierdan.fol.479.columna.1.
Ley.ix.De la pena que merece el lego que puſiere excepcion ante el juez ſeglar, diziendo que perteneſce a la Igleſia la cauſa.fol.479.col.2.
Ley.x.Que el vaſſallo del Rey, que se dize clerigo,y declina la jurisdiction ſeglar,que pierda la tierra.fol.480.col.1.
Ley.xj.Que en los pleytos se mire la verdad aunque fallezca la ordē del derecho.fol.482.col.1.
Ley.xij. Los pleytos que pueden ser traydos a la corte del Rey.fol.486.col.1.

Titulo.II. De los emplazamientos y demandas, contiene XXVII. leyes.fol.487.col.1.

Ley primera.Que no se den ni se paſſen cartas de emplazamiento contra perſonas, ni concejos: ſaluo ſobre los contenidos en eſta ley.fol. 487. columna.1.
Ley.ij. La pena de los que emplazaren para corte a otro por cauſas no verdaderas.fo.496.col.1.
Ley.iij.Del que echare emplazamiento malitioſo a otro ante el alcalde del Rey.fol.496.col.2.
Ley.iiij.Del derecho de la ſeñal del emplazimiento.497.col.2.
Ley.v.Que el alcalde de vn lugar pueda emplazar en otro lugar.498.col.1.
Ley.vj. Que no se dē cartas de emplazamientos a los vaſſallos contra ſus ſeñores.fol.498.col.2.
Ley. vij. Que los eſcriuanos de las ciudades y villas no puedan ſer emplazados, por cartas del Rey para q̄ mueſtren ſus regiſtros.fo.499.co.1.
Ley. viij.Que no se de carta de emplazamiento para que parezca perſonalmente el emplazado. fol.499.col.2.
Ley. ix. La forma que se deue tener en los emplazamientos que se hazen en los crimines y maleficios.fol.500.col.1.
Ley. x. La forma que deuen tener los alcaldes de la corte enlos proceſſos criminales.fo.501.co.2
Ley.xj.Que no se dē carta de emplazamiēto por los alcaldes de la corte: ſaluo ſeyendo todos los alcaldes concordes.fol.502.col.2.
Ley. xij. La forma que se deue tener contra los delinquentes en la corte.fol.503.col.1.
Ley. xiij. Como deuen proceder los alcaldes de la corte en las cauſas criminales cōtra los auſentes delinquentes fuera de la corte.fol.504.co.1.
Ley. xiiij.Que ninguno ſea emplazado ante los alcaldes de la corte ſin ſer demandado en ſu fuero: ſaluo en los caſos ſiguientes.fol.506.col.2.
Ley. xv. En que manera deue ſer oydo el que fuere cōdenado a muerte en auſencia.fo.507.col.1
Ley.xvj.Que el que pidiere carta de emplazamiēto para fuera de corte, declare ſi es caſo de corte.fol.507.col.2.
Ley.xvij. De los emplazados q̄ deuē pagar todos los cotos è ſeñales ſino pareſcierē.fo.508.co.2.
Ley. xviij. Si el emplazado pareciere a ſeguir el emplazamiēto,y no el emplazador.fo.509.co.1
Ley.xix.Que los arrendadores no emplazen mas de vna vez cada ſemana,y como han de emplazar.fol.510.col.1.
Ley. xx. Que los arrendadores puedan emplazar ante el alcalde que quiſieren.fol.511.col.1.
Ley.xxj. Que el que fuere emplazado ſobre el alcauala haga juramēto deciſorio quando le fuere demādado: y dlos derechos del proceſſo.f.511.c.2
Ley.xxij.Del emplazamiento de los alcaldes.fol. 512.col.1.

Ley.xxiij.Que los Alcaldes no den lugar que los arrendadores emplazen,ni demanden maliciosamente.fol.512.col 2.

Ley. xxiiij. En que pena caen las personas ecclesiasticas que no vinieren a mandamiento del Rey.fol.513.col.1.

Ley.xxv.Que los Alcaldes de la corte conozcan de los pleytos delos officiales del Rey,y no otros.fol.514.col.1.

Ley.xxvj. Que los juezes eccleſiasticos no citen para la cabeça de obiſpado.fol.514.col.1.

Ley.xxvij. Que ſi las aldeas dan cuenta a los arrendadores,no ſean emplazados para la ciudad. fol.514.col.2.

Titulo. III. De las conteſtaciones, contiene tres leyes. folio. 515. columna. 1.

Ley primera. Que ſe faga la conteſtacion de la demanda haſta nueue dias.fol.515.col.1.

Ley. ij. Que la conteſtacion ſe pueda hazer ante el eſcriuano,o en qualquier lugar.fol.524.co.1.

Ley. iij. Que las demandas que fueren pueſtas a bueltas de otras eſcripturas, no ayan pena por defecto de conteſtacion.fol.525.col.2.

Titulo. IIII. De la orden de los juyzios y del juramento de calumnia,contiene dos leyes. fol.527.colum.1.

Ley primera. La orden que ſe deue tener en los proceſſos de los pleytos para que breuemente ſean expedidos.fol.527.col.1.

Ley. ij. Que no ſe aluenguen los pleytos por los abogados.fol.561.col.1.

Titulo V. De las recuſaciones de los juezes,contiene tres leyes. fol. 564.columna.1.

Ley primera. Como ſe puede recuſar por ſoſpechoſo el alcalde.fol.564.col.1.

Ley.ij.Que el aſſeſſor del alcalde vaya a las audiẽcias.fol.575.col.2.

Ley.iij. La forma que ſe deue tener quando alguno del conſejo ſe recuſare por ſoſpechoſo. fol. 576.col.1.

Titulo.VI. De las dilaciones, contiene dos leyes.fol.577.col.1.

Ley primera. El termino que el juez ha de dar a la parte para buſcar abogado.fol.578.col.1.

Ley.ij.Que termino deue auer el que declinare jurisdiction para prouar la declinatoria. fol.579. col.1.

Titulo VII. De las las ferias,contiene vna ley. fol.581.col.1.

Ley primera. En quales ferias ninguno puede ſer emplazado,ni demandado.fol.581.col.1.

Titulo. VIII. De las excepciones,y defenſiones, contiene cinco leyes.fol.585.col.1.

Ley primera. Que las defenſiones ſe pongan faſta veynte dias.fol.551.

Ley.ij. Que los oydores deſpues de hecha la publicacion no reciban nueuas excepciones. fol. 609.lol.1.

Ley.iij.Que contra la obligacion,o contracto no ſe pueda poner excepcion.fol.610.col.1.

Ley.iiij. Que contra los contractos que tienen aparejada execucion no ſe ponga excepcion,ſaluo paga.fol.622.col.2.

Ley. v. Que por los contractos publicos ſe haga execucion,y que la excepcion de paga ſe prueue haſta diez dias.fol.642.col.1.

Titulo. IX. De los aſſentamientos contiene vna ley.fol.648. columna.1.

Ley primera. De como ſe ha de hazer aſſentamiento contra el emplazo que fuere rebelde.fol.648 columna.1.

Titulo. X. De las ſecreſtaciones, contiene vna ley.fol.659.col.i

Ley primera. Que durante los embargos delas heredades ſe cojan los fructos en fieldad.fol. 659. columna.1.

Titulo.XI. De las prueuas y teſtigos contiene onze leyes.fol.666. columna.1.

Ley primera. Que deſpues de pueſtas excepciones y defenſiones ſean las partes recebidas a la prueua.fol.670.col.1.

Tabla de las Leyes

Ley.ij.Del termino que ſe deue dar a los que tienen prouança fuera del Reyno.fol.671.col.2.

Ley.iij.Del plazo que ſe deue dar para prouar las contradiciones por teſtigos fuera del Reyno. fol.672.col.2.

Ley.iiij.Que publicados los teſtigos no puedan ſer traydos otros teſtigos ſobre articulos cõtrarios.fol.673.col.1.

Ley.v.Que no ſe guarde el vſo de la Chancilleria que diſpone que ſe reciba prueua por aquella manera de prueua.fol.674.col.2.

Ley.vj.Que haſta la concluſion del pleyto ſe pueda preſentar cartas e inſtrumẽtos.fo.675.col.2

Ley.vij.Que los teſtigos ſean apremiados a dezir ſus dichos.fol.677.col.1

Ley.viij.Que no reciban los juezes prouança de la razon que prouada no pueda aprouechar.fo: 677.col.2.

Lex.ix.Como ſe deue proceder en las cauſas criminales contra los auſentes.fol.678.col.1.

Ley.x.Que ſobre las contiendas de concejos ſobre terminos ſe puedan traer teſtigos, y hazer peſquiſa.fol.680.col.1.

Ley.xj.Haſta q̃ termino el juez deue dar ſentencia interlocutoria y diffinitiua.fol.680.col.2

Titulo XII.De las cartas y traſlados, contiene onze leyes.fol. 681.colum.1.

Ley primera.Que las cartas que el Rey diere contra derecho que no ſeã cũplidas.fol.681.col.2

Ley.ij.Que las cartas cõtra derecho, aunq̃ hagan expreſſa mencion general,o eſpecial,de las leyes:no valan,ni ſean cumplidas.fol.682.col.1.

Ley.iij.Que no valan las cartas que el Rey Don Enrique IIII.dio en perjuyzio de partes,dẽde el año de ſeſenta y quatro.fol.685.col.2.

Ley.iiij.Que aunq̃ ſe de ſegunda iuſsion, con firmezas derogatorias,que no valan,ni ſe pongan las tales clauſulas.fol.688.col.1.

Ley.v.Que no valan las cartas deſaforadas para matar,o prender, alguno, ni tomar los bienes. fol.691.col.1

Ley.vj.Que no ſe gane carta de la Chancilleria contra carta que el Rey aya dado: ſaluo enxiriẽdo la primera carta.fol.695.col.1.

Ley.vij.Que no valan las cartas que ſe dan para moſtrar los teſtamentos de los defunctos. fol. 703.col.1.

Ley.viij.Aprouacion y entendimiento de la ley ante deſta.fol.703.col.1.

Ley.ix.Que no ſe den cartas del Rey para que los pueblos ſean apremiados para oyr ſermones de los queſtores.fol.704.col.1.

Ley.x.Que no vala carta del Rey, que donzella, o viuda caſe contra ſu voluntad.fo. 704.co.2

Ley.xj.Que en las cartas ſe ponga primero Leõ que Toledo.fol.704.col.2.

Titulo. XIII.De las preſcripciones, contiene ſeys leyes. fol.705.col.2.

Ley primera.Que el que poſſee la coſa por año y dia,que no reſponda ſobre la poſſeſsiõ.fo.705. columna.2.

Ley.ij.Que el que tuuo la heredad arrendada, o a empeños,&c.no ſe pueda defender por tiempo fol.709.col.1.

Ley.iij.Si las deudas no fueren demandadas faſta diez años,que ſean preſcriptas.fol 711.col.1.

Ley.iiij.Que la ley ante deſta ſe entienda,que no ſe pueda fazer entrega por tal deuda, ſi el deudor no fuere demandado.fol.705.col.2.

Ley.v.Que los herederos que no poſſeyeren bienes del defunto,ſi alguno eſta abſente no le pueda obſtar preſcripcion.fol.716.col.1.

Ley.vj.Que ſe pueden ayudar de preſcripcion los que tienen las ciudades,villas,y lugares, ſin titulos y derechos.fol.717.col.1.

Titulo. XIIII. De la reſtitucion de los deſpojados,contiene nueue leyes.fol.722.col.1.

Ley primera.Que ninguno entre en la poſſeſsion de los bienes del defuncto contra la voluntad de los herederos,fol.722.col.2.

Ley.ij.La pena del forçador que entrare enlos bienes agenos.fol.725.col.1.

Ley.iij.Que ningun juez no deſpoje de ſu poſſeſsion a perſona alguna, ſin ſer llamado y oydo, ni vala la carta que el Rey diere contra el. folio 726.col.1.

Ley.iiij.Que contra los que continuan, y ſiguen el ſeruicio del Rey,ninguno entre,ni ocupe ſus lugares,ni heredamientos.fol.727.col.1.

Ley.v.La forma que ſe deue tener contra los que prenden y entrã por fuerça los bienes agenos. fol.728.col.2.

Ley.vj.Confirmacion de la dicha ley,como ſe deue guardar.fol.731.col.1.

Ley.vij.Que no ſe cumplan las cartas que el Rey diere para que alguno ſea deſapoderado de ſus bienes.fol.731.col.2.

Ley.viij.Los que tuuieren occupada la juriſdiciõ mueſtren titulo.fol.732.col.2

Ley

Ley.ix. De los caualleros que tienen tomados los terminos y rentas, y otras cosas de las ciudades y villas que los tornen. fol. 733. col. 1

Titulo XV. De las sentencias. Contiene dos leyes. fol. 735. columna. 1.

Ley primera. De los terminos en que los juezes deuen dar las sentencias interlocutorias y diffinitiuas. fol. 735. col. 1

Ley. ij. Que las nullidades contra las sentencias se puedan alegar fasta sesenta dias. fol. 736. col. 2

Titulo. XVI. De las appellaciones, contiene quinze leyes. fol. 939. colum. 1.

Ley primera. Que el que appella de la sentencia pueda appellar fasta cinco dias. fol. 739. col. 1

Ley. ij. Como deue seguir la appellacion el appellante. fol. 741. col. 1.

Ley. iij. Que el pleyto de la appellacion sea fenescido fasta vn año. fol. 744. col. 1.

Ley. iiij. Que de la sentẽcia interlocutoria no aya appellacion fol. 746. col. 1

Ley. v. Que no pueda appellar la parte que no paresciere a dia señalado para dar sentencia. folio. 747. col. 1

Ley. vj. Que de las sentẽcias que fuerẽ de tres mil marauedis, y dende ayuso, se appelle para ante los Concejos. fol. 748. col. 2

Ley. vij. Que de las sentencias que los Alcaldes del rastro dieren se interpongan las appellaciones para ante el Consejo. fol. 751. col. 1

Ley. viij. Que si el appellante no sigue el appellacion, que sea emplazado. fol. 752. col. 1.

Ley. ix. Si la sentencia del juez menor fuere confirmada, que se remita el juyzio al juez que la dio. fol. 752. col. 2.

Ley. x. Que las appellaciones que se interponen de los lugares de señorio, que vayan libremente a las ciudades, y villas donde acostumbraron yr. fol. 753. col. 1.

Ley. xj. Que no aya appellacion en los casos en esta ley contenidos. fol. 754. col. 1.

Ley. 12. Que el que appellare, no diga mal del Alcalde, ni diga que juzgo mal. fol. 754. col. 2.

Ley. xij. Que el juyzio confirmado, sea executado por el juez que lo dio. fol. 755. col. 1.

Ley. xiij. Que las appellaciones que se interpusieren de lugar de señorio vengan ante el Rey. fo. 756. col. 1.

Ley. xv. Que ninguno estorue a los appellantes para ante el Rey, en las cosas que tienen suprema jurisdiction. fol. 756. col. 1.

Titulo XVII. De las supplicaciones, contiene tres leyes. fol. 756. col. 2.

Ley primera. Que puedan supplicar los agrauiados de las sentencias de los alcaldes de la corte, o de los adelantados. fol. 757. col. 1.

Ley. ij. Que juzgando el pleyto por supplicaciõ, no sea mas oyda la parte, fol. 758. col. 1

Ley. iij. Que los que supplicaren de las sentencias de los juezes mayores, se presentẽ ante los Oydores fasta diez dias. fol. 758. col. 2

Titulo XVIII. De las costas, contiene vna ley. fol. 758. columna. 2.

Ley primera. Como se han de tassar las costas de la parte que fuere condenada, fol. 759. col. 1.

Libro III. Trata De los caualleros, hidalgos, y exemptos, contiene onze titulos.

Titulo. I. De los caualleros, contiene treze leyes. folio. 761. columna. 1.

Ley primera. Como los caualleros deuen ser honrados. fol. 761. col. 1.

Ley. ij. Que las mugeres de los caualleros traygã dorado. fol. 777. col. 2.

Ley. iij. La pena de los que truxeren dorado. fol. 778. columna. 1.

Ley. iiij. De los que fueren armados caualleros, que primero eran pecheros. fol. 778. col. 2.

Ley. v. Como los caualleros deuen tener caualllos y armas, y de que quantia, y lo que han de guardar para gozar. fol. 781. col. 1

Tabla de las Leyes.

Ley.vj. Como los caualleros han de viuir en offi cios de armas, y fazer alarde. fol. 782. col. 1.

Ley. vij. Que ninguno se arme cauallero por alua la ni carta, saluo por mano del Rey. fol. 783. co- lumna. 1.

Ley. viij. Que el Rey y la Reyna puedan armar cauallero, y no otro alguno. fol. 783. col. 2.

Ley. ix. De los officios vedados a los caualleros. fol. 784. col. 1.

Ley. x. Quien deue mantener cauallos, y criar po tros. fol. 785. col. 1.

Ley. xj. Como el Rey don Iuan vedo que no se armassen caualleros hombres pecheros, ni go- zassen, saluo ciertos caualleros. fol. 785. col. 2.

Ley. xij. Que los cauallos y armas de los caualle- ros y fidalgos no sean prendados. fol. 786. co. 2

Ley xiij. Que se guarden los priuilegios que tie- nen los caualleros de premia, y de alarde, y de guerra de las ciudades y villas. fol. 787.

Titulo. II. De los Fidalgos, contie- ne diez leyes. fol. 788. colum. 1.

Ley primera. Que se guarde la paz entre los fi- dalgos. fol. 788. col. 1.

Ley. ij. Que sean guardadas a los fijos dalgo las li- bertades y franquezas que tienen de las leyes. fol. 790. col. 2.

Ley. iij. Los priuilegios que los fijos dalgo tienē, que no sean prendadas sus casas y armas, y sean guardadas. fol. 791. col. 2.

Ley. iiij. Que el fidalgo no pueda ser preso por deuda, ni ser puesto a tormento. fol. 792. col. 1.

Ley. v. Confirmacion de la ley ante desta. folio. 793. colum. 1.

Ley. vj. Quales fidalgos y sus mugeres deuen go- zar de no pechar: y en quantas maneras se prue ua la fidalguia. fol. 793. col. 2.

Ley. vij. que el que estuuiere en possessiō deveyn te años, que goze de los priuilegios. folio. 799. colum. 1.

Ley. viij. que el q̄ no fuere dado por fidalgo en la corte, la sentencia sea ninguna, fol. 799. col. 2.

Ley. ix. Como fueron reuocadas todas las mer- cedes de noblezas, y fidalguias, y quales deuē ser guardadas. ibidem.

Ley. x. que los fijos dalgo, ni caualleros no se to- men vnos a otros fortalezas ni castillos. folio. 801. colum. 2.

Titulo. III. De los vassallos del Rey, contiene xxv. leyes. fol. 802. col. 2.

Ley primera. Que los vassallos siruan con sus per sonas quando el Rey los embiare a llamar. fol. 802. col. 2.

Ley. ij. Del vassallo que se partiere del Rey antes q̄ cumple el termino del seruicio. fo. 804. co. 1.

Ley. iij. Dela pena dl vassallo assoldadado q̄no fue re al plazo q̄ el Rey le mādare. fo. 805. col. 1.

Ley. iiij. Del vassallo que viniere a seruir ante del plazo. ibidem.

Ley. v. que no caya en pena el vassallo que mos- trare escusa derecha, porque no vino. fol. 806. colum. 1.

Ley. vj. La pena del vassallo que no truxere los hombres bien armados, y adereçados y cō bue nos cauallos, fol. 806. col. 1.

Ley. vij. La pena del vassallo que se partiere del Rey antes del tiempo de la librança. folio. 806 columna. 2.

Ley. viij. que los caualleros y vassallos durante la guerra: no empeñen los cauallos ni las armas. fol. 807. col. 1.

Ley. ix. que durante la guerra ninguno juegue da dos ni tablas, ni dineros, ni sobre prendas. fol. 807. col. 2.

Ley. x. que los vassallos fagan alarde en cada año. fol. 810. col. 1.

Ley. xj. De los vassallos que fizieren alarde cō ar- mas y bestias prestadas. fol. 810. col. 2.

Ley. xij. Ante quien se deue hazer el alarde. folio 811. colum. 1.

Ley. xiij. que los vassallos del Rey y los vassallos de los señores donde deuen fazer alarde junta- mente. fol. 811. col. 1.

Ley. xiiij. quales son las personas escusadas de yr a la guerra. fol. 812. col. 1.

Ley. xv. De la pena de los vassallos que tienen tie ra del Rey, y toman tierra de otros señores. fo. 812. col. 2.

Ley. xv. De la pena del q̄ haze alarde por dos, o con diuersos señores, o con vn cauallo. fol. 813 columna. 2.

Ley. xvij. que los enfermos viejos sean escusados de yr a la guerra. fol. 813. col. 2.

Ley. xviij. Del juramento que deuen hazer los vassallos que truxeren gente de armas a la guer ra. 814. col. 1.

Ley. xix. que los vassallos sean pagados en dine- ros contados. fol. 814. col. 2.

Ley. xx. que si los vassallos murierē, sean prouey- dos de su librança del sueldo sus fijos primoge nitos. fol. 814. col. 2.

Ley. xx. Los vassallos que deuen guardar para se escusar de pechar. fol. 815. col. 1.

Ley. xxij. que los pendones de las ciudades, y villas, no vayan so capitania de otro señor a la

guerra.fol.815.colum.2.
Ley. xxiij. Las cosas que han de hazer los vassallos que se quisieren tornar vassallos de otros. fol.816.col.1.
Ley.xxiiij. Que los vassallos del Rey no declinē la jurisdiction Real, diziendo ser clerigos. fol. 816.col.1.
Ley.xxv. Como han de ser los arneses que truxē ren al Reyno.fol.816.col.2.

Titulo.IIII. De los escusados y exēptos, contiene veynte y ocho leyes.fol.817..col.1.

Ley primera. Que los que son priuilegiados principales se puedan escusar, y no sus familiares, ni apaniaguados.fol.817.col.1.
Ley. ij. Que los escusados por priuilegios sean escusados de pagar monedas, y no otros pechos saluo quando fueren saluados en las condiciones del quaderno.fol.818.col.1.
Ley.iij. Que los escusados de qualquier vniuersidad, o personas, sean de los medianos, o menores pecheros, y no de los mayores. fo.821.co.2
Ley.iiij. De los que se fueren a morar del señorio Real a los otros señorios, que pechen por los bienes que dexaren.fol.882.col.1.
Ley. v. De los que fueren a morar de vnos lugares a otros como deuen pechar, fol. 823. col.1.
Ley. vj. Que los escusados por priuilegio, o por cartas y mercedes no sean escusados de pechos y derramas concejales.fol.823.col.2.
Ley: vij. Reuocacion de las cartas de franquezas que fueron dadas, que no sean empadronadores, ni cogedores, ni tutores.fol.824.col.1.
Ley.viij. Que los officiales dela casa del Rey que tienen racion sino viuen por los tales officios, no gozen de franqueza.fol.825.col.1.
Ley.ix. Que no sean exemptos los escuderos de pie, y los ballesteros, y monteros de cauallo, q̄ exceden el numero limitado.fol.826.col.1.
Ley.x. Que los escriuanos de camara, y officiales que no tienen racion, no gozen, y que los escriuanos de la audiencia que siruieren gozen, fol. 827.colum.1.
Ley.xj. Que los que tienen escusados, y exēptos no puedan nombrar por escusados, saluo aquellos que siruieren los officios, y no sean pecheros enteros.fol.828.col.1.
Ley.xij. Que los bienes que compraren los exē tos, no passen con la carga del pecho que ante. fol.828.col.1.
Ley.xiij. Que el priuilegio de los officiales de la casa se guarde a sus mugeres no casando. folio. 829.col.1
Ley.xiiij. Que pechen enel Andaluzia los officiales del Rey, aunque tengan racion.fo.829.
Ley.xv. que los officiales del Rey contribuyan, en las cosas que los caualleros y hidalgos contribuyen.fol.830.col.1
Ley.xvj. Que se guarden los priuilegios de los jurados de Seuilla.fol 830.col.2.
Ley.xvij. Los que se fizierē escusados por no pechar la pena que merescen.fol.830.col.2.
Ley.xviij. Que los pecheros que no quisieren pagar monedas diziendo ser acostados de personas poderosas, que seā apremiados.f.831.co.2.
Ley. xix. Que los frayles y sorores de la tercera regla pechen.fol.834.col.1.
Ley. xx. Que los bachilleres pechen. fol. 834. columna.1.
Ley. xxj. Los que son escusados de yr a la guerra.fol.836.col.1.
Ley. xxij. Que los que traen libros no paguen derechos.fol.837.col.1.
Ley. xxiij. Que los clerigos coronados que son casados pechen.fol.838.col.2.
Ley.xxiiij. La pena en que incurrē los que se dizen exemptos y escusados, no lo seyendo. fo. 839.col.1.
Ley.xxv. Como el Rey don Enrique reuoco todas las exempciones que dio en cierto tiempo. fol.840.colum.2.
Ley. xxvj. Como el Rey dō Enrique reuoco los exemptos, y escusados de alcaualas.fol.844.columna.1.
Ley.xxvij. De la reuocacion de la exempcion de Simaneas.fol.844.col.2.
Ley.xxviij. Que los que viuieren con caualleros, o otras personas no se escusen de pechar. folio. 845.col.1.

Titulo.V. De los monederos, contiene vna ley.fol.846.col.1.

Ley primera. De los monederos del numero, y francos de las ataraçanas que se pueden escusar de pechar.fol.846.col.1.

Titulo.VI. De los Capitanes, contiene tres leyes, fol.848. columna.2.

Ley primera. Que los capitanes de las fronteras puedan embiar por mantenimientos. fol. 848. columna.2.
Ley.ij. Que los capitanes, y alferez de las nuestras ciudades, y villas vayan donde el Rey mādare con sus gentes.fol.849.col.1.

Ley

Tabla de las Leyes.

Ley.iij. Que ſean releuados labradores de las lieuas.fol.850.col.1.

Titulo VII. De los caſtillos, y fortalezas, contiene diez leyes. fol. 850.col.2.

Ley primera. Que en los caſtillos fronteros ſea pueſta buena guarda.fol.850.col.2

Ley.ij. Como deuen ſer pagados los caſtillos frõteros.fol.852. col.1.

Ley.iij. Que en el comienço de cada vn año ſe libren los caſtillos.fol.852.col.2.

Ley iiij. Que los caſtillos de la frõtera ſean librados en buenos lugares ciertos y bien parados. fol.854.col.1.

Ley.v. Que el alcayde, y alcaldes, y regidores de los caſtillos fronteros nombren buenas perſonas que reciban las pagas.fol.854.col.2

Ley.vj. Que ſe reparen los caſtillos fronteros.folio.855.col.1.

Ley.vij. Que ninguno ſea oſado de edificar caſtillos ni fortalezas en peñas brauas.fol.855.co.2

Ley.viij. Que ſean derribadas todas las fortalezas que fueren hechas en cierto tiẽpo del Rey don Enrique quarto.fol.856.col.1.

Ley.ix. Que de los caſtillos y fortalezas no fagã deſafueros.fol.857.col.1.

Ley.x. Que los alcaydes de los caſtillos, y fortalezas, no ſean corregidores, ni peſquiſidores con cinco leguas en rededor.fol.857. col.1.

Titulo VIII. De las treguas y ſeguranças, contiene tres leyes. fol.858.col.1.

Ley primera. Como ſe deuen guardar las treguas y ſeguranças.fol.858.col.1.

Ley.ij. Que no ſe pongan treguas entre los ſeñores, y ſus vaſſallos.fol.862.col.1.

Ley.iij. Que ſean ſeguros los caminos.folio.862. columna.2.

Titulo.IX. De los rieptos y deſafios contiene onze leyes. folio.862.col.2.

Ley primera. Como ſe deue tornar amiſtad, y deſafiar vno a otro.fol.862.col.2.

Ley.ij. Sobre que caſos ſe pueden accuſar, o reptar vno a otro.fol.863.col.1.

Ley.iij. Idem.fol.865.col.2.

Ley.iiij. Como deuen eſtar en tregua los que ſe reptaren.fol.867. col.2.

Ley.v. Como el reptado deue reſponder al riepto.fol.868.col.1

Ley.vj. Como el reptado puede deſechar el riepto.fol.869.col.1.

Ley.vij. Como ſe deue proceder contra el reptado ſino viniere al plazo.fol.870.col.1.

Ley.viij. Que los fijos dalgo ſe puedan reptar y deſafiar y contra los que traẽ empreſas y requeſtas para ſe matar con otro.fol.871.col.1.

Ley.ix. Por quales caſos puede deſafiar vn fidalgo a otro.fol.872.col.1.

Ley.x. Que las penas deſte titulo no ſean executadas haſta que ſean juzgadas.fol.874.col.1.

Ley. xj. La pena in que incurren los que embian carteles, y ſe ſalen a matar, y los que lo tratan. fol.874.col.1.

Titulo.X. De las aſſonadas, contiene cinco leyes.fol.875. colum.2.

Ley primera. Que ninguno haga aſſonadas ni ayũtamientos de gente, y que guarden las treguas que les fueren pueſtas.fol.875.col.2.

Ley.ij. En que pena caen los que fizieren daño en las aſſonadas.fol.877.col.2.

Ley. iiij. Que no ſe tomen prouiſiones en las aſſonadas.fol.878.col.2.

Ley.iiij. Que los concejos y regidores den fauor a la juſticia contra los que movieren eſcandalos.fol.879.col.1.

Ley.v. Que ninguno repique las campanas ſin mandado de la juſticia, y de quatro regidores. fol.880.colum.1.

Titulo XI. De las encartaciones, cõtiene veynte y nueue leyes. folio.880.col.2.

Ley primera. De que manera deuen ſer tractados los de la encartacion por los ſeñores. fol. 880. colum.2.

Ley.II. Que el que fuere de aldea, o de ſolares, o ouiere ſolariegos, que no le puedan tomar el ſolar.fol.881.col.2.

Ley.iij. Que los bienes que ſalieren de los ſolares de lo abadengo no ſean lleuados a otro ſeñorio.fol.883.col.2.

Ley.iiij. Que el merino no tome mas behetria de quanto tuuiere quando el Rey le dio el officio fol.884.col.1.

Ley. v. Si diere el Rey o Emperador encomien-

Tabla de las Leyes.

da a algun fidalgo, o otro alguno que no tome encomiẽda ni behetria por prẽda.f. 884. co.2.

Ley.vj. Que el hijo dalgo no tome conducho ni yantar en las behetrias del padre, o madre seyendo viuos.fol.885.col.1.

Ley.vij. En que manera puede auer el hijo dalgo toda la behetria de parte de su muger. fol.885. colum.2.

Ley.viij. Los fijos dalgo que moran en behetria, en que manera deuen tomar haces de miesses. fol.886.col.1.

Ley.ix. Que el hijo dalgo estando en la frontera, no embie a pedir seruicio, ni pedido, al realengo, ni abadengo.fol.887.col.1.

Ley.x. Que el hijo dalgo no pueda tomar conducho en el realengo, ni abadengo.folio. 887. columna.2.

Ley.xj. Que ha de tornar el fidalgo que tomare por fuerça de lo solariego, y abadendo, o realengo, o behetria cosa alguna.fol.890.col.1.

Ley.xij. Que ningun fijo dalgo no resciba behetria con fiadores.fol.892.col.1.

Ley.xiij. Que el hijo dalgo no mate al labrador que no se defienda por armas.fol.893.col.1.

Ley.xiiij. De los que soltaren infurcion, derecha, o martiniega,fol.894.col.1.

Ley.xv. Que ningun fijo dalgo, ni otro señor no pueda tomar behetria de lo solariego.fol.895. colum.1.

Ley.xvj. Que si por deudas o fadurias se vendiessen las behetrias de los solares, que los puedan comprar.fol.896.col.1

Ley.xvij. Que el hijo dalgo que viniere a la behetria donde es deuisero, deue posar en aquella casa de la behetria.fol.897.1.

Ley.xviij. Como deuen dar las cosas apreciadas, que fueren tomadas a la behetria. fol. 898. columna.2.

Ley.xix. Que si el hijo dalgo tomare mas conducho en la behetria de quanto es fuero de derecho.fol.898.col.1.

Ley.xx. Que ningun hijo dalgo no reciba behetria donde no es natural.fol.900.col.1.

Ley.xxj. Como deue pechar la prenda que tomare en la behetria, o en lo abadengo, o en lo solariego.fol.900.col.2.

Ley.xxij. Si alguno tomare conducho o fiziere prenda o tuerto a algun consejo, o tomare alguna cosa, como deue ser pagado. folio. 900. columna.2.

Ley.xxiij. Si algun deuisero tomare conducho demas del fuero, como lo deue pagar.fol.901.columna.2.

Ley.xxiiij. Como deuen fazer la pesquisa los pesquisidores.fol.902.col.2.

Ley.xxv. Como deuen fazer los pesquisidores, quando fueren a la behetria, o lugar a hazer la pesquisa.fol.904 col.1.

Ley.xxvj. Que deuen fazer los pesquisidores si hallaren que el deuisero toma en las behetrias mas de su derecho.fol.906.col.2.

Ley.xxvij. Como deuen los pesquisidores embiar la pesquisa que fizieren al Rey.folio. 910. columna.2.

Ley.xxviij. Como deuen pesquirir los pequisidores sobre las heredades del Rey si las tuuiere alguno.fol.911.col.1.

Ley.xxix. Que la muger del abadendo que casare, no pueda lleuar dende bienes.folio.912.columna.1.

Fin de la Tabla de las Leyes.

INDEX COPIOSISSIMVS.

RERVM AC SENTENTIARVM QVAE IN HISCE COMMENTARIIS IN QVATUOR priores libros regiarum Ordinationum, continentur ordine Alphabetico digestus.

A.

ABbas quod ex electione consequatur ius vt possit minores ordines conferre & ante benedictionem baculo vti. folio. 156. col. 1. versic. Quod tamen.

Abbas si fuerit professus non tamen in ordine sacerdotali an habeat accessum ad capitulares actus exercendos, an verò tanquam sede vacante capitulum prouideat. fol. 888. col. 2.

Abbas commendatarius ad vitam canonicorum regularium non habet vocem actiuè in actibus gerendis in suo capitulo. fol. 727. col. 2.

Abbas commendatarius non est canonicus professus. ibidem.

Absens qualiter debeat citari tam in causis ciuilibus, quam criminalibus ad audiendam sententiam. fol. 747. col. 1. versic. Et qualiter.

Absens causa reipubl. quis dicatur. fol 727. col. 2.

Absentia an possit allegari per procuratorem in criminalibus. fol. 502. col. 2.

Actor si velit expensas restituere & de nouo causam agere finita instantia biennij in causa criminali, an possit. versiculo. Est tamen. folio. 444. colum. 1.

Actor debet conuenire reum in loco domicilij ipsius coram iudice competenti. versic. Sit igitur. fol. 528. col. 1.

Actor qui laicus laicum ad iudicem ecclesiasticũ traxit, an eo ipso facto priuetur actione sua sine iudicis sententia. fol. 478. col. 1. versic. Dubitatur primò.

Actio de dolo quare non detur pro re minoris pretij duorum aureorum cùm detur actio furti pro vna gallina. fol. 428. col. 2. versicul. Quæri tamen.

Actio personalis intra quod tempus præscribitur. fol. 715. col. 2. versi. Præscripto.

Actio efficax an hodie oriatur in contractibus innominatis ante implementum sequutum ex altera parte cessetque repetitio ex capite pœnitentiæ vel causæ nõ sequutæ. fol. 615. col. 1. versiculo. Dubitari.

Actio ex pacto nudo alteri per alterum quæsita, an sit vtilis vel directa. fol. 619. col. 2. versicu. Quæritur.

Aduocatus vt quis esse possit quæ requirantur. folio. 404. columna prima. versiculo. Decimo quinto.

Aduocatus qualiter se gerere debeat in exigendo salario. ibidem.

Aduocatus facit litem suam quando propter imprudentiam amisit causam. fol. 410. col. 1. vers. Pero si.

Aduocatus non potest derelinquere causam, quã semel defendendam suscepit. fol. 410. col. 2. versic. Nota aduocatum.

Aduocatus non potest in eadem causa esse testis. fol. 403. col. 1. vers. Nono quæro.

Aduocatus an possit partem aduersam interrogare. fol. 403. col. 1. vers. Decimò.

Aduocatus cuius ætatis & qualitatis esse debeat colum. 882. per totam. fol. 401. colum. 2. & fo. 402. colum. 1.

Aduocatus qui corruptus pecunia permittit se vinci, vel iura sui clientis prodit aduersario, qua pœna puniatur. folio 402, columna. 2. versicu. Quarto.

Aduocatus prohibitus aduocare, an possit scripto patrocinari. fol. 403. col. 1.

Aduocatus fisci in vna causa, potest nihilominus in alia contra fiscum postulare. fol. 403. col. 2. versi. Duodecimo.

Aduocatus præstans reo patrocinium in causa sanguinis fit irregularis. ibid.

Aduocatus denegandus est delinquenti propter immanitatem criminis. fol. 400. col. 2. versicu. Sed quæro.

Aduocatus quando possit compelli aduocare. fol. 400. col. 2. vers. Nonò est dubium.

Aduocatus nouus confusor litium. fol. 527. co. 2. versic. Quo in loco.

Aduocatus recipiens immoderatũ salarium tenetur ad restitutionẽ fo. 403 col. 2. vers. Decimo.

Aduocatus in singulis causis potest exigere centum aureos. folio. 402. colum. 2. versic. Quæramus.

Aduocatus minor viginti quinque annis lapsus imperitia in defensione causæ, non restituitur aduersus læsionem. fol. 402. columna. 2. versiculo. Tertiò.

Index materiarum.

Aduocatus cui ſecreta vnius partis ſunt reuelata poteſt nihilominus pro altera patrocinari. fol. 403.colu.1.verſ.Septimò.

Aduocatus qui propter imperitiam malè dat conſilium, ad reſarciendum damnum tenetur. verſiculo. Aduocatus. folio. 405. columna prima.

Aduocatus in aduocationis officio à quibus cauere debeat. folio. 405. columna prima & ſecunda.

Aduocatus de vigeſima parte litis cum clientulo poteſt facere pactum. folio. 406. columna. 1. verſic. Que le dara.

Aduocatus qui per ignorantiam omiſit proteſtationem, an teneatur parti, quæ quia plus debito petijt, in expenſis condemnata eſt verſiculo. Quæro tamen. folio. 343. columna ſecunda.

Aduocatus, qui inducit clientulum ad concordiam faciendam dando ei modum quo aliquid acciperet recedendo ab iniuſta lite tenetur ad reſtitutionem parti læſæ. fol. 400. colum. 1. verſic. Quartò.

Aduocatus malè ſuo fungens officio poteſt à iudice repelli. folio. 402. colum. 2. verſic. Secundo quæro.

Aduocatus, qui per ignorantiam ſeu malitiam patrocinantur in cauſa iniuſta, qua pœna puniri debeat. folio. 223. columna. 2. verſic. Quando hallaren.

Aduocati allegare non poſſunt alterius opinionem, quam Bartoli, aut Ioannis Andreæ. folio. 411. columna ſecunda. verſiculo. En el titulo.

Hæc tamen diſpoſitio correcta eſt per leg. 1. Tauri. ibidem.

Aduocati antiqui quamuis ſint minoris ſcientiæ, tamen ex diuturna practica, ſunt vtiliores quam iuniores. fol. 527. colum. ſecunda. verſic. Quamuis.

Aduocati officio non poteſt vti Iudæus vel recõciliatus. fo. 399. co. 1. verſ. Dubitatur.

Aduocati gaudent iure militari in teſtando. folio 403. col. 1. verſic. Octauò.

Aduocati tenentur plena fide clientulos defendere. folio. 400. columna prima. verſicu. Quinto quæro.

Aduocato etiam iuſtam cauſam fouenti non licet vti dolo aut fraude. fol. 402. col. 1. verſ. Sed dubitatur.

Aduocato abſente poteſt iudex alium ſubrogare exigente actorum neceſsitate. fol. 400. col. 2. verſic. Decimò.

Aduocato verboſo ſuſpenſionis pœna imponi poteſt. fol. 401. col. 1.

Aduocatum dare incumbit iudici ex officio minori. fo. 400. co. 2. verſ. Septimo quæro.

Aduocatis an liceat maiora recipere pretia etiam gratis oblata. fol. 404. col. 2. verſ. Dicens.

Aduocatos canes rabidos vocat Seneca quòd non niſi oblato cibo manſueſcant. fol. 561. co. 1. verſic. Malicia.

Aduocare non licet clerico. fol. 403. col. 2. verſic. Vndecimo.

Aduocare pro ſe & parentibus & non pro alijs quæ perſonæ poſſunt. fol. 401. col. 1. verſi. Decimotertiò.

Aduocationis officium quæ perſonæ exercere poſsint. fol. 401. columna prima, verſic. Duodecimò.

AEtas à quibus muneribus excuſat. fol. 779. colum. 1. verſ. Seſenta.

Affectus quando puniatur licet non ſequatur effectus. folio. 875. columna prima. verſiculo. Aunque.

Agens criminaliter ad pœnam delicti ordinariã. non poterit cumulare ciuilem. fol. 537. colum. 2. verſ. Octaua.

Alcaldes curiæ regiæ quales eſſe debeant. fo. 359. colum. 1.

Alcaldes de raſtro, in quibus rebus cognoſcant. folio. 364. col. 2.

Alcaldes quot reſidere debeant in curia Regis. folio. 364. col. 2.

Alcaldes & alguazelli conducere non poſſunt officia ſua. fol. 365. col. 1.

Alcaldes rerum vetitarum quid exigere poſsint pro iure officij. fol. 367. colum. 1.

Alcaldes rerum vetitarum coram quibus iudicibus conueniri poſsint ratione officij malè geſti. fol. 368. colum. 1.

Allegans de nullitate ſententiæ, an dicatur ſe defendere vel offendere. fol. 737. col. 2. verſiculo. Dubitari.

Allegantes primam tonſuram, quod ipſo iure priuentur publicis officijs nec alia requiratur ſententia. fol. 85. colum. ſecunda. verſic. No puedan tener.

Quid autem ſi cum eo diſpenſetur, an & quando huiuſmodi diſpenſatio ſit valida. ibidem.

Aleuoſiæ crimen in quibus caſibus committatur. fol. 870. colum. 2.

Alguazellus an poſsit delinquentem ſeſe defendentem occidere. fol. 333. col. 1. verſiculo. Ponamus.

Alguazellus quæ iura debeat ab incarceratis recipere. fol. 347. verſ. De las carceles.

Alguazellus an teneatur exequi ſententiam iniuſtè prolatam. fol. 329. col. 1. verſiculo. Sean obedientes

Index materiarum.

Alguazellus quod ſine iudicis mandato aliquem niſi in flagranti delicto capere non poſsit. fol. 321.col.2.verſi.Merinos no puedan, & fo.324 col.2.verſic.Faziendo.

Alguazellus quòd ſine iudicis mandato non poſſit aliquem incarcerare. Et quid ſi habeat mandatum à iudice vnica voce conceſſum?verſicul. Quod ita.fol.325.col.1.

Alguazelli officium quod ſit.fol.340.col.2.verſi. Que no ſe hagan.

Alguazelli eccleſiæ non debent portare virgam ſicut ſeculares iudices.fol.351.col.1.

Alienatio rerum eccleſiarum pro captiuorum redemptione quod licita ſit,lib.1.titu.2.l.12. fol. 53.col.1.

Alienatio vt valeat quæ requirantur.fol.184. col. 2.verſic.Præterea.

Alimentorum taxatio facienda eſt ſecundū quantitatem bonorum diſponentis.fol.454.colum. 1.veræ.c.Dubitari poteſt

Annonam deferentes ad bellum an proprijs vel publicis ſumptibus cogantur deferre. fol. 850. col.1.in medio columnæ.

Appellatio quid ſit & in quo differat à prouocatione.folio. 339. columna prima.verſic. Pueda appellar.

Appellatio deſerta cenſetur quando appellans infra terminum præfixum non comparet. folio. 742.col.1.verſic.Faſta quarenta.

Appellatio quibus verbis ſit cōcipienda.fol. 754. col.2.verſ.No le denueſte.

Appellatio ſemper concedenda præterquam in notorijs.folio.754. columna prima. verſiculo. Otorgar.

Appellatio à ſententia diffinitiua,quæ eſt ipſo iure nulla,ſi fuerit deſerta, ſuper ea nihilominus pronunciandum eſt.fol.743.colum. 1. verſicu. Vtrùm ſi.

Appellatio intra quinque dies interponi debet. verſ.Cinco dias.fol.740.col.1.

Nec prorogari poteſt terminus. fol. 740. col. 2. verſic.Vtrùm autem.

Appellatio in cauſis iuriſdictionis regalis ad regem eſt interponenda.fol.467.col.2.verſi.Appellatio enim.

Appellatio an poſsit interponi ad impediendam executionem.folio.648.col.prima. verſicu. In oppoſitum.

Appellatio non poteſt interponi ſuper minori ſumma, quàm decem millium dupondiorum ſeu marauedinorum. fol. 748. columna ſecunda ad finem.

Quid autem ſi maior ſumma ſit, plures verò ſint litis conſortes.fol.7.51.col.1.verſicu. Dubitari poteſt.

Appellatio extraiudicialis intra quòd tempus finiri debeat.fol.744. colum. 2. verſic. Faſta vn año.

Appellatio in quibus caſibus non ſit de iure licita.fol.739.colum.ſecunda. verſiculo. Dubitari tamen.

Appellationis cauſa ad quem debeat deuolui quãdo à iudice eccleſiaſtico & ſeculari appellatum eſt. fol. 364.columna prima.verſiculo. Quæro tamen.

Appellatione deſerta ſtatim facienda eſt exequutio.fol.743.col.1.verſ. Vtrùm deſerta.

Appellatione pendente ſuſpenditur iuriſdictio iudicis,à quo.folio.739.columna ſecunda.verſic. Vtrùm:

Appellatione remota, vtrùm ſupplicatio remota eſſe cenſeatur.folio.232. columna. 1. verſic. Supplicar.

Appellare non licet ab exequutore.fol.739. col. 2.verſ.Vtrùm autem.

Appellari ab interloquutoria quando poſsit. fol. 746.col.2.verſic.Las ſentencias.

Appellari à Rege Nauarræ vtrùm poſsit? Et quid de Venetis & duce Mediolani dicendum ſit,folio. 218. columna ſecunda.verſiculo. Quid tamen.

Appellandum quòd ſit ab epiſcopis, & prælatis iuriſdictionem ſecularem ſeu temporalem habentibus, ad regem, & quare hoc fieri debeat.folio.113.columna ſecunda. verſicul. don de tienen

Appellans quos actus implere debeat vt appellatio non efficiatur deſerta.fol.743.col. 2. verſic. Dubitatur.

Appellanti terminus præfigendus eſt ad ſe præſentandum coram ſupremis iudicibus cancellariæ.fol.741.col.1.verſic.Siguiendo.

Apoſtolica ſedes quare ſecundùm euentum temporum in totum vel in partē ſtatuta corrigat, vel mutet oſtenditur.fol.200.col. 1. verſiculo. Vnde fit.

Arma nobilium & libri ſcholarium pro delicto capi non poſſunt.fol.787.col.1.

Armorum delatio quando poſsit prohiberi.folio. 350.colum.1.verſi.Nota poſſe.

Armorum delationem regulariter eſſe prohibitã oſtenditur.fol.325.col.2. verſ. Que ningũ hõbre,vbi plura de armis deferendis.

Artifex dici effectualiter non poteſt magiſter ſine experientia & practica.fol.426.col.1. verſi. Hombres expertos.

Articuli fidei quot.libro.1.tit.1.leg. 1. folio. 19. colum.1.

Articuli fidei vtrùm conuenienter in ſymbolo conſtituantur.fol. 19.col.1.

Index materiarum.

Articulos fidei doctrinamq; Christianam, vtrùm prælati ſuffraganeos ſubditoſq; ſuos compellere poſsint ſimpliciter eos referendo ſcire? ibidem.

Articulos fidei vtrùm omnes ſcire teneantur.fol. 19. col.2.

Aſſonata quid & qua pœna puniatur qui eam facit.fol.876.col. 1.verſ.Aſſonadas.

Atteſtationibus publicatis quod inſtrumenta vſque ad concluſionem in cauſa produci poſsint fol.246.col.1.verſ.Publicados.

Auaritia quorum malorum mater.fol.366.col. 1. verſic.Omnium.

Auari ſigna deſcribuntur.fol.202.col.1.verſ. Signa autem.

Auditores nec iudices curiæ poſſunt cauſas vel vxorum vel filiorum ad cancellariam ex prima inſtantia aduocare.fol. 514.col.1. verſic. Nueſtra corte.

Auditores prætores & officiales regij quomodo & quid in principio officij iurare teneantur, oſtenditur.fol.226.columna.1.verſ. Temor de Dios.

Auditores quomodo excluſo relatore inter ſe negotium conferre debeant oſtenditur.fol. 209. col.2.verſ.Salga del.

Auditorum nomine qui contineantur.fol.777.colum.1.verſ.Oydores.

Auditoribus regijs qualiter hoſpitium aſsignari debeat.fo.248.col.1.verſ.Segun el eſtado.

Auditorium regium ſi quis fine auditorum licentia ingreſſus fuerit qua pœna plectatur.fo.210. colum.1.verſ.E ſi alguno entrare.

Authoritas doctorum probabilis eſt, non tamen neceſſaria.fol.463.co.1.verſ. Ergo huiuſmodi.

B.

Baccalaurei an dicantur graduati, & an priuentur à contributione tributorum.fol.834.col.2.verſ.Hic quæri poteſt. Quid autem de licentiatis? ibidem.

Balleſterij qui dicantur.fol.411.columna.2.verſi. Nota quòd.

Baptiſmus quòd in eccleſijs ſit celebrandus. lib. 1.tit. 1.l.2.fol.23.col.1.

Beneficium reſtitutionis tranſit ad hæredem ſtante cauſa læſionis.fol.775.columna.2. verſiculo ſuadetur.

Beneficium habens ex diſpenſatione, an poſsit illud antiquum cum nouo permutare? fol.157. columna ſecunda. verbo. Saluo el Rey a quien perteneſce.

Beneficia ſolum ad prouiſionem, & collationem epiſcopi ſpectantia quòd ſede vacante in capitulum non transferantur, ſed epiſcopo reſeruentur.folio.155.columna prima.verſiculo. Nota.

Beneficia conferendi ius, cui iure communi competat.folio.156.columna prima.verſiculo.Eſt & aliud.

Beneficia eccleſiaſtica quam indignis hodie prouideantur.

Beneficiorum ex reſeruatione, vtrum ea veniant beneficia, quæ ſunt de iure patronatus laicorum.fol.150.columna prima.verſicu. Dubium etiam eſt.

Beneficia commendatariorum ſancti Iacobi Calatrauæ, & Alcantaræ, quæ illis vt canonicis regularibus conceduntur concedi non poſſunt alijs alterius profeſsionis. folio.888.columna prima.

Bona confiſcata intra quod tempus ſint à poſſeſſoribus Catholicis exigenda.lib.1.tit.1.l.1,fo. 22.colum.1.

Bona clericorum quòd ſolùm in caſibus à iure expreſsis eccleſiarum priuilegio gaudeant. libro primo, titulo ſecundo. l. octaua. fol. 44. columna.2.

Bona reſtitutioni ſubiecta, quòd quis pro ſua, vel ſuorum redemptione dare, aut vendere poſsit.fol.184.columna.2.verſicu. Nota etiam & tertio.

Bona ingenioſe acquirere cuicunque licitum eſt. fol.886.col.1.

Bonis hæreticorum qui ſuccedit an teneantur ex æquitate filijs eorum alimenta præſtare. folio. 867.colum.1.verſ.eſt tamen.

C.

Cadauer vtrùm poſsit detineri ne ſepulturæ tradatur donec debitũ per inſtrumentum guarentigium debitori ſoluatur.fol.629.col.1. verſic. Eſt tamen:

Cancellaria quid ſit.fol.225.col.1.verſ.Chancilleria.& fol.283.col.1.verſ.Que el nueſtro.

Cancellaria quotuplex ibidem.verſiculo.Eſt nouandum.

Canonicus Regularis remanens clauſtralis nõ poteſt aſſumi ad eccleſiam conſuetam regi per ſeculares clericos etiam de cõſenſu patronorum. fol.888.col.2.

Canonicus qui non eſt ordine ſubdiaconatus inſignitus non habet vocem in capitulo.fol.888. colum.2.

Capta bello iuſto, quòd ſint capientium.fol.187. col.1.verb.Libremente.

Capti.in bello,ſi bellum iuſtum ſit,quòd capientium ſerui efficiantur.fol.187.col.1.verſiculo. Hinc.Et quid in Chriſtianis,ſi à Chriſtianis capiantur.ibidem.

Captiuus, pro ſui à captiuitate redẽptione quòd rem ſui domini & donare, & tribuere poſsit, ita vt cogatur dominus illud ratum habere, & gratum.fol.185.columna.1. verſiculo. Singulare etiam.

Captiuus ſi ſit pater, & eius filius in redimẽdo eo negligens fuerit, qua pœna afficiatur. ibidem. verſic.Item ſi pater.

Captus bello iuſto quod promiſſum honeſtum pro ſua redemptione ſoluere teneatur.fol.185. col.2.verſ.Captus.

Captiuus ſi pro grege vel alijs redimatur bonis, quod pro illis nihil ſoluere teneatur, fol. 184. columna. 1. verſicul. Qui autem dicantur captiui.

Captiuum redimens, quòd poſsit illum ad ſibi ſeruiendum tanquam obligatum ad quinquenium vſque retinere.folio.186.col.1. verb.Por aquel precio.

Captiuorum pro redemptione,quòd eccleſiæ bona alienari poſsint.fol.184.col.2.verſiculo Præterea.

Captura quando poſsit fieri ſine iudicis mandato fol.490.col.1.verſi.Limita.

Capitaneus an poſsit ſecuritatem hoſtibus concedere & conceſſam ſeruare.fol.842.col.2.verſic. Vtrùm capitaneus.

Capi. perſonaliter vt quis poſsit quæ requirantur. folio. 332. columna. 2. verſiculo. Nota etiam.

Cap.gratum de offic.delega. declaratur. fol.442. col.1.verſi.Hinc infertur.

Capit. gratum.& capit. relatum eod.titu.fecerũt Azonem vituperatum quare vulgo dicatur. ibid.verſi.Hinc infertur.

Capellani regis, quòd laicos coram ſeculari iudice conuenire teneantur.fol.108. col. 2. verbo. De emplazar,ni demandar.

Capellam inſtituit quidam, voluitque ad eam venire agnatum in ſacerdotio conſtitutum, atque in eius defectum curam parochialem. Elapſis annis duobus apparuit quidam clericus,qui ſecundùm inſtitutum fundatoris præeſſe debebat capellæ,vtrum expulſo parocho, qui ei præerat,& non apparente qui legitimè præeſſet, inſtitutus fuerat, debeat capellæ præeſſe dubitatur,folio.138.columna.2.verſiculo.Non mouetur.

Caroli. V. Imperatoris tumulus apud Salmanticenſes deſcribitur. folio. 543. columna. 1. & 2.

Carcer non datur ad pœnam ſed ad cuſtodiam, fol.347.col.1.verſi.Carcerum.

Carcer quod certo die hebdomadæ ab auditoribus viſitetur,fol.229.col.2.verſi.El dia.

Carcerem priuatum quis dicatur habere.fol.340. col.1.verſic.Quæramus.

Caſtella ſeu domus fortes cõſtrui non poſſunt etiam in ſolo proprio ſine licentia regis. folio 855.col.2.verſi.Licentia.

Cauſa criminalis non intelligitur apud Caſtella nos pœna pecuniaria fiſco applicanda. fol.451 colum.1.

Cauſa debiti non deducta in inſtrumento impedit eius exequutionem,fol.645.colum.2.verſ. Vtrùm autem.

Cauſa quanuis ſit ſummaria tamen requirit petitionem quæ ponatur in actis. fo.453.col.2.verſic.Quanuis autem.

In cauſa ſummaria an vnus teſtis vel fama inducat plenam probationem. fol.453.col.2. verſi. Eſt quæſtio.

Cauſa alimentorum ſummaria eſt ne durante lite ordinaria petens detrimentum patiatur. folio 453.col.2.verſi.Item in cauſa.

Id autem verum non eſt quando agitur de alimẽtis præteritis.fol.454.col.1.

Cauſa an debeat conſtare, vt quis cenſeri poſsit obligatus.fol.616.col.1.

Cauſæ ciuiles & temporales vtro ſunt iure decidendæ in terris eccleſiæ ſubiectis. Quæ tamen intra fines huius regni reſident, canonico an regio?In prooe.fol.10.col.2.

Cauſæ clericorum & monachorum quod prius ſint determinandæ.fol.188.colum.1.verſiculo. Cauſa etiam.

Cauſæ pauperum ſunt caſus curiæ.fol.460.col.1. verſic.Pobres.

Cauſæ in quibus caſibus trahi poſsint ad curiam regis, folio. 486. columna. 1. verſiculo. Nota iſtos.

Ceſsionarius an poſsit in hoc regno petere exequutionem inſtrumenti guarentigij, quemadmodum cedens petere poterat. fol. 628. col.2. verſi.Quæri poteſt.

Cautio idonea & ſufficiens quæ dicatur.fol. 892. col.1.verſi. Con fiadores.

Ceſsio bonorum an ſit admittenda in pœna deſcendenti ex delicto, vt liberetur à carceribus. folio.472. columna prima. verſiculo. Quæro vtrum.

Ceſſante cauſa ceſſat effectus quomodo ſit intelligendum, folio. 587.columna. 2. verſiculo His etiam.

Citare laicum coram iudice eccleſiaſtico in quibus caſibus laicus poſsit.fol.469.col.1.

Citare quòd non posſit iudex in cauſa ciuili delegatus partes perſonaliter, niſi hoc in commiſſione habeat, folio. 208. columna 2. verſiculo. Las manden.

Citari quando poſſet quis perſonaliter à iudice, fol. 209. col. 1. verſi. Fallit tamen.

Citari quòd poſsit quis perſonaliter, quando citatio eſſet ad reſpondendum poſitionibus facta fol. 209. col. 1. verſi. Fallit etiam.

Citari in ſcriptis & per literas debent viri clariſsimi, fo. 489. col. 2. verſi. Fallit in.

Citatus quòd regulariter poſsit per procuratorẽ comparare, fol. 208. col. 2. verſi. Las manden llamar perſonalmente.

Citatus à Papa quando perſonaliter comparere tenetur, & quando non, fo. 208. col. 2. verſ. Quod ampliatur.

Citatus tam à iudice ordinario, quàm delegato quòd non teneatur regulariter perſonaliter cõparere. fol. 209. col. 1. verſi. Ampliatur.

Citatus à iudice incompetenti tenetur comparere ad allegandum ſuum priuilegium, folio. 490. col. 1. verſi. Quæro ſexto.

Citatus perſonaliter in cauſis ciuilibus non tenetur comparere perſonaliter, ſed ſufficit vt mittat procuratorem, fol. 493. col. 2.

Citatus peremptoriè quando quis dicatur, fo. 651 col. 2.

Citatus ſemel dicens ſe nolle comparere eſt contumax nec eſt iterum citandus folio. 651. col. 2. verſi. Nota quod.

Citatio eſt fundamentum iudicij. fol. 487. col. 1. verſi. De emplazamientos.

Citatio quid ſit, folio. 308. columna. 1. verſi. Quæro primo.

Citatio quo iure introducta ſit. fol. 487. col. 2. verſic. His accedit. cum ſeq.

Citatio facta extra territorium citantis non arctat citatum, fol. 488. colum. 2. verſiculo. Quæro tertiò.

Citatio duplex realis & verbalis. fol. 488. col. 2. verſi. Quæro quarto.

Citatio hominis quid & quotuplex ſit. fol. 489. col. 1. verſi. Quintò.

Citatio quæ & quot habere debeat vt perueniatur ad primum vel ad ſecundum decretum, fol. 652. col. 1. & 2.

Citatio non requiritur quando quis impetrauit veniam ad agendum contra patrem. fo. 490. colum. 2. verſ. Quæro ſeptimo.

Citatio quæ venit ad diem feriatum an verificetur in die ſequenti non feriata, an verò teneatur comparere intra terminum in die non feriata vt non dicatur contumax, fo. 490. col. 2. verſ. Quæro octauo.

Citatio in criminalibus quo modo ſit facienda, folio. 491. columna. 2. verſiculo. Quæro decimo tertio.

Citatio vt valeat quot requirantur, fol. 192. col. 1. verſi. Quero. 14.

Citatio eo caſu quo petitur reſtitutio in integrũ an ſit neceſſaria, folio. 492. columna, 2. verſicu. Quæro. 15.

Citatio partis neceſſaria eſt in petitione, quæ ſit vt iurãmentum relaxetur. fol. 492. col. 2. verſi. Quæro. 16.

Citatio requiritur, quòd fiat in præſentia teſtium fol. 494. col. 1. verſi. Item hodie.

Citatio in ſcriptis quæ & quot continere debeat, fo. 494. col. 1. verſi. Quæro. 15.

Citatio partis minimè neceſſaria eſt eo caſu quo taxa fit à iudice expenſarum. fo. 759. col. 1. verſi. Adde Niconiti.

Citatio ſola impedit præſcriptionem & perpetuat actionem. folio. 715. columna. 2. verſiculo. Sola ergo.

Citatio an preſumatur præceſsiſſe licet non appareat de citatione, folio. 493. colum. 1. verſiculo. Quæro. 18.

Citatio ex quot & quibus reddatur inefficax, fol. 493. col. 1. verſi. Quæro. 19.

Citatio ſemper præſumitur facta ad partis petitionem. fol. 514. col. 2. verſic. Quæro an præſumatur.

Citatio peremptoria neceſſariò requiritur ad definitiuam, folio. 494. columna 1. verſiculo. Quæro. 22.

Citatio ſiue ſit à definitiua ſentẽtia appellatio interpoſita, ſiue ab interlocutoria, nunquam eſt omittenda, fol. 752. col. 2.

Citatio verbalis ſiue realis quæ fieri poteſt per nuntium debet neceſſariò fieri ex iudicis authoritate, folio. 489. colum. 2. verſiculo. Quinto quæro.

Citatio ad miſsionem in poſſeſsionem bonorum non ſufficit, quod fiat ad domum. fol. 657. col. 2. verſi. Quæro. 30.

Citatio vnica hodie ſufficit, vt perueniatur ad primum & ſecundum decretum. fo. 652. col. 1. verſic. Nec prætereundum.

Citatio eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij, verſic. La orden, fol. 562. col. 1.

Citatio ad domum quando habeatur pro perſonali, fol. 636. col. 1.

Citatio vtrùm requiratur ante exequutionem inſtrumenti, fol. 627. col. 2. verſic. Quæritur vlterius.

Clericus quòd niſi infamatio criminis vna cum indicijs præcedat, torqueri non debeat. fol. 62. col. 2. verſic. Non debet.

Cleri-

Index materiarum.

Clericus quòd miles dicatur, & militis priuilegio gaudeat, fol. 62. colum. 2. verſic. Vlterius etiam clericus.

Clericus quòd non teneatur pro debito, niſi in quantum facere poſsit. fol. 63. columna. 1. verſic. Ex quibus. Et quid dicendum de beneficiato. ibidem.

Clericus quòd quocunque milite ſeculari ſit maior, oſtenditur, folio. 63. columna. 2. verſiculo. Priuilegiatus.

Clericus quòd niſi in certis caſibus aduocationis officium corã ſeculari iudice exercere nõ poſsit. folio. 79. columna prima. verbo. Ni abogado.

Clericus quòd non poſsit eſſe procurator, ibidem.

Clericus quòd Tabellio eſſe non poſsit. ibidem.

Et quid dicendum de clericis in minoribus ſufficientia beneficia habentibus. ibidem.

Clericus quando noctu capi poterit, & ad epiſcopum duci, folio. 81. columna prima. verb. Que ſea preſo.

Clericus vtrum poſsit filiam in ſacerdotio genitam dotare. folio. 101. colum. 2. verſic. Vtrum autem.

Clericus vtrum poſsit filio, vel filiæ quicquam vltra quintam bonorum ſuorum, ſi pars illa non ſufficiat, attenta qualitate, & dignitate patris & filij, pro alimentis, vel dote relinquere. folio. 102. columna prima. verſicu. Verſatur etiam.

Clericus vtrum filium naturalem ante ſacerdotium genitum hæredem inſtituere poſsit, fol. 103. col. 2. verſ. Finaliter quæro.

Clericus concubinarius qua ſit pœna plectendus folio. 104. columna. 2. verſiculo. Quæri tamen poteſt.

Clericus, qui falſum in regis ſigillo commiſit, qua pœna ſit puniendus, oſtenditur, fol. 281. columna ſecunda. verſiculo. Poſſet tamen dubitari.

Clericus in minoribus ordinibus cõſtitutus ſi velit ſe à iudicio ſeculari iudicis eximere qua cautela vti debeat. folio. 481. colum. 1. verſ. Quæ autem cautela.

Clericus in minoribus conſtitutus qui declinauit forum iudicis ſecularis depoſito habitu & tonſura, an poſsit iterum trahi ad iudicem ſecularem. fol. 481. columna. 2. verſiculo. Quæro clericus.

Clericus non ſe debet prælijs immiſcere, nec etiam contra infideles. fol. 766. columna. 1. verſ. Ad vnum.

Clericus ſi efficiatur miles perdit priuilegium ſecundum gloſ. in cap. Qualiter de cleric nõn reſid. cuius interpretatio ponitur. folio. 766. col. 1. verſ. Ad vnum.

Clericus & miles in quibus caſibus æquiparantur fol. 792. col. 2.

Clericus & religioſus iudex eſſe non poteſt. Item nec aduocatus. fo. 368. col. 1.

Clericus ſuſpectus de fuga poteſt capi à creditore ſine metu excommunicationis. fo. 340. col. 1. verſ. Caſu autem.

Clericus inſignitus tantum prima tonſura non cõiugatus gaudet immunitate clericorum, folio. 839. col. 1. verſ. Pechar.

Clericus in ſacris aduocatus eſſe poteſt pro miſerabilibus perſonis. fo. 462. columna prima. verſic. Item.

Clericus apud Gallos tenetur apud Iudicem ſecularem chirographum debiti cognoſcere, folio. 634. col. 2. verſ. Intellige.

Clericus coniugatus cum vna & virgine, an teneatur ſoluere tributum. lib. primo. tit. 3. l. 1. folio. 56. colum. 1.

Clericus ſi ſcripturæ ſimulatæ ſibi facta donationis in fraudem fiſci, iuriumque regalium conſentiat, quid iuris, lib. primo. titulo. 3. l. 1. folio. 56. col. 1.

Clericus, & miles ſecularis vtrum concubinæ dare, poſsint, & ſi donent, an irrita erit talis donatio. Et quid ſi cum iuramento fiat talis donatio. lib. 1. tit. 3. l. 1. fol. 58. col. 2.

Clericus quod non poſsit priuilegium ſibi fauore totius collegij principaliter conceſſum renuntiare. ibidem.

Clericus etiam coniugatus quod priuilegio fori gaudeat. ibi. fo. 59. col. 1.

Clericus quod habitu & tõſura vti debeat, vt clericali priuilegio gaudeat. ibid.

Clericus filius, quòd, data etiam famis neceſsitate à patre vendi non poſsit. fol. 59. colum. 1. verſ. Filius.

Clericus patronus quod tempus habeat ad præſentandum clericum ad capellaniam, ſeu beneficium. folio. 59. c olumna. 2. verſiculo. Clericus patronus.

Clericus à iudice ſeculari citatus, quòd non teneatur coram eo ad allegandum priuilegium fori, dummodò ipſum appareat eſſe clericum, comparere. folio. 59. columna ſecunda. verſicu. Clericus.

Clericus quòd declinatoriã iuris allegare debeat. Et quid ſi non faciat. folio. 59. colum. 2. verſic. Clericus tamen.

Clericus, quòd tutelam aliquam recipere non cõgatur. Et quòd legitimam volens accipere poſsit. fo. 60. col. 1. verſ. Aliud etiam.

Cleri-

Index materiarum

Clericus quòd populi nomine in materia odiosa non veniat.fol.60.columna.1.versiculo.Nomine præterea.

Clericus quibus cum vestibus sit sepeliendus,fo.60.col.1.vers.Cum sacris.

Clericus quòd laicum, qui iniuriam corporalem clerico intulit possit, coram iudice ecclesiastico conuenire.fol.61.colum.prima.vers. Clericus præterea.

Clericus quòd non possit cogi,nec teneatur,dicere testimonium de re sibi in causa sanguinis nota.fol.61.versi.Clericari.

Clericus si clericum percutiat, an sit excommunicatus.fol.62.col.1.versi. Vlterius.

Clericus quòd omnibus religiosis etiam monachis cuiuscunque ordinis tam in processionibus quàm in sessionibus sit præferendus,fo.62 col.2.versi. Præferendus.

Clerici,quòd ratione ordinis sint immunes à solutione cuiuscunque tributi, siue illud sit ratione personæ,siue rerum suarum,ostenditur. lib.1. tit.3.l.1.fo.54.col.1.

Clerici quando sint immunes à solutione gabellæ pro rebus à se distractis,& quando non. lib. 1.tit.3.l.1.fol.56.col.1.

Clerici quòd à contributionibus, quæ fiunt in auxilium confraternitatum,& earum fauorē sint immunes.ibi.fo.56.col.2.

Clerici,quòd à laicis minimè possint astringi,seu compelli,vt bona, quæ licitè sibi acquisierunt vendant,alienentve quocunque modo, aut extra suam potestatem reponant.lib.1.tit. 3.l.1. fol.57.col.1.

Clerici vxor,quòd ipsius priuilegio gaudeat,maritique,& forum,& conditionem sequatur.lib. 1.tit.3.l.1.fo.57.co.2.

Clerici,vel doctoris vxor, quæ viuo marito, vel etiam mortuo homicidium commisit, coram quo iudice conueniri debeat.lib.1.tit.3. l.1.fo. 58.col.1.

Clerici etiam coniugati quomodo priuilegio canonis.Si quis suadente.17.q.4 gaudeant.lib.1. tit.3.l.1.fo.58.col.1.

Et quid de eo qui vxorem clerici percusserit, an sit excommunicatus,sicut qui clericum percutit.ibidem.

Clerici, an & quando laicos ad suum trahant forum.lib.1.tit.3.l.1.fo.59.col.1.

Clerici quòd non teneantur sicut seculares(qui ad hoc compellantur) hospites recipere. fol. 60. col.1.vers.Clerici præterea.

Clerici quòd dicantur Dij.fo.60.col.2. vers. Vlterius.

Clerici persona quòd sit laici persona potentior. fol.60.col.1.versi.Item etiam.

Clerici testimonium quando laici testimonio sit præferendum.fol.61. columna prima. versicu. Testimonium.

Clerici consanguineum pecutiens quando pœnam canonis.Si quis suadente incurrat. fol.62. col.1.vers.Habet etiam.

Et quid si percussus percutienti conuicia obiecerit.fol.62.col.1.versi.Procedit.

Clerici seculares, quòd religiosos omnes præcedant ac regulares.fol.62.columna.2.versi.Seculares clerici.

Clerici quòd omnibus sint honorabiliores monachis.fol.62.col.2.vers.Omnibus.

Clerici coniugati,modo coronam,vel vestes non deferant clericales, quòd publicum iudicandi officium habere possint.fo.79.col.2.verb. De contribuyr.

Clerici moniti,vt vestes deferant clericales,& tō suras apertas, si facere noluerint,quòd ecclesiastico non gaudeant priuilegio. Et vtrum vna sufficiat pro omnibus peremptoria monitio an verò trina requiratur.fo.80.col 1.verb.Por tres vezes.

Clerici qui gabellas soluere teneantur.fo.80.col 1.verb.Paguen la alcauala.

Clerici, qui officia publica exercere valeant recensentur.fol.83. columna prima. verbo. Puedan tener.

Et quid si consuetudine esset inductum, ne clerici vestem clericalem, nec tonsuram portarent. an clericali priuilegio gauderent. ibidem.

Clerici seculares existentes in sacris non possunt exercere officium tabellionis, licet antea fuerint notarij.fol.398.colum.1.versic. Si fueren clerigos.

Clerici vt conueniantur coram iudice seculari, an possit Papa statuere.fol.466.col.2.versi.Quæro vtrum.

An etiam possit consuetudine induci.fo.467. colum.1.versi.Quæri etiam.

Clerici presbyteri quod regulariter in iuramentis præstandis sacra tangere non teneantur.fo. 62.col.2.vers.Presbyteri.

Clerici testamentum, quòd querelæ non subiaceat,sicut nec testamentum militis in castrensibus subiacet.fol.63.columna prima. versicu. Aliud etiam.

Clerici quod sub populi nomine non comprehē dantur quanuis populi nomine in materia odiosa nobiles etiam comprehendantur.fol.64. col.2.vers.Præterea etiam.

Clericum capere, & ad episcopum trahere quòd potestatis familiæ licitū sit.fol.81.col.1.verb. Que sea preso.

Index materiarum.

Clericum quòd non comprehendat ſententia odioſa contra populum lata.fol.64.col. 2. verſi. Vnde aliud.

Clericum in minoribus ordinibus initiatum percutiens,etiam ſi ſit coniugatus,quòd ſit excommunicatus,licet pro bonis temporalibus contribuere teneatur.fo.62.columna.1.verſiculo. Præterea.

Clericum percutiens, quòd ipſo iure ſit excommunicatus,& à ſummo ſolum pontifice abſoluendus,fol.61.col.2.verſ.Priuilegiatus.

Et quid dicendum demandante.ibid.

Et quid de percuſsione alicuius nomine facta, ſi ille,cuius nomine fuit illata, ipſam ratam habuit.fol.61.col.2.

Clericum excommunicatum percutiens, quòd ipſo iure ſit excommunicatus.fol.61.col.2.verſic.Procedit etiam.

Clericum degradatum verbaliter tantum ſi quis percuſſerit, an & quare ſit excommunicatus. ibidem.

Clericum defunctum percutiens, quòd excommunicationem incurrat.fo.62.col.1.verſi. Præterea etiam.

Clericorum concubinæ vtrum per iudicem ſecularem puniri poſsint.fol.99.colum. 1. verſicu. Mancebas.

Clericorum in domibus, quod non ſint curialibus facienda hoſpitia.fol.109.columna.1.verſic.Poſadas.

Clericorum bona, quòd ſolùm in caſibus à iure expreſsis eccleſiarum priuilegio gaudeant.lib. 1.tit.2.l.8.fo.44.col.2.

Clericorum bona patrimonialia, quòd in minori tempore, quàm bona eccleſiarum præſcribantur.lib.1.tit.2.l.8.fo.45.col.1.

Clericorum ſecularium ſtatus quòd alterari non poſsit.fo,60.col.1.verſ. Vltèrius.

Clericorum nomine quòd cardinalis dignitas cõprehendatur,fo.60.columna.1.verſiculo.Clericorum.

Clericorum cætus, quòd monachorum cætu dignior ſit,fo.62.columna.1. verſiculo. Seculares clerici.

Clericorum nomine in fauorabilibus, quòd primæ tantum tonſuræ clericus veniat.ibid. verſ. Nomine etiam.

Clericos coniugatos tonſuram & veſtem clericalem ferentes ſi communitas ad bellum vocaret quod nec ire nec mittere tenentur, & quare, fol.61.col.1.verſ.Clericari.

Clerico maiori in bonis ſuis patrimonialibus læſo quòd in integrum reſtitutio ſicut eccleſiæ non competat.lib.1.titulo. ſecundo.l.8.folio. 45.col.1.

Clericari volens,& adhuc laicus exiſtens,quomõdo non eſſet in cauſis criminalibus,&c.vt teſtimonium diceret, cogendus, oſtenditur,fol.61. col.1.verſ.Clericari.

Clericatus ordo quòd mutet forum iam ante contractum.lib.1.tit.3.lib.1.fo.57.col.1.

Clericatus effectus plures,& priuilegia,quæ ratione dignitatis deducuntur,deſcribuntur.fo.64. columna.2. verſ. Ex hoc tamen, & fol.68.columna.2.

Clerus quòd populi nomine in materia odioſa minimè comprehendatur. Secus in fauorabili fol.64.col.2.verſ.Præterea etiam.

Cognitio delicti facti à clerico & laico ſimul pertinet ad ſolum iudicem eccleſiaſticum.fo.450. col.2.verſ.Ex quibus.

Collatio facta ei qui ob pœnam vel ob aliam cauſam irregularis eſt,vtrum ſit valida.fo.301.col. 2.verſ.Vtrum collatio.

Commendatarius vtrum habere dicatur titulum in beneficio commendato. folio. 890. columna.1.

Commentarienſis cuius culpa aufugit incarceratus qua pœna puniendus.fo.335.colũ.2. verſ. Sed quærimus.

Quid autem ſi is qui aufugit erat nobilis. ibid.

Cõmentarienſis quid exigere poſsit pro cuſtodia incarcerati.folio.369.columna.2.verſiculo. Mas quantia.

Commentarienſis an teneatur etiam de mala cuſtodia ſocij.fol.335.columna.2.verſiculo.Tertiõ dubitatur.

Commentarienſis an poſsit propria authoritate incarceratum diſſoluere & quæ ſit pœna. fol. 331.col.1.verſ.Que no le ſuelten.

Comentarienſis quando dicatur eſſe in culpa. fo. 336.col.1.verſ.Quartò quæro.

Commentarienſis an poſsit pro expenſis retinere incarceratum.fo.336.columna. 2. verſiculo. Vtrum.

Communis contra communem in ſequentibus concluſionibus reperitur.Primò.

Quid ſit iuriſdictio.fo.455.col.1.

Vtrum ſit in Rege Caſtellæ cũ non recognoſcat ſuperiorem in temporalibus.fol.456.colum.2. verſ.Præterea.

Quod iudex ex qualitate factorum arbitrari debet quem pauperem.folio.466.colum.1. verſ. Ex qualitate.

Citatio facta extra territoriũ citãtis an arctet citatum.fo.488.col.2.verſ.Quæro.3.

Inuitus an quis teneatur litem conteſtari.fo.516. col.2.verſ.Quæro.4.

In eo caſu quo in cauſa criminali interuenit procurator, & non fuit obiecta inhabilitas, an ſit

iudicium

Index materiarum.

iudicium retrò nullum.fol.532.colum. 2. verſ. Dubitari.

Iuramentum contra veritatem an debeat puniri quo ad vtrunque forum.fol.546.col. 1. verſic. Suaderi poteſt.

Inquiſitus ſi commiſerit homicidium fateatur ſe commiſiſſe ad ſuam defenſionem an veniat dānandus reiecta qualitate defenſionis,& ſic cenſeatur fateri delictum,fol.551.colum.1.verſic. Præterea.

Statutum per quod tolluntur feriæ inductæ in honorem Dei an valeat.fol.582.colum.1.verſ. Quod autem.

Actus compenſandi ſeu reconueniendi actorem alicui reo conuento cenſetur permiſſus cum ſit inhærens cauſæ fol.588.col.1.

Exceptio an ſumpſerit originem à iure gentium fo.595.col.1.verſ.Sunt alij.

Ex pacto nudo actionem oriri iure canonico. fo. 610 col.1.verſi.Pareſciendo.

Contractus an tum demum ſit perfectus cum interuenit ſcriptura fo.617.colu.2.verſiculo. In oppoſitum.

Is qui donauit alicui aliquam rem ea lege vt poſt certum diem quæreretur eccleſiæ poterit remittere modum donatario abſque reſpectu prę iudicij eccleſiæ.fo. 618.colum.1. verſic. Hinc infertur.

Princeps donationem à ſe factā minimè ex poſt facto reuocare poteſt. fol.621.col.1.

Libellus an requiratur ad exequutionem petendam ex ſententia arbitrorum.folio.639.col.1. verſi.Cum ſententiæ.

Miſſus in poſſeſsionem durante prima miſsione an faciat fructus ſuos.fo.650. colum. 2. verſic. Conſtat.

Citatus ſemel dicens ſe nolle comparere contumax eſt nec eſt iterum citandus.fol. 651.col.2 verſ.Nota.

Dicta teſtium ſi ſunt recepta & examinata inter alias perſonas, vtrum contra alium faciant aliquam fidem.fo.690 columna.1.verſic.Quæro quid.

Iuramentum cui ſit deferendum in ſupplementum probationis , quando vtraque pars æquè probauit.fo.672.col.2.verſ.Dubitari.

Quod in cauſa appellationis poſt publicationem factam in prima inſtantia non poſsint recipi teſtes ſuper eiſdem articulis.fol. 673. col.1. verſi.Que ſi los teſtigos.

Quod ſit vnica poſſeſsio licet varios producat effectus.fol.708.col.2.verſi.Contrariam.

Ius offerendi vtrum poſsit præſcribi à debitore contra creditorem.fo.710.col.1.verſ.Hic quæri poteſt.

Præſcriptio actionum & iurium à iure ciuili per tranſcurſum triginta vel quadraginta annorū, an ſit correcta.fol.711.colum.2.verſi. Eſt notandum.

Præſcriptio immemorialis vt locum habeat aduerſus principem an requirarur ipſius principis præſcientia.fo.718.columna.2. verſi. Dubitatur.

Communem rem præſcribens non poteſt præſcribere decennio fol.716. columna.1. verſicu. que no ſea.

Compromiſſum an ſortiatur naturam tranſactionis,& ſic contractus.fol.630.col.1.

Compromiſſum quid.fol 639.columna. 1. verſi. Compromiſſos.

Cōcubina ad hoc vt pœna legis multari debeat vtrum requiratur , vt ſit cum clerico inuenta, an vero ſufficiat , quòd ſit habita prò concubina.fol.106.columna prima.verſi. Eſt etiam vlterius.

Concubina quæ dicatur.fol. 160. col. 2.vſq; ſ.Ad hæc quæro,& fo.105.colum. 1.verſi.Quæ autem dicatur.

Concubinæ clericorum vtrum per iudicem ſecularem puniri poſsint. fo.99.col.1.verb.Mancebas conoſcidamente.

Concubinæ elerici, monachi vel religioſi quæ ſit pœna. Et cui ſit applicanda pœna pecuniaria. Et quid dicendum de concubina nupta,fo.105 col.1.verſi.quæ autem dicatur.

Concubinam ſi coniugatus habeat, qualiter puniatur.Et quid ſi eam domi recipiat , & vxorē expellat.Et quomodo ſit infamis. Et vt eā dimittat,à quo iudice compelli poterit. fol.105. col.1.verſ.quæ autem dicatur.

Concubinatus quòd iure naturali ac diuino ſit prohibitus.folio.104.columna ſecunda.verbo. Manceba.

Concubinatus pro crimine antequam quis deprehendatur, vtrum condemnatio ad pœnam requiratur.fo.105.col.ſecunda.verſic. Vtrum condemnatio.

Concubinarius clericus qua ſit pœna plectendus fol.104. columna ſecunda. verſiculo quæri tamen poteſt.

Concluſio in cauſa an ſit de ſubſtantia Iudicij.fo. 677.columna.1.& fol.563.columna.1. verſicu. Eſt etiam.

Concluſum in cauſa quando dicatur.fol.676.col. 2.verſi. Pleyto.

Condemnatus ad mortem fugiendo à carceribus peccat,non tamen ſi mors eſſet iniuſta.fo.545 col.2.verſi.Hinc eſt.

Condemnatio expenſarum , vide in verbo, Expenſas.

Con-

Index materiarum.

Confeſsio vera & ficta in quo differant.fol. 522. col. 2.verſ. Videtur.

Confeſsio an ſit probatio, vide duas opiniones contrarias,fol.666.columna.1.verſiculo.Quæro.2.

Confeſsio inquiſiti ſufficit ad condemnationem ipſius,nec opus eſt teſtibus.fol.439.col.1.verſic.Contra.

Quod verum eſt etiam ſi confeſsio facta fuerit,in proceſſu nullo.ibi.

Confeſsio in iudicio facta non tenebit proteſtatione præcedente,fo. 519.columna.1.verſicu. Confirmatur.

Ex confeſsione ſola homicidij non probata qualitate ad ſui defenſionem an ſequi poſsit condemnatio ad pœnam ordinariam.fol.553.col.1 verſi.Vtrum autem.

Confeſſus ſe commiſiſſe homicidium ad ſui defenſionem an veniat condemnandus reiecta qualitate defenſionis.fo.551.colum.1.verſicu. Præterea.

Confeſſus qui habetur, nihilominus poteſt contrarium probare.fo.550.colum.2.verſicu. Por confieſſo.

Pro cõfeſſo quibus caſibus quis habeatur. fo.550 col.2. verſi.Por confieſſo.

Pro confeſſo vt quis habeatur neceſſaria eſt partis accuſatio.fo.521. columna.1.verſiculo. Praxis autem.

Confraternitates quod eſſent prohibendæ oſtenditur.fol.106.col.2.verſi.Ligas.

Conſenſus tacitus partium per lapſum temporis inducit clauſulam guarẽtigiam.fol.648.col. 2.verſi.En la ſentencia.

Conſtantini donationem eccleſiæ factam validam fuiſſe oſtenditur.fol.39.col.2.

Conſcientiæ alicuius quando aliquid relinquitur,quod ſemper illam ſuo iuramento firmare debeat,fol.206.columna ſecunda.verſic. Nota etiam.

Conſuetudo ſemel per legem damnata, vtrùm reintroduci poſsit in procemi.fol. 14. columna.2.

Conſuetudo omnis contra libertatem eccleſiæ procedẽs,quod ſit irrita ac prorſus nulla.fo.69 columna prima.in verbo. Eſtatutos, y ordenanças.

Conſuetudo, valet quòd vacant epiſcopatu, canonici, vel electores non procedant ad electionem niſi prius Regi noſtro Hiſpaniæ denuntient, mortem prælati, & eius conſenſum habeant,& approbationem.fol.154. col.2.verſi. Ex quo infero.

Conceſsio ad inſtantiam partis facta, qualis eſſe præſumatur.fol.217.colum.prima.verſic. Vnde infertur.

Conceſsio regalium,vel infeudatio, quãdo etiam viuente concedente nõ valeret.fo.217. col.2. verſi.Hinc euenit.

Conſeruator eſt tentatorum Deus.fol. 158. col. 2.verb.Los conſeruadores.

Conſeruator tentatorum de iure fori ſeu humano quis ſit.fol.158.columna ſecunda. verſiculo De iure autem.

Conſeruator quis dicatur.fo.159.colum.2. verſi. Quæri poteſt.

Conſeruatores iuriſdictionem ſecularem perturbantes quã pœna plectantur.fol.159.col.2. & 160.col.1.ver.No puedan recobrar,& in verb. No ſean oſados de exceder.

Conſeruatores,qui apoſtolici dicũtur, de quibus poſsint cognoſcere,& ad quæ ſuam non poſſint extendere poteſtatem.fo.159.col.2.verb. Los conſeruadores.

Conſeruatores,qui ſecundum bullam debent conoſcere contra facientes iniuriam monaſterijs,quod poterunt compellere ad ſolutionem nolentes ſoluere.fol.159.colum.1. verſic.Conſeruatores.

Conſilij Regis domus, ſeu camera quo in loco ſita eſſe debeat.fol.203.col.1.verb. Que la caſa y camara.

Et quibus horis cõſiliarij regij quoquo anni tempore in negotijs expediendis cõſilio adeſſe debeant.fo.203.col.2.

Conſiliarij regij qui,&quibus priuilegijs ſint præditi.fol.200.columna.2.verbo. Los del nueſtro conſejo.

Conſilium in rebus arduis vnde ſit inquirendum oſtenditur.fo.306,columna.2.verb.Es neceſſario conſejo.

Conuentio ad hoc vt ſeruari debeat, quid requiratur.fol.200.columna.1.verſiculo Ex quo infertur.

Conuerſi ad fidem ex gente Iudæorum poſſunt obtinere dignitates eccleſiaſticas.fo.763.col.1 verſic.Sit igitur.

Conuicij verbum quotiens quis geminauit, an toties pœna legis ſit plectendus.lib.1.titu.1.l. 9.fol.35.col.1.

Conuitio qui nobilem,afficit,an pœna.l.9. lib.1. titu.1.ſit plectendus.lib.1.titu.1.l.9.folio.34. col.2.

Conuicijs affectus abſens,vtrum poſsit agere cõtra iniuriantem', verbo alias præſenti obiecto punibili.lib.1.tit.1.l.9.fo.35.col.2.

Conuicium obijciens verbis iniurioſis, dicens alicui,Mentiris, cum temperamento tamen,addendo,ſcilicet ſaluo honore,&c.an pœnam legis effugiat.lib.1.tit.1.l.9.fol.36.col.1.

Contumax quis dicatur.fol.497.col.1.
Contumax ſi moriatur antequam pronuntietur pro confeſſo, huiuſmodi ficta confeſsio & pœna non tranſit in hæredem.fol.520.col.1.verſ. Quid autem.
Contumax qua pœna puniatur.fo.498.col.1.verſic.Ampliatur.
Contumaciæ incuſatio in cauſis vna ſufficit. fol. 521.col.1.verſ.Praxis.quod eſt nouum & ideo iudicibus menti tenendum.
Contumax ſi non compareat in termino poſtremæ monitionis an poſsit iudex ſine alia citatione in cauſa pronuntiare pro confeſſo.fol. 554. col.1.verſi.Vtrum autem.
Contumax an poſsit opponere quod libellus eſt ineptus ſuper quo facta eſt confeſsio & ideo, quod ſententia non valuit.fo.522.col.2.verſi. Vtrum opponere.
Contumax poteſt opponere exceptionem peremptoriam infra viginti dies ad repellendum intentionem aduerſarij.fo.523.col.1.verſi. Inquirendum eſt.
Contumax non efficitur infamis licet pro confeſſo habeatur de crimine quod alias inducit infamiam iuris.fol.521.col.2.verſ. Eſt tamen dubium.
Contumax habitus pro confeſſo poteſt aſſumere onus probandi contrarium ſuamque innocentiam.fo.521.col.2.verſi.Quæſtio.10.
Contumax pro confeſſo haberi non debet niſi copia petitionis actoris ad ſuas manus peruenerit,&multò minus ſi citatio ſit facta ad domum tantum ibidem.
Contumax verus an poſsit appellare à ſententia in qua pronuntiatur cõfeſſus.fo.522.col.1.verſi.Dubitatio inſuper.
Contumax qui perſonaliter citatus potuit venire ad iudicem non auditur appellando,fo.493. col.1.verſi.Quæro.17.
Quid autem de ficto contumace qui ad domum fuit citatus.ibidem.
Contumaci habito & declarato pro confeſſo quo remedio ſit ſubueniendum.fol.521.col.1.verſ. Dubitatur.
Contumacia procuratoris, non nocet domino in reſpondendo, quando res eſt magni præiudicij fo.519.col.2.verſi.Quæro quatenus.
Contumacia procuratoris,quando noceat domino.fo.523.col.1.verſi.Et circa hoc.
Contractus nomine quid comprehendatur. fol. 637.col.2.verſi.Obligationes.
Contractus guarentigij qui dicantur.fo.624.col. 2.verſi.Præterea.
Contrahere in eccleſia licet ſit prohibitum,& ſic contrahentes peccent,quòd tamen contractus in ea geſtus valeat,oſtenditur.lib.1.titu.2.l.5. fol.42.col.2.
Contributio non debet exigi, quouſque conſtet quem ad eam ſoluendam teneri.fo.832.col.1. verſic.Tenidas.
Conteſtatio litis,vide,litis conteſtatio.
Correctores ciuitatum vltra ſalarium non poſſunt recipere munera.folio.437.colum.1.verſi. Vtrum.
Correctores hodie in reipubli.diſpendium ſibi attribuũt res ad ciuitatem pertinentes.fol. 733. col.2.
Correctores cognoſcere debent de iniurijs illatis per officiales & iudices de las ſacas.fol.380.colum.1.verſi,Que los nueſtros.
Chriſtianus fidelis,qui dicatur.lib.1.tit.1.l.1.fo. 17.col.1.
Chriſtianus vnde dicatur. ibidem.
Chriſtiani, ſi à Chriſtianis in bello etiam iuſtiſſimo capiantur,quòd ſerui capientium non efficiantur.fol.187.col.1.verſ. Hinc euenit.
Creditor infra quod tempus poſsit vendere pignus vt ſibi ſoluatur.fol. 902.col.1. verſiculo. Vendieren.
Creditor rem pignori datam præſcribere nullo tempore poteſt.fo. 709.col.2.
Creditor in diem vel ſub conditione à debitore ſuſpecto pignora petere poteſt ad ſui ſecuritatem.fo.590.col 2.verſi,Ex qua.
Crucis ſignum quod non pingatur in ſolo, aut parte aliqua, vnde ab hominibus cõculcari poſſit. lib.1.tit.1.l.4.fo.25.col.1.
Curiæ quare fiant. Et vnde dicatur curia.fo.306. col.2.verſi,Es neceſſario conſejo.
Cuſtos vt liberetur à culpa rei perditæ quæ probare debeat.fo.335.col.1.verſi. Que guardarẽ.

D.

Damnatus à iudice competenti de crimine proditionis, ſeu falſitatis,quòd ſit infamis.fo.181. col. 2. verb. Interuenire aleue, o traycion.
Damna remittens in dubio non cenſetur remiſiſſe expenſas.fo.832.col.2.vero. Coſtas.
Damnare neminem licet non præmiſſa citatione fo.725.col.2.
Debitor regis,ſeu eius fiſci, vtrum iuris beneficio vt ſcilicet bonis cedere poſsit, gaudere valeat,fo.250.col.2.verſ.Dubium tamen.
Debitum ex cauſa ſeruitij an ſit filio in legitimã imputandum.fo.38.col.1.
Debitum iniuſtè petere quot modis quis dicatur fol.343.col.1.verſi.Quæro etiam.

Index materiarum.

Decima quid sit.fol.115.col.1.vers.quæro igitur. Decima quare potius hoc,quam alio appellata fuerit nomine.fol.115.col.2.vers. proseeundo.

Decima de decem à rustico soluta, qui quidem quindecim corbes tritici,vel vini collegit,vtrũ teneatur etiam de quinq; remanentibus soluere.fol.125.col.1.vers.Succesiue dubitatur.

Decima vtrum de lucro iniusto sit soluenda, fol. 125.col.2.versi.quæro etiam.

Et quotupliciter malè acquisitum dicatur.fo.226 col.2.versi.Altero modo.

Decima vtri sit soluenda de holeribus in altera parochia seminatis, & in altera transplantatis & cretis.fol.129.col.2.versi.Est & alia.

Decimæ prædiales quæ dicãtur, & quibus sint tribuendæ.fol.116.col.1.vers. Quæro etiam.& versic.Quæ decimæ.

Decimæ personales quæ.ibid.versi. Sunt & aliæ.

Et quibus tribui debeant.ibid.vers.Debent autẽ.

Decimæ mistæ quæ sint.ibid.vers. Sunt. Et quibus sint tradendæ.ibid. vers. Huiusmodi autẽ.

Decimæ quibus sint dandæ personis. fol.117.co. 1.vers.Quartò dubium est.

Decimæ vtro iure,diuino ne,an humano debeantur.fol.117.col.1.versi. Vlterius & quinto.

Decimæ quòd de iure naturali sint debitæ, ostenditur.fol.117.col.2.vers.Præterea in præfidiũ.

Decimæ,atq; primitiæ, quòd pro altaris seruitio debeantur. fol.118.col.1.vers. Præterea quòd.

Decimæ personales quod sint dandæ, pluribus rationibus conuincitur.fol.118.col.2. versi. His sic præhabitis.

Decimæ in se quòd sint iuris naturalis, ac diuini, quo ad quotã tamen sint iuris positiui.fol.119. col.2.versi.Sit igitur resolutio,

Decimæ vera quota quòd non sit in obligatione iuris diuini.ibid.versi.Ex quibus infertur.

Decimæ quòd laicis in feudum concedi possint. fol.120.col.1,vers. Vnde prouenit.

Decimæ(vulgo tertiæ)quod Hispaniæ competãt Regi.ibid.

Decimæ si consuetudine inducatur quæ viget in quibusdam regionibus, quòd non soluantur ex certis fructibus in partem vel in totum, vt ex fœno,oleo,&c.dum tamen ex alijs superfit sacerdotibus sufficiens sustentatio, vtrum huiusmodi consuetudo valeat.fol.124.col.2. versic. Est & aliud dubium.

Decimam quòd in octauam,duodecimam,vndecimamve partem papa reducere possit, fol.122. col.2.versi.Hinc est.

Decimã petenti vtrum exceptio cõpensationis obstet.fol.124.col.2.versi. Vlterius etiam.

Decimandi ius vtrum sit seruitus. fol.130.col.1. versic.Quæro vlterius.

Decimas ne soluere teneantur, quòd Romanus Pontifex aliquibus loca,vel prædia, vel etiam aliquibus personas priuilegiare possit, fol.122.col. 1.vers.Ex quibus deducitur

Decimas quòd laici sacerdotibus etiam diuitijs affluentibus hodie dare teneantur.fo.120.col.1. vers.Videtur tamen.

Decimas quæ personæ soluere teneantur.fo.126 col.2.vers. Est tamen dubium.

Decimas quæ personæ soluere teneantur.fol.120 col.2.versic.Est tamen dubium.

Decimas iure curæ parochiali debitas consuetudo non soluendi, vtrum debitorẽ excuset à restitutione,præsertim data debitoris scientia,& sint debitæ.ibid.

Decimas non soluendi consuetudo quanto tẽpore inducatur.fol.124.col.1.vers. Est tamen.

Decimas percipiendi ius, vtrum possit obligari pignori.fol.127.col.1.vers.Quæritur etiam,

Decimas suorum fructuum cui teneatur soluere is,qui habitationem, & domicilium ab altera mutauit in alteram parochiam in fraudem prioris.fol.130.col.1.versi. Quæro etiam.

Decimas non soluentes quibus sint afficiendi pœnis.fol.130.col.2.vers.Dubium versatur.

Decimas,ac primitias qua possint actiõe ecclesiarũ ministri petere.fo.129.col.1.vers.Est & alia

Decimas præsentes, præteritasve vtrum debitor in magna egestate constitutus,possit ad suã suorumque, necessariam sustentationem saltua conscientia retinere.fol.15.colum.1.vers. Præterea dubitatur.

Decimæ de quibus sint rebus soluendæ. fol.125. col.1.vers.Venit tamen.

Decimæ infeudatæ si in principem laicum antè Concilium Lateranense fuerint translatæ,vtrũ iudex secularis de earum causa cognoscere poterit.fol.130.col.1.vers.Posset tamen.

Decimæ quòd ex iusta causa secularibus in feudũ dari possint.fol.131.col.2. verbo. Que nos, y otras personas.

Decimæ quando sint soluendæ.fol.133.col.1.vers ficu.Remanet.

Decimæ,quando ad horrea clericorum, expensis debitorum essent deferendæ ostenditur. fol. 133.col.2.verb.Vayan por el diezmo.

Decimarum species quotuplex sit.fol.116.col.1. vers.Quæro etiam.

Decimarum causa coram quo sit agenda iudice, fol.129.col.2.versic. Dubitatur vlterius.

Decimarũ in causis quòd summariè procedendũ sit.fol.130.col.1.vers. Notandum præterea.

Decimarum collector nomine rectoris, vel ipse rector,quod possint prohibere,ne debitor fructus ab area tollat,quousq; sibi sit decima solu-

ta.fol.132.col.1.verb.defendemos.
Decimarum in ſolutione quòd conſuetudo plurimum operetur,fol.133.col.1.verb. Do fue ſiẽpre acoſtumbrado.
Decimarum debitores, quòd ante realem (dummodò poſsint)ſatisfactionem non ſint abſoluẽdi,fol.133.col.1.verſ.Nec debitores.
Decimarum à ſolutione ꝙ conſuetudo non excuſet.folio.133.col.1.verſic.Do fue ſiempre acoſtumbrado.
Deçedens ſinè confeſsione,& communione, qua pœna puniatur. Et vtrum illa duo copulatiuè requirantur,lib.1.tit.1.l.8.fol.33.col.1.
Decretum primum vel ſecundum in quibus actibus interponitur.fol.655.co.2.verſi.quære.22
Decretum miſsionis rei in poſſeſsionem quis facere poſsit.fol.650.col.2.verſ.quæro.5.
Decretum miſsionis etiam tranſmiſsibile eſt,ibidem.
Ad decretum primum aut ſecundum quomodo ſit procedendum.fol.650.col.2.
Decretum ſecũdum an poſsit interponi in alia re quam in ea qua fuit interpoſitum primum.folio.655.col.1.
Decretum ſecundum decerni non poteſt contra minorem indefenſum.fol.657.col.2.verſ.quæro.30. Decreti primi & ſecundi effectus. fol. 656.col.2.verſ.Quæ præterea.
In primo & ſecundo decreto pronunciando practica.fol.654.col.1.verſ. Quæro.
Decuriones quando poſsint iuriſdictionem ſuam delegare,fol.575.col.2.
Decurionum ciuitatis, qui regidores appellantur quæ ſit iuriſdictio.fo.574.co.2.verſ. regidores.
Delator quòd iniuſta delatione teneatur. Et quomodoſi non probet,ſit infamis oſtenditur,fol. 310.colum.1.
Delator,qui ſuam delationem non probat,vtrum in aliquibus excuſetur caſibus.ibid. verſ.Quæro tamen.
Delator quando non ſit tanquam falſam accuſationem,vel denuntiationem faciens puniẽdus, fol.311.col.2.verſ.Notabis etiam.
Delinquens ſi de vno ad alium carcerem mittatur & vadat per eccleſiam, quòd non debeat tanquam is,qui in eccleſia eſt,defendi.lib.1.tit.1.l. 4.fol.41.col.1.
Et quid ſi incarcerato detur licentia audiendi miſſam in eccleſia,an poterit inde extrahi.ibid.
Depoſitarius quia habet rem nomine alieno non poſsidet naturaliter nec ciuiliter ac proinde præſcribere non poteſt. fol.709.col.1.verſ. hinc deducitur.
Delertor militiæ quando quis dicatur, & qua pœna puniatur.fol.804.col.2.
Deus,quòd tam exterioribus, quam interioribus ſignis velit ab hominibus honorari. lib.1.tit.1. l.2.fol.23.col.1.
Dies quomodo accipiendus.fol.809.col.1.
Dies in qua fuit petitio intimata aduerſario eſt in termino computanda.fol.515.col.2. verſic. Que el dia.
Dies nouẽ dati ad litẽ conteſtandã continui ſunt intelligendi & currere de momento ad momẽtum.fol.524.col.2.verſ.vtrum autem.
Dies vnde dictus & quomodo computari debeat & quando dicatur dies.fol.809.colum.1.verſi. Treynta dias.
Dies dominica quòd maxima veneratione honoranda ſit,& ſeruãda.lib.1.tit.1.l.5.fol.26.col.1
Dies feſtus quando incipiat,& quando finiatur lib.1.tit.1.l.5.fol.27.col.2.
Diebus dominicis negotia agere,an,& quando liceat,lib.1.tit.1.l.5.fol.26.col.1.
Diebus feſtis per aliquam negotiationem acquiſita vtrum ſint reſtituenda.lib.1. tit.1.l.5. folio. 27.colum.1.
Diebus feſtiuis vtrũ liceat pro pretio ſcribere.ibi.
Dignior quis dicatur.fol.151.col.2. verſ. Quæro quis.
Dignitates,prælatias,& alia beneficia eccleſiaſtica ꝙ in regno Caſtellæ exteri habere non poſsint,fo.86.col.2.verb.Que ningũ eſtrangero.
Et quid dicendũ de alijs ſecularibus officijs. ibid.
Dilatio quid ſit.fol.577.col.1.
Dilatio præfixa litigãti an poſsit reuocari per iudicem.fol.577.col.2.verſ.Quæritur.3.
Dilatio quando & quibus ex cauſis dari debeat, fol.578.col.1.verſ.Plazo.
Dilationem nõ poteſt iudex denegare, nec ea pẽdente poteſt in cauſa procedere, fo.56.col.2.
Doctor,qui per viginti annos legit in ſtudio generali quibus priuilegijs gaudeat.fo.172.col.1. verb.Sus meritos y ſufficientia.
Doctor tres gradus habere debet, & qui ſunt.fol. 834.col.1.verſi.Bachilleres.
Doctor præferendus eſt militi armatæ militiæ. verſ.Si en los doctores.fol.771.col.2.
Doctor qui infirmitatis cauſa non poteſt venire ad examen ſcholarium,nihilominus conſequitur iura quæ conſequi debuiſſet ſi præſens eſſet fol.728.col.1.
Dos qualis, & quanta ſit à patrono aſsignanda, fol.136.col.2.verſ.Quarto quæri poteſt.
Dominicus Soto omniũ diſciplinarũ ſingulare ornamẽtũ.fol.18.col.2.verſic.Auian de pagar.
Dominus & vaſſallus qui dicantur. fol.803.col.1 verſ. Los nueſtros.
Domin' tẽporalis an poſsit & debeat ſubditos arcere ne faciãt duella.fol.799.col.1.&.2. & ſeq.

Dominus quare præſcribat intra triennium famuli ſalarium & ſtipendium vbi intellectus.l.157 de Madrid.fol.713.col.1.

Dominus qui vult vendere iura vaſſallorum alteri domino an cogatur recipere pretium ſi ipſi offerunt proprij vaſſalli vt liberentur.fol.894. col.2.verſi.Todos aquellos.

Domus delinquentis in quibus caſibus debeat dirui.fol.877.col.1.

Donatio facta abſenti an efficaciter inducat obligationem promiſſori, taliter quod cum primũ venerit in notitiam abſentis donatarij ipſe poſſit donatarium conuenire, & condemnare. fol. 614.col.2.verſ.Quæro vtrum.

Donatio inter patrem,& filium in poteſtate gratia ſtudij facta,quòd valida ſit. lib.1. tit. 2.l.8. fol.45.col.1.

E.

ECcleſia militãs collectio fidelium.lib.1.tit. 1.fol.17.col.1.

Eccleſia quòd ſit vna,& ſancta.ibid.

Et quid de eo, qui ad corpus Chriſti confugit. ibid.

Eccleſia quòd neceſsitatis tempore triticũ, aliud ve granum ad forum venale mittere teneatur lib.1.tit.2.l.2.fol.53.col.1.

Eccleſia vtrum neceſsitatis ratione ad extraordinaria teneatur.lib.1.tit.2.l.12.fol.53.col.2.

Eccleſia vacante,quòd valeat conſuetudo, vt canonici ad nouam electionem minime procedant,niſi prius mors prælati regi nuntietur & illius aſſenſus poſtuletur,fol.70. col.1. verbo. Hazer ſaber al Rey.

Eccleſiæ immunitate vtrũ gaudeant confugiẽs ad euchariſtiam,quam ſacerdos vel per viam ad infirmum,vel in proceſsione defert, ne poſsit inde à iudice extrahi.lib.1.tit.1.l.3.fol.24.col.1.

Eccleſia quod in temporalibus meri,& mixti imperij iuriſdictionem habeat. Et quare, fol.113. col.2.verb.Donde tiene juriſdiction.

Eccleſiarum immunitates, & priuilegia quomodo inconcuſſe ſint obſeruanda, oſtenditur. lib. 1.tit.2.l.2.fol.39.col.2.

Eccleſiarum fractores qua pœna plectantur.lib.1 tit.2.l.4.fol.41.col.1.

Eccleſijs ſeruientibus congruã ſuſtentationẽ deberi oſtenditur.lib.1.tit.2.l.9.fol.52.col.1.

Eccleſiaſticarũ cauſarũ in deciſionibus,vtrũ deficiente iure canonico,ſit ius ciuile dictis ſanctorum præferendum.In procœmi.fol.13.col.2.

Eccleſiæ & eccleſiaſticæ perſonæ, quòd ad refectionem viarum,& pontium, aliorũque id genus, quæ munera ſordida non ſunt teneantur fol.68.col.1.in verb.Que ſon para bien comũ.

Electio prælati,quòd ad ſolos canonicos eccleſiæ cathedralis ſine eo,quòd aliæ cum eis perſonæ eccleſiaſticæ interueniant,&c. competat.verſ. Pro declaratione,fol.148.col.2.

Electio epiſcopi ſi fiat quòd de conſuetudine nõ ſeruetur vt in ea religioſi interſint.fol.146.colum.1.verſi.Secunda concluſio.

Electio prælati ſi fiat, quòd populus non ſit vocandus,& quòd abſque eius aſſenſu electio valeat.ibid.Tertia concluſio.

Electio prælati vt fiat,quòd principis ſeculariscõ ſenſus niſi ei ex cõceſsione apoſtolica cõpeteret,nõ requiratur.ibid. verſ. Quarta concluſio.

Electio quid.fol.154.col.1.verſ. Sed eſt dubium.

Electio quo in loco ſit celebranda ibid. verſiculo. Dubitatur etiam.

Electio facta in loco interdicto vtrum ſit valida. ibid.verſ.Quæri etiam poſſet.

Electio clandeſtina vtrum ſit valida. ibid. verſic. Vlterius etiam quæritur.

Electio eſto ꝙ ex iuſta cauſa in eccleſia fieri non poſsit,locuſq; propterea mutetur, vtrum in citatione ſeu edicto locus & cauſa mutati loci inſeri debeat.fol.154.col.2.verſi. Quæro etiam.

Electio ſi fiat, vtrum ante collationem beneficij electus in eo ius habere dicatur.ibid. verſi.Verſatur etiam.

Electioni epiſcoporum & prælatorum quomodo reges Hiſpaniæ conſentire debeant.fol.153 col.2.verb.conſientan las elections.

Eligens dignum vtrũ ad damni hac occaſione digniori illati reſtitutionem teneatur, fol.151. col.1.verſi.Eſt tamen dubium.

Electus vtrũ ante confirmationẽ ea, quæ ad prælaturæ adminiſtrationẽ pertinẽt,exercere poſsit.fol.155.col.1.verſi.Eſt & alia.

Electus quòd ante confirmationem in habitu,nõ autem in actu epiſcopus dicatur,fol.155.col.1. verſic. Hinc fit.

Electus ante confirmationem,quòd adminiſtrare non debeat & ſi adminiſtret dicetur intruſus, & iure priuari poſsit. fol. 155. colum.2. verſ. Hinc etiam.

Electus quanuis ex electione acquirat ius ad rem ante confirmationem, quòd tamen non poterit,nec ea quæ ſunt iuriſdictionis, nec ea quæ ſunt ordinis adminiſtrare,fol.155.col.2. verſ. Ex electione ſola.

Electus nondum,conſecratus,confirmatus tamen quòd ea,quæ ſunt iuriſdictionis miniſtrare poterit.ibid.verſi.Secunda concluſio.

Electorum vota quomodo in electione ſecretè exquiri debeãt,& quare.fol.209.col.2. verb.Salga del conſejo en tanto que hablan.

Index materiarum.

Emptor rei fiſci ſi poſtea eam vendat tenebitur ſoluere gabellam, ad quam ſi fiſcus venderet nō tenebatur fol 828.col.1.verſ Hinc eſt.

Epiſcopus confirmatus q̄ de bonis eccleſiæ mobilibus, & immobilibus inuentarium facere teneatur.lib.1.tit.2.l.2.fol.39.col.2.

Et quid de electo non confirmato.ibid.

Epiſcopus vtrum iniuriam clerico vel ſubdito illatam remittere poſsit,fol.175.col.2.verſi.Sue ceſsiuè quæro.

Epiſcopi nomē q̄ ex cōfirmatione, nō ex electiō ne veniat.fol.155.col.1.verſ probatur.

Excommunicatio hæreſis ſupplicium de iure canonico.lib.1.tit.1.l.1.fol.22.col.1.

Excommunicatio,an,& quando occultum hæreticum ligetē lib.1.tit.1.l.1.fol.22 col.1.

Excommunicatus an poſsit obijcere exceptionē compenſationis.fo.588.col.1.

Excōmunicatus an facit fructus ſuos durante cenſura.fol.592.col.2.

Excommunicationem obijciens tenetur eius ſpeciē declarare,fo.535 col.2.verſ.Infertur tertiò.

Exceptio quid ſit,vbi examinatur definitio data à Panormitano.fo.525.col.2.verſ. Ad primū.

Exceptio ſolutionis & liberationis an ſint dicendæ exceptiones.fol.587.col.1.verſ.ad ſecūdū.

Exceptio competens pupillo an etiam competat fideiuſſori.fol.608.col.1.verſ.Præterea.

Exceptio excuſsionis an poſsit tolli.fol.598.col.2.verſ.Quæro nonò.

Exceptio excommunicationis poteſt opponi,cōtra perſonam agentem, licet non poteſt contra inſtrumentum.fol.592.col.2.verſicul.Nec prætextu.

Exceptio præiudicialis quæ dicatur.fol.593.col.1.verſi.Præiudiciales.

Exceptio peremptoria quid.ibid.

Exceptio ſolutionis & liberationis opponi poteſt contra repetentem.fol.587.col.1.verſ.tamen dicendum.

Exceptio ſolutionis etiā elapſo termino à iudice dato ad probādū omnes exceptiones, poterit opponi.fol.587.col.1.verſ.ad ſecundam.

Exceptio requirēs altiorē indaginē reſeruari debet ad iudicē ordinariū, quādo agitur in ſummario iudicio.fol.647.col.1.verſic. Vtrum autē.

Exceptio dilatoria quid dicatur.fol.591.col.2.verſic.Dilatoria.

Exceptio excommunicationis an ſit dilatoria.folio.592.col.1.verſ.Quid autem.

Exceptio proueniens ex iuriſdictionis defectu, reddit proceſſum nullum, nec acta operantur effectum.fol.528.col.2 verſi.Exceptio.

Exceptio ſolutionis eſt iuris naturalis, nec cuiquam auferri poteſt.fol.588.col.1.

Exceptio incapacitatis an poſsit obijci cōtra teſtē toleratū tēpore teſtimonij.verſ.vtrū aūt.ibidē.

Exceptio declinatoria intra nouē dies debet probari.fol.579.col.2.verſi. Que no es.

Exceptio declinatoria quibus modis excluditur fol.581.col.1.& 2.

Exceptio ſolutionis cōtra debitū per teſtes, admitti nō debet in regno Aragonū.fo.642.co.2

Exceptio ſubreptionis quando ſit obijcienda.fol.692.col.1.verſ.Quæro.12.

Exceptio nullitatis proueniens ex iuribus ac legibus loci contractus quoad deciſionem & validitatem obligationis ſeruanda eſt. fol.635.col.1.verſ.Dubitatur.

Exceptio proueniens ex defectu mandati reddit proceſſum nullum cum ſit geſtum à falſo procuratore.fol.533.col.2.verſ.Quærō præterea.

Exceptio procuratoris duplex.ibid. verſicu.ſciēdum tamen.

Exceptionē opponens contra teſtes quid obſeruare debeat.fol.558.col.2.verſ repulſam. & ſeq.

Exceptione propoſita contra libellum tranſacto dierum termino non habetur pro confeſſo.fol.557.col.2.verſ.Vtrum autem.

Exceptiones vnde originem duxerint. fol.565.col.1.verſ.Sunt alij.

Exceptiones pacto nudo an tolli poſsint cōmunis contra communem.fol.597.col.2.verſ.Dubitatur octauò.

Exceptiones renuntiare licitē poſſunt. fol.598.col.2.verſ.Poſtremò.

Exceptiones poſt terminum decem dierum amplius liquidari nō poſſunt.fol.645.col.2.verſ. Vtrum autem.

Exceptiones quæ & quot modis,& quando contra teſtes opponi poſſunt.fol.555.col.1.verſ. tachar & ſequenti.

Exceptiones peremptoriæ vſque ad diffinitiuam ſententiam poſſunt opponi,niſi in duobus caſibus.fol.593 col.2.verſ peremptoriæ.

Exceptiones quo tempore ſunt opponendæ contra teſtes.fol.558.col.2.

Exceptiones qui infra terminum aſsignatum ad probandum non probauerit an ſit admittendus in ſecunda inſtantia ad probationem earū.fol.559.col.1.verſ.Dubitatur.

Exceptiones quando tranſacto termino opponi poſsint.fol.600.col.1.verſ.Præterea.

Exceptiones merè perſonales non trāſeunt ad fideiuſſores,fol.608.col.2.verſ Tertia.

Excipiens an cenſeatur fateri contenta in actione deducta.fol.597.col.2.verſ.Dubitatur.

Exemptio conceſſa rebellionibus regijs aut alijs perſonis priuilegiatis non tranſit ad filios, fol.827.col.1.verſ.Eſcriuanos.

Exem-

Index materiarum.

Exemptio non liberat priuilegiatum quominus equum habere debeat, ad hoc vt gaudere debeat ſuo priuilegio, fol. 837. co. 1. verſi. igitur.

Exemptiones & honores poteſt rex vendere vrgente regni neceſsitate, & quomodo, fol. 818. columna. 1.

Exemptus priuilegium fori renuntiare non poteſt, ſine licentia papæ vt abbas ſancti Iſidori, &c. fol. 467. col. 1. verſ. Vtrum autem.

Exequutio inſtrumenti an peti poſsit contra fiſcum. fol. 628. col. 2. verſ. dubitari.

Exequutio inſtrumenti ex eo impeditur quod in eo ſit iuramentum interpoſitum, fol. 635. col. 1. verſ. Vtrum autem.

Exequutio non debet committi inferioribus iudicibus ab alguazello. fol. 341. col. 1. verſ. Nota.

Exequutio per inſtrumentum guarentigium an peti poſsit à iudice antequam conſtet de mandato procuratoris ad exequutionem petẽdam fol. 633. col. 2. verſ. vtrum.

Exequutio pro dimidia fieri non poteſt ab vxore ex vi inſtrumenti concepti nomine mariti ſolius, fol. 633. col. 2. verſ. Deducitur.

Ad exequutionis pronunciationem ſolet obſtare quod is qui exequutionem petit, vel cuius nomine petitur non eſt in inſtrumento nominatus, fol. 633. col. 2. verſi. ad exequutionis.

Exequutor Iuſtitiæ (qui verdugo dicitur) quibus priuilegijs gaudeat & quod ſit eius ſalarium, fol. 351. col. 1. verſi. el verdugo.

Exequutor Iuſtitiæ quod poſsit priuati iumentum capere ad exequutionem ſententiæ, Vnde originem habuerit, fol. 352. col. 1. vnde infero.

Exequutoris iuſtitiæ officium. an ſit nobile. fol. 352. col. 1. verſi. vnde infero.

Exequutori quæ iura debeantur ratione exequutionis. fol. 634. col. 2. verſ. Quæro.

F.

FAmulus an ſalariũ exigere poſsit nullo certo ſalario ſibi taxato receptus. li. 1. ti. 2. l. 1. fo. 37. col. 2.

Famulus qua ætate ſalariũ ſiue ſtipendium petere poſsit. ibid.

Famulus per dominum expulſus an poſsit ſalariũ petere pro toto tempore quo domino operas non impendit. fol. 38. col. 2. vbi plura.

Fœminæ quæ habeant iuriſdictionem, fol. 355. col. 1. veſi. El que fuere.

Fatalia ad proſequendum & finiendum appellationẽ non currunt appellanti qui proſequitur & agit ſuper atteſtatis, fo. 745. co. 1. verſ. fatalia

Feriæ & dies feriati quare dicantur. fol. 581. col. 1 verſic. Quæro quare.

Feriæ meſsium & vindemiarum non ſeruantur apud regia tribunalia. fol. 582. col. 2. verſicul. Notandum.

In ferijs non valet citatio nec proceſſus nec ſentẽtia lata à iudice. fol. 581. col. 2. verſ. In iſtis.

Feriarum quot ſint genera. fol. 581. col. 1. verſicul. Pro declaratione.

Feriato die in quibus caſibus poſsit iudex ptocedere, fol. 582. col. 1. & 2.

Feriatis diebus cauſas tractari an poſsit induci per ſtatutum, communis contra communem. fol. 581. col. 2. verſ. vtrum autem.

Feſtorum & potiſsimum diei Dominicæ obſeruatio multorum authoritatibus commẽdatur. fol. 204. col. 1. verſ. Saluo los Domingos.

Fides quid libro. 1. tit. 1. fol. 16 col. 2.

Fides exterior vtrum ſit neceſſaria. fol. 16. col. 2.

Fides catholica vnde dicatur. fol. 16. col. 2.

Fides quod ſit vna & catholica, fol. 17. col. 1.

Fideiuſſor in criminali cauſa receptus ſi delinquens fugit an teneatur ad pecuniariam vel corporis afflictiuam pœnam. fol. 337. col. 1. verſicul. Sed quæro circa hoc.

Fideiuſſores ſi non fuerint in ſolidum obligati habent beneficium diuiſionis. fol. 569. col. 1. verſic. Quinto.

Fictio in caſu ficto tantum debet operari, quantũ veritas in caſu vero, fol. 636. colum. 1. verſi. Quid obſecro.

Filius clericus, ꝙ data etiã famis neceſsitate, à patre vẽdi non poſsit. fol. 59. col. 2. verſi. Filius.

Filius natus ex damnato coitu an ſuccedat matri. fol. 102. col. 1. verſ. Quæro etiam.

Filius ſpurius ſi inſtituatur, quando hæredes ab inteſtato venientes ſuccedant, & quando minimè, ſed fiſcus, fol. 102. col. 2. verſi. Nota etiam.

Filius Comitis, Ducis, vel Marchionis, quòd patris titulo inſigniri poſsit, fol. 198. col. 2. verſicu. infertur etiam.

Filius quòd loco patris ſubrogari poſsit, oſtenditur. ibid. verſ. Item obligatus.

Filius propria authoritate in quibus caſibus poſſit contrahere, fol. 604. col. 1. & 2.

Filius ingratus non ſolum exhæredari poteſt propter cauſas in auth. expreſſas, ſed etiã propter ſimiles alias vel etiam maiores. fol. 464. col. 2. verſ. Eſt tamen admonendum.

Filius per matrimonium non cenſetur maior. fol. 652. col. 2. verſi. Sed tamen.

Filius natus antequam pater eſſet Rex dicitur rẽgis filius. fol. 781. col. 2.

Filius natus ante obtentum priuilegium militare non gaudet priuilegio patris. fol. 781. col. 1. verſicu. No gozen.

Filius familias per contractum matrimonij liberatur

ratur à cura ſui curatoris.fol.884.col.1. verſic. Ex qua.
Filius familias non poteſt publicam accuſationẽ inſtituere ſine patris conſenſu. fol. 532. col.1. verſ. Dubitare poterit.
Filij naturales alicuius nobilis non ſunt nobiles, nec eis parentum arma deferre licet. fol. 767. col.2.verſ.Eſt tamen dubium.
Filij & deſcendentes gaudent nobilitate & exemptione ac bene meritis parentum ac prædeceſſorum.fo.775.col.2.verſ.Præterea.
Filij eorum qui habuerunt ſalarium à rege, idem conſequuntur ex prouiſione regis.fo. 815.col. 1.verſ.Sus hijos.
Filij nati ante crimen proditionis non veniunt puniendi pœnis impoſitis poſtea natis.fo.866.colum.1.verſ.Deſpues.
Quid autem de filijs natis ante crimen hæreſis. ibidem.
Filij ſpurij clericorum vtrum aliquo titulo. bona patris habere poſsint.fo.100.col.2.verſi.Dubitatur de quæſtione.
Filij ſpurij clericorum quibus cautelisbona patris conſequi poſsint oſtenditur.ibi.
Filij clericorum quòd non poſsint ex teſtamento,nec ab inteſtato ſuis cognatis, vel agnatis ſuccedere.folio.102.col.2.verſi.Ex quibus legibus.
Filio ſpurio vtrùm propter benemerita quicquã dari poſsit.folio. 102.columna. 2. ver. Præterea etiam.
Filium ſpurium vtrum mater hæredem inſtituere poſsit.fo.101.col.2.verſ.quæritur vlterius.
Filiorum appellatione non comprehenduntur naturales.fo.768.col.1.
Fiſcus Regis vtrum veniat, an eccleſia, quando bona ſunt incapaci ſub tacita fide relicta,folio. 102.verſ.quæritur & vlterius.
Fiſcus quando in bonis teſtantis ſuccedat. fo.102 col.2.verſ.pulchrum tamen.
Fiſcus quòd non poſsit quenquam, niſi delatio præcedat accuſare,oſtenditur.fo.310.col.1.verbo.No puedan accuſar.
Fiſci debitores incarcerati quare tardius à carcere liberentur,& eorum cauſæ differantur.fo.230. col.1.verb.Saluo en aquellos.
Forma non ſeruata quod corruat actus, oſtenditur.folio.183.col.1.verbo.Que las leyes deſte titulo.
Forma,& ordo conficiendi inſtrumentum remiſſionis deſignatur.fo.183.col.1.verb. De nueſtro proprio motu.
Fratres & ſorores tertij ordinis ſancti Franciſci non excuſantur à contributione tributorum. fol.56.col.1.& 1438.verſ.pechen,
Fugiens pro debito ciuili ad eccleſiam, vtrum poſsit inde extrahi.lib.1.tit.2.l.4. fo.42.col.1.
Et an poſsit quis in eccleſia compedibus arctari. ibidem.
Fugiẽti ad eccleſiam.an poſsint victus,aliaue neceſſaria prohiberi,& eccleſia obſideri.lib. 1.ti. 2.l.6.fol.43.col.1.
Fugientium, ad eccleſiam, qui eius immunitate gaudere debeant,qui verò non lib.1.titu.2.l.6. fol.43. col.1.
Fundare eccleſiam quis poſsit.fo.136.col.2.verſ. Quintò dubium verſatur.
Fundum emens tributarium, vtrum teneatur ad tributi temporis prꝛteriti quo non fuit in eius dominio fundus,ſolutionem lib.1.tit.3.l.1.fol. 55.col.2.
Furem ſi pars propria capiat authoritate, quod ſe galẽ commodum amittat.fo.324.col.2. verbo. Faziendo delicto.

G.

Abella dequibus rebus ſolui debeat.fo.838.col.1.
Gabellas, ſeu pedagium de rebus quæ vehuntur defraudans,ſi in relatione rei vectæ, ſeu venditę mentiatur,qua pœna plecti debeat.lib.1.tit.3.l.1.fo.55.col.2.
Gabellarius petens gabellam vltra debitum puni tur pœna perpetui exilij,fo.513. col.1. verſic. de los emplazar.
Gallinæ quas ſingulis annis conductores ſoluere tenentur viuæ exhiberi debent.fo.891.col.1. verſi.Capon.
Gallinarum natura ex Ariſtotele.fol.428.col.2.
Gallinarum & auſerum natura cum non ſit fera in quocunque loco ſint,manẽt dominorũ.ibi.
Gallinarij qui dicantur.fol.429.col.1.
Gloriæ & honoris ſpes, homines ad quoſuis labores perpetiendos cogit.fo.776.col.1.verſi. Aſtipulatur.
Graduandus pauper, quòd gratis examinari debeat.fo.170.col.2.verſ.At ſi pauper.
Graduatum ſe eſſe dicens, cum legitimè non ſit qua pœna puniatur.fol.170.col.2.verſ.Quærò prꝛterea.Et fo.373.co.1.verb.En pena dfalſo.
Graduati & ſtudentes quando ad alicuius æmulationem monopolia & ſcandala faciunt qua pœna afficiantur.fo.170.col.2.verbo. Graduados y eſtudiantes.
Gratia à principe conceſſa, quod morte concedentis,etiam re integra, non finiatur. fol.199. columna prima.verbo. Sean firmes por la vida de aquellos.

Index materiarum

H.

Hæresi quis pertinaciter hærere dicatur.lib.1.tit.1.l.1.fo.20,col.2.

Hæretici qui dicantur. lib.1.titu.1. fol.16.col.1.

Hæreticus quis dicatur.lib. 1.tit.1. fol.20. col.2.

Hereticus qua sit pœna plectendus.lib. 1.tit.1.l. 1.fol 21.col.2.&.2.

Hæreticus,qui hæresim abiurauit, vtrum à pœna mortis absoluatur, si ad ecclesiam in continenti redierit.lib.1.fol.21.col.2.

Hæretici mariti, vxor, vtrum dotem, bonaque constante matrimonio lucrata amittat.lib.1. tit.1.l.1 fol.22.col.1.

Hæreticus si aliquid alienauerit, an reuocari possit.lib.1.tit.1.l.1.fol.22.col.1.

Hæretici bonis per eum alienatis iam reuocatis vtrum à die qua hæresim incidisse probatum est,teneatur fiscus emptori pretium, quod hæretico soluit,restituere.libr.1.titu.1.l.1.folio. 22.colum.2.

Hæres indignus, vtrum in foro animæ teneatur spurio hæreditatē restituere.fol.103.col.1.vers ic. Quæritur tamen.

Hispani si in regno deficerent successores, quem eligere possent in procemi.fol.6.col.1.

Hidalgos vnde dicti,& de eorum origine.fo.788. col.1.in princ.

Homicida volūtarius efficitur irregularis,& à quo sit dispensandus.fol.893.colum.1.in gloss.Matare.

Honorandi sunt homines secundum merita, & virtutes.fol.775.col.1.

Hospitium vt ritè curialibus assignetur, duo patritij, seu decuriones cum curiæ Hospitatoribus assignentur,fo.248.col.1.vers.Præter ea.

Hospitium quòd nec in ecclesijs,nec in clericorum domibus fiat ibidem versiculo.Nec tamē.

Hospitatores qui dicantur,& qui hospitium gratis dare teneantur.fol.413.col.2.versicu.Quis dicatur.

Hypocrisis vnde dicatur lib.1.tit.1.l.1.folio.17. col.2.

I.

IMperator vtrum ex electione tantum ante confirmationem & consecrationem sit imperator, & an careat administratione.fo.155.co. 2.vers.Quibus notanter.

Impetrās literas Apostolicas ad delegatū si nō facit mentionē de processu & litis pēdētia, quæ est super causa,pro qua rescriptūpostulatur,cō missio irrita est.fo.449.co.2.vers.Hinc infert,

Impediens capturam debitoris tenetur creditori adsoluendum.fo.730.col.2.

Implorare iudicis officium in quibus casibus possit.fo.589.col.1.

Immunitas excusatioque munerum à solo principe concedi potest.fol.425.col.2.versic.Tienen de nos.

Innocen. in c.quia plerique de immuni.eccles.Refellitur.fo.261.col.1.verb.Notarios.vers.Quic quid autem.

Inquisitio in causis fiscalibus quando sine delatore fieri posset,ostenditur.fol.311.col.1.verb. pueda acusar y denunciar.

Inquisitio generalis quæ sit.folio.903.col.1.& 2. versi.Notandum.

Quid etiā specialis.fo.903.co.2.vers.quādoverò.

Infirmitati priuilegia,quæ concessa sunt.fol.501. col.1.

Infidelibus arma subministrantes & alia ad impugnandos Christianos necessaria & naues eorum pyraticas gubernantes qua pœna afficiantur.fo.188.col.1.vers.Constitutio tamen.

Incarceratus aufugiens qua pœna plectatur, folio 336.col.1.vers.Quinto dubium est.

Incarceratuspro debito si pauper sit an debeat alimentari à creditore, & quid iudex eo casu facere debeat.fol.345.col.2.versi.Dicit etiam.Angelus.

Incarceratum vi eximens,cuius sit pœnæ reus.folio.336.col.2.versi.Sextò dubitare.

Incarceratus vt quis dicatur quæ requirantur fo. 340.col.2.vers.Cum igitur.

Instantia iudicij quid sit, à quo incipiat & quando finiatur.fo.447.col.2.vers.Dubitatur.

Instantia vtrum transeat in successorem.fo.448. col.1.vers.Vtrum autem.

Instātia eo in loco vbi cœpta fuit, finiri debet,fo. 450.col.1 versi. Vltra eos.

Instantia iudicij in quibus casibus locum habet & currit.fo.445.col.1.vers.Amplia tertio & colum.seq.

Instantia perempta si partes velint eam communi consensu instaurare an liceat.fol.448.col.1. vers.Quid si perempta.

Instantia perempta iudex non potest iudicare in negotio principali condemnando aut absoluēdo.fol.448.col.1.versi.Intellige.

Instantia legis.properandum. C.de iudi.non potest de conuentione partium prorogari. folio, 448.col.2.vers.Dubitari potest.

Item nec suspendi.fo.446.col.1.vers. ampliatur. Sexto.

Instantia de iure canonico nunquam perit. De iure autem ciuili triennio finitur.fol. 446.col.2. vers.Amplia septimo.

Index materiarum.

Inſtantia perempta pereunt omnia ordinatoria iudicij & acta probatoria in iudicio agitata. folio. 450. col. 2. verſiculo. Eſt autem dubium.

Inſtitutus in priori teſtamento reuocabit inſtitutum in ſecundo per blanditias & adulationem, fol. 886. col. 1.

Inſtrumentum guarentigium licet habeat vim rei iudicatæ, non tamen ſtatim conſtituit debitorem in mora, folio. 647. columna. 2. verſic. Quæro cum.

Inſtrumentum publicum exequi non poteſt poſt decem annos, fol. 637. col. 1.

Inſtrumentum guarentigium an contra clericum exequi poſsit, fol. 633. col. 2. verſi. Vtrum.

Inſtrumenta poſt tranſactionem reperta non inſtaurant litem, fol. 389. col. 1.

Inſtrumenta licet poſsint, vſque ad ſententiam excluſiuè produci, quòd tamen in continenti poſt ſententiam producere liceat. fo. 246. col. 2 verſic. Eſt tamen.

Inſtrumentum per excommunicatum cõfectum & à communi toleratum, an ſit validum. folio. 260. col. 2. verſi. Decimonono.

Inſignia quæ nobiles in vexillis, ſcutis, & clipeis geſtare conſueuerunt, vtrum ea geſtare cuique licitum ſit. fol. 194. col. 1. verſ. Quæro tamen.

Inſignibus & ceremonijs in fauorem regiæ dignitatis inſtitutis quod alius vti non debeat. folio 193. col. 2.

Intellectus ac vera decidendi ratio ad Auth. ceſſante. C. de legit. hær. Et ad. l. 15. titu. 15. par. 6. & ad. l. 8. ordi. Tau. fo. 141. col. 1. verſi. Ex quibus infero.

Intellectus quando duplex reperitur quis ſit eligendus. fol. 340. col. verſ. Quando.

Interrogatus ſuper poſitionibus à notario ſi non reſpõdeat non incidit in pœnam legis. nec pro cõfeſſo habetur. fo. 554 col. 2. verſ. Dubitatur.

Iniuriarum actio an detur ex eo quod quis dicat Tace non ſum latro, nec Iudæus fo. 864. col. 1.

Ioannes Arce ad Otalora ſubtilitate & moribus præſtantiſsimum exemplum. fo. 829. co. 2. verſic. Todos.

Irregularitas eſt iuris humani inuentio. fol. 893. col. 2.

Iudæi quomodo non poſsint tractare, nec attentare, vt fidelis alterius ſectæ ad legem conuertatur ſuam. lib. 1, tit. 1. l. 6. fo. 28. col. 2.

Iudæi ad Chriſti fidem conuerſi contumelijs non afficiantur. Et contra facientes qua pœna afficiantur. lib. 1. tit. 1. l. 9. fo. 34. col. 2.

Iudex vter ſit competens ad cognoſcendum an debeat immunitatis priuilegio gaudere, necne, ſecularis, an eccleſiaſticus. lib. 1. tit. 2. l. 6. fo. 43. colum. 1.

Iudex ſecularis quod nec ſit, nec eſſe poſsit principaliter, nec incidẽter iudex in cauſis ſpiritualibus etiam in condemnatione expenſarum. folio. 60. col. 1. verſ. Clericus tamen.

Iudex ſecularis quòd iuriſdictionem iudicis eccleſiaſtici, nec econuerſo perturbare debeat. folio 74. col. 2. verb. No ſea perturbada.

Iudex eccleſiaſticus an poſsit à ſeculari iudice impediri in caſibus, qui ita poſſunt per ſecularem ſicut per eccleſiaſticum iudicem cognoſci. quominus de tali cauſa cognoſcat. fol. 75. col. 1. verſic. Eſt tamen.

Iudex ſecularis & eccleſiaſticus, quãdo, & quibus caſibus fauorem inter ſe præſtare debeant. fol. 75. col. 2. verb. Guardar ſu juriſdiction.

Iudex, qui ex officio contra concubinam proceſſit, ac in pœnam executionem fecit. Vtrũ duas reportare poſsit partes, alteram tanquam index, alteram verò tanquã accuſator. fo. 105. colum. 2. verſi. Quærit etiam.

Iudex, quod ex iuſta cauſa poterit cõpellere principalem, vt perſonaliter in cauſa deponat ciuili. fol. 209. col 1. verſi. Fallit etiam.

Iudex adelantatus vſque quo ſuum excere non poſsit officium. fo. 313. col. 2. verb. No ſean oſados de vſar.

Iudex non debet reputare ſibi ad iniuriam quod pars appellet. fol. 755. col. 1. verſ. nec iniuriam.

Iudex an poſsit partes reducere ad concordiam etiam in cauſis ciuilibus. fol. 860. col. 1. verſicu. Dubitatur.

Iudex eccleſiaſticus an ſit competens in cauſa dotis. fo. 466. col. 1. verſ. Dubitatur.

Iudex appellationis debet confirmare iudicium iudicis à quo ſi fuerit bene iudicatum & male appellatum ac cauſam remittere. fo 753, col. 1. verſi. Confirme ſu juyzio.

Iudex quibus ſalibus debeat eſſe præditus. folio. 354. col. 2. verſ. Que ſean manſos.

Iudex qui ſententiam poteſt declarare nulla ad partium petitionẽ poteſt aliam ferre, fol. 737. col. 1.

Iudex laicus ſi pronuntiauit ſuper exceptione in competente deuoluendo cauſam alteri iudici, non poteſt pronuntiatum reuocare & cauſam ſibi auocare. fo. 466. colum. 2. verſiculo. Quæro iudex.

Contra tamen conſuluit Author. ibid.

Iudex ſine accuſatore an poſsit condemnare reũ & ſibi partem accuſatori debitam reſeruare, fo. 362. col. 2. verſ. Quæri tamen.

Iudex quis cognoſcere debeat de redditibus regijs. l. 11. fo. 363. col. 1.

Iudex ob quas cauſas poſsit recuſari. fo. 567. col. 1. verſ. Quæro. 10.

Iudex poſt quam fuerit recuſatus quid facere debeat.fol.363 col.1.verſic.Quæro.13.

Iudex an poſsit aliquid à litigantibus recipere? Quid etiam de eſculento,& poculento.fo.353. col.1.& 2.verſ.Oppono tamen.

Iudex intra menſem tenetur expedire proceſſum quod verum eſt ſi requiſitus fuerit, aliàs non incidit in pœnam legis,fol.736.col.2

Iudex in quibus caſibus de cauſis & negotijs laicorum cognitionem & deſinitionem ſibi vendicare poſsit.fol.474.col.2.

Iudex eccleſiaſticus poteſt compellere iudicē ſecularem ad hoc, vt ei impendat ſuum auxilium etiam per cenſuram eccleſiaſticam.fol.473.co. 2.verſi.Inuoque.

Iudex exequutor coram quo petita fuit exequutio inſtrumenti recuſari poteſt.fol. 634. col.2. verſi.Dubitari.

Iudex ne conueniatur in ſyndicatu ab iniuſtè incarceratis qua cautela vti debeat.fol.332. co.1. verſ.Poteſt tamen.

Iudex an poſsit in delictis procedere ex officio per viam inquiſitionis.fol.904.colum.1. verſi. Vtrùm autem.

Iudicis officium vt poſsit quis exercere quę ętas & qualitates requirātur.l.2.3.&4.fo.355.co.1. & fo.356.col.2.verſ.A mayor de veynte años.

Iudici an liceat tranſgredi leges.fol.361.col.1. verſic.Tum etiam.

Iudici quando liceat informationem ſeu teſtium depoſitionem diebus Dominicis recipere. fol. 26.colum.1.

Iudici qui reſtiterit qua pœna puniatur, & quando ei reſiſtere liceat.fol.182.col.1.verſ. Padeſceria el malhechor.

Iudices rurales ruſticis ius dicentes iuxta patriæ cōſuetudines diebus dominicis & feſtiuis excuſantur.fol.26.col.1.

Iudices homines in vinculis, vt ſeueri appareant detinentes, & iuſtitiam breuiter non adminiſtrantes notantur.fol.193.colum.ſecunda.verſic.E que la juſticia.

Iudices, Alguazelli, &c. in quibus locis cōtrahere non poſsint.fo.321.co.1.verſ.No ſean oſados.

Iudices liberi eſſe debent ab omni alieno negotio,vt mercatura,conductionibus,&c.fol.362. col.1.verſ.De arrendar.l.9.

Iudices ordinarios dare ſolum principi conuenit, & nulli ſingulari.fol.732.colum.ſecunda.verſi. Funda ſu intencion.

Iudices ad minus per decem annos debent operā dediſſe iuri canonico aut ciuili, aut iuri regni. fol.426.col.2.verſic.Ad iudicandum.

Iudices,quæ perſonę eſſe poſsint & an iudex ſibi poſsit locum tenentem ſubſtituere. folio. 358. columna.2.l.5.

Iudices munera accipere à collitigantibus quomodo probari poſsit.fol.360.col.2.l.8.

Iudices perſonaliter officium adminiſtrare tenentur.fol.365.col.1.l.15.

Iudices nihil accipere poſſunt pro ſentētijs,& examinatione litium iudicandarum. fol. 365. col. 2.l.16.

Iudices ratione officij nobilitatem conſequūtur. fol.357.col.1.verſic.Nobilitas.

Iudices poſt finitum iudicaturæ officium debent manere in ciuitate quinquaginta diebus. folio. 357.col.2.verſi.Quinquaginta.

Iudices qui per denunciationes ſibi à familiaribus factas ciues moleſtāt taxātur.fol.362.co.2.verſic.Reprobantur.

Iudices quid pro ratione officij à litigantibus exigere poſsint.fol.368.col.1.l.22.

Iudices medicorum & chirurgorum quare officio depoſiti fuerint,fol.366.col.2.l.17.

Iudicibus quod quandoque liceat diebus feſtis hominem etiam vſque ad vltimum plectere ſupplicium.ibidem.

Iudicium exercere diebus feriatis quando liceat. fol.27.col.1.

Iudicium quid & quot modis in iure accipiatur latiſsimè diſputatur.fol.438.col.1.& 2.

Iudicium an incipiat à citatione vel à conteſtatione.fol.441.col.2.verſic.Dubitatur.7.

Iudicium criminale an dicatur pœna fiſco applicāda.fol.452.col.1.verſ.Quo fit.ſententia.

Iudicium ſummarium quod dicatur.fol. 452. col. 2.verſic.Tandem ſcire.

Iudicium ſuper crimine agitatum per viam inquiſitionis extraordinarium dicitur licet in eo variauit Imola.fol.441. colum. 1. verſic. Quartò dubitari.

Iudices tres habet partes & quæ ſint.fol.441. co. 2.verſic.Quæro.5.

Iudicium cœptum coram vno iudice an poſsit coram alio finiri.fol.449.col.1.verſic. Quæro cœptum.

Iudicium quas partes habeat ſubſtantiales. folio. 562.col.2.

Iudicij forma quæ ſit ſeruanda vbi quis vocatur in iudicium in alio loco,quam contraxerit. folio. 443.col.1.verſic.Octauo.

Iudiciavnde originem habuere,&ad quid fuerint inſtituta. fol.443.col.1.& 2.verſic. Quæro.& col.2.verſic.Dubitatur decimò.

Iudicia quot modis perimantur.fol.444.columna prima.&.2.

Iudicia quot ſint.fol.440.colum.1.& 2.verſi.Tertio modo.

Iudicia ſecularia, quòd in eccleſijs exerceri nec

poſsint nec debeant.fol.7.colum.1.

Secus tamen de eccleſiaſticis.ibidem.

Ius dicendi quod ſit iuriſdictionis.in proœmi.folio.6.col.2.

Ius humanum quod ſit variabile oſtenditur. folio 199.col.2.verſ.Ninguna coſa.

Ius Hiſpanorum eſt ius commune,fol.227.col.2. verb.Ordenanças.

Ius interpretãdi facultas vtrùm doctoribus ſolis, an & Licentiatis,& Bachalaureis ſit conceſſum in proœm.fol.12.col.1.

Ius duplex habet rex, vnũ ſpeciale & vtile in terris ſui Regni, alterum directum & regiũ & vniuerſale.fol.459.col.1.verſ.Nam duplex.

Ius primogenituræ an poſsit præſcribi. fol. 721. col.2.verſ.Vtrùm ius.

Ius diuinum poteſt aliquando a iure humano diſtingui interpretari,addi, & ſuppleri. fol. 361. col.verſ.Ius enim.

Ius canonicum dignius eſt iure ciuili.fol.364. co. 1.verſ.Vnde infero.

Iura quando declarationem recipiant, in proœm. fol.8.col.1.

Iura interpretandi cui ſit conceſſa facultas.fol.12. colum.1.

Iura regalia quæ dicantur.fol.459.col.2.verſi.Secunda ratio.

Iuriſdictio omnis omneque imperium quod ſit in principe & Imperatore.fol.195.col.2.verſi. El Rey.

Iuriſdictio quid ſit.fol.455.colum. prima. verſic. jurisdiction.

Iuriſdictio ſuprema media & infima Ciuilis, & Criminalis,eſt apud Regem Caſtellæ & ab eo tanquam à principio, cæteri fundantur habentes iuriſdictionem in hoc regno.fol.455.col.1. verſic.Secundo quæro.

Iuriſdictio quot modis accipiatur.folio. 399. col. 2.verſ. Quæritur.3.

Iuriſdictio an ab alio tribui poſsit quàm à rege.folio.354.col.1.verſ.No los puedan.

Iuriſdictio quot modis acquiratur.fol.465.col.1. verſic.Saluo ſi.

Iuriſdictio ei etiam conceſſa videtur cui ſimpliciter facta eſt conceſsio de aliquo oppido. folio. 454.col.2.verſ.Ex quo infertur.

Iuriſdictio cõceſſa in oppido.60. vicinorum, etiã extenditur ſi poſt oppidum creſcat vſque ad mille vicinos amplius.fol.456.col.1.verſi. His etiam quintò.

Iuriſdictio quotuplex ſit.fol.456.col.2.verſic.dubitatur.

Iuriſdictio de iure gentium inuenta eſt. fol. 456. col.2.verſi.Octauò.

Iuriſdictio in quo differt ab officio.ibidem.

Iuriſdictio iudicis delegati non prorogatur per litis conteſtationem,& eam alteri poteſt delegare.fol.531.col.2.verſ.Vtrùm autem.

Iuriſdictio ſuprema regi ſoli competẽs nullo vnquam tempore præſcribi poteſt.fol.718.col.1 verſic.Secunda pars.

Iuriſdictio ciuilis & criminalis intra quod tempus præſcribi poſsit per nobiles.fo.717.co.1. verſ. E no tienen.& fo.719.col.1.verſ.Ex tertia.

Iuriſdictionis prorogatio quid ſit,& quando fieri debeat.fol.529.col.1.verſ.Quæro quid.

Iuriſdictionis cognitio ſi dubium eſt inter epiſcopum & iudicem temporalem, ad quem pertineat fol.460.col.1.verſ.Quæro.

Iuriſdictionem non ſui iudicis non poteſt prorogare clericus.fo.529.col.1.verſ.Vtrùm clericus.

An autem prorogare poſsit procurator ſine mandato.ibidem.

Iuriſdictione ſimpliciter conceſſa etiam ordinariam, & delegatam venire exiſtimandum eſt. fol.457.col.1.verſi.Decimò ſuccedit.

Iuriſdictione & imperio omnino conceſſo in caſtro vel oppido etiam cum clauſula omni iure, quod rex ipſe habet non veniũt regalia & alia reſeruata regiæ maieſtati.fol.459.col.1. verſic. Ex quibus.

Iuriſdictione omnimoda conceſſa an cenſeatur totum conceſſum merum & miſtum imperium. fol.461.col.1.verſi.In dubium.

Iuſtitia quod virtutum omniũ ſit præclariſsima. Et de eius vi,&quomodo in principibus ſit per quam neceſſaria.fol.194.col.2.verſ. Vſando.

Iuſtitia ſecundum Ariſtot.quid.fol.227.co.2.verſic.Adminiſtren juſticia.

Iuramentum appoſitum in contractibus declinandæ iuriſdictionis cauſa an ſit validum. fol.475. col.2.verſi.Sed nec ſic.

Iuramentum poteſt interuenire in datione arrarum promiſſarum à marito vltra decimam partem etſi.l.50. Tauri repugnet. fol. 477. col.1. Item iuramentum.

Iuramentum de calumnia etiam in cauſa criminali habet locum.fo.546.col.2.verſ.Dubitatur.

Iuramentum de calumnia præſtitum non excuſat à condemnatione expenſarum.fol.760. col.1. verſ.Vtrum autem.

Iuramentum calumniæ an ſit à iure.fol. 540. col. 1.verſi.Secundo.

Iuramentum calumniæ an teneatur præſtare qui plenè probauit intentionem ſuam.fol.541.co. 1.verſic.Contrariam.

Iuramentum calumniæ an ſit de ſubſtantia ordinis iudiciarij taliter quod eius omiſsio inducat nullitatem proceſſus.fol.541.col.prima.verſic. Dubitatur.

Iuramentum in quo caſu inducat probationem in cauſa propria fol.573.col.2.verſ.E jure.
Iuramentum iudiciale quando liceat diebus feſtis præſtare.fol.27.col.1.
Iuramentum calumniæ quando, & in quibus cauſis exigi poſsit.fol.520.col.1.verſic. Intellige quando,& verſ.Quæro iuramentum.
Iuramentum calumniæ quid comprehendat.folio 539.verſ.Secundo dubitatur.
Iuramentum in contractibus factis per tabelliones non debet in regno Caſtellæ, & Luſitaniæ apponi ſub pœnis ſancitis per legem ordinamẽti.fol.714.col.2.verſ.Intelligitur.
Iuramẽtum an validet contractus Iudæorum. fol. 477.col.1.verſi.Quæro an.
Iuramentũ cur prohibeatur apponi in contractibus natura validis.fo.825.co.1.verſ.En fraude.
Iuramentum in ſupplemẽtum probationis cui deferendum ſit,quando vtraque pars æquè probauit.fol.667.col.1.verſi.Dubitari vtiliter.
Iuramenti delationem ex cauſa vt effugiat inſtitutum in cap.fin.de foro compe. lib. 6. an poſsit prohibere lex humana ſecularis.fol.477.col.1. verſi.Dubitatur prætereà.
Iuramento veritatem ſi viderit iudex ſe poſſe cõſequi,poterit poſt concluſum in cauſa deferre. fol.540.col.1. verſ. Vt ex prædictis.
Iurans falſum habetur pro conuicto.fol.547. col. 2.verſi.Item quod.
Iuramentum appoſitum contractui facto ſine licentia curatoris,quare inualidetur, per legẽ ordinamenti,fol.601.col.1.Et in quot caſibus nõ inualidatur.& fol.602.col.1.& 2.

L.

Laicus quod contra clericum in cauſa criminis in teſtem non recipiatur.Et quare laicus prohibeatur aduerſus clericum teſtificari.fol.60.colum.2. verſic.Laicus.
Laicus vxorem habens , & concubinam quòd ab eccleſia arceatur,& ei non cõmunicet.fol. 107. col.2.verb.E que eſta meſma pena.
Laici quod poſsint per cenſuras eccleſiaſticas ad teſtificandum compelli.fol.61.col.1.verſ.Clericus prætereà.
Laici,an & quando commendas habere poſsint. fol.71.col.1.verſi.Encomiendas.
Laicus patronus quod tempus habeat ad præſentandũ ad capellaniam,ſeu beneficium.fo.59.colum.2.verſ.Clericus patronus.
Laicus non poteſt ſe ſubmittere iuriſdictioni eccleſiaſtici iudicis expreſſe nec tacitè. fol. 475. col.1.verſi.Defendemos.
Laicus correus debendi cum clerico ad eccleſiaſticum iudicem trahi poteſt per laicum. fol. 472. col.1.verſ. Vlterius dubitatur.
Laicus malitioſe declinans forum iudicis ſecularis qua pœna plectendus ſit.fo.480.col.1.l.9.
Laicus qui antequam clericus fieret delictũ commiſit,an poſteà captus ſortiatur forum eccleſiaſticum.fol.450.col.1.
Laici ciues loci quòd in viſitatione cum viſitatoribus interuenire non debeant.fo.72.co.1.verb. Viſitando los Prelados.
Legatus à latere Papæ an poſsit facere commendam de aliquo beneficio cõtra diſpoſitionem. cap.nemo.de electio.lib.6.fol.890.col.1.
Legitimare poteſt princeps quoad temporalia bona non autem quoad eccleſiaſtica.fol. 465. col. 2.verſi. Vtrum autem.
Legitimare qui poteſt in terris imperij nõ poteſt in terris eccleſiæ,communis cõtra communem. fol.465.col.2.verſ.Item probatur.
Lex & ſi dura,quod in ſua forma ſit ſeruanda. fol. 6.col.2.
Lex quæ ſit præferenda,ciuilis,an canonica, exiſtente aperta deciſione de iure canonico,atque etiam diuerſo alio modo de ciuili,ſi nihil de iure regni ſtatutum ſit.In prooemi.fol.9.
Lex,vel ſtatutũ,an deſuetudine tollatur. In prooemi.fol.14.col.1.
Lex quid ſit.In prooemi.fol.15.col.1.
Lex quando accuſatori pœnam applicat,ſi accuſator nõ adſit, & iudex ex officio ad executionẽ pœnæ proceſsit,quòd ipſe iudex in totum, ſeu in partem pœnam accuſatori applicandam habebit,oſtenditur.lib.1.tit.2.l.11.fol.52.col.1.
Lex prohibens ſeculares clericis fructus beneficiorum conducere, vel monaſterijs monialium concedi bona immobilia, vel data vendi, quod ſit inualida.fo.69.col.1.in verb.Eſtatutos, y ordenanças.
Lex.17.lib.1.tit.3.caſtigatur.fol.84.col.1.verſic. Villas,y lugares.
Lex quæ dicit reaſſumentem primam tonſuram non debere gaudere publicis officijs , qualiter intelligi debeat.fol.84.col.1.verb. Pero que ſi reſumiere corona.
Lex vnde dicatur.fol.164.co.2.& fol.110.c.verſ. Leyes.
Lex quid ſit.fol.110.col.1.verſ.Quæro tamen.
Lex quòd omnibus debeat eſſe manifeſta, & ideò in ſcriptis redigi debeat.fol.111.col.1.verb.Ser manifieſta.
Lex qualis ſecundum Ariſtot.eſſe debeat.ibidem. verb.Que ſea conuenible a la tierra.
Lex pœnalis ſi dicat ipſo facto , vel ipſo iure, aut quid ſimile, quando obliget ad pœnam, & quando non,

do non, ostenditur. fol. 299. colum. 2. vers. Lex pœnalis.
Lex properandum. C. de iudicijs declaratur per septem ampliationes. fol. 385. colum. 2. versic. Amplia etiam.
Lex Barbarius. ff. de offi. præto. elucidata. fo. 356. col. 1. versi. Fallit tamen.
Lex pœnalis in conscientiæ foro non obligat nisi quod delinquens tenetur exequutioni legitimæ factæ obedire. fol. 437. col. 1.
Legis, & iuris ignorantiæ allegatio quod delinquentem non excuset. fol. 111. col. 2. verb. Por miedo de la pena.
Legi siue statuto quando sine peccato mortali quis contrauenire possit. fol. 271. col. 1. So las penas en ellas contenidas.
Leges condere cui sit licitum. In procemi. fol. 6. colum. 2.
Leges regias vtrum liceat interpretari, seu glossare. In procemi. fo. 6. col. 2.
Leges quomodo declarationem recipere possint. In procemi. fo. 7. col. 1.
Leges quod recipiant declarationem ex communi doctorum intellectu. In procemi. fo. 8. col. 2.
Leges quòd recipiant interpretationem per punctum rationis. In proœ. fo. 8. col. 2.
Leges diuersæ huius, vel alius compilationis nostri regni quando in eodem articulo diuersa sentiunt, cui sit in eius decisione standum, ostenditur. In procemi. fo. 10. col. 2.
Leges regni quæ alijs sint præferendæ. In procemi. fo. 10. col. 2.
Leges humanæ vtrum obligent subditum in foro conscientiæ, ita vt subijciant trãsgressorẽ mortali peccato. In procemi. fo. 12. col. 2.
Leges à quo tempore ligare incipiãt. fol. 110. col. 2. versi. Postremo quæro.
Leges etiam humanæ ligant in foro conscientiæ. fol. 111. col. 1. verb. Que sea conuenible.
Leges quare fuerint latæ. Et quæ sit earum voluntas. fol 111. col. 2. vers. La maldad de los hõbres.
Leges loquentes in contractu an etiam intelligantur de quasi contractu. fo. 638. co. 2. vers. Quod autem.
Leges in hoc libro positæ statim cum primũ peruenerunt in manus hominum habuerunt vim legis dispositiuæ. fo. 706. columna. 2. versiculo. Et sic potius.
Legem condere generalem cui competat. fo. 110 col. 2. vers. Quartò quæro.
Legem fori allegans, quòd eam vsu receptam fuisse probare teneatur. fo. 112. col. 2. verb. Vsarõ y guardaron.
Legum conditores quod leges suas declarare. corrigere & mutare possint ostenditur. in procemio. folio. 8 columna. 1.
Legum constitutio vtrum hominibus vtilitatem attulerit in proœ. fol. 15. col. 1.
Libri vtrum sint in legitima filio computandi & & an sint quasi castrenses, libro. 1. tit. 2. l. 8. folio 46. col. 1. & 2.
Libri donati filio doctori, vel aduocato, quòd in legitima non sint conferendi. lib. 1. tit. 2. l. 8. fo. 46. col. 2.
Libri donati filio Licentiato, quòd non sint in legitima conferendi. ibid.
Libri donati filio, qui fecit publicam repetitionẽ, quòd non sint in legitima conferendi. ibid.
Libri donati baccalaureo filio, quòd efficiantur quasi castrenses, nec sint in legitima conferendi fo. 47. col. 1.
Libri doctori donati quare non sint in legitima conferendi, ratio. ibid.
Libri donati filio clerico in maioribus ordinibus constituto, quod non sint in legitima conferendi. ibidem.
Libri donati filio clerico in minoribus ordinibus constituto, quòd non sint in legitima conferendi, & quare. ibid. fol. 47. col. 1.
Libri donati filio scholari, qui viuo patre studiũ compleuit, quôd non sint in legitima conferendi. ibidem.
Licentia de standoin scholis, quòd morte concedentis non expiret. fo. 199. col. 1. verb. Sean firmes, &c. Et quid de concessione facta à Papa seu à suo prælato, vt à quocunque antistite ordinari possit. ibid.
Licentiati gaudent immunitate concessa doctoribus. fo. 835. col. 2. vers. Ex quibus.
Libellus incertus & generalis quando sit admittendus. fo. 535. col. 2. vers. Si tamen.
Libellus non requiritur ad executionem petendam sententiæ arbitratoris. fo. 639. col. 2. vers. Cùm sententiæ.
Libellus debet esse clarus, concludens petitionẽ agentis. fo. 535. columna. 2. versiculo. Secunda regula.
Libellus an semper requiratur in scriptis, fo. 535. col. 1. versi. Ampliatur secundò.
Libellus adeo est necessarius vt nec expartium consensu remitti possit tacitè nec expressè. fo. 535. col. 1. versi. Ampliatur.
Libellus non subscriptus admitti non debet, folio 409. col. 1. vers. De letrado.
Libellus quid & ad quid & quando necessarius. fol. 482. col. 1.
Libellus quibus modis vitietur. fo. 483. col. 1. versi. Quia libellus.
Libellus quando est inceptus, quòd nulla sit pœnalis exceptio, etiam si reus siue negando, siue

aliter calumniando mentiatur.libo.1. titulo.2. l.10.fol.52.col.1.
Libelli recuſationis forma.fol..572.col.1.
In libelli compoſitione quot & quæ debeant animaduertere aduocati,fo.534. col.2. verſi. Pueſta la demanda.
¶Liber quòd nullus ſecundùm Ariſtotelem ſit. Et quis ſecundùm Horatium liber dici poſsit. fo.184.col.1.verſi.Nec immeritò.
¶Libertas quòd ipſa ſit vita charior, oſtenditur. Et q̃ ea nobilius ſit nihil. fo.184. col.1. verb. Que eſtan captiuos.
¶Libratij ratione delationis aut venditionis librorum ſunt exempti à gabella nec pro eis tributa ſoluere tenentur.fol.837.col.1.&.2.verſic. No ſe pagaſſe.
Lis dupliciter accipitur. fol.447. colum. ſecunda. verſi.Dubitatur.
Lis quibus modis in iudicijs cõteſtanda ſit, & qualiter deduci debeat.fol.516.colum.prima.verſi. Quæro ſecundò.
Lis an ſit conteſtanda in cauſa appellationis. fol. 517.col.2.verſ.Quæro ſextò.
Litis conteſtatio requiritur in cauſa nullitatis.fo. 518.col.1.verſi.An in cauſa.
Litis conteſtatio requiritur in iudicijs poſſeſsionis.ibidem.
Litis pendentia in alio iudicio an impediat litem cõteſtari ſicut res iudicata.fo.518.col.1.verſic. Quero.9.
Litis conteſtatio an impediatur exceptione præſcriptionis.fo. 518.col.1.verſ.Quæro.11.
Litis conteſtatio an videatur fieri per hæc verba dubito quid petis.fol.523.col.2.verſ.Nõ abs re.
Litis conteſtatio eſt actus ſubſtantialis iudicij. fo. 516.col.1.verſ.Dubitatur.3.
Litis cõteſtatio quid ſit.ibid.verſi. Conteſtando.
Litis conteſtatio in cauſis ſummarijs quo modo inducatur. fo.515.col.2.verſ.Quæro primò.
Litis conteſtatio requiritur etiam cum litigatur ſuper beneficio & cauſa beneficij.fo.519.col.1 verſ. Dubitatur præterea.
Litis conteſtatio non requirit ſolemnem interrogationem aut reſponſionem.fo.519.col.1.verſ. Et ſic ſimpliciter.
Litis conteſtatio per confeſsionem inducitur.fol. 518.col.2.verſ.Quæro.13.
Litis conteſtationis quot ſint effectus.fo.517.colum.1. verſi.Dubitatur quintò.
Litis conteſtatio facta coram incompetenti iudice eſt nulla.fo.481.col.2.verſi.Sic ergo.
Litis conteſtatio fieri poteſt die feriato.424. colum.2.verſ.En cada vno.
Litem conteſtari ſimul & ſemel poteſt quis cum pluribus.fo.519.col.2.verſi. Vtrum autem.
Litẽ conteſtari an quis inuitus teneatur. fol. 516. col.2.verſ.Quæro quarto.
Litem non conteſtari cenſetur qui declinando iuriſdictionem negat petitum.fo.518.col.2.verſi.Quæro.14.
Lite non conteſtata an procedi poſsit ad definitiuam & in quibus caſibus.fo.518.colum.1.verſ. Quæro.12.
Lites vt citius finiri poſsint,quot modi ſint quærendi.fo.229.col.2.verſ. Para acortar.
Lites & cauſæ vt ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij terminentur, quod ſolus princeps committere poſsit.fo.242.verſi. Los libre ſumariamente.
Lites cõteſtari debent intra nouem dies à die prò poſitæ petitionis,fo.519. co.1.verſi. Haſta nueue dias.
Litium incommoda & ad quæ mala lites inducant.fol.515.col.1.
Literæ ab auditoribus curiæ & cancellariæ Regiæ emanatæ:quomodo ſint ſub pœna obediẽdæ.fol.246.col.1.verſ.Sean obedeſcidas.
Literæ an ſint nullæ ratione exceptionis vel obreptionis.fo.692.col.1.verſ.Quæro.13.
Literę Apoſtolicæ non poſſunt impetrari abſque ſpeciali mandato.fo.700.columna.1. verſiculo Quæro.28.
Literæ quæ conceduntur clericis in forma paupẽrum an ſint potius iuſtitiæ, quàm gratiæ dicendæ.fo.687.col.2.verſi.Quæro.6.
Literas principis aperiens quæ ſit pœna puniendus & ibi plura de ijs qui alienas aperiunt literas.fol.219.colum.1.& fol.226.col.1.verſ. Cartas cerradas.
In literis gratiæ tempus datæ inſpicitur, quia ab illo inſtanti ius eſt quæſitum parti.fo. 697.col. 2.verſ.Secunda.
Ludere prohibuit Carolus. V. Imperator, niſi præſente pecunia.fo.809.colum.ſecunda.verſ. Sobre prenda.
Luſores præſumuntur latrones.folio. 809.col.2. verſic.Sobre.
Lucrum habitum ex ludo prohibitum an ſit in foro animæ reſtituendum.fol.809.col.1.
Luctus fletuſve pietatis humanitatis & miſericordiæ,quod non ſint prohibiti,oſtenditur. fo. 29.col.1.

M.

Mandatum procuratoris nihil continet propter quod mandãs poſsit incurrere in pœnam.fol.481.col. 2.verſi. Dubitatur.
Mandatum procuratoris eſt ſtricti iuris,ac nullo modo extendendum.fo.556.co. 1.verſi.Eſt tamen.

Index materiarum.

Mandatum procuratoris an teſtibus probari poſſit.fo.533.col.1.verſi.Vtrùm autem.

Mandatum ſpeciale in quibus caſibus requiratur, fo.556.col.1.

Manſata quid ſit.fol.882.col.2.

Maieſtatis nomen quare propriè competat regi Hiſpaniæ.fo.459.col.2.

Maior pars quod regulariter ſit ſequenda oſtenditur.fo.17.col.1.& 2:& fol.254.col.2.

Marauedinus qualiter debeat æſtimari.fo. 497.colum.2.verſi.Seys marauedis.

Marauedinum fuiſſe maioris valoris quam ſolidũ probatur.fo.899.col.1.verſi.Por cada coſa.

Maritus non gaudet nobilitate vxoris.folio.797.col.1.verſ.Eſt tamen.Niſi in his quæ dicuntur. De los linajes.ibid.

Maritus etiam duorum menſum in teſtamento vxoris ſcriptus hæres,ritè ſuccedit.fo.767.co.1.

Maritus ſi per importunitatem vxori licentiam concedat quid iuris ſit oſtenditur.fo.217.co.2. verſi.Hinc etiam.

Matricula ſcholarium Salmanticenſiũ ad quid ſit introducta.folio.469.col.1.verſ.Conſtat.præterea.

Meretrix in proſtibulo cogi poteſt ad coitum ſecundum Philipp. Decium. cuius opinio doctiſsimè refellitur.fo.434.columna. 1.verſicu. Faciunt dicta.

Mercatores & negotiatores dignitatis ſunt incapaces & ſordidi nominantur. folio.362..col. prima.

Militia triplex.fo.763.col.2.

Militia eſt dignitas.fo.783.col.1.verſ. La orden.

Contrariam ſententiam vide.fo.766. col.2. verſi. Quæritur vlterius.

Miles quis & vnde dicatur.fol. 763.col.2.verſic. Quæritur quis.

Miles & ſi per ſenectutem excuſetur à munere belli,tamen arma & equum habere tenetur. fo. 813.col.2.verſi Por ſus perſonas.

Milites qui ſint qui priuilegijs militaribus gaudere debeant.fo.767.col.2.verſ.Dubitari.

Milites armatæ militiæ qui dicantur. folio. 886. col.2.

Milites creati à principe alijque noſtræ tempeſtatis qui in ſuis oppidis aut ruribus viuunt, non gaudent priuilegijs conceſsis militibus.fo.763. col.2.verſi.Ex quibus.

Milites durante bello ludere prohibentur, niſi, &c.fo 809.col.1.verſi.Ni tablas.

Militum tria genera.fo.763.col.1.verſic. Quæro quot ſint.

Militaris diſciplinæ antiquitas.fo.803.co.2.

Minor condemnatus per ſecundam auditorum ſententiam, qui non ſupplicauit infra viginti dies, vtrum ad interponendam ſecundam ſupplicationem cum pœna mille quingentarum duplarum reſtitui poſsit.folio.234.col.2.verb. Dentro en otros veynte dias.

Minor ſi ſupplicauit infra viginti dies, non tamẽ ſe obligauit,vel nõ dedit fideiuſſores infra tempus viginti dierum, vtrum ad ſe obligandum, vel dandum fideiuſſores reſtitutionem petere poſsit ibidem.

Minor an ſit reſtituendus qui non obiecit recuſationem intra terminum iure conceſſum. folio. 565.col.1.verſ. Tertio.

Miſerabiles perſonæ quæ dicantur & quibus priuilegijs gaudeant.fo.461.col.2.& fol.463.col. 2.verſ.Cùm.iam ſit.

Miſerabiles perſonæ vt vidua,orphani,&c. etiam ſi ſint diuites gaudent priuilegijs pauperibus conceſsis.fo.462.col.1.& 2.verſiculo.Hinc dicitur.

Miſsio in poſſeſsionem qualiter ſit facienda & in quibus rebus locum habet.fo. 656.col.1.

Miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto in actione reali eſt poſſeſſor intra annum reuocabiliter. in actione verò perſonali nec ante annum, nec poſt annum poſſeſſor efficitur.folio. 658.col.1.

Miſſus in poſſeſsionem non lucratur fructus intra annum niſi eſſet conſuetudo in contrarium fo.656.col.2.verſ.Talis.

Monaſterij pro ingreſſu,quòd nihil à nouitio recipiendum ſit.fo.71.col.2.verſi.Præterea à nouitio.

Monaſteria & eccleſiæ in quibus caſibus fiſco æquiparantur.fo.890.col.2.verſ.Algunos.

Monopolia & ligæ prohibentur.folio.109.col.2. verſ.Ligas,o monipodios.

Mors ſecura quæ dicatur. Et qui eam committit qua pœna plectatur.fo.181.col.1.verb.muerte ſegura.

Mortui, quòd non ſint immoderatè plangendi. lib.1.tit.1.l.7.fo.29.col.1.

Montaluus legum regiarum commentator laudatur.fo.433.col.2.verſ.Tandem quæro.

Moneta ſi poſt contractam obligationem fuerit in pretio diminuta, quomodo ſit ſoluenda, fol.847.co.2.verſ.Eſt dubium.

Monetam cudere ſpeciale priuilegium eſt principis.fo.847.col.1.verſ.Los monederos.

Monitio trina requiritur vt quis habeatur pro confeſſo nec ſufficit vna pro tribus.fo.553.co. 2.verſ.Eſt tamen.

Monitio extraiudicialis an requiratur,vt quis poſſit venire ad citationem iudicialem.fo.441.col. 2.verſi.Quæro ſextò.

Moniales renuntiare non poſſunt priuilegio ſibi à iure

Index materiarum.

à iure conceſſo, ne teneantur ad tribunal iudicis accedere.fo.789.col.2.

Mulieres vtrum conſilium in condendis legibus interponere poſsint. Et quare non, plurimorũ dictis oſtẽditur.fo.110.col.1.verſ.Quęro etiã.

Mulier nobilis ſoluto matrimonio tranſiens ad ſecundas nuptias nõ tenetur reſeruare proprietatem rerum ſibi donatarum, filijs primi matrimonij.fo.796,col.2.verſ.Peche.

Mulier arma portans contra ſtatutum an eis ſpoliari poſsit.fo.326.col.2.verſ.Quæro etiam.

Mulier tenetur virum ſequi quocunque ierit.fol.912.col.1.verſi.Si alguna muger.

Mulier in quot caſibus eſt detetioris conditionis quàm vir.fo.913.col.1.verſi.Es ſujeta.

Mulierem incarceratam etiã inhoneſtam qui cognoſcit, qua pœna puniatur.fo.336.col.2.verſi. Septimò quærirur.

Mulieres poſt mortem maritorum gaudent nobilitate ſi caſtè vixerint in viduitate.fo.794.col.1.verſi.Otroſi.

Munerum acceptio in iudicibus quot & quæ damna inducat.fo.437.col.1.verſi.Quærendũ.

N.

Negãs poſitiones qualiter euitare poterit periurij pœnam. fo.548.col.1.verſi. Intelligitur.

Negligentia & deſidia quantum noceat potiſsimum in caſtigãdis delictis oſtenditur.fo.67.col.1.

Negotia ſecularia quod in eccleſia non ſint tractanda.fo.42.col.2.

Nobilitas & exemptio an poſsit tacitè vel expreſſe pacto renuntiari.fo.788.colum.2.verſiculo Quæri poteſt.

Nobilitas vera in moribus ac virtutibus conſiſtit. fo.766.col.2.

Nobilitas non perfectè cauſata nec informata in aliquem renuntiari poteſt.fol.790.col.2.verſi. Nobilitas.

Nobilitas facit vt quis mitius puniatur.fo.869.colum.2.verſi.El hijo.

Nobilitas fœminæ offuſcatur durante matrimonio cum viro Plebeio.fo.766.col.2.verſicu. Peche mientra.

Nobilitatis priuilegium propter delictum perditur.fo.791.col.2.verſi.Et ſic.

Nobilitatis ratione multa permittuntur,fol.762. col.1.verſi.ſi tamen.

Nobilitatis exemptio& priuilegia conceſſa ratione gradus doctoratus an tranſeat in ſucceſſores in perpetuum.fo.773.col.2.verſicu.Eſt tamen dubium.

Nobilis in carcere detineri poteſt & torqueri donec probet de nobilitate.fo.798.col.1.verſ.Ex quo infertur.

Nobilis tribus modis accipitur.fol.761.colum.1. verſi.Nobleza.

Nobilis de iure regni non excuſatur à pœna mortis pro homicidio perpetrato.folio.763. col.2. verſi.Item nobilis.

Nobilis genere an ſit præſumendus verè nobilis & virtutis ſtudioſus.fo.767.co.1.verſ.Quæriť.

Nobilis puella quæ ſecundum cõditionem ſuam matrimonio iungi non poteſt, pauper reputanda eſt & miſerabilis perſona.fo.463.col.1. verſi.Item puella.

Nobilis notorius quis dicatur.fo.793.col.1.verſ. De ſolar.

Nobilis eſſe non poteſt qui exercet artes mæchanicas.fo.362.col.1.verſi.Tum præterea.

Nobiles torqueri minimè poſſunt.fol.792.col.1. verſiculo.Pueda ſer. Secus tamen eſt in Gallia. ibidem.

Nobiles data paritate morum & ſcientiæ cæteris alijs concurrentibus ſunt præferendi. fol.763. col.1.verſ.Sit igitur.

Nobiles amittunt priuilegium propter exercitiũ mercaturiæ.fo.362.col.2.verſi.Adde.

Nobiles & exempti à quibus contributionibus non eximuntur.fol.830.col.1.

Nobiles ac literati quo in loco ſedere debeant.fo. 135.col.2.

Notarius poteſt conficere inſtrumentum in cauſa propria fo.533.col.1.verſi.dubitatur.

Notarius vtrum clauſulas ſolitas, parte non petente, ſcribere poſsit.fo.260.col.1.verſi.Vlterius.

Notarius, qui noctu inſtrumentum fecit, qualiter ſine eo, quòd in falſi crimen incidat, fidem probare poſsit, oſtenditur.fo.266.col.2.verb.Por que deua ſer priuado.

Notarius cancellariæ, quod duobus non vtatur officijs, vetatur.fol.270.col.1.verb.Ninguno ſea oſado.

Notarius imperialis officio quòd nemo in hoc regno vti poſsit, vbi notariorum publicorum in numero ciuitatis receptorum eſſet copia.folio. 109.col.1.verb.De vſar de notaria imperiali.

Notariatus probatio ad quem attineat; oſtenditur,fo.258.col.2.verſi.Decimo accedat.

Notarius Apoſtolicus quòd vbique de iure inſtrumenta conficere poſsit.fol.109.col.1.verb.De vſar de notaria imperial.

Notarius celãs protocolum, qua pœna puniatur. fo.257.col.2.verſi.Notarius etiam.

Notarius, qui notam contractus ſine iudicis authoritate variauit, vtrum pœna falſi teneatur.folio.258.col.1.verſi.Eſt octauò.

Nota-

Notarius, vtrum ſuum errorem corrigere poſsit. ibid. verſi. Nonò etiam.
Notarius vtrum propria manu inſtrumenta conficere teneatur, vel ex aliena factũ ſignare poſſit. fo. 259. colum. 1. verſic. Duodecimò dubitatur.
Notarius vtrum pauperibus gratis inſtrumenta facere teneatur. ibidem. verſiculo. Decimotertio poſſet.
Notarij quomodo inſinuare teneantur iura, quæ in proceſſu receperunt, &c. fol. 212. col. 2. verbo. Y lo que ha de auer.
Notarij à camera, & alij officiales, quòd non ſint procuratores, neq; negotiorum geſtores, ſeu ſolicitatores. fo. 220. col. 1. verb. Los eſcriuanos de camara.
Notario epiſcopi quando liceret pro ordinum inſtrumentis aliquid recipere, oſtẽditur. Et quid dicendum de iudice. fo. 296. col. 2.
Notarium eſſe, vtrum ſit dignitas. fol. 256. col. 2. verſi. Tertiò etiam quæro.
Notarium vtrum iudex cogere poſsit, vt protocolum, ſi de veritate cauſæ dubitetur exhibeat. fo. 257. col. 2. verſi. Dubium etiam.
Notarius vide plura in dictione Tabellio.
Notariorum vtrũ ſint plura nomina, oſtenditur. fo. 256. col. 1. verb. Notarios mayores.
Notarios creare, quibus datũ ſit. fol. 259. colũ. 2. verſi. Quæramus etiam & ſecundo.
In notorijs etiam citatio eſt faciẽda & qualis qualis cauſæ cognitio vt ſentẽtia ſuper eo feratur. fo. 732. col. 2.
Nullitas quando poſsit opponi in prætorio principis. fo. 483. col. 1. verſi. Statutum.
Nullitas ſententiæ intra quod tempus allegari debeat. fol. 737. col. 2. verſi. No ſea oydo.
Nullitas aduerſus ſententiam, quæ dicatur & an ſit odioſa vel fauorabilis. fo. 736. col. 2.
Nuntius qui contra formam iuris aliquem violenter de domo extraxit vel occidit, mandato iudicis nulla pœna tenetur. fo. 493. col. 2. verſi. Quæro. 21.
Nuntio deponenti ſe aliquem citaſſe credendum eſt. fo. 494. col. 1.
Non autem ſi dicat citatum ſibi intuliſſe iniuriã. fol. 494. col. 1. verſi. Eſt tamen.

O

Obligatio iuramẽto vallata durat vſque ad quadraginta annos. fol. 141. col. 2. verſic. Intellige.
Obligationem naturalem oriri ex delicto quomodo intelligatur. fo. 436. col. 1.
Occupans rem propria authoritate etiam hæreditate iacente qua pœna puniatur. fol. 724. colũ. 2. verſi. Et iſtam.
Obligatio naturalis an oriatur ex pollicitatione hoc dato, quòd non interueniat nuntius vel epiſtola. folio. 611. col. 2. verſi. In contrarium.
Officiali quòd vltra quantitatem taxatam quicquam recipere nõ licet. fol. 296. col. 1. verb. Los derechos ſiguientes.
Officium duplex quòd nemo incuria habere poſſit. fol. 255. col. 1. verb. Ninguno tenga dos officios en nueſtra corte.
Officio publico quis præſici debeat. fol. 263. col. 1. ver. Hombres letrados.
Officia publica quare dari prohibeantur per literas expectatiuas. fo. 366. col. 2. l. 18.
Officium vile priuat nobiles, nobilitatis priuilegio. fol. 785. col. 1. verſ. No biuen.
Officialis qui ſolus aliquid iuſtitiæ nequit exercere potentioris auxilium implorare poteſt. fol. 334. col. 1. verſi. Ayuda.
Opinionum hominum varietas oſtenditur. fol. 206. col. 1. verb. Fueren opiniones.
Opinionum ſi fuerit inter conſiliarios varietas, quid ſit agẽdum, oſtenditur. fo. 206. col. 2. verb. Conſejo de las dos partes.
Opponens defectus & crimina teſtium ſi non probet an teneatur de iniuria. fo. 556. col. 2. verſic. dubitari.
Oppidani locorum dominorum quare ſubijciantur iuribus regalibus. fo. 823. col. 1. & 2. cum ſequentibus.
Onus rei ratione perſonæ tollitur ſi tranſeat in exemptum. fo. 828. col. 1. verſi. No paſſen.
Orphanus quis dicatur. fo. 463. col. 1. verſic. Item notandum.
Orphani etymologia. ibidem.

P.

Pactum vt ſeruari debeat quid requiratur. fo. 200. col. 1. ver. Vnde ſit.
Pactum de litigãdo coram alio iudice an extendi poſsit ad eccleſiaſticũ. fo. 474. col. 2. verſi. Leyes antes deſta.
Pacti nudi exequutio in foro ſeculari per viam denuntiationis euangelicæ peti poteſt. fol. 611. col. 1. verſ. Hinc eſt.
Pacta nuda abſque ſolennitate iuris ciuilis exequi debent de iure regio. fo. 638, col. 2.
Papa in quibus caſibus ſolus poſsit diſpenſare ſuper irregularitate. fo. 894. col. 1.
Papa quod internis & externis ſignis ſit honorandus. fo. 5. col. 1.
Papa vtrum iuri patronatus poſsit derogare, & præla-

prælaturas & beneficia vacantia ſine patronorum laicorum præſentatione prouidere. ſolio. 149.col. 1.verſi. Dubitatur tamen.

Papa quando iuri patronatus regibus conceſſo derogare poſſet, fol. 150.colum. 1.verſic. Ex quibus infertur.

Papa & princeps, quòd nunquam alicui iniuſtitiam facere intelligãtur oſtenditur.fo.252. col. 2.verſ.Principi præterea.

Pater non tenetur alimenta præbere filio victum quærere potenti niſi ſit nobilis.fol. 461.col.2. verſ.tamen fallit.

Pater naturalis an præferatur in tutela curatori à matre inſtituto.fol.607.col. 2.

Pater vtrum cenſeatur fuiſſe naturalis ſi tempore conceptionis filij aliquod beneficium habebat eccleſiaſticum.fol. 103. columna. 2. verſiculo. Quæritur tamen.

Pater tributarius ſi donet filio prædium vel domum pro conſequendo ſacerdotio vel alimentis in aliqua vniuerſitate, an ipſo facto efficiatur liber.fol.8.col. 1.

Patronus laicus quod præſcriptione ius præſentandi in eccleſia collegiali habere poterit. fol. 143.col.1.verſ.Poterit etiam.

Patronus quòd ſeruitium aliquod ab eccleſia patronata exigere non poſsit.fo.147.col.1.verſi. Lo que fuere.

Patronus in beneficij creatione quod onus ſemper adijciat oſtẽditur.ibi.ver. Ex quib⁹ infero.

Patronus eccleſiaſticus ratione eccleſię & non patrimonij ſi ſcienter indignum præſentauerit quod pro illa vice præſentandi iure priuetur.folio.153.col.1.verſ.In hoc tamen dubio.

Patronus laicus præſentando minus idoneum ſi eſt intra quadrimeſtre tempus, quod nõ ſit priuatus, ſed poterit alium præſentare, licet primus ab eo præſentatus minus idoneus fuerit iudicatus.ibi.verſ.Secunda concluſio.

Patronus laicus ptæſentans ſcienter indignum, quod ipſo iure pro prima vice præſentandi iure ſit priuatus.ibid.verſi.Tertia concluſio.

Patronus clericus quod tempus habeat ad præſentandum ad capellaniam ſeu beneficium.fol.59. col.2.verſic.Clericus patronus, & quid de patrono laico.ibid.

Patronus quotuplex.fo.134.col.2. & fo.135.col. 1.verſi.Ad primum.

Patronus liberti quis dicatur ibid.

Patronus cauſarũ quis dicatur.fo.135. col.1.verſ. Patronus autem.

Patronus laicus quando ius præſentandi prælatũ ad eccleſiam collegiatam habere poſsit.fo. 143 col.1.verſi.ius autem.

Patroni conſenſus vtrum in beneficij permutatione requiratur.fo.144.col.1.verſic.Offert ſe.

Patroni honoris quod quidam appellentur.folio. 135.col.2.verſ.Patronus etiam.

Patroni vtrum plures qui fundum ad eccleſiæ conſtructionem aſsignarunt efficiantur in ſolidũ cum conſtruente vel dotante.fo.137.col.1 verſ.Sexto quæritur.

Patroni ſtatutum in fundatione eccleſiæ ſeu capellaniæ quod ſit ſeruandum.fol.147. col.1.verſic. lo que fuere.

Patroni clerici quod non ſolum habeant tempus ſemeſtre ad præſentandum: ſed eorum cauſa & eorum compatroni laici hoc vtantur priuilegio.fo.8.col.2.verſ.Quod priuilegium.

Patrono laico vtrum in beneficijs eccleſiæ collegialis ius præſentandi competat.fo.143. col.1. verſi.Quid autem.

Patrono inuito an quis in eccleſia collegiata capellam erigere poſsit.fo.146.col.1.verſic. Forſan etiam.

Patronis tempus datum ad præſentandum ſcilicet quadrimeſtre ſecularibus & ſemeſtre eccleſiaſticis vtrum currat à tempore notitiæ an verò à tẽpore vacationis.fo.153.col.2.verſ.Quæro vlterius.

Patronis in ſuccedentibus collateralibus an diſpoſitio clementinæ, plures, locum habeat. fol. 141.col.1.verſi. Quærere etiam libet vbi plura videre poteris.

Patrimonialem rem ſi quis vendat quòd conſanguineus paoximior intra nouem dies eodem pretio, quo fuit vendita retrotrahere poterit. fol.186.col.1.verſ.Por aquel miſmo precio.

Patronatus ius quid ſit. fol.135.col.2.verſic. His præmiſsis.

Patronatus ius quot modis acquiratur.fo. 136.colum.1.verſ.Vlterius quæritur.

Patronatus ius vtrum omnis fundatio conferat. ibid.verſi.Tertio dubitatur.

Patronatus ius quando nullatenus acquiratur. fo. 136.col.2.verſ.Vnde infero.

Patronatus ius quod etiam per ædificationem acquiratur.fo.137.col.1.verſi.AEdificationem.

Patronatus ius quòd acquiratur priuilegio. ibid. verſi.Acquiritur.

Patronatus ius quòd conſuetudine acquiritur.fo. 137.col.2.verſi.Conſuetudine.

Patronatus ius quòd per præſcriptionem acquiratur.ibid.verſi.Præſcriptione.

Patronatus ius ſit ne ſpirituale, an ſpiritualibus annexum quæritur.fo.138.col.1.verſic. Septimò quæri poteſt.

Patronatus ius vtrum inconſequentiam confiſcatum ſit, ſi bona patris ab imperatore, vel rege, etiã propter crimen læſę maieſtatis confiſcentur:

tur.an vero tranſeat in filios, vel agnatos, vel eccleſiam, cum ſpirituale ſit beneficioque Papæ, non principis ſecularis conceſſum.ibid.verſi.Octauo moueo quæſtionem.

Patronatus ius, patrono in monaſterium ingreſſo, vtrum tranſeatur in monaſterium, ſaltem patrono monacho viuente an tanquam patrono mortuo, in nominatum à fundatore transferatur.fol.145.col.1.verſ.Poſſumus etiam.

Patronatus ius vtrum laicus in eccleſia collegiata habere poſsit.fol.146.col.1.verſicu. Dubitari poſſet.

Patronatus eccleſiæ ius, in quo differat à iure patronatus laicorum.fol.150.col.1.verſi. Diſtinguitur.

Patronatus iuris derogationes, quod in Hiſpania non admittantur nec admitti conſueuerint,fol. 150.col.1.verſ.in Hiſpania.

Patronatus ius quòd ad hæredes quoſcunque tranſeat.fol.139.col.2.verb.Deuan ſucceder.

Patronatus ius vtrum patre patrono viuente filijs ſimul competat.fol.139.col.2.verſi.Eſt tamen dubitabilis quæſtio.

Patronatus ius vtrum ad fideicommiſſarium tranſeat.ibid.verſi.Eſt.& alia quæſtio.

Patronatus ius vtrum in diuiſione hæreditatis poſſit iudex vni ex pluribus patronis adiudicare. fol.140.col.1.verſ.dubitatur etiam.

Patronatus ius vtrum hæredibus in ſtirpes, an in capita competat.fo.140.col.1.verſ. Mouere iuuat concluſionibus.

Patronatus ius vtrum illegitimè natis competat quinque concluſio.illuſtra.fol.141.col.2.verſ. Pulchra etiam eſt quæſtio.

Patronatus ius an meretrix acquirat.fol.142.col. 1.verſi.Quid erit autem.

Patronatus ius vtrum præſcriptione acquiri poſſit.fo.142.col.1,verſi. Poſſet etiam dubitari.

Patronatus ius vtrum laicus in hoſpitali, in quo ſunt fratres in congregatione,habere poſsit.folio.142.col.2.verſi. Dubitatur vlteriùs.

Patronatus ius quòd in eccleſia collegiata laicus habere non poſsit.ibi.verſi. In eccleſia tamen.

Patronatus in iure quantum temporis ad inducendam præſcriptionem requiratur.fo. 143.col.1. verſ.Dium tamen eſt.

Patronatus ius vtrum contra patronum alicuius eccleſiæ non liberæ preſcribi poſsit.fo.154.colum.1.verſ.Vlterius etiam.

Patronatus ius quanto tempore à laico aduerſus alium patronum laicum præſcribatur.ibi.verſi. ſic.Quærit pretium.

Patronatus ius vtrùm à patrono in præiudicium filiorum ac legitimorum Hæredum renuntiari poſsit.fol.143.col.2.verſi.Quæſtio etiam.

Patronatus ius, ſeu præſentandi vtrum habeant vxor,quę habuit in dotē quoddā caſtrū,aut bonorū vniuerſitatē,cui ius præſentandi competebat,an verò ius illud in ſuum tranſeat maritum. fol.144.col.1.verſ.ſingularis etiam eſt quæſtio.

Patronatus in iure,in quo primogenitus eſt vocatus vtrum nepos patruum excludat. fol.144. col.2.verſi.Dubitabilis etiam.

Patricij quare iurare teneantur ſe non reuelaturos partibus aſſeſſorem. fol.217.col.2.verſic. Vnde infero.

Paupertas ex quot & quibus conijcienda ſit.fol. 460.col.2.Per totam.

Paupertas excuſat hominem à proſequutione appellationis:qua tamen non obſtante ſententia tranſit in rem iudicatam.fol.743.col.2.verſic. El ſeñor.

Paupertatis priuilegia & incōmoda.fol.461.col. 2.verſ.Cūm iam ſit.

Paupertatem allegans ad ſui excuſationemeam probare tenetur.fol.798.col.2.

Pauper quis dici debeat.fo.460.co.2.verſ.pobres.

Pauperis & miſerabilis perſonæ cauſa quod prius quam diuitis ſit tractanda fol.212.col.1.verſic. E de las perſonas miſerables.

Pauperum excoriatores & curiarū canes ciuiunq; deuoratores qui dicantur.fol.212.col.2.verſic. E lo que ha de auer.

Pœnæ licitæ exiguntur.fol.436.col.1.verb.con las ſeptenas,& in.l.1.verb.No lo pueda alegar tit.8.lib.3.ſuprà.

Pœna poteſt ex cauſa à iudice minui. fol.471.co. 2.verſ.Præterea eſt dubium.

Pœna viginti quatuor aduerſus contumaces ſtatutæ.fol.553.col.1.in gloſſ. Les fuere mandado.

Periurus vt quis habeatur & cōfeſſus requiritur ſentētia iudicis.fo.549.col.1.verſi. Dubitatur.

Periurus in cauſa deciſiua à iudice humano puniri poteſt licet aliqui contra ſentiāt.fo.546.col.2. verſ.Ex qua lege.

Periurus in iuramento calumniæ non euadit pœnā officio iudicis.fol.547.col.2.verſ. Infertur.

Periurij pœna.fol.546.col.1.& 2.

Peregrinus quis & quòd gaudeat priuilegijs miſerabilium perſonarum.fol.463.col.1.verſiculo. Item dicuntur.

Peregrinus inuito domino poteſt fundū alienum trāſire,& herbā paſcēdi ſui equi gratia colligere.fol.433.col.2.verſ.Aduertendum etiam.

Peregrinus quis dicatur,& in quo differat à Romipeta.fol.162.col.2.verb. Todos los romeros y peregrinos.

Peregrini quòd treugā habeant & ſaluum conductum,& qua pœna afficiantur, qui ſecuritatem regiam eis conceſſam infregerint. folio. 471. colum.

Index materiarum.

col.2.verb.Sean ſeguros.

Peregrini in quibus rebus ſint de foro eccleſiæ.fo lio.163.columna.2.verſicu. Item eſt aliud pri uilegium.

Peregrini quod ſecurè in hoſpitijs, & xenodochijs recipiantur.ibi.verb.Aluergar y poſar.

Peregrini quòd liberè ſibi neceſſaria emere poſſint,ibid.verb.Comprar las coſas.

Peregrini quòd libere de ſuis bonis diſponere, & teſtari poſsint, & quid ſi ab inteſtato deceſſerint, & quid ſi hoſpes de bonis talium habuerit.fo.163.col.2.verbo.Diſponer,y ordenar de ſus bienes.

Peregrini clerici ad alienam diœceſim venientes, qualiter ab epiſcopo ſint ad celebranda diuina. &c. admittendi. fo.164.col.2.

Peregrini clerici,potiſsimùm vltramarini, & alij ex regionibus ignotis accedentes, quòd diligen ter ſint obſeruandi.fo.164.colum.2. verſiculo. Cùm autem.

Peregrini clerici, quòd per vicarium beneficio in ſeruire debeant, & quid de cathedraticis peregrinari volentibus dicendum.ibid.

Peregrinorum fauores ſeptem deſcribuntur. fol. 163.col.2.verbo.Diſponer y ordenar.

Peregrinorum in cauſis, quòd ſummariè & ſine ſtrepitu iudicij procedendum ſit.fo.165.col.2. verb.Sin algun alongamiento.

Peregrinatione durante ad limina ſancti Iacobi quod exteri ire, & redire petendo eleemoſinā, nec tamen ob id dicentur vagabundi regia lege oſtenditur.fol.165.col.1.verſiculo.Item peregrinationē.

Peregrinos ſe eſſe profitentibus, quod non omnibus ſit adhibenda fides.fo.165.col.2.verſiculo. Non tamen.

Perſonæ miſerabiles quæ dicantur.fo.336.col.2. verſi.Quæro.

Penſio à quo tempore debeatur, vtrùm à tempore nominationis an verò à tempore expeditionis bullarum.fol.157.col.1.verſic.Eſt etiam & alia quæſtio.

Penſionem ſi quis habeat totum beneficium & fructus abſorbentem,quod teneatur depenſione ſeruienti ſatisfacere.fo.52.col.1.

Petrus à Fonſeca nobilis Salmanticæ quamuis literis operam nauet, non propterea ſcholaris iudicandus eſt,nec ſub ditione ſcholaſtici, fol. 469.col.2.verſi.Item quod quis.

Pœna vbi contra aliquem eſt appoſita, læſo,in cuius fauorem fuit iniuncta, quòd applicari debeat.libro. 1.titulo.2. l.4. folio.42. columna prima.

Pœna inficiationis contra negantem quæ ſit. lib. 1.tit.2.l.10.fol.51.col.1.

Pœna violantis immunitatem eccleſiæ quæ ſit fol.266.col.1.verſi.Pœna autem.

Pœna ſi tranſeat ad condemnationem, vtrum in foro animæ talis pœna debeatur.fol.298.col.1. verb.A las pagar inforo conſcientiæ.

Pœna corporalis moderanda eſt quando poſt cōmiſſum delictum longū tempus eſſet elapſum. fol.445.col.1.

Pœna perpetui carceris in quibus caſibus ſit imponenda.fol.820.col.1.verſ.Todos.

Pœna non eſt exigenda antequā reus fuerit conuictus & ſententia lata.fo.874.col.1.verſ.Seaū determinadas.

Pœnæ contra concubinas, & concubinarios, & huiuſmodi à lege, canone, vel ſtatuto impoſitæ,an ſint in cuētum criminis iuſtę,& poſsint recta conſcientia per iudices,ſeu partes,quibus applicantur,retineri.fo.107.col.2.verſi. Verſatur tamen.

Poſſeſsio naturalis abſque ciuili non eſt capax ad indicendam veri dominij præſcriptionem.fol. 707.col.2.

Poſſeſsio ſola ciuilis ſufficit ad inducendam præſcriptionem ſeu vſucapionem veri dominij.fo. 707.col.1.verſ.Sed inquirendum.

Poſſeſsio quid ſit & quotuplex.fo.708.col.1.verſi.Cum autem & ſequenti.

Poſſeſsionē ingreſſus cum lata culpa qua pœnā puniatur.fo.723.col.1.verſ.El meſmo.

Poſſeſſor bonæ fidei pro cultura & curā facit fructus ſuos.fol.707.col.2.verſ.Et eſt notandū.

Poſitio partim vera & partim falſa ſine reatu per iurij an poſsit in totū negari.fol.444.col.2.verſic.Dubitatur.

Poſitiones quæ dicantur.fol.542.col.1.verſiculo. Poſitiones.

Poſitionibus quomodo ſit reſpondendum. folio. 542.col.1.

Poſitionibus reſpondendo qui cum iuramento falſum dixit an ſit aliqua pœna plectendus.folio. 545.col.1.verſi.Quæri ſolet.

Poſitionibus non reſpondentes iuxta iuris formā quam pœnam incurrant,fol.551.col.1.verſic. Sed eſt dubium.

Poſitionibus non clarè reſpondens habetur prō confeſſo.fo.550.col.2.verſi.Por confieſſo.

Prælati bonorum, ſeu redituum eccleſiaſticorum alienationem ſcientes,nec tamen contradicentes,vtrum conſentire videantur,lib.1.tit. 2.l.8. fol.48.col.2 & fol.49.col.1.

Prælati,& perſonæ eccleſiaſticæ quod in ſuis eccleſijs & beneficijs reſidere debeant. folio. 91. columna 1. verbo. Eſtando abſentes fuera de ſus Igleſias.

Prælatum quòd non dicatur occidiſſe,qui tantum

electum, nec adhuc conſecratum occidit folio. 155.col.1.verſi.Hinc.aſſeruit.

Presbyteri ſcriptura in cauſa dotis, vel matrimonij facta,& tribus teſtibus ſubſcripta,quòd ſcripturæ publicæ vicem obtineat.fo.79.colum.1 verb.Ni abogando.

Presbyteri quod egregiæ perſonæ dicantur. Et quomodo iudex eorum iuramentum in ſuis domibus recipere debeat.libro.1. titulo. 3.l.1. fo.58.col.2.

Præfectus prætorio quid agere teneatur. Et qualis eſſe debeat,oſtenditur.fol.313. col.1.verbo. Porque el officio de los adelantados.

Præſes prouinciæ ad quid ex officio teneatur. Et vbi ſuum habeat imperium.fo.313.col.1.verb. E que guarde la tierra.

Præſentandi ius quòd laico etiam competat, non autem eligendi niſi mediante ſpeciali priuilegio.fo.142.col.2.verſ.laico etiam.

Præſentandi clericos ad beneficia ius,quòd populus,& parochiani poterunt ex preſcriptione acquirere.ibid.verſ.item etiam.

Præſentari vtrum poſsit quis ad eccleſiam ante quam vacet fol.146.col.1.verſi.Non minus.

Præſentandi & eligendi ius habentes, vt eſt rex dominus noſter, & alij, vtrum digno omiſſo digniorem eligere teneantur.fo.150.col.2.verſi. Quæro etiam.

Præſentatio & electio de digno facta, vtrum in vtroque foro tam ſeculari quam conſcientiæ valeat,fol.151.columna prima.verſicu.Vtrùm autem.

Præſentatio ſi fiat de indigno,& fuerit in relatione patroni à papa, vel alio eccleſiaſtico præ-ſento approbatus,quid iuris oſtenditur,fo.152.c. 2.verſ.quid autem.

Præſentatum ſi ordinarius admittere nolit, quid remedij,oſtendit,fol.146.col.2. verſic.Quæro etiam.

Præſentans indignum vtrum ea vice præſentandi priuetur.fol.152.colum.2.verſi.Vtrum præſentans.

Præſcriptio quod contra non faciendam viſitationem non detur,folio.72.columna.1.verſicu. Viſitando.

Præſcriptio quibus modis inducitur,fo.705.co.1.

Præſcriptio vt ſit valida debet eſſe continua poſſeſsio.fo.721.col.1.

Præſcriptio non currit contra eos, qui in ſeruitio regis & Reipub.moram contrahunt.folio.727. col.2.

Præſcriptio an habeat locum in perſonalibus actionibus & iuribus,communis contra communem.fo.712.col.1.& 2.

Præſcriptio centenaria quomodo ſit probanda. fol.719.col.3.verſ.Ad ſecundum.

Præſcriptionum quot ſunt genera.fol.705.columna.1.

Præſcriptionis titulum contra regem quisprobare teneatur.fol.719col.2.verſ.Dubitari.

Preſcribi utrum poſsit ius offerendi à debitore cõtra creditorem, communis contra communem fol.710.col.1.verſ.Hic quæri.

Precario rem habens minimè vſu capit.fol.709. col.1.verſ.Subinfertur.

Pretium certum an in rebus & mercibus à principe imponi poſsit.fol.433.col.1.verſic.Quæri nunc oportet & ſequenti.

Pretium rei iuſtum quod dicatur.folio.429.col.2. verſ.Ad primum.

Primitiæ quod vt decimæ ſint iuris diuini. folio. 119.colum.1.&.2.verſiculo.pro prædictorum. His ſic. Et quibus debeantur. ibidem. verſicul. primitiæ.

Primitię vtrum ſint certa quota.fol.125.col.2.verſic.eſt tamen quæſtio.

Primitiæ dierum quomodo Deo præſtentur.fol. 126.col.1.verſ.Dierum.

Princeps an obligetur ciuiliter ex ſuo contractu. fol.621.col.2.verſic. contraria opinio,communis contra communem.

Princeps quod in temporalibus ſit Dei vicarius. In procem.fol.6.col.1.

Princeps quantumcumque maximus quomodo exemplo Conſtantini Romanorum Imperatoris Epiſcopum honorare debeat, oſtenditur. fol.221.colum.1.verſiculo.Epiſcopum honorare debet.

Princeps quòd nunquam non concedenda concedere non præſumatur.fol.252.col.2.verſicul. Princeps præterea.

Princeps cum ſit ſupra ius,quod ipſum & tollere, & interpretari poſsit.fol.305.col.1.verbo Mas de nueſtro proprio motu.

Princeps cum proditionis,vel aleuoſiæ crimen remittit, quam clauſulam in remiſsione apponere debeat,oſtenditur.fo.175 col.2.verb.Salvo aleue.

Princeps vtrum teneatur actione iniuriarum, & ſatisfactionem delinquenti remittere.fol.176. col.1.verb.perdonando los enemigos.

Princeps quòd quicquam in alterius prejudicium concedere non intendat.fo.179.col.1.verb.no Puedan acuſar,ni pedir.

Principis indulgentia ad hoc vt ſit valida,quid cõtinere debeat, oſtenditur.fol.176. col.2.verb. Que alguno.verb.Aunque en ella.

Principis indulgentia ad hoc vt teneat,quid requiratur.folio.117. columna.1.verbo. Fuere dada ſentencia.

Index materiarum.

Principis indulgentia, quòd in veneris sancti diē reseruentur. fo. 178. co. 2. verb. para el viernes sancto de la cruz.

Principis sexaginta sex specialitates. fo. 159. co. 1

Priuatus à lege in pœnam omissionis, casu quo lex aliquid fieri præcipiat, vel admissionis, casu quo aliquid fieri prohibeat, vtrū sit ipso iure priuatus, ac perinde ad fructuum, quos percepit ex officio, vel beneficio restitutionem, an ad solam pœnam iunctam teneatur. fol. 300. c. 2. vers. Quoddam tamen.

Priuilegiū abusus & prauа consuetudo, q̄ nullo modo seruari debeāt, fo. 182. c. 1. vers. priuilegio

Priuilegium personale extingui cū persona quo modo intelligendum. fo. 776. col. 2. versi. Nec obstat.

Priuilegium concessum militibus armatæ militiæ extenditur ad doctores. fo. 771. c. 2. versic. con los doctores.

Priuilegium concessum ratione officij requirentis industriam, cessat cessante officio. fo. 825. col. 1.

Priuilegium soluendi gabellam locum habet in oppidanis de Simancas in contractibus eodem loco gestis, non alias, fo. 845. c. 1. versiculo. vezinos.

Priuilegium non remouetur ab aliquo nisi sit hæc remotio iure expressa. fo. 463. c. 1. ver. Ergo ex filijs.

Priuilegium non ligat successorem regem, nisi sit adiectum in perpetuum. fo. 840. c. 2. versicu. nec priuilegium.

Priuilegio primæ tonsuræ quæ personæ gaudere & quo habitu incedere debeant. fol. 81. c. 1. versi. Que se dizen de corona.

Priuilegia & immunitates ecclesiarum quomodo inconcussa seruari debeant fo. 39. c. 2.

Priuilegia minoribus vel pupillis cōcessa ad quos extendantur. fol. 212. c. 1. versiculo. Notandum est.

Priuilegia concessa doctoribus an videantur concessa aduocatis. fo. 399. c. 2. ver. 3. circa.

Priuilegia quę competunt secularibus ratione militiæ eadem competunt clericis. fo. 765. c. 2. versic. Alia est.

Priuilegia nobilitatis quæ. fo. 762. c. 2.

Priuilegia officialium domus regiæ. fo. 829. co. 1.

Priuilegiatus aliqua ratione veluti senectutis, &c. debet inseruire per substitutum. fo. 780. c. 1. versic. personalmente.

Probatio quid sit. folio. 666. c. versiculo. prueuas.

Probatio quæ fit per testes non est pro forma & substantia processus. fo. 669. co. 1. vers. Quæritur.

Probationis sex formæ. fo. 668. col. 1. & 2. versic. Quæri potest.

Probationis faciendæ quis terminus dari debeat. fo. 672. c. 1.

Probationem in iudicium deducere prohibitis intra certum tempus non inhibetur per confessionem probare, folio. 645. c. 2. versiculo. Sic igitur.

Probationes post dilationis tempus non sunt valide. fo. 577. c. 1. versi. Quæro. 2.

Processus nullus, quia factus die feriato, an possit conualidari per consensum partium. folio. 583. versi. dubitari.

Processus à iudice seculari contra clericū gestus etiam illum esse clericum ignorante. an & quando sit ipso iure nullus. fo. 59 col. 2. versic. præterea.

Procurator vt possit obijcere crimina, vel defectus testium opus habet speciali mandato. folio 555. c. 2. versic. Est tamen.

Procurator tenetur probare sibi mādatum si pro alio compareat. fo. 533. col. 1. versi. Item dubitatur.

Procurator nō tantum tenetur iurare in animam domini, sed etiam in suam ipsius. fol. 541. col. 2. versi. dubitari.

Procurator fiscalis quod in curia duplex esse debeat, fo. 210. c. 1. versi. dos nuestros.

Procurator fiscalis quod alterum promotorem loco sui subrogare non possit. fol. 309. co. 2. verb. Que el dicho fiscal. Et quid de tabellione. ibidem.

Procurator fiscalis à quo tempore in Hispania destinatus fuerit. folio. 310. col. 2. versiculo. Nota etiam.

Procurator fiscalis quando sine delatore accusare possit fo. 311. c. 1. ver. Por los hechos notorios

Procurator quis dicatur. fo. 303. c. 1. versi. Procurator.

Procurator dato q̄ nō sit in causa criminali admittendus. Vtrum si pœna est incerta à principio, quia potest esse pecuniaria, & corporalis, fortè quia reseruata arbitrio iudicis, possit interuenire, vel sit de illa pœna arbitraria interim, tāquā de capitali iudicandum. ibid versi. Sed quæro.

Procurator, seu ambasiator alicuius ciuitatis, seu Consilij ad curiā regis eius iussu accedens, quod ob debitum suæ ciuitatis seu Cōsilij vexari aut conueniri non possit. fo. 405. c. 2. verb. No puede ser prendado.

Procurator consilij alicuius ciuitatis, vtrum durante procurationis officio aliam procurationem in curia suscipere possit. fo. 303. c. 2. versic. Tertiò etiam quæro.

Procuratoris officiū quādo nobile sit, ostenditur,

folio.305.columna.2.verſicu. Quæro ſecundo.
Procuratores fiſcales quòd per ſubſtitutum ſerui re non poſsint,fo.312.col.1.verſi. Que no pue dan ſeruir por ſubſtituto.
Procuratores curiarum quot ſint, oſtenditur.fol. 303.col.1.verſi.Los procuradores.
Procuratoris ob delictum vtrum dominus ſuum debitum amittat.fo.304.col.1.verſic. Vlterius quarto.
Procuratoris officium eſt vile: vnde officium aduocati exercere non poſſunt.fo.399.colum.1. verſi.Qua ratione.
Procuratoribus ad regis curiã accedentibus quod hoſpitia tribuantur,& bene tractentur.fo.306. col.1.verſi.Buenas poſadas.
Procuratore non exiſtente ſoluendo quia non appellauit dominus audiendus erit.fol.533.col.2. verſi.Quæro inſuper.
Prohibitio facta alteri ex correlatiuis, ꝙ in reliquo etiam locum habere.fol.264.col.1.verſic. Y demas.
Promotus ad ſacerdotium ſi ſit ignobilis vel vilis perſona ante promotionem, quod per eam fiat nobilis.fo.63.col.2.verſi. Eſt & aliud.
Promiſsio facta abſenti eius commodum concernens an ſit pollicitatio,fo.614.col.1.verſ.vtrũ autem.
Promittens generaliter non excipere an videatur comprehendere omne genus exceptionis. fol. 599.col.1.verſi.Dubitatur.
Proprium non dici, quod dicitur cum adiuncto, quomodo intelligendum ſit,fol.[illegible]col.2.
Prorogatio quot modis fiat.fo.529.col.[illegible].verſic. Quæro quot modis.
Prorogatio non poteſt fieri vbicunque mutatur ſpecies iuriſdictionis vel limites ipſius.fo.530. col.3.verſi.item ſi eſt.
Prorogatio quibus modis impeditur.fol.531.col. 2.verſi.Error.
Prorogare iuriſdictionem, vide iuriſdictio.
Prorogari an valeat tẽpus inſtãtiæ ad litẽ finiẽdã de partiũ conſenſu,fo.529.c.1.verſ.Quero vtrũ
Prorogari non poteſt terminus datus executoribus ad exequẽdas pias volũtates in præiudiciũ epiſcopi.fol.529.col.2.verſi.Quæro vtrum.
Publicatio atteſtationum præcludit viam productioni teſtium.fo.668.c.2.verſi.teſtigos.
Hoc tamen fallit in ſex caſibus.fo.676.c.1.& 2.
Publicatio teſtium de iure regni eſt de ſubſtantia iudicij,fo.669 co.2.verſi. Iure vero.
Publicatione teſtium facta in prima inſtantia ſuper eiſdem articulis amplius produci teſtes non poſſunt.673.col.1. verſi.Que ſi los teſtigos.
Pupilli in quibus caſibus ſine licẽtia tutoris poſſunt contrahere & adimplere contractus teneã tur.fo.604.col.1.& 2.fo.61.col.1.& 2.fo.656. col.2.& ſequentibus.

Q.

Qveſtor triplex deſcribitur,fo.162.cõ. 2.verb.Que los quæſtores.
Quæſtor eleemoſynarum qualis eſſe debeat. Et quomodo ſine literis apoſtolicis, ſeu diœceſani non ſit recipiendus. Et quid prædicare teneatur.fo.162.col.2. verſicu. Quæſtor autem.
Quæſtores quod nemini vim inferant,aut opprimant,vt eorum ſermones audiant.fo.162.co.2. verb.Apremiadamẽte vayã a oyr ſus ſermones.
Quaſi poſſeſsio ſola nobilitatis an ſit efficax vt quis ex ea poſsit & debeat gaudere alijs priuilegijs nobilitati conceſsis.fol.797. col.2.verſicu. An ſola.

R.

Recuſatio quid ſit &quo iure fuerit inuenta,fol.564.colum.2.verſiculo. Et in primis.
Recuſatio poteſt remitti expreſsè à partibus, fol.572.col.1.verſicu. Vtrum cauſa.
Recuſatio ſemper debet fieri ex cauſa iuſta & nõ temeraria,alias non valet.fol.572.col.2.verſic. Quæro.21.
Recuſatio minimè admitti debet in notorijs.fol. 573.col.1.verſi.Eſt dubium.
Recuſatio non valet ſi recuſans nolit iurare,folio, 573.col.2.verſi.Quid autem.
Recuſatio contra iudicem quando ſit proponenda.fol.565.col.2.verſi.Quartum.
Recuſatio legitimè propoſita an impediat iuriſdictionem iudicis recuſati ac reddat iudicium retro nullum.folio.566.columna.1.verſiculo. Præterea.
Recuſationis cauſa contra regium Senatorem apud quem debeat tractari.folio.571.col.1.verſic.Quæro.19.
Recuſationis cauſa ceſſante an ipſius diſpoſitio ceſſet.fol,569.col.1.verſi.In.
Recuſationi non eſt locus poſtquam concluſum eſt in cauſa, etiam ſi cauſa, ſuperueniat, folio.568. columna.1. verſiculo. Nota tamen.
Recuſato iudici aſſeſſor dandus eſt,& cuius expẽſis,fol.565.col.2.verſi.Quæro.5.
Recuſans poſtquam recuſauerit iudicem quid facere debeat.fo.571.col.1.verſiculo. Poſtquam iudex.

Recuſari quæ perſonæ poſsint, & ob quas cauſas, fo.566.c.2.& fo.567.c.1.& ſeq.
Recuſari an poſsint omnes de conſilio regis, vel totum parlamentum, fol.566.col.2. verſiculo. Quæro. 7.
Recuſari poteſt delegatus propter ſuſpicionem delegantis.fo.569.c.2. verſi. Quæro.17.
Fallit tamen in tribus caſibus.ibid.
Reconuentio an habeat locum aduerſus petentem reſtitutionem rei a qua fuiſſe dicitur ſpoliatus.fo.730.c.1.verſi. Vtrum,
Reus vbi pœna corporalis imminet nunquam dat tur ſub fide uſſoribus.fo.676.c.1.verſic. No le dexen.
Rex vnde,& quis dicatur. Et quomodo à tyranno differat.fo.190.c.1.verb.El Rey.
Rex prauus & rigoroſus quòd rex non ſit dicendus.fol.191.col.1.verſic.Item hæreſim.
Rex quòd ſit cor, & anima populi. Et quomodo ſedem in medio ſui regni habere debeat.fo.191 c.1.verſi.Cum igitur.
Rex ſi concedat patri facultatem permutandi,aut alienandi rem aliquam maioriæ, vtrùm, ſi pater facultate vſus non fuerit, tranſeat ad filium. fo.199.c.2.verſi.Dubitari.
Rex Hiſpaniæ quòd in temporalibus nullum ſuperiorem recognoſcat in proœ.fo.6.c.1.
Rex quòd ſit Dei vicarius.in proœ.fo.7.c.1.
Rex Caſtellæ cum ſit eccleſiarū patronus, quòd merito tam ab eccleſiaſticis, quàm ſecularibus ſui regni ſit honorandus.lib.1.tit.1.leg.2.fo.23 col.2.
Rex Hiſpaniæ qualiter ius patronatus in eccleſijs cathedralibus habeat,& vnde.fol.70.c.2.verſi. Hiſpaniæ tamen rex.
Rex Franciæ,quomodo & conſuetudine,& priuilegio ius conferēdi præbēdas habeat. fo.71.c.1 verſi.Rex etiam Franciæ.
Rex dominus noſter,& alij ius præſentandi habētes, & eligendi, vtrum omiſſo digno, dignioré eligere teneantur.fo.150.c.2.verſ. Quæro etiā
Regis filij quomodo ſint diligendi, obediendi,& poſt mortem patris eorum in eius locum recipiendi.fo.197.c.2.verbo.A ſu hijo,o hija.
Regis filius, quamuis regnum non habeat, quòd rex vocari debeat.fo.198.c.1.verſi.Hinc eſt.
Regis à conſilio qui dicantur eſſe.fol.221.c.1.verbo.Porque eſtos ſon de nueſtro conſejo.
Regi quæ conueniant.fo.190.c.1.verſi. El Rey.
Regem quæ deceant.fo.191.c.1.verſi.inſuper.
Reges plurimi & imperatores quomodo iudicū munus exercuerint,multorum exemplis oſtenditur.fo.191.192.& 193.co.2.
Reges Hiſpaniæ quòd ſint eccleſiarum patroni. fo.70.co.2.verb. Hazer ſaber al Rey. Et quòd ab antiquo habeant ius nominandi aut eligendi eos,qui à Romano Pontifice epiſcopatibus ſunt præficiendi,fo.149.verſ.Ex quo infertur.
Reges vel principes eſſe eccleſiarū patronos quo modo intelligatur.ibid.
Reges & principes ſi fortè aliquid,vt alicuius electioni ad prælaturam conſentiant, receperint, vtrum teneantur illi eccleſiæ,de cuius prælatura agebatur, acceptū reſtituere.fo.43.c.2.verſ. Quæſtio tamen.
Regum ac Principum affabilitas & ad eos adeundi facilitas laudatur.fo.191.col.2.verſi. En oyr peticiones.
Regum quod ſit proprium de iniurijs & violentijs etiam inter prælatos & clericos contingentibus cognoſcere.fo.199.c.1.verſic.Pueden conoſcer.
Regum quare inter ſitius preſentandi ac vt mors prælati eius nuntietur.fo.71.co.1.verſicu. Rex etiam.
Regibus quid debeatur.fo.191.c.1.verſicu. Item hæreſim.
Regij Capellani coram quo iudice laicos conuenire teneantur. folio.108. col.2. verſiculo. De emplazar.
Regij cancellarij quales eſſe debeant.fol.228. co. 1.verſi.Sean agenos.
Regij conſiliarij quod diuerſis non fungantur offi cijs.fo.214.c.1.verſi.No ſe eſtoruc.
Regij conſiliarij & auditores quòd aduocatorum non vtantur officio.fo.222.c.1.verba.No abo-guen.
Regij conſiliarij, relatores.& portarij, quòd nihil æſtimabile à litigatoribus recipiant, præter eſculentum præcipitur.fol.224.c.1.verbo.Saluo coſas de comer.
Regij conſiliarij quales eſſe teneantur, & quomodo iuramento aſtringi debeant in officio. folio 215.c.1.verſi.Et quid ſi.
Regnum Legionenſe cur prærogatiua nominis præ alijs potiatur.fo.704.c.1.verſi.Leon.
Remedia iuris ciuilis ſi deſint decepto vltra dimidiam iuſti pretij, illud recuperari poterit per iudicem eccleſiaſticum.fol.722.col.2.verſicu. ex quo.
Remittere vtrum poſsit princeps pœnam à iure pro crimine impoſitam duabus concluſionibus oſtenditur.fo.173.col.1.verſiculo. Dubium tamen eſt.
Remittere iniuriam illatam filio ſub parentis poteſtate conſtituto quis poſsit.fo.175.c.1.verſic. Subtilis etiam.
Remiſsio quid.fo.173.c.1.verſi.Los perdones.
Remiſsione iam à parte facta vtrum iudex ad pœnam fiſco applicandam agere vel criminaliter

ad pœnam procedere contra delinquentem posit.fol.174.columna.2.versicu.Sed dubitatur.

Remissionis pœna si imponarur, quod durante officio de crimine poterit cognosci. fo.215.c. 2.versi.Nota.

Remissione facta ab accusatore delinquenti non obstante poterit iudex de nouo inquirere contrareum.fo.216.col.1.versi.Alia est opinio.

Relatores qualiter relationem facere debeant.fo. 207.col. 1.verb. Relatores,& verb. sin poner otra razon en medio.

Relatores antequam suum exerceant officium, quomodo examinari debeant,ibid.

Relator consilij Regis,quòd & per se,& per interpositam personam in consilio residere possit. folio. 210. columna. 2. verbo. Esten personalmente.

Relator qui falsa refert,qua pœna puniatur,folio. 302.col.1.verb. Por no verdaderas relaciones.

Renuntiatio tacita quamuis noceat soluenti non tamen successori,qui vultvti iure antecessorum nobilium,folio.790.colum.2.versicu. Secunda conclusio.

Renuntiatio feriarum solùm nocet partibus non testibus nominatis. fol.582.col. 2.verfic.Sunt præterea.

Renuntiati non potest à partibus remedium aduersus iudicem suspectum.fo.566.col.2.verfic. Quæro.9.

Responsio simplex & absque cautela verborum quæ dicatur.fo.552.c.2.versi.His tamen.

Reptare nobilẽ quæ personę possint.fo.863.c.1.

Reptare vt quis possit quæ & quot requirantur, fo.867.col.2.vers.No deue.

Reptans qui falsum imposuit qua pœna puniatur fo.763.col.2.vers.Primeramente.

Rescriptum iustitiæ etiam venit rescripti appellatione in dubio.fo.687.colum.1.verficulo. In dubium.

Rescriptum quomodo impugnari debeat.fo.702 colum.2.

Rescriptum quod dicatur falsum. fol. 696. col.1. vers.Quæro.18.

Rescriptum in dubio præsumitur verum.fo.696. col.2.versi.rescriptum.

Rescriptum quando est dubium intelligendum est secundum supplicationem principi porrectam.fo,702.col.2.versi.Quæro.38.

Rescriptum obreptitium impetrans an ei in aliquo prosit.fo.689.col.2.versi. Quæro. 8.

Rescriptum super quibus rebus possit impetrari. fo.700.col.2.versi. Quæro.33.

Rescriptum contra quas personas possit impetrari.fo.700.col.1.

Rescriptum obreptitium & subreptitium quid, fo.689.col.1.versi.Quæro.7.

Rescriptum secundum impetratum expresse debet facere mentionem de primo,fo.702.col.1. versi.37.

Rræscriptum impetratum contra ius commune censetur per importunitatem obtentum,folio. 681.col.2.versi.Por importunidad.

Rescriptum ex quibus possit redargui de falso,fo. 694.col.1.versi.Item rescriptum.

Rescriptum odiosum & fauorabile quæ dicantur fol.696.col.2.

Respectum interpretandum est secũdum ius commune.fol.685.col.2.uersi.Quo fit.

Rescriptum quæ personæ possunt impetrare, fo. 698.col.2.versi.Quæro.26.

Rescriptum nõ restrictum ad certum tempus est perpetuum.fo.701.col.2.vers.Quæro.35.

Rescriptum si contra ius& in partis præiudicium concedatur quod contra ipsum replicari possit.fo.252.col.1.versi.vnde contra.

Rescriptum causæ prohibens cognitionem,quod de falso sit suspectum.fol.253.colum.1.verfic. Hinc fit.

Rescriptum principis si vtilitati publicæ repugnet quod non sit parendum. ibid. verb. Item quando.

Rescriptum præstans remissionem pœnæ infligẽdæ ante delictum commissum quod sit inualidum.fo.180.columna.1.verficulo solamente se entiendan.

Rescripta contra ius & in partis præiudiciũ quod non valeant.fo.252.colum.1.verficulo.Por las quales.

Rescripta quæ personæ possint cõcedere.fo.698. col.1.vers.Quæro.25.

Rescripta quibu⁹ personis dirigi debeãt, f.710.c.1.

Rescripta gratiæ quæ dicantur.fo.687.co.1.vers. Quæro.4.

Rescripta quæ dantur in derogationẽ iurisdictionis ordinariæ potius priuilegia quàm rescripta sunt dicenda.fo.689.columna.1.verficulo.Rescripta.

Rescriptorum effectus & vtilitates quæ sint.fol. 702.col.2.

Rescripto falso vel adulterato qui vtitur quã pœnam mereatur.fo.696.col.1.

In rescriptis impetrandis quæ obseruari debeant. fol.693.col.1.vers.Finaliter.

Rescripta sunt iudicibus intimanda vt effectum habeant.fo.697,Quæro.23.

Resignatio in alium facta vtrum vacationem inducat ad hoc vt per.l.1.tit.6.de notarijs audientiæ officium consumi debeat.fo.265.col.2.versi. Se consuman.

Index materiarum.

Reſtitutio in integrum an competat minori aduerſus cõfeſsionem ſuam etiam iuramento firmatam de aliquo delicto à ſe commiſſo. folio. 678.col.2.verſi.Con dos hombres.

Reſtitutio in integrum opponi poteſt contra inſtrumentum guarentigium,fo.647.col.1.verſi. Vtrum.

Reuenditores quomodo quotidie inducant rerũ careſtiam,& quæ ſit eorum pœna.fol.435.col. 2.verſi.No lo reuendan.

Reuocatio priuilegiorum ordinibus Trinitariorum & ſanctæ Eulaliæ circa oſtenſionem teſtamentorum,&c.folio.160.col.2.verſic. Porque acaeſce.

S.

Acerdos quilibet, quòd omni laico ſit nobilior.fo.60.col.1.verſiculo. Omni etiam.

Sacerdos non habens Epiſcopi ſui literas dimiſſorias quando adcelebrãdum admittendus eſſet.folio.174.col.2, verſic. Notandum tamen.

Sacerdotes curam habentes animarum tenentur morari intra limites ſuæ parochiæ. folio. 417. col.2.verſi. Vt melius.

Sacerdotes quòd principium patres & magiſtri dicantur.fo.160.col.2.verſi.Sacerdotes.

Sacerdotes quòd non ſint à laicis in ius,niſi prius venia petita,vocandi. ibid.

Sacerdotes quòd Chriſti,& vicarij altiſsimi dicantur,fol.62.col.2.verſi.Sacerdotes.

Sacerdotes, quòd in dignitate conſtituti dicantur.Et quomodo dignitas largè,& ſtrictius capitu.fo.64.col.2.verſi.quare his.

Sacerdotium quòd ſit dignitas.fo.64.col.2. verſi. Præterea etiam.

Sacramenta & alia miniſteria eccleſiaſtica licitè dantur & adminiſtrantur à clericis fornicarijs, quandiu ab eccleſia tolerantur. folio. 573.col. 1.verſi.Præterea.

Salarium quod tabellionum dicetur moderatum, & metas non excedens.fo.260.col.2.verſi.Moderatum.

Salarium aduocati qui gratis patrocinatus eſt, an teneatur ſoluere victus victori.folio.760.col.1. verſi.Dubitari.

Salarium famulorum.folio. 414.colum. 1.verſic. Salarijs.

Salarium famulo tacitè, vel expreſsè debitum, quòd in poteſtate domini non ſit retinendum. Et an aliquando præſcribi poſſet.lib.1.tit.2.l. 1.fo.36.col.2.

Salarium an exigere poſsit famulus, nullo certo ſalario ſibi taxato receptus.lib.1.titu.2.l.1. fol. 737.columna ſecunda.

Salarium, ſiue ſtipendium qua poſsit famulus ætate petere,ibid.

Salarium quando ſit operarijs ſoluendum,fol. 38. colum.1.

Salarium an poſsit petere famulus per dominum expulſus quo toto tempore, quod omnino operas non impenderit.lib.1.tit.2.l.1. folio.38. col.2.

Salaria quomodo ab ſcholaribus prouideri debeant. Vel,cui in prouidendis cathedris ſuffragari teneantur,fol. 170.col.1.verſicu. Vlterius etiam quæro.

Scholaris vt priuilegijs ſcholarium frui poſsit, quid requiratur,lib.1.tit.2.l.8.fol.45.col.2.

Scholares omnes quomodo annuatim rectori vni uerſitatis iuramentum præſtare debeant,folio, 171.col.1.verb.De iurar.

Scholares non poſſunt renunciare priuilegium non parendi coram iudice laico.fol.470.col.2. verſi.Sed eſt dubium.

Scholarium ſtrepitus & confabulationes, legentium & audientium ſenſus perturbantes, carpũtur.fo.208.col.1.verb.Los dezires y fablas.

Scholares diebus dominicis & feſtis ſtudẽtes quare non peccent.lib.1.tit.1.l.5.fo.26.col.2.

Scholares,vtrum ratione ſtudij ſint aliquo priuilegio muniti.Et de pluribus peculiaribus priuilegijs,quibus ſcholares gaudent,& potiũtur.lib. 1.tit.2.l.8.fo.45.col.2.

Scholaris,quod ratione ſtudij immunis ſit atribu tis perſonalibus,non tamen a realibus. lib.1.ti. 2.l.8.fol.45.col.2.

Scholaris vtrum pro libris, rebuſq; ſuis vectigal ſoluere teneatur,lib.1.tit.2.l.8.fo. 46.col.2.

Scholaris alicuius collegij, qui cum eodem collegio litigat,vtrum ab eodem collegio, durante lite,debeat alimentari.lib.1.tit.2.fol.46.col.2.

Scholaris qui depoſuerit animũ reſidendi in ſtudio priuilegio matriculæ priuatur,fol.470.col. 1.verſi.Et his infertur.

Scholaris an ſit cenſendus qui officio aliquo publico victum quærit, & an gaudeat priuilegio fori & ſcholarium.verſi.Quæro in ſuper.folio. 470.col.2.& fol.471.col.1.

Scholaris vt dici poſsit quæ requirantur.fol.469. columna.2.& fol.471.columna.1.verſic. Item quod quis.

Scholaribus Salmanticæ datur terminus arbitrio iudicis ad ſoluendum creditoribus fol.755.co. 1.verſiculo.Haſta diez dias.

Scriptura priuata habita pro recognita ob contumaciam rei non recognoſcentis exequutioni dari debet. folio. 636. columna.1. verſiculo. Quid obſecro.

Index materiarum.

Scriptura quotuplex & quæ dicatur habere vim publici inſtrumenti,fo.643. colum. 2.& folio. 644.col.1.& ſeq.

Scriptura publica & priuata quæ dicatur, ibid.

Scriptura priuata poſt recognitionem habet exequutionem à die qua fuit inter partes celebrata fo.635. col.2.

Seculares quod ab exercitio rerum eccleſię.ac ſpiritualium ſint incapaces.fo.72. col.1. verſiculo Viſitando.

Secularis quòd ab exercitio rerum eccleſię ſint incapaces,fo.72.col.2.verſi. viſitando.

Securitas quando detur, & quid ſit,folio.799.columna.1.

Sententia odioſa contra populum lata quod clericum non comprehendat.fo.59.col.2.verſicu. Vnde aliud.

Sẽtentia quod in delicto,etiam in quo bona alicuius ſunt confiſcata requiratur.fo.108.col.1.verſi.E mandamos.

Sententia excommunicationis quod ipſo iure ligare & poſsit & ſoleat,oſtenditur.fo.300. col.1.verſi.Secunda conclu.

Sententia executoris lata reſcripti ſubreptitij ratione & alia ſunt nulla.fol.691.col.1.verſiculo. Amplia.

Sententia in ſecunda inſtantia reuiſionis lata apud ſuprema regis tribunalia tradenda eſt exequutioni non obſtante nullitatis exceptione. fo.483.col.1.verſi.Hinc ſtatutum.

Sententia lata non publicatis atteſtationibus eſt valida.fo.669.col.2.verſi.Ex quo infertur.

Sententia quot modis dicatur nulla ipſo iure,fol. 737.col.2.verſi.Quæri poteſt.

Sententia quid ſit & quotuplex, quid definitiua quid interlocutoria, & quando mutari & reuocari poſsint.fol.743.colum.2.verſiculo. La ſentencia.

Sententia lata in cauſa deſertionis an ſit dicenda diffinitiua,an potius interloquutoria, fol.743. col.1.verſi.Vtrum.

Sententia arbitratoris exequutionem habet, fol. 639.col.1.verſi.Compromiſſos.

Senex quis dicatur.fo.779.col.1.& folio.202. colum.1.gloſ.viejos.verſi.Seſenta.

Sequeſter an & quando poſsideat,fol. 664.col.1. verſi.Quæro.16.

Sequeſter clericus cogi poteſt per ſecularem iudicem,vt reddat ſequeſtrum.fo.663.col.1.ver. Quæro.12.

Sequeſter vtrum poſsit deponere ſequeſtrum & quomodo. folio. 662. columna. 2. verſiculo. Quæro.7.

Sequeſter nihil poteſt mercedis petere pro re apud ſe cuſtodita.ibid.

Sequeſtrum vt concedat iudex quid probandum ſit.fo.663.col.2.verſi.Quæro.13.

Sequeſtrum apud quem fieri debeat.fol.662.col. 2.verſi.Quæro.9.

Sequeſtrum rei promiſſæ factum à iudice impedit pœnam promiſſam in contractu ſi non reddatur vel ſoluatur tale quid in eo contentum ad certum tempus,fo.663.col.2.

Sequeſtrum ſuſcipere poteſt quis cogi iudicis officio.fo.662,col.2.

Sequeſtrum quid ſit fol.659.col.1.

Sequeſtrum violans priuatur ſuo iure,fol.661.colum.2.verſ.Quærere.

Sequeſtratio duplex.fo.660.col.1.

Sequeſtratio quando,& quomodo fiat. fol. 660. col.2.

Sequeſtratio interim quo eſt facta non impedit poſſeſsionem, nec interrũpit curſum præſcriptionis.fo.662.col.1.

Sequeſtratio quando impediri poſsit. fol.662.co. 1.verſi.Quæro.5.

Sequeſtratio deſcriptio & inhibitio an ſint diuerſa,fo.665.col.1.verſ.Quæritur.21.

Sequeſtratio fructuũ ceſſat per ſatiſdationem de reſtituenda re vel eius eſtimatio.fo.663.columna.2.

Sequeſtratio fructuum fieri poteſt appellatione pendente.fol.663. colum. 1.verſiculo. Quæro decimò.

Sequeſtrari poſſunt beneficij fructus,fo.665.col. 2.verſi.Quæro.24.

Seruus non poteſt iudicis officium exercere, niſi cõmunis error interueniat,fo.356.col. 1.

Seruire volens per ſubſtitutum debet ſemper ſeruire per hominem eiuſdem qualitatis & conditionis.fo.780.col.1.

Sigillum regis falſificans quam graui pœna ſit plectendus, fol.281.col.2.verſi. El officio.

Sigillum regis quo ceræ colore confici debeat. Ibidem.

Socius ſi conueniatur, & neget ſe ſocium qua pœna afficiatur.fo.52.col.1.

Socius quando dicatur inſcius criminis ſocij.folio 878,col.1.& 2.

Solennitas iuris omiſſa quando faciat locum nullitati,fo.484.col.1.verſi.Oppono.

Sponſa & vxor quot modis differant.fo.913.col. 1.verſi.Et quod vxor.

Spoliatus agens interdicto recuperãdæ quid probare debeat contra ſpoliatorem.folio.729.columna.1.

Spoliatus ante omnia reſtituendus eſt non obſtante exceptione domini.fol.722.col.1.verſi. Deſpojados.

Spoliatus niſi purget delictum ſuum, non debet

bet audiri ſuper proprietate, vel alio iure ſuo, fo.729.col.1.

Spurius ſi inſtituatur, quando veniant hæredes ab inteſtato venientes quando verò minimè, ſed fiſcus.fol.102.col.2.verſi.Nota etiam.

Statuentes contra libertatem eccleſiaſticā quod ſint excommunicati.fo.69.col.1.verb.Eſtatutos,y ordenanças.

Statutum quo præcipitur,vt clerici, vel eccleſiæ, res immobiles ſibi datas vendere teneantur, ſiue ne quis res huiuſmodi eis vendat, quòd ſit contra libertatem eccleſiaſticam.lib.1.titulo.3. l.1.folio.57.col.1.

Statutum laicorum in his,quæ pertinent ad iuriſdictionem eccleſiaſticam, quòd non ſit validū tribus oſtenditur rationibus.fo.69.col.2. verb. Eſtatutos,y ordenanças.

Statutum,vel conſuetudo prohibens minorē contrahere ſine certa ſolennitate, quando id locū non haberet oſtenditur.fo.185.col.2.verſiculo Quartò etiam.

Statutum quod quis non admittatur ad canonicatum niſi ſit nobilis an ſit validum, folio.762. col.2.

Statutum laicorum aduerſus arma portantes an etiam comprehendat clericos folio.326. col.2. verſi.Quæramus.

Statutum contra clerum declinantem iuriſdictionem iudicis ſecularis, an valeat.fol. 480.col.1. verſiculo.Qualquier.

Statutum faciens mentionem de exceptione nō comprehendit exceptionem ſolutionis, folio. 587.col.1.verſi.ad ſecundam.

Statutum emanans ad ampliandum ius commune non recipit interpretationem reſtrictiuam per ius commune. fol. 811.colum.2.verſiculo. Quoniam.

Statuta ſecularium indicentia honeſtatem comprehendunt etiam clericos.fol.771.col. 1.ver. dubium tamen.

Satutum laicorum contra ius cōmune clericorū, ſeu ex quo libertas eccleſiæ diminui poteſt, quod inualidum ſit,libro.1.tit.3.l.1.fol.57.col. prima.

Statutorum Salmanticæ vniuerſitatis interpretatio cur ſit prohibita.In procemi.folio.7. col.1.

Statuta laicorum in præiudiciū clericorum condita quod ſint inualida, ac ſtatuentes excommunicati.libro.1.titulo.2.l.7.folio.44.columna.2.

Studere quòd ſemper, & omni requie ſepoſita quis non debeat,oſtenditur. fol.168. colum. 1. verſi.Nec tamen.

Studenti vt bonum ſit,& conducibile quæ requirantur,fo.158.col.1.verſi.Sumitur etiam.

Studentes in cholis, vtrum fructus præbendarum ſuarum percipere poſsint, folio. 169. columna prima. verſiculo. Quæramus tamen.

Studentes Salmanticæ in ſuis domibus, non tamen intrantes ſcholas, vtrum priuilegio Eugenianæ gaudeant.lib.1.titulo.2.l.8.folio, 46. colum.1.

Studentes & graduati quando ad æmulationem alterius monopolia, & ſcandala faciunt, quā pœna plectantur,fo.170.col.2. verb. Graduados,y eſtudiantes.

Studium quomodo nonnunquam in malam ſumatur partem.fol. 167.col.2.verſicu. Notabis etiam.

Studium generale quid ſit.fo.166.col.1.verb.Studios generales.

Studij gratia ſumptus facti, vtrum debeant filio in legitimam computari necne. folio. 167.columna ſecunda.verſiculo.Eleganter etiam.

Studia generalia per quem inſtitui poſsint. Et quæ ſint,folio. 166.columna.2.verſicu.Quæro etiam.

Studendi habens facultatem vtrum teneatur neceſſario ad hoc vt aliquod commodum recipiat,vel ab aliqua reſidentia liberetur. item ſtudere in aliquo ſtudio generali, an vero ſtudendo in aliquo caſtro ſeu ſtudio particulari ſatisfaciat.fol. 167.columna.1.verſicu. Eſt etiam alia quæſtio.

Stylus quod attendi debeat,oſtenditur.folio.251. col.1.verb.Segun el eſtylo,y coſtumbre.

Stylus quod faciat ius.fol.251.col.1.verſi. Stylus etiam.

Styli omiſsio quòd falſitatis præſumptionem inducat,folio.251.col. 1.verb. Segun el eſtylo, y coſtumbre.

Subreptio & obreptio allegata contra reſcriptum à quo ſit probanda.folio.691.col.2.verſic. Quæro.11.

Subreptio quando tollatur.fol.694.col.2.verſic. Quæro.15.

Subreptio an vitiet literas gratiæ ipſo iure, folio. 690.col.1.verſi.Quæro nonò.

Subreptio regulariter in vno articulo, alia non vitiat capitula ſeparata.fol.691.col.2. verſicu. Subreptio.

Subreptio & obreptio ipſo iure reddit legitimationem nullam,folio. 691. columna. 2.verſicu. Quæro,10.

Subſtitutus cathedrarum perpetuarum Salmanticæ debet eſſe doctor contra quam hodie vſurpatur.folio.780. columna.1. verſiculo. Quod eſt notandum.

Subſtitutio facta à milite ſicut non poteſt vale-

re obliquata,quòd ita ſubſtitutio facta à clerico non valebit.fol.63.colum.2. verſicu. Eſt & aliud.

Supplicandum à quibus ſit,fol.236.col.2. verſic. Quæro etiã.Supplicare principi in quibus delictis illicitum ſit,fol.218.col.2. verſic. Quæro vlterius.

Supplicatio quid ſit. fol.218. col.1.verſic.Saluo ſupplicacion para ante nos.

Supplicatio & appoſitio in quibus differant. fol. 218.col.2.verſi.Quæro tamen.

Supplicatio intra quantum tempus à die latæ ſententiæ à parte interponi debeat, oſtendit. fol. 233.col. 1.& col.2. verſi. Quæri etiam poteſt. verſi.ſupplicare dentro,&c.

Supplicati à qua ſententia non poſsit fol.233.colu.1.& col.2.verſi. Notandum eſt verſi. Item non à regno ſupplicatur.

Supplicari quandoq; poſſe à rege ad Cæſarem & ad apoſtolicum,oſtenditur.fol.233.col.1.verſi. Quid autem in rege.

Supplicans à ſentẽtia,quid facere debeat.fol.233. col.1.verſi.Supplicans autem.

Supplicari vt poſsit cum pœna mille quingentarum duplarum,cuius quantitatis & valoris cauſa eſſe debeat,oſtenditur. fol.233.col.1.verſic. notandum eſt præterea.

Supplicationis cauſa auditoribus cõmiſſa ſi ex eis moriatur vnus,qui & quot cauſam determinare poterunt.fol.233.col.2. verſi. Item ſi cauſa ſupplicationis.

Supplicationis in cauſa vtrum, quemadmodũ fit in appellatione,allegandum ſit.fol.233. col.2. verſic.Eſt tamen dubium.

Supplicari vtrum poſsit à ſententia confirmatoria per dominos de conſilio regis lata, in qua confirmarunt ſententiam alicuius de iudicibus curiæ,qui dicuntur (Alcaldes de corte) ſeu(de raſtro)ſaltim cum pœna, & fideiuſſoribus,&c.fol.234.colum.2.verſiculo. Dubitatur etiam.

Supplicans dedit fideiuſſores infra viginti dies. Et auditores fortè putantes eos non fore idoneos ſi iuſſerunt alios infra alios viginti dies dari,vtrum hoc facere potuerint.folio.241.col.2. verſic.Quid autem erit.

Summaria cauſa & ſummariè procedere quid ſit. fol.453.col.1.verſi.Ex quo.

Summarium dicitur remedium exequutiuũ quo quis præcepto iudicis compellitur debitum ſoluere.fol.454.col.2.verſiculo. Item exequutiuum.

Summariè procedendum eſt in iudicio reſtitutorio vnde vi.fol.724.column.1.verſicul. En todo.

Syndicatus tantum durat per triginta dies ex legibus ordinamenti.fol.357.colum.2. verſi.hodie tamen.

T.

TAbellio qui doctor effectus eſt, vtrum deſinat eſſe tabellio.fol.257.colu.1. verſic. Quartò.

Tabellio,qui tabellioni ſucceſsit, vtrum ex regiſtro contractus,& rationes defuncti ſine iudicis commiſsione extrahere,& autorizare poſſit.folio.259.col.1. verſiculo. Decimoquintò eſt alia.

Tabellio vtrum quoties à partibus fuerit poſtulatum ſcripturam reficere, eamque partibus eiſdem tribuere poſsit.fol.259.col.2.verſic.Decimoſextò.

Tabellio vtrum cenſeatur apponere rogatus inſtrumento ea, quæ ſunt de natura contractus. fol.260.col.1.verſi.decimoſeptimo.

Tabellioni quando in ſecundo teſtamento datur licentia vt poſsit ad ſenſum ſapientis teſtamentum extendere, vtrum extendere poſsit illud cum ſufficienti clauſula, ita vt prius ſoluatur. folio.260. colum.1. veſiculo. Decimooctauò.

Tabeliones,quos conſilij,vel numeri ciuitatis vulgo dicimus,vtrum reditus regales,vel conſiliares loci,vel carnes, que in foro venduntur directè,vel indirectè conducere poſsint,folio.257. col.1.verſi.Quinto.

Tabelliones vtrum originale,ſeu protocolũ ſcripturarũ à partibus ante eos admiſſarũ habere teneantur,vt ſi deinceps dubium euenerit, ad notã primordialem pro dubij deciſione partes ſe conuertere poſsint.fol.257.col.1.verſic. Eſt ſexto.

Tabelliones vtrum recta conſcientia ſalarium recipere poſsint.fol.260.col.2.verſiculo. Vigeſimo.

Tabellio recipiens vltra quam ſibi debetur,quòd incidat in pœnam legis, & peccet mortaliter, oſtenditur.folio.272.colum.1.in fine.verſicul. Hic tamen.

Tabellionũ numerus antiquus deſignatur. folio. 266.col.2.verb.Al numero de doze.

Tabellio, aliuſue quiſpiam ad aliquod officium electus,vtrum antequam poſſeſsionem adipiſcatur,adminiſtrare queat,folio.267. colum.prima. verſiculo. Quærere tamen poſſet aliquis.

Tabellione mortuo,ſiue quouis alio modo priuato.ad quem electio pertineat. fol. 267. col.2. verb.Elegir otro.

Tabellio poteſt actiuè conficere inſtrumentum in cauſa

in causa sua propria,non tamen passiuè. folio. 644.col.2.versi.notarius.

Tabellio de falso condemnatus potest perficere instrumentum de quo antea fuerat rogatus. fo. 389.col.1.versi.quæro.

Tabellionum multitudo vitari debet,fol. 365.colum.1.

Tabellionis fides non sufficit ad probandum immunitatem, nisi originale ostendatur.fol. 841. col.1.versic. Vtrum.

Tabellionis officia sua conducere non possunt. folio.365.columna prima.versiculo.Por si mesmos.

Tabellio,qui in officio deliquit, qua pœna afficiatur.fo.324.columna.1.& 2.verb. Porque merezcan pena.

Tabellionatus officio qui quo ad contractus,obligationes & testamenta vti possint, ostenditur. fo.258.col.2.versi.Eleganter.

Tantum valent res quantum vendi possunt quomodo intelligendum sit.folio.431. col.2.versi. Sed huic nostro.

Taxa an iustè in mercibus & rebus imponi possit,fol.196.columna.2.versiculo. Carestia se de ue escusar.

Theologia cæteris omnibus scientijs est præferenda,folio.364.columna prima.versiculo. Vnde infero,

Tempus statutum ad opponendas exceptiones præiudiciales an possit à iudice abbreuiari, folio.594.columna secunda.versiculo. Vtrum ter minus.

Tempus antiquum dicitur apud Iurisconsultos tempus centum annorum.fo.718.col.2.versic. Quæri oportet.

Tempus ad quodcunque opus subeundum aptius describitur.folio.204.colum.2.versic. por la mañana.

Tempus præscriptionis non currit impedito agere.fo.442.col.2.Item & septimo.

Tempus quod sit inspiciendum insolutione monetæ,promissionis,an solutionis.fo.427.col.2. versi.A los marauedis.

Tempus matutinum aptius scholaribus in examinandis rebus difficilioribus.fo.204.col.2.versiculo.por la mañana.

Testis qui non habet in bonis quantum causa valet super qua deponit non est idoneus.fol.461. col.1.versi.Est notanda.

Secus tamen est, si sit honesta & legalis persona. fo.461.col.2.

Testis inhabilis propter bonam fidem admitti potest.558.col.1.versi.Insuper.

Testis qui iurauit intra terminum potest examinari lapso termino sine noua citatione.fo. 646. col.1.versiculo. Sed tamen.

Testis non est interrogandus super impertinentibus.fo.678.col.1.

Testis cogi potest vt testimonium ferat.fo.689. col.1.versi.Compellere.

Testis qui deponit de immemoriali debet deponere de tempore quadraginta annorum,ipse vero debet esse ætatis quinquaginta & quatuor, fo.719.col.1.versi. por tanto.

Testis propter quas causas possit repelli à testimonio.fo.669.col.2.

Testes minus idonei in quibus casibus admitti debeant.fo.360.co.1.versi.Querendo.

Testes singulares quando probationem faciant, fol.360.col.1.versi.Sed obstare.

Testes quot requirantur ad cõuincendum quem de hæresi.fo.22.col.1.

Testes qui admittantur aduersus clericos in criminibus exceptis,& qui non.fo.59.col.1.

Testibus compulsis sunt ministrandæ expensæ. fo.677.col.2.versi.Notandum.

Testimonium in criminalibus dicere aduersus clericos qui prohibeantur.fo.60.co.2.versi. Irregulares.

Testimonium clerici,quando laici testimonio sit præferendum.fo.61.columna prima. versiculo Testimonium.

Testimonium hominum alicuius vniuersitatis, non desinit, esse validum, quamuis inde eis secundario aliquid emolumenti proueniat.folio 481.col.1.

Terminus datus ad probandum interim non currit dum disputatur an capitula producta sunt admittenda.fol.447.col.1.

Terminus legalis ex causa possit per iudicem abbreuiari.fo.537.col.2.& fo.520.col.1.versicu. De la ley.

Transactio, & pax vtrum cum omnibus consanguineis defuncti fiere debeat,fo.175.co.1.versi. Nec minus.

Transactione homicidij facta cum eo, qui legitimus,& proximus accusator erat.vel quia vxor vel filius,vel frater erat, vtrum sequens in gradu,excluso per transactionem proximo,sit admittendus.fol.278.col.1.versiculo. Est tamen elegans.

Transigere de morte patris minoris vtrum tutor possit.fo.175.col.1.versi.Est etiam.

Trinitas vnus solus & verus Deus. Et quid de hac dicat Augustinus.libro.1.titu.1.l.1.fol.18. col.1.& 2.

Tributa quòd ex iusta causa imponi debeant, ostenditur.Et qua pœna plectantur, qui tributum,vecti gal aliaque regalia iura principi reddere per fraudem,aut simulationem omiserint, fo.307.

fol.307.col.1.&.ſecunda.verb.Ningũnos ni algunos.
Treuga de iure communi an ex pacto nudo induca efficacem obligationem.fol.858.col.1.verſi.Dubitatur.2.
Treugã ruptã ab vna parte, poteſt altera rumpere.fol.858.col.2.verſic.Dubitatur.
Treuga quid ſit.ibid.
Treuga durante,qui percuſſerit aut occiderit,quã pœna puniatur.fol.861.col.1.verſi.Muera.
Treuga an dicatur violata ſi alter alterius vxori ſe commiſcuerit.fol.861.columna ſecunda.verſi.La tregua.
Treuga & induciæ.idem.fol.863.col.ſecunda.verſ.Dubitari.
Tutor,vtrum de morte patris minoris tranſigere poſsit.fo.175.col.1.verſi.Et etiam.
Tyrãnus quis dicatur.fol.190.col.1.verſ.El rey.

V.

VAſſallus contra omnes tenetur dominum adiuuare etiam contra fratrem & patrem, contra vero dominum antiquiorem minimè.fol.803.col.2.
Vaſſallus duorum dominorum nemo poteſt eſſe eodem tempore.fol.787.col.prima.verſicul.Libramiento.
Vaſſalli an teneantur iuramentum præſtare ſicut milites.fol.805.col.prima.verſic.Nueſtros vaſſallos.
Venator qui tempore vetito venatur, vel inuito domino alienum fundum ingreditur,non tenetur in foro animæ ad reſtitutionem ferarum cãptarum.folio.424.col.1.verſic.His ſic.
Tenebitur tamen ad damnum domino fundi per venationem illatum.fol.424.columna ſecunda.verſi.Negari.
Venantem in locis vetitis corporali plecti pœna crudele nimium eſt.fo.423.col.ſecunda.verſi.At quia.
Vænari non licet laicis diebus feſtis.fo.422.col.2 verſi.Hoc tamen limito.
Venari aliquando licet presbytero relaxandi animi gratia.ibid.
Venari omnibus hominibus an ſit de iure licitũ.fol.422.col.2.
Venatio an poſsit à principe prohiberi, & quot de cauſis id poſsit.ibid.
Venationis ſtudio nimio Acteonis exemplo deterret.fo.442.col.1.verſi.Quæ tamen.
Vænationis laus & commoda.fol.421.co.1.& 2.
Venationi quam plurimi imperatores operam dederẽ.fol.422.col.1.verſi.Quo loco.
Vectigal præſcribi non poteſt per nobilem habitem caſtrum,aut per conſuetudinem.fol.721.col.1.verſi.Vtrum nobilis.
Vendens rem ſuam ex neceſsitate, non videtur eam ademiſſe legatario,cui prius eam in teſtamento legauerat.folio.433.columna ſecunda.verſicu.Fuere.
Vendere nolentes in quot caſibus cogi poſsint à prætore ciuitatis, vt vendant.fol.433.col.2.verſ.Tandem quæro.
Verbum,ipſo facto poſitum in lege, idem operatur quod ipſo iure.fol.481.colum.1.
Verbum,credo,an inducat confeſsionem.fol.550 colum.2.
Verbum,ſtatuimus ius nouum inducit.fol.706.col.2.verſi.Conſtat.
Verba ſimpliciter prolata de prima vice ſunt intelligenda.fol.427.colum.ſecunda.veſic.Mas de la primera vez.
Verba debent intelligi iure ordinario non extraordinario.fol.458.col.1.verſ Item verba.
Veritas cæteris mundi rebus præferenda eſt.fol.542.col.1.& fol.543.
Veſtis ſæpenumero diſtinguere ſolet perſonam.fol.769.col.1.verſi.Per veſtes.
Veſtes aureæ ſericæ auro phrygiatæ ſunt interdictæ priuatis viris,an etiam mulieribus? fo.769.col.2.verſi.Eſt dubium.
Veſtes in pragmatica inhibitas, nec domi deferre licet.fol.770.col.1.& 2.
Veſtes prohibitas deferẽs vt puniatur pœna pragmaticæ neceſſe eſt, vt ſententia feratur.ibidem.
Veſtium hodiernus abuſus quantum excreuerit.fol.769.col.1.verſic.Per veſtes.
Veſtium prohibitio an comprehendat clericos.fol.771.col.1.verſi.Dubium.
Vidua inhoneſta non gaudet priuilegijs miſerabilium perſonarum.fol.462.col.1.verſic.Quod intelligendum.
Item non retinet domicilium viri.ibidem.verſic.Hinc dicit.
Viduæ priuilegio gaudet eã quæ maritum habet inutilem & infructuoſum.folio.461.colũ.ſecunda.
Vicecancellarius ad hoc,quod poſsit eſſe iudex vt cancellarius,& habere vicem iudicis conſeruatoris quid requiratur.fo.210.colum.ſecũda.verſic.Vnde infero.
Vilis perſona poteſt per iudicem compelli, vt malefactorem ſuſpendat.fol.352.colum.prima verſi.Infero etiam.
Viſitans quòd deſtituere,& priuare,cum id ſit iuriſdictionis,poſsit.fo.72.col.2.verb.Viſitãdo los perlados.

Index materiarum.

Visitatores monialium, si qui post monitionem in suo officio impediant quod sint excommunicati ostenditur.fol.72.columna prima. verb. Visitando los perlados.

Vniuersitas quando litigat super re communi omnes tenentur contribuere etiam is qui iuri suo renuntiauit. fol.895. colum. secunda. versic. Quiere al señor.

Vsuræ testibus singularibus probari possunt.fol. 361.col.2.versi. Vnde infero.

Vsurarum crimen licet sit merè ecclesiasticum, puniri tamen potest à iudice seculari. fol.641. colum.2.

Vxor clerici,quòd ipsius priuilegio gaudeat, maritique & forum,& conditionem sequatur.lib. 1.titul.3.l.1.fol.42.col.2.

Vxor clerici,vel doctoris, quæ viuo marito, vel etiam mortuo homicidium commisit coram quo iudice conueniri debeat.libro primo.titu. 3.l.1.fol.58.col.1.

Vxor an gaudeat priuilegio mariti in statutis factis virorum fauore.fol.794.col.2. versic.Quæri potest.

Vxor viri sequitur forum, non è contra. fol.794. colum.prima.

Vxor si mortuo marito luxuriose viuat, an amittat dotem,& legata,ac si marito viuente adulterium commisisset.fol.795.col.2. versicu. Vtrũ autem.

Vxori vestimenta vidualia an de domo viri sint tradẽda? Et plura de hoc ibi.lib.2. tit.1.l.7. fol. 30.col.1.

Vxorem clerici qui percusserit, an ita sit excommunicatus sicut qui clericum percutit. lib.1.ti. 3.l.1.fol.55.col.2.

Vxores ex persona maritorum potiuntur nobilitate ac exemptione eorum ac si viuerent.fol. 775.colum.1.

Finis Indicis

Romano

G-E 371